6
3 E
34

L
C
OM
IN
E
A

SILVA LOCORVM, QVI FREQVENTER

in concionibus occurrere ſolent,

OMNIBVS DIVINI VERBI CONCIONATORIBUS: cum primis vtilis & neceſſaria, ingenioſiſſimè

In tres Claſſes digeſta:

IN QVA MVLTA TVM EX VETERVM Patrum ſententijs collecta, tum opera & ſtudio Autoris animaduerſa traduntur: quæ ad hoc munus exequendum vehementer conducant.

AVTORE ET COLLECTORE R. P. F. LVDOVICO Granatenſe Theologiæ profeſſore. Monaco Dominicano.

Quid vnaquique Claſſis contineat, verſa pagella docebit.

Omnis ſcriba doctus in regnum Cælorum, ſimilis eſt homini patri familias, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera. Matth. 13.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

63 E 34

VENETIIS, Apud Iuntas.

MDLXXXVI.

6

QVÆ IN HOC volumine continentur.

PRIMA *Claſsis locorum communium, qui à Deo Opt. Max. incipiens, loca deinde ad diuerſa genera perſonarum & ſtatum pertinentia complectitur.*

Secunda Claſsis, in qua de virtutibus, & vitijs oppoſitis agitur.

Tertia Claſsis, in qua de Beatitudinibus & donis, & ſacramentis aliquot, deque quatuor nouiſsimis, & alijs nonnullis diſſeritur.

Omnia Romanæ eccleſiæ iudicio ſubmiſſa ſunto.

BERNARDVS IVNTA

Lectoribus.

BIBLIOTECA NAZ. CENTRALE ROMA VITTORIO EMANUELE

VETVS noſtræ gentis tueor inſtitutum in promendis de re literaria hominibus eruditis. Cum enim ex Hiſpanijs ad me perlatus eſſet hic pretioſus liber, nolui hoc tanto munere noſtros Italos diù carere: Sciebam enim, non paruum eſſe piaculum ſi quis nactus eſſet theſaurum euangelicum, & illud ad vtilitatem publicam non proferret. Hic verò liber merito theſaurus quidam & promus & condus appellari poteſt, vnde vniuerſi ij qui literas ſacras profitentur, ſed pręſertim concionatores, hauriant quicquid illis fuerit neceſſum, vel ad ſuam ipſorum, vel ad cęterorum eruditionem. Prodiere quidem hucuſque non pauci huius argumenti libri in luce, complures huiuſmodi farragines, ſed plerunque frigidiora, & eneruatiora (non enim omnia & ſi à doctiſſimis iuxta ac ſanctiſſimis viris dicantur, eiuſdem ponderis eſſe ſolent) conſarcinauerunt. At hic noſter non dici poteſt qua ſolertia, quo acri iudicio ſententias patrum grauiores, acutiores ad rem potiſſimum facientes ſelegerit, digeſſeritque: vt merito de eo dici poteſt illud Adagium, quod Formica indica aurum conuexit. Quid autem mirum? Hic enim eſt Ludouicus ille Betticus, ſiue Granatenſis, cuius clariſſimum nomen quocunque terrarum vbi Chriſti colitur Crux, permeat volitatque per ora docta virum. Singulis verò titulis poſt patrum ſententias, ſub collectoris nomine quaſdam appoſuit appendices; quas ſi commendare velim, eſſet vel Soli faces admouere, vel mari aquam

velle addere, illud tantum dicam, quòd ſi quis eas introſpexerit, non laudatorem, ſed admiratorem ſe eſſe con ſpiciet. Hic complurima opuſcula & Hiſpanico & Latino ſermone edidit, quibus vehementer & intellectum illuminat, & accendit affectum. Et crediderim ego mundi iam labenti & ſeneſcenti demiſſum hunc è cœlo heroem, qui & cadentem releuaret, & deſipientem delirantemque pharmacis ſpiritualibus perſanaret. Non enim dici poteſt quam in ſpirituali vita proficiant ij qui in peruoluendis eius libris aſſidui ſunt. Quemadmodum enim prudens medicus, in huius ætatis corporibus medendis, non ſemper vetuſtiſsimos illos canones ad vnguem obſeruat, ſed mutata corporum ratione nouos ſubinde medendi modos excogitat; ita hic prudentiſsimus animorum medicus habita vitiorum & ſcelerum huius ætatis ratione, noua quaſi quadam ratione adhortans, dum morbos tangit medicinam propinat. Quod Greg. XIII. f.m. Pont. animaduertens non dedignatus eſt diplomate illum & collaudare & hortari vt ſemper ad vlteriora tenderet: & quidem ſi diu bonus ille Pont. vitam protraxiſſet ſuam, credendum eſt illum forſan ad ſummos honores euecturum, dummodo huius viri paſſa fuiſſet animi moderatio. Quod quidem diploma ideo nos ſubiunximus, vt videant homines quanti fecerit hunc hominem Romanæ ſedis Amplitudo. Vos interim humaniſsimi Lectores huius viri gemmis animum exornante, & quem modo Latinè loquentem auditis, propediem vulgò etiam loquentem expectate: ſapientibus enim & ſimplicibus debitores ſumus. Valete.

DILECTO FILIO
ALOISIO GRANATENSI
Ordinis Prædicatorum Grego-
rius Papa. XIII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DILECTE *fili ſalutem & Apoſtolicã benedictionem. Diuturnus atque aſsiduus labor tuus in hominibus tum à vitijs deterrendis tum ad vitæ perfectionem vocandis fuit ſemper nobis gratiſsimus: ijs vero ipſis, qui ſuæ cæterorumque ſalutis, & Dei gloriæ deſiderio tenentur fructuoſiſsimus iucundiſsimuſque. Multas olim conciones habuiſti, libros præſtanti doctrina, & pietate refertos edidiſti, idem quotidie facis, nec vnquam ceſſas præſens atque abſens quam plurimos potes Chriſto acquirere. Gaudemus iſto, tum aliorum, tum tuo ipſius tam præſtanti bono, & fructu. Quot ex concionibus, ſcriptiſque tuis profecerunt (profeciſſe autem permultos quotidieque proficere certum eſt) totidem Chriſto filios genuiſti, longeque illos maiori beneficio affeciſti, quam ſi cæcis aſpectum, aut mor-*

tuis à Deo vitam impetraſſes. Præſtat enim multo ſempiternam illam lucem, & vitam beatiſſimam (quo ad mortalibus datum eſt) noſſe, & pie ſancteque viuentem, ad eam aſpirare, quam mortali hac vita & luce frui omni cum terrenarum rerum affluentia & voluptate: Tibi vero ipſi quam multas à Deo coronas comparaſti, dum omni cum charitate in eo ſtudio verſaris, quod cōſtat eſſe longe maximum. Perge igitur vt facis, in iſtã curam toto pectore incumbere, quæque habes inchoata (habere enim te nonnulla accepimus) perficere & proferre ad ægrorum ſalutem, debilium confirmationem, valentium, & robuſtorum lætitiam, vtriuſque tum militantis tum triumphantis Eccleſiæ gloriam. Dat. Romæ apud ſanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris die XXI. Iulij. M D LX XXII. Pontificatus noſtri anno vndecimo.

Ant. Buccipalulius.

SANCTISSIMO
PATRI GREGORIO XIII.
Pontifici Maximo pedum oſcula Beatorum.

QVAMQVAM audaciæ atque adeo temeritatis cuiuſdam eſſe videatur pauperculum & rudem monachum in extremis Hiſpaniæ oris conſtitutũ Sanctitati tuæ literas dare, & hoc quidquid eſt operis nomine tuo conſecrare, tamen cũ videã quanta pietate & magnificentia omnium bonarum, ſalutariumque diſciplinarum ſtudia prouehere, totque vbique terrarum collegia ad fidei alumnos literis & moribus informandos erigere curet, & (quod ad me attinet) literis etiam ſuis me ornare, ſtudia mea probare, & ad ea, quæ in manibus haberem in lucem edenda hortari dignata fuerit, animum reſumpſi, & hoc paruo munuſculo grati animi mei officium teſtatum eſſe volui: vt illi potiſſimum dicaretur, cuius authoritate & imperio in lucem editur. In eo vero velut ſiluam quã-

dam, certo tamen ordine digeſtum diuini verbi declamatoribus propoſui, vt ex ea quidquid inſtituto ſuo aptius videretur, eligere poſſent. In vnoquoque autem loco, primum quidem ſelectas Patrum ſententias collocaui, deinde quæ ipſe vel ex ſacris literis, vel aſſidua meditatione animaduerteram ſubieci: His multa additurus niſi mortalitatis meæ & ingraueſcentis ætatis metu dum alia parantur, hęc ipſa quę parau eram intercideret perpetua obliuione ſepelirentur. Suſcipiat ergo Sanctitas veſtra hoc quicquid eſt operis qua fronte clariſſimi etiam principes parua ſuorum ciuium munuſcula excipere ſolent, non oblatæ rei pretium, ſed animi ſtudium & voluntatis propenſionem conſiderantes. Dominus Ieſus Sanctitatem veſtram nobis ac toto orbi Chriſtiano quam diutiſſime ſeruet incolumem.

F. LVDOVICVS GRANATENSIS

Admodum Illuſtri D. D. Antonio Zapata Canonico Toletano & Inquiſitori Apoſtolico meritiſſimo, Candidoq́ue lectori. S.

QVANTA ſit dignitas, admodum Illuſtris Domine amiceq́ue lector, eorum quib. diuini verbi cura commiſſa eſt, cum multis alijs argumentis, tum eorum dignitate, qui huic officio à Deo præfecti fuere, colligi facile poterit. In hoc enim ordine primi fuere Prophetæ, qui ſpiritu Dei afflati, hanc prouinciam ſuſceperunt. Non enim (vt Petrus Apoſto. ait) voluntate humana allata eſt aliquando *2.Pet.2.* Prophetia, ſed Spiritu ſancto inſpirati loquuti ſunt ſancta Dei homines. Sed longe maius eſt, quod ipſe quoque Prophetarum & Angelorum Dominus hoc poſt illos docendi officium minime recuſauit. Cęleſtis enim pater, qui per prophetas olim fuerat loquutus, eſt & loquutus nobis in filio, de quo ſic Ioelis 2. legimus. Filij Sion lætamini in Do- *Hebr. 1.* mino Deo veſtro, qui dedit vobis doctorem iuſtitiæ: Eſai. quoque, Erunt inquit, oculi tui videntes pręceptorem *Eſa. 30.* tuum, & aures tuæ audient vocem poſt tergum monentis, Hęc eſt via, &c. Denique Saluator ipſe, Ego inquit in *Ioan.18.* hoc natus ſum, & ad hoc veni in mũdum, vt teſtimonium perhibeam veritati. Cum vero is à nobis in cœlum aſſumptus fuiſſet, vicarios pro ſe Apoſtolos Spiritu ſancto plenos inſtituit, quibus hoc officium delegauit: Qui etiam vt ad hoc munus pro dignitate exequendum expeditiores eſſent, pauperum & viduarum curam à ſe in alios reijcientes, ſibi ipſis orationis officium, & verbi Dei miniſte-

rium deſumpſerunt. Hos deinde ſequuti ſunt ſancti Pontifices, qui eorum veſtigijs inſiſtentes, in Concilio Cartaginen.4. ſtatuerunt, vt Epiſcopus pauperum & viduarum curam per Archipresbyterum, vel Archidiaconum adminiſtraret, ipſe vero ab hac cura ſolutus, lectioni, orationi, & verbi miniſterio intentus eſſet. Hinc illa orientalis Eccleſiæ diu retenta conſuetudo, vt præſente Epiſcopo, nemini ad populum verba facere liceret. Proceſſu vero temporis, cæteris quoque inferioris ordinis miniſtris hæc eadem cura commiſſa eſt, ne numeroſa fidelium plebs hoc diuini verbi pabulo deſtitueretur. Quid enim nos magis ad pietatem & iuſtitiam, quàm hoc ipſum Dei verbum excitare queat? Hoc namque fidelis anima in ſpirituali vita alitur & vegetatur, hoc mentis acies illuminatur, hoc ad amorem Dei incaleſcit, hoc ad virtutis ſtudiũ & peccati odium incitatur, hoc in recte uiuendi propoſito confirmatur, hoc mortis rationiſque reddendæ illata mentione, compungitur, hoc ſanctorum deſideriorum flamma excitatur, ac poſtremo noſtri pectoris duritia, velut ſpirituali quodam malleo frangitur. Hinc illud Hie-
Hier.23. remiæ, Nunquid non verba mea ignis (dicit Dominus) & quaſi malleus conterens petram? Ex his igitur apparet quam ingens fructus in Eccleſia, ex aſſidua verbi Dei tractatione conſequatur. Recte igitur Salomon, Vbi inquit, non ſunt boues, præſepe vacuum eſt: vbi autem plurimæ ſunt ſegetes, ibi manifeſta eſt fortitudo bouis. Quibus verbis quid ex copia vel inopia doctrinæ conſequatur, breui allegoria declarauit.

Cum hæc igitur omnia beatiſſimus Pater noſter Dominicus probe teneret, animarumque iacturam ob huius cœleſtis pabuli inopiam amariſſime defleret, diuini honoris & fraternæ ſalutis zelo æſtuans multis precibus primum quidem à Domino, deinde ab eius in terris Vicario, vt prędicatorum ordo inſtitueretur impetrauit: cuius pręcipuum munus & officium eſſet, illud implere quod per
Hiere.3. Hieremiam Dominus polliceretur, cum ait, Dabo uobis paſtores iuxta cor meum, & paſcent vos ſcientia & doctrina. Ego igitur Patris huius ſanctiſſimi indignus filius, atque inſtituti eius alumnus, nolui ab hoc inſtituto ita

degene-

degenerare, ut non pro tenuitate mea aliquid efficerem, quod vel me, vel alios in hoc charitatis officio iuuaret. Itaque poſt ſacræ Theologiæ ſtudia, lectioni me ſanctorum Patrum, ſacrorumque Bibliorum ſtudio addixi. Intelligebam enim verum eſſe quod D. Hieronymus Nepotiano ſcribit, ſermonem videlicet presbyteri Scripturarum ſale condiendum eſſe. Quicquid vero in vtraque lectione notatu dignum occurriſſet, literis conſignabam, quæ poſtea in communes locos ſuo ordine reponerem, quo facilius, cum eſſet opus, inuenirem. Hæc enim cura ac diligentia à doctiſſimis viris (qui de ratione ſtudij præcepta dederunt) plurimum commendatur, & à multis (quod ex eorum ſcriptis colligere licet) factitatum eſt. *Hieron.*

Quin & ſcripta eorum qui ſe lectas à Patribus ſententias collegerũt, nequaquam negligendas putaui. Ex quorum ſententijs quæ præſtantiſſima viſa ſunt, in aluearium noſtrum congeſſi. Quæ bona fide reddidi, quamuis præpoſito autoris nomine & libro, non ſemper capitum numerum in eis deprehendi.

Hoc igitur licet exiguum munus candidus Lector accipiet, uel hóc nomine, quod ea quæ afferimus (niſi me fallit animus) ſelecta ſunt. Hoc enim mihi ſtudium fuit, ut nihil quod merito reijciendum eſſet, adducerem. Non enim laboraui ambitu dicendi multa, ſed ſelecta: vel certe non penitus contemnenda. Et quidem ſi ſpes longioris vitæ ſubeſſet, darem operam, vt plures ex ſanctis Patribus ſententias colligerem, ut hoc opus abſolutius prodiret & cumulatius: metu tamen mortalitatis meæ vlterius progredi non ſum auſus, nedum alia perſequor, interceptus morte (quæ ſenibus uelut in limine eſt) & illa non aſſequerer, & hæc ipſa, qualiacunque ſunt, interciderent. Hæc autem poterit ſtudioſus Lector locupletare, & his multa addere. Hac enim ratione Ariſtoteles facile eſſe ait artes & ſcientias abſoluere, dum his quæ alij inuenerũt, alia adijciuntur. *Ariſt.*

Ex Philoſophis quoque Ethnicis nonnulla quæ graues ſententias continent (præſertim ex Marco Tullio: quem ſupra omnem ingenij aleam poſitum eſſe Plinius ait) ſuis in locis adieci. Hæc enim Diuus Auguſtinus in libro de Doctrina Chriſtiana, ab illis tanquam ab iniuſtis poſſeſſoribus *Auguſt.*

ribus

rium deſumpſerunt. Hos deinde ſequuti ſunt ſancti Pontifices, qui eorum veſtigijs inſiſtentes, in Concilio Cartaginen.4.ſtatuerunt, vt Epiſcopus pauperum & viduarum curam per Archipresbyterum, vel Archidiaconum adminiſtraret, ipſe vero ab hac cura ſolutus, lectioni, orationi, & verbi miniſterio intentus eſſet. Hinc illa orientalis Eccleſiæ diu retenta conſuetudo, vt præſente Epiſcopo, nemini ad populum verba facere liceret. Proceſſu vero temporis, cæteris quoque inferioris ordinis miniſtris hæc eadem cura commiſſa eſt, ne numeroſa fidelium plebs hoc diuini verbi pabulo deſtitueretur. Quid enim nos magis ad pietatem & iuſtitiam, quàm hoc ipſum Dei verbum excitare queat? Hoc namque fidelis anima in ſpirituali vita alitur & vegetatur, hoc mentis acies illuminatur, hoc ad amorem Dei incaleſcit, hoc ad virtutis ſtudiũ & peccati odium incitatur, hoc in recte uiuendi propoſito confirmatur, hoc mortis rationisque reddendæ illata mentione, compungitur, hoc ſanctorum deſideriorum flamma excitatur, ac poſtremo noſtri pectoris duritia, velut ſpirituali quodam malleo frangitur. Hinc illud Hie-
Hier.23. remiæ, Nunquid non verba mea ignis (dicit Dominus) & quaſi malleus conterens petram? Ex his igitur apparet quam ingens fructus in Eccleſia, ex aſſidua verbi Dei tractatione conſequatur. Recte igitur Salomon, Vbi inquit, non ſunt boues, præſepe vacuum eſt: vbi autem plurimæ ſunt ſegetes, ibi manifeſta eſt fortitudo bouis. Quibus verbis quid ex copia vel inopia doctrinæ conſequatur, breui allegoria declarauit.

Cum hæc igitur omnia beatiſſimus Pater noſter Dominicus probe teneret, animarumque iacturam ob huius cœleſtis pabuli inopiam amariſſime defleret, diuini honoris & fraternæ ſalutis zelo æſtuans multis precibus primum quidem à Domino, deinde ab eius in terris Vicario, vt prędicatorum ordo inſtitueretur impetrauit: cuius pręcipuum munus & officium eſſet, illud implere quod per
Hiere.3. Hieremiam Dominus polliceretur, cum ait, Dabo uobis paſtores iuxta cor meum, & paſcent vos ſcientia & doctrina. Ego igitur Patris huius ſanctiſſimi indignus filius, atque inſtituti eius alumnus, nolui ab hoc inſtituto ita

degene-

degenerare, ut non pro tenuitate mea aliquid efficerem, quod vel me, vel alios in hoc charitatis officio iuuaret. Itaque poſt ſacræ Theologiæ ſtudia, lectioni me ſanctorum Patrum, ſacrorumque Bibliorum ſtudio addixi. Intelligebam enim verum eſſe quod D. Hieronymus Nepotiano ſcribit, ſermonem videlicet presbyteri Scripturarum ſale condiendum eſſe. Quicquid vero in vtraque lectione notatu dignum occurriſſet, literis conſignabam, quæ poſtea in communes locos ſuo ordine reponerem, quo facilius, cum eſſet opus, inuenirem. Hæc enim cura ac diligentia à doctiſſimis viris (qui de ratione ſtudij præcepta dederunt) plurimum commendatur, & à multis (quod ex eorum ſcriptis colligere licet) factitatum eſt. *Hieron.*

Quin & ſcripta eorum qui ſe lectas à Patribus ſententias collegerūt, nequaquam negligendas putaui. Ex quorum ſententijs quæ præſtantiſſima viſa ſunt, in aluearium noſtrum congeſſi. Quæ bona fide reddidi, quamuis præpoſito autoris nomine & libro, non ſemper capitum numerum in eis deprehendi.

Hoc igitur licet exiguum munus candidus Lector accipiet, uel hoc nomine, quod ea quæ aſſerimus (niſi me fallit animus) ſelecta ſunt. Hoc enim mihi ſtudium fuit, ut nihil quod merito reijciendum eſſet, adducerem. Non enim laboraui ambitu dicendi multa, ſed ſelecta: vel certe non penitus contemnenda. Et quidem ſi ſpes longioris vitæ ſubeſſet, darem operam, vt plures ex ſanctis Patribus ſententias colligerem, ut hoc opus abſolutius prodiret & cumulatius: metu tamen mortalitatis meæ vlterius progredi non ſum auſus, nedum alia perſequor, interceptus morte (quæ ſenibus uelut in limine eſt) & illa non aſſequerer, & hæc ipſa, qualiacunque ſunt, interciderent. Hæc autem poterit ſtudioſus Lector locupletare, & his multa addere. Hac enim ratione Ariſtoteles facile eſſe ait artes & ſcientias abſoluere, dum his quæ alij inuenerūt, alia adijciuntur. *Ariſt.*

Ex Philoſophis quoque Ethnicis nonnulla quæ graues ſententias continent (præſertim ex Marco Tullio: quem ſupra omnem ingenij aleam poſitum eſſe Plinius ait) ſuis in locis adieci. Hæc enim Diuus Auguſtinus in libro de Doctrina Chriſtiana, ab illis tanquam ab iniuſtis poſſeſſo- *Auguſt.*

ribus

Collectaneorũ nomine inſcripto.

ribus ſumenda, & ad inſtitutum noſtrum accommodanda monet. Senecæ autem & Plutarchi ſententias (qui in hoc genere doctrinæ præſtantiſſimi fuere) omnino prætermiſi, propterea quod eas ſimul & inſignia quædam Apophthegmata, edito libello, hoc eodem locorum ordine (quatenus licuit) retento, ſtudioſis communicaui, ut ijs, quibus minus otij ſuppetit, multa legendi laborem adimerem.

Nec hac ſupellectili contentus, quicquid mihi aliud etiam agenti ſiue ex ſacris literis, ſiue aliunde animaduerſione dignum ſeſe offerebat, ſcripto committebam. Quod quidem ab initio ſtudiorum meorum mihi moris fuit: ſæpe enim ſponte oblata, quàm ſtudio quæſita uel gratiora ſunt, vel interdum meliora. Horum itaque nihil perire paſſus ſum.

Cęterum quod ad locorum ordinem & diſpoſitionem attinet, totum hoc opus in tres Claſſes partitus ſum. In quarum prima eos locos qui ad uarios ſtatus, variaq; perſonarum genera ſpectant, collocaui à Deo Opt. Max. exordium capiens. In ſecunda vero de virtutibus & uitijs quæ illis aduerſantur, agitur. Tertia vero alios quoſdam locos ſuperioribus diſſimiles complectitur, qui ad ſuperiorem ordinem ob rerum diſſimilitudinem reuocari commode non potuerunt.

Nonnulli autem eorum qui ſententias à Patribus collectas in ordinem redegerunt, literarum Alphabeti ordinem propter inueniendi facilitatem ſequuti ſunt. Nos etiam hanc commoditatem minime aſpernandam duximus: ſed ad hoc tamen index locorum, qui eodem Alphabeti ordine digeſtus eſt, ſatis ſuperque erit. Commodior autem ad docendi rationem ordo viſus eſt, quem D. Thomas in ſumma Theologiæ, ac præcipue in ſecunda ſecundæ ſequutus fuit: in quo poſt generis tractationem, eius ſpecies aut partes collocat: & vbi de virtutibus diſſeruit, vitia quoque uirtutibus oppoſita ſubijcit, & ea item quę his ſimilia atque affinia ſunt. Nota ſunt enim in ſcholis axiomata illa. Similium idem eſſe indicium, & contrariorum eandem eſſe diſciplinam, &, quæ generibus conueniunt, eadem ſpeciebus conuenire. Sic autem fit, vt latiſſimus ad dicendum campus concionatori pateat. Vt ſi quæ mala

ex

ex ſtupro, & adulterio, vel inceſtu ſequantur, amplificare velit, & etiam mala quę ex impudicitia ſequuntur, his adiungere poterit. Quin etiam ſi ad ſupremum genus, hoc eſt peccatum, aſcendere voluerit, mala omnia quę ex mortifero peccato prodeunt, his annectere valebit. Sic etiam contra ambitionem, aut arrogãtiam, aut inanem gloriam dicturus, mala quę ſuperbia ſecum affert, his etiam adiungere poterit. Eadem ratione ſi caſtitatis virtutem laudare velit, impudicitiæ mala poterit commemorare, à quibus nos pudicitia liberat. Ad hunc etiam modum humilitatem laudaturus, ſuperbiæ damna & incommoda referre, aut exagerare poterit, à quibus nos humilitatis virtus immunes conſeruat. Hæc de operis huius diſpoſitione atque ordine dicenda putaui.

Hæc igitur cum initio vni mihi deſtinaſſem, nec in lucem edere in animum induxiſſem, ratus tamen quod vtile mihi fuiſſet, alijs fortaſſe profuturum, ſimul & amicorum hortatu incitatus, alijs etiam, quibus non tantum otij ſuppetit, communicanda curaui. Non ſolas autem ſanctorum Patrum ſententias, ſed multa etiam poſt eas ex noſtro, licèt tenui peculio (quod nemo hactenus in hoc genere commentationis fecit) in medium attulimus, & collectoris nomine prępoſito, & tranſuerſa virgula, ab alijs diſtinximus: quæ qualia ſint, prudens Lector cum in alijs locis, tum præcipue in ijs, in quibus de diuina prouidentia agitur, de affectuum moderatione atque natura, de virtute & ijs quæ virtuti adiuncta ſunt, de peccato & peccati pœna, ac de tentationibus quæ ad peccatum inſtigant, de fide, ſpe, & charitate, de oratione & meditatione, de abſtinentia, de tribulationum fructu, de fortunæ inconſtantia, de ſui ipſius cognitione & amore, de mundi contemptu, de vita & morte, ac poſtremo de fœlicitate, & vltimo fine humanæ vitæ, cæteriſq; nonnullis animaduertere poterit. In his enim locis qui frequentius in concionibus tractantur, plura congerenda eſſe duxi. Quæ tamen omnia quam breuiſſime attigimus, amplificandi ac dilatandi rationem concionatoris ingenio relinquentes, ne opus hoc noſtrum longius protenderetur.

Huic

Huic autem operi Syluæ nomen indidi, quia licèt Sanctorum Patrum ſententiæ ſuo ordine digeſtæ ſint, ea tamen quæ nos ex noſtro (vt dixi) peculio congeſſimus, tumultuariè ſine vllo certo ordine pro vt occurrebant, coaceruauimus, vt ex eis ſtudioſus concionator, velut ex Sylua quadam, quæ inſtituto ſuo magis opportuna fuerint, eligat.

In hoc igitur viridario poterit is expatiari, & flores carpere, quibus conciones ſuas ornare, & locupletare valeat. Nec concionatores modo, ſed omnes etiam qui pie in Chriſto viuere volunt, multas & graues Sanctorum Patrum ſententias in hoc opere depręhendent, quæ ad vitam rectè inſtituendam moreſque componendos, plurimum conducant, ſi eo tamen conſilio & mentę legant, vt non modo quæ alijs, ſed etiam quæ ſibi ipſis profutura ſunt annotare ſtudeant. Nec enim gallinam imitari debent, quæ reperta grana pullis offert, ipſa ieiuna manens, ſed cęteras animantes, quæ vbi ſe ipſas pauerint, ꝙ ex alimento ſibi neceſſario ſupereſt, in lactis alimoniam ad pullos ſuos alendos conuertunt. Sic enim ſtudioſus concionator illud Apoſtoli præceptum implebit, quod is Timot.

1.Thi.4. præſcribit: Attende tibi, & doctrinæ inſta in illis: hoc enim faciens, & te ipſum ſaluum facies, & eos qui te audiunt. Verè enim cum ad populum verba faciet, vberius & ardétius ea dicet, quę is in ſe ipſum quodammodo transformauerit. Hæc enim non quaſi aliunde aſcita, ſed velut domi ſuæ nata acrius & aptius pronuntiabit. Quam rem me nõ fruſtra monuiſſe prudens concionator intelliget.

Cæterum quoniam res omnes tam quæ natura, quam quę arte conſtãt, ex materia & forma compoſitę ſunt (quarum forma longe pręſtantior quam materia eſt) materiam quidem dicendi hi loci, & quicunque his ſimiles fuerint, præſtabunt. Adieci tamen animum, vt non modo ad rationem inueniendi, ſed etiam eloquendi (quod ad formæ naturam ſpectat) aliquid afferrem. Conſtat enim omnes antiquos Patres, Cyprianum, Ambroſium, Chryſoſtom. Baſilium, Gregorium, Nazianzenum, & Niſſenum, cæteroſque eius ętatis clariſſimos Patres, eloquentiſſimos fuiſſe, & nonnullos etiam eorum, vt ex hiſtorijs colligimus

Rethoricę

Rethoricæ artis profeſſores extitiſſe: eoſque in concionibus ſuis huius quoq; artis miniſterio adiutos fuiſſe: quod ex eorum ſcriptis facile conſtat. Quamuis enim quidam naturæ beneficio, ſine arte inſtructiſſimi ad dicẽdum ſint, hi tamen rari admodum ſunt:atque (vt Quintiliani verbis vtar) hi naturæ ſuæ pauciſſimos imitatores habent, negligentiæ quam plurimos. Noſtro igitur iſti labori debet veniam, qui nihil credimus eſſe perfectum, niſi vbi natura, cura iuuatur. Hæc ille. Quid autem frequentius in Philoſophorum ſcholis decantatur, quam arte perfici naturam? Nam & ruſtici in cauſa ſua acriter argumentari, & ex alijs alia concludere ſolent: & tamen ars argumentandi ab iiſdem Philoſophis excogitata eſt, qua id quod natura duce præſtare poſſumus, exactius & accuratius efficeremus. Vnde interrogatus princeps Græcę facundiæ Demoſthenes, qua ratione ad tantum eloquentiæ faſtigium perueniſſet, Plus inquit, olei quàm vini inſumendo. De ipſo nanque traditum eſt, quod antelucanis vigilijs omnes ciuitatis ſuæ artifices præueniret. Sciebat enim verum eſſe quod vulgo dici ſolet, Poetam quidem naſci, Oratorem autem fieri.

Quæ cum ita eſſe certo ſcirem, ad promouenda etiam in hac parte concionatorum ſtudia animum appuli, diuina magis ope, & iuuandi amore incenſus, quam viribus ingenij fretus. Itaque ex Rethoricæ artis præceptis (quam adoleſcens attigeram) prætermiſſis ijs quæ ad forenſes cauſas ſpectant, ea omnia quæ ad concionandi rationem profutura viſa ſunt, elegi, & ſanctorum Patrum exemplis illuſtraui, eaque ſex libris Eccleſiaſticæ Rethoricæ, ſiue de concionandi ratione nomine inſignitis, ſuperioribus annis in lucem edidi, D. Auguſtini exemplo confirmatus, qui in 4. de doctrina Chriſtiana libro, multa ex hac arte (quam ipſe ante conuerſionem ſuam profitebatur) concionatoribus profutura deſumpſit. Quæ ſi ſummus hic vir plenius abſoluere voluiſſet, fruſtra hic noſter labor eſſet ſuſceptus. *Auguſt.*

Et quoniam Demoſthenes ille (cuius paulo ante mentionem feci) ſummam oratoris facultatẽ in pronunciatione, hoc eſt, in geſtu & vocis figura variè rebus quæ dicuntur

tur

tur accomodanda, & flectenda ſitam eſſe dixit, nos hanc præcipue partem in ſexto eius operis libro copioſe, multis etiam propoſitis exemplis illuſtrauimus, quod hanc facultatem plurimis concionatorum deeſſe intelleximus, ſine qua cætera quæ dicuntur, quamuis ſelectiſſima ſint, languent tamen & frigent. Homines enim, præſentim rudes & illiterati, res ita concipiunt, vt dicuntur & pronunciantur. Quæ enim acriter dicuntur, acres etiam affectus excitant, quæ remiſſe & languide, languidos & remiſſos. Hæc idcirco à me hoc loco dicta ſunt, admodum Illuſtris Domine, vt huius noſtri libelli vel vtilitas, vel neceſſitas vel neceſſitas ſtudioſis concionatoribus non ignota eſſet. Faxit autem Chriſtus Dominus, vt hi noſtri labores atque vigiliæ, quas propter eius gloriam & fraternæ ſalutis amorem ſuſcepimus, & ſtudioſis concionatoribus & pijs omnibus vtiles ſint ac ſalutares.

SERIES LOCORVM

SIVE TITVLORVM

eo ordine quo in hoc volumine tractantur.

PRIMA CLASSIS

Locorum communium, quæ à Deo opt. Max. incipiens, loca deinde ad diuerſa genera perſonarum & ſtatuum pertinentia complectitur.

DEus. fol. 1.
Dei ſapientia 4
Dei bonitas & miſericordia. 4
Amor Dei erga nos. 7
Dei beneficia. 8
Dei prouidentia. 9
Dei prouidentia ſpecialis erga pios. 16
Dei iuſtitia. 22
Dei iudicia. 23
Prædeſtinatio, & reprobatio. 25
Spiritus ſanctus. 27
Chriſtus. 27
Chriſti incarnatio & natiuitas. 33
Chriſti paſſio. 36
Chriſti reſurrectio & noſtra. 39
Chriſtus Rex & ſacerdos. 41
Beatiſsi. Virgo Maria. 42
Angelus. 44
Sanctus. 47
Apoſtolus. 51
Martyr. 52
Homo. 53
Mulier. 54
Humanæ naturæ. 55
Anima. 59
Voluntas. 61
Affectus vel paſſiones animæ. 63
Iuuentus, & ſenectus. 67
Chriſtianus. 68
Triplex ſtatus. 71
Incipientes. 72
Proficientes. 73
Perfecti. 76
Monachus. 78
Renuntiatio. 85
Prædicator. 90
Auditor verbi Dei. 98

b Clericus

Clericus ſacerdos. 101
Epiſcopus, Prælatus. 109
Rex. 118
Iudex. 122
Reſpublica. 126
Potentes. 128
Nobiles,nobilitas. 129
Aduocati cauſarum. 130
Mercatores. 130
Vulgus. 130

SECVNDA Claſsis, in qua de virtutibus, & vitijs oppoſitis agitur.

Virtus. 131
Vitia ſub virtutis ſpecie. 136
Virtus in medio. 137
Virtus facilis & difficilis. 138
Virtutis modus. 140
Intentio recta in virtute. 142
Virtus voluntaria. 146
Conſcientia. 146
Peccatum,peccator. 148
Occaſiones peccatorum. 155
Societas bonorum & malorum. 157
Peccatum veniale. 160
Peccatum inueteratum, vel conſuetudo peccandi. 161
Obſtinatio in peccatis, vel cęcitas mentis. 163
Peccantium multitudo, ſiue corruptio morum. 167
Pœna vel punitio quæ peccatis irrogatur. 167
Tentatio, quæ eſt via ad peccandum. 178
Fides. 184
Blaſphemia. 186
Credulitas. 190
Spes,fiducia. 190
Fiducia in ſe, vel creaturis. 197
Deſperatio, Præſumptio. 198
Amor in communi. 199
Amor in Deum. 200
Zelus honoris Dei. 212
Amor vel odium proximi. 215
Amor erga inimicos 217
Amicitia. 219
Pax externa. 221
Pax interna. 223
Accidia. 226
Diligentia,feruor ſpiritus. 227
Otioſitas, negligentia, pigritia. 228
Occupatio immoderata. 230
Miſericordia, eleemoſyna. 231
Conſolatio męſtorum. 239
Scandalum. 241
Exempla bona & mala. 246
Correctio vel caſtigatio. 247
Inuidia. 251
Iudicium temerarium. 254
Prudentia,imprudentia. 255
Stultitia. 260
Curioſitas. 261
Experientia. 262
Veritas. 262
Conſilium. 263
Simplicitas. 267
Iuſtitia,iniuſtitia. 269
Reſtitutio. 272
Vſura. 273
Sacrificium. 273
Obedientia,inobedientia. 274
Liberalitas, Auaritia. 278
Diuitiæ,diuites. 284

Oratio,

Oratio, modus orandi, orationis comites. 283
Meditatio, ſiue conſideratio cōtraque Dei obliuio. 298
Contemplatio, vita actiua & cōtemplatiua. 305
Præparatio animi ad orandum. 311
Deuotio, deuotionis adiumēta & impedimenta, &c. 315
Gaudium ſpirituale. 319
Fortitudo generalis. 325
Magnanimitas. 327
Perſeuerantia. 328
Patientia. 329
Tribulatio, Aduerſitas, tribulationum vtilitas. 341
Labor. 341
Proſpera & aduerſa fortuna. 342
Probatio virtutis. 345
Temperantia voluptatum moderatrix. 349
Abſtinentia, ieiunium. 353
Ebrietas, ſobrietas. 374
Caſtitas. 365
Virginitas. 368
Luxuria. 372
Ornatus corporis & veſtium. 374
Manſuetudo, Ira. 376
Modeſtia. 380
Linguæ moderatio. 381
Honor, laus. 385
Superbia. 387
Ambitio. 391
Arrogantia, Præſumptio. 393
Inanis gloria. 393
Hypocriſis. 397
Humilitas. 399
Cognitio ſui. 406
Amor ſui. 413
Amor terrenorum. 416
Mundus, de contemptu mundi. 419
Abnegatio ſui. 422
Libertas, ſeruitus. 431

TERTIA Claſsis, in qua de beatitudinibus & donis & ſacramentis aliquot, deque quatuor nouiſsimis, & quibuſdam alijs.

Beati pauperes ſpiritu. 435
Beati qui lugent. 437
Beati qui eſuriunt &c. 439
Beati mundo corde. 441
Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. 443
Dę donis in communi. 446
Sapientia. 446
Timor. 449
Sacramentum. 454
Baptiſmus. 455
Confirmationis ſacramentum. 456
Euchariſtia. 456
Pęnitentia, Confeſſio. 463
Excuſatio in peccatis. 469
Contritio, Attritio. 470
Satisfactio. 475
Recidiuatio. 475
Pęnitentiæ dilatio. 477
Matrimonium. 481
Filiorum educatio. 483
Iuſtificatio impij. 486

Gratia. 489
Dignitas,& pulchritudo animę exiſtentis in gratia. 494
Inſpirationes Dei. 496
Meritum. 498
Euangelium. 500
Lex. 505
Eccleſia. 506
Concilia generalia. 507
Scriptura ſacra. 509
Scientia,Doctrina,Philoſophia. 518
Eloquentia. 523
Bonum. 525
Natura. 526
Conſuetudo,neceſſitas. 526
Vita. 527
Mors. 533
Purgatorium. 539
Iudicium extremum. 540
Inferorum ſupplicia. 548
Cęleſtis beatitudo. 553
Felicitas,vltimus finis. 566

INDEX ORDINE ALPHABETICO

digeſtus.

A

ABſtinentia, Ieiunium. 353
Abnegatio ſui. 422
Aduocati cauſarũ. 130
Affectus vel paſſiones animę. 63
Amor Dei erga nos. 7
Amor in communi. 199
Amor in Deum. 200
Amor vel odium proximi. 215
Amor erga inimicos. 217
Amor ſui. 413
Amor terrenorum. 416
Amicitia. 219
Ambitio. 391
Anima. 59
Angelus. 44
Apoſtolus. 51
Arrogantia, præſumptio. 393
Auditor verbi Dei. 98

B

BAptiſmus. 455
Beati pauperes ſpiritu. 435
Beati qui lugent. 437
Beati qui eſuriunt, &c. 439
Beati mundo corde. 441
Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. 442
Blaſphemia. 188
Bonum. 525

C

CAſtitas. 335
Celeſtis beatitudo. 553
Chriſtus. 27
Chriſti incarnatio & natiuitas. 33
Chriſti paſſio. 36
Chriſti & reſurrectio noſtra. 39
Chriſtus Rex & Sacerdos. 41
Chriſtianus. 68
Clericus, Sacerdos. 101
Conſcientia. 146
Conſolatio mœſtorum. 239
Correctio vel caſtigatio. 247
Conſilium. 263
Contemplatio, vita actiua & contemplatiua. 305
Cognitio ſui. 406
Confirmationis ſacramentum. 456
Contritio, Attritio. 470
Concilia generalia. 107
Conſuetudo, neceſſitas. 526
Credulitas. 190
Curioſitas. 261

D

DEus. 1
Dei ſapientia. 4
Dei bonitas & miſericordia. 4
Dei beneficia. 8

Dei

Dei prouidentia generalis. 9
Dei prouidentia ſpecialis. 16
Dei iuſtitia. 22
Dei iudicia. 23
Deſperatio, præſumptio. 309
Deuotio, adiumenta & impedimenta. 315
De donis in communi. 446
Dignitas animæ exiſtentis in gratia. 494
Diligentia, feruor ſpiritus. 227
Diuitiæ, diuites. 284

D

EBrietas, ſobrietas. 374
Eccleſia. 506
Eloquentia. 523
Epiſcopus, præpoſitus. 109
Euangelium. 5_0
Eucharistia. 456
Exempla bona & mala. 246
Excuſatio in peccatis. 469
Experientia. 262

F

FEruor ſpiritus, cura & diligentia. 227
Fides. 184
Fiducia in ſe vel creaturis. 197
Filiorum educatio. 483
Fœlicitas vltimus finis. 565
Fortitudo generalis. 325

G

GAudium ſpirituale. 319
Gratia. 489

H

HOmo. 53
Honor, laus. 385
Humanæ creaturę. 56
Humilitas. 399
Hypocriſis. 397

I

INcipientes. 72
Intentio recta in virtute. 142
Inuidia. 251
Inanis gloria. 393
Inſpirationes Dei. 496
Inferorum ſupplicia. 548
Iuuentus & ſenectus. 67
Iudex. 122
Iudicium temerarium. 254
Iuſtitia & iniuſtitia. 269
Iuſtificatio impij. 486
Iudicium extremum. 540

L

LAbor. 341
Lex. 505
Liberalitas, Auaritia. 278
Linguæ moderatio. 382
Libertas, ſeruitus. 431
Luxuria. 372

M

MAria virgo. 42
Martyr. 52
Magnanimitas. 327
Manſuetudo, Ira. 376
Matrimonium. 481
Mercatores. 130
Meditatio ſiue conſideratio, contraque Dei obliuio. 298
Meritum. 498
Miſericordia, eleemoſyna. 231
Monachus. 78
Modeſtia. 380

Mulier.

Mulier. 54
Mundus, de contemptu mundi. 419.

N

NObiles, nobilitas. 129

O

OBedientia, inobedientia. 273
Obſtinatio in peccatis, vel cæcitas mentis. 163
Occaſiones peccatorum. 155
Occupatio immoderata. 230
Orandi modus. 285
Ornatus corporis & veſtium. 374
Otioſitas, negligentia, pigritia. 228

P

PAtientia. 329
Pax externa. 221
Pax interna. 223
Peccatum, peccator. 148
Peccatum veniale. 160
Peccatum inueteratum, vel conſuetudo peccandi. 161
Peccantium multitudo, ſiue corruptio morum. 167
Perfecti. 76
Perſeuerantia. 328
Pœna vel punitio peccati. 167
Pęnitentiæ confeſſio. 463
Pęnitentię dilatio. 477
Potentes. 128
Prædeſtinatio, & reprobatio. 25
Proficientes. 73
Prædicator. 90
Prudentia, imprudentia. 255
Pręparatio animi ad orandum. 311
Proſpera & aduerſa fortuna. 342
Probatio virtutis. 345
Purgatorium. 539

R

REnuntiatio. 85
Reſpublica. 126
Reſtitutio. 272
Rex. 118

S

SAnctus. 47
Sacrificium. 273
Sacramentum. 454
Sapientia. 446
Scandalum. 243
Scientia, doctrina, Philoſophia. 518
Scriptura ſacra. 509
Simplicitas. 267
Societas bonorum & malorum. 157
Spiritus ſanctus. 27
Spes, fiducia. 190
Stultitia. 260
Superbia. 387

T

TEmperantia voluptatū moderatrix. 349
Tentatio, quæ eſt via ad peccandum. 178
Tribulatio, aduerſitas, tribulationum vtilitas. 333
Timor.

Timor. 449
Triplex ſtatus. 71

V

Veritas. 262
Virtus. 132
Virtus in medio. 137
Virtus facilis & difficilis. 238
Virtutis modus. 140
Virtus voluntaria. 146
Vita. 527
Vitia ſub virtutis ſpecie. 136
Voluntas. 61
Vſura. 273
Vulgus. 131

Z

Zelus honoris Dei. 212

FINIS.

PRIMA CLASSIS LOCORVM COMMVNIVM,

quæ à Deo Opt. Max. incipiens,

Loca deinde ad diuerſa genera perſonarum, & ſtatuum pertinentia, complectitur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

DEVS.

Gregor. DIVINAE virtutis
opera tunc facũdius
loquimur, cùm ob-
ſtupeſcendo reticе-
mus: Laudatque ho
mo idoneè tacẽdo,
Pſal.150 quod idoneè non va
let comprehẽdere. Vnde Pſal. Lauda-
te eum ſecundum multitudinem ma-
gnitudinis eius. Ille hoc facit, qui ſe
ſuccumbere in eius laudibus conſide
rat. Ideo Iob quæ dicendo explere nõ
potuit, facundius reticendo diffiniuit.
Gregor. lib. 9. Moral.

Qui in factis Dei rationem non in-
uenit, in infirmitate ſua inuenit, cur ra
tionem non inueniat. Gregor. vbi ſu-
pra. c. 11.

Tunc verè aliquid de Deo cogno-
ſcimus, cum aliquid de illo cognoſci
non poſſe ſentimus. Greg. lib. 5. Mor.

Exercet Deus latitudinem amãdo:
longitudinem, tolerando: celſitudinẽ,
vota noſtra & intelligentiam ſuperan-
do: profunditatem, intima indicando.
Greg. lib. 10. cap. 11.

Qui de æterno loqueris, penſa quia
temporalis es: qui de Dei ſapientia di-
ſputas, penſa quia cõſilium eius igno-
ras. Greg. lib. 12. c. 15.

Omne quod de Deo dicitur, eo ip-
ſo indignum eſt, quo dici potuit: eius
enim laudi non ſufficit obſtupeſcens
conſciẽtia, quomodo ergo ſufficiet lo-
quens lingua? Greg. 20. Mora. c. 25.

Dùm mens in altum ducitur, ſuble- Ezec. 47.
uata videt in Deo, quòd non poteſt pe
netrare, quod videt. Ideò Ezechiel tan
dem fluuium non poteſt tranſuadare.
Grego. 22. Moral. cap. 22.

Melius de Deo dicimus, ſi ſub con
ſiderationis eius formidine admiran-
do tacemus. Greg. 27. Mor. c. 26.

Grego. ſuper illud Iob. Quis eſt om Iob. 21.
nipotens, vt ſeruiamus ei, ſic ait: Mens
hominis malè exterius fuſa, ſic in re-
bus corporeis ſparſa eſt, vt nec ad ſe-
metipſam intus redeat, nec eum, qui
eſt inuiſibilis, cogitare ſufficiat. Vnde
carnales viri iuſſa ſpiritalia contẽnen-
tes, Deum, quem corporaliter non vi-
dent, quandoque ad hoc perueniunt,
ut etiam non eſſe ſuſpicentur. Vnde
nunc dicitur. Quis eſt omnipotens, vt
ſeruiamus ei? eſſe enim (ſicut dictum
eſt) non credunt, quem corporaliter
non intuentur. Qui ſi authorem om-
nium Deum humiliter quærenti: id,
quod non videtur, ea re quæ videtur,
eſſe melius in ſemetipſis inuenirent.
Ipſi quippè ex anima inuiſibili, & cor
pore viſibili ſubſiſtunt: & ſi hoc ab
eis quod non videtur abſtrahitur, illi-
cò corruit quod videtur. Et patẽt qui-
dem carnis oculi: ſed videre quic-
quam, vel ſentire non poſſunt: ſen-
ſus enim viſionis perijt: quia abſceſ-
ſit ille inuiſibilis ſpiritus, qui per eius

reſpicere feneſtras ſolebat. Quia ergo rebus viſibilibus inuiſibilia præſtantiora ſunt, carnales quique ex ſemetipſis penſare debuerunt: atque per hanc (vt ita dixerim) ſcalam conſiderationis tendere in Deum: quia eo eſt, quo inuiſibilis permanet: & eo ſummus permanet, quo comprehendi nequaquàm poteſt Mor.lib.15.

Auguſt. Et audiui ſicut auditur in corde, & non erat prorſus vnde dubitarem, faciliuſque dubitarem viuere me, quàm non eſſe veritatem, quæ per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpicitur. Auguſti. confeſ.lib.7.

Quiſquis cognoſcit te, diligit te, obliuiſcitur ſe, amat te pluſquàm ſe, relinquit ſe & venit ad te, vt gaudeat de te. Auguſt. In Medita.

Deus eſt in ſemetipſo, ſicut α, & ω, In mundo, ſicut rector, & author. In Angelis, ſapor, & decor: In Eccleſia, ſicut paterfamilias in domo. In anima, ſicut ſponſus in thalamo. In iuſtis, ſicut adiutor, & protector. In reprobis ſicut pauor & horror. Aug. ſuper illo. Pater noſter, qui es in cœlis, &c.

Hieron. Muta animalia, & ferarum greges ductores ſequuntur ſuos. Singuli Eccleſiarum Epiſcopi, ſinguli Archipresbyteri, & omnis ordo eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur. In naui vnus gubernator, & in domo vnus Dominus, & in quouis grandi exercitu vnius ſignum ſpectatur. Eſt ergò vnus in mundo Deus. In Epiſt. ad Ruſt. monach.

Cypria. Soſthenes præcipuus inter Philoſophos formam veri Dei negat conſpici poſſe, & Angelos ſedi eius dicit aſſiſtere. In quo & Plato pari ratione conſentit, & vnum Deum ſeruãs, cęteros Angelos, & Dęmones dicit. Hermes quoque Trimegiſtus unum Deum loquitur: eumque incomprehenſibilem, atque inæſtimabilem confitetur. Vnus igitur omnium Dominus Deus: neq; enim illa ſublimitas poteſt habere cõſortem, cùm ſola omnem teneat poteſtatẽ. Ad diuinum imperium ẽt de terrenis mutuemur exẽplum. Romanos geminos vnum non capit regnũ, quos vnum vteri cępit hoſpitium. Põpeius, & Cæſar affines fuerunt, nec tamẽ neceſſitudinis fœdus in æmula poteſtate tenuerunt. Nec tu hic de homine mireris, cùm in hoc omnis natura cõſentiat. Rex vnus eſt apibus, dux vnus eſt in gregibus, & in armẽtis rector vnus, multò magis mundi vnus eſt rector, qui vniuerſa quæcũque ſunt, verbo iubet, ratione diſpenſat, virtute conſummat. Hic enim videri non poteſt, viſu clarior eſt: nec comprehendi, tactu purior eſt: nec æſtimari, ſenſu maior eſt. Et ideò ſic Deum dignè æſtimamus, dùm inæſtimabilem dicimus. In noſtra dedicandus eſt mente, in noſtro conſecrandus eſt pectore. Nec nomen Dei quæras: Deus nomen eſt illi. Illic vocabulis opus eſt, vbi proprijs appellationum inſignibus multitudo dirimenda eſt. Deo, qui ſolus eſt, Dei vocabulum totum eſt. Cyprian. Quod Idola non ſint Dij.

Bernar. Eſt trinitas creatrix Pater, & Filius, & Spiritusſanctus: ex qua cecidit creata trinitas, memoria, ratio, & voluntas. Et eſt trinitas, per quam cecidit: videlicet per ſuggeſtionẽ, delectationem, cõſenſum. Et eſt trinitas, in quã cecidit, videlicet impotẽtia, cæcitas, immũditia. Eſt trinitas, per quam reſurgit, fides, ſpes, charitas: quę trimembres habent ſubdiuiſiones. Eſt n. fides præceptorum, ſignorum, promiſſorum. Eſt & ſpes veniæ, gratiæ, gloriæ. Et eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. In ſermo. paruis. ſerm.1.

Dionyſ. Caligo diuina, ideſt, lux inacceſſibilis, in qua Deus habitat, ad eam accedit, eaq; abſorbetur, quiſquis Deũ videre meruit: eoque ipſo, quod non videt, nec cognoſcit, familiarius coniungitur ei, qui omnem cognitionem tranſcendit. De cœleſti Hierar.

Si quis conſpicatus Deũ, intellexerit, quod vidit non ipſum eſt conſpicatus,

catus,

catus, ſed eius aliquid. Perfecta enim ipſius ignoratio, eius vera cognitio eſt: quia ipſe ſuprà omnem mentem, & ſubſtantiam noſcitur. Idem Epiſt. 1.

Omnia Deus ſibi ſimilia pro cuiuſq; captu euadere cupit, ſuiſque communicare muneribus. Idem. Epiſt. 8.

De Deo & affirmationes, & negationes veræ ſunt: q̃a affirmationes negationibus non cõtrariantur. Eſt enim Deus ſuprà omnẽ ablationem, & poſitionem. Idem de myſti. The c. 1.

Arcanum diuinitatis, quod omnes intellectus trãſcendit, ſacris animi venerationibus, & ineffabili, & caſto honoremus ſilentio. Ibidem.

Cur quæris nomẽ meum, quod eſt mirabile? Hoc eſt mirabile nomen, quod eſt ſine nomine: quod omne nomen exuperat. Ibidem.

Omnium cauſæ, quæ eſt ſuprà omnia, & priuatio nominis congruet, & omnium ſubſiſtentium nomina. Ibid.

Siue hoc occultũ, Deũ appellemus, ſiue ſubſtantiam, ſiue lucem, & c. non aliud intelligimus, quam ex eo in nos emanantes participationes, quibus aſſumamur in Deum, & quæ nobis, vel ſubſtantiam, vel vitam, vel ſapientiam largiantur. Idem ca. 2.

Quia Deus eſt ſubſtãtiale bonum, in omnia, quæ ſunt, prætendit bonitatem, ſicut Sol ſtatim lucem in omnibus. Ibidem. c. 4.

Bonum, quibus ſe inſinuauerit perfectè, facit perfecta, quæ verò ipſum minus participant, imperfecta ſunt. Ibidem.

Iſta eſt excellens magnitudo virtutis boni, quod ſuam priuationem ſuſtentat: & quæ illi repugnant, ipſius virtute, & ſunt, & repugnare poſſunt. Ibidem.

Solenne eſt Deum dicere inuiſibilem, cùm ſit lux clariſſima: eum, qui multis inſignitur nominibus dicere ineffabilem. Attribuunt ergo ei priuationes, vt habituum excellentiam demonſtrent. Idem c. 6.

Qui de Deo dicere pgit, dicet quidem aliquid de rebus ſuis, non autem de ipſo Ibid. c 7.

Ea eſt Dei vita, qua nihil beatius, nihil omnino bonis omnibus affluentius cogitari poteſt: nihil enim agit, nullis occupationibus eſt implicatus, nulla opera molitur, ſua potẽtia, & virtute gaudet: habet exploratum, fore ſe ſemper tum in maximis, tũ in æternis voluptatibus. Hæc Epicurus apud Cice. lib. 1. de natu. Deorum. Cicero.

In mundo Deus eſt aliquis, qui regit, qui gubernat: qui curſum aſtrorũ, qui mutationes temporum, rerum viciſſitudines, ordineſque conſeruat, terras, & maria contemplans, hominum commoda, vitaſque tuetur. Ibid.

Quis eſt tam vecors, qui cùm ſuſpexerit in cœlum, Deos eſſe non ſentiat, & ea, quę tanta mẽte fiunt, vt vix quiſquàm arte vlla ordinem rerum, atque viciſſitudinem perſequi poſſit, caſu fieri putet? Idem. de Rep. auruſp.

Firmiſſimum hoc adferri videtur, cur Deos eſſe credamus: quod nulla gens tam fera, nemo omnium tam ſit immanis, cuius mentem nõ imbuerit Deorum opinio. Idem. 1. Tuſcul.

Deus ipſe, qui intelligitur a nobis, alio modo intelligi nõ poteſt, niſi mẽs ſoluta quædam, & libera, & ſegregata ab omni concretione mortali: omnia ſentiens, & mouens, ipſaque prædita motu ſempiterno. Ibid.

Homini timidè de poteſtate Deorũ & pauca dicenda ſunt. Idem. Pro lege Manil.

Vt hominum membra nulla contẽtione, mente ipſa, atque voluntate mouentur: ſic numine Deorum omnia figuntur, mouentur, atque mutantur. Idem. 3. de Nat. Deor.

Illud modo videto, vt Deum noris, & ſi ignores, & locum, & faciem: ſic animum tibi tuum notum eſſe oportet, & ſi ignores, & locum, & formam. Idem. 1. Tuſcul.

Dei ſapientia.

Gregor. CVM à Deo non credimus nos videri, in Sole clauſos oculos retinemus, illum à nobis abſcondimus, non nos illi. Greg. 25. Mor. cap. 5.

Auguſt. Sic greſſus meos, ſemitaſque conſideras, & die, noctuque ſuper cuſtodiã meam vigilas, omnes ſemitas meas diligenter notãs: ſpeculator perpetuus, veluti ſi totius creaturæ tuæ, cęli, & terræ oblitus, tantum me ſolum conſideres, & nihil ſit tibi curę de alijs. Nec n. tibi creſcit lux incommutabilis viſionis tuæ, ſi tantùm vnum aſpicias, neq; minuitur, ſi innumera videas, & diuerſa. Quia ſicut vno totum ſimul perfectè conſideras, ſic ſingula, quælibet, licet diuerſa, perfectè ſimul, totaque totus conſpicit viſus tuus. Sic igitur ſup cuſtodiam meam ſtas, ſicut ſi omniũ oblitus ſis, & mihi ſoli intẽdere velis. Semper quippè te præſentẽ exhibes, ſemper te paratum offers, ſi me paratum inuenis. Quocunque iero, tu me Domine non deſeris, niſi prior ego te deſeram. Aug. in Medi.

COLLECTOR. Prou. 15. Prou. 16. Eccl. 16. ¶ Infernus, & perditio corã Domino: quantò magis corda filiorum hominum? Item, Omnes viæ hominum patent oculis eius, ſpirituũ ponderator eſt Dñs. Huc pertinet & illud, Non dicas, à Deo abſcõdar & ex ſummo quis mei memorabitur: in populo magno non agnoſcar, quę eſt. n. anima mea in tã immenſa creatura? Ecce cœlum, & cœli cœlorum, abyſſus, & vniuerſa terra, & quæ in eis ſunt, in cõſpectu illius cõmouebuntur. Et in omnibus his inſenſatũ eſt cor, & omne cor intelligit ab illo, & vias illius, quis intelliget?

Eccl. 17. Viæ illorum coram illo ſunt ſemp, & non ſunt abſconſæ ab oculis illius. Et omnia opera illorum velut Sol in conſpectu Dei: & oculi eius ſine intermiſſione inſpicientes in omnibus vijs illorũ: & omnes iniquitates eorum in conſpectu Dei. Simile eſt & illud. Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo, ſeculum noſtrum. i. i. v. t. Pſal. 89.

Cognouit Dñs omnem ſciẽtiam, & reſpexit in ſinũ æui. Nõ præterit illum oĩs cogitatus, & nõ abſcondit ſe ab illo vllus ſermo. Eccl. 42. Quod verò appellat ſinũ æui, ſignificat totam æternitatẽ, velut exiguum quendã ſinũ eſſe in oculis Dei: imo verò non ſinum modo, ſed indiuiſibile punctũ: in quo nil anterius, aut poſterius, ſed oĩa præſentia ſunt. Item, Oculi Domini multò plus lucidiores ſunt ſole, circunſpicientes in omnibus vijs hominum, & profundum abyſſi, & cor hominũ intuentes vſque ad abſconditas partes, vide locum inſignem. Eccl. 23. Eccl. 42. Eccl. 23.

Sapientiã Dei oĩa peruidẽtem, & in intimos animæ receſſus penetrantem, prædicat Propheta Pſal. 138. cùm ait, Intellexiſti cogitationes meas de longè, ſemitam meam, & funiculum, ſiue accubationem inueſtigaſti: Et oẽs vias meas præuidiſti: quia nõ eſt ſermo in lingua mea (videlicet quem tu non videas, ante etiam, q̃ ego illum enuntiem) &c. quæ ſequuntur. Hæc omnia timorem Domini, & peccati odiũ nobis incutiũt, cùm in conſpectu Domini omnia videntis, delinquamus. Pſal. 138.

Dei bonitas, & miſericordia.

QVid eſt dicere ſeruo, dimitte me, vt iraſcar, niſi depcãdi auſum p̃bere? ac ſi dicat, Penſa qñtũ apud me valeas, & cognoſce, ꝙ obtinere poteris, qđ exoras. Greg. in mor. lib. 9. c. 11. Gregor. Exod. 32.

Sancti, qui iræ Dei obuiant, ab ipſo accipiunt, vt contra eum opponantur, & contra ipſum ſe cùm illo erigunt: eoſque diuina vis ſibi ſecum opponit. Fouet enim eos intus gratia iraſcẽtis, vt aduerſus iram ſæuientis exterius, obtineant. Greg. vbi ſup. c. 12. Ti. 5.

Ineffabili deſiderio teneor, cùm audio, Bonus Dominus: conſideratiſque & colluſtratis quæ forinſecus video (quoniam ab ipſo ſunt omnia) etiam Auguſt.

cùm

cùm mihi hæc placẽt,ad illum redeo, à quo ſum,vt intelligam,quoniam bonus eſt Dominns. Aug.ſup.Pſal.

Marc. 18 Ipſe quippe Dominus noſter Ieſus Chriſtus dixit.Nemo bonus niſi ſolus Deus. Nonne ſtimulauit nos ad inquirendum, & ad diſtinguẽdum quid ſit bonum ab alio bono bonum,& bonũ in ſeipſo bonum?Quàm ergo bonum eſt, à quo ſunt omnia bona? omnino nullum inuenies bonum, quod nõ ab illo ſit bonum. Aug.vbi ſup.

Pſal. 58. Aug. ſuper illud Pſ.58.Deus meus, miſericordia mea,ſic ait,Non inuenit impletus bonis Dei, quid appellaret Deum ſuum , niſi miſericordiam ſuã. O nomen , ſub quo nemini deſperandum eſt. Deus meus inquit miſericordia mea. Quid eſt miſericordia mea? Si dicas, ſalus mea intelligo, quia dat ſalutem: ſi dicas refugium meum, intelligo,quia confugis ad Deum: ſi dicas fortitudo mea, intelligo, quia dat mihi fortitudinem. Miſericordia mea quid eſt?Totum quicquid ſum de miſericordia tua eſt. Sed promerui te,inuocando te. Vt eſſem,quid feci? Vt eſſem,qui te inuocarem,quid egi? Si n. egi aliquid vt eſſem, iã eram antè quã eſſem. Porrò ſi omnino nihil erã,antè quam eſſem,nihil promerui vt eſſem. Feciſti vt eſſem,& non tu feciſti, vt bonus eſſem? Dediſti mihi vt ſim,& potuit alius mihi dare vt bonus ſim? Si tu mihi dediſti, vt ſim, & alius mihi dedit vt bonus ſim, melior eſt ille qui mihi dedit vt bonus ſim , quàm ille qui mihi dedit vt ſim. Aug. Pſal. 58.

Pet.Ra. Luc. 15. Ite,proferte ſtolam primam.Nõ dixit,vnde venis? vbi fuiſti?vbi ſunt,quę tuliſti?quarè tantam gloriam in turpitudinem commutaſti.Sed proferte ſtolam primam,& induite illum.Videtis quia delicta non videt vis amoris,tardam miſericordiam pater neſcit,delicta q̃ diſcutit,ꝑdit. In ſer.de fil. ꝑ di.

Cecidit ſuper collũ eius, & oſculatus eſt eum.Sic pater iudicat,ſic emendat, ſic peccanti filio dat oſcula non flagella: Delicta non videt vis amoris, & ideò pater peccata filij redimit oſculo,claudit amplexu. Et infrà. Et date annulum in manu eius. Paterna pietas contenta non eſt innocentiam reparare ſolam,niſi priſtinum reſtituat & honorem. Et date calciamẽta in pedibus eius.Quàm pauper redijt,qui ditatus abſceſſit? & de tota ſubſtantia calciamenta in pedibus nõ reportat.Idẽ ibi.

Carpus quidam qui volebat peccatores quoſdam à Deo puniri,vidit in viſione Ieſum dicentem ſibi illos manu tenens.Iam percute aduerſum me. Paratus ſum enim iterum pro ſaluandis hominibus pati.Epiſt.8. Diony.

Vlciſci non deſiderabit, qui pro ijs, qui nobis faciunt iniuriam , orare docuit. Pedag.lib.1.c.8. Clemé.

Liberalis eſt , & magnificus qui (quod maximum eſt) ſuam nobis animam dedit: maximeq; eſt benignus, qui frater voluit eſſe, cum Dominus eſſet.Idem c.9. Alexan.

Quoties pro peccatis noſtris mœremus,& triſtes ſumus, præceptum Domini ad Petrum reuocare non deſinamus.Ignoſcendi ſcilicet ſeptuagies ſepties peccanti.Quod enim alteri mandauit, ipſe profectò multò magis implebit.Gradu.26.de diſcretione. Climacus. Matt.18.

¶Quàm lõgo tẽpore,quot annis opus eſt,vt veniam ab homine, quẽ læſeris, conſequaris, & conceſſa venia,vix ille te vnquã æquis oculis aſpicit. Iã verò maritus, ſi adulteræ vxori veniam concedat, vix vnquam illatam iniuriã ab animo deponit. At Deus erga Dauidẽ adulterium homicidio cumulantem, vbi ex animo illum pœnituit, ita ſe erga illum , & poſteros eius propter illum geſſit, ac ſi nihil penitus admiſiſſet. Quid iam de Manaſſe dicam, qui ſanguine Prophetarum Hieruſalem repleuit vſq; ad os: propter cuius impietatem Hieruſalem euerſa eſt? Cui Dominus non ſolum (vbi vere illum pœnituit) veniam,& libertatem contulit, COLLE. 4.Re.21.

tulit, ſed etiam regnum, quod amiſerat, donauit. Quid hac lenitate mirabilius?

Non modo huius mundi mirabile opificiũ diuinæ bonitatis velut ſpeculum quoddam eſt, ſed multo etiã magis ipſa lex, quæ eſt a Deo lata. Quale enim illud pectus eſt, vnde hæc verba prodierunt? Quod vni ex minimis his
Mat. 25. fratribus meis feciſtis, mihi feciſtis? Et
Iſai. 28. illa, Hæc requies mea, reficite laſſum, & hoc meum refrigerium? Rurſumq;
Mat. 18. illa. Nõ dico tibi vſque ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties? Quid enim clemẽtius, quid benignius? Quid ipſe miſericordiarum pater faciet, qui mihi vt hoc facerem imperauit?

Humanę conditionis miſeriam, Dauid allegar, vt miſericordiam Domini
Pſal. 50. impetret, cùm ait, Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, &c. Hac ratione Dominum clemẽter ſe cum homi-
Eccl. 18. nibus agere declarat Eccleſ. 18 his verbis, Vidit præſumptionem cordis eorum, quia mala eſt, & ſubuerſionem illorum, quoniam nequam eſt: ideò adimpleuit propitiationem ſuã in illis, & oſtendit eis viam ęquitatis. Miſeratio hominis ad proximum ſuum: miſericordia autem Dei ad omnẽ carnẽ.

Cùm ſemper & vbique grata ſit hominibus miſericordia Dei: tũ illa gratiſſima eſt, quæ diù expectata ac deſi-
Eccl. 35. derata venit. Vndè eſt illud Eccle. 35. Speciosa miſericordia Dei in tempore tribulationis, quaſi nubes pluuiæ in tẽpore ſiccitatis. Ideò non mirum, ſi aliquando diu dominus differat precantium vota, vt ſit eis eius miſericordia gratior, materiamque illis vberioris lętitiæ tribuat. Talis enim illa fuit, de
Pſal. 39. qua Pſalmographus ait, Expectans expectaui Dominum, &c. Et immiſit in os meum canticum nouum, carmen Deo noſtro, id eſt, nouam mihi lætandi, & laudandi materiam, miſericordia eius expectata tribuit.

Miſericordia Dei in hoc maximè elucet, quòd ſingularem quãdam humilium, pauperum, & eorum, qui tribulationibus premuntur, curã, & prouidentiam gerat. Id infinitis penè ſcripturæ locis ſignificatur. Hinc enim illa verba Pſal. 9. Et factus eſt Dominus Pſal. 9.
refugium pauperi, adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. Item, videns Exod. 3.
vidi afflictionem populi mei, qui eſt in Ægypto, & gemitum eorum audiui, propter duritiam eorum, qui præſunt operibus, &c. Exod. 3. Darius vero Rex apud Danielem in omnibus re Dan. 6.
gni ſui finibus prædicari mandauit, vt colerent omnes Deum Danielis, q ipſe eſſet liberator, ac Saluator: quodq; ipſe liberaſſet Danielem de lacu Leonum. Idem etiam apud Eſai. gloriatur dicens, Deus iuſtus, & ſaluans, non eſt Iſai. 45.
præter me. Cõuertimini ad me, & ſalui eritis omnes fines terræ. Item. Pſal. 67. Deus noſter Deus ſaluos faciendi, Pſal. 67.
& Domini Domini exitus mortis, hoc eſt, q à faucibus mortis homines eripere ſolet.

Magnoperè Dei noſtri bonitatẽ, & miſericordiam commendat, quod tãtam in ſcripturis ſanctis pupillorũ, viduarum, aduenarum, & pauperũ curam ſe habere teſtetur. Hinc & Deute. Deut. 24
24. quatuor in locis eiuſdẽ capitis, pupillorum, aduenarum, & viduarũ curam commendat. Precium verò mercenarij eadem die reddi iubet. Ne (inquit) clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum. Iam verò in ſcripturis Prophetarũ, quã acriter in eos inuehitur, qui pauperes, & Pupillos opprimunt? quàm acerba illis ſupplicia comminatur?

Quantò latius pateat miſericordia Domini, quàm ira, declarant illa Prophetæ verba: Quoniã ira in indignatione eius, &c. quæ Hiero. ex Hebr. ver Pſal. 29.
tit hoc modo. Quoniam ad momentum eſt ira eius, & vita in repropitiatione eius. Quo ſignificare videtur, irã Dei aduerſus pios breuiſſimam exiſtere: beneuolentiam vero eſſe diuturnã, nempè æqualem vitæ.

Pro

Pſal.67. Pro eo, ꝙ nos legimus, turbabuntur à facie eius patris orphanorũ &c. Hiero. ex Hebr. vertit, Exultate corã eo patre orphanorum &c. Verè enim exultandũ, ꝙ talem Deum habeamus, qui hoc ſibi præcipuè nomen vendicauit, Pater orphanorum, & iudex viduarũ. Vera enim magnitudo & iuſtitia, in ſupplicibus tuendis & conſeruandis, & a potentiorũ iniuria liberandis, ſita

Iob.29. eſt. Vndè eſt illud Iob. Cõterebam molas iniqui, & de dẽtibus illius excutiebam prædam. De bonitate, & benignitate Dei illi potiſſimum iudicare debent, qui eam in ſe frequẽter experti ſunt, eiusq; ſenſum intra ſe percepe runt. De his namq; ſcriptũ eſt. Quàm

Pſal.72. bonus Iſrael Deus his, qui rectò ſunt corde. Eſt enim Deus (vt Aug. ait) purgatę mentis ſapiẽtia. Alias quippe palato nõ ſano pœna eſt panis, &c. Hinc eſt, ꝙ hi præcipuè ad diuinæ bonitatis laudes inuitantur, qui beneficijs Dei eruditi, eius bonitatem, & miſericordiam experti ſunt, dicente Propheta.

Pſal.117 Confitemini Domino quoniã bonus, quoniam in ſeculũ.m.e. Dicant qui redempti ſunt à Domino, quos redemit de manu inimici, &c. Iſti ergo ad diuinas laudes prędicandas idonei ſunt.

Si quis diligenter omnia Domini præcepta conſideret, inueniet planè non minus illa ad hominis pacem & incolumitatem, quàm ad Dei gloriã pertinere. Sic enim diuina bonitas rerum ordinem inſtituit, vt gloriam ſuã cum noſtra ſalute coniunxerit, quem-

Euche. admodum eleganter Eucherius in epiſtola ad Valerianum probat. Quod cùm ita ſit, dubitari meritò poteſt, cuius rei gratia Deo magis obſtricti ſimus, an propter præmia, quæ cultoribus legum ſuarum conſtituit, an pro-

Cant. 2. pter ipſas leges quas tulit. Vñ in Canticis, pro eo quod nos legimus ſurge, propera amica mea, & veni. Alij ex Hebræo vertunt, Surgito tibi amica mea, & formoſa mea, & ito tibi &c. Qđ quamuis Hebreæ linguæ idiotiſmus ſit, nihilominus tamẽ hoc verbo admonemur operam omnem, quam in diuinorum mandatorum obſeruatione ponimus, non in vllum Dei cõmodum (qui bonorum noſtrorum nõ eget) ſed in noſtrum redũdare. Quod ſi his adiungas, gratiæ ipſius munus eſſe ꝙ eius præceptis obtemperemus, inuenies illum, cum merita noſtra prę miat, conferre nobis gratiam pro gratia. Vndè eſt illud Auguſtini. 9. confeſ- Auguſt.
ſionũ lib. Quiſquis tibi enumerat vera merita ſua, quid enumerat, niſi munera tua? Ioſeph fratribus ſuis in Egyptum profectis, non modo frumentũ, quod quærebant, dedit, ſed pecuniam etiam, qua frumentum emere debebant, in ore ſaccorum concludi iuſſit. Sic Dominus IESVS, verus ſecundum carnis ſuſceptionẽ frater noſter, & fœlicitatem ac ſaturitatem ęternam, quã homines quęrunt, confert, & grauam item qua illam comparare debeant. Itaq; adepta ſempiterna pacis fęlicitate, cùm Propheta dicemus, Domine Eſai. 26.
dabis pacem nobis: omnia enim opera noſtra operatus es in nobis.

Amor Dei erga nos.

PErſuadendum erat homini, quan- Auguſt.
tùm nos dilexerit Deus, & quales: quantum, ne deſperemus: quales, ne ſuperbiremus. Aug. de Trin.

Certè admonet membra ſua, vt ſurſum corda habeant. Audiant ergo & faciant: leuent ad cœlum quod male eſt in terra: ibi enim nõ putreſcit cor, ſi eleuetur ad Deum. Frumẽtum ſi haberes in inferioribus, ne putreſceret leuares ad ſuperiora. Frumento tuo quæris mutare locum, & cor permittis in terra putreſcere? ſtans in terra, in cœlo es, ſi diligas Deum. Non enim ſic leuatur cor, quo modo corpus. Corpus vt leuet, locũ mutat: cor vt eleuetur, voluntatem mutat. Idem. Auguſt. ſup. Pſal. 85.

Surgam, & ibo ad patrem meum. Chryſo-lo.

Iacebat, qui dixit, Surgam, intellexit lapſum, ſenſit ruinam, iacere ſe turpis luxuriç reſpexit in lubrico: & ideo exclamat, Surgam, & ibo ad patrē meū. Qua ſpe? qua fiducia? illa qua pater eſt. Ego perdidi, quod erat filij, illud, quod patris eſt, non amiſit. Apud patrem non intercedit extraneus: intus eſt in patris pectore ipſe, qui interuenit, & exorat affectus. Vrgentur patris viſcera, iterum filium genitura per veniam. Ibo ad patrem reus: ſed pater viſo filio cooperit mox reatum, diſſimulat iudicem, qui magis vult implere genitorem, & ſententiam citò vertit in veniam, qui redire cupit filium, non perire. Chryſol. in ſerm. 2. de filio prodigo.

Luc. 15.

Diony. Chriſtus à ſe auerſos & reſilientes amatorie ſequitur: contenditque, & deprecatur, ne ſe deſerant, quos tanta vi amoris exquirit. Quid quod venire differentes benigniſſime tolerat, promiſſionibus leuat, blanditijs demulcet? Diony. Epiſt. 8.

Audebimus & hoc pro veritate dicere, quod ipſe quoque Deus pro magnitudine amoris extra ſe fit prouidēs creaturis, & amore mulcetur, & ex ſupremo ſuo ſtatu ad hoc ſe demittit, vt inter omnia ſit: quare & zelotes dicitur, vt vehemens ad ea, quę ſunt amanda, prorſusque ipſius eſt, vt ſit amabile, & amor. Idem ibidem.

Exo. 20.

Deus aliquando dicitur amor, aliquando amabilis: amabilis, quia ſui ipſius & ſibi ipſi prouocator eſt, & motor: amor autem, quia mouet, & prouehit ad ſe. Dion. de di. nom.

Dei beneficia.

Auguſt. Gratiæ tuæ deputo, & miſericordiæ tuæ domine, quod peccata mea tanquàm glaciem ſoluiſti: gratiæ tuæ deputo, & quæcunq; non feci mala. Aug in confeſſ.

Nemo eſt donis Dei beatus, qui donanti extiterit ingratus. Idem Auguſt. de viduit.

Omnia peccata ſic habēda ſunt, tam quàm dimittantur, a quibus Deus cuſtodit, ne committantur. Noli modicum diligere, quaſi à quo modicum dimiſſum eſt, ſed potius multum dilige, à quo tibi multum tributū eſt. Si enim diligit, cui donatum eſt ne redderet: quantò magis debet diligere, cui donatum eſt, vt haberet? Nam quiſquis ab initio pudicus factus eſt, ab illo regitur: & quiſquis ab impudico pudicus factus eſt, ab illo corrigit: & quiſquis vſque in finem impudicus eſt, ab illo deſeritur. Hæc autem ille occulto iudicio facere poteſt, iniquo non poteſt, & fortaſſe ideò latet, vt plus timeatur, & minus ſuperbiatur. Idem ad quandam Virginem.

Idem ſuper illud, Repleatur os meū laude tota die &c. Quid eſt tota die? Sine intermiſſione. In proſperis, quia conſolaris: in aduerſis, quia corrigis. Antequàm eſſem, quia feciſti. Cùm eſſem quia ſalutem dediſti: cum peccaſſem, quia ignouiſti: cùm conuerſus eſſem, quia adiuuiſti: cùm perſeueraſſem, quia coronaſti: ita planè repleatur os meum laude, ut hymno dicam gloriam tuam tota die. Idem Aug. Pſal. 70.

Euſeb. Emiſſé. Intellige illius eſſe totum, cuius cœlo tegeris, cuius terræ gremio ſuſtineris, cuius aere paſceris, & vitalis auræ participatione vegetaris, cuius luce ac famulo Sole perfrueris, cuius tibi dies ad iucunditatem, nox obſequitur ad quietem: qui poſt tanta ſeipſum tibi dedit, quando tam caro pretio te redemit: qui talia procurauit ſeruo, qualia parabit victa peccati labe, iam libero? qui tanta iacenti contulit, quanta conferet reſurgenti? Euſebi. Emiſ. hom. 1. de Symbolo.

Qui ideò colitur, vt miſereatur, iam miſertus eſt, vt coleretur. Ab eo ergo facti, atque reparari, nunc impenſius exultemus in beneficijs ſuis: quia meliores ſunt dies illi, quibus liberamur, quàm illi, quibus in vitæ huius pericula naſcendo producimur. Et ideo Pſal. 62.

legimus:

legimus: quia melior eſt miſericordia tua ſuper vitas. Meliores enim ſunt dies, quibus ad æternam vitam renaſcimur, quàm illi, quibus in hæc tempora iam procreamur. Siquidem maiora ſunt dona gratiæ, quàm naturæ. Idem hom. 8. de Paſcha.

Quanto maiora beneficia ſunt hominibus cõſtituta, tantò grauiora peccantibus iudicia. Idem ſup. Matth.

Cicero. Commoda quibus vtimur, lucem qua fruimur, ſpiritum quem ducimus, à Deo nobis dari & impartiri videmus. Cicero pro Roſc. Amerino.

Dei prouidentia.

Gregor Iob. 2. GRegor. ſuper illud, Animam eius ſerua, ſic ait. Electũ ſuum Dominus cuſtodiendo deſerit, & deſerendo cuſtodit: alia prodit, alia protegit: vt ſic & ſeruus humilis proficiat, & hoſtis ſuccumbat. Idẽ ergo in manu Dei eſt, & Diaboli. Greg. lib. 3. c. 1.

Sic Deus intendit ſingulis, ac ſi vacet à cunctis: & ſic omnibus ſimul intendit, ac ſi vacet à ſigulis. Grego. 25. Mora. c. 19.

Euſeb. Emiſſ. Quantò perſecutor in necem conſitẽtis eſt maior, tãtò Deus in remuneratione perſeuerãtis eſt ditior: qui nouit de impiorũ criminibus merita augere iuſtorum. Sicut enim improbi malè vtũtur bonis Dei: ita Deus bene vtitur malis operibus iniquorum. Bonum opus Dei eſt oculus: & tamen indignis cõcupiſcẽtijs maculatur aſpectus. Euſeb. homil. 4. de Epiphania.

Saluia. Contra eos, qui ex afflictione iuſtorum in hoc ſeculo prouidentiam Dei tollunt, ſic Saluianus ait. Non poſſunt iuſti falſo iudicio eſſe miſeri, quia ſua cõſcientia ſunt beati. Nemo enim alieno ſenſu miſer eſt, ſed ſuo. Graues enim, aut leues huius mundi caſus animus tolerantis facit. Nam ſicut nihil eſt tam leue, quod ei graue non ſit, qui inuitus faciat: ita nihil eſt tam graue, quod non ei, qui id libenter exequitur, leue eſſe videatur, niſi fortè antiquis illis priſcæ virtutis viris, Fabijs, Fabricijs, Cincinnatis, &c. graue fuiſſe putamus, quod pauperes erant, qui diuites eſſe nolebant. Item nulli beatiores ſunt, quàm qui hoc ſunt, quod volunt: volunt autem in hoc mundo Sancti viri afflictiones pati, vt cum Chriſto iugiter delectentur in gloria: ergo &c. Solent tamen eſſe nonnulli, qui turpia, atque obſcœna ſectantes, & ſi iuxta opinionem ſuã beati ſint, quia quod volunt, adipiſcũtur, re tamen ipſa beati non ſunt, quia quod volunt, nolle debuerunt. Iuſti verò hoc cunctis beatiores ſunt, quia & habent quod volunt, & quod volunt, velle meritò debuerunt. Quæres autem qua de cauſa Sancti viri, & infirmi ſunt, & volunt eſſe? Quia nimirum ſi fortes fuerint, ſancti eſſe vix poſſent. Earum enim rerum vſum reſpuunt, per quas alij fortes fiunt: Ob id certè, vt quoniam caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem, lęta exultet anima corpore effœto, quaſi aduerſario ſubiugato, Saluianus contra gentes.

Quam ob cauſam mala in hoc mũdo Deus fieri permittat, nolo à me requiras: homo ſum, non intelligo; ſecreta Dei inueſtigare non valeo, & ideò etiam tentare formido: quia & hoc ipſum genus ſacrelegæ temeritatis eſt, ſi plus ſcire cupias, quàm finaris. Sufficit tibi, quòd Deus, cuncta à ſe agi, atque diſpenſari teſtatur. Et ſicut plus eſt Deus quàm omnis humana ratio: ſic mihi plus videri debet, quòd à Deo cuncta agi cognoſco. Idem ibidem.

Non ſolũ homines, ſed etiam apes atque formicæ quaſcunque res faciunt, & antequàm faciant, meditantur, & poſtquàm fecerint, non negligunt: ſed diligentiſſimè curant, tractantque. Quis ergò tam furioſus, vt cùm Dominũ creatorem omnium nõ neget,

neget,gubernatorē neget? & cùm autorē eſſe fateatur, dicat negligere quæ fecit.Idem.Ibid.

Exod. 32.f. Percuſſit Dominus populū pro errore vituli. Cùm omnis populus reus fuerit, cur non eſt in omnes miſſa dānatio? Quia.ſ.pius, & miſericors Dominus partem percuſſit ſententiæ ſuæ gladio, vt partē corrigeret exemplo, monſtraretque omnibus & in coercēdo cenſuram, & in indulgendo pietatem.Cenſura fuit,quod caſtigauit, pietas,quòd pepercit.Saluian.Ibidem.

Diony. Abſurdum eſt, quod quidā dicunt, oportuiſſe nos etiam inuitos ad virtutem duci:nam prouidentia,vt cuiuſq; naturæ eſt ſeruatrix, ita prouidet omnibus, & ſingulis, vt ipſorū natura capit: & pro modo cuiuſque prouidentiſſimas bonitates impartit. Diony. de di.no.cap 4.

Clemēs Alexan. Quod Deus odit,exiſtere non vult. Ea ergo quæ ſunt,diligit.Diligit igitur hominem.Quod autem amat aliquis, ei vult prodeſſe. Deus igitur prodeſt: imo quia bonus eſt, ideo prodeſt. Bonū enim nihil aliud facit,niſi id,quod prodeſt:Non eſt autem aliud ſua ſpōte prodeſſe, quam eſſe de homine ſolicitum. Deus ergo hominis curam gerit, & de eo ſolicitus eſt. Pedag.lib. 1.cap.8.

Silueſcit vitis,niſi putetur, ita & homo:eorum autem, qui peccant increpatio, habet ſcopum ſalutem, Deo ſe concinnè applicante pro cuiuſq; moribus.Ibidem.

Omnibus viribus diuinum verbum vtens, omnibus ſapiētiæ machinis cōſeruare homines aggreſſus eſt: admonens,increpans,minās,ſanans,promittēs, multis frēnis appetitiones noſtras alligans.Ibidem.c.9.

Exod.8. Dic Pharaoni,vt dimittat:ego ſcio, quod non dimittet. Vtrunque apertè oſtendit: & præſciuiſſe futurum, & eius benignitate libero animi arbitrio largiri occaſionem pœnitentiæ. Ibidem.c.9.

Hoc eſt maximum, & maximè regium Dei opus, humanam ſeruare naturam.Ibidem.c.12.

Cicero. Sit hoc à principio perſuaſum hominibus, dominos eſſe ac moderatores Deos: eaque quæ gerantur, eorum geri ditione,atque numine, eoſq; optimè de genere hominum mereri: & qualis quiſq; ſit, quid agat,quid in ſe admittat,qua mente, qua pietate colat religionem intueri, piorumque, & impiorum habere rationem. Cice. 2.de leg.

Deorum prouidētia mundus adminiſtratur,iidemq; conſulunt rebus humanis: nec ſolùm vniuerſis, verū etiā ſingulis.de Diuina.

Nihil in ſimplici genere omni ex parte perfectum atque beatum natura expoliuit, tanquam cæteris non ſit habitura quod largiatur, ſi vni omnia conceſſerit.Idem de Inuent.

Melius accurantur quę conſilio geruntur,quàm quæ ſine conſilio adminiſtrātur. Domus ea quæ ratione regitur, omnibus inſtructior eſt rebus & apparatior, quàm ea quæ temerè & nullo conſilio adminiſtratur. Exercitus is,cui præſuppoſitus eſt ſapiens & callidus Imperator, omnib⁹ partibus commodius regitur, quam is qui ſtultitia & temeritate alicuius adminiſtratur.Eadem nauigij ratio eſt.Nam nauis optimè curſum conficit ea, quæ ſcientiſſimo gubernatore vtitur.Nihil autem omnium rerum melius quam mūdum adminiſtratur. Nam & ſignorum ortus & obitus, definitum quendam ordinem ſeruant:& annuæ commutationes, nō modo quadam ex neceſſitate ſemper eodem modo fiunt, verùm ad vtilitates quoq; rerum omnium ſunt accommodatæ: & diurnæ nocturnęq; viciſſitudines, nulla in re vnquàm mutatæ, quicquam nocuerunt.Quæ ſigno ſunt omnia, non mediocri quodam conſilio naturam mūdi adminiſtrari. Quòd ſi melius gerūtur ea,quæ cōſilio, quàm quæ ſine cō-

ſilio

ſilio adminiſtrantur: nihil autem omnium rerum melius, quã omnis mundus adminiſtratur: conſilio igitur mũdus adminiſtratur. Cicer. libro. 1. de Inuentio.

Neque bono quicquam mali eueni re poteſt, nec viuo, nec mortuo: neque vnquam eius res à Dijs immortalibus negligentur. Idem 5. Tuſcul.

Vt nec domus nec Reſpublica ratione quadam & diſciplina deſignata videtur, ſi in ea nec rectè factis præmia extent vlla, nec ſupplicia peccatis: ſic diuina in homines moderatio profectò nulla eſt, ſi in ea diſcrimen nullum eſt bonorum & malorum. Idem. 3. de Nat. Deor.

COLLE. ¶Cur tot tantiſq; miſerijs etiam pòſt baptiſmi lauacrum, & regenerationẽ Deus homines agitari permiſit? Nimirum, quia hoc ad eius gloriã illuſtrandam maximè pertinebat. Quemadmodum enim prudentis medici peritia ibi maximè declaratur, vbi varijs morbis homines infeſtantur, ita miſeriarum, & peccatorum multitudo clementiſſimi Dei noſtri miſericordiam, liberalitatem, longanimitatem, & patientiam maxime declarat. Cuius rei gratia Apoſtolus ait, iuſtitiam Dei iniquitate noſtra commendari, & veritatem eius in mendacio noſtro ad ipſius gloriam abũdare. Beata Eliſabeth Regisã Pnoniæ filia Xenodochium inſtituit, in quo ipſa ſanioſis etiam vlceribus propria manu ſeruiebat, & medicamenta vlceribus admouebat. Sicut igitur ægrotantium cura inſignem huius ſanctæ fœminæ pietatem declarauit, quæ ſine illis occulta foret: ita totus hic mundus peccatis, & ærumnis plenus, velut amplum quoddam vlcerosorum hominũ Xenodochium eſt, quod immenſam Dei noſtri bonitatẽ, miſericordiam, prouidentiam, atque patientiam prædicat. Propter quod terram omnem miſericordia Dei non eſſe plenam propheta cõfitetur. Vides igitur omnia mundi mala diuinæ glo- Pſal. 32. riæ illuſtrandæ, àc patefaciendæ militare? Quia verò omnia ad Dei gloram declarandam condita ſunt: ideò optime eo modo inſtituta ſunt, quo ad eius gloriam illuſtrãdam maximè deſeruiunt: cùm vnaquæque res ex fine ſuo æſtimanda ſit. Nec calamitates ſolum, ſed ipſa etiam peccata diuinę gloriæ prædicandæ ſeruiunt, dum & peccatores miſericorditer ad pœnitentiã expectat, & perſeuerãtes in ſceleribus ſuis punit. Cum enim ſolus homo inter cætera animantia ſponte ſua aduerſus communem Dominũ delinquat, & iuſtitiæ leges violet, & ſocietatis humanæ iura diſſoluat iuſtum eſt vt ſolus ipſe ſentiat pęnas, qui ſolus culpas admittere non veretur.

Nonnulla ſunt quę in ſpecie aduerſus diuinam prouidentiam pugnare videtur, quale eſt illud, ex Pſal. Mei au- Pſal. 72. tem pene moti ſunt pedes. p. e. ſ g. m. quia zelaui ſuper iniquos &c Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſęculo obtinuerunt diuitias, &c. Et illud Hie- Hier. 12. re. Quare via impiorum proſperatur? &c. Et illud quod improbi apud Malach. dicunt. Vanus eſt qui ſeruit Malac. 3 Deo &c. vide locum. Et illud item ex Abachuch, Quare taces impio cõcul- Abac. 1. cante iuſtiorem ſe? Et facies homines quaſi piſces maris, & quaſi volatilia non habentia ducem. Eſt enim admiratione dignum, quòd cum ad diuinę prouidentiæ curam ſpectet, res omnes in fines ſuos dirigere, innumeræ tamẽ in orbe nationes ſunt, quas Dominus in terris infidelitatis tenebris tot annos ſine vlla veræ religionis notitia vitã agere permittit. Qua de cauſa multi de vera religione & diuina prouidẽtia dubitant: in quo crimine ſunt homines, quos modo vulgus Atheiſtas, hoc eſt, ſine Deo, vocat. Aduerſus autẽ hanc perfidiam omnia Prophetarum vaticinia de Chriſto militãt: quæ quidem molto ante prædicta, tamen impleta videmus. Item variæ terrarũ va-

ſtationes,

ſtationes, quas Prophetę prędixerunt, vt Babilonis, Niniue, Tyri, Ægypti, & multæ aliæ: quas ſub oneris nomine Eſaias prædicit. Addé quod in nonnullis numerus etiam annorum
Eſai.7. ſupputatur, vt cum Eſai. ait. Et adhuc
Gen.15. ſexaginta quinq; anni ſunt, & Effrain non erit populus. Et afflictioni filiorū Iſrael in Ægypto, aſſignat Dominus quadringentos annos. Et vaſtationi ſanctæ ciuitatis & ſanctuarij, deſignantur anni hebdomadarū Danie-
Dan.9. lis, hoc eſt. 490. anni. quo tempore ciuitas vaſtata eſt. Cum igitur prouidentiæ opus ſit punire impios, & hoc adeò apertè nobis conſtet, cùm videamus impleta ea quæ à Prophetis prædicta ſunt, & eo ipſo tempore quo prędicta fuere, nemo, nec infidelis quidem, qui hoc animaduerterit, prouidētiam negare merito poterit, cum futurorum prædictio ſolius Dei opus ſit. Hoc igitur mihi certo certius conſtat: Cur autem Deus tot barbaras nationes infidelitatis tenebris obrui patiatur, non eſt meum diudicare, ſed cum
Rom.11. Apoſtolo clamare, O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei: quàm incōprehēſibilia ſunt iudicia eius, &c.

Miraris Deum omnia in omnibus operari, & vltimos rerum effectus immediatè per ſe contingere, cum tàm multiplices cauſæ medię intercedant: deſines tamen mirari, ſi cōſideres omnia latiſſimæ arboris folia vſq; ad extremum eius ramuſculum (qui per tot interualla à radice diſtat) virtutem tamen, & pulchritudinem, ac fœcunditatem ab ea tot ramis interuenientibus trahere. Ad hūc ergo modum omnes piorum omnium gemitus, omnes pietatis affectus, & ſancta deſideria, à diuina gratia prouenire cognoſce, & pro eis ſemper gratias age, propheticum illū clamorem in ore ſemper habens,
Eſai.26. Omnia opera noſtra operatus es in nobis Domine.

Quid miramur Deum vbique locorum adeſſe præſentem, & per omnes rerum naturas commeantem, & omnia prouidentem, cum videamus ſolis radios, atque virtutem omnia, quæ in cœlo, terra marique ſunt, vſque ad intimos terræ ſinus penetrare: nihilque in hac tanta rerum vniuerſitate eſſe, quò non virtus eius pertingat? Si ergo tam latè patet finita virtus creaturæ, quid de infinita, & immenſa illa natura iudicandum eſt?

Pondus, & ſtatera iudicia Domini, Prou.16.
& opera eius, omnes lapides ſacculi. Hoc eſt ea etiam, quæ humano iudicio temerè fieri videntur, non temere, ſed ſumma ratione & conſilio fiūt. Sic ſaggittam illam in incertum iactā, 3 Re.22.
quæ caſu percuſſiſſe dicitur regem Iſrael inter pulmonem & ſtomachū, non caſu, ſed voluntate & cōſilio Dei præcedente miſſam fuiſſe Micheæ viſio ſatis declarat.

Lege totum hoc caput: In eo quippe mira ratione atque figura declaratur, omnia quæ in hoc mūdo caſu fieri iudicio noſtro videntur, non caſu, ſed Dei conſilio & prouidentia geri. Eandem etiam prouidentiā deſignant illa Prophetæ verba, Inclinauit cœlos & deſcendit. Verbo enim, Deſcendi, inferarum rerum curā & proudētiam oſtendit. Idem etiam inſinuant quæ ſe quuntur. Et aſcendit ſuper Cherubin, Pſal.17.
& volauit, volauit ſuper pennas ventorum. Quæ verba incredibilem diuinæ mentis pernicitatem indicāt: hoc eſt, vim omnia penetrantem, vim vbique præſentem, & omnia cęlo, terra, marique perluſtrantem, atque regentem.

Diuina ſapiētia nec omnia ſcelera, quæ in hoc mundo fiunt, punit, nec omnia rurſus impunita relinquit. Si enim nulla puniret, nullam eſſe homines prouidentiam crederent: ſi vero in omnia animaduerteret, nihil poſt hāc vitam vel præmij, vel ſupplicij ſupereſſe crederent. Nunc autem dum quędam punit, prouidentiam ſuam oſtendit, dum verò quædam impunita relinquit, ad futuræ vitæ ſupplicia ſe ea

reſeruare

reſeruare demonſtrat. Eodem conſilio pios homines aliquando ab inſtātibus periculis eripit, aliquando impiorum furori vexandos, & coronandos maiori indulgentia permittit. Sic enim tres pueros ab incēdio Babylonis eripuit. Septem verò fratres Machabæos crudeliſſimè ab Antiocho excarnificari
Heb.11. ſuſtinuit. Propter illud Apoſtolus ait. Sancti per fidem vicerunt regna, &c. quæ ſequuntur. Propter hoc autē ſubdit, Alij diſtenti ſunt non ſuſcipientes redemptionē, vt meliorem inuenirent reſurrectionem.

De prouidētia Dei & improborum proſperitate (quę prouidentiam tollere quibuſdam viſa eſt) latè diſſeritur.
Pſal.72. Pſal.72. cuius initium eſt, Quàm bonum Iſrael Deus, Ait enim. Mei autē penè moti ſunt pedes, &c. Et infrà, Et dixerūt, Qūo ſcit Deus? & ſi eſt ſcientia in excelſo? Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſeculo obtinuerunt di-
Hie. 12. uitias &c. Cui ſimile eſt illud Hieremiæ, Iuſtus quidē tu es Domine ſi diſputem tecum, verùmtamen iuſta loquar ad te. Quare via impiorum proſperatur &c? Quibus tamen idem Propheta reſpondet, dum fragilitatē, breuitatem, ſuperbiam, celeremq; finem mundanæ gloriæ deſcribit. Ait namque, In labore hominum nō ſunt &c.
Pſal.72. Sequitur deinde, Ideo tenuit eos ſuperbia, &c. quæ ſequuntur. Pauloque inferius, in nouiſſima eorū oculos con ijciens ait, Verùmtamē propter dolos poſuiſti eis &c. Quæ omnia Hiero. ſic vertit ex Heb. Verùmtamen in lubrico poſuiſti eos, deieciſti eos ad interitum. Quomodò vaſtati ſunt ſubito defecerunt, conſumpti ſunt, quaſi non ſint, quaſi ſomnium euigilātis, Domine in ciuitate tua imagines eorū ad nihilum rediges. Imaginē appellat dignitatē, memoriam, & nominis claritatē: quibus rebus iſti inflabantur, cùm tamen eæ res nihil aliud eſſent, niſi vmbra quædam, & imago vana. Sic enim ali-
Pſal.38. alibi dixit, Verùmtamen in imagine pertranſit homo, id eſt, velut vmbra quædam & inanis imago vita tranſit. Et Apoſtolus. Præterit, inquit, figura Ad cor.
huius mundi. 7.

Fruſtra homines Deo reluctāte ad opes, dignitatem & gloriā niti, canit ille Pſalmus, Niſi Dominus ædificaue- Pſ.126.
rit domū &c. ſic ille, Quia nec ab Oriē- Pſal. 74.
te, nec ab Occidēte, nec à deſertis mōtibus (hoc eſt à meridie. Subaudiendū autē eſt, venit exaltatio) quoniā Deus iudex eſt: hunc humiliat, & hunc exaltat: quia calix in manu Domini &c. Senſus eſt, Deum eſſe qui opes & potentiam &c. pro voto ſuo hominibus impertiatur. Quocirca fruſtra quæritur in terris dignitas & potentia: quarum rerum diſpenſatio pertinet ad ſolum Deum, qui æquiſſimus index eſt, & vnicuique vel pœnas, vel præmia conſtituit, pro eo ac quiſque ſe gerit. Hoc eſt enim quod ait, calicem in manu Domini inclinari, modo in hanc partem, modo in illam.

Qualis ſit, quam Deus gerit piorū atque impiorum, prouidētia, breuiter exponit. 1. Pſalm. his verbis, de viro Pſal.1.
namque pio ait, Et erit tanquàm lignum, quod plantatum eſt, &c. quæ ſequuntur: & folium eius non defluet. Cui ſimile eſt & illud, Capilli capitis Matt.10.
veſtri omnes, n. ſ. Item illud Hierem. Hie. 17.
Benedictus vir, qui ſperat in Domino, & erit Dominus fiducia eius: Et erit tanquam lignum, &c. Contra verò, de impijs dicitur, Non ſic impij non ſic, ſed tanquam puluis quem proijcit ventus. Eos quippè Deus prò eo, ac eorum impietas meretur cupiditarum ſuarum, atque fluctuantis ſeculi libidini voluendos, atque verſandos permittit. Ea enim menſura illos metitur, quam ipſe per Oſeam ſi- Oſeæ.4
gnificat. Oblita es Dertui: obliuiſcar & ego filiorum tuorum. Item, Ipſi me prouocauerunt in eo qui non erat Deus, &c. Et ego prouocabo eos in eo qui non eſt populus. Hoc eſt, ſicut ipſi alium Deum, me neglecto,

ɛ̃to,coluerunt: ita ego,neglectis ipſis,
alieni populi fœlicitate torquebo eos,
vt videlicet ſe cęteris nationibus infe-
riores videant, & videndo contabe-
Zach.11 ſcant,&c. Hinc & illud Zachar.11.Non
paſcam vos: quod moritur, moriatur:
& quod occiditur,occidatur: &c. Ad
hoc verò ſignificandum Oſeę pręcipi-
tur,vt natum ſibi filium appellet. Nõ
populus meus vos. Itaque nihil mirũ,
ſi impijs grauiſſima & corporis,& ani
mæ incommoda contingant: & repẽ-
tina morte,vel vi,vel morbo, vel caſu
aliquo de medio tollãtur.Quàm mul-
tos enim quotidiè in rixa ferro trãſuer
beratos, ſubitò occubuiſſe, & mox vi-
tam cum morte cõmutaſſe videmus?
Familiare eſt impijs quò liberius,&
iucundius peccẽt, diuinam prouiden
tiam impugnare. Dicunt enim apud
Ezec. 8. Ezechielem, Non videt Dominus, &
dereliquit Dominus terram. Item, Et
Pſal.72. dixerũt,Quomodo ſcit Deus? & ſi eſt
Pſal.9. ſcientia in excelſo?Et iterũ,Dixit enim
in corde ſuo (ſcilicet impius) oblitus
eſt Deus: auertit faciẽ ſuam ne. v.i. Et
infra. Propter quid irritauit impius
Deum?dixit enim in corde ſuo,non re
quiret. Non enim audent impij hoc
ore proferre: quod gentes etiã imma-
nes cõfitẽtur: ſed prauitate vitę hoc te
ſtãtur,ſic ſe in vita gerũt,ac ſi nullã eſ-
ſe prouidentiam,nullumque bonorũ,
& malorum delectum crederent. Vn-
Hier.4. dè eſt illud Hierem. Vſquequo luge-
bit terra,&c.quoniam dixerunt, Non
videbit nouiſſima noſtra. Item Pſ. 93.
Pſal.93. Et dixerũt,non videbit Dominus, nec
intelliget Deus Iacob. Intelligite inſi-
pientes in populo,&c.quæ ſequuntur.
Pro eo,quod nos legimus, Quis ſi-
Pſal.76. cut Deus noſter,qui &c. & humilia re
ſpicit in cœlo, & in terra. Alius vertit.
Quis ſicut Deus noſter:qui in altis ha
bitat,& demittit ſe.vt omnia reſpiciat
in cęlo.& in terra,Cui cohęret illa Sal
Luc.12. uatoris ſentẽtia, Nonnè quinque paſ-
ſeres veneunt dipondio? &c. Eſt ergo
ſenſus, Quãuis maieſtas Dei res om-
nes in immenſum excellat, nihil eſt ta-
men in vniuerſo tam paruum, & hu-
mile, quò ſe non demittat prouiden-
tia eius.Quod cùm ita ſit,vitam ſic co-
lere debemus, tanquam ille noſtris
cogitationibus, verbis, & actionibus
interſit.

Sępe res magni momenti Dominus
ex fortuitis quibuſdam, & accidenta-
rijs occaſionibus ortum ducere vult.
Quid enim (ſi humano more loqua-
mur)magis fortuitũ eſſe potuit,quàm
quod Rebecca Iacob,filio ait, Audiui
patrem tuum loquẽtem cùm Eſau fra- Gen.27.
tre tuo, & dicentem ei, Affer mihi de
venatione tua, &c. Caſu enim quodã
hoc audire potuit: vndè tamen præ-
latio Iacob, & ſumma illa benedictio
(per quam vniuerſæ cognationes ter-
ræ benedicendæ erant) orta fuit. Ra-
chel verò propter ſublatas mandrago-
ras noctem viri,ſorori Liæ tradidit: in
qua dedit Dominus illi conceptum,
peperitque Iſachar: ex quo duodecim
millia electorum ſignata in Apoc. le-
guntur: qui modo diuinæ pulchritu-
dinis viſione ſine fine fruuntur.

Qualẽ Dominus Eccleſiæ ſuæ pro-
uidentiam gerat,ducatus ille,qui Nu-
mer.9.latè deſcribitur (quomodo Do Num.9.
minus in columna ignis & nubis po-
pulũ ſuum ad promiſſam terram per-
gentem,antecedebat)miro modo de-
clarat. Illa enim columna, & tempus
ingrediẽdi, & quieſcẽdi: & iter per qđ
ingredi,& locum in quo caſtra metari
deberẽt,apertiſſimè oſtẽdebat. Itaque
nihil erat, cur in his omnibus ſoliciti
eſſent, cum pro eis Dominus ſolicitus
eſſet: Nihil item quod eos angeret, ſi
vel diutius in eodem loco perſiſterẽt,
ſeu velocius properarent: quamuis.n.
tarditatis, aut velocitatis cauſas igno-
rarent,certò tamen ſe errare non poſſe
credebant,cum ductorem haberent
Deum: cuius occulta quidem decreta
atque iudicia, nunquàm tamẽ aut fal-
lacia, aut iniuſta ſunt. Cùm ergo non
minorem nunc Dominus Eccleſię ſuę

quàm

quàm tunc ſynagogæ, prouidentiam gerat,(quandoquidem à nobis abiens
Matt 28. dixit, Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſ.a.con.ſ.)certum eſt omnia,quæ in Eccleſia fiunt, aut contingunt, ad electorum ſalutem aut diſponēte, aut permittente Deo prouenire. Notū Domino à ſeculo eſt opus ſuū. Quare nemo,aut angi,aut diuinæ miſericordiæ diffidere debet,cùm varias Eccleſiæ calamitates videt.Non enim abiecit curā noſtri Dominus,nec dormit,qui cuſtodit Iſrael: quamuis interdum dormire nobis videatur.

De diuina prouidētia extat inſignis locus Origenis in lib. Numer. in quo late exponit, quomodo Deus ex malis bona elicere ſoleat. Eius hæc verba ſunt, Nos interim dicimus diſpenſatione quadam,& ſapientia Dei ita omnia in hoc mundo eſſe diſpoſita, vt nihil prorſus otioſum ſit apud Deum, etiam ſi malum illud ſit. Sed hoc planius explicemus. Malitiam Deus non fecit, tamen cum ab illis inuētam poſſit prohibere, non prohibet, ſed cùm ipſis,à quibus habetur, vtitur ea ad neceſſarias cauſas. Per eos enim, in quibus eſt malitia,claros, & probatos efficit eos, qui ad virtutum gloriam tendunt.Nam ſi perimeretur malitia,non eſſet vtique,qui contrairet virtutibus. Virtus autem, ſi nihil haberet contrarium,non clareſceret, nec ſplendidior & examinatior fieret. Non probata autem nec examinata virtus, nec virtus eſt. Sed hæc ſi dicātur ſine diuinorum verborum teſtimonijs, exquiſita magis,& humana arte compoſita, quàm vera & indubitata videbuntur.Requiramus ergo an huiuſmodi ſenſus diuina volumina cōtineant. Veniamus ad Ioſeph. Tolle malitiam fratrum eius, tolle inuidiam, tolle omne parricidale commentum, quo ſæuierunt in fratrem,quouſque venderent eum. Si hęc auferas, vide quantam ſimul peremeris diſpenſationem Dei. Simul enim abſtuleris cuncta illa,quæ apud Ægyptum per Ioſeph pro ſalute omnium geſta ſunt. Non fuiſſet interpretatio ſomnij Pharaonis,nemo frumenta cōgregaſſet in Aegypto, nemo neceſſitatem famis ſapiēti prouiſione curaſſet, perijſſet Aegyptus,perijſſent & finitimæ regiones fame, interijſſet etiā ipſe Iſrael, & ſemen eius quærens panem. Quod ſi etiam noui teſtamenti cupis hæc teſtimonijs confirmari, ſi auferas malitiam Iudæ, abſtuleris pariter crucē Chriſti,& paſſionem eius, &c. quæ ſequuntur vſque ad reſurrectionem Chriſti.Item, niſi eſſent Dęmones, nō eſſet certamen,neque victoria, neque corona.Si nō fuiſſent tyranni, neque Chriſti martyres extitiſſent.Ex quibus omnibus liquet, Deum non ſolum bonis, ſed etiam malis ad bonum vti ſolere.Et hoc verè mirabile eſt,quòd vaſa contumiliæ Deo ad bonū opus deſeruiant.In magna enim huius mundi domo non ſunt tantummodo vaſa aurea,&c.Sic etiam in vrbibus abiectiſſimi homines ad obeunda quędam deterrima, & purgandas ſordes deputātur: ſine quorum miniſterio ſordida ciuitas eſſet.Hæc omnia Orig. vbi ſup.

Diuinæ prouidentiæ modus eſt, vt paulatim, & per incrementa temporū res ad deſtinatos fines perducat. Sic enim Dauidem ad regni faſtigium extulit,quē mille modis primùm vexari paſſus eſt: Deinde eo in Hebrō regnāte,longa inter domum eius, & Saulis ſit concertatio: Dauide indies proficiēte,& Saulis domo deficiente.Hoc etiā modo Eccleſiam & Chriſti regnū(cuius hoc typum gerebat) paulatim dilatauit,& auxit. Eadem etiam prouidentia non modo rectè factis,ſed peccatis etiam hominū ad ea, quę deſtinauit, vti ſolet. Sic indiſcreta obiurgatione Isboſeth, & ſtupro Abner vſus eſt, vt quod promiſerat Dauidi regnum,traderet. Latronum quoque crudeli parricidio vſus eſt, qui Isboſeth occiderunt,ad eius regnum euertendum, & Dauidis ſtabiliendum.

Dei

Dei prouidentia ſpecialis erga pios.

COLLE. CVM omnia ſanctarũ ſcripturarum volumina ſpem noſtram & dilectionem in Deum vehemẽter accendant, magnumque nobis in calamitate poſitis ſolatium præſtent, tum ea quæ pijs hominibus non ad futurã vitam modo, ſed ad præſentem etiam promittuntur, hoc ipſum maxime efficiunt. Quocirca boni conſulet pius lector quòd lõgiores paulò in hac parte fuerimus: varia ſcripturarum loca, & diuina & promiſſa congerẽtes, quæ nobis velut obſides quidã diuinæ miſerationis & protectionis ſint.

Pſal.67. Deus noſter Deus ſaluos faciẽdi &c. Et, Deus iuſtus, & ſaluans non eſt præter me. Et in Epiſtola Hieremias inſultat aliarum nationum Dijs, quòd hominem à morte non liberent, neque infirmum à potentiori eripiant, neque viduæ miſereantur, neque orphanis benefaciant. Deniq; appellatur Deus ſalutarium noſtrorum: qui videlicet non vnam, ſed multiplices nobis ſalutes largitur. Ex quo apparet ad illum nobis in omni preſſura cõfugiendum eſſe. Si enim ſuppellectili aliqua indigentes, ad eius rei artifices pergere ſolemus: quid aliud cum ſalutis egentes ſimus, facere debemus, quàm ad eum confugere, qui ſalutis autor & velut artifex eſt?

Iſai.62. Paternam curam, & prouidentiam Dei erga ſeruos ſuos teſtantur illa Domini verba, Non vocaberis vltrà derelicta, neq; terra tua vocabitur amplius deſolata, ſed vocaberis, voluntas mea in ea, &c. Hoc eſt, quod alibi dixit, Vt ſit ibi anima mea, & cor meum cũctis

Cant.8. diebus. Et in Canti. Vinea mea coram

Cant.2. me eſt. Et, En ipſe ſtat poſt parietem

Cant.6. noſtrum, reſpiciẽs per feneſtram, proſpiciens per cancellos. Et, Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum ad areolam aromatum, &c. Et, Hæc dicit qui habet ſeptẽ ſtellas in dextera ſua, & ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum. Denique hoc eſt, Matt.28 quod ait, Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus. v.a.c.ſ.

Specialis cura, & prouidentia Dei, cum ex multis alijs, tùm præcipuè ex patris nomine (quod in euangelicis, & propheticis etiam literis frequentiſſimũ eſt) facile colligitur. Sic enim apud Eſaiam legimus, Et nunc Domine, pa- Iſai.64. ter noſter es tu, & Abraham neſciuit nos, & Iſrael ignorauit nos. Quã quidem dignitatem vnigenitus Dei filius nobis contulit, & promeruit: de quo ſcriptum eſt, Quotquot autem recepe Ioan.1. runt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Patris autem opera ſunt, filiũ diligere, monere, caſtigare, neceſſaria illi prouidere, languentem curare, dubitanti cõſulere, ab hoſtibus defendere, & hæreditatem ſuam illi relinquere. Hęc igitur omnia cęleſtis ille pater, ijs cumulatiſſimè præſtat, quos in filios adoptauit. Non enim nomine tenus, ſed beneuolentia, & prouidentia, ſic omnes carnis patres ſuperat, vt eius filius dicat. Patrẽ nolite vocare ſuper Matt.23. terram: vnus enim Pater veſter eſt &c. Quid igitur hoc patrimonio dignius, quid pretioſius?

Non turbetur cor veſtrum, nec formidet. Quare? Quia vado, & venio ad Ioan.14. vos, quia non vos relinquam orphanos. Ex hac igitur paterna Dei cura & prouidentia ſequitur admiranda iſta ſecuritas, qua fultus Propheta dice- Pſal.26. bat, Dominus illuminatio mea, &c. Pſal.45. Et, Deus noſter, refugiũ, & virtus, &c. Pſal.3. Et, Tu autẽ Domine ſuſceptor meus Pſal.3. es, &c. ideò non timebo millia populi circundantis me. Ex hac verò ſecuritate pax illa conſequitur, de qua paulo ante idem Dominus dixerat, Pacẽ relinquo vobis, pacem meam do vobis, Nõ quomodo mundus dat. e.d.v. Ioan.14 Eſt enim hæc pax, quæ exuperat omnem ſenſum.

Mirẽ deſcribit Eccl.34. paternã Dei Eccl.34. curam & prouidẽtiam erga pios omnes

nes. Ad quem (inquit) reſpicit? & quis
eſt fortitudo eius? Oculi Domini ſu-
per timentes eum, protector potentię,
firmamentum virtutis, tegimen ardo-
ris, vmbraculum meridianum, depre-
catio offenſionis, adiutorium caſus,
exaltans animam, illuminans oculos,
dans ſanitatē, & vitam; & benedictio-
nem. Quid his quęſo maius? quid diui
nius? fœlices, qui ſub tali vmbraculo ac
tutela degunt. Quid enim illis vel no-
cere, vel deeſſe poterit?

Pſal. 56. Pro eo, quod nos legimus, Anima
mea in medio catulorum Leonū dor
miui conturbatus. Hiero. ex Hebr. ver-
tit, Anima mea in medio Leonū dor-
miuit ferocientium. Hoc præſtitit ad
verbum Daniel. Sed in ſpiritu tamen
hoc ipſum præſtant viri ſancti, qui in-
ter Dæmonum & cupiditatum aſſul-
tus poſiti, in pace dormiunt, & requie
ſcunt: illius ope freti, qui ait, Cùm trā-
ſieris per aquas tecum ero, & flumina
non operiēt te, in igne nō combureris.

Qualis ſit paterna cura & prouiden
tia, quam Deus gerit electorum ſuo-
rū, quamque præclara, & multa bona
ſint, quæ illis in hoc etiam exilio poſi-
tis largiatur, omnes ferè ſacrarum lite-
rarū paginæ prædicant. Hoc aūt argu-
Pſal. 36. mentum latè tractatur in Pſalmo, Nō
Pſal. 90. li æmulari, &c. Et, Benedicam Dominū
Pſ. 120 in omni tempore, &c. vt paulo poſt in-
Pſal. 22. dicabimus. Item in Pſalmo. Qui habi-
Ioan. 10. tat in adiutorio, &c. Et, Leuaui oculos
meos in montes, &c. Iam verò totus il
le Pſalmus; Dominus regit me; Quot
verba, tot habet diuinæ miſerationis
promiſſa pijs hominibus exhibenda:
quem quoniam in enarratione eius Euange
Pſal. 26. lij (cuius initiū eſt, Ego ſum paſtor bo-
Iſai. 49. nus) explanauimus hoc in loco ſuper-
ſedebimus. Huc pertinet & illud, Pa-
ter meus, & mater mea dereliquerūt
me, Dominus autē aſſumpſit me. Cui
ſimile eſt illud Eſaię. Quę mulier obli
uiſci poteſt infantem ſuum, vt non mi
ſereatur filio vteri ſui? Et ſi illa obliua
fuerit, ego tamen non obliuiſcar tui.

Ecce enim in manibus meis deſcripſi
te. Quibus verbis quid dulcius? quid
amantius? quid mirabilius? Quamo- Matt. 23
brem meritò Dominus ait, Patrem no Pſal. 33.
lite vocare ſuper terram, &c. Huc ac-
cedit & illud, Immittit Angelus Do-
mini in circuitu timentium eum. Pro
quo D. Hieronymus ex Hebræo vertit.
Circundat Angelus Domini in gyro ti
mentes eum. Alij autem vertunt, Ca-
ſtrametatur Angelus Dominis in cir-
cuitu timentium eū. Quod ita eſſe He 4. Reg. 6.
liſæus trepidāti puero ſuo apertiſſimè
oſtēdit, cùm ab exercitu Syriæ domus
eius obſideretur. Quid ergò mirum,
ſi Eccleſia fortis eſſe dicitur, vt caſtro-
rū acies ordinata? Hinc & illud. Quid
videbis in Sunamite, niſi choros ca-
ſtrorum? Hęc aūt fortitudo ex pręſen-
tia Dei animam inhabitantis manat:
de qua Pſalmus, Me (inquit) propter Pſal. 40.
innocentiam ſuſcepiſti, &c. Pro quo
Hieronymus ex Hebręo vertit. Ego au
tem in ſimplicitate mea adiutus ſum
à te, & ſtatues me antè faciem tuam in
perpetuum. Hoc eſt autem, quod Salo
mon in oratione ſua petebat, vt eſſent
oculi Dei intenti ſuper domum illam
die, ac nocte. Quid ergo fœlicius, quàm
tales ſupra ſe oculos vigilantes habe-
re? His enim oculis aſpici, beati eſt. Leui. 26.
Vndè eſt illud, Reſpiciam vos & cre-
ſcere faciam.

Quod Dominus ſingularem piorū
prouidentiam in eorum tribulatione
gerat, declarant illa verba Pſalmi. 26. Pſal. 26.
Abſcōdit me in tabernaculo ſuo ī die
malorum, protexit me in abſcondito
tabernaculi ſui: in petra exultauit me.
Item illa, Abſcondes eos in abſcondi- Pſal. 30.
to faciei tuæ à cōturbatione hominū:
proteges eos in tabernaculo tuo à con
tradictione linguarū. Benedictus Do-
minus, qui mirabilem fecit miſericor-
diā ſuā mihi in ciuitate munita: Hoc
eſt, perinde ſalutem meam tutatus eſt,
ac ſi mœnibus, & firmiſſimo præſidio
ſeptus eſſem. Denique huius rei gra-
tia pios homines Aſaph. Pſalmo. 81.

abſconditos appellat. Pro eo enim, quod nos legimus, Cogitauerunt aduerſus ſanctos tuos, alij ex Hebræo vertunt, Cogitauerunt aduerſus abſcōditos tuos. Vnde interpres quidā ſuper hoc verſu, Abſcondes eos in abſcondito faciei tuę, ſic ait: Hac elegantiſſima allegoria exprimit vir ſanctus, quantę curæ ſit Deo piorum ſalus, quamq; ſecuri, & ab omni periculo tuti ſint, quicunq; ſe, ac ſua omnia tutelæ ac miſericordiæ ipſius cōmiſerūt. Eſt aūt ſumpta hæc orationis exornatio ex ſimilitudine regis, qui eum, quem ſecuriſſimum velit eſſe, ab impetu & inſidijs inimicorum in ſuum cubiculum recipiat: vt non ſolùm parietes regij, ſed ēt oculi regis ſalutem ipſius cuſtodiant. Qua quidem tutela nihil ſecurius, aut amantius excogitari poteſt. Hinc ſæpè videmus homines pios nulla vi, aut vexatione improborum, à rectitudine mentis ſuæ depelli poſſe.

Pſal. 82.

Eo vſque paterna cura & prouidentia Dei erga ſuos pertingit, vt non modò orantes exaudiat, ſed illud etiam impleat, quod ipſe per Eſaiam pollicetur, Et erit, antequam clament, exaudiàm: adhuc illis loquentibus audiam. Huc pertinet & illud, Deus meus, miſericordia eius præueniet me. Quod quidem non ad ſolam exauditionem, ſed ad multorum periculorum ſalutarem præuentionem referendum eſt: Quale eſt illud, Symon, ecce Sathanas expetiuit vos. v. c. ſ. t. ego autem rogaui pro te, vt non d. f. t.

Iſai. 65. Pſal. 58. Luc. 22.

Pſal. 67. Pro eo, quod nos legimus, Si dormiatis inter medios cleros, alius vertit, Si dormiatis inter ollas, pennę columbæ, &c. Quem verſum ſic interpretatur. Sæpè iam diximus, linguam Hebræam admodum conciſam eſſe, & orationibus imperfectis abundare: cuiuſmodi eſt verſiculus iſte, qui hanc ſententententiam continet. Si tam atri, & ſordidi ſitis, quàm ij, qui iacent inter ollas fuligínoſas, polliceor tamen, vos in poſterum fore tam nitidos, & candidos, vt alis columbæ argēteis, & inſtar auri fulgentibus vos comparare poſſitis, id eſt, Sic habetote, vos depoſito luctu, & mœrore omni, poſt hac lętos, & fortunatos fore: Vt enim color ater luctum, & calamitatem: ſic albus lætitiam, & res ſecundas ſignificat. His igitur verbis certiſſimam Domini opē pijs hominibus in maxima calamitate poſitis, pollicetur. Quod cùm pius quiſque ſibi perſuaſum habeat, pertinaciſſimè Dei auxilium in tribulatione ſperat, clamās cū beato Iob, Etiam ſi occiderit me, ſperabo in eum. Item Pſalm. 70. Ego autem ſemper ſperabo, & adijciam ſuper omnem laudē tuā. Huius autem ſpei officium ſimul & fructum oſtendit idem Vates cum ait, In terra deſerta inuia, & inaquoſa, ſic in ſancto, ſiue ſanctuario apparui tibi, vt viderem virtutem tuam, & gloriam tuam. Itaque vir ſanctus ſic ſe Deo in inculta illa ſolitudine pręſentē exhibebat, ac ſi in templo, & in ſanctuario eius eſſet. Ibique virtutem, & gloriam, hoc eſt, potentiam, & miſericordiam Dei contemplabatur, qui exulem, profugum, & rerum omnium egentem, cœleſtibus donis ita reficiebat, ac ſi rerum omnium compos eſſet: quod quidem indicat, cùm ſubdit, Quoniam melior eſt miſericordia tua ſuper vitas: hoc eſt ſuper omnes huius vitæ opes, & facultates.

Iob. 13. Pſal. 70. Pſal. 62.

Quàm pia illa Dei noſtri prouidentia, quam Propheta deſignauit in toto Pſalmo. 90. Scapulis (inquit) ſuis obumbrabit tibi, & ſ. p. e. ſp. Ciconiæ (quæ mira charitate pullos ſuos proſequuntur) Sole feruente, protenſis alis, & ſcapulis, pullos tegunt, nè æſtu teneri adhuc, & implumes torreantur. Hoc idem fecit Dominus IESVS, qui totum diuini furoris æſtum in ſe recepit, vt nos ab eo liberaret. Quod quidem Propheta inſinuauit, cùm illum ſcapulis ſuis nos texiſſe, & obumbraſſe ait. Sequitur deinde, Non timebis à

Pſal. 90.

timore

timore nocturno: hoc eſt, ab omni ten
tatione Principis tenebrarum. Propter
hos autem timores nocturnos (quo tẽ-
pore pertranſeunt omnes beſtiæ ſyl-
uæ, & catuli Leonum rugiẽtes, & quę-
rentes quem deuorent) ſexaginta illi
fortes gladios habent ſuper fœmora
ſua poſitos. Sequitur, A ſagitta volante
in die, à negotio perambulãte in tene-
bris. Acriter aduerſus infirma corda
pugnat dies proſperitatis, nox autem
aduerſitatis tempora deſignãt: illa ele
uat, iſta deijcit: per illam à recta via de
clinamus à dextris: per hãc à ſiniſtris.
Ab vtroque autem periculo Dominus
eos liberat, qui ſe totos ad illius præſi-
dium contulerunt, nè vel ſecundis re-
bus efferantur, vel aduerſis deijciãtur.
Liberat item ab incurſu, & Dæmonio
meridiano: quando videlicet Dæmon
ſe in lucis Angelum transformat, & vi
tium virtutis imagine cèlat. Sequitur
deinde, Quoniam Angelis ſuis mã da-
uit de te, vt cuſt. &c. in manibus porta
bunt te, &c. Hinc quidam ex ſanctis
Patribus. Nimis (inquit) ſuauiter equi-
tat, quem gratia Dei portat. Hac cura,
& prouidentia quid poteſt cogitari fir
mius, quid amantius? quid honorificẽ-
tius? Sed adhuc maius eſt, quod per
Oſeę.11 Oſeam idem Dominus pollicetur,
cùm ait, Ego quaſi nutritius Effraim
portabam eos in brachijs meis, & ipſi
non intellexerunt, quòd curarem eos.
Sequitur deinde, ſuper Aſpidem, &
baſiliſcum, &c. Quibus verbis atrociſ-
ſima pericula deſignat, à quibus Do-
minus electos ſuos potenti virtute li-
Ad Tim. berat. Sic Apoſtolus, de ore Leonis li-
2.4. beratum ſe eſſe teſtatur, Leonis nomi-
ne Neronem intelligens. Quin & Da-
Dan.6. niel à Leonibus liberatus, Deo gratias
Eccl.51. agit: Et illa item ſancta anima, quæ
Domino confitetur, ſe à rugientibus
præparatis ad eſcam, & de portis tri-
bulationum ereptam, &c. Denique
ait. Longitudine dierum replebo
eum, & o.i.ſ.m. Hæc omnia promiſſa
ad eum pertinẽt, qui habitat in adiu-
torio altiſſimi, hoc eſt, qui ſpem omnẽ
ſalutis non in ſe, aut humanis præſi-
dijs, ſed in vno Deo collocauit, ſeque
totum illius miſericordiæ, & paternæ
prouidentiæ commiſit. Eſt autem ele-
gantiſſima metaphora inhabitãdi ver
bo poſita. Domos enim homines fa-
bricant, in quibus requieſcant, ſeque
ab omni cœli intemperie, hoc eſt, à
frigore, æſtu, imbribus, & ventis tueã-
tur. Ad hunc ergo modum vir iuſtus
Deum ipſum in domicilium eligit, in
quo habitet, hoc eſt, in quo requie-
ſcat, atque ab omnibus huius vitæ pe-
riculis ſe tutum incolumemque con-
ſeruet. Idem autem præſidium pollice
tur per Iſaiam, cùm ait, Tabernaculũ Eſai.4.
erit in vmbraculum diei ab æſtu, & in
abſconſionem à turbine, & à pluuia.
Vndè pro eo, quod nos legimus, In
adiutorio altiſſimi, &c. Hieronymus
ex Hebr. vertit, qui habitat in abſcon-
dito altiſſimi, in vmbraculo omnipo-
tentis commorabitur. Alij verò tranſ-
tulerunt, In latibulo altiſſimi, quòd
idem eſt, ſed appoſitè tamen magis
reſpondet habitandi verbo, quod
præceſſit.

Pro eo, quod nos legimus, Montes Pſ.124.
in circuitu eius, Hieronymus vertit,
Hieruſalem montes habet in circuitu
ſuo, & Dominus in circuitu populi
ſui, ex hoc nunc, & vſque in ſæculum.
Simile eſt illud Zacha. Ego Dominus Zach.2.
ero eis murus, ignis in circuitu. Qui-
bus verbis magnum pijs ſolatium,
magna tutela, & ſecuritas promiſſa eſt.

Quanta vero ſit hæc piorum homi-
num ſœlicitas & ſecuritas declarant il Cant.2.
la ſponſæ verba, Læua eius ſub capite
meo, & dextera illius amplexabitur
me. Læuæ quippè nomine, bona gra-
tiæ, dexteræ verò futura gloriæ bona
accipimus. Paterna ergo Dei prouidẽ-
tia in præſenti quidem vita pios om-
nes bonis gratiæ, tanquàm ſuppoſita
capiti eorum læua ſuſtentat, fulcit, &
molliter ac blandè fouet, dulciterque
velut in ſinu atque brachio ſuo accu-

bare facit: quos tandem bonis gloriæ, velut dextera ſua complectitur, & in æternitatis gremio delicijs omnibus paſcit. Bona autem gratiæ ſunt fructus illi ſpiritus, quos Apoſtolus enumerat, charitas, pax, gaudium in Spiritu ſancto, & his ſimilia: quibus pij homines in hoc exilio, & fulciuntur, nè cadant: & reficiuntur, nè illicita concupiſcant. Bona porrò gloriæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, &c.

Galat 5.

Qua cura & vigilantia pios omnes Dominus ſeruet, ac tueatur, declarant illa verba Cant. 4 Hortus concluſus ſoror mea ſponſa, hortus cõcluſus, fons ſignatus. Hortum autem appellat animã iuſti: quoniam ea velut paradiſus deliciarum veri Salomonis eſt: cuius delitiæ ſunt eſſe cum filijs hominum. Cõcluſum autem dicit hunc hortum, propter iugem ſuam & Angelorũ cuſtodiam: quibus vndique ſeptus eſt. Quod etiam Dæmon teſtatur: cum de beato Iob ait, Nonnè tu vallaſti eum, & omnem domum eius?

Cant. 4.

Iob. 1.

Ego dilecto meo, & ad me conuerſio eius. Hanc ſentẽtiã eiſdem ferè verbis ſpõſa repetit Cant. 1. & 5. & 7. Qua facile colligitur, talem cuiuſq; Dominum curam gerere, qualem ipſe erga eius præcepta ſeruãda gerit. Itaq; ſi tu in hac vna re, quæ ad te pertinet ſolicitus es, firmiter quoq; ſpera Deum ipſum tui tuarumq; rerum ſolicitam curam gerere. Vera eſt enim illa ſentẽtia dicentis, Cum ſancto ſanctus eris, &c. Recte ergò dicitur, Ego dilecto meo, & ad me conuerſio eius. Sic enim pijs hominibus Dominus intendit, quaſi ſingulis. Hoc autem Abrahæ, & filijs eius pollicitus eſt, cum ait, Et ſtatuam pactum meum inter me, & te: & inter ſemen tuum poſt te in generationibus tuis fœdere ſempiterno: vt ſim Deus tuus & ſeminis tui poſt te. In quibus verbis audis fœdus æternum, non ſolũ cum Abraham, ſed etiam cum ſemine eius: hoc eſt, cum ſectatoribus fidei & obedientiæ eius. Sicut autem Abraham huius promiſſionis velut obſes fuit (cui à Domino dictum eſt: vt adducat Dominus propter Abrahã omnia quę locutus eſt ad eum) ita ꝓmiſſionum, quę nobis factę ſunt, fideiuſſor & obſes Chriſtus Dominus eſt: per quẽ habemus acceſſum ad patrẽ &c. & per quem is maxima & pretioſa nobis promiſſa donauit, vt per illum efficiamur diuinæ conſortes naturæ.

Cant. 5.

Gen. 17.

Ait Dñs ad Abraham, Noli timere Abrahã: ego protector tu', & merces tua magna nimis. Duo hæc Abrahæ omnibuſq; ſectatoribus eius præmia magnificentiſſima promittuntur: alterũ ad hanc vitam, alterũ ad futurã. Huius.n. vitę prẽmium eſt, Ego protector tuus. Quo ꝓtectore, quid homini ad ſalutem deeſſe põt? Alterius aũt vitæ præmium eſt, Merces tua magna nimis. Non.n. dixi Iacob, Fruſtrà quærite me: Menſuram.n. bonam, & confertam; &c. Hæc verò prouidentia eo vſq; pertingit, vt non pios ſolùm ſingulari quodã auxilio tueatur, ſed oĩa etiam, quæ aliqua ratione ad eos pertinent. Sic Angelus Dñi Agar vxoris Abrahę curam geſſit, qñ à domina ſua fugiẽs, errabat in ſolitudine Berſabee. Quo in loco Dñs vagientis pueri vocem exaudiſſe dicitur: non vtique eius merito (quod nullũ erat) ſed eius, cuius filius erat, nempè Abrahæ. Sic etiam eiuſdẽ ſerui orationem exaudiuit, quando in Meſopotamiam perrexit, vt indè vxorem filio Domini ſui acciperet. Sic impium Laban opibus auxit propter genetũ Iacob, qui eius greges paſcebat. Quod apertè intellexit vterque. Alter enim ait. Benedixitque tibi Dominus ad introitum meum: alter verò, Experimento, ait, didici, quod benedixerit mihi Dominus propter te. Idem quoque Dominus Ioſeph intellexit, cùm captiuus in Ægypto ſeruiret. De quo dicitur. Optimè enim nouerat Dominum eſſe cum eo, & omnia opera eius ab eo dirigi. Hoc eſt autem, quod

Gen. 15.

Gen. 16.

Gen. 30.

Gen. 27.

Gen. 39.

Dominus

Gen. 12. Dominus Abrahæ pollicitus eſt, cùm ait: quando poſt promiſſam illi benedictionem ſubdit etiam, Benedicam benedicentibus tibi, & maledicã m.t. Hinc illa cura nepotis Iacob. Perſequẽtem enim Laban per viſum nocte, Gen. 31. Dominus compeſcuit dicens, Caue, nè loquaris quicquam aſperè contra Iacob. Hoc autẽ quid aliud eſt, niſi vt pupillã oculi cuſtodire pios? Quid ergo hac paterna cura, & prouidentia dulcius? quid amantius? Fęlices perfecto pij omnes, qui ſic à Deo cuſtodiuntur. Hanc eandem prouidentiam, & declarãt, & Exo. 19. pollicẽtur illa Domini verba, Si audieritis vocem meam, & cuſtodieritis pactum meum, eritis mihi in peculiũ de cũctis populis terræ: mea eſt enim omnis terra. Psal. 32. Dauid autem ait. Beata gens, cuius eſt Dominus Deus eorũ: populus quem elegit Dominus in hæreditatem ſibi. Plus tamẽ aliquid in peculio, quã in hæreditate deſignari videtur: hæreditas enim poteſt eſſe diuitum: peculium autẽ ferè pauperum eſt: qui cùm nihil habeant aliud, quo vitam tueantur, omnem operam ſuam in illo excolendo ponunt. Similem ergo curam, & prouidẽtiam, Dominus obedientibus pollicetur.

Exo. 40. Vbi tabernaculum perfectum fuit, nubes Domini incubabat per diem tabernaculo, & ignis in nocte. Hoc modo Dominus populo ſuo dux erat itineris vtroque tẽpore. Quę omnia prouidentiam Dei facilè declarant. Sed tamen quod incubare dicitur tabernaculo, metaphorã eſt ab auibus ſumpta, quæ ouis incubant, & calore ſuo fouẽtes, ex ouis pullos educunt. Quod quidem diuini ſpiritus officiũ eſt, qui fœtu, & calore dilectionis ſuæ ex hominibus Angelos, & ex carnalibus ſpiritua les efficit. Oẽ.n. agens ſibi ſimile agit.

Si qualis ſit quam Deus gerit, piorũ, & impiorum prouidentia, ſcire cupis, lege auteũ caput Leuit. 26. in quo admiranda bona, quæ pijs Dominus largitur, & horrẽda ſupplicia, quę impijs minatur deprehendes. Summa autem donorũ, quæ pijs propoſita ſunt, Leui. 26. his verbis continetur, Ambulabo inter vos, & ero veſter Deus, voſq; eritis populus meus. Ex hac autẽ Domini præſentia conſequitur ſuauiſſima illa pax, de qua ibidem dicitur, Abſque pauore habitabitis in terra veſtra, dabo pacem in finibus veſtris. Dormietis, & non erit, qui exterreat vos. Obſerua autem, quomodo hæc verba cũ illis cohæreant, quibus Dominus apud Ioannem diſcipulos conſolatur, cùm ait, Ioan. 14. Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Non turbetur cor veſtrum, neque formidet: audiſtis, quia ego dixi vobis, vado, & venio ad vos. Hoc quid aliud eſt, quam quod antea dixerat, Ambulabo inter vos, &c. Sicut autem pijs pacem & ſecuritatem pollicetur: ita contra impijs metum, terrorẽque minatur. Leui. 26. Vnde poſt alias impiorum calamitates addit, Et qui de vobis remanſerint, dabo pauorem in cordibus eorum, & terrebit eos ſonitus folij volãtis, & ita fugient quaſi gladiũ: cadent nullo perſequente.

Quanta ſit ſeruorum Dei dignitas, qualemque Dominus eorum curã gerat, declarant opera illa miranda, quæ is propter ſalutem populi ſui in Ægypto edidit: atq; illud in primis, quod Propheta iure miratur, cum ait, Abac. 3. Viam feciſti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum: audiui, & cõturbatus eſt venter meus, &c. Qua de re ſic Origenes hom. 5. ſuper Exo. eleganter ait. Iubetur Moyſes virga percutere mare, vt ingredienti populo Dei dehiſcat, & cedat, ac voluntati diuinę elementorũ famulentur obſequia: & aquę, quæ timebantur, dextra, læuaque murus effectæ, non ſolum perniciem neſciant, ſed & munimem exhibeant. Cogitur ergo fluctus in cumulum, & vnda in ſemetipſam repreſſa curuatur: ſoliditatẽ recipit liquor, & ſolum maris areſcit in puluerẽ, vt ſicca planta populus Dei trãſiret. Bonitatem Dei creatoris intelli-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

intellige: Si voluntati eius obtẽperes, ſi legem eius ſequaris, ipſe tibi elemẽta etiã contra ſui naturam ſeruire cõpellit. Audiui à maioribus traditũ qđ in iſta digreſſione maris ſingulis quibuſq; tribubus Iſrael, ſingulæ aquarũ
Pſ.135. diuiſiones factæ ſint: idque oſtendi ex eo, quod in Pſalmis ſcriptum eſt, Qui diuiſit mare rubrum in diuiſiones. Hæc ille.

Qualem Dñs piorum, & improborum prouidẽtiam gerat, breuiter Mo-
Deut.7. ſes Deu.7. his verbis declarat, Et ſcies: quia Dominus Deus tuus ipſe eſt, De⁹ fortis, & fidelis cuſtodiens pactum, & miſericordiam diligentibus ſe, & his, qui cuſtodiunt præcepta eius in mille generationes: & reddens odientibus ſe ſtatim: ita vt diſperdat eos, & vltrà non differat, protinus eis reſtituens quod merentur. Quod autem in mille generationes Dominus hãc miſericordiã cuſtodiat, vel hoc argumento probari poteſt, quod ex terra filiorũ Eſau, vel vnius pedis veſtigium ſe daturum negauit: nec ex terra itẽ filiorũ Amon, & Moab, quod hanc filiis Loth tradiderit poſſidendam, qui quadringẽtis, & eo amplius annis è vita deceſſerãt: quamuis & impij, & idolorum cultores poſteri eorum eſſent. Nec hoc contentus, ipſe etiam pro illis pugnauit, & fortiſſimos gigantes ab his regionibus propter illos expugnauit, atq; deleuit. Huius enim rei gratia gigantium mentio fit, vt per hoc liqueat, victoriã non humanæ virtutis, ſed cœleſtis auxilij fuiſſe. Hanc autem perennem erga pios miſericordiã canit etiam bea-
Lucæ.1. ta Virgo, cum ait, Et miſericordia eius à progenie in progenies timẽtibus eũ.

Dei iuſtitia.

Gregor. GRegorius ſuper illud Apoc. Sed habeo aduerſum te pauca, ſic ait: Bona quidem memorat, ſed mala reſecanda, ſine pœnitentia, non relaxat. 27. Mor. c. 4.

Qui benignè hominem condidit, nequaquã iniuſtè cruciari permittit: nec ſinit neglectè perire, quod eſt, qui hoc etiam, quod non fuit, creauit, vt eſſet. Gregor. 26. Mor. cap. 10.

¶ Magnitudinem diuini furoris declarant illa verba Pſal 17. Cõmota eſt, & COLLE. Pſal.17.
contremuit terra, fundamenta montium conturbata ſunt, & commota ſunt, quoniam iratus eſt eis. Aſcendit fumus in ira eius, & ignis à facie eius exarſit, carbones ſuccenſi ſunt ab eo. Simile item & illud: Ignis accẽſus eſt Deu.32.
in furore meo, & ardebit vſque ad inferni nouiſſima: deuorabitq; terram, cùm germine ſuo, &c. quæ ſequuntur. Quale vero illud: Inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gladius meus deuorabit carnes? Quid enim horribilius, quam inebriari ſagittas ſanguine? & carnes à gladio deuorari?

Vbi nos legimus, Miſerator, & miſe Pſ.102.
ricors Dominus, patiens, &c. m. m. Alij verterunt, Clemens, & miſerator Dominus, tardus ad iram, & multum miſericors. Cui conſentit & illud, Altiſſi Eccl.5.
mus eſt patiens redditor. Lento enim gradu ad vindictam diuini numinis ira procedit, tarditatemque ſupplicij pęne grauitate cõpẽſat. Vtrumq; autẽ Hier.7.
inſinuare illa verba videntur, quibus frequenter Dominus in Propheris vtitur, Eccè furor meus conflatur ſuper hunc locum, &c. Conflandi enim verbum, tùm lentitudinem, tùm magnitudinem diuinæ ſeueritatis oſtendit: quæ inſtar torrẽtis obſtructi, quò diutius ſiſtitur, eò maiori poſtmodum impetu rapitur.

Iuſtitiam Domini cùm miſericordia ſemper eſſe coniunctam declarat ipſe Leuit. 26. cùm poſt varias calami- Leui.26.
tates, quas in improbos immiſſurum ſe eſſe teſtatur, tandem ait, Attamen etiam cùm eſſem in terra hoſtili non penitus abieci eos, neque ſic deſpexi, vt conſumerẽtur, & irritum facerem pactum meum cũ eis. Ego enim ſum Domi-

Dominus Deus eorum,& recordabor fœderis mei priſtini, quãdo eduxi eos de terra Ægypti in conſpectu gẽtium, vt eſſem Deus eorum.

Diuinæ iuſtitiæ ſeueritatem declarãt illa Ioſue nouiſſima verba, quę ad populum locutus eſt, Deus ſanctus,& fortis eſt,nec ignoſcet ſcelerib' veſtris, atq; peccatis, hoc eſt, nihil inultũ abire ſinet. Hoc planè vir ſanctus longa experiẽtia eruditus,dicere potuit: qui toties ſæuientem Domini iram aduerſus populum in deſerto vidit.Nam & populum pro peccato vituli in deſerto percuſſit, & in ſepulchris concupiſcentiæ incendio peremit: & poſt ſeditionẽ Core quatuordecim millia, & ſeptingentos homines interfecit: & igni tos ſerpẽtes in populum miſit, & quadraginta annis illum per deſertum errare voluit: quoniã de eius pręſidio,& prouidentia diffiſus fuit: & victorem populum ob vnius Acham noxam hoſtibus terga dare coegit.Denique poſt ſeditionem Core, totus populus ad Moſen ait, Ecce conſumpti ſumus, omnes perimus: quicunque ad tabernaculũ Domini accedit, moritur. Nunquid vſque ad internecionem delendi ſumus? Harum rerum conſideratio magnum pijs mentibus incutere timorem debet. Hic enim timor facit homines ſolicitè ambulare cùm Deo.

Ioſ.42.
Exo. 32
Nu.17.

Dominus, ait Moſes, zelotes nomẽ eius, Deus æmulator,ſiue vt alij vertetunt, zelans. Vide(ait hoc in loco Origenes)benignitatem Dei: quomodo, vt nos doceat,& perfectos faciat, ipſe fragilitatẽ humanorũ nòn recuſat affectuum. Videamus ergo quid eſt hoc, quod dicit, Quia Deus zelans ego ſum, &c.Ideò zelãs dicitur Dominus: quia animam ſibi mancipatam,& chaſtitate deſponſatam,nõ patitur Dæmonibus admiſceri: ſed flagellis retrahit, atque caſtigat, quod ex eius immenſo in animas amore naſcitur. Quemadmodum enim ſi quis meretricem videat omnibus proſtitutam,non iraſcitur: ſi verò vxorem, aut filiam viderit meretricantem furore ſuccenditur: ita ſanè Dominus,ſi viderit animam Dęmonibus proſtitutam, & habere plurimos amatores, ità vt intret ad eam, modo quidẽ ſpiritus fornicationis, illo vero diſcedente, intret ſpiritus auaritiæ, poſt hunc veniat ſuperbiæ ſpiritus,inde iræ,inde inuidiæ,&c. nõ perinde curat. Dicit enim, Auferetur zelus meus à te, & non iraſcar amplius. Si verò legitimo coniuncta ſit viro,illi viro, cuius matrimonio animam Paulus coniungit, & ſociat, ſi cũ adulteris miſceatur, excitat ſuper eã zelus viri, & coniugij defendit caſtitatẽ. ¶Porrò aũt ſi adhuc poſt flagella viderit conſuetudine peccandi temerariẽ iura cõiugij,addit ei libellũ repudij,& dimittit eam, dicẽs. Vbi eſt libellus repudij matris veſtræ,quo dimiſi eam? Quib' ẽt addit & dicit, Ecce peccatis veſtris venundati eſtis, & propter iniquitates veſtras dimiſi matrẽ veſtram. ¶Ex quibus apertè colligitur,flagella,& correptiones Dñi amoris ei' erga nos,& veluti zelotypiæ cuiuſdã ſignum eſſe: impunitatẽ vero, reprobationis. Pro illo enim dicitur, Flagellat omnem filiũ, quem recipit. Propter aliud vero per Ezechielem ait,Auferetur zelus meus à te,& quieſcam, nec iraſcar amplius.

Exo. 34.
Eze. 16.
Heb. 12.

Dei iuſtitiam temperari miſericordiæ lenitate, deſignãt illa Sap. 12. verba.Tu aũt dominator virtutis cũ tranquillitate iudicas,& cũ magna reuerẽtia(ſiue vt alij verterunt)moderatione diſponis nos. Si enim inimicos ſeruorũ tuorum, & debitos morti cum tanta cruciaſti attentione, dans tempus, & locum, per quæ mutari poſſent à malitia, &c.

Sap.12.

Dei iudicia.

LIcet occultum ſit, cùm bonis male euenit, & cùm malis bene: occultius eſt cùm bonis bene,& cùm malè. Gregor.in mor.lib.5.c.1.

Gregor.

Super illud, Circundedit eum tenebris,&c. Tenebris homo circundatur, qui quamuis cęleſti deſiderio ferueat, quid de ſe diſpoſitũ ſit, ignorat. Greg. vbi ſuprà c. 14.

Sæpe, vnde nos Deus æſtimatur deſerere, inde recipit, & vnde recipere, inde relinquit Greg. vbi ſup. c. 5.

Iob. 12. Super illud, Effundit deſpectionem ſuper Principes, & eos, qui oppreſſi fuerant, releuat. Hoc magna Dei diſpẽſatione agitur: vt in hac vita omnia ſint incerta. Nullus ergo ſuperbiat propter primum: nullus deſperet propter ſecundum. Greg. vbi ſup. lib. 11. c. 10.

Pſal. 17. Super illud, Poſuit tenebras latibulum ſuum. Quia videt omnia, & ipſe in conſilijs non videtur. Reuelat profunda de tenebris, cum aperta ſententia indicat, quid de vno quoq; ſentiat. Greg. vbi ſup. c. 12.

Iuſti cum contra deſiderium quodlibet agi conſpiciunt, ad occulta Dei iudicia recurrũt, vt in eis videāt quod inordinatum intus non diſponitur, quod inordinatum foris currere videtur. Greg. vbi ſup. lib. 16. c. 14.

Iudicia Dei quanta obſcuritate nequeunt conſpici, tanta humilitate debent venerari. Greg. 27. Mor. c. 2.

COLLE. ¶ Si ſeruus fideliſſimus, qui nũquam, neque in mendacio, neque in delicto aliquo deprehenſus eſt, aliquid feciſſe dicatur, de quo dubitari poſſit rectè, an ſecus factum fuerit, qui eius fidem ſpectatiſſimam habet, delatoribus minimè credit: itaque innocenter tranſacta vita, illũ ab omni criminis ſuſpicione liberat. cum ergo opera Dei quę quotidie cernimus, perfectiſſima in ſuo; quæque genere ſint (eiuſq; rei tot teſtes habeamus, quot in mundo creaturas videmus) conſequens eſt, vt ea etiam, quorum rationem & cauſam ignoramus, iuſtiſſima eſſe credamus: neq; huius rei cauſas in hac vita quęramus, cùm & hæc, & multa alia futuræ fœlicitati reſeruentur, quam in hoc ſeculo præuenire, & antecapere fas non eſt.

Iudiciorum Dei abyſſum multam declarat primum ruina Saulis, cuius duo prima peccata venia digna videbantur. Prius enim fuit, quòd magna oppreſſus anguſtia Dominum ſacrificijs placare ante Samuelis aduentum voluit: poſterius verò, quod Agag regi miſerrimo, & fortunis omnibus euerſo, pepercit, & pinguiora pecora reſeruauit. Quanto vero grauiora commiſit Dauid, tot à Domino beneficijs cumulatus, & miraculis in fide confirmatus: & is tamen &c. Mirabilis quoque ruina Salomonis: nec vllis verbis pro dignitate explicanda. Mirabilis pugna filiorum Iſrael contra filios Beniamin: quæ in libro Iudicum deſcribitur, in qua multi iuſtiſſimam cauſam habentes, & belli duce Domino deſignato, à pauciſſimis, eiſdemque ſceleratiſſimis, iterum, atque iterum fuſi, fugatique ſunt, multis eorum millibus trucidatis. Mirabile item eſt Prophetam à Domino contra Hieroboam miſſum, & ab altero Propheta deceptum, à leone interemptum fuiſſe: deceptorem autem integrum illæſumque perſtitiſſe. His adde, ſi libet, Ioſiæ regis ſanctiſſimi immaturam mortem, & toties deploratum ab Hierem. interitum. Quis igitur, cum hæc cogitat, non exclamet, O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, &c. Dauid quoque, Iudicia (inquit) Dei, abyſſus multa: Quis enim cognouit ſenſum Domini? &c. Rom. 11. Pſal. 35.

Propter vnius Achor tranſgreſſionem, populus punitus eſt. Propter elationem Dauidis populum numerari præcipientis, in vniuerſum regnũ grauiſſima peſtis immiſſa eſt, intacto eo, propter quem plaga Dei in populo graſſabatur.

Præ-

Prædeſtinatio, & reprobatio.

Gregor. OBtineri nequaquam poſſunt, quę prædeſtinata non fuerant: ſed ea, quæ ſancti viri orando efficiunt, ita prædeſtinata ſunt, vt ea precibus obtineant. Nam ipſa quoque perennis regni prædeſtinatio, ita eſt ab omnipotenti Deo diſpoſita, vt ad hoc electi ex labore perueniant: quatenus poſtulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante ſecula diſpoſuit donare. Greg. Dial. lib. 2.

Auguſt. Prædeſtinatio eſt diuinę voluntatis per gratiã electio. Prædeſtinatio Dei multis eſt cauſa ſtandi, nemini eſt cauſa labendi. Auguſt. lib. de Præd. Sanctorum.

Sicut tu memoria tua non cogis facta eſſe, quæ præterierũt: ſic Deus præſcientia ſua non cogit facienda, quæ ſunt futura. Aug. vbi ſup.

Omnes, qui terrena ſapiunt nõ quę Ieſu Chriſti, omnes qui fœlicitatem terrenam Deo præferunt, ad illã vnã ciuitatem pertinent, quæ dicitur Babylonia myſtica, & habet regem Diabolum. Omnes autem, qui ea quæ ſurſum ſunt, ſapiunt, qui cœleſtia meditantur, qui cum ſolicitudine in ſeculo viuunt, ne Deum offendant, qui cauẽt peccare, quos peccantes non pudet cõfiteri, humiles, mites, ſancti, iuſti, pij, boni, omnes ad vnam ciuitatem pertinent Hieruſalem, quæ regem habet Chriſtum. Auguſt. de duabus myſticis ciuitatibus.

COLLE. ¶ Inter omnia reprobationis & obdurationis ſigna, duo mihi præcipua videntur: facilitas lætaliter ſine vllo doloris ſenſu peccandi (quod Salomõ appellat, pedes veloces ad currendum in malum) alterum animabus proximorum offendiculo fuiſſe, ac ruinæ. Exigere enim æquitas diuinæ iuſtitiæ videtur, vt pereat, qui alios perire fecit: vt eadem videlicet à Domino mẽſura metiatur &c.

Præcipuum prædeſtinationis ſignũ eſt, bona vita, diuque retenta innocentia. Si Rex ingens aliquod palatium ſibi ſtruat, & cedros in ſilua, lapides, lignaq; ad id comportari iubeat, quiſquis ibidem dolata ligna intuetur, facile colliget ea ad fabricam illam parata eſſe: quod nõ item de alijs lignis nõdum exciſis, aut dolatis, conijci poterit, cum nihil in eis appareat propter quod merito de illis hoc exiſtimari queat. Idem etiam de pijs & improbis hominibus (quod ad prædeſtinationem & reprobationẽ attinet) conijci poterit: quamuis ſecus aliquando contingat. Hoc autem innuunt illa Apoſtoli verba, Quos prædeſtinauit, Rom. 8. hos & vocauit, & quos vocauit, illos & iuſtificauit, &c. Cæterum de his, qnos nondum vocauit, neque iuſtificauit, meritò dubitari poteſt, ad quam ſortem pertineant: cum ſecundum præſentem iuſtitiam in reproborum numero collocati ſint.

Prædeſtinatio, cæteraq; diuina decreta non excludunt humana opera, atque conſilia. Promiſerat Dñs nauiganti Paulo, oẽs, qui cum eo adnauigabant, incolumes euaſuros: & tamẽ cũ metu impendentis mortis nautę nauẽ deſerere cępiſſent, clamauit idẽ Apoſtolus. Niſi ij in naui manſerint, vos Acto. 27. ſalui eſſe non poteſtis. Vides igitur nautarum miniſterijs opus fuiſſe, vt diuina promiſſio adimpleretur?

Diuinam electionem & prædeſtina- Eccl. 33. tionem Eccl. 33. deſignauit his verbis. Omnes homines ex ſolo, & ex terra vnde creatus eſt Adã. Ex ipſis benedixit, & exaltauit: & ex ipſis ſanctificauit, & ad ſe applicauit: & ex ipſis maledixit, & humiliauit, & conuertit illos à ſeparatione ipſorum. Hoc eſt, (vt alia trãſlatio habet) & euertit eos à ſuis ſedibus, Quaſi lutum in manu figuli plaſmare illud, & diſponere. Omnes viæ eius ſecundum diſpoſitionẽ eius, ſic homo in manu illius qui ſe fecit, & reddit illi ſecundum iudicium ſuum. Hæc ille.

Sicut

Sicut electis omnia cooperantur in
bonum, etiam ipſa peccata (vt Auguſt.
ait) dum eorum occaſione cautiores,
humilioreſque euadunt: ita cõtra, re-
probis omnia cooperantur in malum.
Pſal.68. Hinc illud, Fiat menſa eorum coram
ipſis in laqueum, &c. Mẽſa, enim, quæ
alimenta continet animarum ſcriptu-
ra ſacra eſt, vnde tamen, & ſuperbi, &
hæretici, & cupiditatibus ſuis ſeruien
tes alimenta mortis colligere ſolent.
Gen.25. Quãuis numeroſa poſteritas Abra-
hæ, & filio eius Iſaac à Domino pro-
miſſa eſſet, Rebeccę tñ ſterilitas oſone.
Iſaac ſublata fuit: vt ĩtelligas illa ẽt ip-
ſa, q̃ Dominus ab ęterno decreuit, par-
tim piorum orationibus, partim bo-
norum operum meritis implẽda eſſe.
Ad iuſtificationis, & prædeſtinatio-
nis beneficium referuntur verba illa
Deute.4 quæ Deute.4. Moſes populo dixit, De
cælo te fecit audire vocem ſuam, vt
doceret te, & in terra oſtẽdit tibi ignẽ
ſuum maximum: quia dilexit patres
tuos, & ſemen eorum, poſt eos. Et in-
Deute.7 fra c.7. Te elegit Dominus Deus tuus,
vt ſis ei populus peculiaris de cunctis
populis, qui ſunt ſuper terram. Non
quia cunctas gentes numero vinceba-
tis vobis iunctus eſt Dominus, & ele-
git vos (cũ omnibus ſitis populis pau-
ciores) ſed quia dilexit vos Dominus,
& cuſtodiuit iuramentum, quod iura-
uit patribus veſtris. Non igitur elegit,
quod ſciret eos diuina gratia melius
vſuros: cùm infrà de illis dicat, cũ du-
Deute.9 riſſimæ ceruicis ſis populus. Et cap.9.
Memento, & ne obliuiſcaris, quomo-
do ad iracũdiam prouocaueris Deum
in ſolitudine: & ex eo die, quo egreſ-
ſus es ex Ægypto, ſemp aduerſus Do-
Deut.10 minum contendiſti. Et infra.c.10. Cõ-
tempſiſtis imperium Domini Dei ve-
ſtri, neque vocem eius audire volui-
ſtis: ſed ſemper fuiſtis rebelles a die
Pſal.49. quo noſſe vos cepi. Et Pſal 49. ſecun-
dum Hiero. verſionem ex Heb. ait Do-
minus, quadraginta annis diſplicuit
mihi generatio illa, & dixi, populus ex

rans corde eſt: &c. Iſti igitur oblata
gratia vti noluerunt. ¶ Contra vero in Matt.11.
Euangelio Dominus ait. Væ tibi Coro-
zaim, væ tibi Bethſaida: quia ſi in Ty-
ro, & Sydone factæ fuiſſent virtutes,
quæ factæ ſunt in te, olim in cinere, &
cilicio pœnitentiam egiſſent. Sciebat
ergo Dominus hos melius vſuros gra
tia: quam tamen illis non exhibuit: vt
appareat diuinam electionem ex diui-
na voluntate, non ex meritorum præ-
uiſione pendere. Neque enim hic po-
pulus rectè vſus eſt gratia: cui tamen
impenſa eſt: & ille rectè vſurus fuiſſet,
cui tamen tributa non eſt. Quo in lo-
co exclamare cum Apoſtolo libet, O
altitudo diuitiarum, &c.
Quod diuina prædeſtinatio nõ ex- Rom.11
cludit hominis induſtriam, probant,
cùm alia multa, tum Dauidis exem-
plum, qui accepta æterni regni pro-
miſſione, Dominum orat, vt impleat,
quod promiſit his verbis, Nunc ergo Regu.2.
Domine, verbum quod locutus es ſu- c.7.
per ſeruum tuum, & ſuper domum
eius, ſuſcita in ſempiternum, &c. quę
ſequuntur. 2.Reg.7. Ideo Petrus Apo- 2.Pet.1.
ſtolus nos iubet ſatagere, vt p bona ope
ra certam faciamus vocationẽ noſtrã.
Quantum ſit diuinæ electionis be-
neficium, hoc exemplo vtcunque lice
bit conijcere. Fingamus regem aliquẽ
expugnata rebelli ciuitate, cẽtum cap-
tiuos cœpiſſe: è quibus nonaginta iuſ-
ſit interfici, decem verò reliquos ma-
gnis muneribus donatos, ſibi aſſidere
iuſſit. Quantum decem iſti ſuo regi, ſi
modo grati ſint, ſe debere fatebuntur?
Nunc vero totam generis humani ve-
lut maſſam conſidera. Ex hac autem
videbis maximam partem infidelita-
tis tenebris opertam, ad æternam mor
tem parari. Ex fidelibus autem maxi-
mam quoque partem perire: cùm ar-
cta ſit via, &c. &, Multi ſint vocati, pau
ci vero electi. Quale ergo beneficium
erit, inter tot perditorum millia, inter
pauciſſimos illos numerari, quibus
hæc ſors fœliciſſima contigit? O verè Pſal.44.
beati

beati Domine, quos elegiſti, & aſſumpſiſti vt inhabitarent in atrijs tuis.

Spiritus ſanctus.

Gregor. POrro ad faciendum bonum, quid in nobis bonus ſpiritus operatur. Profectò monet, mouet, & docet, monet memoriam, mouet volũtatem, & docet rationem, nec minimam paleã intra cordis, quod poſſidet, habitaculum patitur reſidere. Sed ſtatim igne ſubtiliſſimæ circunſpectionis, & compunctionis exurit, ſpiritus dulcis, & ſuauis. Greg. in Mora.

Habitare in corpore animam probant vitales ſenſus corporis: habitare in anima ſpiritũ, probat vita ſpiritualis. Illud ex viſu, & auditu dignoſcitur: iſtud eſt charitate, & humilitate, cæteriſque virtutibus. Greg. vbi ſup.

Spiritus ſanctus in linguis igneis apparuit, quia omnes quos repleuit ardẽtes pariter, & loquentes fecit. Grego. in hom. Si quis diligit me. Ioan. 14.

Idcircò Spiritus ſanctus in igne, & columba nobis monſtratus eſt: quia omnes, quos implet, & ſimplices vt columbas, & ardẽtes facit: ſimplices, puritate, & ardentes æmulatione. Nequaquam ergo Spiritu ſancto plenus eſt, qui aut in tranquillitate feruorem æmulationis deſerit, aut rurſus in emulationis ardore, virtutem manſuetudinis amittit. Greg. vbi ſup.

In terra datur ſpiritus, vt diligatur proximus: è cœlo datur ſpiritus, vt diligatur Deus. Sicut ergo vna eſt charitas, & duo præcepta, ita vnus ſpiritus, & duo bona. Gre. hom. 13.

COLLE. ¶ Quoniã alias de Spiritus ſancti gratia paulò fuſius diſſeruim⁹, hoc modò dicimus, humanę naturę morbum eſſe, quòd caro quidem in ſua regione poſita, contra ſpiritum fortis eſt: ſpiritus verò, qui in hac vita peregrinatur, aduerſus illam debilis & infirmus exiſtit: ideoque ab ea potenter laceſſitus tandem ſuccumbit. Huius autẽ morbi remedium erat, vt ſpiritui robur adderetur, carni verò detraheretur. Hoc igitur præcipuum diuini Spiritus munus exiſtit, qui ob eã maxime cauſam ſub imagine vehementis flatus hominibus datus eſt: quia vim, & impetum addens ſpiritui, detraxit carni, atque ſic tandem illam in ſeruitutem ſpiritus redegit. Cuius rei figura præceſſit, cum Deus Saræ, ac Abrahæ nomina mutauit: nomen enim Abram produxit in Abraham, Sarai verò contraxit in Saram. Quo ſignificatur diuinę gratiæ virtute mulieris, hoc eſt, carnis vires diminutas, viri autem, hoc eſt ſpiritus noſtri eſſe auctas & roboratas. Gene. 17

Christus.

REdemptor noſter homo naſcendo, vitulus moriendo, leo, reſurgendo, & ad cœlos aſcendendo aquila factus eſt. Greg. hom. 4. ſuper Ezec. Gregor

Chriſtus moriẽdo, docuit mortem non metui: reſurgendo de vita confidere: aſcendendo, de ęcleſtis patris hęreditate gloriari. Greg. 27. mo c. 11.

Quid eſt Ieſus, niſi Saluator? Ergo propter temetipſum eſto mihi Ieſus. Noli Domine, noli ſic attendere malũ meum, vt obliuiſcaris bonum tuum. o bone Domine, ſi ego commiſi, vnde me damnare potes, tu non amiſiſti, vnde me ſaluare ſoles. Aug. in Medit. Auguſt.

Si vobis ex terrena fragilitate viluiſtis, ex pretio veſtro vos appendite. Auguſt. ſuper Pſalmum. 32.

Scio domine mi, quia ex hoc quod me feciſti, debeo tibi me ipſum: & quia redemiſti, & pro me homo factus es, deberem tibi pluſquam me, ſi haberem: quanto tu maior es, pro quo dediſti te ipſum. Aug. in Med.

Non eum de cœlo ad terram merita noſtra, ſed peccata traxerunt. Aug. ſuper Ioan.

Omnia Chriſtus eſt nobis. Si vulnus curare deſideras, medicus eſt: ſi febribus Ambro.

bus æſtuas, fons eſt: ſi grauaris iniquitate, iuſtitia eſt: ſi auxilio indiges, virtus eſt: ſi mortem times, vita eſt: ſi cœlũ deſideras, via eſt: ſi tenebras fugis, lux eſt: ſi cibum quæris, alimentum eſt. Guſtate igitur, & videte, quoniam Dominus ſuauis eſt, Ambr. de Virgin.

Bernar. Eſt inter oleum, & nomen Ieſus ſimilitudo in quibuſdam qualitatibus olei: quod lucet, quod paſcit, quod vngit, fouet ignem, nutrit carnem, lenit dolorẽ, lux, cibus, medicina. Hæc omnia nobis eſt Ieſus. Ber. ſup. Cant.

Nunquid Adam plus potuit in malo, quàm Chriſtus in bono? Si ex Deo nati & in Chriſto electi ſumus, quę nã iuſtitia eſt, vt plus noceat humana atque terrena, quàm valeat diuina atq; cœleſtis generatio? Bernar. de noua militia.

Clemẽs. Verbum vitam præbuit, vt opifex: bene viuere docuit, vt magiſter vt ſemper viuere ſuppeditaret, vt Deus. Clẽ. Alex. in exhor. ad Gent.

Alexan. Nunquid etiam ſi per ſingulos dies moreremur, pro eo qui ita nos dilexit, meritum exoluerimus? imo ne minimam meriti partem reponeremus. Chryſo. Chryſoſt.

Tu ſeruaſti vinum bonum, tanquã ſi diceret, Meliora ſunt Domine gratiæ inſtituta, quam legis. Lex peccatores, ad tempus vili hircorum, & vitulorum cruore mundauit: tu Domine ſeruaſti nobis vinum bonum, ideſt, in extremo ſeculo fudiſti pro nobis ſanguinem tuum. Lex intromiſit in terrã repromiſſionis, anguſtis limitibus terminatã: tu Domine amplos paradyſi ſinus pandis: tu inæſtimabile præparas regnum: tu introducis in cœlum. Lex cultores ſuos per medium maris rubri, natura rerum ſtupente perduxit: Videamus quanto plus eſt, quod præſtat gratia. Qui in Chriſto (inquit) ſunt, reſurgunt primi: & tunc ſimul rapiamur obuiam Chriſto in aera, &c. Hom. 2. de Epiph.

Euſeb. Emiſſen.

1. Theſ. 4

Nouit quanti ei conſtiterit homo ſuus: non ergo nobis viles ſimus, qui tam pretioſi Deo ſumus: nihil ille à nobis abiectum, nihil mediocre ſuſcipit: vult conſentire cum generoſitate pretij dignitatem redempti: tale conuerſationis noſtræ expectat meritum, quod ſanguinis ſui poſſit valere commercium. Idem in Hom. de Symbolo.

Quid te ò homo erubeſcendis cupiditatibus exhonoras? Nobilem vult eſſe vitam tuam, qui tibi cõmiſit imaginem ſuam. Quam pretioſus ſis, ſi factori fortè non credis, interroga redẽptorem. Idem. Hom. 1. de Symbolo.

Proſpiciens ex alto Deus, in quo eſſemus genere debitores, iuxta qualitatem cuptiuitatis reparauit munus redemptionis, ideſt, vt pro debita morte offerret indebitam: quia néc nos habebamus vnde viueremus, nec ille vnde moreretur. Idem. Homil. 4. de Paſcha.

Opus eſt, vt ita elaboremus, ne qđ ille elaborauit, nos iterum polluamus & ne ſcindamus vulnera, quæ ille ſanauit, ne quod ſemel in nobis diluit vnda baptiſmi, rurſum excoquere neceſſe habeat ignis inferni. Idem ibidem. Hom. 7.

Agnoſcat homo; quantùm valeat, & quantum debeat: & dum pretium ſuum cogitat, vilis eſſe ſibi deſinat: cuſtodiamus ergo ſolicite, quod tanti ſudoris commercio Chriſtus redemit. Reus itaque erit non parui pretij, ſed ſanguinis Chriſti: ſanguine & paſſione eius mundatus. Idem. Hom. de beato latrone.

¶Talis nobis decebat, vt eſſet Pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & ex. c. f. De cuius ſanctitatis præſtantia ſponſa in Cant. ait. Sicut malus inter ligna ſyluarum, ſic dilectus meus inter filios. Solus enim ille malo comparatur, cuius fructus gratiſſimus eſt: cæteri verò mortales ſyluarum ligna ſunt, quę aut nullum, COLLE- Cant. 2

nullum, aut acerbiſſimum fructum; ferunt, quo non homines, ſed porci paſcuntur. Quo igitur conſilio ab hac iniuria vindicabimur? Nimirum ſi in illum inſeramur. Sic enim ſylueſtres & ſteriles arbores in frugiferas commutantur. Decerpamus igitur a Chriſto ſpiritum eius, & amputatis cupiditatum noſtrarum ſyluestribus ramis, mentibus illum noſtris inſeramus: & ſic fructus, & vbertatis eius conſortes erimus. Hoc autem modo charitas nos vnit & inſerit Chriſto: & pinguedinis eius, atque vbertatis participes facit.

Chriſtus ſumma legis eſt, & Euangelij, quia in eo maximè & facienda, & ſperanda cognoſcimus. Lex autem facere, Euangelium verò præcipuè ſperare docet. Ad fingam enim peccati (in quo legis ſumma ſita eſt) quid magis iuuat, quàm videre Chriſtum propter delenda peccata morientem? At ſi peccaſti vnde ad ſpem remiſſionis magis poteris accendi? Vbi enim plus diuina bonitas, charitas, & miſericordia fulgent? At hæretici recentiores, alterum ſine altero, hoc eſt, poſterius, ſine priori contemplantur vt liberius peccent, cùm vtrumque eſſet pariter conſiderandum: illud nè pecces, hoc nè deſperes. Itaque hæretici velut dimidiatum Chriſtum, non totum intuentur, ſicut illi, qui miſericordiam Dei ſine iuſtitia conſiderant, vt ſine formidine peccent.

Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet, ſicut ipſe ambulauit, & ipſe ambulare. Chriſtus enim mediator Dei, & hominum, ſicut ſe Deo pro nobis obtulit in ſacrificium, ita ſe nobis propoſuit in exemplum. Quò fit vt illis potiſſimum eius profit ſacrificium, qui eius imitari nituntur exemplum. Ideò enim mediator Dei & hominum dicitur, quia ſicut Deum placauit ſacrificio, ita hominem ad virtutem obligauit exemplo: vtrumque enim eius ſanguis efficit. Hinc Diuus Auguſtinus ait, Poculum ſalutis noſtræ, quod ex diuina virtute, & humana infirmitate confectum fuit, quamuis ex ſe habeat, vt omnibus profit, non tamen prodeſt, niſi bibatur. Hæc ille. Bibitur autem poculum hoc, fide, dilectione, & imitatione.

Summa fœlicitatis noſtræ eſt diuinæ ſimilitudinis participatio: ad quā perueniemus, cùm Deum coràm intuebimur. Si ergo ſimilis Deo fieri cupis videndo Deum ſicuti eſt, da operam (inquit Ber.) vt ſimilis ei fias, videndo eum ſicut pro te factus eſt, ac ita per imitationem ſacræ humanitatis, ad ſimilitudinem venies ſummę diuinitatis.

Pro eo, quod nos Canti. 5. legimus, Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus, alij verterunt. Sub ſignis habens exercitum decem millium, Alij. Vexillanus in decem millibus. Et quidem dilecti candor, eius puritatem, ruber autem color, eius paſſiones atque mirabilem patientiam deſignat. Sic enim Angeli apud Eſa. quærunt, Quare rubrum eſt indumētum tuum? &c. Harum virtutum gerit Chriſtus vexillum inter decem mille, hoc eſt, inter fideles omnes, vt in illum omnes aſpiciant, illum ſequantur, illum imitentur. Illum enim Pater poſuit, non ſolùm propitiatorem, ſed etiam ducem, atque paſtorem, & Chriſtiani populi vexilliferum. Vexillum autem, crux eius eſt: cuius virtute, & imitatione electi omnes ſalutem conſequuntur. Quiſquis igitur in delicijs vitam agit, hoc vexillum minimè ſequi conuincitur, à quo quidem non recedunt, qui carnē ſuā crucifixerunt cum vitijs, & concupiſcentijs: Quod faciebat ille, qui dicebat, Caſtigo corpus meum, &c. Hic enim ducis ſui veſtigijs ingrediebatur: ſicut ipſe ait, Imitatores mei eſtote:

Cant. 5.
Iſai. 6.
1. Cor. 9.

2.Cor.11 eſtote: ſicut & ego Chriſti.

Dominus Ieſus, qui vel vna ſanguinis ſui ſtilla, redimere mundum potuiſſet, tot contumeliarum, & opprobriorum ludibria perpeti voluit, vt nulla nobis calamitas euenire poſſet, quæ non proprium illic ſolatium, & medicamentum inueniret. Impegit tibi quis alapam? ille prius non vnam, ſed multas ſuſtinuit. Ludibrio haberis? Ille prius. Stultus exiſtimaris? Ille prius. Ab amico proderis? Ille prior. Falſo accuſaris? ille prior. Sic de alijs.

Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, &c. Omnium electorũ ordines tibi ante oculos propone, Prophetas, Apoſtolos, Martyres, confeſſores, & inter hos, Monachos, & Anachoritas, Virgines, cæteroſque electos, quos

Apoca. Ioannes in Apoc. ſimiliter interficiendos ait, ſiue propter fidei confeſſionẽ, ſiue propter carnis mortificationem. Omnes hi ex hoc fonte biberunt, hoc exemplo roborati ſunt, hoc vexillum ſequuti. In cruce igitur poſitus Dominus pios omnes confortat exẽplo, adiuuat ſuffragio, docet magiſterio, roborat merito, redimit ſanguinis ſui pretio, voluntatemq́; accẽdit hoc ſummo beneficio, & maximo ſuæ charitatis indicio.

Fidenti, ac bono animo nos eſſe oportet, cum Chriſtum in cruce pendentem, ante Patris ęterni conſpectũ, tanquam verum, & gratiſſimum ſacrificium, & fidelem aduocatum obtulimus. Sic enim legimus: Sicut frigus niuis in die meſſis, ſic legatus fidelis ei, qui miſit illum, animam eius requie-

Ioan.2. ſcere facit. Hac nos fiducia Ioannes cõſolatur, cum ait, Hæc ſcribo vobis, vt non peccetis. Quod ſi quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, &c. Hic autem legatus Chriſtus eſt de quo Propheta, auditum audiuimus à Domino & legatum ad gentes miſit.

Gen. 19. Cum ſubuerteret Dominus ciuitatem Sodomorũ, recordatus eſt Abrahæ, & liberauit Loth de ſubuerſione vrbium. Vides igitur hoc loco pietatẽ Domini, qui amicorum ſuorum merito aliorum curat ſalutem? Si hoc igitur meritis Abrahæ impenſum eſt, q d de Chriſti meritis polliceri ſibi poſſunt omnes, qui diligunt, & credũt in eum, ſe que illius tutelæ, & præſidio commiſerunt?

Miro modo ſcala ea, quam Iacob Gen. 28.
in ſomnijs vidit Chriſti Domini virtutem, & officiũ deſignat. Ipſe eſt enim ſcala, quæ altera ſui parte cœlum, altera terram contingit; vt qui duas naturas infinitè diſtantes in ſe vno copulauerit. Ipſe eſt ſcala, per quam terrenis hominibus, quibus terreſtris paradiſus negata fuerat, in cœlum conſcẽdere datur: ipſe eſt ſcala, per quã ad Dei cognitionem aſſurgimus. Vnde ipſe ſe & viam, & oſtium, & lucem appellat. Deus enim, qui dixit, de tenebris ſplẽ- 2.Cor.4.
deſcere lumen ſuum, ipſe illuxit, &c. Gradus autem ſcalæ huius varia ſunt myſteria vitæ Chriſti, per quos, qui aſcendunt, ad Dominum, cui ſcalæ innixus eſt, perueniunt.

Ex duobus hircis qui pro peccato Leuit. 16. offerri præcipiebantur, alter quidem mactabatur: alter vero viuus relinquebatur, ſupra cuius caput vtrãque manum ſacerdos ponebat, & confitebatur omnes iniquitates filiorum Iſrael, & vniuerſa delicta ac peccata eorum: quę imprecabatur capiti eius: emittebatque illum per hominẽ paratum in deſertum. Itaque portabat hircus omnes iniquitates eorum in terrã ſolitariam, & in deſerto relinquebat. Quis infidelium non hoc expiationis genus irrideret? Sed eo tamen apertè Dominus ſalutis noſtræ beneficium, & ſaluatoris munus adũbrari voluit. De ipſo namque ſcriptum eſt, Dominus poſuit in eo, iniquitatem omniũ noſtrum. Et illud item, Qui peccata Iſai 53.
noſtra in corpore ſuo portauit ſuper lignum. Huius autem rei gratia innocẽs 1.Pet.2.
Dominus perſonam peccatoris ſuſtinens

Pſal. 39. nens ait, Circundederunt me mala quorum non eſt numerus,comprehẽderunt me iniquitates meæ,& non po tui vt viderem.Hoc eſt, tã multæ ſunt, vt numerare non poſſim. Iniquitates ſuas mitiſſimus agnus appellat, quas ipſe pro nobis diluendas accepit.

Olim Dominus in lege animalium ſacrificia pro peccatorum expiatione ſingulari miſericordiæ ſuæ priuilegio exigebat.Quia enim (vt D.Bonauentura ait) lætale peccatum capitali ſententia plectendum erat,pius iudex mortẽ hominis, animalis morte commutauit. Quid ergo Domino ſeruatori debemus, qui non alieno ſed proprio ſanguine peccata noſtra expiare, & pro eo animali ſeipſum hoſtiam immolare dignatus eſt?

Pro eo,quod nos legimus, Apprehẽ
Pſal. 2. dite diſciplinam, plerique ex Hebræo vertunt; Oſculamini filium,ne quãdo iraſcatur &c. Quibus verbis ſingularis quidam erga ſalutis noſtræ vindicem ac parentem amoris affectus oſculi nomine exigitur: hoc enim ſalutis noſtræ
Ioan. 14. initium ac fundamentum eſt, iuxta illud: Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eum, & manife-
Ioan. 16. ſtabo ei me ipſum. Itẽ illud, ipſe enim pater amat vos: quia vos me amaſtis, & credidiſtis quia à Deo exiui.

Humanæ conditionis vtilitas redemptionis noſtræ beneficium vehementer amplificat. Propter hoc enim Vates regius admirabũdus exclamabat:
Pſal. 8. Quid eſt homo, quod memor es eius, aut filius hominis, quia viſitas eum? Quem verſum gloſſa quædam elegãter exponit his verbis. Cum Domine incredibilem magnificentiam tuam conſidero, & mecum ipſe diligentius etiam ac etiam cogito, omnium rerũ Dominum & effectorem Deum noſtræ libertatis cauſa formam & conditionem ſerui ſuſcepiſſe: & vt nobis immortalitatem ſuam impertiret, mortalitatem noſtram induiſſe: & poſt maximos labores & ærumnas acerbiſſima morte vitam profudiſſe, vt nos æuo beatiſſimo, ac ſempiterno frueremur: hæc ego cum animo meo ſæpe multumque reputans, tantorum meritorũ excellentia ſtupefactus, exclamo: Domine, quid eſt homo, quod ſaluti eius tanta benignitate cõſulis & prouides? quis inquam homo eſt, quod eum peſtifero morbo laborantem inuiſis, & eius vulnera tuis vulneribus ſanes?

Beneficij redemptionis magnitudinem inſinuat illa Prophetæ exclamatio, atque optatio, Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael? cũ auerterit Dominus captiuitatem plebis ſuæ, exultabit Iacob, & lætabitur Iſrael. Huc pertinet Pſal. 13.
& illud, In conuertendo Dominus captiuitatem Sion, facti ſumus ſicut conſolati, vel vt alij vertunt ſicut ſomniantes: Hoc eſt, tanta lætitia exultauimus, vt præ gaudij magnitudine, ſomniare nos putaremus. Subditq; Propheta, in eandem ſententiam, Tunc repletum eſt gaudio os noſtrum, & lingua noſtra &c. Pſal. 125

Oleum effuſum nomen tuum ait Cant. 1.
ſponſa: ideo adoleſcentulæ dilexerũt te. Præcipua vnguentorum omniũ materia oleum eſt. Olei vero nomine atque natura ſingulares fructus, & beneficia redemptionis Chriſti ſponſa appoſitiſſime declarat. Oleum enim exhilarat faciem, ſicut in Pſal. legimus, Pſal. 103
vt exhilaret faciem in oleo: vires item corporis firmat, quod athletæ oſtendunt, dum luctaturi corpus vngunt. Oleum item fouendis & curandis vulneribus confert. Quod indicat Samaritanus ille, qui vinum, & oleum ſauciati vulneribus infudit. Huic igitur Luc. 10.
oleo ſponſa nomen ſponſi ſui, hoc eſt, ſponſum ipſum comparat: quoniam ea, quæ in corporibus oleum, ipſe inuiſibiliter in piorum mentibus operatur. Primùm enim, exhilarat mentis faciem, tam gratiſſimi iucundiſſimiq; nominis memoria. Confirmat deinde & corroborat interiores animæ vires, vt ad functiones ſuas, ritè peragendas ſufficiant.

ſufficiant.Porrò laſſis,& defatigatis in
via Dei,nihil poteſt adhiberi tam effi-
cax ad reſumendas vires, ad currendã
viam mandatorum,ad peragẽda ope-
ra Dei, ad prælianda prælia Domini,
quàm oleum iſtud nominis Chriſti.
Poſtremò, quis poteſt eſſe languentis
animæ morbus tàm grauis, quod vul-
nus tàm exitiale, cui non hoc oleo ſu-
perinfuſo medeatur? Si quidem & ſe-
miuiuos curare valet, atque priſtinæ
valetudinis robur reſtituere. Præter
hæc autem, notum eſt oleum luminis
fomentum eſſe,Chriſtus autem mun-
do in denſiſſimis agenti tenebris lucẽ
prætulit. Ab hoc enim Chriſti officio
Ioannes Euãgelium ſuum exorſus eſt
cùm ait, Vita erat lux hominum,&c.
Et populus,qui ambulabat in tenebris
vidit lucem magnam,&c. Omnia igi-
tur hæc dona vnũ redemptionis Chri
ſti beneficium complectitur: de cuius
plenitudine nos omnes accepimus, q
nobis omnia factus eſt. Quod verò
Chriſtum comparat oleo, ſiue vnguẽ-
to, aut balſamo, non ſimpliciter, ſed
effuſo (quod magnam ex ſe tunc fun-
dit odoris ſuauitatem) ſummam Chri
ſti Domini dulcedinem, iucunditatẽ,
& benignitatem deſignat, quæ piarũ
mentium ſenſum mirè afficit. Horum
autem tantorum beneficiorum conſi-
deratio miros excitat amores in Chri
ſtum, quod quidem apertè indicat
Cant. 1. Sponſa cùm ſubdit, Ideo adoleſcentu
læ dilexerunt te. Hoc eſt, non ſolum
perfectorum animæ,ſed illæ etiã, quæ
in virtute adoleſcere incipiunt, dum
hæc tanta dona conſiderant,in amorẽ
tui exardeſcunt. Quòd ſi alij ſimili be
neficio, & pretio redempti nõ faciũt,
nihil mirum eſt: quia ſoli inquit recti
te diligunt,non improbi.

Cant. 8. Sub arbore mala ſuſcitaui te, ibi
ſubacta eſt genitrix tua, &c. Hoc eſt
autem,quod gratulabundis Eccleſia
vocibus canit cum ait. Qui ſalutẽ hu-
mani generis in ligno crucis conſtitui-
ſti, vt vnde mors oriebatur,inde vita
reſurgeret,&c. ¶Quoniam vero bene-
ficium hoc longiſſimo interuallo cæ-
tera ſuperat beneficia: idcirco debitã
à nobis Dominus gratitudinẽ exigit,
cùm ſubdit, Pone me quaſi ſignaculũ
ſuper cor tuum, & ſuper brachium
tuum. Hoc eſt,da operam, vt in corde
tuo, velut ſigillo quodam, paſſionis &
crucis meæ effigies impreſſa ſit: nec
intus ſolùm in corde, ſed in brachio
etiam, hoc eſt,in totius vitæ inſtitutio-
ne. Sic enim geſtabat eum, qui dice-
bat, Ego ſtigmata Domini mei in cor- Galat.6.
pore meo porto. Et, Chriſto confixus Galat.2.
ſum cruci. Et, Adimpleo quæ deſunt
paſſionum Chriſti in carne mea, pro
corpore eius, quod eſt Eccleſia. Paſ- Coloſ 1.
ſiones autem Chriſti appellat mem-
brorum ſuorum paſſiones: quemad-
modum is inſinuauit, cùm ad perſe- Acto.22.
quentem membra ſua Saulum, dixit,
Saule, Saule, quid me perſequeris?
¶Sequitur deinde: quia fortis eſt, vt Cant.8.
mors dilectio, dura ſicut infernus
ęmulatio. Senſus eſt, Ideò cordi,& cor
pori tuo tanquam ſigillum imprimi à
te exigo, quoniam dilectio, qua me
pro hoc tanto beneficio proſequi de-
bes, morti & inferno ſimilis futura eſt.
Hoc eſt, talis ac tanta eſſe debet, vt
morti,& inferno comparetur. Mors n.
inſenſibilem hominem ad omnes hu
ius mundi affectus, ad omniaq; tum
aduerſa, tum proſpera reddit. Talis au
tem debet eſſe in Chriſtum charitas:
quæ efficiat, vt nos mortui ſimus mun
do, viuẽtes autem Deo. ¶Infernus por
ro inexorabilis eſt: qui quæ ſemel arri
puerit, nunquàm reddit. Talem diui-
næ gloriæ zelum à nobis Dominus iu
re ſuo exigit: qui nullis vel mundi hu-
ius, vel hoſtis antiqui machinis, poſſit
nos ab eius amore diuelli. Talem por
ro zelum, talemque dilectionis vim
oſtendit Apoſtolus, cùm ait. Quis nos
ſeparabit à charitate Chriſti? Tribula Roma.8.
tio, an anguſtia, an periculum, an gla-
dius? Certus ſum,&c. quæ ſequuntur:
quæ mirè hunc charitatis, & æmula-
tionis

tionis affectum exprimũt: quem protinus Sponſa explicat, cũ ſubdit. Aquę multæ non poterunt extinguere charitatem, & flumina non obruent eam. Hoc quis non videt perfectiſſimè in martyribus impletum? O nos miſeros, quos ab hac dilectione toties leuiſſima rerum momenta diuellunt, à qua nec tota inferorum potentia ſeparare debuiſſet.

Deut.32 Conſtituit eum ſuper excelſam terram, vt comederet fructus agrorum, vt ſuggeret mel de petra &c. Quod Iudæis olim carnaliter cóceſſum eſt, hoc ſpiritualiter pijs hominibus in noua lege conceditur. Quid enim (vt Richardus ait) excelſa terra, niſi ſpiritualis vita eſt? Qui ſunt fructus agrorum, niſi ſenſus, atque ſententiæ ſacrorum librorum? quos comedimus, cùm eorum lectione, vel meditatione mentẽ paſcimus, & oblectamus? Quid verò petra, niſi Chriſtus, ex cuius vitæ, mortisq; meditatione, oleum dilectionis, & mel diuinæ dulcedinis contemplãdo ſuggimus? charitas enim Chriſti vrget nos, & amore ſuo noſtrum in ſe amorem accendit.

Quomodo ſummus Pontifex noſter medium ſe inter nos, & offenſum Patrem obiecerit, & iram eius meritis ſuis placauerit appoſitiſſimè, Nu. 16.

Num.16 adumbratur: cùm poſt interitũ Datan & Abiron ira Domini in populum immiſſo incẽdio ſęuire incipiente, Aarõ thuribulo aſſumpto, incendium extinxerit. Quem locum elegãter, & copioſe Origenes tractat his pene verbis: Hic primo, ſi videtur, hiſtoriæ ipſius imaginem deſcribamus, vt cùm rei geſtæ ſpecies apparuerit, tunc demum ſi quid eſt in hoc loco myſticum, requiramus. Intellige ergo populum illum Iſrael in caſtris per ordinem tribuum, familiarumq; diſpoſitũ virtutem verò quandam à Deo miſſam nõ ſparſim, ſed ex prima aliqua parte cœpiſſe populum morte vaſtare, & procedentem per ordinem mortis ſtragem conſiderat. Poſt hęc pontificem indutum veſte pontificali procedere, & portantẽ batillum, atque ignem cum thure, ſedere ad illum locum, quo per Angelum vaſtantem mors illata peruenerat. Intuere ſtantem pontificem, & obiectione quadam ſui, viuentes à mortuis dirimentem, virtutem verò repropitiationis eius erubuiſſe Angelum vaſtatorem, & in hoc mortẽ quidem, finitã, vitam verò reparatã. Si intellexiſti hiſtoriæ ordinem, & oculis (vt ita dicã) cernere potuiſti pontificem ſtantem medium inter viuos, & mortuos, aſcẽde nunc ad verbi huius celſiora faſtigia, & vide, quomodo verus pontifex Ieſus Chriſtus aſſumpto batillo carnis humanæ, & ſuperpoſito igne altaris, anima ſine dubio illa magnifica cũ qua natus eſt in carne, deſtruxit eum, qui mortis habebat imperium.

Solent vxores, quarum viri ab inimicis ferro trucidati ſunt, ſanguinolẽtas eorum veſtes adſeruare, & adultis iam liberis oſtendere, vt eos ad ſanguinis paterni vindictam ſumẽdã acuãt. At nos diſſimili ratione vnigeniti filij Dei ſanguinem Deo patri offerimus, quo illũ non ad vindictam, ſed ad clementiã peccatoribus, hoc eſt, filij eius interfectoribus exhibẽdã, excitemus. Ideo enim ſanguis Chriſti melius clamare dicitur, quàm ſanguis Abel.

Chriſti incarnatio & natiuitas.

Auguſti. Mediator inter Deũ & homines, oportebat, vt haberet aliquid ſimile Deo, & aliquid ſimile hominibus, ne in vtroque hominibus ſimilis, longe eſſet à Deo, aut in vtroque Deo ſimilis, longe eſſet ab hominibus, atque ita mediator non eſſet. Aug. confeſſ. lib. 10.

Non iam deſperandum eſt participatione verbi fieri poſſe homines filios Dei: quando filius Dei participatione carnis factus eſt filius hominis. Auguſt. de Gratia no. teſt.

Illuminamini modo fratres habentes collyrium fidei. Præceſſit enim ſaliua eius cum terra, vnde inũgeretur, qui cœcus eſt natus, & nos de Adam cœci nati ſumus, illo illuminãte opus habemus. Miſcuit ſaliuam cum terra. Ioan.9. Verbum enim caro factum eſt, & habitauit in nobis. Auguſt. ſuper Ioan. tracta. 24.

Ioan.14. Si dixiſſet tibi Dominus Deus tuus, Ego ſum veritas, & vita, tu deſiderans veritatem, concupiſcens vitam, viam, qua ad hæc peruenire poſſes, profecto quæreres, & diceres tibi, Magna res veritas, magna vita: ò ſi eſſet quomodo illuc perueniret anima mea. Quęris qua? Audi eum dicentem primo, Ego ſum via. Ante quam diceret quò, præmiſit quà, Ego ſum, inquit, via. Primò dixit, quà venias, poſteà dixit, quò venias. Ego ſum via, ego ſum veritas. Ipſe manens apud patrem, veritas & vita eſt: induens ſe carne, factus eſt via. Non tibi dicitur, Labora quærendo viam, vt peruenias ad veritatem, & vitam: non, inquam, hoc tibi dicitur. Ergo piger ſurge via ipſa ad te venit, & te de ſomno dormientem excitauit (ſi tamen excitauit) ſurge, & ambula. Auguſt. ſuper Ioann. tracta. 24.

Leo Papa. Non ſero eſt impletum, quod ſemper eſt creditum: nec minus adepti ſunt, qui in illud crediderunt promiſſum, quàm qui ſuſceperunt donatum. Leo Papa in ſer.

Bernar. Videns Deus homines omnino carnales effectos, tantum eis dulcedinis in carne exhibuit, vt duriſſimi cordis ſit, quiſquis eum toto affectu non diligit. in ſer.

Quãti te fecit Deus, ex his quæ pro te factus eſt, agnoſce: vt appareat tibi benignitas eius in humanitate. Quanto enim minorem ſe fecit in humilitate, tanto maiorem exhibuit in bonitate: & quanto pro me vilior, tanto mihi charior. Aduerte homo, quia limus es: & non ſis ſuperbus: & quia Deo iunctus es, non ſis ingratus. Idem ſer. 22.

Magno conſilio factum eſt, vt poſt hominis caſum non illicò Dei filius mitteretur. Reliquit enim Deus, primum hominem in libertate ſua, in lege naturali: vt ſic vires naturæ ſuæ cognoſceret: vbi cùm deficeret legem accepit: Qua data, inualuit morbus, non legis vitio, ſed naturæ: & ita cognita ſua infirmitate clamaret ad medicũ, & diceret, Exurge Domine, adiuua nos. Idem in meditatio.

Quando audis Deum ex homine natum eſſe, & maieſtatem ſub fragilitate latuiſſe, virginem prole ditatam, nec tamen virginitatem fuiſſe ſolutã, non ſe obijciat ſenſibus tuis nouitas operis. Nec dicas, illud fieri non poteſt: quia qui te magna credere iuſſit, omnipotens eſt. Diuinis rebus admiratio adhibenda eſt, non credulitas abneganda. In omnipotente te credere confirmas: ſed ſi de factis eius dubitas, imbecillitatem omnipotentis accuſas. Euſeb. Emiſ. hom. 2. de Symbolo. Euſeb. Emiſſ.

Me illius infantis Christi vagientis abluunt fletus, illæ lachrymæ mea delicta lauerunt. Plus igitur Domine Ieſu debeo iniurijs tuis quibus redemptus ſum, quàm operibus tuis, quibus creatus ſum. Ambro.

Nõ prodeſſet naſci, niſi redimi profuiſſet. Ambroſ. ſuper Lucam.

Paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. Natus eſt nobis, qui ſibi erat. Datus eſt ergo ex diuinitate, natus ex virgine. Natus, qui ſentiret occaſum: datus, qui neſciret exordium. Natus, qui & matre eſſet iunior: datus, quo nec pater eſſet antiquior. Natus, qui moreretur: datus, ex quo vita naſceretur. Ac ſic qui erat, datus eſt, qui non erat natus eſt. Illic dominatur, hic humiliatur: ſibi regnat, & mihi militat. Euſeb. Emiſſ. de Natiuit. Domini hom. 1. Euſeb Emiſſ.

Loquit de incarnatione. Quid hic rationem quęrimus? quid

intelle-

intellectum fatigamus humanum? Generationem eius quis enarrabit? quid nouitatem ſtupemus, vbi cernimus maieſtatem? Et mox, ſubſtantia operis ſola fuit potentia conditoris. Secundũ hanc ergo potentiam credamus Dominum noſtrum abſque vllo ſexus initio, ex ſola fœmina virum creaſſe, quẽ ſcimus inter ipſa initia generis humani ex ſolo viro fœminam condidiſſe. Idem ibidem.

COLLE. ❡Quemadmodum cũ vere nouo ad nos redit Sol, omnia virere incipiunt, terra parturit, arbores frondibus veſtiuntur: & tota terrę facies innouatur ac reuireſcit: ita aduenĩete ad nos per incarnationem Sole iuſtitiæ Chriſto, tota mundi facies ſpiritualiter innouata eſt. Surgunt virginum chori, monachorum cœtus, exercitus martyrum, confeſſorum, & pontificum ordo, ac

Iſai. 32. deniq; illud impletum eſt, quod Propheta vaticinatur. Lætabitur deſerta & inuia, & exultabit ſolitudo, & florebit quaſi lilium. Germinans germinabit, & exultabit lætabunda, & laudãs. In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami & iunci.

1.Cor.3. Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalũ, gentibus autem ſtultitiam, ipſis autẽ vocatis &c. Chriſtum Dei virtutem & ſapientiam. Ex his patet ſacram Chriſti humanitatem cõuenienter per nubem illam deſignari, quæ in mari rubro ab Ægyptijs filios Iſrael diuidebat: quæ is quidem lucida, illis autem erat tenebroſa. Vnde enim hæretici omnium penè errorum ſuorum anſam, niſi ab hoc myſterio arripuerunt? Hinc Arrij, hinc Sabellij, hinc Ebionitæ, hinc cæteræ peſtes ortæ ſunt, cum tamen hoc myſterium pijs oĩbus lucis, & vitæ fundamẽtũ ſit.

Canti. 2. Chriſtus Dominus in Canticis, flos campi appellatur, partim, quia ſine perſonarum acceptione omnibus eum carpere volentibus in commune propoſitus eſt (quod hortorum flores non habent) partim, quia ſolo cœleſtis ſpiritus influxu, ſine vlla humani cultus opera in caſtiſſimis Virginis viſceribus, velut in campo quodam ſatus, & altus eſt. Florem autem eum Iſai. 11.
eſſe Eſaias quoque docet, cùm ait, Egredietur virga. d. r. I. & flos de radice. e. a. & cætera.

Dignitas diuinæ legis, & dominicæ incarnationis beneficium colligitur ex illis Moſis verbis Deuteronomij. 4. vbi ait. Interroga de die- Deute.4
bus antiquis, qui fuerunt ante te, ex die, quo creauit Dominus hominem ſuper terram, à ſummo cœlo vſque ad ſummum eius: ſi facta eſt huiuſcemodi res aliquando, aut vnquàm cognitum eſt, vt audiret populus vocem Domini Dei loquentis de medio ignis, ſicut tu audiſti, & vidiſti. Si ergo adeò magnum fuit, Deum, per Angelum loqui de medio ignis, quid ipſum Dei verbum, Exod. 3
ac verum Deum in aſſumpto homine toties inter diſcipulos conſedentem, eoſque cœleſtibus diſciplinis imbuentem cernere? Hoc eſt enim, quod Apoſtolus ad Hebræos amplificauit, cùm ait, Multifarie, multiſque modis olim Deus loquens, & cætera. Et ite- Hebr. 1.
rum. Si enim qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & cætera.

❡Iam verò ſi adeo magnum fuiſſe, Moſes ait, tanta Ægyptiorum ſtrage populum ſuum à Domino liberari: quid tot doloribus, cruciatibus, ac denique mortis ſupplicio nos à Diaboli ſeruitute liberaſſe?

Nimis nos ſuſpicimus (ait Seneca) ſi digni nobis videmur, propter quos hæc tanta (ſ. corpora cęleſtia) moueantur. Suas iſta leges habet, quibus diuina exercẽtur. Qui indignũ hominem credebat, cui cęleſtia corpora famularentur, quid faceret, ſi non Solem, & aſtra, ſed rerum omnium conditorem

Deum in humanæ ſalutis miniſteriũ ſeipſum, dediſſe, & hominum pedes lauiſſe, & inter latrones pependiſſe crederet?

Annũtio vobis gaudium magnum, quia vere magnum Dei beneficium nobis impenſum eſt. Quo tamen beneficio nondum affecti ſunt, qui ſe ad illud nondum parauerunt. Quibus dici poteſt, nondum veniſſe Chriſtum: quia nondum eius aduentus ſalutaris illis fuit. Si enim excellens aliquis medicus in vrbem veniſſet, quidam autẽ egroti ad eum propter inertiam venire recuſaſſent, merito dici poſſet, illũ ad iſtos non veniſſe, quando nihil aduentus eius illis præſtitit.

Dominicæ natiuitatis fructus eſt, vt dum viſibiliter Deum cognoſcimus, p hũc in inuiſibilium amorẽ rapiamur. Cuius autem fœlicitatis ſit hæc ipſa cognitio, declarant dulciſſima illa verba Sapien. 15. Noſſe enim te, conſummata iuſtitia eſt: & ſcire iuſtitiam & virtutem tuam, radix eſt immortalitatis. Hinc apud Aethiopes, qui ſub precioſo Ioanne degunt, præcipuum omnium feſtorum anni eſſe dicitur, Epiphania: quo die ſe Deus, humano generi, hoc eſt, Iudæis, & gentibus cognoſcendum præbuit. Hoc enim omnium aliorum beneficiorum principium fuit. Sapiẽ. 15.

Chriſti paſſio.

Gregor. CVm poſſet nobis etiam non moriendo ſuccurrere, voluit tamen hominibus moriendo ſubuenire: quia nos videlicet minus amaſſet, nec vim ſuæ dilectionis nobis oſtenderet niſi hoc quod à nobis tolleret, ad tempus ipſe ſuſtineret. Greg. lib. mor.

Tanto Deus ab hominibus dignius honorandus eſt, quanto pro hominibus indigna ſuſcepit. Gregor. in Epiſtol.

Galat. 6. Quòd Paulus nec mundi gloriam quærebat, nec à mundi gloria quęrebatur: & ſe mundo, & mundum ſibi crucifixum, eſſe gloriabatur. Grego. in mora.

Crux à cruciatu dicitur: & duobus modis crucẽ Domini baiulamus, cùm aut per abſtinentiam carnem affligimus, aut per compaſſionem proximi, neceſſitatem illius noſtram putamus. Greg. in hom.

Galat. 5. Cùm vitijs, & concupiſcentijs carnem crucifigimus, ſic gulam reſtinguere debemus, vt iam de mundi gloria nil quæramus. Nam qui corpus macerat, ſed honoribus anhelat, crucem carni intulit, ſed mundo per concupiſcentiam peius viuit. Gregor. in moral.

Auguſti. Inſpice vulnera pendentis, ſanguinem morientis, pretium redimentis, cicatrices reſurgentis. Caput habet inclinatum ad oſculandum, cor apertum ad diligendum, brachia extenſa ad amplexandum, totum corpus expoſitum ad redimendum. Hæc quanta ſint cogitate: hæc in ſtatera veſtri cordis appendite, vt totus vobis figatur in corde, qui totus pro nobis fuit fixus in cruce. Auguſt. lib. de Virginitate.

Magna eſt miſeria, ſuperbus homo, ſed maior miſericordia, humilis Deus. Idem de cate. rudi.

Hieron. Omnis creatura compatitur Chriſto morienti. Sol obſcuratur, terra mouetur, petræ ſcinduntur, velum templi diuiditur, ſepulchra aperiuntur: ſolus miſer homo non compatitur, pro quo ſolo Chriſtus patitur. Hiero. ſuper Matthe.

Ambro. Autor pietatis in cruce pendens teſtamentum condidit, ſingulis pietatis opera diſtribuens: Apoſtolis perſecutionem, Iudæis corpus, patri ſpiritum, Virgini paranymphũ, latroni paradyſum, peccatori infernũ, Chriſtianis pœnitẽtibus crucẽ. Ambro. in ſerm.

Bernar. Ego fratres ab ineunte mea conuerſione pro aceruo meritorum, quæ

mihi

mihi deeſſe ſciebam, faſciculum hũc colligare, & inter vbera mea collocare curaui, collectum ex omnibus anxietatibus, & amaritudinibus Domini mei. Primum ſcilicet infantilium illarum neceſſitatum: deinde laborum, quos pertulit in prædicando: fatigationum in diſcurrendo, vigiliarum in orando, tentationum in ieiunando, lachrymarum in compatiendo, inſidiarum, in colloquendo: poſtremo periculorum in falſis fratribus, conuitiorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, exprobrationum, clauorum, horumque ſimilium. Bernar. ſuper Canti.

Ioan.19. Sitio (inquit Dominus) Domine quid ſitis? Ergo ne te plus cruciat ſitis, quàm crux? De cruce ſiles, & de ſiti clamas? ſitio. Quid? veſtram fidem, veſtram ſalutem, veſtrum gaudium, plus animarum veſtrarũ, quàm corporeis mei cruciatus me tenet. Idẽ in floribus.

In paſſione Domini, tria ſpecialiter conuenit intueri, opus, modum, cauſam. Nam in opere quidem patientia, in modo humilitas, in cauſa charitas commendatur. Idem in Sermone.

Vide nunc opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terram: flagellis cęſus, ſpinis coronatus, clauis confoſſus, affixus patibulo, opprobrijs ſaturatus: omnium tamen dolorum immemor ait. Pater ignoſce illis. Idem ibidem.

Quid tam efficax ad curandum cõſcientiæ vulnera, nec non ad purgandam mentis aciem, quàm vulnerum Chriſti ſedula meditatio? Idem ſuper Cant.

O bone Ieſu, quid tibi eſt? Mori nos debuimus, & tu ſoluis? nos peccauimus, & tu luis? opus ſine exemplo, gratia ſine merito, charitas ſine modo. Idem in ſermo.

Nonnè ſatis propter te vulneratus ſum? Nunquid non pro iniquitate tua afflictus ſum? Cur addis afflictionem afflicto? magis aggrauant me vulnera peccati tui, quàm vulnera corporis mei. Idem, ibidem.

O homo vide, quę pro te patior. Nõ eſt dolor ſicut is quo crucior: Ad te clamo, qui pro te morior. Vide pœnas quibus afficior: vide clauos quibus cõfodior. Cumque tantus ſit dolor exterior, interior eſt plãctus grauior, cùm te tàm ingratũ experior. Idem in perſona Domini, in ſermone.

Circumire poſſum Domine cœlum, & terram, mare, & aridam, & nuſquam te inueniam, niſi in cruce: ibi paſcis, ibi cubas in meridie. Crux enim tua fides eſt: cuius latitudo, charitas, longitudo, longanimitas, altitudo, ſpes, profundũ, timor. In hac cruce te inuenit, quicunque te inuenit. In hac cruce anima ſuſpenditur a terra, & dulcia poma de ligno vitæ decerpit. Bernar. in flori.

Væ portantibus crucem, non ſicut Saluator ſuam, ſed ſicut ille Cyreneus alienam. Væ cytharædis, cytharizantibus, non vt illi de Apocalypſi in cytharis ſuis, ſed vt hypocritæ in alienis. Idẽ Apolog. De his loquitur, qui imponũt alijs onera grauia digito autẽ ſuo.

Neminem audiamus fratres, non carnem, & ſanguinem, non ſpiritum quemlibet deſcenſum a cruce ſuadentem: perſiſtamus in cruce, moriamur in cruce, deponamur, aliorum manibus, non noſtra leuitate. Idem in ſermo.

Improbam dexteram vetitæ arbori importunus homo iniecit? extendamus pro illo innocentes in cruce manus. Per lignum pœna eſt contracta, per lignum culpa redimatur. Sed prohibiti guſtus malè blanda ſuauitate deceptus eſt: expietur delectationis eſca, aceti, & fellis iniuria. Sed ſuperbie culpa, qua præceptum ſoluit, quia in ambitum diuinitatis exarſit, obnoxius eſt homo: ſed diuinitat noſtra humiliet ſe pro ſuperbo: Euſeb. Emiſſ.

tradat ſe ipſa maieſtas pro crimine maieſtatis. Sed mortis reus eſt: hoc reddi conuenit, quod debetur: mortalis eſt aſſumenda conditio, & mors eſt offerenda pro mortuo: & ne ſit, quod Diabolus captiuo ſuo per arborem decepto, vltra poſſit obijcere, ipſe nunc ſacras damnandus extendat manus in arborem vitæ, vt duplici beneficio hominem noſtrum ſanguis crucifixi, & ſcelus crucifigentis abſoluat: paſſio noſtra dum illum damnat, hunc redimat. Euſebius Emiſſenus homil. 11. de Paſcha.

Diony. Creatura Dei in ipſius veræ lucis occubitu lucere non potuit. Dionyſius de cœleſti Hierarchia, qui etiam in Epiſtola ad Polycarpum ſeptima, ecclypſim, quæ fuit in paſſione Chriſti, in argumentum fidei noſtræ contra Appollophanem adducit.

COLLE. ¶Heliſei caluitium pueri Bethel irriſerunt, & duo vrſi de ſaltu, ex eis quadra 4.Reg.2. ginta duos lacerauerũt: & pueriliis ſtultitia Iudæorũ, in Caluariæ loco Chriſtum crucifixum irriſit: ſed quadrageſimoſecundo anno poſt aſcenſionem eius, duo vrſi Veſpaſianus, & Titius de ſaltu gẽtium egreſſi, illuſores iſtos ſæuiſſime laniauerunt.

Ex amariſſimis Chriſti paſſionibus maximam diſtillari dulcedinem declarant illa verba Sponſæ, Faſciculus Cant.1. mirrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Mirrham enim amariſſimam ſimul & ſuauiſſimi odoris eſſe conſtat. Sic paſſio Domini illi quidem amariſſima, nobis autem ſuauiſſima eſt: ideoque inter vbera noſtra cõmorari debet. Quod faciũt, qui pio ac deuoto affectu eam perpetuo recolunt, & meditantur. Hinc illud, Dulce lignum, dulces clauos, &c.

Pro eo quod in Canticis ſponſa de Cant.2. Sponſo ſuo loquens ait, Ordinauit in me charitatem, alij verterunt, cuius vexillum erga me eſt dilectio. Quo ſignificat ineffabilem, & ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti in cauſa fuiſſe, vt illum relictis omnibus ſponſa ſequeretur. Sicut enim duces erecto vexillo, trahunt poſt ſe milites, ita ſponſus ſponſam immenſa erga illam charitate in cruce potiſſimum oſtenſa, eam poſt ſe trahit: cæteris nãque beneficijs nos ad ſui amorẽ Chriſtus incitauit, mortis tamen beneficio compulit. Hoc eſt enim, quod idem Saluator ait. Ego, ſi exaltatus fuero à Ioan.12. terra, omnia traham ad me ipſum. Et Apoſtolus, charitas, ait, Chriſti vrget nos. 2.Cor.5.

Qui diligenter, & piè in humanitatis dominicæ myſterijs contemplandis verſantur, ijdem diuinitatis quoq; eius delicijs mirificè paſcuntur. Via enim, & veluti ſcala ad diuinatis gloriam contemplandam, humanitas Chriſti eſt, ipſo dicente, Ego ſum Ioan.14. via, veritas, & vita. Hoc autem innuere in Canticis ſponſa videtur, cùm Cant.2. ait, Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Læua enim, humanitas: dextera, diuinitas Chriſti eſt. Eum enim, qui in humanitatis lęua capite ſuper poſito requieſcit (dùm omnia ſacræ humanitatis myſteria pia cogitatione reuoluit) illum diuinitatis dextera molli ſinu fouet, & amplectitur, & cœleſtibus delicijs paſcit.

Pro eo, quod nos legimus Canti. 2. Cant.2. Columba mea, in foraminibus petrę, alij verterunt, O columba mea in cauernis petræ, in receſſu ſcalarum. Vox eſt Dei patris declarantis gratiſſimam ſibi eſſe ſponſam, quæ in vulneribus Chriſti aſſidua cogitatione commoratur. Chriſtus etiam ſub typo ſcalæ Iacob oſtenſus eſt: quia per illum aſcẽſum habemus ad patrem: cùm ille ſit via, quæ nos in diuinæ bonitatis, & charitatis cognitionem, & amorem ducit. Ad hoc ipſum nos Sponſa ſub Salomonis perſona loquens inuitat, cùm

Galat.3. cùm ait, Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater ſua in die deſponſationis eius, & in die lætitiæ cordis ſui. Hæc autem deſpóſatio, & in incarnatione celebrata fuit, aſſumpta humana natura: & in paſſione, vbi è latere dormientis Chriſti defluxit Eccleſia. Hic autem dies lætitiæ cordis eius dies dicitur, propter flagrãtiſſimum paſſionis deſiderium, quod

Luc. 12. præceſſerat. De quo Lucæ. 12. ait. Baptiſmo habeo baptizari, &c Deſiderium autem ſi compleatur, oblectat animum. Ad hoc etiam nos idem Spóſus excitat, cùm ad Sponſam Canti.7.

Cant.7. ait, Caput tuum, ſicut Carmelus. Caput noſtrum Chriſtus Carmelo comparatur: qui eſt pinguiſſimus, & amœniſſimus mons, lætiſſimumque gregibus pabulum præbet. Quod autem aliud pinguius, aut lætius animarum pabulum eſt, quàm ſtudioſa vitæ, atq; doctrinę Domini Saluatoris contemplatio? In hoc igitur pinguiſſimo, & amæniſſimo mõte, rationales oues paſcuntur, & adoleſcunt, hoc eſt, miros in virtute progreſſus faciunt. In hoc autem monte Cecilia Virgo paſcebatur quæ Euangelium Chriſti geſtabat in pectore: & non diebus, nec noctibus à colloquijs diuinis, & oratione ceſſabat.

Gen.14. De Iuda filio pater ait, Lauabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine vuæ amictum ſuum. Iudas Chriſtus, vinũ ſanguis eius, ſtola, Eccleſia eſt. Hanc ergo ſanguine ſuo lauat ille, de quo ſcri-

Apoc.1. ptum eſt, Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris.i.ſ.ſ.

Num.21 Quod ſerpens Moyſi magorum ſerpentes deuorauit, hoc apertè ſignificat, quòd Chriſtus Dominus ſerpentis, hoc eſt, peccatoris imaginem ſumens, de peccato damnauit peccatũ, ſceleraque noſtra omnia deuorauit & ſuſtulit.

Chriſti reſurrectio & noſtra.

SVnt nonnulli, q cõſiderantes quod ſpiritus à carne ſoluitur, quod caro in putredinem vertitur, quod putredo in puluerẽ redigitur, quod puluis ſic in elementis ſoluitur, vt nequaquam ab humanis oculis videatur, reſurrectionem fieri poſſe deſperant: & dum arida oſſa reſpiciunt, hæc veſtiri carnibus rurſum, & ad vitam videſcere poſſe diffidunt: Qui reſurrectionis fidem ex obedientia non tenent, certe hanc tenere ex ratione debuerant. Quid enim quotidie niſi reſurrectionem noſtram in elementis ſuis mundus imitatur? Nam per momenta temporum cernimus arbuſta viriditatem foliorum amittere, à fructuum prolatione poſt largitionem ceſſare: & ecce ſubito quaſi ex areſcẽti ligno, velut quadam reſurrectione veniente, videmus folia erumpere, fructus grandeſcere, & totam arborem rediuiuo decore veſtiri. Gregor. in Moral. ſu per illud, credo quod Redemptor meus viuit, &c. conſideremus (ait ibidem) paruum cuiuslibet arboris ſemen, quod in terram iacitur, vt arbor ex illo producatur, & comprehendamus ſi poſſumus, vbi in illa tanta paruitate ſeminis, tam immenſa arbor latuit, quæ ex illo proceſſit? vbi lignum? vbi cortex? vbi viriditas foliorum? vbi vbertas fructuum? Nunquid in ſemine tale aliquid videbatur, cum in terra iaceretur? Quid ergo mirum ſi tenuiſſimum puluerem a noſtris oculis in elementa redactũ, cum vult Deus in hominem reformat, qui ex tenuiſſimis ſeminibus immenſa arbuſta redintegrat? Grego. vbi ſuprà. Gregor.

Ecce contra leges ſuas hodie de inferis vita proceſſit, & per vias quæ reditum non habebant, inuita morte remeauit. Quinimo mors ipſa in ſua regione captiua, expauit ſubito talem mortuum: & quæ debitorem ſuũ pu- Euſeb. Emiſſ.

tabat, creditorem atque exactorē eſſe
Gen. 39. cognouit. Legimus beatum Ioſeph carcerem in quem ipſe miſſus fuerat, in poteſtate habuiſſe, ex eo etiam alios liberaſſe. Ecce Ioſeph noſter nō ſolum quo inferni carcere concluſus fuerat non tenetur, ſed etiam aliorum per eū
4. Reg. 2. mortis clauſtra laxantur. Legimus beatum Heliam curru igneo cum corpore ad ſuperna præreptum: hæc omnia implentur in Chriſto. Ecce iterum Helias noſter igneo diuinitatis vehiculo corporeus aſcendit ad cœlum. Legimus beatum Heliſeum poſtquam ſepultus fuerat, tactu ſui corporis ſuſcitaſſe defunctum. Ecce iterū Heliſeus noſter, mortuis ſalutem ſua morte largitur, & vitam ſepultus operatur. Euſeb. Emiſſ. hom. 7. de Paſcha.

Præfert clauorum cōfixione corpus inſeriū, & lanceæ illiſione confoſſum. Quid hoc eſt? Expoliata eſt fragilitas, exinanita mortalitas, ſola in cicatricibus permanent reuerenda teſtimonia paſſionis. Nimirum illud ſolum vnde reſurrectio erat credenda, non abſtulit. Ibidem hom. 10.

Damaſ. Si reſurrectio non eſt, nec Deus eſt, nec prouidentia eſt: tunc caſu omnia feruntur & aguntur. Videmus enim plurimos iuſtos eſurientes, & iniuriam patientes: peccatores autem & iniuſtos in diuitijs & in omni voluptate abundantes. Sed quis vnquam hoc iuſti iudicij, vel ſapientis prouidentiæ opus, bene ſentiens ſuſpicabitur? Erit ergo reſurrectio: iuſtus enim Deus eſt, & his qui confidunt in eum mercedis retributor. Damaſce. lib. 4.

Chriſoſ. Chryſoſt. ſuper illud Matt. 22. Qui dicunt nō eſſe reſurrectionem &c. ſic ait, In omni re, aut actu, virtus agendi ſpes eſt futuri. Qui enim arat, arat vt metat: qui pugnat, pugnat vt vincat: & poſt pauca. Tolle ergo ſpem reſurrectionis, & reſoluta eſt obſeruantia omnis pietatis.

COLLE. ¶ Qui manducat meam carnē &c. ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Quænam horū verborum conſequentia eſt? Nimirum illud innuere voluit, quod quemadmodum carnis Chriſti ſingulare priuilegium erat, quod non eſſet viſura corruptionem, ſed eſſet ſtatim à morte excitanda: ita qui eius carnis & ſanguinis participes efficerentur, ſimili quoque priuilegio ſuo modo gauderent: hoc eſt, vt non perpetuo in corruptione verſarentur, ſed in nouiſſimo tandem die ab eo excitarentur. Eandem quoque dignitatem alio nomine aſſequuntur electi, quòd videlicet templa fuerint ac domicilia Spiritus ſancti, qui hoc honore afficit templa ſua, vt nunquam ſub mortis imperio perpetuò detineantur. Hinc Apoſtolus, Si ſpiritus Chriſti Rom. 6. habitat in vobis, qui reſuſcitauit Ieſum à mortuis, reſuſcitabit & mortalia corpora veſtra, propter inhabitantem ſpiritum eius in vobis. Tertia quoque cauſa reſurrectionis eſt, quòd ad iuſtitiam Dei ſpectat, vt piorum caro quæ laborum, ieiunorum, & vigiliarum ſocia fuit, ſit etiam & conſolationis ac mercedis particeps.

Salutis humanæ fundamentum cōſtat eſſe cognitionē, & fidem in Chriſtum, Apoſtolo dicente, Vt cognoPhilip. 3. ſcam illum, & virtutem reſurrectionis eius. Virtus porro reſurrectionis eius, animarum noſtrarum reſurrectione perſpicitur. Vt enim idem Apoſtolus ait, mortuus eſt Chriſtus propter peccata noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. Quā Roma. 4. ſit vero admirabilis animarum reſurrectio, declarat idem, cum in Epiſtola ad Philippen. hoc potiſſimum pre- Philip. 3. catur, vt agnoſcamus quæ ſit magnitudo virtutis eius in nobis qui credidimus, ſecundum operationem virtutis eius, quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illū a mortuis. In quibus verbis iuſtificationis noſtræ beneficium in eo amplificat, quod videlicet ſimilis potentia requiratur ad animam

mam à peccato ad iuſtitiam excitādā, ſicut ad corpus à morte in vitam reuocandum. Præterea ſicut ſolius diuinæ virtutis fuit corpus Chriſti ad vitam excitare: ita eiuſdem potentiæ fuit ea vita donare, in qua nullum deinde ius mors haberet. Hæc autem duplex gratia per ipſam Chriſti reſurrectionem piorum mentibus conceſſa eſt, vt & à morte ad vitam excitentur, & in ipſa vita conſeruentur.

Pſ.119. In hac die canit Eccleſia, Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea. Verba hæc, ſunt populi gratulantis, dum Dauid regiam dignitatem accepit. Sed eiſdem verbis gratulatur longè maior gaudio Eccleſia piorū, Chriſti ad vitā redeūti, & imperiū cęlitum atq; hominū à patre accipiēti: Nullus enim alius dies vnquā ita lætus, pulcher, ſanctus, & ſalutaris generi hominū illuxit. Hoc die tyrannis acerbiſſima diaboli euerſa, peccatum ſublatum, mors extincta, lachrymæ miſerorum abſterſæ, iuſtitiaque, & vita ſempiterna in vniuerſas terrarū oras introducta eſt.

Gen.49. Recubans (ait ſanctus Patriarcha Iudæ filio) accubuiſti vt leo, & quaſi catulus leonis. Quis ſuſcitabit eum? His verbis Dominus Ieſus, qui ex Iuda originem duxit, figuratur. An nō dormiuit vt leo, quando per mortem ſuam deſtruxit eum qui mortis habebat imperium? qui portas æreas confregit? & inferos ſpoliauit? Vbi & ligauit inſaciabilem homicidam? Accubuit etiam vt catulus leonis, de quo phyſiologi aiūt, quod tres à natiuitate dies noctesque dormiat, & acri ac vehemēti patris rugitu excitetur. Quæ res mirè quadrat domini æ reſurrectionis myſterio.

Virga Aaron cùm germinat, & frondeſcit, & flores, ac deinde fruct° emittit, ſatis euidens futuræ reſurrectionis indicium & argumentū eſt. Hæc enim

1.Cor.15 quatuor ſignificaſſe Apoſtolus videtur cum ait, Seminatur in corruptione, ſurget in incorruptione, &c.

Chriſtus Rex, & ſacerdos.

Quomodo nos amaſti pater bone, qui filio tuo vnico nō pepercisti, ſed p nobis impijs tradidiſti? Quomodo nos amaſti, pro quibus ille, qui non rapinā arbitrarus eſt eſſe ęqualis tibi, factus eſt ſubditus vſque ad mortem crucis, vnus ille inter mortuos liber, poteſtatem habens ponēdi animam ſuam, & poteſtatem habens iterum ſumendi eam: pro nobis tibi victor, & victima: pro nobis ſacerdos & ſacrificium, & ideo ſacerdos, quia ſacrificium: faciēs tibi nos de ſeruis filios? Merito mihi ſpes valida in illo eſt, quod ſanabis omnes languores meos per eum qui ſedet ad dexteram tuam, & te interpellat pro nobis: alioquin deſperarem. Aug. Confeſ. lib. 10. Auguſt.

¶Chriſtus ſacerdos & aduocatus noſter apud Deū Patrem pro nobis ſemper interpellat: dum ſacram illam humanitatem propter illius gloriā & noſtram ſalutem aſſumptā, & cicatrices vulnerum oculis eius repreſentat. Ea enim ſunt huius mundi ſcelera, vt niſi talem aduocatum haberemus, iam dudum forſitā nouo alio diluuio ſcelerū pœnas penderemus. Reſpicit tamē pater arcum ſuum in nubibus cœli, hoc eſt, filium in cruce extenſum, vt nō iterū inducat aquas diluuij ſuper terrā. Quia cor calidiſſimum membrū eſt, pulmonem natura velut flabrū quoddā iuxta appoſuit: cuius perpetuo afflatu refrigeraretur: ſed multo magis ſceleribus noſtris prouocarū æſtuat cor illus qui dixit, Ignis accenſus eſt in furore meo, & ardebit vſque ad inferni nouiſſima. Et rurſum, Ignis accenſus eſt corde meo, & ſuper vos ardebit. Quamobrem magnopere natura humana Chriſto aduocato egebat, qui apud patrem aſſiſtens, ignem hunc ſacratiſſimę humanitatis ſuæ obiectu, velut flabro quodam temperaret. Propter quod merito in litteris ſanctis propi- COLLE. Deut. 32. Hier.17.

propitiatoriũ vocatur: alioqui ea ſunt hominum flagitia, vt niſi ipſe pro nobis intercederet, iam dudum fortaſſe hoc incendio & igne mundus arſiſſet.

Pſ.109. Quod Christus Dominus ſit rex ſimul & ſacerdos docet inſignis ille verſiculus, Iurauit Dominus, & non pęnitebit eum, tu es ſacerdos in æternum ſecũdum ordinem Melchiſedech. Vt enim Melchiſedech regnum adminiſtrabat, & ſacerdotium: ita Christus Dominus & Pontifex eſt, & rex. Sacerdotis autem proprium eſt, primum religione ſancta, & ſcientia rerum ſalutarium populum imbuere: deinde peccata illius donis & ſacrificijs expiare, tum Deum pro ſalute, & incolumitate eiuſdem continenter deprecari. Ad regem autem pertinet ea gubernandi ratio, quæ legibus atque armis ſalutẽ & pacem eorum tueatur, & cõſeruet, qui ſe ac ſua omnia in tutelam ipſius tradidere. Hæc autem officia, & munera ſunt Chriſti ita propria, vt in eo ſolo ex cunctis ſacerdotis & regibus qui vnquam optimi fuerunt, perſpecta, & omnibus ſuis numeris, & partibus expleta reperiatur. Ille enim primus myſteria maxima rerum ſanctiſſimarum nobis aperuit, & cognitionem, ac cultum veri Dei per vniuerſas terrarum oras longè lateque propagauit: ille peccata noſtra ſacrificio ſui corporis, & puriſſimi ſanguinis effuſione expiauit: ille ſedens ad dexteram Patris ab illo pacem & veniam, & omnia bona, nobis precari nunquam intermittit. Idem ſuo ſpiritu nos amantiſſime regit & gubernat, mentem, atq; animũ ingenti amore in Deum, reſq; diuinas inflammans. Idem vadentes per has vias vitæ difficiles, & periculoſas, tuetur ab inſidijs & impetu Diaboli, qui nos odio & bello perſequitur ſempiterno. Idem ſuorum omnium conſtantiam ita corroborat, & confirmat, vt nulla vis calamitatum, aut periculorũ illos de via pietatis depellere poſſit. Sed hunc verſiculum magnis myſterijs refertum, magna verborum & ſententiarum copia. D. Paul. explanat ad Hebr. 5.

De reſurrectione corporum nonnulla inuenies infra in titulo de extremo Iudicio, quæ ibidem ab Euſeb. Emiſſ. allegantur.

Beatiſſ. Virgo Maria.

FOElicior partus ſpiritualis, quam carnalis. Beatior enim Maria fuit concipiendo Chriſtum fide, quam carne: materna enim propinquitas nihil ei profuiſſet, niſi fœlicius ipſum fide, quam carne geſtaſſet. Cum ergo Saluator ait, Beati qui audiunt verbum Dei &c. perinde eſt ac ſi dicat, Mater mea, quam appellatis fœlicem, ideo fęlix eſt, quia verbum Dei cuſtodiuit, nõ quia in illa verbum caro factum eſt. Aug. lib. de Virg. August.

Quod natura non habuit, vſus neſciuit, ignorauit ratio, mens non capit humana, pauet cœlum, ſtupet terra, creatura omnis etiam cœleſtis miratur: hoc totum eſt, quod per Gabrielẽ Mariæ diuinitus nuntiatur. Hieron. in ſermo. de aſſumptio. Hieron.

Cæteris Virginibus per partes præſtatur gratia, Mariæ vero ſe totam infundit gratiæ plenitudo, quæ fuit in Chriſto, quãquã aliter, & aliter: quia in Chriſto fuit plenitudo gratiæ, tanquàm in homine perſonaliter diffinito: in Maria verò, vt in templo ſingulariter conſecrato: vel aliter in Chriſto fuit plenitudo gratiæ ſicut in capite influente, in Maria verò ſicut in collo transfundente. Idem.

Non eſt in mundo locus dignior vtero virginali: in quo Dei filium Maria ſuſcepit, nec in cœlis ſolio regali, quo Mariam Dei filius ſublimauit. Idem.

Quid nobilius Dei matre? quid ſplẽdidius ea, quam ſplendor elegit? quid caſtius ea, quę corpus ſine corporis cõtagione generauit? Et vt de cęteris eius virtuti- Ambroſ.

virtutibus taceam, Virgo erat,non ſolum corpore, ſed etiam mente, corde humilis, verbo grauis,animo prudẽs, loquendi parcior, legendi ſtudioſior: non in cumulo diuitiarum, ſed in prece pauperum ſpẽ reponẽs: intenta operi, verecunda ſermone, arbitrum mentis non hominem,ſed Deum quęrere: nullum lædere, omnibus bene velle, maioribus aſſurgere, æqualibus non inuidere. Talem hanc Euãgeliſta mõſtrauit,talem Angelus reperit, talem Spiritus ſanctus elegit. Quid enim in ſingulis morer?quæ digna fuit, ex qua Dei filius naſceretur?Ambro.de Virgin. libro.2.

Sit nobis tanquàm in imagine deſcripta vita Mariæ.In qua velut in ſpeculo refulget ſpecies caſtitatis, & forma virtutis: hinc ſumatis exempla viuendi, vbi tanquàm in exemplari magiſteria expreſſa ſunt probitatis, quid corrigere, quid fugere, quid tenere debeamus oſtendunt. Talis fuit Maria, vt eius vnius vita omnium diſciplina ſit.Idem,ibidem.

Maluit Dominus aliquos de ſuo ortu, quàm de Matris pudore dubitare. Sciebat enim teneram Virginis verecundiam, & lubricam famam pudoris:nec putauit ortus ſui fidem,matris iniurijs adſtruendam.Seruatur itaque Sanctæ Mariæ, ſicut pudore integra, ita inuiolabilis opinione virginitas. Oportet enim ſanctos, & ab his teſtimoniũ habere qui foris ſunt, nec decuit ſiniſtra virginibus opinione viuentibus, velamen excuſationis relinqui, quod infamata mater quoque Domini videretur.Idem ſuper Lucam lib.2.

Bernar. Quis miſericordię tuę,ò benedicta, longitudinem,latitudinem, ſublimitatem,& profundum queat inueſtigare? Nam longitudo eius, vſque ad nouiſſimum diem inuocantibus eam ſubuenit vniuerſis.Latitudo eius replet orbem terrarum, vt tua quoque miſericordia plena ſit omnis terra. Sic etiam ſublimitas eius ciuitatis ſupernæ inuenit reſtaurationem, & profundũ eius ſedẽtibus in tenebris,& in vmbra mortis obtinuit redemptionem. Bernadus in ſermoni.

Medicum dolorum noſtrorum ſine dolore paris: ſanatorem deprauati ſeculi ac corrupti,ſine vlla pudoris corruptione progeneras. Nec enim decebat,vt qui ad hęc venerat,vt violata in integrum reſtitueret,aliquid de materna integritate violaret.Euſeb.Emiſſ.de Natiuitate Domini homi.1. Euſeb. Emiſſ.

Cùm ductus fui ad aſpectum Virginis Mariæ, tantus me immenſus diuinus ſplendor circumfulſit exterius, & plenius,irradiauit interius, tãta etiam in me omnium odoramentorum ſuperabundauit fragrãtia, vt nec corpus infęlix, nec ſpiritus poſſet tantæ fęlicitatis inſignia ſuſtinere. Teſtor Deum, qui aderat in Virgine, ſi tua diuina eloquia me non docuiſſent, hanc Deum verum eſſe credidiſſem: quoniam nulla videri maior eſſe poſſet gloria meritorum.Dionyſius. Dionyſ.

¶Mulier Tecuites, quæ altero filio, quem mortuum finxerat deflens,alteri à Dauide rege vitam poſtulabat,beatiſſimæ virginis typum tenet. Ea enim duos habet filios,alterum quidem verum,alterum adoptione filium: nempè Chriſtum, & hominem peccatorẽ. Conſurrexit autem peccator aduerſus iuſtum,& occidit eum. Peccata enim noſtra Chriſtum Dominũ cruci adegerunt.Quod pia mater cernens, pro ſuperſtitis & homicidæ filij ſalute,cęleſtem regem interpellat. Lege hiſtoriam. COLLE. 2.Re.14.

Dignitas, & gratia Virginis ex materna dignitate, & propinquitate ad filium Dei (qui fons gratiæ eſt) colligitur,vt D.Tho.philoſophatur.Sicut ergo humanitati Chriſti (quæ verbo Dei coniunctiſſima fuit) ſummam, & ſine vlla menſura gratiam, & ſapientiam tribuimus (hoc enim ad gloriã incarnati Verbi,& aſſumptę ab eo humanitatis

tatis pertinebat) ita quia poſt hanc ſacram humanitatem nihil Verbo Dei coniunctius, quàm mater fuit, maximam illi gratiam,& ſanctitatem meritò tribuimus. Vnde quòd Angelus eã plenã gratia deſcribit, plenitudo hæc in ordine ad hanc dignitatem accipienda eſt. Stephanus enim gratia plenus fuit, nimirũ ad diaconatus officium, Apoſtoli vero ad Apoſtolatus, Chriſtus verò,vt eſſet caput hominum & mũdi Saluator,Maria autem vt digna eſſet mater filij Dei.

Angelus.

Bernar. Pſal. 90. ANgelus ſuis mandauit de te,&c. O quantam debet tibi hoc verbum inferre reuerentiam, afferre deuotionem,conferre fiduciam? Pro pręſentia, reuerẽtiam: pro beneuolentia, deuotionem: pro cuſtodia, fiduciam. Cautè ergo ambula, vbi ſunt Angeli, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. Bernar.ſuper Pſal.Qui habitat.

In quouis diuerſorio, in quouis angulo reuerentiam exhibe tuo Angelo, nec audeas illo præſente, quod me vidente non auderes.Idem,ibidem.

Chryſoſ. Si proficiſcentes ab vna ciuitate in alteram, indigemus duce: multo magis anima ſoluens à corpore & migrãs ad futuram vitam, ducibus indigebit. Chryſoſt.

Diony. Animæ per Angelos, veluti per optimos duces, ab bonorum omnium Principem promoueri poſſunt.Diony. de di.no.c.4.

Angelus eſt imago Dei, manifeſtatio inuiſibilis lucis, ſpeculum purum, lucidiſſimũ,immaculatum.Ibidem.

COLLE. Canti.3. ¶Singularem prouidentiam, quam Deus electorum ſuorum gerit, apertiſſime declarant illa Canti. verba; En lectulum Salomonis, ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael: omnes tenẽtes gladios,& ad bella doctiſſimi. Vniuſcuiuſque enſis, &c. Lectulum hunc,in quo Salomon noſter quieſcit, pij cuiuſque mentem eſſe apertiſſimũ eſt. In illa enim is molliter accubat, & quieſcit,cuius deliciæ ſunt eſſe cum filijs hominum. Qui ſint autem fortes iſti Propheta declarat, cùm ait. Angelis ſuis Deus mandauit de te, &c. In manibus portabunt te,&c.Quæ ſit autẽ horum fortitudo oſtẽdit alibi, cùm ait,Benedicite Dominũ omnes Angeli eius potentes virtute,&c. Horũ autẽ cuſtodiam, ac tutelam in libro Regũ Heliſeus trepidanti famulo oſtendit. Huc pertinet & illud, quod infra ſub nomine Sunamitis de eadem Sponſa dicitur: Quid videbis in Sunamite,niſi choros caſtrorum? Quid vero illud Iſaiæ, ſuper muros tuos Hieruſalem, conſtituunt cuſtodes, tota die, & nocte non tacebunt. Quis igitur ſub hac tam firma cuſtodia non in pace dormiat, & requieſcat? Fœlix profecto vir pius, qui tali nititur patrocinio. Pſ.102. 4.Reg.6. Cant. 6. Iſai.62.

Officium præſidis, & cuſtodis noſtri Angeli, & munus erga illum noſtrum deſcribitur.Exod.23.his verbis, Ecce ego mitto Angelum meum, qui pręcedat te,& cuſtodiat in via,&c.quę ſequũtur. Ad hoc faciunt & illa Iudith verba, Viuit autẽ ipſe Dominus: quia cuſtodiuit me Angelus eius, & hinc abeuntem,& ibi commorantem, nec paſſus eſt Dominus me ancillam ſuam coinquinari. Exo.23. Iudit.13.

Breuis concio de Angelorum cuſtodia, in qua tamen res nudæ ſine amplificatione proponuntur.

VVlgatiſſima Theologorum ſentẽtia eſt,Deum moderari atque dirigere infima per media. Tria igitur loca in hoc mundo contemplari debemus,videlicet ſummum, in quo ſolus Deus eſt: imum,in quo homines, & pecora, & omnia hæc inferiora corpora commorantur: & medium, in quo tũ corpora cœleſtia,tum Angeli ſunt.Per corpora

corpora autẽ cęleſtia ſummus ille mũ
di moderator omnia hęc inferiora cor
pora auget, atque cõſeruat. Inde enim
veniunt pluuiæ, & glacies, & niues, &
matutinus ros, & dierum & noctium
viciſſitudo, & quatuor temporum an-
ni varietas, ad dierum procreationem
accommodata. Cæterum cum homo
corpore & mente conſtet, neq; in eius
mentem corpora cęleſtia vllã vim ha-
beãt, mẽtes illas cęleſtes ad hoĩum mẽ
tes excolẽdas, multiſq; modis ad finẽ
ſuũ dirigendas, deſtinauit. Vnde eſt il-
Pſal. 8. lud. Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, &
miniſtros ſu. f. i. Satis quidẽ in nos beni
gnitatis ſuæ diuitias declarauerat, cũ
hãc pulcherrimã mũdi fabricã, hoc eſt
cęlũ, tot clariſſimis luminaribus diſtin
ctũ: terrã, tot frugibus & arboribus or
natã: mare, tot piſciũ generibus refer-
tũ, in ſolius hoĩum, vſum condiderat.
Cuius beneficij magnitudinẽ Prophe-
ta demiratus ait, Dñe q̇d eſt homo q̇d
memor es eius, aut. f. h. q. v. e. Minuiſti
Pſ. 103. eũ paulominus ab Angelis, &c. Omnia
ſubieciſti ſub pedib⁹ eius, oues &c. nõ
ſatis inquã fuit illi bonitati cęlũ, & om
nia quæ cęli cõplexu cõtinẽtur, noſtris
vſibus addixiſſe, niſi ea ẽt quę ſupra cę
los ſunt, hoc eſt ipſos Angelos ſalutis
noſtrę adminiſtros cõſtitueret. Cumq;
inter Angelos quidã principẽ locũ in-
ter alios teneant (quales ſupremę Hie-
rarchiæ ſunt, videlicet Throni, Cheru
bini, Seraphini, quorũ eſt creatori ſuo
ſemp aſſiſtere, cũ inferiores his ad mi-
niſteriũ deſtinati ſint) vtriq; tamẽ, hoc
eſt, & aſſiſtentes, & miniſtrantes curã
Hebr. 1. noſtri gerunt. Vt enim Apoſtolus ait,
omnes ſunt adminiſtratorij ſpirit⁹, in
miniſterium miſſi, propter eos qui hæ
reditatem capiunt ſalutis.

Quodque magis miremini, non re-
gnis & nationibus ſolum, ſed ſingulis
quibuſque hominibus ſuus Angelus
ad cuſtodiã datur. Sic. n. Saluator ait,
Matt. 18 Videte, ne contẽnatis vnum ex his pu-
ſillis. Dico enim vobis, quia Angeli eo
rũ ſemper vidẽt. f. p. m. q. i. c. e. Magna
plane (ait quidã ſanctus) dignitas ani-
marũ, vt vnaquęq; ſub exordio ſuę na
tiuitatis Angelũ hẽat ad cuſtodiã ſuã
deputatũ. Addã huic ſuię aliquid quo
magis miremini: nẽpe extitiſſe Philo-
ſophos, qui aliquid huic ſimile neſcio
quo ſpiritu viderint. Q̃ua de re ſic ad-
Lucilliũ Seneca Epiſt. 3. Sepone inquit Seneca.
in pręſentia q̃ quibuſdã placẽt. Vnicui
que noſtrũ prędagogũ dari Deum, nõ
quidẽ ordinariũ, ſed hũc inferioris no
tæ ex horũ numero quos Ouidius ait,
de plebe Deos. Ita tñ hoc ſeponas vo-
lo, vt memineris maiores noſtros, qui
crediderũt hoc, Stoicos fuiſſe. Quos n.
iſti de plebe Deos, nos Angelos voca-
mus. His igit̃ Dñs ſolicitã noſtri curã
cõmiſit. Porro aũt quẽadmodũ is parẽ
tibus, quibus educãdorũ filiorũ curã
cõmiſit, magnã eorũ de dilectionẽ in-
generauit (q̃ vel ſola dilıgẽter q̃ ad eo-
rũ ſalutẽ pertinẽt, curat) ſic Angelis ea
dẽ erga hoĩes charitatẽ cõtulit. Diligũt
enim valde nos, quia hoc illis cõis om
niũ Dñs mandauit, ſicut Propheta ait, Pſal. 90.
Angelis ſuis Deus mãdauit de te, &c.
Diligũt enim nos tanquã fratres ſuos,
eiuſdẽq; parẽtis filios, ad cuius imagi-
nẽ vtiq; conditi ſumus. Solus n. Ange-
lus & homo ad imaginẽ Dei facti eſſe
dñr: cum cętera oĩa nõ Dei imagines,
ſed veſtigia eius eſſe dicãtur. ¶ Diligũt
ẽt tanquã cõciues ſuos futuros: p quos
ruinas ſuas inſtaurari ſperant. ¶ Poſtre
mo diligunt nos propter parẽ cum il-
lis (quod ad finẽ attinet) dignitatem.
Quamuis enim homo naturæ cõditio
ne Angelis inferior ſit, finis tamen ad
quẽ conditus eſt, dignitate (vt D. Tho.
ait) par & æqualis eſt. Neque enim ad
altiorem finem ſupremus Angelorũ,
infimus homo cõditus eſt. Non enim
(vt D. Aug. ait) aliũde viuit homo, aliũ
de Angelus. Vtriuſq; enim vita & bea-
titudo Deus eſt. Huius autem amoris Luc. 15.
indicium eſt vehementer eos de con-
uerſione & pœnitentia noſtra lætari,
Gaudium eſt enim Angelis in cœlo ſu-
per vno peccatore pęnitentiã agente;
quam

quam ſupra &c. Vnde Ber. lachrymas pœnitentium vinum eorum eſſe ait. Quin etiam pro beneficijs nobis exhibitis, gratias & laudes communi Domino offerunt. Pro ſummo enim illo incarnationis Dominicę beneficio, nō quidem illis, ſed nobis impenſo, ipſi priuſquam nos laudes Domino ceci-
Lucæ. 2. nerunt, dicentes, Gloria in altiſſimis Deo: nobiſque deinde gratulantur cū ſubdunt, Et in terra pax hominibus. b. v. Pacis autem nomine hebræa lingua, bona omnia deſignantur.

Sed ipſarū iam officia explicemus. Primum quidem ab omnibus nos viſibilium & inuiſibilium inimicorum
Pſal. 33. inſidijs & periculis liberant, Vnde eſt illud, Immittit Angelus Domini in circuitu timentiū eum &c. Pro quo Hier. ex Heb. vertit, caſtrametatur Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Quid igitur hac cuſtodia firmius? Hinc Eccl. canit, In cōſpectu Angelorum nolite timere. Vos enim in cord. veſtr. ador. & tim. e. Angelus enim eius vobiſcum eſt. Habes exemplum in Helizei famulo, de quo ſupra. ¶ Secundū officium & id quidē prçſtantius, nos à peccato quantum in illis eſt, liberare. Quod S. Iudith, de ſe confitetur cum ait, viuit autem ipſe Dominus, quia cuſtodiuit me Ange-
Iudit. 13. lus eius &c. Iudith. 13. ¶ Nec à peccatis ſolum, ſed ab omnibus etiam offendiculis quæ ad peccatum nos impellere poſſunt, occulta quadam ſuggeſtione eripere nituntur. Hoc eſt enim quod
Pſal. 90. Pſal. ait, In manibus portabunt te, ne. f. o. a. l. p. tuum. Vt enim fratres natu maiores infantulos fratres in vlnis geſtātita Angeli (quos maiores natu fratres appellare poſſumus) nos homuntiones, hoc eſt fraterculos ſuos in manibus portant, vt ab omnibus nos peccatorum offendiculis eripiāt. ¶ Tertio, non contenti nos à malo liberare (cum neceſſe ſit facere bonum) ad hos nos aſſidue occultis ſuggeſtionib⁹ ſuis inducere conantur. Quod quidem mira Dei prouidentia fit. Cum enim antiquus ille hoſtis nos ad malū excitare non ceſſet (circuit enim tanquam leo rugiens, quærens quem deuoret) niſi 1. Pet. 5.
eſſet qui nos contra ad bonum excitaret, actum vtiq; de nobis eſſet, qui cō paratione eius velut locuſtæ ſumus. Ad perfectionem quippe diuinæ prouidentiæ ſpectat remedia aduerſus mala omnia prouidere. Subijciamus vel vnum huius rei exemplum. Contra venenatos colubros (quorum in inſula orientali nomine Cælam magna vis & copia eſt) arborem quandam naſci voluit: cuius vel odor ſolum, præſentiſſimum eſt aduerſus hāc peſtem remedium. Denique præter vnā mortem (ad quam peccati merito damnati ſumus) nihil ſine remedio eſt, quanuis remedia frequēter ignoremus. Nō enim falſo Eccl. ait, Omnia duplicia, Eccl. 31.
vnum contra vnum, & non fecit quidquam deeſſe. ¶ Quartū commune officiū eſt pijs hominibus in tribulatione ſuccurrere, cuius rei innumera extant exempla. Sic Danieli in lacu leonum eſurienti, mittitur ab Angelo per Abacuch prandium. Item tribus pueris in fornace coniectis adeſt Angelus qui excuſſit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem. Sic Apoſtolis in vincula coniectis, adeſt Angelus carcerē aperiens, præcipienſque vt in templo verbum Dei annunciarent. Sic Paulo & Silæ ceſis, & in carcerem coniectis, portæ carceris (vt creditur Angeli miniſterio) apertę ſunt. Sic Angelus Paulum naufragantem bono animo eſſe iubet, & ſalutem omnibus qui cum eo periclitabantur, propter eum pollicetur. Quid vero de Raphaele Angelo Raphel.
dicam? qui mirabili & verè ſtupenda Angel⁹.
ratione in humana forma apparens, in tam longo itinere filij Tobiæ ſocius fuit, eumq́ue à deuoratione piſcis liberauit, matrimonio collocauit, pecuniam à Gabello recepit, ſenioremque patrem à cęcitate liberauit? Poterit cōciona-

tionator ſi voluerit, his exemplis cōmemorandis expatiari, nō ſine fructu & iucunditate auditorum ¶Quintum Angelorum officium eſt, animas curę ſuæ commiſſas, ſi cum pietate dormitionem acceperunt, vt commiſſum ſibi depoſitum communi Domino prę-
Luc. 16. ſentare. Sic Lazarum illum mendicū in ſinu Abrahæ portauerunt. Sic multorum ſanctorum animas cum cāticis etiam & hymnis in cœlum proſecuti ſunt. Iam vero cum ex hac vita in alteram migrandum, & diuino tribunali aſſiſtendum erit, quam ſalutare nobis erit, hos noui huius itineris duces, & cauſæ noſtrę patronos habere? Ait enī
Hebr. 9. Apoſtolus, Statutum eſt hominibus ſemel mori, & poſt hoc iudicium. Quo tempore de tota æternitate noſtra ſententia ferenda eſt. In quo quidem iudicio nihil deeſt eorum quę in humanis iudicijs videmus. Ibi enim Deus erit iudex, homo velut reus, patronus hominis Angelus, accuſator vero Dæmon. Angelus ergo noſter ibi quidquid pie & religioſe egerimus, pferet: ibi: ſi humiles, ſi patiētes, ſi ſobrij, ſi miſericordes, ſi fraternitatis amatores, ſi obedientes fuimus, pro nobis allegabit. Contra vero, ſi magis ſeculo quàm Deo viximus, non deerit accuſatori noſtro facūdia, qua cauſam noſtram premat. Inſtabit enim ac dicet, Iuſte iudex, ad me hæc anima, non ad te pertinet, mihi enim inſeruiuit, mihi obtemperauit, iuxta meam non iuxta tuam voluntatem vitam duxit, leges mūdi, atque placita mea, non tua ſeruauit. Si ego illi ſuggerebam vt peieraret, vt raperet, vt alienam vxorem concupiſceret, vt aliorum famæ detraheret, vt cōtumelijs proximos afficeret, vt vindictam de lædente ſumeret, vt in ludo alearum opes omnes inſumeret, dicto citius ſuggeſtionibus meis obtemperabat. Putas ne iſtā te pro Deo coluiſſe? Deus illi pecunia, Deus honor, Deus voluptas, Deus venter extitit. Iſta omnia ſupra te dilexit, horū gratia te millies offendit, maluitque te quàm iſtis ſuis delitijs carere. Quocirca ſi tu iudicas orbem terrę in æquitate, reddiſque vnicuique iuxta opera ſua, hanc mihi animā adiudicare debes. Hæc & multa alia accuſator iſte ingeret & inculcabit. cui rei exemplo erit anachorita quidam, cui in agone mortis conſtituto (vt Ioan. Climacus refert) Dęmon peccata ſua ingerebat. Climac. Qui aliquando quidem aiebat, Mentiris, nunquam enim tale quid commiſi. Aliquando autem aiebat, verum quidem eſt, ſed huius rei gratia ieiunaui, & pœnitentiam egi. Alias vero reſpondebat. Ita eſt, nec habeo quid dicam, niſi eſſe in Deo miſericordiam. Atque in hęc verba animam efflauit, nullum aliud ſalutis ſuæ ſignum nobis relinquens,

Sanctus.

IVſtus quiſq; per rationem, homo: per ſacrificiū mortificationis ſuæ, vitulus: p fortitudinē ſecuritatis ſuę, Leo: per contemplationem vero efficitur aquila. Gregor. homil. 4. ſuper Ezechiel. Gregor.

Quanuis occaſio perſecutionis deeſt, habet tamen, & pax noſtra martyrium ſuum: quia & ſi carnis colla ferro non ſubdimus, ſpirituali tamen gladio deſideria in mente trucidamus. Gregor. vbi ſupra.

Percutitur Iob vlcere peſſimo à plāta pedis vſque ad verticem vt nihil in mente vacet à gloria, poſtquam in corpore nihil vacat à pœna. Gregor. 3. Mor. lib. 3. c. 5. Iob. 2.

Quod autem iuſtos comparat Lucifero, ideo eſt, quia in ipſis cognoſcimus Deum, quem non videmus, ſicut in Lucifero venturum Solem. Gregor. Mor. lib. 10. c. 21.

Nullus ſanctus & iuſtus caret peccato: nec tamen ex hoc definit eſſe iuſtus, vel ſanctus, cùm affectu teneat ſanctitatem. Auguſt. de eccleſia. dog. Auguſt.

Bonum laudare, non laudato, ſed laudan-

laudantibus prodeſt. Idem ſuper Io.

Hiero. Nihil ſolicitius prouidendum eſt, quàm vt ſolennem diem non tam ciborum abũdantia, quàm ſpiritus exultatione celebremus: quia valde abſurdum eſt, nimia ſaturitate velle honorare martyrem, quem ſcimus Deo placuiſſe ieiunijs Hiero. in Epiſt.

Bernar. Tria ſunt, quæ in feſtiuitatibus ſanctorum vigilanter conſiderare debemus, auxilium ſancti, exemplum eius, cõfuſionem noſtram. Auxilium eius, quia qui potens in terra, potentior eſt in cęlis ante faciẽ Domini ſui. Si enim dũ hic adhuc viueret, miſertus eſt peccatoribus, & orauit pro eis: nunc tanto amplius, quanto verius agnoſcit miſerias noſtras, & orat pro nobis patrem: quia beata illa patria charitatem eius non mutauit, ſed augmentauit: imò potius mouit ſibi viſcera miſericordiæ, cùm ante fontem miſericordiæ aſſiſtit. Debemus etiam, vitam eius attendere: quia quandiu in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt, non declinauit, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram: ſed viam regiam tenuit, donec veniret ad illum, qui dicit, Ego ſum via, veritas, & vita. Item diligentiori intuitu confuſionem noſtram aſpiciamus: quia homo ille ſimilis nobis fuit, paſſibilis, ex eodem luto formatus, ex quo nos. Quid ergo eſt, quod non ſolùm difficile, ſed impoſſibile credimus, vt faciamus opera, quæ fecit, ſequamur veſtigia eius? Bernar. in ſermo.

Euſeb. Emiſſ. Quando boni & ſancti tanta hic mala patiuntur, aliquis intra ſe cogitet, & dicat. Certum eſt rerum Dominum non reſpicere quæ noſtra ſunt, negligere humana, non curare terrena. O quicunque ille es, quomodo reſpicis ſanctorum labores, cur nõ reſpicis remunerationes? Ecce per totũ mundũ in ſanctis Apoſtolis atq; martyribus felicitati aduerſitas viam fecit: ſaluti perditio militauit, & oſtium, dũ vitæ claudit, gloriæ patefecit; & in Deum fiduciam collocantibus, dum terram inuidet, cęlum parauit. Hoc ergo in exemplum patiẽtię humano generi prouidẽtia diuina propoſuit. Quę cum ita ſint, falſo miſer putatur, qui in virtute nõ læditur. Euſe. Emiſſe. in ho.

Quæ eſt iſta iuſtitia, ſanctos colere, & ſanctitatem cõtemnere? Primus gradus pietatis eſt: ſanctitatem diligere, poſtea ſanctos: quia nõ ſancti ante ſanctitatem fuerũt, ſed ſanctitas ante eos. Sine cauſa ergo iuſtos honorat, qui iuſtitiam ſpernit. Chryſo. ſup. Mat. c. 24. Chryſo.

Antiſthenes interrogatus, quid feſtum eſſet, dixit: Ingurgitationis occaſio. Antiſth.

¶ Ait Dominus ad amicos Iob, Faciẽ eius ſuſcipiã, vt non vobis imputetur ſtultitia. Vides ergo aliorum oratione alios iuuari, atque præcipue ſanctorũ, & propterea & inuocandos, & deuotè colendos eſſe. Sic Dñs in Euangelio, videns eorum fidem, qui paralyticum portabant, ait, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Super quo Ambroſius ait, Magnus Dominus, qui aliorũ merito ignoſcit alijs: & dũ alios probat, alijs relaxat errata. COLLE. Iob. 42. Matt. 9.

Pilos barbę regis, quandiu mento illius adhærent, nemo audet contingere: at vbi à tonſore reſecati ſunt, in ſterquilinium mittuntur, & pedibus conculcantur. Sic dum homines per gratiam Chriſto vniti ſunt, in magno pretio habẽtur, & ab Angelis honorantũ: at vbi ab eo per peccatum auulſi ſunt, pedibus etiam Dęmonum proterunt.

Pater mi, Pater mi, currus Iſrael & auriga eius, Hoc eſt, (vt gloſſa quædã exponit) qui prece tua inſtar es oĩum curruum, & equitũ, ad Iſraelitici populi munimentũ. Certe ex hoc loco intelligitur verũ eſſe, qđ in Prouerbijs legimus: In benedictione iuſtorũ, exaltabitur ciuitas. Ad hoc itẽ ſpectat, quod legimus in Pſalmo, Et dixit vt diſperderet eos, ſi non Moyſes electus eius ſteuſſet, in confractione in conſpectu eius. 4. Re. 13. Prou. 11. Pſ. 105.

eius. Pro conſtractione aũt alij interpretati ſunt, in ruina muri, vt reprimeret impetũ eius. Eſt aũt eo in loco ſimilitudo ſumpta à viris fortibus, & amore patriç vehemẽter incẽſis: qui cùm muros tormentis hoſtiũ, atq; machinis deijcitur, ſe ſe in ea parte, quæ ruinis maximè ſtrata eſt, pro muro opponunt, ad hoſtium impetum ſuis corporibus excipiendũ: vt cùm certo vitæ periculo perniciem à patria depellant. Nõ aliter. n. ſe geſſit Moſes: nã cũ in Iudçorũ propugnaculum, quod in fidei religione cõſiſtebat, eorundẽ rebellione diſiectum eſſet: nihilq; impediret, quò minus ira diuina in hoĩes omni firmo pſidio nudatos inuaderet, eoſq; ad internecionem deleret: Moſes ſtudio cõis ſalutis inflãmatus, ſe ſe diuinæ iuſtitiç telis obiecit, & expoſuit: neque recuſauit, quin ſupplicio ſuo omnium impietatem lueret. Sic igitur fuſis cum ardẽtiſſima ſuorum charitate precibus, numinis ipſius impetum repreſſit.

Exemplorum clariſſimorum magna in Eccleſia vis eſt, quibus & ad pugnã roboramur, & in aduerſis ad patientiã erudimur. De his autem Canticorum ſcri-
Cant.4. ptũ eſt, Sicut turris Dauid, quæ ædificata eſt cum propugnaculis: mille clypei pendent ex illa, omnis armatura fortium. Quid ſunt autem clypei, quibus corpus ab hoſte tegimus, niſi exempla Sanctorũ, quibus nos in aduerſis munimus? Rectè enim dictũ eſt, Facta precedentiũ penſemus, & grauia nõ ſunt, quæ toleramus. Gentiles Philoſophi vix alios habent, quos ſibi ad virtutis exemplũ frequẽtes proponant, quàm Socratem, & Catonem: paucoſq; alios his ſimiles: at nobis infinita paſſim ſanctiſſimorum virorum exempla occurrunt. Vnde rectè dictum eſt, Mille clypei pendent ex illa, &c.
Cant.5. Vbi nos legimus, Comæ eius ſicut elatæ palmarũ, verbũ palmarũ, nec in Græco nec in Hebrço reperitur, Grçcè enim hĩ Comæ eius elatæ, nigræ quaſi coruus. Ex Hebræo verò ad verbum legis, Cincinni eius criſpi ſiue criſpãtes: nigri quaſi coruus. Quod de capillorũ Sponſi pulchritudine Sponſa dicit, ad ſanctos referendum eſt, qui à Chriſto Capite deriuantur, & ab eo nutriuntur: quoniam de plenitudine Chriſti capitis noſtri omnes accipimus gratiã pro gratia. Capilli autem criſpi partim virilem fortitudinẽ, partim eleuationẽ mẽtis ad ſuperna deſignat: quod vtrũque ſánctis maximè conuenit, quorũ vita omnis in expugnãda carne, & eleuanda in Deum mente, conſumitur. Quod verò nigros capillos eſſe ait, ſanctam piorum triſtitiam, & humilitatẽ deſignare videtur. Cor enim ſapientis vbi triſtitia, Et, Beati, qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt pçnitentiam in ſalutem ſtabilẽ, operatur. Hinc D. Hieronymus de ſe ad Euſtochium ſcribit, Quotidie lachrymæ, quotidie gemitus, &c. Quo etiam nomine turturi fidelis anima comparatur: quæ in continuo gemitu eſt, gemitumque habeat pro cantu.

Non minorem Deus Eccleſiæ ſuæ, quàm huius mũdi curam habere, ſed multo etiam maiorem, certum eſt. (Quamobrem de Chriſto ac beata Virgine, cæteriſque ſanctis) quorum excẽplis, atque doctrinis mũdus illuminatur) illa Geneſis verba accipiẽda ſunt, Fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant diem, ac noctem: vt luceãt in firmamento cœli, & illuminent terram. Fecitq; Deus duo luminaria ma- Cant.1.
gna: luminare maius, vt præeſſet diei, & luminare minus, vt præeſſet nocti. Hæc duo luminaria magna ad Chriſtum & beatiſſ. Virginẽ referẽda ſunt, Fecit item & ſtellas: & poſuit eas in firmamẽto cœli, vt lucerent ſuper terrã, & pręeſſent diei, ac nocti. Sãctis quippè viris dictum eſt, Sic luceat lux ve- Matth.5.
ſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. De iiſdem Phili.2.
quoque Apoſtolus ait. Vt ſitis ſine reprehenſione in medio nationis pra-

næ, atque peruerſæ: inter quos lucetis; tanquam luminaria in mundo. Daniel Dan.12. quoq; ait, Qui docti fuerint, fulgebũt tanquã ſplendor firmamẽti: & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellę in perpetuas æternitates. Quod vero ait quędã luminaria nocti, quędã diei pręeſſe, hoc nimirũ inſinuat quoſdam ſanctorum innocentiæ, quoſdam pęnitentiæ pręeſſe. Dauid namq;, & Maria Magdalena, ſimileſq;, nocti, id eſt pęnitentibus præſunt: quibus & pęnitentiæ exemplũ, & orationis ſuffragiũ, & ſpei firmamentum præbent. Cæteri verò ſancti qui innocentiæ virtute excelluerunt, diei, hoc eſt, innocentiæ ſtudioſis præſunt.

Gene.6. Vbi ingreſſi ſunt filij Dei ad filias hominũ, orti ſunt ab eis viri celebres, atq; famoſi. Quo in loco (vt ea prætermittamus, quę de hoc congreſſu varie dicuntur) illud certe intelligimus, præclarã naturæ & ingenij indolem cùm diuina gratia cõiunctã viros parere inſignes: qui Eccleſiã maximè ſplẽdore doctrinæ, & clariſſimis ingenij ſui monumentis illuſtrarunt, quales Auguſt. Amb Hier. Baſilius, Chryſoſt. D. Thó. cæterique inſignes Eccleſiæ doctores fuere: quorũ ſummũ ingenij acumen cùm diuina gratia coniunctũ, Eccleſiã mirificè illuſtrauit: quòd alterutrum alterius auxilio deſtitutũ, minus ſplendeſcere potuiſſet. Hinc Poetæ olim finxerũt impenetrabilia eſſe arma illa, quæ Mineruæ & Vulcani opera fabricata eſſent. Quo figmento ſcientiam virtutis ardori, ac ſtudio copulatam, ſummos homines efficere, ſignificarunt. Sciẽtiam enim Mineruę, ignem vero Vulcano gentilitas tribuebat.

Gen 27. Sanctos viros ciuitatibus eſſe præſidio ſatis aperte illa Domini promiſſio declarat, qui eo vſque proceſſit, vt ſi, vel decem iuſtos Sodomis inueniret, vniuerſis ciuibus parceret. Item cùm Seſach rex Ægypti cepit Hieruſalem, 3.Re.14. & aurea Salomonis ſcuta populatus eſſet, non eſt permiſſus à Deo vaſtarę cuncta: quoniam bona inuẽta ſunt in Iuda: hoc eſt boni viri, & religionis cultores, quorum pietati Dñs reliquorum ciuium ſalutẽ donauit: quemadmodum nauigãte Romam Paulo, omnes, qui cum illo nauigabant, propter illum ſeruauit. Sic etiam in libro Numerorum Nu.16. populari ſeditione orta, ad Moſen & ad Aaron Dñs ait, Recedite de medio huius multitudinis, etiã nũc delebo eos: quaſi hoc facere non poſſet, quandiu duo illi viri iuſti in medio rebellis populi erãt. Angelus verò Domini Sodomã vaſtaturus, vrget Loth, Gen. 16. vt celeriter inde migret; Quia non potero, inquit, facere quicquam, dum tu in hoc loco moratus fueris. Vide quã reuerentiam Angeli pijs hominibus exhibeãt: qui ſceleratos, & impios homines vaſtaturi, nihil audent, quãdiu inter illos viri ſancti cõmorantur.

Armati aſcenderunt filij Iſrael de Exo.13. Ægypto & oſſa Ioſeph ſecum tulere: vt intelligas eos qui ad promiſſam cœleſtis Patriæ hæreditatem pergunt armari protinus aduerſus repugnantem mũdum & inſidias Diaboli oportere. Oſſa verò Ioſeph ſecùm afferre eſt, ſanctorum hominum memoriam, & virtutum exempla ad mentem reuocare; ac præcipuè verum Ioſeph Chriſtum ſeruatorem mundi, in cruce pendentẽ viſione apprehendere, & illud implere, quod à nobis ipſe requirit, cum ait. Pone me quaſi ſignaculum ſuper cor tuum, & ſuper brachium tuum.

Gen. 19. Ciuitas Segor à Sodomæ incendio propter orationem Loth liberata eſt, quod is, eam ſibi ad perfugium elegerit. Ecce enim ait Angelus, in hoc ſuſcepi preces tuas. Hoc exemplo quis non videt, quantum orationes & præſentia iuſtorum ciuitatibus conferat?

Qua in re potiſſimum vera ſanctitas ſita ſit, Origenes ſuper illo verbo Leui.11. Leuit. 11. Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum) dicit Dominus) declarat his penè verbis, Nomen hoc Sanctus, quid in ſcripturis diuinis ſignificet, diligentius

ligentius inquirendum eſt. In his ergo non ſolum homines ſanctos appellari inuenimus, ſed etiã primogenita animantium, quę Domino conſecrantur, & ſimiliter, veſtes ſanctæ pontificis & vaſa ſancta, & huiuſmodi omnia, quæ in ſolius Domini miniſterium deputata ſunt, & ad vſus alienos accommodari non poſſunt, merito ſancta, id eſt, ſoli Domino ſanctificata, & conſecrata dicuntur. His ergo obſeruationibus & legibus etiam homo ſanctus appellatur. Si quis enim ſe ipſum deuouerit Deo, ſi quis nullis ſe negotijs ſecularibus implicauerit, non quærens ea quæ ſunt ſuper terrã, ſed quæ in cœlis ſunt, iſte merito ſanctus appellatur. Donec enim permixtus eſt turbis, & in multitudine fluctuantium volutatur, nec vacat ſoli Deo, nec ſegregatus à vulgo eſt, non poteſt ſanctus appellari. Denique & ipſe ſermo in Græca lingua (quod dicitur agios) quaſi extra terram eſſe ſignificat. Quicunque enim ſe conſecrauerit Deo, merito extra terram, extra mundum eſſe debet: poſſunt enim & ipſi dicere, ſuper terram ambulantes, conuerſationem in cœlis habemus.

Apoſtolus.

Gregor. SAnſon in maxilla aſini hoſtes peremit: ſic etiam Chriſtus ruditatem Apoſtolorũ ſuæ virtutis manu tenens, mundum conuertit. Ipſa verò maxilla in terram proiecta, poſt modum aquã fudit, quia & ſanctorum corpora ſepulta, miraculis claruerunt. Greg. mor. lib. 13. c. 8.

Auguſt. Dedit Dominus poteſtatem Apoſtolis ſuper naturam, vt eam curarent: ſuper Dæmones, vt eos euerterent: ſuper elementa, vt ipſa immutarent: ſuper mortem, vt eam contemnerent: ſuper Angelos, vt corpus Domini conſecrarent. Hæc etiam poteſtas data eſt eorum ſucceſſoribus, ſecundum illud Apoca. Hi habent poteſtatem claudendi cœlum, & conuertendi aquam in ſanguinem. Aug. in ſermo. de Apoſtolis. (Apoc. 6.)

Bernar. Scimus quòd viri iſti nec ſibi vixere, nec ſibi ſunt mortui: ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt: magis autem nobis omnibus propter illũ. Pro nobis facit eorum vita, eorum doctrina, & etiam mors ipſa. Iidem in cõuerſatione eminentiam, in prædicatione ſapientiam, in paſſione ſua patiẽtiam, nobis beati Apoſtoli contulerunt: qui etiã vſq; hodie conferre nõ ceſſant, miſericordia pleni, & ſanctarũ orationũ fructibus. Bernar. in ſermone S. Petri, & Pauli.

Baſil. Baſilius tractans illud Matthæi. 5. Vos eſtis lux mũdi, Veniente, ait, luce diei, ęgritudines alleuiantur, homines à ſomno excitãtur, aues garriũt, beſtiæ ad latibula ſua fugiunt. Sic luce Apoſtolorum veniente, mundus fuit ædificatus in credendis, fœcundatus in operibus bonis, alleuiatus peccatis, excitatus à negligentijs, animatus ad contẽplationem cœleſtium, ereptus à poteſtate Dæmonum.

Clima. Sicuti pauperes cum theſauros regios aſpiciunt, ſuam paupertatem amplius agnoſcunt: ita & anima magnificas patrum virtutes relegens, mentem ſuam amplius humiliat. Climacus. Gradu. 15.

Chryſo. O Paule cœli ciuis, Eccleſiarum columna, Angelus terreſtris, cœleſtis homo. Sicut enim miſſum in ignẽ ferrũ totum profecto ignis efficitur: ſic Paulus charitate ſuccenſus, totus effectus eſt charitas. Chryſoſt. de laudi. Pauli. Hom. 1.

COLLE. ¶ Frequentiſſimus ac penè perpetuus operandi modus Deo eſt, vt per infima atque infirma mundi, ea quæ ſunt potentiſſima deijciat. Sic Sanſon in mandibula aſini Philiſteorum agmina fudit. Sic Samgar ſexcentos viros interfecit vomere. Sic Dauid funda & baculo Gigantem deiecit. Sic per pediſſequos pueros principũ prouin-

ciarum exercitũ Syriæ fugauit. Sic per Gedeonem & tercentos viros Madianitarũ vires fregit. Sic per Iudith exercitum Aſſyriorum profligauit. Deniq; culicibus, muſcis, atque ranis bellum intulit Pharaoni: idemque ne ſui diſſimilis eſſet, ad expugnandum vniuerſum mundum, & mundi principẽ Diabolũ, piſcatoribus vſus eſt: Quod quidem vates regius ſignificauit, cùm ait, Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudẽ, &c. Quod proinde eſt, ac ſi diceret, Hoc in primis vim, & ſalutarem potentiã tuũ declarauit, quòd per Apoſtolos tuos, homines rudes, & indoctos, & ſimplicibus pueris ſimiles, nomen tuum per cunctas nationes fama celebraſti, & aſperrimam Diaboli tyrrannidem (qui vbique terrarum colebatur) funditus euertiſti.

Apoſtolorum dignitatem, & gloriã declarat lapidum pulchritudo, quæ tẽplo Domini fundamentũ præbuerunt. De quibus. 3. Reg. 5. legimus, Præcepitque rex vt tollerent lapides grandes, lapides pretioſos in fundamentum tẽpli, & quadrarent eos, quos dolauerũt cementarij Salomonis, & Hiram. Hoc ad ſpiritualis templi; hoc eſt Eccleſiæ fabricam ſpectat. Quis enim ad ędificij fundamẽtum excultos lapides aptari vidit, cum ad hoc rudiſſimi quique eligantur? Quocirca huiuſmodi lapidum electio myſterio vacare non potuit.

Martyr.

Gregor. SIcut beatus Cyprianus ait, martyrẽ non facit pœna, ſed cauſa. Gregor. in Regis.

Mori à perſequente, martyrium in opere eſt: ferre vero contumelias, & odientem diligere, martyrium eſt in occulta cogitatione. Idem in hom.

Habet pax noſtra martyrium ſuũ: quia & ſi carnis colla ferro non ſubdimus, ſpirituali tamen gladio carnalia deſideria trucidamus. Idem ibidem.

Iſidor. Duo ſunt genera martyrij: vnum in aperta paſſione, alterum in occulta animi virtute. Nam multi hoſtis inſidias tolerantes, & cunctis carnalibus deſiderijs reſiſtentes, per hoc quod ſe omnipotenti Deo in corde mactauerunt, & pacis tempore martyres facti ſunt. Iſidor. in Etymo.

Chryſo. Habet paupertas martyrium ſuum: & egeſtas bene tolerata facit martyrium, ſed egeſtas propter Chriſtum, non propter neceſſitatem. Chryſoſt. in ſermo.

Hieron. Non ſolum effuſio ſanguinis in confeſſione martyrium reputatur, ſed deuotæ quoque mentis ſeruitus, quotidianum martyrium eſt. Hiero. in vita S. Paulæ.

Hæc eſt ſola digna retributio, cum ſanguis ſanguine compenſatur, & redempti cruore Chriſti, pro redemptione libenter occumbimus. Idem in Epiſt.

Bernar. Stat martyr tripudians & triumphans, toto licèt lacero corpore: & rimante latera ferro, non ſolum fert fortiter, ſed alacriter ſacrum è carne ſua circunſpicit ebullire ſanguinem. Vbi ergo tunc anima martyris? Nempe in tuto, nempe in petra, nempe in viſceribus Ieſu. Bernar. ſuper Canti.

In petra habitans, quid mirum ſi in modum petræ duruerit? Sed neq; hoc mirum, ſi exul à corpore, dolores non ſentiat corporis: neque hoc facit ſtupor, ſed amor. Submittitur enim ſenſus, non amittitur: non deeſt dolor, ſed contemnitur. Idem. ibidem.

Eſt martyrij genus & effuſio quædã ſanguinis, in quotidiana corporis afflictione: eſt etiam baptiſmus aliquis in compunctione cędis & lachrymarum aſſiduitate: ſic quippe infirmis & puſillis corde neceſſe eſt, vt quem ſemel ponere pro Chriſto non ſufficiunt, faltẽ mitiori quodam, ſed diuturniori martyrio ſanguinem fundant. Sic & baptiſmi ſacramentũ, quoniã iterari non licet, his q ſępius in multis offendunt,

frequen-

frequentiori ablutione ſuppleri. Idem in ſermo.

Cypria. Aliud eſt martyrio animum deeſſe, aliud animo defuiſſe martyrium. Cypria. in ſerm. de Mortalitate.

Hilari. Alij martyres in vinculis carcerum gloriantur, alij cæſi in verberibus gratulantur, alij poteſtati irreligioſorum deſecanda felicium capitum colla cōmittunt: plures in extructos rogos currūt, & trepidantibus pęnę miniſtris in ignem ſaltu deuotæ feſtinationis inſiliunt: alij in profundum demergendi, non in aquas necaturas, ſed in refrigerium ęternæ beatitudinis decidunt, toto ipſo ſe corpore Deo hoſtiam tāquā holocauſta præbentes. Hilari.

Baſil. Hom 40 militum Martyr. Martyres in medium procedentes, ſeſe Chriſtianos eſſe confeſſi ſunt. O beatas linguas, quæ ſacram illam vocē emiſerunt, quam aer quidē excipiens, ſacer eſt factus: Angeli audientes plauſerunt: diabolus vero cum dæmonib' magnam accepit plagam, Dominus poſtremo in cęlo deſcripſit. Baſil.

Primū quidē ſanctorum mors planctu & lachrymis cohoneſtabatur: nūc vero morientibus ſanctis exultamus. Triſtiū namq; poſt crucē Dñi immutata eſt natura: iā non amplius ſanctorū obitus lamentationibus proſequimur, ſed tripudijs circū ipſorū ſepulcra & veluti choreas ducim'. Et mox, Pericula non reſpicit martyr, coronas reſpicit: plagas nō horret, ſed præmia numerat. Idem de Barlaam martyre.

Euſeb. Emiſſ. Dimicauerunt patres noſtri contra aſperrimos dolores, nos è contrario dimicemus contra molliſſimas voluptates. Vicerunt illi tormenta flammarū, nos vincamus ignea tela vitiorū. Nam quia eſſe nouimus ſine pſecutore bellū, pōt date Deus & ſine cruore martyrium. Etenim ſi iſtos dies natales vocamus, quibus in hanc lucē in delictis & doloribus naſcimur ad dolores, quibus in hunc mundum cum fletu infantiæ vagientis ingredimur: iuſtius ergo iſti celebrantur natales, quibus ſancti ex corruptibili luce, in nouā illam futuri ſeculi veniunt claritatē, & filij hominum in adoptionem diuinæ paternitatis aſcendunt: & conſortes paulo ante mortalium, ſubito ciues incipiūt eſſe Angelorum. Euſeb. Emiſſ in hom. de Natal. S. Geneſij.

Diſcite, inquiunt Martyres ex nobis fidem quærendo acquirere, viuendo excolere, moriēdo ſeruare: diſcite plus peccatū timere quam gladium, diſcitu propter vitam magis iuſtitiam amare quam vitā, fidemq; & timorē Dei. Quem nos in media belli tribulatione ſeruauimus, obſeruate ne vos in pacis ſecuritate perdatis. Cauete ne anchoram ſpei ac religionis quam nos cuſtodiuimus in fluctu, vos amittatis in portu. Cauete ne vitam bonam ſi quando afflictionibus ſubditam videritis, miſeram iudicetis. Cauete ne in arena mūdi, in qua ad ſubeundos agones miſſi ſumus, aliquā felicitatē expectandā putetis. Beatitudo parari hic pōt, non poteſt acquiri. Nō hic quæras, quod hic nullus ſanctorū obtinuit: non hic quęras, quod hic nec Chriſtus inuenit. Si mundus pacem haberet, gloriam martyres non haberent. Idem in homi.

Homo.

NON ſe deſperet humana fragilitas, vnigeniti ſanguinem cōſideret, & in pretio ſuo conſpiciat quanti eſt, quod tanti valet. Gregor. mora. lib. 4. c. 17. Gregor.

Super illud, Contra folium qđ vēto rapitur, Homo, ait, eſt foliū, quia in paradiſo ab arbore cecidit: & quia tentationibus rapit', deſiderijs leuatur. Ait ergo, Cōtra foliū quod vento rapitur, ideſt, cur tanta rectitudine impetis cū, quem ſic infirmum eſſe in tentatione cognoſcis? Greg. mor. lib. 11. c. 24. Iob. 13.

Attende, quid fuiſti ante ortum & quid es ab ortu vſque ad occaſum, ac quid eris poſt hanc vitam. Vnde quidam ait. Bernar.

Forma, fauor populi, feruor iuuenilis, opesq;
Subripuere tibi noſcere quid ſit hō.
Poſt hominem vermis: poſt vermem fœtor & horror:
Sic in non hominem vertitur omnis homo.

Alanus. Heu, hominum vnde iſte faſtus? iſta ſuperbia? cuius ærumnoſa neceſſitas, cuius vitam laborioſam deuoluit pœnalitas: cuius pœnalitatem pœnalior mortis cōcludit neceſſitas: cui eſſe momentum, vita naufragium, mūdus exilium: cui vita aut abeſt, aut ſpōdet abſentiam: mors aut inſtat, aut minatur. Alanus lib. de complanctu naturæ.

Cicero. Sunt homines qui rationem à dijs immortalibus datam in fraudem malitiamq; conuertunt. Cice. lib. 3. de natura Deorum.

COLLE. ¶ Homo inter duas valde diſſimiles ſpecies, medius conſtitutus eſt, brutorum videlicet & Angelorum. Totā autem latitudinem (quæ media interiacet) natura hnmana occupat: ex quo ta varia hominū ingenia moreſque proficiſcuntur: qui non minus ingeniorū varietate, quàm oris & vultus figura diſtant. Prout enim hi alterutri horū extremorum propiores ſunt, ſic vel Angelorum, vel brutorum naturā participant. Quidā enim acumine & perſpicacia ingenij Angelis ꝓpiores quodammodo eſſe videntur: quales (vt de noſtris nihil dicam D. Thom. Aquinate. & Auguſtino, qui in cōfeſſionibus fatetur ſe diſciplinas omnes ſine præceptore didiciſſe) Ariſtotelem cum primis, & Platonem &. M. Tullium eſſe aiunt: quem Plinius extra omnē ingenij aleam poſitum eſſe teſtatur. Quidā vero adeò rudes atque hebetes ingenio ſunt, vt brutis proximi eſſe videantur, qui videlicet præter corporis figuram, vix rationis aliquid habeāt: ideoque nō tam conſilio & ratione, quàm impetu & affectu pecudum more ducuntur: quos ēt Barbaros appellare ſolemus. Hæc autem conſideratio cū ad alia multa, tū præcipue ad hoc valet, vt ingenioſi & ſapiētes viri, minus aduerſus ignorantias & errata rudiū hominum commoueantur: quos natura tales finxiſſe videtur: ad quam ſuperādam multa vi, ſingularique Dei fauore opus eſt.

Habet homo proprium quiddam inter cętera animantia, vt D. Tho. philoſophatur. Cętera enim in ijs quæ ad naturæ ſuæ conſeruationem ſpectant, nihil aberrant: neq; quidquàm aduerſus naturam ſuā machinantur: Solus aut homo, cum rationalis creatura ſit, multa atq; adeo innumera cōtra naturæ ſuæ dignitatem, imo & contra ſalutem & vitam ſuam molitur. Huius autem deordinationis cauſam idem D. Thom. eſſe ait quòd homines vt plurimum, ſenſum & affectum, non rationis ductum in operando ſequūtur. Illi autem qui tales ſunt, magis inter pecudes, quam inter homines numerandi eſſe videntur. Si enim (vt modo diximus) eos qui nihil ingenij acumine valent, inter bruta magis quàm inter homines computamus) quod quidē ſine ipſorū vitio fieri p̄t) multo magis illi qui non ratione, ſed impetu & affectibus ducuntur (quod vitio nō caret) inter pecudes numerandi ſunt, etiā ſi in ampliſſima familia nati ſint. ¶ Vide etiam hac de re. T. Humanæ vitę miſerię, &. T. vita, &. T. cognitio ſui.

Mulier.

VIX eſt ita turpis, aut ſenio confecta quæ non gaudeat, & libenter audiat, ſi dicatur eſſe pulchra. Delectant caſtas etiam præconia formæ. Hiero. in Epiſto. Hieron.

Fauus diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius. In fauo enim duo ſunt, mel & cera: & in facie meretricis ſimiliter duo: ſcilicet decor, & gratia. Hoc eſt, pulchritudo oris, & dulcedo ſermonis: cera ſuccēdit Hugo de S. Victō. Prou. 5.

dit ignem mel præbet dulcedinē: Sic pulchritudo meretricis igne libidinis inflammat carnem, blādimento verò lenocinantis ſermonis ſubuertit mentem. Stillat mel dum meretrix verba ſua mollit, & facit dulcia. Hanc dulcedinem æternæ mortis amaritudo comitatur. Vnde ſequitur nouiſſima eius amara, quaſi abſynthium, acuta, quaſi gladius biceps. Diligit mulier vt capiat: decipit, vt rapiat: amat, quod habes, non quod es. Hugo ad ſocium volentem vxorem ducere.

Chryſo. Improba mulier nunquàm māſuefiet: ſi durius tractet̄, furit: ſi blādius, tollitur, & elata eſt. Chriſoſt.

Ferrum coquere quàm mulierem caſtigare, facilius. Idem.

Qui habet vxorem malam, ſuorum ſe peccatorum mercedem accepiſſe intelligat. Idem.

Nulla in mundo bellua eſt, quæ cū muliere improba conferatur. Idem.

Acerbum eſt, pauperiorem duxiſſe vxorem, acerbum item opulentiorē. Illud enim rem, hoc authoritatem & libertatem viri minuit & lædit. Idem.

Philon. Callidiſſimū eſt mulieris ingenium ad mentem viri luxandam, & à ſtatu ſuo deturbādam, maxime ſi fuerit intemperans.

Sui amans eſt mulier, & zelotypa, ac mirè induſtria, vt poſſit viri mores peruertere. Idem.

Democri. Cùm Democritum quidam perconraretur: cur cum magnus eſſet, paruā duxiſſet vxorem. Ego (inquit) in malo eligendo, quod minimum erat, elegi. Democritus.

Cum te diligere, & appetere dixerit mulier, tum ab illa magis metuēdum tibi eſt, quàm cum conuitiatur. Socrates.

Socrates. Socrates ſe conſulentibus de ratione matrimonij contrahendi, dixit: Quemadmodum piſces ò adoleſcentuli, qui nondum intra naſſas ſunt, volunt intrare: qui autem iam intus ſunt, volunt exire: ſic & vos, ne idem vobis accidat, videte. Idem.

Vindicta nemo magis gaudet, quàm fœmina. Adiſon.

Ignis, mare, mulier, tria mala. Adiſon. Valeri.

Audax eſt ad omnia quæcunque amat vel odit fœmina, & artificioſa eſt nocere cum vult. Sed ne longo diſpendio te ſuſpendam, lege Aureolum Theophraſti, & Medæam Iaſonis, & vix pauca inuenies impoſſibilia mulieri. Amice, det tibi Deus omnipotens, omnipotentis fœminæ fallacia non falli. Valerius in Epiſtola ad Ruffum.

¶ Mulier eſt animal calamitoſum. Illi enim dictum eſt, multiplicabo ęrumnas tuas, &c. Hinc Lya naſcentibus filijs gratias Domino agebat, & nomina illis, hanc animi ſui gratitudinem teſtantia imponebat: quæ tamen nata filia Dina, nihil legitur dixiſſe. COLLE. Gen. 30.

Vinū, & mulieres apoſtatare faciūt ſapientes. Non poterat hoc periculum magis amplificari, quàm illud vino cō parando, quod mētem hominis prorſus alienat. Id ſatis patet Dauidis, & Salomonis exemplo.

De malitia, & moribus mulierum multa inuenias Eccleſiaſtici. 25. Omnis (ait) plaga triſtitia cordis eſt, & omnis malitia, nequitia mulieris. Et omnem plagam, & non plagam videbit cordis, & oēm nequitiam, & non nequitiam mulieris. Pro quo alius vertit apertius. Summa plaga eſt mœror animi, ſummaq; malitia, malitia mulieris. Cedo quanuis plagā, modo ne plagam animi: & quanuis malitiam, modo ne malitiā mulieris, & cętera, quæ ſequuntur. Quę omnia non ad omnes mulieres, ſed ad quarūdam malitiam potiſſimum pertinent: quibus cohabitare non ſolum periculoſiſſimum, ſed etiam moleſtiſſimum eſt. Capite verò ſequenti, de vtroque mulierum genere malarum ſcilicet, & bonarum copioſe loquitur. Eccl. 25.

Humanæ naturæ, poſt lapſum miſeria atque conditio.

Gregor. HOmo, qui ſi non peccaſſet, etiam carne ſpiritualis futurus erat, factus peccando etiam mente carnalis. Quare.ſola cogitat corporalia.Gregorius Moralium lib.5.capite.24.

Culpæ ſuæ pęnaliter ſubdita natura noſtra, iam extra naturam ſuam facta eſt.Greg.mor.lib.8.c.11.

Iob.15. Super illud, Vt iuſtus appareat natus de muliere, ſic Gregor. Quomodo iuſtus apparebit, qui de illa natus eſt, quæ extitit iniuſtitiæ propinatrix? Greg. mor.lib.12.c.15.

Quia humanę naturæ ramus putruit in radice, ideo in conditionis ſuæ viriditate non ſubſiſtit. Gregorius Moral.lib.10.capite.8.

Auguſt. Humanæ naturæ corruptelā declarat D. Auguſtinus hoc exēplo. Arbor erat pirus in vicinia vineæ noſtræ pomis onuſta, nec forma, nec ſapore illecebroſis. Ad hanc excutiendam atque aſportandam nequiſſimi adoleſcentuli perreximus nocte intempeſta, & abſtulimus inde onera ingentia, non ad noſtras epulas, ſed vel proijcienda porcis, etiam ſi aliquid inde comedimus, dū tamen fieret à nobis, quod liberet, quod non liceret. Ecce cor meū Deus meus, ecce cor meum, quod miſeratus es in imo abyſſi. Dicat tibi nunc ecce cor meum, quid ibi quærebat, vt eſſem gratis malus, & malitię meæ cauſa nulla eſſet niſi malitia. Fœda erat, & amaui eam: Amaui perire, amaui defectum meum, Auguſtin. confeſſ. libro 2.

Quis fecit me? non ne Deus meus? nō tantum bonus, ſed ipſum bonum? Vnde igitur mihi male velle, & bene nolle, vt eſſet cur iuſte pœnas luerem? Quis in me hoc poſuit, & inſeruit mihi plantarium amaritudinis, cum totus fierem à dulciſſimo Deo meo? Si diabolus autor, vnde ipſe diabolus? Quod ſi & ipſe peruerſa voluntate ex bono Angelo diabolus factus eſt, vnde & in ipſo, voluntas mala qua diabolus fieret, quando totus Angelus à cōditore optimo factus eſſet bonus? His cogitationibus deprimebar iterum, & ſuffocabar. Auguſt. confeſ. lib. 7. animi ſui æſtus ante conuerſionem declarans.

¶ Maximam hominum vanitatē eſſe COLLE.
credidit, Propheta cum dixit. Verunta Pſal. 38.
men vniuerſa vanitas, omnis homo vi
uens. Quid enim maius dici potuit,
quam illum nō modo vanitatem, ſed
vniuerſam vanitatem appellare? Item
illud, Veruntamen vani filij homi- Pſal. 61.
num, &c. Quid quæſo vanius eo, qui
quoniam ſtrutionis, aut alterius auis
pennam in pileo geſtat, penna ipſa le-
uior incedat? & hac re tam vana glo-
riam à ſpectatoribus aucupetur? ſeq;
pp hoc ſpectabilem ōībus eſſe credat?

Naturæ corruptio quāta ſit, vel hoc argumento colligi poteſt, quod inter accipitres ij etiā qui viribus & corporis magnitudine præſtant: etiam ſi feri, & ſilueſtres ſint, triginta tamen dierum ſpatio, aut paulò plus ita ad homines aſſueſcūt, vt in ſublime, ac pene ſuper nubes volantes, ad vocantis manū & vocem ſecuri auolent, adeò naturalem feritatē paucorū dierum conſuetudine dediſcunt: homo autem poſt triginta & eo plus annos ſeruatæ pudicitię, adhuc ſtimulis carnis frequenter impetitur: vixque naturalem eius pruritum ac titilationem euadere poteſt.

Miro modo natura per peccatū inuerſa eſt. Rationis enim erat affectus animi dirigere, qui natura ſua cæci ſunt: modo vero vſq; adeo homo affectuum ſuorum imperio addictus eſt, vt rationis in plerisque munus ſit, non affectus dirigere, ſed affectibus obſequi, hoc eſt, viam quærere, qua affectibus & cupiditatibus impune & ſuauiter indulgere poſſit. Quó fit, vt ratio ipſa, à conditionis ſuæ nobilitate degenerās, in carnis quodammodo naturā

verſa

verſa fit. Sicut enim, qui adhæret meretrici, vnum cum ea corpus efficitur: ita cum ratio adhæret carni, caro quodãmodo & ipſa fit, vel (quod grauius eſt) viliſſimum carnis mancipium, dũ vim omnem ſuam in explendis carnis cupiditatibus impendit, quæ tamen antea Deo adhærens vnus cum eo ſpiritus erat.

Eccl.42. Abyſſum, & cor hominis inueſtigauit. Per cor hominis non tàm cogitationes hominis (quas qui habet intelligit) quàm malitiam humani cordis
Eccl.17. (quæ ſoli Deo nota eſt) intellexit. De qua idem alibi ait, Quid nequius, q̃ quod excogitauit caro & ſanguis? Et illud. Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine. Tria igitur hæc inter ſe comparantur, Deus, abyſſus, & malitia cordis humani quæ per peccatum contigit. Hæc autem conſideratio verã cordis humilitatem, timorem caſtum, & ſolicitam ſui cuſtodiam parit: cum talem intra ſe hoſpitem gerere pius homo animaduertit.

Mirabile dictu eſt, quantum homo & intelligat, & ferueat ad humana, quantumq; langueat & torpeat ad ſpiritualia atque diuina. Ad illa lynceos oculos, & aquilarum alas, ad hæc vero talpa cæcior, & teſtitudine tardior eſt: cum illa tamen leuiſſima, iſta, & maxima, & ſumma ſint. Vnde ergo hæc tanta peruerſitas? Nimirum ex lapſu naturæ per peccatum: Ante peccatum enim homo ſicut ad ſupernaturalia & diuina deſtinatus erat: ita ſupernaturalia quoque dona & inſtrumenta ad hunc finem acceperat: Vbi verò in peccatum lapſus fuit, his cœleſtibus donis, quibus inſtructa natura erat, ſpoliatus eſt. In hoc igitur ſtatu poſitus, nihil mirum ſi ad ſpiritualia torpeat, ad naturalia vero ſolertiſſimus, atque promptiſſimus ſit. Sicut aqua natura & ſponte ſua deorſum fertur, quæ tamen niſi arte & ingenio ſurſum ferri non poteſt: ad hũc modum (vt D. Thomas ait) homo ſibi ipſi relictus, ad opera naturæ ſuæ conuenientia habilis atque propenſus eſt: ad ſupernaturalia verò, niſi aliunde iuuetur, ineptus. Ante peccatum enim in regione diuini amoris poſitus erat, modo vero in regione proprij amoris vitam agit: ideoque ſe ſupra omnia diligit, ſe in omnibus quærit, ad ſe omnia ordinat, propter ſua commoda captanda, aut incommoda vitanda, terras & maria luſtrat: ferrum & ignem non veretur, dummodo corporis commoditatibus aut voluptatibus conſulat: qui tamẽ vix vnius diei ieiunium propter Deum ſuſtinet.

Sicut intra venas ſilicis ignis quodã modo latet: qui tamen ferro ictus, foris erumpit: ita intra viſcera noſtra latet ignis concupiſcentiæ: qui tamen oblatis occaſionibus excitatur: dum aut ea videmus, aut audimus ſiue tractamus, quæ hunc ignem excitiant, vt omittam interim eam eſſe cupiditatis noſtræ malitiam, vt interdum etiam ſine extraneo aliquo obiectu vi ſua excitetur. De hoc enim Eccl.12.
illud accipiendum videtur, Non credas inimico tuo in æternum: ſicut enim æramentum, ſic æruginat nequitia illius: (hoc eſt ex ſe rubiginem producit) & ſi humiliatus vadat curuus, adijce animum tuum, & cuſtodi te ab illo. Aptiſſima ſimilitudine naturæ noſtræ corruptelam ſignificauit: quæ ita per peccatum læſa eſt, vt etiam ſi externa vi ad malum non impellatur: ipſa tamen ex ſe variarum cupiditatum ferruginem generet. Hinc illud, ſenſus enim & co- Geneſ.8
gitatio cordis humani ad malum prona ſunt, ab adoleſcentia ſua. Quod autem ait, non credendum eſſe huic inimico (hoc eſt corpori noſtro in æternum) ſignificat nunquam hominem in hac vita ad eum virtutis gradum pertingere poſſe, vt non illi ab hoc hoſte timendum ſit. Cupiditas enim in hac vita minui poteſt, finiri non poteſt.

Quis

Quis ſit humanę naturæ ſtatus poſt peccatum, vnico verbo declarat Propheta,cum dicit. Et recordatus eſt qa caro ſunt.ſp.v.& n.r. Quàuis enim homo carne conſtet & ſpiritu,ſpiritus tamen carni immerſus, caro quodāmodo fit, immo mancipium carnis ſuæ. Vnumquodq; enim recipitur,ad modum recipientis: eiusque naturam participat: Sic videmus, ferrum in ignem coniectum, ignem quodammodo fieri: & odoriferam aquam cœno admixtam,odorem ſuum amittere.

Pſal. 77.

Ea eſt peccati deformitas & malitia (quo videlicet Deum in quo viuimus, mouemur, & ſumus, propter viliſſimum terrenarum rerum puluerem cōtemnimus) eaque rurſum in natura lapſa ad hoc tātum malum procliuitas, vt D. Auguſt. Manichæorum errore ſeductus, ad trigeſimum vſque vitæ annum miris, & incredibilibus penè modis ſe dicat dies noctesque excruciatum, huius tāti mali cauſam inquirens. Neq; enim vlla ratione ſibi perſuadere poterat, hoc tantum malum (hoc eſt naturam ſic ad mala procliuem) à ſummo bono creatam: qui plane bonus, & ſumme bonus,bona omnia fecit.Vnde ait.

Quia non audebat anima mea, vt ei diſpliceret Deus meus, nolebat eſſe tuum,quidquid ei diſplicebat. Qua de re multa is confeſſionum lib.7.c.5. & ſequentibus diſputat.His igitur erudditiſſimi veri cruciatibus illegitimus, quanta ſit peccati deformitas & malitia,& quanta naturæ lapſæ ad malum pronitas: quam tamē bonus Deus bonam fecit: ſed Diabolus peccati a dinuentor infecit, & ſibilo ſerpentis afflatam, ad innumeras ſcelerum ſpecies procliuem fecit.

Naturam lapſam,& humanum cor D.Auguſtinus Confeſſionum libro 2. limoſæ alicui lacunæ appoſitiſſimè cōparat: ex qua exhalantur nebulę de limoſa concupiſcentia carnis, & ſcatebra pubertatis,quę obnubilant,& obfuſcant hominis mentem.

Quare, ait ſanctus Iob,Poſuiſti me contrarium tibi? miſeranda certe conditio,quòd ſic conditoris noſtri imperio repugnemus. Subijciamus huius rei exempla. Cùm Dominus filios Iſrael ad expugnandam Chananæorum terram procedere iubebat, magno timore perterriti, nullo modo illuc aſcēdere,ſed in Aegyptum regredi contēderunt. At cùm Dominus propter eorum perfidiam eos ab hoc itinere reuocaſſet, tunc aduerſus imperium Domini & Moyſi illò aſcenderunt. Sic ēt quo tempore Dominus ſabbata & leges ſuas ſeruare præcipiebat, inobedientes extiterunt: modo verò cū eos ab hac obſeruantia reuocat, pertinaciter eas obſeruant. Iob 7.

Videmus paſſim ægrotos quibus cùm frigidæ potus eſſet maximè noxius, cibus autem propter ſummam imbecillitatem longa inedia contractam, maximè neceſſarius, tamen frigidam auidiſſime ſitire,& cibum ſupra quàm dici poteſt, horrere,atque faſtidire. Hoc autem exemplo naturæ lapſæ morbus appoſitiſſime ſignificatur: qui facit,vt vitia,quæ mortem animæ inferunt, vehemēter ſitiamus, pietatis autem & iuſtitiæ opera, quibus ſalus & vita noſtra continetur, ſupra modum faſtidiamus. Huius enim rei gratia ſanctus ille aiebat, Quare me poſuiſti contrarium tibi? &c quia videlicet, quod tu vis, ego nolo: quod tu nos vis, ego volo: nec volo modo, ſed ſcienter etiam appeto.

Vidi aquæ dulciſſimę & ſuauiſſimę puteum, iuxta littus maris poſitum. Quadam verò die præter omnium ſpem, atque ſolitum aquarum fluxū, ita inundauit mare, vt puteum ſalſa aqua impleret. Quo factum eſt,vt putei aqua,quæ dulcis erat, ſalſedinem illam diutius retineret. Hac quoque imagine naturæ lapſæ morbus poterit deſignari, quæ ante lapſum puriſſima erat, nullamque peccati ſalſedinem retine-

retinebat: poſt lapſum verò priſtina dulcedine,& puritate, eius peccati ſaporem & naturam refert, quo infecta fuit.

Quemadmodum ſi rabioſus canis morſu hominem impetat, ſimilē ſui facit: ita cum antiquus ſerpens morſu, & afflatu ſuo hominem infecit, ſui ſimilem, hoc eſt, in Serpentem quodãmodo vertit: hoc eſt, virulētiſſimum, callidiſſimum fecit. Hinc tot in hominib⁹ doli, tot fallaciæ, tot fraudes, &c.

Iob.30. Hinc ſanctus Iob, Frater, inquit, fui Ezec.2. Draconum, &c. Et ad Ezechielem Dominus, Cum ſcorpionibus habitas. Adde, quod quēadmodum pij, quos Deus inhabitat, diuini quodammodo fiunt: ita etiam quos Dæmon inhabitat, ſui ſimiles, hoc eſt, ſuperbos, inuidos, mendaces, & crudeles efficit.

Ne te Vulgi iudicia & perditorum hominum facta, dicta, & exempla moueant: humanæ naturæ ſtatum, poſt illum communem lapſum contemplare: deprehendesque illam talem relictam eſſe, quale fuerit horologiū extra leges & ordinem ſuum diſpoſitū, quod perperam temporum ſpatia deſignat. Qualis cythara, neruis nullo adhibito temperamento ſonantibus, cuius ſonitu nihil inſuauius: talis ergo humana natura poſt peccatum relicta fuit. Cur ergo tātopere errores, & deliramenta hominum miraris? cur tam acriter aduerſus peccantes (non ſine ſuperbiæ, forſitan ſupercilio) indignaris? Vera enim iuſtitia compaſſionem, falſa verò indignationem habet.

Anima.

Gregor. IN vanum accipit animam, qui ſola præſentia cogitat, & quæ ſequūtur in perpetuum non attendit, & qui eius vitam negligit, & ei curam carnis anteponit: Non autem accipit eam in vanum, qui ad eius vilitatem intentione continua referunt quæcunque corporaliter operantur. Gregor. mor. lib.7.cap.19.

Iubet dominus. vt ægrotus portet lectum: quia quem Dominus ſanat, contumelias carnis poſt modum tolerat, qui prius in eius deſiderijs quieſcebat. Greg. mor. lib.23.c.23.

Quomodo illam angelicæ dignitatis celſitudinem comprehendere, poterimus, quando nec ipſius animæ noſtræ naturam inueſtigare valemus? Qualis eſt iſta, quæ carnem viuificare poteſt, ſe autem in ſanctis cogitationibus vt volet, conſtringere non poteſt? Qualis eſt iſta, tam fortis, tā infirma, tam parua, tam magna quæ rimatur ſecreta Dei, & cœleſtia contemplatur, atque humanis commodis multarum artium peritiā perſpicaci ingenio inueniſſe probatur? Qualis ergo eſt iſta, quæ tam multa de cæteris nouit, & ſe qualiter facta ſit, prorſus ignorat? Licet enim nonnulla ambigua à quibuſdam per eius originem proferantur: inuenimus tamen eam eſſe quendam intellectualem ſpiritum, per creatoris potentiam factum, immortaliter iuxta modum ſuum viuentem, mutabilitati ſubiectum, obliuioni deditum, quem timor ſæpè afficit, lætitia extollit. O res mira, omnique ſtupore digniſſima. De Deo quidem creatore omnium, qui eſt incomprehenſibilis, & ineffabilis, excelſa & mirabilia nimis omni remota ambiguitate legimus, loquimur, & ſcribimus: de Angelis autem, & animabus, quicquid dicimus, non tam euidenter approbare poſſumus. Aug. in medita. Auguſt.

Anima eſt ſubſtantia creata, inuiſibilis, incorporea, immortalis, Deo ſimillima imaginem habens creatoris ſui. Idem in lib. de diffinitione animæ.

O anima inſignita Dei imagine, decorata ſimilitudine, deſponſata fide, dotata ſpiritu, redempta ſanguine, deputata cum Angelis, capax beatitudinis, rationis particeps, quid tibi cum carne? qua, quid aliud vilius ſterquilinium inueniſti? Ber. in Medita. Bernar.

Cadit

Cadit aſinus,& inuenit qui ſe ſubleuat,cadit anima, & non eſt,qui manũ adponat.Idem.

Iſido. Anima dum viuificat, corpus anima eſt: dum vult, animus eſt: dũ ſcit, mens eſt: dum recolit, memoria eſt: dum rectum iudicat,ratio eſt: dũ ſpirat,ſpiritus eſt: dum aliquid ſentit,ſenſus eſt. Iſido.in Etymolo.

Chryſo. Omnia duplicia naturę noſtræ Deus dedit, binos oculos,binas aures,binas manus,binos pedes: ſi alterutra pars è duobus læſa fuerit,neceſſitati per alteram inſeruimus. Animam verò vnam dedit nobis,hãc ſi perdiderimus,quid ſupereſt: quo cum in vita maneamus? Chryſoſt.hom.19.ad Popul. Ant.

Epictet. Magis neceſſarium eſt animę quàm corpori mederi. Præſtat enim mori, quam male viuere.Epictetus.

Cicero. Cùm optimus quiſque maxime poſteritati ſeruiat,eſſe aliquid veriſimile eſt, cuius is poſt mortẽ ſenſum ſit habiturus.Cicero Tuſcul.lib.1.

Præſtantes viri, nunquàm tanta conati eſſent,quæ ad poſteritatis memoriam pertinerent, in animo vidiſſent, poſteritatem ad ſe pertinere poſſe. Nonne melius multo fuiſſet, ocioſam ætatem & quietem ſine vllo labore & cõtentione traducere? Sed neſcio quomodo animus erigẽs ſe, poſteritatem ſemper ita proſpicit, quaſi cum exceſſerit è vita, tum denique victurus ſit. Idem in Cato.maiore.

Cyrus maior moriens apud Xenophontem,ita ait.Nolite arbitrari, o mihi chariſſimi filij,me,cum à vobis diſceſſero, nuſquam aut nullum fore: nec enim dum eram vobiſcum, animum meum videbatis: ſed eum eſſe in hoc corpore,ex ijs rebus quas gerebam,intelligebatis. Eundem eſſe creditote,etiam ſi nullum videbitis. Idẽ, ibidem.

Humanus animus decerptus ex mẽte diuina,cùm alio nullo, niſi cum ipſo Deo(ſi hoc fas eſt dicto)comparari poteſt. Hic igitur, ſi eſt excultus, & ſi eius acies ita curata eſt, vt ne cæcetur erroribus, fit perfecta mens: id eſt,abſoluta ratio, quod eſt idem, quod virtus.Idem lib.5.Tuſcul.

¶Sicut naturalis appetitus materiæ ſuſcipiendi aliam formam ab ea quam habet, argumentum eſt corruptionis omnium rerum materialium: ita contra naturalis appetitus æternitatis,qui in anima noſtra eſt, immortalitatis eius argumentum eſt. Aliter enim perperam eſſet inſtituta natura, ſi ea rei impoſſibilis naturalem nobis appetitum inſeruiſſet, cum is omnino fruſtra eſſet. COLLE.

Sicut in nucibus, amigdalis, & caſtaneis,præcipuum nucleus eſt (cortices enim,velut tecæ ſunt,& receptacula huiuſmodi fructuum) ſic exiſtima, mentem hominis velut nucleum eſſe, corpus verò velut huius nuclei eſſe quodammodo corticem, & receptaculum: vel (vt Petrus Apoſtolus) tabernaculum, quanuis reuera hominis ipſius pars, vilior tamen pars ſit. Ex quo apparet, quàm præpoſterè faciant,qui neglecta prorſus anima, ſolius corporis velut nuclei curam gerunt, & omnem in eo curando ſolicitudinem ponunt.

Magna hominis peruerſitas eſt, q̃d cum vilis caro ei ad ſpiritus obſequiũ data ſit, ipſe cõtra carnis obſequio nobilem ſpiritum, mancipauerit: dum vim ſuam omnem in opibus ad carnis obſequium cõgerendis, & voluptatibus exquirendis impendit. Cuius rei velut imaginem quandam nobis exhibet Sanſon ab hoſtibus captus: quos cum ante captiuitatem ſuã grauiter premeret,vbi captus eſt, in priſtinum relegatus viliſſimorum iumentorum more victoribus ſeruiebat. Idem autem ſpiritus noſter patitur, cum à iuſtitia cadens, in peccatum labitur.

Quiſquis es, qui animæ tuæ cura neglecta,omnes curas & cogitationes tuas

tuas in cultu, delitijsque corporis ponis, rem planè pretioſiſſimam negligis, & viliſſimam curas. Quantum enim anima corpori præſtet, vel hoc vno argumento colligi poteſt: quod quidquid venuſtatis, & dignitatis humanum corpus habet, id totum ab anima habet. Hoc enim inter hominem & res alias corporeas (quæ ex materia, & forma, compoſita ſunt) diſtat, quòd in his eſſe totius non à forma ſolum, ſed ab vtraque parte profluit, atque conſurgit: àt cum anima rationalis habeat eſſe per ſe, id ipſum eſſe quod habet, corpori cõmunicat, & cum eo cætera omnia, quæ illud aſſequũtur. Quid autem corpus habeat, dum ab anima ſeparatum eſt mors ipſa declarat. Quid enim quatriduano mortuo horribilius? quid ad odorem tetrius? ad ſpectandum deformius? ad ſalutem peſtilentius? Ipſum enim aerẽ cadaueris corrupti fœtor ita inficit, vt mortem interdum afferat. Tale eſt igitur ſine anima corpus: cuius tamen delitijs terræ, & maria non ſufficiunt.

Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, &c. In cauſa eſt, quòd ſpiritus quidem noſter in hoc mũdo tanquàm peregrinus in aliena regione verſatur: Spiritualis enim locus ſpirituali creaturæ magis conueniebat. At caro in hoc mundo, tanquam in genitali ſolo & in propria regione, & naturali loco ſuo cõmoratur: à quo ſane, ſicut cætera quæ in naturalibus locis ſunt, plurimum iuuatur. Quin etiam ipſi quoque ſenſus carnis ſua hoc in loco habent obiecta præſentia, à quibus potenter trahũtur, & alliciuntur, cum tamen ſpiritualia mẽtis obiecta, hoc eſt, cœleſtia bona, procul poſita ſint, & quodammodo lateant. Quo fit vt homo ſingulari Dei dono & auxilio egeat, vt deſinat eſſe carnalis, cum ita carne vndique ſeptus ſit.

In anima noſtra ſublime quiddam atq; diuinum eſſe (quamuis Dei particula non ſit, vt Hæretici quidam ſentiunt) vel hoc argumento colligitur quòd cum Deus animantia cætera cõderet, hæc verba ferebat, Producant aquæ reptile animæ viuentis, & omne volatile ſuper terram. Anima enim piſcium, volatiliumque ex eadem materia eſt, vnde formatum eſt corpus. Cæterum rationalis anima aliunde venit, hominis enim corpore è limo terræ formato, Deus inſpirauit in illud ſpiraculum vitæ. Itaque anima inſufflatione Dei creata, diuinum quiddam præſefert. Hinc Philoſophi Deum ex ſuprema animæ noſtræ parte mentem corporis expertem nominauerunt. Nihil enim in terris, aut dignius, aut Deo ſimilius inuenerunt. Gene. 1.

Voluntas.

MAla voluntate non ſolum quiſq; miſer efficitur: ſed miſerior poteſtate, qua deſiderium malæ voluntatis impletur. Auguſt. lib. 13. de Trinitate. Auguſt.

Nemo quærat efficientem cauſam voluntatis malæ: non eſt efficiens, ſed deficiens: quia nec effectio, ſed defectio eſt. Idem de ciuitate Dei lib. 12.

Iuſtitia Dei eſt aliquando vt ſanus ſis, aliquando vt ægrotes. Si quando ſanus ès, dulcis eſt volũtas Dei, & quãdo ægrotas, amara eſt voluntas Dei, non recto corde es: Quare? quia non vis dirigere voluntatem tuam ad volũtatem Dei, ſed Dei vis curuare ad tuã. Illa recta eſt, ſed tu curuus. Voluntas tua corrigenda eſt ad illam, non illa curuanda eſt ad te, & rectum habebis cor. Idem Pſal 35.

Nihil omnino tam facile eſt bonæ voluntati, quàm ipſa ſibi: & hoc ſufficit Deo Idem.

Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit. In quem enim deſeuiet ignis ille, niſi in propriam voluntatem? Nam propria voluntas Deum Bernar.

impugnat,

impugnat, & aduerſus eũ extollitur. Ipſa eſt quæ paradyſum ſpoliat, infernum ditat, ſanguinẽ Chriſti euacuat. & ditioni Diaboli mundum ſubiugat. Bernar. in ſerm. 3. Reſurrectionis Domini.

Grande malum propria voluntas: qua fit, vt bona tua tibi bona non ſint. Propria voluntas eſt, quæ non eſt cõmunis cum Deo & hominibus, ſed noſtra tantum: quando quod volumus, non ad honorem Dei, non ad vtilitatẽ fratrum, ſed propter noſmetipſos facimus: non intendentes placere Deo, & prodeſſe fratribus, ſed ſatisfacere proprijs motibus animorum. Huic contraria eſt charitas: quæ Deus eſt. Porrò voluntas propria quo furore Dominũ maieſtatis impugnet, audiant & timeant ſerui propriæ voluntatis. Primo namque ſeipſam ſubtrahit & ſubducit dominatui eius cui tanquam autori ſeruire iure debuerat, dum efficitur ſua. Sed nunquid contenta erit hac iniuria? Addit adhuc & quod in ſe eſt, omnia quoque quæ Dei ſunt, tollit & diripit. Idem ibidem.

Dico fiducialiter, nemini qui ſit in propria voluntate, poſſet vniuerſus mundus ſufficere. Vtinam propria voluntas rebus iſtis eſſet contenta, nec in ipſum, (horribile dictu) deſæuiret autorem. Omnino enim vellet Deũ peccata ſua, aut vindicare non poſſe, aut nolle, aut ea neſcire. Vult ergo eum nõ eſſe Deum, quæ quantum in ipſa eſt, vult eum aut impotentem, aut iniuſtũ, aut inſipientem eſſe. Crudelis plane eſt, & omnino execranda malitia, quæ Dei potentiam, iuſtitiam, ſapientiam perire deſiderat. Qui autem vult Deũ eſſe iniuſtum, vult Deum non eſſe Deum: & qui deſiderat Deum nõ eſſe, nonne quantum in ſe eſt, Deum occidit? idem, ibidem.

COLLE. ¶ Sicut in orbibus cœlorum ſunt duo motus, alter cuiuſque proprius (qui tardiſſimus eſt) alter communis omnibus, qui eſt velociſſimus: ita in homine duplex eſt appetitus, alter quidẽ proprius, qui videlicet homini conuenit, quatenus homo eſt (qui eſt appetitus rationalis) alter vero communis illi cum brutis, qui dicitur ſenſitiuus. Et ille quidem valde remiſſus eſt: quo ad ſpiritualia ferimur: hic verò vehementiſſimus, quo ad carnalia, atque terrena bona rapimur. Ex quo apparet quanto vehementius corrupta natura ad malum feratur quàm ad bonũ: ad viſibilia, quàm ad inuiſibilia: ac proinde quanto ſtudio, atque labore opus ſit, vt hanc tantam paſſionum vim, rationis freno coercere poſſimus. Maxima enim vi atq; arte, eget eques, qui equum agitat rebellem, indomitum, & habenarum impatiẽtem, quique ſeſſorem à ſe excutere nitatur.

Quo ſtudio ſancti viri aduerſus propriæ voluntatis appetitiones armentur, declarauit S. Doſitheus: qui ſeſe magiſtri ſui voluntati omnibus in rebus ſubdiderat. Quando vero languere & ægrotare cœpit, ac ſanguinem ſpuere (tabifico enim morbo extinctus eſt) audiuit à quodam, oua ſorbilia multum conferre ac prodeſſe his q. ſanguinem execrant. Ait ergo magiſtro ſuo B. Doſitheus, Pater vellem tibi dicere rem quandam, quam mihi admodum profuturũ audiui: ſed nollem mihi eam concederes, quoniam me admodum huiuſce rei cogitatio infeſtat. Ait illi Dorotheus, Dic mihi quæſo, quæ nam ſit res illa? Ait Doſitheus, Sponde mihi non daturum illam, quandoquidem (vt dixi) illius rei cogitatio me infeſtat. Cui Dorotheus, Probe (inquit) faciam vt dicis. Quid nam vis? Audiui, inquit ille, à quibuſdam, quod oua ſorbilia multum his, qui ſanguinem expuunt, conferãt. Sed te per Deum obſecro, cum non tu prænoueris, vt dares mihi, noli amplius exhibere propter animi mei cogitationem.

Affectus,

Affectus, vel Paſſiones animæ.

Gregor. NOn præualet mens turbata conſpicere, ad quod vix tranquilla valet inhiare: nec enim ſol in nubibus cernitur, nec imago in aqua turbata. Gregor. mor. lib. 5 c. 33.

Sæpe, quod voluptuosè appetimus neceſſarium ſuſpicamus. Idem lib. 9. cap. 51.

Plutar. Solem ſæpe nubes obumbrant, rationem aff: ctus.

Cicero. Quiſquis eſt qui moderatione & cōſtantia polleat, quietus animo eſt: ſibique ipſe placatus: vt nec tabeſcat moleſtijs, nec frangatur timore, nec ſitienter quid expectans, ardeat deſiderio, nec alacritate futili geſtiens deliqueſcat, is eſt ſapiens. cicer. lib. 4. Tuſcul.

Ad lectorem.

COLLE. QVam ſit neceſſaria affectuum & paſſionū animæ noſtræ cognitio, vel ex eo liquet, quod maxima Moralium virtutum pars in his ſedandis, & moderādis, atque ad mediocritatem reuocandis, conſtituta eſt. Cuius rei gratia D. Thom. longum de affectibus & paſſionibus hiſce ſermonem contexuit. ¶His etiam adde quod acurata huius rei cognitio ſupra quam dici poteſt, ad noſtri ipſorū cognitionem conducit: in qua veteres olim Philoſophi ſummam totius veræ ſapientiæ poſuerunt. Quocirca boni conſulet pius lector, ſi in hoc argumēto tractando paulò fuerimus longiores. Hac enim doctrina non ſuum modo, ſed multarum etiam gentium, & nationum ingenium, mores, & vitæ genus prudēter diiudicare ac diſcernere poterit. Quodque maius eſt, hac ratione intelligent qui his affectibus vehementer obnoxij ſunt, in quanto ſalutis diſcrimine verſentur, & quibus vitijs (niſi ſibi ſtudioſe proſpiciant) affines ſint. Has igitur commoditates ex huius philoſophiæ cognitione captare poterimus.

¶Hac igitur in re illud primo loco ex Peripateticorum ſententia aduerſus ſtoicos diſputantium, tenendum eſt, affectus nobis, non fruſtra à natura datos eſſe. Sunt enim velut calcaria quædam, & ſtimuli, quæ languentem aliquando naturam ad res gerendas exacuunt. Ira enim nos ad vindicatiuam iuſtitiam exequēdam animum addit. Compaſſio & miſericordia ad pauperes & miſeros iuuandos. Honoris appetitio ad pericula pro patria ſubeunda, & virtutis ſtudium. Cùm enim vni virtuti honor debeatur, hac honoris illecebra homines honoris cupidi ad virtutis amorem excitantur: ſimilique ratione pudor & verecundia reuocāt à vitijs: quòd dedecus & ignominiam pariāt. Verum his affectibus homines ſicut cæteris naturæ beneficijs fere abutuntur: dum illis non vt ſtimulis ad virtutem, ſed vt magiſtris, & conſultoribus ſopita & neglecta ratione, ad res turpes abutuntur. Eſt tamen inter ipſos affectus latum diſcrimen: Quidā enim ſunt vehementes & generoſi: quales multorum Imperatorum, Principumque fuerunt: quibus ſi quis rectè vti velit, habebit planè magnos intra ſe ad res benè gerendas aculeos. Quo fit, vt ſi quis bonarum artium vehementi deſiderio flagrans, ſe illarum ſtudijs addicat, nō dubium, quin (niſi natura reclamet) magnos in ijs proceſſus facturus ſit: quod contra fiet, ſi ſe vitijs & cupiditatibus addixerit. Itaque affectuum vis, ſicut feraciſſimum ſolum, in vtramque partem valet, ſiue ſpinas, ſiue ſegetes ferat. Sunt etiam affectus alij vehementes illi quidem, ſed viles & abiecti: quales ſunt hominum rudium, & barbarum, & interim etiam mulierum. Mulier quippe animal eſt affectibus valde obnoxium: ideoque de illa dictum eſt, Aut amat, aut odit mulier, nihil eſt tertium.

Quoniam vero multi homines, at-

que adeo etiam gẽtes,& nationes hu-
iuſmodi affectus valde acres & vehe-
mentes habent, erit ſanè operę pretiũ
explicare, quibus potiſſimum iſti vi-
tiis (niſi ſibi diligenter proſpiciant)
I. affines ſint. Et primum quidem ſequi-
tur eos qui ſic affecti ſint, minus ratio-
ne & libero arbitrio valere. Vehemen
tes enim paſſiones rationem excæca-
re & libertatem arbitrij minuere, cer-
tum eſt. Hæ namque liberum poſt ſe
arbitrium trahunt quemadmodum
bilanci pondus additum, eam in alte-
ram partem inclinat: quamuis nõ om
nino libertatem adimant. Idemq; de
rebus non pro earum natura, ſed pro
affectus ſui libidine iudicant: atque
ita decipiuntur, quemadmodum illi
q̃ vitro rubeo aut ceruleo oculis obie-
cto, cernunt. Tales enim res iudicant,
quales ipſis apparent, nõ quales ſunt.
Sed animus irati iuſtiſſimam itã ſuã
iudicat, quamuis iniuſtiſſima ſit. Sic
auarus pecuniam non pro eius vtilita-
te, ſed pro cupiditate ſua metiẽs, ſum-
mum ferè in ea bonum ponit. Sic am-
II. bitioſus &c. ¶ Eoſdem etiam ſui ni-
mium amantes eſſe neceſſe eſt. Rami
enim arborum ingentes, non niſi ab
ingenti radice prodeunt. Cum ergo
affectus omnes ab amore ſui, tãquam
à radice oriantur (ab hoc enim amore
oritur & odium, & ira, & deſiderium,
& timor, & gaudium, & mœror cæte-
raque ſimilia) conſequens eſt, vt ſi af-
fectus vehementes ſint, vehementiſſi-
mus quoque ſit amor ſui, qui tales pa
rit affectus. Hic autem amor à Græcis
philautia, & totius prauitatis cauſa eſ-
ſe dicitur: quem in fine ſeculi, cùm pri
2. Tim. 3 mis abundaturum Apoſtolus ſcripſit,
cum ait. In nouiſſimis diebus inſtabũt
tempora periculoſa. Erũt enim homi-
III. nes amantes ſe &c. ¶ Sequitur deinde
eoſdem vehementiſſime affectare ho-
nores, opes, & voluptates, & q̃dquid
poſtremo ad corporis emolumentum
ſpectat. Hæc enim huius inordinati
amoris, vel vt ramuli, & obiecta ſunt.

Quiſquis enim ſe, id eſt, carnem & vi-
tam ſuam nimis amat, nimis quoque
carnis & vitæ huius bona amat, quæ
ſunt, honores, opes, ac delitiæ: vnde
conſequitur, vt vehementiores hi ſti-
mulos ad ſuperbiam, auaritiam, atq;
libidinem habeant. ¶ Sequitur dein- IIII.
de tales difficilius eas virtutes, aſſequi
poſſe, quę in mediocritate conſiſtunt:
quæ quæ domandis moderandisque
affectibus præfectæ ſunt. Sicut enim
eques difficilius ſubiiçit equum, qui
natura ferocior, & habenarum impa-
tientior eſt: ita ratio tanto difficilius
moderatur affectus, quantò violentio
res, & effrenatiores ſunt. Mediocres
enim & moderati facile ad medium
reducuntur, & rationis habenis ſubij-
ciuntur. ¶ Sequitur præterea apud ta- V.
les odia diuturna maxime eſſe. Quia
enim odiũ ex amore naſcitur, ſi amor
hic (vt diximus) vehemens eſt, vehe-
mens quoque ex eo odium conſequi
neceſſe eſt: præſertim cum odium ex
eo potiſſimum oriatur, quòd nobis ea
quæ ardenter amamus ſubtrahuntur:
quæ ſi nimium amantur, nimiũ quo-
que aduerſus iniuriam inferentes exci
tatur odium. ¶ Tales præterea in ijs VI.
quæ cupiunt, maximè ardentes, & vt
ita dicam voluntarij ſunt: Vehemen-
tes enim paſſiones, vehementer quo-
que poſt ſe voluntatem trahunt: diffi-
cillimè enim homo ab eo diuelli po-
teſt, cui medullitus inhæret, cuique
propenſiori voluntatis ſtudio affectus
eſt quàm ſi illud moderate deſidera-
ret. ¶ Quo fit etiam, vt tales difficilio- VII.
res ad obediendum ſint: magnoque
labore à ſuperioribus regantur: cum
ad obediendum aliena voluntas am-
plectenda, & propria repudianda ſit:
quæ quò magis ſui iuris eſt, eò diffici-
lius alieno paret imperio. ¶ Sequitur VIII.
præterea, vt tales ſint (quod Græci di-
cunt) Euphantaſiotati: hoc eſt maxi-
me apprehendentes: qui videlicet im
mobiliter ijs rebus quas vehementer
animo conceperunt, adhærent. Siqui-
dem

dem appetitus ſenſitiuus (qui affectuum ſedes eſt) & imaginationis vis ita ſibi mutuo reſpondent, ſicut volũtas & intellectus: quorum alter alteri præeſt: & quaſi cœcutientem dirigit. Quò fit, vt ſi vehemẽs aliqua paſſio in appetitu ſit, conſequenter & imaginationis apprehenſio illi reſpõdens, debeat ſimili intentione perdurare. Scitum enim eſt, cauſas ſibi inuicem cauſas eſſe, quæ actionibus ſuis altera in alteram viciſſim agant. Sic enim videmus memoria iniuriarum iram excitari: iram autem ipſam rurſus eandem memoriam acuere &

IX. conſeruare. ¶ Hinc etiam ſequitur tales maiora frequenter viribus ſuis aggredi: quia enim affectus eorũ ingentes ſunt, & ferè homines affectibus pareant, efficitur vt tales (niſi diuino afflatu agantur) maiora frequenter viribus ſuis ordiantur. In quos illud optimè quadrat, quod Ageſilaus rex paruulo filio acrius quàm pro ætate hoſtem aggredienti dixit, Puer, aut viribus adde, vt animis detrahe. Fructus enim audaciæ huius ſunt, vt in magnas ſæpe difficultates & neceſſitates ſe ipſos coijciant: à quibus ſe extricare poſtea nequeant: aut quod moliuntur, non aſſequantur: aut in medio itinere corruentes, operiſque magnitudine fracti, imperfecta opera relinquant.

X. ¶ Illud etiam ſequitur, vt ijdem in quibuſdam nimium leues & inconſtantes, in quibuſdam verò pertinaces ſint. Pertinaces quidem, cùm vehementer aliquid apprehendunt (vt modo explicatum eſt) inconſtantes autẽ, quia cum præcipiti affectu, & inconſulta ratione ad res aliquas temere afficiatur: vbi affectus ille deferbuit, ac ſubſedit: ea quæ leniter ex ſolo cæperant affectu facile, deſerunt.

XI. ¶ Ex eodem quoque fonte procedit, hos ipſos & ſecundis, & aduerſis rebus vehementer exagitari. Vehemẽtes. n. affectus in vtramque partem valent: ideoque proſperis & lætis rebus nimium efferuntur & dilatãtur: aduerſis vero ita contrahuntur, vt vix compotes ſui ſint. Hæc igitur tam multa & varia incommoda formidare debet, quicunque acres & ingentes affectus à natura acceperunt.

Cæterùm quoniã vulnera iam deteximus, dignum eſt, vt medicamenta quoq; in medium proferamus. Primum igitur eſt, vt quiſquis ſe ijs animi ægritudinibus grauiter laborare intelligit: nullo modo in electione atque iudicio rerum motibus animi ſui fidat, niſi iiſdẽ iam ſedatis atque compoſitis, adhibitoq; maturo iudicio: Sic qui vehemẽter iratus eſt, quo tempore feruet ira, nihil decernat: quoniam hoc tẽpore crudelitatẽ iram pro æquitate ducit, & leuiſſimam frequenter iniuriam in cœlum tollit: Sicut enim qui conſpiciliis vtuntur, qui res grandiores faciunt, intellectu errantem corrigunt ſenſum: ita qui vehementes habent affectus nõ debent pro libidine eorum de rebus iudicium ferre, ne fallantur. Itaque res indignas non ex ſua indignatione, nec res infenſas, ex ſuo odio, nec periculoſas ex ſuo metu, nec admirãdas, ex ſua admiratione metiantur. Quẽadmodum enim febricitantes ſuſpectam ſitim habere ſolent qua laborant: quòd intelligant illam ex morbo magis quàm ex neceſſitate procedere: ita qui affectibus æſtuant, ſuſpectum habere debent, quidquid illi ſuggeſſerint. ¶ Proximum verò eſt, vt tales, quatenus fieri poſſit, ſeipſos, hoc eſt ſuum ingeniũ, ſuoſque mores fugere ſemper ſtudeant. Nulla autem commodior ratio fugiendi ſe, quàm ſi per diuinarum rerum conſiderationem, ſtudiumque deuotæ orationis ſpiritum Dei hauriãt, vt natura perfuſa & informata gratia, extra ſe quodammodo ponat. Itaque ſi te fugere vis, in Deum trãſi: nunquam enim te melius fugies,

quam ſi in illū totus conceſſeris. Terra quidem frigida & ſicca, ex natura ſua ad germinandum inepta eſt, quę tamen aquis irrigata, alieno humore fœcunda fit: ita, quòd in ſe nō habet, aliunde mutuat. Simili ergo ratione, deprauatam originalis peccati tabe naturam, ſtudeat homo reformare per gratiam. Hoc autē cùm alia multa, tum vel maxime ſpiritualia exercitia præſtant. ¶His ita conſtitutis, reliquum eſt, vt exiſtimet homo ſe ad glorioſiſſimum hoc certamen vocatum: vt videlicet cum affectibus & cupiditatibus ſuis continenter bellū gerat: à quibus vinci turpiſſimū, vincere verò glorioſiſſimum eſſe ducat:
Prou. 16 quandoquidem ſcriptum eſt, Melior eſt patiens viro forti: & qui dominatur animo ſuo, expugnatore vrbium. Ad quod plurimum iuuat Socratis exemplum imitari, qui frequēter eſuriens, & ſitiens a cibo potuque abſtinebat, vt his velut rudimentis ad perfectam ſui ipſius abnegationem & victoriam perueniret. Ille enim facilius abſtinet ab illicitis, qui interdū etiam ſibi à licitis temperauit. Magna enim huius operis difficultas nō niſi magno ſtudio, ac aſſiduo labore ſuperanda eſt. Magnos autem labores maxima in cœlis præmia manēt. ¶Summa Naucleri prudentia eſt, in media tempeſtate ita clauū regere, ne nauis cedat fluctibus. Pugnant n. aduerſus eam maria quibus prudentia gubernatoris obſiſtendum eſt. Quod autem in mari fluctus, hoc in anima noſtra turbulēti affectus ſunt: præſertim cum extrinſecus illata aliqua aut iniuria, aut calamitate, aut tentatione, velut flatibus quibuſdam acriter concitantur: mentiſq; noſtræ nauiculam obruere conant. Qui aūt hoc tempore, ſic rationis & prudentię clauum temperat, vt aduerſus huiuſcemodi vndarum impetum, puppim animę ſeruet incolumem, is certe optimi & prudentiſſimi naucleri nomen meretur. Cæterùm cum eò res deducta eſt, vt nauis non obtemperet clauo, ſpes omnis ſalutis amiſſa eſt. In quo ſtatu ſunt, qui ſpreto rationis ductu & imperio, affectibus ſe regendos, immo ſubuertendos permiſerunt, quales plerique hominum ſunt.

Incredibile dictu eſt, quantā vim ad rationis iudicium euertendum omnis impotens affectus habeat. Sicut enim denſiſſima aliqua nebula, meridianum Solis ſplendorem ita nonnunquam obſcurat, vt ne veſtigium quidem eius appareat, ita quęcunque vehemens & immoderata paſſio rationis lucem tantis tenebris obruit, vt vix aliquod eius veſtigiū in homine relinquat. Quod quidem non obſcure Salomon inſinuauit, cum ait. Vinum, & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes. Mulieris au- Eccl. 19.
tem nomine quamcunque vehementem & inſanam cupiditatem ſignificauit: quam vino parem eſſe dixit: quòd ea ſapientis quoque hominis mentem obruat, & inebriet, atque omni ferè iudicio rationis expoliat. ¶Nec hoc tantum facit, ſed liberum quoque arbitrium, per ſe quidem naturæ vitio debile, multo adhuc debilius (vt paulò ante diximus) efficit: Quò enim affectus concitatior & potentior eſt: eò arbitrij electio debilior eſt & infirmior. Ab impetu quippe concitatæ paſſionis eò trahitur, quò illa propendet. Cumque tota hominis dignitas, in vna ratione atque libero arbitrio ſita ſit (cætera enim omnia nobis cum brutis communia ſunt) dum hæc duo, quæ humanæ dignitatis arcem tenent, ita ſuſpenſa & impedita ſunt, quid ſupereſt, niſi vt homo par brutis eo tēpore relinquatur? Videtis ergo quantum noceant inordinati animi motus, dum vehementius incaluerunt: quandoquidem nobiliſſimam creaturam ita deprimunt, & quodammodo

modo proſternunt, vt pecudibus ſimilem faciant. ¶ Quocirca vehemẽter vos etiam, atque etiam moneo fratres, vt frenos cupiditatibus veſtris inijciatis, vt vigili & aſſidua cura affectuum veſtrorum intemperantiam cohibere ſtudeatis: nec eos vltra quàm honeſtatis, & officij ratio exigit, procedere ſinatis. Nullam rem, quamlibet eximiam, immoderate cupiatis: non filijs, non vxoribus, non affinibus, non denique honori, opibus atque vobis etiam ipſis, immoderato amore adhæreatis. Fugiendum eſt enim, quicquid nimium eſt: & quicquid hominis mentem inebriat, & de gradu ac dignitate ſua deturbat. Quæ cum dico, non hoc ſuadeo, vt Stoicorum inſtar, ſenſuum & affectuum humanorum (velut marmora quædam) expertes ſitis: ſed vt omnium cupiditatum immoderantiam ſumma cura cohibeatis, & mediocritatem omnibus in rebus ſeruare ſtudeatis: in qua omnis virtutis & honeſtatis ratio ſita eſt. Denique hoc ipſum moneo quòd Apoſtolus ait,
1.Cor.16 Hoc itaque dico fratres tempus breue eſt: reliquum eſt, vt qui habent vxores, tanquam non habentes ſint, & quæ ſequuntur. Quod perinde eſt ac ſi diceret, Vnum ſolum bonũ incommutabile eſt: cætera omnia commutabilia, caduca, momentanea, fragilia: ideo in illo vno ſolum acquieſcere, in illo ſpem omnem, & amorem collocare debemus: cætera verò omnia indigna ſunt, quibus homo nitatur, & in quibus acquieſcere velit: quippe quæ baculis arundineis ſimilia, non modo illis innitentem deludunt, ſed frequenter etiam lædunt, & innitentis manum diſrumpunt.

Quemadmodũ cum frigus, & calor, cæteriq; humores ex quibus corpora noſtra conſtant, temperamentũ illud, atque menſuram retinent, quã illis naturæ conditor præſcripſit, ſanitas corporis, & alacritas cum ſanitate viget: at ſi mẽſuræ huius terminos deſerant (dũ vel calor, vel frigus plus ſolito excreſcit) morbis continuo & aduerſa valetudine laboramus: ſic plane in maxima pace & quiete agit animus, cum affectus noſtri menſurã ſibi diuina lege & ratione præſcriptã ſeruant: grauiſſimo aũt morbo atq; doloribus anguntur, cum ea mẽſura relicta, temere quocunq; tulit furor & impetus feruntur. Tunc n. non minus internus homo noſter quatitur & torquetur, quàm cum externus noxia humorum malignitate cruciatur. ¶ Flumina quoque ingentia cum intra aluei ſui ripas continentur, adeò nihil nocent, vt humanæ vitæ vſibus maximè deſeruiant: at vbi aquarum inundatione aluei ſui ripas prætergreſſa ſunt, ſternunt agros, ſternunt ſata læta, boumque labores. Sic igitur cum affectus noſtri intra rationis fines, quaſi intra aluei ſui ripas clauduntur, multis rebus (vt initio diximus) vſui ſunt: at ſi hos veluti cancellos rationis lege circundatos trãſgrediũtur, peſtem & diram cladem, humanæ vitæ important: dum omnia videlicet humanæ vitæ præſidia & ornamenta impetu, atque furore ſuo conuellunt.

Iuuentus, & Senectus.

DAuid annos natus ſeptuaginta, ſenectute frigeſcente, non poterat calefieri. Relictis autem Berſabe, Abigail, cæteriſque vxoribus eius & concubinis, quæritur puella Abiſac Sunamitis quæ dormiẽs in ſinu eius, calefaceret eum. Quæ eſt igitur (inquit Hierony.) iſta ſunamitis vxor & virgo tã feruens, vt frigidũ calefaceret, tã ſancta, vt calentẽ ad libidinẽ nõ prouocaret? Omnes penè virtutes corporis mutantur in ſenibus, & creſcẽte ſola ſapientia, decreſcũt cęteræ virtu- Hieron. 3.Reg.1. Hier. ad Nepotia

virtutes, ieiunia, vigiliç labor manuũ, & (ne ſermonem longius protrahã) omnia quæ per corpus exercentur, fracto corpore, minora fiunt. Senectus autem eorum, qui adoleſcentiã ſuam honeſtis artibus inſtruxerunt, ætate fit doctior, & veterum ſtudiorũ dulciſſimos fructus metit. Quid igitur? nonne ſapientes quoque inueniuntur adoleſcẽtes? Reſpõdet. Adoleſcentia quidem multa corporis bella ſuſtinet, & inter incẽtiua vitiorum & carnis titillationes quaſi ignis in lignis viridibus ſuffocatus, ſuum nequit explicare fulgorem. Eſſe autem maximè in ſenibus ſapientiam, exemplis probat idem quorundam Poetarum qui cigneum neſcio quid, & ſolito dulcius, vicina morte cecinerunt. Themiſtocles verò cum expletis centum & ſeptem annis, ſi mori cerneret, dixiſſe fertur, dolere ſe, quòd tunc egrederetur è vita, quando ſapere cœpiſſet. Hiero. in Epiſt. ad Nepotianum. Idem.

Adilon. Mature fias ſenex, ſi vis diu eſſe ſenex.

Solon. Solon ſenectutem, portum malorum eſſe dicebat, quòd ad eam omnia confugiant.

Philon. Qui multum æui in vita corporis contriuerint ſine vlla virtute & probitate, eos longi tẽporis pueros appellare licet, vt qui nullis diſciplinis eruditi ſint ſenectute digni. Philon.

Vt gaudent, qui à furioſis dominis aufugerunt: ſic gaudere debẽt ſenes, qui ætatis beneficio à libidine nõ infeſtantur. Plutarchus.

Miſera eſt ſenectus, quæ ſe oratione duntaxat defendit. Non cani, nõ rugæ repente authoritatem afferre poſſunt: ſed honeſte acta ſuperior ætas, fructus authoritati præbet extremos. Cicero in Catone maiore.

Senibus labores corporis ſunt minuẽdi, exercitationes animi etiam augendæ videntur. Idem. 1. de officijs.

¶ Senectus venerabilis eſt nõ diuturna, nec annorum numero computata. Cani enim ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata. Dominus quoque Moſem admonet, vt eligat presbyteros, quos ipſe ſciat eſſe presbyteros. Sciebat enim maledictum eſſe puerum centum annorũ. COLLE. Sapiẽ. 4.

Tres ſpecies odiuit anima mea, & aggrauor valde animæ illorum. Pauperem ſuperbum, diuitem mẽdacẽ, & ſenem fatuum & inſenſatũ. Quæ in iuuentute tua non congregaſti, quomodo in ſenectute tua inuenies? Quam ſpecioſum caniciei iudiciũ, & presbyteri cognoſcere conſilium. Quàm ſpecioſa veteranis ſapientia, & glorioſus intellectus, & conſilium Corona ſenum multa peritia, & gloria illorum timor Dei. Eccl. 25.

Chriſtianus.

SI veraciter Chriſtianus eſſes, plus Dei iudicium, quàm voces hominis timeres. Greg. in Regis. Gregor.

Chriſti ille non famulus, ſed ſubſannator & irriſor eſt, qui eius ſe ſeruum dicit, cui ſeruire diſſimulat. Auguſt. de vita Chriſtia. Auguſt.

Non in hoc nobis nomen tãtum, quòd Chriſtiani dicimur, blandiamur: ſed propter hoc etiam nos iudicandos credamus, ſi nomen nobis fruſtra vendicemus alienum. idem, ibidem.

Ille verè Chriſtianus eſt, qui omnibus miſericordiã facit: qui nulla omnino mouetur iniuria, qui alienũ dolorem, tanquam proprium ſentit: cuius menſam nullus pauper ignorat: qui corã hominibus inglorius fit, vt coram Deo & Angelis glorietur: qui terrena contemnit, vt poſſit habere cœleſtia: qui opprimi pauperẽ ſe præſente non patitur: qui miſeris ſubuenit: qui ad fletum fletibus prouocatur alienis. Quod faciebat Paulus, cùm

1.Cor.11 cùm diceret. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Idem, ibidem.

Cui dubium, quin inter tres peccatores, imo impios, Gentilem, hæreticum, Eccleſiaſticum, multo maioribus pœnis dignus ſit, qui maioris fuerit dignitatis? Hiero. ſuper Ezechielẽ.

Nihil Chriſtiano fœlicius, cui promittitur regnum cœlorum: nihil laborioſius, qui de vita quotidie periclitatur: nihil fortius qui vincit Diabolum: nihil imbecillius, qui à carne ſuperatur. Vtriuſq; rei exempla ſunt plurima. Latro ſaluatur in cruce, & Iudas de Apoſtolatus faſtigio deijcitur. Quid Solomone ſapientius: attamẽ infatuatur amoribus mulierum. Bonum eſt ſal: nullumq́ue ſacrificiũ abſque huius aſperſione inſpicitur. Quod ſi infatuat, foras proiicit, Idẽ in Epiſt. ad Ruſticum, Monachum.

Cypria. Nos fratres charißimi, Philoſophi non verbis, ſed factis ſumus: nec veſtitu ſapientiam, ſed veritate præferimus: virtutum magis conſcientiam q̃ iactantiam nouimus, qui nõ loquimur magna, ſed viuimus. Cypria.

Saluia. Sicut ſerui diuitum aut procuratores, q̃bus vel ſuppellectilis copioſa, vel ampla cellaria creduntur, fideles dici nequeunt, ſi res traditas deuorarent: ſic profectò mali Chriſtiani qui res ſibi à Deo traditas ac commiſſas corrumpunt. Quæ ſunt aũt iſta? Quę niſi ea, per quæ credimus. i. per quæ Chriſtiani ſumus? legem. ſ. deinde Prophetas, tertio Euangelium, Apoſtolicas lectiones, ac deniq; nouæ regenerationis munus, & cætera ſacramenta? Saluianus contra Gentes.

Qui ſe dicit ĩ Chriſto manere, debet quemadmodum ipſe ambulauit, & ipſe ambulare. Quod ſane nõ modo illos qui voluptates & pompas ſeculi perſequuntur, ſed nec illos quidem implere certũ eſt, qui ſecularis amoris ius derelinquunt. Nã & qui renuntiare diuitijs videntur, non ſic renuntiat, vt penitus renunciaſſe videantur. Et qui putant crucem portare ſic portant, vt plus habeant in cruce dignitatis, quàm in paſſione ſupplicij. Idem ibidem.

Quãuis legẽ ſanctiſſimam habeamus, ſi tñ ea q̃ Barbari facimus, Barbaris ẽt deteriores ſumus. Quod n. lex bona ſit, noſtrum non eſt, muneris Chriſti eſt: Quare nihil in hac re nos Chriſti lex adiuuat: quin potius accuſat, quod ſub lege poſiti, cõtra legem omnia facimus. Idem, ibidem.

Conſulitur Diuus Cyprianus, debeat ne inter Chriſtianos, quidã hiſtrio tolerari; Reſpondetq́; Puto nec maieſtati diuinæ, nec Euãgelicę diſciplinæ congruere; vt pudor & honor Eccleſiæ tam turpi & infami cõtagione fœdetur. Quòd ſi penuriam talis & paupertatem obtendit, poterit inter alios qui alimentis Eccleſiæ ſuſtinentur, huius quoque neceſſitas adiuuari, ſi tamen contẽtus ſit Eccleſię ſumptibus parcioribus quidem, ſed innocentibus, & ſalutaribus. Quòd ſi illic Eccleſia non ſufficit vt laborãtibus præſtentur alimenta, poterit ſe ad nos transferre: & hic quòd ſibi ad victum, atque veſtitum neceſſarium fuerit, accipere. Cyprian. in Epiſt. Cypria.

Vnum tantum modo Chriſtianus iudicat malum, ſolumq́ue formidat, Domini cœleſtis offenſam. Chryſoſt. Chryſo.

Fidelẽ nõ ſolum ex communione myſterij, ſed ẽt ex nouitate vitę oportet agnoſci. Fidelẽ, ſal eſſe conuenit, & luminare mundi: ſin verò nec tibi quidem ipſe luceas: nec proprium fętorem atque putredinem detergas, quibus te indiciis fidelem potero nominare? ¶ An quia ſacrati aquas fontis ingreſſus es? At hoc ipſum, qđ tibi collatum fuerat in honorem, maioris tibi factũ eſt cauſa ſupplicij. Honoris enim magnitudo his qui nõ digne viuunt honore, cumulus incipit eſſe pœnarum. ¶ Igitur fidelem non ab his tantũ quæ ipſe accepit à Deo,

ſed ab his quæ obtulerit ipſe Deo, cōuenit exiſtimare, & vndiq; eſſe notū ac manifeſtū: & ab inceſſu, & ab aſpectu, & à veſte, & à voce. Nūc verò vndecūque te voluero agnoſcere inuenio te à contrariis prædicari. Si te ex loco ſcire curauero, ī circo te, & in foro deprehendo, vaniſſimis tota die rebus vacātem. Si te à veſte conſiderem, nihil te à ſcenico diſtare cognoſcam. Quòd ſi à comitibus, à ſermone, à cibo, maior hinc accuſationis materia naſcitur. Vnde igitur reſpōde mihi, fidelē te eſſe potero cognoſcere, cùm omnia iſta q̄ diximus, cōtrariam de te ferant ſententiam? Et quid dicam, vtrum fidelis? Nec ſi homo verè ſis, poſſum euidenter agnoſcere. Quādo enim vt taurus, ſuperbis: quando in epulas vrſorum imitaris voratū, & pinguedine corpus burdonum more diſtendis: cum malitia camelum, lupū imiteris rapina: cū iraſcaris vt ſerpens, & atrocitate ſcorpionum percutias: cum ſubdole inſidieris vt coluber, cum veneno malignitatis armeris vt vipera, cum quaſi Diabolus ipſe aduerſus fratres crudelia bella ſuſcipias: qua ratione in hominum te poſſum numero collocare, nulla in te humanæ cernens ſigna naturæ? O rem plenā doloris, & lachrymarum, fidelis, & catechumini diſtinctionem reperire volebā, ſed nec inter homines & feras quod ſit diſcrimen inuenio. Quid enim te appellare debeo? feram? Sed illę vno aliquo horum vitio tenentur: tu verò ſimul in te omnia colligendo, longe ferarum irrationale ſtultumq; tranſgrederis. An Diabolum te potius appellem? Sed ille, nec pecunias concupiſcit, nec tyrannidi ventris obſequitur. Cum igitur plurima in te vitia ſint, quam in belluis, ac Dęmonibus, reſponde quæſo, vnde te poſſum, hominem nuncupare? Si vero hominē nequeo, quomodo Chriſtianum, & fidelem appellabo? Verum hoc eſt multo deterrimum, quòd nec iſtam animi noſtri deformitatem, atque fœditatem intelligimus. Et cum apud tonſorem ſpeculo ſumpto, diligentiſſime formam, & cæſariem cernentes, componamus, & ipſum artificē conſulamus, an incomptius alicubi properantes manus operatæ ſint, an ſatis deceat frontem leniter attonſam cæſaries, reliquaque id genus: animam verò noſtram, quæ non ſolum deformis, ſed etiam ferarū omnium conformis, & quę Scilla aliqua vel Chimera (vt fabulæ celebrant) effecta eſt, non curamus, non cernimus. Speculum verò ſpirituale animæ dicit idem eſſe vitas, & exempla ſanctorum. Nemo igitur diutius in ferarum ſpecie perſeueret. Si enim ſeruus in domum patris ingredi non poteſt, cū bellua fueris effectus, quomodo poteris ipſum etiam introitte veſtibulum? Chryſoſt. ſuper Matthe. hom. 4. oper. perfec.

❡Egrediatur populus (ait Dominus) & colligat quæ ſufficiant per ſingulos dies, vt tentem eum vtrum ambulet in lege mea an nō. Quonam modo per collectionem manna experimentum fidei & pietatis populi ſumebatur? Certè, quia Dominus pollicitus erat ſe illis eum cibum quotidie daturum. Hoc autem ſatis eſſe debebat, vt poſitam ante oculos cœleſtis annonæ abundantiam contemnerent: neque niſi quod ad præſentē diem neceſſarium eſſet, prouiderēt, ſpe cœleſtis oraculi freti. Quod tamē illi non præſtiterunt, qui diuinę promiſſionis obliti, in diem alterum annonam colligebāt. Ex quo patet, præcipuum Chriſtiani hominis opus eſſe, non ab humana prudentia, ſed à Dei prouidentia pendere: & magis fide & obedientia, quàm terrena prudentia niti. COLLE. Exod. 16

Quod acerbius ſupplicium fideles male viuētes, quā infideles ꝓpter diuino-

diuinorum beneficiorũ abuſum pendere debeant, colligi poteſt, cum ex aliis ſcripturæ locis, tum pręcipue ex ciuitatibus, in quibus Dominus multas ediderat virtutes, quę tamen non egerunt pœnitentiam. Vnde ait, Vę tibi Coroazim, væ tibi Bethſaida: quoniam ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes &c. Veruntamen Tyro & Sidoni remiſſius erit in die iudicij, quàm tibi. Videtis ergo periculũ fidelium male viuentium?

Matt. 11

Triplex ſtatus Chriſtianorum.

Greg. TRes ſunt modi cõuerſorum, ſcilicet inchoatio, medietas, atque perfectio. In inchoatione autẽ ſunt, blandimenta dulcedinis: in medio quoque tempore ſunt certamina tentationum: ad extremum verò perfectio victorioſæ pulchritudinis. Prius ergo illos dulcia ſuſcipiunt, quæ cõſolentur: poſt modum amara, quæ exerceant: tunc vero ſuauia ac ſublimia, quæ confirment. Greg. mor. lib. 24.

Gugo. Vt ait Ouidius, Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui. Magnum virtutis principium eſt, vt diſcat paulatim exercitatus animus viſibilia & tranſitoria primum commutare, vt poſt modum poſſit derelinquere. Delicatus ille eſt adhuc, cui patria dulcis eſt: fortis autem iã, cui omne ſolum patria eſt: perfectus verò, cui mundus exilium eſt. Hugo de S. Victo. lib. 3. Didaſ. c. 2.

Chima. In ipſis ab renunciationis initijs non ſine labore, & violentia, & amaritudine virtutes operamur. Cum autem iam proficere cœperimus, ſine mœrore, vel certè cum minimo mœrore in ipſis exercemur. At verò cum mortalis ſenſus noſter fuerit abſorptus, atq; ab alacritate noſtra ſuperatus, tũc iam eas cũ omni gaudio, ſtudio, & deſiderio, & diuinæ charitatis flamma perficimus. Climacus.

Nouerunt omnes qui literis erudi ti ſunt, quæ nã ſit diſciplina rudium, quæ mediocrium, & magiſtrorũ. Intendamus toto animo, videamuſq;, vt forte diutius in diſcendo immorati, adhuc in inſtitutis rudium inueniamur. Eſt autẽ confuſionis immodicæ videre ſenes in ludum literarũ proficiſci. ¶Optimum omnibus ac ſalubre eſt hoc Alphabetũ: videlicet, obedientia, ieiunium, cilicium, cinis, lachrymę, confeſſio, ſilentium, humilitas, vigiliæ, fortitudo, frigus, labor, ærumna, contemptus, contritio, obliuio illatæ cõtumeliæ, fraternitas, mãſuetudo, fides ſimplex, omniſque curioſitate carens: curarum ſecularium abiectio, amabile parentum odium, totius mortalis affectionis repudiatio, ſimplicitas innocentiæ coniũcta, ſpontanea vilitas. ¶Porrò finis proficientium, ac ratio, hæc eſt, Inanis gloriæ & iracundiæ vacatio, facilis meliorum ſpes, quies, diſcretio, iudicij fixa & ſolida memoria, miſericordia, hoſpitalitas, modeſta correptio, oratio omni perturbatioue libera, auaritiæ repudiatio. ¶Eorũ verò ſpirituũ & corporũ quæ religioſe & pie in carne cõſummantur, hic finis, hæc ratio & lex eſt. Cor captiuatione ſuperius, conſummata, & pfecta charitas, humilitatis fons, mentis peregrinatio, Chriſti ĩhabitatio, lucis & orationis inuiolabilis theſaurus, diuinæ illuſtrationis copia, mortis dſideriũ, odium vitæ, fuga corporis, mũdi interceſſor Deo vim inferẽs, Angelorũ in miniſtrãdo ſocius, ſciẽtiæ abyſſus, myſteriorum domus, arcanorum cuſtos, hominum ſaluator, Dæmonum Deus, vitiorum dominus, dominator corporis, naturæ procurator, peccatis extraneus, beatæ tranquillitatis domiciliũ, imitator Domini per auxilium Domini. Climacus. Grad. 26.

Incipiẽtium alphabetũ

Proficiẽtium.

Perfectorum.

In ijs quidem qui rudes imbuunt, lapſus corporis ex delitijs maxime

fieri ſolent: in mediocribus vero etiã ex elatione animi. Porrò in ijs, q. perfectioni proximiores ſunt, ſolummodo ex condemnatione contemptuq; ſuperbo proximi. Idem. Grad. 15.

COLLE. Cant. 7. ¶ Triplicem piorũ ſtatum illa ſponſę verba deſignant. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, & videamus ſi floruerit vinea, ſi flores fructus parturiunt, ſi floruerunt mala punica: ibi dabo tibi vbera mea. In floribus.n. (qui nondum fructus, ſed fructuum ſpem præbent) pœnitentium, & incipientium ſtatum accipimus: qui ſpẽ præbent, fore vt recte deinde viuant, qui mala ſua flere cœperunt: In fructibus verò, adultam virtutem, atq; maturam intelligimus: quod proficientibus conuenit: In rubeo autem mali punici colore, & flagrantẽ charitatis ardorem, & martyrij ſitim, ac patientiæ virtutem conuenienter accipimus: quę ſanguineo colore ſignificantur. Quæ quidem virtus perfe-

Iacob. 1. ctorum propria eſt, Iacobo dicente, Patientia opus perfectum habet. Et

Prou. 19 Prouerb. 19. Doctrina viri per patientiã noſcitur. Cùm autem fidelis anima ad hunc fœliciſſimum ſtatũ ſiue charitatis perfectæ, ſiue patiẽtiæ peruenerit, tũc illud ſpiritualiter in anima fit, quod protinus infertur: Ibi dabo tibi vbera mea. Alij autem verterunt, amores meos. Alij vero, Ibi meum amorem totum, in te profundam. Hoc eſt, Si tu ò Spõſe, hoc meũ deſiderium impleueris, tunc ego tibi monſtrabo quęcunq; potero amoris inſignia: tunc ego me totam tuis

Pſal. 70. amicis amplexibus offeram. Gaudebunt enim labia mea cum cantauero tibi: & anima mea quam redemiſti: ſed & lingua mea meditabitur iuſtitiam tuam, tota die laudem tuã. Vtrobique autem ingens gratitudinis affectus pro eximijs muneribus à Deo perceptis deſcribitur.

Quatuor in virtute proceſſus virga illa Aaron (ſecundum Origenẽ) deſignare videtur. Primũ.n. lignum aridum germinat, deinde frondes, tum flores, ac poſtremo fructus producit. Germinare autem eſt à morte ad vitam per pęnitentiam redire: frondeſcere eſt, externum hominem ſacris ceremoniis, & moraliũ virtutũ actibus honeſtare: flores autem emittere eſt, ſanctis interni hominis deſiderijs æſtuare, & miſericordiæ ac benignitatis operibus odorem ſuauitatis emittere. Qui autem his virtutũ gradibus ad ſuperiora peruenerunt, ſalutares vtiq; fructus producunt: dũ non modo ſuam, ſed aliorum etiam ſalutem curant. Hos autem quatuor virtutum gradus inſinuaſſe in canonica ſua Ioannes videtur, cum pueris Ioan. 2. adoleſcentibus, iuuenibus, & ſenioribus ſcribere ſe ait.

Incipientes.

CVm Pharao dimiſiſſet populũ, non eos duxit Dominus per viã Gregor. Exod. 16 terræ Philiſtijm: quæ vicina eſt: reputans, ne forte pœniteret eum, ſi vidiſſet aduerſum ſe bella conſurgere, & reuerteretur in Aegyptum. Ex Aegypto itaque exeuntibus, è vicino bello ſubtrahuntur: quia derelinquẽtibus ſeculum, quędam prius tranquillitas oſtenditur, ne in ipſa ſua teneritudine atque inchoatione turbati ac territi, redeãt ad id, quod euaſerũt. Prius ergo ſuauitatem ſentiũt: ſecuri prius pacis quiete nutriuntur: poſt cognitam vero dulcedinem, tanto iam tolerabilius tentationũ certamina ſuſtinent, quanto altius in Deo cognouerunt, quod amant. Greg. mor. lib. 24.

Prius conuerſos dulcia conſolantur, poſtmodũ amara exercẽt, demũ ſublimia cõfirmant: ita in Ægypto fouit Deus filios Iſráel: probauit in eremo: tandem in terra promiſſionis cõfirmauit. Greg. mor. lib. 24. c. 13.

Quidam dulcedinẽ inchoationis putant ſublimitatem confirmationis: & ideo cum tentatio ſequitur, de relictos

relictos ſe à Deo putãt. Greg. vbi ſup.

Bernar. A nouitio in ſe ipſum rigida debet cẽſura, & diſtricta ſeueritas. Ad regẽtem aũt vel conſulentẽ, ſpectat pater na vel fraterna charitas & pietas lenis. Si alterum horũ deſit, vel in deſide & tepido non ſpero curſus perſeuerantiam: vel in præcipiti timeo ruinam. Bernar. lib de Amore Dei.

Animalem diſcretum, nouitium prudentem ſapientem, in cella diu poſſe conſiſtere, in congregatione poſſe durarè, impoſſibile eſt. Idem, ibidem.

Docendus eſt nouitius, ſic habere corpus ſuum, ſicut ægrum commendatum: cui etiam multũ volẽti inutilia negãda ſunt, vtilia verò etiam nolenti ingerenda. Sic de corpore ſuo agere, ſicut de nõ ſuo, ſed eius à quo pretio magno empti ſumus, vt glorificemus eum in corpore noſtro. Idẽ, ibidem.

Mentior (quod ad conſolationem noſtram dico) ſi non ex manibus huius peccatoris, monachorũ nouitiorum, & conuerſorum animæ ad cęlorum gaudia euolarunt, tam liberæ, quàm liberatæ de carcere noſtræ mortalitatis. Idem in ſermo.

COLLE. ¶ Sicut anima pueri recens nati dicitᶜ eſſe pura potentia: quæ tamẽ pro magiſterio habet quidquid, in alijs videt, & audit: ita nouitius monaſteriũ ingrediens, velut in pura potentia eſt ad ea, quæ vita monaſtica tradit: Vnde hic quoq; pro magiſterio habet, quidquid in monachorum moribus videt: hoc enim velut pro lege accipit. Quamobrem ſumma cura adhibenda eſt, vt ſemper recta & honeſta non ſolum audiat, ſed etiam videat: alioqui ſi alterum deſit, exiſtimabit planè aliter eſſe loquendum, aliter viuendum: niſi dicta factis conſentiant.

Corpus animalis à corde formari incipitur, quòd cæteris membris viram inſpirat. Semina item plantarum omnium radices primum in terra iaciunt, quibus ramos deinde alant. Ita ſpiritualis vita à corde (hoc eſt ab internis exercitijs, ſcilicet, oratione, ac meditatione, ſtudijſque deuotionis) incipere debet: vt ab hoc fonte ad externa virtutum officia velut ſuccus quidam ſpiritualis deriuetur. Deuotio enim alacrem & promptum animum ad omne bonum reddit: & prauorum deſideriorum tetros odores (qui à corde noſtro exhalantur) velut vnguento pretioſo aut pellit, aut minuit.

Proficientes.

PRoficiens vires ſuas caute metiatur, vt quanto magnus eſſe cœperit, tanto ſine ceſſatione reſpiciat quod fuit: ne ſibi arroget quod factus eſt per gratiam. Gregor. mor. lib. 28. c. 10. Gregor.

Noli, ait Dominus, contra me de meo munere extolli. Vt in te non deſtruam quod conſtruxi: ipſe non ceſſes conſiderare quod reperi. Gregor. vbi ſupra.

Bene poſſumus ſeruare quod ſumus, ſi nõ negligimus penſare quod fuimus. Vnde & Deus, quia augeri infirmitatem noſtram, etiam de remedijs ſalutis conſpicit, menſuram noſtris profectibus imponit: quatenus mens noſtra dum non poteſt habere quod appetit, intelligat & quæ habet, non à ſe habere: per ea, quæ vtiliter deſunt, ſeruentur bona quæ adſunt. Gregor. mor. lib. 28. c. 10. Vide locum.

Amittit ſæpe quæ poterat habere, qui ea ad quæ pertingere non valet, atripere feſtinat. Gregor. ibidem. c. 11.

Semper tibi diſpliceat quod es, ſi vis peruenire ad id quod nõdum es. Nam vbi tibi placuiſti, ibi remanſiſti: Si autem dixiſti, ſufficit: periſti. Auguſt.

ſti. Auguſt.de verbis Apoſt.

Tormenta animi non ſentit in Eccleſia: qui non proficit, putat enim quia pax eſt. Sed incipiat proficere, & tunc videbit in qua preſſura eſt: quia cum creuiſſet herba, & fructum feciſſet, tunc apparuerūt, & zizania.
Matt.13. Idem ſuper Pſal.29.

Bernar. Nolo repente fieri ſummus, paulatim proficere volo. Quantum diſplicet Deo impudentia peccatoris, tantum pœnitentis verecundia placet. Citius placas eum, ſi menſuram tuā ſeruaueris, & altiora te ne quæſieris. Bernar. ſuper Cant.

Bernar. Minimè pro certo eſt bonus, qui melior eſſe nō vult: & vbi incipis nolle fieri melior, ibi definis etiam eſſe bonus. Ber. in Epiſt.

Cicero. In prçſtantibus rebus magna ſunt ea quæ ſunt optimis proxima. Cicero de Orato.

Nihil eſt in natura rerum omniū: quod ſe vniuerſum profundat, & qđ totum repēte euolet: ſic omnia, quę fiunt, quæque aguntur acerrimè, lenioribus principijs natura ipſa prętexuit. Idem lib.2. de Orato.

COLLE. Leuit.7. ¶Quid ſibi vult, quód in ſacrificio pro gratiarum actione (de quo Leui. 7. agitur) carnes hoſtię quæ immolātur eodem die manducantur: nec quidquam ex eis relinquitur in alteram diem? Mira ſane cautio & prohibitio. Quid igitur hoc? Hac ſane lege monemur nihil eſſe in pietatis officio procraſtinandum, nihilque in alterum diem relinquendum: ſed protinus vota ac debita noſtra Deo reddenda.

Tres præcipuè virtutes ad ſtudiū proficiendis maximè conducūt: nēpe prudentia, diligentia, & humilitas. Prudentia enim agenda dictat, diligentia eadem ſtrenuè exequitur (quæ propterea toties à Salomone in Prouerbijs commendatur) & humilitas, quæ nec prudentiæ, neque diligentiæ ſuæ fidens, hominemque Deo ſubijciens, adiuuantem gratiā promeretur. Sine harum virtutum præſidio, nemo ſe in ſpirituali vita proficere poſſe ſperet.

Inter creaturas omnes nulla eſt q̄ cultu, labore, induſtria, & temporis diuturnitate maiora incrementa capiat: quàm homo. Gemmæ, & margaritæ vix vllum recipiunt incrementum. Sol quoq;, Luna, & ſydera omnia, ipſique cœli eandem modo perfectionem & nitorem retinēt, quem initio conditionis ſuæ receperunt. Angeli verò vbi primū conditi ſunt, virtutibus cunctis & ſapientia ſimul ornati fuere: neque enim iſta more noſtro paulatim, & per incrementa temporum adepti ſunt. Homo verò ita paulatim, & per interualla temporum proficit, vt primum quidem viuat vita plantæ, ſecundo bruti, tertio (dū infans eſt) partim bruti, partim hominis: quarto denique hominis: ac poſtremo (ſi cum vita, & pietate ex hac luce migrauit) viuit deinde vita Angeli. Itaque inter cæteras creaturas & infimum, & ſummum locū ſortiri poteſt. Beata verò Virgo Angelis omnibus in gloria ſuperior eſt. Quocirca, dum tempus habemus, dum merendi ac proficiendi opportunitas adeſt, nullo modo hanc ſpiritualis profectus occaſionem prætermittere debemus: donec occurram' omnes in virum perfectum, in menſura ætatis plenitudinis Chriſti. Ad hoc autem proficiendi ſtudium cœleſtis ſponſus animam vocat, cum in Canticis ait: Surge, propera amica mea, columba mea, &c. Nec ſemel monuiſſe contentus, eadem iterum verba poſt pauca repetit. Surge propera, &c. Epheſ.4. Cant.2.

Introduxit me Rex ait ſponſa in cellam vinariam. Vinū in terris ſanctis pro inebriante dilectione, & dilectionis comite gaudio ſpiritus accipitur. Cæterū cum videamus ex pijs homi-

hominibus aliquos qui cum ſibi ab omni capitali crimine longe abſint, nondum tamen hac cœleſti ducedine & dilectione inebriati ſunt: imò vix adhuc guſtauerunt quàm ſuauis ſit Dominus, facile colligimus, duo eſſe piorum genera: alterum eorum qui in hanc cellam vinariam introducti sũt,& à Deo illuminati, guſtauerũt bonũ eius verbũ virtuteſq; ſeculi venturi: alterum eorum qui foris adhuc verſantur: nec ad potum & guſtum,ſed ad odorem quendam qui extra fores porrigitur, admiſſi ſunt. Hi ergo ſegnes ferè in opere Domini torpent, nec manum ſuam ad fortia mittunt:ſed velut humi repentes, paululum,ſuprà naturam,ſupraque communem viuendi rationem, ſeſe attollunt. At illi,qui iam in amoris atque diuinæ dulcedinis cellaria introducta ſunt, dictu miũ eſt,quantum in opère Domini ferueant, qua alacritate viam mũdatorum eius currant, quàm dura & fortia aggrediantur: quãtum ſe ſupra naturam ſupernaturali virtute incitati efferant, quã acriter aduerſus propriam volũtatẽ, cæteraſque animi cupiditates & affectus dimicent: qua fortitudine corpus ſuum caſtigent, & in ſeruitutem redigant, quàm aduerſum ſe rigidi, quàm erga alios benigni, mites, liberales & miſericordes, charitate intus feruente, reperiantur. Hæc igitur omnia charitas & charitatis ſoror ſpiritualis ſuauitas atque dulcedo facit. De qua ſponſa in Canti. Trahe me inquit poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. In verbo autem currendi, feruor ſpiritus & alacritas deſignatur. ¶Hoc ergo eſt primum profectus noſtri ſignum. Eſt autem appoſitiſſimum exemplum in venatorum canibus, qui cum nondũ prædam odorati ſunt, ſegnes modo hac modo illac circumcurſant: Vbi vero eius odorem perſentiunt, iam non ſegniter, ſed rapidiſſimo curſu vnam aliquam viam toto impetu ſequuntur. Hoc igitur diſcrimine licebit eos qui introducti ſunt in cellam vinariã ab ijs, qui nondum in eam admiſſi ſunt, diſcernere. Quia verò adulterina quædam dulcedo) Dæmone operante interdum reperitur) ideò ſunt alia duo certiora profectus noſtri ſigna, nempe noſtri abnegatio, & ardẽs crucis & laboris amor: quæ duo cęleſtis magiſter complexus eſt, cum ait, Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Ioan. 16 Cum enim his duobus affectibus natura vel maximè repugnet (quæ laboris inimica, & propriç volũtatis amica eſt) quiſquis his affectibus ſuperior eſt, iam ſupra naturã quodammodo poſitus eſt: quòd ſingulari ac ſupernaturali Dei auxilio fit. Quicunq; ergo profectum ſuum examinare cupit, hæc tria quæ diximus, expendere debet.

Hoc vel maximè piorum eſſe proprium in via Dei quotidie proficere, & ſe ipſis meliores in dies fieri, declarat illa interrogatio ex Cant. Quæ eſt iſta quæ aſcendit ſicut aurora conſurgens? Cant. 6. Auroræ enim lux paulatim creſcit. Quod quidem pij homines ſtudioſiſſimè præſtare debent, deuotionem deuotioni, ſtudium ſtudio, & laborem labori quotidie iungentes: vt ſic ſemper in Chriſto adoleſcant. Sicut enim lactentes pueri continuum lactis alimentum percipientes, ad iuſtam magnitudinem paulatim perueniunt: ita qui ſpirituali deuotionis nutrimento quotidie aluntur, in virtute magis ac magis creſcunt & roborãtur Hinc illud ex Prouer. Iuſtorum autem ſemita quaſi lux ſplendeſcens, procedit, & creſcit vſq; ad perfectam diem. Prou. 4. Sic Paulus quæ retro ſunt oblitus, ad vlteriora ſe ſemper extendebat.

Vidit Iacob per ſcalam Angelos aſcendentes, ac deſcendentes. Gen. 28. Nunquid (ait Bernardus) ſedẽtem quempiam,

piam, vel ſtantem vidit? Certe non: quia non habemus hic manentem ciuitatem, nec futuram adhuc poſſidemus, ſed inquirimus. Aut aſcēdas neceſſe eſt, aut deſcendas: ſi velis ſtare, ruas neceſſe eſt.

Perfecti.

Gregor. MAgna eſt perfectio ſuę imperfectionis cognitio. Gregor. Moral.

Tanto quiſque perfectus eſt, quanto perfecte ſentit dolores alienos. Greg. vbi ſupra.

Ille vero pfectus eſt, qui ad imperfectionē proximi impatiens non eſt. Nam qui alienam imperfectionem ferre non valens, proximam deſerit, ipſe ſibi teſtis eſt, quod perfecte nōdum pro fecit. Greg. vbi ſupra.

Hi veraciter boni ſunt, qui in bonitate perſiſtere etiam inter malos poſſunt. Greg. in Mora.

Auguſt. Quantum mihi videtur, in ea quę perficienda eſt iuſtitia, multū in hac vita ille profecit, qui quàm ſit longe à perfectione iuſtitiæ proficiendo cognouit. Aug. de ſpiritu &c.

Nullus ſanctus & iuſtus caret peccato: nec tamen ex hoc deſinit eſſe iuſtus vel ſanctus: cum affectu teneat ſanctitatem. Idem de Eccleſiaſt. dogma.

Bernar. Proficiendi ſtudium, & ingis conatus ad perfectionem perfectio reputatur. Quod ſi ſtudere perfectior eſſe imperfectum eſt, nolle proficere, deficere eſt. Bernar. in Epiſt.

Nemo pfectus eſt, qui perfectior eſſe non appetit: & eò perfectiorem quiſque ſe probat, quo ad maiorem tendit perfectionem. Idem in Epiſt.

Bonum acquirit gradum qui bene miniſtrauerit, meliorē forte, qui bene vacauerit Deo: optimum autē, qui perfectus eſt in vtroque. Idem in ſermo.

Hugo. Tranquilla conſciētia eſt, quę omnibus eſt dulcis, nulli grauis, vtens amico ad gratiam, inimico ad patiētiam, cunctis ad beneuolentiam, quibus poteſt ad beneficientiā: cui Deus nec ſua peccata imputat, quia non fecit: nec aliena, quia non approbauit. Hugo. lib. 2. de anima.

Conſcientia bona titulus eſt religionis, templū Solomonis, ager benedictionis, hortus delitiarū, aureū reclinatorium, gaudium Angelorū, arca fœderis, theſaurus regis, aula Dei, habitaculum Spiritus ſancti, liber ſignatus & clauſus, in die iudicij aperiendus. Ibidem.

Diony. Quoſdam cernimus hic iam Dei cōſortio, & familiaritate beatos: qui ab affectu materialium rerum lōgiſſime recedunt: atque ex præſenti vita futuræ primitias ſumunt: inter homines Angelico more conuerſati. Diony. Epiſt. 9.

Cicero. Omnia præclara, rara: nec quicquam difficilius quā reperire quod ſit omni ex parte in ſuo genere perfectum. Cicer. in Lelio.

In omni arte, vel ſtudio, vel quauis ſcientia, optimum quidque, rariſſimum. Idem. 2. de finibus.

Quod præclarum, idem arduum. Idem. 3. Tuſcu.

Rebus maximis difficultatem ipſa natura propoſuit. Idem. 1. offici.

COLLE. ¶Cani produnt ſenectutem hominis: prudētia vero & comes prudētiæ patientia, virilis atque perfectæ virtutis ætatem & maturitatem præfert. Puerorum enim eſt imbecillitas & ignorantia: virorum autem fortitudo & prudentia: quandiu ergo homo neque prudens, neque patiēs eſt, adhuc puer in virtute eſt.

Summa rationalis creaturæ perfectio eſt, principio ſuo coniungi, illique (quatenus liceat) aſſimilari. Quò enim fuerit illi ſimilior, eò erit & pfectior. Hanc ſimilitudinem aſſequutus erat ille qui dicebat, Imitatores

1 Cor.4. mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Propter quod etiam ait, Viuo ego, iam non ego, viuit vero in me Chriſtus. Galat.4. Vnde ſi quis Pauli vitam & mores cōſideraſſet, magis in illo Chriſtum, quàm Paulum agnoſceret. Extincto enim penè Paulo, Chriſtus in Paulo viuebat, & in eo operabatur. Hoc autem fit cum ſpiritus Chriſti ita ſe ſe viribus animæ inſinuat, vt magis Chriſti puritatem, quàm propriam referat naturam. Hoc in electuarijs aperte videmus: quæ vbi multo ſaccaro admixta, & ad ignem decocta ſunt, magis ſaccari ſaporem, quàm ſuum proprium referunt. Quiſquis enim ad hunc diuinæ ſimilitudinis gradum aſpirat, oportet vires omnes animæ ſuæ, ac præcipue intellectum & volūtatem (quibus potiſſimū Deum attingimus) ad ipſum ſemper (quatenus liceat) erectas atque patētes habeat: vt ita diuinis deſuper ſplēdoribus irradietur & perfundatur, & (ſi ita loqui fas eſt) quodammodo deificetur: videlicet implens quod

2.Cor.3. idem Apoſtolus ait, Nos autem reue lata facie gloriam Domini ſpeculantes: hoc eſt, in anima noſtra, (velut in puro quodam ſpeculo diuinæ lucis claritatem recipientes) in eandē imaginem transformamur. Ex quo quidem munere ipſa etiam externi hominis ſpecies, vultus, ſermo, & habitus, diuinum quiddam ſpirare videntur vt appareat in eo qui ſic affectus eſt, magis gratiam quàm naturam: magiſque ſpiritum vigere, quam carnem. Denique illud conſpici, quod

Ioan.1. Ioannes ait. Qui non ex ſanguinibus &c ſed ex Deo nati ſunt: Hoc eſt, non hominū, ſed Dei (cuius filij effecti ſunt) mores, & puritatem referunt.

Tria virtutum officia difficillime etiam in viris bonis hodie reperiuntur: videlicet ſpes viuida in periculis, patiētia in iniurijs & abnegatio propriæ voluntatis. Quare dubitandum non eſt, hæc tria eſſe perfectionis indicia maxima.

Quidam quamuis huius vitæ negotijs vſibuſque deſeruiant, ante omnia tamen Deum diligere, & illi ſoli placere curant: dum omnia ad illius gloriam & obſequium referunt. Hi plane cū Dauide merito dicere poſſunt: In capite libri ſcriptum eſt de me, vt faciam voluntatem tuā, Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei. Hæc enim diuinæ legis ſeruandæ cura, in medio, hoc eſt, in ſummo cordis mei loco ſita eſt: cætera verò non in medio, ſed velut in angulis quodammodo & lateribus mei cordis hærent. Alij verò ſunt, qui vlterius progreſſi, non hoc tantum agunt, vt hæc vna cura principē in corde ſuo locū teneat: ſed vt nulla alia cura, nullumque aliud negotium in eis dominetur: qui videlicet omnibus mundi curis renuntiantes, hoc vnum (quod ſolum Dominus neceſſarium appellauit) curant. Illi ergo ſacrificium, iſti verò perfectum Domino offerunt holocauſtū. Quorum vitam exprimit Euangelicus ille negotiator, qui inuenta vna pretioſa Margarita vēdidit omnia q̄ habuit, &c. vt hoc ipſum autem plenius intelligamus, ſciendum eſt, ꝙ in hoſtijs legalibus quædam holocauſta, quædam vero hoſtiæ pacificæ dicebantur. Holocauſta tota in altari cremabantur. Hoſtiarum autem pacificarum ſolis adipibus & renibus incēſis, cętera in Sacerdotum ſeu ſactificantium cedebāt vſum. His aūt duobus ſacrificiorum generibus, duo cōuerſationum genera perfectorū, ſcilicet, & imperfectorū deſignātur. Perfecti ſunt, q ſe totos Deo obtulerūt, imperfecti aūt ij, quorū carnes nondum ſpirituali feruore affatę & conſumptæ ſunt: qui tantum adipem & renes, hoc eſt, intimū amorē, & charitatis viſcera Deo offerunt, quem ſu per omnia diligūt. ¶ Ritus autē offerendi Pſal. 30. Matt. 3.

rendi holocauſti hic erat, Detracta, (inquit Dominus) pelle hoſtiæ, artus in fruſta concident, & ſubijcient in altari ignem, ſtrue lignorum ante cō poſita, membra quæ cęſa ſunt, deſuper ordinantes. Quæ verò ſint ordinanda exequitur dicens. Caput ſcilicet, & omnia, quæ adhærent iecori, inteſtinis & pedibus prius aqua lotis. Quis hic omnia myſterijs vacare credat? Quid autem per hęc ſignificare Dñs voluerit, breuiter exponamus. Et primū quidem holocauſto pellis detrahitur, cum hi qui perfectā aggrediuntur vitam, veterem hominē exuunt cum actibus ſuis, & nouū induunt, qui ſecundum Deum creatus eſt: Pellis etiam detrahitur, cùm omnibus ſeculi opibus repudiatis, nudus homo nudū ſequitur Saluatorē. ¶ Ignis verò in altari noſtro ſubijcić, ſi à nobis, ibidē prius lignorū ſtrues anteponatur. Ignis iſte charitas eſt; quę per Spiritum ſanctum tribuitur, Si ergo ligna cōgeſſeris, ipſe ſubijciet ignem ſuum. Ligna autem ſunt cogitationes ſanctæ, quæ calorem diuini ſpiritus concipiunt & nutriunt, iuxta propheticum illud, In meditatione mea exardeſcet ignis. Membra porro ſunt actiones noſtræ: quas ordinare debemus. Eſt.n. quidā in ipſis actionibus ordo, vt videlicet inferioribus ſuperiora & nobiliora præponātur: atque vbi maior fuerit vtilitas, maior ſolicitudo impendatur. Inter hæc autem membra, caput hoſtiæ præcipue ordinandum eſt. Caput autem hoc, intentio eſt: quæ in omni opere obtinet principatū. Hæc igitur iuxta Dominicum mandatum ſimplex, & pura ſit: ne ſi impura fuerit, totū operis noſtri corpus tenebroſum fiat. ¶ Ad pes verò quæ iecori adhærent, affectus interni ſunt: qui diuino igne inflammari debent. Inteſtina vero, interiores animæ noſtræ vires ſūt, in q̄bus dum multa inutilia, ſiue etiā noxia verſamus, quaſi ſtercora in vētre

Leui. 1.

Pſal. 38.

portamus: ideoque lauari præcipiuntur. Pedes vero animæ deſideria noſtra ſunt; qui quoniā terræ adhærēt, expiatione & ablutione indigent, dicente Dño, Qui lotus eſt, nō indiget niſi vt pedes tantum lauet. Danda.n. perfectis viris opera eſt, vt nihil carnale, nihil terrenum cōcupiſcant: vt perfectum Deo holocauſtum efficiātur. Quiſquis igitur hęc omnia rectè perfecerit, vere tanquam ſuauiſſimi odoris holocauſtum ſeipſum offeret Deo: cui nō fumus pecudum, ſed virtutum odor gratiſſimus eſt. Ioan. 13.

Propriū pudicæ, & ſanctæ vxoris eſt, ſe totā viri ſui obſequio & voluntati tradere: & oīa rurſus quibus ipſa eget à viro petere, & ab eo fidēter expectare. Hæc duo ꝓpria eius animæ eſſe debēt, quæ ſe in legitimā Chriſti ſpōſam cōſecrauit. Hoc eſt etiā verū Dei holocauſtum fieri, & ſeipſum in ſpiritualem Nazareum conſecrare.

Monachus.

Melius eſt de ouili Dominico morboſam ouem eijcere, quam vnius vitio ſanas amittere. Greg. in Reg. Gregor.

Sæpe de vita proximorum queri mur, mutare locum conamur & ſecretū vitæ remotioris eligere: videlicet ignorātes, quia ſi deſit ſpiritus, nō adiuuat locus. Iſte enim Loth de quo loquimur in Sodomis ſanctus extitit, in monte peccauit. Quod autem loca mentem non mutent, ipſe humani generis primus teſtatur parens: qui & in paradiſo cecidit, ſed minus ſunt omnia quæ loquimur ex terra. Nam ſi locus ſaluare potuiſſet, Sathan de cœlo non caderet. Greg. ſuper Ezech. hom. 9. Gen. 19.

Plerunque nauem incaute religatam etiam de ſinu tuti littoris vnda excutit, cum tempeſtas excreſcit. Repente me ſub prætextu Eccleſiaſtici ordinis in cauſarum ſecularium pela-

go reperi, & quietem monaſterij quã habendo fortiter tenui, quàm ſtrictè tenenda fuerit, perdendo cognoui. Greg. in præfatione Moral.

August. Ex quo Deo ſeruire cœpi, quomodo difficilè ſum expertus meliores, quam qui in monaſterijs profecerunt: ita non ſum expertus peiores, quam qui in monaſterijs ceciderũt. Auguſt. in Epiſt.

Cum quiſque non reddit, quod non imperio compulſus, ſed conſilio monitus vouit: tanto magis fraudati voti auget iniquitatem. Idem in lib. de viduis.

Hieron. Monachus non docentis, ſed plangentis habet officiũ qui vel ſe vel mũdum lũgeat, & Dñi ſui ſemper pauidus præſtoletur aduentũ: qui ſciens imbecillitatem ſuã, & vas fragile qđ portat, timet offendere, ne impingat, & corruat, & frangatur. Vnde & mulierũ maxime iuuencularũ vitat aſpectum, & in tantum caſtigator ſui eſt, vt etiam quæ tuta ſunt pertimeſcat. Hiero. in Epiſt.

Monachus qui Chriſtum deſiderat, nihil aliud dignatur: ſed eſt ei cella pro paradiſo, variarum ſcripturarũ dona decerpit, his vtitur delitijs, harum fruitur amplexu. Idem.

Pallor cum humilitate, & macies, honos eſt monachi. Ex vitis patrum.

Galat. 1. Prima virtus monachi eſt, contemnere hominũ iudicia, & ſemper Apoſtoli recordari dicẽtis, ſi hominibus placerem Chriſti ſeruus non eſſem. Idem ad Pammachi.

Perfectus ſeruus Chriſti, nihil præter Chriſtũ habet: aut ſi quid præter Chriſtũ habet, perfectus non eſt dicẽ

Luc. 16. te Domino. Nemo põt duobus Dominis ſeruire &c. & audet quiſquam mendacem Chriſtũ facere, Mammonæ & Domino ſeruiendo? idem in Epiſt. ad Heliod.

Nonnulli ſunt ditiores monachi, quàm fuerãt ante ſeculares: qui poſſideant opes ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete & fallace diabolo habere non poterant, vt ſuſpiret eos Eccleſia diuites, quos mũdus tenuit ante mendicos. Natus in paupere domo, & in turgurio ruſticano, qui vix milio & cibario pane rugiẽtem ſatiare ventrem poteram, nunc ſimilã & mella faſtidio: noui & genera & nomina piſcium & ſaporibus auium diſcerno prouincias. ¶ Addit deinde Hieronymus. Solos ſacerdotes & monachos illo tempore per leges principum, ab hæreditatis iure prohiberi. Nec de lege (inquit) doleo, ſed cur meruerimus hanc legem. Bonum eſt cauterium, ſed quó mihi vulnus, vt indigeam cauterio? Idem in Epiſto. ad Nepotia.

Sũt & inter monachos quidã, qui ſublatis in altum humeris, ſtupentibuſque in terram oculis, tumentia verba trutinãtur. Quibus ſi præconẽ addideris, putes incedere præfecturã. Sũt qui humore cellarũ, & immoderatis ieiunijs, tædio ſolitudinis, ac nimia lectione, dum diebus ac noctibus auribus ſuis perſonãt, vertuntur in melãcholiam, & Hippocratis magis fomentis, quã noſtris monitis indigent. Pleriq; artibus & negotiationibus priſtinis carere nõ poſſunt, mutatiſq; nominibꝰ inſtitorũ eadẽ exercent cõmercia, nõ victum & veſtitũ, quod Apoſtolus præcipit, ſed maiora, quàm ſeculi homines, emolumẽta ſectãtes. Idẽ ad Ruſticũ monach.

Laudat Hieronymus Demetriadẽ virginem, quod omnia prædia ſua, quę erant ampliſſima ſibi vni à parẽtibus derelicta, vendiderit ad monaſteria pauperum alenda. Accuſatque hoc in loco patrem quẽdam, qui in exiguo patrimonio ſponſo Chriſto copulauerit duas filias. Cæterum familiam ſummamque diuitiarum copiã cum alijs, quas terrenis ſponſis copulare decreuerat, liberaliſſime diſtribuit. Idem ad Demetriadem.

Parum

Parum timet diabolus ieiunantes, vigilantes, cōtinentes: quia tā de iſtis, quā de illis multos traxit in laqueū ruinæ: ſed concordes & vnanimiter viuentes in domo domini, coniuncti Deo & ſibi per vinculum charitatis: hi dolorem, hi timorem, hi liuorem Diabolo ingerunt. Bernar. in ſermo. Bernar.

Sunt tepidi quidam, & animales religioſi, quorum obediētia ſine deuotione, ſermo ſine circūſpectione, oratio ſine cordis intentione, lectio ſine ædificatione. Idem in ſermo.

Magna eſt confuſio, & magna valde, quod ardētius ſeculares pernicioſa deſiderant, quam nos vtilia: citius illi ad mortem properant, quam nos ad vitam. Ibid.

Bernardus ſuper illo verbo. Comederunt alieni robur eius, & ipſe neſciuit, ſic ait. Exteriorē ſuperficiem intuens religioſus malus, ſalua ſibi oīa ſuſpicatur, non ſentiens vermem occultum, qui omnia interiora corrodit. Manet tonſura, veſtis necdū mutata eſt, ieiuniorum regula cuſtoditur, ſtatutis pſallitur horis: ſed cor eorum longe eſt à me, dicit Dominus. Idem ibidem.

Ecce inter monachos parcitas putatur auaritia, ſobrietas auſteritas, ſilētiū triſtitia reputatur. Econtra remiſſio diſcretio dicitur, effuſio liberalitas, loquacitas affabilitas, cachinnatio iucunditas: mollicies veſtimentorum & equorum faſtus, honeſtas: lectorum ſuperfluus cultus, munditia. Idem in Apolog.

Omnes nimirum ex quo monachi ſumus, infirmos ſtomachos habemus: & tam neceſſarium Apoſtoli de uino vtendo conſilium non negligimus: modico tamen, quod ille præmiſit, neſcio cur prætermiſſo. Idem ibidem.

Quæritur ad induendū non quod vtilius, ſed quod ſubtilius inuenitur; non qd repellat frigus, ſed quod ſuperbię competat: non denique iuxta regulam quod vilius comparari poteſt, ſed quod venuſtius, imo vanius poteſt oſtentari. Heu me miſerum, qualem cūq; monachum, cur adhuc viuo? Tędet animam videre, ad hoc deueniſſe ordinem noſtrum ſanctū. Idem ibidem.

Miles & monachus ex eodem pano partiuntur ſibi clamydem & cucullam. Idem ibidem.

Nihil turpius quā monachus per vrbes & caſtella diſcurrens, niſi cum hoc charitas cogat, quæ operit multitudinem peccatorū. Idē in ſermo.

Conuolate ad vrbes refugij, vbi poſſitis & de præteritis agere pœnitētiam, & in præſenti obtinere gratiā, & futuram gloriam fœliciter pręſtolari. Non vos retardet conſcientia peccatorum: quia vbi illa abundarunt, ſuperabundare gratia conſueuit. Non pœnitentiæ auſteritas ipſa deterreat: nec enim condignæ ſunt paſſiones huius temporis, ad præteritam culpam quæ remittitur, non ad præſentem conſolationem quæ immittitur, non ad futuram gloriam quæ promittitur. Idem in ſermo.

Moriens vix vnquam aliquis à cella in infernum deſcēdit, quia vix vnquam niſi cœlo prædeſtinatus in ea vſque ad mortem perſiſtit. Idem in Epiſto.

Experto credite, quia hęc via quāto arctior, tanto moleſtior videtur in ingreſſu: tanto latior, tanto iucundior inuenitur in progreſſu. Idem ibidem.

Vita cōfert meritum, locus non facit beatum. Idem ibidem.

Fœlix domus & beata ſemper cōgregatio, vbi de Maria conqueritur Martha. Nam Mariam Marthæ ęmulari indignum prorſus eſt. Idem ibidem.

Multo facilius reperies multos ſeculares conuerti ad bonum, quam vnum quempiā de religioſis tranſire

ad

ad meli⁹. Rariſſima auis in terris eſt, qui de gradu quem forte in religione ſemel attigerit, vel parum aſcendat. Idem ibidem.

Labor, & latebræ, & volũtaria paupertas, hæc ſunt monachorum inſignia: hæc vitam ſolent nobilitare monaſticam: Noſtri autẽ oculi omne ſublime vident: noſtri pedes omnẽ forum circumeunt: noſtræ linguæ in omnibus audiuntur concilijs: noſtræ manus omnium diripiunt patrimonium. Idem in quadam Epiſto.

Legumina (inquit) vẽtoſa ſunt: caſeus ſtomachũ grauat: lac capiti nocet: potum aquæ nõ ſuſtinet pectus: caules nutriunt melancholiam: cholerã porri accẽdunt: piſces de ſtagno aut de lutuoſa aqua meæ penitus cõplexioni non cõgruũt: quale eſt hoc: vt in omnib⁹ fluuijs, agris, hortis, cellarijs reperiri vix poſſit, quod cõmedas? Puta te quæſo monachũ eſſe nõ medicũ: nec de cõplexione iudicandum, ſed profeſſione. Parce obſecro primũ quieti tuæ, parce conſcientiæ, conſcientiæ nõ dico tuæ, ſed alterius ſcilicet qui prope te ſedens & edens de tua ſingularitate murmurat, & de tua ſuperſtitione ſcãdalizatur. Idem ſuper Cantic. ſermo. 30.

Video quiddam (quod ſine dolore videri non debet) poſt aggreſſam Chriſti militiam, rurſus implicari ſecularibuss, rurſus terrenis cupiditatibus immergi: cum magna cura erigere muros, & negligere mores: ſub prætextu quoq; communis vtilitatis verbã vendere diuitibus, & matronis ſalutationes: ſed & contra ſui imperatoris edictum cõcupiſcere aliena, & ſua cum lite repetere: ita nec ſe mundo, nec ſibi mundum crucifixerunt: vt qui ante vix in ſuo vico vel oppido cogniti fuerunt, modo circumeuntes prouincias, & curias frequentantes, regum notitias, principum familiaritates aſſecuti ſunt. Idem hom. 4. ſup. Miſſus eſt.

Inhumanè redarguis opera eorũ, quorũ refugis onera: temerarie obiurgat virum reuertentem de prælio mulier nens in domo. Dico enim, ſi is qui de clauſtro eſt, eum qui verſatur in populo interdum minus diſcrete, minusve circunſpecte ſe ſe agere deprehenderit, verbi gratia: in verbo, in cibo, in riſu, in ira, in iudicio, non ad iudicandum confeſtim proſiliat: ſed meminerit ſcriptum, Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciẽs. Nam tu, qui in tui cuſtodia vigilas, benefacis: ſed q̃ iuuat multos, melius facit & virilius. Quod ſi implere non ſufficit, abſque aliqua inęqualitate vitæ & conuerſationis ſuę, memẽto quia charitas operit multitudinem peccatorum. Idem ſup. Cant. ſer. 120.

Tu qui in congregatione es, bene viue, ordinabiliter, ſociabiliter, & humiliter: ordinabiliter tibi, ſociabiliter proximo, humiliter Deo. Idem in ſermo.

Clauſtralis paradyſus ad ſuauem ſpirans auſtri clementiã, quaſi tot floribus vernat, quot virtutibus abundat. Dũ enim Diabolus officinas fratrũ circuit: debet eum fugare ab oratorio deuotio, à refectorio lectio, à dormitorio ſtramenta vilia, à capitulo patientia. Idem in Epiſt.

Non vultis eſſe contenti communi vita, non ſufficit vobis regulare ieiunium, non ſolennes vigiliæ, non impoſita diſciplina, nõ menſura, quam vobis partimur in veſtimentis vel alimentis: priuata pręfertis communibus: qui veſtri curam ſemel nobis dediſtis, quid rurſum vos de vobis intromittitis? Nam illam, qua toties Deum conſcientijs veſtris teſtibus offendiſtis, propriam ſcilicet voluntatem veſtram: ecce iterum magiſtrã habetis, non me. Illa vos docet naturæ non parcere, rationi non acquieſcere: ſeniorum conſilio vel exemplo non obtemperare, nobis nõ obe-

dire: An ignoratis, q a melior eſt obedientia, quam victimę? Nō legiſtis in regula veſtra, quòd quidquid fit ſine voluntate vel cōſenſu ſpiritualis patris, vanę glorię deputabitur, nō mercedi. Idem ſuper Cant. ſer. 29.

Si quid religionis oritur, quicumque reſiſtit, quicumq; repugnat, plane cum Ægyptijs paruulos Iſraelitici germinis necare conatur: imò cū Herode naſcentem perſequitur Saluatorem. Idem in ſermo.

Malum quod nemo videt, nemo arguit. Vbi autem non timetur reprehenſor, ſecurus accedit tentator, licētius perpetratur iniquitas. In conuentu vero, ſi qua bona agis, nemo prohiber. Malum autem facere ſi vis, nō licet. Si ergo de fatuis virginibus es, congregatio tibi neceſſaria eſt, ſi de prudentibus, tu cōgregationi. Idem ad Sophiam virginem.

Hugo. Duodecim ſunt abuſiones clauſtri, quibus tota religionis ſumma corrūpitur, ſcilicet prælatus negligens, diſcipulus inobediens, iuuenis otioſus, ſenex obſtinatus, monachus curialis, religioſus cauſidicus, habitus pretioſus, cibus exquiſitus, rumor in clauſtro, lis in capitulo, diſſolutio in choro, irreuerētia iuxta altare. Hugo lib. 2. de clauſ. animæ.

Vulpina plane conſcientia, tepida conuerſatio, animalis cogitatio, ficta confeſſio, breuis & rara compūctio, obedientia ſine deuotione, oratio ſine intentione, lectio ſine ædificatione, ſermo ſine conſcriptione. Idem lib. 1. de Anima.

Monachi ſibi clauſtra faciunt, quibus homo exterior teneri poſſit, ſed vtinam clauſtra facerent, quibus homo interior ordinate teneretur. Idem de clauſ. animæ lib. 2.

In choro ſum corpore, & alibi negotior mēte: nūc intus maneo, nunc foris ex eo: aliud canto, & aliud cogito: pſalmodię verba profero, & pſalmodiæ ſenſum non attendo: ſed mēte vagus, habitu diſſolutus, oculis attonitus, huc & illuc proſpiciēs, quęcunque ibi geruntur perluſtro & perſpicio: habitū monachi, non cōuerſationem habens, in magna corona & ampla cuculla ſalua mihi omnia exiſtimo. Idem ibidem.

Si vis eſſe monachus curialis, laudas quod non debes, defendis quod non expedit, operaris quod non licet, loqueris quod non decet. Idem lib. 12. de Abuſ.

Si monachus es, quid facis in turba? ſi amas ſilentium cur declamātibus aſſiduè intereſſe delectaris? Tu ſemper ieiunijs & fletibus inſiſtere debes, & tu Philoſophiā quæris. Simplicitas monachi, philoſophia eius eſt. ſed docere (inquis) alios volo; nō eſt tuum docere, ſed plangere. Si tamē doctor eſſe deſideras, audi quid facis. Vilitas habitus tui, & ſimplicitas vultus, innocentia vitæ, & ſanctitas conuerſationis tuæ, docere habēt homines. Idem ibidem.

Pone (inquit) ori meo cuſtodiam, & oſtium circunſtantiæ labijs meis. Oſtium dixit, non murū. Si enim murus poneretur, loquendi licentia omnino negari videretur. Sed oſtium ponitur quod tempore & loco clauditur, & aperitur. Eſt tempus & locus tacendi, & loquēdi. Aperitur itaque oſtium hora cōſtituta: ſcilicet in clauſtro lectioni: in capitulo confeſſioni: in Eccleſia orationi. Item clauditur oſtium in clauſtro confabulationi, in capitulo contentioni, in Eccleſia vanæ modulationi. Idem lib. de 12. Abuſ.

Summa monachi virtus humilitas: ſummum vitium eius ſuperbia. Iſidor. de ſummo bono. Iſidor.

Tunc ſe quiſque monachum iudicet, quando ſe minimum exiſtimauerit, etiam ſi opera maiora virtutum geſſerit. Idem ibidem.

Verus religioſus debet eſſe neglector quietis, fugax voluptatis, appetitor Euſeb. Emiſſe.

tor laboris, patiens abiectionis, impatiens honoris, pauper in pecunia, dites in conſcientia, humilis ad merita, ſuperbus ad vitia. Euſeb. in ſermo.

Quid nobis habitationis huius ſecreium prodeſt, quando tyrannico dominatu malitia regnat in nobis, quando ira ſuperequitat, quãdo maiorem metũ in nobis humanus oculus, quàm diuinus inijcit: quãdo nos illi laudabiles eremitę qui extra mũdum eſſe nos credimus, per diuerſarum paſſionũ vitia, mundũ intra nos incluſum tenemus? Quid prodeſt, ſi locus quietis tantum corporaliter teneatur, & inquietudo in corde verſetur? Quid inquam prodeſt, ſi in habitatione ſilentium ſit, & in habitatoribus vitiorũ tumultus, & colluctatio paſſionum? Si exteriora noſtra ſerenitas teneat, & interiora tempeſtas? Idẽ ad monach. ho. 4.

Gratis nobis de cruce & corporis afflictione blandimur ſi exterior homo noſter ſanctis laboribus exercetur, & à paſſionibus non curatur interior: ſic eſt, quõ ſi aliquis ſtatuã facit à foris aureã, ab intus luteã: vel quõ ſi domus magnifica arte cõſtructa à foris pulcherrimis coloribus depicta videatur, & ab intus ſerpentibus & ſcorpionibus plena ſit. Quid ꝓdeſt, quod affligis corpus tuum, quando nihil proficit cor tuum? Ieiunare & vigilare, & mores non corrigere ſic eſt, quõ ſi aliquis extra vineã, aut circa vineam, extirpet, & colat, vineam ipſam deſertam atque incultam derelinquat, vt ſpinas atque tribulos germinet. Idem ibidem.

Sufficere nobis putamus, quod locum habitumq; mutauimus, quod hic aliquãtulum temporis viximus: ſpem omnem in annorum numero collocantes. Iidem hom. 5.

Videte vocationem veſtrã fratres chariſſimi, venire ad eremum, ſumma perfectio eſt: non perfectè in eremo viuere, ſumma damnatio eſt. Et mox, ſi exteriora ſerenitas teneat, & interiora tempeſtas. Solemus annos noſtros & temporum ſpatia, quibus nunc viuimus, ſupputamus. Non te fallat quicunque ille es, numerus dierum, quos hic relicto corporaliter ſeculo conſumpſiſti. Illum tantum diẽ vixiſſe te computa, in quo voluntates proprias abnegaſti, in quo malis deſiderijs reſtitiſti, quem ſine vlla regulę tranſgreſſione duxiſti. Illum diẽ vixiſſe te computa, qui puritatis & ſanctæ meditationis habuit lucem, quem nõ conuerſatio tenebroſa mutauit in noctem. Illum inquam applica ad vitam tuam, cuius vſus peruenit ad animam tuam. Idem ibidem. hom. 9.

Sic debet monachus vndiq; ſeipſum circunſpicere, & immobilem tenere animi oculum ad ſuam cuſtodiã, quaſi ſi per medios laqueos ſem per incedat. Athanaſius. Athana.

Martyres quidem ſæpe vel vno temporis momento cum certaſſent, perfectionem aſſecuti ſunt: at monachorum vita ſingulis diebus per Chriſtũ certans, martyr eſt: ideſt, teſtimoniũ Chriſto dicit, non aduerſus ſanguinẽ & carnem in acie inſtructa: ſed aduerſus principatus, aduerſus poteſtates, aduerſus mundi dominos, rectores tenebrarum harum aduerſus ſpirituales aſtutias, vſque ad vltimum ſpiritum certamen habens, & certat, & coronatur armatura Dei induta. Idem.

Monachis delitię ſunt continẽtia, & actio omnium, & gloria à nemine cognoſci. Grego. Niſſe. Gregor. Niſſe.

Vides iſtos opibus & domibus carentes, excatnes, exiles, & exangues, etiã Deo hac ratione appropinquantes illotis pedibus, & humi cubãtes: qui infra cum ſint, inferiora ſuperant, & inter homines ſupra humanam conditionem ſunt: vinctos & liberos: detentos, & tamen non teneri: quorum in mundo nihil eſt, & Theol.

omnia ſupra mundum: quorum duplex eſt vita, altera quæ deſpicitur, altera quę appetitur: qui per mortificationem ſunt immortales, qui per ſolutionem Deo copulati & apti ſunt: quorum ſunt fontes lucis, & quorũ iam ſunt irradiationes, quorum Angelicæ pſalmodiæ, & per noctes ſtationes, & mentis ad Deũ raptæ peregrinatio, quorum denique purgatio, quorumque repurgari eſt. Theolog.

Non eſt pietas in rebus paruis, nec philoſophia in vultus demiſſione, ſed in animi firmitate, & cogitationis puritate, & vera ad res honeſtas propenſione. Idem.

Clima. Monachus eſt ordo & ſtatus Angelicus in corpore materiali & ſordido conſummatus. Monachus eſt, qui ſolum ad Deum acie mẽtis intentus, illum ſemper orat, in omni tempore, & loco, & re. Monachus eſt, perpetua naturæ violentia, ſenſuumque vigilantiſſima & indefeſſa cuſtodia. Monachus eſt caſtificatum corpus; expiatum os, animuſque diuino ſemper lumine irradiatus. Monachus eſt afflictus & mœrens animus: qui iugi mortis memoria, ſiue vigilans, ſiue obdormiens, ſeipſum ſemper exercet. Clima. Grad. 1.

Quicunque in congregationibus degimus, aduerſus omnia quidẽ, ſed contra hæc duo præcipue vitia horis ſingulis pugnare debemus: aduerſum inſaniam veneris, atque iracundiam. Hæc enim in turba fratrũ proprijs materijs abundat. Ibidem.

Monachorum quidem lux Angeli ſunt, cũctorum autem mortalium lux monaſtica eſt diſciplina. Curent ergo ſumma ope fieri omnibus optima forma: neque vllam cuiquã dent offenſionem &c. Idem Grad. 26.

Nos ex duobus exemplis eorũ, qui terrena & infima purgare ſolẽt, duas conuenientiſſime purgationes eorũ: qui ſuperna ſapiunt colligimus: Et fullonum quidem officinam (exempli cauſa) dicimus cœnobium ſecundum Deum: quod ſordes & craſſitudinem, atq; turpitudinem animę diluit, atque reſecat. Tingentium vero officina eſt Anachoris is ijs qui in cęnobio exercitatione laſciuiam, & iracundiam depoſuerunt: iamque ex ea ad quietem ſolitudinis migrarunt. Idem de diſcretione ad diſcernendum facile.

Cœlibatus iugum nulli imponas: res enim eſt periculoſa, & cuſtoditu difficilis, quando per neceſſitatem contigerit. Ignatius. Ignati⁹.

Iunioribus nuptias concede, antequam meretricijs amoribus implicentur. Idem.

Vt ſi grammaticũ ſe ꝓfeſſus quiſpiã, barbarè loquatur, aut ſi abſurde canat is, qui ſe velit haberi muſicũ, hoc turpius eſt, quod in eo ipſe peccat, cuius profitet ſcientiã: ſic philoſophus in ratione vitæ peccans, hoc turpius eſt, qđ in officio, cuius magiſter eſſe vult, labitur, artemq; vitæ ꝓfeſſus, delinquit in vita. Cicer. 2. Tuſcu.

¶ Vita monaſtica bonis paradis⁹, malis tormẽtum eſt: Huius rei cauſa eſt, ꝙ res oẽs ſumma cura ſe in ſuo eſſe conſeruare nituntur, & ſtudioſe quæ ad hoc neceſſaria ſunt quærũt. Quo fit vt viri ſpirituales diligẽter ea quæ ad regularis vitæ inſtitutũ pertinent, ſeruare ſtudeant: qm̃ hiſce rebus in vita ſpirituali maxime cõſeruantur: quod ipſi magnopere cõcupiſcunt: ideoq; illis regularis vitę præcepta, non oneri, ſed voluptati ſunt. At cõtra carnales quia in carnali vita conſeruari ſtudent, carnalia opera appetunt: quæ ad hoc deſeruiũt: ſpiritualia vero faſtidiunt, quæ illis aduerſantur. Ideoq; illis monaſtica vita tormẽtũ eſt, quæ ſpiritualibus vt dixi viris paradiſus delitiarum eſt. COLLE.

Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſecularibus. Nemo vaſis quę ad ſacra miniſteria cõſecrata ſunt, in 2. Tim. 2

alios

alios vſus conuertit. Cum ergo monachi diuinis rebus, velut ſacra vaſa addicti ſint, ſicut nec vaſa ſacra prophanari,ita nec ipſos ſecularibus negotijs occupari decet.

In holocauſto Domini quod ex pecoribus eſt, ſolū licet offerre maſculum: in hoſtia vero pacificorum, & mas & fœmina offerri poſſunt. Quid ſibi vult differentia hæc? Quid in his religionis? Holocauſtum viros perfectos, qui ſe & omnia ſua nihil ſibi relinquentes Domino obtulerūt repræſentat. Hoſtiæ verò pacificorum imperfectos deſignat, qui ſolum adipē, hoc eſt interiora amoris viſcera Deo offerunt, reliqua ſibi reſeruantes. Ad illam autem oblationem maſculus tantum, hoc eſt, maſculinus & fortis animus eligitur: ad hanc autem quæ imperfectorum eſt, & mas & fœmina admittuntur: quoniam imbecilles etiam & infirmi hoc Domino ſacrificium offerre poſſunt.

Nemo aut locorum opportunitati aut profeſſionis ſuæ dignitati nimiū fidat. Sancta enim profeſſio neminē ſanctum efficit, ſed obligat tamē ad

Gen. 19. ſanctitatem. Loth in ciuitate iuſtus, in monte deliquit.

Diabolus ſub vmbra dormire dicitur, in ſecreto calami. Calamus, foris quidē nitidus, intus vacuus, & ideo ſonorus eſt. Qua ſpecie quid aliud quàm vel mali clerici vel monachi deſignantur? Nitēt enim exterius habitu & religionis ſpecie, ſonant autē frequenti vſu diuinæ laudis modulatione, intus autē veræ pietatis & charitatis ſucco inanes & vacui ſunt.

Renunciatio.

Gregor. SI nihil in hoc amādo poſſidetis, etiam poſſidendo cūcta relinquitis. Greg. in hom.

Qui cœleſtis vitæ dulcedinem inquantum poſſibilitas admittit, perfecte cognouerit, ea quæ in terris amauerat, libenter cuncta relinquit. Idē.

Multa relinquitis ſi deſiderijs renunciatis. Exteriora etenim noſtra Domino quamlibet parua ſufficiūt; cor namque & nōn ſubſtantiam penſat: nec perpendit quantum in eius ſacrificio, ſed ex quanto proferatur. Idem in homil.

Laborioſum non eſt homini relinquere ſua, ſed valde laborioſum eſt relinquere ſemetipſum. Idem.

Omnia relinquere poſſumus etiā retinendo. Greg. vide Greg. in mor. lib. 7. c. 17. & 18. vbi multa de amore cōſanguineorū diſſerit.

Vilius terrena opulentia tenetur humiliter, quam ſuperbe relinquatur. Auguſt. Auguſt.

Apoſtoli quantum ad diuitias nihil, quantum ad voluntatem totum mundum reliquerunt. Idem.

Amandus eſt generator, ſed præponendus eſt creator. Aug. in ſermo.

Licet ſparſo crine & ſciſſis veſtib⁹, vbera quibus te nutrierat mater oſtēdat: licet in limine pater iaceat; per calcatum patrem perge, ſiccis oculis ad vexillum crucis euola: ſolum pietatis genus eſt, in hac re eſſe crudelē; veniet poſtea dies ille, quo victor reuertaris in patriam. Hiero. in Epiſto. ad Heliodo. Hieron.

Totū Deō dedit, qui ſeipſum obtulit. Idem.

Qui vult eſſe perfectus, multitudines hominū, officia & ſalutationes & conuiuia quaſi cathenas fugiat voluptatum. Idem.

Vtinam quod renūtiamus ſeculo, voluntas ſit, non neceſſitas. Idem.

Difficilius arrogantia, quam auro & gemmis caremus. His enim abiectis, interdum glorioſius tumemus, & venerabilem paupertatem popularí auræ anteſerimus. Plus enim eſt animum depoſuiſſe quam cultū. Idem Epiſt. 120.

Volēs diſcipulos reuerti domum, & ſuis omnia renunciare, magiſtri

ſtri voce prohibetur. Sepultura patri non datur, & pietatis genus eſt, impium eſſe pro Domino. Idem ad Marc.

Ordinate in me charitatem. In Cãticis. Rectus ordo eſt poſt Deum, amare patrem, & amicos: ſi tamẽ neceſſitas venit, vt vtrunque ſeruari nõ poſſit, odium in ſuos, pietas in Deũ eſt. Idem ad Paul.

Vis breuiter lector eius S. Paulæ ſcire virtutes? Omnes pauperes ſuos, pauperior ipſa dimiſit. Seruos oẽs & ancillas ſuas, in fratres ſororeſq; mutauit, Euſtochium filiam grandi ære alieno oppreſſam, ſola fide & gratia diuitem reliquit. Idẽ in Epitah. Paul.

Nec diu potuit excelſi apud ſeculum generis, & nobiliſſimæ familiæ viſitationes & frequẽtiam ſuſtinere. Sola & incomitata in eremum Paulorum atque Antoniorum pergere feſtinabat &c. Tandem exacta hyeme aperto mari deſcendit ad portũ, fratre, cognatis, affinibus, & (qđ his maius eſt) liberis proſequentibus, & clementiſſimam matrem pietate vincere cupientibus. Iam carbaſa tendebantur, & remorum ductu nauis in altum protrahebatur. Paruus Toxotius ſupplices manus tendebat in littore. Rufina iam nubilis, vt ſuas expectaret nuptias tacens fletibus obſecrabat. Et tamen illa ſiccos tendebat ad cœlum oculos, pietatem in filios, pietate in Deum ſuperans. Neſciebat ſe matrem, vt Chriſti probaret ancillam. Torquebantur viſcera, & quaſi à ſuis membris diſtraheretur, cũ dolore pugnabat, in eo cunctis admirabilior, quod magnam vinceret charitatem. Inter hoſtium manus, & captiuitatis duram neceſſitudinem, nihil crudelius eſt, quam parẽtes à liberis ſeparari. Hoc contra iura naturæ plena fides patiebatur, imo gaudens animus appetebat. Sulcabat interim nauis mare, & cũctis qui cum ea vehebantur littora reſpicientibus, ipſa auerſos tenebat oculos, ne videret quos ſine tormento videre non poterat. Idem ibidem.

Si vis perfectus eſſe, mundum relinque. Priſtina veſtimenta contẽne, & vt euadas Ægyptiam dominam ſeculi, pallium derelinque. Helias ad cœlorũ regna feſtinans, nõ poteſt ire cum pallio, ſed mundi in mundo veſtimenta dimittit. Contemnis aurum? contempſerunt, & multi philoſophi. E quibus vnus multarum poſſeſſionum pretium proiecit in pelagus. Abite dicens, in profundum malæ cupiditates, ego vos mergo, ne ipſe mergar à vobis. Idem ad Iulianum.

Idem ſuper illud. Honora patrem & matrem &c. Si te caro à patre ſeparat, tandiu noſcas carnis copulam, quandiu ille ſuum nouerit creatorem. Idem.

Gladium tenet hoſtis vt me perimat, & ego de matris lachrymis cogitabo? Idem ad Heliodor.

O dira abuſio: domus ardet, ignis inſtat à tergo, & fugienti prohibetur egredi, euadenti ſuadetur regredi, & hoc ab his qui in ipſo incendio poſiti ſunt, & obſtinatiſſima dementia, ac dementiſſima obſtinatione, fugere periculum nolunt. Proh dolor, ſi contẽnitis mortem veſtram, cur appetitis & meam? Ber. in Epiſt. Bernar.

Eccleſia iubet vt concupiſcat rex decorem eius, obliuiſci populũ ſuũ, & domũ patris ſui. Puer Ieſus inter cognatos & notos quæritur, nec inuenitur. Fuge fratres tuos & tu, ſi tuam vis inuenire ſalutem. Fuge inquam de medio Babylonis, fuge à facie gladij Aquilonis. Idem in Epiſto.

O dirum patrem, ò ſæuam matrẽ, ò parẽtes crudeles & impios, imo nõ parentes, ſed peremptores: quorum dolor ſalus pignoris: quorum conſolatio mors filij eſt: qui me malunt perire cum eis, quã regnare ſine eis. Idem ibidem.

Fidelis

Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, quia ſi impium eſt cõtemnere matrē, contēnere propter Chriſtũ pijſſimũ eſt. Nam qui dixit. Honora patrem & matrem: ipſe etiam dixit, Qui amat patrē & matrem pluſquã me, non eſt me dignus. Idem ibid.

Quantos mũdi ſapientia ſupplantat, & conceptũ in eis extinguit ſpiritũ, quē voluerat vehemēter Dñs accēdi? Noli (inquiũt tales) præcipitanter agere, diu cõſidera, diligenter intuere: magnũ eſt quod ꝓponis, & opus egens multa deliberatione: experire quid poſſis, amicos cõſule, ne poſt factũ pęnitere contingat. Vocat magni cõſilij Angelus, quid opus eſt vt aliena conſilia præſtoleris? Quis enim fidelior, quisve ſapientior illo? Seduc me Domine, & ſeducar: fortior eſto & inualeſce. Idem de contempt.

Si ſapis, ſi habes, ſi tecũ eſt lumen oculorum tuorum, deſine iam ea ſequi, quæ & cõſequi miſerum eſt. Beatus qui poſt illa nõ abijt, quæ poſſeſſa onerant, amata inquinant, amiſſa cruciant. Idem in Epiſt.

Secuti ſumus te, nimirũ quia exultauit vt gigas ad currendam viã ſuã, nec currentem ſequi poteras oneratus: ſed nec inutilis commutatio, pro eo qui ſuper omnia eſt, omnia reliquiſſe: omnia ſane dixerim, non tantum poſſeſſiones, ſed etiam cupiditates, & eas maxime. Idem de Contēp.

Plus mundi concupiſcentia quam ſubſtantia nocet: & hæc fugiendarũ cauſa diuitiarũ præcipua eſt: qđ aut vix, aut nunquã ſine amore valēt poſſideri. Facile.n. cor humanum omnibus quæ frequentat adhæret. idem.

Fili vinum non habēt. Quid mihi & tibi eſt mulier? Vt quid fratres ſic reſpõdit Chriſtus? vtiq; propter nos, vt conuerſos ad Deum iam non ſolicitet carnalium cura parentum, & ne ceſſitudines illæ non impediant exercitium ſpirituale: quandiu enim de mundo ſumus, debitores nos conſtat eſſe parentum: at poſtquàm reliquimus noſmetipſos, multomagis ab eorum ſolicitudine liberi ſumus. Idē ſuper Cant. ſerm. 28.

Nihil prodeſt ei nuditas, cui ineſt cupiditas. Ex vitis Patrum.

Noueris nõ prohiberi pietatis officium, ſed negari carnalitatis affectum, proximis enim carnaliter pręſtat, quod extraneis piè impenditur. Iſido. de ſum. bo. Iſidor.

Si quis renuntiat omnibus quæ poſſidet, & ſuis non renuntiat moribus, non eſt Chriſti diſcipulus. qui enim renuntiat rebus ſuis ſua abnegat: qui vero renũtiat ſuis moribus, ſeipſum abnegat. Idē li. 3. de ſum. bo.

Nõ ſatis ꝓdeſt quod à nobis qualeſcunq; facultates excludimus, qñ ipſę in nobis reſederunt cupiditates. Inde eſt, quod interdũ de rebus paruiſſimis excitamur, & pro vilium rerum appetitu viliſſimas intentiones mouemus. Et inter hæc qũo exultat aduerſarius noſter, qñ nos videt ad hoc maxima contempſiſſe, vt in minimis deformius vinceremur? Ideoque ea quę foris poſita erant abieciſſe nihil prodeſt, niſi ēt ea quæ intus ipſius animæ viſceribus adhęſerunt, radicitus euellantur. Vnde & Apoſtolus non dixit, Aurum & argentum radix eſt oĩum malorum, ſed magis cupiditas diuitiarum: & non ſolũ diuites, ſed & qui volunt diuites fieri, incidere in laqueum & tētationem. Ergo Apoſtolus non ſolũ habentes, ſed ipſam habendi perſequitur voluntatē. Ideoq; nihil proficit homo relinquendo, quod extra ſe eſt, qui vitia intra ſe tenet. Itaque (vt dixit) fratres hic ſumus, & toti non ſumus. Euſeb. Emiſſe. ad monach. hom. 5. Euſeb. Emiſſ.

Siquis (inquit Apoſtolus) vult eſſe ſapiens inter vos, ſtultus fiat, vt ſit ſapiens. Quid eſt hoc ſtultus fiat, vt ſit ſapiens? An non videtur aliquatenus ſtultus homo, quando amore ſalutis ſuę, & cęleſtis tremore iudicij, diuer-

ſã vitæ huius oblectamenta, quæ ſolebat ambire, refugit? quæ ſolebat congregare contemnit? imo per ſinus pauperum ſeminantis more diſpergit? Affluentia offenditur, inedia paſcitur, ieiunijs delectatur, corde humiliatur, habitu mutatur: dimittit quod poſſeſſione tenet, & quærit cogitatione quod non videt, animũ cęlo inſerens: quod amauit odit, ſtudet velle quod noluit. Trahit enim poſt ſe cor illius eruditio, & fideliũ veridica promiſſio ſanctorũ: de quibus dictũ eſt, vt ſeductores, & veraces. Quare ſeductores? Quia docent hoĩem deſpicere qđ habet, & ſperare quod non habet. Quę oculis expoſita ſunt, auerſis & clauſis ſenſibus præterire, & quæ ab oculis remota ſunt, inexplebilibus deſiderijs explorare. Euſe. Emiſſ. hom. in die Pente.

Hugo de S. Victo. Vt ait Ouidius: Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos Ducit: & immemores nõ ſinit eſſe ſui. Magnũ virtutis principiũ eſt, vt diſcat paulatim exercitatus anim⁹ viſibilia & tranſitoria primũ commutare, vt poſtmodũ poſſit derelinquere Delicatus ille eſt adhuc, cui patria dulcis: eſt fortis autem iam cui omne ſolum patria eſt, pfectus vero, cui mũd⁹ exiliũ eſt.

Io. Caſſ. Pudet dicere, ita pleroſq; abrenũciaſſe conſpicimus, vt nihil amplius immutaſſe de interioribus vitijs ac moribus cõprobentur, niſi ordinem tantum atq; habitum ſecularẽ. Quibus profecto non proderit maiores opes ac ſubſtantias contempſiſſe, quia affectus earum ob quos illæ cõtemptæ ſunt, in res paruas atque exiguas tranſtulerunt. Nam vitium cupiditatis atque auaritiæ, quod erga ſpecies pretioſas exercere non poſſunt, circa viliores materias retinentes, non abſcidiſſe, ſed immutaſſe ſe probant priſtinam paſſionem. Nam nimia deuicti diligentia erga curam pſiathi, ſportellę, ſagelli, codicis, martæ, aliarumque ſimilium rerum quãuis viliſſimarum: eadem tamen quæ ante libidine detinent, & ab aliorum contrectatione defendunt, quæ vniuerſis fratribus debent eſſe communia.

Quid differt, vtrum quis perturbationem cupiditatis, erga opes amplas atque magnificas, an erga viliores exerceat ſpecies, niſi quod in eo reprehẽſibilior iudicãdus eſt: quod qui maxima ſpreuerit, in minimis obligetur? Ideoq; perfectionem cordis abrenuntiatio iſta non obtinet: quia cum cenſum habeat pauperis, nõ abiecit diuitis voluntatem. Idem ibidem.

Nemo in cœleſtem thalamum coronatus ingreditur, niſi qui primam & ſecundam & tertiam renunciationem impleuerit: vt ſcilicet primo renũciet rebus omnibus, & hominib⁹, & parentibus. Secundo volũtati proprię: tertio inani glorię quę ſolet obedientiam ſubſequi. Ibidem.

Peregrinatio veſtra eſt, omnium prorſus rerum ſeparatio ea ratione ſuſcepta: vt nunquã cogitatio noſtra à Deo ſeparetur. Idem Grad. 3.

Peregrinus ille eſt, qui veluti alterius linguæ inter ignotæ ſibi linguæ homines, in ſui agnitione ſecum habitat. Idem ibidem.

Sicut impoſſibile eſt, vno oculo in cęlum, altero in terram reſpicere, ita fieri nõ poteſt, vt is in anima nõ periclitetur, qui corpore & cogitatione ab omnibus & propinquis & extraneis non ſe peregrinum fecerit. Idem ibidem.

Dico tibi monache, quid quæris patrẽ? quid quæris matrẽ? Aut Chriſtiana eſt mater, aut non eſt Chriſtiana: aut ſancta eſt, aut peccatrix. Si ſancta eſt, gaudet quod ſeruis Domino: ſi peccatrix, dimitte illã, quia mortua eſt. Chryſoſt. de compunct. Chryſo.

Qui habet Ieſum, habet & patrẽ & matrem, habet filios, habet omnem propinquitatem. Quid quæris mortuos?

mortuos & ſequere viuum,& dimitte mortuos vt ſepeliant mortuos ſuos. Idem ibidem.

Sicut difficile eſt arborem iuxta viam poſitam, fructus ſuos vſque ad maturitatem ſeruare: ſic difficile eſt virum fidelem iuxta mundum iſtum viuentem, in actibus eius iuſtitiam immaculatam vſque ad finem tenere. Recede à via, & plantare in loco ſecreto, vt nec mūdus tecum habeat aliquid commune, nec tu cum mundo. Idem ſuper Matth.

Quintil. Nemo vnquam pro re aliqua plus dedit, quam qui ſibi ipſi nihil relinquit. Quintil.

COLLE. ¶Quemadmodum luctaturus dat operam ne quid in eo ſubſit, vnde illum prendere aduerſarius poſſit, (ideoque Athletæ olim nudis vnctiſque oleo corporibus luctabātur) ita quiſquis in militia Christi nomē dedit, dare operam debet, ne quid in eo ſubſit vnde Diabolus tentandi illius anſam arripiat. Si enim adhuc vel conſanguineorum, vel honoris, vel alicuius rei amore tenetur, huius occaſione multos ei tentator laqueos nectit: magnamque illi curarum & moleſtiarum materiā ſubminiſtrat. Videat ergo qſquis ſeculo renunciat, ne ſibi quicquam huiuſmodi relinquat. Propter hoc enim dictum eſt,

Pſal. 44. Audi filia & vide, & obliuiſcere populum tuum & domum patris tui. Quibus verbis monet Dominus fidelem animam, ſi velit ſpōſum amore ſui accendere, neceſſe eſſe, vt ipſa in illum omnem ſuum amorē transferat, ac omnia obliuiſcatur, quæ antea chariſſima habebat.

Pſal. 118. Ad renunciationis inſtitutū pertinent illa Prophetæ verba, Incola ego ſum in terra &c. Hoc eſt, animus meus, nō capitur rebus terrenis & caducis: ſed tanquā peregrinus hāc vitā tranſeo, ad regiones cœli ſummo deſiderio feſtinans: Itaq; Dñe ne me celes myſteria legum tuarum: quarū ſcientia, & obſeruatione ad vitam cęleſtem, & beatam peruenitur.

Egredere de terra tua, & de cognatione &c. Gen. 12.

Quid igitur an non poterat ſanctus Patriarcha in terra ſua Domino deſeruire? Poterat ſanè: ſed non ita commodè. Niſi enim multa à cognatis, parentibus, & amicis ad virtutem & pietatem impedimenta pręberentur (quibus nos variis curis & negotijs implicant) nunquam Dominus credentium patrem, & obedientiæ atq; virtutum omnium exēplar è terra ſua, domo, & cognatione egredi præcepiſſet. Hinc tot anachoritarum miriades ortæ ſunt quorum maxima pars, apta pietatis ſtudio loca genitali ſolo deſerto elegit.

Sicut facilius eſt ſemel vincere q̃ ſemper: ita facilius ſemel repudiare diuitias quàm ſemper moderatè vti diuitijs. Item facilius cœlibem eſſe, quam modeſte ſemper vti coniugio. Quā rem D. Aug. de bono coniugali confirmat his verbis. Multi quidem facilius ſe abſtinent, vt non vtatur nuptijs, quàm temperent vt bene vtantur. Et infr. Ego facilius non vtor nuptiis quibus vſus eſt Abrahā, quam ſic vtar nuptiis quemadmodum vſus eſt Abraham. Hinc licet colligere quanto in maiori periculo degant, qui in mundo, quàm qui in monaſterio vitam agunt. Quo nomine orationis ſtudium cæteraque ſpiritus arma illis neceſſaria ſunt, non quia in ſtatu perfectiori, ſed quia in periculo maiori verſantur.

Mira eſt illa Domini cōparatio in qua vbi ſumptus ad turris ędificationem neceſſarios eſſe dixiſſet, ſubdit protinus. Sic qui non renunciauerit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Quę cōuenientia inter pecuniā & pecuniæ rerumque omnium renunciationē eſt, cum

alterum

alterum alteri aduerſetur? Similitudo in hoc eſt, quòd ædificaturus turrim, omnia quæ ad opus hoc cōſummādum neceſſaria ſunt, ſiue lapides, ſiue ligna, ſiue calcem, ſiue cementarios, cæteroſque opifices parat. Vna autem pecunia præſtat hæc omnia. Quod autem in ædificiorum fabrica pecunia eſt, hoc idem eſt in ſtructura virtutum, & Euangelicæ vitæ perfectione, rebus omnibus renunciare, quemadmodum Saluator ipſe teſtatur. Quare? Quia nimirum quiſquis & rebus omnibus terrenis, & eorum curis, occupationibus, & amori renūtiauit, ad omnia ſpiritualia exercitia ſtudiumque rerum diuinarum ſolutus & expeditus eſt: cum nihil aut intra aut extra ſe ſubſit, quod illum impediat, aut in cœpto itinere remoretur. Adde quod qui ita rebus omnibus renunciauit, neceſſe eſt, vt in maxima rerum etiam neceſſariarum penuria vitam agat, nulliſque corporis delitijs indulgeat: ſed aſſiduis quotidie laboribus prematur. Labor enim & corporis afflictio huius renūciationis indiuiduus comes eſt. Igitur qui eò iam perducti ſunt, vt ſponte ſua omnibus renunciauerint, neceſſariò quoque inopem & laborioſam vitam amplexi ſunt: alterum enim ſine altero eſſe non poteſt. Atque ij plane ſufficientes habēt ſumptus, quibus ad euangelicæ vitæ, ac virtutum omnium ſtructuram pertingere poſſint. Nullus enim in acquiſitione virtutum labor eſt, cum ipſe labor amatur. Laboris enim amor in hoc negotio pecunia eſt. Labore n. & abſtinentia, & obediētia, & humilitas, & patientia, & caſtitas, & orationis ſtudium, cæteræque virtutes omnes comparantur. Sine labore namque nulla paratur virtus: laborē vero qui amat, nullum in virtutum acquiſitione laborem perfert. Labor igitur ſicut renunciatio (vt ante diximus) pecuniæ inſtar eſt, qua omnia quæ ad hanc ſtructuram pertinent, comparantur.

Prædicator.

Diuus Grego. in illud Pſal. Super ſenes intellexi, ſic ait, Quia ſtuduit operando implere quod didicit, accepit intelligere quod doceret. Greg. mor. lib. 11. c. 10. Gregor.

Super illud, Adulterātes verbum Dei. Nempe quia non filios Deo generare intendunt, ſed voluptatē ſuæ elationis ſatiare. Greg. in mor. lib. 16. cap. 18. 2. Cor. 2

Ille apud Deum magis in amore eius eſt, qui ad eius amorem plurimos trahit. Greg. in mor.

Humani generis redemptor per diem miracula hominibus exhibebat, & ad orationis ſtudium in nocte pernoctabat, vt perfectis videlicet prædicatoribus innuat, quatenus nec actiuam vitam amore ſpeculationis funditus deſerant, nec contemplationis gaudia operationis nimietate penitus contemnant: ſed quieti contemplantes ſorbeant, quod occupati erga proximos loquentes refundant. Greg. vbi ſupra.

Sunt nonnulli, qui ſolerti cura ſpiritualia præcepta perſcrutantur: ſed quæ intelligendo penetrant, viuendo conculcant, repente docent quæ non opere, ſed meditatione didicerunt, & quod verbis prædicant, moribus impugnant. Greg. in Paſtoral.

Quo reatu aſtringantur aſpiciant, qui dum peccantibus fratribus, verbum prædicationis ſubtrahunt, morientibus animabus vitæ remedia abſcondunt. Greg. in Paſto.

Tutius veritas auditur, quàm prædicatur: quoniam cum auditur, cordis humilitas cuſtoditur, cum autem prædicatur vix non ſurripuit cuiquā hominum quantulacunque iactantia, in qua vtique pedes affectionis, vel intentionis aliquantulum inquinantur.

nantur. Gregor. in Ezechiel.

Penſare debet Doctor quid loquatur, cui loquatur, quando loquatur, & quantum loquatur: ſi enim vnum horum defuerit, loquutio apta non erit. Greg. ſuper Ezechiel.

Qui peccatori prædicat, tanta diſpenſatione componere prædicationem debet, vt nec derelicta ſpe, timorem ſubtrahat, nec ſpe ſubtracta, in ſolo eum timore derelinquat. Grego. in mora.

Plus eſt verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere, quàm ventrem moriturae carnis terreno pane ſatiare. Greg. in homil.

Lingua noſtra bonis fomentum ſit, prauis aculeus, tumidos retūdat, iratos mitiget, pigros exacuat, deſides hortatu ſuccendat, refugiētibus ſuadeat, aſperis blandiatur, deſperatos conſoletur: vt qui doctores dicimur, viam ſalutis gradientibus oſtendamus. Greg. in Reg.

Si inuiſibilia penſamus nimirum conſtat, quia maius eſt miraculum prædicationis verbo ac orationis ſolatio peccatorem conuertere, quàm carne mortuum ſuſcitare. Gregor. in Dialog.

Iuxta Pauli vocem, in arca tabernaculi cum tabulis virga ſimul & manna eſt: quia ſcripturæ ſacræ ſcientia in boni doctoris pectore, ſicut eſt virga diſtrictionis, ſic eſt & manna dulcedinis. Greg. in Paſto.

Sancti viri amando diſcunt, quod dicendo proferunt. Gregor. ſuper Ezechiel.

Nōnunquem etiam ſancti viri de bona ſua opinione gaudent, cū per hanc ad meliora proficere audientes penſant. Greg in mor.

Si magnę mercedis eſt, à morte eripere carnem quandoque morituram, quanti eſt meriti, à morte animam liberare in cœleſti patria ſine fine victuram? Greg. in Hom.

Perfectus prædicator non eſt, qui propter contemplationis ſtudium operāda negligit, vel propter operationis inſtantiam cōtemplanda poſtponit. Greg. ſuper Ezechiel.

Sunt nonnulli qui magnis muneribus ditati, dum ſolius contemplationis ſtudijs inardeſcunt, vtilitati proximorum vacare prædicatione refugiunt, ſecretum quietis diligunt, ſeceſſum ſpeculationi appetunt: de quo ſi diſtrictè iudicetur, ex tantis proculdubio rei ſunt, quantis venientes ad publicum prodeſſe potuerūt. Greg. in Epiſto.

Prædicatores boni, & honorē propter elationem fugiunt, & honorari tamen propter imitationem volunt. Greg. in moral.

Exponens illud Iob, ſi fructus terræ comedi abſque pecunia. Fructus etenim terræ abſque pecunia comedere, eſt ex Eccleſia quidē ſumptus accipere, ſed eidem Eccleſiæ prædicationis pretium non prębere. Quid ad hoc nos paſtores dicimus, qui aduentum diſtricti iudicis præcurrentes, officium quidem præconis ſuſcipimus: ſed alimēta Eccleſiaſtica mu ti manducamus? Greg. in Moral. Iob. 31.

Niſi Spiritus ſanctus adſit cordi audientis, otioſus eſt ſermo doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat, quod ex ore docentis intelligit: quia niſi intus ſit qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat. Grego. hom. 30. ſuper Euangelio.

Vt longe ante nos reuerendæ memoriæ Gregorius Nazianzenus edocuit, non vna & eadem exhortatio cunctis cōgruit, quia nec cūctos par morum qualitas adſtringit. *Sæpe* namque alijs officiūt, quæ alijs proſunt, quia plerumque herbæ quę alia nutriunt, alia occidunt, & leuis ſibilus equos mitigat, & catulos īſtigat, alteri vires iūgit: & paſtus qui vitam fortium roborat, paruulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet ſermo doctorum, vt ſua ſingulis

ſingulis congruant, & tamen à communi ædificationis arte nuſquam recedant Greg. in Paſtoral.

Vbi conſcientiam morder reatus criminis, linguam ligat timor confuſionis. Greg. vbi ſupra.

Nequaquam debent homines in ætate infirma prædicare: quia ſermo doctrinæ non ſuppetit niſi in perfecta ętate Redemptor noſter cum cœli ſit cõditor, & Angelorum doctor, ante tricennale tempus in terra magiſter noluit fieri hominum: vt videlicet præcipitatis vim ſaluberrimi timoris infunderet: cùm ipſe etiã qui lãbi non poſſet perfectæ vitæ gratiã non niſi perfecta ætate prædicaret. Greg. ſuper Ezech. Hom. 2.

Diſpenſanda eſt prædicatio pro loco & tempore & locorum capacitate, quæ ſi rara fuerit non ſufficit, ſi aſſidua, vileſcit. Greg in Hom.

Cuius vita deſpicitur, reſtat, vt eius prædicatio contemnatur. Grego. vbi ſupra.

Idem Greg. de ſeipſo loquẽs. Vſurpaui mihi ait cotis officium, quæ ferrum reddit acutum, cum ſit inutilis ad ſecandum. Pulchrum depinxi hominem pictor fœdus, aliosq; ad perfectionis littus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus verſor. Grego. in fine Paſt.

Nullum omnipotenti Deo tale ſacrificium, quale eſt zelus animarum. Greg hom. 22. ſuper Ezech.

Poſt prædicationem lauat pedes Apoſtolis: quia aliquando inde inquinantur veſtigia loquentium, vnde audientium corda mundantur, dum ſe extollunt: quia per eos gratię prædicationis deriuatur. Greg. in mor. lib. 1. c. 23.

Cum prædicatores ea proferunt quæ ſeruare contemnunt, veritas ſic linguam mouet vt feriat vitam, quatenus ipſi ſibi & verbis fiant iudices, & factis accuſatores. Greg. vbi ſupra lib. 8. cap. 26.

Ad ſupernum deſiderium inflammare auditores nequeunt verba quæ frigido corde proferuntur: nec enim res quæ in ſeipſa non ardet, aliud accendit Greg. vbi ſup. c. 29.

Dum perſona diſplicet, nec recta quæ protulerit, placent. Grego. lib. 9. cap. 1.

Animalia intus & in circuitu plena ſunt oculis, quia qui ſtant in conſpectu Dei, omnia debent circunſpicere. Hinc & ſponſæ gloria ab intus, ſed in fimbrijs aureis: intus ſibi pulchra, & alijs foris: ſe prouehens, & alios erudiens. Greg. 19. mor. c. 10.

Gregor. ſuper illud Iob: ſuper ipſos ſtillabat eloquium meum, ſic ait: Debet Prędicator perſpicere, ne plus prædicet, quam ab audiẽte capi poſſit: ne dum paruis ſublimia & non profutura prædicat, ſe magis curet oſtẽdere quam auditoribus prodeſſe. Greg. mor. lib. 20. c. 1.

Mulier quæ vigilans filium nutriebat, dormiendo peremit: ita prædicator malus doctrina educat, moribus occidit. Greg. mor. lib. 21. c. 9.

Dominus Herodi curioſo non reſpondet: docens vt quoties auditores non ſua volunt corrigere, ſed noſtra laudare, tunc nõn loquamur, ne culpa quæ illorum tantum erat, cõmunis fiat. Gregor. 22. mor. c. 26.

Pius paſtor, quia Domini gloriã non ſuam quærit, ab omnibus vulę adiuuari quod agit. Vnde Moyſes, Num. 11
Quis det mihi vt omnes prophetẽt? Greg. 22. mor. c. 24.

Bonus prædicator in cunctis, quæ loquitur ſe inſpicit, ne in eo quod recte prædicat, vitioſæ elationis extollat, neue vita à lingua diſcordet: pu(?)tet que audientium meritis ſe accipere quod loquitur. Gregor. 23. mor. cap. 4.

Sanctus ex neceſſitate officium loquendi ſuſcipit: ſed ex magno deſiderio otiũ taciturnitatis quærit. Grego. vbi ſupra.

Grego-

1.Tim.4. Gregorius ſuper illud Apoſt. Doce cum imperio, ſic ait: Cum imperio docetur, quod prius agitur, quam dicat. Subtrahitur enim doctrinæ fiducia, quia conſcientia præpedit linguam. 23. moral. c. 13. Hoc modo exponit illud Matth. 7. Erat docens eos, quaſi poteſtatem habens, &c. Matt.7.

Sancti dum auditores ꝓficere ſentiunt, ipſi amplius feruefcunt & ad prædicandum validius ſuccenduntur. Greg. 27. mora. cap. 25.

Menti ſponſum ſuum fortiter amãti, de amore vitæ præſentis, vna ſolet eſſe conſolatio, ſi per hoc quod ipſa ab eius viſione differtur, aliorum animę eius verbo proficiant, & ad cœleſtem ſponſum amoris facibus inardeſcant. Mœret, quia differre ſe conſpicit: triſte eſt ei omne quod aſpicit: quia illum adhuc nõ videt, quem videre concupiſcit. Sed eſt, vt dixi, non parua cõſolatio, ſi feruens anima differtur, & per eã multæ colliguntur: vt tarde eum cum multis videat, quem ſola videre citius volebat. Vnde rurſus in Canti. ſponſa dicit, Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo. Quid nanque ſunt flores, niſi animæ bonum iam opus inchoantes, & deſiderium cęleſte redolentes? Quid mala de floribus, niſi perfecte iam bonorum mentes, quæ ad fructum perueniunt boni operis? Quæ ergo amore lãguet, fulciri quærit floribus, ſtipari malis: quia ſi illũ quem deſiderat videre adhuc nõ permittitur, magna eſt ei conſolatio, ſi aliorum profectibus lætetur. Penſemus ergo qualis Pauli mens fuerat, qui dicebat, Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Deſiderium habens diſſolui, & cum Chriſto eſſe, multò magis melius. Sed ecce qui diſſolui deſideraç, quo amore lãguat, videamus. Permanere autem in carne neceſſarium propter vos. Et proficientibus diſcipulis dixit: Quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ? Gre. ho. 15. ſup. Ezech.

Cant.2.

Philip.1.

Exaudi te ipſum duriſſime, immaniſſime doctor. Quid mihi lingua aurea, & cor ferreum? Aug. in Epiſt. Auguſt.

Salus religionis huius, per quã ſolam ſalus veraciter promittitur, nulli vnquàm defuit, q dignus fuit, & cui defuit, dignus non fuit: ab exordio nãque propagationis humanę, vſque in finem, quibuſdam ad præmium, quibuſdam ad iudicium prædicatur. Idem de. 5. quæſtionibus.

Ne trepidus ero ad proferendam ſententiam meam, in qua magis amabo inſpici à rectis, quam timebo mordeRi à peruerſis: gratanter enim ſuſcipit oculum columbinum pulcherrima & modeſtiſſima charitas: dentem autem caninum vel euitat cautiſſima humilitas, vel retundit ſolidiſſima veritas. Idem de Trini.

Solicitiſſime cauendum eſt in docendo ſuperbiæ vitium, quod in diſcendo non ita eſt. Idem in Epiſt.

Hæc lex eſt diuinæ prouidentiæ, vt nemo à ſuperioribus adiuuetur ad cognoſcendam gratiam Dei, qui non ad eandẽ puro affectu inferiores adiuuerit. Idem de vera religione.

Omnis res quæ dando non deficit, dum habetur, & non datur nondum habetur, quomodo habẽda eſt. Idem de doct. Chriſt.

Doctrina per malos, palmes in ſepe, botrus in ſpinis caute lege, ne dũ quæris fructum, laceres manum, & cum audis bona dicentem, ne imiteris mala facientem. Idem ſuper Ioan.

Si me poſſes docere quod neſcio, non ſolum te verbis, ſed & pugno cædentem, deberem patientiſſime ſuſtinere. Idem ibidem.

Prædicator laboret, vt intelligẽter, vt libẽter, vt obediẽter audiat: & hoc ſe poſſe magis pietate orõnũ, quã oratoris facultate nõ dubitet, vt orãdo ꝓ ſe ac ꝓ illis quos eſt alloquuturus ſit

prius

prius orator, antequam doctor: & ipſa hora accedens prius quam exerat proferentem linguam, ad Deum leuet animam ſitientem, vt eructet quod biberit, vel quod impleuerit, fundat. Idem lib. 4. de doctrina Chriſtiana.

Hieron. Non confundant opera tua ſermonem tuum, ne cum in Eccleſia loqueris, tacitus quilibet reſpondeat, Cur ergo hæc quæ dicis ipſe non facis? Delicatus magiſter eſt, qui pleno ventre diſputat de ieiuniis. Accuſare auaritiã & latro poteſt: ſacerdotis Chriſti os, mens, manuſque concordent. Hieron. in Epiſt. ad Nepotia.

Docente te in Eccleſia, nõ clamor populi ſed gemitus ſuſcitetur. Lachrymæ auditorum, laudes tuæ ſint. Sermo presbyteri, ſcripturarum lectione conditus ſit. Verba voluere, & celeritate dicendi apud imperitum vulgus admirationem ſui facere, indoctorum hominum eſt. Nihil tam facile, quam vilem plebeculam & indoctam concionem linguę volubilitate decipere, quæ quicquid non intelligit, plus miratur. M. Tullius (in quem pulcherrimum illud extat elogium, Demoſthenes tibi præripuit, ne eſſes primus orator, tu illi ne eſſet ſolus) in oratione pro Q. Gallo, quendam fuiſſe indoctiſſimum poetam refert, cuius tamen comœdijs mirificè populus applaudebat. Nec id ſane mirum erat. Multos enim condiſcipulos habebat in theatro, qui ſimiliter literas non didicerant. Idẽ Hiero. ibidem.

Neminem ſpecialiter meus ſermo læſit. Generaliter de vitijs diſputatio eſt. Qui mihi iraſci voluerit, ipſe ſe quod talis ſit, confitetur. Ibidem.

Noſtra oratio dabit aliquid emolumẽti. Equorum curſus, fauore pernicior fit. Pugilum fortitudo, clamoribus incitatur. Paratas ad prælium acies, ſtrictoſq; mucrones ſermo imperatoris accendit. Igitur & in opere præſenti nos rigabimus, & Dominus incrementum dabit. Idem ad Demetri. virgi.

Si mihi tacite dicas cur ipſe talis non ſim, qualem te eſſe deſidero: Illud breuiter reſpondebo, non mea eſſe quę dico ſed Domini Saluatoris: non manere quod ipſe poſſim, ſed quid alius debeat velle, qui ſeruus Chriſti futurus eſt. Et athletæ ſuis incitatoribus fortiores ſunt, & tamen monet debilior vt pugnet ille qui fortior eſt. Idem ad Iulianum.

Ille eſt doctor eccleſiaſticus, qui lachrymas nõ riſum mouet, qui corripit peccatores, qui nullum beatũ, nullum dicit eſſe fœlicem. Idem ſuper illud Eſai. Popule meus qui te beatum dicunt &c.

Delicata doctrina eſt, pugnanti ictus dictare de muro, & cum ipſe vnguentis delibutus ſit, cruentum militem accuſare libidinis. Idem ad Nepotia.

Vt lixiuium per cinerem humidũ fluens, lauat, & nõ lauatur: ita bona doctrina per malum doctorem &c. Idem in Epiſt.

Sacerdotis eſt nulli nocere, prodeſſe velle omnibus: poſſe autem ſolius Dei eſt. Ambro.

Nihil in ſacerdote tam periculoſum apud Deum, tam turpe apud homines, quam quod ſentiat, non libere denunciare. Idem ſuper Luc.

Pauper & creditor obuiauerũt ſibi: Vtriuſque illuminator eſt Dominus. Pauper eſt humilis auditor, creditor prædicator, qui ſibi obuiant, cũ in vnam pietatis gratiam conueniũt. Vtriuſque illuminator eſt Dominus quia nec iſte prędicat, nec ille credit, ſine Dei munere. Vnde Dominus, ſine, me, ait, nihil poteſtis facere. Beda in gloſ. Prouer. 29. Beda.

Canales hodie multos habemus in Eccleſia, conchas vero perpaucas. Tantę enim charitatis ſunt, per quos nobis fluenta cœleſtia manãt, vt ante eſſun- Bernar.

effundere, quam infundi velint, loqui, quam audire, paratiores docere, quod non didicerũt, & alijs præeſſe geſtientes, qui ſeipſos regere neſciũt. Ber. ſuper Canti.

En quanta prius infundenda ſunt, vt effundere audeamus de plenitudine, non de penuria largientes. Primo quidem compunctio, deinde deuotio, tertio pœnitentiæ labor, quarto pietatis opus, quinto orationis ſtudium, ſexto contemplationis otium, ſeptimo plenitudo dilectionis. Idem ſuper Cant.

Eſt tantum lucere, vanum: tantum ardere, parum: ardere & lucere, perfectum. Idem in ſermo.

Maxi. Paulus vltra humana raptus ad tertium cœlum, ſecreta cœleſtia cognouit, vt Eccleſiarum futurus doctor, inter Angelos diſceret, quod inter homines prædicaret. Max. in ſer. Apoſto. Pet. & Paul.

Diony. Si perfectorum eſt ſolidus cibus, eo alios paſcere, quantæ perfectionis eſt? Diony. de di. no. cap. 3.

Chryſo. Grandis condemnatio eſt, componenti quidem ſermonem ſuum, vitã vero ſuam atque operam negligenti. Chryſoſt. de compunct.

Si bene vixerint eorum eſt lucrũ, ſi bene docuerint, veſtrum. Accipite igitur quod veſtrum eſt, nolite diſcutere quod alienum eſt. Frequenter enim de malo homine bona doctrina procedit: ſicut terra vilis pretioſum aurum producit: Nunquid propter vtilem terram precioſum aurũ contemnitur? Igitur, ſicut aurum eligitur, & terra derelinquitur: ſic & vos doctrinam accipite, & mores relinquite. Idem ſuper illud Matth. Quæcunq; vobis dixerint, facite &c.

Cicero. Fructus ingenij & virtutis omniſque præſtantiæ, tum maximus capitur, cum in proximum quemq; confertur. Idem de amici.

COLLE. ¶ Cor membrorum omnium calidiſſimum natura formauit: quia ex eo tanquam ex caloris fonte ad mẽbra omnia vitalis calor manat. Qualis ergo Epiſcopus, qualis prædicator futurus eſt, qui in ſpirituali Eccleſiæ corpore inſtar cordis eſt, quod ingenti charitatis ſuæ ardore, algentia hominum pectora, quæ ſunt velut huius corporis membra, in amorem ſui conditoris accendere debent? Hinc D. Bonauen. Crede mihi alios erudire, cibus eſt perfectorum.

Ait Heliſæus ad Giezi. Accinge 4.Re.9.
lumbos tuos &c. Quid hoc eſt: Accingere labori, & omnia properandi impedimenta remoue, vt quam celerrime proficiſcaris. Hæc vox ad prędicatores pertinet, qui impedimenta omnia tollere iubentur, quibus in hoc munere, vel retardari, vel impediri poterunt. Hanc enim maximam celeritatem, & operam, poſtulat huius negotij magnitudo.

Dominus in vidua quæ æra minu- Lucæ.21
ta duo obtulit, non quid dederit, ſed quid ſibi reliquerit, attendit. Prædicator enim ne animum ſpondeat, nõ qui in peccato maneãt, ſed qui à peccato opera eius reſurgant, attendere debet. Multum enim efficit, ſi vel vnam tantum animam Chriſto lucri fecerit.

Bona abſcondita in ore clauſo, quaſi appoſitiones epularum circũ-
poſitæ ſepulchro. Simile eſt & illud, Eccl. 20.
ſapientia abſcondita & theſaurus inuiſus, quę vtilitas in vtriſque?

Cum vera illa ſapientis ſententia Prou.11.
ſit: Anima quę benedicit, impinguabitur, & quæ inebriat, ipſa quoque inebriabitur, merito verus prædica-
tor dicere Deo poterit. Non abſcon- Pſal. 39.
di miſericordiam tuam, & veritatẽ tuam à concilio multo. Tu ergo Domine ne longe facias miſerationes tuas à me: miſericordia tua & veritas tua ſemper ſuſceperunt me.

Qui dam ſcripturas ſanctas legũt, non quid ſibi ſuiſque vulneribus curandis

randis

randis vtile ſit, hauriũt, ſed quæ alios ipſi docere debeant, hi mihi iumentis quã ſimillimi eſſe videntur: qui ea in vrbem important, quæ ciuibus neceſſaria ſunt, cum ipſa tamẽ nihil eorum quæ afferunt, attingant. Hi ſunt autem quos Propheta calcatis torcularibus ſitire ait. Contra hos autem multa Apoſtolus ad Roman. 2. vbi
Roma.2. ait, Si tu autem Iudæus cognominanaris &c. quę ſequuntur. Multa item D. Gregorius initio paſtoralis contra eos qui ea docent, quę non opere ſed meditatione didicerunt, ſcribit. Tales autem velut epiſtolam Vriæ deferunt, quæ ipſorum perniciem & interitum continet.

Cant. 4. De euangelicis prædicatoribus accipienda ſunt illa Cant. 4. verba. Dentes tui ſicut greges tonſarum (ſiue vt verterunt alij) concinne tonſarum: quæ aſcenderunt de lauacro omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt in eis. Dentium enim eſt & mordere (quod canes faciunt ſeruandis gregibus deſtinati) & mandere cibum (quod nutrices faciunt, quo infantes alant) & nos facimus dum manſum dentibus cibum in omnia membra tranſmittimus. Hi porro dentes ſimiles attonſis & recens lotis ouium gregibus eſſe dicuntur, vt in altero rerũ omnium contemptum, in altero puritatem & candorem vitæ ipſorum intelligas. Sunt autem omnes gemellis fœtibus: quia vitam ſimul & doctrinam excolere vnicum eorum ſtudium eſt, iuxta illud Apoſtoli, Atten
1.Tim.4. de tibi & doctrinæ. Qui vero tales ſunt, ſteriles nullo modo eſſe poſſunt: quoniã verbum Domini in ore eorum nũquam reuertitur vacuum. Ex hoc autem loco patet, neminem moleſte ferre debere, quod prædicatores interdũ grauiter ſceleratos homines corripiant: quandoquidem proprium ſit dentium non mandere ſolum, ſed etiã mordere. Vnde Apo-
2.Tim.4. ſtolus, Argue, obſecra, increpa. Et alibi de Cretenſibus agẽs, Increpa, ait, illos dure.

Qualis eſſe doctorum & prælatorum vita debeat, Sponſa in Canti. mirabilem ſponſi ſui pulchritudinem per ſingula membra deſcribens oſtẽdit cum ait, Oculi eius ſicut colum- Cant. 5.
bæ ſuper riuulos aquarum: quæ lacte ſunt lotæ: & reſident iuxta fluenta pleniſſima. Quã multa in his paucis verbis deſignantur? Oculorum quippe nomine Eccleſiæ doctores & Epiſcopi intelligũtur: vt ipſum quoque Epiſcopi nomen inſinuat: quod contemplantem, vel ſuper intendẽtẽ ſignificat. Hi autem quamuis oculorum nomine rerum cognitionem & intelligentiam præſeferant, columbarum tamen ſimplicitatem imitari debent: vt ſint prudentes ſicut ſerpẽtes, & ſimplices ſicut columbæ. Et columbis quidem aſſimilantur quæ lacte ſunt lotæ: ſatis erat columbæ nomen ad cordis puritatem deſignãdam: ſed addit tamen quæ lotæ ſint, & quod mirum magis eſt, quæ non aqua ſed lacte ſint lotæ: vt eximiam & ſingularem quandam eorum puritatẽ hac ratione intelligamus. Sicut enim Sol qui aſtris cæteris lucem largitur lucidiſſimus eſt: ita qui ad hoc munus deſtinatur, vt alios ex impuris puros efficiat, puriſſimus eſſe debet. De his rurſum dicitur, quod ſint iuxta riuulos aquarum, reſideantq́; iuxta fluenta pleniſſima: in quibus verbis ſanctarum ſcripturarum fluẽta deſignantur, iuxta quæ perpetuo reſidere debent, in lege Domini meditantes die ac nocte, vt inde copioſe hauriant, quod largiter populis effundant, de theſauro videlicet ſuo noua & vetera proferentes. Quod verò & riuulos nominat ſimul & fluenta (quæ duo inter ſe diſſimilia videntur) hoc inſinuat, quod cùm ſapientibus & inſipientibus debitores ſint, ex riuulis quidẽ quæ rudibus & ſimplicibus: ex fluentis autem quæ prouectioribus

ưectioribus & perfectioribus exhibeant, haurire debent. Paulus enim,
1. Cor. 2. qui huius ordinis velut princeps erat, lac quidem porrigit paruulis in Chriſto: ſapientiam autem loquitur inter perfectos.

Prædicationis officium cum pura mentis intentione propter Dei gloriam exercetur, eſſe illi gratiſſimum,
Iſai. 52. declarāt illa Prophetæ verba, Quam ſpecioſi pedes euangelizātium pacē, euangelizantium bona. Cui ſimilia
Cant. 7. ſunt & illa Cant. 7. Quam pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis filia principis, Calceamenta autem eſſe præparationem ad euangelium pacis
Epheſ. 6. pure annunciandū, Apoſt. Eph. 6. ait.

Qui aliorū ſaluti ſtudent, ſuæ quoque non minus diligenter ſtudere de-
Eccl. 29. bent, & illud Eccl. implere, Recupera proximum ſecundum virtutem tuā, & attende tibi ne incidas. Multi enim dum in aliorum ſalute curanda operam ſuam ponunt, ſuam negligunt. Rectè ergo ſanctus Iacob Patriarcha vbi ſoceri greges diu pauiſſet, ſibi quoque conſulere decernens ait. Tu noſti quomodo ſeruierim tibi &c. Iuſtum eſt vt aliquando etiam prouideam domui meæ.

Quæ ruminant animalia & vngulam diuidunt munda ſunt: quæ vero ruminant, ſed vngulam non diuidūt vt cameli immunda. Ruminare meditandi officium, diuidere vero vngulam, bonorum & malorum diſcrimen deſignant. Quicunq; igitur hoc faciunt, mundi ſunt: qui verò alterutrum ſolum, immūdi. Quo fit vt immundos eos cenſeamus qui ſanctarū litterarum ſtudijs operam dantes, & diuina eloquia tractantes, malis tamē moribus præditi ſunt.

Adulatores omnes, & eos maxime qui potentibus blandiuntur & ceruicalia ac puluillos ponūt ſub omni cubitu manus, vehementer illa vox Balaam quanuis impijſſimi damnat, Si
Nu. 22. dederit mihi Balac domū ſuam plenam auro, non potero loqui aliud quam quod mihi præceperit Deus.

Mercenarij etiam prędicatores interdum admittendi ſunt, quando boni deſunt. Cum enim Lia non potuiſ- Gen. 30.
ſet amplius parere, dedit zelphā ancillam viro ſuo, vt ex ea, ſaltem prolē ſuſciperet. Sic igitur Eccleſia, quando per veros prædicatores filios parere non poteſt, nititur per mercenarios habere. Hoc eſt quod Apoſtolus ſigni Philip. 1.
ficauit cum dixit, ſiue ex occaſione, ſiue ex veritate Chriſtus annūtietur, in hoc gaudeo, &c.

Achitophel diſpoſita domo ſua, 2. Re. 17.
laqueo vitam finiuit: alijs videlicet conſulens, ſe neglecto. Hoc ipſum autem facere videntur, qui conſilio & ſalutari doctrina alios ad ſalutem iuuant, ipſi tamen male viuendo, ſalutem ſuam produnt.

Legatos Dauid turpiſſime Naas 2. Re. 10.
rex filiorum Amon fœdauit, qui mediam barbam abradit, mediasq; veſtes ad nates vſque præcindi iuſſit. Hoc ſpiritualiter Dæmon in Eccleſia facit, cum diuini verbi miniſtros verbis quidem eruditos, moribus autem turpes efficere conatur, vt de illis merito dici poſſit. Super cathedram Matt. 23.
Moyſi ſederunt ſcribæ & phariſæi, omnia ergo quæ dicunt vobis facite: ſecundum vero opera eorum nolite facere. Quod vero partem barbæ nō totam barbam abradi iuſſit, ad maiorem ipſorum ignominiam excogitauit. Vt enim Iuuenalis ait, Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe crimen habet, quanto qui peccat maior habetur. In barba autem officij dignitas ſignificatur, quæ turpitudinē magis conſpicuam reddit. Vnde qui tales ſunt, magis exemplo quam peccato nocent.

Amaſias rex Idumæorū victor vi- 2. Par.
ctos ac ſuperatos Deos eorū coluit. 25.
Hoc autem prædicatores illi facere videntur, qui vitia quæ ipſi publice verbis impugnant, factis exprimūt.

Origenes hom. 10. ſuper Geneſ. ini tio ſtatim arguit eos qui negligenter verbum Dei audiunt. Deinde ſubiungit, Aſperior fortaſſe vobis videor, ſed non poſſum linire parietē lapſantem: timeo enim illud quod ſcriptū
Iſai.9. eſt, Popule meus qui beatificant te, ſeducunt te &c. Vigilate ergo fratres, arcta eſt enim via quæ ducit ad vitam. Sine intermiſſione orandū
Matt.7. Apoſtolus præcipit. Quomodo ſemper impletis, quod ſine intermiſſio-
Matt.26. ne omittitis? Sed & Dominus diſcipulis ait, Vigilate & orate.n.i.i.t. Qd ſi illi vigilantes, & orantes, & ſemper verbo Dei adhærentes, tentationem tamen nequaquam effugerunt, quid faciunt hi, qui diebus tantum ſolennibus ad Eccleſiam conueniunt? Quid, qui neque ipſis etiam Deo, ſed ludis potius & vanitatibus intenti ſunt? Si ergo iuſtus via ſolabitur, impius & peccator vbi parebunt?

Quod futuro verbi Dei miniſter primum quidē vni ſibi, deinde alijs ſapere & confidere debeat, argute quidem Origenes annotauit, in eo, quod ſapiens aliquando quidē ſponſam, aliquando vero ſororem ſapien
Sapiē. 8. tiam appellat. Alibi enim ait, Hanc amaui & quæſiui eam mihi ſpōſam
Prou. 7. aſſumere. Alio vero in loco ait, Dic ſapientiæ ſoror mea es &c. Quomodo ergo ſororis & ſponſæ nomina in eādem ſapientiam cadunt? cum Chriſtiana pietas illa Poetæ verba nō admittat, Iouiſque & ſoror & coniux? Nimirum quia ſapientiam initio tāquam incommunicabilem ſponſam nobis tantum reſeruare debemus: vbi vero in ea profecerimus, iam tūc alijs eam ceu ſororem communicare licebit.

Fidelis verbi Dei miniſter, quia ſapientibus & inſipientibus, perfectis & imperfectis debitor eſt, non ideo à perfectionis doctrina ceſſare debet, quia perfectus ipſe non eſt. Hinc
Luc.14. Origenes ſuper Geneſ. tractans illa verba Domini, Qui non renunciauerit omnibus quæ poſſidet, nō poteſt meus eſſe diſcipulus, ſic ait, Contremiſco hæc dicens, meus n. primo omnium, meus, inquam, ipſe accuſator exiſto, meas cōdemnationes loquor. Negat Chriſtus ſuum eſſe, qui nō renunciauerit.o.q.p. Et quid agimus? quomodo hæc aut ipſi legimus, aut populis exponimus: qui non ſolum non renunciamus ea quæ habemus, ſed etiam acquirere volumus ea quæ nunquā habuimus? Nunquid qa noſtra nos redarguit conſcientia, tegere quæ ſcripta ſunt poſſumus? Nolo duplicati criminis fieri reus. confiteor hæc palam populo audiente. Confiteor hæc ſcripta eſſe, etiam ſi non impleſſe me noui.

Iſaiæ labia cum ad prædicandum Iſai.7.
mittitur cœleſti igne purgantur: quo intelligeremus quanta eſſe prædicatoris puritas & integritas debeat. Ab immundo.n. quis mundabitur? Sed cur potius labia quàm alia corporis membra purgantur cum omnia per peccatum polluantur, dum arma iniquitati exhibentur? Primum quia os præcipuè prędicatoris mundum eſſe debet: quod tractando verbo Dei cō ſecratum eſt: ſicut & ſacerdotis manus conſecrantur, quæ Dominicum
corpus tangere debent. Deinde, quia Iaco.2.
purgata lingua oīa vitia intelliguntur purgari: cum ipſam D. Iacobus vniuerſitatem iniquitatis appellet.

Auditor verbi Dei.

Tutius veritas auditur quā prędi- Gregor.
catur: quoniam cum audit̄, cordis humilitas cuſtoditur: cum autem prædicatur, vix non ſurripit cuiq; hominum quantulacunque iactantia, in qua vtriq; pedes affectionis vel intentionis aliquantulum inquinātur. Greg. ſuper Ezech.

Sicut nec auris eſcas, nec guttur verba agnoſcit, ita nec ſtultus quiſq; ſententiam ſapientię intelligit. Greg.

Cum

Cum verbi boni auditores eſuriũt, pro reficiẽdis eis maiora doctoribus intelligentiæ dona tribuuntur. Sæpe enim doctori verbũ Dñs pro gratia tribuit auditoris: nonnunquam vero propter auditoris culpam, ſubtrahitur ſermo doctoris. Greg. in Paſto.

Niſi Spiritus ſanctus auditorum corda repleat, ad aures corporũ vox doctorum incaſſum ſonat. Formare enim vocem magiſtri exterius poſſunt, ſed hanc interius imprimere nõ valent. Gregor. in mor. c. 27.

Incaſſum homo exterius monet, ſi intus cor eius gratia non repletur. Eſt. n. murum os omne, ſi ille interius non clamat, quia ſpirat verba quę audiuntur. Greg. mor. lib. 11. c. 5.

August. Obſurduerã ſtridore catenæ mortalitatis meæ pœna ſuperbiæ animæ meæ, & ibam longius à te & ſinebas, & iactabar, & effundebar, & diffluebam per fornicationes meas, & tacebas. O tardum gaudium meum. Auguſt. confeſſ. lib. 2.

Ego cũ amatores ſeculi huius intueor, neſcio quãdo poſſit eſſe ad eorum animos ſanandos opportuna prædicatio: quando enim res huius mundi velut proſperas habent, faſtu ſuo reſpuunt ſalubres moniriones, & quaſi anilem reputant cantilenam: quando autem in aduerſis angũtur, magis conãtur euadere vnde ad præſens anguntur, quam capere vnde cu reatur. Idem in Epiſt.

Qualis eſt caro quæ poſt multos dies percipit cibum, talis eſt anima quæ non aſſiduè paſcitur Dei verbo. Idem.

Iaco. 1. Idem ſuper illud Iac. 1. Sit autem omnis homo velox ad audiendum. Vidit Apoſtolus in audiendo facillimum ſeruari humilitatem, qđ difficile eſt in docendo: quoniam neceſſe eſt, vt doctor habeat ſuperiorem locum, vbi laborioſum eſt obtinere, ne ſubrepat elatio.

Dionyſ. Verbum Dei aquæ comparatur, quia viuificat & fęcundat: lacti, quia incremẽtum dat: vino, quia recreat: melli, quia purgat & conſeruat. Diony. de cœleſti hierarchia Epiſt. 9.

Chryſo. Doctrinam accipiamus, non mores: apibus herbę nõ ſunt neceſſariæ, ſed flores: ſic & vos flores doctrinæ colligite, & cõuerſationem relinquite Chryſoſt. ſuper illud Matth. Quęcunque dixerit vobis facite &c. Regiæ literę in ſenatu non leguntur niſi cum multa omnium attentione atq; ſilentio. Quid ergo cœleſtis regis literę, ſcriptaque diuina, præſertim cum nuntia ſint de terra longinqua, proculque remota regione non Indorũ vel Antichthonũ, ſed cęlorum? Idẽ ſuper Matth. hom. 1. operis perfecti.

Cicero. Antimachum clarum poetam ferunt qui cũ cõuocatis auditoribus, legeret eis volumen ſuũ, & eum legentẽ oẽs præter Platonem reliquiſſent, legam inquit nihilominus: Plato n. mihi vnus inſtar eſt omnium. Cicer. de claris Orat. Hoc igitur exemplo pius concionator vel vno auditore idoneo contentus eſſe debet.

COLLE. ¶Tanta verbi Dei vtilitas & neceſſitas eſt, vt nunquam eccleſia ita contra improbos ſæuiat, vt facultatem illis adimat audiendi verbi Dei, quamuis excommunicati, ſchiſmatici & interdicti ſint, & omnibus eccleſiaſticis beneficiis priuati. Cur ergo patres filias veſtras tam ſalutari & neceſſario beneficio fraudatis?

Scientiarum quaſdam Ariſtoteles laudabiles, quaſdã honorabiles eſſe ait. Et ille quidem, propter aliud, hæc vero propter ſe, non pp aliud expetũtur, quia illarũ finis non cognitio ſed actio, harum non actio, ſed cognitio fit. Quocirca is Ethicem non inter honorabiles, ſed inter laudabiles diſciplinas enumerauit: quod ea videlicet non propter cognitionem, ſed propter virtutis ſtudium & exercitationem, ediſcatur. Quod ſi ita eſt

 fruſtra

fruſtra ergo ſacras conciones audit, quiſquis exequi negligit quod audit: cum huius officiis finis, non cognitio ſit, ſed actio.

Nouem inſuſpicabilia cordis magnificaui, hoc eſt, nouem res beatas eſſe iudico, inter quas hæc præcipue commendatur. Beatus qui narrat ſermonem auri audienti. Hoc enim inter magna Dei dona merito numeratur: cum præſertim multi hodie ſint, quibus verbum Domini verſum ſit in carmen muſicum, quod ſuaui dulcique ſono canitur: quandoquidem tales non vim ſententiarum, ſed vocum tantum dulcedinem & ſonum attendunt. Qua de re ſic in Eccleſiaſtico legimus, Cor fatui quaſi vas cõfractum: omnem ſapientiam non tenebit. Quaſi in percuſſura cribri puluis, ſic ſcoria in cogitatu illius. Cribrum enim ſolas retinet paleas: granum autem effluere ſinit.

Diuini verbi vim Salomon commendat, cum ait: Verba ſapientum ſicut ſtimuli, & quaſi claui in altum defixi, quæ per magiſtrorum conſilium data ſunt, à paſtore vno. Quale ergo & quam emortuũ cor illud eſt, quod his ſtimulis toties exagitatum, nihil ſentit?

Quam ſit difficile ſtultos ab improbitate ad officium reuocare, docet Eccl. 22. his verbis: Qui docet fatuũ, quaſi qui cõglutinat teſtam. Qui narrat verbum non audienti, quaſi qui excitat dormientem de ſomno graui. Cum dormiẽte loquitur, qui enarrat ſtulto ſapientiam, & finito ſermone dicit, Quis eſt hic? Hoc eſt more eorũ qui cũ nihil intellexerunt, rogat quidnam illud ſit. Denique propter hanc ſtupiditatem ſubdit, ſuper mortuum plora, deficit enim lux eius, & ſuper fatuum plora, deficit.n. ſenſu. At quãto miſerabilius eſt ſenſu, quã vita deſtitui? Vnde ſubdit, mortui luctus ſeptem dies: fatui autem, & impij omnes dies.

In quo periculo verſentur ij, qui audiendis quotidie concionibus nihil proficiunt, vel hoc vno argumento patet, quod diuturna conſuetudo audiẽdi velut callos quoſdam obducit in anima: quo fit, vt ſi poſtea magna & horrenda illis proponãtur, nihil tamẽ eorum animus commoueatur. Vt enim delicata manus ſi tractãdo ligoni diu aſſueſcat, ita callis obducitur, vt nihil penè verſando ligonem ſentiat: ſic etiã qui ſine vllo vel affectu vel profectu verbum Dei audire diu, multumque aſſueuit, quidquid poſtea dixeris, nihil ſentit.

Sic videmus ficedularum pullos cum in vertice turrium (in quibus cymbala pulſantur) ſedent: vbi cymbali ſonus increpuerit metu territos auolare. At ficedulæ ſeniores q̃ diu ad huiuſmodi ſonitũ aſſuerę, nihil in eo periculi eſſe experti ſunt, nihil ẽt eo deterrentur, nec ob id loco cedũt. Ad hunc igitur modũ, qui diu Euangelicę vocis ſonitũ negligenter audire conſueuerunt, velut ſeniores turdi his vocibus aſſueti, nihil prorſus cõmouentur. Ita fit, vt hæc praua conſuetudo æternæ ſalutis aditum obſtruat. Cum n. præcipua malorũ noſtrorum medella in diuini verbi miniſterio poſita ſit: qui ſic iam inſtitutus eſt, vt hoc remedio nihil ꝓficiat, quod ei medicamentum adhibere poſſis? Vides ergo quãta mala ex hoc vno malo oriantur?

Loth generos ſuos imminentis periculi admonens ridetur ab eis. Viſus eſt enim eis quaſi ludens loqui. Qui tamen eius conſilium ſpernentes ſodomiticis flammis arſerunt. Simili quoque modo prædicatores futuri ſeculi ſupplicia improbis conſtituta denunciantes contẽnuntur: qui tamẽ poſtea contemptus ſui pœnas dabũt, & ſero ſalutari conſilio neglecto pœnitebunt, pœnitentiam agent. Gen. 19.

Qua reuerentia verbum Dei ſit audiendum, Orige. ſuper Exod. explicat

explicat his verbis, Videte fratres ne forte effluant quæ dicũtur & pereãt. Volo vos admonere, religionis veſtrę exemplis. Noſtis qui diuinis myſterijs intereſſe conſueuiſtis, quomodo cum ſuſcipitis corpus Domini, cum omni cautela, & veneratione ſeruatis, ne ex eo parũ aliquid decidat, ne conſecrati muneris aliquid dilabatur. Reos n. vos creditis (& rectè creditis) ſi quid inde per negligentiam decidat. Quod ſi circa corpus eius conſeruandum tãta vtimini cautela (& merito vtimini) quomodo putatis minoris eſſe piaculi verbum Dei neglexiſſe quam corpus eius?

Exod. 16. Quid eſt quod manna illud, quod contra Domini prçceptum adſeruandum non ad ſabbathi prandium ſeruatum fuit, computruit, & vermibus ſcatere cępit? Nimirum quia per mãna verbum Dei (quod animarum alimentum eſt, & ſaporum omniũ ſuauitatem continet, & omnibus omnia fit) appoſitiſſime ſignificat. Qui igit ſpiritualem hunc cibũ ad animarum ſuarum refectionẽ quærunt, integrũ, & ſalutare experiuntur: qui vero nõ vt ſe reficiant, ſed vt in memoria condant, quo illud aut vẽdítent, aut aliis non ſibi impartiantur, corruptioni, & vermibus obnoxium faciunt: vipote qui mentis alimoniam in lucrum, aut inanis oſtentationis vertant materiam.

Mulieres ad tabernaculi fabricam inaures & deſtralia obtuliſſe dicuntur. Non enim ſat eſt, promptas habere aures ad verbũ Dei, niſi dexteram etiam. i. manus operi adiungas. Non enim auditores verbi iuſti ſunt apud Deũ, ſed factores. Sunt tamen aliæ, quæ inaures ſuas non ad tabernaculum Domini, ſed ad vituli fabricam obtulerunt: quæ videlicet aures claudũt Deo, aperiunt mundo: q̃ ne obolum quidem petenti Chriſto p̃bent, opes autem ſuas largiſſime in vanitatis, ac mundi obſequium effundunt.

Eo iam concionandi munus deueniſſe apparet, vt quemadmodũ plerique homines tabulas, in quibus Dominicæ paſſionis myſteria ad viuum expreſſa ſunt, curioſitatis magis quã deuotionis affectu cõtemplantur: ita multi in ſacris concionibus quæ ad auditorum ædificationem inſtitutæ ſunt, non quæ ad pietatis cultũ pertinent, ſed ſolam dicendi artem obſeruant: In quo vitio ſcioli magis (qui aliquid ſibi ſapere videntur) quam ſimplices, & illiterati ſunt. Illi tamen ſi rectè ſaperent, in hoc ſapere deberent, vt intelligerent abſurdiſſimum eſſe tanquã ludicra audire ea, in quibus de ſumma ſalutis noſtrę agitur.

Mirum quiddam eſſe videt, quomodo perditi homines & in malo obſtinati cum ſacris concionibus aſſiſtunt, audientes non audiant, & vidẽtes non videant: ita enim quodãmodo audire videntur, quaſi nuntia de terra longinqua, quæ ad ſe minime pertineãt. De his meritò illud ex lib. Iob accommodari poſſit, perditio, & mors dixerunt, Auribus noſtris audiuimus famam eius.

Qui ignem diu domi ſuæ ſeruare vult, non ſtipulis, leuibusque nutrimentis, ſed maioribus lignis fouendum curat. Ita quiſquis charitatis feruorem, perpetuo in anima retinere cupit, quotidiana deuotæ meditationis ligna applicare illi non ceſſet. Calor enim ille qui audiendis concionibus excitatur (ſi nihil aliud ſubſit) tẽporarius, atque adeo momentaneus eſſe ſolet, niſi pijs cogitationibus ſuſtentetur.

Clericus, Sacerdos.

Qui rei ſimiles dixerim ſacerdotes malos, niſi aquæ baptiſmatis, quæ peccata baptizatorum diluẽs illos ad regnum cœleſte mittit, & ipſa in cloacas deſcendit? Grego. in homil. 17. Gregor.

Nunquam vinum redoleas, ne audias illud Philoſophi. Hoc non eſt oſculum porrigere, ſed vinum propinare. Vetus lex dicit, Qui altario deſeruiunt, vinum & ſyceram non bibant: ſycera ſermone Hebręo, omnis potio nuncupatur, quæ inebriare ſolet, eaq; varia & multiplex eſt. Idem in Epiſt. ad Nepotianum.

Officij tui eſt viſitare languentes, noſſe domos matronarũ, ac liberos earum, nobilium virorum cuſtodire ſecreta. Nunquã quid agatur in alia, domus alia per te nouerit. Cõſolatores potius nos in mœroribus ſuis, quã conuiuas in proſperis nouerint. Facile contemnitur clericus, qui ſępe vocatus ad prandium ire non recuſat. Nunquã petẽtes, raro accipiamus rogati. Neſcio enim quomodo ipſe etiã qui deprecatur, vt tribuat, cum acceperis viliorem te iudicat: & mirũ in modum ſi eum rogantem contẽpſeris, plus te poſterius veneratur. Pręd icator continentiæ nuptias non conciliet. Procuratores domorũ ac villarũ alienarum quomodo poſſunt eſſe clerici, qui proprias iubentur contemnere facultates? Amico quidpiam rapere, furtum eſt, Eccleſiam defraudare, ſacrilegium eſt. Ibidem.

Cum ad perfectam ætatem veneris, & te vel clerus, vel pontifex ciuitatis in clerum elegerit, agito quæ clerici ſunt: & inter ipſos ſectare meliores: quia in omni conditione & gradu, ſemper optimis mixta ſunt peſſima. Idem ad Ruſt. monach.

Quidquid in monachos dicitur, redundat in clericos, qui patres ſunt monachorum. Detrimentum pecoris, paſtoris ignominia eſt. Idem ad Furiam.

Ambro. Ex inordinata & indiſciplinata multitudine ſacerdotum, hodie datur contemptui Redemptoris noſtri venerabile ſacramentum. Nam qui debuerant eſſe vicarij Apoſtolorũ, & filij Petri, facti ſunt ſocij Iudæ, & pambuli Antichriſti. Ambro. in ſerm.

Sacerdos Dei Euangelium tenens, & Chriſti præcepta cuſtodiens, occidi poteſt, vinci nõ poteſt. Suggerit nobis exemplũ Zacharias antiſtes Domini, qui cum terreri minis & lapidatione nõ poſſet, in templo occiſus eſt clamans, identidem dicens, Dereliquiſtis vias Domini, & Dominus derelinquet vos. Cypri. Epiſt. 3. Cypria.

Quos & quales oporteat deſeruire altari, & ſacrificia diuina celebrare, Dominus per Moyſem indicat. Exod. 16. dicens: Sacerdotes qui accedunt ad Dominum Deum, ſanctificentur, ne forte derelinquat eos Dominus. Et iterum, Cum accedunt miniſtrare ad altare, non adducent in ſe delictum, ne moriantur. Idem Epiſtola 4. Exod. 16

Nemo militãs Deo implicat ſe &c. Et Leuitæ in lege veteri, ne ſortem cũ vndecim tribubus, nec cultum terræ ſuſcipiunt, vt qui operationibus diuinis inſiſtebant, in nulla re auocarentur, nec cogitare, aut agere ſecularia cogerentur. Quod anteceſſores noſtri religioſe conſiderantes cenſuerunt, ne quis frater decedens, ad tutelam, vel curam rerum ſuarum clericum nominaret: ac ſiquis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro eius dormitione celebraretur. Nec enim ad altare Dei, meretur nominari in ſacerdotũ prece, qui ab altari ſacerdotes ſuos atq; leuitas auocare voluit. Deinde dãnat hac ſententia Victorem quendam ſacerdotem, qui ſacerdotem alium moriens rerum ſuarum actorem teſtamento inſtituerat. Idem Epiſt. 9. 1. Tim. 2.

In ordinandis clericis fratres chariſſimi, ſolemus vos ante conſulere, & mores ac merita ſingulorum communi conſilio ponderare. Sed expectanda non ſunt humana ſuffragia, cum teſtimonia diuina præcedunt. Aurelius. n. frater noſter illuſtris adoleſcens à Domino iam probatus, vt

qui confeſſus eſt, & bis confeſſionis ſuæ corona extitit glorioſus: mereba tur talis clericæ ordinationis vlterioris gradus, non de annis ſed de meritis æſtimandus: ſed interim placuit, vt ab officio lectionis incipiat: quæ nihil magis congruere videtur voci quæ Chriſtum confeſſa eſt, quã verba diuinorum myſteriorũ perſonare, & ad pulpitum poſt cataſtam venire. Hunc igitur fratres chariſſimi à me & collegis meis ordinatum ſciatis. Et quoniam ſemper gaudiũ properat, nec poteſt moras ferre lætitia, Dominico legit, hodie dedicat lectionem. Vos orationi frequentes inſiſtite, & preces noſtras veſtris precibus adiuuate, vt nobis Dominus & ſacerdotem reddat iucolumem, & martyrem cum ſacerdote lectorem. Opto vos in Deo patre, & Dño Ieſu ſemper bene valere Ex hac Cypriani Epiſtola licet agnoſcere quanta religione tũ temporis, ſacris ordinibus clerici initiarentur. Idem in Epiſt.

Bernar. In multis multipliciter regnat fornicatio: qui impuritatis autori impuro corde & corpore miniſtrantes, nõ verentur ſtare ante Angelum Dei q̃ ſecet medios & diſperdat: ſed omnino audẽt agni immaculati ſacras cõtingere carnes, & intingere in ſanguine Saluatoris manus nefarias, q̃bus paulo ante (proh dolor) meretrices attrectarunt: ſic & altaria circumire, ſic & Eccleſias frequentare, Pſalmos decantare: cum & eiuſmodi laus ſit execrabilis, & oratio fiat in peccatũ. Ber. de contemptu &c.

Væ væ in Domo Dei horrendum videmus. Quid? Idololatras miniſtrãtes. Mentior ſi non idolorum ſeruitus auaritia eſt: ſi non etiam quibuſdam vẽter ſuus, factus eſt Deus ſuus. Quod enim quiſque præ cæteris colit, id ſibi Deum conſtituiſſe perhibetur. Idem ibidem.

Res pauperum nõ pauperibus dare, par ſacrilegio crimen eſſe dignoſcitur. Sane patrimonia pauperum facultates ſunt Eccleſiarum, & ſacrilegi eis cupiditate ſurripit, quidquid ſibi miniſtri & diſpenſatores, non vtique Domini vel poſſeſſores, vltra victum accipiunt & veſtitum. Idem ibidem.

Quidquid præter neceſſarium victum, ac ſimplicem veſtitum de altario retinens, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt, Idem in Epiſtol.

Conceditur tibi, vt ſi bene deſeruis, de altario viuas, non autem vt de altario luxurieris, non vt de altario ſuperbias, vt inde compares tibi frena aurea, ſellas depictas, calcaria deaurata, varia griſeaq; pellicea. Idẽ ibid.

Triplex funiculus qui difficile rũpitur, hominem miſerum in perniciem trahit: qui impure intrat, indigne miniſtrat, & ipſo fructu abutitur temporali. Idem ibidem.

Conſecraſti os tuum Euãgelio: nugis igitur iam os aperire illicitum eſt: aſſueſcere vero nugas loqui, ſacrilegum eſt. Labia ſacerdotis (ait Propheta) cuſtodiunt ſciẽtiam, & ex ore eius requirunt legem, nõ nugas, aut fabulas. Idem de conſid

Cum cuncti ſtatus hominum aliquid habeãt laboris & aliquid voluptatis, clerici inter hæc nouo quodã artificio totũ quod delectat in quolibet elegerunt: & totũ quod moleſtat reſpuerunt. A militibus acceperũt ſuperbiæ faſtum, amplam familiam, equorũ phaleras, & nobiles apparatus: à mulieribus, dependentes collo pelles rubricatas, vinũ, mollicie, balneũ, & gloriã: à ruſticis fructus agrorũ, horrea plena. Sed bene cauẽt militaris loricæ pondus, muliebrem declinant verecũdiam. Omnes ruſtici & agricolæ, victum ſibi labore acquirunt: hi deliciis affluunt, & tamẽ aduenıente fructuum tempore, promptuaria eorũ plena tritico, & vinum bibunt vuæ meraciſſimum, & inde incraſſantur, impinguantur, & dilatantur.

tantur. Cum ergo reſurgere cęperint homines, quilibet in ordine ſuo, iſti cũ quibus reſurgent? Si diuertere voluerint ad milites, ipſos exſufflabũt. Sic eos cuncti hoĩes à ſuis finibus arcebunt: & iſti qui in nullo fuerint ordine, vbi putas collocabũtur? Reſtat ergo, vt illum locum ſortiantur vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat: & ſint in laboribus Dęmonum, qui in laboribus hominum non fuerunt. Idem ſuper illud Pſal. In laboribus hominum non ſunt, &c.

Iſai. 38. Olim prędictum eſt, & nunc tempus impletionis aduenit: Ecce in pace amaritudo mea amaſſima, amara prius in nece martyrũ, amarior poſt in conflictu hæreticorum, amariſſima nũc in moribus domeſticorum. Idem ſuper Cant. ſerm. 23. vbi hæc ipſa latius exponit.

Vnde clericis exuberare exiſtimas rerum affluentiam, veſtium ſplendorem, menſarum luxuriam, congeriẽ vaſorum argenteorum & aureorum, niſi de bonis Eccleſię? Inde eſt, quod illa pauper & inops, & nuda relinquitur facie miſerãda, inculta, hiſpida: propter quod non eſt hodie Eccleſiam ornare, ſed ſpoliare: non eſt cuſtodire, ſed perdere: non eſt defendere, ſed exponere: non eſt inſtruere, ſed proſtituere: non eſt paſcere gregem, ſed mactare, & deuorare: dicẽte Domino de illis: Qui deuorãt plebem meam ſicut eſcam panis. Idem ſermo. 78.

Si inſurgeret apertus hæreticus: mitteretur foras & areſceret; ſi violẽtus inimicus, abſconderet ſe forſitan ab eo. Nunc vero quid eijciet, à quo abſcondet ſe? Omnes amici, & omnes inimici: omnes neceſſarij, & omnes aduerſarij: omnes domeſtici, & nulli pacifici: oẽs proximi, & oẽs quæ ſua ſunt quærunt. Idẽ ſermo. 31.

Si recte ſapiens hortatur, ſapientiam ſcribi in otio, & cauendũ in otio otium: fugiẽda proinde eſt otioſitas mater nugarum, nouerca virtutum. Inter ſeculares, nugæ, nugæ ſunt: in ore ſacerdotis blaſphemiæ. Interdum tamen ſi incidant, ferendæ, referendæ tamen nunquam. Idem de conſi. lib. 2.

Timeant clerici, timeant miniſtri Eccleſiæ, qui in terris ſanctorum, quas poſſident, tam iniqua gerunt: vt ſtipendijs quæ ſufficere debeant, minime contenti, ſuperflua quibus egeni ſuſtentandi forent, impie ſacrilegeque ſibi retinẽt, & in vſus ſuæ ſuperbiæ luxuriæque victum pauperum conſumere non verentur. Duplici profecto iniquitate peccant, quod & aliena diripiunt, & ſacris in ſuis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur. Idem ſermo. 44. ſuper Cant.

Heu heu Domine Deus, quia ipſi ſunt in percuſſione tua primi, qui videntur in Eccleſia primatum gerere: arcem Symonis occupauerũt, apprehenderunt munitiones & vniuerſam deinceps libere & poteſtatiue tradũt incendio ciuitatem. Idem in Epiſt.

Super illud Math. Amen dico vobis ſuper omnia &c. Bene agente populo, vnuſquiſque pro ſuo merito remuneratur: ſacerdos autem pro bonis omnium. Habebit enim pro proprijs, aureã: & pro acquiſitione aliorum, aureolam. Idem. Matth. 6.

Melius eſt propter bonos, etiam malos fouere, quam propter malos etiam bonos cõtemnere. Propter bonos ergo ſacerdotes etiam malos honorate, ne propter malos etiam bonos cõtemnatis. Melius eſt enim malis iniuſta præſtare, quam bonis iuſta ſubtrahere. Idem ſuper Mathæ. hom 25.

Quidquid terribile eſt in ſcripturis, vſu vileſcit. Propterea cleric⁹, qui ſemper meditatur ſcripturas, aut omnino obſeruaturus eſt, & erit perfect⁹: aut ſi ſemel cęperit illas cõtẽnere

nun-

nūquam excitatur in illis, vt timeat. Idem ibidem.

Chryſo. Laici delinquentes facile emendantur: clerici autem ſi ſemel euaſerint, inemendabiles fiunt. Chryſ. ſuper Matth.

COLLE. Lucæ. 5. Gene. 1. ¶ Mirãda ſacerdotum dignitas, quibus dimittēdi peccata poteſtas conceſſa eſt, vt hic iure mirari poſſis & dicere. Quis poteſt dimittere peccata niſi ſolus Deus? Magna illa poteſtas quæ dixit, Fiat lux, & facta eſt lux. eadem quoq; ſuo modo ſacerdotibus cōceſſa eſt, cum à peccatis abſoluūt. Magna Spiritus ſancti poteſtas eſt, cui animarū ſanctificatio tribuitur. Idem quoq; ſuo modo ſacerdotibus præſtatur, qui veram ſanctitatem & gratiam pœnitentibus conferunt. Hinc D. Franciſcus in regula ſua, mira reuerentia ſe ſacerdotes venerari profitentur, propterea quod inæſtimabili honore & beneficio nos afficiunt: dum altiſſimi filij Dei verum corpus nobis adminiſtrant. Hinc patet quantū ſacerdotes illi delinquūt qui Euchariſtiam fidelibus porrigere grauantur: qui tanto eos theſauro ditare recuſant. Simō ille magus multam pecuniam Apoſtolis offerebat, quo ei donãdi Spiritus ſancti facultatem concederent, tu acceptam gratis facultatem cur donare recuſas?

Quoniam Deus principium & finis rerum eſt, in quo viuimus, mouemur, & ſumus: ideo non toties reſpirare, quàm illius meminiſſe deberemus. Quia vero natura humana multis neceſſitatibus obnoxia eſt? hominesque ipſi varijs curis impediti hoc ipſum commode præſtare nequeūt, ideo quoſdam homines à communi aliorum cętu ſegregatos ceu vicarios pro ſe ad hoc munus deſtinarunt, quos publicis ſtipendijs alerent, vt communem Dominum ſuo & populi nomine continenter orarent, placarent, atque laudarent. Hoc igitur eorum munus & officiū eſt. Sunt enim homines Deo ad perpetuum orationis officium conſecrati. Quod aurea illa ſummi ſacerdotis lamina teſtabatur, cui erat inſcriptum. Sanctum Domino, hoc eſt, homo Deo ſanctificatus, & conſecratus, vt videlicet indignum ſit, eum aliud quàm diuina tractare. Exo. 28.

Qua pietate & obſeruātia venerari ſacerdotes debeamus, declarat Eccleſiaſt. his verbis. In tota anima tua time Dominum, & ſacerdotes illius ſanctifica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit, & miniſtros eius nō derelinquas. Mira ratione cultū Dei & ſacerdotū copulauit: vt intelligas hæc duo ita eſſe iungenda, vt qua pietate colas Deum eadem quodammodo eius ſacerdotes, quaſi diuinū aliquid colas. Hinc ſacerdotibus apud Ægyptios tantum honoris habitum eſſe legimus, vt quo tempore fames totum orbem oppreſſerat, alimenta illis ex publicis horreis gratis præberentur. Quod ſi tãtus honor quadrupedum ſacerdotibus exhibitus eſt, qualis veri & omnipotētis Dei ſacerdotibus haberi conuenit? Ecc. c. 7.

Sacerdotes & monachi, & quicunque alienis opibus & ſudoribus ſuſtē tantur, meminiſſe debent ad eos potiſſimum verſiculum illum pertinere, Dedit illis regiones gentium & labores populorum poſſederunt, vt cuſtodiãt iuſtificationes eius, & legem eius exquirant. Dupliei ergo nomine rei erunt, ſi officio ſuo deſint, altero quod legem Dei violãt, altero quod gratis panem ſuum mãducantes alieno ſanguine paſcuntur. Pſ. 104.

Qua reuerentia ad ſacram Euchariſtiam accedere debeamus, Exod. 19. Dominus declarat, qui in monte Synai laturus populo leges ait, Sacerdotes autem & populus non tranſeant terminos, nec aſcendant ad Dominū ne forte interficiat illos. Exod. quoque. 24. ait Dominus ad Moyſen, Exo. 19. Exo. 24.

Aſcende

Aſcēde ad me tu, & Aaron, Nadab, & Abiu (filij videlicet Aaron) & ſeptuaginta ſenes ex Iſrael, & adorabitis procul: ſoluſq; Moyſes aſcendet ad Dominum. Ex quibus locis intelligimus qua reuerentia & laici & ſacerdotes ad ſacram Euchariſtiam accedere debeant.

Caſtitatis virtutem ad ſacerdotes pręcipue, qui Angelorum more Deo miniſtrant, pertinere oſtendit Dominus, quando inter cætera ſacerdotalium veſtium ornamenta feminaliū quoque meminit his verbis. Faciës

Exo. 28. feminalia linea quibus operiant carnem turpitudinis ſuæ, à renibus vſq; ad fœmora, & vtentur eis Aaron, & filij eius, quando ingrediuntur tabernaculum teſtimonij. Quorſum enim huius indumenti legem à Deo ſanciri oportuit, niſi vt hac ratione caſtitatis puritatem in ſacerdotib⁹ maxime requiri deſignaret? Iā verò quod in tabernaculum, pedes & manus primū lauare iubet, quid aliud docuit quam quod Apoſtolus quoq; docet

1. Cor. 11. cum ait, Probet autem ſeipſum homo &c. Et alibi. Sacerdotes ait qui accedunt ad Dominum ſanctificentur, ne forte percutiat eos.

Quam longe ab omnibus inordi-

Leui. 10. natis affectibus abeſſe Dei ſacerdotes debeant Dominicum illud pręceptum. Leui. 10. declarat, qui mortuis Nadab & Abiu filijs Aaron patri & fratribus præcipit, Capita veſtra nolite nudare, & veſtimenta veſtra nolite ſcindere, ne forte moriamini, & ſuper omnem cœtum oriatur indignatio. Fratres veſtri, & omnis domus Iſrael plangent incendiū quod Dominus ſuſcitauit: vos autem nō egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis. Oleum quippe ſanctæ vnctionis eſt ſuper vos. O ſumma ſacerdotum dignitas & puritas.

Qualis eſſe ſacerdotum puritas, quamq; ſedati & compoſiti eorum affectus, & à cętera turba diſſimiles eſſe debeant, late Dominus. Leuit.

21. docet his verbis, Non contaminē- Leui. 21. tur ſacerdotes in morte ciuium ſuorum, niſi tantum in conſanguinis. i. ſuper patre & matrem &c. Non radent caput nec barbam, neque in carnibus ſuis facient inciſſuras. Sancti erunt Deo ſuo, & non polluent nomen eius. Incenſum enim Domini, & panes Dei ſui offerunt & ideo ſancti erunt. Quales ergo eſſe debēt qui panem Angelorum Deo offerūt? Pōtifex id eſt, ſacerdos maximus inter fratres ſuos, ſuper cuius caput fuſum eſt vnctionis oleum, & cuius manus in ſacerdotio conſecratæ ſunt, veſtituſque eſt ſanctis veſtibus, caput ſuū non diſcooperiet, veſtimēta non ſcindet, & ad omnem mortuum non ingredietur omnino. Super patre quoque ſuo, & matre non contaminabitur, nec egredietur de ſanctis, ne polluat ſanctuarium Domini, quia oleū ſanctæ vnctionis Dei ſui ſuper eū eſt, ego Dominus. Quod vero hic ait, caput non diſcooperiet, veſtimenta nō ſcindet, indicia olim erant erumpentis affectus & rationis habenas non patientis. Quæ longe à ſacerdotali grauitate abeſſe debent: in qua ratio dominari & clauum tenere, affectus vero tanquam bene inſtituti atque educati ſerui parere imperio debēt: quibus in eiuſmodi calamitatibus excitari & concuti, nunquam tamen dominari licet.

Quod ſit clericorum & ſacerdotū officium typicè Dominus. Numer. 1. in officio Leuitarum adumbrauit cū ait, Leuitæ vero per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio ſuper multitudinē filiorū Iſrael: & excubabunt in cuſtodijs tabernaculi. Per hoc autem intelligimus & officium clericorum eſſe diuinis ſemper rebus vacare, & orationibus ſuis diuinæ indignationi obuiā ire. Hoc tamen officium maximè ad ſacerdotes ſpectat quorum preces nō infrugiferas

giferas futuras ipſe Dominus teſtatur cum ait, Inuocabuntque nomen meum ſuper filios Iſrael & ego exaudiam eos.

Summus ſacerdos ſcortum in vxorem ducere lege prohibetur. Scortū communis omnium vxor eſt; ideoq; vulgarem & communem omnium vitam deſignat. Hanc autem vitam ſacerdos viuere probetur: quia vt officio, ita ſingularis vitæ ratione à cætera turba ſeparatus eſſe debet, ne illud ei exprobrari poſſit, Vt populus ſic ſacerdos.

Leu. 10. Ait Dominus ad Aaron, Vinum & omne quod inebriare poteſt non bibetis, tu & filij tui quando ingrediemini tabernaculum teſtimonij. Hoc præceptum poſt mortem Nadab & Abiu datum eſt, vt cūctis innoteſceret quod ebrietas eorum mortis cauſa extitit & erroris. Cum enim contaminare alieno igne altare pręſumūt, ipſius altaris incēdio conſumuntur, vt ſumerent de ſacrificio pęnam, qui fecerant de propitiatione peccatum. Quod peccatum illis ſuſcitarat ebrietas, Nam vini odor, odorem fugarat incenſi, & ebrietas ignis flammam prouocarat altaris. Vnde quia alienati vino alienum portauerunt ignem, mox diuino igne referuntur extincti. Ebrietas in alio crimen eſt, in ſacerdote ſacrilegium. Hæc Petrus Raue.

Exo. 28. Quis credat omnia illa quæ tanto conſilio & ornatu ad ſummi ſacerdotis veſtes Dominus excogitauit, ad curioſam ſolum ſpectantium voluptatem, & non ad magna myſteria inſtituiſſe: præſertim cum lamina aurea in fronte Pontificis collocanda, & rationale in pectore adeo aperte myſticum ſenſum contineant? Ergo per tot indumentorum ſpecies quæ ad ornatum corporis pertinebant, quid aliud niſi maximarum ornamēta quibus ſacerdotalis vita ornari debet, intelligere poſſumus? Maximus enim animarum amator qui tot modis pontificis ornauit corpus, multo magis virtutibus ornatam in illo mentem requiret: cuius ſpeciem & pulchritudinem ornamenta illa figurabant. ¶Illud etiam obſeruandum, quod non ſolum externæ veſtes, ſed etiam internæ decernuntur; vt videlicet non ſit de illorum numero quibus Dominus ait, Vos eſtis qui iuſtificatis vos coram hominibus, Deus autem nouit corda veſtra. Cæterum priuſquam ſacerdos his veſtibus indueretur, lauari aqua iubetur. Itaque Moſes vt habetur Leuit. 8. primum quidem ſacerdotes lauit, poſtea induit. Leui. 8. Non enim poteris (ait Origines) induere Dominum Ieſum Chriſtum, niſi ante lotus fueris, iuxta illud, Lauamini, Iſai. 1. mundi eſtote. Quod ſi tu te abluere non potes, deprecare Dominum Pſal. 5. & dic, Amplius laua me ab iniquitate mea & à peccato meo munda me. Nemo enim ſtructuram recte poterit erigere virtutum, niſi fundamenta prius iecerit puritatis.

Leuit. 6. præcipit Dominus vt hoſtia quæ pro peccato offertur, à ſolis ſacerdotibus idque in loco ſancto comedatur, his verbis: eſt lex hoſtię pro peccato, in loco vbi offertur holocauſtum immolabitur coram Domino, ſanctum ſanctorum eſt. Leui. 6. Sacerdos qui offert, comedet eam in loco ſancto in atrio tabernaculi. Et infra. Omnis maſculus de genere ſacerdotali veſcetur de carnibus eius. Huius vero rei ſignificationem colligere poſſumus ex eo quod Leuit. 10. legimus poſt Nadab & Abiu incendium contigiſſe. Leui. 10. Qua de re ſic textus habet. Inter hæc hircum qui oblatus fuerat pro peccato cum quæreret Moſes, exuſtum reperit: iratuſque contra Eleazar & Thamar filios Aaron qui remanſerant ait, Cur non comediſtis hoſtiam pro

peccato

peccato in loco ſancto quæ ſancta ſanctorum eſt:& data vobis vt porte tis iniquitatem multitudinis, & roge tis pro ea in conſpectu Domini? Ex quibus verbis colligimus, ideo ſolos ſacerdotes, eorumq; maſculos filios non etiam filias ex hac hoſtia, idque in loco ſancto edere debere: vt hac ratione ſignificetur,ad ſolos ſacerdo tes curam expiandi aliena peccata pertinere:ideoq; ſolos eos ex illa hoſtia, quæ pro peccatis offertur edere debere: vt videlicet cuius eſt onus, eiuſdem etiam ſit oneris fructus In loco vero ſancto hoſtia comeditur, vt non læta & feſtiua,ſed luctuoſa & ſanctitatis plena ſit menſa ſacerdotum, quæ tota peccatorum pretijs inſtructa eſt.

Qua pęna digni ſint qui malis artibus ſacerdotia ſibi vendicāt,declarat Dominus. Num.16. Quo in loco
Num.16. memoratur quod poſt interitum Datā & Abiron qui auſi ſunt offerre incenſum Domino, batilla quibus obtulerunt incenſum in circulos conflata, iuſſit Dominus apponi altari ad commemorationem filiorum Iſrael; vt non accedat quiſquam alienigena qui non eſt ex ſemine Aaron imponere incenſum coram Domino. In hoc ſane (ait Origen.hom.9.) poſteris datur exemplum, ne quis præſumptione ſuperbi ſpiritus (niſi vocat* à Deo fuerit) munus pontificatus inuadat, ſed vt illi cedat quem non ambitio humana, non corruptus fauor aſciuerit, ſed meritorum conſcientia & Dei voluntas aſſumpſerit. Ideo autem laminæ illæ affiguntur altari, vt in proſpectu ſemper habeant indigne ad illud accedentes culpæ ſuæ exemplum ſimul & ſupplicium. Sic enim magiſtratus & præfecti vrbiū facere ſolent: qui facinoroſorum hominum abſciſſa membra in editis locis ad coercendam aliorum petulantiam ſuſpendi iubent.

Epiſcopus, Prælatus.

SIC nos fidelibus ſubditis tenere diſciplinam debemus, ſicut boni patres carnalibus filijs: quos & pro culpis verberibus feriunt, & tamen ipſos quos doloribus affligunt, habere hæredes quærunt. Gregor. in Regiſt. Gregor.

Ita ſibi regentium merita connectuntur,& plebium,vt ſæpe ex culpa præſidentium deterior fiat vita ſubditorum:& ſæpe ex demerito plebiū delinquat vita paſtorum. Gregor. in Regiſt.

Tantum debet actionem populi actio tranſcendere præſulis, quantū diſtare ſolet à grege vita paſtoris. Oportet nanq; vt metiri ſeſe ſolicite ſtudeat quanta tenendæ rectitudinis neceſſitate conſtringatur: ſub cuius æſtimatione populus grex vocatur. Gregor in Paſtor.

Tantorum pondera vnuſquiſque ſuſtinere compellitur,quantis in hoc mundo principatur. Gregor. in mor.

In alto loco poſitis, ſępe dum exterius ab hominibus honos tribuitur, ad ima animus mergitur, quia curis diſcerpentibus grauatur. Gregor. in Regiſt.

Quia homo quod ſibi tribuitur, quo iudicio diſponat ignorat, nec ad appetēdum locum ſuperiorem procax inſiſtere, nec ad repellendum contumax debet inueniri. Gregor. in Regiſtro.

Virtutibus pollens, coactus ad regnum veniat, virtutibus vacuus, nec coactus accedat. Gregor. in Paſt.

Cum rerum neceſſitas expoſcit, penſandū valde eſt ad culmen quiſque regiminis qualiter veniat: atque ad hoc rite perueniens, qualiter viuat:& bene viuens, qualiter doceat: & bene docens, infirmitatē ſuā quotidie quanta conſideratione cognoſcat:

ſcat: ne aut humilitas acceſſum fugiat, aut peruentioni vita cõtradicat, aut vitã doctrina deſtituat, aut doctrinã pſumptio extollat. Grego. in Paſt.

Vſus rectæ conuerſationis eſt, vt præeſſe non audeat qui ſubeſſe non didicerit: nec obedientiam ſubiectis imperet, quam prælatis nõ nouit exhibere. Greg. in Dialog.

Illa ſolicitudo præpoſitorũ vtilis eſt, illa eſt cautela laudabilis, in qua totũ ratio agit, & furor ſibi nihil vendicat. Gregor. in Regiſt.

Maiora crimina, & tarde credẽda ſunt, cum audiuntur, & citius puniẽda ſunt, cum veraciter cognoſcũtur. Gregor. in moral.

Miſcẽda eſt lenitas ſeueritati, faciẽdo quoddã ex vtroq; tẽperamẽtum: vt nec multa aſperitate exulcerentur ſubditi, nec nimia benignitate ſoluãtur. Hoc nimirũ illa tabernaculi arca ſignificat in qua cũ tabulis virga ſimul & mãna erat: quia cũ ſcripturæ ſacræ ſciẽtia in boni rectoris ſit pectore, ſit virga diſcretionis, ſit mãna dul-
Pſal. 22. cedinis. Hinc Dauid ait: Virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Virga enim percutimur, & baculo ſuſtentamur. Sit ergo diſcretio virga q̃ feriat, ſit & conſolatio baculi quæ ſuſtentet. Greg. lib 3. mor.

Exo. 32. Moyſes ſic amauit eos quibus prę fuit, vt pro eis nec ſibi parceret: & tamen delinquẽtes ſic perſequutus eſt, quos amauit, vt eos etiam Domino parcẽte proſterneret. Vtrobiq; legatus fortis, vtrobiq; mediator admirabilis, cauſam populi apud Deum precibus, cauſam Dei apud populũ gladijs egit. Greg. vbi ſup.

Subtiliſſima ars viuẽdi eſt, culmẽ tenere, & gloriã reprimere: eſſe q dẽ in potentia, ſed potẽtẽ ſe eſſe neſcire.

Tũc fuit laudabile, epatum quęrere, qñ per hunc dubium non erat ad ſuppliciũ peruenire. Greg. in Paſtor.

Sicut is qui inuitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admouẽdus: ſic qui vltro ambit, vel importune ſe ingerit, eſt proculdubio repellendus. Gregor. in Regiſt.

Reuera mihi videtur eſſe ars artiũ, & diſciplina diſciplinarũ hominem regere, qui certe eſt inter omnes animantes, maxime & moribus varius, & voluntate diuerſus. Greg. in mor.

Quos ad fortia trahere nitimur, eorum neceſſe eſt, infirma toleremus: non enim iacentẽ erigit, niſi qui rigorẽ deflectit per compaſſionẽ: cumq; alienę infirmitati compatimur à noſtra roboramur. Greg. mor. lib. 7. c. 7.

Mercenarius in alienis laboribus ſudat, ſed ſibi præmium parat: ita & nos per hoc peruenimus ad propria, quod dure miniſtramus aliena. Gregor. mor. lib. 8. c 6.

Mali prælati, locum regiminis ad fructum voluptatis tenent, non ad vſum laboris. Greg. lib. 11. c. 10.

Supra S. Iob dixit, Pater eram pauperum: hic ait, ſi quãdo ridebam ad eos non credebãt: vt oſtendat, quod prælatus & arridens timeri debet, & iratus amari: vt eum nec nimia lætitia reddat vilem, nec nimia ſeueritas odioſum. Greg. 20 mor. c. 2.

Gregor. ſuper illud Iob, Cum ſederem quaſi rex, eram tamen merentiũ conſolator. Sic ait: Bonis rectoribus mixta eſt, & regẽdi autoritas, & benignitas conſolandi. Adeſſe enim eis debet, & iuſte conſolans miſericordia, & pie ſeruiẽs diſciplina. Diſciplina enim & miſericordia multũ deſtituuntur, ſi vna ſine altera teneatur. Patet in eo qui vinum cum oleo infudit. Moyſes etiam qui domino dixit: Aut dele me de libro &c. poſtea delinquentes occidi præcepit: Tractat hunc locum copioſe Gregor. lib. 20. moral. cap. 6.

Sancti prelati, eo veriorem principatum foris exhibẽt, quo intus Deo humiliorem exhibẽt famulatum: & ideo eo amplius ſubditos tolerant, quo poſſint vlciſci. Per amorẽ increpant,

pant, quos per manſuetudinem portant. Greg. 20. mor. c. 29. Leuitæ à 50. annis fiunt cuſtodes vaſorum: quia tunc ſuſcipiēda eſt cura animarum, cum tempeſtas quieuerit vitiorum. Gregor. 23. mor. c. 12.

Nullus qui malum rectorem patitur, eum accuſet: quia ſui fuit meriti, peruerſi paſtoris ſubiacere ditioni. Gregor. 25. moral. c. 20.

Malum prælatū caue ne imiteris, quia veneraris, aut quia imitari deſpicis, venerari contemnas. Contemplare filios Noe, qui auerſi patrem cooperiunt. Greg. mor. 25. c. 22.

Solerter intuēdum ne dum immoderatius cuſtoditur virtus humilitatis, ſoluantur iura regiminis Interius ergo teneamus quod de nobis ſentiexterius quod pro aliorum vtilitate ſuſcepimus. Greg 26. mor. c. 2.

August. Habemus duo quædam: vnum quod Chriſtiani ſumus, alterum quod præpoſiti ſumus: illud quod Chriſtiani ſumus, propter nos eſt, quod præpoſiti ſumus non propter nos eſt. In eo quod Chriſtiani ſumus attenditur vtilitas noſtra: in eo quod præpoſiti ſumus, nōn niſi aliena Aug, de Paſt.

Omnis qui male viuit in conſpectu eorum quibus præpoſitus eſt, quantum in ipſo eſt, omnes occidit. Idem in Epiſt.

Nihil eſt in hac vita, & maxime hoc tempore difficilius, laborioſius, & periculoſius Epiſcopi aut presbyteri officio: ſed apud Deū nihil beatius, ſi eo modo militetur, quo noſter imperator iubet. Idem in ſermo.

Hieron. Noſtri Principes, cū pauperes delinquentes publice arguant, diuitibus peiora peccantibus, nec nutum faciunt: in quorum domibus rapina pauperum, dum Eccleſiæ opes ſibi theſaurizant, & in delitijs abutuntur, quæ ad ſuſtentationem pauperum dantur, & ſibi reſeruant, vel propinquis diſtribuunt, & aliorū inopiā ſuas vel ſuorum diuitias faciunt. Hiero. in Gloſ. Iſai.

Super illud, Si quis Epiſcopatum deſiderat: Opus naturæ non dignitatem, laborem nōn delicias, non creſcere faſtigio, ſed humilitate decreſcere, vt fiat ſeruus & miniſter hominum propter Chriſtum: vt intermiſſa Rachelis decora facie, intret ad Liam oculis lippam: de monte cum Moyſe deſcendat ad campos, id eſt, de otio contemplationis ad laborem actionis. Idem. 1. Tim. 3.

Non eſt facie ſtare loco Pauli, tenere gradum Petri. Edificaturus turrim, futuri operis ſumptus ſupputa. Idem in Epiſtol. ad Heliod.

Ama & reuerere pontificem tuum. Si pater ſum (inquit) vbi eſt amor meus? Si Dominus ego ſum, vbi eſt timor meus? Illud etiam dico vt Epiſcopi honorent clericoſ, quaſi clericos: vt & Epiſcopis à clericis, quaſi Epiſcopis honos deferatur. Scitum illud eſt oratoris Domitij. Cur ego te (inquit) habeam vt Principem, cum tu non me habeas, vt ſenatorem? Hinc Petrus Apoſtolus ait: Paſcite eum qui in vobis eſt, gregem Domini, prouidentes nōn coactè, ſed ſpontaneè &c. Idem in Epiſto. ad Nepotia. Malac. 1. 1. Pet. 5.

Quomodo potes eum iudicare conſilio ſuperiorem, quem videas inferiorem moribus? ſupra me debet eſſe cui me committere paro. Ambro de offic. Ambro.

Honor & ſublimitas paſtoralis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgori compares, & principis diademati, longe erit id inferius, quam ſi plumbi metallum ad auri fulgorem compares. Quippe cum videas Regum colla & principum ſubmitti genibus ſacerdotum, & deoſculata eorum dextera, orationibus eorum ſe credunt communiri. Idem in ſuo Paſt.

Nec

Nec præceps eris in ſententia, nec vehemens in vindicta: non in corrigendis remiſſior: non in parcendis ſeuerior: non puſillanimis in expectandis: non ſuperfluus in victu: non notabilis in veſtitu, nõ citus ad promittendum: non tardus ad reddendum: non prodigus dator: nõ tenax ad largiendum. Bernard. in Epiſt.

Si rebus raritas pretium facit, nihil in Eccleſia Dei pretioſius, nihil optabilius eſt bono vtilique paſtore: nempe rara auis eſt iſta. In alto nõ altum ſapere, ſed humilibus conſentire, nihil Deo charius nihil rarius apud homines. Idem in Epiſt.

Nihil me prælatus prohibeat eorũ quæ promiſi, nec plus exigat, quam promiſi: vota mea non augeat ſine mea voluntate, nec minuat ſine certa neceſſitate. Idem de præcep. & diſ.

Quoties prælatus pro vno ex minimis Chriſti ſpirituale ſtudium intermittit, toties pro eo ſpiritualiter animam ſuam ponit. Idem in ſermo.

Monſtruoſa res eſt gradus ſumm⁹, & animus infimus: ſtatus ſupremus, & greſſus minimus: ſedes prima & vita ima: lingua magniloqua, & manus otioſa: ſermo multus, & fructus nullus: vultus grauis, & actus leuis: ingens autoritas, & nutans ſtabilitas. Idem de conſid.

Non eſt hoc tempore ornare ſponſam, ſed ſpoliare: non eſt cuſtodire, ſed perdere: nõ eſt defendere, ſed exponere: non eſt inſtruere, ſed proſtituere: non eſt paſcere gregem, ſed mactare, & deuorare: dicente de prælatis Domino. Qui deuorant plebem meam, ſicut cibum panis. Idem ſuper Cant.

Quem dabis mihi de numero præpoſitorum, qui non plus inuigilet ſubditorum vacuãdis marſupijs, quã vitijs extirpandis? Vbi eſt qui orando flectat iram Dei? qui prædicet annum placabilem Deo? leuiora loquimur, grauiora grauius manet iudicium. Idem ibidem.

In omnibus exemplo Apoſtoli honorificabitis miniſterium veſtrum, miniſterium inquam nõ dominium: ipſum quidem honorificabitis non vos: nam qui quærit quæ ſua ſunt, ſe cupit honorari non miniſterium. Honorificabitis autem non cultu veſtium, non faſtu equorum, non amplis ædificijs, ſed moribus ornatis, ſtudijs ſpiritualibus, ac bonis operibus. Idem in Epiſt.

O vtinam prælati tam vigiles reperirentur ad curam, quàm alacres currunt ad cathedram. Idem ſuper Cãt.

O peruerſitas, o abuſio filiorum Adam, qui cum aſcendere difficillimum ſit, deſcẽdere autem facillimũ, ipſi & leuiter aſcendunt, & deſcendunt difficilius: parati ad honores, ad celſitudines graduum Eccleſiaſticorum, ipſis etiam Angelicis humeris formidandos. Idem in ſermo.

Quoſcunque de tuis inueneris triſtes, puſillanimes, murmuroſos, ipſorum te patrem, ipſorum te noueris eſſe abbatem: conſolando, exhortando, increpando: tunc enim agis opus tuum, & portas onus tuum, & portando ſanas, quos ſanãdo portas. Si quis vero ita ſanus eſt, vt magis iuuet te, quam iuuetur à te, huius te non patrem, ſed fratrem, comitem nõ abbatem eſſe cognoſcas. Idem in Epiſt.

Mira res, ſatis ſuperque epiſcopi ad manum habẽt, quibus animas credant, & cui ſuas committant facultates non inueniunt, optimi videlicet æſtimatores, qui magnam de minimis, paruam aut nullam de maximis curam gerant. Sed vt liquido datur intelligi, patientius ferimus Chriſti iacturam, quam noſtram. Idem de conſid.

De pretio eſcarum & numero panum, cum miniſtris quotidiana diſcuſſio eſt: rara admodum cum presbyteris celebratur collatio de peccatis populorum; cadit aſina &

eſt

eſt qui ſubleuet eam, perit anima, & nemo qui reputet: nec mirum, cum nec noſtros aſſidue ſentiamus defectus. Idem ibidem.

Ioan. 21. Non otioſe toties repetitũ eſt, Petre amas me in commiſſione ouium: ego quidẽ id ſignificatũ prouide puto: ac ſi dixiſſet illi Ieſus, niſi teſtimonium tibi perhibente cõſcientia, qđ me amas, & valde pfecte amas: hoc eſt, plus quã tua, plus quã tuos, plus quam te: vt huius repetitionis meæ numerus impleatur, nequaquam ſuſcipias curã hanc, nec te intromittas de ouibus meis, ꝓ quib⁹ vtiq; meus effuſus eſt ſanguis. Idem ſuper Cãti.

Quod ſine miſerabili gemitu dicendum non eſt, Chriſti opprobria, ſputa, flagella, clauos, lanceam, crucem, & mortem, hæc oĩa in fornace auaritiæ conflant, & profundunt in acquiſitione turpis quæſtus, & pretiũ vniuerſitatis ſuis marſupijs includere feſtinant, hoc ſolo ſane à Iuda Scarioth differentes, quod ille horũ omne emolumẽtum denariorum numero cõpenſauit, iſti voraciori ingluuie lucrorum infinitas exigũt pecunias. Idem ſuper Canti.

Fortitudo tua, fiducia fidelis conſcientiæ: decor tuus, ſplendor bonæ opinionis. Ibidem.

Noueris huius trinitatis ſacramentũ in nullo fruſtratum à te: ſi paſcas verbo, paſcas exemplo, paſcas orationũ ſuffragio. Manet autem tria hæc, verbum, exemplũ, oratio, maior autẽ eſt oratio. Idem in Epiſt.

Scholares & pueri, & impuberes adoleſcentuli, ob ſanguinis carnalitatẽ, ad eccleſiaſticas promouentur dignitates, & à ferula transferuntur ad principandum presbyterium. Lætiores interim quod virgas euaſerint, quam quod meruerint principatũ. Idem ad Archiepiſc. Leno.

Diſcite ſubditorum matres vos eſſe debere, non dños, ſtudete magis amari, quã metui, & ſi interdũ ſeueritate opus eſt, paterna ſit non tyrannica: matres fouẽdo, patres corripiẽdo vos exhibeatis. Suſpẽdite verbera, ꝓducite vbera, pectora lacte pingueſcãt, nec typo turgeãt. Idẽ ſup Cã.

Væ tibi ſi præes, & non prodes: ſed væ grauius, ſi quis quia præeſſe metuis prodeſſe refugis. Idẽ in Apolog.

In expoſitione regulæ beati Benedicti par. 3. c. 7. tractans illud Prouer. 25. Cælum ſurſum, & terra deorſum. Negligentia prælatorũ tantam deordinationem & cõfuſionem induxit, quod in eis eſt terra ſurſum, & cœlũ deorſum. Pedes ſunt ſupra caput, & facies retro. Interiora effuſa ſunt extra, Deus ibi cõculcatur, & terra deificat': Diabolus honorifice recipit', De⁹ vero cõtumelioſe repellit'. Terra ſurſum eſt, & cælũ deorſum, vbi terrena cæleſtibus præponunt'. Pedes ſunt ſupra caput, vbi viri ſpirituales deſpiciuntur: hoĩes vero terrena ſapientes ad regimen tẽporalium vtiles in honore hñr. Facies eſt retro, cum in operibus quæ videntur bona, potius vtilitas terrena intenditur, quã merces æterna. Interiora effuſa ſunt extra, cũ bona interna negliguntur, & exteriora diliguntur: Deus vero conculcat', & terra deificat' vbi defuit charitas, & regnat cupiditas: Diabolus honorifice recipit', & Deus cõtumelioſe repellit': vbi raptores & vſurarij cũ honore recipiunt', & magnis expẽſis ꝓcurant', boni vero pauperes vel repulſam patiunt', vel male ꝓcurant'. Idẽ.

Abbas in ipſis imperijs ſuis ſit ꝓuidens & conſideratus: Opera quæ iniungit, diſcernat, & temperet, cogitet diſcretionem ſancti Patriarchæ Iacob dicentis, Si greges meos plus in ambulando fecero laborare, morient' cuncti vna die. Benedictus in regula. Benedi.

Sæpe per honores quorundã, mutantur & mores, & quos ante cõglutinatos charitate habuerunt, poſtq̃ ad culmen honoris venerint, amicos habere deſpiciunt. Iſido. de ſum. bono. Iſidor.

Chryſo. Tanto eſt ſuperius regno ſacerdotium, quam eſt inter ſpiritum & carnem interuallum. Chryſolog.

Si contingat quempiam vel per amicitiam, vel per aliam cauſam, ab aliquo ad Epiſcopi dignitatem euehi indignum, omnium quæ ab illo acta fuerint, ipſe reddet rationem. Idem.

In ſuperbiam tantò facilius quis incidit, quantò ex humiliori gradu ad dignitates euehitur. Idem.

Ligna ſyluarum non oliuam, non ficum, non vitem, ſed ramnum ſibi elegerunt in regem: & egreſſus eſt ignis de ramno, & deuorauit cedros libani. Idem in Epiſt. hoc dicit contra eos qui indignum præſidem eligunt, quos idem poſtea peſſundauit.

Quod ſtipiti rami, quod capiti membra, quod ſoli radij, quod fonti riuuli, hoc apoſtolicæ ſedis eminentiæ debent omnes Eccleſiæ quas vbique terrarum religio Chriſtiana fundauit. Idem.

Euſeb. Emiſſ. Qui iam dudum in abbate pontificem geſſerat, poſtmodũ abbatẽ in pontifice cuſtodiuit (loquitur de beato Maximo) fuit is neglector quietis, fugax voluptatis, appetitor laboris, patiens abiectionis, honoris impatiens, pauper in pecunia, diues in cõſcientia, humilis ad merita, ſuperbus ad vitia, locuples in donis Dei: ſic in ſe excoluit vnãquamq; gratiã, quaſi ſolam, pauci ſic tenuerunt ſingulas, quomodo ille in ſe impleuit vniuerſas: ſemper in operis exercitio, ſemper in cõpunctionis affectu, ſemper occupat⁹, & ſemper vacãs. Euſ. Emiſ. hom. de B. Maximo Epiſcop.

Caſſiod. Sępe apud indignos mores creſcit cum poteſtate ſuperciliũ. Caſſiodor. in Epiſt.

Sũt quidam qui ſciunt & poſſunt, & volunt pręeſſe: quidam qui ſciunt & poſſunt, nec volunt: quidã qui nec ſciunt, nec poſſunt, ſed volunt. Scire & poſſe, & nolle, humilitatis eſt, aut inertię. Nec ſcire, nec poſſe, ſed velle, cupiditatis eſt, vel ſtultitię. Nec ſcire, poſſe, neque velle, diſcretionis eſt & prouidentiæ. Idem d. 12. abuſ.

Ille autẽ cui diſpenſatio verbi cõmiſſa eſt, etiam ſi ſanctè viuat: & tamen perdite viuẽtes arguere, aut erubeſcit, aut metuit, cum omnibus qui eo tacente perierint, perit: & quid ei proderit non puniri ſuo, qui puniendus eſt alieno peccato? Proſp. de vit. contemp. lib. 1. Proſper.

Diſcãt ſi velint ab Abimelech. & Gedeone ſubiectos non dictis, ſed factis ad imitationem incitari. Ille quidem lignorũ faces & faciebat, & portabat, ac ſuis: Quemadmodum, inquit, vidiſtis me facientem, ita & vos facitote. Idem.

Abſurdũ eſt, qui perſequatur honores, eum fugere labores è quibus naſcuntur honores. Euagrius. Euagri⁹.

Si bonos & honeſtos tm̃ diſcipulos dilig's, nulla tibi gratia debetur: magis rebelles lenitate tractare debes vt erudiant: non enim oẽ vulnus eodem emplaſtro curatur. Exacerbationes perſuaſionibus ſeda. Ignatius. Ignati⁹.

Vis apparere ſanctus? circa tuã vitam eſto auſterus, circa aliorum benignus: audiant te homines parua mandantem, & grandia facientem. Chryſoſt. ſuper Matth. Chryſo.

Beatus Dauid ita erat in poteſtate poſitus, tanquam omnibus ipſe eſſet ſubiect⁹, & in ſolio regali erat vt vinctus in carcere: & purpura, quaſi in cilicio iacebat, cinere conſperſus, & corde cõpunctus. Aula regalis erat ei tanquam eremi vaſtiſſima ſolitudo. Idem in lib. de Compunct. cord.

Quemadmodum vidẽs arborẽ folijs pallentibus marcidã intelligis q̃d aliquam culpam habeat circa radicem, ita cum videris populum indiſciplinatũ, ne dubio cognoſce quod ſacerdotium eius non eſt ſanum. Idẽ in tracta. de Symbolo.

Ridicu-

Ridiculoſa res eſt, aut magis periculoſa, ſpeculator cæcus, doctor inſcius, præcurſor claudus, prælatus negligens, præco mutus. Gubert.

Cicero. Qui non laborat vt charus militibus ſit, animare milites neſcit. Humanitas ducis in exercitu fulmen aduerſus hoſtes eſt. Iulius nunquam legitur iuſſiſſe, Ite illuc, ſed venite huc. Participatus enim cũ duce labor, perſuadetur militibus minor. Cice. in Tuſc.

CO'LE. ¶ Quod prudentia ad gubernandi munus maxime neceſſaria ſit, argumento eſt quod Salomon Iſraelitici regni gubernacula ſuſcepturus, hanc potiſſimum virtutem à Domino poſtulauit, eamq; ad hoc maxime valere

Prou. 1. in Prouer. docuit, cum ait. Audiens ſapiens ſapientior erit, & intelligens gubernacula poſſidebit. Ipſa quoque ſapientia de ſe idem teſtatur cũ ait:

Prou. 8. Per me reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt: per me principes imperant, & potentes decernũt

Sapiẽ. 8. iuſtitiam. Et in lib. quoq; Sapien. Vbi ſapiens loquitur. d. Diſponam populos, & nationes ſubditæ mihi erunt. Deniq; Cicer. in 1. de Inuentione libro, ciuitatum & legum inſtitutionẽ à ſapientiſſimis & eloquentiſſimis viris prodijſſe late diſſeret.

Prælati omnes ad maximam paſtoralis officij curam & ſolicitudinem,

Prou. 6. vocant illa Salomonis verba cap. 6. Fili mi ſi ſpoponderis pro amico tuo defixiſti apud extraneum animam tuam, illaqueatus es verbis oris tui & captus proprijs ſermonibus. vide locum. Cuiuſmodi vero periculi ſit, proprio ſe hominem ſermone ad hãc curam alligaſſe, facile deprehenditur ex cap. 30. Hierem. quem etiam locũ & videre & notare diligenter oportet.

Prou. 27. Tolle veſtim entũ eius qui fideiuſſor extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo. Hoc in Eccleſię prępoſitos & paſtores quadrat: quibus ouilis Dominicæ cura commiſſa eſt. Si enim negligentes in officio ſuo fuerint deprehenſi, ipſi in iniquitate ſua morientur: ſanguinem autem ſubditorum ab eis Dominus requiret vt eſt apud Ezechielem. Ezec. 3.

Modeſtiam & humilitatem quę eſſe in præpoſitis noſtris debet Eccl. 31. Eccl. 31.
comendat his verbis. Rectorẽ te poſuerunt, noli extolli: eſto in illis ſicut vnus ex ipſis. Hinc & illud, Quanto magnus es humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam & coram hominibus. Eccleſiaſt. 3. Eccl. 3.

Prudentiam prælati cum ſimplicitate eſſe debere coniunctam declarãt illa verba Pſal. 77. Et pauit eos in innocentia cordis ſui, &.i.i.m.ſ.d.e. Pro quo Hieronymus vertit, Et pauit eos in ſimplicitate cordis ſui: & in prudẽtia manuum ſuarum dux eorum fuit. Has autem duas virtutes ſimul coniungere ſingulare Dei donum eſt. Pſal. 77.

Quid eſt quod ſponſa dum ſponſum diligenter quærit ait, inuenerunt me cuſtodes qui circumeunt ciuitatem, percuſſerunt me &c. Exaggerat his verbis calamitatis ſuæ magnitudinem ſponſa: poſtquam enim dixerat, Quæſiui illum & non inueni: vocaui, & non reſpõdit mihi: aliam adiungit doloris ſui cauſam: nempe quod ij quorum munus erat, illam in hac inquiſitione iuuare adeò non illi auxilium tulerint, vt etiam varijs modis vexarint. Quod quidem calamitoſis Eccleſiæ temporibus ſæpiſſime contingit: vt præſules Eccleſiæ & cuſtodes murorum eius adeò à muneris & officij ſui integritate abhorreant, vt quas ipſi animas rectè viuendo & vigilando Chriſto lucrifacere deberent prauitate vitæ, luxu, inſolentia, & auaritia grauiter offendat. Qua de re late Dominus Ezech. 34. de paſtoribus Eccleſiæ agens quæritur. Quid vero infœlicius ouium gregibus accidere poteſt, quam cum eo miſeriæ ventum eſt, vt canes fungantur officio luporum? Cant. 3. Ezech. 34.

Cùm mulier prima diuini præcepti præuaricatrix fuerit, tamẽ vir primum à Domino interrogatur: quoniam caput ipſe mulieris erat: vt hac ratione prælati intelligant ſe prius quam ſubditos de ſubditorum ſceleribus interrogandos. Sic etiam cęteris Apoſtolis ſimul dormientibus Petrus ante omnes corripitur his verbis, Simon dormis? qui videlicet ad vigilandum alios excitare debuiſſes? Mar. 14.
Nu 25. Vnde populo cum Madianitis fornicante principes populi qui hoc facinus prohibere deberent iuſſu Domini in patibulis ſuſpenduntur.

Exo. 28. Nomina duodecim filiorum Iſrael præcepit Dominus & in ſuperhumerali quod humeros tegebat duobus onichinis lapillis inſcripta & in rationali ſiue pectorali (hoc enim vox hebræa, HOSEN, ſignificat) duodecim lapillis infixa geſtare: quo intelligeremus commiſſas animas & in pectore per ardentem amorem, & in humeris per continuum laborem à præpoſitis debere portari. Quorum quidẽ alterum ex altero ſequi. D. Gregor. his verbis ait. Quantum amas proximum tantum portas: quod ſi deſinis amare, deſiſti portare. Et hoc igitur & cætera omnia charitas præſtat: vt merito Dominus Eccleſiæ ſuæ Petrũ in paſtorem daturus, hoc ſolũ ab eo quæſierit, Petre amas me? Quid enim non præſtat amor? Quid vero ab ijs non impetret quos ardenter diligit? Amore potiſſimum Ambroſius Auguſtinum ineſcauit, & ab errore paulatim reuocauit. Vnde idem Auguſt. confeſſ. lib. 5. ait, quod vbi ad eum vniſſet, paterna charitate fuerit ab eo exceptus, Et eum, inquit, amare cępi. Primo quidem non tanquam Doctorem veri (quod in Eccleſia tua prorſus deſperabam) ſed tanquam hominum benignum in me. Deinde narrat quomodo eius ad populum conciones audiens cœperit paulatim veritatem haurire. Ioan. 21.

Sacerdos in rationali hæc duo verba ſcripta geſtat, VRIN, & THVMIN, hoc eſt, doctrinam & veritatem, quæ erũt in pectore Aaron. Alij autem vertunt. Illuminationes & perfectiones, hoc eſt doctrinæ lucem, & vitæ perfectionem: quo poſſint facere ſimul & docere. Hoc enim duo ꝓpria ſacerdotũ munera & ornamenta ſunt. Eodem etiam pertinet quod in extrema ora veſtis Aaron mixtim mala punica & tintinabula pendere Dominus præcipit. Tintinabula autẽ vocem prędicationis, mala punica vero (de quibus ſæpe in Canti. mentio fit) colore quidem rubeo ardorem charitatis, granorum vero miro ordine & collocatione vitæ ordinem & modum deſignant: quæ duo in ſacerdotibus, maximeque in Epiſcoporũ vita clarere debent. Exo. 39.

Qualis ſit bonorum paſtorum cura & labor, & quam multis moleſtijs obnoxij ſit, & quomodo niſi percepto ſpiritu Dei, nemo huic officio integre ſatisfacere poſſit, copioſe quidẽ Nume. 11. declaratur: vbi Moſes, populi querelis fatigatus, has ad Dominum voces fudit, Cur afflixiſti ſeruũ tuum? Quare non inuenio gratiam coram te? Cur impoſuiſti pondus vniuerſi populi huius ſuper me? &c. quæ ſequuntur. Vide locum. Ibidemque præcipitur ei vt eligat ſenes quos ipſe ſciat eſſe ſenes ad præfecturam populi adminiſtrãdam: quos Dominus ad hoc ipſum ſpiritu ſuo implet quo recte credito ſibi munere fungerentur. Num. 11.

Fruſtra laborat præpoſitus qui munus ſuum probe adminiſtrans, omnibus gratus eſſe, omnibusq; probari ſe poſſe ſperat. Qui inter reges Dauide aut ſãctior, aut iuſtior, aut animoſior, aut prudentior? At toto corde vniuerſus Iſrael Abſalonem aduerſus patrem coniurantem ſequebať. Quis verò Moyſi in illa virtutis laude poterit cõparari? quem Dñs fideliſſimum in omni domo ſua ꝑdicauit? Qui iter- 2. Reg. 16.

cæteras

cæteras virtutes, manſuetudine (quæ maximè amabilem hominem efficit) ita emicuit, vt omnes hoïes qui morabãtur in terra hac laude ſuperaret. At quoties aduerſus illum rebellis populus conſurrexit? quoties lapidibus impetitus, lapidatusq; fuiſſet ni fuga ſalutem quæſiſſet, & Domini præſidio à furẽte populo tectus eſſet? Nec rude tantum vulgus aduerſus eum concitatus eſt, ſed in ſeditione Core.
Leui.16. 250. proceres Sinagogæ qui per nomina ſua ad concilium vocabantur, cum illo aduerſus Moſem coniurarunt. Quid hic Dominum Saluatorẽ memorem? ipſe quidem diſcipulos his verbis admonuit, Mementote ſermonis mei quem ego dixi vobis. Nõ
Matt.10 eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, &c. Si me perſecuti ſunt,& vos perſequentur: ſi ſermonem meum ſeruauerunt (hoc eſt, inſidiantes obſeruauerunt) & veſtrum ſeruabunt.

Quo amore prælatus eos proſequi debeat qui eius fidei & curæ crediti
Num.11 ſunt, aperte Moſes. Num. 11. cum Domino agens declarat his verbis, Nunquid ego concepi aut genui multitudinem hanc tantã, vt dicas mihi, porta eos in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum? Vnde hæc paternæ charitatis lex, niſi ab vberrimo illo charitatis fonte manare potuit? Quod autem is prælatis exigit, ipſe multò cumulatius præſtitit: ſicut idẽ
Deut.1. Moſes Deute. 1. teſtatur cum ait, Portauit te Dominus Deus tuus, ſicut geſtare ſolet pater filium paruulum donec veniretis ad locum hunc. Id ipsũ
Oſe 11. etiam per Hieremi. teſtatur cum ait, Ego quaſi nutritius Effraim portabã eos in brachijs meis: & ipſi non intellexerunt quod curarem eos. Idẽ quo-
Iſa. 40. que Eſai. 40 pollicetur his verbis, Sicut paſtor, gregem ſuum paſcet, ĩ brachio ſuo congregabit agnos, & in ſinu ſuo leuabit, fœtas ipſe portabit.

In quibus præcipuè generibus perſonarum Dæmon ſibi domicilium eligat, declarant illa verba Iob, ſub Iob 40.
vmbra dormit, in ſecreto calami, in locis humentibus. Vmbra eſt obſcura, frigida,& inanis, veræ rei imaginem repræſentans. Quod quidem prælatos officij ſui deſertores ſignificat: qui obſcuri ſunt per ignorantiam, frigidi per malitiam, inanes per mentis leuitatem, cum tamen exterius perſonati incedant,& corde leui, grauitatem vultu mentiantur. Sub tali vmbra Dæmon altum dormit: quia non multo labore ad inconceſſa rapit, quos paſtoris vigilantia & diſciplina deſtituit.

Solicitudinem Apoſtolus Eccleſiæ Rom.12.
præpoſitis commendat cum ait, Qui 2. Cor.
præeſt in ſolicitudine. Qua & ipſe vr- 11.
gebatur cùm ait. Præter illa quæ extrinſecus ſunt, inſtãtia mea quotidiana ſolicitudo o. E. D. Quis infirmatur &c. Hanc eandem mira verborũ acrimonia Salomon præſuli inculcat cùm ait, Fili mi ſi ſpoponderis pro amico tuo &c. Prouerb. 6. Huius autẽ Prou.6.
paſtoralis curæ periculum D. Bernardus his verbis deſcribit, Magno vinculo aſtricti ſunt, qui pro multis animabus reddituri ſunt rationẽ. Quid ego infelix, quo me vertam, ſi tantum theſaurum, ſi pretioſum depoſitũ illud quod ſibi Chriſtus ſanguine proprio pretioſius indicauit, contigerit negligentius cuſtodire? Si ſtillãtem in cruce Domini ſanguinem collegiſſem, eſſetque repoſitus penes me in vaſe vitreo, quod & portare ſæpius oporteret, quid animi habiturus eſſem in diſcrimine tanto? At certè id ſeruandum accepi pro quo mercator non inſipiens, imò ipſa, ſcilicet ſapientia patris ſanguinem illum dedit. Audio enim Petrum Apoſtolum monen- Act.20.
tem, Attendite vobis & vniuerſo gregi,&c Sed & habeo theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, & quibus multo plura quàm vitreis imminere pericula videantur. Accedit ſanè ad ſolicitudinis pondus, quod &

meam & proximi conſcientiam ſeruare neceſſe ſit, & neutra mihi ſatis eſt nota.

Cant. 1. Poſuerunt me cuſtodem in uineis, uineam meam non cuſtodiui. Hoc ad malos paſtores ac prędicatores referri poteſt, qui alios docent, & ſeipſos non docent, &c.

Illi ad regendos alios maximè idonei uidentur, qui hoc munus maximè detrectant & fugiunt. Talis Moſes fuit, qui Exod. 3. tam multis rationibus iniunctam ſibi à Deo prouinciam recuſare nitebatur.

Exod. 3.

Cęteris Leuitis diſtributa sũt plauſtra in quibus tabernaculi ſuppellectilem deferrent: familię autem Caatitarum (quibus ferendi altaris aurei, & ipſius ſanctuarij cura cõmiſſa erat) non data ſunt plauſtra: quoniam hæc pretioſa onera proprijs portabãt humeris. Vnde apparet quod pretioſiſſimæ portionis tabernaculi delatio, non alienis baiulis aut humeris committenda, ſed proprijs deferẽda erat. Cùm igitur nihil in Eccleſia pretioſius quã rationales animæ ſint Chriſti ſanguine redemptę, efficitur planè ut earum cura non uicarijs committenda, ſed per ipſos, quorum hoc intereſt, agenda ſit. Hoc autem pręſtitit ſummus ille paſtor de quo ſcriptum eſt, Sicut paſtor gregem ſuum paſcet, in brachio ſuo cõgregabit agnos, &c. quæ ſequuntur.

Iſa. 40.

Rex.

Auguſt. Prou. 21. SI cor regis in manu Dei eſt, non ſeruatur armorum robore, ſed diuino adminuculo ac ductu. Eſt autem in Dei manu, non quiuis, ſed hoc regis nomine dignus.

Chryſol. Multi rege, ſępe imperio accepto, cum eos qui ſibi antea fuiſſent moleſti in ſua poteſtate haberent, in tanto imperij faſtu indignum eſſe iudicauerunt, qui pęnas repoſcerent ſceleratè factorum. Chryſol.

Ars eſt imperare non ſolum dignitas, & quidem ars omnium maximè neceſſaria & excellentiſſima. Idem.

Qui maxime ex humilibus ſunt, cũ dignitates nacti fuerint, licentius in arrogantiam tolluntur: quippe qui ad repentinos honores inepti ſunt. Idem.

Super illud Prouerb. 25. Aufer impietatem de uultu regis &c. Qui prę-ſunt populis, ſi uolunt firmum eſſe ſolium, ſemper hilaritate & gratia uultus plenos exhibeant: ne per arrogantiam rigidi plebis odium incurrant. Rab. in Gloſ. Rab. in Gloſ.

Optimum principem decet, in ſuis quidem peccatis eſſe acerbum iudicem & minimè ignoſcentem: at in erratis ſubiectorum placidum, & ad ignoſcendum facilem. Damaſcenus. Ioã. Dã.

Deus nullius indiget, rex ſoli' Dei. Imitare igitur eum qui nullius eget, ac largiter impertire petentibus miſericorditer, non ſummo iure, nec re ſtricte cum ſupplicibus agẽs, ſed omnibus quę ad uitam degendam pertinent, petentibus prębe. Philon. Philon.

Tyrannus eſt princeps belli, rex uero pacis pręſes. Idem.

Rex iuſtiſſime, cum miſſus ſis à natura ad ſupremam puppis partẽ occupandam, cumque gubernacula teneas, guberna communem hominũ ſcapham fęliciter cum ſalute omniũ, nulla re magis gaudeas, quàm tua erga ſubiectos beneficentia. Quid enim Regis beneuolentia ſubiectis populis optabilius, aut melius eſſe poſſit? Idem.

Principem omnibus quibus præſit, ſimul ſuccenſere, magnum peccatum mihi quidem uidetur eſſe: neceſſe eſt enim quia multis terrori ſit, multos habere hoſtes. Xenophon.

Deſiderari magis quam timeri in uita expete, quem enim omnes metuunt, idem omnes metuit. Democri. Democri.

Alexander, quis eſſet optimus rex rogatus: Qui, inquit, amicos donis retinet, Alexan.

retinet,& inimicos beneficijs amicos facit. Alexander.

Iſocrates. Iſocrates peſſimum imperatorem eſſe dicebat, qui ſibi ipſi imerare non poſſet.

Corporis tui cuſtodiam tutiſſimã exiſtima eſſe amicorum virtutem, & aliarum Rerumpubli. beneuolentiã, tuamq; ipſius prudentiam: his enim rebus & conſeruari & parari regna maxime poſſunt. Idem.

Diodor. Regem bene fungẽtem ſuo munere decet iuſtum, & magnanimum, & veracem, & liberalem in largiendo eſſe: atque quauis cupiditate maiorẽ: ſupplicia leuiora delicto, gratiam autem beneficio maiorem referre, tum ſubiectis, tum amicis. Diodor.

Eumen. Eumenes Rex fratribus crebro dicere ſolebat, ſi me vt rege vſi fueritis, vobis tãquam fratribus gratificabor: ſin autem tanquam fratre, ego vobis ero Rex. Eumen.

Cotys. Cotys Thracum rex Thebanis glo riãtibus quod Lacedæmonijs imperarent, Vidi, inquit, torrentes perennibus fluuijs maiores factos, ſed ad breue tempus.

Saluſt. Vbi malos præmia ſequuntur, haud facile quiſquam gratuito bonus eſt.

T. Liui. Quo quis plus poteſt, ẽo moderatius utatur imperio.

Q. Cur. Suis, omnes parent placidius. Q. Curtius.

L. Flor. Reges habent aures in pedibus. L. Florus.

Regium eſt, male audire, cum bene feceris. Idem.

Ariſtot. Rex debet ſe habere ad ſubditos, ſicut paſtor ad oues. Ariſt.

Ouidi. Et piger ad pęnas princeps, ad pręmia uelox,
Duique dolet, quoties cogitur eſſe ferox.

Cicero. Imperito fortunato, nihil intolerabilius. Cicero.

Magnum eſt perſonam in Repub. tueri principis, qui nõ animis ſolum debet, ſed oculis ſeruire ciuium. Idem in Philip. 8.

Non ſolum vitia concipiunt ipſi principes, ſed ea infundunt in ciuitatem: nec ſolum ipſi corrumpuntur, ſed etiam corrumpunt, pluſque exemplo quã peccato nocent. Idem. 3. de legib.

Hæ ſunt virtutes imperatoriæ: labor in negotijs, fortitudo in periculis, induſtria in agendo, celeritas in conficiendo, conſilium in prouidendo. Idem, Pro lege Man.

Refrenet primum libidines, iracũdiam teneat, ſpernat voluptates, coerceat auaritiam, cæteraſque animi labes repellat: tum incipiat alijs imperare, cum dedecori & turpitudini parere deſierit. Idem lib. 5. Paradox.

Non poteſt exercitum is continere imperator, qui ſe ipſum non continet: frugi hominem dici nõ multum laudis habet in rege: fortem, iuſtum, ſeuerum, grauem, magnanimum, largum, beneficum, liberalem, & manſuetum, hæ ſunt regiæ laudes. Idem. Pro leg. Man.

Nulla re reconciliare facilius beneuolentiam multitudinis poſſunt hi qui Reipub. præſunt, quam abſtinentia & continentia. Idem. 2. de offi.

Qui Reipub. præſunt, legum ſimiles ſint, quæ ad puniendum non iracundia, ſed ęquitate ducuntur. Idem. 1. de offi.

Bono viro non minori curæ eſt, qualis Reſpub. poſt mortem ſuam futura ſit, quam qualis hodie ſit. Idem in Lælio.

Millies perire eſt melius quam in ſua ciuitate ſine armorum præſidio non poſſe viuere: præſidium charitate & beneuolentia ciuium ſeptum oportet eſſe non armis. Idem. 2. Philip.

Nihil eſt tam deforme, quàm ad ſummum imperium acerbitatem naturæ adiungere. Idem ad Q. fratrem, epiſt. 1.

Recte pręcipere videntur, qui monent

nent quanto ſuperiores ſimus, tanto nos ſubmiſſius geramus. Idē. 1.offi.

Qui plus propter virtutem nobilitatemque poſſunt, eò minus quantum, debent oſtendere. Idem, Pro Quintio.

In bonis fortunæ, ſumma laus eſt, non extuliſſe ſe in poteſtate, nō fuiſſe inſolentem in pecunia, nō ſe prætuliſſe alijs propter abundantiam fortunæ: vt opes & copiæ non ſuperbiæ videantur ac libidini, ſed bonitati ac moderationi facultatē ac materiam dediſſe. Idem.2.de orat.

Nihil eſt laudabilius, nihil magno & præclaro viro dignius, placabilitate clementia, quę ita probanda eſt, vt adhibeatur Reipub. cauſa ſeueritas, ſine qua adminiſtrari ciuitas non poteſt. Idem.1.de offi.

Rerum omnium nec aptius eſt, quicquàm ad opes tuendas, ac tenendas, quam diligi: nec alienius, quam timeri. Idem.2.offi.

Nullius opes tantæ fuerunt, aut tantæ eſſe poſſunt, quæ ſine multorum amicorum officijs ſtare poſſint. Idem pro Plautio.

Nulla vis imperij tanta eſt, quæ pręmente metu poſſit eſſe diuturna. Idem.2.offi.

Multorum odijs nullæ opes poſſunt obſiſtere. Ibidem.

Quem metuunt, oderunt: quem quiſque odijt, periſſe expetit. Ibidē.

Vt contemnendus eſt, qui in nauigando ſe, quàm nauem, mauult incolumem: ita vituperandus, qui in Reipub. diſcrimine, ſuæ plus quam communi ſaluti conſulit. Idem 4. ad Heren.

Vt leges omnium ſalutem, ſingulorum ſaluti anteponunt: ſic vir bonus, & ſapiens, & legibus parens, & ciuilis officij non ignarus, vtilitati omnium plus, quam vnius alicuius ſaluti conſulit. Idem 3. de Finib.

Quæ ſequuntur ſententię ex incertis autoribus collectæ ſunt.

Reges plerunque creduli.

Laudabilior in Rege prudentia, quam fortitudo.

Natura non dedit imperare fœminis.

Nihil difficilius quam bene imperare.

Nihil moleſtius quam malis imperare.

Ornamento eſt principi concordia populi.

Qui neſcit diſſimulare neſcit imperare.

¶ Miranda Conſtantini Magni imperatoris erga Eccleſiæ Synodum, & Epiſcopos reuerentia. De quo Theodoretus. Eccleſiaſt. hiſt. lib. 1. cap.7. ita dicit: Ipſe quoque Conſtantinus cum paucis poſtremus omnium ingreſſ' eſt, & paruo ſubſelliolo poſito aſſedit, præfatus veniam prius, & petita cōceſſione ab Epiſcopis. At Epiſcopis ait parata fuiſſe ſubſellia atq; ſolia, magno apparatu & ſplendore. Itaque pius imperator, ſacerdotum Chriſti dignitatem, & in illis Dei maieſtatem venerās implebat id qđ in Eccleſiaſt. legimus: In omni anima tua time Dominum & ſacerdotes illius ſanctifica. COLLE Eccle.7.

Rex qui ſedet in ſolio iudicij diſſipat omne malū intuitu ſuo. Itē, Diſſipat impios rex ſapiens, & incuruat ſuper eos fornicem. Item, Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in ſempiternum firmabitur. Iuſtitiam vero miſericordię idē ſapiēs copulauit his verbis, Miſericordiam & veritas cuſtodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. Quæ quidē duæ virtutes vere regiæ ſunt: vtpote quæ in litteris ſanctis Deo frequentiſſime tribuuntur. Id autē vere regium eſt, quod maxime diuinū eſt, cum reges Dei vices in terra gerant. Prou.20

Secundum iudicē populi tales & miniſtri eius: & qualis rector eſt ciuitatis, tales & inhabitantes eam. Rex

inſipiẽs perdet populũ ſuum,& ciuitates inhabit buntur p ſenſum prudentium. Regũ vero pericula & ruinas declarant illa Eccl.49.verba.Pręter Dauid,Ezechiam & Ioſiam, omnes reges peccatum cõmiſerunt: nã reliquerunt legem altiſſimi reges Iuda, & contempſerunt timorem Domini. Quid vero reges Iſrael? Vno Dauid excepto, omnes eadem impietatis via ingreſſi ſunt. Quis ergo principium terræ, dum hoc ipſum cõſiderat, & ſe in eodem freto nauigare videt,non idẽ periculũ metuat?

Eccl.49.

Præcipuum regis optimi munus eſſe pauperes tueri toties ille Pſal. Deus iudicium tuum regi da, facile declarat: qui in hoc præcipue loco cõmemoratur. Itaq; ait,Et adorabũt eum omnes reges &c. Quare? Quia liberauit pauperem à potẽti &c.quæ ſequuntur?Pro eo vero quod nos legimus.Et honorabile nomen eorum coram illo.Hiero.ex hebrę.vertit.Et, pretioſus erit ſanguis eorũ corã illo, Id eſt,magno vitam illorum ęſtimabit,nec impunè feret,quiſuis eorum ſanguine ſe ſe cruentauerit. Hinc illud Salom.Rex qui iudicat in veritate pauperes,thronus eius firmabitur in æternum. Qua etiã de cauſa vino regibus interdicitur, ne obliuiſcãtur iudiciorum,& mutent cauſam filiorum pauperum. Quidã tamen adeo ab hac cura alieni ſunt, vt nec ſcire ſtudeant quid pauperes & ærumnoſi homines in curia ſua patiantur. De quibus ſcriptum eſt, Pupillo non iudicant, & cauſa viduæ nõ ingreditur ad eos. Alij vero pauperum etiã ſanguinem & opes exhauriunt. De quibus Dominus. Quare,inquit, atteritis poulum meum, & facies pauperũ cõmolitis?Eſai. quoque.10.Væ,q̃ cõdunt leges iniquas &ç. Vide locum.

Pſal.71.

Prou.29

Iſai.1.

Iſai.10.

Propter merita populi reges bonos à Dño creari declarãt illa verba reginę Saba, quib⁹ ad Salomonẽ ait, Poſuit te Dñs ſuper thronũ Iſrael,eo qđ dilexerit Dñs Iſrael,ideo cõſtituit te regẽ vt faceres iudiciũ & iuſtitiã. Ad improbum vero & rebellem populum ait.Dabo ti regem in furore meo,& auferã in indignatione mea.

3.Re.10.

Oſeę.13.

Quanto in diſcrimine ſalus regũ verſet, vel hoc argumẽto colligi põt, quod cũ teneantur,cęteros homines vitæ ſanctitate ſuperare, multo ad hoc maiora impedimenta q̃ cæteri homines habent.Impedimenta autẽ ſunt,caterųç adulatorum,multitudo negotiorum, abundãtia deliciarum, ſumma potentia,vt quidquid libeat, liceat.Hoc enim eſt quaſi per iter lubricũ ingredi.Vnde eſt illud, Beatus vir qui poſt aurum nõ abijt &c. Qui potuit tranſgredi,& nõ eſt tranſgreſſus,facere mala,& non fecit &c.Hoc ne Dauidi quidem contingit.Timendum quoque & illud, Exiguo conceditur miſericordia: potentes autem potenter tormenta patientur Et, Fortioribus fortior inſtat cruciatus.

Eccl.31

Sapiẽ.6.

Quod clementia & lenitate thronus regis confirmetur (vt Solomon ait) ſatis aperte filij eius temeritas declarat, qui quoniam acerba atque aſpera oratione populi furorem excuſcitauit, ſeipſum, religionem, & regnum perdidit.

Quanta malorũ colluuies ex praui capitis malitia in ſubiectum ſibi populum redundet, nõ tam in libris legimus, quã in ætatis huius calamitatibus experimur.Sed his tamẽ exẽplis ſacræ hiſtoriæ refertæ ſunt, in quibus populũ cernimus pietatem vel impietatem regum vbique ſectãtem. Pręcipuum tamen exemplum Hieroboam rex fuit, de quo toties in ſacris litteris legimus, quòd peccauerit,& peccare fecerit Iſrael. Cui inter alia hoc quoque per Prophetam dictum eſt, Ecce ego inducam mala ſuper domum Hieroboã,& percutiã de Hieroboã mingentem ad parietẽ, & clauſum, & nouiſſimum in Iſrael. Et mox, Et pcutiet Dominus Iſrael, & euellet

3.Re.14.

& euellet eum de terra bona hac, quã dedit patribus eorum, & ventilabit trans flumen propter peccata Hieroboam, qui peccauit, & peccare fecit Iſrael.

Iudex.

SI ab increpatione idcirco reticemus, quia contra nos inſurgere deriſoris odia formidamus: non iam lucra Dei quærimus, ſed noſtra. Gregor. in moral.

Dum vnus corripitur, plurimi emendantur, & melius eſt, vt pro multorum ſalute vnus condemnetur, quàm per vnius licentiam multi periclitentur. Greg. in Regiſt.

Auguſt. Pertinent ad innocentis officium, non ſolum nemini malum inferre, verum etiam cohibere à peccato, vel punire peccatum, vt aut ipſe qui plectitur corrigatur experimento, aut alij terreantur exemplo. Auguſt. de ciuita. Dei.

Bona ſunt magis remuneranda, quam mala punienda. Idem.

Innocentem cõdemnare peius eſt, quam nocentem dimittere. Idem.

Ignorantia iudicis plerumque eſt calamitas innocentis. Idem de ciuitate Dei. lib. 19.

Cypria. Temperanda ſeueritas, ne veniatur ad deteriora.

Bernar. Quantum ego cõpatiar, & ſi quid ſolatij poſſem impendere, quam libẽter id facerem, nouit ille quem nihil latet: verum, ſi de pœnarum diminutione ſolatium præbere voluero, crudelis & immiſericors ero: quantum enim ſubtraham de pęna, tãtum de corona furabor: tantum defraudabo fructus, quantum de ſemente ſubtraxero: ſiquidem modica ſeminis detractio, non modicum eſt meſſis detrimentum. Bernar. ſuper. Qui habitat.

Si interdum ſeueritate opus eſt, paterna ſit, non tyrannica: matres vos fouendo, patres corripiendo exhibeatis. Idem. ſup. Canti.

Iuſtitiæ vt iuſtitia ſit, temperantia modum imponit. Noli nimis eſſe iuſtus ait Sapiens: oſtẽdens per hoc minimè approbandam iuſtitiam, quæ temperantiæ moderamine non frenatur. Idem de conſid.

Tene rigorem in diſcuſſione iuſtitiæ, miſericordiam in diffinitione ſententiæ. Iſidor. in Synodo. Iſidor.

Omnis qui recte iudicat, ſtateram in manu ſua geſtat: in vtroque penſo iuſtitiam & miſericordiam portat: ſed per iuſtitiam reddit peccato ſententiam, & per miſericordiam peccati temperat pęnã. Idem de ſum. bono.

Nihil adeo glorioſe lucet in iudice, ſicut amare & exhibere iuſtitiam ſine omni acceptione perſonæ. Teſte enim Cicerone prouerbialiter dicitur. Exuit perſonam iudicis, quiſquis amicum induit. Aequitas cui iudex obſequitur, ſiniſtram odij vel amoris dexteram neſcit Petr. Rauen. in quadam Epiſt. Pet. Rau.

Neceſſe eſt, vt rectorem ſubditis, & matrem pietas, & patrem exhibeat diſciplina: atque inter hæc ſolicita circunſpectione prouidendum, ne aut diſtrictio rigida aut pietas ſit remiſſa. Beda in Hom. Beda.

Statera doloſa, non tantum in menſuratione pecuniæ ſed in iudiciaria diſcretione tenetur. Qui enim aliter cauſam pauperis, aliter potentis, aliter ſodalis, aliter audit ignoti, ſtatera vtrique librat iniqua. Sed & is qui ſua bene geſta meliora quam proximorum, & ſua errata iudicat leuiora, ſtateram doloſam geſtat, necnon & ille qui onera importabilia imponit in humeros hominum, ipſe autem digito ſuo non vult tangere ea: etiam ille qui bona in publico & mala agit in occulto. Idem ſuper illud Prouerb. ſtatera doloſa &c.

Iuſtitia ſine miſericordia non eſt iuſtitia, ſed crudelitas: ſicut & miſe- Chryſoſto.

ricordia

ricordia ſine iuſtitia non eſt miſericordia, ſed fatuitas. Chyſoſt. ſuper Matth.

Diogen. Lupus cum vidiſſet paſtores in tugurio comedentes ouem, accedens dixit: O quantus foret tumultus, ſi ego iſtud facerem? Diogenes.

Ariſtot. Vt in aſpidis ictu nullum eſt remedium, niſi vt partes contactæ amputentur: ita quædam vitia ſola morte ſanari poſſunt. Ariſtot.

Quintil. Sic quiſque dictis mouetur, vt eſt ad credendum vel non credendum ante formatus.

Plinius. Timeri à multis, plerumque firmius amore eſt.

Adilon. Aures hominibus minus ſunt fideles, quam oculi.

Adilon. Pluries uincuntur æquabilitate, quam duritia.

Valer. Non ſilebo zelantum mirabilem in iuſtitia rigidum: qui cum ciuitati Lactantium, cui præerat, lege lata cauiſſet, ut qui adulterium commiſiſſet, exocularetur, omni miſeratione poſthabita, deprehenſo in hoc crimine filio eius adoleſcente, præcepit, ut utroque lumine priuaretur. Cumque plebs ciuium, ſummis precibus rogitaret, ob gratiam principis flagitij veniam, ad deliberandum paululum ſpatij captans, ſibi & filio unum oculum diſtrictus iudex effodit, piũ patrem, & ſeuerum iudicem declamando. Egit itaque cenſura mirabili, ut ſibi & filio uidendi uſus ſupereſſet, & in ultionem flagitij duo lumina, ut decreuerat, cœcarentur. Ita debitum ſupplicij modum legi reddidit, ac mirabili temperamento ſe inter miſericordem patrem & iuſtum legiſlatorem patitur. Valer. lib. 8.

Cicero. In corpore ſi quid eiuſmodi eſt quod reliquo corpori noceat, uri atque ſecari patimur: ut membrorum aliquod potius, quam corpus totum intereat: ſic in Reipublicæ corpore, ut totum ſaluum ſit, quidquid eſt peſtiferum amputetur. Cicero.

Nec contra Rempublicam, nec contra iuſiurandum, ac fidem, amici cauſa uir bonus faciet, ne ſi iudex quidem erit de ipſo amico: ponit enim perſonam amici, cum induit iudicis. Nam ſi omnia facienda ſint, quæ amici uelint, non amicitiæ tales ſed coniurationes putandę ſunt. Idem. 3. Offi.

Nullum eſt uitium tetrius quam auaritia, pręſertim in principibus, & Rempublicam gubernantibus. Habere enim quęſtui Rempub. nõ modo turpe eſt, ſed ſceleratum etiam, & nefarium. Idem 2. de offi.

Vt ſi gladium paruo puero, aut ſi imbecillo ſeni, aut debili dederis, ipſe impetu ſuo nemini noceat: ſin ad nudum uel fortiſſimi uiri corpus acceſſerit, poſſit acie ipſa & ferri uiribus uulnerare: ita cum hominibus eneruatis atque exanguibus conſulatus tãquam gladius eſſet datus, qui per ſe pungere neminem unquam potuiſſent: hi ſummi imperij nomine armati, Rempublicam cõtrucidarunt. Idem pro Seſtio.

Omnino qui Reipublicę pręſunt, duo Platonis pręcepta teneant. Vnũ ut utilitatem ciuium ſic tueantur, ut quicquid agant, ad eam referãt, obliti commodorum ſuorum. Alterum, ut totum corpus Reipublicę curent, ne cum parte aliquã tuentur, reliquas deſerant. Vt enim tutela, ſic procuratio Reipub. ad utilitatem eorum qui commiſſi ſunt, non ad eorum quibus commiſſa eſt, gerenda eſt. Cice. 1. offi. Cicer.

Sudandum eſt ijs qui magiſtratum gerunt, pro communibus commodis, adeundę inimicitię: ſubeundę ſępe pro Repub. tempeſtates: cum multis audacibus improbis, nonnunquam etiam potẽtibus dimicandum. Idem pro Seſt.

Magiſtratuum munus eſſe debet reſiſtere & leuitati multitudinis, & perditorum temeritati. Idẽ pro Milone.

Caput

Caput eſt in omni procuratione negotij, & muneris publici, vt auaritiæ pellatur vel minima ſuſpicio. Idem.2.de offi.

O conditionem miſeram adminiſtrandarum ciuitatum & prouinciarũ, in quibus diligentia plena ſimultatum eſt, negligẽtia vituperationũ: vbi ſeueritas periculoſa eſt, liberalitas ingrata, ſermo inſidioſus, aſſentatio pernicioſa, frons omnium familiaris, multorum animus iratus, iracundiæ occultæ, blanditiæ apertæ: venientes prętores expectant, prœſentibus inſeruiunt, abeuntes deſerunt. Idem pro Flac.

COLLE. ¶ Iudices, cum aduerſus potẽtes pro æquitate certamen ſuſceperunt, hac Domini promiſſione animum ſuum fulcire debent. Ne paueas (inquit) repentino timore irruentes tibi po-
Prou.3. tentias impiorum, Dominus enim erit in latere tuo, & cuſtodiet pedem
Eccl.4. tuum ne capiaris. Item illud, Pro iuſtitia agonizare pro anima tua, & vſque ad mortem certa pro iuſtitia. Quàm ſit autem immane ſcelus iudicium peruertere, prœſertim in cauſa pauperũ, declarant illa Salomonis
Eccl.6. verba. Verti me ad alia, & vidi calumnias quę ſub ſole gerũtur, & lachrymas innocentium, & neminẽ conſolatorem, nec poſſe reſiſtere eorũ violentiæ cunctorum auxilio deſtitutos. Et laudaui magis mortuos quam viuentes, & fœliciorem vtroque iudicaui qui nondum natus fuit, nec vidit mala quæ ſub ſole fiunt.

Eccl 7. Noli quærere fieri iudex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitatem, ne forte extimeſcas vultum potentis, & ponas ſcandalum in agilitate tua.

Pſal. 93. Vnde pro eo quod nos legimus, Nũquid adhæret tibi ſedes iniquitatis, qui fingis.l.in.p.alij verterunt, Nunquid eo ſociabitur tibi thronus peruerſitatis, qui fingit afflictionẽ pro lege. Hoc autẽ in eos quadrat, quib⁹ Deus Eſa.10.cõminatur, Væ qui condunt Iſa.10. leges iniquas, & ſcribẽtes iniuſtitiam ſcripſerunt, vt opprimerẽt in iudicio pauperes, vt eſſẽt viduæ prœda eorũ, & pupillos diriperent. Significat ergo illis verbis vates regius, eos quorũ munus erat leges condere, quibus reſpublica optime adminiſtraretur, tantum abeſſe ab hoc officio, vt ſemper habeant animos intentos ad inueniẽdas rationes & vias, quibus vexent atque opprimant inopes, atque ita pro legum & iudiciorum æquitate, ab his iniurias & vim ad perniciem ciuitatis manare.

Qua cura & ſtudio iudices de ſceleratis hominibus ſupplicium ſume-
re debeant, declarat regius Propheta Pſal.100.
cum ait, In matutino interficiebam omnes peccatores terræ. Hoc eſt, adhibito ſummo ſtudio ac diligentia, nullaque interpoſita mora &c. Nam hoc verbo, manè, litteræ ſãctę in hãc ſignificationẽ ſępe vtuntur, ꝙ videlicet, ea nobis dũ à ſomno excitamur primùm occurrant, quę maxime cordi ſunt, quæque potiſſimũ curamus.

Incorrupti iudicis cõditiones ap- Exo.18.
poſitiſſime Ietro, quanuis ethnicus, Exod.18. ſcribit his verbis, Prouide de omni plebe viros ſapientes, & timentes Deum: in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiã: & cõſtitue ex eis tribunos &c. Primũ ergo exigitur ſapiẽtia, ſecundo timor Domini: tertio veritas, hoc eſt, fides, & dictorum conſtantia: quarto auaritiæ odium. Adeò enim iudiciorum integritati auaritia nocet: vt non contentus immoderatam pecuniæ cupiditatem à iudicibus excluſiſſe, odiũ ẽt auaritiæ, tanquam rei turpiſſimæ & nocentiſ-
ſimæ indixerit. ¶ Ad eandẽ etiã iudi- Exo.23.
cij integritatẽ pertinet, qđ Exod.23. Dominus ait, Non ſequeris turbã ad faciendũ malum: nec in iudicio plurimorum acquieſces ſententiæ, vt à vero deuies. Pauperis quoque nõ miſereberis in iudicio. Ad ipſos vero iudices

Leui.19. Iudices Dominus Leui.19. ait, Non conſideres perſonam pauperis, nec honores vultum potentis: iuſte iudica proximo tuo. Idem etiam præcipitur Deutero. 1. & 16. O ſi hanc Dei legē iudices ante oculos ſemper haberent, nec in domibus eorum modius maior aut minor inueniretur. Quorum altero diuitibus, altero pauperibus iuſtitiæ menſuram exhibēt.

Deu.1.16

Iob.29. Iudices illud Sancti Iob ante oculos ſemper habere debent, Cauſam quam neſciebam, diligentiſſime inueſtigabam. Præcipitatio.n.cōſilij & veritatis nouerca eſſe dicitur: atque (vt minus ille ait) ad pœnitendum properat, citò qui iudicat. Illud etiā Ariſtotelis meminiſſe debet, euenire aliquando, vt quædam falſa quibuſdam veris ſint probabiliora. Hoc n. confirmari facile poteſt exemplo Alipij: q grauiſſimis indicijs vt fur deprehenſus, ad iudicium innocens iā iam damnandus ducebatur, niſi mira quadam ratione, eius innocentia comprobata fuiſſet, vt late D.Aug.6. confeſſ.lib. narrat.c.9. vbi tandem factum hoc ad diuinæ prouidētiæ magiſterium referens ait, Hac igitur ratione futurus diſpenſator verbi tui, & multarum in Eccleſia tua cauſarū examinator, experiētior inſtructiorque diſceſſit.

August.

Num.25 Cum filij Iſrael initiati ſunt Beelphegor, ait Dominus ad Moyſen, Tolle cunctos principes populi, & ſuſpende eos in patibulis contra Solē, vt auertatur furor meus ab Iſrael. Qua in re vides cœleſtium populi facinus magis illis imputari qui non prohibuerunt, quàm ijs qui patrauerunt: quandoquidem hi prius puniri iubentur.

Ad iudices populi Moſes Deute.1.

Deu.1. ait, Audite illos, & quod iuſtum eſt iudicate, ſiue ciuis ille fuerit, ſiue peregrinus: nulla erit diſtātia perſonarum: ita paruum audietis vt magnū: nec accipietis cuiuſquam perſonam, quia Dei iudicium eſt: hoc eſt, quia Dei perſonam & officium ſuſtinetis: ideoque eius in iudicijs integritatē imitari debetis.

Quòd præcipitatio ſit nouerca iuſtitiæ, oporteatq; diligēter cauſas oēs examinare, nihilq; contra inauditam partē decernere, ſatis magno exēplo erit præceps illa Dauidis ſnīa: q delatoris Sibæ falſo teſtimonio leuiter fidē præbens, abſentem & innocentē Miphiboſeth damnauit. Qui in hoc ēt deliquit, quod pertinaciter defendit, quod leuiter crediderat. Dixit.n. 2.Reg.19
ad Miphiboſeth, Quid fruſtra loqueris? Fixū eſt quod locutus ſum. Quo etiam exemplo liquet, quantam ad perſuadendum vim habeant, primæ delationes & accuſationes.

Cùm variis pęnarū generibus Dn̄s irā ſuā & peccati odiū declaret, maxima illa pœna eſt, cùm peccata peccatis punit: quā quidē pęnā Propheta deſignat in Pſal. cùm ait, Appone Pſal.68.
iniquitatē ſuper iniquitatē eorum & n.i.1.t.l.t. ſępe ēt pp populi peccata Reges delinquere Dn̄s permittit. Qua de re.2. Reg. legimus, Et addidit furor Dn̄i iraſci contra Iſrael: cōmouitque Dauid in eis dicentem ad Ioab, Vade numera populū &c. Quo in loco videre ēt licet, ſupplicij genus eſſe quo peccatorem populum Deus Iob.34.
afficit, cum regum peccata permittit, eumq; regnare facit hypocritam propter peccata populi, & dat pueros principes eius. Cōtra vero, beneuolentiæ & gratiæ eius beneficiū eſt illud præſtare, quod per prophetam pollicetur, Dabo vobis paſtores iuxta cor meum, & paſcent vos ſcientia & doctrina. Iterumque & reſtituam Hier.3.
iudices tuos vt fuerunt prius, & cōſiliarios tuos ſicut antiquitus. Poſthac vocaberis ciuitas iuſti, vrbs fidelis.

2. Reg. 24.

Quàm ſit pium opus impiorū punitio declarant nouiſſima Dauidis verba: quibus Salomoni filio mandauit, vt de Ioab, & Semel ſupplicium ſumere.

3.Reg.2. ſumere. Hoc enim iuſtitiæ operæ vitam finire, & animam ſuam Deo cómendare voluit. Salomon vero in nece Ioab ad Banaiam ait, Vade & interfice eum, & amouebis ſanguinem innocentem, qui effuſus eſt à Ioab à me, & à domo patris mei: & reddet Dominus ſanguinem eius ſuper caput eius &c. Ex his autem verbis colligimus eiuſdem ſanguinis eſſe reũ, & qui alienum effudit, & iudicẽ qui de effuſore ſupplicium non ſumit. Pares enim in crimine ſunt, non modo malefici, ſed etiam maleficiis cóſentientes, aut maleficia multa relinquentes. Aduerſus autem iudices in facinoroſis hominibus puniendis negligentes obiicienda eſt terribilis illa Domini ſententia contra indiſcretã
3.Re.20. pietatem Achab regis prolata. Quia dimiſiſti virum dignum morte, erit anima tua pro anima illius, & populus tuus pro populo illius.

Quam vim ad iudices corrumpendos munera habeãt, declarat Caſſiodor. in Epiſtola quadam breuiter his verbis, Oblatio muneris, tinea eſt regiminis. Et Ouidius, Munera (crede mihi) placant homineſque Deoſque. Hinc ſapiens quidam Auro inquit loquẽte, nihil poteſt quævis oratio. Idem etiam declarant illa Salo-
Prou.21. monis verba, Victoriam & honorem acquiret, qui dat munera, animam autem aufert accipientium. Quomodo ergo iudicare poterit, qui muneribus corruptus eſt? Ideoque principibus populi ſui Dominus velut ingens crimen, per Prophetam obiicit,
Mich. 3. quod in muneribus iudicarint. Vnde
Eccl.20. eſt illud, Xenia & dona excæcãt oculos iudicum: & quaſi mutus in ore auertit correptiones eorum. Eandem fere ſententiam inuenies. Exod. 23. Et Deut.16. Filij autem Samuelis muneribus accipiendis iudicia peruerterunt. Quocirca magna incorrupti iudicis commendatio eſt, nihil à quoquam accepiſſe: nec in aliquem immerito deſæuiſſe. Hoc potiſſimum nomine innocentiam ſuam Samuel 1.Reg 12
comprobauit. Hoc etiam nomine cótra calumnias Core, Dathan, & Abiron cauſam ſuam Moſes tuetur, cùm ad Dominum loquens ait, Ne reſpi- Num.16
cias ſacrificia eorũ, tu ſcis quod nec aſellum quidem vnquam acceperim ab eis, nec affixerim quempiam eorum.

Reſpublica.

CVm virum aliquem bonum, vel Philon.
in familia aliqua, vel in ciuitate verſari animaduerto, eam familiam, aut ciuitatem beatam prædico, exiſtimoque eam & præſentibus bonis perfrui firmiter, & eorum quæ deſunt, expectari non fruſtra copiam, cum Deus infinitam & incircunſcriptam opulentiam ſuam propter dignos indignis etiam largiri ſoleat. Philon

Fœlix iudicari meretur & ciuitas, & regio, & familia, cum aliquem virtute præditum habuit: infœlix autẽ, cum tali viro caruerit. Idem.

Boni viri (vt figuratius dicam) columnæ ſunt populum totum ſuſtinẽtes tanquam magnas domos, ciuitates & Reſpub. Idem.

Rempublicam duobus contineri Solon.
oportet, præmio & pœna.

Multitudo, aut ſeruit humiliter, T.Liui⁹.
aut ſuperbe dominatur.

Eo omnis vitæ noſtræ ratio tranſ- Cicero.
mittẽda eſt, vt magnam nominis noſtri famam, ex maximis in Rempub. meritis collatis, poſteris relinquamus. Cicero in Vat.

O fortunata mors, quæ naturę debita, pro patria potiſſimum eſt reddita. Idem Philip. 14.

Omnibus qui patriam conſeruarint, adiuuerint, auxerint, certus eſt in cœlo & diffinitus locus, vbi beati æuo ſempiterno fruantur. Idem in ſom. Scip.

Bono

Bono viro nõ minus curæ eſt, qualis Reſpub. poſt mortem ſuam futura ſit, quam qualis hodie ſit. Idem in Lælio.

Nec domus nec Reſpub. ſtare poteſt, ſi in ea nec rectè factis præmia extet vlla, nec ſupplicia male factis. Idem 3. de Natu. Deorum.

Lacæna cum filium in prælium miſiſſet, & interfectum audiſſet: Idcirco, inquit, genueram, vt eſſet qui pro patria mortem non dubitaret occumbere. Idem. 1. Tuſcul.

COLLE. Exod. ¶ Eritis ait Dominum mihi regnum ſacerdotale. Quid ſibi vult hoc regni genus? Nimirum eritis regnum quod nõ armorum ſtrepitu, ſed orationum & virtutum præſidio fulciendum eſt. Quia in re aduertere licet, diſcrimen regni gentium & Chriſtianorum. Illi enim qui ſine Deo ſunt in hoc mundo, prudentia ſua & humanis viribus nituntur, nihil Deo tribuentes. At contrà hi omne ſuũ præſidium in Deo collocant. Quod in Dauide, Ezechia, & Ioſaphath videre licet. Hinc Iacob moriens ad Ioſeph ait, Do tibi partem extra fratres tuos, quam poſſedi in gladio & arcu meo ab Amalech. Pro quo alij verterunt, gladio & prece mea. Hinc etiã
4. Re. 13. illa regis vox ad Eliſeum, Pater mi, pater mi, currus Iſrael & auriga. Qui videlicet oratione tua magis, quam omnes currus & eqtes, regnũ Iſrael tueris. Idem nobis innuit victoria cõtra Hierico, quæ clangore ſacerdotalium tubarum, hoc eſt, orationum præſidio, non militum armis, capta
Exod. 17 & euerſa eſt. Idem etiam oſtendit victoria contra Amalech, quæ magis ab vna Moſis oratione, quam à ſexcentis pugnatorum millibus pendebat.

Hiemis tempore cum naturalis calor ad interiora reflectitur, extima corporis membra frigent: ita homines ſe ipſos nimium amantes, & quæ ſua ſunt ſtudioſiſſime quærentes, in procuranda Republica negligentiſſimi ſunt: quia vt Philoſophi rectè dicunt, Qui verè amat, præter vnum amare non poteſt. Et ideo quiſquis magno ſtudio & amore ſua curat, communia negligit. Cæterum æſtiuo tempore calor corporum interiora fugiens, ad exteriora vergit. Ad hũc modum qui Reipub. ſtudioſi ſunt, rerum ſuarum negligentes eſſe ſolent: nunquam enim ſimul charitas & cupiditas cohærent: hoc eſt, nemo & ſua & aliena pari ſtudio curat.

Præcipuum Reipublicæ ſtabilimẽtum pietas & iuſtitia: iniuſtitia autẽ euerſio eius eſt. Sic enim legimus, Iu- Prou. 13
ſtitia eleuat gentem, miſeros facit populos peccatum. Hoc apertiſſime docuit Achior iu lib. Iudith, qui Iudæos inuictos fore pronunciauit, ſi fidem & iuſtitiam colerent: contra vero ſi impietati ſeruirent. Idem intellexit Iudit. 5.
Balam ariolus qui regi Moabitarum ait: Verumtamen pergens ad popu- Num. 24
lum meum dabo tibi conſiliũ quid populus tuus populo huic facere debeat. Id autem fuit, in peccatum impietatis & perfidiæ populum opera fœminarum Madianitarum impellere: vt propter hoc facinus à Deo derelictus, prædæ pateret hoſtium ſuorũ. Liquet igitur ex his cõſeruationẽ regni in pietate & iuſtitia conſiſtere: quibus Deum mœnium ſuorũ propugnatorem faciunt. Propter decem iuſtorum merita, veniã Dominus quin- Gen. 18.
que ciuitatibus dabat, ſi in ea reperti eſſent. Hinc Salomon iudicia eſſe ait, quaſi veſtes vrbiũ, quibus videlicet ſalus earum cõtinetur. Plura hac de re, Eccleſi. 10. ĩuenies. Propter hoc (ait) exhonorauit Deus cõuentus malorum &c. quæ ſequuntur.

Acerrime Iudæis Dominus Leui. Leuit. 18
18. præcepit, ne Ægyptiornm aut Cananæorum more viuerent. Itaq; ait, Nec polluamini in omnibus his quibus

fuiſſe meminerit. Greg.in Dialog.

Hieron. Neſcit religio noſtra perſonas, nec conditiones hominum, ſed animas inſpicit, Hiero.in Epiſt.

Non eſt quod ſibi aliquis de generis nobilitate blandiatur, ſi ex meliori parte ſit ſeruus. Idem in Epiſt.

Nihil aliud video in nobilitate appetendum, niſi quod nobiles, quadã neceſſitate conſtringuntur, ne ab antiquorum probitate degenerent. Nõ enim datur nobilitati palma, ſed curſui. Idem in Epiſt.

Chriſoſ. Matt.4. In illud Matthe.4. Patrem habemus Abrahãm. Quid prodeſt ei quẽ ſordidant mores, generatio clara? aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant? Ipſe enim ſe vacuum ab omnibus oſtendit, qui gloriatur in patribus. Quid profuit Cham, quòd fuerit Noe filius? Nonne ſeparatus de medio filiorum, qui ſecundum carnem frater fuerat natus, ſecundum animam factus eſt ſeruus? nec familia eius ſancta potuit defendere impios mores.

Quid Timotheo nocuiſſe credis, quod fuit ex patre Gentili, aut quid nocuit Abrahæ quod patrem habuit Thare, luteorum Deorum cultorẽ? Nonne ſeparatus a genere ſuo, poſitus eſt in caput fidelium, vt iam non diceretur filius peccatorum, ſed pater ſanctorum? nec potuerunt eius gloriam ſordidare paterni errores. Idem.

Stagnum de argẽto egreditur, ſed non eſt argentum. Itaque argentum colatũ ſeruatur, ſtagnũ autem foras expellitur. Melius eſt de contemptibili genere clarum fieri, quam de claro genere cõtemptibilem naſci. Qui enim de claro genere clarus naſcitur gloria claritatis eius, non eſt eius ſolius, ſed communis videtur. Ideo melius eſt, vt in te glorientur parentes, quam vt tu in parentibus glorieris. Ibidem.

Democ. Cum cuidam multis modis aliquis vt probrũ obiiceret, quod è parentibus prognatus eſſet ignobilibus. Mihi (inquit) dedecori ſunt parentes, tu verò parentibus. Democritus.

Vultures ipſi nihil occidunt, ſed ab aliis occiſa inuadunt: ita nonnulli alienis fruuntur laboribus, alienaq; ſe nobilitate iactant. Theop.

Vt tauris natura datum eſt, vt pro vitulis contra leones ſumma vi impetuque contendant: ſic ij qui valent, atque id facere poſſunt, ad ſeruandũ genus humanum natura incitantur. Cicero.3.de Finibus. Cicer.

¶Quanti ſit facienda vulgaris iſta nobilitas declarant illa Poetæ verba. Nam genus & proauos & quæ non fecimus ipſi, Vix ea noſtra duco. Cũ Iudæi genus ab Abrahamo iactarẽt, Dominus ait, Vos ex patre Diabolo eſtis &c. Eiſdem etiam per Prophetã dicitur: Radix tua & generatio tua de terra Canaam: pater tuus Amorrheus & mater tua, Cetea. COLLE. Ioan. 8. Ezec.16.

Quàm ſit vana de nobilitate & generis ſplendore gloriatio, declarant innumeri penè homines, qui à virtute parentum degenerarunt. Talis extitit Eſau, tales vndecim Patriarchæ innocentiſſimi fratris patricidio contaminati, & ab eodem apud patrem de crimine peſſimo accuſati: Talis Abſalon Dauidis filius Roboam Salomonis, Manaſſes Ezechiæ, Talis etiam cuius non ſolum mores, ſed genus etiam ſcriptura commemorat: de quo.1. Reg.25. legimus, Erat Abigail prudentiſſima & ſpecioſa, porrò vir eius durus, & peſſimus, & malitioſus: erat autem de genere Caleph, qui planè Deo acceptiſſimus fuit. Quid hic memorem Ioatham filium Gerſam filij Moyſi: qui (vt Iudic. 18. legimus) ſacerdos fuit Idolorũ? I nunc & de parentũ imaginibus gloriare, qui talia mõſtra ꝓ genuere. Gen.25. Gen.37. 1.Reg.25

Aduocati cauſarum.

Bernar. MIror quomodo religioſæ aures tuæ audire ſuſtinent huiuſmodi diſputationes aduocatorum & pugnas verborum, quæ magis ad ſubuerſionem, quam ad inuentionẽ proficiunt veritatis. Nihil enim ita abſq; labore manifeſtam facit veritatem, ſicut breuis & pura narratio. Præcinde ergo linguas vaniloquas, & labia doloſa claude. Hi ſunt qui docuerũt linguas ſuas loqui mẽdacium, diſſerti aduerſus iuſtitiam, eruditi pro falſitate: ſapientes ſunt vt faciant malũ, eloquẽtes, vt impugnent verum. Bernar. ad Euge. lib. 1. c. 9.

Caſſiod. Caſſiodorus, ſuper illud Pſal. 73. Irritat aduerſarius nomen tuum. Hi ſunt ait quorum ſi nares afflauerit cuiuſquam rubiginoſi aura marſupij, confeſtim illic videbis oculos Argi, manus Briarei, & ſphyngarum vngues cum eo, & periuria Laomedontis, & Vlyſſis argutias, & Sinonis fallacias. Caſſiodorus. vbi ſupra.

Alanus. Si in aurem iudicis, vel aduocati ſuſurret pecunia, Orphei lyra, carmẽ Amphionis, muſa Vergilij, voce pecuniæ ſuffocantur. Quid plura? Vbi numus loquitur, Tulliani eloquij tuba rauceſcit. Vbi numus militat, Hectoreæ militiæ fulgura compeſcuntur: vbi pugnat pecunia, virtus expugnatur Herculea: numus vincit, numus regnat, numus imperat vniuerſis. Alanus de Conqueſt. naturæ.

Origen. Origenes ſuper illud Exod. 8. Percutiam omnes terminos tuos ranis. Ranæ, ſignificant clamoſas aduocatorum allegationes, quæ inani & inflata modulatione, velut ranarum ſonis & cantibus, deceptionis fabulas intulerunt. Ad nihil enim aliud vtiles, niſi quod ſonum vocis improbis & importunis clamoribus reddunt. Origen. vbi ſuprà.

Innocẽ. Sæpe cauſas tamdiu differunt, vt litigantibus pluſquam totum auferant: quia maior eſt expenſarum ſumptus, quam ſententiæ fructus: nec terminantur negotia pauperum cœpta, quouſque eorum marſupia ſint euacuata, cum tamen ſcriptum ſit, Gratis accepiſtis, gratis date, nec iuſtitiam iuſte reddunt. Lucrum in arca, damnum in conſcientia. Sed quid prodeſt ſi totum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? Innocentius de vilit. cond. hum.

¶Aduerſus acuocatos turpem cauſam agẽtes, merito dici poteſt quod Salomon ait: Qui congregat theſauros lingua mendacij vanus & excors eſt, & impingetur ad laqueos mortis. Hoc autem inter tales aduocatos & meretrices diſtat, quod illæ quidẽ corpus, iſti vero linguam proſtitutã atque venalem habent. COLLE Prou. 21

Mercatores.

VErus pœnitẽs aut ſua relinquat, aut ſaltem illa quæ ſine admixtione mali non adminiſtrantur deſerat, vt mercatura, & militia, & alia. quæ vtentibus ſunt nociua: vt adminiſtrationes ſecularium poteſtatum, niſi ijs vtatur ex obedientia. Auguſt. de Pœniten. Auguſt.

Sordidi putantur, qui mercantur à mercatoribus quod ſtatim vendãt: nihil enim proficiũt, niſi admodum mentiantur. Cicero. 1. de offi. Cicero.

¶Difficile (ait Sapiens) exuitur negotians à negligentia: & caupo non iuſtificabitur à peccatis labiorum. Pro quo alius vertit. Mercator vix euitabit delictum: & caupo culpa non vacabit. Sequitur deinde. c. 27. Propter inopiam multi deliquerunt, & qui quęrit locupletari, auertit oculum. COLLE. Eccl. 26.

lum. Sicut in medio compaginis parietum palus figitur, ſic inter mediũ emptionis & venditionis anguſtiabitur peccatis.

Vulgus.

COLLE. Num.14. ¶Mirabilis plane fuit conſtantia Caleb, & Ioſue qui cum ſexcenta homi num millia aduerſum ſe ſentire atq; adeo concitari viderent, nihilominus ita in ſua perſtitere ſententia, vt contra hunc tantum torrentem ſe opponerent, tam facilemque illis victoriam promitterent, vt dicerent: ſicut panem poterimus eos deuorare. Magnum plane exemplum & ad fiduciam in ſuis periculis retinendam, & ad vulgi vana iudicia, & opiniones contemnendas. Infirma enim valde eſt authoritas, quæ ſola nititur multitudine: quando nunquam ita præclarè cum rebus humanis actum ſit, vt optima placerent pluribus.

Num.11 Viles vulgi mores & affectus ventri & gulæ ſeruientes declarantur. Num.11. his verbis, Vulgus promiſcuum quod aſcenderat ex Aegypto cum filiis Iſrael, flagrauit deſiderio carnium, ſedens & flens, iunctis ſibi pariter filiis Iſrael, & ait, Quis dabit nobis ad veſcendum carnes? Recordamur piſcium quos com edebamus in Aegypto gratis. In mentem nobis veniunt pepones, porrique, cepæ, & alia &c. Ex quo etiam loco apparet quantum vilium & improborum hominum ſocietas noceat: vulgus enim primum hanc flammam excitauit, qua etiam filios Iſrael incendit.

In literis ſanctis commune & immundum idem ſunt: Cur hoc? Nimirum quia paucorũ eſt vera & germana virtus: vitia autem communia ſunt. Quare nihil mirum ſi quod immundum eſt, commune dicatur. Quiſquis igitur mundus eſſe deſideras, ignobile vulgus, & communes hominum mores & opiniones fuge: & paucorum virtutem æmulare: vel certè ſuſpectum tibi ſit quidquid multorum commune eſt, quidquid vulgus hominum probare ſolet. Recte autem Cicero, Grauior & validior eſt decem virorum bonorum ſententia, quam totius multitudinis imperitę. Cice. pro Plantio.

SECVNDA CLASSIS
IN QVA DE VIRTVTIBVS
Et vitiis oppoſitis agitur.

VIRTVS.

Grego. DVRO vinculo anima coacta erigitur libens iacet, ſine labore ignorat, cũ labore eruditur, vix leuatur, & protinus labitur. Greg. mor. lib. 4. cap. 4.

Auguſt. In omnibus actionibus cogitationibus cupiditatibus, nihil malum vis: terram malam non vis, ſegetem malam non vis vtique ſed bonam. Bonam arborem vis, equum bonũ, ſeruum bonum, amicum bonum, filium bonum, vxorem bonam, & quid hæc magna? quoniam quidẽ, ipſam veſtem malam non vis, ſed bonam, caligam poſtremo non vis malam habere ſed bonam: aut da mihi aliquid te velle quod malum eſt. Solam animam vis habere malã. Quid te offendiſti? Quid de te tu ipſe meruiſti? Non vis eſſe malum niſi te ſolum. Aug. in ſermo.

Quam ſuaue mihi ſubito factum eſt, à ſuauitatibus nugarum abſtinere, & quas amittere metus fuerat, iã dimittere gaudium erat. Eijciebas enim à me: tu vero ſumma ſuauitas intrabas pro eis omni voluptate dulcior, ſed non carni & ſanguini, omni luce clarior, & omni ſecreto interior. Idem. 9. confeſſ.

O anima Chriſtiana euigila: & ſi qua in te ſit virtus charitatis (quæ omnia ſuſtinet) Domini tui imitare veſtigia. Conſidera quod millia martyrum tritam tibi fecerũt viam, tranſierunt virgines, tranſierunt martyres, tranſierunt pueri & puellæ, & adhuc times? Docet enim te ille qui eſt via, veritas, & vita. Via non errans, veritas non fallens, vita non deficiẽs. Via in exemplo, veritas in promiſſo, & vita in præmio. Idem de doctrina Chriſtiana.

Sapiens nunquam ſolus eſſe poteſt, habet enim ſecũ omnes q̃ ſunt, & qui fuerunt boni, & animum liberum, & quocunque vult profert, & transfert, & quod corpore non poteſt, cogitatione complectitur: & ſi hominum inopia fuerit, loquitur cũ Deo: nunquam bonus ſolus erit. Hieron. contra Iouin. Hieron.

Summa tibi ſcientia, ſumma notitia ſit vitia virtuteſque diſtinguere; quæ quanquam ſibi contraria ſemper ſint, aliqua tamen ex eis tanta iunguntur ſimilitudine, vt diſcerni omnino vix poſſint. Quidam ſuperbiam libertatis loco ducunt, adulationem, pro humilitate ſuſcipiunt malitiam prudentiæ vice amplectuntur, & ſtultitiæ ſimplicitatis nomen imponunt, hac fallaci ac peſſima ſimilitudine decepti in vitijs p̃ virtutibus gloriantur. Idem ad Demetria.

Bernar. Nunc fruſtra clamat Chriſtus de leuitate oneris ſui, ſine cauſa iugum ſuum ſuaue prædicat: quandoquidem & ab ipſis qui Chriſtiano cenſentur nomine onus Diaboli, & iugum

& iugum carnis, atque ſeculi huius delectabilius reputatur. Bernar. in ſermo.

Virtus in pace acquiritur, in preſſura probatur, in victoria approbatur. Idem in Epiſt.

Subito procedenti de vmbra ad ſolem, de otio ad laborem, graue cernitur omne quod incipitur: ſed cum ab his diſſueſcere, & ad illa ſe paulisper aſſueſcere cęperit, vſus tollit difficultatem, inuenitque facile eſſe, quod impoſſibile ante putauit. Idem in Epiſtol.

Anima ſancta cœlum eſt, habens ſolem intellectum, Lunam fidem, aſtra virtutes. Idem.

O vita ſecura vbi abſque formidine mors expectatur, immo & exoptatur cum dulcedine, & excipitur cum deuotione. Idem ad milites templi.

Deum time, & mandata eius obſerua: hoc eſt, omnis homo. Ergo ſi hoc eſt omnis homo, abſque hoc nihil eſt homo. Idem ſuper cant. ſermo. 20.

Fugite inq̃t, de medio Babylonis, & ſaluate animas veſtras, & volate ad vrbes refugij: vbi poſitis & de præteritis agere pœnitentiam, & in pręſenti obtinere gratiam, & futuram gloriam fiducialiter præſtolari. Nõ vos retardet conſcientia, quia vbi peccata abundauerunt, ſuperabundare cõſueuit & gratia: nec pœnitentiæ auſteritas ipſa deterreat: nec enim condignæ ſunt paſſiones huius temporis ad præteritam culpam, quæ remittitur: nec ad præſentis gratiæ conſolationis quæ immittitur: non ad futuram gloriam quæ promittitur. Si verbis non creditis, operibus credite, exemplis acquieſcite plurimorum. Currunt vndique peccatores ad pœnitentiam, & natura pariter & cõſuetudine delicati: nihil credentibus impoſſibile, nihil amantibus difficile, nihil aſperum mitibus, nihil humilibus arduum reperitur: quibus & gratia ſit in auxilium, & obedienti deuotio lenit imperium. Idem Bernar in ſermo.

Vis nunquam triſtis eſſe, bene viue. Bona vita ſemper gaudium habet. Hugo. lib. 3. de anima. Hugo.

Virtus duritia extruitur, mollicie deſtruitur. Tertul. Tertul.

Virtutes illicò aſſequi impoſſibile eſt. Quomodo enim quamminimis laboribus, res lõge maximas aſſequi queas? Cyrillus. Cyril.

Gaude cum virtutis opus edis, ſed ne extollaris, ne forte naufragium in portu facias. Nillus. Nillus.

Sicut malitia etiam ante gehennam, eos qui hic ea participant, cruciare conſueuit: ita virtus etiam ante regnum eos qui hic eam operantur, præparat voluptati, & cum ſpe optima, & delectatione perpetua viuere facit. Chryſoſt. ſuper Ioan. Chryſo.

Gaude innocẽtia, & exulta, gaude inquam, quia vbiq; illæſa es: vbique ſecura: ſi tẽtatis, proficis: ſi humiliaris, erigeris: ſi pugnas, vincis: ſi occideris, coronaris. Idem in ſermo.

Virtutem infinitis ſudoribus, & labore vix acquiri, ſtudio, ac fatigatione vix rectè adminiſtrari poſſe, ex ſacris literis didicimus. Idem.

Si quis vitam laborioſam ęſtimat, ſuæ deſidię eſt accuſatio. Si enim minaces nautæ pelagi fluctus, ſi tempeſtates, ac hyemes agricolis, ſi vulnera, cædesque militibus, ſi grauiſſimi ictus, plagæque pugilibus leues videntur, & tolerabiles ſunt propter ſpem temporalium, ac pereuntium commodorum, multò magis cùm cęlum præparatur in præmium, nihil ex pręſentibus aſperitatibus debet ſentiri. Maximè labores mitigat in benignũ finem venire progreſſum. Nec aſpicias quod via eſt aſpera, ſed quò ducit: nec aliã, quæ lata eſt, ſed vbi deſinit. Idem ſuper Matthæum.

Si quid feceris honeſtũ cũ labore,

labor abit,& honeſtũ manet: ſi quid turpe cùm voluptate, turpitudo manet, voluptas abit.

Quintil. Facilius ſecũdum naturam, quam contra eam viuitur. Quintilia.

Plautus. Animus ęquus, optimum eſt fortunæ condimentum.

Bonus animus in re mala dimidiũ eſt mali. Idem.

Cicero. Quibus curis, & angoribus ſtulti conficiantur, & quibus ſapiẽtes perfruantur voluptatibus. Vide Cicero. lib. 1. de finibus.

Virtus eſt per ſeipſa laudabilis, & ſine qua nihil laudari poteſt. Idem 2. de Orat.

Virtus nihil eſt aliud, quam in ſe perfecta, & ad ſummum producta natura. Idem 1. de Orat.

Nihil eſt amabilius virtute, nihil, quod magis alliceat homines ad diligendum: quippe cùm propter virtutem, & probitatem, eos etiam, quos nunquam vidimus, quodammodo diligamus. Cuius ea eſt vis vt eam (quod maius eſt) in hoſte etiam diligamus. Idem in Lælio.

Cum aliquid clementer, manſuete, iuſte, recte, moderate, ſapienter factum, aut legimus, aut audimus, quo ſtudio incendimur, non modo in geſtis rebus, ſed etiam in fictis? Idẽ pro Marcel.

Ea virtus videt' præſtantis viri, quæ eſt fructuoſa aliis, ſibi autem laborioſa, aut periculoſa, aut certe gratuita. Idem 2. de Orat.

Gen. 19. Non ſunt iſti audiendi, qui virtutẽ duram & quaſi ferream eſſe volunt. Idem in Lælio.

Virtutis tanta eſt vis, vt non poſſit vnquàm eſſe vir bonus non beatus. Idem in Piſon.

Cum fateamur ſatis magnam vim eſſe in vitijs ad miſeram vitam, fatendum eſt etiam eandem vim in virtute eſſe ad beatam vitam. Contrariorum enim contraria ſunt conſequentia. Idem. 5. Tuſcul.

¶Virtutum quàm vitiorũ viam eſſe ſuauiorem, hoc argumento probare licet. Dic mihi, ſi duo homines eodẽ morbo ægrotarẽt, quorum alter omnia ſapientiſſimi medici præcepta ſollicitè ſeruaret, alter vero mediæ, & laboris, ac medicinæ impatiens, effrenata cupiditate in prohibita & noxia ferretur: vter horum quæſo, non valetudini (de qua modo non diſputo) ſed voluptati, & iucunditati vitę, melius conſuleret? Non dubium quin prior ille: quãdo paucorum dierum labore ingentes ac diuturnos, (expulſo celeriter morbo) redimeret labores. At breuis, & exigua intemperantis ægri voluptas magnos ac diuturnos (protelato morbo) ſibi pareret cruciatus. Ita igitur viri boni (qui conſilio, & ratione omnia tractant) multos magnoſque labores minimo negotio redimunt. Contra vero improbi dum temerè, ac ſine vllo rationis freno ad inconceſſa rapiuntur, in maximas ſe quotidie calamitatum anguſtias conijciunt. COLLE.

Iugum Domini ſuaue eſſe, ignorant, qui myſterium Chriſti & cauſam aduentus eius non agnoſcunt: cuius vna cauſa fuit, vt viam Dei facilem & planam efficeret. Hinc Eſai. Erunt ait, praua in directa, & aſpera in vias planas. Et omnis vallis exultabitur &c. Hoc ipſum Dominus apud Ezechielem apertius declarat his verbis. Auferam à vobis cor lapideum & dabo vobis cor carneum & ſpiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam vt in præceptis meis ambuletis & illa faciatis. Hoc igitur fauore & ſpiritu celitus miſſo, fit iugũ Chriſti ſuaue, & onus eius leue. Leue inquam quoniam & ſpiritum hunc ipſe in pios immittit, & legis onus qđ neque nos neque patres noſtri olim portare potuerunt, ſuſtulit. Onus igitur legis minuendo, & gratiæ ſuæ fauorem adaugendo, onus ſuum leue Iſai. 40.

&iugum

& iugum ſuaue fecit. Quemadmodum ergo aratro inuento agrorũ cultus facilior eſt effectus, ita per gratiã quæ nobis eius merito donatur, diuinæ legis onus leue efficitur. Si igitur Gentilitas in Deos olim conſecrauit, alium qui medendi, alium qui terras ſtercorandi, alium qui arandi rationem & artẽ inuenit, quid quæſo nos ſalutis noſtræ autori Chriſto debemus, qui iter ad æternam fęlicitatem (quod antea impeditum fuerat) facilem nobis atque planum effecit?

Iuſtus omnia agit cum conſilio & ratione: improbus autem more pecudum affectibus & cœco impetu fertur. Hinc fit vt quemadmodum ædificia quę ad regulam & amuſſim fiunt, ſtabilia & firma, in quauis etiã tempeſtate maneant, quæ vero contra amuſſim eriguntur, facile quouis ventorum ac imbriũ impulſu ruant: Ita res piorum omnes ſtabiles & inconcuſſę, in quauis fortunæ mutatione manent: improborum autem turbine & tempeſtate iactantur. Vnde conuenienter iuſti per ligna illa leuigata ſiue quadrata (ex quibus arca Noe fabricata eſt) figurantur. Quadratum enim eſt, quod nulla vacillat ex parte: ſed quocunque ieceris, fida & ſolida ſtatione conſiſtit. Hinc vita iuſtorum placida eſt & ſecura, impiorum autem inquieta, & mille curis, angoribus, & caſibus obnoxia.

Virtus (ait Poeta) laudatur & alget. virtutem homines in cõe laudant, & ad ſydera tollunt. Cæterum cum ad ſingularia virtutũ officia, hoc eſt ad humilitatis, patientiæ, & obedientiæ cæteraſq; virtutum actiones eos inuitamus virtutis ipſius dignitatem allegantes, ibi clamant, detrectãt, remis veliſque virtutem quam paulo ante laudauerant, deteſtantur. Contra vero vitia, homines in genere execrantur, vt auaritiam, luxuriam, ſuperbiã, quæ tamen cum ad ſingulares actiones vętum eſt, toto ſtudio ſectantur, quaſi ea non ſint talia, qualia paulo ante eſſe diffiniebant: quaſique ſingularia quæ ſub aliqua ſpecie continentur, ſpeciei rationem & naturam amiſerint: quod eſſe nullo modo poteſt.

Et ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquiſiui. Quiſquis.n. mandata Dei tota animi contentione exquirit, vno Deo contentus eſt (quem niſi volens amittere non poteſt) cætera vero faſtidit. Itaq; q Deũ habet, nihil pręterea immoderatè cupit, nihil optat, nihil timet, atque ita in ſumma pace & cordis latitudo degit, vt qui in tutiſſimo & inexpugnabili loco omnes opes ſuas repoſitas habeat. Pſal. 118.

Tẽporalis vitæ ſubſidia bonis nunquam defutura ſunt. Habent.n. firmam hanc promiſſionem Domini, Matt.6.
Quærite primum regnum Dei &c.
Et illam, Iunior fui etenim ſenui, & Pſal. 36.
non vidi iuſtum derelictum &c. Itẽ
Prouer.4. Egeſtas à Domino in do- Prou.4.
mo imperij, tabernacula aũt iuſtorũ
benedicentur. Cuius rei gratia ad Pſal. 33.
pietatem & virtutem Propheta nos hortatur cum ait. Timete Dominum oẽs ſancti eius, quoniam nihil deeſt timentibus eum. Sed hanc tñ materiã latè perſequuntur amici Iob, quorum Eliphas in fame inquit, eruet de de morte, & in bello de manu gladij.
A flagello linguæ abſconderis, & nõ Iob.5.
timebis calamitatem cum venerit. In vaſtitate & fame ridebis, & beſtias terræ non formidabis. Hæc igitʳ neceſſaria vitæ ſubſidia, quatenus æternæ vitæ conducunt, piis nunquã de-
ſunt: Melius eſt autem parũ cum ti- Prou.15.
more Domini, quã theſauri magni, Pſal.36.
& inſatiabiles. Et in Pſalmo. Melius eſt modicum iuſto ſuper diuitias pec-
catorum multas. Quamobrem eligi Pſal. 83.
(inquit) abiectus eſſe in domo Dei mei, magis quã habitare in tabernaculis peccatorum, quamuis opulen-

Prou.13. tiſſima ſint. Iuſtus enim (ait Salomõ) comedit, & replet animam ſuam: venter autem impiorum inſaturabilis.

Prou.10. Timor Domini apponet dies: anni autem impiorum breuiabuntur. Ex hoc patet & pios & improbos non omnino ſecũdis cauſis eſſe ſubiectos: quibus ſalus & vita corporis continetur: quandoquidem vtrique bona & mala pro meritorum ratione reci-

Pſal.54. piunt. Hinc illud, viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos.

Gen.38. Onam Iudæ filium ante diem occidit Dominus: eò quod rem deteſtabi-

3.Reg.3. lem faceret. Salomoni verò diuturnam vitam, ſi in officio permaneret, pollicetur.

Maximam virtutis commendationem poſtrema illa Salomonis verba continent: quæ poſt longam diſputationem tandem colligit ſe, & ſummã

Eccl.12. rei comprehendit his verbis. Finem loquendi omnes pariter audiamus, Deum time, & mandata eius obſerua: hoc eſt enim omnis homo, & cuncta quæ fiunt adducet Deus in iudicium pro omni errato, ſiue bonum, ſiue malum ſit Hac enim loquendi figura, totam hominis fœlicitatem, opes, ſalutem, ac poſtrema omnia hominis bona in vno Dei timore & obedientia ſita eſſe declarauit.

Quamuis ex natura ſua virtus etiam improbis amabilis ſit, vbi tamen ijs, vel exemplo, vel uerbo aduerſatur, inuiſa eſſe incipit. Vtrumque autem declarauit Dionyſij tyranni filius: qui quamuis patris ſcelera immenſa luxuria cumulaſſet, Platonem tamen propter virtutem diuinis honoribus affecit: quem tamen poſtea Syracuſis ablegauit, ne ſcilicet in illius conſpectu turpior appareret. Itaq; non mirum eſt improborum verba eſſe quæ ĩ lib.

Sap.2. Sapien. referũtur. Circumueniamus iuſtum, quoniam inutilis eſt nobis, & contrarius eſt operibus noſtris, &c.

De amore & ſtudio virtutis & ſa-

Eccl.6. pientiæ multa leges Eccleſiaſt.6. vbi inter alia ſic habes. Fili à iuuentute tua excipe doctrinam, & vſque ad canos inuenies ſapientiam. Quaſi is qui arat, & qui ſeminat, accede ad illam, & ſuſtine (.i. expecta) bonos fructus illius. In opere enim ipſius exiguum laboris, & cito edes de generationibus (hoc eſt) de fructibus illius. Quã aſpera eſt nimium indoctis hominibus ſapientia, & non permanebit in illa excors. Quaſi lapidis virtus probatio erit in illis, & non demorabuntur proijcere illam. Hoc eſt, quemadmodum Lydius lapis, purum ab adulterino auro diſcernit, ita virtutem boni viri amplectuntur: mali autem eã protinus vt illam attingunt, à ſe reijciunt. Ex his uerbis colliges, quomodo uirtus & facilis, & difficilis ſit pro varijs hominum ſtudijs & ingenijs. De ſtudioſis enim dicitur, in opere ipſius exiguum laboris: de inertibus autem nimis eſſe aſperam & onerosam. Vtimur autem hoc loco ad exhortationem uirtutis.

Vitia ſub virtutis ſpecie.

SIcut plerique reticent ex timore, & tamen tacere, ſe exiſtimant ex humilitate: ita & multi loquuntur per impatientiam elationis, & tamen ſe loqui credunt per libertatem rectitudinis. Gregor. in Moral. Grego.

Quidam vt fruantur Deo diſpenſatorie vtuntur ſæculo, alij ut ſæculo fruantur, tranſitoriè Deo utuntur. Greg. in Moral. lib.2. c.9.

Magna abuſio, parcitas putaf auaritia, ſobrietas auſteritas creditur: ſilentium triſtitia reputatur. Econtrà remiſſio, diſcretio creditur: triſtitia ſilentium iudicatur. Loquacitas affabilitas, cachinnatio iucunditas: mollicies veſtimentorum, & equorum faſtus, honeſtas: lectorum ſuperfluus cultus, munditia. Bernar. in Apol. Bernar.

Superbus vult ſe credi conſtantem: prodigus, liberalem: auarus, diligen- Proſp.

diligētem: temerarius, fortem: inhumanus, parcum: ignauus, quietum: timidus, cautum. Proſper. de vita cōtemplatiua libro quarto.

Clima. Sicut cum aquam ex fontibus exhaurimus, nonnunquam ea etiam, quæ dicitur rana, vnà haurimus: ita & cum virtutes exercemus, fit ſæpe, vt & vitia clam illis implicita, & connexa ſimul arripiamus, exempli cauſa: hoſpitalitati, gaſtrimagia cōnexa eſt: dilectioni, fornicatio: diſcretioni aſtus: prudentiæ, nequitia: manſuetudini, ſimulatio, & tarditas, & deſidia: gaudio, elatio: ſpei pigritia: quieti ſolitudinis, accidia & torpor: caſtitati, amaritudo: humilitati confidentia: atque his omnibus veluti commune colyrium, imo vero venenum, innanis gloria connexa eſt. Ioan. Clima. Grad. 26.

Cicero. Cernenda ſunt diligenter, ne eos fallant vitia, quæ virtutem videtur imitari. Nam & prudentiam, malitia, & temperantiam, immanitas in voluptatibus aſpernendis: & Magnitudinem animi, ſuperbia in animis extollendis: diſplicientia in contemnendis honoribus, & liberalitatem effuſio, & fortitudinem audacia imitatur, & religionem ſuperſtitio, ſtudijſque bonis ſimilia videntur ea, quæ ſunt in eo genere nimia. Cice. in Par.

Quintil. Nulla perniciosiora vitia, quàm quæ virtutem imitantur. Quintil.

COLLE. ¶Sæpe ſtanneus diſcus adeò ſplēdet, vt argenti nitorem imitari videatur, quid tamen illud ſit, ignis declarat. Stannum ſiquidem in igne liquefit, argentum vero immotum manet. Ad hūc modum falſa iuſtitia veram imitatur, tribulationis tamen ignis declarat, quæ vera quæ falſa ſit.

Pulchra ſane religio: vt Iudæi religioſius ſabbathum Paraſceues celebrarent, rogauerunt Pilatum vt cruci fixorū crura frangerentur: quod tormenti genus grauiſſimum erat. Hæc eſt hypochritarū religio. Iidem etiā non introierunt prætorium vt nō cōtaminarentur, qui tn̄ eodem tēpore innocentiſſimi agni ſanguine ſe cruētabāt. Sic fideliū multi, maiora pͤcepta violātes, de minimis ſolicitu ſunt.

Idololatræ olim ſimulacris ligneis & lapideis Iouis & Martis aut Mercurij nomina imponebāt, quibus impoſitis protinus illa tanquā vera numina adorabant. Ad hunc modū ſcelerati hoīes virtutibus quidem ignominioſa nomina, vitijs autem honorifica imponunt, qua ex re illud protinus ſequitur, vt affectus noſtri non rerum naturam, ſed nominum attendentes, virtutes oderint, & vitia conſectentur. Hoc Satanæ artificium eſt.

virtus in medio.

¶Virtus ideo difficilis eſt, quia in medio ita conſiſtit, vt quocunque te inclinaueris, à veritatis tramite deuies. Quare per virtutis iter tanta cura ingredi debemus, quanta qui per funē aliquem in ſublimi poſitū in publicis ſpectaculis procedunt: qui ſi vel leuiter à medio declinēt pͤcipites ad ima ruunt. Sic igitur à virtute cadit quiſquis à media illa ſemita deuiat. COLLE.

Quoniā virtus ac etiam veritas in medio cōſtituta eſt, quibus in vtroq; latere duo vitia velut in inſidijs poſita ſunt, quæ frequenter virtutis imagine fallunt, ideo magna cura prouidendum, vt medium in omnibus ſpectemus, & extrema omnia fugiam⁹. Hac autem ratione, ab huius miſerandæ ætatis erroribus tuti eſſe poterimus. Itaque non tantū tribuamus ſpei, vt timoris Domini obliuiſcamur, & aut in præſumptionis vitium incidamus: Rurſumque non ita immodico timore concutiaris, vt abſorbearis ab ipſo, & ſpei anchoram amittas. Prætera non ita te exter nis cæremonijs addicas, vt internæ

puritatis

puritatis & pietatis obliuiſcaris (qd Phariſæorum erat) neq; ita ſola ſpiritualia exercitia colas, vt externa opera ſacraſq; cæremonias cum Lutheranis faſtidias atque contemnas. Nõ ita te contemplatiuæ vitæ ſtudijs addicas, vt proximorum curam penitus negligas) præſertim cum opera tua egeni) neque te ita illis totum tradas, vt orationis & meditationis ſtudium omnino deſeras. Ad hæc non tantum tribuas gratiæ, vt liberum arbitrium cum Lutheranis extinguas: nec tantum libero arbitrio, vt gratiã cum Pelagianis deijcias. Item nõ ita tibi tuiſque viribus diffidas, vt deſperatione fractus, otio torpeas, nihilq; audeas conari: nec rurſum ita coneris, ac tibi ipſi innitaris, vt non totus ex diuino auxilio pẽdeas. Cum vero paſſionis dominicæ myſterium contẽplaris, non ita ſolam eius miſericordiam, bonitatem, & charitatem (quę ibi maxime elucent) ſpectes (quo ſpe & charitatem tuam in Chriſtũ alas) vt non etiam in alias Chriſti virtutes oculos conijcias, vt intelligas quid tibi ſit eius exemplo faciendum. Lutherani illud tantum aſpiciunt, quo ſegnes ad bene operandum efficiuntur: at catholici vtrumque aſpicere debent, vt in timore pariter & amore Domini radices figant. In illo nanq; Ezechielis libro ſcripta erant, lamentationes & carmina & væ: vt intelligas in Chriſto non modo quę ad laudem & gratiarum actionem, ſed etiã quæ ad præteritorum dolorem & futurorum cautionem faciunt conſiderãnda eſſe Itaque ſi mel inueniſti, cõmede qđ tibi ſufficiat, ne forte &c. Mel autem ſuauiſſimum eſt gratia, miſericordia, & charitas Saluatoris: quæ ita conſideranda ſunt ne quæ ſũt officij noſtri quoquo modo obliuiſcamur. Ad hũc modum ſunt alij qui ſolam Domini miſericordiam contemplantes, in peccatis ſecuri in vtranque autem dormiunt. Alij rurſum diuinam ita iuſtitiam metuunt, vt infinitis ſcrupulis conſcientiæ, & immodico timore ac diffidentia obruantur: cum vtrumq; tamen conſiderandum eſſet, iuxta illud. Ne dicas, miſericordia Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum non memorabitur. Miſericordia.n. & ira ab illo cito proximãt, & in peccatores reſpicit ira illius. Omnibus ergo in rebus medium tenẽdum eſt, & extrema omnia declinanda. Sic cibos ſale, modico non multo condimus: ſic vinum aqua temperamus: quidquid enim aut nimium aut parum eſt, extra regulam eſt, Solus erga Deum amor, modo caret: quia (vt ait Bernar.) Cauſa Deum diligendi, Deus: modus eſt ſine modo diligere. Huc pertinet & illud ex Prouer. Qui fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum, & qui vehementer emungit, elicit ſanguinem. Ex quibus verbis illud colligimus, quod apprime in vita eſſe vtile Comicus ait: Ne quid nimis, ſed omnia modeſte.

Virtus facilis & difficilis.

¶Caro noſtra habitat in patria ſua, anima vero (cuius eſt cęleſtis origo) aduena eſt & peregrina, Radices malorum videlicet affectus ſunt intra nos, nobiſcumque naſcuntur: bonorũ vero radices (quę ſunt dona Dei) extra nos ſunt, hoc eſt, aliũde importãtur. Mala opera per nos edere poſſumus: bona vero (hoc eſt Deo grata) ſine Dei ope non poſſumus. Vt bonus ſis, virtutes omnes habeas neceſſe eſt: vt vero malus, vnum ſufficit vitium quo detinearis, Vt pio aliquo affectu in Deum mouearis, frequenter magno labore conandum, & omnia tentanda ſunt, vt vero aut ira, aut odio, aut libidinoſo aliquo affectu inflammeris, ſola frequenter cogitatio, COLLE.

tio, vel in tranſitu hoc efficit. Ex his patet, virtutem quidem eſſe difficilē, arctamque ſalutis viam: ac proinde ſumma ope atq; vigilantia niti oportere, vt eã aſſequamur. Quanuis non abnuo diuina præſidia volentibus præſto eſſe, quibus hæ tantæ difficultates ſuperentur.

Arduam atque difficilem eſſe ſalutis viam, contraque vitiorum facilē, vel hoc argumēto ꝓbare licet: quod virtus quidem conſiſtit in medio, vitium vero ſit receſſus à medio. Medium vero ſimpliciſſimũ eſt: in quo ſita virtus eſt: à medio autem infinitis pene modis receditur totidemq; modis peccatur, ideo peccare facile, virtutem ſequi difficile. Præterea quemadmodum terra ſponte ſua ſpinas & tribulos germinat, fruges autem, niſi adhibito cultu non profert (propter quod dictum eſt, In ſudore vultus tui veſceris pane tuo) ita vitia in homine ſponte naſcũtur, virtutes vero niſi ſtudio, & labore minimè parantur. Vnde eſt illud, Virtus odit inertes Et, Molles animos virt⁹ odit, Et, veſtietur pannis dormitatio, Et, In regno voluptatis virtuti non eſt locus.

Liber ille qui in Apocalypſi Ioanni traditur deuorandus in ore quidē dulcis, in ventre amarus erat. Hoc autem ſignificat dulciſſimam quidem eſſe diuinæ ſapientiæ & virtutis poſſeſſionem, quæ tamen cum amaritudine coniuncta ſit, qui enim addit ſcientiam addit & dolorem. Vnde

Eccl. 4. Eccle. 4. legimus, Sapientia filijs ſuis vitam inſpirat. Et infra. Timorem & metum, & probationem inducet ſuper eum, & cruciabit illum in tribulatione doctrinæ ſuæ, &c.

In fine quies, in itineribus vero quibus ad finem peruenitur, labor eſt: Placet enim ſalus, placet parta pax, & victoria, & acquiſita ſapientia: At itinera quibus ad hæc peruenitur, laboribus plena ſunt. Idipſum in virtutum acquiſitione inuenitur. Iucundiſſima res eſt amor Dei, via vero ad hunc amorem difficilis, cum ad hoc neceſſe ſit, omnes carnales voluptates & amores reſecare. Iucundiſſima res eſt gaudiũ in Spiritu ſancto, ſed qui hoc gaudio frui vult, dicere cum Propheta debet. Renuit cõſolari anima mea &c. Deniq; idem cum Deo fieri, hoc eſt, idem velle atque nolle, ſuauiſſima res eſt, verum vt huc peruenias propria voluntas amputanda eſt. Labor itaque in via, quies autem & lætitia in viæ termino eſt.

Quod ſit difficile virtutem & ſapientiam aſſequi, declarat Eccleſ. his verbis. Cũ adhuc iunior ſum, priuſquam oberrarem, quæſiui ſapientiã palam in oratione mea. Ante tempus poſtulabam pro illa, & vſq; in nouiſſimis inquiram eam: & florebit tanquam præcox vua. Comparat autem ſapientiam præcoci vuæ, quia cito illam aſſequutus eſt. Quod ipſe protinus explicat, cum ſubdit. Inclinaui modicè aurem meam, & excepi illã. Et mox, de eadem ſapientia loquẽs: In proximo eſt (ait) inuenire illam. Videte oculis veſtris, quia modicum laboraui, & inueni mihi magnam requiem.

Quemadmodum diuina lex, improbis corruptisq; affectibus grauis & inſuauis eſt: ita cõtra purgatis mētib⁹ ſuauiſſima eſt ac leuiſſima. Hinc de præceptis diuinæ legis Propheta ait, Deſiderabilia eſſe ſuper aurum & lapidem pretioſum multũ, & dulciora ſuper mel & fauum. Cui ſimile eſt & illud: In via teſtimoniorũ tuorũ delectatus ſum ſicut in omnibus diuitijs. Item illud, Quomodo dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea eſt. Dilectio enim dilectæ rei aſſiduam eius meditationem parit: aſſidua vero meditatio, æſtuantis amoris indiciũ eſt. Vbi enim eſt theſaurus amoris, ibi eſt & cogitatio cordis. Vnde D. Fulgentius ait. Ex amore

re cogitationem, ex aſſidua vero cogitatione, amorem intellige.

Virtus initio difficilis, ſed in progreſſu eſt ſuauis. Hinc Apoſtolus: Omnis diſciplina in præſenti quidē non videtur eſſe gaudij, ſed mœroris: poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam affert iuſtitiæ. Hinc ſponſa in Cant. Mandragoræ, inquit, in portis noſtris dederūt odorem ſuum. Mandragoræ autem vt

August. Auguſt. contra Fauſt. lib. 22. cap. 86. ait. Poma quædam pulchra; & odorifera ſunt, acerba tamen & inſipida. Quibus preclaræ virtutum actiones, itemque dicta, factaque Domini Saluatoris conuenienter deſignantur: quæ in portis, hoc eſt, totius mundi theatro per prædicationem Euangelij odorem ſuum dederūt (ſicut Apoſtolus ait, Chriſti bonus odor ſumus &c. Et alibi, Odorem notitię ſuę per nos effundit in omni loco) quæ tamē cum odorifera & pulchra ſint, amara tamen, præſertim non aſſuefactis & inexercitatis ſunt.

Fortaſſe pius Lector pugnātia nos dicere tam in hoc capite quam in præcedentibus & ſequentibus arbitrabitur, cum virtutem modo facilē modo difficilem prædicamus. Verū ne harum rerum ſpecie fallamur, vulgatum illud ad memoriam reuocandum eſt. Diſtingue tempora & concordabis iura. Cōſtat enim virtutem circa difficile verſari: quę tamen initio nondum aſſuetis nec eius habitū aſſequutis difficilis planè exiſtit. Vnde eſt illud Apoſto. Omnis diſciplina in præſenti quidem &c. Hebr. 12. Cęterum aſſuetis & habitum eſſequutis, facilis eſt atque iucunda: pręſertim cum ſpirituali gaudio atque lætitia & deuotionis affectu perfunditur. Tunc enim cum propheta dicimus, In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum ſicut. i.o.d. Si autem virtutis & vitiorum vias inter ſe cōferamus non dubium quin vtrobiq; & labores ſint, & item delitiæ quanuis longe diſpares ac diſſimiles: illic enim ſpirituales, hic vero carnales delitiæ reperiuntur. In vniuerſum autem (ſi plena circunſtantiarum omnium collatio fiat) iucundiorem virtutum quam vitiorum viam eſſe certum eſt. Hoc enim ipſi etiam impij teſtantur, cum ſe vias difficiles ambulaſſe dicunt: Et Pſal. Contritio & infęlicitas in vijs eorum &c. Hoc nos concione. 2. in feſto B. Matthiæ Apoſtoli latè probamus ſeptem vitiorum totidemque; virtutum collatione facta: quantum fellis & abſinthij, quātumque amaritudinis in his ſeptem vitijs quantumque dulcedinis & iucunditatis in virtutibus illis oppoſitis inſit, oſtendentes.

Virtutis modus.

Holocauſtum ſiccum eſt, quod orationis lachrymæ non infundunt: holocauſtum vero pingue eſt, quando hoc quod bene agitur, corde humili etiam per lachrymas irrigatur. Gregor. ſuper illud. Holocauſtum tuum pingue fiat &c. hom. 7. Gregor.

Idē ſuper illud Ezechiel Eſai. 40. Mutabunt fortitudinem, ſic ait. Tūc fortitudinem mutamus, cum tanta virtute præſens ſæculum fugimus, quanta quærebamus.

Satius eſt vnum aliquid inſigniter facere, quam multa mediocriter. Plin.

¶ Nō ſolum quid facias, ſed quo animo facias, maxime refert; Frequēter enim gratior apud Deum eſt modus operandi, quam opus ipſum quamlibet egregium ex natura ſua ſit: ſicut cibus vilior ſtudioſe cōditus, ſuauior interdum eſt, quàm alius longe pretioſior, ſi male condiatur. Quid humilius ſaltatione Dauidis ante Arcā? quæ tamen Deo propter ſancti viri affectum gratiſſima extitit. COLLE.

Sunt quidam qui adeò indiſcrete

in

in alicuius boni publici amorem feruntur, vt non vereãtur malis artibus ad illud conſequendum niti: cum tamen ſcriptum ſit. Iuſte quod iuſtum eſt exequaris. Et alibi. Ego, ait Dominus, diligens iudicium, odio habens rapinam in holocauſtum. Hi ſimiles eſſe videntur vxori, quæ vt inopiæ viri conſulat, ſeipſam proſtituit.

Quo ſtudio atq; ardore virtuti incumbere debeamus Prouer. 7. Salomon indicat, his verbis Serua mãdata mea & viues, & legem meã quaſi pupillam oculi tui. Liga eã in digitis tuis, & ſcribe in tabulis cordis tui. Dic Sapientiæ ſoror mea es, & prudentiam voca amicam tuam. Similẽ commendationem atque etiã acriorem inuenies. Deutero. 6. & 28.

Perfecti viri eſt, non ſolum legem Dei ſeruare, ſed ardenti etiã amore ipſam diligere, & in ea ſeruãda oblectari. Vnde Iudith hoc nomine commendatur, non ſolum quod caſta fuerit, ſed etiam quod caſtitatẽ amauerit. Malachi. quoq;. 6. præcipitur nobis, nõ ſolum vt miſericordes ſimus, ſed etiã vt miſericordiam diligamus. Simili quoq; ratione animus contra vitia formãdus eſt, vt nõ ſolum ea fugiat, verum etiam deteſtetur. Quale eſt illud, Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum. Ietro quoq; Moyſi ſocer, quærit iudices, non ſolum qui pecunia non corrumpantur, ſed etiã qui auaritiam, vt monſtrum horrendum, oderint, & deteſtentur.

In Eccleſia Græca hoc olim obſeruabatur, vt cum panis ſacrandus præſente populo ad altare offerebatur, altaris miniſter ſuggeſtũ cõſcendẽs, plebem his verbis admoneret. Sãcta ſanctè: hoc eſt, vt quæ ſancta erant, ſanctitatis affectu homines celebrarent. Idem igitur in pietatis operibus ſeruandũ eſt, vt videlicet iuſtè quod iuſtum eſt exequamur: & quæ optima ſunt optimo etiam modo faciamus. Quod planè vates regius ſe præſtaturum pollicetur, cum ait. Holocauſta medullata offeram tibi: hoc eſt pietatis opera intimæ charitatis, ac deuotionis medullis condita. Hęc enim medulla nõ tam in natura operis, quam in voluntate ac deuotione eſt operantis.

Præcipuę in omni actione virtutis circunſtautiæ ſunt, voluntatis promptitudo, & intentionis puritas: quas Propheta ſimul coniunxit, cum ait. Voluntariè ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine, quoniã bonum eſt. Tunc enim puriſſimum Deo cultum exhibemus cum nullo neceſſitatis vinculo coacti, ſolam illius bonitatem attendimus, propter quam illi famulamur.

Non oſcitanter & ſegniter, ſed ſtudioſiſſime eſſe Deo ſeruiendum, inſinuant illa verba, Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis. In hac enim re locum non habet vera illa cæteris in rebus Comici ſententia, Nihil nimis, Inter viri quoque iuſti laudes ea in primis numeratur, quod in mandatis Dei cupit nimis, ideſt, meditatione legum diuinarum vehementer delectatur: nec illarum veneratione quicquã habet antiquius, Huc pertinet & illud, In toto corde meo exquiſiui te, Et; Legem tuam in medio cordis mei, Et, In corde meo abſcondi eloquia tua &c. Quibus verbis ſignificat ſe ſic diuinis eloquijs affectum, vt ea tanquam pretioſiſſimum theſaurum in intimis animi ſui receſſibus condita ſeruet. Huc pertinet & illud, Cuſtodiuit anima mea teſtimonia tua, & dilexit ea vehementer. Item illud, Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui inuenit ſpolia multa. Hanc autem lætitiam idem Propheta poſtulat à Domino. Pro eo enim quod nos legimus. Suſcipe ſeruum tuũ in bonum, Alij legũt, Oblecta ſeruum tuum in bonum: hoc eſt, ſic animũ meũ, amore pietatis & virtutis

tutis inflamma, vt omnes voluptates meas in illis poſitas & conſtitutas habeam.

Quo ſtudio diuinæ legis obſeruationi incumbere debeamus, declarant illa Dauidis verba, Hæreditate acquiſiui teſtimonia tua in ęternum, quia exultatio cordis mei ſunt. Quemadmodum enim homo qui ex vinea quam poſſidet ſibi ſuiſque omnia quæ ad vitæ cultum pertinēt, ſuppeditat: omne ſtudium ſuum in ea excolenda inſumit: ita vir iuſtus tota animi contentione in diuinorū mādatorum obediētiam incumbit: ex qua ſibi bona cuncta & in hac vita & in futura pollicetur. Scit enim ſcriptum eſſe. Homo ſenſatus credit legi Dei & lex illi fidelis: quæ videlicet quidquid cultoribus ſuis pollicetur, fideliter & abundè pręſtat. Idem ſignificant & illa verba, Portio mea Domine dixi cuſtodire legem tuam. Et illa, Item, Hereditate acquiſiui teſtimonia tua in ęternū &c. Significāt enim hanc eſſe hæreditatem ſuam, hanc portionem, hoc patrimonium, cui vni deſeruiat, & à quo opes omnes ſuas expectet, nihilque præterea curet.

Iuxta Ariſtotelis ſententiā non dicitur, virtutē aſſecutus, qui ſecūdum eam operatur: ſed qui in ea exequenda oblectatur. Hoc enim cuiuſcunq; habitus pſertimq; cōſummatæ virtutis opus eſt. Vnde Salomon ait. Gaudium eſt iuſto facere iuſtitiam.

In pacificorū hoſtijs præcipit Dominus offerri adipem qui operit vitalia, & qcquid pinguedinis eſt intrinſecus. Omnis enim adeps Domini eſt iure perpetuo: ideoque eſus eius ſicut & ſanguinis prohibetur. Hic eſt autem ille adeps de quo ait Propheta, Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Hac ergo pinguedine, intimæ dilectionis ac deuotionis ſuauitas deſignatur, quam à nobis potiſſimū Dominus in omnibus bonorum operum ſacrificijs exigit, vt hac ratione holocauſtum noſtrum pingue fiat.

Communes ſacrificiorum leges erant, primum quod omnia pecora immaculata eſſe debebant, deinde quod igne cremāda. Quę duo ſignificāt, omnia bonorum operū ſacrificia igne charitatis inflammanda & offerenda eſſe: deinde, quod nullum in eis vitium reperiretur, ſed vt iuſte, quod iuſtum eſt exequeremur. Idem autem ſignificatur cum omnis victima ſuper fermentato offerri prohibetur. Fermento autem peccatum & malitiam deſignari cōſtat. Quod vero ſal in omni ſacrificio offerri præcipitur, partim quidem ad diſcretionem, quę in virtutis operibus exquiritur, partim vero acerbitas & amaritudo quædam commendatur: Bis enim Deo gratum eſt, quod tum pium, tum etiam laborioſum opus eſt. Labor enim gratiſſimum boni operis condimētum eſt. Quam rem Tobiæ exemplo comprobare licet. De quo illud in primis memoratur, quod cum vnū ex filijs Iſrael in platea iugulatum reſciuiſſet prandiū reliquerit, vt defuncti corpus humaret. Non ego moras traxit, non diutius diſtulit, non expectauit conuiuij finē, ſed omnibus relictis ad pietatis opus accurrit. Hoc enim nomine Angelus opus illud commendat, cū ait. Quando orabas cum lachrymis, & ſepeliebas mortuos, & relinquebas prandium tuum &c. ego obtuli orationem tuam Domino.

Intentio recta in virtute.

QVI pro virtute quam agit humanas laudes deſiderat, rem magni meriti, vili pretio venalem portat. Gregor. lib. 8. Moral.

Sicut fabrica columnis, columnæ autem baſibus innituntur: ſic vita noſtra in virtutibus, virtutes autem in inten-

intentione ſubſiſtunt. Gregor. in Moral.

Sæpe bono operi dum laus humana obuiat, mentem operantis immutat: quæ quamuis quæſita non fuerit, tamen oblata delectat. Gregor. vbi ſupra.

Vę homini (ait Eccl.) terram ingredienti duabus vijs. Quo in loco Gregor. Duabus vijs homo terram ingreditur: quia & Dei eſt quod opere gerit: & mundi quod quærit Gregor. in moral. lib. 1. c. 27.

Bona noſtra trib⁹ modis hoſtis inſequitur: aliquãdo intentionem polluit, aliquando in ipſa actione malũ intermiſcet, vt gloria quę quæſita nõ fuerat, oblata delectet: aliquando in fine actionis illaqueat, eo vehementius, quo ſecurior iam videbatur operans. Greg. vbi ſup. c. 3.

Iuſtus in bono opere nec à corde gloriam, nec à lingua laudem, nec à manu munus expetit. Gregor. vbi ſupra. lib. 9 c. 17.

Deus verba ex corde penſat, ideo Phariſæorum ſua narrantem deijcit. Ezechiam eadem commemorãtem, ſtabilit. Greg. lib. 12. c. 15.

Bona quæ omnibus innoteſcũt ſine periculo eſſe vix poſſunt. Idem in moral.

Auguſt. Minus te Domine amat, qui tecũ aliquid amat, quod non propter te amat. Aug. Confeſſ. lib. 10.

Domine ante te eſt ſemper omne deſiderium meum, ante te tota cogitatio mea. Tu omnium ſpirituum ponderator, & vtrum radix ſit dulcis an amara, de qua foris pulchra folia emittuntur, tu iudex interius melius noſti, & perſcrutaris.

Non amatur quod propter ſe non amatur, ſi gratiam ideo tibi dedit Deus, quia dedit gratis, gratis ama: noli ob præmium diligere Deum, ipſe ſit præmium tuũ. Idẽ ſuper Ioã.

Idem, Non ſunt omnia bona, quæ bona fiunt intentione.

Hieron. Sola pietatis cauſa eſt, vbi carnis nulla notitia eſt.

Pe. Rau. Super illud, Attẽdite ne iuſtitiam veſtram &c. Deus arguit largientem ad ſuam famam, non ad pauperis famem: iudicat, nõ vbi facias, quando facias, ſed qualiter facias: quia Deus de cordibus non de manibus facta metitur: & de ſenſu, nõ de locis, operis colligit qualitatem. Miſericordiã coram ſe ſolum vult fieri, qui ſolius eſt miſericordiæ & remunerator & teſtis: Te inquit faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua. Putas quantum velit neſcire alterum, qui te ipſum qui facis vult aliqua tui parte neſcire? Raue. in ſermo. de Eleemoſy.

Cicero. Honeſtum eſt quod detracta omni vtilitate, ſine vllis prę mijs fructibusvè per ſe ipſum iure poteſt laudari. Cicero. 2. de finibus.

Si non ipſo honeſto mouemur: vt viri boni ſimus, ſed vtilitate aliqua ac fructu, callidi ſumus, nõ boni. Nã quid faciet is in tenebris, qui nihil timet niſi teſtem vel iudicẽ? Quid in deſerto loco nactus quem multo auro ſpoliare poſſit imbecillum, ac ſolum? Idem. 1. de legib.

Nulla poteſt eſſe virtus niſi gratuita. Nam quę voluptate aliqua quaſi mercede ad officium impellitur, ea non virtus, ſed fallax imitatio, ſimulatioque virtutis eſt. Idem. 5. Tuſcul.

Difficile eſt hominibus perſuadere, honeſtum propter ſeipſum eligẽdum. C. Caſſius Cicer. fam. lib. 15.

Fortes viri non tam prę mia ſequi ſolent recte factorum, quàm ipſa rectè facta. Idem pro Milo.

COLLE. ¶ Charitas mercernaria non eſt, & tamen ſine mercede non eſt. Quo quis enim vehementius Deum diligit, eò magis ab omni ſpe mercedis alienus eſt, quãuis mercedis etiam reſpectus laudandus ſit. Exemplum habes in matre Moſi, quæ propoſita mercede

à filia

à filia Pharaonis filium nutriuit, quę
tamen illa magis materno amore,
quam mercedis intuitu nutriebat, vt
pote ſine vlla etiam mercede nutritu
ra. Hoc igit' animo perfecti viri Deo
ſeruiunt. Perfecta quippe charitas
mercenaria non eſt: quæ tamen eò
maiorem accipit mercedem, quo mi
nus eam requirit.

Facies alia Ezechiel eorum. ſ. ani-
mātium, & pennę eorum extētæ erāt
deſuper. Per hoc autē Chriſtiani ho-
minis intentionem & cogitationem
ad ſuperiora ſemper debere dirigi
intelligimus. Per faciem nanq; inten
tio, per pennas vero contemplatio-
nis volatus deſignatur. Monemur er-
go hac figura, vt omnem noſtram
intentionem & cogitationem à ter-
renis curis abductam, ad cœleſtia
transferamus.

Si cui lactis poculum vehementer
etiam ſitienti, muſcis tamen plenum
offeras, recuſabit planè bibere, mu-
ſcarum turpitudine offenſus: ita ope
ra noſtra, quę Dei cib' & potus ſunt,
grata illi eſſe non poſſunt, qñ ea vel
auaritiæ, vel popularis aurę cupidita
te maculamus. Hinc illud. Muſcę mo
rientes perdunt ſuauitatem vnguen-
ti: quod planè fit, cū ſuauiter flagran
tia virtutum opera mortalium rerū
cupiditate fœdamus.

Sicut in quouis peccato duo illa
reperiunt', cōuerſio. ſ. & auerſio (quo-
rum auerſio quæ Deū reſpicit, mul-
tò eſt grauior) ita cōtra in bono ope-
re (vt puta in eleemoſyna) ſunt item
alia duo: videlicet alienæ miſeriæ
ſubleuatio, & obediētia diuini pręce
pti vel conſilij. Hoc autem poſterius,
quia Deum reſpicit, longe præſtātius
eſt. Ideoque magna cura prouiden-
dum, vt quicquid facimus, propter
Deum faciamus. Charitas enim vita,
forma, & decor virtutum omniū eſt.
Decor enim ieiunij eſt, propter Deū
ieiunare. Decor item miſericordiæ,
propter Deum miſereri.

Illud ſanè Deo eſt gratiſſimum
opus, quod ſolis eius oculis cōſpicuū
eſt: ex quo nihil terrenū, hoc eſt nul-
la, nec vtilitas, nec voluptas, neq; ho-
nor acquiritur operāti. Quod planè
meritò holocauſtum poterit appella
ri: quod totum in laudē Domini cre-
mabatur, cum tamen ex alijs ſacrifi-
cijs nonnihil cederet in vſum offerē-
tis. Hac igitur de cauſa Saluator mo-
net, non inuites eos qui tibi vicē red-
dere poſſunt, ſed pauperes ad pran-
dium inuita. Lucę. 16. Vnde quemad
modum Mathematici ita de quanti-
te tractāt, vt abſtrahāt à materia ſen-
ſibili: ſolos numeros & figuras ſine
vllo materiæ reſpectu conſiderātes,
ita perfecti viri in bonis operibus ſo-
lā Dñi voluntatē attēdere potiſſimū
debēt: nihil de boni operis euētu ſo-
liciti. Qui hoc animo operātur in ma
gna pace degūt, etiam ſi eorum ope-
ra bona, aliorum vel inuidia, vel frau
de, aut quouis alio modo impedian-
tur cū ipſi non tam operis fructum,
quam Domini beneplacitum in ope
ribus ſuis intueantur.

Quàm ſit ingrata Deo cordis du-
plicitas, patet ex illis Eccl. verbis: Cor
ingrediens duas vias, nō habebit ſuc
ceſſus, & prauū cor in illis ſcādaliza-
bitur: hoc eſt illaqueabitur, & offen-
det. Et iterū, Ne ſis incredulus Deo,
& ne accedas ad illū duplici corde.
Cōtra verò de ſimplicib' Dauid ait:
Scio Deus meus quod corda probes,
& ſimplicitatē diligas. Et ego in ſim-
plicitate cordis mei &c. His verbis
puritas intentionis, & ſimplicitas in-
tētionis, & cōmendatur: dānanturq;
illi, q nō pure Deū quærūt, ſed inſin
cerè: qui videlicet Deo & proprijs
vtilitatibus ſeruire cupiunt.

Hoc in orationibus ſanctorum vi-
demus, quibus vel ſibi cōmiſſis oui-
opem Domini poſtulant, vt hoc non
tam ſui cauſa, quā ipſius, quē orant,
facere videantur. Vnde eſt illud: Nō
erubeſcant in me, qui expectant te
Domine,

Domine, Dñe virtutũ: non confundãtur ſuper me, qui quærunt te Deus Iſrael. Huc pertinet & illud, Non nobis Domine, nõ nobis: Hoc eſt, non gloriç noſtrç victoriã à te precamur, ſed ne ſanctiſſimum nomẽ tuũ ludibrio ſit gentibus. Huc etiã referunt, quod infra ait, Cęlum cęli Dño, &c. Quo in loco interpres quidã ait. Cęlum Dñs ſibi vendicauit, terras autẽ dedit habitãdas hominibus, à quibus inuiolate colereẽ, & ꝑpetuis hymnis, & honoribus afficereẽ. Quod ſi Dñe permittis gentẽ tuã ab impijs nationibus deleri, quis prædicabit laudes tuas? quis te piè, ſanctæquè venerabitur? Num hoſtes, qui ſanctiſſimũ nomen tuum nefariè execrantur? num mortui gloriam tuã in terris celebrare poſſint? Itaq; nos Dñe, poſteroſq; noſtros ſaluos, & incolumes cõſerua, non noſtri quidem, ſed tui nominis cauſa: vt ſemper aliqua gens ſit, quæ tuo ſanctiſſimo nomini preces, cultus, & honores adhibeat. Huc etiã tendit illa loquendi figura. Ne claudas ora canentium te Domine. Moyſes quoque dum iratum Dñm aduerſus populũ placare ſatagit, hoc præcipuè allegat. Ne, quæſo, dicant Aegyptij, Non poterat eos Dñs introducere in terram &c. His exemplis monemur, vt in omnibus quæ vel agimus, vel à Domino impetrare contendimus, omnem noſtram intentionem ad illius gloriam referamus.

Simplicitatem animi, & intẽtiònis puritatem Deo in primis gratam eſſe illud argumento eſt, quod ſponſus in ſponſam has potiſſimum virtutes cõmendat, cum eã dicit oculos habere columbarum. Eſt enim columba ſimpliciſſimum animal. Hoc ipſum illa eiuſdem verba Cant. 4 declarãt. Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meũ in vno oculorum tuorum, verbum enim vulnerandi, & bis repetitum, maximam vim amoris deſignat. Reuera enim nihil Deo gratius, aut iucũdius quàm in omnibus operibus noſtris ad unum illum intentionis oculum dirigere: illum ſolum attendere: illi vni placere uelle, neque ad rectè agendũ ullo humano reſpectu, atque intuitu, neque ulla aut neceſſitate, aut hominũ metu, aut ſimili aliqua ratione: ſed ſolo ei⁹ amore impelli. Hoc autẽ ſe præſtare Spõſa teſtatur, cum ait. Omnia poma noua, & uetera ſeruaui tibi dilecte mi. Quaſi dicat, Te vnum aſpicio, tibi vni placere geſtio, & quæcumque ſiue in me, ſiue extra me ſunt, tibi offero, & mentis meç oculos ad terrena omnia clauſos, in te ſemper infixos & intentos habeo. Hoc autẽ ſtudium, hic animus longiſſimè ab illorum ſtudio diſtat, qui omnia opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus. Quibus merito Propheticum illud Dñs improperare poterit, Cum ieiunaſtis, nunquid ieiuniũ ieiunaſtis mihi? Et cùm comediſtis, & bibiſtis, nunquid non uobismetipſis comediſtis, & bibiſtis? De his autem merito dici poteſt, Qui congregauit merces, miſit eas in ſacculũ pertuſum. Quoniam hi nõ in cęlo, ſed in terra theſaurizant, ubi iam receperunt mercedem ſuã. Huc etiã pertinet, quod ſponſus ſponſæ ſtaturam aſſimilat palmæ. Statura inquit tua aſſimilata eſt palmæ. Qua ſimilitudine intentionis rectitudinem appoſitiſſimè deſignat: quę uidelicet recta in cęlum tendit: quod palmę proprium eſt: quæ proceritate & rectitudine inter omnes arbores eminet. Agg. 1. b

Altare ſuum ex impolitis lapidib⁹, non ſectis præcipit Dominus fabricari. Si leuauetis, ait Dominus, cultrum ſuper illud, polluetur. Quid hic relig onis eſt? Multum quidem, ſi tamen ad recõditiorẽ intellectum hãc legem referamus. Lapides enim ſecti ideo ſecantur, ut uideãtur. Qui enim intra parietis ſinum collocantur, hoc cultu non egent. Cum ergo myſticum Dei altare anima iuſti ſit (quod

K non

non lapidum ſeries, ſed virtutum ſtructura fundauit) illas Dominus virtutes probat, quæ ſimplici, & pura intentione fiunt. Quæ vero fiunt, vt ab hominibus videantur, ceu lapides ſecti, ab hac ſtructura reijciuntur.

Omni, ait Salomon, cuſtodia ſerua cor tuum quoniam ex ipſo vita procedit. Verè enim à puritate cordis puritas naſcitur intentionis: quę bonorum operũ vita eſt, vt enim Ricardus ait, quod corpus ſine anima hoc ſine recta intentione opus eſt. Quid igitur iuuat bonorum operum prolem gignere, & eam per deprauationem intentionis, vbi nata fuerit, necare? Et quale, quæſo, erit ſi liberorũ noſtrorum interfectores conſcientia propria nos eſſe conuincat? Quid igitur iſti niſi aborſum faciũt, quorum bona opera propter impuritatem intentionis pereunt?

Manna, quod ex præcepto Domini ad diem Sabbathi colligebatur nõ cõputreſcebat, quod vero cõtra eius legem ſeruandum reponebatur, vermibus ſcatebat. Quid hoc? Nimirum, piũ opus, quod ex legis pręſcriptione propter Deũ operamur illæſum integrumque in alterius vitæ Sabbatho, hoc eſt, in æterna requie fruendum ſeruatur. Cæterum quod contra pręceptum Dñi propter mundi gloriã, aut lucrum facimus, hoc planę à vermibus prauę intentionis corrumpitur, nihilque ad futurã vitam cõfert.

Virtus voluntaria.

Auguſt. NEmo inuitus benefacit, etiam ſi bonum eſt, quod facit. Auguſt. confeſſ. lib. 1.

Potes aurum perdere, & nolẽs, potes domum, potes honores, potes ipſam caſu ſalutem: bonum verò quo verè bonus es, nec inuitus accipis, neq; inuitus amittis. Idẽ de verb. Domini.

COLLE. ¶ Præcipua Iudaici, & Chriſtiani populi differẽtia eſt, quod ille magis timore pęnarum, iſte verò magis amore filiorum in officio cõtinetur. Hinc Aug. vtriuſque populi differentiã hac ratione definit. Breuis eſt, ait, differentia, timor, & amor. Ex hoc amore illud ſequitꝛ quod Propheta ait, Voluntariè ſacrificabo tibi. Hanc autẽ Chriſtiani populi pręſtantiam expreſſiſſe videntur verba, quę (iuxta quorundã tranſlationem pro eo quod nos legimus. Tecum principium in die virtutis tuæ) ſic habent: Populus tuus aderit voluntarius in die virtutis tuæ. Hoc eſt, non inuitus, & coactus, ſed humana voluntate parebit imperio tuo: vt ſi pro nomine, & gloria tua ſint oẽs cruciatus perferẽdi, & mors millies oppetẽda, id pulcherrimi muneris loco ducant. Videant hoc qui vi magis, & cenſuris Eccl. quàm ſpontè quotãnis ad ſacramẽta accedunt. Videant etiã monachi illi, qui non tam ſponte quam ignominię, aut pęnarũ metu, quotidianos monaſticæ vitæ labores, & inſtituta ſectantur.

Quàm ſit diues ĩ qualibet uirtutis actione bona voluntas ex his D. Aug. verbis lib. de bono coniugali poterit æſtimari, ait enim. Sicut nõ eſt impar meritũ patientiæ in Petro, qui paſſus eſt, & in Ioãne, qui paſſus non eſt: ita nõ eſt impar meritum continẽtiæ in Ioãne, qui nullas expertus eſt nuptias, & in Abraham, qui filios generauit. Auguſt.

Conſcientia.

TV qui uerã requiẽ (quę poſt hãc uitã Chriſtianis pmittitur) qris, & hic eã inter amariſſimas uitę huius moleſtias ſuauẽ guſtabis, ſi eius qui eã promiſit, pcepta dilexeris. Cito enim ſenties dulciores fructus eſſe iuſtitię, quã iniquitatis: & ueriũs ac iucũdius gaudebis de bona conſcientia inter moleſtias, quàm de mala inter delicias. Aug. de Cat. rud. Auguſt.

Iuſſiſti Domine, & uerè ſic eſt, ut pœna ſibi ipſi ſit, omnis inordinatus animus. Idem. 1. confeſſ.

Quæ

Ambro. Quæ pęna grauior, quam interioris vulnus conſcientiæ? Nonne hoc magis fugiendum quàm mors? quàm diſpendium? quàm exilium? quàm debilitas? quàm dolor eſt? Ambro. de offi.

Tantus ſplendor honeſtatis eſt, vt vitam beatã efficiat tranquillitas conſcientiæ, & ſecuritas innocentiæ. Idem. 2. de offi.

Bernar. Quis magis mortuus eo, qui portat ignem in ſinu? peccatum in conſcientia? nec ſentit, nec excutit, nec expaueſcit? Bernard. de conſider.

Sufficit aduerſum os loquentium iniqua opinio bonorum cũ teſtimonio conſcientiæ. Idem ſuper Cant.

Iſidor. Omnia fugere poterit homo præter cor ſuum: nõ enim poteſt à ſe quiſquam recedere: quocunque enim abierit, reatus ſui conſcientia illum non derelinquit. Iſidor. in Syn.

Bias. Bias interrogatus, quidnã in vita metu vacaret: dixit, Bona conſcientia.

Socra. Socrates interrogatus, qui ſine perturbatione viuerent, Qui, inquit, nihil ſibi conſciunt mali.

Epictet. Parentes Pędagogo pueros nos tradiderunt, q vbiq; obſeruaret, ne quid læderemur. Deus autem iam viros inſitæ conſcientiæ cuſtodiendos tradidit: quæ quidem conſcientia, & conſeruatio nequaquàm contemnenda eſt, quoniam & Deo diſpliceret, & conſcientiæ ipſi noſtræ hoſtes eſſemus.

Cicero. Nullum theatrum virtuti conſciẽtia maius. Cicero. lib. 2. Tuſcula.

Conſcientia rectæ voluntatis, maxima conſolatio eſt rerum incommodarum. Idem. A Torqua. fam. libro. 6.

Conſcientia bene actæ vitæ, multorumque benefactorum recordatio iucundiſſima eſt, Idem in Cat. maio.

Magna eſt vis conſciẽtiæ in vtramque partem, vt neque timeant, qui nihil commiſerint: & pęnam ſemper ante oculos verſari putent, qui peccauerint. Idem pro Milon.

Acta ætas honeſtè, atque ſplendide, tantam affert conſolationem vt eos, qui ita vixerint, aut non tangat ægritudo, aut leuiter pugnat animi dolor. Idem. 3. Tuſcul.

Mederi eſt optimum conſcientiæ poſt commiſſum facinus. 4. Tuſcula.

COLLE. ¶ Gloria noſtra eſt teſtimonium conſciẽtiæ noſtræ &c. At inquis, nemo ſcit vtrum odio; an amore dignus ſit. Recte ſanè. Hoc plane non quidem euidenter, ſed tamen valde probabiliter ſciri poteſt. Huiuſmodi autem probabilis opinio in re tanti momenti maxima pium hominem lætitia afficit. Quis patrum certo ſcit filium ſuum eſſe ſuum? Et tamen cum hoc probabiliter credat, mira charitate filium diligit. Adde his illud prouerbio. Gaudium eſt iuſto facere iuſtitiam, & pauor operantibus iniquitatem. Item, vita carnis, ſanitas cordium, putredo oſſium inuidia. Item, omnes dies pauperis mali: ſecura mens quaſi iuge conuiuium. Vide quam læta res ſit, bona conſcientia. Hinc Eccleſiaſt. 14. legimus Beatus vir, qui non eſt lapſus in lingua ſua, & non eſt ſtimulatus in triſtitia delicti. Fœlix, qui non habuit animi ſui triſtitiam, & non excidit à ſpe ſua.

Quantum mala conſcientia torqueat præſertim morituros, declarant illa verba. Sap. 4. Venient in cogitationem peccatorum ſuorum timidi, & traducent eos ex aduerſo cogitationes ipſorum. Sicut innocentia fiduciam, ita malitia metum, & trepidationem parit. Semper enim mala conſcientia timida eſt. Multa hac de re inuenies in titulo ſequenti.

Peccatum Peccator.

Grego. QVid per porros,& cepas (quæ plerunque qui comedunt, lachrymas emittunt) niſi difficultas vitæ præſentis deſignaſ: quia videlicet peruerſæ mẽtes, dulcia per gratiã quietis dona deſpiciunt:& pro carnalibus voluptatibus laborioſa huius mundi itinera etiã lachrymis plena, concupiſcunt? Greg. in mor.

Habet hoc propriũ humanus animus qui mox vt in culpam labitur, à ſui cognitione longius ſeparatur. Idem. 20. mor. cap. 15.

Miſcentur gaudijs malorum tribulationes, atque ex rebus ipſis ex quibus ſuperbiunt, flagellanſ. Nec enim aliter poſſunt temporalia, aut nõ habita quærere, aut habita ſeruare. Punguntur ergo miſeri, ſed iſta amore tẽporalis vitæ, non ſentiunt. Eſſe igitur ſub ſentibus delicias computãt: quia peccatorum delectationibus preſſi, quam ſint aſpera quæ patiũtur ignorant. Vnde eſt illud Hiere. Inebriauit me abſinthio. Ebriuſque enim quæ patitur non ſentit. Greg. mor. ca. 15. Vide locum.

Grego. ſuper illud Oſeæ. Vitula Effraim docta diligere triturã, ſic ait. Vt enim illa laborat, ſed non ſentit, imo ſæpe redit ſponte ad laborem: ita malis ceſſare à laboribus nõ libet, quamuis liceat. Vbi ſuprà. cap. 16.

Vita præſens à ſuis amatoribus nõ ſine luctu agitur, tamen cum lachrymis amatur. Contemnũt ergo iſti habere, vbi ſpiritualiter gaudeant: deſiderãt autem vbi & carnaliter gemãt: anteponunt turbata tranquillis, dura leuibus, aſpera mitibus, ſuſpecta ſecuris. Grego. vbi ſupra.

August. Prǽſentia animæ tuæ caro tua viuit: & quamdiu in carne tua præſens aĩa eſt, neceſſe eſt, vt viuat caro tua. Putas non eſſe aliquã vitam, qua viuit ipſa animã tua? Quomodo aũt habet caro tua vitã (videlicet animã) ſic habet & anima tua aliquam vitã ſuam. Et quomodo caro cum moritur expirat aliquam vitam ſuam: ſic & aĩa qñ moriť expirat aliquã vitã ſuã. Vita corporis anima eſt, vita animæ Deus eſt. Aug. ſerm. 18. de verb. Apoſt.

Verbum Dei dicit. Ego ſum via, veritas, & vita: ſeparari ergo à verbo eſt eſſe ſine via, ſine veritate, ſine vita. Auguſt. in Meditatio.

Vſque adeò peccatum voluntariũ malum eſt, vt nullo modo ſit peccatum, ſi non ſit voluntarium. Idem de ver. relig.

Magna hominis miſeria eſt, cum illo non eſſe, ſine quo non poteſt eſſe. Idem de Trini.

Si male hic uixerũt homines, abyſſus abyſſum inuocat: quia de pęna in pęnam tranſeunt, & de tenebris ad tenebras, de profunditate ad profunditatem, de ſupplicio ad ſupplicium, & de ardore cupiditatis in flammas gehennarum. Idem.

Hieron. ſuper Pſal. 80. Non erit in te Deus recens, ſic ait, Cui Deus venter eſt, ei Deus recẽs eſt. Quæcunque uitia habemus, & quæcunque peccata, tot recentes habemus Deos. Iratus ſum, ira mihi eſt Deus. Vidi mulierem, & concupiui, libido mihi eſt Deus. Vnuſquiſque enim quod cupit, & veneratur, hoc illi Deus eſt. Hieron.

Quid tam ſuperbum, quid tam ingratum videri poteſt, quàm aduerſus eius viuere volũtatẽ, à quo ipſum viuere acceperis: quàm illius præcepta deſpicere, qui ideo aliquid imperat, ut cauſam habeat remunerandi? Idem in epiſt.

Quid oro inuido delectationis præſtat inuidia? Quid alter ab odio mercedis accipit? Quid iracundo furor ſuus confert? Similiter curre per ſingula, & inuenies, tot animi tormenta, quot uitia, quæ utique eò facilius uinci poſſũt, quò nulla nos alliciunt uoluptate. Idem, ad Demetri.

Si

Anſel. Si hinc peccati pudorem, & illinc gehennæ cernerem horrorem, & neceſſario vni eorum deberē immergi, ptius me in infernum immergerem, quam peccatum in me admitterem. Mallem enim purus à peccato & innocens gehennam intrare, quam ſorde pollutus, cœlorum regna tenere. Anſel. de ſimil.

Pet. Ra. Diabolus nulla præcedente peccati vindicta ſuperbiens peccauit: ego viſa eius pœna non continens, ad peccatum properaui. Ille in innocentia conſtitutus, ego reſtitutus: ille perſtitit in malitia Deo reprobāte, ego vero Deo reuocante, Ille autem obduratus ad punientem, ego ad blandientem: & ſi vterque contra Deum, ille contra non requirentem ſe, ego cōtra morientem pro me. Ecce cuius imaginem horrebam, in multis aſpicio me horribiliorem. Idem in lib. de caſu Diaboli.

Affectionis deſertor filius, pietatis refuga, deputatur porcis, porcis addicit, porcorum tradit ſeruituti, porcorum paſcua lutulenta percurrit, inquieti gregis teritur & maculatur excurſu, vt ſentiat quam miſerum ſit quietis paternę beatitudinem perdidiſſe. Et cupiebat implere ventrē ſuū de ſiliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat. Quam crudele miniſterium, quia nec conuiuit porcis: qui viuit porcis. Miſer qui porcorū deficit, & eſurit in ſaginam, miſer qui ſqualentis cibi cupit, nec impetrat qualitatem. Petrus Rauen. in ſerm. 1. de fili. prodi.

In ſe reuerſus eſt, in ſe ante redijt, vt rediret ad patrem qui à ſe ante receſſerat, cū receſſit à patre. A ſe migrat, & ab homine totus trāſit in beſtiā, paternæ pietatis immemor, gratiæ genitoris oblitus. Idē in ſerm. 2. de eodē.

Sicut Domino qui ſe iungit, vnus ſpiritus eſt: ita qui ſe iungit Diabolo, Dæmon eſt. Idem in ſerm. 5. de eodem.

Serpens ille & ſi reuocauerit morſum, reliquit venenum: fecit quiſque peccatum, vt aliquam corporalem caperet voluptatem. Remanet quod damnat, præterit quod delectat: conſummata iniquitas permanet: voluptas fugitiua pertranſit. Ibidem. Euſeb. Emiſſe.

Nihil tam facile diſcimus, quam turpitudinem, & nihil tam difficile dediſcimus. Plinius. Plinius.

Nemo malus, q̃ nō ſtult⁹. Quintil. Quintil.

Peruerſitas morum omnem fortunam inamęnam facit. Adilon.

Nobis pſuaſum eſſe debet, ſi Deos hominesque celare poſſemus, nihil tamē auare, nihil iniuſte, nihil libidinoſe, nihil incontinenter eſſe faciendum: honeſta bonis, nō occulta quæruntur. Cicero. 3. de offi. Cicer.

Si vnum in locum collata ſint omnia mala, cum turpitudinis malo nō erunt comparanda. Idem. 2. Tuſcul.

Simus ea mente quam & veritas, & ratio preſcribit, vt nihil in vita nobis cauendum præter culpam putemus: eaque cum careamus omnia humana placatè & moderatè feramus. Idem. A. Torquato. fam. 6.

Pręter culpam & peccatum homini accidere nihil poteſt, quod ſit horribile aut pertimeſcendum. Idem. fam. 5.

Vt ciuitas in ſeditione non poteſt eſſe beata, nec in diſcordia dominorum domus: ſic animus à ſe ipſo diſſidens, ſecumque diſcordans, nullam guſtare partem liquidæ voluptatis ac liberæ poteſt. Idem. 1. de finib.

¶ Sicut caſus ex alto ita membra caſſat, vt etiam poſt ſanitatem infirma ac debilia relinquantur: ita lapſus in peccata grauia, frequēter etiam poſt pœnitentiæ medicamentum infirmā animam relinquunt. Deleto itaque peccato, reliquię adhuc manent, quæ animam infeſtant. Quare ſi peccaturus ſperas veniam, time ſaltem peccati reliquias. COLLE.

Peccator omnis fur eſt & latro, & peccatū ipſum furtum eſt: alioquin non diceremus, Dimitte nobis debita noſtra, niſi peccata eſſent furta. Si quis enim in vineam ſuam operarios conduceret, quibus largè & victum & mercedem ſuppeditaret, qui tamē relicto opere, tempus totum in ludo aleaque inſumerent, an non hi alieni peculij fures eſſent? At mundi huius Dominus ad hoc nos condidit, & hanc pulcherrimam mūdi menſam, cæteraque bona in hoc præſtitit, vt illius nos obſequio traderemus, cum nos tamen beneficijs & muneribus eius abutentes, opus ipſum ad quod cōducti ſumus omninò negligamus, an non fures ſumus?

Peccatum tale atque tantum malū eſt, vt niſi ſanguine filij Dei expiari digne non potuerit. Sic enim ipſe Dominus ait: Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorū. Euerſionem Troiæ tantam rem eſſe oracula Deorum reſponderunt, vt niſi humano ſanguine fuſo fieri poſſe prædicarent. Cuius rei gratia Agamemnonis filia decollata eſt. Hoc mendacio poetæ illius negotij magnitudinem declarare voluerunt. Quale ergo illud malum eſt, quod niſi ipſius filij Dei ſanguine, potuit expiari?

Vnde quæſo tanta in Chriſtianis hominibus peccandi facilitas, cum fides noſtra tantopere peccatum deteſtetur, vt malorum omnium extremum eſſe prædicet? Quid quæſo tanti mali cauſa, niſi maximum malum eſſe poſſit? Si vero malorum omniū maximum eſt peccatum, peccatum ergo ipſum præcipua peccati cauſa erit. Lethale nanque peccatum gratiæ lumine animam priuat: atque ita cœcam & in tenebris poſitam relinquit: Sicut ergo qui oculis captus eſt, vel ipſos etiam montes, & maxima quæque corpora non videt: qui vero oculis recte valet, vel atomos etiam ipſos & minutiſſima quæq; ad radios Solis aperte videt: ita planè qui per peccatum clauſos habet animæ oculos, ingentia quoque & grauiſſima peccata, neq; formidat, neq; videt: ideoq; minimo negotio præceps in illa ruit: at, qui apertos per lumen gratiæ mentis oculos habet, is etiam leuiſſima peccata & videt & quatenus licet, etiam fugit. Idem etiam per analogiam corporis viui & mortui colligi poteſt. Corpus enim mortuum vulneribus confoſſum nihil ſentit: viuū vero vel vnius aciculæ puncturam ferre nō poteſt. Ex his patet nihil mirum eſſe, improbos homines innumera peccata ſine vllo doloris ſenſu committere, quos & vita & ſpirituali ſenſu priuatos eſſe conſtat. Vide quæſo quam ſui diſſimilis Dauid poſt adulterij crimē relictus eſt: qui enim totus penè transierat in Deum, modo crudelis homicidij litteras mittit. Quid vero Saul rex? Quantū poſt illud inobedientiæ crimē à priſtina virtute degenerauit: qui ſine vlla cauſa furore percitus, ſeptuaginta ſacerdotes Domini veſtitos Ephoth ante ſe trucidari fecit, & Nobe ciuitatem ſacerdotum ſic euertit, vt nec ouibus cæteriſq; pecoribus pepercerit? Quo quid horribilius.

Imago animæ exiſtentis in peccato apparet in lumbari illo, quod Hieremias ex mandato Domini abſcondit in Euphrate: quod poſt dies aliquot à flumine extractum, nulli vſui aptū erat &c. narra hiſtoriam omnem. Talis ergo animæ exiſtētis in peccato facies eſt: quæ cum prius Deo agglutinata diuinæ naturæ conſors eſſet, per peccatum deformis, inutiliſq; ad omnia effecta eſt. Hier. 13.

Quas ſtrages atq; dāna inferat in anima lętale peccatū figurat primum Sampſon à Philiſtæis captus & excæcatus, ludibrioq; hoſtium habitus, & molere in priſtino iuſſus. Peccatoris etiā figura eſt Sedechias rex: q vaſtato regno, extinctis liberis, & proceribus

regni,

regni, effoſſis oculis, vinctiſque ferro manibus & pedibus, in tetrū carcerē coniectus fuit. Figura item illius, Iob amiſſis rebus oībus & vlceribus plenus, ſedens in ſterquilinio, & teſta ſaniem vlcerum radens. Figura item ille qui incidit in latrones, quem ij bonis oībus ſpoliauerūt & plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto: viuo quidem mundo, mortuo vero Deo, viuo ad malum perpetrandum, mortuo ad bonum operandum. Iſti etiam omnes typum gerunt humanæ naturæ per originale peccatum lapſæ. Nō eſt autem difficile hæc omnia peccati malitiæ accommodare.

Quatuor ſunt quæ pios homines ī magnam frequenter admirationem adducunt. Primum, non amari ab hominibus Deum, cùm is infinita bonitas, ſuauitas & pulchritudo ſit, qui ꝓinde infinito amore diligendus eſſet. Secundum, ingratos eſſe ei qui innumeris eos beneficijs ornauit, & ornare nunquā intermittit. Tertium, tam facile tantam maieſtatem omnibꝰ flagitiorum generibus paſſim ab eis offendi. Quartum, talem homines vitā viuere, cum talem fidem profiteātur, quod planè monſtro ſimile eſt. Cuius quidem rei indigniſſimæ nō poſſunt nō multæ & quidem grauiſſimæ cauſæ exiſtere. Impoſſibile enim Ciceroni eſſe videtur diuinam prouidentiā aſſerere, & non dies noctesq; diuinū numen horrere. (Cice. de natu. Deo. li. j.) Huius vero adeo ſtupendæ cęcitatis prima cauſa eſt, vehemens cupiditatum noſtrarum ardor. Videmus enim febribus æſtuantes, contra medicorum præcepta frigidā bibere, quā grauiter ſibi nocituram certo ſciūt. Diuus quoq; Ambroſius in exam. memorabile huius rei exemplum affert. Medicos enim ait cuidā viro oculorū cœcitatē interminatos fuiſſe, niſi ab vxoris cōſortio abſtineret: qui tamen vehementia cupiditatis ſuperatus, & oculorum ſaluti voluptatem præferens, vale (inquit) lumen amicum. Vides ergo quāta ſit cupiditatum violentia? Proxima cauſa eſt tyrannis prauæ cōſuetudinis, quæ incredibili quadam vi animum ad aſſueta rapit. Vnde eſt illud Hierem. (Hiere. 13.) Si poteſt æthiops mutare pellē ſuā &c. Alia cauſa eſt maxima quædam (quæ ex hac praua conſuetudine ſequitur) à Deo rebusq; diuinis elongatio: ſine cuius ope natura corrupta ſibi derelicta, ruit pręceps in omne nefas. Quarta eſt Dęmonis potentia maxima, qui tanquam fortis armatus, in pace prędam ſuā poſſidet: vtpote quā fortiſſimis cupiditatum & laqueorū vinculis cōſtrictā retinet. Quinta eſt ea quā Hiere. Propheta deſignaſſe videt̄ cū ait. Deſolatione deſolata eſt terra, eo quod nullus ſit qui recogitet corde. Conſiderationis namq; vi, fidei habitus velut cōſopitus, excitat̄, ut ſplendore ſuo peccatorum tenebras diſpellat, hoīemq; in officio contineat. Qua tamen iſti non vtunt̄, vtpote qui ī terra obliuionis habitant: & qui (vt eſt ī fabulis) letheas quodammodo aquas ebibiſſe videant̄: quādo neq; Dei, neque ſui, hoc eſt ſuæ mortalitatis, profeſſionis, (Cicer.) baptiſmi, fidei, diuini iudicij, paradyſi, gehennæ, ſuorumq; peccatorum, & beneficiorum diuinorū, vllo modo recordant̄. Quæ ſi aliquando in mentem reuocār, celeriter percurrunt: cum tamen diu multumq; ī animo ea uerſare debuiſſent. Vnguentum enim uulneri applicatum, ibidē hærere debet, ut ſalutem adferat: uix enim quicquam in tranſitu prodeſt.

Auget peccati grauitatē cauſa peccādi: qn̄ uidelicet pro rebus nihili homines Deum amittere non uerentur. Nihil autem eſt quidquid humana cupiditas ambit. Vacua enī ſpes impiorum eſt, & labores ſine fructu, & inutilia opera eorum ut Sapiens ait. (Sap. 3.) Idem etiam Eſa. 59. de eiſdem prædicatur. Telas (inquit Propheta) araneę texuerunt, Telæ eorū nō erunt ī ueſtimentum, nec operient operibus ſuis.

Quod ſi res adeo miſerãda eſt, quam Propheta lamentatur, cum ait: Vendidiſti populum tuum ſine pretio, quale quæſo erit ipſum mundi Dominum pro rebus nihili vendidiſſe, qđ ſcelerati homines faciunt? Auget etiã peccati grauitatem animarum dignitas, quas impij venales habẽt. Si enim aurum eſt, quod auro emitur, ergo ſanguis Chriſti eſt, quod Chriſti ſanguine emptum eſt. De hoc autem Dominus ipſe quæritur, cum ait: Pretiũ meum cogitauerunt repellere. Pretiũ enim animarum noſtrarum ſanguis Chriſti eſt: quod quidem pretiũ repellunt, qui animas ſuas, uilibus rebus commutant, & ij etiam qui alios ad peccata inducunt.

Quod eſt anima corpori, hoc eſt Deus animæ. Hinc illud D. Auguſt. Non ſunt in te viſcera pietatis, ſi ploras corpus à quo receſſit anima, & non ploras aĩam à qua receſſit Deus. Vt igitur ex uiſibilibus inuiſibilia cognoſcas, vide qualem habeat ſpeciem corpus à quo receſſit anima, & ꝑ hoc intueri poteris, qualem habeat aĩa à qua receſſit Deus. Quo argumento colligere licet & peccati deformitatem, & humanæ naturæ miſeriã poſt peccatum: Talis enim anima relicta eſt, quale corpus à quo anima receſſit. Hinc etiam liquet, hominum peccata commiſerationem magis quàm indignationem exigere. Quis enim deformitatem, tetrumque odorem eius animæ non lugeat, quam agnoſcit mortuam, & à Deo derelictam.

Quaſi à facie colubri fuge peccatum, & ſi acceſſeris ad illa ſuſcipient te. Pro quo alius vertit. Et ſi acceſſeris ad illud mordebit te. Dentes leonis, dentes eius, interficientes animas hominũ. Quaſi romphea bis acuta omnis iniquitas, & plagę illius non eſt ſanitas. Bis acuta autem dicitur, quia non animam modo, ſed frequenter etiam corpus lædit. Pro eo autem quod nos legimus, Iraſcimini & nolite peccare, alij ex Hebræo vertunt, Contremiſcite & nolite peccare: Quibus uerbis, non ſolum peccati fugam, ſed horrorem etiam ac trepidationem fugæ adiungi Propheta uult: vt uidelicet non lentè & ſegniter, ſed quaſi à facie colubri fugiamus peccatum.

Peccati proprium eſt, uirtutem & robur animi infringere, ac debilitare. Vnde pro eo quod nos legimus, Infirmata eſt in paupertate uirtus mea: Hiero. ex Hebr. uertit, Infirmata eſt in iniquitate uirtus mea, & oſſa mea contabuerunt. Hinc ſceleratis hominibus per Eſaiam Dominus comminatur: & erit fortitudo ueſtra quaſi fauilla ſtupæ. Vt enim Sampſon abſciſſis capillis, ita homo per peccatũ amiſſa gratia, infirmus redditur, vt cæteri homines: unde facile ab hoſtibus ſuperatus ĩ uaria ſcelera ꝑcipitaſ.

Quatuor mala peccantibus adiuncta eſſe, declarant illa Prophetæ uerba: Fiant tanquam puluis ante faciem venti, & Angelus Domini perſequẽs eos. Fiant uiæ illorum tenebræ & lubricum, &c. Lubrica enim caro noſtra eſt, quæ ad uoluptates procliuis, in eas facile dilabitur. Tenebræ uero cœcitatẽ mentis improbæ deſignant: quæ illis pericula ſua & præcipitia abſcondunt, Dæmon uero eos in tenebris & in lubrico ambulantes, impellit. Satis erat ad ruinam in lubrico ingredi. Quid ergo & in lubrico, & tenebris ambulãtem, ab hoſte fortiſſimo impelli? Quis igitur in hoc loco lubrico hoc noctis tẽpore, & hoc hoſte impellente ſtare poſſe ſibi perſuadeat: niſi aſſiduis precibus Dei opem ſibi comparare ſtudeat? Idem autem ſignificatur & quidem breuius in eo quod dicitur, Fiant ſicut puluis ante faciem uenti. Quid enim puluere mobilius, qui leuiſſimo flatu huc & illuc ſpargiſ? Tale eſt aũt improborũ cor: qđ leuiſſimo quouis cupiditatis impulſu, in omnia ſcelera rapitur. Simili

autem ratione improbus in primo pſalmo pulueri comparatur, quem proijcit ventus à facie terræ. Quæ ſimilitudo nõ ad ſolam improborum inſtabilem fortunam, ſed etiã ad peccandi procliuitatem, & facilitatẽ referenda eſt. Amiſſa enim per peccatum gratia, minimo negotio in quæuis alia ſcelera labuntur, Vnde eſt illud, Peccator adijciet ad peccãdum. Quis igitur non vehemẽter horreat in hoc tam periculoſo ſtatu vitam agere?

Maximè reuocare nos à peccato debet, quòd in oculis Dei cuncta cernentis impie agimus. Sic enim legimus, Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo, ſeculum noſtrum in illuminatione vultus tui: hoc eſt longiſſimam ſeriem malorum noſtrorũ cunctorumque vitiorum cathenam ante oculos & in proſpectu ſemper habes. Hac vero circunſtantia peccata noſtra idem Dominus amplificat cum ait. Et faciebatis malum in oculis meis. Et iterum, Ego ſum iudex, & teſtis dicit Dominus.

Præcipua peccati deformitas eſt, quod Dei leges cõtemnimus. Quam rem illa Dauidis verba inſinuant, Tibi ſoli peccaui. Quaſi enim nihil eſſet homicidij & adulterij criminibus homines violaſſe, hoc ſolùm quæritur, hoc lamentatur, quod aduerſus Deũ talia prohibentem deliquerit. Omnis enim alia deformitas, etiã ſi quis vniuerſum genus hominum deleret, cũ hac collata, pexigua & quaſi nulla eſt.

Grauius & peccat & puniendus eſt qui alieni ſceleris ſupplicio non eruditur. Vnde ſunt illa verba Lamech, Quoniã occidi virum in vulnus meũ, & adoleſcẽtulum in liuorem meum, ſeptuplum vltio dabitur de Cain, de Lamech verò ſeptuagies ſepties. Cum enim Lamech arma ferrea primus excogitaſſet, vxoreſque eius propter hoc diuinam vindictam pertimeſcerent, ille innocẽtia ſua ſe tuetur dicẽs, Quoniã occidi virum &c. Pro quo alij legunt, Si occidi virum in vulnus meum. Dictio autem (Si) vim apud Hebræos habet negandi, vt ibi, Si introibunt in requiem meam. Vult itaque dicere, Non eſt cur de mea ſalute ſolicitæ ſitis. Non enim ego more Cain cuiquam manus intuli. Quod ſi facerem illius ſcelere conſpecto, dignus eram qui longè grauius & acerbius punirer.

Filiæ Loth patrem prius inebriarunt quàm in deteſtabile illud ſtuprũ præcipitarent in quod vir iuſtus nullo modo ſobrius incidiſſet. Hoc ergo aſtu Dæmon, nititur prius, mentes hominum mundi amore inebriare, & modis omnibus excæcare: quo nos in lethale peccatum præcipitet. Aliter enim nemo qui apertos oculos haberet, quibus deteſtabilem & horrendam peccati deformitatem videret, in illud facile incideret. Verè enim de eo dici poteſt. Omnis qui viderit te reſilet à te.

Amor Dei in punitione quoque ſceleratorum hominum cognoſcitur. Cum enim is mundum alluuione propter peccata delere vellet, tactus dolore cordis intrinſecus fuiſſe dicitur. Dolor autẽ ex amore naſcitur: non enim doleret, ſi nõ diligeret: quanuis hoc in loco ſcriptura humano more de Deo loquat: aliter enim dolor in Deo, aliter in nobis intelligitur. Huius autem amoris ac doloris fuit, quod ſubdit. Et præcauens in in futurum. Satis enim magna cautio ad deteſtationẽ peccati erat, vniuerſum mundum aquis diluuij propter peccata euertere. Et tamen nec hoc quidem tanto terrore amentes homines à peccato coercentur.

Quàm ſit miſera eorum conditio, qui in peccato diu pſeuerantes, Diabolo militant, declarant labores & moleſtię ingẽtes quæ filijs Iſrael ſub Pharaone rege contigerunt, qui ignorabat Ioſeph. Cùm enim regnum in anima noſtra ſpiritus ille obtinet qui

verum

verum Ioſeph Chriſtũ agnoſcit, nullis afficimur moleſtijs. Cæterum ſi (vt Origenes ait) regnum obtineat in nobis Pharao mundi princeps, tunc affligimur, & terrenis operibus ſeruire compellimur, tunc maſculi noſtri interficiuntur, & fœminæ reſeruantur, & ciuitates Pharaoni ædificare compellimur, & magiſtri qui ad hæc vrgeant opera, deſignantur. Et tu ergo ſi declinas ad opera ſeculi, agere act⁹ terrę, & lutea explere miniſteria, ſcias & intelligas quia ſurrexit in te rex nouus, qui ignorat Ioſeph, & ipſe te cogit ad opera ſua, ipſe eſt qui te facit diſcurrere per circuitum maris ac terræ, elementa pro cupiditate turbare, ipſe eſt hic Aegypti rex qui te pulſare forum litibus facit, & pro exiguo terræ ceſpite propinquos iurgijs fatigare, & (vt ita dicam) caſtitati inſidiari, decipere innocẽtiam, domi fęda, foris crudelia, intra conſcientiam flagitioſa committere. Hactenus ille.

Non min⁹ ſpiritualis vita à ſupernaturali Dei auxilio, quàm inferior hic corporeus mundus ab aſtris & motu cęlorum pendet. At, videmus in Solis defectu etiã breuiſſimo, corpora noſtra lędi, & variè atque moleſtè affici: quid ergo de illa anima cenſendum, quæ multis annis abſque ſole iuſtitiæ Chriſto in tenebris iacuit; quæ non vnius horæ, ſed multorum annorum ecclypſim paſſa eſt? Si ad horam pauliſper diſcedente Domino, regius Propheta dicit: Auertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus: quid illos paſſuros eſſe credendum eſt, à quibus lucis ſuę radios multis annis Dñs auerſos habuit?

Quam ſit improborum vita difficilis plenaque moleſtijs, declarant illa prophetæ verba: Contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt. Item illud, Via peccantium complantata eſt lapidibus, & in fine eorum inferi, & tenebræ, & pęna. Hinc illud Hieremię.16. Eijciam vos de terra hac in terram quam ignoratis vos & patres veſtri, & ſeruietis ibi Dijs alienis (videlicet auaritiæ, libidini, ambitioni &c.) qui non dabunt vobis requiem. Quod enim quiſque præ cæteris colit, hoc illi Deus eſt. Huc pertinet & illud Deute.28. Eò quod nõ ſeruieris Domino Deo tuo in gaudio cordiſque lętitia propter rerum omnium abundantiam, ſeruies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus in fame, & ſiti, & nuditate, & omni penuria: & ponet iugum ferreum ſuper ceruicem tuã. Hæc omnia ſpiritualiter patiuntur, quicunque à Domino recedentes, obſequio ſe Diaboli tradiderunt. Huc ſpectat & illud Eccl. Homini bono dedit Deus ſapientiam, & ſcientiam, & lętitiam: peccatori autem dedit afflictionem, & curam ſuperfluã, vt addat, & congreget, & tradat ei, qui placuit Deo. Ex ijs patet quanto ſit iucundior piorum quam improborum vita. Idem etiã hoc argumento colligi poteſt. Hoc inter pios ac improbos diſcrimẽ eſſe Salomon ait: quod ſapientis oculi ſint in capite ipſius: ſtultus vero in tenebris ambulet. Vir enim pius & ſapiẽs in hoc omnes curas & neruos ſuos intendit, vt non pręcipiti & cęco impetu affectuũ, ſed conſilio, & ratione ducatur: quod cõtra improbi faciunt, qui pecudum more cupiditatum impulſu aguntur. Illud autẽ eſt in luce, hoc vero in tenebris, vel certe oculis captum ambulare. Quod cum ita ſit, quid de eo homine ſperare poſſes, qui in dẽſiſſimis tenebris, nullo duce, per loca lubrica & aſpera, & in præcipiti poſita, graderetur? Quid niſi vt paſſim caderet, & allideretur, & in præceps rueret? Quid autẽ hæc vita niſi iter abruptiſſimum eſt, & ſcrobibus ac pręcipitijs plenum: in quo omnis creatura in laqueum & muſcipulam pedibus inſipientium poſita eſſe dicitur? Qui ergo per hãc viam, clauſis rationis & iudicij

Eccl.2.

iudicij oculis graditur, in quot mala ruere neceſſe eſt? quandoquidem cupiditates noſtræ, non quod liceat, vel quod deceat, ſed quod libeat, ſemper attendunt? Vnde quæſo rixæ? Vnde homicidia, vnde vincula, & carceres? vnde varij & inſanabiles morbi? unde dedecora, & familiæ labes? unde denique tot bella, tot humani generis ſtrages, niſi ab humanis cupiditatibus ortum habuerunt? Ab his autẽ omnibus malis, quis dubitat immunes eſſe, qui cõpreſſis cupiditatibus, ſola ratione & conſilio regũtur? Qua ex re facile colligitur improborum uitam, quæ in ſpecie iucunda eſſe uidetur, multis partibus uita piorum acerbiorem ac moleſtiorem eſſe.

Quod improbis omnia in malum cedant, declarat. Eccl. his uerbis, Væ uobis uiri impij, qui dereliquiſtis legem altiſſimi? & ſi nati fueritis, in maledictione naſcemini: ſi mortui eritis, in maledictione erit pars ueſtra. Eccl.41. Itaque omnia his in malum, cum contra pijs omnia cooperentur in bonum. Huc ſpectat & illud eiuſdem ca.27. Leo uenationi inſidiatur, ſic peccata operantibus iniquitatem: ſubaudi, inſidiantur, ut eos decipiant & in deteriora pręcipitẽt. Hinc illud; ſi bene egeris, recipies; ſi autem male, ſtatim in foribus peccatum aderit. Peccatum autem appellat pęnam peccati, quæ ferè non tardat.

Maius eſſe peccati malum quàm quodcunque aliud, annotauit Origenes in eo quòd Iacob noluit petenti Ruben filium Beniamin præbere dicenti: Ambos filios meos interfice, niſi reduxero eum tibi uiuum. At Iudę idem petenti, ac proteſtanti, peccati ſe reum omni tempore futurũ, niſi illum reduceret, protinus dedit. Videlicet longe maius id eſſe reputãs malum quod ſibi Iudas, quàm quod Ruben imprecatus fuerat.

Dedi (ait Dominus per Hiere.) dilectam animam meam in manus inimicorum meorum. Pro hoc alij uerterũt: Dedi dilectionem animę meę in manus &c. Sic appellat populum ſuum, quo dilectionis ſuę uim erga illum deſignet. Ea tamen eſt peccati malitia, ut hanc adeò dilectam animã Chaldęorum manibus diripiẽdam, affligendam, ac pęnitus delẽdam tradiderit, ac poſtremo Dæmonibus perpetuo in gehenna cruciandam.

Hipanis ingens fluuius (de quo Verg. in Georg. meminit) aquas pferens dulciſſimas, fonticulo tamen quodam amaro in ipſum influente, tota eius aqua uitiatur & amara redditur. Quid ſimilius originali peccato, quo tota maſſa generis humani infecta eſt?

Occaſiones peccatorum.

SIcut perfecti uiri, peruerſos proximos non debent fugere, quia & eos ſæpe ad rectitudinem trahunt, & ipſi ad peruerſitatem nunquam trahuntur: ſic infirmi quique ſocietatẽ debent declinare malorum: ne mala quæ frequenter aſpiciunt, & corrigere non ualent, delectentur imitari. Greg. ſuper Ezech. Grego.

Non ualde laudabile eſt, bonum eſſe cum bonis, ſed bonum eſſe cum malis. Sicut enim grauioris culpę eſt inter bonos, bonum non eſſe: ita immenſi eſt pręconij bonum etiam inter malos extitiſſe. Greg. in mor. ſuper illud: Vir erat in terra Hus &c.

Incerta uictoria eſt inter hoſtilia arma pugnare, & impoſſibilis liberatio eſt flammis circundari, & non ardere. Auguſt. de ſingul. cler. Auguſt.

Minus uoluptatibus ſtimulatur, qui non eſt ubi frequentia eſt uoluptatum. Minus auaritię moleſtias patitur, qui diuitias non uidet. Idem ibidem.

Iuxta ſerpentem poſitus, non eris diu illæſus: & ante ignem conſiſtens, etiam ſi ferreus ſis, aliquando diſſolueris; Iſido.

ueris: proximus periculo, diu tutus non erit. Per aſſiduitatem cito peccat homo. Sæpe familiaritas implicauit, ſępe occaſionem peccandi dedit, ſępe quod uoluntas non potuit, aſſiduitas ſuperauit. Iſido. lib. 2. ſoliloq.

Hieron. Nunquam ſecurus cum theſauro latro tenetur incluſus: nec intra unã cauernam habitans cum lupo tutus eſt agnus. Ipſe uoluit penetrari, qui hoſtem proprium in ſuas partes induxit, & inteſtinum ſibi gladium ipſe ſupponit, qui locum habitationis ſuę aduerſarij ingreſſibus reſerauit. Hierony. de cohabi. cler. & mul. Contra eos autem qui ſuſpicioſa appetunt cõtubernia allegat idem Hiero. illud Salomonis in Prouer. Alligabit quis in ſinu ſuo ignem, & ueſtimenta eius non comburentur? ambulabit ſuper carbones ignis, & pedes illius non ardebunt? Idem ad Euſtochium.

Idem ad Euſtochium, obſecro ait te coram Deo & Chriſto Ieſu, ne uaſa templi Domini, quę ſolis ſacerdotibus uidere conceſſum eſt, in publicum proferas, ne ſacrarium Dei quiſquam profanus aſpiciat. Oza, arcam, quam non licebat tangere, attingens, ſubita morte proſtratus eſt. Prçceſſit umbra, nunc ueritas eſt, Spõſa Chriſti, arca eſt teſtamenti, non ſolum intrinſecus, ſed etiam extrinſecus deaurata, cuſtos legis Domini. Sicut in illa nihil aliud fuit, niſi tabulę teſtamẽt, ita in te nullus ſit alius, niſi legis Domini cogitatus. Super hoc enim propitiatorium quaſi ſuper Cherubin requieſcere, & ſedere uult Dominus. Idem ubi ſupra.

COLLE. ¶ Non modo peccata ſed peccatorũ etiam occaſiones Salomon iubet nos ſtudioſiſſimè uitare cum ait: Ne delecteris in ſemitis impiorum, nec tibi placeat malorum uia, fuge ab ea, nec tranſeas per illa, declina & deſere eã. Vide quãtum inſtet & urgeat, ut nos ab omni malorum occaſione auocet. Paulo uero inferius de meretrice loquens ait: Longe fac ab ea uiam tuã, & ne appropinques foribus domus eius. Omnem quippe occaſionẽ peccandi his uerbis amouere uoluit. Cęterum de uitãdo mulierum cõtubernio ſic Eccl. c. 42. In medio mulierũ noli commorari, de ueſtimẽtis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas uiri. Melior eſt enim iniquitas uiri, quam mulier benefaciens. Hoc autẽ ad cohabitationem & cõtubernium fęminarum de quo ſermo erat, referendum eſſe uidetur. Multa hac de re inuenies Eccl. c. 9.

Quale ſit periculum eorũ qui inter peccatorũ occaſiones uerſantur, aptiſſima ſimilitudine. Eccl. 10. declarat his uerbis. Qui fodit foueam incidet in eam: & qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber. Qui trãsfert lapides, affligetur in eis: & qui ſcindit ligna, uulnerabitur ab eis. His uerbis Salomon uarias peccatorũ occaſiones uitaſe admonet. Solent inter ueptes & ſpinas ſępium latitare colubri, & eos qui ſepes diruũt mordere. Idem ſp ritualiter cõtingit inter peccatorum occaſiones uerſanti.

Inter tres animę hoſtes, mundus numeratur, hoc eſt improborum hominum ſocietas: quę quantum ad uitę corruptelam poſſit, declarat Propheta cum ait: Saluum me fac Deus, quoniam defecit ſanctus: quoniã diminutę ſunt ueritates à filijs hominum, ſiue ut alij ex Hebręo uertunt: Defecerunt fideles inter filios hominum uana loquuti ſunt &c. Quẽ locũ Gloſſ. quędam ſic explanat. Quoniã maximam uim habet ad pietatem & uirtutẽ probitas eorum quibus cum uiuimus, ſi inter homines impuros & nocẽtes ętatẽ agamus, uix fieri poteſt, quin ad eorum mores & conſuetudinem traducamur. Propterea Domine, non impenſius oro, ut uitam meã ab inſidijs inimicorum quàm ut animum meum à uitijs corruptela ſeculi

huius integrum, ſaluumq; cuſtodias: neme reliquorum perditi mores & exēpla corrumpant, ne ue illorū imitatione in aliquā turpitudinē dilabar.

Quid periculi in occaſionibus peccandi ſit, declarat Aug. in lib. confeſſ. ubi narrat Alipium familiarē amicū ſuum, qui ludorum Circenſium ſpectacula deteſtabatur, ab amicis quibuſdam multa ui precū eò deductū: quibus tamen ille corpore tantū ſe illic affuturum prędixit, mente uerò abſentiſſimū. Aſtitit ergo ibi clauſis oculis: quos tamen ad nouū quendā populi clamorē aperiens, ita ludorū eorum ſpectandorum amore captus fuit, ut alius inde egreſſus fuerit, quàm intrauerit. Tantum aliquando uidendi ſenſus animæ nocet.

Quàm ſint oēs peccatorum occaſiones radicitus uitandæ, apertè Dñs Num.33 docet: qui Num. 33. ſic ad filios Iſrael loquitur. Quādo trāſieritis Iordanē, intrantes terram Chanaan, diſperdite cunctos habitatores terræ illius: confringite titulos, & ſtatuas comminuite, atque omnia excelſa uaſtate, mundantes terram, & habitantes in ea: Ego enim dedi uobis illam in poſſeſſionem. Si autem nolueritis interficere habitatores terræ qui remāſerint, erunt uobis quaſi claui in oculis, & lanceæ in lateribus & aduerſabuntur uobis in terra habitationis ueſtrę: & quicquid illis cogitaueram facere, uobis faciam. Idē etiā colligitur exēplo Dinæ: quæ tuta paternæ domus clauſtra egreſſa, uidere cupiens uirgines regionis alienæ, à principis eius gētis filio vi oppreſſa, magnarum poſtea ruinarum cauſa fuit. Nemo autē de ſua ſibi ſecuritate & conſcientia blandiatur: quanuis enim nullum à te tibi periculum immineat, ab alijs imminet. Si tu ſine periculo uides, non tamen ſine periculo uideris.

Non peccata ſolū, ſed quæcunque peccatis cōfinia ſunt, (quanuis ex natura ſua peccata nō ſint) prohibere Dominus in lege ſolet. Sic Nazarȩis, quibus uino interdixit, quicquid uino finitimum erat ab uua paſſa uſque ad acinum, ꝓhibuit. Quid autem hoc ad religionem, niſi huius nos periculi admonere uoluiſſet? Simili ratione cum Idololatriā uetuit aurum etiam ex quo idola fiunt, contingere uetuit. Quod quia Iudæorum quidam ſub Machabæo duce in prælio aduerſus Gorgiā ſeruate noluerunt, in prima acie corruiſſe memorant. Dum enim cæſorum corpora requirerēt, deprehēſum eſt eos de donarijs idolorum tuliſſe: quæ res cauſam eorum ruinæ attulit. Vt habetur. 2 Macha. c. 12.

Sicut intra uenas ſilicis latet ignis, qui ferro ictus, excutitur: ita peccatorum ſemina & cupiditatis ignis in mēbris quidē noſtris latent: quę oblatis occaſionibus excitantur. Quamobrem danda opera eſt, ut omnes peccandi occaſiones ſollicite uitemus, ne hac ratione latentem in membris noſtris cupiditatis ignem excutiamus.

Societas bonorum, & malorum.

SIcut malus aer aſſiduo flatu tract⁹, Grego. inficit corpus: ita peruerſa locutio aſſiduè audita, infirmantium inficit animum, ut tabeſcat delectatione praui operis, aſſiduitate curioſi ſermonis. Greg. ſuper Ezech.

Inter bonos bonum eſſe, ſalutē habet: inter malos uero, etiam laudem: illud tantæ felicitatis eſt, quantæ etiā ſecuritatis, hoc tantæ uirtutis, quantę difficultatis. Quale nempe eſt illud, Tangere picem & non inquinari ab illa, in igne ſine læſione uerſari? Ber. in Epiſt.

Omnia fac cum conſilio, nec tamē Bernar. oīum, aut quorumcunq;, ſed tantum bonorum. Bonos in conſilio, bonos in obſequio, & bonos habeas contubernales, qui uitæ & honeſtatis tuæ cuſtodes ſint & teſtes. Idem.

Gratulandū eſt cū mali de Eccleſia ſeparan-

Cypria. ſeparantur, ne colūbas, ne oues Chriſti ſæua ſua & venenata contagione prædentur. Cohærere & cõiungi nõ poteſt amaritudo cum dulcedine, caligo cum lumine pluuia cum ſerenitate, pugna cum pace, cum fœcunditate ſterilitas, cum fontibus ſiccitas, cum tranquillitate tempeſtas. Cyprian. de ſimplicitate prælatorum.

Nillus. Probi viri ad improbos accedētes, multo facilius vitia trahunt, quam virtutem illis impertiantur. Nillus.

Caſſ. Super illud Pſal. Declinate à me maligni. Remedium eſt quem conuerti velle non videris, vitare ſi poſſis. Caſſ.

Clim. Sicut currentes equi curſu inuicem certant: ita & optima quoque ſocietas ſe inuicem excitat. Clima. de compend. ſup. dict. recap.

Mater mea & fratres mei ſunt ij, qui faciunt voluntatē patris mei qui in cęlis eſt. Ille tibi pater ſit, qui ad deponendam peccatorum ſarcinam collaborare tibi & poteſt & vult: Mater vero compunctio ſacra, quæ te poſſit ſordibus abluere: Frater autē is, qui tecum ad cęleſtem curſum perficiendum laborat & certat. Sociam tibi & vxorem quære, quæ nunquam à te ſeparetur, memoriam mortis. Porrò filij tibi ſint amariſſimi gemitus cordis: ſeruū poſſide corpus tuum. Amicos vero fac virtutes Angelicas, quæ tibi exitus tui tempore auxiliari poterunt, ſi eas modo tibi amicas familiarius feceris. Hæc eſt ſanè generatio quærentium Deum. Hos ergo parentes pro ijs quos relinquis, ſuſcipere debes. Climacus.

COLLE. ¶ Sicut in ſuauiſſima multarum vocum conſonantia ſi vel vna tantum diſſona vox ijs accedat, totam harmoniam diſſoluit: ita vel vnus improbus in conuentu & ſocietate bonorū moribus inter ſe ſimilium, totā planè ſocietatis concordiā turbare ſolet. Propter quod Salomon ait: Eijce deriſorem, & exibit cum eo iurgium, ceſſabuntque cauſæ & contumeliæ. Item Apoſtolus, Modicū fermentum totā maſſam corrumpit. Eſt enim natura mali potentiſſima. Nam cum ad malum omnes propter cōmunis peccati morbum propenſi ſimus, facile quouis addito impulſu ad malum ferimur. Denique potentior eſt exigua aceti portio ad vini pretioſi dolium corrumpendum, quàm totum illud dolium ad exiguam aceti portionem in vinum permutandam: vſque adeò vis deſtruendi, quàm conſtruendi potentior eſt.

Appetendam eſſe piorum ſocietatem monet Eccl. his verbis: Si videris ſenſatum, euigila ad eū, & gradus oſtiorum illius exterat pes tuus. Cōtra vero de malorum cōtubernio dr̄: Qui tāgit picē inquinabitur ab ea: Et q cōmunicat ſuperbo, induet ſuperbiam. Itē, Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit: amicus ſtultorum ſimilis efficietur. Huc ſpectat & illud Eccl. 13. Quis medebitur incantatori à ſerpente percuſſo, & omnibus qui appropinquant beſtijs? Sic & qui comitatur cum viro iniquo, & obuolutus eſt in peccatis eius ſignificat his verbis, idē eſſe periculum cum prauis hominibus atque cū ſerpentibus & feris cōmorari. Hinc paulo poſt ait: ſi cōmunicabit lupus agno aliquando, ſic peccator iuſto. Quæ cōmunicatio ſancto homini ad canē? De ſocietate vero bonorum ſubdit protinus. Pondus ſupra ſe tollit, qui honeſtiori ſe communicat.

Quo ſtudio improborum contubernia uitāda ſint, ſatis Propheta declarat Pſal. 100. Sic enim ait: Superbo oculo & inſatiabili corde, cū hoc nō edebam. Nō habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiā: qui loquitur iniqua nō direxit in cōſpectu oculorū meorum. Nouerat enim periculum id, de quo Pſal. 105. agitur: Et cōmiſti ſunt inter gentes, & didicerunt

cerunt opera eorũ, & ſeruierunt ſculptilibus eorũ, & factũ eſt illis in ſcandalum. Cuius rei gratia tanta ſeueritate Dñs in lege cõnubia cũ Cananęis interdixit. Certiſſimè enim (inquit) peruertẽt vos, vt ſequamini Deos eorũ. Quod quia Salomon neglexit, miſerabiliter corruit, Hinc Dñs Ioſaphat regi amicitias cum Achab rege perfido gerenti, per prophetã dixit: Impio prębes auxiliũ, & his qui oderunt Dñm, amicitia iungeris: & idcirco iram quidem Dñi merebaris, ſed bona inuẽta ſunt in te &c. Huius ergo præcepti propheta memor ait: Oculi mei ad fideles terræ, vt ſedeant mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat.

Quantũ ſocietas improborum in Eccleſia noceat, declarat Sponſa in Cãticis cum ait, Nolite mirari quod fuſca ſim, quia decolorauit me ſol. Filij matris meę pugnauerunt contra me. Duas deformitatis ſuæ cauſas aſſignat, alteram, carnalis concupiſcentiæ æſtũ, quã ſolis nomine ſignificat: alteram, prauorum hominum ſocietatem: qui pios prauis exẽplis, & conſilijs, irriſionibus, adulationibus, & varijs iniurijs impugnant, & ad malũ prouocant. Vnde eſt illud: Homo homini Dæmon: ſicut contra de bonis dicitur, Homo homini Deus: Hinc illud. Quia abundauit iniquitas, refrigeſcet multorum charitas.

Qua cura improborũ hominũ cõſortia vitanda ſint ne cõtagio ſuo cęteros inficiãt, typicè Dñs, Num. 5. declarat his verbis: Præcipe filijs Iſrael, vt eijciant de caſtris omnẽ leproſum, & qui ſemine fluit, pollutusque eſt ſuper mortuo: tam maſculum, quam fœminam eijcite de caſtris, ne contaminẽt ea cum habitauerint vobiſcũ. Quod ſi hæc cautio ꝓpter ſalutẽ corporis tuẽdã adhibẽda eſt, quid ꝓpter animæ ſalutẽ facere par eſt, quæ tam facile malorũ contubernio maculaẗ? Corrumpũt enim bonos mores colloquia praua: Et, ſermo perditorum hominum vt cãcer ſerpit. Hoc ipſum Dominus Leui. 11. ſub animaliũ immundorum imagine adumbrauit, quẽ locum magno artificio (ſicut cætera) tractat Origenes, cuius hic aliquot verba ſubijciam, vt hoc exẽplo concionatores tractãdi allegorias cęteroſque ſenſus myſticos formam & rationẽ addiſcant. Ait igitur homi. 7. ſuper Leuiti. Iam videamus aliqua ex his quæ de mundis atque immundis animantibus lecta ſunt. Sed ad hæc inueſtiganda ſcripturæ diuinæ teſtimonijs indigemus, ne quis putet qđ ego vim faciam ſcripturis, & ea quæ de animalibus in lege referuntur, ad homines traham. Ne ergo aliquis hęc deprauari humano credat ingenio, Apoſtoli ad hoc autoritas aduocãda eſt, qui omnia Iudæis in figura contigiſſe ait: Afferã & vas illud quadrangulum quod Petro oſtẽſum eſt, Aſcẽdit enim is in ſuperiora domꝰ vt oraret, videlicet quia mortuus iam cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærebat. Raptus ergo in extaſim vidit linteum magnum quatuor initijs ſubmitti de cœlo, in quo erant omnia quadrupedia terræ & beſtiæ & reptilia & volatilia cęli. Oſtẽdit autẽ ꝓrinus Orige. per hoc animalia munda & immũda homines intelligi debere mundos & immundos. Per aquilã igitur & accipitrẽ reliquaſq; ſimiles aues q̃ ex rapto viuunt, & mortuorum carnibus inhiãt, raptores & violẽtos homines intelligimus, aliorũ patrimonijs inſidiantes. Per noctuã vero & veſpertilionẽ, oẽs eos qui tenebris delectãtur, & lucẽ oderũt: vt pote qui male agãt. Vnuſquiſq; igitur hominum ꝓximo ſuo verbis & exẽplis aut mundũ præbet cibum, aut immundũ. Si ſecundũ hãc intelligentiã dicamus Deũ omnipotentẽ leges hominibus ꝓmulgaſſe, puto quod digna videbitur Dei maieſtate legiſlatio. Si vero aſſideamus litteræ, & ſecundum hoc vel quod

Iudęis,

Iudæis, vel quod vulgo videtur accipiamus quæ in lege ſcripta ſunt, erubeſco dicere & confiteri quod tales leges tulerit Deus. Videbuntur enim magis elegantes & rationabiles hominum leges, verbi gratia Romanorum, vel Athenienſium, vel Lacedæmoniorum. Si verò ſecundum hanc intelligentiam quã docet Eccleſia accipiatur Dei lex, tunc planè omnes humanas ſupereminet leges, & verè lex Dei eſſe credit. Hactenus Orige. His ergo legib⁹ typice monemur, ne ſimus tales quales ij, qui per talia animalia figurantur, atque vt ab eorum ſocietate & conuictu abſtineamus, ne corruptis ipſorum moribus mentes noſtræ inficiantur.

Magni eſſe periculi, ſed magnæ itẽ gloriæ bonum inter malos eſſe, copioſe idem Origenes & elegãter declarat in lib. Iob ſuper illo verbo, Vir erat in terra Hus nomine Iob. Iſti ex genere fuerunt Eſau: à quo & Auſitidæ ſunt vocati. Et quales erãt iſti Auſitidæ? Impij, infideles, obſcęni, inſatiabiles ſicut & pater eorum Eſau, de quo dictum eſt, Nemo ſit obſcęnus & inſatiabilis ſicut Eſau. Quod ſi dixerit aliquis, Cùm ergo talis fuerit Eſau, atque generationes eius, quomodo fuit Iob ex illis atq; inter illos pius? Ita fuit ſicut mox in principio Abel innocẽs cum Cain iniuſto: ſicut Noe iuſtus inter gigãtes illos ſceleratos: ſicut Melchiſedech ſacerdos Dei altiſſimi in medio maledictorũ Cananęorum: ſicut Abrahã qui credidit in medio Caldęorũ, idola colẽtium. Vir igitur hic erat in regione Auſitidæ. Erat, inquam, ſicut roſa inter ſpinas, ſicut liliũ inter tribulos, cãdidus ac rubẽs. Candidus fide ac ſanctitate, rubens velut roſa planè: quia ſuſtinuit dolores ac paſſiones. Vir quidẽ erat tanquã columba inter raptrices aquilas, tãquã agnus in medio luporũ diripientiũ, tanquã ſtella in medio nubium teterrimarum. Vir quidẽ erat iuſtus inter iniuſtos, inter profanos ſanctus, inter obſcœnos mũdus, pius inter impios, bonus inter malos, tanquam ſmaragdus in luto, tanquã margarita in arena. Sic namqne erat memoratus ille vir in regione Auſitidæ. Cùm ergo inter tales eſſet, non talis fuit quales illi: cum inter impios eſſet, non declinauit ad impietatem: cùm eſſet inter iniuſtos, non eſt commiſtus eorum iniuſtitijs: ſed permanſit in medio impiorum tãquam adamas immobilis, tanquam lucerna inextinguibilis, tanquam lumen quod non immutatur, tanquam radius, qui non occidit. Sic etiam nos oportet eſſe ò amici, vt fulgeamus tanquam luminaria cęli in mundo, verbum vitæ continentes in diem Chriſti. Hactenus Origen. Hic locus magnam cum præcedente affinitatem habet. Vterque enim ad peccatorum occaſiones vitandas adhortatur.

Peccatum veniale.

NOnnũquam in parua deterius, quam in maiori culpa peccatur. Maior enim quo citius quia ſit culpa agnoſcitur, eò etiam celerius emendatur: minor vero dum quaſi nulla creditur, eò peius, quò & ſecurius in vſu retinetur. Greg. in Paſtora. August.

Cum per leuia delicta deflectim⁹, vſu cuncta leuigante, non timemus poſtea grauiora committere. Greg. in mor. lib. 10. c. 14.

Sicut quædã ſubito deſtruuntur, vt mons cadens defluit, & rupes mouentur de loco ſuo: quædam autẽ paulatim vt lapides excauãt guttæ, & alluuione terra cõſumitur: ita quædã repẽte cadunt, alia aũt aſſiduitate labuntur. Et ideo ſubdit Iob, Et homines ergo ſimiliter perdes. Dauid cito perijt, Salomon paulatim conſumptus eſt. Greg. lib. 12. c. 13. moral.

Nullum peccatum adeo paruum, quod non creſcat neglectum, non Grego.

enim

enim conſiderandum eſt quid fecerit, ſed quē offenderit, quàm bonus eſt, quàm benignus, quàm pius. Aug. de Pœniten.

Nolite contemnere venialia, quia minima ſunt, ſed timete quia plura ſunt. Plerumq;.n. beſtiæ minutæ necant. Nunquid minutiſſima ſunt grana arenæ? Sed ſi arenę multum in naui mittatur, mergit illam. Quàm minutæ guttæ pluuiæ, nonne flumina implent, & domos deiiciunt? Timenda eſt ergo ruina multitudinis, & ſi nō magnitudinis. Idem libro de decem chordis.

Euſeb. Emiſſe. Interdum nobis leuia ac vilia facit peccata noſtra ipſa conſuetudo peccandi: cum certum ſit, nos ſicut de minimis bonis augeri, ita de minimis negligentiis debere compungi. Non eſt.n. minimum in vita hominū negligere minima. Neſcio de quibus delictis debeant eſſe ſecuri, etiam de peccatis ignorantiæ iudicandi, ac de otioſis ſermonibus, ac de cogitationibus rationem reddituri Euſeb. Emiſſ. ad mona. hom. 5.

Iſidor. Quemadmodum ad virtutis tendētes culmē, non à ſummis inchoāt, ſed à modicis, vt ſic ſenſim ad altiora pertingant: ita & qui dilabuntur ad vitia, non ſtatim à magnis criminibus incipiunt, ſed a modicis aſſueſcunt, & ſic ad maxima proruunt. Iſidor. de ſum. bon.

COLLE. ¶ Anima in gratia exiſtens velut cryſtallus quidam nitidiſſima eſt: quæ radiis ſolis obiecta, miro modo ſplēdeſcit: At ſi luto fœdetur, totum illū ſplendorē amittit: ſi vero puluere cōſpergatur, non omnino obſcuratur, ſed minus tamen ſplendebit. Lutum autē velut mortiferū peccatum eſt, quod totum animæ nitorē fędat: pului vero inſtar venialis eſt quod ſplēdorem animę non nihil fuſcat: venialia nanq; peccata non charitatē, ſed charitatis feruorem adimunt.

Ignis lignum combuſturus, non protinus ligni formam corrūpit, vt ſuam inducat: ſed paulatim illius accidentia deſtruit: quibus deſtructis, facile forma eius corrūpitur & alia introducitur. Sic igitur Dęmon ad leuiora nos primū incitat delicta (quæ ſunt tanquam ſpiritualis vitæ accidētia) deinde ad maiora trahit. Hinc ſcriptum eſt, Qui timet Deum, nihil negligit. Eccl. 7.

Clauus in pariete alte infixus, ſi hinc atque hinc repetitis ictibus concutiatur, tandem euelletur Sic igitur venalia peccata, ſi frequentius iterentur, conſtantiam animi, & firmum non peccandi propoſitum labefactare ſępe ſolent. Quare quiſquis à lethali peccato immunis eſſe cupit, venialia quoque ſtudioſe ac diligenter vitanda curet.

Quamuis in venialia peccata interdū pij homines labantur, non ideo ſancti eſſe deſinunt, qui alias ad vitæ puritatem toto corde aſpirant, & ſanctitatis affectum & ſtudium habent. Ipſos n. Apoſtolos Chriſtus Dominus quotidie hoc modo orare docuit. Dimitte nobis debita noſtra. Hoc autem ſponſa in Cant. inſinuat cū ait: Nigra ſum, ſed formoſa filiæ Hieruſalem. Fuſcatio igitur vel nigredo venialium delictorum, non impedit quo minus anima formoſa ſit. Cant. 7

Peccatum inueteratum, vel conſuetudo peccandi.

VSitata culpa obligat mētem, vt nequaquam reſurgere poſſit ad rectitudinem: conatur enim & labitur, quia vbi diu ſponte perſtitit, ibi etiam cum noluerit coacta cadit. Gregor. in hom. Gregor.

Moles impoſita ſepulchro, ipſa eſt vis dura conſuetudinis, qua premitur anima: nec reſurgere nec reſpirare permittitur. Dictum eſt autem de Lazaro, quatriduanus eſt. Reuera ad Auguſt.

iſtam conſuetudinem de qua loquor quodam progreſſu peruenit anima. Prima eſt, quaſi titillatio delectationis in corde, ſecunda conſenſio, tertia factum, quarta conſuetudo. Idem ſup. Matth. hom. 45.

Nolite fratres mei cõtemnere peccata, in quibus fortè conſuetudinem iam feciſtis: omne enim peccatum conſuetudine vileſcit: & fit homini quaſi nullum ſit, obduruit iam, dolorem perdidit, & valde putre eſt, nec dolet. Quod non dolet non pro ſano habendum eſt, ſed pro mortuo computandum. Quando aliquid pũgitur & dolet, aut ſanũ eſt, aut eſt in illo ſpes aliqua ſanitatis. Quando autem tangitur, pungitur, calcatur nec dolet, pro mortuo habendum, ac de corpore prçcidẽdum. Idem in ſerm. de Aduentu.

Euſeb. Emiſſe. Videamus primum quid eſt, peccator adijciet ad peccandum, verbi gratia, mali cuiuslibet, aut obtrectationis paſſio impugnare me cœpit: ſi non ſtatim me pęnitudo vitij huius momordit: cras tanta mihi huius vitij facilitas veniet, & quædam (vt ſic dixerim) ſuauitas, vt reuocare me ab illo & continere non poſſim. Ita enim euenit, vt qui primo tempore emendari noluerit, incipiat in ſequenti nec velle, nec poſſe. Verbi gratia, ſupebiæ acquieſcere cœpi, regulam violaui, ſeniorem lęſi, iuniorem deſtruxi, ſi non ſtatim me pęnituit tam grauiter fuiſſe prçuẽtum, ita de die in diem libentiſſime me rapiet ipſa violentia conſuetudinis, & impetus paſſionis, vt iam nec delinquere me intelligam, nec peccare me ſentiam. Obſcurat enim & obruit intellectum onus delicti, & aſſiduitas delinquendi. Euſeb. Emiſſen. ad monachos homil. 3.

Habet hoc infęlix conſuetudo peccandi, vt quanto amplius quiſque peccauerit, tantò minus peccata ipſa intelligat, & tanto plus eum peccare delectet: vt eueniat illud quod Propheta peccatoribus clamat, Non eſt Deus in conſpectu eius, auferunt iudicia tua à facie ipſius. Etenim quã do ſubrepit peccandi delectatio, ſtatim futuri iudicij diem abſcondit ob liuio. Idem ibid. hom. 5. Pſal. 9.

Clima. Dum adhuc recens atque in ſanguine eſt vulnus, facile curari ſolet: nam quæ diuturna & neglecta, atque obducta vetuſtate ſunt, difficillimè ſanantur, ingentique labore & ferro, & cauterio, & igni viſibili, vt curari poſſint, indigent. Plurima ſunt quæ tempore fiũt inſanabilia: Deo tamẽ omnia ſunt poſſibilia. Clima. de Pęnit. cap. 5.

Sicuti ferrum etiam ſi nolit, ad magnetem perſugit naturæ vi ſecretiſſima pertractum: ita & qui anticipationibus delictorum aſſueti, in earum habitum tranſierunt, violenter ab eis opprimuntur. Idem in compend. ſupradict. om. recapit.

Chryſolo. Nihil tam firmum eſt in rebus humanis, quam veteris conſuetudinis tyrannis. Chryſol.

Maxi. Qui non aſſueſcit virtuti dum iuueneſcit, à vitijs neſcit diſcedere quã do ſeneſcit. Maxi. in ſerm. de Ioanne Baptiſta.

Iſidor. Iſtis fomitibus quaſi quibuſdam gradibus coaleſcit omne peccatum: cogitatio namque praua delectationem parit: delectatio cõſenſionem, conſenſio actionem, actio conſuetudinem, cõſuetudo neceſſitatem, neceſſitas mortem. Sicque in his vinculis homo implicatus, quadam cathena vitiorum tenetur adſtrictus. Iſid. de ſum. bon. c. 20.

Dioge. Mortuum medicare, & ſenem admonere, idem fuerit.

Philon. Naturam accuſare non debemus cum iucundam aut iniucundam vitam omnem efficiat conſuetudo. Philon.

Polyzæ. Conſuetudo a paruis initium capit: neglecta autem vim maximam

mam accipit. Polinæus.

Ariſtot. Vt in aſpidis ictu nullum eſt remedium, niſi vt partes contactæ amputentur: ita quædam vitia ſola morte ſanati poſſunt. Ariſt.

Ex diuerſis. Canis antiquus, cathenæ aſſuefieri non poteſt.

Conſuetudo quouis tyranno potentior.

Multis ictibus deiicitur quercus.

Cicer. Qui multa ſunt ſæpe perpeſſi, facilius ferunt quicquid accidit, obduruiſſeq́; ſeſe contra fortunas arbitrantur. Vt ille apud Euripidem.

Si mihi nunc triſtis primum illuxiſſet dies,
Nec tã ærũnoſo nauigaſſem ſalo
Eſſet dolẽdi cã, vt iniecto equulei
Fręno, repẽte tactu exagitat nouo
Sed iam ſubiectus miſeriis obtorpui. Cicero. 3. Tuſcul.

Corruptela malæ conſuetudinis, igniculi extinguntur a natura dati, exoriunturque & confirmantur vitia contraria. Idem. 1. de legib.

Non ingenerantur hominibus mores tam à ſtirpe generis & ſeminis, quàm ex ijs rebus quæ ab ipſa natura loci, & à vitę conſuetudine ſuppeditantur. Idem, de leg. Agrar.

COLLE. Prouer. 6. ¶ Prauæ conſuetudinis vim explicat illa Salomonis increpatio, vſquequo inquit, piger dormies? quando cõſurges de ſomno tuo? Paululũ dormies, paululum dormitabis, paululum cõſeres manus tuas vt dormias: & veniet tibi quaſi viator egeſtas, & mendicitas, quaſi vir armatus. Viator paulatim progrediens, tandem peruenit quò deſtinauit: ſic qui peccata peccatis addit, ad cumulum malorum appropinquat. Vir autem armatus difficilis ad ſuperandum eſt. Talis autem eſt praua conſuetudo, quæ difficillime ſuperatur. Vnde eſt illud Hieremiæ, Hier. 13. ſi poteſt æthiops mutare pellẽ ſuam & pardus varietates ſuas ita & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum.

Conſuetudo peccandi vel minuit, vel omnino tollit ſenſum peccati. Sic fodiendi inſuetus, cũ primum tractate ligonem cępit, laceratur ac lędit: at vbi diu aſſuetus, callos obduxit, iã nihil fere ſentit: Ita quò quis diutius peccatis aſſueuit, hoc minus mortifera peccati vulnera ſentit.

Obſtinatio in peccatis, vel cæcitas mentis.

Cvm ab autore relinquimur, nec ipſa deſtitutionis noſtræ damna ſentimus: fitq́ue anima noſtra tanto ſecurior, quanto peior. Greg. in mor. lib. 9. c. 36. Gregor.

Super illud Iob: Reuerſus mirabiliter me crucias ſic ait. Relinquendo me, non afficis, quia inſenſibilẽ reddis: ſed dum reuerteris crucias: quia dum te inſinuas, mihi me quam ſim lugendus demonſtras. Gregor. vbi ſupra cap. 42. Iob. 10.

Idem ſuper illud: Ipſi rebelles fuerunt lumini. Sic ait. Quia ſuperbi nolunt facere quod cognoſcunt, hac pęna puniuntur vt nec cognoſcant mala quæ faciunt. Quia. n. prius ſciendo rebelles ſunt, poſtea cęcantur vt neſciant. Greg. in mor. lib. 16. c. 26. Iob. 24.

Super illud. Sic in tenebris quaſi in luce ambulant, ſic ait, Quia ſic in præſenti cęcitate læti ſunt, ac ſi æternæ patriæ luce perfruantur. Vel quia ita gaudent in nocte peccati, ac ſi eos iuſtitiæ lux circunfundat. Gregor. vbi ſupra cap. 29. Iob. 24.

Quod in die iudicij viſibiliter facturus eſt Dominus, vt alios in æternum deſerat, alios admittat, hoc facit quotidie inuiſibiliter, dum aliorũ corda ad ſe trahit, aliorum indurat. Gregor. 25. moral. c. 9.

Illa eſt pœna peccati iuſtiſſima, vt amittat vnuſquiſque illud quo bene vti noluit, cum ſine vlla difficultate poſſet, ſi vellet: id eſt, vt qui ſciens August.

rectè non facit, amittat ſcire quod rectum ſit, & qui rectum facere cum poſſet, noluit, amittat poſſe, cum velit. Aug. lib. 3. de lib. arbi.

Nequeunt enim oculi aſſueti tenebris, ſummæ veritatis radios intueri, nec ſciunt de lumine aliquid æſtimare, quorum eſt in tenebris habitatio. Tenebras vident, tenebras diligunt, tenebras approbant, de tenebris euntes in tenebras, neſciunt vbi corruãt. Miſeri qui neſciunt quid amittunt: & miſeriores vtique, qui ſciunt quid amittunt, qui cadunt apertis oculis, & deſcendunt in infernum viuentes. O lux beatiſſima, quæ non niſi a purgatiſſimis oculis videri potes. Aug. in medita.

Bernar. Quid eſt cor durum? ipſum eſt, qđ nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollit, nec mouetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur, ingratum eſt ad beneficia, infidum ad conſilia, ſæuum ad iudicia, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, præteritorum obliuiſcens, præſentium negligens, futura non prouidens, ipſum eſt, cui præter ſolas iniurias, nihil omnino non præterit: futurorum nulla niſi fortè ad vlciſcendum proſpectio eſt. Bernar. lib. 1. de conſidera.

Longius à ſalute membrum abeſt, quod obſtupuit, & ægrum ſeſe non ſentiens, periculoſius laborat. Idem ibidem.

Quis magis mortuus eo qui portat ignem in ſinu, peccatum in conſcientia: nec ſentit, nec excutit, nec expaueſcit? Idem ibidem.

Cypria. Ira Dei eſt non intelligere delicta, ne ſequatur pœnitentia. Sicut ſcriptũ eſt, Et dedit illis Deus ſpiritum tranſpunctionis, ne reuertantur, & curentur. Cypria. Epiſt. 3.

Euſeb. Viderũt faciem Stephani, tanquã faciem Angeli, quanquam non fuit hoc illis gratia meriti, ſed pœna peccati. Nã dum morientis proditur gloria, perſequentis torquetur inuidia. Aduerte concepta ſemel iniquitas in quantum captiuos poſſideat ſenſus: impietatem ſuam in illius decore perſpiciunt, & tamen peragere triũphum eius in ſua immanitate non deſinunt. Euſeb. Emiſſ. in hom. de S. Stephano. Emiſſe.

Omnes quidem Dæmones primũ intellectum noſtrum obnubilare cõtendunt, atq; ita demum ea quæ ſibi amica ſunt ſuggerunt: niſi. n. mentis noſtræ claudantur oculi, theſaurum noſtrum furari non poterunt: ſed fornicationis ſpiritus, multo cæteris violentius inſtat. Clim. Grad. 15. Clima.

Inſenſibilitas, mala ſua ſic apud Climacum explicat. Ij, qui mihi fœdere deuincti ſunt, mortuos vidẽtes rident, in oratione ſtantes lapidei toti & duri, tenebriſque pleni ſunt: ſacramq; intuentes menſam, quaſi ad guſtandum communem panem conuenerint, affecti ſunt. Ego riſus mater, ego ſomni ſum nutrix, ego ſatietatis amica, ego cũ reprehendor non doleo, ego falſæ religionis ſpeciei cõnexa ſum. Me ſatietas roborat, me tempus auget, me peſſima conſuetudo conſolidat: ea vero quæ detinetur à me, nũquam liberabitur. Clim. Grad. 17.

Eſt in quibuſdam tanta peruerſitas, vt inuentis frugibus, glãde veſcãtur. Cicero. In orat. ad Brut. Cicero.

Qui maleuolo ſunt animo, deteriores sũt rogati. Idẽ Curioni. fam. 2.

¶ Ægypti tenebras horribiles fuiſſe perhibẽtur. Talis planè eſt eorum cæcitas quos Deus iuſto iudicio excecari permittit. De quibus dicitur peccator cum venerit in profundum malorum cõtẽnit: vt pote quẽ nulla res quamlibet magna ad pœnitentiam flectat. Id multis exemplis probari poteſt. Primum eſt Pharaonis, filios COLLE.

Iſrael

Iſrael per mare inſequētis: quo quid dementius eſſe potuit? O miſer quomodo eos audes inſequi, quibus De' ſtupendo & inaudito miraculo, maria patefacit? Idem etiam patet exemplo eorum qui Lazarū à mortis excitari viderunt, qui tamen in perfidia ſua perſtiterunt. Et eorum item qui retro ceciderunt, cum ad capiendum Dominum veniſſent. Idem etiam declarat Iehu regis Iſrael exemplum, qui videns domum Achab propter Idololatriæ crimen ad internecionē vſque deletam, idemque omnes cultores Baal interfici iuſſiſſet: nihilominus tamen idolis & ipſe ſeruiuit. Itē exemplum Iudæorum, qui poſt vaſtatam à Chaldæis Hieroſolymam, ad Aegyptum perrexerunt, vt idola colerent: aſſerentes ſe, cum idolis ſacrificarent, ſecunda omnia habuiſſe, nihilque aduerſi perpeſſos fuiſſe: cum tamen propter hoc ſcelus vaſtati fuerint. Quid vero Iudæi, qui tot Domini miraculis inſpectis, in incredulitate ſua permanſerunt?

Moſes vbi peccatum populi vidit, legis tabulas fregit, quaſi lucis illius beneficio (quæ per legem erat) indignus eſſet. Pręcipua enim peccati pęna, cæcitas mentis eſt. Hinc illud
Mich. 3. Prophetæ, Propterea nox vobis pro viſione erit &c. Et, occumbet ſol ſuper Propheias. Item, Mittet Deus illis operationem erroris, vt non ac-
Apoc. 2. quieſcant veritati. Et Apocaly. 2. Niſi pęnitueris, veniam tibi cito, & mouebo candelabrum tuum de loco ſuo. Omnia hæc ſubtractionem diuini luminis, propter admiſſa flagitia minantur. Quare non mirum eſt, ſi adeò ſtupidi & cæci ad prædicatorum & Eccleſiæ voces ſunt, quicunque diutius in peccato perſeuerant.

Ne contendas cum peſſimis, & ne æmuleris impios: quoniam non habent futurorum ſpem mali, & lucerna impiorū extinguetur. Hoc autem fere obduratarum mētiū eſt. Vt quāuis veram futurorum fidem & cognitionem habeant, ſic tamen viuāt, ſic ſe gerant ac ſi nec mortem, nec iudicium, nec aliquid aliud poſt mortem eſſe crederent. Vnde multi eorum totam vitam in ſceleribus tranſigūt, nec illis tamē aut cōſcientiæ vermis, aut futurorum ſpes vel metus ſomnum ab oculis excutit. Hanc autem cæcitatis & obdurationis pœnam deſignant illa Salomonis verba: Cō- Eccl. 7.
ſidera opera Dei, quod nemo poſſit corripere quem ille deſpexerit. Cæterum qui eò vſque progreſſi ſunt, vt ſine vllo doloris ſenſu, imo cum gaudio delinquant, timeant illa Eccl. verba, Qui autem exultant in malis, cō ſeneſcunt in malo.

Timendum ſemper eſt ne eò vſq; procedat pertinacia & obſtinatio noſtra vt à Deo tandem deſeramur, tradamurq; in reprobum ſenſum. Hoc eſt enim ſummum illud periculum à quo vates ſanctus liberari petebat cum diceret, Non me demergat tem Pſal. 68.
peſtas aquæ, neque. a. m. p. neque vrgeat ſuper me puteus os ſuum. Clauſo. n. putei ore quæ ſpes emergendi relinqueretur? Ad hunc ſtatum autē peruenerat qui dicebat. Lapſa eſt in Thren. 3
lacum vita mea, & poſuerunt lapidē ſuper me. Nemo autem hunc lapidē amouere poteſt, niſi is ſolum qui Lazarum a morte excitaturus, prius dixit, tollite lapidem.

Cùm multa ſint inter veterē & nouā legem diſcrimina, hoc vnum ſolicitè & cum magno metu annotandū eſt, quod lex vetus vt carnalia potiſſimum præcipiebat (hoc eſt vt Apoſtolus ait iuſtificationes carnis) ita carnalia tum præmiatum ſupplicia hominibus frequenter proponebat. At cōtra, noua lex vt maximè ſpiritualis eſt, ita ſiue præmia ſiue ſupplicia ſpiritualia hominibus potiſſimū conſtituit, qualia ſūt hæreſes, Dei cōtēpt', &c. Inter huiuſmodi autē ſupplicia, grauiſſimum eſt cæcitas cordis: de quo

Pſal. 68. Propheta dicit, Obſcurent oculi eorum ne videant. Item Eſa.6. Excæca
Iſai.6. cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude &c. Hinc autem ſequitur quod ante præmiſerat, Aure audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & n.p. De
Deu.28. hoc item ſupplicio Deuter. 28. legimus, Percutiat te Dominus cæcitate & amentia: & palpes in meridie &c. Quo quidē ſupplicio percuſſi erant,
Iſai.59. qui apud Eſa. dicunt, Palpauimus ſicut cæci parietem, & quaſi abſque oculis attrectauimus, impegimus in meridie, quaſi in tenebris. Vehemēter autē ſuſpicor multos hodie Christianorum hoc affectos eſſe ſupplicio: quos videmus nullis Dei nec verbis, nec verberibus, aut coerceri, aut ſalutis ſuæ reminiſci: nullus enim rum eſt qui, vt Hieremias ait, agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo dicens, Quid feci?

Quemadmodū inter virtutes omnes quibus anima decoratur primū in ordine locum tenet fides quæ intellectū, (à quo omnis actio proficiſcitur) illuſtrat: ita contra, cęcitas, mētis vitiorum omniū quibus anima fœdatur, initium eſt. Intellectu.n. cæcutiente (qui humanæ volūtatis ductor eſt) quid rectè geri & adminiſtrari
Matt.15 poterit? Si.n. cæcus cæco ducatum præſtet, nonne ambo in foueam cadent? Hinc orta eſt vulgata illa Philoſophorū ſententia, Omnis peccās eſt ignorans: errare enim voluntas non poteſt niſi intellectus prius erret, qui eius velut oculus & anteſignanus eſt. Vnde facile conſtat mentis cæcitatē malorum omniū ſeminarium eſſe.
Ezec.34 Id quod Dominus non obſcurè per Ezechielē ſignificauit, cum pollicetur ſe tandem liberaturum oues ſuas ex omnibus locis in quibus diſperſæ erant in die nubis & caliginis. Quibus verbis hoc innuere voluit, quod quemadmodum denſa & atra nebula, quæ viſum adimit, in cauſa eſt vt oues à ſe inuicem ſeparentur, & per varios ſaltus & præcipitia diſpergantur, & in curſibus ferarum pateāt: ita planè caligo & cæcitas mentis (quā cupiditatum noſtrarum nebulæ rationi obfundūt) in cauſa eſt, vt rationales oues, hoc eſt, homines, à via virtutis & veræ fœlicitatis aberrātes, in varios præcipitentur errores. Quos Hier.50.
quidem errores per Hieremi. Dominus lamentatur cum ait, Grex perditus factus eſt populus meus: paſtores eorum ſeduxerunt eos: feceruntque vagari in montibus: de monte in collem tranſierunt: obliti ſunt cubilis ſui. Hoc eſt, ignorato veræ fœlicitatis fonte, circa turbidas & lutulētas carnalium voluptatum lacunas (vt ſitim ſuam explerent) errauerunt.

Quàm ſit immedicabile malum Exo. 11.
cęcitas cordis, declarant illa Domini verba, non audiet vos Pharao vt multa ſigna in Ægypto fiāt. Quod reipſa Ægyptij oſtenderunt, qui emiſſo iā poſt tot horrendas plagas è finibus ſuis populo, pęnitentia ducti, ſeipſos quaſi temeritatis accuſant dicentes, Quid eſt quod facere voluimus, vt dimitteremus Iſrael ne ſeruiret nobis? Iunxit ergo Pharao currū, & omnem populum &c. Quid hac cæcitate atque inſania cogitari dementius potuit? Sed eò tamen cæcitatis ac amentiæ deueniunt, qui à Deo deſeruntur.

Vbi animus in ſcelere obfirmatus & obcęcatus eſt, mirabiliū quoq; ſignorum cōſpectu nihil cōmonetur, Exemplo nobis ad hoc erit Hieroboam Rex, qui nec dexteræ ſuæ ariditate neque eiuſdē mirabili reſtitutione, neque altaris cōfractione, a ſacrilego conſilio ſuo reuocatus fuit. Hoc enim ſcriptura deſignauit cum ait, Poſt hæc verba non eſt reuerſus Hieroboam de via ſua peſſima: ſed è contrario fecit, &c. 3. Reg. 13. Idem 3. Reg.
etiam apparet in eo principe quin- 13.
quagenario, qui ad capiendum Eliā

à rege

4.Reg.1. à rege miſſus eſt, qui poſt milites cœleſti igne abſumptos, eũ capere præſumebat, qui vno verbo cœlis vt ignẽ pluerẽt, pręcipere poterat. Quo quid dementius?

Peccantium multitudo, ſiue corruptio morum.

August. DVodecim ſunt abuſiones ſeculi: ſcilicet ſapiens ſine operibus, ſenex ſine religione, adoleſcens ſine obedientia, diues ſine eleemoſyna, fœmina ſine pudicitia, dominus ſine virtute, Chriſtianus contẽtioſus, pauper ſuperbus, Rex iniquus, Epiſcopus negligens, plebs ſine diſciplina, populus ſine lege. Auguſt. de. 12. abuſ.

Cypria. Quod poteſt redimi non timetur: eſſe iam inter innocentes innoxium, crimen eſt: malos quiſquis non imitatur, offendit. Conſenſere iura peccatis, & cœpit licitum eſſe quod publicum eſt. Cypria. Epiſt. 2.

Saluia. Ratio prouidentiam tollentium, in hoc ſita erat, vt quoniam Chriſtiani eſſent, cunctis gẽtibus ſanctiores, futuri quoque eſſent cæteris beatiores. Probat autem. 6. libris Saluianus, deteriores penè nos eſſe cæteris gentibus: partim quod grauiora nonnũquam peccamus: partim quod etiã ſi eadem committimus, fidei tamen & Chriſtianæ profeſſionis gratia, grauioris apud Deum culpæ rei ſumus. Nec vero abiecti ſolũ homines peccant, nobiles vero nõ peccant. Quid eſt enim cunctorum negotiantium vita, quam fraus, atque periurium? Quid eſt aliud curialium, quam faſtus & luxuria? Quid eſt aliud officialium, quam calumnia? Quid militantium, quam rapina? Denique ſæculũ totum in maligno poſitum eſſe dicitur. Merito enim totum in malo poſitum eſt, vbi boni locum habere non poſſunt: Statim enim vt quis melior eſſe tentauerit deteriorum abiectione calcatur: ac per hoc quodammodo omnes mali eſſe coguntur, ne viles habeantur. Quantus quæſo in Chriſtiano populo Chriſti honor eſt, vbi religio facit ignobilem? Saluia. cont. Gent.

¶ De corruptione morum ac totius vitæ multa leges Eſai. 49. Item Ezechielis. 22. Et item Micheæ. 7. COLLE.

Pœna, vel punitio quæ peccatis irrogatur.

AD LECTOREM.

QVoniam aſſiduis variiſq́; calamitatibus quotidie urgemur (ſæpe enim fame, ſæpe peſtilẽtia, variiſq́; morbis & bellis infeſtamur) debet vtique pius concionator & humanæ ſalutis auidus hac temporum occaſione vti, vt homines ad veteris vitæ pœnitentiam & peccati odium inducat: cum facile conſtet hæc omnia mala à iuſtiſſimo vindice Deo propter peccata immitti. Qua de cauſa paulò in hac materia longiores fuimus. varia ſcripturæ loca præſertim ex prophetis congerentes, vt habeat Eccleſiaſtes vnde hoc argumenti genus tractare commodius poſſit.

PEccatum quod ex peccato oritur, non iam peccatum tantũmodo, ſed peccatum eſt & pœna peccati: quia iuſto iudicio omnipotẽs Deus, cor peccantis obnubilat: vt præcedẽtis peccati merito, etiã in alia cadat: vt qui malum ſciens perpetrat, deinceps iuſte in alia etiam nolens cadat. Greg. lib. 24. mor. c. 12. Gregor.

Quem præſentia mala non corrigunt, ad ſequentia perducunt. Greg. vbi ſupra.

Iuſtitia exigit, vt quod ſponte fecimus, inuite toleremus. Gregor. vbi ſupra lib. 4.

Super illud Iob. 5. De humo non egredietur dolor &c. Quia non de-

ea creatura naſcitur pœna, quæ percutit: ſed de ea quæ peccando, vim percuſſionis extorſit. Gregor. lib. 6. mor. c. 4.

Iob. 5. Peccatoris mens tanto altius tenebreſcit, quanto nec damnum ſuę cœcitatis intelligit. Vnde fit diuino munere vt flagella oculos delinquentis aperiant, quos inter vitia ſecuritas cęcabat. Greg. vbi ſup. c. 17.

Torpens animus percuſſione tangitur, vt excitetur aſperitas correptionis, origo fit luminis: & argumẽtum ſalutis eſt vis doloris. Grego. vbi ſup. vide locum.

Quibuſdam Deus per mala præſentia irrogare iam incipit tormenta ſequentia: ſolos quippe pœna à ſupplicio liberat, quos immutat. Grego. vbi ſup. lib. 9. c. 33.

Super illud, Scribis cõtra me amaritudines &c. quod ſcribimus manet, Deus autem ſcriba amaritudinis dicitur: cum diu ſemper in nos eius flagella perdurant.

Reproborum vita tantò ſine flagello dimittitur, quantò ad nulla præmia ſeruatur. Greg. lib. 12. mor. c. 15.

Super illud: Qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius, Malį pòſt ruinam oculos aperiunt: quia in pœna culpã vident. Boni autem ante culpam oculos apertos habent, quia vident ꝙ peccare non debent. Gregor. lib. 15. mor. c. 24.

Sæpe malus indignationem conditoris quam in æternum paſſurus eſt, in hac quoque vita poſitus experitur. Reprobi ſemper vt glareæ ad imma tendunt, licet ſuauiter. Greg. vbi ſup. c. 28.

Flagella bonorum aut vitia perpetrata purgant, aut quæ poterant perpetrari deuitant. Gregor. lib. 16. mor. cap. 19.

Flagellum tunc diluit culpam cũ mutat vitam. omnis ergo Domini percuſſio, aut purgatio vitæ præſentis eſt, aut initium pœnæ ſequentis. Gregor. in mor. lib. 18. c. 11.

Iuſtus flagellatur vt corrigatur, quia illum pater ad gloriam ſeruat: iniuſtus in ſuis voluptatibus relaxatur: quia tantò ei temporalia bona ſuppetunt: quantò æterna negantur: ita enim vituli occidendi ſaginãtur, laboraturus ſub iugo, retinetur. Greg. 21. moral.

Quiſquis etiam pro peccato percutitur, niſi murmurãdo renitatur? eò ipſo iam iuſtus eſſe inchoat, quò ferientis iuſtitiam non accuſat. Greg. 23. mor. c. 18.

Qui benigne hominem qui non erat condidit, eum qui iam eſt, non niſi iuſtè flagellat. Greg. vbi ſuprà.

Iuſtos flagella cruciant, ne opera extollant: iniuſti non flagellantur, vt ſaltem hic benè habeant. Gregor. 24. moral. c. 15.

Nunquam ſuam culpam reprobi, niſi in pœna cognoſcunt: quia cum pœna differtur, culpa deſpicitur. Gregor. 25. mor. c. 9.

Peccatum prius, cauſa ſequentis: ſequens, pœna præcedentis. Greg. 25. mor. c. 12.

Sancti temporalem iram lucrum computant, quò euadant æternam. Greg. 26. mor. c. 1.

Te nemo amittit, niſi qui dimittit. Et qui dimittit, quò it aut quò fugit: niſi à te placido, ad te iratum? Nam vbi non inuenit legem tuam in pęna ſua? Aug. confeſ. lib. 4. Auguſt.

Nihil eſt infœlicius fœlicitate peccantium, quæ pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas. velut hoſtis interior roboratur. Idem in Epiſt.

Super illud, Ne tardes conuerti ad Dominum, nec differas de die in diẽ. Subito enim venit ira eius. Hoc (inquit) Aug. in multis impletur: quibus ob nimia peccata, & in pręſenti, Dei ira ſupuenit, & in futuro ſeruat. Sed hoc nemo intelligit, nemo cognoſcit, nec quiſquã aduerſa ſuſtinẽs Exod.

malis

malis ſuis æſtimat irrogari ſed quod pertulerit, conſuetudinis potius putat eſſe, quã criminis. Et idcirco Deus in præſenti non videtur punire peccantes, quia cum punit, non cognoſcitur. Aug. de vit. Chriſtiana.

D. Chryſoſt. 1. tom. ſermo. de Elia, de ſterilitate trium annorum quę ſub eodem Elia contigit agens, grauiter aduerſus eos indignatur, qui varijs à Deo plagis attriti & admoniti, in eadem improbitate perſiſtunt. Itaque ait. Proh nefas, nulla ex pęna correctio, & quaſi aduerſis, hominum malitia prouocetur: ſic creſcit quotidie, quod puniatur. Amant pęnam, ſupplicium diligunt: nolũt recordari, vt viuant: noluit corrigi, vt euadant. Et mox, Creſcit malitia populorum, creſcit & inopia rerum. Sæuit cunctorũ impietas, ſæuit & in cunctos neceſſitas. Vniuerſi deficiũt victu, & ab idolorum non deficiunt cultu.

Hyeron. Noſtris peccatis Barbari fortes ſũt, noſtris vitijs Romanus ſuperat exercitus. Infœlices nos qui tantum diſplicemus Deo, vt per rabiem Barbarorum illius in nos ira deſeuiat. Ezechias agit pænitentiã, & 185000. vna nocte ab vno Angelo deleta ſunt. Ioſaphat laudes Domini concinebat, & Dominus pro laudante ſuperabat. Moyſes contra Amalech, nõ gladio, ſed oratione pugnauit. Non intelligimus Prophetarum voces, fugiẽt mille vno perſequente. Nec amputamus cauſas morbi, vt morbus pariter auferatur. Idem in Epitaphio Nepotiani.

Cypria. Ipſe de ſeruo tuo exigis ſeruitium, & homo hominem ſeruire compellis: Et cum ſit vobis eadẽ ſors naſcendi, conditio vna moriendi, corporũ materia conſimilis, animarum ratio cõmunis, æquali iure & pari lege vel veniatur in hunc mũdum, vel de hoc mũdo poſtmodũ recedat: tamen niſi pro arbitrio tuo tibi ſeruiatur, niſi ad nutum imperanti pareatur, imperioſus & nimius ſeruitutis exactor, flagellis verberas, fame, ſiti, nuditate, frequenter ferro, & carcere affligis & crucias, & non agnoſcis Dominum tuum, cum ſic exerceas ipſe dominatum? Quid ergo Dominus noſter noſter nobis quotidie peccãtibus facturus eſt? &c. Cyprian. cõ. Demetrianũ.

Hoſtem quereris exurgere, quaſi & ſi hoſtis deſit, eſſe pax inter ipſas togas poſſit? Hoſtem quereris exurgere, quaſi non & ſi externi deſint gladij, intus & grauius de calumnijs & iniurijs potentium ciuium domeſticæ impugnationis tela graſſentur? De ſterilitate & fame quereris cũ non famem maiorem quã ſiccitas rapacitas faciat? quaſi nõ de captatis annorum incrementis, & pretiorum cumulis, flagrantior inopiæ excreſcat ardor? Quereris claudi imbribus cęlum, cũ ſic horrea claudãtur in terris? Quereris minus naſci, quaſi quæ nata ſunt indigentibus præbeantur? Peſtẽ & luem criminaris, cũ peſte ipſa & lue, vel detecta ſint vel aucta crimina ſingulorum, dũ nec infirmis exhibetur miſericordia, & in defunctos auaritia inhiat ac rapina? fugiunt morientium funera, & ſpolia appetunt mortuorum. Et profecto perire ęgrum voluit, qui cenſum morientis inuaſit: atque inter populum frequenti ſtrage morientem, nemo conſiderat ſe eſſe mortalem. Idem contra eundem.

Cum nihil à nobis penitus diuinæ iuſſionis fiat, quid eſt quod nos queramur de Deo, cum queri magis de nobis Deus poſſit? Quæ ratio eſt, vt doleamus nos nõ audiri à Deo, cum ipſi non audiamus Deum? & ſuſpiremus non reſpici à Deo terras, cũ ipſi non reſpiciamus in cęlum? & moleſtũ ſit deſpici à Deo preces noſtras, cum præcepta eius deſpiciantur à nobis? Saluia. cont. Gentes. Saluia.

Ideo impatientes flagellorũm Dei ſumus, quia flagella Dei tantum inſpicimus, flagellorum vero cauſas inſpicere

inſpicere nolumus. Et ſi aliquando forte inſpicimus, cauſas quidē quantum poſſumus extenuamus, flagella, quantum volumus extollimus. Idem ibidem.

Quid miramur ſi peccantes nos Deus verberat, cum ipſi peccātes ſeruulos verberemus? Iniuſti iudices ſumus. Homunculos nos flagellari à Deo nolumus, cum ipſi conditionis ſortisque noſtræ famulos frequentiſſimè verberemus. Idem ibidem.

Clemēs Alexan. Mel bilem generat, ſinapis & bilē excidit & flegmā, ideo Chriſtus grano ſinapis aſſimilatur. Clement. Alexan. Pelag. lib. 1. c. 11.

Origen. Orate, ait Pharao, pro me Dominum. Super quo ita Origenes ait, Nemo flagella Domini perniciem putet. Ecce Pharao duriſſimus, tamen proficit verberatus. Ante verbera Dominum neſcit, verberatus ſupplicari pro ſe Dominū rogat. Eſt profectus quidam in pœnis, hoc ipſum agnoſcere quod merueris pęnam.

Contra eos qui de diuina prouidentia quæruntur, adduci poteſt plaga ea qua filij Iſrael cum in peccatū incidiſſent, puniti ſunt: de qua ſic ait Apoſtolus, Neq; murmurauceritis, ſicut quidam eorum murmurauerūt, & à ſerpentibus perierunt. Obſeruemus & nos (ait in hoc loco Origenes) ne ſimile offenſionis incurramus exēplum, quandoquidem & nos quoq; murmuramus. Etenim cùm de cœli intemperie, de infœcūditate fructuū, de raritate imbrium, de proſperitatibus aliorum cauſamur, hoc eſt aduerſus Deum murmur attollere.

Origenes ſuper illud Exod. Reddens peccata patrum in filios &c. ſic ait, Ego opto vt dum in hoc ſæculo ſum viſitet Domin⁹ peccata mea, ne Lucæ, 16 in altero audire merear, Fili recordare quia recepiſti bona in vita tua &c. Propterea cùm corripimur à Domino, eſſe non debemus ingrati: ideo enim corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.

Vale. Ma. Lento gradu ad vindictā ſui, diuini procedit ira, & tarditatē ſupplicij grauitate penſat. Valer. Maxim. lib. 1. de memor. dictis.

COLLE. ¶Famē immitti à Domino propter peccata, teſtat illa fames, quæ tribus annis Dauidis tempore vexauit Iſraelem propter Saulis crudelitatem & cædes quibus Gabaonitas oppreſſerat zelo quaſi pro filijs Iſrael. Si ergo propter vnius crimina tam longo tēpore tot populi pęnas dederūt, quid mirum, ſi cùm tam multa tot hominum crimina nunc regnent in mundo, tot calamitatibus atteramur? ¶Eadem de cauſa, hoc eſt propter varia hominum flagitia ſterilitatem & famem à Domino immitti, extat inſignis Hierem. 14. locus cuius initium eſt, Quod factum eſt verbum Domini ad Hiere de ſermonibus ſiccitatis. Item alius, Oſeæ. 4. in quo peccata populi enumerans, ſterilitatis pęnam minatur. Mirus item locus eſt Amos. 4. vbi Dominus & hac & alias huic ſimiles plagas commemorat, quæriturque nihil eos his tantis plagis admonitos, de conſuetis ſceleribus immutaſſe.

Iudit. 5. Quod bella vaſtationesque ciuitatum propter peccata eueniant, teſtatur aperte oratio Achioris ad Holofernem. Inquire, ait, an peccatum aliquod eorum vel offenſa ſit, alias erimus opprobrium. Vide locum. Vnde Iudææ Reges cum labefactatum à maioribus regnum, inſtaurare vellent, ab inſtauratione templi & religionis fęliciſſimum exordium capiebant: vtpote qui intelligerent, ſalua religione, incolumem remp. fore.

Ioan. 5. Ecce ſanus factus es, iā ampli⁹ &c. Pſal. 38. Intelligimus ex his verbis ꝓpter peccata morbum illum adeò diuturnū illi accidiſſe. Hinc illud, Propter iniquitatem corripuiſti hominem &c. Et, Alliſiſti nos in manu iniquitatis noſtræ,

noſtræ, Et, Eſai. 64. Ecce in peccatis
veſtris venditi eſtis &c. Enumeratis
quoque multis huius vitæ moleſtijs
Propheta ſubdit, Quia defecimus in
ira tua, & in furore tuo turb.ſ.quando
videlicet propter peccata noſtra
varijs nos calamitatib⁹ premis. Hinc
Apoſtolus ait, Cum iudicamur autē
à Domino corripimur, vt non cum
hoc mundo damnemur. Ex quibus
verbis intelligimus in maximo periculo
verſari eos, quibus (dū male viuunt)
omnia ſecunda & læta ſuccedunt.
Quia cum Deus nihil inultum
abire patiatur: ſi in hac vita non corripiuntur,
ad futura mala reſeruantur:
cum vel hic vel ibi iudicia Dei
exercēda ſint, & ne verbum quidem
otioſum ſupplicio ſuo vacare debeat.
De his autem per Prophetam
Pſal. 91. dicitur. Cum exorti fuerint peccato-
Pſal. 92. res ſicut fœnum &c. vt intereant in ſęculum
ſeculi. Itaque in hoc ſæculo
florent ſicut fœnum in futuro perpetuo
marceſcent.

Varias in mundū calamitates pro-
Zach. 5. pter varia hominū peccata immitti
declarat myſtica illa Zachariæ viſio
de muliere, cuius nomen erat impietas:
quæ ſuper amphoram ſedebat:
Ecce autem Talentum plumbi portabatur:
ex quo maſſa plumbea in os
eius immiſſa eſt. Quo ſymbolo deſignatur
plagas & flagella diuina propter
hominum impietatem prouenire.

Altiſſimus (ait Eccl. 5.) eſt patiens
redditor. Deus enim peccantes expectat,
& benignitate ſua eos ad pœnitentiam
adducere nititur: & pœnis
interdum mitioribus excitat: quos
niſi reſipiſcant, acrioribus pulſat remedijs:
ac tandem ſi obfirmato animo
reſtiterint, extremis punit ſupplicijs.
Sic Pharaonem primum verbis
aggreditur, deinde culices in eū immittit,
exinde muſcas, tertio ranas,
quarto locuſtas omnia deuorantes,
quinto grandinem omnia demoliētem:
deinde acrius ſeuiens, primo genita
omnia interfecit: ac poſtremo
aquis obruit & æterno ſupplicio ma-
ctauit. Hinc Propheta, Deus iudex iu- Pſal. 7.
dex iuſtus, fortis, & patiens. n.q.i.p.ſ.
d. Niſi conuerſi fueritis gladium
ſuum &c.

Grauiſſima pęna eſt, cū Dominus
peccato peccatum punit aut cœcita-
te mentis. De huiuſmodi enim pęna Hie. 30.
ſcriptum eſt, plaga inimici percuſſi
te, caſtigatione crudeli. Hęc enim nō
tam paterna, quā hoſtilis caſtigatio
eſt, quę ad reprobos tātum pertinet.
Et illud, Ventus vrēs in vijs quæ ſunt Hier. ..
in deſerto, filiæ populi mei, non ad
ventilandum & ad purgādum. Hoc
eſt autem ſeueriſſimū caſtigationis
genus, cum videlicet caſtigatio non
purgat animum, neque meliorē reddit.
Longe vero aliter Dauid ſe à Domino
vapulaſſe teſtatur cum ait, Bonum
mihi quia humiliaſti me. Et
priuſquam humiliarer ego deliqui. Pſ. 118.
Vnde propheta hoc modo à Domino
caſtigari petebat.d. Corripe me
Domine in ira, & nō in furore, ne forte
ad nihilum redigas me.

Contra eos qui negant calamitates
Deo peccata hominum vindicante,
immitti, eſt illud Thren. 3. Quis
eſt iſte qui dixit, vt fieret Domino nō
iubente? Ex ore altiſſimi non egrediētur
nec mala nec bona? Quid murmurauit
homo viuens, vir pro peccatis
ſuis? Quid igitur hoc tempore cū
à Deo corripimur, faciendum? Subdit
protinus, Scrutemur vias noſtras,
& quæramus, & reuertamur ad Dominum:
leuemus corda noſtra cum
manibus in cęlum. Alioqui niſi hoc
præſtiterimus, cōqueri Dominus po-
terit illis Prophetæ verbis. Percuſiſti Hier. 5.
eos & non doluerūt: attriuiſti eos, &
noluerunt accipere diſciplinam. Itē
Amos. 4. poſt multas plagas populo
fruſtra illatas, tandem Dominus ait,
Facti eſtis velut torris raptus de incē-
dio, & nec ſic reuerſi eſtis ad me. Itē Pſal. 34.

diſſipati

diſſipati ſunt, nec compuncti. Item Hiere. 6. Probatorem dedi te in populo meo robuſtum, & ſcies, probabis vias eorum. Omnes iſti principes declinantes, ambulantes fraudulenter: æs & ferrum, vniuerſi corrupti ſunt. Defecit ſufflatorium, conſumptum eſt plumbũ, fruſtrà conflauit conflator, malitiæ eorum non ſunt conſumptæ. Argẽtum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit illos. Quod ait, Defecit ſufflatorium, ſignificat, & inſtrumenta conflantis, & ipſum æs quod conflabatur, cõſumpta fuiſſe, nihilque tanto labore profectum eſſe. Quod vero ait, Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit illos, euidens reprobationis & derelictionis ſignum eſt. Deſerunt enim medici ægrum, quem mendicamentà non iuuãt. Vnde & illud eiuſdem Prophetæ Curauimus Babylonem, & non eſt curata, derelinquamus eam, & abeamus vnuſquiſque in viam ſuam, quoniam peruenit vſque ad cœlum iudicium eius. Voces ſunt Angelorum Babylonem obſtinato animo in malo perſeuerantem deſerentium.

Hie. 51.

Propter vnius Acham culpam caſtra Iſraelitarum (quibus Deus terrã Cananæorum promiſerat) in fugam verſa ſunt. Quo argumento videre licet, quibus plagis populus Chriſtianus hac ætate dignus ſit, in quo tam multa & magna ſcelera reperiuntur.

Paternæ pietatis eſſe à Domino vapulare, indicãt illa Prophetę verba, Imple facies eorum ignominia, &c. q. n. t. d. Huc & illud pertinet, Compelle eos intrare vt impleatur domus mea: quod plane tribulationibus ſæpe fit. Itẽ eſt locus inſignis Machab. 2. cap. 6. Etenim (ait) non ſinere multo tempore peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim vltiones adhibere, magni beneficij eſt indicium. Non enim ſicut in alijs nationibus Dominus patiẽter expectat, vt eas cum iudicij dies aduenerit, in plenitudine peccatorum puniat: ita & in nobis ſtatuit, vt peccatis noſtris in finẽ deuolutis, ita demum in nos vindicet. Propter quod nunquam quidem à nobis miſericordiam ſuam amouet: corripiens vero in aduerſis populum ſuum non derelinquit.

Lucę. 14.

¶Neq; plagis ſolum & verberibus, ſed externis etiam beneficijs ad ſe nos trahere Dominus nititur. Atque hac ratione in veteri teſtamento ad pietatem populum ſuum alliciebat, dum omnia fere quę promittit: quęque minatur, terrena bona vera vel mala ſunt: Non quod hæc potiora ſint, ſed quod hæc apud illos (qui terreni & carnales erant) potiora cenſerentur. ¶In quo maximè diuina pietas & prouidentia conſpicitur, quæ adeò benigne ſe hominũ moribus, & imbecillitati accommodat. Sicut enim prudens mater dum abluere vel pectere volens paruulum (ſi is ad hæc vocatus venire recuſet) puerili aliquo obſonio, vel re aliqua ludicra, illum ad ſe trahit: ita diuina illa ſapientia (quæ pluſquam materna erga nos viſcera geſtat) dum infantiam & ruditatem noſtram attendit, his nos rebus inuitat, quibus infantia noſtra potiſſimum capitur: ideoque & plagas corpori immittit, & terrena bona promittit: quoniã ijs maxime ruditas noſtra excitatur.

Quid tu vides Hieremia? Virgam vigilantem ego video. In virga quidẽ ſeueritas diſciplinæ: in vigilia vero cura Dei ſcelera omnia cernentis & vindicantis agnoſcitur. Vt intelligamu, impiorum perditionem & ruinas non dormitare, ſed omnibus impie agentibus imminere. Hinc variæ in mundo calamitates, ſeditiones, bella, fames, & peſtes, cæteraque mala (quibus quotidie mundus premitur, oriuntur.) Quæ tamen carnales homines inferioribus cauſis, non diuinæ prouidentiæ tribuere ſolent, cũ Hier. 1.

tamen

tamen ſcriptum ſit, Nihil in terra ſi-
Iob.5. ne cauſa fit, & de humo non egredi-
Amos.3. tur dolor. Et, Non eſt malum in ciui-
tate quod Dñs non fecerit. Sic Ioſe-
phus vaſtationem Hieroſolymorum
tribuit ijs qui nouarũ rerum ſtudio
Reipublicę ſtatum euerterunt: cum
tamẽ hoc ipſum à Dño in ſuppliciũ
immaniſſimi parricidij in Chriſti ne
Luc. 19. ce admiſſi decretũ fuerit. Quanto ali
ter vaſtationis huius cauſam Dñs aſ-
ſignauit, cũ ait, Venient dies in te, &
circundabũt te inimici tui vallo &c.
eo quod non cognoueris tempus vi-
ſitationis tuę. Sic etiam permiſit vio-
lationem iuramenti quod Sedechias
Rex præſtiterat Chaldęis, vt hac oc-
caſione eos propter idololatrię pec-
catum grauiſſimè plecteret. Sic
etiam pſeudoprophetarum menda-
cia permittit, vt ijs inductus Achaz
rex Iſrael in prælium aſcenderet cõ-
tra Ramoth Galaad, vt ibidẽ debitas
perfidiæ ſuæ pœnas daret. Itaq; cum
aliquid Dñs ſecundũ iuſtitiæ & ſapiẽ
tiæ ſuæ leges decernit, media quoq;
(vt ita dixerim) ad id appoſita decer-
nit: q̃dam ipſe faciẽs, q̃dam vero per
mittens. Vnde cũ ſceleribus hoĩum
exigẽtibus Hieroſolymã vaſtare vel-
let, oĩa ab ea ſalutis p̃ſidia abſtulit:
nempe validum, & fortem, & virum
bellatorem, & Principẽ ſuper quin-
quaginta &c. Eſa.3. Quid vero illud,
quod cum nominis ſui gloriam ſup-
plicijs Ægyptiorũ declarare vellet,
Pſ.104. conuertiſſe dicitur cor eorum vt odi
rent populũ eius, & dolũ facerent in
ſeruos eius? Hoc eſt, hæc mala permi
ſit, vt perfidorum punitione, poten-
tiæ ſuæ magnitudinem conſpicuam
faceret. Omnium ergo rerum tam
minorum quam maiorum cauſas,
modo peccata non ſint, in vnum
Deum Theologi referũt, qui ne paſ-
ſerculum quidem in laqueum cade-
re ſine ipſo docent. Cæterum varias
temporum calamitates Philoſophi
naturalibus cauſis, hiſtoriographi
moralibus, Mathematici vero more
ſuo aſtris tribuere ſolent: cum tamen
certum ſit primam cauſam eſſe cu-
ius nutu omnia iſta eueniant, & cu-
ius virtute reliquæ inferiores cauſæ
moueantur.

Præcipua malorum omnium cau-
ſa videtur, quam Salomon aſſignat
his verbis. Etenim quia non profer- Eccl.8.
tur cito contra malos ſententia, filij
hominum abſque timore vllo perpe
trant mala. Quam quidem ſenten-
tiam paulo inferius cõfirmat his ver
bis. Vniuerſa æquè eueniunt iuſto &
impio, bono & malo, immolanti vi-
ctimas & ſacrificium contemnenti:
Hoc eſt peſſimum inter omnia quæ
ſub ſole fiunt, quia eadem cunctis
eueniunt: Vnde & corda filiorum
hominum implentur malitia, & con
temptu in vita ſua: & poſt hæc ad in-
feros deducuntur. Ex quibus patet,
miſericorditer nobiſcum Deum age
re, cum varijs calamitatibus nos pre-
mit, & flagellis erudit. Eos autẽ qui
varijs caſtigati flagellis nõ reſipiſcũt
à Deo deſeri, probat Eccleſ. Iſraelis
exemplo his verbis. In omnibus his
non pœnituit populus, & non receſ-
ſerunt à peccatis, vſque dum eiecti
ſunt de terra ſua, & diſperſi ſunt in
omnem terram, & relicta eſt gens
pauca & Princeps in domo Dauid,
Eccl.48. Hoc ipſum in oratione ſua, Dan.3.
Propheta confitetur Domino cum
ait: Quia Domine imminuti ſumus
ſuper omnes gentes, ſumuſque ho-
die humiles in vniuerſa terra propter
peccata noſtra. Hoc ipſum etiã mul-
tò ante vaticinatus fuerat Moſes di-
cẽs, Remanebitis pauci numero, quĩ
prius eratis vt ſtellę cęli: qa non audi
ſtis vocem Domini Dei tui. Leui.28.
Nec modò gentium excidia, ſed ca-
lamitates omnes & plagas mũdi eſſe
peccatorum ſupplicia docet Eccleſ.
40. his verbis, Mors, ſanguis, con-
tẽtio, romphea, oppreſſiones, fames,
contritio, & flagella, ſuper iniquos
creata

creata ſunt hæc, & propter illos fa-
ctus eſt cataclyſmus.

Frequenter Vates regius cæteriq;
Prophetæ zelo diuinæ gloriæ inceſi,
vindictã de peccatoribus ſumi orãt:
quò videlicet eorum flagitia ſuppli-
cijs irrogatis cohibeantur Hinc opta
tio illa, Si occideris Deus peccato-
res. Vox enim, Si, optantis eſt. Item il
lud, Vſquequo peccatores Domi-
ne vſquequo peccatores gloriabun-
Pſal. 7. tur &c? Item, Exurge Domine, non
præualeat homo, iudicentur gentes
in conſpectu tuo. Item illud, Exurge
Domine in præcepto quod manda-
ſti: & ſynagoga populorum circun-
dabit te. hoc eſt, Tu Domine præce-
piſti rectoribus ciuitatum, vt eos qui
violarentur, iniuria prohiberent: nec
aliquem ſinerent iniuſte opprimi:
tu ergo præſta quod alijs faciendum
præcepiſti, & vindica me ab impetu
& iniuria hoſtium meorum.

Sæpe Dominus flagellis & calami
Pſal. 82. tatibus corporum, morbos curat ani
morum. Vnde eſt illud, Imple facies
eorum ignominia, & quærent nomẽ
tuum Domine. Item illud, In chamo
& freno maxillas eorum conſtringe,
Pſal. 31. qui non approximant ad te. Et, Mul-
ta flagella peccatoris &c. Quare ſi
propter peccata flagella immittun-
tur, conſequẽs eſt, vt peccatis per pę-
nitentiam ſublatis, flagella tollãtur.
Hoc autem Niniuitarum, hoc Daui-
2.Re.24. dis pœnitentia probat. Cum enim is
Angelum euaginato gladio aduer-
ſus Hieruſalem venientem intuitus
eſſet, timore correptus, & in terram
proſtratus, Ego inquit, ſum, qui pec-
caui &c. Hinc etiam Dominus Hier.
18. Repente, inquit, loquar aduerſus
gentem & regnum, vt eradicẽ & de-
ſtruam illud. Si pœnitentiam egerit
gens illa à malo ſuo, quod locutus
ſum aduerſus illam, agam & ego pę
nitentiam ſuper malo quod cogita-
ui, vt facerem ei, & ſubito loquar de
gente & de regno vt ędificem & plã-
tem illud. Item pro eo quod nos legi
mus, Pro hac orabit ad te omnis ſan
ctus. i. t. o. verũtamẽ in diluuio aqua- Pſal. 31.
rum multarum &c. Hier. ex Hebręo
vertit. Vt cũ inundauerint aquæ mul
tæ, ad illum non accedant. Vir enim
ſanctus opportuno tempore veniam
peccatorum impetrare contendit, vt
cum calamitatũ flumina inundaue-
rint, ipſe intactus & incolumis perſe
ueret. Non enim pios homines petit
communis calamitas. Noe enim in-
ter impios iuſtus cum domo ſua à
totius orbis exitio, & Loth à commu
ni Sodomorum incendio liberatur.

Propter peccata immitti à Domi-
no calamitates, declarant illa verba,
A fortitudine manus tuæ ego defeci
in increpationibus. Propter iniquita
tem corripuiſti hominem, e. i. f. ſ. a. a. Pſal. 38.
e. Huc etiam pertinet & illud, Poſuit Pſ. 106.
flumina in deſertum, & exitus aqua-
rum in ſitim: terram fructiferam in
ſalſuginem, à malitia inhabitantium
in ea. Hęc autem Domini flagella, &
prouidentiam eius declarant, & ho-
minos ad eius cultum & veneratio-
nem inducunt. Propter illud dicitur. Pſal. 57.
Lætabitur iuſtus cum viderit vindi-
ctam: manus ſuas lauabit in ſangui-
ne peccatoris & dicet homo, Vere eſt
fructus iuſto, vere eſt Deus iudicans
eos in terra. Propter hoc autem dici-
tur, Cum feceris iudicia tua in terra: Iſai. 26.
iuſtitiam diſcent habitatoris orbis.

Inter patris familias ſeruos, ſui t
quidam, qui nullo pudoris aut hono
ris reſpectu à maleficio reuocantur:
ſunt contra egregię indolis alij, quos
& pudor & amor erga Dominos in
officio continet. Hi ergo cum delin-
quunt, admonitionibus, illi autem
ſolis verberibus coerceri ſolent. Sic
enim legimus, Seruus verbis erudiri Prou. 9.
non poteſt: quia quod dicis intelli-
git, & tamen audire contemnit. Ad
hunc ergo modum ſe Dominus cum
hominibus gerit, cum flagella & ca-
lamitates mittit, Quos enim verbis
& be-

& beneficijs non emendat, velut ſeruos rebelles verberibus & plagis ad officium reuocare nititur. Non enim flagellat, vt vulneret, ſed vt ſanet. Vn
Pſal. 45. de eſt illud, Virga directionis virga regni tui. Virga enim Chriſti non coterit, ſed in viam dirigit, & ad vitam perducit. Quod quidem ſignificare videtur, cum nolentes ad cœnam ſuã venire, compelli præcepit. De his au-
Iſai. 28. tem dictum eſt, Tantummodo ſola vexatio dabit intellectum auditui.

Manus ſuas lauat in ſanguine peccatoris quiſquis improborum ſupplicijs conſideratis, cautior fit, & alieno malo eruditus, mala ſua corrigere ſtudet: quòd quidem iuſti viri facere ſolent. Non enim hoc fecit præuaricatrix ſoror Iſraelis Iuda: quæ nec ſupplicio quidem ſororis ſuæ, & vindicta diuina erudiri ad ſalutem voluit: ideoque ſimile ſubijt ſuppliciũ. Vide Ezech. 23. locum inſignem.

Quæ ſit peccati grauitas & malitia, quo item odio Deus aduerſus illud feratur, pœna ſubſequens & vindicta declarat. Quid autem atrocius quam templum & altare ſuum quod vnicum in toto orbe erat, & ſacram illam arcam, tabulaſque eius digito conſcriptas propitiatorium, vnde ipſe reſponſa dabat, cęteraque ſacra va ſa, conſilio & ſpiritu eius fabrefacta demolitum fuiſſe? Sic enim legimus, Repulit Dominus altare ſuum, male-
Thre. 2. dixit ſanctificationi ſuæ &c. Threń. Cuius templi excidium per Ezech. minatur his verbis. Ecce ego polluã ſanctuarium meum, ſuperbiam Imperij veſtri, & deſiderabile oculorũ veſtrorum, & ſuper quo pauet anima veſtra &c. Vide locum Ezech. 24. Ad hanc enim calamitatem deſignandã Ezechielis vxorem mori voluit, & ſine planctu & lamentis funus eius efferri. Quia verò rudes homines fiducia templi & ſanctuarij Domini tutos ſe fore arbitrabantur quamuis impiè agerent, ideò illos ab hac inani fiducia reuocat his verbis. Nolite confidere in verbis mendacij dicentes, templum Dñi, templum Dñi, tẽplũ Dñi eſt. Hier. 7. Nõ enim propter locum gentem, ſed propter gentem locum Deus elegit. Ideoque & ipſe locus degenerante populo, malorum eius particeps effectus eſt. 2. Mach. 6.

Cognoſcetur Dominus iudicia faciens: qui videlicet ab improbis non agnoſcitur miſericordiam exercens. Pſal 9.
Qui enim clementiſſimum & beneficum patrem beneficijs prouocantẽ agnoſcere noluerũt, iuſtum eſt vt flagellis ſaltẽ eruditi & caſtigati agnoſcant: Vnde eſt illud, Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen Pſal. 82.
tuum Domine. Et alibi, Miſereamur Iſai. 26.
impio, & non diſcet facere iuſtitiam. Sed eò tamen obdurationis & cęcitatis mundus deuenit, vt nec flagellis attritus vel Dei indignãtis furorem, vel ſuam prauitatem agnoſcat.

Timor & dolor ex imminenti Dei vindicta conceptus ſi cum caſtigatione vitæ coniunctus ſit, ſalutaris eſt: qualis Niniuitarũ fuit, qui & timuerunt Dominum, & à via ſua mala cõuerſi ſunt. At, qui ex ſolo ſui ipſius amore, ſine vitæ emendationem proficiſcitur non perinde ſalutem parit. De hoc autem legimus in Pſal. 77. Cum occideret eos, quęrebant eum, & reuertebantur &c. Quibus verbis Propheta deſcribit fictam pœnitentiam improborum, qui nõnunquam reſipiſcere videntur, & grauiſſimè angi quod deliquerint, & leges Dei violarint. Verum his non iniuria, quam Deo faciunt, eſt dolori, ſed pęna, quã metuunt vel iam ſuſtinent: itaque cũ doleant, amore ſui non Dei, ſublatis flagellis ſtatim in priſtina ſcelera & flagitia relabuntur: nam qui amor improbos ad dolendum excitat, is amor longè facilius eoſdem ad peccandum impellit. Hanc autem pęnitentiam fictam fuiſſe, declarat id quod ſequitur, Et dilexerunt eũ in ore ſuo,

& lingua

& lingua ſua mentiti ſunt ei. Pro quo Hiero. vertit, Et lactauerunt eum in ore ſuo, ex l. ſ.m.ſ. e. De his autē Dominus ait, Nō omnis qui dicit mihi, Domine intrabit &c. Et Eſai. Populus hic labijs me honorat. c. a. e. l. e.a.m.

Seueritatem diuinę vindictæ propter admiſſa ſcelera exponit Propheta Pſal. 78. cuius initium eſt, Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum ſanctū tuū &c. quæ ſequuntur, quibus attrociſſimū & miſerabile ciuitatis ſanctę excidiū deſcribit. Hanc cladem accidiſſe, vel ſub Nabuchodonoſore, vel ſub Antiocho rege conſtat: Deus enim vbique Deus, hoc eſt verè magnus eſt, ſiue cùm remunerat merita, ſiue cùm punit peccata, ſiue cum conſolatur, ſiue cum minatur. Quare horrendū eſt incidere in manus Dei viuentis. Huc pertinet & illud Sion quaſi ager arabitur, & Hieruſalē erit in aceruū lapidum, & mōs domus Domini in excelſa ſyluarum. Qua pęna quid atrocius? Similis vaſtatio deſcribitur. 1. Machab. 4. Sic enim ciuitas & templum à ciuibus deſertum fuerat, vt in atrijs domus Domini eſſent virgulta nata ſicut in ſaltu. Propter peccata enim populi Dominus nec ſanctuario quidem ſuo pepercit.

Maximū ſupplicij genus eſſe nullo affici ſupplicio prauè agentes, declarant illa Domini verba per Prophetā, Et non audiuit populus meus vocem meam &c. Ideo dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum &c. Pro quo Hiero. vertit, Et dimiſi eum
Oſeæ. 4. in prauitate cordis ſui &c. Cui ſimile eſt illud, Non viſitabo ſuper filias veſtras cùm fuerit fornicatæ, neque ſuper ſponſas veſtras cum adulterauerant.

Aliquando Deus peccantes homines punit vt amicus, aliquando vt inimicus: hoc eſt aliquando vt pius pater, aliquando vt ſeuerus iudex. De hoc autem puniendi genere dicitur. Hiere. 30. Plaga inimici percuſſi te, caſtigatione crudeli. Cæterum, De hoc autē multa ſunt in ſcripturis loca Apoca. 3. Ego inquit Dominus quos amo, arguo, & caſtigo. Itē Prouer. 3. Diſciplinam Domini fili mi ne abijcias, nec deficias cum ab eo corriperis: quem enim diligit Dominus corripit &c. Et ad Hebr. 12. Tāquam filijs, vobis ſe offert Deus: quis enim filius quem non corripit pater? &c. quæ ſequuntur in eandem ſententiā. Eſt item inſignis locus Eſai. 27. In tēpore illo vinea meri cantabit ei, ego Dominus qui ſeruo eam: repēte propinabo ei (nempe calicem indignationis meæ) ne forte viſitetur contra eam, (hoc eſt ne fortè acerbiori ſentētia feriatur) indignatio non eſt mihi. Quam quidem ſententiam breuiter & apertè expoſuit Apoſtolus cum ait, Cum autem iudicamur à Domino corripimur, vt non cum hoc mūdo damnemur. Simile eſt & illud 1. Cor. 11.
Amos. 3. Tantummodo, ait, vos cognoui ex vniuerſis cognationibus terræ: idcirco viſitabo ſuper vos vniuerſas iniquitates veſtras. Idem teſtatur & illa ſancta fœmina Iudith. 8. Reputātes, inquit, peccatis noſtris hæc ipſa ſupplicia minora eſſe, flagella Dni; q̃bus quaſi ſerui corripimur, ad emēndationē, non ad perditionē noſtrā eueniſſe credamus. Ideoque & calicē tribulationis temperat, potumq; dat nobis in lachrymis in menſura, & vires etiam ad tribulationis pondus ferendum ſubminiſtrat, vnde illud, Caſtigans caſtigauit me Dominus &.m.n.t.m. Pſ. 117.
Quibus verbis ſignificat ſe à Deo non hoſtili modo, ſed paterno fuiſſe caſtigatum: Quod vires etiam ſuggerat oſtendit cùm ait, Impulſus euerſus ſum vt caderem, &.D.ſ.m. Hac autē de cauſa Dauid ſe à Domino caſtigatum fuiſſe teſtatur cum ait, Et diſciplina tua correxit me in finem, &.d.t.i.m.d. Et Hiere. in Pſal. 17.
perſona

perſona vapulantis à Deo populi ait,
Hie. 31. Caſtigaſti me Domine, & eruditus
ſum,quaſi iuuenculus indomitus Et
rurſum, Faciam enim conſummatio-
nem in cæteris gentibus, te autẽ non
faciam in conſummationem,ſed ca-
ſtigabo te in iudicio &c. Hac etiã de
1.Cor.5. cauſa Apoſt. impurum hominẽ tra-
dit Sathanæ in interitum carnis, vt
ſpirit⁹ eius ſaluus eſſet in die Chriſti.
Hac etiã de cauſa, tribus annis & ſex
mẽſibus orationis ſuæ virtute pluuiã
cõtinuit Elias, vt attritus calamitatis
magnitudine populus, ad pœnitentiã
& timorem ferientis Dei excitaretur.
Hac item de cauſa viri ſancti pater-
nam hanc & medicam virgam à Do-
mino petũt, vt corporis caſtigatione
anima ſanetur,& animaduerſione tẽ
porali euitent ęternam. ¶ Cæterùm
quos plaga inimici percutit, varie &
multipliciter punit: aliquando enim
nullo in hac vita ſupplicio afficit,ſed
eos ſibi ipſis ſuiſque cupiditatibus lu
dibrioque fortunæ permittit. Vnde
Pſal.9. eſt & illud, Exacerbauit Dominum
peccator,ſecundum multitudinem
iræ ſuæ non quęret. Hoc eſt nõ punit
in pręſenti, vt acrius ſęuiat in futurũ.
Aliquando fidei candelabrum ſub-
trahit cũ prauos homines in errores
labi permittit, vt ipſe in Apoc. mina-
tur. Aliquando ſubtrahit auxilium il
lud quo fuerat homo conuertendus,
quo ſubtracto dicitur vel obdurare,
vel excęcare: quod genus ſupplicij
maxime formidãdum eſt. Hoc enim
tempore nec verbis nec verberibus,
neque etiã miraculis, proficit homo.
Magnum enim miraculũ fuit quod
triennio Elias orationis ſuę virtute cę
lum clauſerit: quo tamẽ Rex Achab
adeo commotus non eſt,vt gentes &
regna omnia adiurauerit,ad necem
quærens hominem quem cœlis &
aſtris imperaſſe cognouerat. Ali-
quando vero (quod grauiſſimum-
que ſupplicium eſt) peccatum pecca
to punit, quod illa Prophetæ ſine

imprecatio, ſiue prędictio deſignat,
Appone iniquitatẽ ſuper iniquitatẽ Pſal. 68.
eorum, & non intrent in iuſtitiam
tuam. Aliud vero caſtigationis genus
eſt non minus acerbum, cùm videli-
cet Dominus puniens non agnoſci-
tur, cum tamen ſcriptum ſit, Cogno
ſcetur Dominus iudicia faciens. Hu- Pſal.9.
ius autem ſiue cęcitatis, ſiue obdura-
tionis, multa ſunt in ſcripturis teſti-
monia. De hoc enim & Propheta
quæritur cum ait, Percuſſiſti eos &
non doluerunt &c. Itemque, Et po- Hier. 5.
pulus non eſt reuerſus ad punientem
ſe &c. Et ipſe quoque Dominus de
hoc quęritur cum ait, Fruſtra percuſ- Hier. 2.
ſi filios veſtros, diſciplinam non re-
ceperunt. Et, Super quo percutiam Iſai.1.
vos vltra addẽtes pręuaricationẽ &c.
Amos autem. 4. habetur locus inſi-
gnis, in quo varia Dei flagella enu-
merantur, quibus homines pene at-
triti atque conſumpti, tamen obfir-
mato animo in ſceleribus ſuis perſti-
terunt, vt de illis quidem merito di-
ci poſſit, Diſſipati ſunt, nec compun Pſal. 38.
cti. Tales autem ſimiles ijs eſſe vide-
tur quibus Moſes dixit, Oculi veſtri Deut. 4.
viderunt ſigna illa atque prodigia
quæ fecit Dominus in terra Ægypti,
& non dedit vobis Dominus oculos
videntes & aures quæ poſſent audi-
re,& cor intelligens vſque in præſen
tem diem. Tot enim miraculis inſpe
ctis Vitulum fabricauerunt, & dixe-
runt, Ecce Dij tui Iſrael: qui te edu- Exo. 32.
xerunt de terra Ægypti. Qua cœcita-
te quid fingi horribilius potuit? His
ergo ſimiles videntur, qui cum Deũ
videant homines quos ipſe condidit
& redemit gladio, aut peſte, aut fa-
me mulctantem, varijſq; plagis furo
ris ſui magnitudinẽ teſtãtẽ, neq; ocu-
los habent, neque mentem, qua tam
euidenti indicio, & ſuorum Domi-
ni indignãtis,& ſcelera ſua agnoſcãt.
Et quidem de Iudæis dicitur. Cum Pſal. 77.
occideret eos, quærebant eum & re-
uertebantur,& diluculo veniebãt ad

Deum (itaque qui miraculorum magnitudine non excitabantur, pœnarum ſeueritate coercebantur) at iſti ne tot quidem plagis attriti diuini furoris prauitatis ſuæ magnitudinem intelligunt.

Non ſolum hoc obſeruat ſupernus ille iudex vt ſceleris magnitudini pœnæ ſeueritas reſpondeat, (iuxta illud, Quantum glorificauit ſe & in delicijs, tantum date ei tormentum & luctum) ſed etiam vt ſceleris indignitati qualitas reſpōdeat ſupplicij. Qua de cauſa Dominus Pharaonem, qui aquis Hebræorū filios interimebat, aquis etiā criminis huius pœnas voluit pendere. Ob hoc autē Sap. 19. legimus, Ducebat ad hoc illos digna neceſſitas, & horum quæ acciderant commemorationē amittebant, vt ea quæ tormentis deerant, repleret punitio. Hoc eſt vt poſt cæteras plagas, hac nouiſſima punirētur, vt aquis interirent, qui aquis innocentes paruulos interficiebant. Apo. 18.

Ad gloriam Dei maxime pertinet meritum de impijs ſuppliciū ſumere. Quod quidem Propheta teſtatur cum ait, Honor regis iudicium diligit. Hinc illa Domini verba, Sanctificabor in his qui appropinquant mihi: hoc eſt eorum punitione me ſceleribus eorum infenſum eſſe declarabo: vt hoc opere ſanctitas mea hominibus conſpicua fiat. Hoc etiam oſtēdunt & illa, Glorificabor in Pharaone & in omni exercitu eius. Hoc ſupplicio Dominus gloriæ ſuæ magnitudinem oſtendit, dum & potentiam ſuam declarauit, & de tyrannide ac ſuperbia impiorum ſupplicium ſumpſit: quemadmodum Ietro quoque Moyſi ſocer teſtatus eſt. Pſal. 89. Leu. 10. Exo. 14.

Quàm variæ & multiplices calamitates, propter peccata hominibus immittantur copioſę inuenies Leuit. 26. Harum porro calamitatum finis eſt, quem in eodem loco Dominus declarat cum ait, Tunc orabunt pro impietatibus ſuis, & recordabor fœderis mei &c. Iuſti enim iudicis mēs non ad hominis perniciem, ſed ad morbi ſanitatem tendit.

Tentatio, quæ eſt via ad peccandum.

Super illud Iob. Diuiditur æſtus ſuper terram. D. Gregor. ſic ait, complexionem vniuſcuiuſque aduerſarius perſpicit: & tunc tentationis laqueos opponit. Alius nanque lætis, alius triſtibus, alius timidis, alius elatis morib⁹ exiſtit. Quo ergo aduerſarius occultius facile capiat, vicinas cōplexionibus deceptiones parat: quia lætitię voluptas proxima eſt, lætis moribus luxuriam proponit. Et quia triſtitia in iram facile labitur, triſtibus peccatum diſcordiæ porrigit: quia timidi ſupplicia formidant, pauentibus terrores intentat. Et quia elatos extolli laudibus conſpicit, eos ad quæcunque voluerint, blandis fauoribus trahit. Singulis igitur hominibus, vitijs conuenientibus inſidiatur. Greg. 29. mor. Exo. 18.

Nemo vires ſuas ī pace cognoſcit. Grego.

Tentatio eſt vita hominis, ſuper terram: quia aut virtutibus vacua mens ad cęlum aſſurgere non valet, aut aliquando ex earum occaſione in deterius ruit. Greg. vbi ſupra li. 8. c. 9.

Ipſa iuſto fit aduerſitas proſpera, tentarique poſt virtutes deſiderat, ne ex earum confidentia cadat. Gre. vbi ſupra. c. 10.

Ideo ſanctos tentare permittit, vt dum pulſata mens trepidat, in ſolo Dei adiutorio, ſpei pedem robuſtius figat. Gregor. lib. 9. cap. 36. moral. Iob. 78.

Circundedit me lanceis ſuis. Quia tentatione ſua ab omni parte nos petit. Dum enim vnū vitium calcamus, inde aliud ſuboritur: vt ex continentia, inanis gloria: ex liberalitate auaritia: quia rurſum colligere quærimus quod tribuamus. Gregor. vbi ſupra lib. 13. cap. 9. Iob. 16.

Si tentationi naſcenti non feſtine reſiſtitur, eadem qua nutritur mora roboratur. Greg. 21. mor. c. 8.

Data poteſtas Dæmoni dum bona Iob interimere appetit, bonum patiẽtiæ aperuit quod latebat: & quot vulnera intulit, tot coronas miniſtrauit. Greg 23. mor. c. 1.

In profectu tentamur quatenus & in ipſo profectu cognoſcamus quid de diuino munere, & in tentatione quid de proprijs viribus ſentiamus. Ideo quatit tentatio, non deijcit, pulſat, non frangit. Gregor. 23. moral. cap. 24.

Vitia dum tentant, proficientes in nos virtutes humiliant: flagella autem dum tentant, ſurgentes in corde voluptates eradicant. Gregor. 23. mor. c. 27.

Si bella deſunt, virtutum experimenta nõ proderũt: improuidus miles eſt, qui prouidum ſe in pace gloriatur. Gregor. vbi ſupra.

Diabolus quanto magis nos ſibi rebellare conſpicit, magis expugnare contendit: eos enim negligit pulſare, quos quieto iure poſſidet. Gregor. 14. mor. c. 2.

Sæpe mens quæ aduerſa multa & fortia ſuperat, vnum in ſe & fortaſſe minimum, quamuis magna intentione inuigilet, non expugnat. Quod diuina nimirum diſpenſatione agitur: ne ex omni parte virtutibus ſplẽdẽs, in elationẽ ſubleuetur: vt dum in ſe paruum quid reprehenſibile videt, & tamen hoc ſubigere non valet, nequaquã ſibi, ſed authori victoriã tribuat, in his quæ ſubigere fortiter valet. Quod ad hoc agitur vt mens proficiens ad virtutem iuſtitiæ, ſua melius infirmitate roboretur: & inde verius in bonis luceat, vnde ea etiam nolentem parua reprehenſibilia humiliter obſcurant. Vnde & bene cum Iſraelitico populo percepta promiſſionis terra diuidetetur, Ephraim tribui Chananæus Gentilis populus nõ occiſus, ſed factus eſt tributarius. Recte autem tributarius effici dicitur: quia hoc ipſum vitium quod ſubigere non poſſumus, ad vſum noſtræ vtilitatis, humiliter retorquemus: vt eò de ſe mẽs, & in ſummis vilia ſentiat: quòd ſuis viribus etiã parua quæ appetit, non expugnat. Vnde & bene rurſum ſcriptum eſt, Hæ ſunt gentes quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Iſraelem. Ad hoc namque quædam minima vitia noſtra retinẽtur, vt ſe ſe noſtra intentio ſolicitam in certamine ſemper exerceat, & eò de victoria non ſuperbiat, quò viuere in ſe hoſtes conſpicit, à quibus adhuc vinci formidat. Gregor. mor. libro 4.

August. super illud Pauli. Caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritum, ſpiritus autem aduerſus carnem, ſic ait. Attẽdite ſancti quicunque pugnatis. Prçliantibus loquor, intelligunt qui pugnant, non me intelligit qui non pugnat. Quando enim ad illud vẽtum fuerit, vt nulla omnino exurgat concupiſcẽtia aduerſaria, nullus erit hoſtis cum quo luctemur, nec expectatur ibi victoria, qa de hoſte iã victo triumphatur. Volumus vt nullæ ſint concupiſcentiæ, ſed non poſſumus. Velimus, nolimus, habemus illas: velimus, nolimus, titillãt, blandiuntur, ſtimulant, infeſtant, ſurgere volunt: ſed præmuntur quidem, nondũ extinguntur, quandiu caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem. Nos qui ſenuimus in iſta militia, minores quidẽ hoſtes habemus, ſed tñ habemus. Fatigati ſunt quodammodo hoſtes noſtri iam per ætatem: ſed tamen etiam fatigati, nõ ceſſant qualibuſcunq; motibus infeſtare ſenectutis quietem: acrior pugna iuuenum eſt: nouimus eam, tranſiuimus per eam. ſermo. 43. de verb. Domini. August. Galat. 5.

Omnes qui volunt pie viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionẽ patientur. 2. Tim. 3

Non enim quia modo Diabolus per reges non ſæuit, ideo Chriſtiani non patiũtur perſecutionem. Si mortuus eſt Diabolus, mortuæ ſunt perſecutiones: ſi autem ille aduerſarius noſter viuit, vnde non tentationes ſuggerit? Vnde non ſæuit? Vnde nõ minas aut ſcandala procurat? O ſi incipias pie viuere, videbis quia omnis qui vult pie viuere in Chriſto, perſecutionem patietur. Pugnæ certe non deſunt: pugnamus cum concupiſcentijs noſtris: pugnamus foris cũ infidelibus & inobediẽtibus hominibus: pugnamus intus cũ ſuggeſtionibus & perturbationibus carnalibus. Vbique pugnamus adhuc. Auguſtin. ſuper Pſal. 127.

Adhuc viuunt in memoria mea, de quo multa loquutus ſum, turpiũ rerum imagines, quas ibi conſuetudo mea fixit, & concurſant mihi, vigilanti quidem, carentes viribus, in ſomnis autem non ſolum vſq; ad delectationem, ſed etiam vſque ad conſenſionem factumq; ſimillimum. Et tantum valet imaginis illuſio in anima, & in carne mea vt dormienti falſa viſa perſuadeãt, quod vigilãti vera non poſſunt. Nunquid non potẽs eſt manus tua Deus omnipotens ſanare omnes languores animæ meæ, atque abundantiore gratia tua laſciuos motus etiã mei ſoporis extinguere? Augebis Domine magis magiſq; in me munera tua, vt anima mea ſequatur me ad te, concupiſcentiæ viſco expedita. Auguſt. confeſſ. lib. 10.

Vita noſtra in hac peregrinatione non poteſt eſſe ſine peccato, ſine tentatione: quia profectus noſter per tẽtationem noſtram fit, nec ſibi quiſquam innoteſcit, niſi tẽtatus, nec poteſt coronari niſi vicerit: nec poteſt vincere niſi certauerit: nec poteſt certare, niſi inimicum, & tentationes habuerit. Idem Pſal. 60.

Tantum admittitur Diabolus tentare quãtum tibi prodeſt, vt exercearis, vt proberis, vt qui te neſciebas, à te ipſo inueniaris. Idem ſuper Pſ. 61.

Duplicem aciem producit mundus contra milites Chriſti: blãditur enim vt decipiat, terret, vt frangat: nõ nos teneat voluptas propria, non nos terreat crudelitas aliena, & victus eſt mundus. Idem, in ſermo. Sancti Vincentij.

Tunc maxime oppugnamur, cum nos oppugnari non credimus. Inde me perſequitur luxuria, inde Auaritia conatur irrumpere, inde venter meus vult mihi pro Deo eſſe: Perſequitur me (inquam) hoſtis, cui nomina mille, mille nocendi artes. Hierony. in Epiſt. ad Heliod. Hieron.

Venena non dantur niſi melle circumlita, & vitia non decipiunt, niſi ſub ſpecie vmbraq; virtutum. Idem ad Lætam.

Nolo turpem ſinas cogitationem creſcere: dum paruus eſt hoſtis interfice: nequitia, ne zizania creſcant, elidatur in ſemine. Audi Pſalmiſtam dicẽtem, Filia Babylonis miſera &c. Beatus qui tenebit & allidet paruulos ſuos ad petram. Quia enim impoſſibile eſt, in ſenſum hominũ non irruere innatum medullarum calorem: ille laudatur, ille p̃dicatur beatus, qui vt cœperit cogitare ſordida, ſtatim interficit cogitatus, & allidit ad petram. Petra autem Chriſtus eſt. Idem ad Euſtochium.

Petra refugium herinaceis, & reue- Bernar. ra refugium. Vbi enim eſt tuta firmaque requies infirmis, niſi in vulneribus Saluatoris? Tanto illic ſecurior habito, quanto ille potentior eſt ad ſaluandum. Fremit mundus, premit corpus, inſidiatur Diabolus, non cado, fundatus enim ſum ſupra petrã. Ber. ſuper Cant.

Quotquot degimus in regione vmbræ mortis, in infirmitate corporis, in loco tentationis, ſi diligenter aduertimus, triplici hoc incommodo miſerabiliter laboram⁹: nã & faciles ſum⁹

ad

ad ſeducendum, & debiles ad operandum, & fragiles ad reſiſtendum. Itaq; ſi diſcernere volumus inter bonum & malum, decipimur: ſi tentamus facere bonum, deficimus: ſi conamur reſiſtere malo deijcimur, & ſuperamur. Nec mirũ, quia vt dicitur Iob.41. Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ poſſit ei comparari, ſ. aduerſario noſtro. Idem de confid.

Diabolus omnium diſcutit cõſuetudines, ventilat curas, ſcrutatur affectus: & ibi cauſas quærit nocẽdi, vbi quẽque viderit ſtudioſius occupari. Idem in ſerm.

Periclitatur caſtitas in delitijs, humilitas in diuitijs, pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in mundo. Idem, ſermo.

Fratres, ſi modo præſentem videremus Adam in eo articulo poſitum, aſcendentibus cogitationibus in cor eius, & coarctari inter precẽ vxoris, & præceptum Creatoris, nonne clamaremus aduerſus eum dicentes, Caue tibi miſer: vide ne feceris: ſeducta eſt mulier: non acquieſcas ei: Vt quid ergo quoties apprehendit nos tentatio ſimilis, non perſuademus ſimiliter nobis ipſis? Idem, in ſerm. omnium ſanctorum.

Pe.Rau. Diabolus mali autor, nequitiæ origo, rerũ hoſtis, ſecundi hominis ſemper inimicus: ille laqueos tendit, lapſus parat, foueas fodit, aptat ruinas, ſtimulat corpora, pungit animas, cogitationes ſuggerit, immittit iras, dat virtutes odio, vitia dat amori, errores ſerit, diſcordias nutrit, pacem turbat, affectus diſſipat, conſcindit vnitatem, violat diuina, humana tentat. P. Raue. ſerm. de ieiunio & tentationibus Chriſti.

Leo Papæ. Peruigil ille tẽtator eos acrioribus pulſat inſidijs, quos maxime videt abſtinere à peccatis. Nam à quo dolos ſuos cõtineat, qui ipſum quoque Dominum maieſtatis auſus eſt calliditatis ſuę fraude tẽtare? Viderat ſuperbiam ſuam baptizati Domini Ieſu humilitate calcatam, intellexerat quadraginta dierum ieiunio omnẽ cupiditatẽ carnis excluſam, & tamen non deſperauit de artibus ſuæ malitiæ ſpiritualis improbitas, tantumq; ſibi de naturæ noſtræ mutabilitate promiſit, vt quem verum experiebatur hominem, præſumeret poſſe fieri peccatorem. Leo. Papa in ſerm.

Super illud Pſal. Quoniam humiliata eſt in puluere &c. Magna cõtra Diabolum arma ſunt in ſuis viribus fiduciam nõ habere, ſed Deũ rogare qui aduerſarium poſſit opprimere. Caſſiod. Caſſiod. Pſal.43.

Quanto propinquius finem mundi Diabolus videt, tanto crudelius perſecutiones exercet: vt qui ſe continuo damnandum conſpicit, ſocios ſibi multiplicet, cum quibus gehennæ ignibus addicatur. Iſidor. de ſum. bon. Iſidor.

Diabolus per rerum carnalium concupiſcentias, & illicitas voluptates, extrinſecus blãditur, intrinſecus inſidiatur: interficit ſpiritum, dum oblectat affectum: & (ſicut dixit Propheta) ad tempus indulcat fauces, nouiſſime autem felle amarior inuenitur: modo delectat peccare, ſed poſt modum non delectabit ardere. Euſ. Emiſſ. de Epipha. hom.3. Euſeb. Emiſſe.

Omnem nocendi potentiam Diabolus ſe amiſiſſe cognouit, quia noxios virulentorum dentium morſus, ſacro in corpore Chriſti dereliquit: & ideo nunc infęlices quoſque quos ſibi aſſenſum facilem accommodare præuiderit, ad fauces ſuas ſolis ſolicitationum carminibus trahit: & voluntariam prædam inermis expectat, ac proinde proſtratus à Domino humanum genus non quaſi fortior impugnat, ſed iniqua conſilia quaſi debilitatus ſibilat. Idem, de Paſcha. hom.3.

Qui intra muros poſiti vix reſiſtimus, in ſęculo expoſiti, q d faciemus?

Qualiter ſtare poterunt in fluctu,atque in ipſo colluctantium tempeſtatum impetu, qui tam grauiter periclitãtur in portu? Idem, ad Monach. hom. 5.

Origen. Sicut caro ſi ſale nõ aſpergatur corrumpitur: ita & anima niſi tentationibus aſſiduis ſaliatur,cõtinuo reſoluitur,& relaxatur.Orige.lib.Num.

Somnum vulpes ſimulat,vt auem fallat: Dæmon vero & corporis pudicitiam fingit,vt animam perimat.Ne crediderís in vita tua luto carnis tuę: neque tibi ipſi omnino fidas, donec Chriſto Domino obuiam pergas. Clim.Grad.15.

Si vero fraudes Dæmonum obſeruemus diligentius, inueniemus eos poſt fœdam actionem, iuſtum illum iudicem, durumque atque inclemẽtem appellare. Nam prius quidem, vt nos ad peccatum hortarentur,clementiam illius ſuggerebant, poſt lapſum vero iam illius inuiolabilem iuſtitiam ſuggerunt, vt nos in deſperationem pręcipitent.Idem,ibidem.

Cum nec dum mentis ſoliditate, orationiſque ſecretiſſima virtute cõtra hoſtes noſtros inſurgere valem⁹, fortaſſe illis cedim⁹. Exili citò ſi poſſibile eſt, abſcondere modicũ ſecretius: eleua animi aciem ſi potes: ſin vero vel exterioribus luminibus in cęlum reſpice: extende in figuram crucis immobiles manus: vt per ipſam quoq; formam & habitum orãtis Amalech confundas; & ſuperes, clama ad eum qui ſaluare te poteſt, ita ſemper exordiens. Miſerere mei quoniam infirmus ſum. Tunc experieris altiſſimi virtutẽ: atque inuiſibiliter, inuiſibiles per inuiſibilis perſequeris auxilium.Qui ſic pugnare aſſuefactus eſt,citò,ac ſolo nutu animi perſequi hoſtes atq; fugare poterit. Idem,ibidem.

In omnibus quæ ſecũdum Deum operamur, tres nobis foueas Dæmones parant.Ac primum quidem,bonum vti ne fiat impedire conantur. Secũdo vero ſi in primo ſuperati fuerint,vel ne ſecundum Deum fiat,moliuntur.Quod ſi hac quoq; intẽtione ſua fures ipſi potiti non fuerint, tunc iam ſilentio noſtræ animæ aſtantes, (vt qui per omnia ſecundum Deum conuerſati ſumus) laudibus nos efferunt,& beatos dicũnt.Idem ibidem.

Cum immundanis Dæmones per res ipſas magis luctãtur, cum monachis autem ferè per rationum diſputationes: negotijs enim & operibus per ſolitudinem ſoluti ſunt. At quanto facilius eſt mente peccare, quam externa actione, tanto eſt animi bellũ difficilius, quam ipſarum rerum. Eſt enim mens quiddam quod facile mouetur,& ad contrarias legi phantaſias effrenata.Euagrius. Euagri.

Incipe reſiſtere deſiderijs tuis, & tunc intelliges quam fortes ſunt ſpiritus deſideriorum malorum qui te perſequuntur. Hæc eſt pugna periculoſa,& hæc eſt glorioſa victoria, qui potuerit odiſſe quod amat, & amare quod odit. Chryſoſt.ſuper Matth. Chryſo.

Parua ſcintilla cõtempta, magnũ excitauit incendium. Adilon. Adilon.

Nulla peſtis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus. Boetius.3.de conſol. Boet.

Nulla laus eſt, ibi eſſe integrum, vbi nemo eſt, qui aut poſſit, aut conetur corrumpere Cicero 2. Act. in Verrem. Cicero.

¶Ne magnitudo reuelationum &c. COLLE. 2.Cor.12.
Quid magis cognitionem ſui præſtare poterat,quàm diuinorum ſecretorum reuelatio, & in tertium cœlum aſcẽſus? Animaduerte ergo diligẽter, quanta ſit tentãtionis vtilitas,quæ ad elationem animi comprimendam reuelatione ipſa potentior eſt,quandoquidem tentatio Apoſtolo præſtitit, quod non erat reuelatio præſtitura. Hinc illud: Qui nõ eſt tẽtatus,q͠d ſit? Eccl.34.

Quemadmodum piratæ nauibus

auro

auro pretioſiſque mercibus oneratis magis quàm vacuis inſidiantur: ita Dæmones vehementer illos inſectant, qui ſpiritualibus diuitijs onuſti ſunt.

Videat homo qua cura & ſolicitudine ſibi proſpicere debeat: Intra ſe enim quiſque noſtrum deceptricem Euam geſtat: nempe carnem ſpiritus inimicã, ideoq; ſæuiorem inimicam: quæ non vulnerãdo, ſed velut altera Sampſonis vxor blandiendo, periculoſius inſidiatur. Eſt hic hoſtis domeſticus tantò magis timendus, quantò interior & propior nobis eſt. Si enim in gratia conditus & in paradiſo cõſtitutus homo, ab hac Eua deceptus eſt, quis à paradiſo expulſus, & illa originali iuſtitia nudatus, nõ timeat? quis nõ ſtudioſiſſimè ab ea quæ dormit in ſinu ſuo, cuſtodiat animã ſuã? Quòd ſi ſpiritũ & carnẽ fratres eſſe dicas, non abnuo, fratres ſunt: Verũ ſicut Iacob & Eſau fratres, & quidẽ fratres gemini erãt, quorũ tamen alter alterũ ſupplãtare nitebatur. Itaq; fratres ſunt, ſed valde inter ſe diſſimiles. Ideoq; alter ab altero nempe ſpiritualis à carnali ſemper ſibi timere debet, & cũ illo ad Deũ aſſidue clamare: Erue me de manu fratris mei: (Gen. 32.) quia valde eũ timeo. Et, Exurge Dñe (Pſal. 9.) non præualeat homo, nẽpe caro cõtra ſpiritũ, lapſa natura cõtra gratiã, peccatũ cõtra peccati remediũ, Adã cõtra Chriſtũ. Eiuſdẽ periculi nos illa quoq; Apoſtoli verba admonent: Deponentes omne pondus, & circũdans nos peccatum. (Heb. 12.) Quo circundandi nomine nos vndiq; à peccatis obſeſſos eſſe ſignificat. Oĩs enim creatura in laqueum & muſcipulam pedibus inſipientium eſt. (Rom. 7.) Verum lõge eſt grauius, quod alibi dicit: Iã non ego operor illud, ſed quod inhabitat in me peccatum. Periculoſior enim hoſtis eſt, qui arcẽ occupauit, quàm qui eã obſidet. Illud igitur ad mundi laqueos, qui extra nos ſunt, hoc ad peccati fomitẽ intra nos degẽtẽ referatur: qui adeò acriter nos ad peccatũ ſolicitat, vt ipſius peccati nomine deſignetur.

Qui nõ eſt tentatus (ait Eccl.) quid ſcit? (Eccl. 34.) Multa vidi errando, & plurimas verborũ cõſuetudines. Pro quo alius vertit, Et plura quàm dicam intelligo. Aliquoties vſq; ad mortem periclitatus ſum horum cauſa, & liberatus ſum gratia Dei. Eccle. 34. Huc ſpectat & illud eiuſdem, Vaſa figuli probat fornax, & homines iuſtos tẽtatio tribulationis. Mox autem ſubdit: Homo ſanctus in ſapientia permanet vt (Eccl. 27.) ſol, ſtultus vt luna mutatur.

Sunt qui varijs atq; monſtruoſis cogitationib⁹ cum alias tũ præcipue in oratione turbatur. Quos tamẽ hæc moleſtia ſi conſenſus in peccatũ deſit, torquere non debet. Eſt enim phãtaſia, ſiue imaginatio noſtra inſtar ſpeculi, quod res omnes coram oppoſitas repræſentat: ideo nihil mirũ ſi tam varijs imaginibus viri etiam pij ſæpe infeſtantur.

Vbi Philiſtæi celebri fama Dauidẽ in Regem vnctum acceperunt, coactis copijs ad illum expugnandum (2. Reg. 5.) vno conſilio ac mente venerũt: quos ille ope Domini adiutus in Balpharaſim fudit ac fugauit. Cumq; rurſus coacto exercitu aduerſus illum veniſſent, admonitus à Dño, non aduerſo Marte, vt antea, ſed gyrans per tergum eorũ, illos in fugam vertit. Ad hunc ergo modũ cùm Dæmones ſecularem hominẽ Dei obſequio mancipatum vident, facto agmine aduerſus illum conſurgunt. Sed quid eſt quod aliquando collatis ſignis, aliquãdo inſidijs & arte aduerſus illos dimicandũ eſt? Quid neceſſe fuit vt omnipotẽs Deus hac arte & inſidijs ad expugnandos hoſtes vti præciperet quaſi non poſſet niſi arte vincere qui nutũ omnia diſpẽſat? Nimirum vt hac ratione doceret nos nunc viribus, nunc arte pugnandum eſſe: quandoquidẽ vtroq; modo nos ad-

uerſarius noſter aggreditur: qui propterea in litteris ſanctis nũc leo, nũc draco, ſiue ſerpens callidus appellatur. D. autem Bernar. eius calliditatẽ magis quàm vires & potentiam formidãdam eſſe ait. Ideoq; magna diſcretione ſuggeſtiones eius ſerutãdæ atq; examinandæ ſunt, & cauda magis ſcorpionis huius (hoc eſt finis & intentio eius) quã caput inſpiciendũ eſt. Ideoq; nõ mirum ſi Dauidi Dñs ait, Non aſcendas ex aduerſo contra eos, ſed gyra poſt tergum eorũ. Hinc ſapiens quidam voluptates non præſentes, ſed abeuntes, hoc eſt, non faciem & anteriora earũ, ſed poſteriora ſpectanda eſſe monet. Facies enim earum blandiendo decipit: finis autem pœnitudine & ſceleris deformitate animum exulcerat.

Quemadmodum Noe in imo arce irrationalia: in ſummo autẽ (quod in cubito finiebatur) rationalia, ideſt homines collocauit: ita vir iuſtus, ſic vitam ſuam inſtituere debet, vt irrationales motus, velut ſeruos in imo ad ſeruiendũ, rationales verò in ſummo ad regendum & imperandũ collocet, vt in omnibus quæ agẽda ſunt non affectuum impulſu, ſed conſilio & ratione ducatur. Si autem inundauerit diluuium carnis, tunc intret arcam mentis, & licet circumfluant torrentes iracundię, fluenta luxuriæ, voragines gulæ, licet ebulliant fontes delectationũ, abyſſus cupiditatum, maria conturbationum, intrat tamẽ ſecurus ad arcam, & claudit à foris oſtium: hoc eſt ſe intra ſe recipit, nec quid aut caro flagitet, aut mundus obmurmuret, aut Dæmon ſuggerat, attendit, clauſoq; oſtio, orat patrem ſuum in abſcondito, orationis virtute magis quã armis (hoc eſt proprijs viribus) aduerſus Amalech, hoc eſt Principem huius mundi pugnans.

Matt. 6.

Pſal. 25. Niſi pijs hominibus ſalutare eſſet aliquando tentari, Propheta non oraret, Proba me Domine & tenta me, vre renes meos & cor meum. Siue vt Hieron. ex Hebr. vertit, Conſla renes meos & cor meum. Quo verbo ſatis indicauit, tentationibus non ſolũ firmitatem, & conſtantiam animi explorari, ſed etiam ſordes eius purgari. Vtrumque enim metallis cõtingit, dum in fornace conflantur: ibi enim & eorum puritas examinatur & ſordes purgantur.

Fides.

Electi, quem fide cognouerunt, videre quoq; per ſpeciem anhelant: quia eius ducedinis ſuauitatem in ipſa fidei certitudine deguſtant. Greg. 13. mor. lib. 16. c. 13. Gregor.

Petrus, quem corde tenuit, ore negauit: & ideo moram & quaſi areſcẽtem radicem lachrymis rigando ſolidauit. Greg. mor. lib. 25. c. 16.

Diuina operatio ſi ratione comprehenditur, nõ eſt admirabilis, nec fides habet meritum, cui hnmana ratio præbet experimentum. Idem ſuper Euang. hom. 26.

Nullæ maiores diuitiæ, nulli theſauri, nulli honores, nulla huius mũdi maior eſt ſubſtantia, quam eſt fides catholica, quæ peccatores homines ſaluat, cœcos illuminat, infirmos curat, cathecumenos baptizat, fideles iuſtificat, pœnitentes reparat, iuſtos augmentat, martyres coronat, virgines & viduas & coniugales caſto pudore conſeruat, clericos ordinat, ſacerdotes conſecrat, in ęterna hæreditate cum ſanctis Angelis collocat. Auguſt. de verb. domini. Auguſt.

Sicut in radice arboris nulla prorſus apparet pulchritudinis ſpecies, & tamen quicquid eſt in arbore pulchritudinis vel decoris, ex illa procedit, ſic ex fidei humilitate quicquid meriti, quicquid beatitudinis anima ſuſceptura eſt, ex fidei fundamento procedit. Idem ſuper Ioan.

Reſe-

Hieron. Reſecandę ſunt putridæ carnes, & ſcabioſa ouis ab ouili repellenda eſt, ne tota domus corrumpatur, putreſcat, intereat. Arrius in Alexandria vna ſcintilla fuit, ſed quia non ſtatim oppreſſus eſt, totum orbem eius flãma populata eſt. Hiero.

Ambro. Citò fides inexercitata languẽſcit, & crebris otioſa tentatur incommodis. Remiſſas excubias callidus inſidiator irrumpit: aſſuetum autem bello virum heſterna fraus inſtruit, & glorioſæ prouehit palma victoriæ. Ambr. ſuper Beati immaculati.

Ricard. Vtinam attenderent pagani, cum quanta conſcientiæ ſecuritate pro hac parte ad diuinum iudicium poterimus accedere. Nonne cum omni fiducia deo dicere poterimus, Domine, ſi error eſt, à te ipſo decepti ſumus? Nam iſta tantis ſignis, & prodigijs confirmata ſunt, & talibus quæ non niſi per te fieri poſſunt, & certè à ſummæ ſanctitatis viris ſunt nobis tradita, cũ ſumma & authentica atteſtatione probata, te ipſo cooperãte, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Ricard. lib. 1. de Trin.

Bernar. Quid non inuenit fides? attingit inacceſſa, deprehendit ignota, comprehendit immania, apprehendit nouiſſima: ipſam denique æternitatem ſuo illo vaſtiſſimo ſinu quodammodo circuncludit. Ber. ſuper Cant.

Putas ne filium Dei reputat Ieſum quiſquis ille eſt homo, qui ipſius nec terretur comminationibus, nec attrahitur promiſſionibus, nec præceptis obtemperat, nec conſilijs acquieſcit? Nonne is ſi fateatur ſe noſſe Deũ, factis eum negat? Porro fides, ſine operibus mortua eſt. Idem, in ſermo.

Cypria. Credite illi, qui omnino nõ fallit. Credite ille, qui hæc futura omnia prædixit. Credite illi, qui credẽtibus præmium æternæ vitæ dabit. Credite illi, qui incredulis æterna ſupplicia gehennæ ardoribus irrogabit. Quę tunc erit fidei gloria quæ pœna perfidiæ, cum iudicij dies venerit? Cypria.

Credenti præmiũ dabitur ſi quod creditur & geratur. Idem.

Qui euidenter, quæ diu ſunt expectata ſuſcepimus, fiducialiter neceſſe eſt, quæ ſunt expectanda credamus, ſi fortis fuit fides quæ experimenta præceſſit fortior debet eſſe que iam manifeſta ſubſequitur. Idẽ, hom. 10. de Paſcha.

Virtus fidei in periculis ſecura eſt: & in ſecuritate periclitatur. Chryſoſ. ſuper Matth. Chryſo.

¶Sicut continuatione peccatorum & naturæ dotes, & liberum arbitrium indies debilitantur, atque decreſcunt, (quamuis non prorſus extinguantur) ita fides peccatorum repetitione quotidie magis ac magis obſcuratur: quamuis non prorſus extinguatur. Talis eſt fides illorum, qui in lætali crimine perdurantes, quotannis tamen, & confitentur, & ſacram Euchariſtiam non verentur accipere. COLLE.

Philoſophus quidam de immortalitate animæ diſputans, aſſeuerat, eos qui eam immortalem faciunt, non id credere quod affirmant: alioqui, Cur, inquit, mori, timent, qui meliorẽ ſui partem immortalẽ eſſe, confitẽtur? Quid hic quæſo diceret de fide Chriſtianorum gentiliter viuẽtium, cùm eorum fidem audiret, & mores animaduerteret? Quamobrem inquiſitione dignum eſt, cur qui talia credunt, taliter viuunt? In cauſa eſſe videtur quia illud in hac re contingit, quod in conſiliis ſępe fieri videmus, vt maior pars vincat meliorem. Multorum enim ſtultorũ ſuffragia vnius ſæpe rectiſſimo conſilio anteferuntur. At fides rectiſſimè conſulit, quę ad ſuperna & ſpiritualia nos vocat: ſed vocat tamen non voluntatem impellendo, ſed ſolum vera bona indicando.

indicando. At contra huius dictamẽ tota carnis militia impugnat: quæ cũ omnibus affectibus, & ſenſibus ad corporalia & terrena deflectitur. Oculi enim appetunt pulchra, nares odorifera, guſtus ſuauia, tactus mollia. Quid vero appetitus ipſe? Quid affectus omnes? quid amor ſui, niſi terrena, & voluptuaria concupiſcũt? Itaque maior pars vincit meliorem.

Pſal.55. Ideo quæritur Propheta, Miſerere mei Deus quoniam conculcauit me homo, videlicet, exterior: ac deinde quem vnum dixerat, multos appellat. Quoniam multi, inquit, bellãtes aduerſum me. Vnus enim hic exterior homo multos habet ſatellites q agmine facto ſpiritum impugnant: & multitudine non ratione armati, mentem ab honeſto deducunt.

1.Tim.1. Poſſide fidem, & bonam conſciẽtiam: quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt. Itaque bona conſcientia fidei cuſtos eſt, mala vero perniriẽ fidei molitur. Propter hoc ergo Dæmon ad peccata ſemper inſtigat, vt fidem tãdem, ſi potuerit, euertat. Eius enim illa vox eſt, Exinanite, exinanite vſque ad fundamentũ

Pſal.136 in ea. Fides enim totius Chriſtianæ vitæ fundamentum eſt. Hæc verò ruina maxima eſt, qualis nimirum illa, quæ ab Iſaia deſcribitur his verbis.

Iſai.30. Ecce contereiur contritione prævalida, vt non reliquatur in ea fragmentum quo tollatur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea.

Fides niſi à contraria ſibi hæreſi & infidelitate directè non corrumpitur. Cæterum diſpoſitiue & indirectè (vt aiunt) ab alijs quoq; vitijs corrumpi poteſt: omnia quippe vitia, ad eius corruptionem cooperantur. Fides enim omnibus vitijs quodãmodo aduerſatur, dum peccanti ſupplicium, & iuſtitiam Dei repræſentat, vermem conſcientiæ exacuens, vt refragetur, oblatret, obmurmuretque contra peccantes. Quo fit vt voluptuarij & auari, cæterique malorum autores, moleſte hunc conſcientiæ aculeum ferant. In quo miſerabili ſtatu vbi Lutherus adueniens ſolam fidem ad ſalutem ſufficere prædicauit, mirandum in modum recreauit iſtos qui iam ſine vllo Dei metu licẽter peccare, & cupiditatibus ſuis frena laxare ſibi poſſe videntur. Propter hoc etiam multi diuinam prouidentiam, & immortalitatem animæ negarunt, vt ſine vllo doloris ſenſu in omnia libidinum & flagitiorum genera prorumperent.

Equus ſi diu torpeat in ſtabulo ipſa deambulandi, vel currendi deſuetudine (ad quod natus eſt) frequenter redditur inutilis & mancus. Sic fides, quæ ad bene operandum data eſt, ſi otioſa diu maneat, frequenter interire ſolet: dum facile homo prauis moribus aſſuetus, in hæreſim labitur, qua fides amittitur. Hinc Dominus, Qui habet, dabitur ei, & abũdabit: ab eo autem, qui non habet, & quod videtur habere. a. a. e. Id autẽ fit, dum homo, qui otioſam detinet fidem, iuſto Dei iudicio in hæreſim labi ſinitur. Matt.13

Fides in quibuſdam Chriſtianorũ, adeò antiquatã, & quaſi obliterata eſt, vt nitore, ac ſplendore ſuo amiſſo, meritò informis eſſe dicatur. Itaq; ſimilis eſſe quibuſdam imaginibus videtur, quæ vetuſtate & fumo ita obſitæ, & antiquatæ ſunt, vix vt dignoſci poſſint, cuius diuorum imaginem referant. Qui igitur talem fidẽ habent, ita fere credunt, vt non tam credere, quàm ſomniare videantur, quamuis re vera credãt. In quos merito illud quadrare poteſt, quod in Iob ſcriptum eſt. Perditio & mors dixerunt, auribus noſtris audiuimus famam eius. Ita enim ea quæ fidei ſunt audiunt, ac nuntia de terra longinqua, quæ videlicet ad ſalutem ſuam, minimè pertinere putant. Iob.28.

Sicut

Sicut latro, nec iudicem, nec carnificem, nec crucem, nec carcerem eſſe vellet, ita facinoroſus & carnalis homo, qui ſe à peccatis continere non vult, nec Deum iudicem, nec extremum iudicium, nec immortalem animam, nec ſupplicium vllum, aut prouidētiam (ſi id quidem fieri poſſet) eſſe vellet, vt licentius ſine vllo diuini numinis metu in omniū carnalium voluptatum cœno impune volutaretur. Quò fit, vt quiſquis hoc affectu & animo eſt, minimo negotio ad id credēdum inducatur, quod
Tim. 4. ipſe vellet. Quod apertè Apoſtolus teſtatur, his verbis. Erit enim tēpus, cum ſanam doctrinam, non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria &c. Hinc fit, vt facile peruerſi homines in eos errores inducantur, qui auaritiæ, & libidinibus eorum viam muniunt, & peccandi licentiam cōcedunt. Quod ſi inditum à natura humanæ menti lumen, quo à malis bona diſcernimus, prauitate vitæ (vt Cicero ait) ita obſcuratur, vt in quibuſdam pene extinctum ſit: quid mirum, ſi fidei lumen, quod aliunde venit, quodq; ſupra naturam eſt, diutina peccandi conſuetudine ita obſcuretur, vt leui hæreticorum opera corrūpi poſſit?

Vitæ turpitudinem eſſe errorum omnium originem Apoſtolus decla-
1. Tim. 1. rat, cùm Timotheo præſcribit. Poſſide fidem, & bonam conſcientiam, quam quidam repellentes, circa fidē
Pſal. 13. naufragauerunt. Idem etiam Vates regius ſignificare voluit, cùm ait. Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus. Huius autem peſtiferæ ſententiæ cauſam protinus exponit, cùm ſubdit, Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt, &c. His enim verbis deſignat vitæ corruptelam, & perditos impiorum mores huius execrandi erroris cauſam extitiſſe. Vnde interpres quidam hunc locum ſic explanat. Peſtiferæ huius opinionis (q̄ totius vitæ fundamenta conuellit) origo & fons eſt ipſa vitæ turpitudo. Nam qui libidinum facibus inflammantur, qui rapinis & maleficio paſcuntur, cæteraque huiuſmodi ſcelera & flagitia ſuſcipiunt, ij omnē Dei memoriam & notionem, ex animo ſuo euellere conantur: ne metu ſupplicij diuini aut exanimentur continenter, aut inuiti à ſcelerum adminiſtratione reuocentur.

Suſpendit ſeruus Abrahæ inaures Gen. 24.
ad ornandum Rebeccæ ſponſæ domini ſui faciem, & armillas poſuit in manibus eius. Inaures ad fidem, quę ex auditu eſt: armillæ verò, quæ manus ornant, ad opera referuntur. Vt intelligamus animæ ornatum & pulchritudinem non fide ſola, ſed fide & operibus contineri. Quod illos præcipuè damnat, qui ſibi de ſola fide ſine operum atteſtatione blandiuntur.

Fidei obedientia iungenda eſt, vt Gen. 41.
nobis ſalutem afferat. In cuius rei typum Pharao eſurientem & clamantem populum ad Ioſeph remittit, quem rei frumentariæ præpoſuerat, & Saluatorem mundi appellauerat: remittit autem his verbis. Ite ad Ioſeph, & quidquid dixerit vobis facite. Non ergo ſatis eſt ad verū Ioſeph Chriſtum per fidem ire, niſi quod is præceperit, effeceris. Is enim factus Hebr. 5.
eſt omnibus non ſolum credentibus ſed etiam obedientibus ſibi, cauſa ſalutis æternæ.

Cum duplex ſit fides, viua ſcilicet & mortua, diſcernitur quidem altera ab altera per motum & energiam operandi. Omne enim quod viuit, motum aliquem habet, quo caret, quod mortuum eſt. Hinc aquæ viuæ appellantur, quę & mouentur & mouent: mortuæ verò, quæ immotæ iacent: quales paluſtres, & lacunares ſunt. Ad hunc ergo modum, fides mortua iacet, viua autem ad operandum viuacitate ſua extimulat, quam Apoſtolus per charitatem operari ait.

Galat.5. ait. Hoc ergo indicio coniicere poteris, qualem fidē habeas. Sicut enim vita animalis, ita fidei vita ex motu & operatione cognoſcitur.

Pulchritudo, & veluti armonia vitæ Chriſtianæ in eo ſita eſt, vt mores & vita cum fide conſentiant. Magna verò deformitas eſt, quādo aliter fit, hoc eſt, quando vox quidem eſt Iacob, manus autem Eſau. Huius autē (2.Re.10.) deformitatis imaginē legati illi Dauidis exhibuerunt quos rex filiorum Amon media barba raſa, veſtibusq; ad nates vſque abſciſſis turpiter deformatos à ſe remiſit. Veſtis enim nuptialis, quæ piorum ornamentū eſt, ex fide ſimul & operibus cōtexitur: at cum fides adeſt, & opera deſunt, quaſi media tantum veſtis tegendæ animæ noſtræ relinquitur, altera parte nudata.

Sublata diuinitatis & prouidentię fide, quę mala ſequātur exponit pſal. cum de impio loquens ait, Non eſt Deus in conſpectu eius, (ſiue vt alij verterunt, Non eſt Deus in vllis cogitationibus eius) inquinatæ ſunt viæ illius in omni tēpore. Sublato enim Dei metu quid non malorum conſequetur? Vnde Gloſſa quædam ſuper hoc loco ait. Vt enim equi ferocitate exultantes, duritia frenorum cohibe ri ſolent: ſic indomitæ animi cupiditates, & libidines effrenatę, tanquam in gyrum rationis & modeſtiæ contrahuntur metu diuinæ iuſtitię. Quo metu ſi careant homines, in omnia flagitia pręcipites ruunt.

Contra eos, qui ſola fide mortua ſine vllo virtutum ſtudio ſalutem ſibi pollicentur, pręcipuè militat Pſal. 23. in quo Dauid quęrita Domino, Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Cui interrogationi ipſe reſpōdit, Innocens manibus, & mundo corde, & quę ſequuntur. Inter quę illud eſt, Qui non accepit in vano animam ſuam, Improbi namque fruſtra animam ſuam accepiſſe dicuntur: quan do ea in id ad quod data & condita eſt, non vtuntur. Hoc enim ſolum pręſtat eis, quod mortuorum animalium carnibus ſal: quas à corruptione pręſeruat: vel certe quod anima bruti pręſtat bruto: cui vitam ſolum bruti præſtat.

Quid eſt, quod Dominus ait. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum? Nimirum quoniam ſunt qui in Chriſto manēt per veram fidem, quæ a Chriſto in illos deriuatur: quia tamen hæc fides ſterilis & mortua eſt, nullumq; profert fructum, ideò qui huiuſmodi fidem habent, abſcinduntur, & in ignem ar ſuri coniiciuntur. (Ioan.15.)

Blaſphemia.

FLagellatus eſt Chriſtus flagellis Iudæorum: ſed non minus flagellatur blaſphemiis falſorum Chriſtianorum, Aug. ſuper Ioan. Idem ſuper Matth. Non minus ait, peccant, qui blaſphemant Chriſtum regnantem in cœlis, quam qui crucifixerūt ambulantem in terris. (Auguſt.)

Sicut ad proprias iniurias patiētes eſſe debemus: ita ſi aliquem viderimus erga Deū ore ſacrilego blaſphemantem, illic tenere nō debemus patientiam: ſed ſacrilego reſiſtere: & os blaſphemum veritatis reſponſione damnare. Hiero. (Hieron.)

Rabanus ſuper Matthe. Mos erat Iudæis, cùm aliquid blaſphemiæ audiebant, ſcindere veſtes: ſic Paulus, & Barnabas cum cultu diuino hono rarentur, ſciderunt veſtes ſuas. (Raba.)

Qui blaſphemiæ ſpiritu ſe perturbari ſentit, atque eo liberari cupit, pro certo habeat, non ſuam animam huiuſmodi cogitationum eſſe cauſam, ſed impurum illum ſpiritum, qui aliquādo ad Dominum dixit, Hęc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me. Idcirco nos quoque contemnētes (Climac.) (Matt.4.)

tes

tes ipſum, & quæ ab illo dicuntur nihil exiſtimantes: ſecuri & intrepidi dicamus, Vade poſt me Sathana, Dominum Deum meum adorabo, & illi ſoli ſeruiam. Quiſ præter hunc modum aduerſus blaſphemiæ ſpiritum pugnare vult, is eſt ſimilis ei, qui manibus ſuis coruſcationem continere nititur. Nam quo modo vel comprehendere, vel reſiſtere, aut reluctari aduerſus eum poterit, qui repente in cor, venti inſtar pertranſit, habetque verbum momento velocius confeſtimque euaneſcit? Nam hoſtes quidem reliqui inſtant, perſtant, moras trahunt, tempuſque aduerſum ſe pugnantibus præbent: hic autem ſimul ac apparuerit, abſcedit, ſtatimque vt allocutus eſt, mentem pertranſit. Qui hunc ſpiritum deſpicit, liber euaſit: qui vero aliter illi reluctari nititur, tandem ſubiacebit. Monachus quidam ſtudioſus, cum ab eo perturbaretur, ad viginti annos carnem ſuam ieiunijs, atque vigilijs macerare perſtitit. Cùm vero nullam ſe vtilitatem inde cœpiſſe ſentiret in carta perturbationem atq; tentationem ſuam ſancto cuidam, atq; probatiſſimo ſeni retulit in faciem proſtratus: nec in illum intueri valẽs. Vt autem legit ſenior, ſubriſit, fratrẽ quæ erigens. Pone (inquit) fili manum tuam ſuper collum meũ: quod cum feciſſet frater, ait illi ſenior: Super collum meum ſit frater hoc peccatum quot quot annis te oppugnarit, vel oppugnaturum ſit: tu autem id obſerua, vt hoc iam flocci facias, & nihil æſtimes. Quibus verbis ita roboratus eſt frater, vt non ante è cella ſenis excederet, quàm huiuſmodi morbus euaneſceret. Hoc autem is qui expertus eſt, mihi poſtea narrauit, Deo gratias referens. Clim. Grad. 23.

Contra blaſphemos, & mulieres de diuina prouidentia querulas, valet locus ille. Numer. 11. Sic enim habet, Interea ortum eſt murmur populi, quaſi dolentium pro labore cõtra Dominum. Quod cùm audiſſet, iratus eſt, & accenſus in eos ignis Domini, deuorauit extremam partem caſtrorum. Videant ergo qui de Deo quæruntur, qui diuinam prouidentiam accuſant, in quo periculo verſentur. 1

Aduerſus blaſphemos Origenes citat illud Leuit. Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Quis porro magis pater, quam Deus? Nõne, inquit, ipſe eſt pater tuus, qui poſſedit, & fecit, &c. Et Saluator itẽ, Patrem nolite vocare ſuper terram, &c. Quãto ergo magis morte digni erũt, qui huic patri ſpirituum maledicũt? Extat Leuit. 24. lex Domini aduerſus blaſphemos: quos iubet ab vniuerſo populo lapidari. Vbi etiam legimus deprehenſum fuiſſe quẽdam Ægyptio patre, & Iſraelitica matre: qui cum altero rixatus, nomẽ Domini blaſphemauit: quem Moſes ad ſe allatum, in carcerem cõiecit, vt oraculum Domini conſuleret: Is vero ei præcepit, vt illum extra caſtra educeret, ibique omnis eum populus lapidibus obrueret. Cur omnis populus, cum alias rei capitis vnius carnificis manu intereant? Nimirum, vt omnes communis parẽtis Dei iniuriam zelo gloriæ eius incenſi, vindicarent. Deinde, vt hoc exemplo admonerentur, ne id committerent, quod tam ignominioſo horrendoque ſupplicij genere plectendum eſſet. Lex deinde lata fuit, vt ſimili ſupplicio in blaſphemos omnes animaduerteretur? ¶ Quo in loco obſeruare illud quoq; iudices debent, vt magna cautione in ſententiis ferendis vtantur: quãdo is qui Dei ſpiritu plenus erat, ſine ei° reſponſo de hominis capite pronuntiare auſus non eſt. Hinc illud Iob. Cauſam quam neſciebam, diligentiſſime inueſtigabam.

Leui. 26. Matt. 3. Leui. 23. Iob. 29.

Credu-

Credulitas.

Hieron. NOn eſt facile malum de perfe-ꝃta ætate credendum, quam vita præterita defendit,& honorat vocabulum dignitatis.Hieron.in epiſt. ad Ruſt.

COLLE. ¶Non minus difficile eſt aures regere,quàm linguam: huius enim eſt loquenda tacendaque ſcire illius autē credenda,& non credenda diſcernere. Dauid rectè ſe linguam moderatum fuiſſe oſtendit,cum ait.Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator aduerſum me: obmutui, & ſilui à bonis: qui tamen faciles, & nimium credulas aures delationi aduerſum innocentem Miphiboſeth præbuit: & iniuſtam ſentētiam tulit. Harum porro moderationem Salomon commendat,cum ait,Sedet cūctis ſermonibus qui dicuntur, ne accommodes aurem:ſcit enim conſciētia tua quod & tu crebro maledixiſti aliis. Quæ quidem ſententia illos ferit, qui nimium acerbe aliorum maledicta ferunt: quum non mirentur interdum ſe etiā,vel parentibus quoque ſuis detraxiſſe.

Pſal.38.

2.Reg.16

Eccl.7.

Spes,Fiducia.

TAnto ſpes in Deum ſolidior ſurgit,quanto pro illo quiſque grauiora pertulerit,quia nequaquam retributionis gaudium de æternitate colligitur, quod non hic prius tribulatione pia ſeminatur.Greg.in mor.

Tanto animus à laboris afflictione ſubtrahitur , quanto per ſpem ad ſumma ſuſtollitur.Spe (ait) gaudentes.Idem in mor.

Ille bene nouit in exterioribus miſeriis ſubſiſtere, qui ſcit de ſpe interna ſemper gaudere. Gregor. ſuper Ezech.

Spes in æternitatem animum erigit, & idcirco, nulla mala exterius quæ tolerat ſentit. Idem mor.lib.6.

Quos de Deo ſcimus diſtricta audiſſe,vt timeant: curemus,vt & manſuetudinem pietatis eius audiant, vt præſumant. Gregor.20.mor.c.5. Varia ad hoc probandum inducit hic exempla.

Gregor.ſuper illud Iob. 31. Si putaui aurum robur meum & obrizo dixi , fiducia mea: ſi lætatus ſum ſuper multis diuitiis meis, & quia plurima reperit manus mea, ſic ait, Sanctus vir,nec aurum robur,nec ſibi eſſe obrizum fiduciam credidit : quia ſpem , ac delectationem ſuam in ſolius gratia conditoris fixit . Quaſi in aquis defluentibus fundamentū ponere eſt , in rebus labentibus ſpei fiduciam velle ſolidare . Stante enim in perpetuum Deo , tranſeūt omnia. Prius itaque curandum eſt, ne quis temporalia diligat: ac deinde ne in eiſdem temporalibus, quæ non ad delectationem ſibi, ſed ad vſum retinet,fiduciam ponat: quoniam coniūctus decurrentibus, mox ſtatum ſuū animus perdit.Moral.lib.22. Iob.31.

Plaſma tuum ſum,manus tuæ domine fecerunt me , & plaſmauerunt me: manus, inquam illæ, quæ affixæ clauis ſunt pro me . Opus manuum tuarum domine ne deſpicias, vulnera manuum tuarum precor vt aſpicias. Ecce in manibus tuis domine Deus deſcripſiſſe me lege ipſam ſcripturam, & ſalua me.Aug.in Medita. Auguſt.

Dubitas,quod dabit tibi bona ſua, qui non dedignatus eſt ſuſcipere mala tua?Idem de verbis Domini.

Ille ſperat, qui bonam conſcientiā gerit: quem vero pungit mala conſcientia, retrahit ſe à ſpe, & non ſibi ſperat, niſi damnationem . Vt ergo ſperet regnum , habeat bonam conſcientiam : & vt habeat bonam conſcientiam,credat & operetur.Idem ſuper Pſal.32.

Omne opus leue fieri ſolet, cum eius pretium cogitatur : & ſpes præmij Hieron.

mij ſolatium fit laboris. Hier. in epiſ.

Ambroſ. De diuina miſeratione tunc ſperãdum amplius eſt, cum præſidia humana defecerint. Ambr. in Examer.

Spes commodi furatur labores, & metum abſcondit periculi. Idem ſuper Pſalm. 11.

Iſidor. Non poteſt eſſe in pace, qui ſpem ſuam ponit in homine.

Bernar. Is fidelis eſt, qui nec ſibi credit, nec in ſe ſperat, factus ſibi tanquam vas perditum, ſed ſic perdens animam ſuam, vt in vitam æternam cuſtodiat eam. Bernar. in ſermo.

Tu es Domine ſpes mea, Quicquid agendum, quicquid declinandum, quicquid tolerandum, quicquid optandum, tu es Domine ſpes mea. Hæc vna mihi omniũ promiſſionum cauſa, hæc tota ratio meæ expectationis. Prætendat alter meritum, ſuſtinere ſe iactet pondus diei & æſtum, ieiunare bis in Sabbatho ſe dicat, poſtremo non eſſe ſicut cæteros hominum glorietur. Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam. Idẽ, ſer. 9. ſuper. Qui habitat.

Si mihi præmia promittuntur, per te obtinenda ſperabo: ſi inſurgãt aduerſum me prælia, ſi ſęuiat mundus, ſi fremat malignus, ſi caro aduerſum ſpiritum concupiſcat, in te ego ſperabo. Idem, ibidem.

Dicit fides, parata ſunt magna, & inexcogitabilia bona à Deo fidelibus ſuis: dicit ſpes, mihi illa ſeruantur, nam tertia charitas, curro mihi ait ad illa. Idem ſermo. 20. ſuper. Qui habitat.

Euſeb. Emiſſe. Deliberatum, ac propoſitum Deo eſt, vt facturam ſubiecti ſibi hominis ſemper in melius pro exercendæ bonitatis ſuæ virtute promoueat. Nouũ fecit, perditum reuocauit: & cui primum imaginem ſuam dedit, in ſæculo ſeipſum pro eo tradidit: vt cum iã tanta perceperis, per ea quę agnoſcis præſtita, diſcas ſuperare promiſſa: & ſpem rebus nutrias: & de conſequendis ea quæ iam es conſequutus interroges: ac perceptorum experimentum proficiat tibi in teſtimoniũ ſperandorum: ac ſic attributa iam beneficia pro retribuendorum fideiuſſoribus habeas: ac Dei tui præteritã, præſentemque breuitatem, quaſi futurorũ teneas cautionem. Euſ. Emiſſ. hom. 2. de ſymbolo.

Clim. Spes eſt incertarum diuitiarũ opulentia. Spes eſt indubitatus ante theſaurum theſaurus: hęc laborum requies, hęc charitatis ianua eſt: hæc deſperationis relegatio, hęc abſentiũ imago eſt. Spe ſubnixus monachus accidię iugulator eſt, ex illa huius gladio triumphans: Spem parit diuinorum munerum experimentum: nam qui hęc expertus non eſt, non ſine hæſitatione perſtat. Ioan. Clima. Grad. 30.

Clemẽs Alexan. Qui diem dedit, dabit etiam, quę ad diem neceſſaria ſunt. Clem. Alex.

Chryſo. Cum nulla vſquam humani auxilij ſpes nobis affulget, ne deſperemus, nec deſpondeamus animum: ſed fidei anchoram arripiamus, & inſtrumentum ſpei iaciamus, nõ quidem in mare, ſed in cęlum, & tempeſtatum procellis agitata nauis, ab omni periculo liberabitur. Chryſoſt.

Ne deſperes, nec à precibus deſiſtas: ſed peccator cum ſis, accede, vt glorifices Dominum tuum, & occaſionem ei prębeas declarandi natiuã benignitatem ſuam in ſcelerum tuorum remiſſione. Nam ſi dubites accedere, bonitatem eius impediſti, & benignitatem, quantum in te eſt, prohibuiſti. Idem.

Animalia fecit Deus propter hominem, hominem propter ſeipſum. Si ergo animalibus miniſtrat propter hominem, quomodo hominibus nõ miniſtrabit propter ſeipſum? Idem ſuper Matth.

Omnem creaturam, ſenſibilem Deus armatam, & munitam creauit: alios

alios veloci pedum curſu, alios vnguibus, alios pennis, alios cornibus: hominem ſolū ſic diſpoſuit, vt virtus illius ſit ipſe Deus. Et in eo quo infirmiorem eum fecit in ſeipſo, fortiorem eſſe voluit in ſe vt neceſſitate infirmitatis coactus, ſemper neceſſe habeat Dominum ſuum requirere. Ibidem.

Socrates. Nec mulier abſque viro, nec ſpes abſque labore quicquam parit vtile. Socrates.

Leucip. Quæ iucunda ſunt, licet nondum adſint præſentia, ſpe tamen delectant.

Vale. Ma. Laudanda fiducia eſt, quæ æſtimationem ſui certo pondere examinat.

Cicer. Sola ſpes hominē in miſerijs conſolari ſolet.

COLLE. ¶ In velamento alarum tuarum exul-
Pſal. 62. tabo. Hoc in loco ſpei præſidium ac deliciæ declarantur. Hæc enim eſt robur & exultatio Chriſtianorum. Vnde Apoſtolus, Spe gaudētes. Quemadmodum enim fides Spiritus ſancti donis illuſtrata non ſolum credere, ſed interdū etiam ſe videre quodammodo putat, clamans toto cor-
Pſal. 91. de cum Propheta, Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis: ita ſpes ſimili modo illuſtrata & aucta, non tam ſperare, quàm tenere atque poſſidere ſe credit. Cuiuſmodi poſſeſſionis mirabile gaudium, ac delicias conſequi ſolent: quas nemo nouit, niſi qui expertus eſt.

Ad ſpem potiſſimum pertinet patienter labores ferre. Cuius rei locupletiſſimum exemplum habemus in illa ſeptē Machabæorum matre: de qua. 2. Macha. 7. legimus. At mater mirabilis, & bonorum memoria digna: quæ pereuntes ſeptem filios ſub vnius diei tempore bono animo ferebat propter ſpem, &c.

Cōtra fiduciam ſui, mirum exemplum eſt filiorum Iſrael, aduerſus filios Beniamin in cauſa iuſtiſſima Domino etiam conſulto pugnantium, qui tamen bis in bello ſuperati ſunt. Plus enim ad perdendos illos fiducia ſui, quam ad ſeruandos, & iuſtitia cauſæ, & imperium, atque conſilium Domini (quo autore bellum ſuſceperunt) effecit. Hanc enim fuiſſe ſtragis illius cauſam, nō obſcure verba illa declarant: Rurſumque filij Iudic. 20
Iſrael fortitudine & numero confidentes, &c. Eſt autem valde mirandum, quanto opere in literis ſanctis fiducia in creaturis deijciatur. Cur ita? Quia nimirum, quæ nos ad fidēdum Deo cauſæ impellunt, eædem ad creaturis diffidēdum hortantur. Fidimus enim Deo, quia bonus, quia miſericors, quia diues, quia potens, quia verax eſt: quorum nihil ferè in creaturis inuenitur. Propter quod merito Propheta monet. Nolite con- Pſal. 145.
fidere in principibus &c. Et infra, Beatus cuius Deus Iacob &c.

In nomine IESV omne genu fle- Philip. 2.
ctatur. Omnes creaturæ genu quidē huic nomini flectunt. Pater vero cœleſtis caput inclinat libenter annuēs, & concedens omnia quæ in hoc nomine petuntur. Deus enim honora- Eccl. 3.
uit patrem in filijs, quando videlicet propter patris merita de filijs benemeretur: quod erga poſteros Dauid ſæpe fecit. Quod ſi hoc Dauidi præſtitit, qui adulterium homicidio cu-
mulauit, quid quæſo in Chriſti ſui Gene. 18
gratiam non faciet? Si de Abraham dicitur, Vt adducat Dominus propter Abraham omnia quæ loquutus eſt ad eum: quid ergo propter Chriſtum? Adde quod Chriſtus, vnum nobiſcum effectus eſt. Quo fit, vt cū propter illum petimus, non modo nobis, ſed illi etiam quodammodo petimus, neque modo tam noſtram
quàm illius cauſam agimus. Eſter cū Eſter. 7.
ſalutem & vitā populi ſui ab Aſſuero petit, ſibi petit dicēs, Da mihi animam meam &c. Quid ergo mirum ſi cùm caput noſtrū interpellat pro

nobis ſalutem ſibi petat, quam petit nobis, quando vnum nobiſcum factus eſt? Quod ſi toties in Pſalmis peccata noſtra appellat ſua (quia videlicet ea in ſe expianda ſuſcepit) q̃d mirum, ſi neceſſitates quoq; noſtras appellet ſuas, & pro eis, tãquàm pro ſuis interpellet?

Pſal. 90. Quoniam in me ſperauit, liberabo eum. Quid ita? Nimirum quia re ipſa magnopere Dei bonitatem commendat, quiſquis in illo firmiter ſperat. Si.n. hoſtis hoſtem in fidem ſuã recipit, quoties periculis aliunde vrgentibus, ad illius præſidium atq; tutelam confugit (tantum efficit de hoſtis etiam virtute bene ſperaſſe, ſeq; illius fidei & patrocinio commiſiſſe) quid immenſa illa bonitas præſtabit ijs, qui ad illum, in omnibus preſſuris & calamitatibus tanquàm ad ſalutis portum, & aſylum confugiunt? Præ- Gen. 19. tereà ſi ſanctus Loth, filias Virgines proſtituere volebat, ne iniuria afficerẽtur hoſpites, qui ſe illi crediderãt, quid faciet ſupernus ille parens, quoties ad culminis eius vmbram confugimus? Si enim, huc vſque humanæ fidei bonitas peruenit, quò tandem infinita illa bonitas, peruentura eſt?

Num. 14. Quouſque (ait Dominus) populus iſte non credet mihi? Iam per decem vices tentauerunt me. Si ergo adeò grauiter Dominus tulit, quod poſt tot edita ſigna, poſt tot Ægypti plagas nondum illi, fiderent homines: q̃d faciet ſi poſt tot filij plagas, vulnera, ac flagella, cæteraque euidẽtiſſima amoris erga nos ſui indicia, minus illi fidimus.

Pſal. 2. Poſtula ait Pater à me, & dabo tibi gentes, &c. Pondera illud verbum tibi. Chriſto ehim dat pater, quod nobis dat. Quare cum tibi gratiam per Chriſtum petis, Chriſto ipſi quodammodo petis, quia propter illum petis. Sicut enim Chriſtus ipſe ait, Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis, quia videlicet propter me feciſtis: ita Chriſtus dicit Patri, Matt. 5. Pater, quod vni ex minimis iſtis donas, mihi donas, quando propter me donas. Quod beneficium confertur in pedes, caput recipit: ita Chriſto cõfertur quod nobis, hoc eſt, pedibus & membris eius confertur. Hinc ſurgit in oratione fiducia.

Patrem nolite vocare ſuper terrã: Matt. 23. vnus eſt enim pater veſter, & cætera. Quæ maior fœlicitas excogitari poteſt? Quid tibi ſub patris tutela conſtituto deeſſe poterit? At inquis multa aduerſus illum commiſi peccata: ſed peccata præterita (vt D. Hieron. ait) non nocent ſi non placent. Sed ais, exigua admodum ei præſtiti obſequia, ad hoc Propheta tibi reſpondet, Benedixit omnibus qui timent Pſal. 113 Dominum, puſillis cum maioribus. Time ergo Dominum, quanuis.n. puſillus in hac parte ſis, dominicæ tamen benedictionis expers non eris. At video me temporalibus bonis egere quæ nondum ab eo recepi. Quid mirum ſi pater febricitanti filio, & frigidam, magna contentione petenti, non præbet? at non minus interim externa bona hominibus, quàm potus aquæ febricitantibus nocere ſolent: Neque enim temere Poeta quidam ait, Res ampla ſuperbum, ri ſoremque hominum, contemptoremque Deorum, ſæpe facit.

Spem adiuuant præterita Domini beneficia: dum homo ſperat futura ſubſidia, à quo tanta ante ſuſcepit patrocinia. Vel ergo tu credis omnia quæ hactenus accepiſti, ex diuina tibi largitate proueniſſe, vel non. Si non credis, ingratiſſimus es: ſi verò credis, cur ergo non ſperes futura, à quo tam multa iam præterita te recepiſſe confiteris? Ab hoc autem loco ſaluator argumentatur cum ait. Nonne anima plus Matth. 6. eſt quam eſca? &c. Hoc eſt, qui maiora præſtitit, vtique & minora præſtabit.

Spes præmij minuit vim laboris. Id intelligitur exemplo canis leporē per dumeta & tribulos acriter inſequētis: qui ſpe prædæ illectus, ſpinas & vulnera non ſentit, nec perniciſſimi curſus laborem. Quid ergo nos propter illam cœleſtem prædā (hoc eſt, panem Angelorū) facere par eſt?

Apoſtolus dum fidem miris laudibus extulit certum eſt nō informem fidem (quam ſine charitate nihil eſſe dixerat) ſed fidē cum ijs quæ fidem ipſam conſequūtur (niſi vitio noſtro impediātur) intelligere. Fidem autē nō impeditam ſequitur charitas, & obediētia mādatorū Dei. Hinc Eccl. 32. legimus: In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ: hæc eſt enim cōſeruatio mādatorū. Qui credit Deo, attendit mandatis, & qui confidit in
1. Pet. 1. illo, non minoratur. Ideo Apoſtolus Petrus admonet, Miniſtrate in fide virtutē, in virtute aūt ſciā, ſciētia aūt abſtinentiā, &c. Itē Apoſt. ad Titum. 3. Fidelis ſermo: & de his volo te cōmonere, vt curent bonis operibus præeſſe, qui credunt Deo. Quemadmodum enim in his locis Apoſtolus dum fidem commendat, ex antecedentibus intelligit ſequentia (quod ad tropum Sinedoches pertinet) ita regius Propheta, dum toties ſpem, & fiduciam in Deum laudat, ex cōſequentibus per eandem figuram intelligit antecedentia. Spes enim viua, quæ animum in tribulatione roborat, & conſolatur, quæ tranquillū in tempeſtate efficit, & quæ in omni negotio alacriter, & fidenter ad Dominum confugere facit: illorum tantū eſt, qui omnia humana præſidia, vt fallacia, & infirma pro nihilo ducunt: quique vt ſe, & omnia ſua tradiderunt Deo, & eius intra ſe amicitiā quodammodo guſtauerūt, ita viciſſim omnia ab illo expectant, & cum magna ad illum fiducia accurrunt. Hoc enim modo fidelis ſeruus ſperat in fideli Domino, amicus in amico, filius in patre. Itaque vt bona cōſcientia ſemper fidit, ita mala ſemper trepida eſt: Peſſima enim ſpei cōtubernalis eſt mala conſcientia, quæ animum in ſpem ſe ſe attollere volētem, velut in medio curſu reuocat, & ab alto deducit. Cùm ergo regius Propheta illos commendat, qui ſpē omnem ſuā in vno Deo repoſuerūt, eos vtique deſignat, qui fidelis ſerui munus præſtiterunt, & teſtamenti ſiue pacti Domini leges fideliter ſeruauerunt. In hoc enim pacto tota Chriſtianæ perfectionis ſumma poſita eſt: vt videlicet homo omnes curas & cogitationes ſuas & amorem omnem, ſpretis rebus terrenis in vno Deo collocet: & omnia rurſum, quæ ad ſalutem & fœlicitatem ſuam ſpectāt, ab eo ſperet, & petat, cui ſe, & omnia ſua tradidit. Sic enim qui in excolenda vinea ſua omnem operam ponit, ab ea rurſum oīa quæ ad vitæ vſum neceſſaria ſunt, requirit. Sic etiam vxor, quæ ſe totam obſequio viri tradit, omnia viciſſim ab eodem expectat. Quod quidem fideliter Sponſa in Cant. præſtare ſe fatetur, cum ait, Cant. 2.
Dilectus meus mihi, & ego illi: quia enim ego illius tota ſum, ita totus ille meus eſt.

Sicut fides eſt de non viſis, ita etiā Rom. 8.
ſpes. Quod enim videt quis, quid ſperat? Sicut ergo tunc vel maximè locum habet fides, cum nulla ſubeſt humana ratio ad credēdum: ita tum maxime commendatur ſpes, cùm nulla ſubeſt in creaturis cauſa ſperandi, ſed omnia exitium, peſtemq; minantur: quando videlicet in ſpe contra ſpem credimus: quod cōtigit Su- Rom. 4.
ſannæ: cuius cor erat fiduciā habens in Domino, cum tamen ad mortem damnata duceretur.

Habe fiduciam in Domino ex to- Prou. 3.
to corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ. In omnibus vijs tuis cogita illū, & ipſe diriget greſſus tuos. Verba ſunt ſapientiæ plena: & quæ maximè

ximè vitæ veræ Chriſtianæ ſpē alūt: quæ non humanis viribus, ſed cœleſti ope potiſſimum nititur, totaque è cœlo pendet. De hac item ſpe eſt illud Eccleſiaſtici. Gemma gratiſſima expectatio præſtolantis: quocunque ſe vertit, prudenter intelligit.

Prou. 17.

Maximum ſpei incitamentum eſt, miſericordiam Domini non legendo ſolum, ſed multo magis experiendo cognouiſſe. Firma enim fiducia ſperat homo illum profuturum qui frequenter alias profuit. Hinc illud ex Pſalmo. Sperent in te qui nouerūt nomen tuum: quoniam non dereliquiſti quærentes te Domine. Cognoſcendi autem verbum hic vſurpauit, eo modo quo Ioannes in Epiſtola, cum ait, Qui non diligit, non nouit Deum. Eſt enim hæc cognitio non informis, ſed charitate formata: nō hac ſola, ſed multis etiam diuinæ pietatis experimentis aucta & confirmata. Talis enim cognitio firmiſſimam parit fiduciam. Vnde idem Ioannes ait. Scimus quia audit nos: quia habemus petitiones quas poſtulauimus ab eo. Item illud Pſalm. 16. Ego clamaui, q.a exaudiſti me Deus. Q. d. Quia exaudiſti ſæpe, ſpero nunc etiam quod me clamantem exaudies.

Pſal. 9. 1. Ioā 4. Cap. 5.

Mirabile ſpei robur præſeferunt illa Dauidis verba. Dominus illuminatio mea, & ſalus mea. & cętera quę ſequuntur. Huius autem ſpei firmitatem ex præteritorum periculorum, ac præſentium liberatione Vates ſanctus colligerat. Protinus namque addit, Quoniam abſcondit me in tabernaculo ſuo in die malorum, &c quæ ſequuntur. Simile eſt & illud ex eodem. Deus noſter refugium & virtus, adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis. Quid ex hoc ſequitur? Nimirum hanc eius benignitatem experti, nō timebimus, dū turbabitur terra, transferentur. m.i. c.m. Quid fortius, & animoſius dici potuit? Idem robur, eandemq; cauſam inſinuant illa verba Pſal. 30. Pro eo enim quod nos legimus, Eſto mihi in Deum protectorem &c. Hiero. ex Heb. vertit. Eſto mihi in lapidem fortiſſimum, & in domum munitā, vt ſalues me. Quia petra mea, & munitio mea tu es, &c propter nomen tuum, &c. Cauſam verò huius ſpei protinus ſubdit dicens. Exultabo, & lætabor, in miſericordia tua: quoniā reſpexiſti humilitatem meam, ſaluaſti de neceſſitatibus animam meam, Nec concluſiſti me in manibus inimici, &c. Nihil me ergo mirum, ſi qui hæc beneficia a Deo perceperat, tam firmum ab eo præſidium peteret, & expectaret. Ex præteritis enim futura ſperare didicerat, quod ſanctis omnibus familiare ſemper fuit.

Pſal. 26. Pſal 45.

Nemo de ſpe ſola ſibi blandiatur, niſi ſuos ei comites, timorem, fortitudinem, iuſtitiam, & patientiam adiūgat. Iuſtitiam enim ſimul cū ſpe exigit Propheta, cum ait, Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in Domino. Et Ioannes. Omnis ait qui habet hanc ſpem ſanctificat ſe, ſicut ille ſanctus eſt. Timorem verò, cū Pſal. ait, Ecce oculi Domini ſuper timentes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia eius. Fortitudinem autem, cum dixit, Expecta Dominum, viriliter age: & confortetur cor tuū, & ſuſtine Dominum. Patientiam verò exigit Apoſtolus, cùm ait. Patientia vobis neceſſaria eſt, vt volūtatem Dei facientes, reportetis promiſſionem.

Pſal. 4. 1. Ioan. 3 Pſal. 32. Pſal. 26. Hebr. 10.

Spei virtutem & perſeuerantiam oſtendit Propheta, cùm ait, Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi, & quæ ſequuntur. Hoc n. modo expectat quiſquis longanimiter expectando perſeuerat. Eſt autem ſpei ſingularis quidam fructus, non ſolùm a periculis liberatio, ſed etiam noua laus, & gratiarum actio, quem Propheta inſinuat, cum ſubdit,

Pſal. 39.

-dit, Et immiſit in os meum cãticum
nouum, carmen Deo noſtro. Nouũ
autem Canticum appellat, quod inu
ſitato & nouo affectu ac lætitia pro-
pter nouæ liberationis gratiam cani-
Pſal. 70. tur. Hinc etiam illud, Exultabunt
labia mea cum cantauero tibi, & ani
ma mea, quam redemiſti. Cęterum
ſpei huius fundamentum ſubdit ꝓpti
nus cum ait, Multa feciſti tu Domi-
Pſal 39. ne Deus meus, &c. Pro quo Hiero.
ex Hebr. vertit, Multa feciſti tu Do-
mine Deus meus mirabilia tua & co
gitationes tuas pro nobis: non inue
nio ordinem coram me. Si narrare
voluero & numerare, plura ſunt quã
vt narrari queant. Quibus verbis in-
numerabilia diuinę miſerationis exẽ
pla ſibi propoſuit, quibus animum
ſuum ad ſpem roborauit, & confir-
mauit. Hac enim ratione viri ſancti
ad bene ſperandum infirma corda
exſuſcitabant. Hoc fecit Iudith, hoc
Mathatias, filios ſuos ad pugnã pro
religione exhortans, enumeratis pri
ſtinis diuinæ benignitatis fauoribus,
& auxiliis. Hoc item eius filius Ma
chabæus, cum ad præliandum, mi-
litibus ſuis animos addere vellet.
Denique hoc eodem argumento ad-
uerſus Dominum pij homines, vti
ſolent, cum ab eo auxilium poſtu-
Pſal. 55. lant. Vnde eſt illud. Reminiſcere
miſerationum tuarum Domine, &
miſericordiarum tuarum, quæ à ſe-
culo ſunt.

Firma & ſolida ſpes in tribulatio-
Pſal. 24. ne probatur: qualẽ ſe habere Prophe
ta teſtatur. Pro eo.n. quod nos legi-
mus, Ab altitudine diei timebo, Hie-
ro. ex Hebr. vertit, In quacunque die
territus fuero, ego in te cõfidã. Alius
ſic vertit, In quacũque die timor in-
uaſerit me, ego in te ſperabo. Contra
tamen alij faciunt: qui dum omnia
tranquilla ſunt, ſperare ſe in Deo prę
dicant: cùm verò vis calamitatis in-
gruerit, ſpei protinus arma (quę tunc
Matt 14 vel maximè capere debebant) abij-
ciunt. Sic Petrus, tranquillo mari ſup
aquas ambulabat: eo verò cõcitato,
timuit: & fiduciæ ſimul ac vitæ nau-
fragium facere cœpit.

Quid eſt, quod ſpei virtus tãtope-
re in Pſalmis laudatur, vt vix Pſalm*
aliquis huius virtutis laudibus & cõ-
mendatione vacet? Multæ ſunt cau-
ſæ: ſed tres mihi pręcipuæ eſſe viden
tur. Prima quòd in Pſalmis, vir ſan-
ctus inter diuinarum laudum voces
aliq̃d ẽt petit à Domino, iuxta illud, Pſal. 18.
Laudans inuocabo Dominũ &c. Cę-
terum oratio præcipue fiducia & ſpe
diuinæ miſerationis nititur. Hinc Do Pſal. 90.
minus per eundem, Quoniã (inquit)
in me ſperauit, liberabo eũ. Et in Euã Mar. 11.
gelio, Quidquid orantes petitis, cre-
dite quia accipietis, & fiet vobis. Sic
autem credere eſt, confidere, & ſpera
re. Hanc autem ſpem & fiduciam vir
ſanctus allegat, vt quod poſtulat, im-
petret. Vnde ait, In te Domine ſpera- Pſal. 30.
ui, non cõfundar in æternũ. Et, Deus Pſal. 24.
meus in te confido, non erubeſcam.
Hæc igitur prima cauſa. Altera vero
eſt, quod huiuſmodi ſpes magno ſpe
rantibus emolumento eſt. Quiſquis
enim hac ſpe nitit̃ ſolutus curis om-
nibus, in ſumma pace & quiete vitã
agit, cùm omnem ſolicitudinem ſuã
in illum proiecerit, qui ſuper omnia
eſt: quemq; ſibi omnibus in rebus ſi-
ue ſecundis, ſiue aduerſis adeſſe, ſpe-
rat: vt qui omnes capillos ſuos nume
ratos habeat. Hæc aũt virtus difficilli
ma ad obtinendum eſt. Talẽ.n. ſpem
qualem hic deſcribimus qualemq;
literæ ſanctæ tantopere cõmendant,
nemo habere poteſt, niſi qui magna
diuinæ erga ſe charitatis indicia ex-
pertus eſt. In humanis quippe rebus
nemo tuto alicui homini fidit, nec
opẽ illius certo ſibi pollicetur niſi a
quo ſe familiariter diligi ĩtelligit, cu-
iuſq; ſæpe opẽ expertus eſt. Idem ẽt
in rebus diuinis locũ habet. Id autẽ
quod & vtiliſſimum, & difficillimũ
eſt, non mirum ſi & frequenter &
ſtudioſe

ſtudioſe commendetur: vt rei vtilitati & difficultati par ſit eius laus & commendatio. Tertia verò cauſa eſt quoniã virtus hæc maxime propria Chriſtiani hominis eſt. Vix enim virtus vlla eſt, cuius non ſit apud Gentiles Philoſophos veſtigium aliquod. Spei autem huius, quam hoc in loco deſcribimus (quæ videlicet cum nulla ſubſint humana præſidia, diuinæ prouidentię fiducia nititur, & ſupernaturalem de cœlo, reluctante penè humana ratione, opẽ expectat: qua-
Dan. 13. lẽ in media morte habuit Suſanna) apud Gentiles philoſophos, quod ego ſciam, nulla mẽtio fit. Vix enim prouidentiam confitentur, nedum vt hanc paternam Dei erga pios curam confiteantur.

Fiducia in ſe, vel creaturis.

COLLE. SI obliti ſumus nomen Dei noſtri, & ſi expãdimus manus noſtras ad Deum alienum, nonne Deus requiret iſta? Ad Dei gloriã maxime pertinet, vt ad illum tanquam ad malorum omnium depulſorem & bonorum omnium fontem, in omni preſſura manus ſupplices tẽdamus. Quo fit, vt quiſquis in calamitatibus ſuis Dei oblitus, amicis, conſanguineis, opibus, gratia, & potẽtia, aut propria prudentia nititur, is toties ad Deos alienos, manus ſuas quodãmodo expandat, quod hic Propheta à ſe alieniſſimum eſſe demonſtrat.

Habe fiduciã in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ. Omnes qui relicto Deo ſibi ſuiſque opibus aut viribus fidunt: & his ſolum præſidijs ab inſtantibus malis eripi cõtendunt, turrim quodammodo Babylonis ædificãt: cuius prę ſidio ab inundatione variarum calamitatum liberẽtur. Quorum omniũ
Iſai. 20. finis confuſio eſt Hinc Eſaias, Et cõfundentur ab Æthiopia ſpe ſua, & ab Aegypto gloria ſua, in quibus ſpẽ ſuam & gloriam Iudæi collocarant. Et dicet habitator Inſulæ huius, Ecce hæc erat ſpes noſtra ad quos confugiebamus in auxilium, vt liberarẽt nos à facie regis Aſſyriorum: & quomodo effugiemus nos? Et Hier. 2. Ab Aegypto confunderis, ſicut confuſa es ab Aſſur. Longe tamen aliud ſibi Dauid præſidium propoſuerat cum ait, Non enim in arcu meo ſperabo &c. Et iterum, In te eripiar à tentatione & in Deo meo tranſgrediar murum. Inter huius autem fiduciæ fructus, ille præcipuus eſt, quod magnam in tribulationibus pacem & quietem præſtat. Vnde eſt illud, In pace in id ipſum dormiam & requieſcam. Quare? Quia tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me. Virum quoque iuſtum qui ſpem omnem ſuam poſuit in Deo comparat Hiere Hier. 17
mias ligno iuxta decurſus aquarum plantato, quod in tempore ſiccitatis, non erit ſolicitum: quia videlicet omnem ſolicitudinem ſuam proiecit in Deum. Ad hanc tamen Philoſophiã vere Chriſtianam pauci admodum pertingunt. Prou. 10

Subſtãtia diuitis vrbs fortitudinis eius, pauor pauperum egeſtas eorũ. Propter hoc autẽ Apoſtolus ab hoc finitimo diuitijs malo diuites deterreri præcipit, cum Timotheo pręſcribit, Diuitibus huius ſæculi præcipe, nõ ſublime ſapere, nec ſperare in incerto diuitiarum: ſed in Deo viuo. Scriptum eſt enim, Qui confidit in diuitijs ſuis, corruet, iuſti autẽ quaſi virens folium germinabunt. Quantum vero diſcrimen fit inter ſpem in Deo & in creaturis, late Dauid proſequitur Pſal. 32. ab eo verſiculo qui Iſai. 32.
incipit, De cęlo reſpexit Dominus, vidit omnes filios hominũ, vſq; ad finẽ Pſal. vide locum. Contra eos vero qui neglecto Deo, ſpem ſuã vel in ſe vel in præſidijs creaturarum ponũt, eſt illud eiuſdẽ Prophetæ, Videbunt Pſal. 51.
iuſti, & timebunt, & ſuper eum ride-

bunt, & dicent, Ecce homo qui non poſuit Deum adiutorem ſuum: ſed ſperauit in multitudine diuitiarum ſuarum, & præualuit in v.ſ. vel vt alij vertunt, Corroborauit ſe dolis. Ego autem ſicut oliua fructifera in domo Dei, ſperaui in miſericordia Dei &c.

Pſal. 67. Pro eo quod nos legimus, Qui exaſperant, qui habitant in ſepulchris, Hiero. ex Hebr. vertit, Increduli autē habitabunt in ſiccitatibus, Alij vero, habitabunt terram vaſtam. Quod eundem ſenſum reddit. Hunc autem

Hier. 27. locum late explanat Hiere. Cum ait, Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, Erit enim quaſi miricæ in deſerto, & non videbit cum venerit bonum ſed habitabit in ſiccitate in deſerto, in terra ſalſuginis & inhabitabili.

Contra eos qui Dei ſui obliti, totos ſe ad humana præſidia confetūt, ſunt duo inſignia loca apud Eſai. Væ filij deſertores &c. Eſai. 30. Et, Vę qui deſcendunt in Aegyptum ad auxilium &c. Eſai. 31. Spes tamen hæc in Deo non excludit humana conſilia. Cuius rei exemplum habemus in Abraham: qui cum Deum haberet protectorem, fame tamen vigente in Aegyptum deſcendit, vxorique præcepit vt ſe eius ſororem appellaret, ne propter eximiam eius pulchritudinem interficeretur, ſi vir eius crederetur. Cum hoc tamen conſilium inijſſet, nequaquam ab Deo ſpem ſuſtulit, qui eius cauſam immiſſis grauiſſimis plagis tutatus eſt. Verum illud magis mirabile, quod Ioſeph admonitus ab Angelo, vt in Aegyptum cum puero & matre eius fugeret, noctis tenebras, & ſolitudinem ad fugæ opportunitatem captauit, cum is tamen fugeret, cuius omnia ſubiacent poteſtati.

Deſperatio, præſumptio.

Solet mœſtum animum ſpes vel falſa fouere. Gregor. mor. lib. 8. cap. 11. Gregor.

De creatore deſperat, qui in creatura ſpem ponit. Sicut is qui dicebat, Anima mea habes multa bona. Gregor. 22. mor. c. 2.

Superbus dùm multa bona ſe ſimulat habere, quę non habet, perdit etiam illa, quæ habet. Greg. mor. lib. 15. cap. 5.

Quidā dum boni aliquid faciunt, iniquitatum ſuarum protinus obliuiſcuntur, atque eo ſe iam ſanctos æſtimant, quo peccatorum ſuorum memoriam declinant: At ſi diſtrictionem Iudicis attenderent, plus de malis metuerent, quam de bonis imperfectis exultarent. Debitores enim ſunt agendorum. Gregor. 22. mor. cap. 6.

Obdurate viuit, ſiue qui non conuertitur, deſperans de indulgentia peccatorum, ſiue qui ſic de miſericordia Dei ſperat, vt vſque in finem vitæ ſuæ in ſuorum criminum peruerſitate permaneat. Auguſt. de fide ad Petrum. Auguſt.

Lubrica ſpes eſt, quæ inter fomenta peccati ſaluari ſe ſperat. Idem de ſingul. Cle.

Latro agnouit, Petrus negauit. In Petro demonſtratur queque iuſtum non de ſe præſumere: in latrone nullum impium debere diffidere conuerſum. Timeat ergo bonus, ne pereat per ſuperbiam, & malus non deſperet per multam malitiam. Idem in lib. de Sym.

Clauſis ex deſperatione creſcit audacia: & cum ſpei nihil eſt, ſumit arma formido. Libenter cupit commori, qui ſine dubio ſcit ſe eſſe moriturum. Ideoque Scipionis laudata ſententia eſt, qui dixit, viam hoſtibus qua fugerent, inueniendam. Veget. lib. 4. de re milit. Veget.

¶Grauiſſi-

COLL. ¶ Grauiſſime offenditur caſtiſſima vxor, cum vir de eius pudicitia diffidit. Quam grauiter ergo parens ille miſericordiarum, & bonitatis abyſſus feret, quod nos toties de illius bonitate & miſericordia, cum pericula nos vrgent, diffidamus? Grauiter. n. cum in Euangelica hiſtoria contra hanc hominum diffidentiam commotum videmus. O generatio (inq̃t) incredula, & peruerſa: quãdiu apud vos ero? quouſque vos patiar? Mar.9.

Quas tenebras obfundat animis præſumptio declarant illa Salomonis verba, Vidiſti hominem ſapientẽ ſibi videri? Magis illo ſpem habebit ſtultus. Hinc illud Apoſtoli, Si quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cũ nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Hoc eſt, non eget Dæmone ſeductore, ſed ipſe ſibi, dum hoc exiſtimat, Dęmon eſt. Prou.26 Galat.9.

Quæ in literis ſanctis de paterna Dei cura, & prouidentia ſcribuntur ad pios præcipue pertinet: quæ vero de ſeueritate iuſtitiæ ad peccatores maxime: quamuis ne hi quidẽ prorſus à miſericordia Domini excludantur. Vnde eſt illud, Oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum. Vultus autem Domini ſuper facientes mala, vt p.d.t.m.e. Item Eccle.12. Altiſſimus odio habet peccatores, & miſertus eſt pœnitentibus. Item, Miſericordia, & ira ab illo cito proximant, & in peccatores reſpicit ira illius. Item apud Eſdram. Manus Dei noſtri ſuper omnes qui quærunt illum in bonitate: & imperium eius & furor ſuper omnes qui derelinquunt eum. Item Sapien. 3. Gratia Dei & miſericordia in ſanctos eius, & reſpectus in electos illius. Cũ hæc igitur ita ſint, improbi hanc Domini lenitatem, & miſericordia (quæ ad pios potiſſimum pertinet) ad ſe trahunt: atq; hinc, perſeuerandi in peccatis occaſionem arripiunt: quæ quidem vetuſtiſſima, & maxima hoſtis antiqui fallacia eſt, Pſal. 33. 1.Eſdr.8.

Quantum Deo diffidentiæ peccatum diſplice at, facile declarat pœna Moyſi & Aaron: qui propter hoc ab ingreſſu ꝓmiſſæ terræ ꝓhibiti ſunt. Quia, inquit, nõ credidiſtis mihi, vt ſanctificaretis me coram filiis Iſrael, nõ introducetis hos populos, &c. Numer.20 Et mox, Pergat, inquit Dominus, Aaron ad populũ ſuum, non. n. intrabit terram &c. Eo ꝙ incredulus fuit ori meo ad aquas contradictionis. Quodq; mirabilius eſt, Moſes, q̃ tantam in oculis Domini inuenit gratiam, qui facie ad faciem cum eo loquebatur, ſicut homo loqui ſolet ad amicum ſuum: qui deniq; toties Domini aduerſus populũ ſæuientis indignationẽ oratione placuit, pęnæ huius remiſſionem impetrare non potuit: imo cum eam ſuppliciter à Domino peteret, non exaudiuit eum, ſed dixit ei, Nequaquam vltra loquaris hac de re ad me. Deut.4. Qua in re & diuinæ cenſuræ ſeueritas, & diffidentiæ & incredulitatis malitia aperte cognoſcitur. Num.20

Amor in communi.

NOn amatur, quod propter ſe non amatur.

Quid eſt amor, niſi quædam vita, duo aliqua copulans, vel copulare appetens: amantem ſcilicet & quod amatur. Idem. Auguſt.

Verus amor, non ſentit amaritudinem ſed dulcedinẽ: quia ſoror amoris dulcedo, ſicut ſoror odij eſt amaritudo. Idem. 13. confeſ.

Qui amat nõ laborat: omnis enim labor non amantibus contrarius eſt. Solus amor eſt, qui nomen difficultatis erubeſcit. Idem, ibidem.

Nulla maior eſt ad amorem inuitatio, quam præuenire amantem: & nimis durus eſt animus, qui ſi dilectionem nolebat impendere, nolit rependere. Idem de catech. rudi.

Hæc eſt perfecta iuſtitia, qua potius potiora, & minus minora diligimus. Idem de vera relig.

Bernar. Mens amore occupata ſui iuris non eſt.

Non eſt præſentior ſpiritus noſter vbi animat, quam vbi amat: niſi forte magis putetur eſſe, vbi vinctus ex neceſſitate tenetur, quam quo ſponte & alacri fertur voluntate. Idem de præcep. & diſpenſ.

Dionyſ. Amor corporalis non verus amor eſt: ſed imago potius, ſeu magis à vero amore prolapſio. Diony. de di. no. cap. 4.

Hierot. Amor eſt vis quædã commiſcens: qua ſuperiora prouidẽt inferioribus æqualia ſibi mutuo ſociantur: inferiora ad ſublimiora conuertuntur. Hieroth. apud Dionyſium.

Catull. Difficile eſt longum ſubito deponere amorem.

Verg. Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis?

Propert. Solus amor morbi non odit artificem.

Pli. Iun. Nihil magis amorem incitat, quã carendi metus.

Ouid. Nox, & amor, vinumq; nihil moderabile ſuadent.

Illa pudore vacat, liber amorque metu.

Ariſtot. Amatores facile aggrediuntur terribilia cauſa concupiſcentiæ.

Quod cum maiore labore acquiritur, magis diligitur. Idem.

Plato. Amore captus in proprio corpore mortuus eſt, viuit in alieno.

Cicer. Sine ſtudio & ardore quoddam amoris, in vita nihil quicquam fit egregium. Cicero. 1. de orat.

COLLE. ¶ Sicut miſtorum corporum motus naturam ſequitur elementi prędominantis (quo fit, vt quædam deorſum quædam ſurſum ferantur:) ita plane motus & actiones noſtræ, naturam amoris in corde noſtro dominantis ſequuntur. Si n. amor Dei dominetur omnes curas & cogitationes noſtras ad Deum traducit: ſi vero amor ſui velut tyrãnus quidam obtineat principatum, ſimili ratione omnia, & diuina & humana, ad ſuum trahit cõmodum, & obſequium. Amor quippe voluntati dominatur: ipſamq; cũ re amata conglutinat: voluntas vero cæteras poſt ſe vires animæ trahit. Hinc illud Auguſtini. Pondus meũ, amor meus: quocunq; feror, amore feror. In quibus verbis, amorem eſſe omnis motus noſtri principiũ, aperte definit. Quo fit, vt tales animi noſtri motus & affectus ſint, quales amor noſter eſt: Itaque terrenorum amor, terrenos atq; carnales: Dei vero atque cœleſtium rerum amor, cœleſtes, atque diuinos facit.

Amor in Deum.

Gregor. PRobatio ſanctitatis, non eſt ſigna facere, ſed vnumquemque vt ſe diligere. De Deo autem vera cognoſcere, de proximo vero meliora, quã de ſemetipſo ſentire. Greg. in mor.

Per amorem Dei amor proximi gignitur: & per amorẽ proximi amor Dei nutritur. Greg. vbi ſupra.

Minus proximum amare conuincitur, qui non cum eo in neceſſitate illius, etiam ea quæ ſibi ſunt neceſſaria partitur. Idem.

Sancti viri amando diſcunt, quod docendo proferunt. Gregor. ſuper Ezechi.

Ille in amore Dei maior eſt, qui ad eius amorem plurimos trahit. Greg. in hom.

Machina mentis vis amoris, quę illam, & à mundo extrahit, & in alta tollit. Greg. vbi ſupra.

Charitas iã multiplicata, maioribus æſtuat deſideriis ad vitã: quò ſpiritus, ẽt per cruciatus corporis anhelat peruenire. Deſideria enim ſua vix capiens præ amore cœleſtis patriæ, ipſas etiam pęnas amat: omne quod

affligit,

affligit, requiem putat: amarum omne dulce æſtimat. Tranſire etiam per mortem appetit, vt plenius obtinere vitam poſſit. Greg. mor. lib. 7. c. 7.

Dilectio per timorē naſcitur, ſed creſcendo in affectum permutatur. Greg. vbi ſupra. c. 11.

Cant. 8. Fortis eſt vt mors dilectio: quia videlicet mentem quam ſemel cœperit, à delectatione mũdi funditus occidit. Gregor. vbi ſupra. c. 12.

Sæpe hoſtis callidus, cum imparatam mentem ad tollerantiam videt, quid ab ea maxime diligatur exquirit, & ibi ſcandali laqueos inſerit: vt quo magis res quæque diligitur, eò per eam facilius perturbetur. Greg. in mora.

Charitatis & pietatis miracula amate: quæ tanto ſecuriora ſunt, quãto & occultiora, & de quibus apud Deum, eo maior fit retributio, quo apud homines minor eſt gloria. Greg. in hom.

Non clareſcit anima fulgore æternæ pulchritudinis, niſi prius hic arſerit in officina charitatis. Gregor. moral. lib. 18. capit. 14. vide locum.

Gregor. ſuper illud Iob. 28. Lapis ſolutus calore in æs vertitur, ſic ait, Tunc cum cor durum & diuini amoris igne frigidum, eodem igne tangitur & liquatur, vt deſideriornm æſtu ardeat, qui prius inſenſibilis manebat. Ex quo ardore emollitur ad amorem, & roboratur ad operationē. mor. 18. c. 16.

Greg. ſuper illo Ezec. 40. Menſus eſt thalamum vno calamo in longũ, & vno calamo in latum, & inter thalamos quinque cubitos, ſic ait, Qui ſunt in ſancta Eccleſia thalami, niſi eorum corda in qnibus animę per amorem Sponſo inuiſibili iunguntur? Sic fit vt eius deſiderio mens ardeat, nulla iam quæ in mundo ſunt concupiſcat, præſentis vitæ longitudinem pęnã deputet, exire feſtinet, & amoris amplexu in cęleſtis Spõſi viſione requieſcere. Mens itaq; quæ iam talis eſt, nullam præſentis ſæculi conſolationem recipit: ſed ad illam quã diligit, medullitus ſuſpirat: feruet, anhelat, anxiatur. Vilis ei fit ipſa ſalus ſui corporis, quia trãfixa eſt vulnere amoris. Vnde & in Canticis dicit, Vulnerata charitate ego ſum. Mala autē eſt ſalus cordis, quæ dolorem huius vulneris neſcit. Cum vero anhelare iã in cęleſti deſiderio, & ſentire vulnus amoris cęperit, fit anima ſalubrior ex vulnere, quæ prius ægrotabat ex ſalute. Hom. 15. ſuper Ezechi.

Auguſt. ſuper illud, Lętifica animã ſerui tui, quoniam ad te Domine animã meã leuaui, Recte inquit, admonet Chriſtus membra ſua, vt ſurſum corda habeãt. Audiãt ergo & faciãt: leuēt ad cęlũ, qđ male eſt in terra. Ibi enim non putreſcit cor, ſi leuetur ad Deũ. Frumentũ ſi haberes in inferioribus, ne putreſceret, leuares ad ſuperiora: frumēto tuo quæris mutare locũ, & cor permittis in terra putreſcere? Stans in terra, in cęlo es, ſi diligas Deũ. Non enim ſic leuatur cor, quomodo leuatur corpus. Corpus vt leuetur, locũ mutat, cor vt eleuetnr, volũtatē mutat. Quoniã ad te Dñe animã meam leuaui. Aug. ſup. Pſal. 85. Auguſt. Pſal. 85.

Hic, qđ eſt aurũ, nõ põt tibi eſſe argentũ: quod vinũ eſt, non poteſt tibi eſſe panis: quod tibi lux eſt, non poteſt eſſe potus: Deus tuus totum tibi erit. Manducabis eum, ne eſurias: bibes eum, ne ſitias: illuminaberis ab eo, ne ſis cęcus: fulcieris ab eo, ne deficias: poſſidebit te, totũ integrũ, totus ĩteger. Anguſtias nõ tibi patieris, ꝓpter aliud, cũ quo totũ poſſidebis: totũ habebis, totũ & ille habebit: qa tu & ille vnũ eritis. Aug. ſup. Pſal. 36.

quid tibi placet in ſæculo? Quid eſt quod vis amare? Quocunque te corporeis ſenſibus cõuerteris, occurrit tibi cęlum, occurrit tibi terra. Qđ amas in terra, terrenum eſt: Quod amas & in cœlo iſto viſibili, corporeum

reum eſt. Vtrobique amas, & vtrobique laudas. Quomodo laudandus eſt ille, qui fecit iſta quæ laudas? Iā ergo diu occupata vixiſti, & deſideriorum diuerſitate verberata portas plagas ſauciata: diuiſa p amores multos, vbique inquieta, nuſquam ſecura. Collige te ad te ipſam: quicquid tibi foris placebat, quære quem habeat authorem. Nihil melius in terra verbi gratia quam hoc, & illud: aurum, argentū, animalia, arbores amœnitates, totam terram cogita. Quid melius in cęlo, Sole, Luna, ſyderib⁹? totum cœlum cogita. Omnia iſta ſimul bona valde, quia fecit Deus omnia bona valde. Vndique pulchritudo operis tibi commēdat artificem. Miraris fabricam, ama fabricatorē. Nō ita occuperis in eo quod factum eſt, vt recedas ab illo qui fecit. Hæc enim quibus occuparis, ſub te fecit: quia ſub ſe ipſo te fecit. Si hærebis ſuperiori, calcabis inferiora: ſi autem recedas à ſuperiore, iſta tibi in ſupplicium conuertentur. Auguſt. ſuper Pſal. 145.

Quid mihi es? Miſerere, vt loquar, Quid tibi ſum ipſe vt amari te iubeas à me, & niſi faciam, iraſcaris mihi, & mineris ingentes miſerias? Hei mihi. Parua ne eſt ipſa miſeria, ſi non amem te? Auguſt. confeſſ. lib. 1. c. 5.

Scis ergo occultorū cognitor De⁹, quoniam cęlo, terra, & omnibus quę in ea ſunt, tu mihi acceptior, tu mihi amabilior es, diligo enim te ſuper cęlum & terram, & cętera omnia, quæ in eis ſunt, imo amore nominis tui, quæ tranſitoria ſunt, proculdubio amanda non ſunt. Amo te Deus me⁹ amore magno, magiſque te amare cupio? Da mihi vt amem te ſemper quantum volo, quātum debeo, vt tu ſol⁹ ſis tota & omnis meditatio mea. Te meditor per dies ſine ceſſatione: te ſentiam per ſoporem in nocte: te alloquatur ſpiritus meus: tecum fabuletur mens mea. Fœlices, qui nihil aliud diligunt, nihil quærunt, nihil etiam cogitare dedicerunt. Fœlices, quorū ſpes tu ſolus es, & omne opus cor eorum oratio. Aug. in medi.

Immēſus es Domine, & ideo ſine menſura debes amari, & laudari ab ijs quos tuo pretioſo ſanguine redemiſti. Amator hominum benigniſſimè, clemētiſſimè Domine, & ęquiſſimè iudex, cui omne iudicium dedit Pater: diſcernis hoc rectum & iuſtū eſſe, vt filij huius ſeculi, noctis tenebrarum præſtantiori deſiderio, virtute, atque ſtudio diligant & quærant perituras diuitias, & fugitiuos honores, quàm nos ſerui tui diligamus te Deum noſtrum, per quem facti & redempti ſumus? Si enim homo hominem tanta diligit dilectione, vt alter alterum vix patiatur abeſſe: ſi Sponſa ſponſo tanto mentis cōglutinatur ardore, vt præ magnitudine amoris nulla perfrui valeat requie, chari ſui abſentiam non ſine magno mœrore ferens: qua ergo dilectione, quo ſtudio quo feruore anima quā ſpōſaſti tibi fide & miſerationibus, debet diligere te verum Deum, & pulchrum Sponſum: qui nos ſic amaſti, & ſaluaſti, qui pro nobis tot, tanta, & talia feciſti? Auguſtinus in Meditatio.

Væh miſeræ animæ, quæ Chriſtū non quærit, nec amat, arida manet, & miſera. Perdit quod viuit, qui Deū non diligit. Anima, quæ te non quærit, ac diligit, mundum diligit, peccatis ſeruit, vitijs ſubiecta eſt, nūquam ſecura eſt. Aug. in Manuali.

Charitas vt perficiatur naſcitur: cum fuerit nata, nutritur: cùm fuerit nutrita, roboratur: cum fuerit roborata, perficitur: cum ad perfectum venerit, quid dicit? Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Idem ſuper. 1. cano. Ioh.

Mihi videtur quod diffinitio breuis & vera virtutis eſt, ordo amoris. Idem. de ciui. Dei.

In dilectione virtus non eſt, niſi diligere,

diligere, quod diligendum eſt. Id eligere, prudentia eſt: nullis inde auerti moleſtijs, fortitudo eſt: nullis illecebris, temperantia eſt: nulla ſuperbia, iuſtitia eſt. Quid autem eligamus, quod præcipue diligam*, niſi id quo nihil melius inuenimus? Hoc Deus eſt: cui ſi aliquid diligendo vel præponimus, vel æquamus, nos ipſos diligere neſcimus. Idem in epiſt.

Minus Domine te amat, qui aliquid tecum amat, quod non propter te amat. O amor qui ſemper ardes, & nunquam extingueris, charitas Deus meus accende me. Continentiam iubes? da quod iubes & iube, quod vis. Idem in lib. confeſſ.

Pondus non ad ima tātum eſt, ſed ad locum ſuum. Ignis enim ſurſum tendit, deorſum lapis. Minus ordinata, inquieta ſunt: ordinantur & quieſcunt. Pondus meum, amor meus: eo feror quocunque feror. Idem ibidem.

Charitas in aduerſitatib* tolerat, in proſperitatibus temperat, in duris paſſionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tentatione tutiſſima, in hoſpitalitate latiſſima, inter veros fratres lætiſſima, inter falſos patientiſſima. Idem de laude charitatis.

Charitas inter opprobria ſecura eſt, inter odia benefica, inter iras placida, inter inſidias innocens, in iniquitate gemens, in veritate reſpirās, in virtute congratulans. Idem ibidē.

Non melius, neq; decentius, quā per dilectionem repēdi poteſt, quod per dilectionem datum eſt. Idem in medita.

Illas quatuor virtutes, quarum ita eſt in mentibus vis, vt nomina in ore ſunt omnium, ſic etiam diffinire nō dubitem: vt temperātia ſit amor integrum ſe præbens ei quod amatur. Fortitudo, amor facilè tolerans omnia propter id quod amatur. Iuſtitia, amor ſolo amato ſeruiēs, & propterea rectè dominans. Prudētia, amor ea à quibus adiuuatur, ab eis quibus impeditur, ſagaciter eligens. Idem de moral. Eccleſ.

Recta voluntas eſt bonus amor, & voluntas peruerſa, malus amor. Amor ergo inhiās habere quod amatur, cupiditas eſt. Id autem habens, eoque fruens, lætitia eſt, Fugiens, qd ei aduerſatur, timor eſt: idque ſi acciderit ſentiens, triſtitia eſt. Proinde mala ſunt iſta, ſi malus eſt amor: bona, ſi bonus. Idem de ciuitate Dei.

Apud nos iuxta ſcripturas, ſanamque doctrinam ciues ſanctę ciuitatis Dei in huius vitæ peregrinatione ſecundum Deum viuentes, metuunt, cupiuntque, dolent, gaudentque: & quia rectus eſt amor eorum, iſtas omnes affectiones rectas habent. Idem ibidem.

Tanta eſt charitatis virtus, vt etiam Prophetia, & martyrium ſine illa nihil eſſe credantur. Idem.

Sordes animi ſunt amor quarumlibet rerum præter animum, & Deū, à quibus ſordibus quanto quiſque eſt purgatior, tantò verius & facilius intuetur. Idem de vtili cred.

Duas ciuitates, duo faciunt amores. Hieruſalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor ſæculi. Interroget igitur ſe vnuſquiſque quid amet, & inueniet, vnde ſit ciuis. Idē ſuper Pſal. 64.

Ad Deum qui vbique præſens eſt, vbique totus, non pedibus licet ire, ſed moribus. Mores autem noſtri nō ex eo quod quiſque nouit, ſed ex eo quod diligit, diiudicari ſolent: nec faciunt bonos vel malos mores, niſi boni, vel mali ſint amores. Idem in Epiſt. ad Macedo.

O ſi poſſemus incitare homines, & cū ipſis pariter excitari, vt tales eſſemus amatores vitæ permanentis, quales ſunt homines amatores vitæ fugientis. Idē de doctrina Chriſtia.

Scriptura & creatura, ad hoc ſunt, vt ipſe quæratur, ipſe diligatur qui ipſam

ipſam creauit, & illam inſpirauit. Idem.2.de Trinit.

Hæc ſciētia nihil præcipit, niſi charitatem: nihil culpat, niſi cupiditatē. Quicquid ergo ad hoc pertinet, proprium eius eſt. Idem.3.de doctrina Chriſtiana.

Radix omnium bonorum eſt charitas; & radix omnium malorum eſt cupiditas: ſimul ambæ eſſe non poſſunt: quia niſi vna radicitus euulſa fuerit, alia plantari non poteſt: ſine cauſa aliquis conatur ramos incidere, ſi radicem non contendit euellere. Idem homil 7. ſuper Ioan.

Dilectio ſola diſcernit inter filios Dei, & filios Diaboli. Signent ſe omnes ſigno crucis: reſpondeant omnes amen: cantent omnes alleluia: baptizentur omnes, intrent eccleſias, impleant parietes baſilicarum, non diſcernuntur filij Dei à filijs Diaboli, niſi charitate. Qui habent charitatē, nati ſunt ex Deo.

Magna hominis miſeria cum illo non eſſe, ſine quo non poteſt eſſe. Et tamen ſi eius non meminit, nec diligit, cum illo non eſt. Idem de Trinita.

Deo nos fides excitat, ſpes erigit, charitas iungit. Idem in ſoliloq.

Bernar. Vide quo modo, imo quam ſine modo à nobis Deus amari meruit, qui prior ipſe dilexit nos, tantus & tantum, & gratis tātillos, & tales. Bernar. de diligendo Deo.

Non ſine præmio diligitur Deus: & ſi abſque præmij intuitu ſit diligēdus: Vacua namque vera charitas eſſe non poteſt: nec tamen mercenaria eſt: quippe non quærit quæ ſua ſunt: affectus enim amoris non eſt contractus venditionis. Idem ibidem.

Seruite in charitate illa, quæ timorem expellit, labores non ſentit, meritum non intuetur, præmium non requirit, & tamen plus omnibus vrget. Idem de præcepto, & diſ.

Mens quam ſemel affecerit charitas, ſui iuris eſſe non ſinitur: metuit quod neſcit, dolet quod nō oportet, ſolicitatur pluſquā voluerit, & vnde noluerit. Idem in Epiſt.

Sapientia eſt Deus: & vult amari non ſolum dulciter, ſed & ſapienter: alioqui facillime zelo tuo ſpiritus illudet erroris, ſi ſcientiam negligas. Non enim habet callidus hoſtis machinamentum efficacius ad tollendā de corde dilectionem, quàm ſi efficere poſſit, vt in ea incaute, & non cum ratione ambuletur. Idem ſupra Canti.30.

Non poteſt capere ignitum eloquium frigidum pectus: quomodo enim Græcè loquentem non intelliget, qui Græcum linguam nō nouit nec latine loquentem, qui latinus nō eſt: & ita de cæteris: Sic lingua amoris ei qui non amat, barbara erit: erit inquam, ſicut æs ſonans, & cymbalū tinniens. Idem in ſermo.

O iugum ſancti amoris, quàm dulciter capis, glorioſe illaqueas, ſuauiter premis, delectabiliter oneras, fortiter ſtringis, prudenter erudis. O fœlix amor, ex quo oritur ſtrenuitas morum, puritas intentionum, ſubtilitas intellectuum, deſideriorum ſanctitas, operum claritas, virtutum fœcunditas, meritorum dignitas, præmiorum ſublimitas. Idem lib. de diligendo Deum.

Vultis à me audire, quare & quomodo diligendus eſt Deus? & ego dico, quod cauſa diligendi Deū, Deus eſt: modus ſine modo diligere. Ob duplicem cauſam dico Deum propter ſe diligendum, vel quia nihil iuſtius, vel quia nihil fructuoſius diligi poteſt. Idem lib. de amore Dei.

Omnino propter māſuetudinem quæ in te prædicatur, currimus poſt te Domine Ieſu: audientes quod nō ſpernas pauperem, peccatorem non abhorreas. Non horruiſti confitentē latronem, non lachrymantem peccatricem, nō Chananæam ſupplicantē,

non

non deprehenſam in adulterio, non ſedentem in teloneo, non ſupplicantem publicanum, non negantem diſcipulum, non perſecutorē diſcipulorum, non ipſos crucifixores tuos. In odorem horum vnguentorum currimus. Idem ſuper Canti.

O bona mater charis: quæ ſiue foueat infirmos, ſiue exerceat prouectos, ſiue arguat inquietos diuerſis diuerſa exhibens, ſicut filios diligit vniuerſos: Cum te arguit, mitis eſt, cum blanditur, ſimplex eſt: pie ſolet ſæuire, ſine dolore mulcere, patienter nouit iraſci, humiliter indignari. Idem in Epiſt.

Dignus plane eſt morte, qui tibi Chriſte recuſat viuere: & qui tibi nō ſapit deſipit: & qui curat eſſe niſi propter te, pro nihilo eſt, & nihil eſt. Propter te ipſum Deus feciſti omnia: & qui eſſe vult ſibi, & non tibi, nihil eſſe incipit inter omnia. Idem ſuper Canti.

Super illud Pſalmi, Quid retribuā Domino, &c. Quando ignorabam, me inſtruxit: quando errabam me reduxit: quando peccabam me correxit: quando ſteti, me tenuit: quando cecidi, me erexit: quando iui, me duxit: quando veni ad ipſum me ſuſcepit: nec pro his omnibus quid repen dam habeo, niſi tantum, vt diligam. Non enim melius, nec decentius, quàm per dilectionem rependi poteſt, quod per dilectionem datū eſt. Idem vbi ſupra.

Dicit fides. Parata ſunt magna, & inexcogitabilia à Deo fidelibus ſuis. Dicit ſpes, Mihi illa ſeruantur. Sed charitas ait. Curro velociter ad illa. Idem ſuper, Qui habitat.

Lactan. In cæteris quidem rebus laudatur mediocritas: in amore vero qui plurimum habuerit, is Deo charior fit.

Ricard. Amor eſt dulcedo ſaporis intimi: & quanto ardentius amat, tanto ſuauis guſtat. Cingulum, quo cingitur amor eſt gaudium ſpei: quia vbi eſt amor, ibi eſt ſpes, ibi gaudium: vbi ſpiritualis amor, ibi ſpirituale gaudium.

Verus amor veritatem amat, in veritate iudicat, pro veritate certat, cū veritate opera conſummat. Beda ſuper Lucam. Beda.

Si vis perfecte purgari à vitijs, inquantū præuales, accende in te ignē diuini amoris: Si dulcedinem diuini amoris perfecte guſtaueris, de temporali dulcedine non curabis. Rabanus in ſermone. Raban.

Amor diuinus eſt ignis, lux, mel, vinum, ſol. Ignis in meditatione, purificans mentem à ſordibus. Lux eſt in oratione mentem irradians claritate virtutum. Mel eſt in gratiarum actione, mentem dulcorans dulcedine diuinorum beneficiorū. Vinum eſt in contemplatione, mentem inebrians ſuaui & iucunda delectatione. Sol eſt in æterna beatitudine, mentem clarificans ſereniſſimo lumine, & ſuauiſſimo calore, mentem exhilarans ineffabili gaudio, & perenni iubilatione. Idem in ſermo.

Principium noſtræ ſalutis ſapientiæque, timor Domini eſt. De timore Domini naſcitur compunctio ſalutaris. De compunctione cordis procedit abrenunciatio, id eſt nuditas, & contemptus omnium facultatum. De nuditate humilitas procreatur. De humilitate mortificatio voluntatum generatur. De voluntatum mortificatione extirpantur, atque marceſcunt vniuerſa vitia. Vitiorum expulſione virtutes fructificant, atque ſuccreſcunt. Virtutum pullulatione puritas cordis acquiritur. Per cordis puritatem Apoſtolicæ charitatis perfectio poſſidetur. Caſſia. de inſtitutione monachorum lib. 4. Io. Caſſ.

Ecce quid à te requirit immenſa illa pietas, quod facile poſſit implere nuda paupertas, deſpecta mediocritas, indocta ſimplicitas. Nō p multas Euſeb. Emiſſ.

diſtra-

diſtraheris ambages, nec duris difficultatibus occupandus inuolueris: quod à te, & pro te repoſcit, intra te eſt: id eſt oris famulatus, & cordis affect⁹. In anima ergo tua repoſuit oĩa animę tuę præſidia Deus tuus: vt vnde peccatum egreditur, inde & peccati medicina peteretur. Quàm vicinum remedium, quàm ſalubre conſilium? De hoc ſine dubio legimus per Prophetam: Prope eſt (inquit) in ore tuo, & in corde tuo. Euſe. Emiſſ. homil. 2. de ſymbolo.

Pe. Rau. Nihil durum, nihil amarum, nihil graue, nihil læthale computat amor verus: Quod ferrũ, quæ vulnera, quæ pœna, quæ mortes amorem præualẽt ſeparare perfectum? Amor eſt impenetrabilis lorica: reſpuit iacula, gladium excutit, periculis inſultat, mortem irridet: ſi amor eſt, vincit omnia. Ama ergo ô homo Deum: ama tot⁹, poſſis omnia ſine labore vincere & delere peccata. Teneræ militiæ & delicati conflictus eſt, amore ſolo de cunctis criminibus reportare victoriam. Pet. Raue.

Hugo. Neſcio quid maius (ô charitas) in laude tua dicere poſſum: quam vt Deum de cęlo traheres, & hominem de terra ad cęlum eleuares: Magna virtus tua: vt per te vſque ad hoc humiliaretur Deus, & vſq; ad hoc exaltaretur homo. Hugo. de laude charitatis.

Leo Papa. Dura ibi neceſſitate non ſeruitur, vbi diligitur, quod iubet. Leo Papa.

Cypria. Diſcamus Chriſto nihil omnino præponere, quia nec nobis quicquã ille præpoſuit. Cypria. de oratione Dominica.

COLLE. Rom. 13. ¶Qui diligit, legem impleuit. Sũma itaq; totius diuinæ legis in dilectione ſita eſt. Ait autem Ariſtot. 8. ethi. quod ex defectu charitatis orta eſt iuſtitiæ neceſſitas. Charitas enim nõ permittit ea mala quibus vitandis iuſtitia inſtituta eſt, videlicet, rapinas, adulteria, homicidia, & cætera. Itaq; ſi vera inter nos charitas eſſet, iuſtitia hæc neceſſaria non eſſet. Cũ enim charitatis ſit alteri ſe per amorẽ vnire, & vnum cum illo fieri, ac proinde illum tanquam ſe diligere: ſicut nemo ſibi nocet, ita alteri non nocebit. Ideo Chriſtus remp. ſuam hac vna legis amore ſtabiliuit atque fundauit: hoc enim generale aduerſus omnia vitia propugnaculum erat. Huius vni tatis illuſtriſſimum exemplum habemus in Eſdra hic eñ vir ſanctus aliena peccata ita ſua eſſe ducebat, ita deflebat, ac ſi ipſe ea admiſiſſet. Denique ita propter ea verecundabatur vt non auderet, nec oculos ad cœlum leuare. Eſdr. 9.

Cum duplex ſit amor Dei naturalis, videlicet ſupernaturalis, ſiue gratuitus: cum amorem Dei in nobis aliqua ratione ſentimus, dubitari merito poteſt, an is naturalis ſit, an ſupernaturalis: habent enim duo hi amores inter ſe ſimilitudinem quandam. Quare, ſicut difficile eſt inter duos eiuſdẽ capitis capillos diſcrimẽ agnoſcere, ita inter hos duos amores, cum vterque Dei amor ſit. Ricardus autem tribulatione ſuperueniente, id maxime declarare aſſerit, Iuxta illud Apoſtol. Tribulatio patientiam operatur, patientia vero probationem &c. Itaq; nemo ſibi de ſuis orationibus, ſpiritualibuſq; ſtudijs, ſenſibilique Dei amore blandiatur: donec ſuperueniente inſigni aliqua tribulatione firmius aliquod argumentum habeat. Atque hæc eſt pręcipua cauſa, cur viri ſancti in tribulationibus glorientur: quia ipſarum tolerantia, Dei amicitiam hoc tam illuſtri indicio probabilius colligunt. Vnde quemadmodũ mulier prolis auidiſſima inſtante hora partus cruciatur ſimul & gaudet propter filium quem deſiderat: ita viri Sancti quanuis eos tribulatio torqueat, probationis tamen indicium ve- Rom. 5.

hementer

hementer oblectat.

Tres præcipue gradus D. Thomas in charitate deſignat. Primus, atque infimus eſt, non admittere aliquid charitati cõtrarium: quale eſſet creaturam præferre. Secundus eſt, diligenter ad tollenda omnia amoris impedimenta niti, ſiue peccata ſint, ſiue quæcunque alia: vt curarum & negotiorum multitudo. Tertius eſt, actualis & continuus amor: qui alias vnitiuus amor dicitur, & beatorum amorem ſuo modo imitari conatur.

Indicium veræ charitatis, carnalium affectuũ mortificatio eſt. Ignis enim effectus eſt, contrarias ſibi qualitates fugare: quod facile fumus indicat viridantium lignorum in ignem coniectorum. Quare ſi in te ignis charitatis ardet, fumare vtique debes: hoc eſt, contrarias huic igni affectiones ex animo tuo velut euaporare. Vnde ſicut ignem fere ſemper fumus conſequitur, ita charitate, terrenorum affectuum expulſio. Quod plane indicat fumus ille montis Synai, qui totus plane fumabat, quia in igne Dominus in illum deſcenderat. Fumum enim hunc myſterio & ſignificatione vacare, quis credat? Quid autem aliud commodius ſignificare poſſit, quàm ignem diuinæ charitatis, vbicunque ſit, fumare: hoc eſt, affectus ſibi repugnantes ab anima pellere? Quos qui pellere non contendit, abſq; dubio hoc cęleſti igne non æſtuat.

Alia eſt charitas imperfectorum, alia perfectorum: quæ perfectorum eſt, fere non datur, niſi in omni genere virtutum exercitatis. Sicut enim rationalis anima non infunditur, niſi corpuſculo organis ſuis diſtincto, ac formato, vt habeat organa, quibus officijs ſuis fungatur: ita cum perfecta charitas maxime operoſa ſit, non datur niſi animæ virtutum habitibus perfecte inſtructæ & ornatæ: quo videlicet habeat inſtrumenta, quibus vim ſuam exercecere poſſit. Hoc fere ita fit, niſi quando aliter diuina bonitas & ſapientia ordinat. Facile enim eſt in oculis Domini ſubito honeſtare pauperem. Eccl. 12.

Meliora ſunt vbera tua vino. Pro hoc alij legunt, meliores ſunt amores tui vino: in viro enim minus proprie vbera laudantur. Amor autem merito vino comparatur. Vinum enim cor hominis lætificat, incendit, roborat, mentemque alienat. Diuini autem amoris proprium eſt, animum lætificare. Idem quoque incendit: quia nimirum in bonorum operum ſtudio homines ardere facit: & ita ardere, vt aquæ multæ non extinguant charitatem, & flumina non operiant illam. Idem etiam mentẽ contra aduerſa munit ac roborat. Quid enim imbelles aues, & infirma etiam animalia pro tuendis pullis, quos ardenter amant, non aggrediuntur? Fortis enim eſt, vt mors dilectio. Quod martyrum exempla declarant, quos nulla tormenta à charitate Chriſti ſeparare potuerunt: Amorem enim vitæ, Chriſti amore vicerunt. Idem etiam etiam hominis mentem inebriando alienat, & in Deum rapit: quod illa Apoſtoli verba ſignificant, Siue mente excedimus Deo, ſiue ſobrij ſimus vobis. Eſt tamen latum inter vtramque ebrietatem diſcrimen: quia vinum quidem alienat hominis dignitatem, deijciendo eum infrà ſe: amor autem Dei eleuando illum ſupra ſe, & diuinæ menti coniũgendo. Sic enim aqua dum igni admota, ignem in ſe concipit, contra naturam ſuam more ignis ſurſum fertur. Sic igitur per amorem Dei homo à ſe deficiens, mirabiliter in Deũ quodammodo tranſit. Qua dignitate quid præſtantius? quid diuinius? Quid enim illa mente fœlicius, quæ ſe ipſam deſerit, & extra ſe rapitur, vt omni Cant. 1. Cant. 8.

omni vinculo ſoluta, facilius in cœlũ lum euolet, vt poſſit opes diuinas acrius & acutius intueri? Deſerit em̃ ſe mẽs quodammodo dum ſibi diffidit, dum nihil in ſe ponit, dũ nihil ingenio ſuo, ſed omnia Dei Lege moderatur: dũ poſtremo omnibus opibus humanis interdum deſtrui atq; nudari cupit, vt diuinis multo clariꝰ & magnificentius illuſtretur. Sic fit, vt cœleſtium rerum cupiditate non terram modò deſerat, nec tantum ſe ſe à corporis cõtagio ſeiungat, omneſque ſenſus corporis aſpernetur: verum etiã à ſeipſa diſcedat, vt multo liberius aſpectu diuinæ pulchritudinis, quoad fas eſt in hac vita, iucundiſſimè perfruatur.

Cum omnes diligendi rationes & cauſæ (quas in creaturis inuenimus) in vno Deo infinitis partibus excellẽtius reperiãtur, quęri merito poteſt, cur tam multi homines in quarundã dam creaturarum amore ita exardeſcant, vt pene inſaniant: in tantæ pulchritudinis amore adeo frigeant? Ad hoc forſitan aliquis dicet, in amare creaturarũ conuenientiam quãdam, & proportionem, vnius rei ad alterã inueniri: vt viri ad vxorem, & vxoris ad virum. Ex hac autem conuenientia vehementem hũc ardorem oriri: cùm vnaquæq; natura quod ſibi conueniens eſt, & cum quo maxime cohæret, ſitienter appetit: quod in Deũ cadere non videtur: qui cum ſpiritus puriſſimus & altiſſimus ſit, infinitis partibus naturam ſuperat humanã. Hæc ratio apud eos valet qui in hoĩe nihil niſi corpus ſpectant, at qui animũ (qui præcipua eius pars eſt) intuẽtur, nihil nec in cœlo, nec in terra inueniet, quod cũ animi noſtri natura iſta cohereat, quam diuina mens: cũ is, ad fruendũ Deo conditus ſit, atq; vt diuinitatis ipſius eſſet velut quoddã receptaculũ, in hoc à ſummo illo cõditore fabricatum. Cuius rei illud abunde magnum argumentum eſt, quod nullius creaturæ, imo nec omnium creaturarum poſſeſſiones, ſed ſolius Dei fruitione & poſſeſſione mẽs hominis quieſcere, & ſatiari poteſt. Si ea igitur in hoc ſolo bono & in nullo alio quieſcit, ad hoc ergo vnum fruendum condita eſt.

Venditus eſt Dominus triginta argenteis, hoc eſt, quatuor, vel quinque aureis: emit verò nos ſanguine ſuo. Quam vili ſe pretio tradidit, & quã caro nos pretio redemit: quanti nos fecit, quam parui vero ſe ipſum pro nobis æſtimauit?

Vera eſt illa ſententia, Qui vere amat, præter vnum amare nõ poteſt. Hoc autem ſe pręſtare Propheta docet, cùm ait. Quid mihi eſt in cęlo à te q̃d volui ſup terrã? &c. Hinc Gloſſa quædam, Dum inquit vir Sanctus canit infinitam Dei bonitatem erga ſe, incredibile eius amore exardeſcens, emittit has voces: Quis mihi placeat in cœlo præter te? quem ego in terris amem, colam, ſuſpiciam pręter te? Certè reliqua omnia mihi ſordent: te vnum ego amplector: te vnũ opto, te vnum ſuſpiro atque ardeo: q̃ vnus es amandus, & colendus & toto animo deſiderandus. Tabeſcit deſiderio tui animus & corpus meũ: tu Domine vis, & robur es mentis meę: tu opes, tu copiæ, & ſempiterna hæreditas mea.

Veri amoris argumentum dilectæ rei cogitatio eſt, dicẽte Domino, Vbi eſt theſaurus tuus: hoc eſt, id quod maxime diligis, & maximo in pretio habes, ibi eſt & cor tuum hoc eſt, cogitatio cordis tui. Hinc illud, Et meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi. Rurſumque. Quomodo, ſiue alias. Quàm dilexi legem tuam Domine? Tota die meditatio mea eſt. Vere enim ab Ariſtotele dictum eſt, Vnicuique concupiſcenti delectabile eſt ea cogitare quæ concupiſcit. Matt. 6. Pſ. 118.

Eò vſque in quibuſdam Dei amicis procedit charitatis vis, vt totã animam

mam poſt ſe abſorbeat, liquefaciat, & in extaſim rapiat. Quod Sponſa in Canticis ſignificauit, cùm ait: Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo. Conſtat amantes interdum præ amoris exceſſu tam grauiter languere, vt nec cibum, aut ſomnum capere valeant: atq; ita macie cōficiantur & cōtabeſcant. Quod Amoni Thamar ſororem depereunti contigiſſe legimus. Hinc ſumpta comparatione ex eo quod in amore carnali ad ſenſum euenire nonnunquam cernitur, Sponſa ad exprimendum ſingulare amoris ſui affectum, languere ſe dicit amore: atq; ob hoc, quaſi à circunſtantibus puellis poſtulat fulciri, ſiue confirmari odoriferis floribus, odoriferiſque pomis, vt eorum odore recreata ſuſtentetur, ne prorſus à ſenſu & vita deficiat. Languor autem iſte, cuius hic Sponſa meminit, tunc in anima fideli inuenitur, quando ſic tota in Sponſi amorē fertur, & quaſi liquefacta reſoluitur, vt ſui prorſus oblita, quid de ſe agatur neſciat: & ad omnia quæ hic inferne aguntur, quaſi ſtupida & inſenſibilis iaceat, vt nec videre aliud poſſit, aut velit, nec audire, nec guſtare, niſi ſuum dilectum. Qui etiam languor amoris in ſequētibus per liquefactionem animæ videtur ſignificari, dicente eadem Sponſa, Anima mea liquefacta eſt, vt dilectus loquutus eſt, cum poſt longam abſentiam & vehemens deſiderium faciem vident, aut vocem audiunt Sponſi præſentis. Per flores autē, & mala quibus Sponſa noſtra fulciri debet & ſtipari, cum languet amore, recte odorifera illa, ſaluberrimaque dicta, & facta Domini noſtri intelligimus, vt ipſius verba mellitiſſima floribus, facta autem & opera præclara fructibus comparemus. His enim floribus, ac fructibus in ſuo languore Sponſa Eccleſia fulcitur, ſtipatur, reficitur, ſuſtentatur, & roboratur, nec prorſus deficiat donec tempus adueniat, quo facie ad faciē Spōſum videat, & ore ad os eundem alloquatur, quemadmodū Spōſa dum amore Sponſi abſentis lāguet, illius verbis, & promiſſis, literiſque, & munuſculis, quæ apud ſe tenet, interim ſe conſolatur, quaſi faſtidium redimens, & tempus fallens, donec ipſius fruatur præſentia.

Cant. 2. | 2. Re. 13 | Cant. 5.

Pro eo, quod nos legimus, Quam pulchræ ſunt mammæ tuę ſoror mea Sponſa: pulchriora ſunt vbera tua vino, & odor veſt. t. ſ. o. a. alij legunt, Quā pulchri ſunt amores tui. Ex quibus verbis dilectionis: quam ille vino, hoc eſt, omnibus alijs delicijs & opibus merito prefert. Odorem autem ueſtimentorum eius, ſuper omnia aromata eſſe ait. Quibus verbis quā grata Deo præclara virtutum officia ſint, quæ charitatem ipſam conſequuntur, apertè deſignat. Canti. 4.

Cum amoris obiectum & incitamentum ſit pulchrum ſicut uoluntatis bonum, ideo quiſquis ad cœleſtis Sponſi amorem aſpirat, inæſtimabilem eius pulchritudinem animo ſæpe multumque uerſare debet. Hac enim de cauſa magnā ſermonis partē in libro Canticorum Sponſa in laudibus & cōmendatione pulchritudinis Sponſi ſui conſumit: quo illum & ſibi, & omnibus maxime amabilem oſtendat. Vnde eſt illud, Sicut malus inter ligna Syluarū, ſic dilectus meus inter filios. Canti. 2. Solus enim ille innocens, ſolus ſine peccato: ſolus inter mortuos liber. Licet enim per eius gratiam multi uerè iuſti & boni ſint, ad ipſum tamen comparari, vix hoc nomen tueri poſſunt. De eius quoque pulchritudine ſunt illa eiuſdem Spōſæ uerba, Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus, &c. Canti. 1. De cuius pulchritudine diſſerit Pſalmus. 4., cuius ſunt illa verba, Specioſus forma præ filijs hominum: diffuſa eſt gratia in labijs tuis, &c. Quid enim tam pulchrum, tam elegans, tam ue

O formo-

ſormoſum, quàm Ieſus Chriſtus: qui ab omni labe peccati puriſſimus, & omnibus virtutum numeris abſolutiſſimus fuit? Quæ ſpecies tam amabilis, tam ſuauis, & iucunda, quàm huius manſuetiſſimi regis aſpectus? qui neminem pœnitentem, quanuis improbum, & impium aſpernatur, atque adeo omnes laborantes & afflictos in ſinum ſinũ vltimo vocat, dulciſſimis verbis, eos ad hunc modum
Matt. 11. appellans: Venite ad me omnes qui laboratis, & grauati eſtis, & ego reficiam, hoc eſt, recreabo vos? Nec ſpeciem ſolum, ſed etiam verba commendat Propheta, cum ait, Diffuſa eſt gratia in labijs tuis. Quo minus mirãdum eſt, ſi toties populus in doctrina Domini admiraretur: adeo vt hoſtium ſuorum quidam, qui ad illũ capiendum venerant, doctrinæ eius ſuauitate ſtupefacti, vacui ad principes ſuos redirent dicentes, Nun-
Ioan. 7. quam ſic loquutus eſt homo. Sponſa quoque hanc eandem ſermonis & doctrinæ gratiam ſub conſuetis me-
Cant. 5. taphoris ſuis cõmendat, cum ait. Genæ illius, ſicut areolæ aromatum, cõſitæ à pigmentarijs: guttur illius ſuauiſſimum & totus deſiderabilis. Poſtquàm enim cęteras corporis eius partes commendaſſet, hanc veluti coronidem laudibus eius affixit. Genarũ autem nomine ſacra eloquia, & Scripturas ſanctas intelligi volunt. Sicut
Ioan. 5. enim homo ex facie: ita Chriſtus ex ſcripturis & verbis ſuis agnoſcitur. Vnde ipſe ait, Scrutamini ſcripturas: quoniam illæ ſunt quę teſtimonium perhibent de me. Hæ igitur ſcripturæ verè areolæ ſunt aromatum: quoniam ſingula Chriſti verba mira deuotione, & ſuauitate ſuper aromata cuncta fragrant. Vnde conſequens eſt quod deinde ſequitur, Guttur illius ſuauiſſimum, & totus deſiderabilis. Gutture autem Sponſi dulciſſima eius verba intelligi apertum eſt. Poſt quam tandẽ commendationẽ ſubdit Sponſa. Talis eſt dilectus meus, & ipſe eſt amicus meus, filiæ Hieruſalem: hoc eſt, non ſolum ego diligo eum, ſed ipſe quoque viciſſim, cum talis ac tantus ſit, abiectam me, & vilem, talique amatore indignã, familiari amicitię amore diligere nõ dedignatur. Quod quidem in illo ſummæ dignationis beneficium, in me vero ſummę dignitatis indicium eſt. Vtinam quicunque has tantas cęleſtis huius ſponſi laudes agnoſcimus, in eius pariter cum Sponſa amorem exardeſcamus: & quę deinde verba ſequuntur, ex toto corde proferamus. Quo abijt dilect⁹ tuus ô pulcherrima mulierum? quo declinauit dilectus tuus, & quęremus eum tecum? Quod proinde eſt ac ſi diceret. Hæc tanta Sponſi tui pulchritudo, quam commemoraſti, effecit, vt nos quoque ſimili dilectionis iaculo vulnerari, tecum illum quæramus.

Charitatem in pijs hominib⁹ præcipue vigere, declarãt illa Sponſi verba: quibus Sponſam commẽdat, di- Cant. 7.
cens, Caput tuum ſicut Carmelus: comæ capitis tui, ſicut purpura regis, ſiue regia. Capillorum autem nomine (qui à capite profluunt, & nutriuntur ſicut à vite palmites) fideles qui à Chriſto capite vitam trahunt, intelligi notiſſimum eſt. Hos autem regiæ purpurę comparat propter ardorem charitatis, qui in eis maxime viget, & in cunctis eoru m actionibus
cernitur: iuxta illud Apoſtoli, Omnia 1. Cor. 16
veſtra in charitate fiant.

Lampades eius, lampades ignis, atque flammarum. Cant. 8. His verbis veræ charitatis natura deſcribitur. Primum enim bonis operibus coniuncta eſſe debet: ſicut flamma igni coniuncta eſt: Amor enim Dei nõ eſt otioſus: operaſ enim magna ſi eſt, &c.
Deinde etiam fulgere ita debet, vt il- Matt. 5.
lud impleat quod Dominus ait, Sic luceat lux veſtra coram hominibus, &c. Vera enim charitas ſibi ar-

dct, & proximis lucet: non enim lucris ſuis contenta eſt, niſi alios etiam lucrifecerit Chriſto. Flammarum etiam nomine ſancta deſideria intelligimus: quæ eandem charitatem cõſequuntur: quę nimirum ſanctorum deſideriorum (ſicut ignis flammarum) feraciſſima eſt. His ergo tribus notis vera charitas à ficta diſcernitur.

Dignitatem & pretium charitatis non obſcurè illa Cant.8. verba deſignant, Si dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuę pro dilectione, quaſi nihil deſpiciet eam. Huc autem pertinent laudes omnes, quæ frequẽtiſſime in libris Salomonis Sapientiæ tribuũtur: quæ fere idem, quod charitas eſt: vel eidem indiuidua ſocie-
Sapiē. 7. tate coniuncta, Quales ſunt illæ, Et præpoſui illam regnis, & ſedibus: & diuitias nihil eſſe duxi in cõparatione illius, & quæ ſequuntur. Cuius etiam miræ laudes in libro Iob.28. habentur.

Hoc etiam charitatis virtus promeretur, vt ſecretorum Domini particeps ſit. Sic enim Dominus ad di-
Ioan.5. ſcipulos ait, Iam non dicam vos ſeruos, ſed amicos: quia omnia.q.a.a.p.m.n.f.v. Hinc Dominus cum ad So-
Gen. 18. domitas vaſtandos procederet, Num inquit, celare potero Abraham quæ geſturus ſum, &c. Velut enim indignum eſſe ducebat, & contra leges amicitiæ fieri putabat ſi quidquam amicum celaret. Vnde quaſi nouum quiddam & inſolitum miratur Eliſeus quòd mors filij hoſpitæ ſuæ non fuerit ei à Domino præmon-
4 Re.14. Pſal.24. ſtrata. Denique pro eo quod nos legimus, Firmamentum eſt Dominus timentibus eum: Hierony. ex Hebr. vertit, Secretum Domini timentibus eum, & teſtamentum. ſ.v.m.i.

Gen. 19. Magna eſt veræ & germanæ charitatis potentia. Iacobo videbantur anni pauci præ amoris magnitudine: & Sichem filius Emor amore Dinæ incenſus, circunciſionis cauterium, & grauiſſimum huius vulneris dolorem non recuſauit: Neque hoc contentus, parentem quoque ſenem, & vniuerſum populum ad hoc impulit, vt eundem ſubirent cruciatum. Neque vero hanc adeo iniquam conditionem grauiter, & moleſte iuuenis tulit. Ait enim Scriptura, Neque diſtulit adole- Gen.34.
ſcens, quin ſtatim quod petebatur, expleret: amabat enim puellam valde, &c. O ſi charitas Dei in pectore noſtro ita flagraret, quàm leue, ac ſuaue nobis mandatorum ipſius iugum efficeretur. Hoc argumento credibilia fiunt, quæ de ſanctorum Martyrum mirabili conſtantia deque ſanctorum Confeſſorum vigilijs, ieiunijs, & continuis laboribus, deque eorundem mentis exceſſu & alienatione prædicantur. Si enim tantum potuit vnius puellæ pulchritudo, quæ vel morbo vel ætate marceſcit, quid immenſa illa & infinita pulchritudo efficiet, quando illam Dominus (quamuis in ſpeculo & enigmate) fidelibus amicis ſuis velut ſpectandam proponitur, quando demum Saluator implet illud quod promiſit, Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei me ipſum?

Non hoc tantum exigit Dominus, vt illum diligamus, ſed vt illum toto corde tota mente & cætera diligamus: ac illud etiam, ne creaturis nimio amore (qui nos ab eius dilectione diuellere poſſit) hæreamus. Hoc autem indicant illa Moſis ver- Exo. 34.
ba, Dominus zelotes nomen eius: Deus eſt æmulator. Quia vero res ab eo, quod in eis præcipuum eſt denominantur, apparet ſane, hoc maxime in Deo obſeruandum, à quo ipſe zelotis nomen accepit. Zelotypus autem amor omnem alium amorem reformidat, ne quod alteri

tribuitur, ſibi adimatur. Hic autem zelus tantum apud eum ualuit, ut propter homines homo fieret, quo totum eorum amorem à creaturis auulſum, ſibi uni uēdicaret. Sic enim ait Propheta. Zelus Domini exercituum faciet hęc.

Ex odio, & contemptu ſui poterit quiſq; iudicare de amore Dei. Cum amor Dei ad contemptum uſq; ſui perueniens ſupernam Hieruſalem ædificet. Hæc enim duo ſicut lux, & tenebræ, dies, & nox, ſibi inuicem aduerſantur, ideo ſimul in eodem ſubiecto eſſe non poſſunt. Itaq; cum Sol hic diem efficiens eſt ſupra nos, nox iacet infra nos. Vbi uero nox eſt ſupra nos, iacet vtique iuſtitiæ Sol infra nos. Denique ſicut in trutina contingit, ut altera eleuata, altera deprimatur: ita plane in utriuſq; huius amoris, ſui uidelicet, atque Dei bilance, contingit, & cætera. Nemo ergo ſibi amare ſe Deum perſuadeat, qui non ad ſanctum ſui odium, ac contemptum peruenit.

Omnis adeps, ſiue qui adhæret renunculis, ſiue qui uitalia operit, Domino ſemper offertur, & ſacro altaris igne crematur. Sic enim legi- Leuit. 3. mus, Omnis adeps Domini erit iure Pſal. 102. perpetuo. Quid autem hoc aliud eſt, niſi quod omnia interiora noſtra ſuo ſibi iure à nobis Dominus requirit? Hæc autem Domino offerebat Propheta, cum diceret, Benedic anima mea Domino, & omnia interiora mea nomen ſanctum eius. Hæc ergo interiora nr̃a ſacro dilectionis igne Pſal. 72. ardere debent. Quod ſi hoc igne non arſerint, ſupereſt, ut talia permaneāt, qualia eorum, de quibus ſcriptum eſt, Prodijt, quaſi ex adipe iniquitas eorum. Quæ quidem uerba, partim impiorum mentem carnis illecebris obtuſam deſignant, partim uim, & impetum quo precipites in mala feruntur. Hoc enim, quod ait, Prodijt, quaſi ex adipe iniquitas eorum.

Quemadmodū Dido, ubi Aeneæ amore capta eſt, omnem regni curā abiecit, ſicut Vergilius ait. Non cæptæ aſſurgunt urbes, nō arma iuuentus, exercet, &c. Pendent opera interrupta, &c. ita ubi diuini amoris igne tota mens occupata & inceſa eſt, omnia quæ mundi ſunt, obliuiſcitur, nihilque ante eius oculos, diu noctuq; niſi ſolus Deus obuerſatur. Sic illa de qua dictum eſt, Aeneaſq; oculis ſemper uigilantibus hæret, Aeneamque animo noxque dieſque refert. Inter uarios amores diuini gradus unitiuū amorem ponunt. Quod ſi autem huius unitiui amoris officium hoc exēplo carnalis amoris pij homines facile intelligent. Talem autem amorem D. Aug. à Domino petebat, cum diceret. Te mediter per dies ſine ceſſatione, te ſentiam per ſoporem in nocte. Fœlices qui nihil aliud diligunt, nihil quærunt, nihil etiam cogitare didicerunt. Fęlices quorum ſpes tu ſolus es, & omne opus eorum oratio. Aug. in Medita. Huius uero rei gratia Cant. 3. fortis eſſe dicit̃ ut mors dilectio: quę ubi mentem occupauit, ad omnia alia uelut mortuam & inſenſibilem efficit.

Zelus honoris Dei.

APud miſericordem iudicem nequaquam ſine uenia culpa relinquitur, eum per feruorem zeli ex eius amore peccatur. in Greg. in mor. Grego.

Zeli iram, quia Heli non habuit, motū contra ſe implacabiliter ſupernæ ultionis excitauit. Greg. in mor.

Nullum omnipotenti Deo tale eſt ſacrificium, quale eſt zelus animarum. Greg. ſuper Ezech.

Qui errantem non corripuerit, de August. negligentia iudicabitur: qui autem etiam pro eo, non orauerit, de pernicie condemnabitur. Aug. in ſer.

Quid magis perſequitur uitam bonorum, quàm uita iniquorū? nō cum

cogit imitari quod diſplicet, ſed cum cogit dolere quod videt: quoniã coram pio viuens impie, & ſi non obligat conſentientem, cruciat ſentientẽ. Idem in Epiſt.

Zelus minus abſque ſciẽtia efficax minuſque vtilis inuenitur: plerumq; autem, & pernicioſus valde ſentitur. Quò igitur zelus feruidior, vehementior ſpiritus, profuſiorq; charitas, eò vigilantiori opus eſt ſciẽtia: quæ zelum ſupprimat, ſpiritum temperet, ordinet charitatẽ. Bernar. ſuper Cãti.

Bernar. Zelum tuum inflammet charitas, informet ſcientia, firmet conſtantia: ſit feruidus, ſit circunſpectus, ſit inuictus: nec teporem habeat, nec diſcretione careat, nec timidus ſit. Idẽ, ibid.

Hoc vera & caſta contemplatio habet, vt mentem quam diuino igne vehementer ſuccenderit, tanto interdũ repleat zelo, & deſiderio acquirendi Deo qui eum ſimiliter diligant, vt otium contẽplationis pro ſtudio prædicationis libentiſſime intermittat. Idem, ibidem.

Chryſo. Ne mundus quidem vniuerſus animæ pretium æquaret: quare licet pecuniam, abſque numero pauperibus largiare, nihil tantum efficies, quàm vnius animæ conuerſione, Chryſoſt.

Socrates interrogatus, quid bonis viris moleſtum eſſet, dixit, Fœlicitas malorum.

COLLA. ¶ Cur aduerſus peccantes indignaris magis quàm compateris? Quid enim mirum ſi homo aliquis Dei gratia deſtitutus ſit: cum tam exiguus ſit numerus piorum? Hac vero deſtitu-

Galat. 5. tus, quid homo eſt niſi caro? At manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, &c. quæ Apoſtolus enumerat. Quid igitur ĩ carne opera carnis demiraris? Præſertim cum caro ipſa exterius quidem à mundo, interius vero agitetur à Dæmone? Indignationi ergo piè miſeratio iungenda eſt: qualem in Domino Saluatore. Mar. 3. legimus, qui cum ira Phariſęos circumſpiciens, contriſtatus eſt ſuper cęcitate cordis eorum.

Indignari vehementer aduerſus aliorum delicta eorum eſt, qui humanæ naturæ miſerabilem lapſum, non ſatis intelligunt. Natura enim humana ante peccatum, velut horologium quoddam erat rectiſſime conſtitutũ: quod tamen per peccatum deordinatum fuit. Erat item velut cithara quædam chordis aptiſſime temperatis inſtructa: quæ tamen poſt peccatum, priſtinum illud temperamentũ amiſit. Quis vero miretur, ſi vel horologium ita deordinatum perperã horarum ſpacia deſignet? vel cithara illa temperamento chordarum diſſoluto, inconcinnos, & inſuaues ſonos edat?

Zelum prudẽtia, & moderatione, temperandum eſſe docet Eccleſiaſt. his verbis, Noli reſiſtere contra faciẽ potentis, nec coneris contra ictum fluuij. Ita tamen temperamẽtum hoc ſeruari vult, vt ſtatim ſubdat, Pro iuſtitia agonizare, pro anima tua: & vſque ad mortem certa pro iuſtitia: & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. Quis autem iter hæc duo extrema temperamentum debitum ſeruare poterit, ne à recto virtutis tramite declinet? Eccl. 4.

Ne deſpicias (ait Eccleſiaſticus) hominem auertentem ſe à peccato, & nõ improperes ei: Memento quòd omnes in corruptione ſumus. Eccl. 78.

Zelum eſſe debere ſecundum ſcientiam, monet Eccleſiaſt. 29. his verbis. Recupera proximum ſecundũ virtutem tuam, & attende tibi ne incidas.

Maximum diuinæ gloriæ ſtudiũ, & aduerſus ſcelera, mundi odiũ præſefert illa Prophetæ vox, Vſquequo peccatores, Domine? vſquequo peccatores gloriabuntur? Effabũtur & loquentur iniquitatem? & quę ſe- Pſal. 93.

 quuntur.

quũtur. Et infra, Quis conſurget mihi aduerſus malignãtes? aut quis ſtabit mecum aduerſus operantes iniquitatem? Eodẽ pertinet & illa vox, Deficiant peccatores à terra, & ini-
Pſ. 103. qui, ita vt non ſint. Et illa quoque, Si
Pſ. 108. occideres Deus peccatores. Habet
Pſ. 108. enim optandi vim coniunctio, Si.
Pſal 69. Et, Tabeſcere me fecit zelus meus.
Pſ. 118. Et zelus domus tuæ. c. m. Vbi autem nos legimus, Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquem tibus legẽ tuã. Alij verterunt. Horror tenuit me. Quod quidem verbũ maiorẽ habet emphaſim, eoq; Vates ſignificat, quo odio peccati malitiam deteſtaretur, ac Dei gloriã deſideraret, quando totus horrore concutiebatur, cùm peccãtes hoĩes cerneret.

Pſ. 149. Gladij ancipites in manibus eorũ ad faciendam vindictam in nationibus, &c. Gloria hæc eſt omnibus ſanctis eius. In hac autem vindicta ſæpe ipſi etiã parentes feriendi erunt: non minori gaudio, quàm quicunq; alij. Sic enim D. Petrus Martyr parentes hæreticos à quibus velut roſa de ſpinis ort⁹ eſt) ſimili animi alacritate ferijt. Et in gloria hęc eſt omnibus ſanctis eius, nẽpè conditoris ſui iniurias vlciſci. Vnde colligimus, quantus ſit erga conditorem amor, cum ij maximæ gloriæ loco ducant, ſic aduerſus etiam parentes ſuos ac liberos ſæuire. Sed quid mirum, ſi hoc animo electi poſt beatam Dei viſionem ſint,
Deu. 33. quo Leuitæ olim, ex diuina dilectione fuerũt qui patri dixerũt, non noui te, & filios ſuos non agnouerunt: in quos propter adorati vituli ſcelus ſine vllo miſerationis affectu gladiũ ſtrinxerunt?

Zelus animarum, & diuinę glorię ſtudium fidelibus cunctis, & præcipuè Epiſcopis & pręlatis maximè dominari debet. Quam rem vel ex eo colligimus, quòd Moſes (quẽ ad hoc munus Dominus elegit, quãuis eſſet alias vir mitiſſimus) hac virtute maximè excelluit. Vbi enim de monte deſcendit, & vitulum conflatilem, quem Aaron fabricatus fuerat, vidit, adeò ira excanduit, vt tabulas digito Dei ſcriptas ad radices montis proiecerit, & fregerit: & deinde vitulum arripiens, in fruſta comminuerit, & potandum populo dederit, quò imbecillitatẽ noui Dei ipſis aperiè monſtraret. Tum præterea Leuitis ad ſe conuocatis præcepit, vt per medium caſtrorum pergentes, manus ſuas fratrum, & filiorum ſuorum ſanguine cruentarent, imo & conſecrarent. Ad hæc tanto affectu pro illorum ſalute Dominum deprecatus eſt, vt peteret Exo. 32.
ſe de electorum libro deleri, niſi peccantibus ignoſceret: quaſi qui ſine illis ſalutem percipere à Deo nollet. Prętereà 40. iterum dieb⁹ in eodem monte ſuppliciter pro eodem populo orabat. Vbi verò eiuſdem Domini tranſeuntem gloriam vidit, prima eius petitio fuit, Si inuenimus in- Exo. 34.
quit, gratiam in conſpectu tuo Domine, obſecro vt gradiaris nobiſcũ: populus enim duræ ceruicis eſt, vt auferas iniquitates noſtras atque peccata, noſque poſſideas. Vide quęſo quomodo totus in ſalutẽ ſibi crediti populi erat ſemper intẽtus. Obſerua autem quomodo vtriuſq; partis cauſam egerit. Cauſam enim populi apud Deum egit lachrymis: cauſam verò Dei apud populum egit gladijs: cùm Deo miſericordiam petens, cum populo ſeueritatem exercens.

Improborum hominum, qui proximorum ſalutem negligunt, eſt illa amarulenta Caini vox, qua Domino de fratre quærenti reſpondit, Nunquid ego, cuſtos ſum fratris Gen. 4.
mei? Hi enim ignorant vnicuique Eccl. 17.
mandaſſe Deum de proximo ſuo: & vt qui audit, dicat, Veni. Sic enim Ex. 36.
cortina trahit cortinam: quemadmodum in Leuiti. præcipitur. Qui verò hoc animo non ſunt, deterio-

res

res quodammodo diuite illo epulone ſunt, qui inter flammarum ſuarũ tormenta cõſtitutus, de quinque fratrum ſalute ſolicitus erat.

Luc 16.

2.Re.12. Mirum eſt, quàm acriter aduerſus aliorum crimina indignamur, qui ad noſtra fortaſſe grauiora conniuemus. Sic Dauid grauiter aduerſus illum qui alienam ouem ſuſtulit, cum plures haberet, commotus eſt: cum ipſe tamen aliena vxore rapta, & viro eius interfecto, nequaquam aduerſum ſe fuiſſet indignatus.

2.Re.21. Qua pœna indiſcretus zelus puniatur, facile oſtendit Saulis ſupplicium: cuius poſteritas ſublata, & extincta eſt, propter ſæuitiam quam in Gabaonitas exercuerat, crudeli zelo commotus, quaſi pro filijs Iſrael.

Pſal. 68. Opprobria Domini tanquam ſua,
Pſ. 138. vir pius lugere debet. Vnde eſt illud. Opprobria exprobrantium tibi &c. Et illud, Nonne qui oderunt te Domine, oderam? & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Hinc vbi
3.Re.21. Elias ad Achab dixiſſet, Occidiſti inſuper & poſſediſti, Achab contra reſpondente, Num inueniſti me inimicum tibi? Ille reſpondit, Inueni: eò quod venundatus ſis, vt faceres malum. Quia igitur impius rex inimicus Deo factus erat, ſibi quoque illum inimicum eſſe Propheta ait: non quod is hominem odiſſet, ſed quod hominis ſcelus, & Dei iniuriam execraretur.

Amor vel odium proximi.

MInus proximum amare cõuincitur qui non cum eo in neceſſitate illius etiam ea quæ ſibi ſunt ſibi ſunt neceſſaria, partitur. Gregor. in hom.

Tantum quiſque portat proximũ, quãtum amat: ſi enim amas, portas: ſi deſijſti amare, deſijſti tollerare. Gregorius ſuper Ezechielem.

Habens intellectum, curet omnino ne taceat: habens rerum affluentiam, à miſericordia non torpeſcat: habens artẽ qua regitur, vſum illius cum proximo partiatur: habens loquendi locum, apud diuitẽ pro pauperibus intercedat: talẽti enim nomine cuilibet reputabitur, quod etiam minimum accepit. Greg. in homilia ſuper parabolam talentorum.

Anima cum proximo condeſcendit, inclinatione ſua erigitur: attractione tenditur: compaſſione roboratur. Cumque ſe in amore proximi dilatat, inde colligit quanta fortitudine in authorem ſurgat. Greg. mor. lib.7.c.7.

Dicturus de amore proximi, dicit prius de amore Dei. Deutero.6. Quia qui Deum nõ amat, nec proximum: & tũc in dilectione Dei proficimus, quando proximum amamus. Greg. vbi ſupra.c.11.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Non poterit habere concordiam cum Chriſto, qui diſcors voluerit eſſe cum Chriſtiano. Idem de verb. Domini. August.

Inimicitiæ vitandæ cautiſſime, ferendæ æquiſſime, finiendæ citiſſime. Idem.

Minus bonus eſt, qui tantum bonis bonus eſt. Idem.

Nihil mirabilius in rebus humanis, quàm diligere inimicum. Idem lib. Confeſſ.

Quem uis contemnere, pretium eius attende, & cũ morte Chriſti totum mundum appende. Idem de verb. Domini.

Tale bonũ eſt bonum pacis, vt in rebus creatis nihil gratioſius ſoleat audiri, nihil delectabilius cõcupiſci, & nihil vtilius poſſideri. Spiritus enim humanus nunquam viuificat membra, niſi fuerint vnita. Sic Spiritus ſanctus nunquam viuificat Eccleſiæ membra, niſi fuerint in pace vnita. Idem lib. de ciui. Dei.

Non diligis proximum tuum tan-

quam te ipſum, ſi non ad id bonum quo ipſe tendis adducis. Idem lib.1. de mori. Eccl.

Multa ſunt genera eleemoſynarũ, quas cum facimus, adiuuamur, vt dimittantur peccata noſtra: ſed ea nihil eſt maius, qua ex corde dimittimus quod in nos quiſque peccauit. Idem in Enchi.

Ambro. Non minus vos diligo quos genui ex Euangelio, quàm ſi ſuſcepiſſem ex coniugio. Gratia quippe vehemẽtior eſt ad diligendum, quàm natura. Ambro. de offi.

Beneficium ſe putabat accepiſſe au guſtæ memoriæ Theodoſius, cum rogaretur ignoſcere: & tunc propior erat veniæ, cum fuiſſet cõmotio maior iracundiæ: & optabatur in eo qđ timebatur in alijs, vt iraſceretur. Idẽ de obitu Theodoſij.

Bernar. Oratio peccatoris execrabilis erit: fruſtra quoque offeret munus ſuum ad altare, qui cõſcius eſt ſibi, quod frater ſuus habet aliquid aduerſum ſe. Denique non reſpexit Dominus ad Cain munera: eo quod non rectè ambularet cum fratre ſuo. Bernar. ſuper Canti.

Cypria. Deus eſt qui inhabitare facit vnanimes. In domo Dei concordes & ſimplices perſeuerant. Idcirco & in columba uenit Spiritus ſanctus, ſimplex animal & lætum, non felle amarum, non morſibus ſæuum, non unguium laceratione uiolentum, hoſpitis humana diligere, unius domus conſortium noſſe, cum generant ſimul filios edere: cum commeant uolatibus inuicem cohærere, cõmuni conuerſatione ſuam uitam degere, oris oſculo concordiam pacis agnoſcere, legem circa omnia unanimitatis implere. Hæc eſt in Eccleſia noſcenda ſimplicitas, hæc charitas obtinenda: ut columbas dilectio fraternitatis imitetur: ut manſuetudo & lenitas agnis & ouibus æquetur. Quid facit in pectore Chriſtiano luporum feritas? & canum rabies? & uenenum lætale ſerpentum? & cruẽta ſæuitia beſtiarum? Cyprianus de ſimplicitate prælatorum.

Super illud, Qui Solem ſuum oriri facit, Videmus inſeparabili æqualitate bonis & malis Dei nutu tempora obſequi, elementa famulari, ſpirare uentos, fontes fluere, grandeſcere copias meſſium, fructus miteſcere uinearum, exuberare pomis arbuſta, nemora frondeſcere, prata florere, Omne genus hominum largitate ac bonitate diuina æqualiter perfruitur: ſic æqualiter dies illuminat, Sol radiat, imber rigat, uentus aſpirat, & ſtellarum ſplendor, ac Lunæ communis eſt. Idem in Sermo. de Patientia.

Petrus Rauennas ſuper illud, Dimitte nobis, &c. Homo ſine peccato eſſe non potes: & uis ſemper tibi dimitti: totum dimitte ſemper. Quantum uis dimitti tibi, tantum dimitte. Imo homo intellige, quod remittendo alij, ueniam tibi tu ipſe dediſti. Chryſolo. in ſermone.

Magna uirtus eſt, ſi nõ lędas, à quo lęſus: magna eſt gloria, ſi cui nocere potuiſti, parcas. Nobile uindictæ genus eſt, ignoſcere uicto. Hugo. lib.7. de Anima. Hugo.

Ego autem tanquã ſurdus &c. Nihil poteſt eſſe fortius, nihil egregius, quàm audire noxia, & non reſpondere contraria. Caſſiodor. ſuper Pſal.

Libera conſcientia ante tribunal Chriſti dicere poterit: Da Domine, quia dedi: dimitte, quia dimiſi. Cæſarius in admoni.2.

Si non dimittis iniuriam quæ tibi facta eſt, & non orationem pro te facis, ſed maledictionem ſuper te inducis, cum dicis, Dimitte nobis debita noſtra ſicut &c. Anaſta.

Vbi amicitia permanet, nihil facile creditur, nihil facile recipitur qđ diſſidium poſſit operari. Si uero ſemel inimicitiæ occupauerint animos, Chryſo.

-inos, omnia quæ ſunt, quæ dicuntur, -que audiuntur, ita recipiuntur, ut ad maiores proficiāt inimicitias. Chryſoſt. ſuper Matth.

Cicero. Animum uincere, iracundiam cohibere, uictoriam temperare aduerſarium non modo extollere iacentē, ſed etiam amplificare eius priſtinam dignitatem, præclarum eſt. Hæc qui faciat, non ego eum ſummis uiris comparo, ſed ſimillimum Deo iudico. Cicero pro Marcello.

COLLE. ¶ Martyria inter fideles non ſunt hoc tempore finita, ſed mutata. Olim enim Martyres propter fidei confeſſionem, morte afficiebantur: modo propter charitatis cuſtodiam Martyres quodammodo effici neceſſe eſt. Multa enim frequenter pati debet, quiſquis integram, & illæſam proximorum dilectionem ſeruare nititur: cum multa ſæpe iniuriæ, multæ quæ graues propter hoc contumeliæ patienter ferendæ ſint.

Intellige, quæ proximi tui ſunt, ex te ipſo. Eccleſiaſt. 31. Nihil breuius, nil utilius dici potuit. Quidquid ſiue acerbum, ſiue lætum, ſiue triſte aliis euenerit, ad te transfer, & te proximi tui loco conſtitue: tunc enim illius proſperitatē aut miſeriam uelut tuā duces. Cæterum, quæ noſtra ſunt rectius in alium tranſlata, æſtimantur. Sic Dauid, qui flagitium ſuum in ſe non agnoſcebat, in altero per figuram trāſlatum agnouit: & ſe reum

2 Re. 12. confeſſus eſt. Si igitur quale ſit flagitium tuum intelligere uis finge ab alio commiſſum eſſe, ut de illo pronunties: ſi uero alterius miſeriam diiudicare, in te illam aſſume: hoc enim modo ius acerbitatem melius ſenties.

Prima poſt diluuium ad conſtituendam humanæ uitæ ſocietatem charitatis lex ſancitur, & ab odio eiuſdem naturę conſortes acerrima comminatione arcentur. Sicut enim reipublicę humanę iuſtitię, ita Chriſtianę charitas eſt fundamentum: quę multo latius quam iuſtitia patet: utpote quę non ſolum ab iniuſtitia manus abſtinet, ſed etiam beneficijs conferendis cœtus inter ſe ſe hominum beneuolentię commuuione deuincit. Vnde Ariſtoteles. 8. Ethic. leges & iura omnia ſuperuacanea futura eſſe ait, ſi charitas inter homines uigeret. Lex autem Gene. 9. Dei fuit, ne carnem cum ſanguine homines comederent. Hac enim lege crudelitatem prohibere uoluit, ne uidelicet ſanguinarij homines efficerentur. Eodem etiam tendit, quod ait, Sanguinem animarum veſtrarum de manu cunctarum beſtiarum requiram, &c. Ad imaginem quippe Dei factus eſt homo. Hac enim loquendi figura ſeueritatem diuinæ ultionis aduerſus homicidas deſignare uoluit.

Amor erga inimicos.

IVſte de inimicorum morte lætamur, ſi in utilitatem uergitur proximorum: ſed attendendum eſt, ne cum noſtra odia exequimur, fallamur ſub ſpecie alienæ utilitatis. Gregor. 22. Moral. cap. 11. Grego.

Contriſtatus ſum, ait Propheta & Auguſt. conturbatus ſum in exercitatione Pſal. 54. mea. Vbi contriſtatus? ubi conturbatus? In exercitatione mea inquit. Homines malos quos patitur commemoratus eſt: tandemque paſſionem, & infeſtationem malorum hominum, exercitationem ſuam dixit. Ne putetis gratis eſſe malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum. Omnis malus, aut ideo uiuit, ut corrigatur: aut ideo uiuit, ut per illum bonus exerceatur. Vtinam ergo qui nos modo exercent, conuertantur, & nobiſcum exerceantur. Ergo quoniam hæc tibi dilectionis regula figitur, ut imitans

patrem

patrem diligas inimicum. (Diligite enim inquit, inimicos veſtros) in hoc præcepto quomodo exerceberis, ſi nullum inimicum pateris? Auguſt. ſuper Pſal. 54.

In hoc perfecta eſt (inquit Ioãnes) dilectio eius in nobis, vt fiduciam habeamus in die iudicij. Quare habebimus fiduciam? Quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo. Audiſti cauſam fiducię tuæ. Dominus in Euãgelio dicit, Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & Publicani hoc faciũt? Quia ergo ad hanc perfectionem nos inuitat Deus, vt diligamus inimicos noſtros, ſicut & ipſe dilexit ſuos, ea nobis fiducia eſt in die iudicij: quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo: quia ſicut ille diligit inimicos ſuos, faciendo Solem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluendo ſuper iuſtos & iniuſtos: ita nos quia inimicis noſtris non poſſumus præſtare temporalem Solem & pluuiã, præſtemus lachrymas, cum pro illis oramus. Augu. ex tracta. ſuper epiſt. Ioannis.

COLLE. ¶Contra proximorum odium & vindictæ appetitum quædam inuenies Eccleſiaſt. 28. Vbi incipit. Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam, & peccata illius ſeruans ſeruabit, & quæ ſequuntur. Poſui cuſtodiã ori meo cum conſiſteret. p. a. m. Sic enim ſe Dauid geſſit, cum tot aduerſus illum maledicta impudẽtiſſimo ore Semei iactaret.

Pſal. 38.

Quo nam modo ſe homo erga inimicos gerere debeat, exemplo ſuo declarat regius Propheta cũ ait. Ego autem cum mihi moleſti eſſent, induebar cilicio: humiliabam in ieiunio animam meam. Quaſi ad amicum, quaſi ad fratrem meum ſic ambulabam: quaſi lugens mater, ſic incuruabar: eorum videlicet ærumnas æterna charitate deflens. Sic etiam in Pſal. 37. poſtquam idem Propheta hoſtium ſuorum dolos expoſuiſſet, ſubdidit protinus, Ego autem tãquã ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum. Et factus ſum ſicut homo non audiens, &c. Quoniam in te Domine ſperaui, tu exaudies Domine, &c. Pro quo Hier. vertit: Te enim Domine expectabam: tu exaudies Domine Deus meus.

Pſal. 34.

Qui odit fratrem ſuum in tenebris ambulat. Ioan. 1 In Euangelio Dominus ait, Qui in die ambulat, non offendit: quia lucem huius mundi videt. At cùm iuſtus qui in hac die ambulat, ſepties in die cadat, quoties cadere credendus eſt, qui in tenebris ambulat? Sed ille tantum leuiter aut venialiter: hic lætaliter ſemper iacet. Non times ergo miſer in hoc ſtatu & cibum, & ſomnum capere, iam iam à Dæmone ſuffocandus niſi illi Deus obſiſteret, eiuſque furorem & rabiẽ clemẽter, & potenter comprimeret? Ioan. 1. Prou. 24

Inimicorum dilectionem veteris quoque teſtamenti literæ (quas Scribarum malitia peruertit) commendant. Sic enim Exod. 23. legimus, Si occurreris boui inimici tui, aut aſino erranti, reduc ad eum. Si videris aſinum odientis te iacere ſub onere, nõ pertranſibis, ſed ſubleuabis cum eo. Cui hæc facere præcipitur, quomodo illi erga inimicos odium habere permittitur?

Singulare mãſuetudinis, dilectionis & veræ nobilitatis, atque magnanimitatis exemplum extat in Dauide, qui Sauli atrociſſimo, hoſti ſuo toties pepercit, qui eius mortem adeò lamentabiliter proſequutus eſt, cum eius vita ſibi exilium, & mortẽ mors vero regnũ & vitam adimeret. Quin & illud non minori laude dignum, quod gratias egerit, & munera pollicitus ſit ijs qui corpus eius a Philiſtea ſublatum, in terram Iſrael tulerunt,

runt, & in paterno tumulo condiderunt. Nec minus inſigne virtutis huius exemplum, exhibuit, cum interfe-
2.Re.4. ctores Isboſeth filij Saulis occidit, & funus Abner lachrymis proſequutus eſt, & cibum eo die ad veſperam vſ-
2.Re.3. que capere noluit. Quo facto amorem erga ſe populi magnopere conciliauit.

Amicitia.

Gregor CVm quis in proſperitate diligitur incertum eſt, valde vtrũ proſperitas, an perſona diligatur. Amiſſio autem fœlicitatis interrogat vim dilectionis. Greg. in mor.

Vt aliquid ſecularis authoritatis loquar cum amicis omnia tractanda ſunt, ſed prius de ipſis. Gregor. in Regiſt.

Hieron. Vera illa amicitia eſt, & Chriſti glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris, non præſentia tantùm corporum, non ſubdola, & palpans adulatio, ſed Dei timor, & diuinarũ Scripturarum ſtudia conciliant. Hiero. ad Pauli.

Ambro. Solatium huius vitæ eſt, vt habeas cui pectus tuum aperias, cui arcana communices, cui ſecreta tui pectoris committas, vt colloces tibi fidelem virum, qui in proſperis gratuletur, in triſtibus compatiatur: in perſecutionibus adhortetur: facilis vox, & communis, tuus ſum totus: ſed paucorũ eſt effectus. Ambr. officio. lib. 3.

Bernar. Habet vera amicitia nõnunquam obiurgationem, adulationem nunquam. Bernar. in Epiſt.

Iſidor. Non ſunt fideles in amicitia quos munus nõ gratia copulat: hi cito deſerunt, niſi ſemper acceperint. Dilectio enim quæ munere glutinatur, eo ſuſpenſo diſſoluitur. Iſidorus de ſummo Bono.

Pet.Bles Amicitia eſt diuitibus pro gratia, pauperibus pro cenſu, exulibus pro patria, imbecillibus pro virtute, pro medicina ægrotis, pro vita mortuis. Petrus. Bleſ. in libello de amicitia.

Vera amicitia eodem oculo reſpicit amicum diuitem & mendicum: fortem ac debilem, humilem ac ſublimem. Idem, ibid.

Qui fratribus relictis alios amicos quærunt, conſimiles ſunt ijs qui rus ſuum deſerunt, & alienum colunt Socrrtes. Socrat.

Probum amicum gaudijs quidẽ vocatum decet adeſſe: aduerſis autẽ caſibus ſua ſponte non vocatum. Democ.

Equi vſum aſpera via prodit, & amicum beneuolum calamitates diſcernunt. Menander.

A nemine amari ſe cogitet, qui neminem amat. Primum iudicare, deinde amare decet, non viceuerſa. Epictet.

Rarum ad amicum ingreditor, ne tui ſatur, te oderit. Nicocles.

Idem fuerit ex aureo poculo remedium bibere, & ab amico beneuolo conſilium capere. Idem. Solon.

Nullum tibi amicũ ſumas, priuſquam inquiſiueris, quo modo ſe cũ prioribus amicis geſſerit. Expectabis enim talem erga te quoque futurũ, qualis fuit erga illos. Iſocrates. Iſocrat.

Nullus futurus eſt amicus, qui nihil vitiorum in amico ferre poteſt. Adilon.

Amici, cõciliatoris Dei ductu fiũt. Plato.

Amicitijs non eſt vtendum vt floribus, tandiu gratis, quandiu recentibus. Cicer.

Excepta ſapientia nihil melius datum eſt homini à Diis immortalibus amicitia. Quid enim dulcius, quam habere cum quo omnia audeas ſic loqui, vt tecum? Quis eſſet tantus fructus in proſperis rebus, niſi haberes amicum, qui illis æque ac tu ipſe gauderet? Aduerſa enim ferre difficile eſſet, ſine eo, qui illa grauius etiam quam tu ferret. Idem de Amicitia.

Amicitia res plurimas continet: quocunque te verteris, prѯſto eſt: nullo loco excluditur, nunquam intempeſtiua, nunquam moleſta eſt. Itaq;

non

non aqua, non igne, locis plurimis indigemus, quã amicitia. Nam & ſecundas res ſplendidiores facit, & aduerſas patiens communicanſque, leuiores. Idem, ibidem.

Amicitia abſentes adſunt, egentes abundãt, imbeciles valent, & q̃d difficilius dictu eſt, mortui viuunt. Idem, ibidem.

Si ex rerum natura amicitiæ coniunctionem demeris, nec domus vlla, nec vrbs ſtare poterit, nec agricultura permanebit. Quanta etiam vis eius ſit, ex diſſenſionibus atq; diſcordijs percipi poteſt. Quæ enim domus tam ſtabilis, quę tam firma eſt ciuitas, quæ non diſſidijs funditus poſſit euerti? Idem ibidem.

Hæc lex in amicitia ſanciatur, vt neque rogemus res turpes, neque rogati faciamus. Turpis enim excuſatio hæc eſt, & minime accipienda, tum in cæteris rebus, tum ſi quis contra Rempublicam ſe amici cauſa feciſſe fateatur. Idem, ibidem.

Solem à mundo tollere videntur, qui amicitiam à vita tollunt. Idem, ibidem.

Sunt igitur firmi, & ſtabiles, & conſtantes eligendi, cuius generis magna penuria, & iudicare difficile eſt, niſi ſit expertum. Ideo verũ eſt, id quod dicitur, Modios multos ſalis ſimul edendos eſſe, vt amicitiæ munus expletum ſit. Idem, ibidem.

Virtus conciliat amicitias, atque conſeruat. In ea enim eſt conuenientia rerum, in ea eſt ſtabilitas, in ea eſt conſtantia.

Quoniam res humanæ fragiles caducæque ſunt, ſemper aliqui acquirẽdi ſunt, quos diligamus, & a quibus diligamur. Charitate enim beneuolẽtiaque ſublata, omnis eſt è vita ſublata iucunditas. Idem, ibidem.

Eſt ea iucũdiſſima amicitia, quam ſimilitudo morum coniugauit. Idẽ 1. de officijs.

Omnium ſocietatum nulla prẹſtãtior eſt, nulla firmior, quam cum viri boni moribus ſimiles ſunt familiaritate coniuncti. Nihil enim amabilius nec copulatius, quàm morum ſimilitudo bonorum. Idem.

In quibus ſunt eadem ſtudia, eędẽ voluntates, in his fit, vt æque quiſque altero delectetur ac ſeipſo: efficiturq; id quod Pythagoras vult in amicitia, vt vnus fiat ex pluribus. Idem, ibidẽ.

Eſt in amicitia neceſſarium vt alter nihilo ſeſe pluſquam alterum diligat: quod ſi tantullum interſit, iam amicitiæ nomen occiderit: cuius eſt ea vis, vt ſimul atque ſibi aliquid quam alteri maluerit, nulla ſit. Idem 1. de legibus.

Vetus eſt lex illa, iuſtæ veræq; amicitiæ, vt idem amici ſemper velint: neque eſt vllum certius amicitiæ vinculum, quàm conſenſus & ſocietas conſiliorum & voluntatum. Idem pro Plancio.

Non eſt ſancta amicitia, niſi ipſe amicus per ſe ametur toto pectore, vt dicitur: qui quidem amandus eſt, deſperatis emolumentis & fructibus. Idem. 1. de legibus.

Nõ facile diiudicatur amor verus & fictus, niſi aliquod incidat eiuſmodi tempus, vt quaſi aurum igne, ſic beneuolentia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit. Cætera ſunt ſigna cõmunia. Idem.

Nihil eſt appetentius ſimilium ſui, nihil rapacius, quàm natura. Hinc cõſtat bonis inter bonos quaſi neceſſariam beneuolentiam eſſe. Idem in Lælio.

Vt hirũdines ęſtiuo tempore prẹſto ſunt, frigore pulſę recedunt: ita falſi amici ſereno uitę tempore prẹſto ſunt: ſimul atque fortunę hyemẽ uiderint, deuolant omnes. Idem 4. ad Herennium.

¶ Diuitię addunt amicos plurimos, à paupere autem & ij quos habet, ſeparantur. Item, Multi colunt perſonã potentis. COLLE. Prou. 19.

potentis, & amici ſunt dona tribuentis. Fratres omnes pauperis oderunt eum, inſuper & amici eius receſſerunt ab eo. Hoc autem de falſis amicis accipiendum. De vero namque Prou.17. amico ſcriptum eſt, Omni tempore diligit qui amicus eſt: & frater in anguſtijs comprobatur. Quod quidem non de amicitia ſolum erga homines, ſed amicitia erga Deum maxime accipiendum eſt. Veri enim amici Dei vox illa eſt, Igne me examinaſti, & non eſt inuenta in me iniquitas. Et illa, Hæc omnia, venerunt ſuper nos, nec obliti ſumus te, &c. Pſal. 16. Pſal. 43.

Prou.6. Si poſſides amicum in tentatione poſſide eum, & ne facile credas ei te ipſum. Hoc eſt, etiam ſi in aduerſis rebus probatus ſit, non tamen illi facile, omnia committenda ſunt. Quis enim eſt hodie amicus, quem inimicum poſſe aliquando fieri deſperes? Hinc rurſus ait. Ab inimicis tuis ſeparare, & ab amicis tuis attende. Hoc fortaſſe de imperfectis amicis dici poſſet. Vt enim Diuus Hieronymus ait. Amicitia quæ eſſe deſijt, vera nunquam fuit. De perfectis Eccl.6. enim idem Eccleſiaſticus ait, Amicus fidelis, medicamentum vitæ, & immortalitatis, & qui metuunt Dominum, inuenient illum. Multa de amicitia leges Eccle.6.

De amicorum moribus quædam leges Eccleſiaſt.22. vbi inter cętera dicit, Mittens lapidem in volatilia, deijcit illa: & qui conuiciatur amico, diſſoluit amicitiã. Ad amicum ſi porrexeris gladium, nõ deſperes. Eſt enim regreſſus ad amicitiam. Si aperuerit os triſte, ne timeas. Eſt enim concordatio: excepto conuitio, & improperio, & myſterij reuelatione, & plaga doloſa. In his omnibus effugiet amicus. Fidem poſſide cum amico in paupertate illius, vt in bonis illius læteris. Et infrà. A facie amici non me abſcondar, & ſi mala mihi euenerint per illum, ſuſtinebo.

Qui denudat arcana amici, fidem perdit, & non inueniet amicum ad animum ſuum. Multa in hanc ſententiam inuenies Eccle.27. Vbi tandem concludit. Denudare amici myſteria, deſperatio eſt animæ infœlicis.

Secundo Regum.9. ait Dauid. Putas ne eſt aliquis, qui remanſerit de domo Saul, vt faciam miſericordiam cum eo propter Ionatham, & quę ſequuntur. Et infrà, Miphiboſeth comedet ſuper menſam meam quaſi vnus de filijs Regis, &c. Habes hic veræ & ſolidæ amicitiæ exemplum: quæ ne morte quidem, & iniuria temporum extincta, ea quæ amici ſunt, ſtudioſe curat. Hoc item eſt ueræ, & germanę nobilitatis exẽplum: cuius eſt ſine vllius emolumenti ſpe ſola virtute ad bene merendum, de alijs induci.

Pax externa.

Pax cunctis eſt placida, non quærit alienum, nihil deputat ſuum: docet amore, quæ odiſſe non nouit: neſcit extolli, neſcit inflari. Hanc ergo qui accepit, teneat: qui perdidit, repetat: qui amiſit, requirat: quoniam qui in ea non fuerit inuentus, abdicatur à Patre, exhæredatur à filio, nihilo minus à Spiritu ſancto efficitur alienus. Auguſti. de verbis Domini. Auguſt.

Quiſquis corpus affligit, ſed concordiam deſerit, Deum quidem laudat in tympano, ſed non laudat in choro. Hierony. ſuper Epiſtolam ad Romanos. Hieron.

Hieronymus ſuper illud Pſalm. Quoniam cogitauere unanimiter &c. Infœlix inquit populus Dei non poteſt in bono tantam habere concordiam, quantam mali habent in malo. Pſal. 82.

Pacis primum fundamentum eſt, ſubſtantiam mundialem in contemptu Caſſia.

temptu habere. Iniuſtum enim atque impium eſt, ſi poſt abrenunciatum mundi & omnia, quæ in eo ſunt vanitatem, pretioſiſſimæ dilectioni fratris ſuppellex viliſſima præferatur. Secundum eſt, vt vnuſquiſque ſuas reſecet voluntates: ne ſe ſapientem atque conſultum eſſe iudicans, ſuis malis quàm fratris diffinitionibus obedire. Tertium eſt, vt ſciat omnia etiam quę vtilia, ac neceſſaria ęſtimat, poſtponenda bono charitatis & pacis. Quartum eſt, vt credat nec iuſtis, nec iniuſtis de cauſis penitus iraſcendum. Quintum, vt aduerſus ſe iracundiam fratris etiam ſine ratione conceptam, eo modo quo ſuam curare deſideret. Caſſia. in Collatione abbatis Ioſeph.

Philon. Pax vel cum magno damno coniuncta, vtilior bello.

Iſocra. Praua ingenia eadem ſolent eſſe & contentioſa: vt non prius finem faciant pugnę & contentionis, quàm lętalem acceperint plagam.

Q. Cur. Seditionis maiora ſunt damna, quam remedia.

Boetius. Noſti ne igitur, quòd omne quod eſt, tamdiu manere atque ſubſiſtere ſolet, quamdiu ſit vnum: ſed interire atque diſſolui pariter quando vnum eſſe deſierit. Boetius lib. 4.

COLLE. Prou. 6. ¶ Contra eos qui iniquis artibus diſſidiorum & factionnm cauſę ſunt, plurimũ faciunt illa Salomonis verba, Sex ſunt, quę odit Dominus, & ſeptimũ deteſtatur anima eius: oculos ſublimes, &c. ac tandem ſeptimo loco addit, eum qui ſeminat diſcordias inter fratres. Cum enim peſſimis rebus longe peius ſit quòd Dominus deteſtetur, cum cætera ſolum oderit, apparet quantum ſit malum, quod tam magna mala ſuperet. Cum enim diuina bonitas tanta charitate homines proſequatur, quid ſi mirum ſi eos abominetur, qui ita lædunt, quos ipſe tantopere diligit, quorumque ſaluti perpetuo inuigilat, imo pro quibus ſanguinem fudit? In hoc quoque illa Apoſtoli verba quadrant. Galat 5. Vtinam abſcindantur qui vos conturbant. Et item, Qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicunque eſt ille.

Quiſquis pacem vult, & miſericordiam retinere vult, prudentiſſimum illud Salomonis conſilium ſequatur Prou. 20. qui ait, Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contētionibus: omnes autem ſtulti miſcentur contumelijs. Et iterum, Sicut qui apprehendit auribus canem: ſic qui tranſit impatiens, & commiſcetur rixę alterius. Sicut enim is qui furentem Canem auribus prehenſum tenet, nec dimittere illum, nec retinere poteſt, ita qui irato animo alterius rixę commiſcetur, partim alieno conuitio, partim ſuo affectu ita detinetur, vt vix ſe inde explicare queat.

Tanta verę pacis dignitas eſt, vt cũ cęteras virtutes literę ſanctę ſequendas eſſe doceant, hanc vero vnam ſequendam, & perſequendam. Sic Pſal. 55. enim Propheta, Inquire pacem, & perſequere eam. Hinc illud Apoſtoli, Si fieri poteſt quod in vobis Rom. 12. eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes.

Quam ſit arduum atque difficile id prǽſtare, quod Apoſtolus à nobis exigit, nempe vt idipſum dicamus 1. Cor. 1. omnes, ſimuſque perfecti in eodem ſenſu, eademque ſententia, nō obſcure inſinuauit Propheta, cum dicit, hoc eſſe propriũ Dei opus, Ait enim, Deus in loco ſancto ſuo, Deus qui Pſal. 97. inhabitare facit vnanimes in domo. Vere enim ſupra naturam eſt, diſſimiles animos in vnam coire uoluntatem atque ſententiam. Quę ſit uero huius pacis & unitatis utilitas, declarat idē Propheta cum ait, Ecce quàm Pſal. 132. bonum & quàm iucundum, habitare fratres, & cętera. Sicut unguētum in capite, &c. Sicut ros Hermon qui deſcen-

deſcendit.i.m S. Quibus verbis comparat concordiam vnguento ſuauiſſimo: quo illiniebantur Sacerdotes, & rori Hermon qui deſcendens in mõtem Siõ loca illa feracia & vberrima reddit. Quorum illud ad ſuauitatem odoris boni nominis, hoc vero ad fructum & vtilitatem refertur, vtrunque enim hæc vnanimitas præſtat.

Pſal. 33. Quomodo implere propheticum illud conſilium debeamus, Inquire

Gene. 13 pacem, & perſequere eam: apertiſſime Sanctus Abraham oſtendit, qui propter paſtorum ſuorum rixas cum paſtoribus fratris ait, Ne quæſo ſit iurgium inter paſtores tuos, & paſtores meos. Ecce vniuerſa terra coram te eſt, ſi tu ad dexteram ieris, ego ſiniſtram tenebo, &c. Itaque ſui rerumque ſuarum negligens, optionem fratri dedit, vt commodiora loca eligeret: ipſe quauis vel inquiore ſorte cõtentus: modo pacis fœdera inuiolatá ſeruarentur.

Pax interna.

Gregor. QVI iræ ſeruit, qui luxuriæ, qui ſuperbiæ, innumerabilẽ exercitum intus patitur. Econtra vir bonus, quia omnia iſta contemnit, magna mentis tranquillitate perfruitur. Gregor. lib 4 cap. 13.

Prauæ mentes tumultus intra ſe verſare non ceſſant, etiam cum vacant: ſeruant enim in cogitatione depicta quæ amant: & quamuis nihil faciant exterius, apud ſe tamen ſub pondere inquietæ quietis laborant. Piæ vero mentes, & cum deſunt, non quærunt, & cum adſunt, ferunt grauiter. Gregor moral. lib. 5. cap. 6.

Iob. 3. Gregorius ſuper illud Iob. 3. Qui ædificant ſibi ſolitudines. Sic ait, Sancti viri, quia nihil huius mundi appetunt, proculdubio in corde tumultibus premuntur. Omnes quippe inordinatos deſideriorum motus à cubili cordis manu ſanctæ conſiderationis eijciunt: & quia tranſitoria cuncta deſpiciunt, ex his naſcentes cogitationum inſolentias non patiuntur: Solam nanque æternam patriam appetunt: & quia nulla huius mundi diligunt, magna mentis tranquillitate perfruuntur: Vnde & recte dicitur. Qui ædificant ſibi ſolitudines. Solitudines quippe ędificare eſt, a ſecreto cordis terrenorum deſideriorum tumultus expellere: & intentione æternæ patriæ in amorem intimæ quietis anhelare. An non cunctos à ſe cogitationum tumultus expulerat, qui dicebat, Vnam petij à Domino, Pſal. 26. hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ? A frequentiá quippe terrenorum deſideriorum fugerat, & ad magnam ſolitudinem ſemetipſum contulerat. A tumultu rerum corporalium magnum quẽdam receſſum petierat hoc eſt quietá mentem: in qua tanto purius Deum cerneret, quanto hunc cum ſe ſolo ſolum inueniret. Gregor. mor. libro. 4.

Pax eſt ſerenitas mentis, tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, vinculum amoris, conſortium Charitatis. Auguſt. Auguſti. de verbis Domini.

Super illud Pſalmi. 84. iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Duæ ſunt inquit amicæ, iuſtitia & pax. Tu forte vnã vis, & alteram non facis. Nemo enim eſt qui non velit pacem, ſed non omnes volunt operari iuſtitiam. Interroga omnes homines, Vis pacem? vno ore reſpondebit tibi genus humanũ, opto, cupio, amo, volo. Ama iuſtitiam, quia duæ amicæ ſunt, & iuſtitia & pax: Ipſæ ſe oſculantur. Si amicam pacis non amaueris, non te amabit ipſa pax, nec veniet ad te. Idem.

¶ Fides non impedita, ad amorem COLLF. Dei, & ſpem viam munit. Ex amore autem gaudium, ex ſpe vero (charitate formata) pax oritur: dum homo

mo per ſpem firmiter Deo nixus, nihil habet quod vel timere, vel cur perturbari debeat: quoniam cœleſti præſidio fultus, ſæculo iam maior
Ioan.14. effectus eſt. Vnde Dominus ait, Pacem meam do vobis. Non turbetur cor veſtrum, neque formidet: quia videlicet ego vobis adero: hoc enim eſt, quod ait. Vado & venio ad vos.
4.Reg.6. Quod Helisæus euidenter oſtendit, qui ab exercitu Syro obſeſſus, intrepidus permanebat, propter ſpem quam in Deo repoſitam habebat.
Prou.28. Qui (inquit) me audierit, abſque terrore erit, & abundantia perfruetur, timore malorum ſublato. Hoc pacis & internæ quietis maximum bonum Scripturæ paſſim pijs polli-
Prou.3. centur. Vnde paulo inferius intulit idem Salomon, Cuſtodi legem atque conſilium: & erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis. Tunc ambulabis fiducialiter in via tua & pes tuus non impinget. Cum dormieris non timebis, quieſces, & ſuauis erit tibi ſomnus.

Perfectam hoſtium, & cupiditatum noſtrarum victoriam (quatenus in hac communi fragilitate fieri poteſt) diuina gratia præſtat. Quod
Pſal.17. Pſalmiſta teſtatur, cum de hiſce hoſtibus ſuis ait, Et comminuam eos vt puluerem ante faciem venti, vt lutum platearum delebo eos. Item
Iſai.41. Eſai.41. Quæres eos, & non inuenies viros rebelles tibi. Erunt, quaſi non ſint, & quaſi conſumptio hominis bellantis aduerſum te. Per Ezechielem vero Dominus pollicetur dicẽs,
Ezec.34 Et ſcient, quia ego Dominus, cùm contriuero cathenas iugi eorum: & eruero eos de manu imperantium ſibi. His autem internis hoſtibus domitis, vera pax, veraque ſpiritus libertas in anima iuſti dominatur.

Eſſe valde mirabilem eam pacem, & animi tranquillitatem, qua perfecti viri ope diuina freti, in tribulatione fruuntur, declarant illa verba Pſal.65. Venite & videte opera Dei, terribilis in conſilijs ſuper filios hominum. Qui conuertit mare in aridam, in flumine pertranſibunt pede: ibi le.i.i. Quem locum in Martyrum natalitijs exponit Eccleſia, cùm ait. Sancti tui Domine mirabile conſecuti ſunt iter, ſeruientes præceptis tuis: vt inuenirentur illæſi in aquis validis, terra apparuit arida, & in mari rubro via ſine impedimento. An non in fluctibus & mari hanc viam inuenerat, qui in carcere vinctus, poſita ante oculos morte dicebat. Sed & ſi immolor ſuper ſa- Philip.2.
crificium fidei veſtrę, in hoc gaudeo, & congratulor omnibus vobis. Id ipſum vos congaudete, & congratulamini mihi. Hoc autem diuinę gratiæ miraculum ſtupens Propheta dicebat. Viam feciſti in mari equis Abac.3.
tuis. i.l.a.m. Audiui, & conturbatus eſt venter meus, à voce contremuerunt. l.m. Idem etiam Propheta deſignauit, cum expoſita iactatione ſæcularium hominum, de ijſdem poſt hauſtum Dei ſpiritum ſubdit, Et ſta- Pſal.106.
tuit procellam eius in auram: ſiue vt Hierony. ex Hebræo vertit, Statuit turbinem eius in tranquillitatem, ſiluerunt fluctus eius: lætabuntur, quoniam quieuerunt, & deducet eos ad portum quem voluerunt.

Quàm pacata & fœlix ſit eorum vita, qui ſe totos diuinarum legum obſequio manciparunt, declarant illa Prophetæ verba, Et ambulabam Pſal.108.
in latitudine: quia mandata tua exquiſiui. Cum corda terrenis rebus per amorem affixa, varijs curis & deſiderijs angantur (eſt enim res ſolliciti plena timoris amor) piorum tamen corda, quæ in cœleſtium rerum amore affixa ſunt, quique omnem ſolicitudinem ſuam in Deum proiecerunt, in magna pace & tranquillitate degunt. Vnde eſt illud Auguſtini de cęleſti præmio loquentis,

tis, Ibi ſit mens, & hic erit requies. Qui enim deſiderijs ſuis modum poſuit: curis etiam & anxietatibus, & iræ modum poſuit. Cum enim vis ea quæ dicitur iraſcibilis, læſæ concupiſcentiæ vindex ſit, ſublata vel certe ſopita concupiſcentia, non eſt cur iraſcendi vis ſolicitari, angi, atque ſæuire debeat. Denique illud conſtat, omnes animi noſtri affectus (qui vndecim à Philoſophis numerantur) ab vno amore proficiſci: eiuſque velut ſatellites & commilitones eſſe: qui eò tendunt, quò ille tendit. Vnde eſt illud Auguſtini. Pōdus meum, amor meus, eò feror quocunque feror. Itaque ſi amor ad ſola interna & ſpiritualia (quæ nemo auferre poteſt) feratur, trāquilla ſunt omnia: ſi verò ad externa, quæ in aliena poteſtate ſunt, varijs modis angitur, & diuerberat.

Ioan. 16. Vnde illud conſequitur, quod Saluator ait, In mundo preſſuram ſuſtinebitis, in me autem pacem. In pace autem eſſe, eſt in latitudine ambulare. Ad eandem ſententiam pertinet & illud, Statuiſti in loco ſpatioſo pedes meos. Et, in tribulatione dilataſti mihi. Et illud itē, omnis conſummationis vidi finem: latum mandatum tuū nimis. Hoc eſt, vidi rerum omnium, atque deſideriorum, & laborum humanorum finem: quæ omnia ad fęlicitatem, & latitudinem cordis deſtināntur, deprehendiq; latum mandatū tuū nimis, hoc eſt, maximam cordis latitudinem & pacem in ſola mandatorum tuorum obedientia ſitam eſſe. Inſaniunt ergo, qui iuſtitię cultu relicto, pacem & tranquillitatem animi ſe in bonis externis inuenturos putant. Hinc Melchiſedech, rex iuſtitiæ, idemque rex pacis appellatur. Quiſquis iuſtitiam habet, eius quoq; comite pace carere non poteſt.

Pſal. 30.
Pſal. 4.
Pſ. 118.

Pſal. 118. Quàm ſit placida & iucunda piorum vita, paucis propheta comprehēdit, cum ait, Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum. Quo in loco gloſſa quædam ſic ait. Amantes legum diuinarum Deo chariſſimi ſunt: eoq; fauente, in tempeſtate quieſcunt, in tenebris vident, ex rebus nocentibus vtilitatem capiūt, honores, opes, vitamq; ipſam, vno Deo contenti, contemnunt. Qua quidem re omnia pacis offendicula è medio tollunt: cùm pro hiſce rebus parandis, & conſeruandis homines ad ſanguinem vſque decertare ſoleant: quas qui contēnit, nihil habent, pro quo digladietur. Non eſt autē illis ſcandalū: quia ſpiritus Chriſti in animis eorum infuſus, viam virtutis planam, & facilem reddit atq; omne impedimētum de medio remouet. Nō illi falſis opinionibus inducti, à virtute deſciſcunt, non malefacta alterius intolerā ter ferunt. Quin potius imbecillitatē fragilitatemq; humani generis miſerantur: & multa accipiūt in meliorē partem. Ad ſummam, aliena peccata legum diuinarum cultores non ſolū non impediunt, ſed etiam ad virtutē iuuant. Deus enim ſuos hoc pulcherrimo dono afficit, vt omnia illis ad beatam vitam conſequendam ſint vtilia. Quę igitur opes, quæ imperia aut quæ voluptates cùm hoc cęleſtis vitę ſtatu, ac tam dulci pace, & tranquillitate animi ſint conferēdæ? ſunt & alia huius pacis in literis ſanctis non minus illuſtria teſtimonia: quale eſt illud, vtinam attendiſſes ad mandata mea, fuiſſet quaſi flumen pax tua: &c. Eſai. 48.
Item ſi in via Dei ambulaſſes, habitaſſes vtiq; in pace ſuper terram. Con Baruc. 3.
trà verò de improbis dicitur, contritio & infęlicitas in vijs eorum, & viā pacis cognouerunt. Pſal. 13

Ex interna illa pace, quę prægustationem quandam cōtinet æternæ pacis & fęlicitatis, omnia virtutum germina prodeunt: ſed præcipuè tamen fortitudo quędam ad labores omnes propter Deum perferendos, & alienę ſalutis ſtudium. Quo enim maius illud bonum eſt, quo mens fruitur eo

magis cupit omnes eius tăti boni par ticipes facere. Hoc autem illa Sponſæ
Cant. 8. verba deſignant, Ego murus, & vbera mea quaſi turris: ex quo facta ſum coram illo quaſi pacem reperiēs. Muro enim fortitudinem vberibus vero quibus infantes nutriuntur, alienę ſalutis curam deſignant. Hæc autem duo bona aſſecuta eſt Sponſa, ex quo ad internam pacem diuino munere peruenit. Quam tamen non plenam pacem, ſed quaſi pacē appellat: quia nec æterna, neque modis omnibus perfecta in hac vita eſſe poteſt.

Colligitur Ioſias Rex in pace: quā ei Dominus promiſit: qui tamen in bello occiſus eſt: vt intelligamus internam illam pacem, quam pijs Dominus tribuit, neque bellis externis turbari, neque morte auferri. Sic Dominus inuictum & inſuperabilem pollicetur Hieremiam futurum: qui tamen à furēte populo lapidatus occubuit: quoniam extincto corpore, victor ſemper animus permanſit.

Accidia.

Caſſ. EXperimento probatum eſt accidiæ impugnationem non declinando fugiendam, ſed reſiſtendo ſuperandam. Caſſian. lib. 10. de inſtit. Monacho.

Ioā. Cli. Accidia eſt animi remiſſio, mentis reſolutio, neglectio vitæ, monaſticæ profeſſionis odium. Hæc ſeculares beatos dicit, Deum vt in clementem, & immiſericordem calumniantur. Eſt in Pſalmodia inualida, in oratione imbecillis, in miniſterio ferrea, in opere manuum impigra, in obedientia improba. Clima. Grad. 13.

Cœnobium accidiæ reſiſtit, viro autem ſolitario hæc indiuidua i æternum comes eſt: nec illum ante mortem deſeret: quotidieque dum vixerit, illum oppugnabit. Hæc anachoritæ cellam intuita, ſubriſit: atque appropinquans, iuxtà ſibi tabernaculum fixit. Ibidem.

Hoſpitum ſuſceptionem accidia ſuggerit, ac per laborem manuum eleemoſynas fieri precatur, viſitare infirmos hortatur alacriter: illius admonens, qui in Euangelio dixit, Infirmus eram, & viſitaſtis me. Ac mœrore aliquo affectos ac puſillanimes vt proficiſcantur inducit: conſolari puſillanimes ipſa puſillanimis ſuggerēs. Ad orationem ſtantes, neceſſariæ cuiuſpiam rei admonet: omnemq; mouet artem, vt inde eos aliquo veluti rationabili fune irrationabilis ipſa retrahat. Ibidem.

Vinciatur & hic Tyrannus (ſcilicet accidia) a peccatorum memoria: cædatur ab opere manuum: trahatur à futurorum bonorum intenta cogitatione: adſtansq;, vt conuenit, interrogetur, Dic nobis ò tu remiſſe atq; diſſolute, quis te male genuit? aut qui ſunt nepotes tui? qui ve te oppugnantes? vel qui ſit interfector tuus? Ille vero percunctantibus ita reſpondeat, Ego in his qui vere obedientes ſunt, non habeo vbi caput reclinem: qui verò mihi per ſolitudinis quietem cedunt, cum his vna dego. Quæ mihi nomen dederunt, plurimæ ſunt: interdum enim inſenſibilitas animæ: quandoque vero obliuio cœleſtium bonorum: nonnunquam etiam immenſa laborum magnitudo. Stirpes vero meæ, locorū mutationes ſunt, quæ mecum fiunt, inobedientia ſpiritualis patris: futuri iudicij obliuio, nonnunquam etiam profeſſionis derelictio. Porrò aduerſariæ meæ, à quibus nunc vinctus teneor, Pſalmodia operi manuum coniuncta: mortiſque memoria: quæ vero me penitus necat, oratio eſt, adiūcta futurorū bonorū firmiſſimæ ſpei. Idē, ibidem.

Sicut per naturam viui abſque cibo non poteſt, ita & ei, qui ſaluari cupit, ad mortem vſque, vel ad breue momentum negligere nō licet. Idem in compen. ſupra dict.

In

In periculoſo negotio non eſt dormitandum.

Ex diuerſis. Innumera mala parit ſecuritas.

Negligētia ſemper habet comitem infœlicitatem.

Noui accidiæ ſpiritum præparare ac præire fornicationis ſpiritum ſolere: vt valide corpus reſoluens, ac in ſomnum præcipitans, per ſomnum inquinationes quieſcētibus inducat.

T. Liui⁹. Negligentia naſcitur plerunque ex re bene geſta.

Diligentia, Feruor Spiritus.

Cicero. Diligentia in omnibus rebus plurimum valet. Hæc præcipue colenda eſt nobis, hęc ſemper adhibenda, hæc, nihil eſt quod non aſſequatur: qua vna virtute omnes reliquæ virtutes continentur. Cicero lib. 2. Oratore.

Marcus Craſſus in oratione quam contra Collegam Cenſor habuit, dicebat. Quæ natura aut fortuna darentur hominibus in his ſe vinci poſſe animo ęquo pati. Quæ autem ipſi ſibi homines parare poſſent, in ijs rebus, ſe pati vinci non poſſe. Idē ibidē.

COLLE. ¶ Quemadmodum qui contra aduerſantis aquæ & auræ imperum nauigant, continuo remigandi laborē egent: vbi autem vel paululum ceſſauerint, vis aquæ decurrentis & auræ impetus eos retrocedere compellūt: ita oportet nos continue ad virtutis ſtudium aſpirare, & ſolicitè ſupra cuſtodiam noſtri vigilare: ubi enim paululum hęc cura remiſſa fuerit, illico mortalitatis noſtrę pondere ad terrena deijcimur. Quanuis enim ſpiritus noſter ſponte ſua ad ſpiritualia, & cœleſtia tendat, caro tamen cui coniunctus eſt, illum ad inferiora deflectit: quod in facula accenſa videre licet: cuius cum flamma ad ſublimia nitatur, niſi tamen illam in ſublimi ſuſpenſam teneas, protinus pondere materiæ, cui inhęret, ad ima ruit. Redeunt quippe facile i ſuam naturam omnia: & peregrina & aliunde inſita repudiant. Idem quoque in natura noſtra videre eſt, quæ ad malum per peccatum prona, ægre ad virtutem aſſurgit, protinuſque ſi negligentius agas, ad ingenium redit.

Omni tempore veſtimēta tua candida ſint. Quemadmodū, qui puras ab omni ſorde veſtes geſtare ſemper cupiunt, perpetuam quādam curam ſecum gerunt, proſpicientes quo in loco ſedeant, quid manibus contingant: ne veſtes vlla occaſione ſordib⁹ inquinentur: ita qui puritati conſcientiæ ſtudet, continua quadam ſolicitudine & vigilantia attendere debet, qd agat, quid cogitet, quid moliatur, quidque in operibus ſuis intendat: ne vlla in re ab honeſto deflectat, & animam ſuam aliqua peccati labe reſpergat. Eccl. 9.

Quo ſtudio, & feruore vir pius in omni bono opere incūbere debeat, declarant illa verba Sapien. 7. Omnibus enim mobilibus mobilior eſt Sapientia: quæ videlicet alumnos ſuos facit velut flam ma ignis, qui inter elementa omnia uelociſſimus eſt. Animalia item illa quæ Ezechiel uidit, non ſolum pennata propter agilitatē eſſe perhibentur, ſed etiam ibant & reuertebantur in ſimilitudinem fulguris coruſcantis. Neſcit enim tarda molimina Spiritus ſancti gratia. De eadem etiam Sapientia dicitur, quod attingit à fine vſq; ad finem fortiter. Non enim cōtenta perſeuerantes eos in ſtudio uirtutis feciſſe, facit etiam fortes & infractos. Ezech 1. Sapiēt. 8.

Terra ſponte quidem ſua ſpinas, & tribulos germinat: fruges autem non niſi aſſiduo labore culta, & repurgata: ſic planè corrupta per peccatū natura uitiorum ſpinas ex ſe germinat: virtutes autem niſi ſtudio & labore iuuetur, minime profert. Itaq; mali-

tiæ cauſam permanentem habemus, idq; intra nos: virtutis autem & pietatis aliunde venientem, atq; extra nos. Quantam ergo vigilantiam adhibere conuenit, vt in tam corrupta natura incorrupte viuamus?

Otioſitas, Negligentia, Pigritia.

Bernar. FVgiēda otioſitas, mater nugarū, nouerca uirtutū. Inter ſeculares quippe nugæ, nugæ ſunt: inter ſacerdotes blaſphemiæ. Interdum tamē ſi incidant, ferendæ fortaſſis: referendę nunquam. Bernar. de conſiderat.

Caſſia. Mens otioſa nihil aliud cogitare nouit, quam de eſcis, atque de uentre. Caſſia. lib. 10. de ſpiritu accidiæ.

Ioā. Cli. Quis putas erit eiuſmodi, qui tempus ſuum omne tam pie, ac religioſe in monaſtica conuerſatione conſumpſit, vt nullum diem, nullam horam, nullum momentum, aliquādo perdiderit, quod non in diuino ſeruitio, & religioſis operibus expenderit: id apud ſe iugiter, ac ſolicite reputans, poſſibile non eſſe eūdem diem bis in uita conſpicere? Ioannes Climacus de luctu. Gradu. 7.

Ouid. *Finem, qui quæris amori,*
Cedit amor rebus: res age, tutus eris.

Ex diuerſis. *Indigentia ex ſegnitie naſcitur.*
Otium eſt ſentina malorum.
Otium eſt ingenij rubigo.
Portus penuriæ eſt hominibus ars.

Cicero. Quærēdi defatigatio turpis eſt, cū id, quod quæritur, ſit pulcherrimū. Cicero. 2. de finibus.

COLLE. ¶ Scriptura ſacra non ſolum præſtantia doctrinæ, ſed modo & ratione docendi, ſcripturas omnes lōge antecellit. In quo illud in primis ſpectādum eſſe uidetur: quæ maxime fieri cōuenit, ea frequentiſſime repetit, ut altius piorum animis infigat, quod maxime gerendum ſit. Sicut enim uenatorum canes, cum ad alicuius cubilis hoſtium uehementius latrant, nec ab eo diuelli poſſunt, prædam ibi latitare indicant: ita cum Scriptura frequētiſſime uno in loco commoratur, & idem iterum, atque iterum, alijs in locis repetit & inculcat, aliquid ſine dubio ſingulare maximeque neceſſariū ibi eſſe declarat. Scitum eſt enim omnibus in rebus diligentiam, ſtudium, atque laborem plurimum poſſe: imo ab hoc fonte omnes artes & diſciplinas prodijſſe (quod uidelicet labor omnia uincat improbus) contra uero inertiam & negligentiam, iacturarum omnium atque malorum altricem eſſe. Quod cū in alijs rebus omnibus, tum uel maxime in ſtudio & in acquiſitione uirtutū perſpicitur; Id animaduertens ſapientiſſimus Salomon, dictu mirum eſt, quoties in exiguo Prouerbiorum libello opportune, & importune laborem, & diligentiam commendet, & pigritiam atq; inertiam deteſtetur. Si enim unū in locum omnia quæ hac de re dicenda putauerat, congeſſiſſet, faſtidium legentibus ingeneraret. Ideoque diuerſis in locis, idq; ſub diuerſis tum nominibus, tum rationibus, tum metaphoris eandem repetit ſententiam. Hac autem ratione intelligent, qui ſe totos uirtutū, & perfectionis ſtudio dediderunt, quantopere omnem a ſe inertiam & negligētiam excutere: quantumq; in hoc pulcherrimo uirtutum ſtudio laboris, ſtudij, & ſolertiæ ponere debeāt. 6. Igitur Prouerbiorum cap. 6. his uerbis aduerſus pigrum inuehitur: Vade ad formicā ô piger &c. Et, Vſquequo piger dormies? quando conſurges e ſomno tuo? &c. Si uero impiger fueris, ueniet ut fons meſſis tua, & egeſtas longe fugiet à te. Item Prouer. 9. Egeſtatem operata eſt manus remiſſa, manus aūt fortiū diuitias parat. Et infrà. Qui congregat in meſſe, filius ſapiens eſt: qui autem ſtertit æſtate, filius confuſionis. Itē infra. 10. Sicut acetū dētidentibus, & fumus oculis, ſic piger

his

his qui miſerunt illum. Item. 15. Bene conſurgit diluculo, qui quærit bona. Item. 12. Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus: qui autem ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt. Idemq; ibidem, Manus fortium dominabitur: quæ autem remiſſa eſt, tributis ſeruiet. Item. 19. Pigredo immittit ſoporem, anima diſſoluta eſuriet. Item. 20. Noli diligere ſomnum ne te egeſtas opprimat. Item. 21. Cogitationes robuſti, ſemper in abundātia: omnis autem piger in egeſtate eſt. Itē 21. Deſideria occidunt pigrum, noluerunt enim quicquam manus eius operari. Tota die concupiſcit, & deſiderat, qui autem iuſtus eſt, tribuet, & non ceſſabit. Item. 22. Vidiſti virum velocem in opere ſuo? coram regibus ſtabit, & non erit, ante ignobilis. Præcipuus autem contra pigros locus habetur. 24. qui incipit, Per agrū hominis pigri tranſiui, & per vineā, & cætera quæ ſequuntur: vſque ad finem capitis. Quòd vero in fine huius capitis ait, Veniet tibi quaſi curſor egeſtas. & mēdicitas quaſi vir armatus, duo innuere videtur: nempe qđ paulatim inertiæ atque ſocordiæ habitus generetur: quemadmodū curſor multiplicatis greſſibus eò quo tēdit, peruenire ſolet. Deinde quòd hic ipſe habitus, vbi diutina conſuetudine confirmatus eſt, quaſi vir armatus penè inſuperabilis fit. Poteſt etiā curſoris nomine improuiſa, & inexpectata, vel certe accelerata animæ ruina deſignari. Nec his cōtentus. Idem. 26. ait, Dicit piger. Leo eſt in via: in medio platearum occidendus ſum. Sicut oſtium vertitur in cardine ſuo, ita piger in lectulo ſuo. Et, Abſcōdit piger manum ſub aſcella: nec ad os ſuum applicat eam. Iam vero vbi. 31. mulierem fortem deſcribit iter præcipuas eius laudes fortitudinem, ac diligentiam numerat, quæ inertiæ, & languori cōtraria ſunt. Vnde ait, Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & roborauit brachium ſuum. Et iterum, Fortitudo & decor indumentum eius: quia videlicet in omnibus operibus ſuis ſe fortiter ac modeſte gerit: atque hoc veluti pallio ſe, & omnia opera ſua, veſtit & ornat: vtpote in qua nihil languidum, aut incōpoſitum, ſiue indecorum appareat. Iam verò quod ait, De nocte ſurrexit, &c. Et, Syndonem fecit, & vendidit. Et, Conſiderauit agrum, & emit eum: de fructu manuum ſuarum plantauit vineam: & quæ ſequuntur: quid hic niſi ſolertiæ diligentiæ & fortitudinis opera commendat? Quis eſt autē qui hac eadem ſententia toties tam multis rationib⁹ a Spiritu ſancto repetita, non ſibi certiſſime perſuadeat totius vitæ ſpiritualis peſtem eſſe languorem & inertiam: contraque ſummum eius incitamentum, & fundamentum eſſe ſtudium, fortitudinem, atque diligentiam? quæ vt omnium artium, ita etiam virtutum omnium parens eſt.

Multam malitiam docuit otioſitas. Terra exculta illum ſolummodo fructum reddit, quem ei cōmiſeris, ſiue triticum, ſiue ordeū. At, quæ inculta & otióſa eſt, varia ſpinarum. & tribulorum germina pro libidine fundit: ita &c. Eccl. 33.

Iter pigrorum, quaſi ſepes ſpinarum: via iuſtorum abſque offendiculo. Item, pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum. Feruore enī dilectionis facile quidquid eos in via Dei remorari potuiſſet, ſuperant: quo cum pigri careant, vbique hærent, vbique velut à ſpinis obiectis læduntur: & ita à curſu boni operis facile retardantur. Semper queruli, ſemper anxij, omnia aſpera, omnia acerba, & moleſta iudicantes. Prou. 15.

Qui mollis & diſſolutus eſt in opere ſuo, frater eſt ſua opera diſſipantis. His verbis negligentia hominum damnatur. Virtus enim odit inertes. Prou. 18.

Vnde conſequens eſt, vt qui mollis eſt, ad virtutem aſpirare non poſſit.

Apoc.3. Vtinam eſſes calidus aut frigidus: ſed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. Magnam dubitandi cauſam verba hæc præbent. Cur enim potius ſit frigidum eſſe quàm tepidum, cum tamen tepidus calido propinquior ſit. Quantum autẽ coniectura colligere poſſum, tepidus mihi eſſe videtur, qui quanuis in gratia ſit, adeò tamen negligenter & ſegniter ſe gerit, adeoq; ſpiritualibus exercitijs deſtitutus eſt, vt facile quauis tentatione paulo vehementiore oblatam, à ſtatu ſuo deijciatur. Quem quidem ſtatum deſignat domus illa, quã Matt.12. Dæmones vacantem, & ſcopis mundatam inuenerunt: hoc eſt, diſpoſitã atque paratam, vt eam inuaderent, & occuparent. Tales ergo tepidi ſunt, quos Dominus quanuis à pectore ſuo nondum euomuerit, iam tamen cœpit euomere: cum eos iuſto ſuo iudicio negligentius viuere, & in multa delicta labi permittit: quæ quanuis magna non ſint, aditum tamẽ ad maiora præbent. Poſſumus etiam eos tepidos appellare, qui externis quibuſdã religionis operibus inſtructi ſunt: quibus ſe aliquid eſſe perſuadẽt, cum tamen interna iuſtitia vacui ſint: qualis erat Phariſæus ille, qui orans aiebat, Deus gratias ago tibi, quia non Luc.18. ſum ſicut cæteri hominum, &c.

Contra otium & inertiam pro ſtudio atque labore nonnulla inuenies Eccleſiaſt.34. Cibaria, & virga, & onus aſino: panis & diſcip lina, & opus ſeruo. Iugum & lorum curuant collũ durum, & ſeruum inclinãt operationes aſſiduæ. Seruo maleuolo, tortura & compedes: mitte illum in operationem ne vacet: multam enim malitiam docuit otioſitas. Hæc omnia ad corporis noſtri tractationem referri commode poſſunt: quod (vt Seneca ait) durius tractandum eſt, & varijs laboribus exercendum, ne delicijs & otio torpeat, & aduerſus ſpiritum inſurgat. Contra aliter facientes, clamat Dominus per Prophetam. Vſquequo delicijs diſſolueris filia vaga? Hier.31.

Dormiente Saule, & ſeruis eius, Dauid haſtam & ſciphum ſurripit. Haſtæ nomine quæ à longe ferit, orationem quæ in terris effuſa, in cœlis operatur: Sciphi vero, quo aquam bibimus, ſacram lectionem cõuenienter accipimus. Aqua enim in litteris ſanctis pro Sapientia ponitur. Hæc ergo duo, vitæ ſpiritualis adiumenta, negligentibus, & in via Dei dormitantibus ſurripere Dæmon ſolet.

Occupatio immoderata.

QVid de ſe intrinſecus agatur, cor noſtrum obliuiſcitur dum extrinſecus occupatur. Gregor.25. Moral. cap.8. Gregor.

Sæpe Deus, quos tenerè diligit, ab externis actionibus abſcondit. Greg. 25. Moral. cap.22.

Vt tabernaculum cilicio, & pellibus tegebatur, intus autem byſſo coruſcabat: ita prelati tegunt eos qui deuotionis teneritudini dediti ſunt. Greg.25. Mor. cap.22.

¶ Quidam ſic terrenis curis, vel proximorum negotijs implicantur, vt nullum animæ ſuę quieti, & vacationi locum relinquãt. Alij vero hoc hoc temperamento aliorum negotia curant, vt ſalutem ſuam non negligant, ſed otium quotidie ſibi ad vacãdum Deo eligant, ſeque ipſos intra ſe colligant, & recipiãt: Illi igitur per coruum qui ex arca egreſſus, ad eam non eſt reuerſus, hi vero per columbam (quæ ad arcam regreſſa, virentis oliuæ ramum in ore tulit, quod pietatis, & miſericordiæ indicium eſt) deſignantur. Vtraque ergo res iſtis fœliciter cedit, dum egrediuntur, ac miſericordiæ merita congerunt: COLLE.

runt: & dum regrediuntur, & diuinæ dulcedinis quiete perfruuntur. Hinc ſancta illa Ezechielis animalia ibant, & reuertebantur in ſimilitudinem fulguris coruſcantis.

Ezech 1.

Iſti ſunt qui ſalutare illud prudenſque Eccleſiaſt.29. conſilium amplectuntur, Recupera proximum ſecundum virtutem tuam, & attende tibi ne incidas. Hinc Apoſt. Timotheo, Attende ait tibi & doctrinæ. Hoc enim modo & te ipſum ſaluũ facies, & eos qui te audiunt. Hac enim moderatione vir pius, ac præcipue doctrinæ miniſter aliorum curam gerat, vt priori etiam loco ſui curam non negligat.

Miſericordia, Eleemoſyna.

Gregor. TVnc plena cordis noſtri cõpaſſio eſt, cum mala inopiæ proximi ſuſcipere non metuimus vt illum à paſſione liberemus. Plus eſt aliquando compati ex corde, quam dare, qa quiſquis indigenti perfectè compatitur minus æſtimat omne, quod dat, & rem quamlibet plerumq; dat, qui non compatitur. Greg.lib.20.Mor.

Tanto quiſque perfectior eſt, quãto perfectius ſentit dolores alienos. Greg. 19. Mor.

Sic mens per cõpaſſionem doleat, vt & larga manus affectum doloris oſtendat. Greg. in homil.

Qui indigenti proximo exteriorẽ ſubſtantiam præbet, ſed vitam ſuam à nequitia non cuſtodit, rem ſuam Deo tribuit, & ſe peccato. Hoc quod minus eſt, obtulit authori, & hoc qd maius eſt, ſeruauit iniquitati. Greg. 19. Moral.

Ille perfectè tribuit, qui cum eo quod afflicto porrigit, afflicti quoque animum in ſe ſumit, vt prius in ſe dolentis paſſionem transferat, & tunc contra dolorem illius per miniſterium concurrat. Greg. vbi ſup.

Gregor. ſuper illud Iob 27. Diues cùm dormierit, nihil ſecum auferet: ſic ait: Tolleret tunc res ſecum, ſi ad petentis vocem ſibi tuliſſet: nam terrena ſeruando, amittimus: largiendo ſeruamus. Diu cum rebus noſtris durare non poſſumus: agendum ergo vt res perituras, in non perituram faciamus tranſire mercedem. Moral. 18. cap. 10.

Diues epulo ſerò oculos aperuit, compulſus in damnatione cognoſcere quid perdidit, quando Lazarum non agnouit. Iuſtè autẽ qui de abundantia peccauit, æſtuanti crematur inopia: guttam aquæ petijt, qui micas panis negauit. Gregor. Moral. 18. cap. 10.

Cùm ſuppetunt temporalia, celerius dantis manus dationem inuenit, quàm animus dolorẽ. Ille ergo perfectè tribuit, qui cùm pecuniam afflicto porrigit, eius in ſe animũ ſumit, Greg. 20. Moral. c. 27.

Tunc plena eſt cordis compaſſio, cum inopiam pro proximo ſuſcipere nõ metuimus, vt illum liberemus. Quare Chriſtus nequaquam nobis vim ſuæ dilectionis oſtẽderet, ſi hoc quod à nobis tulit, non ad tempus ipſe ſuſtineret. Greg. vbi ſuprà.

Qui exteriora largitur, rem extra ſe poſitam tribuit: qui autem fletum aut compaſſionem, aliquid ſui ipſius dat. Gregor. vbi ſuprà.

Gregor. ſuper illud Iob 31. Si comedi bucellam, ſic ait: Pietati ſe præiudicium facere exiſtimat, ſi ſolus comederet, quod Dominus omnium communiter creaſſet. 21. Mor. c. 12.

Quidam prius pauperum contumelijs afficiunt, quam dant eleemoſynam. Videtur ergo quòd illatæ iniuriæ ſatisfactionem ſoluunt, dum dona largiuntur. Greg. 21. Mor. c. 13.

Gregor. ſuper illud Luc. 16. Vt cùm defeceritis, recipiant vos, &c. ſic ait: Ergo patronis potius munera offerimus, quàm egenis largiamur. 21. Moral. cap. 14.

Cùm pauperes conſpicimus, quanta nobis deſint interiora penſemus, quatenus ſeſe cogitatio noſtra ſuper inopes non eleuet, cùm videt, quòd quanto interius, tantò verius pauperes ſumus. Greg. 21. Moral. cap. 14.

Greg. ſuper illud Iob 31. Si deſpexi prætereuntem, &c. ſic ait: Nempe quia apud piam mentem plus natura valet, quàm notitia. Qui enim indiget, eo ipſo quo eſt homo, ei non eſt ignotus. 21. Moral. cap. 14.

Gregor. homi. 27. in Euangelia ſuper his verbis. Et fructus veſter maneat, ſic ait: Omne quod ſecundum præſens ſeculum laboramus, vix vſq; ad mortem ſufficit. Mors namque interueniens fructum noſtri laboris abſcindit. Quòd verò pro æterna vita agitur, etiam poſt mortem ſeruatur. Et tunc apparere incipit, cum laborum carnalium fructus cœperit nō videri. Ibi ergo illa retributio inchoat, vbi iſta terminatur. Tales fructus operemur qui maneāt: tales fructus operemur, qui (cùm mors cuncta interimat) ipſi exordium à morte ſumant. Nam quod à morte incipiat fructus Dei, teſtatur Propheta, qui dicit: Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hæreditas Domini. Pſ. 126. Omnis qui dormit in morte, perdit hæreditatem terrenam: ſed cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hæreditas Domini: quia electi Dei poſtquam peruenerint ad mortem, tunc inueniunt hęreditatem. Greg. vbi ſupra.

Terrena omnia ſeruando amittimus, largiendo ſeruamus. Idem.

Auguſt. Memento quid purpurato diuiti contigerit: qui non ideò damnatus eſt, quòd aliena tulerit, ſed quòd egēti pauperi ſua non tribuerit: & in inferno poſitus ad petenda minima peruenit, qui hic parua negauit. Auguſt. de Conflictu vit.

Qui dat eleemoſynam, vt careat tædio interpellantis, non vt reficiat viſcera indigentis, & rem & meritū perdit. Idem ſuper Pſalm.

Ante Dei oculos nunquam eſt uacua manus à munere, ſi arca cordis plena ſit bona voluntate. Idem ſuper Ioan. in hom.

Non memini me legiſſe mala morte mortuum, qui libenter opera charitatis exercuit. Habet enim multos interceſſores: & impoſſibile eſt multorum preces non exaudiri. Hieron. ad Nepot. Hieron.

Sanctus Exuperius Tholoſanæ vrbis Epiſcopus, eſuriens paſcit alios: & ore pallente ieiunijs, fame torquetur aliena: omnemque ſubſtantiam Chriſti viſceribus erogauit. Nihil illo ditius, qui corpus Domini caniſtro vimineo, ſanguinem portat vitro: qui auaritiam eiecit à templo, & cathedras vendentium euertit. Idem in Epiſt. ad Ruſt. monach.

Velimus nolimus ſeneſcimus. Paret ſibi viaticum, quod longo itineri neceſſarium eſt. Secum portet quod inuitus dimiſſurus eſt: imò pręmittat in cœlum, quod ſi negauerit, terra ſumptura eſt. Idem ad Furiam.

Beata Paula pauperes omnes ac debiles curioſiſſimè tota vrbe perquirens, damnum putabat, ſi quiſquam eorum cibo ſuſtētaretur alieno. Spoliabat filios, & inter obiurgātes propinquos, maiorem ſe eis hęreditatē Chriſti miſericordiam dimittere loquebatur. Et mox. Fateor errorem meum, cùm in largiendo eſſet profuſior, arguebam, illud proferens de Apoſtolo, Non vt alijs refrigerium, nobis autem tribulatio. Et, Qui habet duas tunicas, &c. 2. Cor. 8. Luc. 3. Illa contrà teſtem inuocabat Deum, ſe hoc habere voti, ut mendicans moreretur: ut vnum numum filiæ non dimitteret, & in funere ſuo aliena ſyndone inuolueretur. Nolebat in his lapidibus pecuniam effundere, qui cum terra ac ſeculo tranſituri ſunt: ſed in uiuis lapidibus, de quibus in Apocaly. ciuitas magni

magni Regis extruitur: quos ĩ ſaphyrum,& ſmaragdum,& iaſpidem eſſe vertendos Scriptura commemorat. Idem in Epitaph. Paulæ.

Ambro. Miſericordia non de meritis iudicare cõſueuit, ſed neceſſitatibus ſubuenire: iuuare pauperem, non examinare iuſtitiam. Ambroſ. in Epiſt.

Affectus dantis, collatorem aut diuitem, aut pauperem facit, & pretiũ rebus imponit. Idem de offi.

Aurum Eccleſia habet non vt ſeruet, ſed vt eroget,& ſubueniat etiam neceſſitatibus. Idem ibidem.

Neceſſitates aliorum quãtum poſſumus iuuemus, & plus interdum quam poſſumus. Nihil tam ſecundũ naturam eſt, quàm iuuare conſortem naturæ. Idem de offic.

Si non poteſt alteri ſubueniri, niſi alter lædatur, commodius eſt neutrũ iuuari, quam grauari alterum. Idem ibidem.

Non minoris eſt criminis, habenti tollere, quàm cùm poſſis & habes, indigentibus denegare. Eſurientium panis eſt, quem tu detines: nudorum indumentum, quod tu includis: miſerorum redemptio & abſolutio pecunia, quam tu in terra fodis: tantum ſcias te inuadere bona, quantis poſſis præſtare,& nolis. Non ſunt bona hominis quæ ſecum ferre non poteſt. Sola miſericordia comes eſt defunctorum. Idem in quodam ſermo.

Pſal.75. Super illud, Dormierunt ſomnum,&c. Hoc eſt dicere: Nihil inuenerunt in operibus ſuis diuites, qui nihil pauperibus contulerunt. Nullius iuuerunt inopiam, nihil ad vtilitatem ſuam proficientes operire potuerunt. Idem.

Bernar. O vanitas vanitatum, ſed non vanior quàm inſanior? Fulget Eccleſia in parietibus, & eget in pauperibus: ſuos lapides auro induit & ſuos filios nudos deſerit: de ſumptibus egenorum ſeruitur oculis diuitum. Bernar. in Apolog.

O inſignem paupertatis excellentiam? hæc Dei perſona ſit, Deus in paupere abſconditur, & pauper quidem porrigit manum, Deus autem ſuſcipit quod offertur. Chryſolo. Pe.Rau.

Eleemoſyna nõ æſtimatur ex menſura largitionis, ſed ex animi liberalitate. Idem.

Obturatis auribus diuitis, nihil eſſet vox vnius clamantis. Vnde Dominus ad aperiendum cor eius, totum corpus Lazari vlceribus cooperuit, vt tot eſſent ora clamantia, quot vlcera exiſtentia. Idem in ſerm. de diuite & Laz.

Super illud Matth. Eſuriui,&c. In regno cœli coram omnibus Angelis, in conuentu reſurgentiũ, quòd Abel paſſus ſit, quòd mundum conſeruauit Noe, quòd Abraham fidem ſeruauit, quòd Moyſes legem tulit, quòd Petrus crucem Ieſu primus aſcendit, Deus tacet: & clamat ſolũ, quod pauper commedit dicens: Eſuriui,&c. Qui enim miſericors eſt, miſericordia dignus eſt. Idem in quod. ſerm.

Fratres, eſurit ieiunium, ieiunium ſitit, quod non pietatis cibo paſcitur, quod potu miſericordiæ non rigatur. Alget ieiunium, ieiuniũ deficit, quod non eleemoſynæ vellus tegit: quod non miſerationis operit veſtimentum. Fratres, quod eſt terris ver, hoc miſericordiam ſcimus eſſe ieiunio. Simil. Sicut verni flatus tota faciunt germina florere camporum: ita miſericordia tota ieiunij ſemina producit in florem, in cęleſtem meſſem totam ieiunij facit fructificare virtutem. Simil. Quod oleũ lucernæ eſt, hoc ieiunio pietas: ſicut lucernę lumẽ olei pinguedo ſuccẽdit, & moderato paſtu facit illud ad totius noctis ſolatium perlucere: ſic pietas facit ſplẽdere ieiuniũ, & ad totam radiare continentiæ claritatem. Simil. Quod diei Sol eſt, hoc eleemoſyna noſcit eſſe ieiunio. Sicut iubar Solis clariorem perficit diem, & totam nubiũ diſpergit obſcuritatẽ:

ſic

ſic eleemoſyna ieiunij ſanctificat ſanctitatem: totamque cupiditatis mortem lumine pietatis excludit. Ac ne multis immorer, quod eſt anima corpori, ieiunio largitas hoc habetur.
Simil. Sicut enī mortificatur corpus, cùm à corpore anima recedit: ita mors eſt ieiunij largitatis abſceſſus. Idem de ieiunio & eleemoſy.

Manus pauperis Abrahæ ſinus eſt: vbi quicquid pauper acceperit, mox reponit. Theſaurus cœli eſt manus pauperis: quod ſuſcipit, ne in terra pereat, reponit in cœlum. Theſaurizate vobis (inquit) theſauros in cœlo. Manus pauperis eſt gazophilaciū Chriſti: quia quicquid pauper accipit, Chriſtus acceptat. Da ergo homo pauperi terram, vt accipias cœlum: da numum, vt accipias regnum: da micam, vt accipias totum: da pauperi, vt des tibi: quia quicquid pauperi dederis, tu habebis: quod pauperi non dederis, habebit alter: Clamat
Oſeæ 6. Deus, Miſericordiā volo. Qui quod vult Deus, Deo negat, a Deo ſibi qđ deſiderat vult negari. Miſericordiam volo. Homo, petit Deus, ſed tibi, nō ſibi. Miſericordiam volo. Humanam miſericordiam petit, vt largiatur diuinam. Eſt in cœlis miſericordia, ad quam p terrenas miſericordias peruenitur. Domine (inquit) in cœlo
Pſal. 35. miſericordia tua. Dicturus cauſam in iudicio Dei, patronam tibi miſericordiam, per quam liberari poſſis, aſſume. Qui de patrocinio miſericordiæ certus eſt, de venia ſit ſecurus, de
Matt. 5. abſolutione non dubitet: Beati (inquit) miſericordes: quia ipſi miſericordiam conſequentur. Gratis miſericordiam ſperat ibi, qui hic non fecerit miſericordiam. Qui facit miſericordiam, currit ad præmium: qui non facit miſericordiam, decurrit ad pœnam. Idem ibidem.

Leo Papa. Nulli paruus eſt cēſus cui magnus eſt animus, nec de rei familiaris menſura pendet modus pietatis. Maiora quidem ſunt impendia diuitum, & minora mediocrium: ſed nec diſcrepat fructus operum, vbi non deeſt affectus operantium. Leo Papa in apparit. Domi.

Semper illi quod largiatur occurrit, cui bene velle non deficit. Idem ibidem.

Miſericordiæ virtus tanta eſt, vt ſine illa cæteræ, etſi ſint, prodeſſe non poſſunt. Quanuis enim aliquis fidelis ſit & caſtus & ſobrius, & alijs maioribus ornatus inſignibus, ſi miſericors tamen non eſt, miſericordiam non meretur. Idem in ſermo. de apparit. Domin.

Hugo. Compaſſio ex virtute eſt, quando propter Deum alienis doloribus cōpatimur: cùm ſcilicet iuſtitiam premi, vel innocentiam affligi videmus. Compaſſio ex vitio culpabilis eſt: compaſſio ex natura irreprehenſibilis eſt: compaſſio ex virtute laudabilis eſt. Prima reprehenditur, tertia laudatur: ſecunda nec culpam habet, quia ex natura eſt, nec præmium, quia ex virtute non eſt. Hugo de 3. volunt. Chriſti.

Differunt miſericordia & miſeratio, ſicut fons & riuulus. Miſericordia enim quaſi fons eſt affectus: miſeratio quaſi riuulus effectus. Idem.

Euſeb. Emiſſ. Conclude eleemoſynā in ſinu pauperis, & ipſa exorabit pro te: orationibus autem & eleemoſynis purgantur peccata. Per vtranque ergo rem, ſed maximè per eleemoſynam, Dei miſericordia requirenda eſt. Oportet itaque vt ſibi res vtraque conſentiat: illa rogat, hæc imperat: illa quodammodo iudicis audientiam deprecatur, hæc gratiam promeretur: illa oſtium pulſat, hæc aperit: illa prodit deſiderium, hæc deſiderij procurat effectum: illa ſupplicat, ſed ſupplicantem iſta commendat. Deinde Tabithæ exemplum profert, & amplificat. Euſeb. Emiſſ. in homi. de initio Quadrag.

Charitas prona ſit ad miſericordiam, non inſultans peccantibus, ſed condolens: facilis enim eſt lapſus ad vitia, & fragilitas conditionis humanæ quicquid cernit in alio, hoc in ſe debet pertimeſcere: cumque alius fuerit pro errore correptus, illius emendatio noſtra ſit cautio. Idem in homil.8.de Paſcha.

Caſſiod. Oleum pietatis & miſerationis vnguentum, quantò copioſius in fraternas neceſſitates effunditur, tantò donis potioribus augmentatur. Alludit ad viduæ oleum, quod effuſione augebatur. Caſſio.in Epiſt.

Marcus. Magna vis eſt eleemoſynæ: ſiquidẽ nutritores ſuos multa cum fiducia in regnum cœlorum introducit. Nota eſt enim ianitoribus cœli, qui thalami fores cuſtodiunt: nec nota ſolùm, ſed etiam venerabilis: & à quibuſcunque ſe honoratam cognouerit, illos confidenter introducet. Nã ſi Deum in terram deduxit, & hominem fieri perſuaſit: multò magis hominem in cœlum adducere poterit. Marcus.

Penes nos ſitum eſt, vt Deus miſereatur noſtri: ipſe nobis hãc gratiam condonauit. Nempe ſi offeramus ei, quæ miſericordia & benignitate eius indigna non ſint, miſerebitur noſtri. Si verò nos nulla noſtri miſericordia tangamur, quis nobis parcet? Miſerere proximi, & miſericordiam à Deo conſequeris. Non ita laudandus eſt, qui magnum aliquem ſuſcipit, vt qui miſerum & ærumnoſum. Et qui colit hominem præſtantem & clarum, & ſæpe ad oſtentationem coram hominibus id facit: qui verò abiectum & deſperatum curat, propter ſolum Dei præceptum id agit. Idem.

Miſericordia expers eſt omnis ſceleris, omnia reddit pura. Hæc & ieiunio & cubitu ſuper humum (quanuis moleſtioribus magiſque laborioſis) melior eſt, vtpote vtilior: hæc animam colorat, ſubtilem, pulchram & formoſam efficit. Idem.

Anima ſine miſericordia ſterilis eſt. Hoc illud eſt, quo Deo ſimiles nos euadere licet: miſereri, inquam, & condolere. Hoc niſi habeamus, priuati ſumus omnibus. Chriſtus nõ dixit, ſi ieiunetis, ſimiles eritis Patri veſtro: nec ſi caſtitatem tueamini. Quid igitur? Eſtote miſericordes, ſicut Pater veſter cœleſtis miſericors Luc.6. eſt. Et, Miſericordiam (inquit) volo, Oſeæ 6. non ſacrificium.

Niſi eſſent pauperes, non tam multa peccata abolerentur. Pauperes nobis vulnerũ noſtrorum medici ſunt. Remedia nobis porrigũt manus ſuæ. Non adeò medicus extendens manus, & imponens pharmaca, ſanationem efficit, quàm pauper manus extendens, & quę porrigimus, accipiẽs, abſterſio eſt malorum noſtrorum. Idem.

Cæcus miſericordiam conſecutus ad regnum cœlorum deducere nouit: & quanuis ad parietes offendẽs, & incidens in foueas, ducem ſe pręſtat aſcenſionis in cœlum. Idem.

Quid fruſtra laboras, ò diues, res pauperum in theſauris tuis recondens? Cur indignaris petentibus illis, tanquam de tuo expendas? Bona paterna petunt, non tua: quæ tibi commiſſa ſunt ipſorum gratia, nõ tecum nata. Da quæ accepiſti, & vſum eorũ tibi conceſſum in lucro ponas. Satis eſt tibi quod dare, non accipere deſtinatus ſis. Idem.

Sacerdotes antiquo ritu inungebantur oleo, vt & ſacerdotium à miſericordia inchoaret. Reges etiam vngebantur oleo. Omnium enim (inquit) miſereri debes, cùm poſſis omnia. Nempe hoc ipſum miſereri, proprium eſt principatus. Cogita quòd mundus per miſericordiam conſtitutus ſit, & imitare Dominũ. Miſericordia hominis in proximum ſuum, Domini autem in omnes homines extenditur. Idem.

Facilè

Facilè poſſet Deus neminem facere pauperem: ſed ita beneficentiæ anſam adimeret, nec amplius vellet aliquis condolere. Nunc verò alij aliorum gratia vel diuites vel egeni ſunt, vt locus & materia beneficētiæ ſuppetat. Idem.

Chryſo. Omne quod noſtrum eſt, tunc magis noſtrum eſt, ſi ſit nobis commune cum fratribus. Chryſoſt. in ſerm.

Non benefacit, qui benefacit: ſed beneficium ipſe accipit potius quàm dat. Maiora enim accipit quàm largiatur: quoniam Deo mutuum dat, non hominibus. Auget opes, non minuit. Minuit autem, ſi nihil elargiatur. Idem.

Simil. Qui parcè ſeminat, parcè & metet. Qua igitur quæſo ratione parcis ac retines? Si terram fertilem coleres, non tantùm illam ſeminādo propria horrea vacuares, verum etiam mutuares aliunde quod ſereres. In cœlo verò operans, atque ibi fructum requirens, vbi nulla aeris inæqualitas, corruptio nulla ventorū eſt, ſed plurimo vbiq; cum fœnore ſemina cuncta proueniunt, cunctaris atque diſſimulas? nec intelligis, quia poſſumus & parcendo perdere, & ſpargendo colligere? Idem ſuper Matth. hom. 5. oper. perfect.

Philon. Talem te famulis tuis præbe, qualem tibi Deū optas: audiemur enim à Deo, ſicut nos audimus: & aſpiciemur ab ipſo, vt nos aſpicimus. Offeramus igitur miſericordiam pro miſericordia, vt pro ſimili ſimile adipiſcamur. Philon.

Quintil. Nihil ingenioſius vera pietate eſt.

Ouid. *Regia (crede mihi) res eſt, ſuccurrere lapſis.*

Adilon. Miſeratio comes eſt calamitatis.

Cicero. Homines ad Deum nulla re propius accedunt, quàm ſalutem hominibus dando. Cicero pro Ligario.

Nihil eſt tam regium, tam liberale, tamque munificum, quàm opem ferre ſupplicibus, excitare afflictos, dare ſalutem, liberare periculis homines. Idem. 1. de Oratore.

¶ Miratur iure D. Auguſtin. quòd filij huius ſeculi longe plura & grauiora pro perituris huius ſeculi rebus patiantur, quàm nos propter Deum noſtrum, qui nos cùm nondū eſſemus condidit, & cùm perditi eſſemus, redemit. Cōſidera quid agricolæ, quid opifices, quid nautæ, quid milites in bello exigui lucelli gratia patiantur: quantumque diuitiarum nobiles viri inaniſſimi honoris obtētu profundant. Nos verò vix obolū petenti pauperi propter Christum damus, vixque vno aut altero die carnem inedia maceramus. COLLE. Auguſt. i medita.

Contra auaros & immiſericordes in pauperes illud merito iactari poteſt, quòd cum eis velut ī altera libræ lance proponatur Deus, gratia, gloria, remiſſio peccatorum, regnū cœlorum, cæteraque ſimilia benignitatis pręmia: in altera verò parua pecunia indigentibus eroganda, plus iſti ad hoc lucellum, quam ad pretioſiſſima illa bona afficiantur: quod certè indigniſſimum eſt.

Omnia propter ſe ipſum operatus eſt Dominus, impium quoque ad diem malum. Varijs autem in locis Dominus alias, atque alias virtutes ſuas declarat. In cœlo namque bonitatem, in inferno iuſtitiam, in terra verò miſericordiam potiſſimum exercet, atq; oſtendit. Vnde ſcriptum eſt. Miſericordia Domini plena eſt terra. Quiſquis ergo miſer es, ne ſpondeas animum, neve ad illum accedere verearis, quando illi declarandæ miſericordiæ ſuæ materiam tribuis, ad quam is declarandam hunc medium mundi globum condidit. Prou 16. Eſa. 118.

Anima quæ benedicit, impinguabitur, & quæ inebriat, ipſa quoque inebriabitur. Hoc illud eſt, quod Dominus

Matt. 5. minus ait, Beati miſericordes. q.i.m.
Prou. 11. o. Hinc conſequens eſt & illud: Bene-
Ibidem. facit animæ ſuæ vir miſericors. Hinc
etiam & illud: Alij diuidunt propria,
& ditiores fiunt: alij non ſua, & ſem-
per in egeſtate ſunt. Item, Qui obtu-
rat aures ſuas ad clamorem paupe-
Ibidem. ris, ipſe clamabit, & non exaudie-
tur. Contrà verò de eleemoſyna &
miſericordia ſequitur: Munus ab-
ſconditum extinguit iras, & donum
in ſinu, indignationem maximam.
¶ Fructus autē eleemoſynæ colligitur
Pro. 28. ex illis verbis: Qui dat pauperi, non
Eccle. 3. indigebit, qui autem deſpicit depre-
cantem, ſuſtinebit penuriam. Item,
Ignem ardentem extinguit aqua, &
eleemoſyna reſiſtit peccatis, & Deus
proſpector eſt eius qui reddit gratiã:
meminit in poſterum, & in tēpore ca
ſus ſui, inueniet firmamentum. Quia
enim ipſe periclitanti opem tulit, idē
à Domino beneficium ſortietur. Si
enim grati & humani hominis offi-
cium eſt, rependere beneficia, & par
pari referre, & illum laborantē iuua-
re, à quo fueris ipſe, dũ laborares, adiu
tus: q̃d ille bonitatis & miſericordię
fons faciet? qui ait, Quod vni ex mini
mis meis feciſtis, mihi feciſtis. Cæ-
Mat. 25. terùm de huius virtutis commenda-
tione multa Eccleſiaſt. 4. leges. Inter
quæ illud maximè notandum eſt, ꝙ
ait: In iudicando eſto pupillis miſeri-
cors vt pater, & pro viro matri eorũ:
& eris tu velut filius altiſſimi, & mi-
ſerebitur tui magis quàm mater. Cur
velut filius altiſſimi? Nempe quia ip-
ſe in ſcripturis pater orphanorum,
Pſal. 67. & iudex viduarũ nũcupatur. Quam-
obrē quiſquis hanc erga pupillos affe
ctum ac animum gerit, cœleſtem pa
trem moribus exprimit.

Eccl. 10. Omnis miſericordia faciet vnicui-
que locum ſecundum meritum ope-
rum ſuorum. In quibus verbis me-
riti nomen expreſſum vides, aduer-
ſus Lutheranos.

Miſericordiam eſſe defunctorum comitem (vt D. Ambro. ait) confirmant illa Eccleſ. uerba. 17. Eleemoſyna uiri quaſi ſeculus cum ipſo: gratiam hominis quaſi pupillam conſeruabit, & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipſorum. Prò quo alius uertit. Tandem uerò exurgit, & ſuum ſingulis dat pretium, ſuamque cuique in caput ſuum uicem regerit. Item apud eundem. Fratres in adiutorium in tempore tribulationis: & ſuper eos miſericordia liberabit. Eccle. 40.

De uirtute & laudibus eleemoſynæ, multa ſcitu digna inuenies Eccleſ. 29. Propter mandatum (inquit) aſſume pauperem, &c. quæ ſequuntur. In his autem uerbis, illud animaduertere oportet, non tam miſericordiæ naturalis affectum, aut alienæ calamitatis leuamentum, quàm diuinorum mandatorum obedientiam in eleemoſyna ſpectandam eſſe: quamuis hic quoque affectus laudandus ſit, utpote qui nos ad liberalitatis uirtutem extimulet. In hoc enim ab autore naturæ datus eſt. Amor enim Dei erga homines, quos ipſe cōdidit, hũc nobis miſericordię affectum impreſſit, quò laborantibus proximis opem ferremus, ut quod ab eo conditum eſt, mutuis auxilijs ſeruaretur.

Adeò cũ uirtute liberalitas & miſericordia coniũcta ſunt, ut uiros uirtutis ſtudioſos & iuſtos Iſai. 57. uiros miſericordiæ appellet. Ait enim, Iuſtus perit, & non eſt qui recogitet in corde ſuo, & uiri miſericordiæ colguntur, quia non eſt qui intelligat. Hinc ſuper illo uerbo: Scitote quoniam mirificauit Dñs ſanctum ſuũ: Gloſſa quædam ait, uocabulum Hebræũ quod latinus interpres Græcũ ſequutus, ſanctũ tranſtulit, ijs propriè conuenire, qui ſunt animo benefico & liberali. Adeò enim liberalitas & beneficentia ſanctitati cõiuncta ſunt,

ut

vt ſanctum hominem, beneficū appellet. Hic de viro ſancto dicitur: Tota die miſeretur & commodat. Quibus verbis ſignificatur, hoc eſſe præcipuum, & quaſi continuum eius officium, de omnibus hominibus ſemper bene mereri. In quo Dei mores potiſſimùm imitatur, qui nunquam à benefaciendo quieſcit, ad cuius imitationē Saluator nos hortatur, cùm ait: Eſtote miſericordes: ſicut & pater veſter miſericors eſt.

Luc.6. Pſal.15. Officia charitatis cùm erga omnes, tum maximè erga domeſticos fidei exercenda eſſe, exemplo ſuo Dauid oſtendit cùm ait: Sanctis qui in terra ſunt eius. m.o.v.m.i.e. Pro quo alius vertit: Erga ſanctos, qui ſunt i terra, & præclaros, omnis voluntas mea in eis. Quia enim antè dixerat, bonorū ſuorum Deum nō indigere, ideò ſtudium benefaciendi conuertit in ſanctos eius: vt hac ſaltem ratione ipſum Dominum (dum ſeruos eius beneficijs proſequitur) promereri poſſet: quando nihil in illum bonorum ſuorum conferre valet. Hinc dicimus ea beneficia quæ in pios homines conferimus, non tam in homines, quàm in Deum ipſum conferri. Hoc enim modo officia noſtra puriora, & Deo gratiora ſunt, vtpote quę ab omni humano reſpectu & intuitu aliena ſunt.

Quæ bona & in præſenti & in futura vita illos maneant, qui pauperum curam gerunt, latè perſequitur Propheta in eo Pſal. cuius initium eſt, Beatus qui intelligit ſuper egenū & pauperem. Vbi aduerte omnia optandi verba quæ deinde ſequuntur, in verſione Hieronymi futura eſſe indicatiui modi. Sic enim is vertit: Dominus cuſtodiet eum, viuificabit eum, & beatus erit in terra, & non tradet eum animæ inimicorum ſuorū. Dominus confortabit eum in lecto infirmitatis: totum ſtratum eius vertiſti in ægrotatione ſua. Quo in loco Dominum contēplare vicem boni operis miſericordi viro reddentem: vt quoniam ipſe Chriſtum in paupere ægrotantem recreauit & fouit: ipſe quoque à Domino in ægritudine ſua ſimile beneficij viciſſitudinē recipiat.

Pſa'.40.

Eſſe viri iuſti maximè proprium, vti miſericordia, illud argumēto eſt, quod viros iuſtos litteræ ſanctę viros miſericordię appellat. D. item Hierony. pro eo quod nos legimus, Confiteantur tibi Domine omnia opera tua, & ſancti tui benedicāt tibi, ex Hebræo vertit: Et miſericordes tui benedicant tibi. Huc pertinet & illud: Nouit iuſtus animas iumentorum ſuorum, viſcera autem impiorū crudelia. Item illud. Mutuabitur peccator & non ſoluet: iuſtus autem miſerebitur, & retribuet. Multa his ſimilia loca in Scripturis habentur. Pſ.144. Prou.12. Pſal.36.

Cùm in extrema illa cœna Saluator diſcipulis, & in illis, omnibus nobis dixit. Accipite & comedite, hoc eſt enim corpus meum, quod pro uobis tradetur, perinde eſt ac ſi dixiſſet: Huc uſque peruenit charitas mea erga vos, ut quoniam ſine corporis mei cibo ſalus & vita ueſtra conſtare non poterat, ipſum uobis & corpus & ſanguinem in æternæ uitæ pabulum tradiderim: Nunc contrà uos expēdite, quid uiciſſim mihi pro hoc tāto munere præſtare debeatis. Quātus ergo pudor eſt, nec fruſtum quidem panis pauperi Chriſto, qui in membris ſuis eſurit, velle porrigere, qui pro te alendo ſeipſum dedit? Quanto uerò maior, ſi cōſideremus, quæ homines propter inanem mundi gloriam faciunt, quia tam parum liberales in Chriſtū ſunt? Hunc locum elegantiſſima ſimilitudine copioſe proſequitur Cyprianus in ſermone de eleemoſyna, in quo aduerſus ingratitudinem fideliū indignatur, quòd cùm tam multa improbi homines propter perſequētem & cruciantem Diabolum faciant, leuia ipſi onera, propter redimētem & ſaluantem Dominum ſubire recuſent. Matt.26 Cypria.

Quid

Quid enim ꝓpter Diaboli obſequiū,
homines non & faciunt & patiunt?
Quid enim uel difficilius, uel atroci',
quàm quod Propheta dixit, Immo-
lauerunt filios ſuos & filias ſuas Dæ-
monijs. Et effuderunt ſanguinem in-
nocentem, &c. Neſcias igitur quid
magis mirari debeas, an talia propter
honorem Dæmonis feciſſe, an tam
leuia incommoda propter ueri Dei
gloriam ſubire nolle.

Hoſpitalitatis illuſtria exempla ex-
tant Geneſ. 18. & 19. in Abraham &
Loth: cuius etiam meminit Apoſto-
lus ad Hebr. dicens: Hoſpitalitatis au
tem, & beneficētiæ nolite obliuiſci:
per hanc enim quidam placuerunt
Deo, Angelis hoſpitio receptis. Sed
in Abraham alacritas officij conſpi-
citur, cùm ad hoſpitum obſequium
& ipſe feſtinauerit, cæterosque in hu-
iuſmodi miniſterio uxorē uidelicet
ac puerum feſtinare præceperit. In
Loth uerò vehemens pietatis ardor
& ſtudium cernitur, quòd recuſan
tes Angelos compulit in domum: &
ne ulla eis fieret iniuria, filiarum ſua-
rum pudori iniuriā inferri patiebat.

Cùm Aarō inaures aureas ad exe-
crandi rituli fabricam à populo pe-
tijt, promptiſſimè & has, & annulos,
Exo. 32. & dextralia, &c. tribuit. Hoc enim
modo quidam uerba illa interpretā-
tur, Spoliauerat quippe illū Aaron,
& inter hoſtes nudum cōſtituerat.
At cùm Chriſtus in paupere fruſtum
panis petit, ſæpe indigne repellitur, &
interdum contumelijs afficitur. Qua
quidem ex re apparet, quam libera-
les, imò uerò prodigi hoīes ad Dia-
boli mundique obſequia ſint, quam-
que ad ſubueniendum pauperi Chri-
ſto tenaces & inhumani. Ad illud in
quauis etiam fortuna ſemper diuites:
ad hoc autem ſemper pauperes, &
indigentes. Quo quid eſſe uel indi-
gnius, uel lamentabilius poteſt?

2. Reg. 6. Fecit Salomon in ingreſſu oraculi
oſtiola de lignis oliuarum. An non
pulchrius ex lignis ſethim, aut cedro-
rum, quàm oliuarū in hoc tanto ope-
re oſtia oraculi fierent? Num hac ra-
tione inſinuare cœleſtis Spiritus vo-
luit, aditum ad orationis officium eſ-
ſe opera miſericordiæ? Deum enim
in oratione miſericordem inueniet,
quem homines in paupertate ſua mi-
ſericordem experti fuerint. Contrà Prou. 21.
verò de miſericordib' dicitur: Qui
obturat aures ſuas ne audiat paupe-
rem, ipſe clamabit, & nō exaudietur.
Non vult enim Dominus quēquam
in conſpectu ſuo uacuum apparere.

Quicunq; mendicorum uoces mo
leſte ferunt, & illis uel improbitatem,
vel otium exprobrant, ſimiles eſſe
videntur Nabal Carmelo, qui audi- 1. Re. 25.
ta humili ſeruorum Dauidis prece,
reſpondit, Quis eſt Dauid? & quis eſt
filius Iſai? Hodie increuerunt ſerui,
qui fugiunt dominos ſuos. Tollam
ergò panes meos, & aquas meas, &
carnes pecorum quæ occidi tonſori-
bus meis, & dabo uiris, quos neſcio
vnde ſint? Hanc autem inhumanita-
tem Dominus improuiſa morte mul
ctauit: tranſactis enim decem diebus
percuſſit eum Dominus, & mortuus
eſt. Vnde etiam colligimus, eos qui ī
Chriſti pauperes auari, in ſe uerò at-
que uoluptates ſuas profuſi ſunt, Na-
balis huius diſcipulos & ſectatores
eſſe: qui cùm adeò inhumanus fuerit
in Dauid, in domo ſua conuiuium ce
lebrat quaſi conuiuium Regis. De
his uero ſanctus Propheta conqueri- Amos 6.
tur, cum ait: Bibentes uinum in phia-
lis, & optimo unguento delibuti, ni-
hil patiebant ſup contritione Ioſeph.

Conſolatio mæſtorum.

NOn eſt pondus ueræ uirtutis in- Gregor.
ſenſibilitas cordis: quia ualde
ſtupida membra ſunt, quę inciſa do-
lorem non ſentiunt: & ita charitatem
proximi S. Iob tenuit, dum de filio-
rum morte doluit: Dei autem dum

proci-

procidens in terram adorauit. Greg. in mor. lib. 2 cap. 17.

Iob. 2. Si bona ſuſcepimus &c. Magna conſolatio aduerſis memorari dona Dei. Non enim frangit dolor, quem muneris memoria ſubleuat. Ideo dicitur: In die bonorum memorare malorum: & econtra. Sic enim ſunt iungende, vt vnum ex altero fulciatur. Quatenus & dolor temperetur ex memoria doni, & doloris memoria temperet doni lætitiam. Gregor. moral. lib. 5. cap. 7.

Ordo conſolandi eſt, vt mœrendo prius afflicto concordemur: minus enim eius conſolatio recipitur, cuius uitæ qualitas ſeiuncta eſt. Ideo amici Iob mœrentium prius induunt habitum. Greg. vbi ſup. c. 8.

1. Reg. 5 Super illud, Mugiebant vaccę, ſed gradiebantur. Sic Iob mugiebat in morte filiorum, ſed à Dei gratia non declinabat. Grego. vbi ſub. lib. 7. ca. 17.

Iob. 16. Super illud: Conſolatores onerosi &c. Luctus tempore verba increpationis non ſunt inferenda: ne increpando dolorem augeat, qui lenire debuerat. Greg. vbi ſup. lib. .c. 11;

Non dicit Diabolus abſtulit, ſed Dominus: quia quæ ſua ſunt rececepit, & ideo non dolendum. Sicut creditor cui tempus nō eſt prefixum. poteſt quando Libuerit repetere pecuniam. Gregor. 2. mor. c. 18. Et iterum, Poſtquā non abſtulit, niſi quod dedit, ſua recepit, non noſtra abſtulit.

Facilis erit conſolatio ſi inter flagella quæ patimur, quæ fecimus, ad memoriam delicta reuocamus: atque hæc non flagella, ſed dona cognoſcimus. Greg. in Regiſt.

Magna eſt conſolatio in eo quod diſplicet, quod illo ordinante erga nos agitur, cui non niſi iuſtum placet. Gregor. in mor.

Feſtina conſolatio bonorum eſt, conſideratus finis malorum: dum enim ex eodem interitu malum conſpiciunt quod euadunt, leue æſtimāt quidquid patiuntur. Greg. 21. mor. c. 4.

Ante Chriſtum, Abraham apud inferos: poſt Chriſtum latro in paradyſo. Ex hac ſententia Hyeronimus colligit, mortuos in Chriſto non eſſe lugendos. in Epitap. Nepotiani. Hiero.

Taceo Periclem & Xenophontem: quorum alter amiſſis duobus filijs, coronatus in concione diſſeruit: alter cum ſacrificans filium audiuiſſet occiſum, depoſuiſſe coronam dicitur, & eandem capiti repoſuiſſe, poſtquàm fortiter in acie dimicantem reperit cōcidiſſe. Quid memorem Romanos duces, quorum virtutibus quaſi quibuſdam, ſtellis latinæ micant hiſtoriæ? Prætermitto tamen hos omnes, ne videar potius aliena quàm noſtra quæſiſſe. Quanquam hęc breuiter in ſuggillationem noſtri dicta ſunt, ſi non præſtet fides, quod exhibuit infidelitas. Igitur ad noſtra veniens, Non plangam cum Iacob cum Dauid filios in lege morientes, ſed cum Chriſto in Euangelio recipiam reſurgentes. Iudæorum luctus, Chriſtianorum gaudium eſt. Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Nox præceſſit, dies autem appropinquauit. Idem, ibidem.

Fœlix ille tantum eſt, qui vſque ad extremum vitæ actum, vitam ab omni malo ſeruauit illæſam. In tanta fœlicitate gaudendum tibi profecto magis eſt, quòd talem habueris quàm dolendum quòd talem amiſeris. Ibidem.

Ennius, In hoc (inquit) plebs regi anteſtat loco, licet plebi plangere, regi honeſte non licet. Vt regi, ſic Epiſcopo. Et infra. Caue ergo ne committas quod aut..qui reprehendere volunt,

volunt, digne laceraſſe videantur: aut qui imitari, cogantur delinquere. Ibidem.

Nequeo ſatis ſcripturæ laudare myſteria & diuinum ſenſum in verbis licet ſimplicibus admirari. Quid ſibi vult, quòd Moſes plangitur, & Ieſus Naue vir ſanctus ſepultus refertur, ſed planctus eius non ſcribitur? Nempe illud quod in lege veteri (quæ per Moſem intelligitur) omnes ſub peccato Adæ tenebantur, & ad inferos deſcendentes, conſequenter eos lachrymæ proſequebantur: In Ieſu vero, id eſt in Euangelio, perquem eſt paradiſus apertus, mortem gaudia proſequuntur. Idem ad Paulam.

In Leuitico ſacerdos magnus ad patrem, matrem, fratreſque mortuos prohibetur accedere: ne videlicet anima Dei ſacrificijs vacans, aliquo impediatur affectu. Nonne alijs verbis id ipſum in Euangelio præcipitur, vt mortuo patri filius nõ exhibeat ſepulturam? Ibidem.

Quid vetera replicem? Præſentia exempla ſectare. Sancta Melania noſtri temporis inter Chriſtianos vera nobilitas, calenti adhuc mariti corpuſculo, & necdum humato, duos ſimul perdidit filios. Rem dicturus ſum incredibilem, ſed teſte CHRISTO non falſam. Quis illam tunc non putaret more lymphatico, lacerum pectus inuadere? Lacrimæ gutta non fluxit, ſtetit immobilis, & ad pedes aduoluta Chriſti, quaſi ipſum teneret, arriſit. Expeditius (inquit) tibi ſeruiturus ſum Domine, quia tanto me onere liberaſti. Ibidem.

Quas nunc exiſtimas Bleſillam noſtram pati cruces, quòd tibi propter iſtas lachrimas Chriſtum videt iratũ? Clamat nunc illa lugenti. Si vnquam me amaſti mater, ſi tua vbera ſuxi, ſi tuis inſtituta ſum monitis, ne inuideas gloriæ meæ, ne hoc agas, vt à nobis in perpetuum ſeparemur. Putas me eſſe ſolam? Habeo pro te Mariam matrem Domini. Multas hic video quas ante neſciebam. O quanto melior eſt iſte comitatus. Miſereris mei, quia mundum reliqui, atque ego veſtri ſortem doleo, quos adhuc ſeculi carcer includit quos adhuc prælliantes, nunc ira, nunc auaritia, nunc libido, nunc uariorum incentiua uitiorum pertrahunt ad ruinam. *Si vis mater mea eſſe, cura placere Chriſto. Non agnoſco matrẽ meo Domino diſplicentem*, &c. Ibidem.

Quid nitimur & reluctamur ante conſpectum Domini peruicacium more ſeruorum peruenire? Quomodo volumus ab eo præmijs cæleſtibus honorari, ad quem venimus inuiti? Quid rogamus ac petimus, adueniat regnum tuum, ſi captiuitas terrena delectat? Quidam de collegis noſtris cum de morte ſolicitus, commeatum ſibi precaretur, aſtitit ei iuuenis admiranda quadam ſpecie, qui non ſine magna vocis indignatione infremuit, & dixit, Pati timetis, exire non vultis, Quid faciam vobis? Audiuit frater noſter quod cæteris diceret: Nam qui moriturus audiuit, ad hoc audiuit ut diceret. Quid enim diſceret moriturus? Et mox. Spei noſtræ ac fidei præuaricatores mus: ſimulata, fucata, & ficta uidentur eſſe quæ dicimus. Nihil prodeſt uerbis proferre uirtutem, & factis deſtruere ueritatem. *Si enim* Paulus dicit, Ne contriſtemur de dormientibus ſicut cæteri qui ſpem non habent, quomodo eos lugemus, quos cum Chriſto uiuere & regnare fatemur? Cypria. in ſermo. de mortalit. Cypria.

Quoniam multum poteſt animi prouiſio & præparatio ad minuendum dolorem, ſint ſemper omnia homini humana præmeditata. Cicero.3.Tuſcul. Cicer.

Quod poſſit accidere, diu cogitare oportet: hæc cogitatio vna maximè omnes moleſtias extenuat, & diluit. Idem, ibidem.

Hoſtium repentinus aduētus, magis aliquanto conturbat, quam expectatus: & maris ſubita tēpeſtas, quam ante prouiſa terret nauigantes vehementius. Idem ibidem.

Sæpe vtile eſt non ſcire quod futurum ſit: miſerum eſt enim nihil proficientem angi. Idem. 3. de nat. Deo.

In dolore maxime eſt prouidendum, ne quid abiectè, ne quid timidè, ne quid ignauè, ne quid molliter, ne quid ſeruiliter, muliebriliter vè faciamus. Idem. 2. Tuſcul.

Turpe nec viro dignum videtur, gemere, eiulare, lamentari, frangi, debilitari dolore. Ibidem.

Homines nos eſſe meminerimus, ea lege natos, vt omnibus telis fortunæ propoſita ſit vita noſtra: neque eſſe recuſandum, quominus ea qua nati ſumus conditione viuamus: neve tam grauiter eos caſus feramus, quos nullo conſilio vitare poſſumus: euentiſq; aliorum memoria repetendis, nihil accidiſſe noui nobis cogitemus. Idem Titio Epiſt. Famil. 5.

Neceſſitas ferendæ cōditionis humanæ, quaſi cum Deo pugnare prohibet, admonetque eſſe hominem: quæ cogitatio magnopere luctum leuat. Ibidem.

Nihil eſt quod plus valeat ad ponendum dolorem quam cum eſt intellectum nihil profici, & fruſtrà eſſe ſuſceptum. Idem ibidem.

Quando præſtitimus, quod debuimus, moderate quod euenit, feramus. Idem Torq. fam 6.

Quod allatura eſt ipſa diuturnitas, quæ maximos luctus vetuſtate tollit, id nos præripere conſilio prudentiaque debemus: nec expectare temporis medicinam, quam repræſentare ratione poſſumus. Idem Titio Famil. 5.

Eo ſimus animo, vt horribilem illum diem alijs, nobis fauſtum putemus: nihilq; in malis ducamus, quod ſit vel à Dijs immortalibus, vel à natura parēte omnium cōſtitutum. Nō enim temerè nec fortuitò ſati & creati ſumus: ſed profecto fuit quædam vis, quæ generi conſuleret humano, nec id gigneret aut aleret, quod cum exantlauiſſet omnes labores, tum incideret in mortis malum ſempiternum. Idem. 1. Tuſcul.

¶ Quicunque varijs tribulationū anguſtijs premūtur, illa Salomonis verba, quę Apoſtolis ad Heb. citauit, animo impreſſa geſtare debent. Diſciplinam Domini fili mi ne abijcias, nec deficias cum ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus, corripit: & quaſi pater in filio complacet ſibi. Quam quidem ſententiam in Apoc. confirmat Dominus cū ait. Ego quos amo, arguo & caſtigo. Eliphas quoque Iob. 5. ait. Beatus vir qui corripitur à Domino: increpationem ergo Domini ne reprobes. Quam quidem beatitudinē inter magnifica Domini beneficia Vates ſanctus commemorat, cū ait. Virga tua, & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt. Virga enim Dominus, corrigit peccantes, baculo ſuſtentat imbecilles. Vtraque res certè animis piorum vtilis pariter & iucunda. Hac enim ratione electos ſuos Dominus ab immoderato deſiderio huius ærumnoſę vitę reuocat, & ad ſe adducit. Vt omittam interim, quòd hac ipſa ratione, & à peccatis purgat, & in virtutibus proficere facit. Hinc illa toties in ſacris litteris repetita ſententia. Tanquam aurū in fornace probauit electos Dñs &c. Sicut enim aurum camino, ita tribulatione iuſti puriores, & ab amore mundi purgatiores redduntur.

COLLE Heb. 12 Prou. 3. Apoc. 3. Sapiē. 3.

De immatura piorum morte ſic Sapien. 4. legimus, Iuſtus autem & ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio

gerio erit. Raptus eſt ne malitia mutaret mentem eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Conſummatus in breui, expleuit tempora multa. Placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properauit educere illū de medio iniquitatis &c. quę ſequuntur. Hæc conſideratio, vbi fides acriter viget, adeo piorum hominum orbitatem & luctum ex morte filiorum temperat, vt frequēter etiam mœrorem in gaudium vertat: dum cōſiderant ſobolem ſuam in fęlicitatis ęternæ ſinum commigraſſe: in quo diuinæ viſionis gaudio perfruuntur.

Quonammodo in charorum noſtrorum amiſſione nos gerere debeamus, docet Eccleſ. 38 His verbis. Fili, in mortuum produc lachrymas: & quaſi dira paſſus, incipe plorare: Et conſolare, propter triſtitiam: & fac luctum ſecundum meritum ejus vno die vel duobus propter detractionē. A triſtitia enim feſtinat mors, & cooperiet virtutem, & triſtitia cordis flectit ceruicem. Hoc eſt (vt alius vertit) animi triſtitia vires infringet. Ne des in triſtitiam cor tuum, ſed repelle eam à te: & memēto nouiſſimorum, & noli obliuiſci: nec enim eſt conuerſio (hoc eſt, reditus à morte ad vitam) & huic nihil proderis, & te ipſum peſſimabis. Memor eſto iudicij mei: ſic enim erit & tuum: mihi heri, & tibi hodie: Vel (vt alius vertit) Memento meam ſortem perinde eſſe, ac tua futura ſit. His verbis defunctus ipſe inducitur cum viuo loquens, & quid eū facere oporteat, præſcribens.

Scandalum.

Gregor. HOc certiſſime ſcito, quòd placere Deo & prauis hominibus nullus poteſt: in tantum ergo ſe exiſtimet fraternitas tua omnipotēti Deo placuiſſe, quantò ſe peruerſis hominibus diſplicuiſſe cognouerit. Greg. in Regiſtr.

Inquantum ſine peccato poſſumus, vitare proximorum ſcandalum debemus. Si autem de veritate ſcandalum ſumitur, vtilius permittitur naſci ſcandalum, quàm veritas relinquatur. Greg. ſup. Ezech.

Scire prælati debent, quia ſi peruerſa vnquam perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt. Greg. vbi ſuprà.

Nemo amplius in Eccleſ. nocet, quam qui peruerſe agens, nomen vel ordinem ſanctitatis tenet. Delinquentem namq; hunc, redarguere nullus præſumit: & in exemplum culpa vehementer extenditur, quādo pro reuerentia ordinis peccator honoratur. Greg. vbi ſuprà.

In noſtro bono opere aliquando cauendum eſt ſcandalum proximo: aliquando vero pro nihilo reputandum. Greg.

Omnis qui in conſpectu eorum quibus præpoſitus eſt, male viuit, quantum in ipſo eſt, omnes occidit: & forte qui imitatur, moritur: qui non imitatur, viuit: tamen quantum ad illum pertinet, ambos occidit. Aug. le. de Paſto. August.

Homicida dicitur Diabolus: non gladio armatus ad hominem venit, ſed verbum ſeminauit: & occidit. Noli ergo putare te homicidam non eſſe quando fratri tuo mala perſuades. Idem ſup. Ioan.

Libenter carebo quantolibet etiam ſpirituali quęſtu, qui nō poſſit acquiri niſi cum ſcandalo. Vbi enim ſcandalum, ibi proculdubio charitatis eſt detrimentum: vbi autem diminutio charitatis, miror quod vel quale poſſit ſpiritalis exercitij ſperari lucrum. Ber. in Epiſt. Bernar.

Si Dominus proprium ſanguinem dedit in pretium redemptionis animarum, non tibi videtur grauiorem ſuſtinere ab eo perſecutionem, qui ſuggeſtione mala, exemplo pernicio-

ſo, ſcandali occaſione auertit ab eo animas quas redemit, quam ab illo qui ſanguinem ſuum fudit? Idem in ſermo.

Iſidor. Omnibus rationem reddere ſeruile eſt, & ab autoritate alienum: omnes autem contemnere, hominis eſt ſuperbi & ſtolidi. Iſidor.

Cleob. Cleobolus illam ciuitatem maxime dixit compoſitam eſſe, vbi infamiam magis quàm legem ciues metuant.

Adilon. Cuſtodia famæ magnæ, magnus eſt labor.

Adilon. Fortis eſt falſam infamiam contemnere.

Cicero. Non eſt negligenda fama: nec mediocre telum ad res gerendas exiſtimare oportet beneuolētiam ciuium. Cicer. in Lælio.

¶ Grauiſſime offendi homines ſolēt, ſi quādo aut ſacerdos aut monachus, aut aliquis eorum qui frequenter ad Euchariſtiæ ſacramentum accedunt, in aliquo publico delicto deprehenduntur: adeoque præcipites in hac parte ſunt, ut eandem opinionem de reliquis probis hominibus cōcipiāt. Quod quam ſit temerarium vel hoc argumenro colligi poteſt. Dic mihi ſi fœmina aliqua, quæ pulchria credebatur, in adulterij crimine deprehenſa eſt, num omnes aliæ ſimili crimine dandæ ſunt? Quis niſi inſanus hoc audeat aſſerere? Tempore D. Auguſt. monachus quidam monaſterij eius, in crimine quodam publicè deprehenſus eſt. D. autem Auguſt. contra ſcandalum populi ita perorauit. Dicite mihi, num domus mea melior quam arca Noe, in qua ex tribus eius filijs unus nequam deprehenſus eſt? Num melior quàm domus Iacob, in qua ex duodecim fratribus ſolus Ioſeph innocens fuit? Num melior quā domus Iſaac, in qua ex duobus fratribus, alter eligitur à domino, alter reprobatur? Num melior quam domus Chriſti, in qua ex duodecim ab electis Apoſtolis, unus proditor effectus eſt? Num melior quam ſeptem diaconorum ab Apoſtolis electorū collegio, quorum Nicolaus heriſiarcha extitit? Num melior quam ipſum cęlum, ex quo tot Angeli ceciderunt? Et quā peradiſus à quo duo generis humani parentes in gratia conditi, ab eodem loco propter peccatum eiecti ſunt. ¶ Inter laudes Conſtātini magni ea pręcipue numeratur, quod is dixerit: Si ſacerdotem in aliquo crimine deprehenderem, ego illū pallio meo operirem. Hic erat uere religionis & honoris Chriſti zel⁹. Decus enim ſacerdotis, Dei honor & publica utilitas eſt. Qui quo tēpore ſacerdos aliquis lapſus eſt, geſtiunt, & ueluti gaudio aduerſus generationem rectorū triumphare uidentur, nō Chriſti, ſed Antichriſti miniſtri, & publicæ utilitatis hoſtes eſſe comprobantur.

Vox infirmorū, & adhuc paruulorum in Chriſto eſt, ſi me uiderint homines frequentius communicātem, quid dicent? Erubeſco plane. Ergo erubeſcis inter Chriſtianos apparere diſcipulus Chriſti? Ex hac erubeſcentia Petrus negauit Chriſtum. Sed ille tamē erubuit diſcipul⁹ apparere hominis cū facinoroſis ad mortē damnati: tu autem in cęlo & terra regnātis, & ad dextrā patris ſedentis. Cōtra tales timendum eſt, ne Dominus in extremo iudicio Laurentiū aſſumēs, & cicatrices eius oſtendens dicat, Hic nō dubitauit, uulneribus iſtis fauciari, ut me confiteretur: tu propter inania mundi uerba ſæpiſſime à iuſtitia deſciuiſti. Itaque Domine, mundus à nobis te derelicto colitur, mundus adoratur, mundus conſilijs tuis, ac tibi etiam præponitur. Si mundus ꝓbauerit obſequiū noſtrum, obſequemur: ſi uero damnauerit, nihil illo refragante conabimur. In arbitrio ergo mundi poſitū eſt obſequiū erga te noſtrum.

noſtrum. An non igitur hoc maximum dedecus tuum eſt? Aduerſus hos autem idem Dominus, Qui me inquit, erubuerit coram hominibus, & filius hominis erubeſcet eũ, cũ venerit in maieſtate ſua, & patris, & ſanctorum Angelorum.

Duplicem animę pulchritudinem deſignant illa Sponſi verba, Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es: internam videlicet & externam. Et internam quidem in fide, ſpe, charitate, humilitate, prudentia, cæteriſq; ſpiritualibus virtutibus poſitam eſſe conſtat. Externam vero in præclaris actionibus, & miſericordię operibus, ſacriſque ceremonijs. Vtráque autem fortis illa mulier habere curabat: de qua ſcriptum eſt, Quæſiuit lanam & linum &c. Ex lana quippe veſti externa, ex lino autem interna conficitur: quarum vtraque fidelis anima ornari debet. Hoc autem illos arguit qui internis officijs & orationibus vacantes, ſegnes & pigri ad externa pietatis opera ſunt. Arguit etiam eos qui teſtimonio conſcientiæ ſuæ contenti, boni nominis curam negligunt, ideoque alijs offendiculo ſunt. Hi enim externa hac veſte carent.

Quiſquis proximo ſuo delinquendi occaſionem dedit, malorum quæ ex hoc ſecuta ſunt reus eſſe conuincitur. Hinc leges illæ Domini manarunt. Si quis aperuerit ciſternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos aut aſinus in eam, reddet dominus ciſternæ pretium iumentorum. Item ſi bos (inquit) cornupeta fuerit ab heri & nudiuſtertius, & cõteſtati ſunt dominum eius, nec recluſerit eum, ceciderítq; virũ aut mulierẽ: & bos lapidibus obruetur, & dñm illius occident. Rurſumque, ſi egreſſus (inquit) ignis inuenerit ſpicas, & cõprehenderit aceruos frugum, ſiue ſtantes ſegetes in agris, reddet damnũ qui ignẽ ſuccenderit. His legibus apparet ſcandali peccatũ, hoc ſupra cętera peccata qualibet grauiſſima habere, quod alia quidẽ peccata autori ſuo tantũ nocent: hoc vero: & ſibi, & alijs. Illa vnã ſolam animã perimunt: hoc vero omnes illas quibus offendiculo & ruinæ fuit. Vt appareat mihi peccatũ hoc nouum illud & inauditum tormenti genus imitari, quod ętate noſtra excogitatũ eſt, quo videlicet multi ferrei globuli vno calamo comprehenſi, & ſulphureo puluere acti, vno iactu nõ vnum hominem, ſed omnes quotquot obuios inuenerint, perimunt.

Non maledices, ait Dñs Leuit. 19. ſurdo, nec corã cœco pones offendiculum. Cõtra hãc vero legẽ facit, qui prauæ vitę exẽplo infirmis occaſionẽ delinquendi prębet. ¶ Paulo vero inferius ait, Si habitauerit aduena in terra veſtra, non exprobretis ei: ſed ſit inter vos ſicut indigena, & diligetis eũ ſicut voſmetipſos: fuiſtis enim & vos aduenæ in terra Aegypti. Contra hãc autem legẽ diuinæ pietatis & miſericordię indicẽ peccãt, qui neophytos indignis nominib⁹ & cõtumelijs afficiunt. Hi namq; ſunt veluti aduenæ & peregrini in Eccleſia: cum cęteri ciues ſanctorum ac domeſtici Dei eſſe dicãtur. Hos autẽ benigne accipi Apoſtolus quoque præcipit cum ait, Infirmum autem in fide aſſumite &c.

Conſtituit Pharao magiſtros operum, qui populum ad palearum & luti opera vrgerent. O quàm multos habet princeps huius mundi magiſtros, qui nos ad ſcelerata opera ſua vrgeant. Quot prauos conſultores, quot adulatores, quot praua improborum hominũ exẽpla, qbus plenus eſt mundus. Vnde fit ut pretioſa alterius veſtis, domus, menſa, familia, variaque ſuppellex, mihi uanitatis & auaritię magiſtri atq; incentores ſint.

Si quis percuſſerit prægnantem, & illa abortũ fecerit, ſiquidẽ fętus nondum erat animatus reddet quantum

illi iudices indixerint: ſi vero animatus erat, reddat animã pro anima &c. Hoc attendant, qui prægnantes animas & verbo Dei iam grauidas, hoc eſt (quia timore Domini melioris vitæ propoſitum conceperunt) prauis conſilijs, aut exemplis, aut etiam irriſionibus ab hoc pietatis propoſito auocant. Qua enim re interitum animæ, hoc eſt fuſum Chriſti ſanguinẽ penſare poterunt, niſi vt qui alterius animam perdidit, amittat pro perdita ſuam?

Raymundum virũ ſanctiſſimum & miraculis etiam clarum, (qui decretales põtificum epiſtolas in vnum corpus redegit) hac occaſione iugo ſe ordinis D. Dominici ſubdidiſſe perhibent, quod dum in ſęculo ageret, iuuenem quendam à religionis ingreſſu conſilijs ſuis reuocauerit.

Exempla bona & mala.

Grego. VOlantia animalia Ezech. 1. viciſſim ſe feriunt alis ſuis: quia ſanctorum mentes in eo quod ſuperna appetunt, conſideratis inuicem alternis virtutibus excitantur. Ala enim ſua me percutit, qui exemplo ſanctitatis me ad melius accedit: & ala mea vicinum animal ferio, ſi aliquando alteri opus bonum quod imitetur, oſtendo. Greg. 24. mor.

Sic ſit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto: vt & de bono opere proximis præbeamus exemplum, & tamen per intentionem (qua ſoli Deo placere quærimus) ſemper optemus ſecretum. Greg. vbi ſupra.

Qui bona occulte faciunt, & cum quibuſdam factis publicè mala de ſe opinari permittunt, cum ſe ipſos recte virtute viuificant, alios in ſe per exempla malę ęſtimationis occidũt: & cum ſalubris vini potum ſorbeãt, peſtiferum veneni poculum alijs infundunt. Greg. in Paſtor.

Qui nos amant, quęrunt quid laudent in nobis. Qui autem nos oderunt, detrahunt nobis. Nos autem in medio conſtituti adiuuãte Domino Deo noſtro, & vitam noſtram & famam ſic cuſtodire debemus, vt non erubeſcant de detractoribus laudatores. Aug. de mo. & vi cler. Auguſt.

Deuotus miles non ſentit ſua, cum benigni ducis contuetur vulnera. Ber. ſerm. 30. Bernar.

Seminemus hominibus bonum exemplum per aperta opera: ſeminemus Angelis gaudium magnum per occulta ſuſpiria. Idem in ſermo.

Homines malunt exempla quam verba: quia loqui facile eſt, pręſtare difficile. Lactantius.

Multorum diſce exemplo quæ facta ſequaris. Laſtan. Cato.

Quæ fugias: vita eſt nobis aliena magiſtra.

Plato nõ admittebat in illa ſua Rep. Homeri libros, propterea quod tales Deos atque Deas fingeret, quales nemo filios aut filias ſuas vellet; Nihil enim nocentius prauis exemplis quæ in perſonis ſublimius reperiuntur. Præſtantia enim dignitatis ſuæ, res fędas atq; indignas quodammodo nobilitant, & commendant. GOLLE.

Sicut exemplari vno apud Typographos vitiato, omnes deinde libri qui per illud excuduntur, vitiati prodeunt (qui ſunt pene innumerabiles) ita cum regis ad exemplum totus cõponatur orbis, vnius principis vitiũ, totius fit populi offendiculum. Vnde recte à Cicerone dictum eſt, Principes plus exemplo, quàm peccato nocere. Quamobrem ſicut cęleſtium orbiũ motus ordinatiſſimi ſunt (vtpote qui nunquam præſcriptas à cõditore leges prætereunt) ita qui præſunt Populo & vniuerſalium cauſarum in Repub. locum tenent, ſumma moderatione & conſilio totius vitæ curſum dirigere debent.

Non

Non accipies, inquit Dominus Leuit 25. à fratre tuo vſuras, nec amplius quàm dederis. Time Deum, vt viuere poſſit apud te frater tuus. Qui ſunt, ait Flauianus, qui vſuras à fratribus exigunt, & amplius quàm dederit, niſi qui ad ea diſcipulos cogunt, quę ipſi non faciunt, quorumq; illis exemplum non præbuerunt? Hi ſunt enim qui alligant onera grauia & importabilia, & imponunt ea ſuper humeros hominum, digito autē ſuo nolunt ea mouere. At cōtra Paulus, Non (inquit) audeo loqui aliquid eorum quæ per me non efficit Chriſtus.

Non ſeras ait Dominus Leuit. 16. agrum diuerſo ſemine. Ager eſt ſancta Eccleſia, de qua paulus ait, Dei agricultura eſtis &c. Diuerſum autē ait Flauianus, ſemen in hoc agro ſeminat, qui ſuper cathedram Moyſi conſtitutus, dicit & non facit: bona loquitur, & contraria operatur: verbo triticum ſpargit, exemplo autem ſuo ſtipularum ſemen in diſcipulorum cordibus iacit.

Correctio vel caſtigatio.

Grego. QVi emendare poteſt & negligit, participem ſe proculdubio delicti conſtituit. Greg. in Regiſt.

Qui proximi mala reſpiciunt, & tamen linguam præmunt: quaſi conſpectis vulneribus vſum medicaminis ſubtrahunt: & eò mortis authores fiunt, quò minus quem poterant curare nolunt. Greg. in Paſtor.

Regat diſciplinæ vigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet vigorem: & ſic alterum commendetur ex altero, vt nec uigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta. Gregor. lib. 19. mor.

Qui non corrigit, reſecanda committit: & facientis culpam habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare. Greg. in Reg.

Manus ſordida aliam non lauat: oculus plenus puluere, maculam non conſiderat: ita mundus debet eſſe, qui vult aliena corrigere. Grego. in mor. lib. 7. c. 23.

Hoc Chriſtus ſuis miraculis mirabilius præbuit: quod delinquentium corda, manſuetudine potius, quàm terrore correxit. Gregor. vbi ſupra. lib. 9. cap. 31.

Doce iuſtum, & feſtinabit accipere: qui erudit deriſorem ipſe ſibi facit iniuriam. Prouerb 9. Nempe quia peior plerumque fit ex doctrina: incipitque uitia contra arguentem inquirere: tum demum ratus ſe non eſſe criminoſum, ſi crimina & alijs imponat. Grego. ubi ſup. lib. 10. capit. 3.

Si diſtricte noſtra punimus, iuſtum eſt, ut etiam contra mala aliena inſurgamus: quatenus quæ in nobis puniuimus, & in alijs ſuperemus. At mali ſibi parcunt, & alios inſequuntur. Non tamen iudicare recte merita aliena ualet, cui conſcientia propriæ innocentiæ nullam iudicij regulam præbet. Ideo dicitur, Qui ſine peccato eſt, primus in eam lapidem mittat. Et tribum Beniamin delentes, prius bis ipſi uincuntur: quia prius ipſi purgandi ſunt, per quos aliena ſcelera puniuntur. Greg. ubi ſup. lib. 14. c. 18.

Super illud. Quare perſequimini Iob. 19.
me ſicut Deus, Deus tantò iuſtius aliena percutit, quantò nihil ipſe puniendum habet: homines uero ferientes ad ſuam infirmitatem debent oculos reuocare: ut ex ſemetipſis conſiderent, quantum alijs parcant. Ideo quæritur Iob, quòd amici ita eum perſequantur: ac ſi (more Dei) infirmitatem non haberent. Gregor. ubi ſup. cap. 25.

Tanto humili corde alios corrigamus, quantò nos ipſos in his quos emen-

emendamus, agnoſcimus. Greg. 23. mor. c. 14. uide locum.

Arrogantes, ſicut inflantur laudibus, ira inflammantur correptionibus: & in malis ſuis fomitem defenſionis exquirunt. Greg. 26. mor. cap. 1.

Ille eſt vere humilis in bonis qui non eſt defenſor in malis: aliter ornari appetit, non doceri. Eſt enim propria arrogantium fraus, ut tunc de errore requirant, quando nouerunt ſe non erraſſe. Gregor. 26. mor. cap. 1.

In omni correptione ſubeſſe menti debet iracundia, non præeſſe: nec executionem iuſtitię dominādo prę ueniat, ſed famulando ſubſequatur, iudiciumque impleat, non præcurrat. Greg. 26. mor. c. 26.

August. Species illa columbæ in qua uenit Spiritus ſanctus, per quem nobis charitas infunderetur, ipſam charitatem expreſſit. Quare hoc? Fel columba non habet, tamen roſtro & pennis pro nido pugnat, ſine amaritudine ſæuit. Hoc facit & pater quando filium caſtigat. Patet enim vt corrigat, ſine felle caſtigat. Tales eſtote ad omnes: ſęuire uidetur pater: amor ſæuit, charitas ſęuit. Quomodo ſæuit? Sine felle ſæuit, more columbino ſæuit, non more coruino. Auguſt. ex tracta. ſuper Epiſt. Ioan.

Tu uulnus fratris contemnis, tu eum uides perire, & negligis: peior es tu tacendo, quam ille conuitiando. Idem ſuper Matth.

Quidquid lacerato animo dixeris, punientis eſt impetus, non charitas corrigentis: dilige & dic quidquid uoles. Idem ſuper Epiſt. ad Galat.

Qui peccant coram omnibus, coram omnibus corripiendi ſunt, vt omnes timeant. Qui ſecreto peccauit in te, ſecreto corripe: nam ſi ſolus noſti, & eum uis coram alijs arguere, non es corrector, ſed proditor. Idem ſuper illud Matth. Si peccauerit in te frater tuus &c.

Non omnis qui parcit, amicus eſt, nec omnis qui uerberat inimicus: qui phreneticum ligat, & lethargicum excitat, ambobus moleſtus, ambos amat: ambos ſanat: ambo quamdiu ægri ſunt, indignantur: ſed ambo ſanati gratulantur. Idem in Epiſt. ad Vincent. donatiſt.

Ambro. Leniter caſtigatus, exhibet reuerentiam caſtiganti. Suſtenta æquanimiter vt infirmos, quos emendare non potueris caſtigatos. Blanda pietate portandi ſunt, qui increpari pro ſua infirmitate non poſſunt. Idem.

Plus proficiat amica correctio, quàm accuſatio turbulenta: illa pudorem incutit, hæc indignationem mouet. Idem ſuper Luc.

Leo Papa. Facientis proculdubio culpam habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare: nihil prodeſt alicui non puniri proprio, qui puniendus eſt de alieno peccato. Leo Papa. & ponitur. 86. di.

Bernar. Impunitas, incuriæ ſoboles, inſolentiæ mater, radix impudicitiæ, tranſgreſſionum nutrix eſt. Ber. lib. 3. de Conſidera.

Iſidor. Qui ueraciter fraternam uult corripere infirmitatem, talem ſe præſtare fraternæ utilitati ſtudeat, ut eum quem corripere cupit, humili corde admoneat: hoc faciens ex compaſſione quaſi communis periculi, ne fortè & ipſe ſubijciatur tentationi. Iſidor. de ſummo bono.

Ioā. Cli. Fit plerumque quod alteri medicina eſt, alteri uenenum ſit: nonnunquam uero eadem res, ſi ſuo tempore offeratur, medicina eſt: ſin autem intempeſtiuè, uenenum efficitur. Vidi medicum ignauum & obtuſum, infirmum confractum & colliſum affeciſſe contumelijs: nihilque

ei

ei præter deſperationem parauiſſe. Vidi item medicum ingenioſum & peritiſſimum, inflatum cor per ignominiæ ferrum curauiſſe: omnique illud fœtoris putredine euacuaſſe. Clim. Grad. 26.

Chryſo. Malos qui monet offendit: incurrit odium, qui arguit criminoſos. Chryſoſt. ſuper Matth.

Omnis correptio ſimilis eſt cęteris tentationibus: ſicut enim omnis tentatio fideles quidem magis ædificat, infideles autem amplius deſtruit: ſic & omnis increpatio diſciplinæ religioſum hominem & timentem, meliorem facit: irreligioſum autem & malum conturbat, & in deterius ire compellit. Idem ibid.

Veritas quidem amara & ingrata eſt ſtolidis: mendacium autem ſuaue & gratum: nimirum vt illis qui dolent oculos, moleſtus eſt lucis aſpectus, tenebræ autem viſum reprimentes, charæ & minimæ moleſtæ ſunt.

Quintil. Quo ſæpius qui monet, hoc caſtigat rarius.

Ex diuerſis. Seueritas aſſidua pdit autoritatē.

Inter veros amicos nihil veritate iucundius.

Nihil dulcius amico monitore.

Qui ſe peccare neſcit, corrigi non vult.

Cicero. Omnis animaduerſio & caſtigatio, contumelia vacare debet. Cicero, in Lælio.

Prohibenda eſt maxime ira in puniendo. Nunquam enim iratus, qui accedet ad pœnam, mediocritatem illam tenebit, quæ eſt inter nimium & parum. Idem. 1. de officijs.

Obiurgationes etiam nonnunquā incidunt neceſſariæ: in quibus vtendum eſt fortaſſe & vocis contentione maiore, & verborum grauitate acriori: atque etiā illud ipſum quod acerbitatis habet obiurgatio, ſignificandum eſt ipſius id cauſa, qui obiurgetur, ſuſceptum eſſe. Id agendum etiam eſt, vt ne ea facere videamur irati: ſed vt ad vrendum & ſecandum, ſic ad hoc genus caſtigandi raro inuitique veniemus: nec vnquam niſi neceſſario ſi nulla reperietur alia medicina. Sed tamen ira procul abſit, cum qua nihil recte fieri, nihil conſiderate poteſt. Idem. 1. offi.

Vt medici membrum ſæpe putrefactum incidunt, atque in totum eradicant, ne aliā corporis partem labefactare atque corrumpere poſſit: ſic neceſſe eſt, ſi Rempubli. ſaluam eſſe volumus, vt perditiſſimos homines ex vrbe penitus extirpemus, ne corruptus integro, violatus caſto labem inferat. Idem in Vatin.

¶ Sicut chirurgus cū vulneribus ferrum adhibet atque ignem, magna cura prouidet, ne dolorem imperitia ſecandi cumulet. Ita quiſquis caſtigationis, aut admonitionis ferrum adhibet ſubdito ſiue proximo, ſimili cura niti debet, ne caſtigationis acrimoniam per ſe acerbam, imperitia ſua reddat acerbiorem. COLLE.

Paſcite (ait) qui in vobis eſt gregem, prouidentes non coactè, ſed ſpontaneè. Non interdicitur his verbis poteſtas legitimis pęnis & cenſuris improbos & rebelles coercendi: ſed hoc tamen prælati admonentur, vt quemadmodum medici prius quidem blandis medicaméntis vulnera curare ſolent, quæ ſi minus ſufficiant, mordacia tunc & amara adhibent: ita animarum medici &c. Conſidera vero Paulum mirum vtriuſque rei in Epiſtolis ad Corinthios artificem. Primum enim blande monet: deinde profitetur, ſe niſi reſipiſcant, grauius ſæuiturum. 1. Pet. 5.

Egeſtas & ignominia ei qui deſerit diſciplinam: qui autem acquieſcit increpanti, glorificabitur. Non amat peſtilens, eum qui ſe corripit, nec ad ſapientes graditur. Item doctrina Prou. 13. Prou. 15.

mala

mala deſerentium viam Domini: qui increpationes odit, morietur.

Quam ſit ſalutaris admonitio, q̃ virum bonum corripimus aut monemus, declarant illa Salomonis verba. Inauris aurea, & margaritum fulgẽs,
Prou 25. qui arguit ſapientem, & aurem obedientem. Sed ubi tamẽ inueniemus, qui ſic corripi gratum habeatq́ culpam ſuam agnoſcat? qui non in iurgia concitetur? qui non mille prætexat excuſationes? Quamobrem oran
Pſal.140 dus eſt cum Propheta Dominus Ne declines cor meum in verba malitię, ad excuſandas excuſationes in peccatis. Hoc inter Dauidis & Saulis peccatum (vt alia prætermittamus) diſcriminis fuit: quia Saul partim nõ agnouit peccatum ſuum, cum ad Samuelem dixerit, Benedictus tu à Domino, impleui verbum Domini: partim illud obtentu religionis excuſauit: David autem vbi primum commiſſi ſceleri admonitus fuit protinus confeſſionis & pœnitentiæ ſalutare uerbum protulit dicens, Peccaui Domino.

Admonitionis vtilitas colligitur
Prou.28. ex illis verbis. Qui corripit hominẽ, gratiam poſtea inueniet magis apud eum, quàm qui per linguæ blandimenta decipit. Eſt autem reprobationis indicium, increpationibus nõ acquieſcere. Sic enim Salomon ait: Vi-
Prou. 9. ro qui corripientem dura ceruice cõtemnit, repentinus ei ſuperueniet interitus, & eum ſanitas non ſequetur. Vtilitas vero admonitionis & intermiſſio eius colligitur ex illis verbis, Vir-
Ibidem. ga atque correctio tribuit ſapiẽtiam: puer autem qui dimittitur voluntati ſuæ, confundit matrem ſuam.
Eccl. 8. Non incendas carbones peccatorum arguens eos: & ne incendaris, flãma ignis peccatorum illorum. Hoc eſt autem quod Saluator ait: Nolite ſanctum dare canibus, nec mittatis margaritas veſtras ãte porcos, ne for-
Mat. 7. te &c. Vera eſt enim illa Saluſtij ſententia: Fruſtra autem niti, & laborando, nihil niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. At inquis Prophetæ hoc fecerunt. Sed illi tamen multos ad meliorem mentem reuocarũt & improborum cauſam inexcuſabilem fecerunt, Deumque ab omni humana querela vindicarunt. Quare hi non fruſtra nitebantur.

Vir prudens, & diſciplinatus, non murmurabit correctus, & inſcius nõ honorabitur. Huc pertinet & illud, Argue ſapientem, & diliget te: doce
iuſtum & feſtinabit accipere. Prou. 9.

Indigne alterum caſtigat, qui eiuſdem criminis reus eſt, quod in altero reprehendit. Iure enim ei dici poteſt,
Medico cura teipſum. Sic Iudas, qui Gene.38
nurum ſuam ad comburendum produci præcipiebat: vbi ſe eiuſdem maleficij conſortem agnouit, nõ modo ream abſoluit, ſed etiam iuſtiorem ſe eſſe aſſeruit.

Si habitauerit, ait Dominus Leui. Leuit.19
19. aduena in terra veſtra &c. ne exprobres ei, ſed ſit inter vos quaſi indigena: & diligetis eum quaſi voſmetipſos. Fuiſtis enim & ipſi aduenæ in terra Aegypti. O præceptum pietatis. O digna ſacris legibus inſtitutio. Prima ſane huius litteræ ſuperficies tanta benignitate plena eſt, vt pium ad ſe lectorem trahat. Vbi tamẽ non illũ ſolùm acceperim aduenam, qui ſolũ tranſit de gẽte in gẽtem ſed maximè adoleſcentem illum, qui patre relicto, profectus eſt in regionem longinquam. Iam quaſi alienus effectus, & à ſanctorum cœtu ſeparatus, ſi redire voluerit, non exprobremus ei &c. & diligamus illum, vt hac noſtra benignitate recreatus, quotidie ad meliora proficiat.

Fili mi (ait Ioſue ad Achã) da glo- Ioſ.7.
riam Deo, & confitere peccatum tuũ Eum qui peccauerat filium vocat, q̃a quem corrigendo punimus, vt amicum, non vt inimicum punire debemus: ducti videlicet nõ libidine vindictæ,

dictę, ſed zelo iuſtitiæ. Hinc etiã diſcimus quod Gregori[9] prçlatis oĩbus iniungit, vt videlicet in coercendis ſubditorum delictis, lingua quidem ſit blanda, manus autem ſeuera: quod in hac caſtigatione videmus

Cùm in omni opere virtutis prudẽtia ſit neceſſaria, tùm vel maximè in alienis vitijs corripiendis. Ideoque merito Isboſeth imprudentia notatur, dum Abner militię principem obiurgat, Hac enim de cauſa regnũ amiſit. Prudentior vero Dauid, qui debitum ſceleri Ioab ſupplicium diſſimulans, in opportunum tempus illud diſtulit.

Inuidia.

Gregor. DVM electi proficiunt, reprobi ad rabiem furoris & inuidię excitantur: & bona naſcentia quæ nolunt imitari, grauius perſequuntur. Greg. in mor.

Nec honorem reputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco. Idem.

Quanuis per omne vitium quod perpetratur, humano cordi antiqui hoſtis virus infunditur: in hac tamen nequitia, id eſt, inuidia, tota ſua viſcera ſerpens concutit, & imprimendæ malitiæ peſtem vomit. Greg. in mor.

Ex eo quod iuſtus videt florentem hypocritam, ipſe ad amorem cœleſtium robuſtius ſtringitur: ſciẽs quia bonis deſiderijs præmia æterna non deerunt, dum prauis cordibus bona temporalia non negantur: & tantò amplius deſpicit ipſa, quantò cernit ea malis etiam abundare. Greg. mor. lib. 15. c. 19.

Auguſt. Auertat Deus inuidiæ peſtem ab animis omnium, ne dum Chriſtianorum. Vitium enim diabolicum eſt inuidia: quo ſolo diabolus reus eſt, & inexpiabiliter reus. Non enim dicitur Diabolo, quod damnetur, quia adulterium commiſiſti, furtum feciſti, villam alienam diripuiſti, ſed quia homini ſtanti tu lapſus, continuo inuidis. Aug. de doctr.

Per inuidiam Chriſtus crucifixus eſt. Ideo autem qui inuidet fratri ſuo, crucifigit Chriſtum. Idem.

Magnus eſt vir qui inuidiam humilitate ſuperat. Idem.

Inuidia eſt filia ſuperbiæ: ſed iſta mater ſuperbia neſcit eſſe ſterilis: vbi fuerit, continuo parit: ſuffoca matrẽ, & non erit filia. Idem de verb. Domini.

Inuidia eſt odium alienæ fœlicitatis, reſpectu ſuperiorum, quia eis nõ æquatur: reſpectu inferiorum, ne ſibi æquentur: reſpectu parium, quia ſibi æquantur. Vnde Cain inuidit Abelis proſperitati, Rachel Liæ fœcunditati, Saul Dauidis fœlicitati. Per inuidiam procuratus eſt lapſus mundi, & mors Chriſti. Idem in ſermo.

Late zeli multiplex & fœcunda pernicies, radix omnium malorum, fons cladium, ſeminariũ delictorum, materia culparum. Inde odium ſurgit, animoſitas inde procedit: auaritiam zelus inflammat, dum quis nõ poteſt ſuo eſſe contentus, videns altetũ ditiorem: ambitionem zelus excitat, dum cernit quis alium in honoribus altiorem. Hinc Dominicæ vinculum pacis rumpitur: hinc charitas fraterna violatur: hinc adulteratur veritas, vnitas ſcinditur: atque in hæreſes atque ſchiſmata proſilitur, dum obtrectatur ſacerdotibus, dum Epiſcopis inuidetur, dum quis quæritur aut ſe nõ ordinatum, aut indignatur alterum ſe ferre prępoſitum, &c. Cypria. in ſer. de inuidia. Cypria.

Qualis animi tinea eſt, aut quæ cogitationum tabes, inuidere in altero virtutem eius aut fœlicitatem odiſſe in eo vel beneficia diuina in malum proprium bona aliena conuertere, aliorum gloriam facere ſuam pœnã, & velut quoſdam pectori ſuo admouere carnifices, & cogitationibus & ſenſibus

ſenſibus ſuis adhibere tortores, qui ſe inteſtinis cruciatibus lacerent, qui cordis ſecreta maleuolentiæ vnguibus pulſent. Quibus & longe miſerabilior fiat idem, ipſe qui inuidet, quam is qui inuidi rabidas perſecutiones continuo patitur. Quiſquis ille eſt, quem zelo perſequeris, ſubterfugere & vitare te poterit, tu te fugere & uitare non potes: aduerſarius tuus tecum eſt, ineluctabili cathenarum nexu ligatus & vinctus es: zelo dominante captiuus es, nec ſolatia tibi vlla proueniunt. Non cibus talibus lætus, non potus poteſt eſſe iucundus: ſuſpiratur ſemper, & gemitur, & doletur. Dumque ab inuidis numquam liuor deponitur, diebus ac noctibus ſine intermiſſione pectus obſeſſum dilaniatur. Mala cetera hñt terminum, & quodcunque delinquitᷣ delicti conſummatione finitᷣ. In adultero ceſſat facinus perpetrato ſtupro. In latrone conquieſcit zelus homicidio admiſſo: & prædoni rapacitatem ſtatuit poſſeſſa præda: & falſario mo imponit impleta fallacia: zelus terminum non habet, permanens iugiter malum & ſine fine peccatum eſt. Quantoque ille cui inuidetur ſucceſſu meliore profecerit, tanto inuidus in maius incendium liuoris ignibus inardeſcit. Hinc vultus minax, toruus aſpectus, pallor in facie, in labijs tremor, ſtridor in dentibus, verba rabida, effrænata conuitia, manus ad cædis violentiam promptæ etiam ſi gladio interim vacuæ, odio tamen furioſæ mentis armatæ. Idem, ibidem.

Pet.Rau. Inuidet quidem Dæmon ſed hominibus, nulli vero Demoni: tu vero cum ſis homo hominibus inuides: & quomodo conſequeris veniam? Pet. Raue.

Huic inuido vultus minax, toruus aſpectus, pallor in facie, in labijs tremor, in dentibus ſtridor, verba rabida, & effrenata conuitia & manus ad violentiam prompta. iuxta illud Poetæ: Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto. Non recta eſt facies, ſordent rubigine dentes. Pectora felle virent, lingua eſt ſuffuſa veneno. Riſus abeſt, &c. Idem.

Inuidia inteſtinus hoſtis non carnis quatit muros, non elidit ſepta membrorum, ſed ipſam cordis arietat arcem: & antequam viſcera ſentiant, ipſam dominam corporis animam prædo capit & adducit incluſam. Si ergo volumus cœleſtem mereri gloriam, ſi æterni patris inhabitare domum, peruigili fide, tetras inuidiæ pellamus & excludamus inſidias: quia ſicut nos Deo iungit charitas, à Deo inuidia ſic ſeiungit. O zeli tumor, duos non capit domus am pla germanos. Et quid mirum fratres? Fecit inuidia, fecit ut mundi tota duobus eſſet anguſta fratribus latitudo: namque ipſa Cain iunioris erexit mortem, vt eſſe ſolum zeli liuor faceret, quem primum fecerat, lex naturæ. Idem in ſer. 3. de fili. prodig.

Frater credidit damnum, qui rediiſſe conſpicit cohæredem. Et quãdo inuidus non auarus, quando quid quid habet alter, nõ ſe cõputat perdi diſſe? Idem hom. de fili. prodig.

Quot homines his temporibus aliena bona propter inuidiam mala ſua eſſe credunt? Cui ſufficit fœlicitas ſua, vt alium etiam velit eſſe fœlicem? Nouum & ineſtimabile nunc in plurimis malum eſt. Parum alicui eſt, ſi ipſe ſit fœlix, niſi alter fuerit infœlix. Saluia. contra Gentes. Saluia.

Inuidi aliena proſperitas aduerſa, aliena aduerſitas proſpera iudicatur: hi in aliena gratulatione triſtantur, in aliena triſtitia gratulantur. Iſti ſuas in aliena paupertate diuitias, ſuam paupertatem in alienis diuitijs metiuntur. Iſti autem alienæ famæ ſerenitatem detractionis nubilo obnubilare conantur. Alanus de Complanctu. natu. Alanus.

Inuidia,

Inuidia, quod monſtruoſius monſtrum? aut quod damnoſius damnũ? quę culpabilior culpa: quę pœnalior pœna? Hęc eſt erroneę cœcitatis abyſſus, humanę mentis infernus, contentionis ſtimulus, corruptionis aculeus. Qui ſunt inuidiæ motus, niſi humanæ tranquillitatis hoſtes? mundanæ tentationis ſatellites? animi laborantis vigiles hoſtes? alienæ felicitatis excubiæ? Ibidem.

Si quis liuoris rubiginem, inuidię tineam à mentis theſauro velit proſcribere, in alieno dolore ſuũ dolorẽ inueniat condolendo? alienum gaudium ſuum faciat, congaudendo: in alenis opibus ſuas penſet diuitias: in aliena paupertate ſuam lugeat paupertatem. Ibidem.

Anſel. Qui bonis alterius arridet, Sanctis conſentit: qui vero inuidet, Diabolis ſimilis eſt. Siquidem magis puto eſſe ſaluationem ſperandam eius qui parum aliquid boni facit, quàm illius qui multa, & inuidet alijs Anſel. de ſimilit.

Clemẽs Alexan. Quemadmodum columna ſi recta ſit, accepto pondere amplius confirmatur, ſi autem modicè obliquata fuerit, non ſolum non confirmatur, ſed amplius vadit ad latus: ſic & cor hominis ſi fuerit rectũ, videns opera viri iuſti, audiens doctrinam ſapientiæ eius, amplius confirmatur: ſed ſi cor peruerſum fuerit, non ſolum nõ confirmatur, ſed magis ad inuidiam excitatur, & magis peruertitur. Clemen Alex. ſuper illud Matth. 21. Indignati ſunt &c.

Anacharſis. Anacharſis Scytha interrogatus cur homines ſubinde triſtentur, dixit: quia non ſolum propria mala eis moleſta ſunt, ſed etiam aliena bona.

Socra. Socrates dixit, inuidiam animi ſerram eſſe.

Bion. Bion ſophiſta cum vidiſſet inuidũ quendam valde traſtantem demiſſo in terram vultu, dixit: Aut huic magnum malum contigit, aut alteri cuipiam magnum bonum. Bion.

Summa petit liuor, perflant altiſſima venti. Ouid.

Vale. Ma. Nulla tam modeſta fœlicitas eſt, quę malignitatis dentes vitare poſſit. Vnde quidam interrogatus quomodo inuidos non haberet, reſpondit. Si nihil (inquit) ex magnis rebus habueris: aut nihil fœliciter geſſeris: nã ſola miſeria caret inuidia. Val. Max. lib. 4.

Cicero. Inuidia virtute parta, non inuidia putanda eſt. Cicero in Catil.

Mos eſt hominum vt nolint eundem pluribus rebus excellere. Idem de Clar. Orat.

Durior eſt conditio ſpectatæ virtutis quàm incognitæ. Brut. Ciceroni.

Martialis.

Eſſe quid hoc dicam, viuis quod fama negatur,
Et ſua quod rarus tempora lector amat?
Hi ſunt inuidiæ nimirum regula mores
Præferat antiquos ſemper vt illa nouis.

COLLE. ❡ Venerunt diſcipuli Ioãnis ad eum dicentes: Magiſter, cui tu teſtimonium perhibuiſti, baptizat, & plures illum ſequuntur. Quibus ille reſpondet, Qui habet ſponſam, ſponſus eſt. Amicus autem Sponſi &c. Hoc ergo gaudium meum impletum eſt ſenſus eſt. Quemadmodũ amicus ſponſi vxorem ducentis, de coniugio gaudet amici, deque eximio ſponſę erga illum amore, ita ego magnam capio lætitiam, cum homines (ex quibus Eccleſia Chriſti ſponſa conſtat) ad illũ confluunt. Idem illa Apoſtoli verba innuũt, Siue per occaſionem, ſiue per veritatem Chriſtus annuncietur, in hoc gaudeo, ſed & gaudebo. Idẽ penè reſponſum tulit à Moſe Ioſue, cũ Heldad & Meldad in caſtris prophetabant. Vide locum. Hoc ergo

& iudicare ab eo qui pœnitere cupit. Etiam ſi in ipſo animæ à corpore digreſſu quempiam peccare videris, ne tum quidem illum damnare audeas Incertum eſt enim hominibus iudicium Dei. Clim. Grad. 10.

Qui celeres nimiumque diligentes proximi delictorũ iudices ſunt, hoc idcirco patiuntur, quia nondum ſuorum peccatorum fixam atque perfectam memoriam curamque ſuſcepe rũt. Nam ſi quis amoto proprijs amoris velamine, mala ſua diligenter inſpiciat, nullius iam rei alterius in hac vita curam geret: id apud ſe reputãs, tempus ſibi ſufficere non poſſe, quo ſeipſum lugeat, etiam ſi centum annos vixerit: etiam ſi Iordanem fluuium in lachrymas verſum ex oculis ſui manare perſpexerit. Noraui luctum, nec ullum in eo detractionis, aut condemnationis veſtigium iuueni. Aut peccare nos Dæmones vrgẽt, aut cum non peccauerimus iudicare peccantes: vt per hoc ſecundum primum illud homicidię inquinet. Idem, ibidem.

Iudicare eſt impudens direptio diuinæ dignitatis: condemnare autem, animæ propriæ interitus. Sicuti elatio ſola abſque alio vitio comite perdere ſe habentem poteſt: ita & iudicandi vitium & ſi ſolum in nobis fuerit, perfectè nos perdere ualebit. Siquidem phariſæus ex hoc condemnatus eſt. Bonus & probus vuæ lector matura accina comedens, acerba legere nunquam patietur. Porrò grati viri ac prudentis animus, quotquot in alijs virtutes iuſpexerit, ſtudiodiſſimè notabit: inſipiens vero querelas defectuſq; perſcrutabitur. Ibidem.

Neque ſi oculis tui peccantem videris, condemnes: nec illis credas, ſæpius enim fallunt & ipſi. Ibidem.

Chryſoſt. Sicut difficile aliquem ſuſpicatur malum, qui bonus eſt: ſic difficile aliquem ſuſpicatur bonum, qui ipſe malus eſt. Chryſoſt. ſupes Math.

Oĩs homo ex ſe æſtimat alterũ: fornicarius nemĩnẽ putat caſtum: caſtus de fornicario non facile ſuſpicatur: ſuperbus neminem putat humilẽ, humilis neminem putat eſſe ſuperbum

Aeſopus dicebat vnuſquiſque noſtrum duas peras ſecum ferre: vnam ante, alteram à tergo: & in anteriore q dem aliorum peccato reponere, in poſteriorem vero noſtra. Aeſopus. Aeſopus

Vt quiſque eſt vir optimus, ita difficile eſſe alios improbos ſuſpicatur. Cicero ad Q fratrem. Cicero.

¶ Quàm difficile improbi homines eam virtutem alijs tribuunt qua ipſi carent? ſic optimates Anon regis filiorum Amon nequaquam perſuadere ſibi potuerunt, Dauidem grato & beneuolo animo legatos ad viſitãdũ & conſolandum ipſum veniſſe. Quo errore decepti, inſigni contumelia eius legatos affecerunt: quæ res interitum & ruinam eorum regno attulit. COLLE. 2. Reg 10

Prudentia Imprudentia.

Plerumque virtus cum indiſcrete tenetur, amittitur: cum diſcrete intermittitur, plus tenetur. Greg. in mor. Gregor.

Solerter animus ante actionis ſuæ primordia, cuncta debet aduerſa meditari: vt ſemper hæc cogitans, ſemper contra hęc thorace patientię munitus, quicquid acceſſerit, lucrum putet. Greg. in moral.

Infirmi dum ventura mala præuidere neſciunt, tãtò eis grauiora fiunt quantò ab eis inopinata tolerantur: prouidis autem repente aduerſa non veniunt. Aduerſa autem plus ſentiũt, qui de proſperis extolluntur. Greg. in mor. lib. 13. c. 8. Auguſt.

Eleganter dictum eſt, cum quis in puteum cecidiſſet, & aqua eum ſuffocaret, acceſſit alius, & eo viſo admi

rans ait, Quomodo huc cecidiſti? Obſecro (inquit) cogita quomodo hinc me liberes, non quomodo hic ceciderim, quęras. Auguſt. in Epiſtol. ad Hierony.

Hæc pax domeſtica,& cohabitantium ordinata à Deo cōcordia & clara iuſtitia: vt ſcilicet,qui excellunt ratione,excellant dominatione. Idem in lib.ſenten.

Vbicunque fuerit prouidentia, fruſtrantur vniuerſa contraria: vbi autē prouidentia negligitur, omnia contrariā dominantur.Idem lib.de ſign. clerico.

Ille iuſte & ſanctè viuit, qui rerum integer æſtimator eſt: ipſe eſt qui ordinatam habet charitatem, ne aut diligat quod non eſt diligendum, aut non diligat quod eſt diligēdum: aut amplius diligat,quod minus eſt diligendum:aut minus diligat quod amplius eſt diligendum.Idem lib.de doctri.Chriſt.

Hieron. Prudentia abſque bonitate, malitia eſt: & ſimplicitas abſque ratione, ſtultitia nominatur. Hierony. ſuper Oſeam.

Bernar. Diſcretio eſt quædam moderatrix & auriga virtutum,ordinatrixque affectuum, & morum doctrix. Tolle hanc, & virtus vitium erit. Ber. ſup. Canti.

Virtus diſcretionis abſque charitatis feruore iacet:& feruor vehemens abſque diſcretionis temperamento, præcipitat. Idem ſuper Cant.

O vtinam ſaperes, & intelligeres, ac nouiſſima prouideres. Saperes quę Dei ſunt:intelligeres quę mundi ſunt, prouideres quæ inferni ſunt. Profectò inferna horreres, ſuperna appeteres quæ ad manus ſunt, contemneres. Idem in Epiſt.

Iſidor. Scopulus ille vitandus eſt, vbi alter offendit. Pecora ipſa vitare noſcunt quæ ſe læſiſſe cognoſcunt: neque itinera illa repetunt,vbi in foueā corruerunt. Tenaces laqueos auis capta declinat: rete auis ſuſpecta non incidet.Iſidor.lib.4.Epiſtol.

Neque vox in piſcibus, nec virtus in hominibus imperitis quærenda. Sextus. — Sextus.

Tutius eſt chordaſ remitti intenſius, quàm protendi: remiſſarum nāque intenſio artificis peritia conualeſcit: ſed quæ ſemel rupta eſt, nullo artificio reparatur. Hoc animaduertere diſcretionis eſt.Chryſoſt.de cur. alie.mag. — Chryſoſt.

Sicut ij qui olfatus ſenſu integerrimè vigent, eum qui clam habet aromata ignorare non poſſunt:ita & anima puriſſima fragrātia odoris quam ipſa ex Deo acquiſiuit: fœtoremque à quo ipſa perfectè liberata eſt, ſi ſit in alijs,agnoſcere(cęteris ſine odoris ſenſu permanentibus) ſolet. Clim. Grad.26. — Clima.

Solus ſapiens liber eſt,ac princeps etſi innumeros corporis dominos habuerit. — Philon.

Prudentiam Solon aiebat tantum cæteris virtutibus anteſtare, quantum viſus reliquos ſenſus excellit. — Solon.

Non quadratis aut amplis lateribus viri tutiſſimi ſunt: ſed qui rectè ſapiunt, vbique vincunt. — Sophocl.

Sapientem decet prouidentia non pœnitentia. — Epichar.

Multarū rerum magiſter eſt tēpus. — Ex Ethnicis.

Illud eſt ſapere, non quod ante pedes modo eſt videre,ſed etiam illa quæ futura ſunt proſpicere. — Terent.

Diogenes nonnullos homines eſſe dicebat,qui cū belle dicerēt, rectèq; loquerentur, ſeipſos non audirēt: lyrarum more, quæ cum belle ſonent, nihil tamen ſentiunt. — Diogenes.

Magnam eam peritiā exiſtimato, per quam ferre poſſis imperitiam. — Pythag.

Demiſſos animo tacitos vitare memento. — Cato

Qua flumen placidum eſt, forſan latet altius vnda.

Cum ſis incautus,neque rem ratio ne gubernes. — Idem.

Noli fortunam, quæ non eſt,dicere cœcam.

Sapien-

Plinius. Sapientior mortalium omnibus horis non ſapit.

Idem. Pudendum eſt omnia animalia quæ ſint ipſis ſalutaria noſſe præter hominem.

Saluſt. Fortunam vbi abire permiſeris, fruſtrà fugientem implorabis. Hoc autem animaduertere prudentia eſt.

Ariſto. Difficile eſt, ſimul multa conſpicere.

Ex diuerſis. Audere non eſt ſapientis.

Deſipere in loco ſumma ſapiētia eſt.

Prudentis eſt multa diſſimulare.

Peccare denuo haud prudentis eſt viri.

Præterita compellunt nos futurorum rationem habere.

Parua ſunt arma foris, ſi non eſt conſilium domi.

Cicero. Sapientis eſt, nihil admirari cum acciderit, nihil antequàm euenerit, non euenire poſſe arbitrari. Cicero in Epiſt.

Non poteſt in eo eſſe ſuccus diuturnus, quod nimis celeriter eſt maturitatem aſſecutum. Idem 2. de Orat.

Nihil eſt turpius, quàm ſapiētium vitam, ex inſipientium ſermone pendere. Idem. 2. de Finib.

Qui ex errore imperitæ multitudinis pendet, is in magnis viris non eſt habendus. Idem. 2. de officiis.

Multa ſunt incōmoda in vita, quæ ſapientes commodorum compenſatione leniunt: ſtulti nec vitare venientia poſſunt, nec ferre præſentia Idem. 1. de nat. Deo.

Prudentia eſt rerum expetendarū ſcientia. Idem. lib. 1. offi.

Eſt philoſophia paucis contenta iudicibus, multitudinemq́; conſultò fugiens, eique ipſa & ſuſpecta & inuida. Idem 2. Tuſcul.

Vt multo maiora ſunt opera animi quàm corporis: ſic eæ res quas perſequimur ingenio ac ratione, gratiores ſunt quàm hę quas viribus. Idem 2. offi.

¶ Sunt quædam finitima virtutibus vitia: quæ niſi diligenter aduertas, facile in animum latenter irrepunt. Verbi gratia: prudentiam vides aſtutiæ finitimam: iuſtitiam crudelitati: fortitudinem temeritati. liberalitatem prodigalitati: religionem ſuperſtitioni: ſpem præſumptioni: timorem puſillanimitati: & cæteras item virtutes ſuis contrarijs (inter quæ ſunt poſitæ) vicinitate quadam ſimiles apparere. Vigilet itaque diligēter quiſquis magnos in virtute voluerit facere progreſſus: ne ad vitia propinqua & vicina dilabatur incautus. Prudēs itaque Dei ſeruus ſic virtutes amplectatur: vt cum ſe dederit prudentiæ, fugiat aſtutiam: cum iuſtitiæ, crudelitatem: cum fortitudini, temeritatē &c. Hac enim moderatione potiſſimum virtus indiget moralis: quæ inter duo extrema ſita eſt. Quin & humilitas ipſa, à ſocordia & negligentia, finitimis ſibi vitijs cauere debet. Cum enim humilis ſeipſum agnoſcat, ac ſuarum uirium imbecillitatē ſæpe ſit expertus (ex eo enim quod toties ad virtutis culmen aſpirat, nec eò perueniat) diffidit plane ſibi: ſpēque ſuam omnē ſic collocat in Deo, vt periculum ſit, ne totum onus in ipſum reijciens, nihil ſibi operis relinquat. Humilitati ergo diligentia & vigilantia iungenda eſt: ne aut humilitas ſine diligentia: aut diligentia ſine humilitate de ſe aliquid pſumat. COLLE.

Duo ſunt infantiū propria: ignorantia, & imbecillitas, duoque item ſunt virorum propria, iudicium, ad diſcernendum, & robur ad labores perferendos. Quo fit paruulos exiſtimandos eſſe, qui & ignorantes & infirmi ſunt: robuſtos autem, puerīęque ætatis qui potiſſimum diſcretione, & fortitudine, atque patientia fortitudinis comite vigent.

In vno homine duplex homo eſt, interior videlicet & exterior: alter ſpi-

ritualis, alter carnalis: quorum vter-
libet ſibi connaturalia appetit, ille ſpi
ritualia, iſte carnalia. Itaq; ſimilis mi-
hi homo eſſe videtur alicui uiro no-
biliſſimo atque ſanctiſſimo, qui vxo-
rem habeat male ſanam, peſſimisque
moribus imbutam, quæque omni-
bus mariti cœptis ac ſententijs aduer
ſetur. Quamobrē ſi vir recte ſapiat,
illud præcipue ſtatuere apud ſe de-
bet, vt nunquàm mulieris huius con-
ſilijs acquieſcat, & quidquid illa ſug-
geſſerit, eò ipſo ſuſpectum habeat.

Epictetus philoſophus duas vni-
cuique rei anſas ineſſe ait, quibus ali-
ter atque aliter prendi poteſt. Stulti
autem eam prendere ſolent, quæ ip-
ſis incommodum afferat: ſapiẽtes ve-
ro eam quæ omnem illis moleſtiam
adimat: hoc eſt id in quacunque re
(præcipue aduerſa) conſiderant,
quod pacem foueat, quodque illos à
ſtatu & tranquillitate mentis non
deijciat.

Quemadmodū Ianus duas apud
veteres dicebatur habere facies: ita
fere vnaquæq; res totidem quodam-
modo facies habet: alteram quidem
à fronte, alteram à tergo. Stulti autē
primam fere rerum faciem contem-
plantur, ideoque falluntur. Sapientes
1.Re.16. vero utranque ſimul aſpiciunt: Res
enim fere omnes, aliud in receſſu ab-
ſcondunt, aliud in fronte promittūt.
Et ſpecies quidem prior ſæpe fallit.
Quo circa recte Salomon, Ne intu-
earis inquit, uinum quādo flaueſcit:
cū ſplēduerit in vitro color eius, &c.
Pro. 23. Item illud, Fauus diſtillans labia me-
Prou. 5. retricis: nouiſſima autem eius amara
quaſi abſynthium. Itaque uir ſapiens
caudā magis ſcorpionis, quàm blan-
dientem faciem attendit.

Quemadmodū dialectica ad hoc
potiſſimum inuenta eſt, ne in ueri-
tatis inquiſitione deciperemur: & vt
vera à veriſimilibus diſcerneremus
(cum multa falſa imaginem ueri-
tatis præſeferant) ita nobis pro diale-
ctica diſcretio eſſe debet: qua uerām
virtutem à falſa uirtutis ſpecie diſ-
iungamus: ne videlicet) quod mul-
tis contingit) uitium uirtutis ſpecie
nos fallat.

Naturales affectus qui in corde no
ſtro ſunt, velut ſtimuli quidam ad pa-
randa ea quę ſunt uitæ neceſſaria, cō-
ditoris prouidentia dati ſunt. Sed quo-
niam affectus iſti cœci & vehemen-
tes exiſtunt, ratio veluti auriga ab eo-
dem opifice donata eſt: quæ illos ve-
lut præcipites in curſu equos mode-
retur. Ad hunc ergo modum ſancta
deſideria nobis, ad ſpiritualia bona,
virtutesq; parandas à Spiritu ſancto
donantur: quæ tamen diſcretione tā-
quam auriga egent qua regantur, &
ordinis, modi, temporis, locique ra-
tionem habeant. Quare ſine huius au
rigæ conſilio non eſt illis ſemper ſi-
dendū. Vnde multos Dei ſeruos mul
ta paſſim opera grandia moliri vidi-
mus, quæ parum fęlices exitus habue
runt. Quæ res docet diſcretionis illis
iudicium in hac parte defuiſſe. Hac
de cauſa Salomon ait. Ne erigas ocu- Pro 32.
los tuos ad opes quas habere non po
tes: quia facient ſibi pennas vt aquilę,
& volabunt in cœlum.

Diuina prouidentia non excludit
humana conſilia: quæ ſalutem afferre
poſſunt. Vbi tamen hæc deſunt, præ-
ſto adeſt diuina tutela. Hoc aperte
videmus in Dauid rege, qui cū cer-
to ſciret ex diuina prouidentia ſe re-
gnaturum, nihilominus tamen dili-
gentem ſalutis & vitæ ſuæ curā geſ-
ſit: Itaque partim fuga, partim pru-
dentia (dum ſe apud Achis morio-
nem ſimulauit) pericula contra ſe
intenta depulit. Vbi uero humana
induſtria nihil opis afferre poterat,
ibi diuina prouidentia affuit: nam &
Saulem ab obſidione Dauidis repen
tino Philiſtinorum aduentu reuoca-
uit: iterumque eodem Saule & ſatel-
litibus eius, ſpiritu prophetico arre-
ptis Dauidem ab eminenti interitu

vindi-

vindicauit. Quare recte à Philone dictum eſt, tunc potiſſimum pijs hominibus adeſſe diuinum, cum humanum ceſſaret auxilium.

Pro.23. Subſtantia feſtinata minuetur, quę autem paulatim colligit manu, multiplicabitur. Adde etiã aliud feſtinationis incommodum, nempe illud: Prou.19. Qui feſtinus eſt pedibus, offendet. Vtrique enim pedes videlicet corporis & animæ, incõſiderata feſtinatione labuntur. Quamobrẽ uiri ſapientis eſt lentè feſtinare: quod quidem anchora delphino coniuncta, ueteres olim ſignificabant.

Prou.14. Qui patiens eſt, multa gubernabitur ſapiẽtia: qui autem impatiens eſt, exaltat ſtultitiam ſuam. Patientia igitur eſt uera prudentiæ probatio. Gubernatoris artem declarãt tempeſtates: prudẽtiam autem, res incommo-Prou.19. dæ & aduerſæ. Quod idem Salomon alibi quoque teſtatur his uerbis, Doctrina uiri per patientiam noſcitur. Non ergo religioſa uerba, non longa oratio, non ieiunia, non eleemoſynæ (quanuis hæc clariſſima virtutũ officia ſint) ſed malorum humilis perpeſſio, perfectam uirtutem & prudentiam declarat. Vt autem patientia prudentię, ita impatiẽtia ſtultitię co-Prou.14. mes eſt. Vnde, Idem Salomon: Impatiens operabitur ſtultitiam. Quid autem aliud, ira & affectus pręceps & impatiens, poterit niſi ſtultitiam operari?

Eccl.11. Non laudes uirum in ſpecie ſua, nec ſpernas hominem in uiſu ſuo: breuis eſt in volatilibus apis, & initiũ dulcoris habet fructus illius. Hoc eſt Ioan.7. autem quod Dominus ait, Nolite iudicare ſecundum faciem, ſed iuſtum iudicium iudicate. Huc perti-Eccl.11. net & illud. Priuſquàm interroges, ne uituperes quenquam: & cum interrogaueris, corripe iuſte. Priuſquã audias, ne reſpondeas verbum: & in medio ſermone adijcias loqui. Prudẽtię quoq; munus eſt, quod deinde ſubditur, De ea re quę te non moleſtat, ne certeris: & in iudicio peccantium ne conſiſtas. Pro quo alius vertit, Ne contendas de eo quod tua nihil intereſt: nec te iudicem adiungas conſenſui ſceleratorum.

Conſummatio timoris Dei ſapientia & ſenſus. Ex quo patet pfectę virtutis fructũ eſſe cõſummatũ iudiciũ, atq; ſapientiã: hoc eſt omnia ꝓſpiceret, & de rebus oĩbus rectè iudicare. Sicut enim adultum ab infante, iudiciũ: ita perfectũ ab imperfecto prudentia diſtinguit. Prudentię eſt & illud Eccl.27. Ante ſermonẽ ne laudes quenquam: hęc enim tentatio eſt hominũ. Quę nam hic tentatio eſt? Nimirum velle protinus effutire quidquid primo rerũ aſpectu concipiũt. Vix enim cõtinere ſe poſſunt multi, quin quod ſentiunt, ꝓtinus euomãt. Eccl.27.

Prudentiæ virtus ad hoc maximè neceſſaria eſt, vt hoſtiũ noſtrorũ inſidias & fraudes à longe odorari valeamus. Quam naſi noĩe Sponſus Cãt.7. in Sponſa commendat his verbis, Naſus tuus ſicut turris Libani, quę reſpicit contra Damaſcum. Damaſcus caput erat regni Syrię: quod Iſraelitico regno infeſtũ ſemper erat: Aduerſus autẽ hoſtilis regni inſidias Salomon in confinibus Libani mõtis, altiſſimã turrim erexit: vnde exploratores, oẽs hoſtium inſidias a lõgè videre, & denũtiare poſſent. Rectè ergo huic turri prudentia comparat. Hoc enĩ inter cętera pręcipuũ prudẽtię munus eſt, procul odorari bellum, & oĩa hoſtiũ noſtrorum cõſilia animaduertere, & ad illa opportunè pręmuniri, & ante languorem adhibere medicinam valeamus: vt hac cautione muniti, non circumueniamur à Sathana: non enĩ (vt ait Apoſtolus) ignoramus cogitationes eius. Ideo autẽ altiſſimę huic turri naſus Eccleſiæ cõparatur, quod nõ vulgari, ſed maxima & inſigni prudentia pręditа & inſtructa eſſe debeat: quia nõ modo inſtãtia, & oculis 2.Cor.2.

obiecta pericula videat, ſed procul etiã poſita odoretur, & ad illa ſe muniat. Propter, quod ſacra illa Ezechielis, animalia non binis oculis vt cætera, ſed oculis ante & retrò plena ſunt vndique. Eſt enim prudentia tùm virtutum omnium auriga, tùm periculorum omnium proſpectrix. Melior eſt enim prudentia quàm vires, & vir prudens quàm fortis. Quia cum diſpoſitione initur bellũ, & erit ſalus. v. m. ç. Hinc illud Solomon. Ciuitatem fortium aſcendit ſapiẽs, deſtruxitque robur fiducię eius.

Ezech. 2

Sapien. 9

Prou. 21.

Super humerale ſacerdotis, quod humeros tegebat, & rationale quod pectus, ſic à Deo fieri præcepta ſunt, vt fibulis quibuſdam connexa: à ſe nunquam ſeparari poſſent. Super humerale, onera laborum, rationale, rationis iudicium & prudentiam deſignent: quæ duo ſeparari à ſe nunquam debet, vt videlicet rationale ſit obſequium & labor noſter. Nullam enim ſacrificium niſi diſcretionis ſale conditũ, gratum Deo eſt. Vñ Leuit. 2. pręcipit Dominus, Quidquid obtuleris ſacrificij, ſale condies: nec auferes ſal fœderis Dei tui de ſacrificio tuo. In omni oblatione offeres ſal. Ideo ſal ſine menſura à rege Perſarũ dari pręcipitur in vſus templi.

Non raro contingit, vt qui in aquis periclitanti ſubuenire incautius properant, nullam perituro opem ferant, & ipſi cum illo ſimul pereant. Quoniam verò hoc eodem modo periclitari poſſunt, qui animarum ſaluti ſtudent, ideo Eccl. monet, Recupera proximum ſecundum virtutem tuam: & attende tibi ne incidas.

Eccl. 29.

In arcam Noe non ſolum munda, ſed etiam immunda fuerunt animalia: habuit homines, habuit & ſerpentes. Sed cum tot tamẽ eſſent animalia homines octo tantum fuere, qui in ſummo arcæ loco cum Noe verſabantur. Quare Origines illud ſignificari ait, quod cùm infinitus penè ſit numerus eorũ qui affectibus & cupiditate brutorũ more ducuntur, pauci tamẽ ſunt, qui ſpretis affectibus & cõculcatis, ratione omnia metiãtur, & ratione greſſus ſuos dirigant. Res plane miſeranda, & quæ naturæ lapſum facile indicet: quòd videlicet in rationali creatura tam pauci ſint, qui ratione vitam ſuam moderentur: cùm domos, veſtes, cæteraque ad uitæ cultum pertinentia non niſi magna ſolertia & conſilio faciant.

Stultitia.

Saepe reprobi per hoc quod vnũ, vel nimium donum ſuum incautè conſpiciunt, mala multa & grauia in quibus demerſi ſunt, non agnoſcunt. Greg. in mor. Gregor.

Tanto quiſque intus amplius ſtultior fit, quanto conatur exterius ſapiens videri. Greg. in mor.

Maior & miſerabilior egeſtas nulla eſt, quàm egere ſapientia: & qui ſapiẽtia non eget, nulla re omnino egere poteſt. Eſt ergo animi egeſtas nihil aliud quàm ſtultitia. Aug. de vit. beat. Auguſt.

Quando excuſare ignorantia poſſit hominem, qui ſe magiſtrum infantium, & doctorem inſipientium profitetur? Ignorans vtique ignorabitur, imo & multos ignorare faciet, & ignorari. Bernar. de Contemp. Bernar.

Non eſt parum ſcire quod neſcias: fruſtra ſibi de infirmitate vel ignorantia blandiuntur, qui, vt liberius peccent, libenter ignorant vel infirmantur. Idem ſup. 12. Grad. humil. Chryſ.

Multa ſcienda neſciuntur, aut ſciendi incuria, aut diſcendi deſidia, aut inquirendi uerecundia: & quidem huiuſmodi ignorantia non habet excuſationem. Idem in Epiſt.

Non poteſt eis eſſe excuſatio condemnationis, ignorantia ueritatis, quibus fuerit inueniendi facultas, ſi fuiſſet quærendi uoluntas. Nam ſi ueritas ſalus eſt & uita cognoſcentium ſe, magis debet quæri, quàm quærere, Chryſoſt. ſup. Matth.

Eſt

Cicero. Eſt proprium ſtultitiæ, aliorum vitia cernere, obliuiſci ſuorum. Cicero.3. Tuſcul.

Curioſitas.

Auguſt. HVc accedit alia forma tentationis. Præter enim concupiſcentiam carnis, quæ ineſt in delectatione omnium ſenſuum & voluptatum, ineſt animæ per eoſdem ſenſus corporis quædam non ſe oblectandi in carne, ſed experiendi per carnem vana & curioſa cupiditas nomine cognitionis & ſcientiæ palliata. Ex hoc autem euidentius diſcernitur, quid voluptatis, quid curioſitatis agatur per ſenſus, quòd voluptas pulchra, canora, ſuauia, ſapida, lenia ſectatur. Curioſitas autem etiam his contraria tentandi cauſa, non ad ſubeundam moleſtiam, ſed experiendi noſcendique libidinem. Quid autem voluptatis habet videre in laniato cadauere quod exhorreas, & tamen ſicubi iaceat, concurrunt, vt contriſtentur, vt palleant. Hinc ad perſcrutanda naturæ ſecreta, quæ præter nos eſt operata proceditur, quæ ſcire nihil prodeſt, & nihil aliud quàm ſcire homines cupiunt. Hinc etiam in ipſa religione Deus tentatur, cum ſigna, & prodigia flagitantur, non ad aliquam ſalutem, ſed ad ſolam experientiam deſiderata. A te Domine Deus meus (cui humilem famulatum ac ſimplicem debeo) quantis mecum ſuggeſtionū machinationibus agit inimicus, vt ſignum aliquod petam? Sed obſecro te per Regem noſtrum, & patriam Hieruſalem, ſimplicem, caſtam, vt quemadmodum a me longè eſt iſta conſenſio, ita ſit ſemper longè atque longius. Verumtamen in quam multis, minutiſſimis & contemptibilibus rebus curioſitas quotidie noſtra tentatur, & quàm ſæpe labamur, quis enumeret? Aug. Confeſſ. lib. 10.

Bernar. O Dina, quid neceſſe eſt, vt videas mulieres alienigenas? qua neceſſitate, qua vtilitate? an ſola curioſitate? Etſi otioſe vides, non tamen otioſe videris. Bernar. de 12. Grad.

¶ Cùm ſummus Sacerdos ſemel in anno intra velum oraturus ingrediebatur, thymiama prius incēdere præcepto Domini iubebatur, vt vapor & nebula ex ea conſurgens, oraculum operiret, ne (ait Dominus) moriatur. Rurſumque. Num. 4. præcipitur Sacerdotibus vt cùm mouenda eſſent caſtra, ſacerdotes filij Aaron pallijs hyanthinis ſacra vaſa, & omnem tabernaculi ſupellectilem inuoluerent: inuolutaque Leuitis portanda diſtribuerent. Alij vero (ait Dominus) nulla curioſitate videant, quæ ſunt in ſanctuario, priuſquam inuoluantur, aliqui morientur. In priori decreto ait, ne moriatur: in ſecundo verò (vbi de curioſitatis vitio apertius agitur) ſine vlla dubitatione affirmat, Alioqui morientur. Propter hoc autem mortui ſunt Bethſamitæ, quia ſimili curioſitate arcam Dei videre præſumpſerunt. Obſerua quàm aperte & ſub quibus pœnis ī his duobus locis omnis in rebus diuinis vitioſa curioſitas interdicatur: quæ vt ſuperbiæ & leuitatis filia, ita etiam multorum errorum ac malorū mater eſt. Ex his etiam locis diſcimus, qua reuerentia ad ſacrū corpus Domini accedere, & ſacerdotes & cæteri debeant: quando tantam Dominus reuerentiam ad ſolas ſacramentorum noſtrorum vmbras exigebat. Quod ſi propter hæc toties dixit, Pauete ad ſanctuaria mea: quis pauor ad illud ſanctuarium, in quo ipſe vere eſt, à nobis exigetur? COLLB. Leuit. 6.

Non eſſe omnia Dei opera, iudicia, atq; præcepta curioſe ſcrutanda, ſatis apertè inſinuat ſumma illa mundi calamitas, priorum parentū vitio in vniuerſum genus hominum inuecta:

cta: quæ ab hac ſerpentis curioſitate exordidm duxit, Cur præcepit vobis
Gene.3. Deus vt non comederetis ex oĩ ligno
Eccl.3. paradyſi? Rectè igitur Eccleſiaſt. voce monemur, Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris, &c.

Terent. Euentus ſtultorum magiſter.

Ariſto. Iuuenis non poteſt eſſe ſapiens: quia prudentia requirit experientiam: quam iuuenis nō habet. Ariſt.

Ex diuerſis. Aliena mala ſpectans, doctus euadit.

Ante annos prudentia nulla.

Facilius memorantur ſemel viſa, quam ſepties audita.

Optimum aliena inſania frui

Producere in lucem verum, dies ſolet.

Quæ nocent, docent.

Experientia.

Auguſt. FRatres chariſſimi non poteritis probare, quàm vera canteiis, niſi cœperitis facere quod cantatis. Quantumlibet illud dicam, quomodolibet exponam, qualibuſcunque verbis verſem non intrat in cor eius, in quo non eſt opus eius. Incipite agere, & videte quid loquamur: Tunc ad ſingula verba lachrymæ profluent: tunc pſalmus cantatur, & facit cor quod in Pſalmo cantatur. Aug. ſuper Pſal. 119.

Dionyſ. Hierotheus addiſcit, non modo diſcendo, verum patiendo diuina: atque ex paſſionis ſocietate, ad indocibilem eorum myſticamque bonitatem atque fidem conſummatus. Diony. de di.nom.c.2.

Veritas.

Auguſt. NON aliam putes eſſe ſapientiam niſi veritatem, qua tenetur & cernitur ſummum bonum, nullo loco eſt, nuſquam deeſt: foris admonet, intus docet: dementes in ſe omnes in melius cōmutat, à nullo in deterius cōmutatur: nullus de illa iudicat, nullus ſine illa bene iudicat. Idem de lib. arbitr.

Veritas dulcis eſt, & amara: quando dulcis eſt, parcit: & quando amara, curat. Idem ad Chriſtinum.

Veritas panis eſt: mentes reficit, nec deficit: mutat veſcentem nec ipſa in veſcentem mutaẽ. Idẽ ſup. Ioan.

Si de veritate ſcandalum ſumitur, vtilius permittitur naſci ſcandalum, quam veritas relinquatur. Idem, de lib. arbitr.

Errat quiſquis ſe veritatem cognoſcere putat, qui adhuc nequiter viuit. Idem lib. de agone Chriſtiano.

Veritas rerum atque vtilitas ſemper à paucis ſapientibus melius inuenitur, quàm per multitudinem clamoſam diſcutiatur: multitudo enim onerosa nihil habet honeſti. Caſſio. in Epiſt. Ioan. Caſſ.

Talis eſt conditio falſitatis vel erroris, vt etiam nullo ſibi reſiſtente, cunſeneſcat, ac defluat: talis autem è diuerſo veritatis ſtatus, vt etiam multis impugnantibus ſuſcitetur, & creſcat. Chryſoſt. de laud. Paul. hom.3. Chryſoſt.

Veritas temporis filia. Aul.Gel

Inter veros amicos nihil veritate iucundius. Adilon.

Nihil efficacius ſimplici veritate. Adilon.

Tu quoq; ſi vis lumine claro cernere verum, Tramite recto carpere callem, Gaudia pelle, pelle timorem. Spemq; fugato, nec dolor adſit. Nubila mens eſt, vinctaque frœnis, hæc vbi regnant. Boet. lib. 1. de Conſol. Boet.

Plura iudicāt homines, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia, aut dolore, aut lætitia, aut ſpe, aut timore, aut errore, aut aliqua permotione mẽtis, quàm veritate, aut præſcripto, aut iuris norma aliqua, aut iudicij formula, aut legib⁹ Cicero. 1. de Orato. Cicero.

Omnibus veris falſa quędam adiūcta ſunt, tanta ſimilitudine, vt nulla

insit

inſit iudicandi & diſtinguendi nota. Idem. 1. de Nat. Deorum.

Nihil eſt temeritate turpius neque quicquàm, iam indignum ſapientis grauitate & conſtantia, quàm aut quod non ſatis exploratè perceptum ſit, & cognitum, ſine vlla dubitatione defendere. Ibidem.

Non tam autoritatis in diſputando, quàm rationis momenta quæren da ſunt. Ibidem.

O magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, ſolertium, contraque fictas omnium inſidias, facile ſe per ſe ipſa defendat. Idem. Pro M. Cælio.

Quod verum, ſimplex, ſyncerumque eſt, id eſt naturæ hominum accommodatiſſimum. Idem. 1. offi.

Vbi quis ſemel peierarit, ei credi poſteà, etiam ſi per plures Deos iuret, non conuenit. Idem pro. C. Rab. Poſth.

Terent. Hoc tempore, obſequium amicos, veritas odium parit. Terentius.

Quintil. Affirmationem ſumit ex homine, quidquid non habet ex veritate. Quintil.

Rabbi. Moyſes. In natura hominis eſt amor ſequendi illum cum quo habet ſocietatem, & diligere ea, in quibus nutritus eſt: adeò quòd videbis habitatores villarum, licet ſint ipſi in ſordibus, & in defectu delectationum, & malitia ciborum, vt odiãt habitationem ciuitatũ, nec delectentur in delicijs earum, & eligunt potius ea, in quibus nutriti ſunt, licet ſint meliora. Simile contingit homini in ſcientijs & opinionibus in quibus nutritus eſt ab infantia ſua, quoniam diligit illas, & confirmat rationes earum, & anxiatur in contrarijs: & ideo propter hanc cauſam deficit intellectus hominis in apprehenſione veritatis, & ſequitur ea, in quibus nutritus eſt. Rab. Moy. lib. 1. c. 30.

COLLE. ¶ Eos qui errant ad pauca reſpicere: prudentiſſime dixit Ariſtotel. Cum omnia quæ rem aliquam circunſtant (ne fallamur) diligenter inſpicienda ſunt. Filij Iſrael in Aegyptum regredi decernebant, cum aſpicerent ad ollas carnium, allia, & cepe, quibus ſe ibidem ingurgitabant. Nec tamen ad exactores, ad flagella, ad onera grauiſſima, ad iugum ferreum, & fornacem, ad palearum comportationem, ad laterum conficiendorum numerum attendebant. Si enim hoc ſimul attendiſſent, nunquam id in animum induxiſſent. Hoc etiam modo deliberant, qui virtutem vt aſperam reijciunt: & vitia vt ſuauia amplectuntur: illic enim ſola aſpera, non etiam blanda: hic vero ſola ſuauia, non item acerba contemplantur: ideoque ad pauca, non ad omnia reſpicientes, hallucinantur.

Sicut luſcioſi lucem fugiunt, & tenebris gaudent, & ægroti ſalutares cibos faſtidientes, noxios appetunt (adeo vt frequenter etiam ſerpentum more terrã comedant) ita multi adeò deprauato ingenio & affectu ſunt, vt veritatem oderint, & mendacijs delectentur: cum tamen magna fœlicitatis humanæ pars, in cognitione veritatis ſita ſit.

Conſilium.

Ambro. ADuertendum, quòd in accipiendis conſilijs, plurimum valet vitę probitas, virtutum prærogatiua, beneuolentiæ vſus, facilitatis gratia. Quis enim in cœno fontem requirat? quis de turbida aqua potum petat? Itaque vbi luxuria eſt, vbi intemperãtia, vbi vitiorum confuſio: quis inde ſibi aliquid hauriendum exiſtimet? quis vtilem iudicet cauſæ alienæ, quem videt inutilem vitæ ſuæ? Quomodo enim potero eum iudicare conſilio ſuperiorem, quem video moribus inferiorem? Supra me deb e eſſe cui me committere paro. An eum idoneum putabo qui mihi det

conſilium, quod non dedit ſibi: & mihi eum vacare credam, qui ſibi nõ vacat? cuius animum voluptates occupant, libido deuincit, auaritia ſubiugat, cupiditas perturbat? Ambroſ. de offic. lib. 2.

Quantò vtiliùs regem Pharaonem Ioſeph conſilio prouidentiæ iuuit, quàm ſi pecuniam contuliſſet? Pecunia vnius ciuitatis vbertatem non redimeret, & proſpicientia Ioſeph, totius Aegypti per quinquennium famem repulit: Facile enim pecunia conſumitur: conſilia exhauriri neſciunt: hæc vſu augentur, pecunia minuitur, & cito deficit: vt quò plurib' largiri volueris, eò pauciores adiuues: & ſæpe tibi deſit quod alij conferendum putaueris. Conſilij opiſque' collatio, quò in plures diffunditur, eò magis redundat, & in ſuum fontem recurrit. Idem, ibidem.

Chryſolo. Licet vel apud hominem infimum & abiectiſſimum aliquid rectum, quodq; deceat inuenire, quod apud ſapientem & magnum ſæpe non reperitur. Chryſolo.

Ioan. Clima. Quicunque re vera voluntatem Chriſti addiſcere vult, ſuam prius voluntatẽ ſtudioſe mortificare debent: deinde vero fide, atque innocua ſimplicitate orantes, patrum ſiue fratrũ animas ſumma cordis humilitate, ac ſine cordis hæſitatione interrogantes, quæ illi conſulunt, tanquàm ex Dei ore ſuſcipiunt: etſi contraria intentioni ſuæ ſint, quæ ab illis fuerint dicta: etiam ſi hi qui interrogantur, non valdè ſpirituales fuerint. Neque' enim eſt iniuſtus Deus, vt animas decipiat, quæ ſe per fidem & innocentiam proximi conſilio, atque iudicio humiliter ſubmiſerint Ioan. Clima. Grad. 26.

Alij ex ea quæ'conatum ſequitur, vexatione & diſturbatione hanc eſſe Dei voluntatem didicerunt: ſecundũ eum qui ait, Volumus venire ad vos & ſemel, & ſecũdò, & impediuit nos Sathanas. Contrà alij rurſus ex inſperato rei adiutorio, hoc gratum Deo, atque acceptum eſſe cenſuerunt. Idem, ibidem.

Conſilium (vitæ lucerna) vbique præeat. Chryſo.

Si millies ſapientes ſimus, & ea, quæ fieri oportet conſpectemus, homines tamen ſumus, & conſultore indigemus. Solus enim Deus citra indigentiam eſt, ſolusque conſultore non eget: quamobrem & de ſolo ipſo dicitur: Quis enim cognouit mentem Domini, aut quis conſiliarius ei fuit: Homines vero, etſi millies ſimus ſapientes, millies re arguimur, & naturæ noſtræ imbecillitas ſe prodit. Non enim poſſunt (ait) ille omnia in hominibus eſſe: quippe nõ immortalis eſt filius hominis. Quemadmodum iubar fulgens à Solis lumine, caligo ſuperueniens occultat: ita ſæpenumero intellectum quoque noſtrum veluti in ipſa meridie ſplendentem, & luce ſua conſpicuum, ſtultitia vel amentia ſuperueniens obſcurat: & vir ſapiens quod facto opus eſt, non deſpicit, alius autem multò inferior eo, acutius rem deprehendit: atque hoc ita fit, ne vel ſapiens ſuperbiat, vel obſcurus & vilis homo miſerum ſe reputet. Idem.

Qui de ſuis rebus male ſtatuit, nunquam bene conſulet de alienis. Iſocrates.

Sine bono conſilio nihil efficit robur: prudentia vero quanuis robur non aſſumpſerit, multa multoties excogitat. Choricius.

Meditatio ſera lucrum non habet: & in exitu rei inutilis eſt pœnitudo. Philon.

Conſilium bonum multas vincit manus. Euripi.

In capiendis conſilijs, feſtinatio rationis inimica, mentis perſtringit oculos. Saluſt.

Nihil tam inimicũ conſilijs, quàm celeritas. T. Liui'.

Duo ſunt conſilijs inimica, ira & feſtinatio. L. Flor'.

Crede

Ouid. *Crede mihi miſeros prudentia prima relinquit,*
Et ſenſus cum re, conſiliumq́; fugit.

Ex diuerſis. Conſiliarius nemo eſt melior tempore.

Conſilijs euentus non ſemper reſpondet.

Feſtinationis comites ſunt error & pœnitentia.

Fœliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit.

Parua ſunt foris arma, niſi eſt conſilium domi.

Præceps conſilium, inauſpicatum.

Peſſimi ſunt conſultores, ira & cũpido.

Præterita reprehẽdi poſſunt, corrigi non poſſunt.

Cicero. Non viribus, aut velocitatibus aut celeritate corporum res magnæ geruntur, ſed conſilio, & authoritate, & ſententia. Cice. in Cat. Maior.

Maximæ Reſpublicæ per adoleſcentulos labefactatę, à ſenibus ſuſtẽtatæ & reſtitutæ ſunt. Cum enim ad gubernacula Reipub. temerarij atq; audaces homines accedunt, maxima atque miſerrima naufragia fiunt. Ibidem.

Non debemus quicquàm agere, cuius non poſſimus cauſàm probabilem reddere. Idem. 1. offi.

Ad rem gerendam qui accedit, caueat ne id modo conſideret, quàm illa res honeſta ſit, ſed etiã vt habeat efficiendi facultatem: in quo conſiderandum eſt illi, ne aut temerè deſperet propter ignauiam, aut nimis confidat propter cupiditatem. Ibidem.

Homo qui erranti comiter monſtrat viam, quaſi lumen de ſuo lumine accendat, facit: vt nihili minus ipſi luceat, cum ille accenderit. Ennius apud Cicer. 1. de offi.

Summi gubernatores in magnis nonnunquam tempeſtatibus, à vectoribus admoneri ſolent. Idem. Philip. 3.

COLLE. ¶ Prauorum conſilia huiuſmodi ſunt: Eamus, & diſponamus teſtamẽtum cum gentibus: quia ex quo receſſimus ab eis, inuenerunt nos mala multa. Et bonus viſus eſt ſermo in cõſpectu eorũ. 1. Machab. 1. Ex hoc conſilio totius & religionis euerſio conſequuta eſt. Simile fuit conſiliũ Cayphæ de nece Domini: ſimileque conſilium malorũ. Hiere. 44. Sic enim ad Hieremiam poſt ciuitatis vaſtationem dixerunt: Sermonem quem loquutus es ad nos in nomine Domini non audiemus ex te, &c. Vide locum. 1. Mach. 1.

Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant greſſus. Hęc prima prudentiæ regula ſit, vt nihil non modo temere, ſed nec properanter faciamus. Pręcipitatio enim vt iuſtitiæ, ita iudi, ij nouerca eſt. Ergo (vt ſapiens monet) Ante omnem actũ, conſilium ſtabile, ſubaudi, pręcedat. Hoc prudẽtis viri officium eſſet declarat Eccleſ. cũ hac una re à ſtulto ſapiẽtem diſtare dicat. Et cognoui (inquit) quòd tantum differt ſapiens à ſtulto, quantum diſtat lux à tenebris, Sapientis oculi ĩ capite ipſius: ſtultus in tenebris ambulat. Sapiens enĩ naturæ ductum, & veluti magiſterium ſequitur: quæ oculos in ſublimi corporis parte, velut ĩ ſpecula quadã collocauit, vnde greſſus omnes, & omnia membra dirigerent: Sic igitur ſapiẽs ratione & conſilio uelut oculis quibuſdam vtitur, qui facienda omnia prius pręuideant, quam in opus prodeant. At ſtulti ratione ſopita, velut capti oculis, nõ in iudicio & ratione, ſed turbulentis affectibus, more pecudum ducunt: propter quod meritò ĩ tenebris ambulare perhibent, quanuis tenebras ipſi ſuas non agnoſcant. Similes nanque illi puellæ eſſe uidentur, de qua Seneca refert, quòd cum cœca eſſet, cœcam ſe eſſe negabat: ſed domum tenebroſam cauſabatur. Prou. 4. Eccl. 37. Eccl. 2.

Ad

Ad hunc enim modum flagitioſi homines ſcelerum ſuorum culpam non agnoſcunt, ſed in mundi leges & mores transferunt.

Aurum & argentum conſtituet pedem (hoc eſt ſtabiliunt, & firmant hominem) & ſuper vtrumque conſilium beneplacitum. Eccleſi.40. Conſtat enim plurima multo fœlicius mente & conſilio, quàm pecunia fieri.

Conſilium à ſapiente perquirendum eſſe docet Thobias filium ſuum. Quis autem hic ſapiens? Fortaſſe ille eſt de quo Eccle. *37.* legimus. Anima viri ſancti enunciat aliquando vera, quàm ſeptem ſpeculatores ſedentes in excelſo ad ſpeculandum. Et in his omnibus deprecare altiſſimum, vt dirigat in veritate viam tuam. Huc pertinet, & illud ex Pſal. Reuela Domino viam tuam, & ſpera in eo, & ipſe faciet. Pſal. *36.*

Eccl. 6. Conſilium, ait ſanctus Tobias, à ſapiente perquire. Rectè ſanè. Ait enim ſapiens, Multi pacifici ſint tibi, ſed conſiliarius vnus de mille. Cæterum ſi rudis & indoctus homo ſanũ dederit conſilium, non eſt ideo aſpernandum. Verum enim à quocunque dicatur, à Spiritu ſancto eſt, qui Spiritus veritatis eſſe dicitur. Vnde Aug. Ego ſenex & Epiſcopus paratus ſum à puero doceri. Huius rei locupletiſſimum exemplum in Moſe habemus, qui Ietro ſoceri Gentilis non repudiauit conſilium. Qua de re Orig. ſuper hoc loco ita ait, Cum perſpicio quod Moyſes Deo plenus Propheta, cui Deus facie ad faciem loquebatur, cõſilium accepit à Ietro ſacerdote Madiam, admiratione nimia ſtupore mentis incurro. Dicit enim ſcriptu-

Exod. 18. ra, Et audiuit Moyſes vocem ſoceri ſui, & fecit quæcunque dixit ei. Non dixit, Quia mihi Deus loquitur, & quid agere debeam, cœleſti ad me ſermone defertur, & quomodo conſilium ab homine accipiam, & ab homine gentili alieno à populo Dei? Sed. Audit vocem eius, & facit omnia quæ dicit, & non quis dicat, ſed quid dicat auſcultat. Vnde & nos ſi fortè aliquando inuenimus aliquid ſapienter a gentilibus dictum, non continuo cum autoris nomine illud ſpernere debemus, nec pro eo quod legem datam à Deo tenemus, conuenit tumere ſuperbia, & ſpernere verba prudentum, ſed ſicut Apoſtolus dicit, Omnia probate, quod bonum 1. The. 5. eſt tenete. Quis autem eorum qui populis præſunt, non dico ſi iam aliqua ei à Deo reuelata ſunt, ſed ſi in legis ſcientia aliquid meriti habeat, conſilium dignatur inferioris ſaltem ſacerdotis accipere, ne dixerim laici, vel gentilis? Sed Moyſes qui erat homo manſuetus ſuper omnes homines, accepit conſilium inferioris, vt & formam humilitatis populorum principibus daret, & futuri ſacramenti deſignaret imaginem. Sciebat enim futurum quandoque vt Gentiles bonũ conſilium proferrent ad Moyſem, vt bonum & ſpiritualem intellectũ adferrent ad legem Dei, & ſciebat quia audiet eos lex & faciet quæcunque dicunt.

Vnicum temerariæ præcipitiſque iuuentutis conſilium, Salomonis regnum, & religionem euertit: à qua decem tribus miſerabili errorem defecerunt. Eſſe autem pernicioſiſſima humanæ prudentiæ à Deo deſtitutæ conſilia, Hieroboam expreſſit, cum adepto regno ait, Nunc reuertetur regnum ad domum Dauid, ſi aſcenderit populus iſte, vt faciat ſacrificia 3 Re. 12. in domo Domini in Hieruſalem, interficientq; me & reuertentur ad eũ. Et excogitato conſilio, fecit duos vitulos aureos, & dixit eis, Ecce Dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Conſtituitque diem ſolemnem in menſe octauo, quintadecima die mẽſis in ſimilitudinem ſolemnitatis, quę celebrabatur in Iuda, &c. Propter

hanc

hanc cauſam peccauit domus Hieroboam,& euerſa eſt,& deleta de ſuperficie terræ. Simile fuit conſilium Pharaonis, cum creſcente Hebræorum populo ait, Ecce populus filiorum
Exod. 1. Iſrael multus, &c. Venite ſapienter opprimamus eum, &c. Simile item huic illud filiorum Iacob fuit, cum Ioſeph fratrem à longe venientem vi-
Gen. 37. dentes dixerunt, Ecce ſomniator venit: venite occidamus eum, & videbimus quid illi proſint ſomnia eius. Euentus autem, quàm vana hæc humana conſilia fuerint, facilè declarat.

In rebus dubijs non viros ſapientes modo, ſed ipſum quoque Dominum ſuppliciter conſulendum, & cum propheta orādum, Emitte lucem tuā & veritatem tuam. Et, Deus meus illumina tenebras meas: cum multa alia, tum illud maximè declarat, quòd cum Ocozias rex Iſrael nuntios ad cōſulendum Beelzebub miſiſſet, occur-
4. Reg. 7. rit eis Elias dicens, Nunquid non eſt Deus in Iſrael, vt eatis ad conſulendū Beelzebub Deum Accaron? Quamobrem hæc dicit Dominus, De lectulo in quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris. Hac pœna iuſtè puniuntur, qui ijs rebus ſalutem quærunt, quibus ſalutis & vitæ autor violatur. Simile eſt & illud Eſaiæ. 9. Et cùm dixerint vobis quærite à Phitonibus qui ſtrident in incantationibus ſuis. Nunquid non populus à Deo ſuo requiret viſionem pro viuis & mortuis? Qui hoc dicit, paratum vtique ſe pie quærentibus ad reſpondendum oſtendit. Sic Daniel ſocios admonuit vt à Deo regij ſomnij ſolutionem precibus quærerent: quorum petitioni Dominus libenter annuit. Sed hoc tamen pios præſumere par eſt. Improbi nanque qui per Ezechiẽlem reſponſum à Domino quærebant, acerbe ab illo repelluntur, & obiurgantur. Ezechie. 14. Vide locum.

Simplicitas.

NIhil ſimplici corde fęlicius: quia ex quo innocentiam erga alios exhibet, nihil eſt quod pati ab alijs formidet. Habet enim quaſi artem quandam ſimplicitatem ſuam: nec ſuſpectus eſt pati, quod ſe feciſſe non meminit. At contra mens praua ſemper in laboribus eſt, quia aut molitur mala quæ inferat: aut metuit ne ſibi hęc ab alijs inferantur. Greg. in mor. Grego.

Malitiæ comes indiuidua eſt miſeria. Auguſt.

Simplex eris ſi te mundo non implicaueris, ſed explicaueris: explicando enim te à mundo, ſimplex: implicando, duplex eris. Idem hom. 2. ſuper Ioan.

Super illud Matth. Quicunque humiliauerit ſe ſicut paruulus &c. Sicut paruulus nō perſeuerat in iracundia, non læſus meminit: non videns pulchram mulierē delectatur: non aliud cogitat, & aliud loquitur: ſic & nos niſi talem habuerimus innocentiam, & animi puritatem, regna cœlorum non poterimus intrare. Hierony. vbi ſupra. Hiero.

Nihil ditius viro ſimplici. Quid enim ſimplicitate ditius? quæ ſicut bonus pater familias ſatis ſibi abundat, & ſua puritate contenta, non quærit alienum, nec abrodit: nec ſe in varias artes ſæpe commutat ſicut aſtutia: quæ vt ſit cauta, timet omnia, nec ſuis conſilijs credit: verſat ipſa ſuas ſententias, ſimplicitas autem timere nihil nouit. Idē ſup. Oſeę.

Quibus vires deſunt, rem aſtu, & inſidijs moliuntur. Philon.

Fucatis hominibus in conuictu nihil eſt peſtilentius. Adilon.

Inuiſus eſt omnibus qui aliud celat animo, aliud loquitur. Adilon.

¶ Altare (inquit Dominus) de terra facietis mihi, vel de lapidibus quos COLLE.

ferrum

ferrum non tetigit: ſi leuaueris ſuper
Exod.20 eo cultrum, polluetur. Quid quæſo religionis habent lapides rudes & impoliti, quid ve pollutionis quadrati & ſecti? Verum in lapidibus impolitis ſimplicitas deſignatur, quę Deo maximè grata eſt. Cęterum quadrati lapides hoc habent, ꝙ ſuperficies eorum externa, quæ ſpectantibus conſpicua eſt, politur, atque quadratur: interna verò quæ latet, rudis & inculta relinquitur. His ergo lapidibus homines duplices animo, atque itē ea opera deſignātur, quę fiūt, vt ab hominibus videantur: quę corā Domino polluta ſunt. Contra ordinē quippe naturæ eſt (inquit D. Tho.) vt quod opus æterna vita dignum erat, ad popularem auram captandam conuertatur.

Contra duplicitatem cordis ſunt illa verba Pſal. 12. Saluum me fac Deus quoniam defecit ſanctus &c. Vana loquuti ſunt vnuſquiſque ad proximum ſuum: labia doloſa in corde & corde loquuti ſunt. Phraſis eſt Hebręa: qua ſimulatio ſignificatur: quā aperte reddidit Symmach⁹ qui ſic vertit: In corde aliud eſt, aliud loquūtur.
Pſal. 54. Huc pertinet & illud, Diuiſi ſunt ab ira vultus eius, & appropinquauit cor illius. Pro quo alij clarius verterunt: Leniora ſunt butyro verba oris eius, & in corde eius eſt bellum. Quā ſententiam alia quoque ſimilitudine repetit & exornat, cum ſubdit: Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula.

Magnopere in litteris ſanctis ſimplicitas
1.par.29. cordis cōmēdatur. Scio Deus meus (ait Dauid) quod corda probes, & ſimplicitatē diligas. Et ego in ſimplicitate cordis mei obtuli &c. Sunt etiā Pſalmi hoc titulo pręnotati, Ne perdas Dauid ſimplicem &c. Iacob Dei electus, vir ſimplex erat, habitās in tabernaculis. Iob quoq; vir erat ſimplex, & rectus, & timens Deum. Sponſa vero in Canticis hoc nomine commendatur, quòd habeat oculos columbarum, qui videlicet non ſerpentum malitiam, ſed columbarū ſimplicitatem referunt. Denique Prouer. 3. legimus, Abominatio eſt Domino ōmnis illuſor, & cum ſimplicibus ſermocinatio eius. Quid igitur, tam laudatæ virtutis nomine accipiemus? Multa planè. Primū enim ſimplicitas diſtinguitur à malitia, quod
vitiū Nabali ſcriptura tribuit, qui erat peſſimus & malitioſus. 1.Reg.25
Huiuſmodi autem viros Dauid in Pſal. deteſta
tur, cū ait; Qui loquūtur pacē cō proximo ſuo, mala autē in cordib⁹ eorū. Pſal.27.
Simplex ergo primū eſt, qui ab huiuſmodi malitia, & calliditate, ſeu fraudulētia immunis eſt. ¶ Simplicitas deinde contra duplicitatē diſtinguitur. Sunt enim viri duplices animo, quos & bifrontes appellamus, de quibus etiā ſcriptū eſt, quod verba malitiæ in corde & corde, loquūtur pacē cū proximo ſuo, mala autē in cordibus eorū: q ēt fraudulēti atq; fallaces appellanť.
De his porrò Hier. ait, Vnuſquiſq; à Hiero.9
proximo ſuo ſe cuſtodiat, & in oī fratre ſuo nō habeat fiduciam: quia oīs frater ſupplātās ſupplātabitur, & oīs amicus fraudulēter incedet: & in fratrē ſuū deridebit: & veritatē nō loquetur. Simplex igitur eſt, qui hac duplicitate caret, qui quod ſentit, loquitur: nec aliud animo verſat, mendacij oſor, & veritatis amator: cui vt nihil geminas habet facies (quia omnia candide interpretatur) ita nec ipſe geminas cuiquam facies oſtentat. ¶ Poſtremò ſimplicitas contra multiplicitatē diſtinguitur. q̄ quidē virtu-
tem Eccleſiaſticus cōmendat, cū ait, Eccl. 11.
Fili, ne in multis ſint actus tui. Hoc autem faciunt, qui imbecillitatis ſuę cōſcij, multis ſe negotijs & curis onerare nolunt, & quæcunque faciunt, ad vnum Deum referunt, vnum illum intuentur, & quamuis per multa ſpargantur, in vno tamen illo defixos ſemper oculos habent.

bent. Ad quod nos quidam ex ſanctis illis patribus apud Climacum inuitat, qui monet in membris agilibus exercere intellectualem quietem. Ad hoc autem præſtandum maximè iuuat, quod quidã alius ex antiquis patribus alteri dixit, Non eris (inquit) verè monachus, quouſque ſic te erga Deum geras, ac ſi nihil aliud ĩ hoc mundo præter te & illũ eſſet ſentiens, ita oculos in Deum fixos ſemper in quouis opere habere debere, ac ſi nihil aliud in mũdo eſset. Ita enim fieri, ut cętera pietatis officia, quę in homines conferimus, mentem noſtram à diuinorum contemplatione non abſtrahãt. Ad hoc autem ſimplicitatis genus à curarum & operũ multiplicitate, tanquam ad meliorẽ partem, Dominus Mattham uocabat, Luc. 10. cum diceret, Martha Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima: porrò vnum eſt neceſſarium, nempe per aſſiduam contemplationem & amorem Deo vniri. De hac verò operum multiplicitate vitanda vide Senecam in Collectaneis noſtris, Tit. Occupatio. ¶ Ex hoc uerò tertio ſimplicitatis gradu oritur quartus nempe, puritas intentionis: qua pium opus in vnum Deum ſimplici intẽtione referimus, non opes, non honores, nõ aliquam aliam commoditatem, ſed ſolum diuinæ voluntatis beneplacitum attendentes, illique uni placere geſtientes. Hæc enim eſse uidetur ſimplicitas de Matt. 6. qua Saluator ait, Si oculus tuus fuerit ſimplex. t. c. t. l. e. In qua ſimplicitate Dauid ſe donari: illa Domino ad templi fabricam obtuliſſe memorat.

Iuſtitia, Iniuſtitia.

Gregor. Vera iuſtitia compaſſionem habet: falſa uero dedignationem: quanuis etiam iuſti ſoleant rectè peccatoribus indignari. Sed aliud eſt qđ agitur typo ſuperbiæ, aliud quod zelo diſciplinę. Greg. in hom. ſup. illud, Erant appropinquantes ad I. &c.

Sancti uiri quando cum perſonis minoribus contentionum negotia ſubeunt, dum grauare uel ĩ minimis timent, ipſi contra iuſtitiam grauari nequaquã refugiũt. Greg. li. . Moral.

Nec ibi Domine dees, ubi longe es: quia ubi non es per gratiam, ades per uindictam. Qui enim te non habet placatum nequaquã euadet iratum. Auguſt. in Manuali. Auguſt.

Nimia iuſtitia incurrit peccatum: temperata iuſtitia facit perfectos. Sal ſitudinem correctionis amor Chriſti temperet, & dilectionem proximi ſal iuſtitię cõdiat. Idem de uer. relig.

Remota iuſtitia, quid ſunt regna, niſi aperta latrocinia? quia latrocinia quid ſunt, niſi praua regna? Ideo eleganter & ueraciter Alexandro Magno quidam Pirata comprehenſus, reſpondit, cum ab eo interrogaretur, quid ſibi ut mare haberet infeſtum, ille libera uoce, Quid tibi (inquit) ut orbem terrarum? Sed ego quia exiguo nauigio facio, latro uocor: quia tu magna claſſe, imperator. Idem lib. 4. de ciui. Dei. c. 4.

Qui non repellit à ſocio ſuo iniuriam ſi poteſt, tam eſt in uitio, quàm ille qui facit, Ambro. de offic. Ambro.

Iuſtitia magis alijs quàm ſibi prodeſt: & utilitates ſuas negligit, communia emolumenta pręponẽs. Idem lib. de Paradyſo.

Iuſtitia eſt quę nihil alienum uendicat, quę cuilibet dat quod ſuum eſt, quę negligit propriam utilitatẽ, vt ſeruet commune m ęquitatem: Prima iuſtitia eſt in Deum: ſecunda in patriam: tertia in parentes: quarta in omnes. Idem. 1. de offic.

Iuſtitia eſt reddere unicuiq; quod ſuum eſt. Tribue ergo tribus quę ſua ſunt: Superiori, ęquali, iferiori. Redde reuerentiam prelato, & obedientiam: quorũ altera cordis, altera corporis eſt. Tribue ęquali conſilium, quo ignorantia erudiatur: & auxiliũ Bernar.

quò

quò infirmitas iuuetur. Tribue ſubie cto cuſtodiam, vt poſſit cauere pecca tum, & diſciplinam: vt quod minus cauit, minimè maneat impunitum. Bern. in Epiſt.

Anſel. Iuſtitia eſt animi libertas, tribuens vnicuique ſuam propriam dignitatem: maiori reuerentiam, pari concordiam, minori diſciplinam: Deo obedientiam, ſibi ſanctimoniam, inimico patientiam, egeno operoſam miſericordiam. Anſelmus. in lib. Cur Deus. homo.

Caſſio. Iuſtitia non nouit patrem, veritatem nouit, perſonam non accipit, Deum imitatur. Caſſiod. Super illud Pſalm. Et operatur iuſtitiam.

In vitis Pat. Cui nocetur, aut iniuriatur, & voluntate parcit proximo, hic ſecundum naturam Chriſti eſt. Qui nec lędit, nec læditur, hic ſecundum naturam Adæ eſt. Qui vero nocet, aut iniuriatur, aut calumniam ingerit, aut vſuras exigit, hic ſecundum Diabolum eſt. In vitis patrum.

Cicer. Vt ſi vnumquodque membrum hunc ſenſum haberet, vt poſſe putaret ſe valere, ſi proximi membri vale tudinem ad ſe traduxiſſet, debilitari & interire totũ corpus neceſſe eſſet: ſic ſi vnuſquiſque noſtrum ad ſe rapiat commoda aliorum, detrahatq; quod cuique poſſit emolumenti ſui gratia, ſocietas hominum & communitas euertantur neceſſe eſt. Cicero. 3. offic.

Vt qui in ſtadio currit, eniti & contendere debet quam maximè poſſit vt vincat: ſupplantare eum quicum certet, aut manu depellere, nullo modo debet: ſic in vita ſibi quemque petere quod pertineat ad vſum, non iniquum eſt: alteri diripere, ius non eſt. Idem ibidem.

Officijs ſcientiæ anteponẽda ſunt officia iuſtitiæ, conſiderate enim agere plus eſt, quàm cogitare prudenter. Idem. 1. offi.

¶ Frequentiſſima & grauiſſima Diaboli tẽtatio eſt, quòd multi q̃ pietatẽ per bona opera profiteri videtur, tardiſſimi ad ea ſunt, quib⁹ ex debito iuſtitiæ tenẽtur: cũ tamẽ promptiſſimi & alacres ad alia bona opera ſint, ad quæ minimè Dei lege aſtringuntur. Difficulter enim famulis, & mercenarijs, atque creditoribus debita ſoluũt: qui tamẽ eleemoſynas facile prębẽt, & quędã alia pietatis opera libẽter exercent. Cõtra hos autẽ eſt, ꝙ Domin⁹ per Prophetã dicit, Ego Dominus diligens iudiciũ, odio habẽs rapinã in holocauſtũ. Rapina autẽ eſt, cum Deo offers, quo petẽti creditori ſatisfacere potuiſſes. Cuius rei cauſa eſt, partĩ malitia Diaboli tẽtantis, partim propria volũtas, quę libentius ſua decreta & placita, quàm aliena impe ria exequitur. Hac ergo ratione ſub virtutis imagine, multos Dæmon illaqueat. COLLE. Eſai. 61.

Quàm gratũ Deo ſit de peccatoribus ſuppliciũ ſumi, declarat memorabile ſuppliciũ illud, quod de Achã ſumpſit Ioſue. Tulit namque ipſum argentum, & palliũ, & auream regulam, filios quoque, & filias eius, boues, & aſinos, & oues, ipſumque tabernaculum, & cunctam ſupplectilem, & oĩs Iſrael cũ eo: & duxerũt eos ad vallem Achor lapidauitq; eum omnis Iſrael: & cuncta quæ illius erant igne conſumpta ſunt. Quo facto auerſus eſt furor Domini ab eis. Hoc exemplo collige, quàm deteſtabile ſit peccatum, quamque Deo grata ſint peccatorum ſupplicia. Idem etiam declarat trium annorum fames, quæ (regnante Dauid) propter Saulis aduerſus Gabaonitas tyrannidem, vexauit populum. Ea enim morte filiorum Saulis ſublata eſt. Iuſtus enim Dominus, & iuſtitias dilexit, æquitatem vidit &c. Idem etiam colligimus ex illis Prophetæ ad regem Achaz Ioſ. 7. 2. Reg. 21 Pſal. 10. 3 Re. 20.

Achaz uerbis. Quia dimiſiſti uirum dignum morte, erit anima tua pro anima illius, & populus tuus pro populo illius.

Vehemēter nobis miſericordiam pariter & iuſtitiam commendatas eſſe Salomon uoluit, cum ait: Miſericordia & ueritas te non deſerant. Circunda eas gutturi tuo, & ſcribe in tabulis cordis tui, & inuenies gratiam, & diſciplinam bonam coram Deo & hominibus. Vide quo amore erga uirtutes has nos affici uoluit: qui non contentus dixiſſe, Miſericordia & ueritas te non deſerant, uoluit etiam ut eas tanquam torquem auream collo circundaremus, & in tabulis cordis ſcriberemus. Simul & illud uide, quomodo cum miſericordia ueritatem coniunxit. Sunt enim qui Diabolo ita ſuadente, in pauperes profuſi, in ſuos uerò ſunt auari atque tenaces. Cùm tamen vel unum iuſtitiæ opus neglectum, ſatis ſit ad damnationem: innumera autem bona opera, neglecta iuſtitia, ad ſalutem minimè ſufficiant. Idem etiam Salomon hoc ipſum docet his uerbis. Multi homines miſericordes uocantur, uirum autem fidelem quis inueniet? Fidelitatis nomine, hoc in loco Salomon iuſtitiam intelligit: Is enim has duas uirtutes vbique coniungit. Fidelis enim eſt, qui fideliter præſtat quod debet, & muneri ſuo plenè ſatisfacit. Fidem autem pro iuſtitia accipi, ex eo colligimus, quòd cum idem Salomon dixiſſet, Per miſericordiam & fidem purgantur peccata, paulò poſt eandem ſententiam repetens, ait: Miſericordia & ueritate redimitur iniquitas. Veritas autem in litteris ſanctis, iuſtitia appellatur. Vt Paralypo 2. cap. 2 Poſt quę, & huiuſmodi ueritatem, uenit Sennacherib rex &c. Vbi ueritatem pro iuſtitia poſuit.

Prou.3.

Prou.20

Prou.31.

Quanta cura prouidendum ſit, ne pauperibus, & infimæ conditionis hominibus noceamus, declarant illa Salomonis uerba. Ne attingas, inquit, paruulorum terminos, & agrum pupillorum ne introeas: propinquus enim illorum fortis eſt, & iudicabit contra te cauſam ipſorum.

Prou.23.

Magnum diuinę glorię ſtudium Moſes in peccato Phogor oſtendit: qui quamuis ſuper omnes homines mitiſſimus eſſet, ad cędem tamen & ſanguinem omnes conuocauit dicens, Occidat unuſquiſque proximum ſuum, qui initiati ſunt Beelphegor. Occiſiq; ſunt hoc eius pręcepto uiginti quatuor millia hominum. Quis unquam iudex adeò ſeuerus fuit, ut tot hominum millia vno impetu cędi iuberet? ¶ Nec minus tamen gratus Deo Phinees filij Eleazari zelus fuit qui honoris diuini offenſione ita commotus fuit, vt in lupanar ingreſſus, ſcortatores in locis genitalibus gladio transfoderit. Atque hic animus tàm Deo gratus fuit, ut magnificis propter hoc uerbis à Domino fuerit honoratus. Phinees, inquit, auertit iram meam, qui zelo meo commotus, &c.

Nu.25.

Nu 25.

Iuſtitię regulam & integritatem illa Domini Nume 35. verba commendant. Homicida ſub teſtibus punietur, ad unus teſtimonium nullus condemnabitur. Non accipietis pretium ab eo qui reus eſt ſanguinis, ſtatim & ipſe morietur. Exules & profugi ante mortem pontificis nullo modo in urbes ſuas reuerti poterunt, ne polluatis terram habitationis ueſtrę, quę inſontium cruore maculatur: nec aliter expiari poteſt, niſi per eius ſanguinem, qui alterius ſanguinem fuderit. Atque ita emundabitur ueſtra poſſeſſio, me commorante uobiſcum. Ego enim ſum Dominus, qui habito inter filios Iſrael.

Ne-

Neglecti iuris & obedientiæ ſupplicium imago illa, & vmbra Samuelis declarauit Sauli his verbis, Faciet tibi Dominus ſicut locutus eſt in manu mea, &c. quia non obediſti voci Domini, neque feciſti iram furoris eius in Amalech: idcirco quod pate-
1.Re.28. ris, fecit tibi Dominus hodie. Cras autem tu, & filij tui mecum eritis: ſed & caſtra Iſrael tradet Dominus ĩ manus Philiſthijn. Statimque Saul cecidit porrectus in terram. Extimuerat enim uerba Samuelis, & robur non erat in eo.

Non facias uiolentiam pauperi, quia pauper eſt: nec cõteras egenum in porta: qa iudicabit Dominus cauſam pauperis, & confringet eos, qui confixerunt animã eius. Prouerb.22. Item Eccleſiaſt.35. Non accipiet Deus perſonam in pauperem, & deprecationem læſi exaudiet. Non deſpiciet preces pupilli, nec uiduam, ſi effundant loquelam gemitus. Nonne lachrymæ viduæ ad maxillam deſcẽdunt? & exclamatio eius ſuper deducentem eas? Hoc eſt (ut alij uertunt) aduerſus cientem eas opem inuocat? A maxilla enim uſq; ad cœlum aſcendunt: & Dominus exauditor non delectabitur in illis: hoc eſt Dominus libenter exaudiet eas. Eandem ſententiam inuenies. Exod.22. in hæc uerba, Aduenam non contriſtabis, nec affliges eum: aduenæ enim & ipſi fuiſtis in terra Aegypti: viduæ, & pupillo non nocebitis. Si læſeritis eos, vociferabuntur ad me: & ego audiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus: percutiamque vos gladio: & erunt vxores ueſtræ uiduæ, & filij ueſtri pupilli. Inter præcipua uerò ſcelera, quæ Dominus per Prophetas populo ſuo improperat, oppreſſio pauperũ eſt. Hinc illud Eſa.3. Quare atteritis populum meum? & facies pauperum commolitis? Item apud eundem.10. Væ qui condunt leges iniquas, & ſcribentes iniuſtitiam ſcripſerunt, ut opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent cauſæ humilium populi mei: ut eſſent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent. Quid facietis in die uiſitationis, & calamitatis de longe venientis? Ad cuius confugietis auxilium? &c. Item Hierem.2. In alis (inquit) tuis inuentus eſt ſanguis animarum pauperum & innocentium. Hoc dicit, quia pauperes à potentioribus ſpoliabantur, eorumque ſe opibus ornabant. Alludit autem hoc in loco eleganter ad eas aues, quæ ex rapto viuunt: quæ correpta præda, ita in eius deuoratione efferantur, ut non roſtra modo, ſed alas etiam eius ſanguine cruentent.

Miſericordiam nobis ſub intermi natione diuinæ vindictæ, illa lex Domini. Exod.22. commẽdat, Si pignus à proximo tuo acceperis ueſtimentum: ante Solis occaſum reddes ei. Ipſum enim eſt ſolum quo operitur indumentum carnis ſuæ, nec habet aliud in quo dormiat. Si clamauerit ad me, exaudiam eum: quia miſericors ſum. Vere miſericors. Vndè enĩ hæc miſericordiæ pleniſſima lex, niſi à pleno pietatis fonte manauit? Cæterùm ſi clamorem iuſte patientis exaudit Deus, quid per violentiam, & iniuſtitiam oppreſſi?

Haliæetus immundum in lege animal eſt: quod quidem rapina paſcitur. Sed quia viribus deſtituitur, minutis tantùm animalibus infeſtus exiſtit. Sunt huius generis quàmplurimi: qui in ſolos pauperes uiolenti, oſtendunt non in alijs ſibi deeſſe uoluntatem, ſed poteſtatem.

Reſtitutio.

GRegorius ſuper illud, Eſuriui, & non dediſtis, &c. Si tanta pœna mulctatur qui non dedit ſua, qua feriendus eſt, qui abſtulit aliena? Gregor. Moral. lib.15. cap.10. Greger.

Quan-

Auguſt. Quãuis largiaris tuum, meliorem eleemoſinæ facis, ſi reddis alienum. Auguſt.

Si in ignem mittitur, qui non dedit rem propriam, vbi putas mittendus erit, qui inuaſit aliena? Si cùm diabo lo ardet, qui nudum non veſtiuit, ubi putas arſurus eſt, qui expoliauit? Idẽ de uer. Domini. c. 20.

Quod inueniſti, & nõ reddidiſti, ra puiſti, quantum potuiſti feciſti: quia non plus potuiſti, ideò non plus feciſti. Qui alienum negat, ſi poterit, tollit. Idem de uerb. Apoſt.

Fulgent. Si res aliena, propter quam peccatum eſt, cùm reddi poſſit, non redditur, non agitur pęnitẽtia, ſed fingitur. Idem in Epiſt. ad Maced.

Fulgent. Tractans illud Matth. Omnis arbor. &c. Si ſterilitas in ignem mittitur, rapacitas quid mereſi? aut quid recipiet, qui aliena tulerit, ſi ſem per ardebit, qui de ſuo non dederit? Etſi iudicium ſine miſericordia erit illi, qui non fecerit miſericordiam,

Caſſio. quale iudicium erit illi, qui fecerit & rapinam? Fulgent.

Pauperibus non dare, tuliſſe eſt. Pudeat illis tollere, quibus iubemur offerre. Vltra omnes crudelitates eſt,

Val. Ma. diuitem uelle fieri de exiguitate mendici. Caſſ. lib. 5. Epiſt.

Quæſitum erat à Socrate cur rideret, reſpondens ait, uideo magnos latrones ducentes paruum latronem ad ſuſpendium, qui digniores ſunt ſuſpendio. Sacrilegia, inquit, minuta puniuntur, ſed magna in triumphis feruntur. Valer. Max lib. 7.

Vſura.

Chryſoſt. Nihil uſura turpius, nihil crudelius: alienas enim hæc negotiatur miſerias: & lucrum, alterius infœlicitatem facit: & mercedem expetit miſericordiæ, uelut timens nẽ appareat immiſericors: & fictione miſericordiæ profundiorem fodit foueam: in auxiliando conterens inopem: & in porrigendo manum, expellens: & ſuſcipiens quidem ut in portum: naufragio autem ſubmittens hunc. Chryſoſt. ſuper Matth.

Super illud Matth. 5. Et uolenti mutuare, &c. Similis eſt pecunia uſurarij morſui aſpidis. Percuſſus enim ab aſpide, quaſi delectatus pergit in ſomnum, & per ſuauitatem ſoporis moritur: quia tunc uenenum latenter per omnia membra decurrit. Sic qui ſub uſura accipit, ſub tempore quaſi beneficium ſentit: ſed uſura per omnes eius facultates decurrit, & totum conuertit in debitum. Idem ubi ſupra.

Sacrificium.

¶ Facere miſericordiam, & iudicium, magis placet Domino, quam uictimę. Miſericordia enim & iudicium gratiſſima Deo uictima eſt. Cęterum de impiorum uictimis idem Salomon ait: Hoſtiæ impiorum ab ominabiles Domino: quæ offeruntur ex ſcelere. Hinc Dominus, Deute 23. mercedem proſtibuli ſibi offerri acriter prohibet, quod ea ſit abominabilis Domino. Diligit enim iudicium, & odio habet rapinam in holocauſtum. Eò ſpectat & illud, Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia paupe ris, quaſi qui uictimat filium in conſpectu patris. Talibus ergo uictimis fruſtra quis ſalutem ſibi pollicetur. COLLE. Prou. 21. Eccl. 34.

Dona iniquorum non probat altiſſimus, nec reſpicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine ſacrificiorum eorum propitiabitur peccatis Eccl. 34 Animaduertant hoc qui tota uita perſeuerantes in peccatis, huiuſmodi donis & ſacrificijs ſalutem ſibi in morte pollicentur. Cæterum de ſacrificijs ac donis piorum Eccl. 35. dicitur: Oblatio iuſti impinguat altare, & odor ſuauitatis eſt in conſpectu altiſſimi. Eccl. 35. Ibidem.

altiſſimi. Et infrà. In omni dato hylarem fac vultum, & in exultatione ſanctifica decimas tuas. Da altiſſimo ſecundum datum eius: quia Dominus retribuens eſt, & ſepties tantum reddet tibi. Eccl. 35.

Ibidem. Sacrificium ſalutare Deoque gratiſſimum eſſe orationem, laudem, & gratiarum actionem, late tractat Dñs Pſal. 49. cuius initium eſt: Deus Deorum Dominus &c. Subdit nanque. Audi populus meus, & loquar Iſrael &c. Non in ſacrificiis tui arguã te &c. quæ ſequuntur vſque, Immola Deo ſacrificium laudis, &c. & inuoca me in die tribulationis &c. Deniq; in fine ait: Sacrificiũ laudis honorificabit me, & illic iter &c. Pro quo Hiero. ex Heb. vertit, Qui immolat cõfeſſionẽ, honorificat me: & qui ordinat vitam oſtendã ei ſalutare Dei. Hæc autẽ laudis confeſſio, ſunt vituli illi, de qbus

Oſeæ vl. Oſeę vlt. legimus, Reddemus vitulos labiorum noſtrorum. ¶ Eſt & aliud ſacrificii genus Deo gratiſſimum: nempe illud, Sacrificium Deo ſpiritus cõ

Pſal. 50. tribulatus. c. c. e. h. d. n. d.

Num. 18. Leuitis Dominus Nu. 18. ait, Omnia quæ offertis ex decimis, & in donaria Domini ſeparabitis, optima & electa erunt cuncta. Et mox, Nõ peccabitis ſup hoc, egregia vobis & pinguiora reſeruantes, ne polluatis oblationes filiorum Iſrael, & moriamini, ideſt ne veſtro exẽplo filij Iſrael inducti, deteriora Deo offerant: quæ quidem oblatio polluta eſſe dicitur. Noſtro autem ſæculo, ſi qui parentibus filij aut filiæ contingant mutili, aut amentes, hos monaſticæ vitæ addicũt, eos verò qui ingenio & corpore præſtant, mundo reſeruant.

Obedientia, Inobedientia.

Grego. CVM huius mundi ſucceſſus prę cipitur, cum locus ſuperior imperatur, is qui ad percipienda hæc obedit, obedientia ſibi virtute euacuat ſi adhæc etiam ex proprio deſiderio anhelat. Greg. in mor.

Obedientia non ſeruili metu, ſed charitatis affectu ſeruanda eſt: non timore pœnæ, ſed amore iuſtitiæ. Gre. mor. lib. 12.

Tractans illud. 1. Reg. Melior eſt obedientia quã victimæ &c. Obediẽtia ſola virtus eſt, quæ menti cæteras virtutes inſerit, inſertaſque cuſtodit. Melior eſt obedientia quã victimæ. Obediẽtia victimis iure prępонitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero volũtas propria mactatur. Greg 35. mor. 1. Re. 15.

Citius exauditur vna obediẽtis oratio, quàm decem millia contemptorum. Aug. in opere monach. Auguſt.

Bonum eſt obedire maioribus, parere præfectis & poſt regulas ſcripturarum viæ ſuæ tramitem ab aliis diſcere, nec prę ceptore vti peſſimo, prę ſumptione ſua. Hie. in epiſt. Hiero.

Tantum virtuti adiicies, quantum propriæ voluntati detraxeris. Idem in epiſt. Anſel.

Nõ ſemp velle debemus qđ Deus vult: ſed hoc velle dẽmus, qđ De⁹ vult nos velle debere. Anſelm. de ſimilit. Bernar.

Age eia age, qui relinquere omnia diſponis, te quoq; primum inter relinquenda numerare memento: imo vero maximè & principaliter abnega te ipſum, ſi deliberas ſequi eum, qui exinaniuit propter te ſemetipſum. Bern. de contempt. mundi.

Extorta ſeu coacta licẽtia, licentia non eſt ſed violẽtia. Idem in Epiſt. Non dabit inobedienti copiam ſui tãtus obedientiæ amator, vt mori, quã non obedire maluerit: ſed nec approbat tuæ contemplationis inane otiũ, qui dicit per Prophetam, Laboraui ſuſtinens. Idem ſup. Cant.

Sic profecto, ſic multorum vſque hodie puſillanimitas & peruerſitas exigit, vt ab eis quæri oporteat, quid vis vt faciam tibi? Non ipſi quærunt, Domine quid me vis facere? Conſiderare nempe neceſſe habet miniſter & vicarius Chriſti, quid ſibi præcipi velint,

velint,non ipſi cōſiderant quæ ſit uoluntas præceptoris.Idem in ſermo.

Qui vel apertè vel occultè ſatagit, vt quod vult ipſe, hoc ei prælatus iniungat,ipſe ſe ſeducit, & fruſtra ſibi blanditur de obedientia:non enim in ea re ipſe prælato,ſed magis ei prælatus obedit.Idem,ibidem.

Si in die ieiunii mei inuenitur voluntas mea, non tale ieiunium elegit ſponſus:nec ſapit illi ieiunium meū, quod non lilium obedientiæ, ſed vitium propriæ voluntatis decoxit.Ergo ego non ſolum de ieiunio, ſed de ſilentio,de vigiliis, de oratione de lectione,de opere manuum, poſtremo de omni obſeruatione monachi, vbi inuenitur voluntas ſua in ea, & non obedientia magiſtri,id ipſum ſentio. Idem ſuper Cant.

Regnum Dei intra nos eſt. Quid eſt hoc regnum?Sana & libera voluntas hominis,ita ſe conformans voluntati Dei,vt nihil velit quod ſcias ei diſplicet,nihil nolit,quod ſcias ei placere.Idem in epiſt.

Perfecta obedientia legem neſcit, terminis non arctatur: nec contenta anguſtiis profeſſionis, largiori voluntate fertvr in latitudinem charitatis. Idem de præcept.& diſpenſa.

Verus obediens mandatū non procraſtinat,ſed ſtatim parat aures auditui,linguam voci, pedes itineri, manus operi,& ſe totum intus colligir, vt mandatum peragat imperantis. Idem.

Non attendit verus obediens quale ſit quod præcipitur, hoc ſolo contentus,quia præcipitur. Idem.

Non eſt dubium quin ampliorem gratiam mereatur, qui paratum ſe exhibet ante mandatum, quàm qui obedire ſatagit poſt mandatum. Idē in ſermo.

Io.Caſſ. Nullo alio vitio tam præcipitem Diabolus monachum pertrahit, ac perducit ad mortem, quàm cum eū neglectis conſiliis ſeniorum,ſuo iudicio perſuaſerit diffinitionique confidere.Ioā. Caſſia.in collat.abb.Moyſi.

Tantum eſt abbatis transſire præceptum,vt legas,quatū ſi contemnas vt dormias.Idem in collat. Daniel abb.

Non erit caro ſubiecta animæ,nec vitia rationi,ſi animus non eſt ſubditus creatori.Tunc autem recte nobis ſubiiciuntur omnia quæ ſub nobis ſunt,ſi nos ſubiiciamur ei, à quo nobis illa ſubiecta ſunt.Iſidor.libr. 1. de ſum.bono. Iſidor.

Quanto obedientiores fuerimus præpoſitis & patribus,in tantum obediet Deus orationibus noſtris.Videamus q̄ acceptabilia ſunt Dn̄o opera & ieiunia eorum,qui ſuis potius q̄ ſeniorū voluntatibus obſequūtur.Clamant illi,quare ieiunamus & nō aſpexiſti? humiliauimus animas noſtras & neſciſti?& ille reſpondet:ideo,quia in diebus ieiuniorum veſtrorum inueniuntur uoluntates veſtræ. Videamus per inobedientiam animarum opera non reſpici, ieiunia nō audiri, uota nō ſuſcipi.Eu.Emi.ho.3.ad mo. Euſeb Emiſſ.

Stant quidem obedientes non iunctis pedibus:ſed alterum quidem ad miniſteria prætendunt,ulterum uero fixum in orationibus atque immobilem tenent.Obedientia eſt animæ ꝑpriæ perfecta abnegatio per corpus certius oſtenſa.Clim.Grad.4.de obedientiæ gradu. Climac.

Obedientia eſt inexaminatus atq; indiſcuſſus motus, ſpontanea mors, uita curioſitate carens,ſecurum periculum,immediata ad Deum excuſatio,metus mortis contemptio, tuta nauigatio, confectum dormiendo iter.Obedientia eſt ſepulchrum uolūtatis,& excitatio humilitatis. Obediētia eſt diſcretionis depoſitio inter diuitias diſcretionis.Idem,ibidem.

Tunc demū & labore fatigari deprehenditur hic beatus mortuus, cū ſe animaduerterit uoluntati propriæ obtemperaſſe,metuens,ſ.propriæ voluntatis onus. Idem, ibidem.

Qui patri ſpirituali nunc quidem obedit, nun uero inobedientes eſt, is ei comparãdus eſt, qui oculis ſuo modò collyrium, modò calcem imponit. Idem, ibidem.

Sit nobis ò fili forma optima ſubiectionis argentum, quod uiuum dicitur: quod quantumlibet infra omnia uoluatur, manet tamen omni ſordium commiſtione liberum. Idem ubi ſuprà.

Ex obedientia humilitas naſcitur: ex humilitate diſcretio: ut à magno quoque Caſſiano in eo ſermone quẽ de diſcretione conſcripſit, uenuſtiſſimè atque altiſſimè diſputatum eſt. Ex diſcretione uero animo clariſſimum lumen infunditur, ex quo præuiſio naſcitur. Quis igitur ad hoc tam pręclarum obedientię iter non læto animo occurrat, cum ante ſe tantam bonorum copiam propoſitam uideat? Idem, ibid.

Non ero occultator iniquus, nec fraudator inhumanus, ut ea apud uos ſileã, quæ ſilere omnino nefas eſt. Ioannes Sabbaita ſũmus uir mihiq; chariſſimus, res mihi retulit auditu mirabiles, & memoratu digniſſimas. Quod autem is uir à perturbationibus atque paſſionibus ſit liber, atque à mendacio procul, opere uerboque mundus, & cum eius experimentum cœperim, noui pater optime. Hic iſta mihi ita narrauit. Erat (inqt) in monaſterio meo quod eſt in Aſia (inde enim iuſtus ille aduenerat) ſenex quidam negligentiſſimus ac parũ modeſtus: quod non iudicandi cauſa, ſed ueritati ſtudens dico. Huic erat diſcipulus iunior Acatius nomine, quẽ neſcio quo pacto ſibi acquiſierat: ſimplex quidẽ animo ac uolũtate, ſed ſenſu & ratione prudẽtiſſimus: qui tanta ab huiuſmodi ſene paſſus eſt quę ſi referre uoluero, plurimis certe uidebũtur incredibilia. Et poſt pauca. Cum igitur egiſſet annos nouẽ ſub immiti illo & acerbo ſene, migrauit ad Dñm ſepultusq; eſt in cimiterio patrũ. Poſt quinque aũt dies abijt ad magnũ quẽdam illic ſenẽ Acatij magiſter, dixitq, illi, Pater, Acatius mortuus eſt. Quod cum audiuiſſet ſenior, reſpondit. Vere ſenex nõ id mihi perſuadebis. Qui ait, Veni, & uide. Continuò ſurrexit ſenex, uenitq; cum beati pugilis magiſtro ad cimiteriũ, clamatq; tanquã uiueret ad eũ qui uerè in beata requie uiuebat, dicens: Frater Acati, putas ne mortuus es? Tum vero gratus ille obediens, etiã poſt mortem obedientiam oſtendẽs, magno illi ita de ſepulchro reſpondit. Et fieri quomodo põt pater, vt moriatur homo obedietiæ deditus? Tunc ſenex ille qui pridie illius magiſter appellatus fuerat, territus in faciem cũ lachrymis cecidit, atque à monaſterij abbate petijt, vt ſibi iuxta tumulum eius cellulam conſtruere liceret: illicque iam ſobriè vixit, dicens patribus ſemper, homicidium feci. Idem.

Rem dicturus ſum mirabilem, ſed vide omnino ne hæſites: habeo enim eius ſententiæ patronum Moſem. Expedit in Deum magis pecare, quã in patrem noſtrum. Nam ſi Deum ad iracundiam prouocauerimus, dux noſter illum reconciliare poterit. Si vero ducem ipſum perturbauerimus, nullum iam, qui nobis illum propitiũ faciat habemus. Idem Clim. Hęc Climaci ſententia pie accipienda & interpretanda eſt.

¶ Svmũ totius uitę Chriſtianæ in charitate & obediẽtia ſitã eẽ, docet Eccl. COLL.X.
Filij ſapiẽtia Eccl. iuſtorũ, & natio eorũ, obediẽtia & dilectio. Horũ aũt alterũ quidẽ cauſa eſt, alterũ effect⁹. Ex Eccl.4.
eò .n. quo quis ſuper oĩa Deũ diligit, maxime cupit illi placere, & uolũtati eius obſequi. Volũtas autem eius eſt, ut mandata eius cuſtodiamus. Hinc illud, Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, &c.

Obedientiam eſſe quouis ſacrificio Deo gratiorem, declarant illa uerba Pſal. 9. Sacrificiũ & oblationẽ noluiſti, aures aũt perfeciſti mihi: ſiue vt Hier. uertit Fodiſti mihi. Holocauſtũ &.p.p.n.p.t.d. e.u. In capite libri ſcriptũ eſt de me, ut facerẽ uolũtatẽ tuã, Deus meꝰ volui, & legẽ tuã in medio cordis mei. Quibus verbis pfectę obediẽtię munus expreſſit. Quod aũt, ait Aures aũt p fodiſti mihi, eũ ſẽſũ exprimit, quẽ Eſaias inſinuauit, cũ ait, Dñs Deꝰ aperuit mihi aurẽ, ego aũt nõ cõtradico, retrorſũ nõ abij. In quo pfecta obediẽtia deſignaſ: q̃ idẽ ipſe q̃ à nobis iuſte exigit, gratiæ ſuæ munere cõcedit. Quidã aũt hoc eodẽ verbo, pfectæ ſeruitutis authoramẽtũ ſignificari elegãter putãt. Auris.n. ſeruorũ, q̃ ſe ppetuę dñorũ ſuorũ ſeruituti ſpõte addicebãt in lege, ſubula pforabaſ. Quodquidẽ iuſti hoĩes pſtãt, q̃ ad æternã ſeruitutẽ ſpõte ſua ſe Dño dedicarũt. Cęterũ de pſtãtia obediẽtiæ ſupra ſacrificium, nota eſt illa Samuelis
1.Reg.15. vox, Melior eſt obedientia q̃ victimæ &c. Cuiꝰ rei ignorantia Saule à regia dignitate deiectũ, in ſũmas miſerias & calamitates impulit.

Dignitas obediẽtiæ vel ex eo colligi põt ꝙ in ea ſalutis noſtre ſummã in ſtatu innocẽtię Dñs cõſtituit: dũ certæ arboris fructu primos parẽtes interdixit: nõ ꝙ noxius ille eſſet (nullam enĩ nocentẽ ſtirpem genuerat) ſed vt hĩe ſe Dñm intelligerẽt, demereriq; ſtuderẽt illũ pceptis eius obtẽperãdo: & ab eo quod nec malũ quidẽ per ſe nec nocẽs eſſet, tñ quia vetitũ, abſtinẽdo. Eãdẽ quoq; obediẽtię dignitatẽ Moſes oſtẽdit Deu.21. cùm filiũ patẽtibus nõ obediẽtẽ, lapidari iuſſit, Grauior.n, hæc pœna q̃ pro hoc crimine videbaſ niſi quod hac ratione & ſcelus inobedientiæ neceſſitatem voluit declarare.

Verba ſcripturæ ſimplicia, magnũ frequenter emphaſim habent. Quæ tractatores diuinorum elioquium in lucem eruere debent. Quid enim animo Propheta concipiebat, cùm diceret, Tuus ſum ego, Quod perinde eſt Pſal.110. ac ſi diceret, Tuus ſum ego, nõ meus, non carnis, non peccati, non mundi: Sed tuus per obſequium, per intentionem, per amorẽ, per plenam reſignationem, & obedientiam, & mei ipſius traditionẽ. Tibi enim & me ipsũ, & oĩa mea tẽpora, oẽs ſenſus, & cogitationes dedicaui, meq; ipſum totum velut holocauſtum tibi obtuli. Hæc omnia vnicum illud verbum complectitur. Tuus ſum ego.

Fœlix illa anima, qui ſponſæ Chriſti nomẽ meretur. Ea verò eſt, q̃ Spiritualiter ea Chriſto pręſtat obſequia, quæ carnalis ſponſa viro ſuo. Talis.n. anima (vt paucis multa cõprehendã) ſe & ſua oĩa exhibet Chriſto, & oĩa rurſum quibus eget, fidẽter ſperat ab illo. Itaq; vt illũ ſupra oĩa diligit, ita illa laborat, illi ornatur, illi in oĩbus placere ſatagit, in illius gratiã oĩa facit, & in illius ſemp obſequio intẽta eſt. Et queãdmodũ quæ habet oĩa illi impẽdit, ita viciſſim oĩa ab illo expectat, nihilq; ad ſe pertinere putat, ꝙ ad illum quoq; pertinere nõ arbitretur. Quæ ergo aĩa ſic ſe erga Xp̃m Dñm gerit, hęc verè ſpõſa illiꝰ meritò dicẽda eſt. Ad quam perinde elogia illa omnia, & amoris nomina, quæ in Cant. ſcribuntur pertinere credẽdum eſt. Hoc autem poſt charitatem pręſtat vera reſignatio, & ſpes in Chriſtum.

Perfectiſſimã reſignationis, & obediẽtię figurã habes. Nu.9. ĩ filis Iſrael: quorũ oculi diu noctuq; in colũnã illã ignis & nubis, q̃ illos pcedebat, cõiecti erãt. Ptout.n. aut illa ingrediebaſ, aut quieſcebat, aut locum mutabat: ita illi ſe ſe illius ducti accommodabant, illam ſemper intuebantur, & ab illa toti pendebant: nihil ſuo iudicio aut coniectura ſtatuentes, ſe ſe totos illius nutui ſubijciẽtes. O quis ita penderet ex Deo, quis ita iudicio & ſenſui carnis mundique renunciãs, ſe

totum diuinæ voluntatis iudicio & imperio ſubderet, vt verè cum Propheta dicere poſſit, vt iumentum factus ſum apud te. Hoc eſt igitur quod nobis illis verbis ſemel, & iterũ repe-
Nume.9 titis inſinuatur, Ad imperium Domini proficiſcebantur, & erigebant tentoria, & ad imperium illius deponebant.

Præcipitur arca fieri ex lignis leuigatis, ſiue quadratis. Quadratum eſt autem, quod nulla vacillat ex parte, ſed quocunque ieceris, fida, & ſolida ſtatione cõſiſtit. Tales autem ſunt omnes ſancti viri, qui videlicet quidquid acciderit, libenter, velut de manu Domini accipiunt, quique cum Apoſto-
2.Cor.4 lo dicere poſſunt, In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur: maledicimur, & benedicimus &c. Et, Per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam fa-
2.Cor.6. mam, &c. Quadrantur verò ligna hęc à ſummo illo artifice Deo: quoniam diuerſis tentationibus dolati, vitijs omnibus, & cupiditatibus reſecatis, quadratam continent vitam, & ex omni parte libratam.

Veræ reſignationis exemplum illa Dauidis Abſalonem filium fugientis,
2 Re.15. & arcam in Hieruſalem referri præcipientis, verba declarant. Reporta, inquit, arcam Dei in vrbem. Si inuenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & oſtendet mihi eam, & tabernaculum ſuum. Si autem dixerit mihi, Non places, præſto ſum, faciant quod bonum eſt coram ſe. Eodem modo Heli ſacerdos Samueli futuram cladem prænuntianti reſpon-
1.Reg.3. dit, Dominus eſt, faciat quod bonum eſt in oculis ſuis.

Perfecta obedientia non ſolum volũtaria, ſed promp ta etiam & cita eſſe debet. Quod exemplo ſuo docuit
Gene.17 Abraham: qui vbi circuciſionis præceptum accepit, ſtatim in ipſa die cũ nonaginta nouem annorum eſſet, circuncidit carnem præputij ſui, & Iſmaelis filij, & omnium vernaculorum, & famulorum quos domi alebat. Eandemque obedientiæ celeritatem præſtitit, cùm Iſaac filium immolare iuſſus eſt: Conſurgens enim noctu, ſtrauit aſinum ſuum, ducens ſecum duos iuuenes, & Iſaac filium ſuum. Ad huiuſmodi autem obedientiam nos illa Prophetæ vox hortatur. Hodie ſi vocem eius audieritis, &c. Pſal.94.

Fides tunc maximè commendatur cùm nullum ad credendum argumentum adeſt: vt ibi, Loquimini Num.20 ad petram &c. Sic etiam ſpes in deſperatiſſimis rebus præcipue laudatur: qualis Suſannæ fuit. Sic etiam, illa obedientia laudem maximam promeretur, in qua non alia obediendi ratio, quàm ſola imperantis uoluntas eſt.

In equo generoſo hoc præcipuè requiritur, vt facile obtemperet inſeſſori, & promptiſſime flectatur quò ſeſſori libitum fuerit. Hoc eſt autem quod potiſſimum Dominus requirit à ſuis vt videlicet ad omne eius imperium paratiſſimi ſint, ſiue cum ad exteriora vocat, ſiue cum ad interiora reuocat. Nam qui cõtemplationi addicti ſunt, difficulter ſe ad actiuę vitę opera conuertunt: contra vero faciunt, qui ſe totos actioni dediderũt. At fidelis & obediens Dei ſeruus, dicere cum Propheta debet, Paratum cor meũ Deus, Pſal.107. paratum cor meum, ſiue ad interiora ſiue ad exteriora voces.

Liberalitas, Auaritia, &c.

Longa noſtra deſideria increpat vita breuis: incaſſum multa portantur, cum iuxta eſt, quo pergitur. Grego. Gregor. in homil. 35. ſuper Euang.

Non eſt cenſus in crimine, ſed affectus. Ideo Lazarus pauper fouetur in ſinu diuitis Abrahæ, qui ſeipſum puluerem & cinerem penſabat. Greg. in mor. lib. 10. c. 28.

Super illud, Radix omniũ malorũ cupiditas

cupiditas. Cui cupiditas dominatur, ſubiectus proculdubio omni vitio eſſe conuincitur. Greg lib. 15. c. 10.

Auguſt. Multo eſt mirabilius non inhærere diuitijs quas poſſideas, quam omnino eas non poſſidere. Aug. de mori. Eccleſi.

Auaritæ morbus nunquam melius compeſcitur, niſi cum dies mortis ſine obliuione meditatur. Idē de Conflict.

Auarus vir inferno eſt ſimilis. Infernus autem quantoſcunque deuorauerit, nunquam dicit, ſatis eſt, ſic etſi omnes theſauri confluxerint in auarum. Idem in Epiſt. ad Comitem.

Quæ eſt iſta auiditas concupiſcentiæ, cum ipſæ belluæ habeant modum? Tunc enim rapiunt quando eſuriunt, parcunt vero prædæ cum ſentiunt ſatietatem. Inſatiabilis eſt ſola auaritia diuitum; ſemper rapit, & nunquam ſatiatur. Neque Deū timet, neque hominem reueretur: nec patri parcit, nec matrem cognoſcit, nec fratri obtēperat, nec amico fidem ſeruat. Viduam opprimit, pupillum inuadit, liberos in ſeruitium reuocat, teſtimonium falſum profert. Res mortui occupātur, quaſi & qui id faciunt non moriantur. Quæ eſt illa animarū inſania? Amittere vitam, appetere mortem: acquirere aurum, & perdere cœlum. Idem de verb. Domini.

Si Deum digne amemus, nummos omnino non amabimus. Erit tibi nummus inſtrumentum peregrinationis, quo vtaris ad neceſſitatem: non ad irritamētum cupiditatis, quo fruaris ad electionem. Vtere mundo, non te teneat mūdus: quò intraſti, iter age: exiturus veniſti, non manſurus. Idem ſuper Pſal.

Ambro. Cur ea quæ ad vſum tibi diuturna eſſe non poſſunt, ad ſupplicium diuturna depoſcas? Caue inſidias, caue fraudes. Ambro. ſuper Luc.

Meritò clamat Propheta, Diuitiæ ſi affluant nolite cor apponere: Quid enim mihi proſunt, ſi mecum poſt mortem eſſe non poſſunt? Hic acquiruntur, hic relinquentur. Somnum igitur loquimur, non patrimonium. Vnde bene ait Propheta, dormierunt ſomnum ſuum, &c. Idem in ſermo.

Modus liberalitatis tenendus, vt quod bene facis, quotidie facere poſſis. Idem.

Super illud Ioan. Attulit ager cuiuſdam diuitis &c. Sicut hi qui per inſaniam mente tranſlati ſunt non iam res ipſas ſed paſſionis ſuæ phantaſias vident: ita etiam mens auari ſemel vinculis cupiditatis adſtricta, ſemper aurum, ſemper argentum credit videre, ſemper redditus computat, Aurum gratius quàm Solem intuetur: ipſa eius oratio & ſupplicatio ad Dominum aurum quærit. Idem.

Vberior eſt nummus ex paruo, quàm theſaurus ex maximo: quia non tantum quod detur, ſed quantum deerat perpenditur. Nemo plus tribuit, quàm qui ſibi nihil reliquit. Idem lib. 1. de viduis.

Non ſolum quæritur quantum, ſed de quanto & quo animo detur. Idem ſuper epiſt. ad Corinth.

Non illa perfecta eſt liberalitas, ſi iactantiæ cauſa magis quàm miſericordiæ largiaris. Affectus tuus nomen imponit operi tuo. Idem lib. 1. de offi.

Diuitiarum amor inſatiabilis, longe amplius torquet animā quàm refrigerat vſu ſuo: quarum acquiſitio quidem laboris, poſſeſſio timoris, amiſſio plena doloris inuenitur. Bernard. in quondam ſermone. Bernar.

Auaritia rotis vehitur quatuor vitiorum: quæ ſunt puſillanimitas, inhumanitas, contemptus Dei, mortis obliuio. Porrò iumenta trahentia, tenacitas & rapacitas: & is vnus auriga ambobus prę̄ſidet, habendi ardor. Sola quidem auaritia quia conducere

plures non patitur, vno contenta eſt ſeruitore. Idem ſuper Cant. ſerm. 39.

Nihil i hac vita laborioſius quàm deſiderijs terrenis æſtuare, & nihil hic quietius quàm huius ſeculi nihil appetere. Idem in ſerm. 6.

Leo Papa. Amori pecuniæ vilis eſt omnis affectio, & anima lucri cupida etiam pro exiguo perire non metuit: nullumque eſt iuſtitiæ in illo corde veſtigium, in quo ſibi auaritia fecit habitaculum. Leo Pap. in ſerm.

Virum catholicū & præcipuè Domini ſacerdotem, ſicut nullo implicari errore, ita nulla oportet cupiditate violari. Mens enim pecuniæ auida, nec abſtinere nouit à vetitis, nec gaudere conceſſis, nec pietati adhibere conſenſum. Idem in ſermone.

Hugo. Duo ſunt quæ illicitè ſolent acquirere, ſcilicet ſuperbia & cupiditas: & duo quæ male fruuntur acquiſitis, gula & luxuria. Supbia Diabolo clauſit cęlum: gula primo parēti abſtulit paradiſum. Auaritia diuiti aperuit infernum: intemperātia vero adhuc corrumpit mundum. Hugo lib. 2. de Clauſtr. animæ.

Alanus. Auaritia eſt gloriæ ſeu quarumlibet rerum inſatiabilis & inhoneſta cupido. Ibidem.

Auaritia eſt, per quam ī animis hominum deificatur pecunia, imò diuinæ venerationis exhibetur authoritas. Proh pudor? metallorum onera largiuntur honores ad metalli pondera ponderatos. Iam numus patriarcha noſter efficitur, qui quoſdā in archiepiſcopatus intronizat apicem: quoſdam in epiſcopalis faſtigij erigit honorem: hos ī archidiaconalibus adaptans officijs, alios aliarum pedeſtrium dignitatum coæquās negotijs. Alanus de conquęſt. nat.

Origen. An non tibi videtur à terra deuorari ille, qui ſemper de terra cogitat, qui ſemper terrenos habet actus, qui de terra loquitur, qui de terra litigat, terram deſiderat, & omnem ſpem ſuam ponit in terra, qui ad cœlū non reſpicit, qui futura non cogitat, qui iudicium Dei non metuit, nec beata eius promiſſa deſiderat, ſed ſemper de præſentibus cogitat, & ad ęterna non ſuſpirat? Talem cum videris dicito, quia deuorauit eum terra. Orige. hom. 19. ſuper illud Leuit.

Pet. Ra. Omnium malorum radix eſt cupiditas, tranſgreſſionis mater, magiſtra nocendi, primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, ſicaria virtutum, ſeditionis origo, fouea ſcandalorum. Pet. Rauen. in ſermo.

Euſeb. Emiſſe. Radix omnium malorum eſt cupiditas. Quę in primis hoc malum habet: quòd dum ingerit trāſitoria, abſcondit ęterna: & dum à foris poſita conſpicit, intra ſe latentia non introſpicit: & dum aliena quærit, factori ſuo ſemetipſum reddit alienum. Euſeb. Emiſſ. hom. in Pentecoſt.

Caſſio. Honeſtius eſt rē negare, quàm longos terminos dare: quia minus decipitur cui celeriter negatur. Vnde ad multam inſtantiam res exhibita cara videtur emptione. Gratius eſt donū qđ uenit ante preces. Caſſio. in epiſt.

Innocē. Quam mnltos ſeducit cupiditas, quàm plures perdidit auaritia? Balaā aſella redarguit, & pedem ſedētis attriuit, quia captus cupidine promiſſorum, diſpoſuit maledicere Iſraeli. Achor populus lapidauit, quia tulit argentum & aurum de anathemate Ierico. Naboth interemptus eſt, vt Achab vineā poſſideret. Giezi lepra perfudit, quia petijt & recepit argentum & veſtes ſub nomine Heliſei. Iudas laqueo ſe ſuſpendit, quia vēdidit, & tradidit Chriſtum. Ananiam & Saphiram ſubitanea mors extinxit, qa de pretio agri defraudauit Apoſtolum. Aedificauit Tyrus munitionem ſuam, & coaceruauit aurum & argentum, quaſi lutum platearum: ſed ecce Dominus poſſidet eam, & percuſſit fortitudinem eius. Innocentius de vilit. conditionis huma.

Auaritia

Auaritia ſecundum Apoſtolum eſt Idolorũ ſeruitus. Quia ſicut idolatra ſeruit ſimulachro, ſic auarus ſeruit theſauro. Nam ille cultum idolatriæ diligẽter ampliat, & iſte cumulum pecuniæ diligenter augmentat. Ille cum omni diligentia colit ſimulachrum, & iſte cum omni cura cuſtodit theſaurum. Ille ſpem ponit in idolatria, iſte ſpem conſtituit in pecunia. Ille timet mutilare ſimulachrum, & iſte timet minuere theſaurum. Idem, ibidem.

Radix malorum eſt cupiditas. Hęc ſacrilegia committit & furta, rapinas exercet & prędas, bella gerit & homicidia, ſimoniacè vendit & emit, iniquè petit, & recipit, iniuſtè negotiatur & fœneratur. Inſtat idolis & imminet fraudibus, diſſoluit pactum & violat iuramentum, corrumpit teſtimonium & peruertit iudicium. Idem, ibidem.

Ioã.Cli. Plurimi ſapiẽtiſſimi Doctores poſt tyrannum luxuriæ, hũc auaritię millecipitem ſpiritum ſtatuere conſueuerunt. Itaque ne inſipientes nos ſapientum commutemus ordinẽ, eandem regulam terminumque ſecuti, pauca prius de morbo, ac ſic poſtmodum de ipſius curatione loquemur. Auaritia ſiue cupiditas eſt Idolorum veneratio, infidelitatis filia, infirmitatum occaſiones pręfert, ſenectutis eſt vates, terrę ſiccitatẽ pręcinit, uenturę fami proſpiciendũ ſuadet. Auarus eſt euangeliorum irriſor, tranſgreſſorque voluntarius. Climach. Grad. 16.

Neque fluctus vnquàm deerunt mari, nec auaro iracundia & mœror deeſſe poterit. Qui auaritię materiã contempſit, hic lite omni & controuerſia liber euaſit: qui vero poſſidet amat, pro acu etiam vſq; ad mortem corrixabitur. Fides conſtans circuncidet curas: porrò mortis memoria corpus ipſum quoque abnegabit. Non fuit in Iob vllum auaritiæ veſtigium: atque ideò priuatus omnibus ſine turbatione perſtitit. Radix omnium malorum cupiditas & eſt, & dicitur. Hęc enim & ſcelera, & furta, inuidias, cędes, diuortia, inimicitias, procellas, iniuriarum memoriam, crudelitatem, mala denique omnia inuenit. Idem ibidem.

Non amabit proximum, qui aurum amat. Chryſoſtom. ſup. Ioannem. Chryſo.

Qui non indiget alienis, ſed ſua ſibi ſufficere exiſtimat, omnium eſt ditiſſimus. Idem.

Vrſi & Lupi ſaturati rapinam relinquunt: auaris autem nulla ſatietas. Idem.

Inexplebilitas admodum violenta eſt, & auaritia prępotens: rapaces vitam hominum perturbant: & huius quidem rapinę ſunt, delicię autẽ aliorum: in ipſum cadit execratio, fruitio in alios: aduerſus ipſum eduntur ſuſpiria, abundantia contingit alijs: aduerſus ipſum fundũtur lachrymæ, ab alijs vſurpantur pecunię: ipſe apud inferos punitur, & alij ſępenumerò in ipſius diuitijs uoluptuantes cantillant. Idem.

Horum itaque trium puerorum quos Nabuchodonoſor in fornacem mitti iuſſit, nos virtutem debemus imitari. Siquidem aurea nunc imago propoſita eſt, pecunia ſcilicet, in qua mammonę formatur effigies, & ad ſeruiendum ſibi cupidorum corda ſolicitat. Sed nequaquam nos aut ſonus tubarum, aut citharę concentus, reliquaque diuitiarum incentiua commoueant, vt imaginem adoremus auaritię. Sed etſi ardentem fornacem paupertatem dico intrare cogamur, eam tamen ipſam ſubeamus, tunc blanda nos in medio flammarum circumuolitabit roris aſperſio. Non igitur horreſcamus paupertatem, quod eam fornacem audimus nominare, neque contra pulchritudinẽ imaginis

aureę

aureæ capiamur. De huiuſmodi enim fornace Lazarus non minus, quàm illi tres pueri clarus egreſſus eſt. At contrà diues ille purpuratus qui imaginem adorauit æterno eſt deputatus incendio. Idem ſuper Matthæ. hom. .. ope. perfect.

Demoſthenes. Demoſthenes interrogatus quid homo ſimili Deo haberet, dixit: Benefacere, & vera dicere.

Democri. Parua beneficia tempeſtiua, maxima ſunt accipientibus ea in aduerſitate.

Idem. Parua potius largire, quàm magna promitte. Hoc enim periculo vacat: & qui accipit re nō vel bis indiget.

Socrat. Vinum quidem mutatur cum vaſis: diuitiæ autem ſequuntur mores poſſidentium.

Ariſtot. Paupertas multis rebus indiget, inexplebilitas omnibus.

Diogen. Diogenes interrogatus quæ nam eſſent feræ peſſimæ dixit: In montibus vrſi & leones, in ciuitatibus autem publicani & ſycophantæ.

Chilon. Si expendas ubi non oportet, parcus eris vbi oportebat expendere.

Cato. Vtere quæſitis modicè cum ſumptus abundat.

Labitur exiguo, quod partum eſt tempore longo.

Cleobolus. Lapis Lidius auri index, aurum homi: um.

Ex diuerſis. Auarus volens, pauper eſt.

Auaritiæ ſemper vicina eſt crudelitas.

Fœdo quæſtui mox erit calamitas comes.

Liberalitas optima cōciliatrix animorum.

Liberalem oportet eſſe, ſed pro facultate.

Nihil ita nos decet, quàm merenti, vel honorem exhibere, vel opem ferre.

Omnium eſt dulciſſimum acquirere. Sic auarus.

Parſimonia & labore creſcunt res.

Valer. Auaritia latentium indagatrix lucrorum, manifeſtæ prædæ auidiſſima vorago, nec habendi fructu fœlix, & cupiditate quærendi miſerrima Valer. lib. 9.

Cicero. Non ita claudenda eſt res familiaris, vt eam benignitas aperire nō poſſit, neque ita reſeranda, ut pateat omnibus. Sequuntur enim largitionem rapinæ. Cum enim dando egere cœperint homines, alienis manum afferre coguntur: neque tanta ſtudia aſſequuntur eorum quibus dederunt, quanta odia eorum quibus ademerunt. Idem. 2. offi.

Sunt multi ſplendoris & gloriæ cupidi, qui eripiunt ab alijs quod alijs largiantur: iíq́ue arbitrantur ſe beneficos in ſuos amicos viſum iri, ſi locupletent eos quacunque ratione. Id autem tantum abeſt ab officio, vt nihil magis officio poſſit eſſe contrarium. Idem. 1. offi.

Propenſior liberalitas eſse debet in calamitoſos, niſi forte erunt digni calamitate. Benefacta enim (ut ait Ennius) male locata, malefacta ſunt. Idem lib. 2. de offi.

Nihil eſt tam anguſti animi, tamq́; parui, quàm amare diuitias. Nihil honeſtius magnificentiusq́ue quàm pecuniam contemnere, ſi non habeas: ſi habeas ad beneficentiam liberalitatemq́ue conferre. Idem. 1. de offi.

Nunquam expletur nec ſatiatur cupiditatis ſitis: nec ſolum ea quæ habent libidine augendi cruciātur, ſed etiam amittendi metu. Idem Parad. 1.

Auaritia inſatiabilis immenſa & incredibilia poteſt. Ita enim hominū mentes obſtrictas tenet, ut eas nullo tempore reſpirare permittat. Idem in Vatin.

Auaritia ſenilis vituperāda eſt maximè. Poteſt enim quicquam eſſe abſurdius, quàm quò minus viæ reſtat, eò plus viatici quærere? Idem in Cat. maio.

§ Libe-

COLLE

Eccl. 18. ¶ Liberalitatis rationem & modũ oſtendit Eccl. his verbis. Fili in bonis ne des querelam, & in omni dato nõ des triſtitiam verbi mali. Nonne ardorem refrigerabit ros? Sic & verbũ melius quàm datum. Stultus acriter improperabit, & datus indiſciplinati tabeſcere faciet animam. Huc pertinet & illud. Datus inſipientis non erit vt lis tibi: oculi enim eius ſeptẽ-

Eccl. 20. plices ſunt. Exigua dabit, & magna improperabit, & apertio oris illius inflammatio eſt. Pro quo & alius vertit: Et os ſuum in ore præconis aperiet.

Veræ liberalitatis ac benignitatis Dauid prębuit poſt victoriam aduerſus amalechitas exemplum. Cùm enim ſocij qui aduerſus hoſtes dimicauerant, prædam quam cęperant, partiri cũ ijs qui ad ſarcinas laſſi remanſerant, noluiſſent: Dauid contrà, non indignabundus (ut rei indignitas poſtulare uidebatur) ſed clementer & benignè reſpondens, Non ſic (inquit) facietis fratres mei de his

1. Re. 30. quæ tradidit nobis Dominus, & cuſtodiuit nos, nec audiet uos quiſquã ſuper ſermone hoc, æqua enim pars erit euntis ad bellum, & remanentis ad ſarcinas.

Olim habuit ſtimulos auaritia, cupiditatem videlicet, & neceſſitatẽ. Hæ namque ſunt duæ illæ ſanguiſugæ filiæ dicentes ſemper, affer, affer, modo vero his adiungitur vanitas, ocioſitas, & immodicus uſus deliciarum, quorum vnumquodque dicit item, affer, affer. His igitur uentis auaritiæ fornax incẽſa, flammis ſuis omnia vorat.

Percute, inquit Dominus Amos 9. cardinem, & mouebũtur ſuper liminaria: auaritia enim in capite omniũ, & nouiſſimum eorum in gladio interficiam. Quibus uerbis excidium Dominus ciuitati propter pecuniæ ſtudium cõminatur. Hæc enim percuſſio cardinum, & motus ſuper liminarium deſignat. Quod ſi illo tempore tantopere hæc auaritiæ peſtis graſſata eſt, quid de hac ætate noſtra dicemus, in qua tanta auiditate omnes pecunię inhiãt, vt vix quicquàm ſe ſe loco mouere, vel os aperire, niſi pecuniæ, aut vtilitatis obtentu velit? Itaque ſicut in hoc naturali mundo primus ille cęleſtis orbis motus omnium aliorum cauſa eſt: ita pecuniæ cupiditas omnium penè humanarũ actionum eſt origo. Quis autem hoc miretur, cum pecuniæ obediant omnia? Pecunia enim dignitates, pecunia honores, pecunia voluptates, pecunia nobilitatem, & omnia tandem pręſtat. Quò minus mirandum eſt, ſi ea in regno cupiditatis, cunctarum penè actionum improborum pręcipua cauſa ſit.

Cur Apoſtolus auaritiam potiſſimum inter omnia uitia idolorũ ſeruitutem appellat, hoc in cauſa eſſe puto, quòd auarus non ſolum pecuniæ obſequio totus addictus eſt, & pecuniam ſuprà Deum diligit, in eaque & ſpem omnem, & amorem, & fœlicitatem (quę in vno Deo collocanda erat) reponit: ſed etiam quia cum auarus iniuſte aliena detineat (ideoque in ſtatu damnationis tota vita perſeueret) ipſo quidẽ opere vanam eſſe fidem, atque religionẽ teſtari videtur: neque ſupereſſe aliquid, quod in alia vita merito timendum ſit: quandoquidem ipſe ita ſe gerit, ac ſi nihil illi poſt hanc vitam timendum eſſet. Quin Idolatris deterior quodammodo eſſe uidet: multi namque inter idolatras, idola ipſa uelut numen quoddam uerentur, eorumque metu à maleficio deterrentur (quod in hiſtorijs paſſim uidere licet) quod tamen auarus non facit: cuius tota uita impietatis & rapinæ ſtudium eſt. Inter apophthegmata refertur, quendam Pythagorę diſcipulum calceos à ſutore emiſſe. Cùm

autem

autẽ poſtero die pecuniam quã erat pollicitus referret, mortuum eſſe audiens, pecuniã non inuita manu ſecũ detulit. Cũ is poſteà ob ſceleris conſcientiã ſæpè extimularetur, eam in defunct: domum proiecit, dicens. Tibi ille viuit, alijs mortuus eſt. Hoc fecit homo ethnicus, quod tamen non facit auarus.

Prou.15. Conturbat domũ ſuã qui ſectatur auaritiam, qui autẽ odit munera, viuet. Auarus enim domeſticos omnes vrget, vt lucri ſtudijs ſuprà vires etiã incumbant. Quod ſi aut remiſſius ſe gerant, aut aliquid eorũ negligentia pereat, clamant protinus, diſrumpũtur, vociferatur, ac ita domum ſuam
Pro.27. conturbare merito dicuntur. Huc ſpectat, & illud, Infernus, & perditio nunquàm implentur: ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles.

Hier.6. Adeò latè patet auaritiæ malum, vt Dominus per Prophetam dicat, A minore vſque ad maiorem omnes auaritiæ ſtudent, à Propheta vſque ad Sacerdotem cuncti faciunt dolũ. Hinc illud Sap.15. Sed & extimauerunt luſum eſſe vitam noſtram, & conuerſationem vitæ compoſitã ad lucrum, & oportere vndecumque etiam ex malo acquirere. Hoc autem multi fideles, non quidem verbis, ſed re ipſa ita profitentur, qui omnes curas, & cogitationes ſuas, & omnia vitæ conſilia ad captanda lucra dirigunt.

Eccl.10. Auaro nihil eſt ſceleſtius. Quid ſuperbis terra & cinis? Nil eſt iniquius, quàm amare pecuniam: hic enim & animam ſuam venalem habet, quoniam in vita ſua proiecit intima ſua. Pro quo alius vertit. Nam pro vita ipſius eruere quiſquam viſcera ſua cogitur. Hoc eſt non parcit vitæ, vt pecuniæ parcat. Hinc illud. Viro cupido, & tenaci, ſine ratione eſt ſubſtantia, & homini liuido ad quid aurum? cum illud non ad vſum, ſed ad cuſtodiam habeat?

Supplicium autem eius illa verba deſignant: Qui aceruat ex animo ſuo iniuſte, alij congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.

Abſalon capillis ſuis ſuſpenditur in quercu, mulus verò, cui inſidebat, pertranſijt. Hac ſimilitudine auari hominis, & opulenti imago, pœnaque deſcribitur. Capillis enim ſuis ſuſpẽditur, & à mulo deſeritur, quoniam in morte poſſeſſio quidẽ eius tranſit: rapinæ verò, & auaritiæ ſuæ culpa manet, quæ illum æterno ſuſpendio cruciabit. In hoc ergo ſęculo male partas opes alijs fruẽdas relinquit, ad futurum verò rapinarum culpas ſibi perpetuò luendas reſeruat. Vnde eſt illud, Diues cum dormierit, nõ ſumet omnia, aliqua enim ſumet, aliqua relinquet, ſumet quidem ſibi pęnas, relinquet autem hęredibus diuitias.

Diuitiæ diuites.

Sine dolore amittitur, quod ſine amore poſſidetur. Et ideo Iob. Sine amore poſſedit, quod lætus amiſit. Gregor. in mor. lib.1.c.4. Gregor.

Abſtrahunt diuitiæ mentem à diuino amore, dum faciũt diuerſa cogitare. Nam dum per multa ſpargitur, ſtare in intimis fixa prohibetur. Ideo iuſtus fuit Iob qui ad tam ſedula Dei ſacrificia, ſic occupatus vacauit. Greg. vbi ſuprà.

Gregor. ſuper illud, Aperiet oculos, quia in morte videre cogitur, quę prçuidere contempſit. Vide hoc aureum cap. vbi diuites comparat pauperi ſe diuitem eſſe ſomnianti. Mor. lib.18.c.10.

Quanto nunc diuites ſublimius eleuantur, tantò tunc contra ſe grauius ingemiſcent. Aperient oculos ad ſupplicia, quos hic tenuerunt clauſos ad miſericordiam: vilia & fugitiua fuiſſe cognoſcunt, quæ

cum

cùm tenuerant, magna & manſura videbantur. Gregor. vbi ſuprà.

COLLE ¶ Modeſtiam & parſimoniam commendat Salomon, cùm ſic Dominum precatur. Duo rogaui te, ne deneges mihi antequàm moriar: vanitatem & verba mendacij longe fac à me. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi: tribue tantum victui meo neceſſaria: ne forte ſatiatus illiciar ad negandum: & dicam, quis eſt Dominus? aut egeſtate compulſus, furer, & peierem nomen Dei mei. Quàm ſit autem diuitiarum poſſeſſio vilis, declarant illa eiuſdem Salomonis verba, Quid prodeſt ſtulto habere diuitias, cùm ſapientiam emere non poſſit? Prouer. 17.

Valde timendum eſt illud verbum, Si diues fueris, non eris immunis à delicto. Hinc & illud, Beatus vir, qui inuentus eſt ſine macula, & qui poſt aurum non abijt, nec ſperauit in pecuniæ theſauris, &c. quæ ſequuntur. Eccleſiaſtico 31. Cæteri hominum à tribus hoſtibus infeſtantur: at diuites præter hos, quartum habent hoſtem nempe diuitias: quæ non modo opportunitate peccandi ad illicita rapiunt: ſed impunitatem etiam pollicentur. Hinc Seneca diuitem monet, vt cùm opibus circunfluit, ſe velut in lubrico retineat. Magnum enim eſt, peccare poſſe, nec velle. Vnde eſt illud, Qui potuit tranſgredi, & nõ eſt tranſgreſſus, facere mala, & non fecit, vbi ſuprà.

Venatio Leonis onager in deſerto: ſic Paſcua diuitum ſunt pauperes. Contra hos autem eſt illud. Panis egentium vita pauperum eſt, qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt. De morib. diuitum nonnulla inuenies. Eccl. 13.

Quàm difficile qui pecunias habent, innocentiam tueantur latè docet Eccleſiaſt. 31. Multi (ait) dati ſunt in auri caſus, & facta eſt in ſpecie illius, perditio illorum. Pro quo alij clarius vertunt. Multi propter aurũ ad caſum dati ſunt, &c.

Ex puluere Aegypti Moyſi virga percuſſo, innumerabiles ciniſes geniti ſunt, qui Aegyptios die noctuque pungebant. Hoc autem terrenarum poſſeſſionum puluis habet, quòd innumeras ex ſe curas, & ſolicitudines parit. Vnde Dominus in Euangelio ſpinas appellauit diuitias: quoniam (vt D. Gregorius ait) cogitationum ſuarum aculeis mentem lacerant: & dum vſque ad peccatum pertrahunt, quaſi inflicto vulnere cruentant.

Oratio, modus orandi, orationis comites.

QVifquis pro alijs intercedere nititur, ſibi potius ex charitate ſuffragatur: & pro ſe tantò citius exaudiri meretur, quando deuotius pro alijs intercedit. Gregorius in mor.

Conditoris auribus illa maximè oratio commendatur, qua pro inimicis quoque intercedere nitimur. Idẽ in moral.

Qui rebus temporalibus occupantur, tunc bene exteriora diſponunt, cum ſolicite ad interiora recurrunt. Idem in mor.

Sancti quò ardentius Deo inhærent, ab ipſo accipiunt, vt ab ipſo petant, quod eum facere velle nouerunt: Sic ſitim & aquam habent ab eodem. Idem vbi ſuprà.

Sæpe Deus eius precem in perturbatione deſerit, qui præcepta eius in tranquillitate contemnit. Sanctos etiam in afflictione adiutores non habet, qui habere ſocios in hilaritate contemnit. Greg. vbi ſup. lib. 5. c. 30.

Talem ſe mens, cùm ceſſat ab oratione, exhibere feſtinet, qualis apparere in ipſa oratione exoptat. Vnde dicitur, Ne iteres verbum in oratione, ideſt, cùm mala defleueris, ne iterum facias, quod iterum plangas. Idem ſup. lib. 10. cap. 16.

Diffidit mens ſe accipere poſſe in oratione quod appetit, quæ reminiſcitur nolle ſe adhuc facere, quod diuinitus audiuit. Dignum eſt enim, vt ab eis beneficijs fit extraneus, cuius iuſſionibus non vult eſſe ſubiectus. Idem, vbi ſup. c. 17.

Cùm ſe mens ad orationem erexerit, earum rerum imagines reuerberata patitur, quibus anteà otioſa libenter prēmebatur. Idem, vbi ſup.

Apud iudicem miſericordem ſæpe triſtitia quæ orantem aggrauat, ipſa ſubtilius orat pro nobis. Ideò dicit: Cùm te conſumptum putaueris, orieris vt Lucifer. Gregor. vbi ſup. cap. 15.

Super illud ex Iob, Leuabis ad Deum faciem tuam, ſic Grego. Cum reatu culpa deprimitur, leuare ad Deum faciē cordis noſtri veremur. Cùm verò lamentis culpa diluitur, & ſic perpetrata plangunter, vt plāgenda non perpetrentur, magna mēti fiducia naſcitur: & ad conſpicienda ſupernæ retributionis gaudia, mens noſtra leuatur. Gregor. vbi ſup. lib. 16. cap. 10.

Gregor. ſuper illud Ioan. ſi cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus, &c. ſic ait: Si quod prēcipit, facimus, quod petimus obtinebimus: debet enim oratio fulciri operatione, & oratione operatio, Moral. 18. cap. 3.

Eò magis ſancti exaudiunt ad meritum, quò citius non exaudiuntur ad votum. Ex dilatione enim creſcit deſiderium. Gregor. 20. Moral. c. 25.

August. Quoniam in medio laqueorum poſiti ſumus, facile à cœleſti deſiderio frigeſcimus. Quapropter aſſiduo indigemus munimento, vt expergefacti ad Deum noſtrum verum & ſummum bonum, cū diffluimus, recurramus. Aug. in Manuali.

Qui didicerunt à Domino Ieſu Chriſto mites eſſe & humiles corde, plus cogitando & orando proficiūt, quam legendo & audiendo. Idem in Epiſt.

Nullum credimus ad ſalutem niſi Deo inuitante venire: nullum inuitatum ſalutem ſuam niſi auxiliante Deo operari: nullum niſi orantem, auxilium promereri. Idem de Eccleſ. dogm.

Orationibus mundamur, lectionibus inſtruimur: vtrunque bonum eſt ſi licet: ſi non liceat, melius eſt orare, quam legere: quia in lectione cognoſcimus quod facere debemus, in oratione eadem accipimus quæ poſtulamus. Idem.

Spiritus gratiæ facit, vt habeamus fidem, fides orando impetrat, quod lex imperat. Idem.

Scio quia male mihi eſt prēter te Domine, non ſolum extra me, ſed etiam in me ipſo: & omnis copia quæ Deus meus non eſt, egeſtas mihi eſt. Ibidem. lib. 14.

Conferamus nos ad te, & bene nobis erit de te: Malum eſt nobis de nobis: Quia dimiſimus te, dimiſiſti nos nobis. Idem de verbis Domini ſerm. 4.

Oratio tua loquutio eſt ad Deum: quando legis, Deus tibi loquitur: quando oras, cum Deo loqueris. Idē ſup. Pſalm. 75.

Tunc porrò in toto corde clamatur, quando aliunde non cogitatur. Tales orationes veræ ſunt multis, crebræ paucis. Idem ſuper Pſal. 118.

Dicuntur fratres in Aegypto crebras quidem orationes habere, ſed eas breuiſſimas tamē, & raptim quodammodo iaculatas, ne illa vigilanter erecta (quæ oranti plurimum neceſſaria eſt) per productiores moras

ras euaneſcat, atque haberetur intentio. Idem ad Probam.

Fideliter ſupplicans Deo pro neceſſitatibus huius vitæ & miſericorditer auditur, & miſericorditer non auditur. Quid enim infirmo ſit vtilius magis nouit medicus quàm ægrotus. Idem in lib. ſenten. Proſp.

Oratio oranti eſt ſubſidium, Deo ſacrificium, Dæmonibus autem eſt flagellum. Idem in ſerm.

Multum precari, eſt Deum quem precamur, diuturna & pia cordis exercitatione pulſare: nam plerumque hoc negotium plus gemitibus, quàm ſermonibus agitur: plus fletu quàm affatu. Idem ad Dioſcor.

Oratio Deum vngit, ſed lachryma pungit: hęc lenit, illa cogit. Idem in ſerm.

Orationis puræ magna eſt uirtus: & velut fidelis nuntius, mandatum peragit: & penetrat, quò caro nō peruenit. Idem ſuper Pſal. 65.

Oratio refectio eſt ieiuniorum: duritiam cordis emollit, auſteritatē temperat, ieiunium dulcificat: Sicut enim ſine potu nō eſt plena refectio, ſic & ieiuniū ſine refectione orationis, non poteſt animam perfectè nutrire. Idem in ſerm.

Cùm aliquid aliquando tardius dat Deus, commendat dona non negat. Deſiderata diu, dulcius obtinentur, citò autem data uileſcunt. Idem, de uerb. Dom. c. 1.

Augu. ſuper illud. Quodcunque petieritis, &c. ſic ait. Male uſurus eo qđ vult accipere, Deo potius miſerante non accipit. Proinde ſi hęc ab illo petuntur vnde homo lęditur exauditus, magis metuendum eſt, ne quod poſſet non dare propitius, det iratus.

Non tu accipiendo proficis, & Deus in dando deficit: quantumlibet capaces fauces, capacem uentrem afferas, fons uincit ſitientem. Idem de verb. Apo. c. 16.

Hieron. Ieiunio paſſiones corporis, oratione peſtes ſanandę ſunt mentis. Hiero. ſuper Marc.

Quoties pro centū animabus pſallimus, vel miſſa canitur, tantum prodeſt cuilibet, quantum ſi pro quaſibet caneretur. Idem in Epiſt.

Lectionem frequenter interrumpat oratio, & animam iugiter adhærentem Deo grata viciſſitudo ſanctę operationis accendat. Idem ad Demetria.

Orationi lectio, lectioni ſuccedat oratio. Breue uidebitur tēpus, quod tantis operum uarietatibus occupatur. Idem ad Lętam.

Hieronymus de orationis ſuę perſeuerantia ſic ait. Memini me clamantem diem crebrò iunxiſſe cū nocte, nec prius à pectoris ceſſaſſe uerberibus, quàm rediret Domino imperante tranquillitas. Ipſam quoque cellulam meam quaſi cogitationum mearum conſciam pertimeſcebam: & mihimet iratus & rigidus, ſolus deſerta penetrabam. Sicubi cōcaua uallium, aſpera montium, rupium pręrupta cernebam, ibi meę orationis locus, ibi illud miſerrimę carnis ergaſtulū deponebam: & (vt ipſe mihi teſtis eſt Dominus) poſt multas lachrymas, poſt cœlo inhęrentes oculos, nōnunquam videbar mihi agminibus intereſſe Angelorum, & lętus gaudensque cantabam. Poſt te in odorem unguentorum tuorum curremus. Ibidem.

Ambro. Si pro te rogas tantùm, pro te ſolus rogabis: ſi autem pro omnibus rogas, omnes pro te rogabunt. Ambro. in Hexame. lib. 1.

Multi minimi dum congregantur vnanimes ſunt magni: & multorum preces impoſſibile eſt cōtemni. Idem lib. de pœnit.

Bernar. Orando bibitur uinum ſpirituale lętificans cor hominis: uinum ſcilicet Spiritus ſancti, quod inebriat mētem, & carnalium voluptatum infundit obliuionem, humectans interiora arentis cōſcientię, eſcas bonorum actuum

actuum digerit,& deducit per quædam animæ membra,fidem roborās, ſpem confortans, vegetans ordinanſque charitatem , & impiguans mo- Ber.in Epiſt.

Licet omni hora,& omni loco oculi Domini nos ſpeculentur, maximè tamen in oratione: licet enim ſemper videamur, ſed tunc etiam præſentamus nos, & oſtendimus quaſi facie ad faciem cum Domino colloquentes.Bernar.in Epiſt.

Timida oratio cœlum non penetrat, quia reſtinguit animum timor immoderatus, vt omninò non dico aſcendere , ſed procedere nequeat. Tepida verò in aſcenſu langueſcit & deficit,eò quòd non habeat vigorem. Temeraria aſcendit quidem, ſed reſilit: reſiſtitur enim ei,nec tātùm non obtinet gratiam, ſed meretur offenſam. Quæ verò fidelis, & humilis, & feruens oratio fuerit, cœlum ſine dubio penetrabit: vnde certum eſt, quod vacua reddire non poſſit.Idem in ſerm.

Scienti legem & non facienti peccatum eſt illi.Propterea ſciens quia in oratione datur bona voluntas, cum videris qnæ agenda ſunt vt conualeſcas agendum quæ videris, aſcende tu ad orationem, ora inſtānter, ora perſeueranter.Idem ibidem.

Hilari. Deſpiciuntur orationes leues, diffidentes, inutiles, ſeculi curis anxię,& rerum corporalium deſiderijs implitæ,bonorum operum fructibus infœcundæ.

Simon Caſſia. Oratio eſt in terreſtri corpore incorporea operatio , aſpectus immōtus animæ in fide Deum aſpiciens:ordo rationalis animæ ad Deum, cui ſe ſtudio ſubdit: conſiſtentia animæ ante Deum,allocutio diuinas aures pulſans: ſuauis clamor in ſenſu cordis:negatio omnium (dum agitur)corporalium actionum: reſtrictio ſenſuum, obliuio ſui & omnis creaturæ,portus vago ſpiritui, præſentatio ſui corā iudice:diiudicatio ſui ad mortem æternam : diffidentia ſuarum actionum: præuentio ante aduentum:id eſt, iudicium:verum animæ ſpeculum, luminare ſplendidiſſimum : lux inuiſibilis ad actionem inuiſibilē:vmbra eſtuantem refrigerans:iactatio ſui in Deum nihil volendo,niſi quod illi fuerit gratum.Simon Caſſia.

Multum iuuat orationis puritatē, ſi omni loco vel tempore nos ab actibus temperemus illicitis;ſi ſemper ab otioſis ſermocinationibus auditum pariter caſtigemus & linguam . Quæcunque enim ſæpius agere, loqui, vel audire ſolemus , eandem neceſſe eſt ſæpius ad animum, quaſi ſolitam propriamque recurrāt ad ſedem : & ſicut uolutabra ſues paluſtria , columbæ limpida ſolent frequentare flueta: ita cogitationes mmūdæ impuram mentem perturbant, caſtam uerò ſpirituales ſanctificant. Beda de templ. Salom. Beda.

Non conciliat Deum multiplex orationis ſermo, ſed puriſſima ſynceraque cordis intentio. Iſido. Iſidor.

Oratio ſerenat cor, abſtrahit à terrenis,mundat à uitijs,ſubleuat ad cœleſtia , reddit capaces & dignos ad accipenda bona ſpiritualia. Caſſiodor. Caſſio.

Oratio eſt piæ mentis & humilis ad Deum conuerſio,fide,ſpe & charitate ſubnixa.Hugo. Hugo.

Deus in adiutorium meum intende, Domine ad iuuandum me feſtina &c. Huius uerſiculi oratio in aduerſis ut eruamur, in proſperis ut ſeruemur, ne extollamur , inceſſabili iucunditate fundenda eſt . Huius igitur uerſiculi meditatio in tuo pectore indirupta uoluatur. Hunc in opere quolibet ſiue miniſterio, ſiue in itinere conſtitutus, decantare non deſinas: hunc & dormiens, & reficiens, & in ultimis naturæ neceſſitatibus meditare . Ioan. Caſſia. in collat.10. Iſaac cap. 10. Caſſia.

Oratio

Oratio poſita eſt, per quam ira Dei ſuſpenditur, venia procuratur pœna refugitur, & præmiorum largitas impetratur: Cum Deo loquitur, cum iudice fabulatur, præſentem ſibi facit, quem videre non præualet: ad penetrandum iudicium precator admittitur, & nullus inde reſpuitur, niſi qui in ea tepidus inuenitur. Idem ſuper Pſal.

Virtutem ſanctæ orationis intende: quia tantò ſe credit celerius audiêdã, quantò de imis penetralibus clamat ad Dominũ Idẽ ſuper Pſal. 101.

Saluia. Aures eius in preces eorum. Per id quod dicitur, diuinas aures in precibus ſemper eſſe iuſtorum, non audientia tantum Dei, ſed quædam quaſi obedientia demonſtratur. Semper enim audit, ſemper exaudit, ilicò audita concedit. Quàm beati eſſemus, ſi quàm promptam erga nos Dei obedientiam legimus, tam promptè ipſi Dominum audire vellemus. Saluianus cont. gent.

Diony. Deus quidem omnibus adeſt, at ipſi non adſunt omnia. Adſumus autem ei, vbi ipſum caſtiſſimis precibus, animoque purgato, atque ad diuinam coniunctionem idoneo, inuocamus. Itaque nos ipſos ad celſiorem diuinorum contuitum orationibus in primis comparamus. Diony. de di. no. cap. 3.

Clima. Qui in fratrum medio conſiſtit, non tantum ex pſalmorum modulatione, quãtum ex oratione lucrari poteſt. Nam ſæpe ex alternis vocibus & modulationibus ne virtutem intellectumque pſalmi conſequi poſſimus, impedimur. Ioan. Climacus.

Noli triſtari aut mœrore vllo affiſi dum oras, ſubtiliſſimè inimicus irrepit, animique intentionem clàm vt furauerit: ſed bono animo eſto, dũ ſemper lubricam reuocas mentem: Angelis enim ſolùm datum eſt, huiuſmodi non parere furibus. Idem.

Sta in orationis prece tremens, nec aliter quàm reus quàm rëus iudici aſſiſtens, vt & interiori habitu fauorem iuſti iudicis concilies: neque enim patitur animam viduam deſpicere ſibi anxiè aſtantem. Idem, de Luctu. Grad. 7.

Conuenit ijs, qui nondum veram cordis orationem poſſederunt, corporeæ exercitatio orationis. Videlicet manuum extenſio, tunſio pectoris gemituum ſingultuumque perturbatio, ſyncerus atque iugis in cœlum conſpectus, perpetua genuum curuatio: quæ omnia dum nonnumquam propter præſentes facere non poſſumus, tunc maxime nos oppugnant Dæmones. Idem. Grad. 1.

Is quidum orat, Deo ſe aſſiſtere intimo cordis affectu exiſtimat, vt colũna pſtabit immobilis. Idẽ. Grad. 18.

Probat quidem aurum fornax, ſed ſtudium & charitatem in Deum monachorum, probat orationis intentiſſimæ qualitas. Idem ibid. Simil.

Dei amator monachus mox vt ſonus tubæ increpuerit ad orationem vocans, lætus & hilaris dicit. Euge, euge: negligens vero, væ mihi, væ mihi. Menſæ præparatio gulæ deditos arguit: orationis autem exercitatio Dei amatores probat. Prior ille dum inſtructam conſpicit menſam, geſtit lætitia, ſequens autem mœſtior fit: Somnus multus obliuionis eſt opifex, vigiliæ verò memoriam emundant. Diuitias agricolæ ex area & torculari colligunt, monachi verò ſuas opes & ſcientiam veſpertinis maximè nocturniſque orationibus, & animi exercitationibus congregant. Idem Grad. 19 Simil. Simil.

Sicuti fures cùm arma regia in loco aliquo poſita viderint, non illuc facile aſcendunt: ita & qui cor de orationem coniunxit, non facilè ab intellectualibus latronibus violari poterit. Idem in Cõpend. ſuprad. om. Simil.

Oratio ſecundum qualitatem quidem ſuam coniunctio atque vnio eſt

hominum & Dei: ſecundum actionem verò conſtantia mundi, reconciliatio Dei, lachrymarum mater, earumque item filia, peccatorum propitiatio, tentationũ pons, tribulationũ interpoſitus paries, bellorũ cõfractio, Angelorũ opus, incorporearũm oĩum virtutum cibus, futura lętitia, infinita operatio, virtutum fons, gratiarũ miniſtra, profectus inuiſibilis, nutrimentum animę, mentis illuminatio, deſperationis amputatio, fidei demonſtratio, triſtitiæ ſolutio, monachorũ diuitiæ, ſolitariorũ theſaurus iræ imminutio, ſpeculum profectus, mẽſurarum indicium, ſtatus inſinuatio, futurorũ reuelatio, flentibus clemẽtię ſignificatio. Oratio eis qui rectè orãt, curia, & iudiciũ, & tribunal Domini ante futurum tribunal eſt. Exurgentes audiamus ſacram hanc virtutum reginã, excelſa ad nos voce clamantẽ ac dicentem. Venite ad me oẽs qui laboratis & onerati eſtis, & ego vos reficiã. Tollite iugum meũ ſuper vos, & inuenietis requiem animabus veſtris, plagisque veſtris medicinam: iugũ enim meum ſuaue eſt & peccata ſanat maxima. Idẽ Gra. 8.

Simil. Si vnquã viſibili iudici obnoxius fuiſti, non tibi alia forma iam opus erit, quam imitari debeas, dum orationi inſiſtis. Quòd ſi neque reus ipſe aſtitiſti, nec alios examinari perſpexiſti, vel ex infirmorum precibus, quas medicis dum ſecandi vel vrẽdi ſunt fundunt, huiuſmodi aliquid addiſce. Ibidem.

Cum in orationis verbo vel dulcedine perfundi, vel compungi te ſentis, in ipſo perſiſte: tũc quippe cuſtos noſter nobiſcum orat. Ibidem.

Etiam ſi totam virtutum ſcalam conſcendiſti, tamen pro remiſſione peccatorum ora, audiens de peccatoribus clamantem Paulum: Quorum primus ego ſum. Idem ibidem.

Orationis quidem initium eſt, fluctus animo aduenientes ſolo & tacito mentis imperio ex ipſis initijs fugare. Medium verò, cùm in ijs quę dicuntur, vel cogitantur, mens tota eſt. Finis autem, raptus ad Dominum. Idem ibidem.

Si te ſemper exerceas, vt mens tua nunquam longius vagetur, etiam in ipſa menſę appoſitione prope te erit. Sin autem effrenè & liberè vagari patiaris, nunquam tecum permanere poterit. Ibidem.

Nihil eſt aliud oratio, niſi mundi viſibilis atque inuiſibilis alienatio. Quid enim mihi eſt in cœlo? nihil. Et à te quid volui ſuper terram? nihil, niſi tibi ſemper in oratione abſque vlla diſtractione adhærere. Nõnullis quidem opes in deſiderio ſunt aliis gloria, quibuſdam mortalium quarumlibet rerum acquiſitio, mihi autem adhærere Deo bonum eſt. Ibidem.

Non ſic is qui condemnandus eſt, pœnæ ſuæ ſententiam metuit, vt qui orationis curam ſolertius habet, cũ ad illam aſſiſtit, trepidat. Ibidem. Simil.

Præpara te per ſempiternam animæ orationem ad aſſiſtendum precibus tuis, & citò proficies. Idem ibidem.

Charitatem quidem militis ad imperatorem ſuum indicat bellum: monachi verò charitas ad Deum, maximè quo tempore orationi aſtat, deprehenditur. Statutum tuum oratio tua manifeſtabit tibi. Hanc enim monachi eſſe ſpeculum, monachi rectiſſimè tradũt. Qui quodlibet opus incipit, & orationis tempore adueniente adhuc in illo moratur, à Dæmonibus illuditur: intentio namque furibus eſt, horam per horam nobis furari. Ibidem.

Ea quæ pluribus precibus atque temporibus laboribusque acquiruntur, ſolida ſunt, atque durabilia. Idem ibidem.

Dirum quidem eſt, aquam ex ſitientis ore diripere: ſed longe eſt durius,

durius, animam ſummo affectu cõpunctionis orantem, priuſquam perfectè conſumatur oratio, ſe ipſam priuare iucundiſſimo iſto nimiumque deſiderabili ſtatu. Noli ab oratione deſilire, quoad videas ignẽ & aquam diuina diſpenſatione ceſſauiſſe: neque enim huiuſmodi tempus remiſſioni peccatorum aptiſſimum fortaſſe in omni vita tua inuenies. Qui orationis guſtum cepit, vno ſæpe verbo incautius emiſſo, inquinauit mentem, atque in oratione aſſiſtens, quem cupiebat, nequaquã vt ſolebat, inuenit. Ibidem.

Idem ignis conſumens, & lux illuminans dicit. Vnde & quidam ab oratione exeunt, veluti ex fornace ignis egrediuntur, ſordis cuiuſdam atque materiæ leuamen ſentientes. Alij verò velut à luce illuſtrati, atque duplici humilitatis & exultationis amicti v ſte inde procedunt. Qui verò abſque his duobus affectibus ab oratione exeunt, corpore non ſpiritu (vt Iudaicè dixerim) orãt. Ibidẽ.

Qui baculum orationis iugiter tenet, non offendet: ſed & ſi offendere eum contigerit, nõ penitus cadet. Quippe oratio piè Deo vim infert. Ibidem.

Non poſſumus verbis diſcere aſpicere: natura enim id ſequitur. Neque orationis pulchritudine per alterius doctrinam addiſcere poterimus Ipſa enim in ſeipſa Deum habet magiſtrum: qui docet hominem ſcientiam, datque orationem oranti, & benedicit iuſtorum annos. Idem ibidem.

Chryſo. Tu non audis orationem tuam, & Deum vis audire precem tuam? Flecto (inquit) genua: curuaſti quidẽ genuã intus, ſed mens tua foris vagabatur: corpus tuum intus Eccleſia, ſed animus tuus foris: os quidem loquebatur, ſed mens vſuras cogitabat. Chryſoſt. in ſerm.

Sicut nec miles ſine armis eſt aliquid nec arma ſine milite: ſic nec oratio ſine ieiunio, nec ieiunium ſine oratione. Idem ſup. Matth.

Ignis non ita extergit æruginem vt nocturnæ preces peccatorum noſtrorum ſordes expurgant. Idem.

Coram Domino orat, qui animã ſuam vndequaque colligit, & nihil commune habet cum terra, ſed intra ſeipſum migrat, & omnem humanam cogitationem ex anima eijcit. Idem.

Vbi oratio & gratiarum actio eſt, Sancti ſpiritus gratia accedit, & fugãtur Dæmones, & omnis cõtraria poteſtia aufugit atque diſcedit. Idem.

Oratione acquiritur conuerſatio Dei: ſeiungitur autem à Deo qui nõ ſe coniunxerit ei. Qui verò ſeparatur à Deo, illum neceſſe eſt aduerſario coniungi. Idem.

Oratio cuſtodia eſt temperantiæ, virginitatis ſigillum, iræ caſtigatio, ſuperbiæ moderatio, animæ memoris iniuriarum expiatio, inuidiæ demolitio, pacis confirmatio. Idem.

Pro ſe orare neceſſitas cogit, pro alijs autem charitas fraternitatis hortatur. Dulcior autem ante Deum eſt oratio, nõ quam neceſſitas tranſmittit, ſed quam charitas fraternitatis commendat. Idem. ſup. Matth.

Orans nihil nouum faciat quod aſpiciant homines, nec voce clamet, nec manus expandat, nec oculos tollat, vt notabilis fiat. Ibidem.

Fuit Iacobus tanta vitæ ſanctitate conſpicuus, vt epiſcopatum primus Hieroſolymorum acciperet. Aiunt genua eius obduruiſſe callo, & tantam in eo fuiſſe carnis iniuriam, vt adhuc viuentis omnia ferè membra morerentur, atque aſſiduitate orationis, iugique ad pauimentum proſtratione corporis, frontem quoque eius callo ſimiliter obductam, vt nihil etiam ipſa à cameli genibus diſcreparet. Samuel pro Saule iamdiu orans, non eſt exauditus: neque etiã

pro ſorore ſua Moyſes. Et apud Ezechielem, ſi tres viri iſti Moyſes, Daniel, & Iob, &c. Habent vim orationes ſanctorum, ſed tunc ſanè, cùm nos pariter pœnitendo poſtulamus. Idem ſup. Matth. hom. 5. oper. perf.

COLLE. ¶ Moyſes oraturus in monte, virgam Dei habet in manu ſua: per quã crux Chriſti deſignatur, vt intelligas omnes noſtras orationes crucifixi Domini Ieſu meritis fulciendas aciuandas eſſe. Quorſum enim orationi virga adhibetur, niſi vt meritũ illius virgæ quę de radice Ieſſe egreſſa eſt, innuatur? Id autem quotidie facit Ec cleſia, cùm in calce orationum ſuarum addit. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

Apocal. 7. appellantur orationes ſanctorum odoramenta. Quare? Quia ſuauiſſimè ante Dominum redolent. Cur ita? Quia cùm Deus infinita & immenſa bonitas ſit, maximè ipſius naturæ conſentaneum eſt, de hominibus benemereri, ſeque illi communicare. Gaudet autem huiuſmodi opportunitate benefaciẽdi oblata. Eſt autem maxima opportunitas benefaciendi, cùm creatura ſe per orationem ſuo creatori ſubijcit.

Quemadmodum piſcis extra aquam poſitus, & arbor extra genitale ſolum poſita lęditur, quia hæc naturalia harum rerum loca ſunt: ita planè cor hominis diuinæ contemplationi aſſuetum, vbi oculos à Deo deflexerit, male habet, quia extra ſuum locum ac veluti centrum eſt.

Quiſquis orationem ſuam fiducia fulcire velit, circunducat oculos per admiranda diuinę prouidentię opera, quibus Deus in ſeruandis alendiſque animantibus vtitur. Videat, quæ apes, quæ formicæ, quæ aranei, quæ vulpes, quæ lupi, cùm improba eos exagitat fames, cæteraque animantia faciunt, vt cibum ſibi parent, vt vitam ſuam tueantur, vt pullos ſuos nutriant: deprehendetque non ſolum ea facere quæ vix humana ratio excogitare potuiſſet: ſed frequenter etiam quæ ſupra rationem poſita ſunt, attingere: nam & tempeſtates imminentes, & ſerenitates, & pluuias, & ſtragem hominum futuram, & aeris temporiſque mutationes præſentiunt, ſibique opportunè proſpiciunt. Si ergo tanta cura Deus brutis animantibus neceſſaria prouidet, quæ illi gratiam nec habere, nec referre poſſunt, quo eammodò nobiliſſimæ creaturæ quæ ad vitæ vſum neceſſaria ſunt, denegabit. quę illius beneficijs grata eſſe poteſt, & propter quã cætera oĩa condita ſunt?

Deo quatenus Deus & actus purus eſt, conuenit à nullo aliquid poſſe recipere, & ipſum omnibus dare. Creaturę verò quatenus creatura & indiga eſt, conuenit recipere. Ideò ſicut creatoris proprium múnus eſt, omnibus ſemper dare: ita creaturæ eſſe deberet, ab illo ſemper petere. Cùm enim creatura petit, tunc vel maximè ſuum officium facit, quemadmodum cùm Deus dat, ſuo munere fungitur. Sed ille tamen ſemper hoc facit, eiuſque hoc perpetuum munus eſt, cum nos tamen in noſtro officio frequenter deficiamus.

Vita Chriſtiana eſt ſicut arbor inuerſa, Simil. quæ videlicet in cœlo radices iaciens, è cęlo pendet, & in terra germinat. Vnde ſicut tota olitoris cura in fodiendis irrigandiſque plantarũ radicibus verſatur, quibus è viſceribus terrę ſuccus in alimentum arboris trahitur: ita maxima piorum cura in eo eſſe debet, vt cogitationum & affectuum ſuorum radices in cœlo figant, vt inde cęleſtis gratiæ ſuccum trahant, quo virtutum germina in terra proferant. Hoc autem Propheta præſtabat, cùm diceret, Le Pſal. 120.
uaui oculos meos in montes, vnde. Pſal. 122.
v. a m. Et rurſum. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis.

Simil. Hoc autem quid aliud eſt, quàm radices virtutum cœleſtibus vndis irrigare? Denique ſicut mundus hic naturalis à cęlo pendet: ita etiam ſupernaturalis (quę eſt Eccleſia, & anima etiam fidelis) à ſupernaturali mundo (hoc eſt Deo) ſpiritum & virtutem hauriunt.

Orationis præcipua cura eſſe debet, vt præceptis Dominicis obſequamur: magis quàm vt ſpirituali dulcedine oblectemur. Hinc Propheta, Pſal. 26. Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini, &c. Quorſum hoc? Nimirum, vt videam voluntatem Domini: hoc eſt, vt audiendis ibi, meditandisque diuinis legibus, intelligam voluntatē eius, quam videlicet ſtudioſiſſimè exequar.

Simil. Qui excutere è ſilice ignem vult, non contentus ſemel percuſſiſſe, iterum atque iterum percutit, donec tandem ſcintillam excutiat: ita quiſquis Dominum precatur, etiã ſi ilicò ad votum non exaudiatur, perſeueret tamen: quoniam ſi perſeuerauerit pulſans, voti tandem compos fiet.

Gallina quæ continuò ouis incubat, & calore ſuo fouet, in pullos breui temporis ſpatio transformat. Quę autem frequẽter oua deſerit, vix pullos educit. Quo exemplo diſcimus, quantum perſeuerãtia in acquiſitione virtutis & ſapientiæ iuuet, quantumque huius ſtudij & laboris frequens intermiſſio noceat.

Ezec. 22 Quando caſtigare populum Dominus vult, deprecatores è medio tollit, vt ſine vllo impedimento eius cenſura ſæuiat in peccantes. Vnde eſt illud, Quæſiui de eis virum qui interponeret ſepem, & ſtaret oppoſitus pro terra ne diſſiparem eam, & non inueni & effudi ſuper eos indignationem meam. Rurſumque Hieremiæ ait, Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne aſſumas laudem & orationem pro eis, & non obſiſtas mihi: non enim exaudiam te. Contrà verò cum precatores adhibet, miſericordiam præſtat, iuxta illud, Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam & miſericordiam ſuam à me. Pſal. 65. Quo in loco Aug. ait, Quandiu Deus non tollit à te orationem tuam, non amouebit à te miſericordiam ſuam.

Danda opera eſt, vt frequẽter mentem ad Deum per breues orationes, & pios amoris affectus eleuemus, etiam ſi nullum ex hac re fructũ percipere videamur: ſæpe enim anima proficit, & ſe proficere neſcit. Sic enĩ plantæ quotidie creſcunt, quanuis id non appareat: & vmbræ lineæ in horologio ſolari cõtinuè, ſicut ipſe Sol mouetur, nec tamen moueri cernitur: ita virtutes & gratia inuiſibiliter in nobis hiſce actibus & motibus creſcunt. Simil. Et quanuis hoc meritum exiguum ſit, tamen ſicut hyrundines exiguis luti particulis quas ſecum baiulant, nidum paulatim cõſtruunt grandiorem: ita piorum mentes huiuſmodi licet paruis incrementis ad iuſtam gratiæ magnitudinem excreſcunt. Simil.

Imbecillitatis noſtræ magnitudo declarat, quantum diuina ope & orationis continuo ſtudio egeamus, quò Dei opem imploremus. Omnia enim quæ infirma ſunt, alieno ſubſidio egent, quo fulciantur. Aegrotus qui vix pedibus conſiſtere valet, aſſidua eget alimonia, qua nutantia mẽbra ſuſtentet. Simil. & inductio. Cæcus qui per iter difficile graditur, continuo eget ductore, qui eum in via dirigat. Arbor in arido plantata ſolo, frequentibus eget aquis, quibus irrigetur, vt fructũ proferat. Sordibus locus fœtores ex ſe putidos noxioſque exhalans, bonis odoribus implendus eſt, ne noceat. Vlcus ardore ſuo finitimam carnem incendens, frigidis aſſiduè liquoribus refrigerandum eſt. Hæc autem mala omnia nobis propter peccatũ obuenerunt. Nos enim infirmi, nos cæci, nos in arido mundi huius ſolo

plantati, nos fomitem intra nos peccati geſtantes, noxios variarum cupiditatum fœtores exhalamus, nos denique vlcere peſſimo à planta pedis vſque ad verticem deformati ſumus: ideoque frequentiſſimis remedijs & medicamentis indigemus. Præſentiſſima verò remedia ſunt, ſacra lectio, oratio, meditatio, ieiunia, ſilentium, occaſionum peccandi fuga, ſenſuum diligens cuſtodia, & frequens ſacramentorum vſus. Hæc enim omnia miro modo imbecillitatem noſtram adiuuant, ſine quorũ præſidio vita noſtra inter innumera huius vitæ offendicula periclitatur. Si enim qui iſta ſæpe remedia frequentant, non omninò periculo vacant, in quo periculo erunt, qui ab his prorſus alieni ſunt?

Petite & accipietis. Magnam nobis in orando fiduciam præbet, non ſolùm immenſa Dei noſtri bonitas, ſed horum etiam verborum veritas.
Simil. Quis princeps vnquam ſeruo ſuo præcepit, vt ab eo aliquid peteret, quod non impetraret? Nec enim ſumma illa veritas & charitas ſibi ipſi contraria eſt. Quorſum aũt attinebat, vt Deus iuberet petere, niſi vellet etiam donare?

Matt. 7. Non omnis qui dicit mihi Domine Domine. i. i. r. c. ſed qui facit voluntatem, &c. Orationis enim præcipuum munus eſt, auxilium petere, quo diuinam legem atque volunta-
Eccl. 35. tem poſſis implere. Vnde eſt illud, Qui conſeruat legem, multiplicat orationem. Non ſufficit ergo orare, ſi male viuas: cùm finis orationis, di-
Simil. uinæ legis adimpletio ſit. Quorſum enim medicamenta ſine ſalute? arma ſine victoria? ſtudium ſine ſcientia? & nauigatio, niſi perueniatur in portum?

Quod quæſo, dum oramus, ſpei noſtræ atque exauditionis maius argumentum? Alius fortaſſe merita propria & vitæ integritatem, alius percepta Dei beneficia, quæ ſanctis olim patribus magnam impetrandi fiduciam præbebant: alius immenſam Dei miſericordiam & veritatem prædicabit, quę ad ſe humiliter confugiẽtibus opem promiſit. Inter hęc autem ſpei noſtræ pręſidia, verè maximum eſt, quod cœleſtis Pater dilectiſſimum filium ſuum velut pignus & obſidem miſericordiæ & exauditionis ſuæ nobis contulit, vt per eius gratiam & merita miſericordiam inueniamus in auxilio opportuno. Si enim omniptens Dei bonitas miſericordiæ ſuæ pignus aliquod dare voluiſſet, quod quæſo aliud pretioſius & firmius dare potuiſſet? Hoc autem Apoſtolus ſignificauit cùm Rom. 8.
ait: Qui proprio ſuo filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non cum illo omnia nobis donauit? Quicquid enim donare amplius poteſt, incomparabiliter minus eſt, quàm quod ante dedit.

Miro modo bonitatem & liberalitatem Dei commendat, quod obſequij loco exigit, vt illum oremus eiuſque miſericordiã imploremus. Vnde eſt illud, Non accipiam de do- Pſal. 49.
mo tua vitulos, &c. Inuoca me in die tribulationis. Item illud, Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, & nomen Domini inuocabo. Rectè quidem propter dirupta vincula, promittit ſacrificium laudis. Hoc enim tali beneficio debebatur. Sed quorſum illud, Nomẽ Domini inuocabo? Quia nimirum intelligebat Dominum noſtris commoditatibus, vt ſuis laudibus delectari: ideoque laudibus eius orationem quoque illi gratiſſimam iungit. Qui enim Dominum laudat, verbis eius prædicat miſericordiam: qui verò eius nomen inuocat, non ſolùm verbis, ſed rebus etiam eandẽ commẽdat. Neque enim miſericordiam ab eo peteret, niſi miſericordẽ crederet.

crederet. Ideoque non minus illum colit, qui orat, quàm q laudat: Vtrũque em ad religionis officiũ ptinet.

Manna incaleſcente Sole liquefiebat, nec amplius inueniri aut colligi poterat, niſi diluculo colligeretur. Vnde Sap. 16. legimus. Quod ab igne non poterat exterminari ſtatim ab exiguo radio Solis calefactum, tabeſcebat: vt omnibus notum eſſet, quoniam oportet præuenire Solem ad benedictionem tuam, & ad orientem lucem te ibi adorare. Quibus verbis matutinum tempus maximè opportunum ad precãdi munus eſſe declaratur.

Qui conſeruat legem, multiplicat orationem. Eccle. 35. Quare? Quia propriç fragilitatis conſcius, ſcit ſe non poſſe legem ſine gratia ſeruare: ideoque continuis illam a Domino precibus flagitat.

Matutinum tempus & veſpertinũ lex attribuebat precationibus, ſacriſque faciendis. Matutinum verò in primis accommodatum eſt, quod ea hora magis vacui ſumus à cęteris cu-
Pſal. 5. ris. Hinc Vates regius, Mane (inquit) aſtabo tibi, & videbo. Pro quo D. Hiero. ex Hebræ. vertit, Manè aſtabo tibi, & contemplabor. Alius autem vertit: Manè inſtituam ad te orationem meam, & ſuſpiciã. Hoc eſt, ſublatis ad cœlũ oculis expectabo, dũ mihi perdito & afflicto opẽ aliquã
Pſal. 62. feras. Hinc etiam illud, Deus Deus meus ad te de luce vigilo. Et Paulò poſt: In matutinis Domine meditabor in te, &c. Itẽ, pro eo quod nos le-
Pſal. 118. gimus, Præueni in maturitate & clamaui, &c. alij ex Hebræo verterunt, Præueni diluculum, & clamaui, quia in verba tua ſuper ſperaui. Præuenerunt oculi mei vigilias, vt meditarer eloquia tua. Huc pertinet & illud:
Pſal. 56. Exurge gloria mea, exurge pſalteriũ & cythara: exurgam diluculo. Vel (vt alij verterunt) excitabo aurorã. Hoc eſt, non expectabo, vt illa me excitet, ſed ego illam morantem peruigil in oratione excitabo.

Optimus orationis & fiduciç comes puritas & innocẽtia vitæ eſt. Propter hoc enim Dauid ſe à Domino exauditum, & ex maximis periculis ereptũ teſtatur, cùm in Pſal. 17. ait: Quia cuſtodiui vias Domini, nec impiè geſſi à Deo meo. Quia omnia iudicia eius in conſpectu meo, & iuſtitias eius non repuli à me, &c. Ex quibus verbis colligit deinde quod ſequitur. Cũ m ſancto ſanctus eris, & cũ viro innocẽte innocens eris, &c. & cũ peruerſo peruerteris. Hoc eſt ita te cum hominibus geres, quomodo ipſi ſe gerunt erga te. Quam quidem ſententiã ſacræ litteræ frequẽtiſſimè ſonãt. Hinc Azarias Propheta ſub Aſa Rege populo ex victoria redeunti Spiritu Domini actus ait: Dominus vobiſcum, quia fuiſtis cũ illo. Si quęſieritis Dominũ inuenietis eum, ſi autem de reliqueritis eum, derelinquet vos. 2. Paral. 14. Itẽ Oſeç. 4. Oblita es legis Dei tui, obliuiſcar & ego filiorum tuorum.

Quas gratias agere Domino debeat is, cuius oratio exaudita eſt, declarat exemplo ſuo Propheta, qui ob hoc pios omnes ad hoc officium vehemẽti oratione cõuocat dicẽs: Venite, audite, & narrabo vobis, omnes qui timetis Dominum, quanta fecit animæ meæ, Ad ipſum ore meo clamaui &c. Quàm longè autem aberat ab inanis gloriæ periculo, cùm hanc gratiam prædicaret? Pſal. 65.

Matutinũ tp̃s vel nocturnũ precandi officio maximè accõmodatũ eſſe declarãt illa Prophetç verba, Media nocte ſurgebã ad cõfitẽdũ tibi &c. Hic Pſal. 118.
Hieremias, Cõſurge, inquit, in nocte Thre. 2.
in principio vigiliarũ, & effunde ſicut aquã cor tuũ ante Dñm In cuius rei typum manna quod ſpiritualem dulcedinẽ orationis comitem deſignat, media nocte cadere incipiebat, ideoq; ſeruis Dñi pręcipitur, In no- Num. 11.

ctibus extollite manus veſtras in ſan-
Pſal.133 cta,& benedicite Dominũ,Huius ve-
rò ſtudij gratia D. Franciſcus deuotũ
monachum cicadã noctis appellabat.
Noctis autẽ nomine vel nocturnũ vel
matutinũ tẽpus intelligunt.Hoc enim
poſtremũ ſanctus Dauid huic operi ſe
Pſal. 62. deſtinaſſe teſtatur cùm ait.Sic memor
fui tui ſuper ſtratum meum: in matu-
tinis meditabor in te,&c.

Gemitus & lachrymas piorũ eſſe
Deo gratiſſimas, declarant illa verba
Cant.2. Cant. Vox turturis audita eſt in terra
nr̃a. Turturẽ autẽ gemitũ habere pro
cantu notum eſt.Hinc pro eo ꝙ nos le
Pſal.73. gimus,Ne tradas beſtijs animas cõfitẽ
tes tibi,alij ex Hebræo verterunt, Ne
tradas beſtijs aĩam turturis tuę.Vnde
Pſal.16. Propheta orat:Aurib⁹ percipe lachry
Pſal.118 mas meas.Idẽ quoq; efficit oratio ma
gno affectu effuſa.Vñ eſt illa vox,Cla-
maui in toto corde,exaudi me Domi
ne.Extat huius rei memorabile exem
plũ ac miraculũ ingẽs,quod Auguſti-
nus refert. 22. de ciuitate Dei, cap.8.
Vbi pijs hominib⁹ pro cuiuſdã ęgro-
ti in magno periculo cõſtituti ſanita-
te magno affectu & lachrymis oranti-
bus,idẽ Auguſt. cũ eis orabat dicens:
Dñe,quas pces exaudis,ſi has nõ exau
dis?Horũ ergo precibus ſalus ægroto
reddita eſt. Vide locum. Extat aliud
apud Palladiũ in fine hiſtorię Sãctorũ
vbi Lectorẽ quẽdam vi orationi & la-
chrymarũ falſum crimẽ ſibi à violata
virgine obiectũ, mirabili ratione me-
morat diluiſſe.Quid hic Annę matris
Samuelis,quid Sarrę vxoris Tobię o-
rationẽ referã? Sed horũ exemplorũ
nuſquam non magna copia.

Pſal 95. Pro eo quod nos legimus, Sancti-
monia & magnificentia in.c.e.Hiero-
ny.vertit,Fortitudo & exultatio in ſan
ctuario eius. Sanctuariũ orõnis locus
eſt, orõnis aũt feruidæ comites ſunt,
fortitudo ad labores ꝓpter Deũ ſub-
eũdos, & exultatio in Spiritu ſancto:
quæ duo munera pondus totum vitæ
ſpiritualis inuicto robore ſuſtentant.

Vbi lectio noſtra habet,In quacun Pſal.55.
que die innocauero te,exaudi me, alij
hanc ſententiam præteriti temporis
uerbo efferunt hoc modo:In die quia
inuocaui te, exaudiſti me: multipli-
caſti in anima mea, fortitudinem.
Quibus uerbis orationis virtus & po-
tentia oſtenditur, quæ uix ad Domi-
num effuſa eſt,quando (etiam ſi non
impetret quod petit) pręſenti tñ qua-
dam uirtute mentem roborat & cõ-
firmat: hoc eſt enim multiplicare in
anima uirtutem ſiue fortitudinem:
Deus enim eſt cui nunquam ſine ſpe
miſericordiæ ſupplicatur.

Maximum ſanè precantium ſola-
tium uerba illa eſſe debent, Propè
eſt Dominus omnibus inuocantibus Pſal 144
eum.o.i.e.i.v. Voluntatem timen-
tium ſe faciet, & deprecationẽ eorũ
ex.et.ſ.f.e. Et illa item, Non eſt alia na Deut.14
tio tam grandis,quę habeat Deos ap-
propinquantes ſibi, ſicut Deus noſter
adeſt cunctis obſecrationibus noſtris.
Et illa item, Si manſeritis in me, & Ioan.15.
uerba mea in uobis mãſerint,quodcũ
que.v.p.et.f.v. Quid uerò illa?Omnis Lucæ.11
qui petit accipit, & qui quærit inue-
nit, &c.

Diligenter obſeruanda ſunt nouiſ-
ſima uerba, & ueluti extremum ua-
le, quo dulciſſimum illud epithala-
mium, hoc eſt, nuptiale carmen fini-
tur.Spõſus namque uale dicens Spon Cant.6.
ſæ,ait,Quę habitas in hortis,amici au
ſcultant te, fac me audire uocem tuã.
Quàm multa hortorum nomine in-
telligere licet? Nam triumphantem
Eccleſiam,& militantem, & ſingula-
res Eccleſias, & piorum conuentus,
ac monachorũ cœtus, & ſacras litte-
ras,& doctrinã ſimul & exẽpla Sãcto-
rum, hortorum uel horti nomine nõ
incommodè accipimus. Singuli ue-
rò iuſti uelut huius horti arbores
ſunt: quandoquidem de uno quo-
que eorum dicitur, Et erit tan-
quam lignum quod plantatum eſt ſe-
cus decurſus, &c. In his igitur hortis
pia

pia mens deambulare ſolet, ac illorum fructibus paſci & oblectari. Ab hac igitur hortorum habitatrice vocem Sponſus exigit, eam videlicet de qua antea dixerat, Sonet vox tua in auribus meis. Eſt autem hæc vox humilis confeſſionis, orationis, laudis &
Cant 2. gratiarum actionis: omnes nãque hæ voces Deo gratiſſimæ ſunt. Vt autem attentius ac deuotius hæc Sponſę vox reſonet, addit non modò ſe, ſed amicos etiam, hoc eſt, ſanctos Angelos ſalutis noſtræ cuſtodes ſimul cũ eo auſcultare: qui libenter aſſiſtunt orantibus, eorũq; preces quaſi thus quoddam ſuauiſſimum Deo offerunt. Hic autẽ admonitionẽ extremo loco adiũxit: vt firmius memoriæ Spõſæ hæreret, quod iugiter faciendũ eſſe in Euãgelio docet, cùm ait, Quoniã oportet ſemper orare, & non deficere. Ex qui-
Luc.18. bus verbis, ſummã Dei erga nos bonitatẽ & benignitatẽ agnoſcere licet: q̃ pro maximo obſeq. illud à nobis exigit, vt ab ipſo mĩã, & clariſſima dõa ſine itermiſſione petam⁹. Hęc igĩt diſcẽdẽtis Spõſi poſtrema admonitio fuit.

Gene.4. Enos cœpiſſe dicitur inuocare nomen Domini, vbi initio naſcentis mũdi omnes variarum artium inuẽtores numerantur. Enos tamen velut orationis inuentor inducitur: quaſi ante illud tẽpus mun⁹ hoc parũ apud multos vſitatum fuiſſet. Itaque huic ſcriptura tribuit, quod fuerit orationis ĩuentor: atque vt Abraham pater credentium, ita hic orantium pater dici meritò debet: cuius inſtitutum innumerabiles poſtea monachi & anachoritæ ſectati ſunt: quorum omne opus erat cum mirabili inedia & ſolitudine coniuncta oratio: quæ his duabus alis inſtructa in cœlum euolabat.

Sicut exaltantur cœli à terra, ſic (ait Dominus) exaltatæ ſunt viæ meæ
Eſai.55. à vijs veſtris, &c. Quis unquam hominum meriti & obſequij loco duxit, quod mendicus aliquis eleemoſynam & munera ab eo peteret? Satis enim ad liberalitatis laudem eſt, ſi quod ab homine petitur, gratis donet. Ea tamen bonitas & miſericordia Dei noſtri eſt, ut obſequij loco ducat, quod ab eo gratiam & miſericordiã petas. Hoc enim inſinuare illa Prophetæ uerba uidentur. Quid retribuam Domino, &c. Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Hinc Theologi orationem non modò impetrãdi, ſed etiam promerendi uim habere decernunt. Pſal.115

Magna ſæpe contentione & perſeuerantia in oratione opus eſt: & more Iacob tota nocte cum Deo luctandum, nec ab hac pia lucta ceſſandum, donec optatam à Deo benedictionis gratiam conſequamur. Denique eiuſdem patriarchæ uerba uſurpare licebit, & ſuppliciter ac fidenter ad Dominum dicere: Non dimittam te, niſi benedixeris mihi. Itaque non ſemper ad precationis officium tanquam ad cœleſte epulum atque delicias, ſed tanquam ad luctam & certamen accedendum eſt, in quo, & cum Deo magnis clamorum deſiderijs, & cum ariditate cordis & variarũ curarũ & cogitationũ agminibus decertandum eſt. Gen.32.

Quemadmodum fratres Ioſeph, qui ſibi male conſcij erant, poſt mortem patris, ueniam à fratre defuncti patris nomine petebãt dicentes: Oramus ut ſeruo Dei Patris tuo dimittas iniquitatem hanc: ita nos, quos cõſciẽtiæ reatus accuſat, ueniã à Cœleſti Patre propter Chriſti merita petere debemus. Sicut aũt illa oratio tãtũ apud Ioſeph ualuit, ut illi ẽt lachrymas excuteret: ita hæc oratio q̃ Chriſti meritis innitit̃, Deo Patri gratiſſima, & ad impetrandum potentiſſima eſt. Gen.50.

Piſces qui pinnulas & ſquãmas habẽt, mũdi eſſe per legẽ decernunt. Pinnulis quidẽ ſubſiliũt in aera, & quodãmõ volãt: ſquãmis verò ceu quadã lorica corpora ſua cõtegũt. Quicũq; ergo homines pinnulis orationis ſe ſed ſublimia attollut, & ſquammis, velut quadam Deut.14

quadam lorica ex virtutibus contexta, mentem ſuam muniunt, verè mundi eſſe iudicantur. Vtrunque ergo ad perfectam animæ puritatem requiritur, vt mentem videlicet leuemus in Deum, & virtutibus diligenter ſtudeamus. Non enim omnis qui dicit mihi, Domine Domine, &c.

Exo.32. Cùm populus vitulum fabricauit, iratus Dominus ait ad Moyſen. Dimitte me, vt iraſcat furor meus, &c. Quæ verba maximam viri iuſti laudem, maximamq; deuotæ orationis continet commendationem. Quid enim aut potentius, aut glorioſius, q̃ omnipotentem tenere, & quodámodo ligare, & ſæuientem illius iram vi orationis reprimere? Qui enim ait: Dimitte me, teneri ſe viri iuſti virtute & oratione confitetur.

Nu.22. Quid eſt, quod Balach Rex Moabitarum cùm exercitum ad pugnam inſtruere contra filios Iſrael deberet, hac omiſſa cura ad Balam mittit, vt imprecatoria oratione ſe ab illis defenderet? Huic quæſtioni ſic Origenes reſpondet. Quoniam Moabitarũ Rex audierat populum hunc orationibus vincere, & aduerſus hoſtes non gladio, ſed ore pugnare: ideò ipſe ſimili armorum genere aduerſus eum dimicare volebat. Vt autem ſcias tale aliquid cogitaſſe Regẽ, ex ſcripturæ verbis intellige, quæ ego à magiſtro quodam qui ex Hebræis crediderat, expoſita didici: Scriptũ eſt ergo. Et dixit Moab ad ſeniores Madian. Nunc ablinget Synagoga hæc omnes qui in circuitu noſtro ſunt, ſicut ablingit vitulus herbam campi. Cur, ait, tali vſus eſt exẽplo? Ob hoc ſine dubio, quia vitulus ore abrumpit herbam ex agris, & lingua tanquã falce quæcunque inuenerit ſecat. Ita ergo & populus hic quaſi vitulus lingua & labijs pugnat, & arma habet in uerbis ac precibus. Hactenus verba Origenis.

Meditatio, ſiue conſideratio: contraq; Dei obliuio.

Grego. STude quæſo, & quotidie creatoris tui verba meditare, diſce cor Dei in verbis Dei, vt ad æterna ſuſpires, vt mens tua ad cœleſtia gaudia maioribus deſiderijs accendatur: tantò enim tunc maior ei erit requies, quanto modò ab amore conditoris ſui requies nulla fuerit. Greg. 1 Mor.

Quantò magis homo mala ſua intelligit, tantò amplius ſuſpirat & gemit. Meditatio ſiquidẽ parit ſcientiam, ſcientia compunctionem, compunctio deuotionem, deuotio commendat orationem. Augu. in Medit.

August. Nõ putreſcit cor, ſi leuetur ad Deũ. Frumentum tuum ſi haberes in inferioribus, ne putreſceret, leuares illud ad ſuperiora. Frumento tuo quæris mutare locum, & cor permittis in terra putreſcere? frumentum leuares ad ſuperiora, cor leua in cœlum. Et vnde (inquis) poſſum? qui funes, quæ machinæ, quæ ſcalæ opus ſunt? Gradus affectus eſt, iter tutum volũtas tua eſt: amando aſcendis, negligẽdo deſcendis: ſtans in terra, in cœlo es, ſi Deũ diligis. Idem, ſuper Pſal. 85.

Bernar. Vigilias times, & ieiunium, manuumq; laborem: ſed hæc leuia ſunt meditanti flammas perpetuas. Recordatio deinde tenebrarũ exteriorum facit non horrere ſolitudinem. Si futuram cogitas de verbis otioſis diſcuſſionem, non valde diſplicebit ſilentium. Fletus æternus & ſtridor ille dentium ante cordis oculo reductus, pares tibi reddet & mattam & culcitram. Bernar. in Epiſt.

Primum ipſum fontem ſuum, id eſt, mentem de qua oritur, conſideratio purificat: deinde regit affectus, dirigit actus, corrigit exceſſus, componit mores, vitam honeſtat, & ordinat: poſtremò diuinarum pariter & humanarnm rerum ſcientiam confert. Idem de Conſid.

Redi

Hugo. Redi ad cor tuum,& ſubtiliter diſcute te ipſum: Conſidera vnde venis,quò tendis,quomodò viuis,quid agis,quid admittis, quantum quotidie proficis,vel quātum deficis, quibus cogitationibus magis incurſaris quibus affectibus ſequentius tangeris.Hugo.lib.3.de ani.

Tria ſunt genera meditationum: vnum in creaturis, vnum in ſcripturis, vnum in moribus. Primū ſurgit ex admiratione,ſecundum ex lectione,tertium ex circūſpectione. Admiratio generat quæſtionē, quæſtio inueſtigationem, inueſtigatio inuētionem.Lectio ad cognoſcendam veritatē materiam miniſtrat, meditatio coaptat, oratio ſubleuat,operatio cōponit, & contemplatio in ipſa exultat.Idem in Meditationibus ſuis.

Cogitatio vaga inceſſu ſemper huc & illud diuertit: ſed meditatio deſtinata promotione ſemper in vlteriora tendit:contemplatio autem eſt libera mentis perſpicacia in ſapientiæ ſpeculo cum admiratione ſuſpēſa.Meditationis eſt perſcrutari occulta, contemplatiouis eſt admirari perſpicua.Idem in lib.de arca Myſti.

Sicut nullum eſt momentum,quo homo non vtatur,vel fruatur Dei bonitate & miſericordia:ſic nullum debet eſſe momentum, quo eum præſentem non habeat in memoria.Omne tempus in quo de Deo non cogitas,hoc te computa perdidiſſe.Idem lib.1.de Clauſt.ani.

Iſidor. Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit: quæ enim neſcimus, ex lectione diſcimus, meditatione conſeruamus. Iſidorus de ſummo bono.

Clima. Quidam dum lachrymas profundunt, in illo ipſo beato tempore, ne nihil omnino cogitent,ſibi ipſis vim faciunt. Improbè id quidem: non enim intelligunt, lachrymas abſque cogitatione & intentione animi profuſas, brutæ, non rationabilis naturæ eſſe proprias. Ioannes Climac. de luctu.cap.7.

Cùm in lectulo cubas, ſit tibi ipſe iacentis habitus figura in ſepulchro clauſi,minuſque dormies.Ipſa quoque menſæ delibatio lamentandæ ſortis vermium tibi ortū te admoneat, minuſque delicias requires.Sed ipſo aquæ potu, flammæ illius ſitim ne obliuiſcaris, atque ita vim naturæ omnino facies.Memoria æterni ignis tecum ſingulis noctibus dormiat, tecumque euigilet: neque vnquam pſalmodiæ tempore dominabitur tibi negligentia.Ibidem.

Memoria mortis ſemper tecum quieſcat, tecumque ſimul euigilet, ſolaque ſemper ruminanda oratio Ieſu. Nullum enim adiutorium in ſomno his præſtantius aut efficacius inuenies.Idem Grad.15.

Eſt è ſpiritibus vnus qui præcurſor dicitur:qui nos ex ſomno ſurgentes protinus excipit:primumque noſtrū cogitatum inquinare nititur. Da Domino primitias diei. Erit enim tota eius,qui prius illam occupauerit.Idē Grad. 27.

Videmus planè corporis oculos cùm in fumo remorantur,lachrimas effundere: ſi vero potiantur aere purgato, & florentibus pratis, & hortis virentibus, & fontibus inter amœna fluētibus,& ſaniores eſſe, multoque maiori aciei fulgore rutilare. Talis profectò eſt & mentis oculus: ſi in pratis ſpiritualis paſcatur eloquij, erit tot⁹ ſine dubio purus atque lucidus, & acutiùs cuncta perluſtrans: ſi verò in fumum ſæcularium negotiorum fuerit ingreſſus, & innumera prorſus mala lachrymabitur atque flebit Chryſoſt.ſuper Matth.hom. 2.oper. perfe. Simil. Chryſo.

Miſiſti,inquit,iram tuam,& deuorauit eos terra. Hoc ad verbum de Aegyptijs ī mari ſubmerſis intelligitur. Quod tamen ad terrenos hoīes Origenes trāsfert his verbis: Impios quidem Origen.

quidem hodie deuorat terrã. An nõ tibi videtur terra deuorare illum, qui ſemper terrenos habet actus, qui de terra loquitur, de terra litigat, terram deſiderat, & omnem ſpem ſuam poſuit in terra? qui ad cœlum nõ reſpicit, qui futura non cogitat, qui iudicium Dei non metuit, nec beata eius promiſſa deſiderat, ſed ſemper de præſentibus cogitat? Talem cùm videris, dicito, quia deuorauit eum terra. Hæc Orige.

Cicero. Eſt animorum ingeniorumq; noſtrorum naturale quaſi quoddam pabulum conſideratio contemplatioq; naturæ: doctoque homini & erudito, cogitare eſt uiuere. Cicero lib. 4. Acad. quæſt.

Simil. Vt cùm in Sole ambulamus, etiam ſi aliam ob cauſam ambulemus, fit natura tamen vt coloremur: ſic cùm doctorũ libros ſtudioſius legimus, ſentimus orationem noſtram quaſi colorari. Idem lib. 2. de Orat. Quod autem lectio, idem etiam ac multò magis præſtat aſſidua eorum quæ legimus conſideratio.

COLLE ¶ Non ſine magna admiratione cernimus pullos omnes matres ſuas quocunque perrexerint ſequi, nec ab earum latere diuelli. Quod videre eſt in agnis, hœdis, & equarum gallinarumque pullis, &c. Si ergo Deus multò magis pater noſter eſt, qui ſolus animam creauit, corpus verò (matre dormiente) mirabiliter in utero formauit, quomodo non illi ſemper adhæreſcimus? quomodo tandiu ab illo animo & cogitatione ſeparamur?

Præcipuum ſerui Dei ſtudium eſſe debet, vt (quatenus fieri poſſit) nunquã à Dei præſentia oculos auertat. Quod ſanctus ille rex præcipuè intẽdere curabat, cum diceret: Quæſiui vultum tuum, vultum tuum Domine requiram. Et, Meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper. Et, Proponebam Dominum in conſpectu meo ſemper. Hac ratione charitatis feruor & deuotio, meditationũ igniculis coaleſcit: & homo ſemper ad omnem Diaboli incurſum munitus atque paratus eſt.

Pſal. 26. Pſal. 18. Pſal 15.

Sicut Pharaonis intentio erat, vt filij Iſrael aut ſemper in Aegypto manerent, aut certè non procul ab Aegypto recederent: ita contrà voluntas Dei noſtri eſt, vel vt ſemper in eo per actualem amorem & memoriã maneamus, vel certè non procul ab hoc ſtudio recedamus: vt facilè unde digreſſi ſumus redire poſſimus: Sic ſacra illa Ezechielis animalia ibant, & reuertebantur in ſimilitudinem fulguris coruſcantis: hoc eſt maxima celeritate à ſtudio piæ actionis, ad diuinæ contemplationis exercitium reuertebantur. Ezech. 1.

Sicut fulua cera ad Solis radios diu expoſita, candida fit, & quò diutius ſub Sole manet, eò fit candidior: ita anima noſtra radijs iuſtitiæ Solis expoſita (quod quidem fit per eleuationem mentis in Deum) purior in dies efficit. Hinc Eccleſiaſt. ait: Qui timent Deum præparabunt corda ſua, & in conſpectu eius animas ſuas ſanctificabunt. Simil. Eccl. 24.

Beneficiorum ac operum Domini conſideratio, magnopere homines in officio cõtinet. Hæc enim meditatio efficit, vt neque præterita illi prætereant, neque futura abſint, cùm vtraque ante mentis oculos tanquã præſentia ponat. Itaque ad illam pertinet, quod in Eſdra legimus, Reuoca diem præteritum, metire ventum, & ignem pondera. Quæ omnia meditatio efficit, quæ præterita Dei beneficia in memoriam reducit: quæ vitæ noſtræ breuitatem (quæ inſtar venti eſt) metitur, & intolerandum gehennæ ignem aſſidua cogitatione ponderat. Harum verò rerum conſideratio mentes noſtras magnopere ad

ad virtutem acuit.

'Si quis tecum pactum iniret, vt quandiu ipſe te beneficijs proſequeretur, tu illius memorem animum gereres: an non libenter hanc conditionem acciperes? At Deus perpetuo tibi benefacit, cùm te in eſſe conſeruat,
Acto.17. & neceſſaria vitæ ſubminiſtritat. In ipſo quippe viuimus, mouemur, & ſumus. Cur ergo non ſemper illum in mente habeas? imo verò cur illius perpetuo obliuiſceris, ſine quo non eſſes? Quo enim temporis momento à te oculos diuelleret, in nihilum proti-
Simil. nus redires. Sicut enim hominis imago qui faciem ſuam in ſpeculo cōſpicit, protinus aboletur, vbi is ſe ſe ab eo auertit: ita ſi rerum conſeruator Dominus, reſpicere nos deſineret, in nihilum prorſus vnde facti ſumus rediremus. Quo circa ſicut Deus tibi ſemper adeſt, ita tu operam dare debens, vt illi ſemper animo præſens ſis.

Quemadmodum ad naturalem vitam degendam, non ſola ſufficit ratio, ſed affectus etiam neceſſariò dati ſunt quibus ſalutaria appeteremus, & noxia fugeremus, ita ad ſpiritualem vitam degendam, non ſufficit lumen intellectus, quod à fide & doctrina proficiſcitur, niſi adſit etiam charitas, cæterique Spirituales affectus, qui vi ſua nos ad ſpiritualia & diuina quodammodo impellant. Hos autem affectus oratio & diuinarum rerum meditatio mouere ſolet: quæ pro rerum varietate quas animo voluit, modò amoris, modò timoris, modò ſpiritualis lætitiæ motus in anima excitat.

Orationis & meditationis aſſiduæ vtilitas hoc argumento colligi poteſt. Inter ſpiritus & carnis affectus hoc diſcrimē eſt: quòd carnales affectus valde diuturni ſunt, & imis frequenter medullis infixi hęrent, vt diuitiarum, aut honoris cupiditas, turpis amor, inueteratum odiū: quod vix à ſe multi hominum excutere perfecte poſſunt. At ſpirituales affectus in carnalibus pręſertim hominibus (qui frequēter ſacris concionibus excitātur) parū durabiles ſunt: vix dū enim finita concione velut fumus euaneſcunt. Quare neceſſe eſt, vt eos quotidiano orationis & meditationis ſtudio inſtauremus, quò diuturniores & ſtabiliores ſint. Ab his namque vita ſpiritualis miro modo iuuatur: quandoquidē hoc in nobis affectus ſint, quod in auibus alæ, quodque in cæteris animantibus pedes. Hinc illud Auguſti. Pondus meum, amor meus: quocunque feror, amore feror. In cuius rei typum, ſacerdotes quotidie in altari Domini ligna ſubijcere præcipiebātur, quò ignis ille perpetuus eſſet. Quamobrē ad hoc ſtudium concionatores populum frequenter adhortari debent: ſi quos dicendo affectus excitauerunt, ſtabiles eſſe velint: ne de illis dicatur:
Qui merces congregauit, miſit eas in ſacculum pertuſum. Agga.1.

Præcipuum piorum ſtudium eſſe debet, opera Dei, quæ continuè à diuina prouidētia gerūtur in bonis tuēdis & improbis vlciſcendis meditari. Hoc Propheta præſtabat cùm ait. Et meditabor in omnibus operibus tuis & in adinuentionibus tuis exercebor.
Rurſumque: Memor fui operum Do Pſal.76.
mini, quia memor ero ab initio mirabilium tuorum. Et iterum, Iuſtus pe- Eſai.12.
rijt, quia non eſt qui recogitet in corde ſuo: & viri miſericordiæ colliguntur, &c. Quid verò aliud ſunt threni Hieremiæ, niſi conſiderationes & grauiſſimæ ſententiæ, quas is ex illa Hieroſolymitana vaſtatione eliciebat vbi de diuina ſeueritate, de malitia peccati, de obduratione hominum, de negligentia paſtorum, de odio Dei aduerſus impium, & impietatem eius mirificè philoſophatur? Hoc exemplum Chriſtianus homo ſequi deberet, ne in magno hui⁹ mūdi uelut theatro (in quo tam multa quotidie opera a diuina prouidentia fiunt) tanquam lapis ſuper lapidem ſedeat.

Sicut

Sicut calor in aqua, non ab aquæ natura, ſed vel à Sole vel ab igne eſt (quo fit vt ab igne vel Solis ardore ſeparata, naturæ ſuæ protinus reddatur) ita planè deuotio (vt Diuus Thomas ait) ex diuinarum rerum meditatione & contemplatione procedit: quibus ſublatis feruor ille deuotionis paulatim repeſcit. Quare qui feruorem hunc perpetuum eſſe cupit, à Deo (qui ignis conſumens eſt) recedere non debet. Si uerò recedat, non magis mirum eſt, ſi is feruor ſpiritus immutatur, quam aquæ calor, ubi ab ignis conſortio ſeparatur.

Cùm duplices in anima potentiæ ſint, cognitiuæ videlicet & affectiuæ: cognitiuæ quidem ſunt veluti animę fores, affectiuę autem velut centrũ, & interior animæ fundus. Quo fit, vt neque bonarum neque malarum rerum cognitio, hominem aut meliorem aut deteriorem reddat: amor autem & affectio vtrumque habet. Quamobrem dãda nobis opera eſt, vt in meditatione noſtra, amoris & deuotionis ignis exardeſcat: quo ipſe animæ noſtræ fundus, cęleſti luce atque calore compleatur. Vt enim ſpeculariua & nuda malarum rerum cognitio non perinde nocet, ita neque bonarum multum iuuat, quanuis ſua etiam vtilitate non careat.

Ariſtoteles in Meteoris mundum hunc inferiorem ſuperiori coniunctum eſſe oportere teſtatur, quò videlicet cœleſtes influxus, aſtrorumque virtutes huic inferiori communicari poſſint. Ad hũc ergo modum danda nobis opera eſt, vt ſpiritus noſter ſpiritui diuino per continuum amorem & contemplationem coniungatur, vt hoc modo ſpirituales influxus diuinæque lucis radij ad eum pertingere poſſint, quibus mens noſtra fœcundata fructus proferat æternæ uitæ. Prętereà, ſicut corpus animę, rami arboris trunco, & ſolares radij Soli vniti eſſe debent, ut ab illis virtutem trahant: ita vir pius conari toto ſtudio debet, vt nõ modò per habitualem charitatem, ſed etiã per actu lem eleuationem mentis in Deum illi vniatur, ut eius lucem & ſplendorem continuò diuinę mentis influxu participet. Ad hoc autẽ nos Propheta vocat, cum ait. Accedite ad eum & illuminamini, &c.

Res omnes tunc optimè in ſuo eſſe conſeruantur, cùm ijs cauſis vniuntur, à quibus exiſtendi initium acceperunt. Hinc piſcis gaudet in aqua, Pſal.33.
planta immobilis manet in terra, pulli ſiue auium ſiue ferarum lateribus ſemper matrum hęrent, ipſaſq; quocunque ierint, ſequuntur. Si igitur mens hominis à Deo eſt, illi uniatur, illi hęreat, & in illo ſemper manere ſatagat, ut ab eo perficiatur in eſſe, à quo exiſtendi initium accepit. Hoc ſancti Anachoritę potiſſimum prę ſtiterunt, qui turbis urbium derelictis, ſquallentis eremi incultas ſolitudines petierunt, ut nulla re terrena impediri poſſent, quo minus dies noctesque unum Deum aſpicerent, & in uno eo intentos ſemper oculos mentis haberent.

Niſi quòd lex tua meditatio mea eſt, &c. Iuuat ergo diuinę legis meditatio ad laborum patientiam. Qua de re uide Ambroſ. ſuper Beati im- Pſal.118.
maculati.

Officium uiri iuſti eſſe deſcribitur, meditari in lege Domini die ac nocte. Ad hoc nos ſtudium uehementer Salomon in Prouerb. hortatur his Prou.6.
memorabilibus uerbis. Conſerua fili mi pcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuę: liga eam ĩ corde tuo iugiter, & circunda gutturi tuo. Cùm ambulaueris, gradiantur tecum: cùm dormieris, cuſtodiãt te, & euigilans loquere cum eis: quia mandatum lucerna eſt, & lex lux, & via uitę, increpatio diſciplinę. Similem ſententiam atque commẽdatione nem non minus certè notandã Deuter.6.

ter.6.& 11. leges. Eruntque verba mea hæc, &c.

Hac de cauſa exiſtimo piam & religioſam mentē toties in Canti. Sponſam appellari: quia quemadmodum Sponſa dum adhuc recentis coniugij amore feruet, nihil agit, nihil cogitat, nihil niſi Sponſum ſuum loquitur: & vix ab eo mentis oculos diuellit: ita planè ſpiritualis Christi Sponſa erga illum affecta eſſe debet, vt videlicet rerum omnium atque ſui ipſius quodammodo oblita, in illum per continuam cogitationem & amorem tranſeat. Itaque ſicut poma diu multumque ſaccharo aut melle decocta, vix proprij ſaporis aliquid retinent, ſed ſolius ſacchari dulcorē referunt, ſic nimirum talis anima diuinarum rerum ſtudio & contemplationi addicta eſſe deberet, vt vix in ea (quantum humanæ fragilitati concedi poteſt) veteris hominis priſtinique ſaporis quicquam reſideret, ſed ſolius Chriſti imaginem ita referret, vt iam cum Apoſtolo dicere poſſit. Viuo ego, iam nō ego, v.v.i.m.C. Hoc eſt autem verum holocauſtum fieri, & beatorum in hoc mortali corpore vitam imitari, qui iam in Deum quodammodo tranſierunt, in quibus quod mortale erat, à vita abſorptum eſt. Hoc autem modo videtur mihi ille vixiſſe, de quo ſcriptū eſt: Cum Deo ambulauit, & fecit omnia quæ præcepit ei Deus: & non apparuit, quia tulit illum Deus.

Simil.

Galat. 2.

Gene. 6.

Improborum hominum eſt, diuina omnia obliuiſci. Hi enim habitare dicuntur in terra obliuionis. Hinc illud Salomonis. Viri mali non cogitant iudicium: qui autem inquirunt Dominum, animaduertunt omnia. Ex hac autem obliuione tot vitiorū monſtra oriuntur. Vnde eſt illud. Nō eſt Deus in conſpectu eius, inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore.

Pro. 28.

Pſal. 6.

Quòd meditatio diuinæ legis non ſolùm pariat ſapientiam, ſed etiam promereatur, declarant illa Eccleſiaſt. verba. Cogitatum tuum habe in præceptis altiſſimi, & in mandatis eius maximè aſſiduus eſto: & ipſe dabit tibi cor, & concupiſcentia ſapientiæ dabitur tibi. Dare autem cor, eſt, diuinæ legis ac diuinorum operum intelligentiam præbere, qua improbi carent: iuxta illud: Neſcierunt, nec intellexerunt: in tenebris ambulant. Item, Factus eſt Effraim quaſi columba ſeducta, non habens cor: quæ videlicet appoſita eſca ſeducitur, nec poſitum ante oculos laqueum animaduertit.

Eccl. 6.

Pſal. 81.

Oſeæ 7.

Meditationis & ſapientiæ ſtudium deſcribit Eccleſ. cap. 14. vbi ait: Beatus vir qui in ſapientia morabitur, & qui in iuſtitia ſua meditabitur, & in ſenſu ſuo cogitabit circunſpectionē Dei: Qui excogitat uias illius in corde ſuo, & in abſconſis ſuis intelligens: Vadens poſt illam, quaſi inueſtigator, & cætera quę ſequuntur. In quibus hoc inueſtigatoris nomen ſuam emphaſim habet. Deſignat enī ſtudium animi cupide & ſolicitē pretioſum aliquid inquirentis, nec vllo modo, niſi re inuenta quieſcentis. Hoc enim ſtudio charitas & ſapientia quærenda eſt.

Studium ſcripturarum ac diuinæ legis meditationem commendat Eccleſiaſt. 39. his verbis. Sapientiam omnium antiquorum exquirit ſapiens, & in Prophetis vacabit. Occulta parabolarum exquiret, & in abſconditis parabolarum conuerſabitur. Mire autem verbo conuerſandi, ſtudium, animum, cogitationes, & mores ſpiritualis uiri deſcripſit: quādo is videlicet nihil aliud verſat ac voluit, quàm diuinæ legis meditationem: cuius omnis conuerſatio cū Apoſtolis & Prophetis eſt, & omnis enarratio in præceptis altiſſimi. Ad quod etiam pertinet quod mox ſequitur, Cor ſuum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum qui fe-

Eccl. 14.

cit

cit illum: & in conſpectu altiſſimi deprecabitur. Huius autem ſtudij fructum declarat protinus cùm ait:
Eccl 14. Si enim Dominus magnus voluerit, ſpiritu ſapientiæ adimplebit illum: & ipſe tanquam imbres mittet eloquia ſapientiæ, &c.

Conſiderationis defectum multorum malorum cauſam eſſe, declarāt
Pſal.27. illa Prophetæ verba, Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum eius deſtrues illos, & non ædificabis eos. Cui ſimile eſt &
Hier.12. illud Hieremiæ: Deſolatione deſolata eſt omnis terra, eo quòd nullus ſit,
Hier.5. qui recogitet corde. Item illud, Audi popule ſtulte, qui no habes cor: quod videlicet opera Domini contempletur. Sed qua de cauſa amiſit cor? Nimirum, quia, vt in Oſea ſcri-
Oſeæ 4. ptum eſt, Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor. Vnde eſt &
Iſa.5. illud. Cithara, & lyra, & vinum in conuiuijs veſtris, & opus Domini nō reſpicitis, nec opera manuum eius conſideratis.

Meditationis tempus, materia, &
Pſal.66. ſcopus deſcribitur Pſal.66. Ait enim Propheta: Cogitaui dies antiquos, & annos ęternos in mente habui: & meditatus ſum nocte cū corde meo: & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum. Quę Hieronymus ſic vertit: Recogitabam dies antiquos, annos ſeculorum: Recordabar pſalmorum meorum in nocte: cum corde meo loquebar: & ſcopebā ſpiritum meū. Huc enim omnis oratio & meditatio noſtra tendere debet, vt cordis puritatem & innocentiam conſequamur.

De myſticis illis animalibus Eze-
Ezec.1. chiel ait, quòd facies eorum & pennę deſuper extentę eſſent. Facies, quę pręcipua corporis noſtri pars, magiſque cōſpicua eſt, operis noſtri intentionem: pennę verò mentis eleuationem deſignant. Hoc ergo in ſanctis viris pręcipuum eſſe debet, quòd omnis eorum intentio, omnis cogitatio ab infimis rebus abducta, ad cęleſtia feratur: ita vt in operibus ſuis nihil aliud quàm placere Deo intendant: in cogitationibus uerò nihil aliud iuuet eos cogitare niſi Deum.

Ex alis, quas myſtica illa Ezechielis animalia habebant, duabus uolabant, & duabus corpora ſua tegebāt. Quid hoc nobis innuit? Sunt qui cogitationum ſuarum pennis ita ad ſublimia eleuentur, vt moralis uitę virtutes (quibus in conuictu hominum utendum eſt) penè obliuiſcantur. Sciant ergo tales, ita cogitationū ſanctarum ſtudium partiri debere, vt alię ad cœleſtia contemplanda, alię ad mores caſtè integræque formandos referantur: quo uidelicet ita cœleſtibus rebus, quibus Deo uacant, intendant, vt curam ſui, & uitę moderationem non abijciant, ſed ſimili ſtudio & ardore amplectantur.

Diuinorum operum cōſiderationem commendat Moſes Deuter.4. his uerbis: Ne obliuiſcaris uerborū, quę uiderunt oculi tui, & ne excidāt de corde tuo omnibus diebus vitę tuę: Docebis ea filios ac nepotes tuos. Et infra: Et recordaberis cuncti itineris per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis. Quo uerbo ſanctus uir perceptorum in eo itinere beneficiorum memoriam & aſſiduam meditationem commendat.

Affectus & propenſiones animę à philoſophis rerum gerendarum ſtimuli, ac ueluti calcaria eſſe perhibentur. Vnde non animalia modo (quę ratione carent) ſed plerique etiam hominum affectuum impetum ſequuntur. Sunt autem duplices affectus, alij qui ex corrupta natura vel cupiditate, alij qui à charitate & gratia oriuntur. Cęterùm in ſtatu naturę integrę illi deerant, iſti aderant: modò uerò in natura lapſa iſti deſūt, illi inſunt. Vt amiſſos igitur eos (ſine

quibus

quibus ſpiritualis vita conſtare non poteſt) reuocemus, neceſſaria eſt primùm gratia, quæ naturam ſanet, deinde pia conſideratio, quæ rerum diuinarum dignitate ante mẽtis oculos poſite, torpentes excitet affectus, & ad diuina erigat.

Contemplatio, vita actiua, & contemplatiua.

Gregor. MArthæ cura non reprahenditur, Mariæ verò etiam laudatur: quia magna ſunt actiuæ vitæ merita, ſed contemplatiuæ potiora. Vnde nec auferri vnquam Mariæ pars dicitur: quia actiuę vitę opera, cum corpore tranſeunt, contemplatiuę autem gaudia melius ex fine conualeſcunt. Greg. in mor.

Cum contemplationis arcem aliqui tenere deſiderant, prius ſe in campo per exercitium operis probent: vt ſolicitè ſciant, ſi nulla iam mala proximis irrogant, ſi irrogata a proximis æquaminiter portant: ſi obiectis bonis temporalibus, nequaquã mens lętitia ſoluitur, ſi ſubtractis non nimio mœrore ſauciatur: ac deinde perpendant, ſi cùm ad ſemetipſos introrſus redeunt, in eo quod ſpiritualia rimantur, nequaquam ſecũ rerum corporalium vmbras trahunt, vel forte tactas manu diſcretionis abigunt. Greg. 6. mor.

Contẽplatio nos quaſi ab hoc mũdo mortuos ſepelit: quia à terrenis de ſiderijs ſuſceptos in intimis abſcõdit. Greg. moral. lib. 6. c. 24.

Non eſt perfectus prędicator, qui vel propter contemplationis ſtudia operanda negligit, vel propter operationis inſtantiam contemplanda poſtponit. Ideò Dominus die operatur miracula, nocte pernoctat in oratione: docens prędicatores, vt quieti contemplantes ſorbeant, quod erga proximos occupati refundant. Greg. vbi ſup. c. 35.

Quidam in ipſa vocatione laboris grauius laborant: quia tanto deteriores cordis tumultus tolerant, quanto eis licentius ad cogitationes vacat. Greg. vbi ſupra.

Gregor. ſuper illud Ezec. 1. Similitudo manus hominis ſubtus pennas eorum erat, ſic ait: Quid per pennas animalium, niſi cõtemplationes poſſumus ſentire ſanctorum, quibus ad ſumma tranſuolãt, & terrena deſerentes ſeſe cœleſtibus librant? Quid per manus, niſi operationes accipimus? Quia cum in proximi amore ſe dilatant, bona quę preualent, etiã corporaliter adminiſtrant? ſed manus eorum ſub pennis ſunt, quia actionis ſuę opera virtute contemplationis vincunt.

Super illud Iob: Elegit ſuſpendium &c. Suſpendium animę elegit, & mortẽ oſſium, quia dũ mentis intentio ad alta ſe ſubleuat, omnem in ſe fortitudinem vitæ exterioris necat. Gregor. ubi ſup. lib. 8. cap. 18.

Contemplationem non perdit, qui eam dum perdit, inquirit. Greg. lib. 10. c. 19

Quidam ſancti temporalia interdum gubernant, ſed vacant intrinſecus, cùm exterius occupantur: & per amorem Deum intus ſolum deſiderãt, per timorem autem humiliter explent ſuum munus: cedunt Deo quem diligunt, hinc diligunt, hinc ſeruiunt: extra perſtrepunt occupationes, intus in amore pacatiſſima quies tenetur: Sicut enim vigor mentis frẽnat motus carnis: ſic tumultus occupationis bene regit amor quietis. Poſſunt enim quieto animo exteriora miniſtrari, ſi peruerſo nõ appetunt: ideò ſancti interdũ tenẽt quod fugiũt, exercent quod vitant. Greg. 18. mor. c. 29. Mora'

Sancti etiam ſi terrenis deſeruire cogantur, ſtudioſe ad cordis ſecreta refugiunt: & legem quaſi in monte per-

te percipiunt, dum in contemplationis vertice diuinam voluntatem perſcrutantur. Vnde eſt illud, In mõte ſaluum te fac, &c Quare Moyſes ingreſſus tabernaculum, Dominum conſulebat: Ibi Dominus conſulitur, & quod agẽdum eſt publice, intus ſilenter auditur. Gregor. 2. moral. cap. 23.

Prius purgemus lugendo quod fecimus, & poſtea contemplemur gaudendo quod quæramus: Purgata enim mens ſuperno lumine illuſtratur: per quod in gaudio ſecuritatis abſorbetur. Ibi mens ſuperno rore aſpergitur, contemplaturque ſe non ſufficere ad id, ad quod rapta eſt: & veritatem ſentiendo videt, quod nõ videt quantum ſit: tanto enim ei magis appropinquat, quantò exiſtimat ſe longius eſſe: quam niſi cõſpiceret, nequaquam eam ſe conſpicere non poſſe ſentiret Greg. in li. 24. mor. c. 6.

Ad Dei viſionem tendimus, ſi eũ in his quę fecit miramur: atque ideo per exteriora ad interiora perducimur. Gregor. 26. mor. cap. 8. Ibi multa de hac re.

In ipſis iiſdem Deum inuenit anima, per quæ eum reliquit: per ea reuocatur, per quæ cecidit. Ibi enim ſurgimus, vbi cecideramus. Grego. vbi ſup. Ibidem etiã multa de hac re.

August. Volitanti ad te animæ multa ſunt, quæ obſtrepunt, iuſſu tuo Domine conticeſcant mihi omnia. Ipſa ſibi anima mea ſileat, omnia pertranſeat, omnia quæ creata ſunt, tranſcendat à ſe, & perueniat ad te, atque in te ſolo creatore omnium oculos fidei figat: tibi inhiet, tibi intendat, te mediretur, te contempletur, te ſibi ante oculos ponat, te ſub corde reuoluat verum & ſummum bonum, & gaudium ſine fine manſurum. Multæ denique ſunt contemplationes, quibus anima deuota tibi mirabiliter paſcitur, ſed in nulla earum ita delectatur & requieſcit anima mea ſicut in te, & quando te ſolum cogitat, & contemplatur. Auguſt. in Medita.

Spiritualis homo omnia iudicat, quia ſuper omnia eſt, quando cum Deo eſt: Cum illo eſt autem quando puriſſimè intelligit, & tota charitate quod intelligit, diligit. Idem de ver. relig.

Ex tribus illis vitæ generibus, ſcilicet otioſo, actuoſo, & ex vtroque compoſito, quamuis ſalua fide quiſque poſſit in quolibet eorum vitam ducere, & ad ſempiterna præmia peruenire, intereſt tamen quid amore teneat veritatis, quid officio charitatis impendat. Neque ſic eſſe debet vnuſquiſque otioſus, vt in eodẽ otio vtilitatem non cogitet proximi: neque ſic actuoſus, vt contemplationem non requirat Dei. Idem de Ciuitate Dei.

Otium ſanctum quęrit charitas veritatis, negotium iuſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis: quam ſarcinam ſi nullus imponit, percipiendæ ac intuendæ vacandum eſt veritati. Idem ibidem.

Anima noſtra ſicut aquila alta petat, ſuper nubes volet, renouatis ſplẽdeſcat exuuiis, cęlo volatus ſuos inferat, vbi in laqueos incidere non poſſit. Ambro. Ambro.

Contemplationis ſpecies quatuor ſunt. Prima & maxima contemplatio eſt, admiratio diuinæ maieſtatis: Bernar. hæc requirit cor purgatũ, vt à vitiis liberum, atque exoneratum peccatis facilè ad ſuperna leuetur: interdum quoque per aliquas morulas ſtupore & extaſi ſuſpenſum teneat admirantem. Secunda autem neceſſaria eſt huic: eſt enim intuẽs iudicia Dei: quò ſanè pauido aſpectu dum vehementius cõcutit intuentem, fugat vitia, fundat virtutes, initiat ſapientiam, humilitatem ſeruat: Virtutum ſiquidem bonum quoddam & ſtabile fundamentum eſt humilitas: nempe ſi nutat illa, virtutum non niſi

niſi ruina eſt. Tertia contemplatio occuparur vel potius otiatur circa memoriam beneficiorum, & ne dimittar ingrarum, ſolicitat amantem ad amorem benefactoris. De talibus, dicit Propheta: Memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabunt, & iuſtitia tua exultabunt. Quarta quæ retrò ſunt obliuiſcens, in ſola requieſcit expectatione promiſſorum: quæ cùm ſit meditatio æternitatis (ſiquidem quæ promittuntur æterna ſunt) longanimitati animi & perſeuerantiæ dat vigorem. Puto iam facilè eſt, quatuor noſtra hęc illis quatuor Apoſtoli aſſignare: dum longitudinem, comprehendit meditatio promiſſorum: latitudiné, recordatio beneficiorum: ſublimitatem, contemplatio maieſtatis: profundum, inſpectio iudiciorum. Ber. de conſider.

Pſal.143.

Si quem fortè noſtrum aliqua hora ſic rapi, & ſic abſcondi contigerit, vt minimè auocet aut perturbet vel ſenſus egens, vel cura pungens, vel culpa mordens, vel certè (ea quę difficilius amouentur) irruentia imaginationum corporearum phantaſmata: poterit quidem hic (cum ad nos redierit) gloriari & dicere: Introduxit me Rex in cubiculum ſuum. Idē ſuper Cant.

Cant.1.

Aliter ſanè afficitur mens fructificans verbo, aliter fruens verbo: illic ſolicitat neceſſitas proximi, hic inuitat ſuauitas verbi: & quidem læta in prole mater, ſed in amplexibus Spōſa lętior: chara pignora filiorum, ſed oſcula plus delectant. Idē ſuper Cāt.

Bonum acquirit gradum, qui bene miniſtrauerit proximo: fortè meliorem, qui bene vacauerit Deo: optimum autē, qui perfectus eſt in vtroque. Idem in ſermo.

Optimam partem elegit ſibi Maria, licet non minoris fortaſſe meriti ſit apud Deum humilis conuerſatio Marthæ: ſed de electione Mariæ laudatur: quoniam illa quidem omnino quantum ad nos ſpectat, nobis eligenda: hæc vero ſi iniungitur, patienter eſt toleranda. Idem ibidem.

Abſit, vt qui Deo vacat, ad tumultuoſam aſpiret fratrum officialium vitam. Ibidem.

Noli nimis inſiſtere oculis contemplationis: quia meliora ſunt vbera prædicationis: Nam etſi Rachel formoſior, Lia tamen fœcundior eſt. Idem ſuper Cant. ſer. 9.

Bono opere peracto, ſecurius & facilius in contemplationis dormitur. Idem.

Actiua vita mundanis bene vtitur contemplatiua mundo renuncians, ſoli Deo uiuere delectatur. Iſidor. de ſum. bon. Iſidor.

Super pſal. Fac cum ſeuo tuo, &c. Iuſtum eſt, vt iugiter rogetur, qui ſi nō petatur, offenditur. Caſſiodorus. Caſſio.

Qui diligēter inſpicere velit quid antiqui propter amorem ſapientiæ pertulerint, quàm memoranda poſteris virtutis ſuæ monumenta reliquerint: quamlibet ſuam diligentiā inferiorem eſſe videbit. Alij proiecerunt diuitias: alij accepus iniurijs gaudebant: alij pęnas ſpreuerūt: alij contubernia hominum deſerentes, vltimos receſſus & ſecreta eremi penetrantes, ſe ſoli philoſophiæ dedicabant: vt quantum mente & intelgentia à cæteris differrent, in ipſa locorum diſtantia demonſtrarent: ne vna teneret habitatio quos non eadem ſociebat intentio. Cuidam Philoſopho referebat quidam dicens: Nunquid non vides quomodo te derident homines? Et ille: Ipſi me (inquit) derident, & eos aſini. Cogita ſi potes quanti æſtimauerit laudari ab ijs, à quibus nec vituperari timuit? Quid ergo nos propter diuinorum contemplationē facere per eſt? Hugo de Sancto Victo. lib. 3. Didaſc. Hugo.

Abs te ipſo atque ab omnibus pu-

V 2 re

Diony. rè abſcedendo, ad diuinæ caliginis radium ſublatis omnibus,& abſolutus ex omnibus euolabis. Diony. de Myſt.cap. 1.

Moſes Exod.19. primùm vt mundetur, admonetur: deinde vt ſeparetur ab immundis: deinde ſegregatur à turbis: ita contendit ad ſummitatem montis, vbi nõ Deum videt, ſed locum in quo ſtetit. Idem ibidem.

Creata omnia linquens contemplator, ingreditur ignorationis myſticam caliginem: eò quòd nihil cognoſcit, ſupra ſenſum mentemque cognoſcens. Idem ibidem.

Simil. Ad hanc lucidam caliginem admitti oramus, vbi non videre,& non ſcire, eſt veraciter videre & ſcire, & eum, qui eſt ſuper omnia, ex omniũ ablatione celebrare, ſicut imago pulchra in ligno aut lapide formata, per ablationem fit. Idem ibidẽ.ca.2.

Quanto ad altiora contendimus, tanto ipſo contuitu intelligibilium verba contrahi neceſſe eſt: ſicut contra deſcendentes, pro quantitate deſcenſus ad congruam latitudinem oratio extenditur: poſt aſcenſum autem oratio obmuteſcit. Idem vbi ſupra cap.3.

Nazian. Gregor. Nazianzen. contemplatiuæ vitæ amorem ductus, ſe Epiſcopi munus refugiſſe in Apologetico ſuo. 1. docet his verbis: Cùm tranquillæ vitæ, atque ab hominum frequentia ſemotæ, amore flagrarem, non tuli me imperioſè cogi, atque in medios tumultus contrudi, ab hacque vita perinde atque ab aſylo quodam per vim auelli. Nihil enim mihi fortunatius eo homine eſſe videbatur, qui clauſis compreſſiſque corporis ſenſibus, atque, extra carnem mundumque poſitus, in ſeque collectus (nec niſi ſumma neceſſitate impellente, quidquam humanarum rerum attingens, atque ſecum in ſe & cũ Deo colloquens ſuperiorem rebus in aſpectum cadentibus vitam agit: diuinaſq; ſpecies & imagines puras ſemper, nec vllis terrenis & errabundis formis permixtas in ſeipſo circunfert, ac Dei rerumque diuinarum purum omnino ſpeculũ eſt, indieſque efficitur, lucique lucem, obſcuriori videlicet clariorem adiungit, ac iam futuri æui bono fruitur, & cum Angelis verſatur, & licet adhuc in terris agens, terram deſerit, atque à ſpiritu in cœlo collocatur. Si quis veſtrum hoc amore correptus tenetur, quid dicam intelligit, atque affectui ei, in quem tum incidit, facilè ignoſcet.

Omnia aliorum cauſa generata; vt fructus atque fruges quas terra gignit animantium cauſa: animãtes autem hominum; vt equum vehendi cauſa, arandi bouem, venandi & cuſtodiendi canem: ipſe autem homo ortus eſt ad mundum contemplandum & imitandum. Idem. 1. de nat. Deo. Cicero.

Vt ad curſum equus, ad aradandum bos, ad indagandum canis: ſic homo ad duas, intelligendum & agendum natus eſt, tanquam mortalis Deus. Cicer. de finib.

Cùm animis cognitis perceptiſque virtutibus à corporis obſequio indulgentia diſceſſerit, voluptatem que ſicut labem aliquam decoris oppreſſerit, omnem mortis doloriſque timorem effugerit, quid eo dici aut cogitari poterit beatius? Idemque cùm cœlum, terras, maria rerumque omnium naturam perſpexerit, eaq; vnde generata, quo recurrant, quando, quomodo obitura, quid in his mortale & caducũ, quid diuinum & æternum ſit viderit: ipſumque ea moderantẽ & regentẽ penè prehenderit: ſeſeque non vnis circundatũ mœnibus, popularẽ alicuius definiti loci, ſed ciuem totius mũdi, quaſi vnius orbis agnouerit: in hac ille magnificentia rerum, atque in hoc conſpectu & cognitione naturæ

Dij immortales, quàm ſe ipſe noſcet (quod Apollo pcepit Pythi⁹) quàm contemnet? quàm deſpiciet? quam pro nihilo putabit ea, quæ uulgò ducuntur ampliſſima? Idem .1. de legibus.

Videetiam multa & ea quidē præclara apud Senecam in Collectaneis noſtris, in uerbo, Contemplatio naturæ.

COLLE. ¶ Qui diuiuarum rerum contemplationi addicti & quaſi conſecrati ſunt, externis occupationibus (niſi cùm charitatis aut obedientiæ neceſſitas urget) uelut ſale uti debet, cuius modica potio cibos condit, magna uerò, inſipidos reddit. Immodicis enim occupationibus obruitur animus, & à ſtatu ſuo depellitur. Vnde Dominus, Martha, Martha, ſolicita es, &c.

Sunt in artibus ſumma quædam ac difficilia, quæ niſi maxima cura & attentione perfici non poſſunt. At in uſu uirtutum magnum quiddam & arduum eſt, mētem ab omnibus terrenis curis abductam in Deum attolere: quem ſolum intellectus noſtri apex attingit: quò cum peruenerit, mutato nomine, nō tam intellectus, quàm intelligentia nuncupatur. Ad hunc autem altiſſimum aſcenſum cùm alia multa, tum præcipuè duplex ieiuniū, corporis uidelicet & animæ exigitur. Corporis quidem, ut omnes animæ uires in Deum ferantur, ne aliæ in palatio, aliæ in culina uerſentur. Animæ uerò ieiunium eſt, ut non modò à terrenis affectibus, ſed à corporearum rerum imaginibus ieiuna, purum Deum pura mente contēpletur. Ad quod præſtandum neceſſe eſt, ut orationis tempore homo magna cura & ſtudio terrena omnia tranſcendat, uacua mēte ad diuinarum rerum contemplationem aſſurgat.

Minora aſtra ab aſpectu Solis & ſplendorem & uirtutem accipiunt. Sic homo dum Deum aſpicit, lucem ab eo & gratiam recipit. Tunc uerò Deū aſpicere dicitur, cùm intellectū & uoluntatem ipſam eleuat, & quaſi ante illum expandit. Hæ namque duæ animæ noſtræ uires ad Deum uſque pertingunt, & ab eo illuſtrantur.

Intra ſanctuarium Domini erat quidem in medio candelabrum, à ſiniſtris uero menſa cum panibus, à dextris autem altare aureum, in quo thus adolebatur. Et quidem per candelabrum, rectè fidei lucernā intelligmus: cui duplicia adiacēt opera: altera quæ ad actiuā, altera quę ad contēplatiuā uitam pertinent: quæ non incommodè per hanc menſam & altare aureum deſignantur. Menſa enim propoſitionis panū eos rectè figurat, qui frangūt eſurienti panem ſuum, & actiuæ uitæ operibus uacant: altare autē aureū eos deſignat, qui orationi & rerum cœleſtium contemplationi ſe totos addixerunt. Sicut.n. altare hoc nulli vſui, niſi ad ſolū thuris ſuffitū deſeruiebat: ita ſunt ſanctorum multi, qui ab omni rerum humanarum commercio ſeparati, ſoli rerum diuinarum contēplationi perpetuo uacant: quales ſancti Anachoritæ olim fuerunt, qui in ſolitudine degentes cœleſtem in terris uitam agebant. Quiſquis ergo ſe ita à mūdo ſeparauit, & cęleſtibus rebus addixit, altare aureum eſt, quod eſt ante oculos Domini.

De ſtudio ſapientiæ atque diuinæ contemplationis arbitror accipienda illa Salomonis uerba: Lętare cum muliere adoleſcentiæ tuę: ceruia chariſſima & gratiſſimus hinnulus (uidelicet Spiritus ſancti gaudium quod à ſapientia proficiſcitur) ubera eius inebrient te omni tēpore, & in amicitia eius delectare iugiter. Vbera uero hęc fructus illi ſunt, ad quos eadem nos ſapientiam inuitat, cùm ait: Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me, & à generationibus meis adimplemini. Prou.6. Eccl.24.

Mulierem autem adoleſcentiæ appellari hoc in loco ſapientiam, ſatis indicat idem Salomon Prouerb.7. cùm ait: Dic ſapientię ſoror mea es, & prudentiam voca amicã tuam. Et Sap.8. dicitur. Hanc amaui & exquiſiui eam à iuuẽtute mea, & quæſiui Sponſam mihi aſſumere, & amator factus ſum formæ illius. Et mox: Propoſui ergo hanc adducere mihi ad conuiuendum, ſciens quoniam communicabit mecum de bonis ſuis, & erit allocutio cogitationis & tædij mei: hoc eſt, me in huius ærumnoſæ vitæ miſerijs cõſolabitur, & omne ab animo meo faſtidium atque tædium diſcutiet.

Hoc maximè cuique piorum propoſitum eſſe debet, vt quantum per huius vitæ occupationes licuerit, ſe totum diuinis laudibus, cœleſtiumq; rerum cõtemplationi addicat, illamque Dauidis vocem toto corde vſurpet. Vnam petij a Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini.o.d.v.m. Vt videam voluntatẽ Domini, vel (ut Hiero. ex Hebr. vertit) vt videam pulchritudinem Domini, & attendam ad templum eius. Veræ autem cõtemplationis munus eſt, diuinæ pulchritudinis ſpecie animum paſcere & oblectare. Idẽ quoq; præ ſe fert illa vox, Benedicam Dominum in omni tempore, &c. Et, Repleatur os meum laude. Et, Proponebam Dominũ in conſpectu meo ſemper. Et, Quomodo dilexi, &c. tota die meditatio mea eſt. Ideoque viri iuſti officium eſſe deſcribitur, meditari in lege Domini die ac nocte.

Pſal.26.
Pſal.33.
Pſal.70.
Pſal.15.
Pſal.118.
Pſal.1.

Qua animi ſubmiſſione & pudore ſe fidelis anima erga Sponſum Chriſtum gerere debeat, quando dulciter cum illo agit, & ad eius vocatur amplexus, inſinuat Sponſus ipſe Cant.4. cùm ait. Sicut fragmen mali punici genæ tuæ, &c. Genarum namq; lenis rubor, pudoris & ſubmiſſionis indicium eſt: quo nomine Sponſa cõmendatur, quod hoc pudore ſuffuſa ſeſe illi ſubmittat. Meritò autẽ humilis, verecunda & (vt ita dicam) rubore perfuſa, coram Sponſo aſſiſtit Eccleſia, quando admirabilem Sponſi dignationem, beneficiaque innumera, & maxima erga ſe cõtemplatur, cùm tamen ipſa nõ habeat vnde illi vicem reddere, aut gratias perſoluere dignas valeat.

Rachel decora nitet facie, Lia verò lippis eſt oculis: vt intelligamus, animæ puritatem, contemplatiuam vitam ſectantibus propriã & familiarem eſſe. Quo nomine à uero Iacob, videlicet animarũ Sponſo Chriſto, magnopere diliguntur. Lia verò, ideſt, actiuorum vita lippitudine laborat oculorum, quam ex hominũ conſuetudine terrenarumque rerum cõmercio contrahit. Sicut enim (Ariſtotele autore) altiſſimarum rerum contemplatio intellectus aciem nobilitat & acuit: ita inferiorum rerũ cõſideratio deijcit ac hebetat. Vnde Mathematici Lunæ maculam quæ in ea conſpicitur, ex terrarum confinio illi contingere teſtantur. Quo minus mirandum eſt, ſi actiuorum facies, oculorum lippitudine aliquo modo ſuffundatur, quæ proximorum charitate ducta, terrenis ſæpe negotijs implicatur, & cum ſeculi hominibus agit.

Multa vi precum, multisq; rationibus vix filij Iſrael patri perſuadere potuerunt, ut à ſe amãtiſſimum filiũ Beniamin dimitteret: ut cum illis in Aegyptum empturus frumenta pergeret. Quid enim nõ fecit pius ſenex, quò à dilectiſſimi filij complexu non diuelleretur? At Beniamin diuinæ cõtẽplationis, quietẽ & delicias repræſentat: vtpotẽ de quo ſcriptum ſit, Beniamin amantiſſimus Domini habitabit confidenter in eo, quaſi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requieſcet. His enĩ verbis, diuinæ contemplationis munus Deu.33.

declara-

declaratur. Cùm ergo pater adeò ægre hunc à ſe filium dimittit, hoc plane docet, ut quiſquis diuinarum rerũ contemplationi addictus eſt, quiduis potius patiatur, quàm à diuinæ contemplationis ſtudio (niſi vrgente ꝓximi neceſſitate, vel maiorũ obedientia) diuelli. Quod quidem (vt alios omittam) B. Franciſcus exemplo ſuo docuit, qui ab hoc officio ad animarum lucra captanda, niſi deuota oratione præuia, & magno habito conſilio, accedere noluit, ne ab huius Beniamin complexu ſepararetur. Palladius verò memorat, quendam ex ſanctis Anachoritis, cùm ad Epiſcopi munus obeundum à populo peteretur, alteram aurem ſibi abſcidiſſe, ne ſic mutilus ordinaretur. Cumque adhuc populus ex ordinatoris iuſſu fugientem ſequeretur, conuerſus ad illum iurauit, ſe (ſi adhuc inſtarent) linguam etiam abſciſſurum. Hoc autem uir ſanctus diuini Spiritus impulſu (quod aliàs non licebat) feciſſe credendus eſt. Id autem fecit, non ob hoc ſolũ, quòd Epiſcopi munus formidaret, ſed ne dilectæ ſolitudinis cõtemplatione & quiete careret.

Quibus virtutum gradibus ad cõtemplationis arcem, & diuinas illuminationes pueniatur, initio ſtatim mundi in quatuor dierum operibus (vt Hugo de S. Victore ait) quodãmodo adumbratũ fuit. Primo namque die fit lux, qua homo à Deo illuminatus, viam ueritatis agnoſcit. Secundo fit firmamentũ: per quod firmiſſimum non peccandi propoſitũ intelligimus: quod quidem magna Chriſtianæ uitæ portio eſt. Tertio, congregantur aquę in locum unum: (Rom. 8.) quum fluxi & uagi motus animæ noſtræ, rationis atque timoris Domini imperio coercentur. Ait enim Apoſtolus. Si ſecundum carnem uixeritis, moriemini: ſi autẽ ſpiritu facta carnis mortificaueritis, uiueris. Hic autem tertius dies officium continet mortificationis. Poſt quem deinceps quarto die creatur Sol: quo mens diuinis illuminationibus irradiata, inuiſibilia contemplatur. Ad hunc autem diem ſine aliorum anteceſſione velle peruenire, perinde eſt atq; id, quod aiunt per ſaltum ad ſacros ordines promoueri.

Accedite, inquit Propheta, ad eũ, (Pſal. 33.) & illuminamini. Sic Moſes in montem aſcendens, & cum Deo uerſans, ab eo didicit, quemadmodum illi tabernaculum fabricare deberet. Ad hunc ergo modum, mens quæ terrena deſpiciens ad Deum eleuatur, ab eo diſcit, qua ratione ſeipſam dignũ Deo tabernaculum præparet.

Præparatio animi ad orandum.

INtentioni animę ſi exterior euagatio clauditur, interior ſeceſsus aperitur. (Gregor. Simil.) Nam quò extra ſe ſpargi ꝑpter diſciplinam mens non poteſt, eo ſupra ſe intendere per profectũ poteſt: quia & in altum creſcere arbor cogitur, quę per ramos diſtendi prohibetur. Gregor. in Moral.

Mens mutabilitatis ſuæ põdere ad aliud ſemper impellitur, quàm eſt: & niſi in ſtatu ſuo arcta cuſtodiæ diſciplina teneatur, ſemper in deteriora dilabitur. Gregor. ubi ſupra.

Greg. ſuper illud Iob. Per ſomniũ (Iob 33.) in uiſione, &c. ſic ait: Dei ſecreta non cognoſcimus, ſi uigilemus in deſiderijs terrenis. Vnde Moyſes in ĩteriori deſerto Deum uidet, & in montem ducitur, ut cum Deo loquatur. 2. Mor. cap. 29 Lege hoc aureum cap.

Ad ipſum Deum cogitandũ, ſicut (Auguſt.) dignum eſt ab hoĩe cogitari Deum, quanta impediunt, ueluti interpellantia, de neceſſitate corruptionis humanę? quanta reuocãt? quanta à ſublimi intentione detorquẽt? quãta interpellant? Quę turba phãtaſmatũ? q popu li ſuggeſtionum? Totum hoc ĩ corde humano, tanquã de uermibus huius corruptionis ſcatet. Aug. ſup. Pſ. 1 12.

Attende & vide quanta agũtur in corde humano, & quemadmodum ipſæ plerunque orationes impediantur vanis cogitationibus, ita vt vix ſtet cor ad Deum ſuũ. Vult ſe tenere vt ſtet, & quodammodo fugit à ſe, nec inuenit cãcellos, quibus ſe includat, aut obices quibus retineat auolationes ſuas, & vagos quoſdã motus, & ſtet iucundari à Deo ſuo. Vix eſt vt occurrat ſtabilis oratio inter multas orationes. Diceret vnuſquiſque ſibi contingere & alteri non contingere, niſi inueniremus ĩ ſcripturis Dei Dauid orantem quodam in loco & dicentem: Quoniam inueni Domine cor meum, vt orarem ad te. Inueniſſe ſe dixit cor ſuum, quaſi ſoleret ab eo fugere: & ille ſequi quaſi fugitiuum, & non poſſe comprehendere, & clãmare ad Dominũ: Quoniã cor meũ dereliquit me. Itaque fratres mei, attendentes quod hic ait. Suauis es tu & mitis, videor mihi videre ad hoc dixiſſe mitem Deũ, quia patitur iſta noſtra, & expectat tamẽ à nobis orationẽ vt perficiat nos: & quando illi eã dederimus, accipit gratè, & exaudit: nec meminit tantas quas inconditè fundimus, & accipit vnam quã vix inuenimus. August ſuper pſa. 85. 2. Reg 7.

Si enim Angeli te adorãtes & laudantes tremunt mira exultatione repleti: ego peccator dum tibi aſſiſto, laudes dico, ſacrificiũ offero, cur nõ corde paueo? vultu palleo? labijs tremo? toto corpore inhorreſco? ſubque obortis lachrymis corã te indeſinenter lugeo? Volo, ſed non valeo, quia nequeo quod deſidero. Hinc enim mecum vehementer admiror, dum te nimis terribilem oculis fidei cerno. Sed quis hoc ſine ope gratiæ tuę? Vniuerſa enim ſalus noſtra, magna miſericordia tua. Miſerum me, quomodo ſic inſenſata facta eſt anima mea, vt non terreatur terrore nimio, dum ſtat ante Deum, & ſuas illi laudes decantat? Miſerum me, quomodo ſic induruit cor meum, vt oculi mei non indeſinenter producant flumina lachrymarum, dum conſeruus ſermocinatur coram Domino ſuo, homo cum Deo, creatura cum creatore, qui factus eſt ex limo, cum eo qui omnia fecit ex nihilo? Aug. in Medita.

Iuge ſilentium, & ab omni ſtrepitu ſęcularium perpetua quies, cogit cęleſtia meditari. Ber. in epiſt. Bernar.

Intentiones, cogitationes, voluntates, affectiones, & omnia interiorã mea, venite aſcendamus in montem vbi Dominus videt, vel videtur. Curæ, ſolicitudines, anxietates, pęnę, ſeruitutes, expectate me hic cũ aſino corpore iſto, donec ego cum puero, ratione ſcilicet & intelligentia, vſque illuc properantes, reuertamur ad vos: reuertemur enim, & heu reuertemur quam citò. Idem de amore Dei.

Viſcus contemplationis eſt amor poſſeſſionum, affectus cognationis, cupiditas honoris, & voluptas carnis quibus anima inuiſcatur, & irretitur, vt pennis contemplationis per plateas ſupernæ Sion diſcurrere poſſit. Idem in Medit.

COLLE.

¶ Et vocaberis (inquit) ſabbatum delicatum. Hæc dies ſabbati ad vacandum Deo, ac diuina meditanda inſtituta eſt. Dictũ autem mirum eſt, quàm arduum ac difficile pijs etiam hominibus ſit, mentem à terrenis ad cœleſtia perfectè eleuare. Non enim à peccatis ſolum vel leuiſſimis (quæ feruorem charitatis tepefaciunt) ſed à multis etiam alijs, quæ quamuis peccata non ſint, mentem tamen diſtrahunt, & ab interna illa vacatione vel auocãt, vel impediũt, abſtinendum eſt. Ideò non mirum, ſi ſabbatum delicatum Dñs à nobis exigat: ꝙ videlicet delicatè, hoc eſt, non ſegniter aut oſcitanter, Eſai. 58.

ſcitanter, ſed magna cura & attentione quod in eo præcipitur, agendum ſit.

Quanta puritate & ſtudio niti deceat eum, qui ſe totũ diuinę pulchritudinis contemplationi addixit, hoc argumẽto vtcunque intelligi poteſt. Conſtat res oẽs quæ in mundo ſunt, in duas veluti Sphæras diuidi: alterã rerum ſpiritualium, alterã corporalium. Et in corporalibus quidem materia prima eſt infimum, homo verò ſupremum: in ſpiritualibus autẽ homo eſt infimum, & altiſſima intelligentia, quæ infra Deũ eſt, ſupremũ. Homo enim velut in vmbra infimæ intelligentię cõditus eſſe dicitur. Cęterùm quò ſuprema illa intelligentia ſublimior, & Deo propior eſt, eò clarius diuinam ſpeciem cotemplatur. quò verò diſtantior, eò & obſcurius. Quò fit, vt anima rationalis, quæ in hoc ordine infima eſt: corporis & peccati põdere depreſſa, diuina etiã gratia ſuffulta, difficulter ſe ad hanc tantã lucem attollere poſſit, Corpus enim qd corrũpitur, aggrauat aĩam quemadmodũ, aggrauaretur aquila, ſi maſſam plumbeam pedibus ligatam circunferre volando cogeretur. Simili. Ariſtot. Quam ob cauſam Ariſtot. ſapientiã, hoc eſt, diuinarum rerum cognitionem, dixit eſſe diuinam poſſeſſionẽ: quoniam (vt ipſe ait) natura hominis multipliciter ſerua, & ĩfinitis penè curis & neceſſitatibus obnoxia, non poteſt ſe totã ſapiẽtię ſtudio tradere: quod ad eam conſequendam neceſſarium eſt. Ex quo patet, quãta cura & ſtudio puritati cordis incumbere debeat, qui in hoc pulcherimo ſtudio exerceri cupit, vt virtute, induſtria, & diuina gratia ſuppleat, quod infirma natura non præſtat.

Moyſes ſolus aſcendit in montem cum Deo locuturus: & nec homo, neque beſtia ad hunc locum accedere permittitur. Ac deinde, quò maior adhuc ſolitudo eſſet, ſolitudini caligo additur, quę corporea cũcta à cõſpectu orãtis auferret. Similiq; rõne ſacerdos ſanctuariũ ingrediẽs, ſumo thuris locũ tenebris obducere iubetur, vt cũ Deo locuturus, nihil aliud quã Deũ cogitaret. His autem rebus admonemur, tantã eſſe debere ſpiritualẽ ſolitudinẽ orãtis, vt nõ ſolũ ab omni extraneo affectu, ſed ab omni etiã peregrino phantaſmate alienus ſit. Hoc enim eſt ſilentiũ illud quod fit in cęlo, cùm arcana Dei ſancti cõtemplatur. De quo Diuus Auguſt. in Meditatio. Sileat, ĩquit, aĩ ę meę oĩa, ſileat aĩa mea ſibi ipſi Hinc ille ſomnus, quẽ amãtiſſimus Spõſus in Spõſa ſua cupit nõ inter turbari cùm ait: Auguſt. Adiuro vos filiæ Hieruſalem per capreas ceruoſq; cãporũ, ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectum, donec ipſa velit. Cant. 2. Sicut enim parentes Simili. ægrotante filio, ſi ſomnum fortè ſalutarem carpit, obſeruare ſtudioſe ſolent, ne aliquo domeſticorum ſtrepitu ſomnus ille intercidatur: ita cęleſtis Sponſus, anima in illo dulciter quieſcente & obdormiente, diligenter curat, ne ſalutaris iſte ac vitalis ſomnus intercipiatur. Quid autem tali Sponſo dulcius? quid amantius? qui tali ſtudio, aliq; adiuratione ſaluti & incolumitati ſuorum proſpicit?

Quid eſt quod in oratione cor noſtrum tam multis imaginibus & cogitationibus infeſtatur? Tres huius rei præcipuæ cauſæ mihi eſſe videntur. Prima eſt, inſtabilitas imaginationis noſtrę, quę (ſicut appetitus ipſe) p peccatũ ita grauiter læſa fuit. Quo fit, vt frequẽtiſſimè eius imperio reluctetur, & vix vbi iubetur ſtare, diu hęreat Quo quidem morbo (ſicut in alijs naturę ęgritudinibus) quidam grauius, quidam verò leuius laborãt Altera cauſa eſt, aſſidua terrenarum rerum meditatio atque tractatio: facilè quippe homo ad aſſueta rapitur. Simili. Sic videmus catellos, cum in aliam domum ab ea, in quia nutriti ſunt, transferun-

transferuntur, protinus ad priorem regredi. Cui malo aſſidua lectione, & meditatione ſcripturarum ſanctarum ſubueniendum eſt, vt omnis videlicet enarratio noſtra ſit in præceptis altiſſimi. Tertia verò cauſa eſt, charitatis,& dulcedinis diuinæ (quę charitatis comes eſt) ſiue imperfectio ſiue defectus. Scitum enim eſt illud Poetæ: Trahit ſua quemque voluptas. Natura quippe (vt Ariſto. ait) maximè appetit delectabilia,& fugit triſtia. Quo fit, vt glutinū cogitationis delectatio ſit cordis: quæ facit, vt homo immobilis hæreat ijs quę diligit, & in quibus vehementer oblectatur.

Profunda intellectus ſpeculatio, circa philoſophicas diſciplinas, deuotionis affectum magis impedit, quàm quæuis corporalis exercitatio. Hæc enim ſi non multū aut laboris, aut attentionis exigat, non impedit, quominus & intellectū & affectum pius homo eleuare poſſit in Deū. Vn-
Caſſia. de monachi in Aegypto (vt Caſſian' ait) operantes manibus ſuis ab oratione non ceſſabant. Cæterum philoſophica ſpeculatio totam intellectus noſtri vim ad ſe trahit, & quodāmodo ebibit. Intellectu aūt ita occupato, affectus nō habet à quo in Deum dirigatur,& excitetur: atq; ita mens ſterilis,& ieiuna manet, dum intellectus circa alia peregrinatur. Et hoc forſitā in cauſa eſt, vt ſimplices & rudes viri, fęminæque deuotiores interdū, quàm aliqui viri docti reperiantur, vt D. Tho. ait: quod quidē non literarū, ſed hominis vitio tribuendū eſſe, idem ſanctus doctor aſſerit.

Simili. Vt commodius, ita & facilius eſt, quotidie Deo vacare,& ſe īntra ſe colligere, quàm rarò id facere. Cithara quæ aſſiduè artificis manu pulſatur, minimo negotio ad hoc ipſum paratur: quę verò diu ſiluit, vix longo ſpatio ad hoc inſtruitur: ſic igitur q aſſiduè orat, facilè purā mentē in Deū leuat: qui verò hoc diu diſtulit, varijs terrenarū rerū (quibus aſſueuit) imaginibus infeſtatur, & ab interna vacatione & ſilentio auocatur. Itaq; cū in cęlū mentē attollere nititur, in ipſo conatu, à terrenis curis & cogi- Cant. 3. tationibus ad terram trahitur. Hinc Spōſa domo egreſſa, per plateas Spōſum quærēs, à vigilibus ciuitatis percutitur, laceratur, & ſpoliatur. Similes enim iniurias intra ſe anima patitur, cùm internę ſolitudinis & ſilētij domo egreſſa, & negotijs ſęcularibus implicata, Sponſum quærere, & ad cęleſtia nititur aduolare.

Animum feriatum & vacātem ad rerum diuinarum cōtemplationem requiri, declarāt illa Domini verba: Vacate & videte quoniam ego ſum Deus. Vnde ſcriptum eſt, Sapiētiam Eccl. 38. ſcribe in tempore vacuitatis. Et, Qui Ibidem. minoratur actu, perficiet ſapiētiam.

Pro eo qd nos legimus, reſpexit in orationē humiliū, Hiero. vertit, Re- Pſal. 101. ſpexit in orationē vacui, hoc eſt, egeni,& oī humana ope deſtituti. Idem aūt alibi ſignificauit cùm ait: Erue à Pſal. 21. framea Deus aīam meā, & de manu canis vnicā meā. Pro quo idē vertit. Solitariā meā: quod eūdem ſenſum reddit. Significat enim ſe omnibus pręſidijs nudatū, ſolius Dei ope niti. Poſſumus etiam vacui nomine eos intelligere, qui mundas preces ab oī affectuum, & cogitationum, & imaginū terrenarū fæce purgatas Deo offerūt. Hæc enim vel pręcipua præparatio animi ad orandum eſt.

Properantem Moſem ad videndū Exod. 3. rubum, Dominus qui in eo erat, conpeſcuit dicens, Solue calciamenta de pedibus tuis: locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt. Quicūque ergo Deū adire cupis, quicquid terrenum & mortale eſt, ſeponere primū debes. Hoc ſibi dictum putet quiſquis Dominum oraturus accedit quem idē Deut. 4. ipſe Moyſes cunctis obſecrationibus noſtris præſentem eſſe ait. Mag-

na ergo animi puritate ad hoc officium accedendum eſt, & illud implẽdum: Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauſo mentis tuæ oſtio (ne quid in eam terrenum eo tempore ingrediatur) ora Patrem tuum in abſcondito.

Matth.6.

Quid ſpiritui noſtro cum terrena ſubſtantia? Cur non potius ſpiritualia & quærit & ſapit? Verùm corpus quod corrũpitur aggrauat animam: & terrena inhabitatio &c. Neceſſitates multæ corporis detinent nos. Viſcus quidam praui deſiderij & delectationis terrenæ mentem noſtram ad cœleſtia aſpirantem retrahere nititur. Referuntur autem à D. Bernardo quatuor velut compedes animæ noſtræ: nempe neceſſitas, vanitas, curioſitas, & voluptas. Singula quæque horum vt cordis noſtri puritatem inficiunt, ita aſcenſum in cœlum impediunt.

Sapien.9

Bernar.

Leui.10. Præcepit Dominus in lege poſt Nadab & Abiu incendium, vt vinum & omne quod inebriare poſſet, non biberent ſacerdotes, quoties illis ad altaris miniſterium accedendum eſſet. Quo intelligimus, magna nos præparatione, ſobrietate, ac religione parari debere, quoties ad orandum Dominum, & vitulos labiorum confitentium nomini eius, hoc eſt, ſpirituales hoſtias offerendas accedimus.

Pſal.46. Propter hoc enim dictum eſt, Pſallite ſapienter. Magnum eſt, hominem cum Deo colloqui: maius erga diuina affici, & eorum guſtu, delectari, maximum verò quod à Deo petieris impetrare: quæ tria ad orationis virtutam pertinent.

Deuotio, deuotionis adiumenta & impedimenta, &c.

Gregor. VNumquemque electum ſuum diuina gratia tunc magis erudiendio cuſtodit, cùm eum quaſi per cutiens deſerit. Greg. in mor.

Luc. 8, dicitur cuidam ſanato, Redi in domum tuam, cùm ille vellet ſequi Dominum: vt ex dilati amoris deſiderio meritum retributionis augeret. In abſcendendo enim maieſtatis ſuæ gloriam amoris ſui vim Dominus per æſtum deſiderij auget. Gregor. in mor. lib. 16. c. 13.

Si habet animus vnde delectetur exterius, ſine delicijs manet interius. Auguſt. ſuper Ioan. Auguſt.

Vbi crapulam ructantis inter pocula ſenſerit Chriſtus, vina ſua dulciora ſuper mel & fauum menti propinare non dignatur. Vbi curioſa ciborum diuerſitas, vbi diuitis ſuppellectilis diſcolor varietas oculos pariter paſcit & ventrem, cœleſtis panis ieiunam deſerit mentem. Bernar. in epiſt. Bernar.

Tria ſunt quæ vagam mentem ſtabilem faciunt, vigiliæ, meditatio, & oratio: quarum aſſiduitas & iugis intentio confert animæ ſtabilem firmitatem. Ioan. Caſſian. Caſſia.

Quoties anima ſeipſam prodiderit caloremque illum amabilem ac beatiſſimum amiſerit, inquirat diligenter, qua ex cauſa id ſibi contigerit, ac aduerſus illam bellum omne ac ſtudium ſummis viribus reſumat: neque enim poterit per aliam portam illum reuocare, niſi per quam egreſſus eſt Ioan. Clima. Clima.

Quoties anima nihil etiam curantibus vel ſtudioſe operantibus nobis in lachrymas vi ſecretæ compunctionis excitata in ſolo fletu requieuerit, curramus ſolicite. Dominus enim nõ vocatus aduenit, ſpongiamque diuini mœroris & refrigerij, piarumque lachrymarum aquas nobis clemẽs porrigit, quibus deleantur ſcelera chirographi noſtri. Serua eam vt pupillam oculi tui, donec ſponte abeat. Longè enim maior eſt huiuſmodi compunctionis vis, quàm eius quã ſtudio noſtro & labore quæſiuimus. Idem de Luct. cap. 7.

Quidam

Quidam honeſti huius boni probat⁹ operari⁹ iſta mihi de ſe narrauit. Cùm (inquit) ſæpius ſtudioſe inſtituerem aduerſus inanem gloriam, ſiue iracundiam, ſiue ventris ſaturitatem omnino bellum gerere, luctus ratio ſubclamans mihi intrinſecus atteſtabatur. Noli inani gloria efferri, nam recedam abs te. Similiter quoque in alijs perturbationibus dicebãt: Cui ego, nunquam aiebam, tibi ero inobediens, donec me Chriſto Domino ſiſtas. Idem ibidem.

Abſcondit ſeipſam infantis mater: quem ſi ſe viderit anxie inquirere, gaudio afficitur: ſicque illum inſtruit ſibi adhærere iugiter, affectumque ſui altius infanti imprimit, eumque ad ſe amandum ardentius inuitat, Ibidem.

Verbum vnum nonnunquam diſſoluit luctum: mirum uerò ſi unumquodque uerbum rurſus illum reuocare, poſtquam auolauerit, poſſit, Ibidem.

COLLE ¶ Vnguentum quod curandis vulneribus adhibetur, diu iiſdem hærere debet, quò ſanitatem afferre poſſit.

Simil. Cùm ergo vnguentum animę uulnera ſanans, & ſuauiſſimo odore carnis noſtræ fœtorem conſumens, deuotio ſit, quæ ex oratione atque meditatione procedit, diutius orationi inſtandum, & in ea perſeuerandum eſt, vt ſpiritualis ſanitatis & virtutis eius participes reddamur.

4.Re.19. Quod ſaluatum fuerit de Iuda, mittet radicem deorſum, & faciet fructum ſurſum. Hoc autem ſpiritualiter efficit Dominus, cùm aliquando charitatis feruorem nobis ſubtrahit, aliquando uerò auget: modò nos deſerere videtur, modo rurſum viſitat, ſicut ſcriptum eſt, Viſitas eum diluculo, & ſubitò probas illum. Altero enim nobis diffidere, altero illi fidere docemur: & altero quidem in humilitate radicamur, altero vero in charitate adoleſcimus: utrumque enim ad ſpiritualem uitæ profectum maximè neceſſarim eſt.

Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. Aqua deuotio eſt, quæ in terram cordis noſtri effuſa, omnes uirtutum plantas rigat. Eius enim munus eſt, ad omnia Dei obſequia & uirtutum officia alacrem hominem reddere. Quare quemadmodum horto arboribus conſito, prima cura eſt, ad eas irrigãdas puteum fodere, aut aliunde aquã deriuare, ne labor omnis irritus ſit: ita quiſquis virtutum plantas excolere ardenti deſiderio cupit: deuotionis quoque exercitia colere debet, quibus virtutum plantas alat, atque ſuſtentet. P ſal. 124

Ioſeph ad fratres ſuos quaſi ad alienos durius loquebatur, cùm tamen eos fraterno complecteretur amore. Hoc ipſum Dominus cum pijs hominibus agere ſolet. Aliquando enim illis ſe uelut mulieri Samaritanæ exhibet, dum non rogatus ultrò ipſe rogat, & inuitat, & uiſitationis ſuę gratiam vel non petentibus offert. Aliquando verò ita ſe cum illis gerit, quemadmodum cum muliere Cananea, cui poſt multas lachrymas & preces, tandem præſtitit quod popoſcit. Gen. 42.

Omni cuſtodia ſeruandum eſſe cor noſtrum Salomon docet. Quare? Nimirum quia de corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, &c. Rurſumque à corde vita procedit. Quale enim cor, talia ſunt & verba, & opera quæ à corde proficiſcuntur. Quapropter quiſquis vitam ſuã rectè inſtituere velit, non contentus externis uirtutibus, magnam quoque, imò primam cordis ſui curam habeat. Si enim hepar calido humore exæſtuans, flammas in faciem manuſque diffundit: non ad modum refert externa Prou. 4. Simil.

externa hæc membra aquis refrigerare, niſi ipſum caloris fontem extinguas. Si terra in qua virgulta plantare vis ſentibus atque dumis plena eſt, parum prodeſt ſpinarum ramos abſcindere, ſi earum radices protinus germinaturæ in terra defixæ manent. At verò medicina cordis noſtri deuotio eſt: quæ propterea vnguentum appellatur, quoniam eius vulneribus medetur. Deuotio enim cupiditatum noſtrarum incendium temperat, vires carnis debilitat, robur & fortitudinem tribuit, ſancta deſideria acuit, intellectum illuminat, ſpiritualem lętitiam auget, qua dilatatum cor diuinorum mandatorum celeriter viam currit. De his verò qui externa ſolum opera ſine vlla interna pietate ſectātur Hieremias ait, Prope es es tu ori eorum, & longe à renibus
Hier. 12 bus eorum. Et rurſum, Et dilexerunt
Pſal. 77 eum in ore ſuo, & lingua ſua mentiti ſunt ei, cor autem eorum non erat rectum cum eo, &c.

Qui deuotioni ſtudent, non modò cùm ad orandum aut meditandum accedit, ſed multò ante in omnibus temporibus atque negotijs eam captare debet. Id autem fit, cùm vbique mentem ad Deum eleuamus, & puritati cordis diligenter ſtudemus. Hoc autem pręſtabat ſancta illa mulier, de
Prou. 31 qua ſcriptum eſt, Facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longe portans panem ſuum. Panis enim quo anima in ſpirituali vita alitur, deuotio eſt: quam de longe trahimus, cùm non modò orationis tempore, ſed multò ante, hoc eſt, in omni tempore atque negotio illam ſtudioſe quærimus. Huius verò ſtudij neglectus, præcipua ſpiritualis ariditatis cauſa eſſe ſolet.

Quod frequenter Dominus conſolationis atque dulcedinis ſuæ præſentiam pijs hominibus ſubtrahat, quidque illis hoc tempore faciendum ſit, longa oratione Sponſa Cant. 3. deſcribit his verbis, In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea: quæſiui illum & non inueni &c. Lectulus quietis & deliciarum locus eſt: in quo loco Sponſa quærit Sponſum, cùm in intimo cordis ſui otio atque ſilentio (vbi eius delicijs & amplexibus frui ſolet) illum quærit. Et quærit per noctes, quando videlicet clauſis ad omnes curas & cogitationes terrenas mentis oculis, ad illum toto corde atque conatu amplectendum ſolito more ſe erigit. Sed nec ſic tamen illum inuenit, quem aliàs in hoc lecto inuenire ſolita fuit. Quid igitur hoc tempore fidelis anima agere debet? Subdit protinus, Surgam, videlicet amoris impatiens, & circuibo ciuitatem &c. Non enim inerti otio diſſolui hoc tēpore debet: ſed excuſſo omni torpore atque dormitantia, alacri animo excitare ſe ad omnia virtutis opera & conſueta exercitia debet: & cum Propheta dicere, Si dedero ſomnum oculis meis &c. donec inueniam locum
Domino. Qui etiam ad illum clamet Pſal. 131
clamore grandi in toto corde ſuo, illa Sponſæ verba repetens, Reuertere, reuertere dilecte mi: ſimilis eſto capreæ hinnuloque ceruorum ſuper mōtes Bethel. Cōduplicatio verbi, affectus & deſiderij vim oſtendit: quod tamen magis ſimilitudo ſequens declarat: quando illum ea celeritate, & curſu ad ſe regredi poſtulat, qua hinnulus ceruorum ſuper montes Bethel. Sed neque his clamoribus contenta, per vicos & plateas ciuitatis Sponſum quærit. Qui tamen ſæpe internæ conſolationis ſpiritualiſque lætitię ad tempus gratiā ſubtrahit, quod velit aliquando proximorum neceſſitatibus Sponſam ſuam deſeruire, & à pio charitatis otio ad neceſſarium eiuſdem nogotium tranſire. Quod tamen prudenter & cautè faciendum eſt, ne ſub hoc obtentu, interna contemplationis exercitia prorſus deſerantur. Sed danda opera eſt, vt quemadmo-

quemadmodum ſancta illa Ezechielis animalia ibant & reuertebantur in ſimilitudinem fulguris coruſcantis: ita nos promptiſſimo & celeri animo ad vtraque munera, interna ſcilicet & externa progrediamur & regrediamur: non laboris interni ſolatium in externis operibus requirentes, ſed ſolum Sponſi obſequiũ vtrobique captantes. Vigiles quoque, qui cuſtodiunt ciuitatem, hoc tempore conſulendi & interrogandi ſunt: hoc eſt, paſtores & doctores Eccleſiæ conſulendi erunt, cùm hæc mentis ariditas & ſterilitas, vel diuturna fuerit, vel nocitura videbitur. Nullum enim lapidem nõ mouere debemus, quum cœleſtis hic Sponſus abeſt, ut iterum ad nos renertatur. Videmus enim inferiora huius mundi corpora in deliquio Solis (quod breui tempore durat) detrimẽtum pati. Quocirca mirum non eſt, ſi detrimẽtum patiatur anima, quando conſolationis ſuæ radios ab ea Sol iuſtitiæ Chriſtus Domin' diutius ſubtraxit. Cùm verò pia mens hæc omnia diuino amore ſaucia luſtrauerit, nihilque intentatum reliquerit, tandem ſe illi cœleſtis Sponſus fruendum præbet: quẽ illa inuentum, tãtoq́ arctioris amoris complexu ſtringit, quantò illum cum maiori mœrore amiſit, maiorıq́; labore amiſſum quæſiuit. Ideoque ait, Tenui illum, nec dimittam: donec introducam in domum matris meæ, &c. quæ domus, cœleſtis illa Hieruſalem eſt: quæ eſt mater noſtra. Ait ergo ſe daturam operam, vt nuuquam illũ amplius (quoad eius fieri poſſit) amittat, donec quod guſtauit internum, fiat illi in cœleſti cubiculo æternum.

Simil.

Cant. 3.

Singularem prouidentiam, quam hortus ſui, hoc eſt, Eccleſiæ ſuæ cœleſtis Sponſus gerit, illa verba declarant Surge Aquilo, & veni Auſter: perfla hortum meum, & fluent aromata illius. His enim uerbis oſtendit ſe dare operam, vt ventus Aquilo frigoris & inertiæ autor, à piorum hominum cordibus abigatur: & ea perflet Auſter a meridie ſpirans: qui vi ſua eadem & diuini amoris calore incendat. & blando deuotionis imbre molliat: quò ſanctorum deſideriorum aromata charitatis igne reſoluta, fluere incipiant. Eſt enim deuotio, ſanctorum deſideriorum nutrix atque miniſtra.

Cant. 4.

Poſtea quàm Sponſa pulſanti & vocanti Sponſo peſſulum oſtij ſubtraxit, & fores aperuit, illum iam declinaſſe ait, nec niſi magno deinde labore quęſiuit & inuenit. Quid igitur eſt, quod patefactum aditum, quod tam blandis antea vocibus Spõſus exquiſierat, modò reſpuat, & aufugiat? Nimirum hac pœna plectuntur, qui vocanti Sponſo excuſationis verba reſpondent, qualia Spõſa paulo ante reſponderat dicens. Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? &c. Ad puniendam ergo præteritam hanc tarditatem, qua Sponſo diu pulſanti aperire neglexımus: ille meritò, cùm aperire voluimus, ſubtrahit ſe. Non enim poteſt iuſtius iſta ſponſæ tarditas puniri, quàm vt viciſſim Sponſus eam cogat præſtolari: vt ſicut volente introire Sponſo, non ſtatim ipſa conſenſit neque occurrit, ſic viciſſim Sponſa volente copulari Sponſo, ipſumque ad ſe introducere, non ſtatim eius obtemperet deſiderio. Et quomodo illa inutiles ꝓtraxit moras, ne Sponſum ſtatim reciperet: ſic ipſe iuſtis rationibus non ſtatim ſe oſtendat quæſitus, vt cogitur illum iam quærere cũ dolore & labore, qui ſe prius ante ianuam vltrò videbatur offerre. Altera quoque ratio huius diſpenſationis eſſe videtur, ne Sponſi præſentia nimis vileſceret, ſi tam facilè abſque omni moleſtia inquiſitionis paſſim acquiri poſſet & teneri.

Cant. 5.

Quod ſępe Dominus ſine vllo piorum demerito ſpiritualis viſitationis & conſola-

& conſolationis gratiam ad tempus ſubtrahat, quò vel maius ſui deſiderium excitet, vel pluris hanc gratiam æſtimari faciat (vileſcunt enim frequenter & ſordent quæ poſſunt ſemper haberi, & in promptu iueniri) vel hoc argumento declaratur: quod vbi Sponſa peſſulum oſtij ſui ſuſtulit, & oſtium aperuit, Sponſum vocauit, ac diligenter quæſiuit, minime tamen
Cant.5. inuenit. Sic enim ait. Quęſiui illum, & non inueni: vocaui, & non reſpondit mihi. Hęc conſideratio, piorum mœrorem temperare debet: cùm ſe ita deſtitutos vident. Quamuis tutius eſt, vt de ſe ſemper humiliter ſentientes, negligentia ſua ſe hoc donum amiſiſſe credant: ſed ita credant, ne nimio mœrore abſorbeãtur: cùm hoc diſpenſatione diuina, non humana negligentia interdum contingat: vt ita inter ſpem metumque ſuſpenſi, & à nimio mœrore, & male tuta ſecuritate immunes ſint.

Magnum ſpiritualis ariditatis ac deſolationis noſtrę in ſanctarum ſcripturarum lectione ac meditatione
Rom.15 remedium poſitum eſt, Apoſtolo teſtante, qui ſcripta omnia diuina ad eruditionem & conſolationem noſtram deſtinata eſſe confirmat. Hoc autem nobis (vt quidam ex Patribus
Gen.24. ait) ſanctus Patriarcha Iſaac repręſentauit: qui poſt mortem matris ad ueſperam profectus eſt ad meditandum in agrum, vbi inuenit Rebeccam, quę illum miro modo conſolata eſt. Quoties mihi, Ieſu bone, dies vergit in veſperam, quoties pat uę alicui conſolationi intolerabilis dolor. quaſi nocturna caligo ſuccedit, vertuntur in faſtidium omnia, oneri ſunt cuncta quę uideo. Si quis loquitur, vix ſentio, & in modum ſilicis cor obduratur, hęret lingua, oculorum vena ſiccatur. Quid tunc? Ex eo certè ad meditãdum in agrum, ſacrum reuoluo codicem. Tunc ſubitò mihi occurrens Rebecca, hoc eſt, tua gratia Ieſu bone, ſua luce meas tenebras diſcutit, pellit faſtidiũ, duritiã frangit. Mox ſuſpirijs cedunt lachrymæ, & lachrymas cœleſte gaudium comitatur. Infelices, quos cùm triſtia quęque perturbant, non hunc agrum ingrediuntur vt gaudeant. Hęc Ailredus.

Gaudium ſpirituale.

DVlce eſt, eſſe in rebus humanis, ſed ei, q adhuc de cæleſtibus gaudia nulla guſtauit: quia quantò minus ęterna intelligit, tantò delectabilius in temporalibus requieſcit. Grego. ſuper Ezech. Gregor.

Si quis iam cordis ore guſtauerit, quę ſit illa dulcedo cœleſtium pręmiorum, qui illi hymnidici chori Angelorum, quę incomprehenſibilis viſio Trinitatis: huic quanto dulce fit quod intus videt, tanto in amaritudinem vertitur quod foris ſuſtinet Greg. ubi ſup.

Qui cœleſtis vitę dulcedinem, in quantum poſſibilitas admittit, perfectè cognouerit, ea quę in terris amauerat, libenter cuncta derelinquit. In comparatione eius uileſcunt omnia, deſerit habita, congregata diſpergit, inardeſcit in cœleſtibus animus: nihil in terrenis libet, deformie conſpicitur quicquid de terrenę rei placebat ſpecie: quia ſola pretioſę margaritę claritas fulget in mente.

Super illud Iob. 4. Ad me dictum eſt verbum abſconditum &c. D. Gregor. ait. Diuina aſpiratio humanam mentem tangendo ſubleuat, & temporales cogitationes deprimens, ęternis hanc deſiderijs inflammat. Dicitur autem abſconditum: quia non poteſt ſciri, niſi à quo poteſt haberi. Si ut enim Paracletus inuiſibilis eſt, ita omnem quem repleuerit, ad deſideranda inuiſibilia accendit. Seculares autem mentes quantum ſe foris

pec

per deſideria dilatant, tantum ad receptionem illius ſinum cordis anguſtant. lib. 5. mor. c. 19. vide locum.

Super illud Iob. 4. Cum ſpiritus tranſiret, &c. Gregor. ait. Cùm mens internam dulcedinem deguſtat, amore æſtuat: videtque ſe videre non poſſe quod ardenter diligit: nec tamen ardenter diligeret, niſi aliquatenus videret. Non ergo ſtat, ſed tranſit ſpiritus: quia ſupernam lucem nobis inhiantibus contemplatio aperit, ſed mox infirmantibus abſcondit. Vbi ſup. capitu. 23.

Qui ſuperna deguſtat, inferiora tolerat: quia plene intus conſpicit, quanti æſtimet quod foris agit. Vbi ſup. c. 26.

Simil. Cuncta quæ foris eminent, occultis iuſti obtutibus per deſpectum iacent. Nam ſupra ſe interius rapti, in alto animum figunt. atque dum extra carnem fieri mente decertant, ipſa penè quæ patiuntur ignorant. Nam velut in magni montis vertice ſiti ſubiecta ſibi intus vident quæ per carnalem gloriam foris tument. Vbi ſup. cap. 22.

Vt homo & gratiæ dona habeat, & infirmitatem ſuam agnoſcat, viſitas eum diluculò, & ſubito probas illum. Sic Elias cœlum aperit, & Iezabel fugit: ſic Paulus Paradiſum intrat, & carne tentatur. Greg. vbi ſup. capitu. 20.

Quia animus non vult conſiderare præmia quæ reſtant, grauia æſtimat eſſe quæ tolerat. At ſi deguſtat gaudium quod intus permanet, leue fit protinus omne quod intus dolet. Greg. vbi ſupra lib. 10. capitu. 19.

Aliquando iuſti viri anima ad inuſitatam dulcedinē interni ſaporis admittitur, ac raptim ardenti ſpiritu afflata renouatur: tantoque magis inhiat, quantò magis quædam guſtat. Greg. 23. Moral. cap. 21. Vide locum.

Gregor. ſuper illud ex Pſalm. 88. Beatus populus qui ſcit iubilationem. Non dicit qui loquitur, ſed qui ſcit. Sciri enim poteſt, exprimi non poteſt: ſentitur enim per illam, quod vltra ſenſum eſt. 24. Moral. capitu. 6

Tenet anima tranſeuntia amore, ipſa tempore tranſiens: at poſtquam ſupernæ lucis radios contigit, admiratioue ſummornm tranſeuntia deſpicit, nec iam illi, niſi quæ æterna ſunt, libent. Gregor. 27. Moral. capitu. 12.

Dulcis cibus, qui de ſupernis accipitur, vocatur Manna. Quid eſt hoc? Cùm enim anima ab infima cogitatione ſuſpenditur ea quæ de ſupernis conſpicit inſolita miratur: ſicque appetit contempta, contemnit appetita. Gregor. 27. Morali. capitu. 17.

Electorum mens iam terrena deſideria ſubijcit, iam cuncta quæ conſiderat, præterire tranſcendit: iam ab exteriorum delectatione ſuſpenditur, & quę ſint bona inuiſibilia rimatur: atque hæc agens plerumque in dulcedinem ſupernæ contemplationis rapitur, & ardenti deſiderio inter eſſe ſpiritualibus Angelorum miniſterijs conatur: guſtu incircumſcripti luminis paſcitur, & vltra ſe evecta, ad ſemetipſam relabi dedignatur. Greg. lib. 8. Moral.

Dulciores ſunt lachrymę orantiū, quàm gaudia theatrorum. Auguſt. ſuper Pſalm. 127. Auguſt.

Quanquam autem hęc infima habeant ſuas delectationes, ſuoſq; amores, non tamen tali modo delectant, ſicut Deus noſter. In te enim delectatur iuſtus, quia amor tui ſuauis eſt, & quietus. Nam pectora quę poſſides, dulcedine, & ſuauitate, & tranquillitate reples. Et contrà amor ſeculi & carnis anxius eſt & perturbatus: animas certè quas ingreditur, quietas eſſe non patitur. Semper enim ſuſpitionibus,

nibus, & perturbationibus, uarijſque timoribus ſolicitat eas. Tu itaque es delectatio rectorum, & meritò. Quies enim valida eſt apud te, & imperturbabilis vita. Qui intrat in te bone Domine, intrat in gaudium Domini ſui, & non timebit amplius: ſed habebit ſe optimè in optimo. Auguſt. in Medita.

Ecce video lumen cœli, oculis mētis meæ deſuper interlucet radius à facie luminis, & lætificat omnia oſſa mea. O ſi perficeretur in me? Auge quæſo quod inter lucet in me. Dilatetur obſecro, dilatetur ex me. Quid eſt hoc quod ſentio? Quis eſt ignis, qui ea leſacit cor meum? Quę eſt lux, quę irradiat cor meum? O ignis qui ſemper ardes, & nunquam extingueris, accen de me. O lux, quæ ſemper luces, & nūquam obfuſcaris, illumina me. O vtinam ardere ex te. Ignis ſancte, quàm dulciter ardes, quàm ſecrete luces quàm deſideranter aduris? Aug. in Meditat.

Eſt gaudium quod non datur impijs, ſed eis, qui te gratis colunt Domine, quorum gaudium tu ipſe es: & ipſa eſt beata vita gaudere ad te, de te, propter te: ipſa eſt, & nō altera. Idem in Confeſ.

Nulla caro exultat in Deo, quæ viuit in vitijs. Idem.

Pſal. 35. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Quale vinū eſt, vnde inebriari laudabile eſt? quale vinum eſt, quod non turbat, ſed dirigit mentem; quale vinum eſt, quod perpetuò facit ſanū, non inebriando facit inſanū? Inebriabuntur? Vnde? Ab vbertate domus tuæ. Et torrente voluptatis tuæ potabis eos. Vnde? Quia apud te eſt fons vitæ. Ipſe fons vitæ ambulabat in terra: ipſe dicebat, qui ſitit, veniat ad me.

Bernar. Stans in domo ſolitudinis quaſi onager ſolitarius, & habitaculū habens in terra ſalſuginis, & attrahens ventū amoris mei: os meū apetio ad te Domine, atraho ſpiritū: & nonnunquam Dñe quaſi clauſis oculis ad te inhiāti, mittis mihi in os cordis, quod non licet mihi ſcire quid ſit: Saporem quidem ſentio, dulcedinem adeo cōfortā tem, vt ſi perficeretur in me, nihil vltra quærerem. Bern. de amore Dei.

Guſtato ſpiritu, neceſſe eſt deſipere carnem: affectanti cœleſtia, terrena non ſapiunt: æternis inhianti, faſtidio ſunt tranſitoria. Idem in epiſt.

Præoccupatum ſecularibus deſiderijs animum delectatio ſancta declinat: nec miſceri poteruut vana veris, æterna caducis, ſpiritualia carnalibus, ſumma imis: vt pariter ſapias quæ ſurſum ſunt, & quæ ſuper terram. Idem ſerm. 77.

Cui Chriſtus incipit dulceſcere, neceſſe eſt amareſcere mūdū. Idē in ſer.

Verum gaudium non poſſidetur, niſi pax & iuſtitia teneatur. Prima .n. eſt, & quaſi radix iuſtitia: ſecunda pax, tertia gaudium. De iuſtitia naſcitur pax, de pace gaudium generatur. Cæſarius in admonit. 2. Cæſarius.

Anima prius ſanatur, ſanata introducitur, introducta reficitur. Autor de ſpiritu & anima. Autor de ſpiritu.

Habet hanc vim dulcedo cœleſtiū pulchritudinum, vt quantò intenſius quæritur, tantò intenſius deſideretur. Ingerunt de cupiditate appetitum, & non faciunt de ſatietate faſtidium. Euſe. Emiſſ. hom. de B. Maximo Epiſ. Euſeb. Emiſſe.

Qui ſuperna guſtauit, facilè terrena contemnet: qui verò ſine guſtu illorū eſt, terrenis poſſeſſionibus lætatur. Clim. Grad. 16. Climac.

Si ad ſupernā gratiā feſtinamus accurrere. ſupremā gloriā deguſtare ſtudeamus: qui enim illā deguſtauerit, terrenam omnem protinus cōtemnet. Miror enim ſiquis abſque illius guſtu hāc poſſit aſpernari. Idem Grad. 2.

Onus non eſt appellandum, quod cum lætitia feras ac voluptate. Cicero. 5. Act. in Verrem. Cicero.

Oportet vt ipſa ſe mens vitijs exutā

 cognoſcat,

cognoſcat, coniunctamque cum diuina mente ſe ſentiat: ex quo inſatiabili gaudio compleatur. Idem lib. 5. Tuſcul.

COLLE. ¶ Quiſquis diuinis conſolationibus doniſque cęleſtibus potiri optat terrenas procul à ſe cõſolationes pellat: vt quoniam eſſe ſine delectatione animus non poteſt, cùm carnalibus deſtituitur, ſpirituales quærat. Vehementius enim nos aliquando neceſſitas, quàm ſperata vtilitas aut cupiditas ad aliquid agendũ vel aggrediendum impellit. Corteſius ille qui nouam Hiſpaniam inuenit, & in ditionem Hiſpanorum redegit, ſedecim naues, quibus ad hæc littora applicuit, perforatis clanculum earum carinis ſubmergi fecit: vt milites omni ſpe fugiendi ſublata, ferro iter aperirent, & locum in quo manerent, armis occuparent. Id ni feciſſet, nunquam ita facilè eam prouinciã ſubegiſſet. Sic ſæpe nos erumnæ ad Deũ ire compellunt. Quocirca mirũ non eſt, ſi multæ nobiles viduæ (quæ ob immaturam virorum mortem omni terreno ſolatio deſtitutæ ſunt) ſe totas neceſſitate cogente rerum ſpiritualium ſtudio tradant: quo ſpirituales delicias pro terrenis, quas amiſerunt, in vero felicitatis fonte inueniant: quibus enutritæ placidam, & tranquillam vitam agant. Simil.

Cant. 2. Sub vmbra illius quem deſideraueram ſedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Duo his verbis priuilegia ſingulari laude digniſſima prædicãtur: quibus pios homines Dominus ornare atque iuuare ſolet. Alterũ eſt paterna cura, & prouidẽtia, qua ſub vmbra alarum ſuarum illos protegit & in abſcondito faciei ſuæ tuetur à conturbatione hominum, & à contradictione linguarum: alterum eſt mirabilis quędã dulcedo, qua ipſos lactat, & ſecũ mirabili amoris & ſuauitatis glutino copulat. Hoc eſt.n.qđ ait. Fructus eius dulcis gutturi meo. Hæc autẽ dulcedo ita illos Deo vnit, vt vix eius à ſe præſentiam abdicare poſſint. Itaq; cùm carnales homines vix mentẽ ad Deum eleuare queant, hi eò deuenerunt, vt vix ab eo mentẽ diuellere poſſint. Quod de B. Clara Herpius memorat. Quid.n.mirũ, ſi hoc in amore Dei inueniatur, quod in carnali amore paſſim deprehẽditur? Neque.n.ex natura ſua minus potens eſt gratia, quàm cupiditas, & corrupta natura: nec minus efficax boni natura quàm mali. Diſſimile.

Cor meũ & caro mea exultauerũt in Deum viuum. Quomodo caro in Deo exultare poteſt? Hac nimirũ ratione lux illa cęleſtis quę nouo quodam ſplendore piorũ mentes frequẽter illuminat, ab intellectu protinus deſcendit in voluntatẽ, illamque diuino amore incendit: voluntas verò partẽ animæ concupiſcibilẽ ſibi coniunctam lætitia afficit. Hæc autẽ vis quoniam carni coniuncta eſt, carnẽ quoque ipſam mirabili quadam ratione exhilarat. Sicut.n. primus orbis cœleſtis ſecundũ mouet, & ſecundus tertium, atque alios: ita hoc in loco vis intelligendi mouet voluntatẽ, voluntas appetitum, appetitus verò carnẽ propter magnam harũ inter ſe virium coniunctionẽ. Aliter autem quomodo verũ eſſet quod Salomon ait: Animus gaudens ætatem floridã facit, ſpiritus triſtis exiccat oſſa? Pſal. 83. Simil. Prou. 17.

Quãta ſit ſpiritualis lætitia & gaudiũ ſpiritus, declarãt illa verba Sap. 8. Intrans in domum meam cõquieſcam cum illa. Non.n. habet amaritudinem conuictus illius, nec tædiũ conuerſatio illius, ſed lætitiã & gaudium. Hinc illud Prophetæ. Quã magna multitudo dulcedinis tuæ Domine. q.a.t.t. Et illud, Omnia oſſa mea dicẽt, Domine quis ſimilis tui? Et illud itẽ Eccl. 40. vinũ & muſica lætificant cor, & ſuper vtrunque dilectio ſapientiæ. Hinc toties in Canti. Pſal. 30. Pſal. 34.

ſpi-

ſpirituales deliciæ vino, hóc eſt, omnibus mūdi voluptatib⁹ anteferūtur. Pro eo quod nos legimus Pſal. 35. Queādmodum multiplicaſti miſericordiā tuā Deus, Hiero. ex Hebr. vertit: Quàm ſpecioſa miſericordia tua Deus: & filij Adā in vmbra alarum tuarū ſperabunt. Inebriabuntur de pinguedine domus tuæ, & torrente deliciarū tuarum potabis eos. Quibus verbis diuinæ dulcedinis magnitudo maximè inſinuatur.

Prou. 31. Spiritualis lętitia illis potiſſimum impenditur, qui varüs pro Chriſto moleſtijs, & incōmodis afficiuntur. Vnde eſt illud, Date ſiceram mœrentibus, &c. Item illud. Gaudete, ait, in lætitia qui in triſtitia fuiſtis, &c. Ideoque Propheta iure ſuo quodāmodo petit. Lætifica nos pro diebus quib⁹ nos humiliaſti, pro annis quibus vidimus mala. Et Apoſtolus. Sicut, inquit, abundant paſſiones Chriſti in nobis, &c. 2. Cor. 1.

Si quis veram ſaluiē & lætitiā quærit, fruſtra eā alibi quā in iuſtitia quęrit. Pſal. 117. Sic. n. legimus, Vox exultationis & ſalutis in tabernaculis iuſtorū. Pſal. 13. In tabernaculis. n. Ægyptiorū nulla domus abſque luctu eſt. Contritio. n. & infęlicitas in vijs eorum.

Quamdiù homo diuinæ dulcedinis expers eſt, vacillat naturaq; in obſeruatione legum diuinarū: vbi verò Pſal. 118. particeps eius factus eſt, ibi cum Propheta clamat: Hæreditate acquiſiui teſt. t. i. æ. quia exultatio cordis mei ſunt. Ideoq; non mirū eſt, ſi alibi idē Propheta exultationē hanc tāquam virtutis & religionis adiutricē poſtulet dicēs. Lætetur cor meū, vt timeat Pſal. 85. nomē tuū. Verè. n. dictū eſt. Delectatio perficit opus. Ideoque opera omnia quæ naturæ author ab animantibus effici voluit, velut quadam voluptatis eſca cōdiuit. Omnem quippe naturalem operationem ſequitur delectatio.

Nihil aut maius, aut pretioſius, aut optabilius, quàm à Deo diligi. Quid enim deeſſe illi ad ſalutem poterit, qui ab omnipotente Deo diligitur? Quod cùm ita ſit, nihil amanti animæ optabilius, quàm diuini erga ſe amoris indicia experiri: ideoque nihil mirū, ſi inter omnia Sponſæ vota ac deſideria illud primū ſit; Oſculetur me oſculo oris ſui; oſculū. n. certiſſimū amoris indiciū eſt. Cant. 1. Cùm ſint autē multa huius amoris indicia, nō poſtremum eſt, præueniri à Deo in benedictionibus dulcedinis, & gaudij ſpiritualis. Gaudium. n. amoris comes eſſe dicitur. Quare quiſquis in Deo, & cum Deo gaudet, magnū diuinæ erga ſe dilectionis argumentum habet. Græcè autē legitur: Oſculetur me oſculis, ſiue ab oſculis oris ſui. Non. n. vnum tantum oſculum, ſed crebra, & quotidiana oſcula petit: quibus magis ac magis in amorē Sponſi exardeſcat. Hoc. n. inter ſpirituales atque carnales delicias diſtat: Diſſimil. quòd hæ cùm multiplicantur, faſtidium, illæ verò eſuriem atque ſitim pariunt. Vnde eſt illud, Qui edunt me adhuc eſurient, &c.

Trahe me poſt te: curremus in odore vnguentorum tuorum, Cant. 1. vnguenta enim odorifera Sponſi ſunt innumera beneficia eius, viſcera miſericordię eius, & ſuauiſſima vbera conſolationis eius. His autem cœleſtibus donis Saluator vehementi quodam amoris æſtu trahit nos poſt ſe, & ita trahit, vt currere nos faciat. Quod quidem regius Propheta apertiùs deſignauit cùm ait: Viam mandatorum Pſal. 118. tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum. Nec hoc ſanè mirum eſt: quoniam (vt Diuus Bernar. ait) latitudo eius, dilectio eius eſt. Duæ autē hoc in loco inſignes hæreſes paucis verbis confutantur. Quod enim Sponſa dicit: Trahe, diuinæ gratiæ neceſſitatē confitetur contra Pelagianos: quod verò ait, Curremus, libertatē arbitrij noſtri inſinuat, aduerſus

Lutheranos. Deus enim operatur, nos cooperamur: ille trahit, nos ipſo trahente & excitante currimus. Quare nemo ita ſibi fidat, ut ſua ſe opera atque uirtute tantùm ſperet præſtare poſſe quod debet: nemoq; rurſus ita onus totum in ſolam Dei gratiam proijciat, ut quæ ſuarum partium ſunt, obliuiſcatur.

Deum electis ſuis prægustationem quandam, & ueluti arram futuræ felicitatis in hac peregrinatione tribuere (quò audius ad illa ſumma bona ferantur, quorum iam odorem perceperunt) Sponſa in Cant. inſinuat, cùm ſe introductam à Rege in cellaria ſua, ſiue in cellam uinariam memorat. Nam & introducendi uerbū & cella uinaria aliquid ſupra communem hominum captum, imò ſupra hunc mundum deſignat: ſupra quem uinorum omnium, hoc eſt, amorū ac deliciarum omniū apotheca pleniſſima eſt. Qui autem hunc peruenerunt, cùm primitias ſpiritus acceperint, cōtinuè ingemiſcunt, habitationem quę de cœlo eſt, ſuperindui cupientes. Hi ſunt autem qui mortem habent in deſiderio, & uitam in patiētia. Ex his autem colligere licet, quanta ſit illa dulcedo, quæ æternæ dulcedinis prægustationem quandam continet: cui omnis mundi dulcedo comparata, amaritudo eſt amariſſima. Vnde mox ſequitur. Exultabimus & lætabimur in te, memores uberū tuorū ſuper uinū. Hoc eſt, ſuper omnia quæ in hoc mūdo delectare poſſunt. Cūcta enim hęc à diuinæ conſolationis uberibus longè ſuperantur. Cant. 1.

Ad Beniamin Moſes in benedictionibus ait. Amantiſſimus Domini habitabit confidenter in eo, quaſi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requieſcit. Deuteron. 33. Super hoc autem loco Richardus ait. Per Beniamin, qui filius dexterę interpretatur, dulcedo contemplationis exprimitur. Quid autem putas, quòd tota die in thalamo moram facit; quòd ibi iugiter requieſcit, adeò ut nec ad horam ſaltem exire uelit? Illud autem ſcimus, quod in thalamo Sponſus & Sponſa ſoleant ſimul commorari, amoris obſequijs in alterutrū occupari, mutuis amplexibus confoueri. Mirandæ ergo pulchritudinis prærogatiua, quęcunque ſit illa Beniamin dilecta, cuius contubernium nūquam faſtidire ualet, & à cuius amplexibus nec ad horā abeſſe vult. Dixi, inquit, Sapientiæ, ſoror mea es, & prudētiam vocaui amicā meam. Propter caſtam autem ſimul & ardentiſſimam dilectionem amicam ſimul nominat & ſororem. Intrans, inquit, in domū meam conquieſcam cum illa. Non. n. habet amaritudinem conuerſatio illius, nec tædium conuictus illius, ſed lætitiam & gaudium: & in amicitia illius dilectio bona. Vnum igitur ſcio, quia quiſquis huiuſmodi amicæ deſiderio flagrat, quanto eam familiarius nouit, tanto eam amplius amat: & quò frequentius eius fruitur amplexibus, eò vehementius eius exæſtuat deſiderio. Sap. 8.

Quemadmodum cum quis vocatum puerum, & ad ſe venire recuſantem, oſtenſo aliquo pomo, aut re aliqua quæ nitore ac decore ſuo oculos eius alliciat, trahere ad ſe ſolet: ita Dominus quos Eccleſiæ ſuę vocibus, aut internis etiā inſpirationibus ad ſe nō trahit, oſtēſa & exhibita ſuauitatis ſuæ dulcedine ad ſe conuertit. Vere enim à Poeta dictum eſt. Trahit ſua quemque voluptas. Hi ſunt autem quos Dominus præuenit in benedictionibus dulcedinis.

Sol huic uiſibili mundo ſalutaris atque utilis eſt, nō ſolum cum ad nos accedit, ſed etiam cum hyemis tempore recedit. Hoc enim tempus ad faciēdam ſementē, illud ad fruges fructuſque maturandos aptiſſimum eſt. Ad hunc ergo modum uerus iuſtitiæ Sol Chriſtus, & cū per uiſitationis & ſpiritua

lis con-

lis conſolationis gratiam quaſi præſens adeſt, & cum per eius ſubtractionem quodãmodo abeſt, ſemper pijs hominibus & vtilis & ſalutari eſt: illo enim tempore charitatem, hoc autem humilitatem in eis nutrit.

Fortitudo generalis.

Reprobi recta quidem deliberãdo appetunt, ſed ad conſueta ſemper mala recurrũt. Eſſe quidem humiles, ſed ſine deſpectu: pauperes eſſe volũt, ſed ſine defectu: eſſe caſti, ſed ſine maceratione corporis: eſſe patientes, ſed ſine contumelijs volũt. Cumque adipiſci quærunt virtutes, & labores virtutũ fugiunt, quid aliud quàm & belli certamina in campo neſciunt, & triũphare in vrbibus de bello concupiſcunt? Greg in mor.

Tãto vnuſquiſque ad fortitudinẽ profeciſſe verius demonſtrt, quanto aliena mala robuſtius tolerat: nã minus in ſe conualuit, quam iniquitas aliena ſternit. Greg. lib. 5. mor.

Fortitudo iuſtorum eſt carnẽ vincere, proprijs voluptatibus contraire, delectationem vitæ præſentis extinguere, huius mundi aſpera pro æternis præmijs amare, proſperitatis blãdimenta contemnere, aduerſitatis metum in corde ſuperare. Grego. vbi ſuprà lib. 8.

Reproborum fortitudo eſt, tranſitoria ſine ceſſatione diligere, contra flagella cõditoris inſenſibiliter perdurare, ab amore rerum temporaliũ nec ex aduerſitate quieſcere, ad inanem gloriã etiam vitæ detrimento peruenire, malitiæ argumenta exquirere, bonorum, vitam non ſolum verbis ac moribus, ſed etiam gladijs impugnare, in ſemetipſis ſpem ponere, iniquitatẽ quotidie ſine vllo deſiderij defectu perpetrare. Greg. vbi ſup.

Interius quoque mutabilis eſt homo: & cum ad meliora nititur, quaſi contra fluminis ictum conatur. Ideo dicitur, Cõtendite intrare: quia niſi mentis contentio ferueat, vnda mundi nõ vincitur. Gre. in mor. li. 11. c. 27

Mundus eſſe per ſe nemo poteſt, qui vt eſſe poſſit, de immundicia processit. Et ideo qui mundus eſſe contendit, hoc conatur vincere quod eſt. Greg. in mor.

Vtinam ob Dei mei nomen atque iuſtitiam, vniuerſa me infidelium turba perſequatur & tribulet: vtinam in opprobrium meum ſolidus exurgat hic mundus tantũ vt à Chriſto merear laudari, & ſuę pollicitationis ſperare mercedem. Hiero. in epiſt. Hierony.

Gratias ago Deo meo quod dignus ſum habitus, quem mundus oderit. Idem ibidem.

Quis Sanctorum ſine certamine coronatus eſt? Solus in delicijs Solõmon fuit, & ideo forſitan corruit. Idẽ in Epiſtol. ad Euſtoc.

Fortitudo atque conſtantia, via regia eſt: à qua declinat ad dexteram qui temerarius eſt & pertinax: ad ſiniſtram, qui formidoloſus eſt & pauidus. Idem in Original. ſuper Eſai.

Quidquid terroris habet mundus contemno: quidquid delectabile habet, rideo. Diuitias nõ cupio, paupertatem non horreo, mortem non timeo. Chryſoſt. in ſer. Chryſoſt.

O Chriſtiane, delicatus es miles, ſi putas ſine pugna te poſſe vincere, ſine certamine triumphare. Fortiter dimica, attrociter in prælio concerta, conſidera pactum, conditionem attende, militiam noſce, pactum quod ſpopondiſti, conditionem ad quam acceſſiſti, militiam cui nomen dediſti. Hoc enim pacto quos miraris omnes pugnauerunt, hac conditione vniuerſi vicerunt, hac militia triumpharunt. Chryſoſt. in homilia.

Prudentis eſt proſpicere ne quid eueniat mali: fortis tolerare ſi quid fortè obtigerit. Pitta. cus.

Rebus inchoantibus conſilio vti oportet, periclitantibus vero audacia. T. Liui.

In audaces non eſt audacia tuta.

Adilon. Quæ præclara ſunt non contingunt niſi magno negotio.

Adilon. Qui è nuce nucleum vult, frangat nucem.

Cicer. Fortitudo cum ad aſpera ineunda pronum faciat, potius communem vtilitatem quàm ſua commoda attendit. Sicut enim ſcientia, remota iuſtitia, calliditas potius, quàm ſapientia appellanda eſt: ſic animus ad periculum paratus, ſi ſua cupiditate, non communi vtilitate impellitur, temeritatis potius nomen habet, quàm fortitudinis Cicero in Rheto.

Sapientis animus, magnitudine conſilij, tolerantia rerum humanarum, contemptione fortunæ, virtutibus omnibus vt mœnibus ſeptus, vinci aut expugnari nõ poteſt. Idem in 4. Parad.

COLLE. ¶ Fortitudo & laborum tolerantia, ad veram iuſtitiam conſequendam valde neceſſaria eſt. Hinc Ioan.
Apoc. 19 vidit in Apocalyp. Sanctos biſſyno candido veſtitos. Biſſynum autem ait eſſe iuſtificationes ſanctorũ. Cur hoc? Nimirum quia hoc byſſus habet, quòd cum fragilis & vilis herba fuerit, arte tamẽ & multo labore cõtuſa atque concocta, in pretioſam byſſum euadit. Hoc exemplo virtutis ſtudioſus profeſſionis ſuę labores agnoſcat. Si enim tam multo labore opus eſt, vt herba tranſeat in byſſum quid opus erit, vt carnalis homo in ſpiritualem aſſurgat, cum tanta inter carnem & ſpiritum diſtantia ſit? Idẽ etiam nobis innuit biſſus illa retorta, ex qua velum templi fieri præcipitur, quę præcedentibus laboribus addit etiam torſionẽ. Idem quoque deſignat veſtis Chriſti, quam Ioan-
Apoc. 19 nes in eodem loco (in quo mirabilem Chriſti pulchritudinem deſcribit) ſanguine conſperſam vidit. Cæterum qui dicit ſe in Chriſto mane-
1. Ioã. 2. re, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare. Quam pulchrum autem & honorificum ſit hanc veſtem induere, declarat ambitioſus Aman: Heſt. 5.
qui ſummum honorem eſſe duxit, regis Aſſueri veſtibus indutum, per plateam incedere. Lege hiſtoriam.

Virtutem circa difficile verſari, vox eſt omnium Philoſophorum. Virtus enim ad hoc excogitata & conſtituta fuit, vt eius adminiculo in ea tendere poſſemus, ad quę à natura non inclinamur. Ad comedendum enim, & bibẽdum, ac filiorum curam gerendam natura ſufficit, quę ad hoc ipſum nos impellit, & quodã voluptatis lenocinio allicit. Ad illas autem functiones ad quas natura vel non vocat, vel etiam auocat, virtus laboribus & vſu parta, neceſſaria eſt. Vnde patet, virtutem circa difficilia verſari: vtpote quã natura corrupta non modo non iuuet, ſed etiam impediat, ac remoretur. Vnde quemadmodum faber ferrarius, nunquam malleũ de manibus deponit, quouſque ferri duritiã domare, & quo voluerit flectere poſſit: ita virtutis ſtudioſus virili quadam fortitudine armatus & inſtructus ſemper incedere debet, qua virtutis laborem & perferre, & vincere poſſit. Ideo Dominus electos ſuos fructum afferre in patientia dixit. Patientia enim pars fortitudinis eſt.

Quam ſint Diabolo viri fortes in- Exod. 1.
uiſi, quã vero chari molles & voluptuarij, Pharao (qui eius typum tenet) aperte inſinuauit, cũ maſculos filiorum Iſrael interfici, fœminas verò iubet reſeruari. Vt enim Origenes Origen.
eleganter ait, cupit is virilem hominis partem, id eſt, ſenſum rationabilẽ extingui, & eius omnia opera: carnẽ verò & eius opera viuere. Cùm ergo videas homines in voluptatibus & delitijs vitam ducere, luxu fluitare, epulis, vino conuiuijs, cubilibus, & impudicitijs operã dare, in iſtis ſcias quod rex Aegypti maſculos necat, & viuificat fœminas. Si vero rarum quē

que

que videas vnum ex mille, ad Dominum conuerti, oculos ſurſum erigere, quæ perpetua ſunt quærere, contemplari, non ea quę videntur, ſed quæ non videntur, odiſſe delicias, amare continentiam, luxuriam fugere, excolere virtutes, iſtum quaſi maſculum necari cupit Pharao, perſequitur, inſectatur, mille aduerſus eũ machinis pugnat. Odit tales, viuere eos ĩ Aegypto nõ ſinit. Inde eſt quod in hoc mũdo ſerui Dei deſpectui habentur & contemptui: inde cõtumelijs expoſiti ſunt: inde odia in eos & perſecutiones agitantur. Odit enim Pharao huiuſmodi mares. Nec modo Pharao, ſed etiam Aegyptij oderũt filios Iſrael, & ad amaritudinem perducunt vitam eorum.

Magnanimitas.

Gregor. PErfectæ magnitudinis laus eſt, aduerſa perpeti, & exterius fortiter, & interius clementer. Grego. in mor. 22 c. 11.

Ambro. In duobus generibus fortitudo ſpectatur animi, Primo, vt exteriora corporis homo pro minimis habeat & quaſi ſuperflua deſpicienda magis quàm expetenda ducat. Secundò vt ea quę ſumma ſunt, omneſque res in quibus honeſtas præclara, animi intentione vſque ad effectum proſequatur. Ambro. 1. de offi.

Iſidor. Magna eſt virtus gloriæ, ſi cui potuiſti nocere, parcas. Iſidorus.

Clim. Magnus ille quidẽ qui nihil, quod facto poſſibile fuerit, omiſit. Maior qui per humilitatem etiam quę vltra vires ſuas ſunt, agere conatur. Ioan. Clima. de diſcr. ad diſcer. facil.

Solinus. Leonum clementiæ indicia multa ſunt: proſtratis parcunt, in viros potius quàm in fęminas ſęuiunt, infantes non niſi magna fame, perimunt. Solinus in lib. de mirabil. mundi.

Adilon. Leuis iniuria à magno & excelſo animo negligitur. Adilon.

Pecuniam contemnere magni animi eſt. Adilon.

Ad magnanimum pertinet ea quę videntur acerba ita ferre, vt nihil à ſtatu naturæ diſcedat, nihil à dignitate ſapientis. Cicero de offi. Cicero.

Sapienti nihil poteſt videri magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis, totiuſque mundi nota ſit magnitudo. Nam quid aut in ſtudijs humanis, aut in tam exigua vitę breuitate, magnum ſapienti videri poteſt? qui ſemper animo ſic excubat, vt ei nihil improuiſum accidere poſſit, nihil inopinatum, nihil omnino nouum? Idem lib. 5. fami. ad Luci.

Summum probationis & veræ virtutis argumẽtum eſt, ſi homo varijs calamitatibus vndique preſſus, eodẽ ſemper animo & vultu conſiſtat, nec de gradu virtutis & conſtantiæ depellatur: Sic illud aurum purum atque perfectum eſt, quod in ignẽ cõiectũ, eundem ſemper ſplendorem retinet. Adamas, tũ legitimus & generoſus eſt, cum malleis cõtuſus, integer & illęſus perſeuerat. Enſis quoque commẽdatur, cuius cuſpidem ſi capulo iungas, ad priſtinam rectitudinem ſolutus recurrit. Vas quoque figuli tum perfectũ eſt, cũ in fornacẽ immiſſum, non crepat, ſed idem manet. Ad hunc ergo modum ille perfectus eſſe dicitur, qui inſtar ſcopuli in medio maris, quantumcũque illidatur fluctibus, eodem loco immotus manet. Hinc illud, Iuſtus in ſapientia ſua permanet vt Sol: nam ſtultus vt luna mutatur: Hic enim pro varietate rerũ, varios ſubinde mutat affectus. Hinc & illud, Non contriſtabit iuſtum quidquid ei acciderit. Eccl. 27. Prou. 12.

Facultates & virtutes exaltant cor & ſuper hæc timor Domini Eccl. 40. Hoc enĩ veræ & Chriſtianæ magnanimitatis fundamentum eſt: qualis Ezechiæ regis fuit de quo ſcriptum eſt, quod cum ſumpſiſſet cor eius audaciam propter vias Domini, contra 5 Reg. 18.

regem Aſſyriorū rebellauerit. Quod quidem fecit, non humanis, ſed diuinis op ibus fretus.

Perſeuerantia.

Grego. IN caſſum bonum agitur, ſi ante vitæ terminum deſeratur: quia fruſtra velociter currit, qui pruſquam ad metas venerit, deficit. Gregor, lib. 1. moral.

Hieronу. Non quæruntur in Chriſtianis initia, ſed fines: Paulus male cœpit, ſed bene finiuit. Iudæ laudantur exordia, ſed finis proditione damnatur. Hier. ad Furiam.

Cypria. Parum eſt (inquit) adipiſci aliquid potuiſſe, plus eſt quod adeptum eſt poſſe ſeruare: ſicut & fides ipſa & natiuitas ſalutaris non accepta, ſed cuſtodita, viuificat. Neque ſtatim cōſequutio, ſed conſummatio hominem Deo ſeruat. Cypria. Epiſt. 5.

Bernar. Perſeuerantia, vigor virium, virtutum conſummatio eſt, nutrix ad meritum, mediatrix ad premium, ſoror patientiæ, conſtantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, vnanimitatis vinculum, propugnaculum ſanctitatis. Bern. in Epiſt.

Bonam vitam ego puto, & mala pati, & bona facere, & ſic perſeuerare vſque ad mortē. Idem in ſermone Petri & Pauli.

Iſidor. Semper in vita hominis finis quærendus eſt: quia nō reſpicit quales antea fuerimus Deus, ſed quales circa finem vitæ extiterimus. Iſidor.

Euſeb. Emiſſe. Spes noſtræ omnes in conſummatione atque in fine cōſiſtunt. Quid mihi proſunt ſi mihi ſata virentia herbis ſpem meſſis oſtendant, & me ſub ipſo falcis tempore, ſubita vel aeris intemperie, vel pluuiarum inundatione decipiant? Quid mihi proderit ſi vinea ſpem oēm in flore promittat, & vel ferarum incurſio, vel vaſtitas grandinis ſpem omnē in conſummatione ſubducat? Euſ. Emiſ. ad monach. hó. 5.

Clima. Sicut ij, qui dicuntur cancri, capi facillimè poſſunt, eo quòd aliquādo ante, aliquando retro gradiuntur: ita & anima nunc quidē ridens, nūc lugens, nunc verò deſiderijs affluēs, proficere vnquàm poterit. Clim. in cōpen. ſup. dict. om. recapit.

Origen. Vxor Loth præcepti immemor, retrorſum reſpiciens, vertitur in ſtatuā ſalis. Putamus ne tantū ſceleris in hoc eſſe cōmiſſo, vt quia poſt ſe reſpexit mulier, interitū quē diuino beneficio effugere videbatur, incurreret? Quid. n. tantū criminis habuit, ſi ſolicita mulieris mēs retrorſum (vnde nimio flamarū crepitantiū metu territa erat) oculos ad ea direxit? Sed hoc tamē Dominus ita permiſit, vt hoc exēplo perterrefaceret eos, qui bene cępta deſerunt. Vnde ipſe ait, Nemo mittēs manū ſuam ad aratrū, & aſpiciēs retro, aptus eſt regno Dei. Mementote vxoris Loth. Rectè ergo Eccleſiaſticus monet, cùm ait: Nō ventiles te in oēm vētū, & nō eas in oēm viam. Eſto firmus in via Dn̄i, & in veritate ſēſus tui. Huc ſpectat & illud, ne ipediaris orare ſep, & ne verearis vſq; ad mortē iuſtificari: qm̄ merces Dei manet in æternum. Vſque in tempus ſuſtinebit patiēs, poſtea reditio iucunditatis. Hanc ſententiam inſignis inter Poetas Vergilius his verbis protulit. Nate Dea, quò fata trahunt retrahuntque ſequamur. Quidquid erit ſuperanda omnis fortuna ferendo eſt. Lucæ. 9. Eccl. 5. Eccl. 18. Eccl. 2.

Multi ſunt, quibus incœpto uirtutis propoſito perſeuerantia deeſt, quibus illud Apoſtoli conuenit. Semper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam ueritatis peruenientes. De quibus Seneca, male uiuunt, qui ſemper uiuere incipiunt. Hi ergo uiribus quibuſdam ſimiles eſſe uidentur, quæ ſepties in anno uuas proferunt: quas nūquā tamē ad maturitatē perducūt.

Funda armatur Dauid ad Goliam deijciendum, per quam accipimus perſeuerātiæ uirtutem: quæ ſola Dæmonem

monem perfecte ſuperat. Qui verò quotidie incipiunt, & quotidie deſinunt, nunquam ad bonam frugem perueniunt.

Patientia.

Ego virtutem patientis & ſignis & miraculis maiorem credo. Gregor. in Dial. lib. 1.

Ipſa malorum ſocietas, purgatio bonorum eſt. Greg. in Regiſt.

Sine ferro & flamine martyres eſſe poſſumus, ſi patientiam in animo veraciter conſeruamus. Gregor. in Dialog. lib. 1.

Tanto quiſque minus oſtenditur doctus, quanto minus conuincitur patiens. Gregor.

Iuſti, dum tribulationibus quatiũtur, magis ad bonum proximorum attendunt, quam ad ſuum malum. Vnde Paulus nemo inquit, moueatur in tribulationibus meis, ipſi enim ſcitis, quod in hoc poſiti ſumus: Deſpicit quod patitur, curat ne diſcipuli in corde aliquid patiantur. Sic Iob non ſolum vxorem non reijciebat, ſed docebat Greg. in Mor. lib. 3. c. 16.

In patientia anima poſſidetur: quia per illam omnibus rebus, & ſibi ipſi homo dominatur: & quò ſe laudabiliter frangit, eò fortiter infractum erigit. Cum enim ſe ſuperat, ad contraria inuictum parat. Gregor. lib. 5. Moral. cap. 14.

Curat mercenarius, vt nunquam dies ſine labore pertranſeat, ne & ſine munere: Ita iuſtus momenta vitæ formidat, aduerſis gaudet paſſione reficitur, mœrore fouetur. Greg. vbi ſup lib 8 cap. 7.

Sæpe & flagella exterius atterũt, & tentamenta intus affligunt: ſed gratia Dei non deſerit: quæ quo durius percutit, amplius cuſtodit. Greg. lib. 10 cap. 16.

Iuſti quo duriora tolerant, eo pręmia certius ſperant. Non enim illic colligitur gaudium, quod non hic prius pia tribulatione ſeminatur. Ideo poſtquam dixit, Cum te conſumptum &c. ſubdit, Et habebis fiduciã propoſita tibi ſpe, & defeſſus, ſecurus dormies. Greg. vbi ſup. cap. 22.

Super illud, Etiam ſi occiderit me, &c. In hoc mens iuſta ab iniuſta diſcernitur: quod Dei laudem inter aduerſa confitetur, quod nõ cum rebus frangitur: ſed in hoc qualis cum rebus fuerit, demonſtrat, quòd & ſine rebus robuſtius ſtat. Gregor. vbi ſuprà lib. 11. cap. 19.

Iuſtus cum patitur nõ ad iram, ſed ad preces conuertitur: quibus etiam illa fiunt proſpera, quę videntur aduerſa. Greg. vbi ſup. lib. 14. cap. 21.

Nudus egreſſus ſum &c. Quia amiſerat cuncta pro ſeruanda patientia, tempus illud ad memoriam reduxit, quo iſta non habebat. Vt dum intueretur quod iſta aliquando non habuit, non multum doleat, quod amiſit. Ideo & meminit, quod ea eſſet amiſſurus, Nudus reuertar illuc. Gregor. lib. 2. Mor. cap. 17.

Nihil eſt fortius ijs qui ferre omnia parati ſunt. Greg. lib. 2 Mor. c. 18.

Sine dolore amittitur quicquid ſine amore poſſidet. Quę vero ardenter diligimus habita, grauiter ſuſpiramus ablata. Gregor. 31. Mor.

Dum anima bona accepta conſiderat, aduerſa quæ tolerat, non accuſat. Greg 25. Mor. c. 17. Vide.

Ferrum noſtræ animæ nequaquã perducitur ad ſubtilitatẽ acuminis, ſi hóc non eraſerit alienæ lima prauitatis Greg. in Moral.

Tolerã medicinalem dolorem, futuram cogitans ſanitatem. Videte fratres mei in iſtis lãguoribus corporis quanta homines tolerent: vt paucos dies victuri, tandem moriãtur: & hos paucos dies incertos habeant. Multi enim poſt tolerantiam magnorũ dolorum, cum à medicis ſecarẽtur: aut ĩter manus medicorũ mortui ſũt, aut iã ſani (irruente aliqua ægritudine) defuncti ſunt. Ligari ſe volũt hõies & ſecari, August.

ſecari, habituri pro incerta ſanitate, certum dolorem & daturi magnam mercedem. Deus te quem fecit, & certius curat, & gratis. Ferto ergo manus eius, o anima quæ benedicis eum, non obliuiſcens omnes retributiones eius. Sanat enim omnes languores tuos ipſe qui redimit de corruptione vitam tuam. Auguſt. ſuper pſal. 102.

Cuicunque aliquid accidit, dicat, Dominus dedit, Dominus abſtulit (ecce rectum cor) ſicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum. Et non dixit Dominus dedit, Diabolus abſtulit. Intendat ergo charitas veſtra: ne forte dicatis, hæc mihi Diabolus fecit. Prorſus ad Deum tuum refer flagellum tuum quia nec Diabolus tibi aliquid facit, niſi ille qui deſuper habet poteſtatem permittat, aut ad pœnam, aut ad diſciplinam. Ad pœnam impijs, ad diſciplinam pijs. Flagellat autem omnē
Prou. 3. filium quem recipit. Non te ſine flagello ſperes futurum, niſi forte cogites exhæredari. Flagellat omnem filium quem recipit. Ita ne omnem? Vbi te volebas abſcondere? Omnem. Et nullus exceptus, nullus ſine flagello erit. Quid eſt omnem? Vis audire quem omnem? Etiam vnicus ſine peccato, non tamen ſine flagello. Aug. ſuper pſal. 31.

Eris ergo rectus, & te decebit laudatio: quoniam rectos decet laudatio. Si autem curuus fueris, laudas Deum quando tibi bene eſt, blaſphemas quando tibi male eſt. Et eris inſulſus puer in domo patris, amans patrem ſi tibi blanditur, & odio habens, quando te flagellat, quaſi non & blandiens & flagellans hæreditatem paret. Aug. pſal. 32.

Omnis malus homo aut ideo viuit vt corrigatur, aut ideo viuit, vt per illum bonus exerceatur. Idem.

Non eſt in carendo difficultas, niſi eum fuerit in habēdo cupiditas. Idem in confeſſ.

Vnde plangis? Quod pateris, medicina eſt, non pœna: caſtigatio, non damnatio. Noli repellere flagellum, ſi non vis repelli ab hæreditate. Idem ſup. pſal. 99.

In tribulationibus Paula Eſaiæ replicabat eloquia. Qui ablactati eſtis à lacte, & qui abſtracti eſtis ab vbere tribulationem ſuper tribulationem expectate, ſpem ſuper ſpem: adhuc puſillum propter malitiam labiorū propter linguam malignam. Ablactatorum eſſe, qui ad virilem ætatē peruenissent, tribulationem ſuper tribulationem ſuſtinere, vt ſpem ſuper ſpē mererentur accipere. Scientes quoniam tribulatio patientiam operatur. patientia verò ſpem, ſpes &c. Et item, Et quod ſi is qui foris eſt noſter homo corrumpatur, tamen is qui interior eſt, renouatur de die in diem. Et, Quod in præſenti eſt leue & momentaneum tribulationis noſtræ, &c. ¶ In languoribus & infirmitate dicebat, Quando infirmor, tunc fortior ſum & potens. Et, Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictibus. ¶ In mœrore cantabat, Quare triſtis es anima mea? & quare conturbas me? Spera in Deo &c. ¶ In periculis loquebatur, Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum &c. Et, Qui vult animam ſuam ſaluam facere, perdet eam. ¶ In diſpendio rei familiaris dicebat, Quid enim prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur? &c. Et illud. Nudus exiui de ventre matris meæ, &c. Dominus dedit, Dominus abſtulit, &c. Noui ſuſurronem quendam (quod genus hominum pernicioſiſſimum eſt) quaſi beneuolum nuntiaſſe, quod pro nimio feruore virtutum, quibuſdam videretur inſana, & cerebrum illius diceret confouendum. Cui illa reſpondit, Spectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus. Et, Nos ſtulti propter Chriſtum: ſed ſtultum Dei ſapientius

Hierony Rom. 5. 2. Cor. 4.

pientius eſt omnibus hominibus. Et, Saluator loquitur ad Patrem, Tu ſcis inſipiētiam meam. Et, Tanquam prodigium factus ſum multis, &c. Et, Vt iumentum factus ſum apud te. Et in Euangelio Dominum, Samaritanū, & Demoniacum, & in Beelzebub eijcere Demonia dicebant. Et Apoſtolus, Hæc eſt gloria noſtra, teſtimoniū conſcientiæ noſtræ. Hiero. in Ephitaph. Paulæ.

Ambro. Bene ſibi conſcius falſis non debet moueri: nec æſtimare plus ponderis in alieno eſſe conuitio, quàm in ſuo teſtimonio. Ambr. de offi.

Cypria. Nemo æſtimet bonos de Eccleſia poſſe diſcedere. Triticum nón rapit ventus: nec arborem ſolida radice fundatam, procella ſubuertit. Inanes paleæ tempeſtate iactantur, inualidæ arbores turbinis incurſione vertuntur. Cypria. de ſimpli. prælat.

Chryſoſt. Non ſolum dum boni aliquid, facimus, ſed etiam dum mali patimur aliquid, magna præmia expectare debemus. Id quod Iob oſtendit, qui ex malis & rebus aduerſis magis quàm à rectè factis clarus euaſit.

Iſidor. Intende miſerias eorum quibus acerbè aliquid accidit, dum aliena pericula memoras, minus tuas portas: aliorum enim exempla dolorem releuant: alienis malis facilius conſolatur homo. Iſidor. in ſynod.

Ioā Cli. Vidi tres fratres danno ſimili affectos: atque vnus ex ijs indigne tulit: alius ſine mœrore pertulit: tertius inde ingens gaudium cœpit. Ioan. Clim Grad, 26.

Si patientiæ quęſiueris baculum, cito deſinent canes impudenter agere. Idem. Grad. 27.

Patiens vir ante monumentū mortuus eſt: ſepulchrum enim cellulam ſuam fecit. Patientiam, ſpes & luctus peperit: nam qui abſque ijs duobus eſt, accidię ſeruus efficitur. Idem, ibidem.

Nilus. Malum inſperatum omnino perturbat cum ingruit: quod vero expectabatur, compoſitam & pręparatam ad periculorum mentem inueniēs, calamitatem leuiorem reddit. Nilus.

Bonum ſperatum, ſi ſecus & in contrarium cadens, nos fallat, affectum vix vllo mitigandum ſolatio, gignit. Idem.

Firmiter, dum cæderis, quaſi incus ſtato. Generoſi eſt athletę, cædi & vincere: maxime vero propter Deum nobis omnia patiēda ſunt, vt ipſe nos patiatur. Ignatius — Ignatius

Nullum inuenies miſerum, qui non inueniat in miſeriore ſolatium. — Adilon.

Rationis opem ceu boni medici in calamitate inuocare oportet. — Iſocra.

Qui meminit quid ſit homo, nullum euenientem caſum ęgre feret. — Idem.

¶ Hęc vita via eſt. Quiſquis autem lōgum iter facere vult, neceſſaria ad viam portat. Ad hoc autem iter tria potiſſimum requiruntur: panis, vinum & arma, quibus ſe à quouis incurſu homo tueatur. Nobis quoque triplici viatico opus eſt: videlicet Euchariſtia, tanquam pane: oratione, tanquam vinū, quod lętificat cor hominis: & patientia, tanquam armis: quibus ab inſtantibus malis (ſine quibus hęc vita non tranſigitur) tuti ſimus. Propter hoc enim Dominus in oratione interpoſuit, Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Alius enim detrahit, alius rapit, alius iniquam litem intendit: alius conatibus tuis obſiſtit, alius infeſtat, alius inſimulat &c. Quid igitur in his omnib⁹ viator faciat, patientię armis deſtitutus? Iraſcetur, pace & innocentia ſpoliabitur. Patientia enim & virtutum omnium miniſtra, & aſſecla eſt eſt. Quis pacem ſiue internam ſiue externam ſine patientia retinere queat? Ideo Apoſtolus, diuites nos in hac uirtute eſſe volebat, cum diceret: In multa — COLLE.

2.Cor.6. multa patientia. Itaque ſicut ſal à rege Perſarum in templi miniſterio ſine menſura tribui præcipitur: ita planæ immenſa quadam patientia (ſi ita loqui licet) egemus, vt à tot mundi iniurijs tuti eſſe valeamus.

Qui flagella Dei patienter fert, ſimilis eſt pio latroni, qui tolerantet ſupplicium ſuum ferens, ex patibulo peruenit ad regnum: qui vero impatienter ea tulerit, is quidem impatientia ſua dolorem cumulat: ſimiliſque eſt impio latroni, qui fremens ac blaſphemans, ex interno ſupplicij, ad infernum deſcendit gehennæ.

Quis prudens? quis patiens: quis prudentior? qui patientior: quis prudentiſſimus? qui patientiſſimus. Sic

Pro.14 enim ſcriptum eſt, Qui patiens eſt, multa gubernabitur ſapiētia: qui autem impatiens eſt, exaltat ſtultitiam

Prou.19. ſuam. Item doctrina viri per patientiam noſcitur. Omnes artes ſua habēt inſtrumenta, quibus opera ſua explorant, & examinant, an ad perpendiculum effecta ſint. At virtutis ſtudioſi, ſua quoque inſtrumenta habent, quibus virtutis ſuæ periculum faciāt: nempe tribulationem, & illatam in-

Iacob.1. iuriam. Hæc (ſi quod aliud) conſummatam virtutem potiſſimū declarant, Iacobo teſtante, qui ait, Patientia, opus perfectum habet. Item-

Rom.5. que Apoſtol. Tribulatio patientiam operatur, patientia vero probationē: probatio ſpem: ſpes autem non confundit.

Cuius periculi ſit in rebus aſperis & afflictis animum abijcere, declarāt illa Salomonis verba. Si deſperaueris lapſus in die anguſtiæ, imminue-

Pro.24. tur fortitudo tua. Quid ni minuatur, cum duplici hoſte premaris: cum hinc te anguſtiæ premant, inde tu tibi deiectione animi perniciem machineris?

Quod rubus in deſerto ardet quidem, ſed non comburitur, magnam viſionem Moſes appellauit. Verè enim magna viſio eſt igne ſiue tribulationis, ſiue tentationis, ſiue martyrij vexari, & non aduri, & cum Sa-

piente dicere, In medio ignis non ſum æſtuatus. Et, Igne me examinaſti, & non eſt inuenta in me iniquitas. Eccl.51. Pſal.16.

Verè enim hoc non minus mirum, quàm quod olim tres pueri inter fornacis Babylonicæ flammas illæſi, intactique, diuino eos auxilio protegēte, permanſerunt. Dan.3.

Vbi Nabad & Abiu altaris incendio perierunt, præcepit Aaroni & filijs eius Moſes, ne ſanctuariū egrederentur, ne & ipſi quoque perirent. Leui.10.

Quo præcepto monemur, vt immiſſas à Domino calamitates moderate feramus: ne, ſi in cœlum os noſtrum poſuerimus, grauioribus à Domino plagis vapulemus. Ferè enim hoc fieri ſolet, vt cùm ſeruus à Domino ꝓpter maleſacta ſua vapulat, ſi patienter quidem inflictas plagas ferat, celeriter vindicantis Domini ira deferuet: ſi verò flagellis ſeruus obſiſtat, & reluctetur, furorem indignantis Domini magis contra ſe acuit, facitque vt multò plures & grauiores plagas ira extimulante inferat. Quo exemplo monemur, vt leniter vindictam Domini feramus, ne, ſi aduerſus ſtimulum calcitremus, aut aliquid illius æquitate indignū obloquamur, duplicis apud eum criminis rei ſimus. Fuit nobilis quædam fœmina multorum filiorum parens, quorum dilectiſſimus immatura morte ſublatus eſt: quod quidem illa adeò moleſtè tulit, vt ad Dominum irata dixerit, Quoniam hunc mihi filium Domine ſuſtuliſti, cæteros quoque de medio tolle. Reuoluto autem anno illo ipſo die, hoc eſt, calend. Auguſti, quo prior ille fato functus fuit, alius quoque recenter matrimonio copulatus, diem obijt. Quod cùm illa diē notaſſet, & cœleſtem vindictam agnouit, & præteritam culpam pœnitentia diluens ſecundum hoc funus patientiſſimè

tientiſſime tulit. Fuit & alia nobilis fœmina quæ ex tribus quas hab. bat dilectiſſimis filiabus vnam immatura morte ſublatam amittens, pluſquam par erat, acerbiſſimè tulit. Quam eius impatientiam Dominus reliquarum duarum feſtina morte mulctauit. Altera enim poſt decimũ octauum diem, altera exacto anno de medio ſublata eſt. Vnde illa magis inſaniens, in grauiſſimas incidit calamitates, quæ illam ad mortem vſque acerbiſſimè vexarunt. Hac enim pœna digni ſunt, qui ſummam illam æquitatem & iuſtitiam ore impio temeritatis aut iniuſtitiæ accuſant, & quaſi alienum ab hominibus repoſcat, indignantur: cùm nihil nõ ipſius ſit: quod tamen immoderato amore ita noſtrum fecimus, quaſi eius non eſſet.

Vir pius vndecunque tribulatio veniat, ſemper illam à Deo venire, & quaſi de manu eius ſe illam percipere nititur, quò mollius ferat quod à ſapientiſſimo medico immiſſum eſt. Sic Dauid inſigni contumelia à Semei in luctuoſa illa fuga affectus,
2.Re.16. Dominus (inquit) præcepit Semei, vt
Pſal. 38. malediceret mihi. Vnde eſt & illa vox, Tu feciſti, amoue à me plagas tuas. Et, Libera animam meam ab impio, qui eſt gladius tuus. Sic enim Hierony. ex Hebr. vertit. Et ſanctus Iob, quæ Dæmon ſuſtulerat, à Deo ſublata eſſe teſtatur cùm ait, Dominus dedit, Dominus abſtulit, &c. Patientiæ verò in tribulatione fructum declarat idem Dauid, qui contumeliam illam æquo animo ferens ait, Dimitte illum vt maledicat mihi iuxta præceptum Domini: ſi fortè reſpiciat Dominus afflictionem meã, & reddat mihi bonum pro maledictione hac. Hæc autem facit vt vir pius non modo patienter immiſſa mala ferat, ſed ea etiam deſideret, quo huius patientiæ fructus particeps efficiatur. Longè enim plus eſt, quod diuina gratia patienti tribuit, quàm quod tribulatio detrahit.

Quàm ſit grata Deo laborum atque dolorum patientia, vel hoc indicio colligere licet, quod Saluator dilectiſſimam matrem ſuam (quam citra Deum ſuper omnes creaturas tenerrimè diligebat) ſupplicio crucis adeſſe voluit. Quidam vir nobilis, & in regione ſua princeps, ignito ferro vlceribus ſepties infixo curandus (ſic enim medendi ratio exigebat) diligentiſſimè cauit, ne huius rei coniux amantiſſima vel conſcia, vel teſtis eſſet: quod & factum eſt. At contrà Dominus & piiſſimam matrem, & quos amiciſſimos habet, maioribus laboribus (propter mercedis magnitudinem) exercet. Perinde enim facit qui de laboribus aliquid ſubtrahit, atque is qui non de frugibus, ſed de ſemine ſubtrahit. Hinc dilectiſſimus Ioannes ſic Apocalypſis volumen exorſus eſt. Ego Ioannes frater veſter particeps in tribulatione, & regno, & patientia Ieſu. Sic cæteri Apoſtoli eidem Domino dilectiſſimi. Sciat ergo qui amicitiam Dei, qui regni eius conſortium deſiderat, ſe tribulationis ſimul, & regni participẽ eſſe oportere. Nec enim alterum ab altero ſeparari poteſt: ideoque nemo alterum ſine altero aſſequi contendat: aut enim vtrũque ſimul amplectendum, aut vtrumque ſimul reijciendum eſt. Vide etiam. T. Fortitudo, &. T. Labor. &. T. ſequentem.

Tribulatio aduerſitas. Tribulationum vtilitas.

Aduerſitas quæ bonis votis obijcitur, probatio virtutis eſt, non indicium reprobationis. Gregor. in Regiſt. Grego.

In

In omnipotenti Deo tunc certa fiducia eſt, quando pro bono opere aduerſitatis aliquid in hoc mũdo recipitur, vt plena merces in æterna retributione ſeruetur. Gregor. vbi ſuprà.

Sicut aromata fragrantiam ſuam, non niſi cum incenduntur, expandunt: ita ſancti viri omne quod virtutibus redolet, in tribulatione innoteſcunt. Gregor. in Mor.

Bonum quod in tranquillitate ſumitur, in tribulatione manifeſtatur. Gregor.

In Hom. Homo quidam fecit cœnam magnam. Plerunque (ait Gregor.) poſtquam in hoc mundo non poſſumus obtinere quod volumus: poſtquam in terrenis deſiderijs de impoſſibilitate laſſamur, tunc mentem ad Deum reducimus. Tunc placere incipit, quod diſplicebat, & quæ nobis amara fuerant præcepta, repente dulceſcunt in memoria. Peccatrix enim anima quæ adultera conata eſſe non potuit: decernit eſſe fideliter coniux. Qui ergo huius mũdi aduerſitatibus fracti, ad Dei amorem redeunt, atque à præſentis vitæ deſiderijs corriguntur, quid iſti fratres chariſſimi, niſi vt intrent, compelluntur?

Nemo quãtum profecerit niſi inter aduerſa cognoſcit: quia vnuſquiſque ſuperni doni gratiam, in trãquillitate quietis percipit, ſed quantum perceperit in aduerſitate perturbationis oſtendit. Gregor.

Electorum deſideria dũ premuntur aduerſitate, proficiunt, ſicut ignis flatu premitur, vt creſcat: & vnde quaſi extingui cernitur, inde roboratur. Gregor.

Super illud, Homo naſcitur ad laborem, & auis ad volandum. Quod igitur in auibus alæ, hoc in iuſtis labores ſunt, quæ illos ad ſuperna excitant. Gregor. lib. 6. Mor. c. 4.

Reproborum mens quia tantum diligit præſentia, plerumque modò tam aliena exiſtit à verbere, quanto poſtea extranea remanebit ab hæreditate. Greg. 7 Mor. c. 11.

Caro mollibus, anima duris nutritur: illam blanda fouent, hanc aſpera exercent: illa delectationibus paſcitur, hæc amaritudinibus vegetatur. Et ſicut carnem dura ſauciant, ſic ſpiritum mollia necant: & inde ſpiritus in perpetuum moritur, vnde ad tempus caro ſuauiter viuit. Gregor. 10. Mor. cap. 24.

In ſumma tribulatione poſitis, ſola eſt conſolatio miſericordia creatoris. Greg. in Regiſt.

Pœna præſens, ſi afflicti animum conuertit, finis eſt culpæ præcedentis: ſi eum ad timorem Domini minime conuertit, indicium eſt pœnæ ſequentis. Greg. in Regiſt.

Tranquillius labores præuiſi tolerantur, at non declinamus eos quia præuidemus: ipſi nos probant, non reprobant. Greg. 24. Mor. c. 13.

Filij Iſrael premuntur à Pharaone, & à Moyſe inuitantur, vt vtroq; modo velint exire: nempe ut dum amor prouocat, cruciatus impellat. Gregor. 16. Mor. c. 9.

Diu Deus iniquos tolerat, quia in perpetuum damnat: electos conterit, vt ad premia æterna erudiat. Gregor. lib. 26. Mor. c. 18.

Gregor. ſuper illud Iob 33. increpat per dolorem in lectulo, ita dicit: Pio quidem Dei conſilio agitur, vt huius peregrinationis tempore, electorum vita turbetur. Via quippe eſt vita præſens, qua ad patriam tendimus: & idcirco hic occulto iudicio, frequenti perturbatione cõterimur, ne viam pro patria diligamus. Solent enim nonnulli viatores cum amœna fortaſſe in itinere prata conſpiciunt, pergendi moras innectere, & à cœpti itineris rectitudine declinare: eorũque greſſus tardat pulchritudo itineris, dum delectat. Electis ergo ſuis ad

ſe

ſe pergentibus Dominus huius mundi iter aſperum facit, ne dum quiſq; vitæ præſentis requie quaſi amœnitate viæ paſcitur, magis eum diu pergere, quam cito peruenire delectet: ne dum oblectatur in via, obliuiſcatur quod deſiderabat in patria. Quia ergo in hac vita, omnis noſtra (quam fortaſſe parauimus) requies turbatur, recte dicitur, Increpat quoque per dolorem in lectulo, id eſt, in præſentis vitæ requie, vel tentationis nos ſtimulis, vel flagelli afflictione conturbat. Mor. 23. lib. i.

Auguſt. ſuper illud Pſal. 49: Inuoca me in die tribulationis: eruam te & honorificabis me. Non præſumere inquit, debes de viribus tuis. Omnia auxilia tua mendacia ſunt. Me inuoca in die tribulationis, eruam te, & glorificabis me. Ad hoc enim permiſi diem tribulationis tibi fieri, quia forte ſi non tribulareris, non in inuocares me. Obtorpuerat quidam & friguerat à feruore orationis, & dixit, Tribulationem & dolorem inueni & nomen Domini inuocaui. Auguſt.

Nam tu ſemper aderas miſericorditer ſæuiens, & amariſſimis aſpergens offenſionibus omnes illicitas iucunditates meas, vt ita quærerem ſine offenſione iucundari. Et vbi hoc poſſem, non inuenirem quidquam. Auguſt. Confeſſ. lib. 2.

Intelligat homo medicū eſſe Deū, & tribulationem medicamentum eſſe ad ſalutem, non pœnam ad damnationem. Sub medicamento poſitus vreris, ſecaris, clamas: non audit medicus ad voluntatem, ſed audit ad ſanitatem. Idem ſuper Pſal. 21.

In fornace ardet palea & purgatur aurum. Illa in cinerem vertitur, & illud ſordibus exuitur. Fornax mundus, aurum inſti, ignis tribulatio, artifex Deus. Quod vult ergo artifex facio, ubi ponit me artifex, tolero: iubeor ergo tolerare, nouit ille purgare. Idem ſuper Pſal. 60.

Nullus ſeruus Chriſti ſine tribulatione eſt. Si putas te non habere perſecutiones, nōdum cœpiſti eſſe Chriſtianus. Idem in ſermo.

Si promiſſa Patris bene agnouiſti, non timeas flagellari, ſed exhæredari. Idem ſuper Pſal.

Sicut ſub eadem tribula ſtipulæ comminuuntur, & frumenta purgantur, & vno motu exagitatur cœnum, & ſuauiter fragrat vnguentum: ita vna tribulatio irruens bonos probat, purgat, & eligit: malos reprobat, exterminat, & annihilat. Idem, ibidē.

Si exceptus es à paſſione flagellorum, exceptus es à numero filiorum. Idem de Paſt.

Quis Sanctorum ſine certamine Hieron.
coronatus eſt? Abel iuſtus occiditur, Abraham uxorem periclitatur amittere: & ne in immenſum uolumen extendam, quære & inuenies ſanctos omnes aduerſa perpeſſos. Solus Solomon in delicijs perpetuo fuit, & forſitan ideo corruit. Quem enim diligit Dominus &c. Hiero. ad Euſtochi.

Ego plagis conſcientiæ meæ nul- Bernar.
lum iudico accommodatius medicamentum probris & contumelijs: non eſt proinde quod permouear homuncio omni opprobrio dignus & deſpectione. Ber. in epiſt.

Quomodo ſtellæ in nocte lucent, in die latent: ſic uera uirtus quę ſemper in proſperis non apparet, in aduerſis eminet. Idem ſuper Cant.

Bonum mihi Domine tribulari, dummodo ipſe ſis mecum: quàm regnare ſine te, epulari ſine te, ſine te gloriari. Bonum mihi in tribulatione magis amplecti te, in camino habere te mecum, quàm eſſe ſine te uel in cœlo. Quid enim mihi eſt in cœlo, & à te quid uolui ſuper terram? Idem ſuper Pſal. Qui habitat.

Trium puerorum fides atque iu- Euſeb.
ſtitia tenebroſos non ſenſit ignes: ſed Emiſſe.

ſtupenda

ſtupenda refrigeria in medio camini æſtuantis inuenit. Ceſſit virtutum meritis natura flammarum, ac tradi tos ſibi retis mirum in modum rotantibus obumbrauit incendijs: longe poſitos autem, & circunſtantes ſacrilegi regis conſumpſit miniſtros. Quantum læitiæ in præſenti obtinent merita religionis, & priuilegia ſanctitatis? Ecce horrendum neſcio quid anhelantes globi, & per quadraginta cubitos ebullientes, extrinſecus ſæuiunt, intrinſecus parcunt: extra fornacem ſapiens ignis iraſcitur, & intus in fornace famulatur. Quanta caſtis corporibus reuerentia debeatur, arbiter ignis agnoſcit, & ingeſta ſibi pabula circumfuſus allambit: nihilque ſibi licere miratur in corpora Dei timore, & ſacris ieiunijs conſecrata: & pretioſum depoſitum non violat occulta diſpenſatione, ſed vindicat. Euſeb. Emiſſ. de Epiphan. homil. 3.

Aduerte circa te indulgētiam ſingularem Domini Dei tui. Sub tantis malis non crudeliter derelictus, ſed ſalubriter humiliatus es. Nunquid non plus eſt periculum non vidiſſe? Nunquid non virtus Dei maior apparet, ſi quenquam domo procumbente concluſum, ruina non obruat, quàm ſi in ſtatu ſuo domus inconcuſſa habitatorem ſeruet illæſum? Nunquid nō maioris miraculi opus eſt, ſi quiſquam inter tumentes fluctus fractis gubernaculis, nauem iā naufragam nullum diſcrimen incurrat, quàm ſi in portu immobili tranquillitate requieſcat? Nunquid non maius beneficij cœleſtis opus eſt, æſtuantibus quenquam immerſum caminis, nullum omnino ſenſiſſe flammæ furentis ardorem, quam ignitam penitus non intraſſe fornacem? Nunquid non magis prędicabile diuinæ miſerationis inſigne eſt, ſi fortè quenquam beſtijs traditum omnino contingere feritas impaſtis faucibus armata non audeat: quàm ſi familiari vmbone circundatus ipſe ſe tutum videat, vbi occaſionem periculi cauſamque non videat? Nunquid non munificētior Dei gratia circa Prophetam fuit, quod rege vſquam ad lacum votis, & ſupplicationibus proſequente, à leonibus honoratus eſt, quàm ſi leonibus non fuiſſet iniectus? Aduertite quod Deus noſter probat ſuos in tribulationibus, non relinquit. Ecce hic beatus Propheta hoſtibus ſeruiebat, ſed beſtijs imperabat. Nunquid non pręclarius fuit, tribus pueris inter ſęua incendia conſtitutis, ignem non ſolum membris, ſed veſtibus & capillis ſeruaſſe reuerentiam: quàm nullam ſubijſſe tentationibus iniuriam? Nemo ſe à Deo ęſtimet deſeri, cum traditur tentationi. Nemo miſer putetur, qui in fide vel in animi virtute non læditur. Econtrario autem, qui in ſecuritate vitijs deditus eſt, in libertate captiuus eſt. Idē homil in Litanijs.

Eſt in fabulis, plantam quandam eſſe, quæ cum inciditur germinet, quæque cum ferro certare dicatur: ac ſi Poetarum more loqui licet, quę morte viuat, & inciſione naſcatur, & conſumptione augeatur. Talis mihi videtur eſſe ſapiens & Philoſophus, qui in perturbationibus claritatem conſequitur, cui virtutis materia eſt moleſtia, & aduerſis ornatior redditur. Theol. Theolo.

Iniquorum poteſtas ſuper te ex Dei datur ſententia. Omnes qui tibi aduerſantur, Dei conſilio faciunt. Iſidor.

Forſitan temporaliter te punit, vt æternæ mortis ardores pœna redimat tēporalis. In ædificatione enim templi, omnes lapides prius malleis tundebantur, ne in illorum poſitione ſonus mallei audiretur. Neque in horreo Domini reponitur granum, donec flagellis aut triturantium pedibus ſit excuſſum: ſic & viui lapides Pe.Chryſol.

qui

qui ponendi ſunt in illa cęleſti Ieruſalem (quæ ædificatur vt ciuitas) viſijs infortuniorum concuſſionibus poliuntur, priuſquam in ædificio cęleſtis habitaculi collocentur. Petrus. Chryſol. in quadam epiſtol.

Idem in ſermone 2. de filio prodigo loquens, Fames (inquit) reuocat, quem ſaturitas exhilarat. Fames illi patrem dedit ſapere, cui copia tulerat non ſentire genitorem.

Saluian. Nemo in tribulatione moueatur: ipſi enim ſcimus quod in hoc poſiti ſumus. Quid mirum ſi calamitates in hoc ſęculo perpetuò patimur, qui ad toleranda vniuerſa militamus? Et ſane Chriſtianus quodammodo eſſe deſinit, qui in hoc poſitus vt perferat, nihil perfert. Saluianus contra gentes.

Tertul. Eccleſia ſe peregrinam in terris ſcit agere: inter extraneos facile eſt inimicos inuenire. Cæterum genus, ædem, ſpem, gratiam, dignitatem in cęleſtis habere.

COLLE. ¶ Tribulatio inſtar flatus vhemen tis eſt, qui cum lucernam extinguat, ignem tamen accendit: Sic ergo tribulatione, boni quidem meliores, mali, autem euadunt deteriores. Illi in Dei amorem accenduntur, iſti vero extinguntur.

Deus ipſe tanquam pius pater tribulationes electis ſuis frequenter immittit, vt flagellis ipſis mundi amaritudinem experti, mundum fugiant: & ad illum confugiant in quo ſolo vera quies animi inuenitur. Sic facit pia & prudens mater, quæ ablactatura grandiuſculum filium, vbera quibus illum lactat, abſinthio illinit, vt hac amaritudine offenſus, dimiſſo lacte, cibum capiat ſolidiorē.

Per ſabbatum æterna requies, per hebdomadam vero huius vitæ tempus deſignatur. Sicut ergo tempus illud quieti, ita hoc labori deſtinatum eſt. Illic tempus eſt amplexandi, hic longe fieri ab amplexibus: illic colligendi, hic ſpargendi & ſeminandi tempus eſt. De quo Propheta dicit, Qui ſeminant in lachrymis in e.m. Quid ergo miraris, ſi laboribus vndique premeris, cum tempus hoc nō amplexibus & quieti, ſed laboribus deſtinatum ſit? Pſal. 125.

Felle piſcis Thobiæ oculi clauſi aperiuntur. Hoc eſt autem quod Propheta dicit: Tantummodo ſo'a vexatio dabit intellectum auditui. Propter hoc vero Dominus tribulationes mittit, ſicut ipſe per Prophetam dicit, Sæpiam viam tuam ſpinis &c. Vide locum. Quidam tamen Hydræ Herculis ſimiles eſſe videntur, cuius caput abſciſſum, ſeptem alia profere bat. Tales erant illi, qui dicebant, lateres ceciderunt, ſed quadris ædificabimus: ſicomoros ſucciderunt, ſed cedros mutabimus, Sed hoc tamen vitio ipſorum accidit, non tribulationis: quæ magnas homini vtilitates affert. Aqua illa quæ per præcipitia decurrit melior ea eſt, quæ diu immota manet. Ferrum præterea ſi tran ſit in vſus aſſiduos, ſplendore micat: at ſi longa quies ierit, fuſcatur, & arram vertitur in ſcabiem, cęleribus ab ſumitur æuo Vnde Dominus, Ego inquit quos amo, arguo & caſtigo. Eſai. 28. Oſeæ. 2. Eſai. 9. Apoc. 3.

Omnia ferè quę ad humanæ vitæ vſum pertinent longa contritione & labore ad hoc præparantur. Ager quo fructum ferat, proſcinditur Frumentum vt panis fiat, in piſtrino & clibano & conteritur, & coquitur. Vua quoque & olea in torculari exprimuntur, vt ſuo nos liquore alant. Linum vero quàm multa patitur, vt linteū ex eo conficiatur? Sunt & animalia quæ flagellis cæſa odorem ſuauiſſimū emittunt. Quid ergo mirum ſi flagellis quoque & preſſuri homo eruditur, atque perficitur? An non (Apoſtol. teſte) virtus in infirmitate perficitur? Propter quod inquit, ille Placeo mihi infirmitatib⁹ meis, &c. 2. Cor. 12.

Vtrumque neceſſe eſt, & odio habere mũdum, & Deum diligere: ſed ad dilectionem Dei maximè iuuat guſtare quàm ſuauis ſit Deus: ergo ad odium mundi maximè etiam faciet guſtaſſe quàm amarus ſit mundus. Hoc autem tribulatio præſtat, & ideo meritò commendanda eſt. Cur rit velocius puer ad ſinum matris cũ ab alio vapulat, & mater illum dulciter amplectitur. Sic igitur homines ad Deum confugiunt, cum mundus eos premit, Deus vero illos ad ſe blandiendo vocat, cum ait, Venite ad me omnes qui laboratis &c.o.e.& ego reficiam vos.

Matt.11. Quod viri boni magnis ſæpe laboribus ſine vllo ſuo crimine vexẽtur,
Iob.16. declarant illa verba Iob, Hæc paſſus ſum abſque iniquitate manus meæ, cum haberem mundas ad Deũ pre-
Pſal. 43. ces. Et totus item ille Pſalmus. Deus auribus noſtris &c. vbi inter alia dicit, Hæc omnia venerunt ſuper nos, nec obliti ſumus te, & inique nõ egimus in teſtamento tuo.

Quemadmodum ouum in aqua ſalſa non ſubmergitur, in dulci vero inferiora loca petit: ita tribulationũ ſalſedo pios homines eleuat ad ſumma, delitiarum vero dulcedo frequẽter deijcit ad ima. Quod Dauidis & Salomonis exemplo confirmare poſſumus, quorum alter delicijs diſſolutus fuit, alter tribulationibus erudi-
Pſal. 118. tus ait, bonum mihi quia humiliaſti me &c.

Eccl.11. Sapientia humiliati exaltabit caput eius: & in medio magnatorum cõſidere illum faciet. Vere multum adijcit ſibi virtus laceſſita. Multa ſuſtinet, multa experiendo nouit, qui varijs tribulationibus agitatus eſt: à quibus longiſſime abſunt, qui in delicijs vixerunt, & ſecunda ſemper fortuna vſi ſunt. Itaque vir ſapiens multum ſe tribulationibus, tãquam vitæ magiſtris, profeciſſe ſciat. Ideo
Rom.5. Paulus ad Romanos: Primum quidem in Deo, ſecundo vero loco in tribulationibus gloriatur: cauſamque ſubdit, Quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia probationem &c.

Homo ſapiens in omnibus me- Eccl.18.
tuet, & in diebus delictorum cauebit ab inertia hoc eſt, cum inſtauerint tempora periculoſa, cautius, & diligentius ſe geret.

Pro eo quod nos legimus, Sitiuit Pſal. 62.
te anima mea, quàm multipliciter &c. Hierony. vertit, Sitiuit ad te anima mea: deſiderauit te caro mea in terra inuia ſitiente, ſine aqua. Quibus verbis tribulationis fructus quidam eximius deſignatur: cùm enim homines omni ſe humano præſidio ac ſolatio deſtitutos animaduertunt neq; aliud in mundi vberibus quàm abſinthium inueniunt, tũnc demum malis ſuis admoniti, inanitatem atque fallaciam mundi intelligentes, ita ad Deum veræ ſalutis & fœlicitatis fontem recurrunt, & non modo ſpiritus, ſed caro ipſa flagellis erudita, ad Deum aſpirare incipit, illumque ſitire. Hoc eſt enim quod ait,
Sitiuit te anima mea, deſiderauit te Pſal. 83.
caro meo. Nec modo Deum deſiderat, ſed in eo etiam exultat, Iuxta illud, Cor meum, & caro mea exul. in. D. v. Et, Omnia oſſa mea dicent. D.q.ſ.t?

Tribulationis fructum inſinuant Pſal.118
illa Prophetæ verba, Bonum mihi quia humiliaſti, ſiue afflixiſti me, vt diſcam iuſtificationes tuas &c. Et, Priuſquam humiliarer, ſiue tribularer, ego deliqui, &c. Vnde illud etiã ſequitur, Cognoui Domine quia æquitas iudicia tua, & in veritate tua humiliaſti, ſiue afflixiſti me. Fructus quippe afflictionis, æquitatem oſtendit affligentis.

Ad expianda populi peccata ſuſcipiet ſummus ſacerdos ab vniuerſa multitudine filiorum Iſrael duos hircos, mittenſque ſuper vtrumque ſortem,

tem, vnam Domino, alteram capro emiſſario cuius exierit ſors Domino offeret illum pro peccato: alterum autem ſtatuet viuum coram Domino, vt fundat preces ſuper eum, emittetque eum in ſolitudinem. Hanc autem legem illa verba Domini interpretantur, Plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit &c. Hircus enim qui in ſortem Domini cedit, in ſacrificio mactatur: alter verò viuus, & liber ad paſtum dimittitur.

Quomodo in rebus aſperis ac difficilibus piorum hominum fidem, & charitatem Dominus probet, declarat planè pondus tentationis illius qua tentauit Abraham: quod quidem Origenes eleganter annotauit, cuius verba hoc in loco attexere volui, vt concionator hoc ſingulari exemplo diſcat rationem amplificandi ex omnibus circunſtantijs. Ait
Gen. 22. igitur ſuper illud Geneſeos. Quæ poſtquam geſta ſunt, tentauit Deus Abraham, & ait ad eum Abraham Abraham &c. ſic ait, Obſerua ſingula: in ſingulis enim ſi quis ſcit in altum fodere inueniet theſaurum. Nomen quidem cur ei donauerit Deus & vocauerit Abraham ipſe interpretatus eſt dicens, Quia patrem multarum gentium conſtitui te. Quæ promiſſio in Iſaac complenda erat. Accenderat ergo animum in amorem filij non ſolum poſteritatis gratia, ſed etiam promiſſionum ſpe. Sed hunc in quo poſitæ ſunt promiſſiones illæ magnæ & mirabiles, hunc in quam puo vocatum eſt nomen eius Abraham, iubetur in holocauſtum offerre. Sic enim ait, Accipe filium tuum charíſſimum quem diligis Iſaac. Non enim ſuffecerat dixiſſe filium, ſed adiecit & chariſſimum. Eſto & hoc, quid adhuc additur, & quem diligis? Sed vide tentationis pondus. Charis & dulcibus appellationibus iterum ac ſæpe repetitis, paterni ſuſcitantur affectus, vt amoris euigilante memoria, ad immolandũ filium paterna dextera retardetur, & aduerſis fidem animi tota carnis militia repugnaret. ¶ Accipe (inquit) ergo filium tuum. q. d. I. Eſto Domine, quia commemoras de filio patrem, addis, & chariſſimum, quẽ præcipis iugulari. Sufficiat hoc ad ſupplicium patris. Addis rurſus & quẽ diligis. Sint & in hoc parenti triplicata ſupplicia: quid opus eſt vt adhuc commemores, Iſaac? Nunquid neſciebat Abraham quia filius ſuus ille chariſſimus, ille quem diligebat, Iſaac vocaretur? Sed cur hoc additur in tempore? Vt recordaretur Abraham, quia dixeras ad eum, quod in Iſaac vocabitur tibi ſemen. Fit, & cõmemoratio nominis, vt & promiſſionũ quæ ſub hoc nomine factæ ſunt, deſperatio ſubeat. Sed hæc oĩa quia tentabat Deus Abrahã. ¶ Quid poſt hæc? Vade (inquit) in t. ex. Nunquid non potuerat duci prius Abrahã cũ puero ad illam terrã excelſam, & ibi ad eum dici vt offerret filium? Quò hoc ſpectat? Vt dũ ambulat, dũ iter agit, per totam viã cogitationibus diſcerpatur, vt hinc perurgente præcepto, hinc vnici affectu obluctãte crucietur. Propterea ergo etiam via iniungitur, etiã montis aſcenſio, vt in his omnibus ſpatium certaminis accipiat, affectus & fides, amor Dei, & amor carnis, præſentium gratia, & expectatio futurorũ. Quid ad hæc tu Abraham? Quæ & quales cogitationes voluuntur in corde tuo? Prolata eſt vox à Deo quæ diſcutiat, & probet fidem tuam. Quid ad hæc dicis? quid cogitas? quid retractas? Putas ne reuoluis in corde tuo: quia ſi in Iſaac data eſt mihi promiſſio, & hũc iugulo, quis erit diuinis promiſſionibus locus? Nihil horũ ait, nihil diſcutit, ſed celeri atque ſimplici obedientia paret. Surrexit. n. manè, & ſtrauit aſinã ſuam, ligna præparauit, aſſumpſit filium. Non deliberat, nõ detre-

ctat, non communicat cum vllo homine conſilium, ſed ſtatim occupat iter. ¶ Et peruenit, inquit, die tertia, &c. Omitto nunc quid ſacramēti habeat dies tertia. Sapientiam & conſilium tentationis intueor. Sic in proximo non erat mons aliquis cum totum ageretur in montibus? Sed per triduum iter protenditur, vt per totū triduū recuſantibus curis paterna viſcera crucientur, vt omni hoc ſpatio tam prolixo intueretur filium pater cibum cum eo ſumeret, tot noctibus penderet in amplexus patris, inhæreret pectori, cubitaret in gremio? Vide inquantum tentatio cumulatur. His ergo rationibus Dn̄s electorum ſuorum fidem & dilectionē probat. Qua probata merētur audire, quod is peracta tentatione audiuit, Nunc cognoui quod timeas Dn̄m &c. Hęc enim vera timoris & amoris probatio eſt, ſi oībus q̄ chariſſima habentur, charitas & amor ī Deū anteferē.

Quid ſibi Dominus voluit, cum ad ſeruum ſuum dixit, compelle eos intrare vt impleatur dom⁹ mea? Duo hic prædeſtinatorum genera notantur. Vnum eorum qui ſponte ſua crucis mortificationem atque laborem ſponte ſuſcipiunt, alterum eorū qui inflictas à Deo plagas leniter ac patienter ferūt, quibus ipſi tamē ſi ſibi optio daretur, carere vellēt. Sic enim patres filios interdum ligant tenentque, vt ferrum & ignem vlceribus neceſſarium patiantur: Sic igitur pater ille cęleſtis dormitantes filios illatis plagis ad ſalutarem laborum tolerantiā excitat, vt vitam tribuat.

Quid eſt quod Saluator ait, Omnem palmitem qui fert fructum purgabit eum, vt fructum plus afferat? His verbis ſpecialis prouidentia Dei & cultura ſignificatur: cuius rei gratia agricolæ nomen obtinet, quòd videlicet ſpiritualia virtutum germina excolere, & nutrire nunquā intermittat. Ob hoc enim alibi dictū eſt, pater meus vſque modo operať, & ego operor. Præcipua vero cultura purgatione fit, cū ſuperflua quæque & ſalutarē fructū impedientia, velut ſteriles palmites abſcinduntur: quo totus amor noſter à creaturis auulſus, ad vnum Deum tranferatur.

Cū vocatus ab Abſalone Ioab, venire renuiſſet, iuſſit is meſſem eius incēdere: vt hoc incommodo affectus ad ipſum veniret. Sic etiam cùm ad Deū amanter nos ad ſe vocantē venire recuſamus, varijs interdū tribulationibus ipſo ita diſponente promimur, vt hoc modo ipſa neceſſitate coacti, ad illius tandē opē, confugiam⁹, qui omnibus ad ſe veniētibus ſingulare refugium atque remedium eſt.

Sicut pia mater nuſquā magis ad conſolandū ac fouendū paruulū ſuū accurrit, quàm cùm eum acriter plorantem cernit: ita Deus nullibi propior eſt ſeruis ſuis quā in tribulatione adeſt: quanuis hoc interdum minus appateat.

Non contriſtabit iuſtū quidquid ei acciderit, impij autem replebuntur malo. Ex hoc autem colligitur tribulationes pijs ſalutares, improbis autem eſſe vitio eorum pernicioſas. Fuit olim cū homines à feris grauiter læderentur: proceſſu tamen tēporis & arte effectum eſt, vt non modo non læderent ſed etiam ad multa ipſis deſeruiiēt. Talis tribulatio eſt quę viro ſapienti virtutis, ſtultis autē ruinæ materiam præbet. Quare diligenter prouidendum eſt, ne vitio & ſocordia noſtra noceāt, quæ adhibita ratione & conſilio iuuare potuiſſent. Videmus ſolis ardore ceram liquefieri lutum vero durari, ſic tribulationis ardor piorū mētes emollit: improborum autem obdurat & in deterius commutat. Prou. 12.

Quid tempore tribulationis faciendum ſit, Ecel. 2, docemur his verbis: Omne quod tibi applicitum fuerit accipe, & in dolore ſuſtine, & in

humilitate tua patientiã habe: quoniam in igne probatur argentum, & aurum: homines vero receptibiles in camino humiliationis. Item paulo inferius, Qui timent Dominum, cuſtodient mandata illius, & patientiã habebunt vſque ad inſpectionem illius, dicentes: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum. At horrendum eſt incidere in manus
Heb. 10. Dei viuentis.

Labor.

Auguſt. Tota vita Chriſtiani hominis, ſi ſecundum Euangelium viuat, crux eſt atque martyrium. Auguſt. in ſermo.

Regnum cœlorũ vim patitur, &c.
Hieron. An non tibi videtur eſſe violentia, cùm caro cupit eſſe quod Deus eſt, & illuc vnde Angeli corruerunt, Angelos iudicatura conſcendit? Hiero. ad Euſtoc.

Caſtigo, inquit, corpus meum, &
Euſe. Emiſſe. & in ſeruitutem redigo, &c. Beatus Paulus iam Chriſti habitaculum, iã vas electionis effectus, intelligit ſibi non ſufficere ſolam gratiam, niſi gratiæ adiungat ſolicitudinis vigilantiam, & laboris induſtriam. Euſeb. Emiſſ. hom. de initio Quadrageſ.

Caſſia. Voluntas noſtra ſic quærit à paſſionibus temperari carnalibus, vt nequaquam velit dolores neceſſarios ſuſtinere (ſine quibus virtutes penitus nequeunt poſſideri) abſque caſtigatione carnis caſtimoniam cupiens obtinere: ſine vigiliarum labore cordis acquirere puritatem: cùm requie carnis ſpiritualibus exuberare virtutibus: abſque vllius exaſperatione conuitij, patientiæ gratiã poſſidere: humilitatem Chriſti ſine honoris mundani exercere iactura: religionis ſimplicitatem cum ſæculari ambitione ſectari: Chriſto cum hominum laude ac fauore ſeruire: diſtrictionem veritatis ſine cuiuſpiã vel tenui offenſione proferre. Poſtremo ſic vult futura bona, vt præſentia non amittat. Caſſia. in collat. 4. Dan. abba. cap. 12.

Si quis hoc robore animi eſt, atq; hac indole virtutis ac continentiæ, vt reſpuat omnes voluptates, omnemque vitæ ſuæ curſum in labore corporis, atque in animi contentione conficiat, quem non quies, non remiſſio, non æqualium ſtudia, non ludi, non conuiuia delectent: nihil in vita expetendum putet, niſi quod eſt cum laude, & honore, & cum dignitate coniunctum, hunc mea ſententia diuinis quibuſdam bonis inſtructum atque ornatum puto. Cicero pro M. Cœlio. Cicero.

Principium omnis boni, & virtutis, (ſi verum fateri volumus) laborẽ eſſe Deus hominibus oſtendit, quo remoto, nihil boni apud genus humanum conſtitui poteſt. Philon. Philon.

Exerce te laboribus voluntarijs, vt poſſis & non voluntarios tolerare. Iſocrates. Iſocra.

Xenophon conſpicatus iuuenem induſtrium, & laboris amantem, Iucundiſſimum, inquit, ſenectutis condis obſonium. Xenophon. Xenoph.

Crocodilus terribilis eſt in fugaces, fugax cõtra inſequentes: ita quidam ſi concedas ac metuas, tunc ferociunt, ſi ſtrennè contemnas & obſiſtas, ſtatim concedunt. Plin. Plin.

Quemadmodum perniciosior hoſtis fugientibus: ita grauius eſt incõmodum, ſi cedas ac des terga. Ex diuerſis.

Luxu corporis hebeteſcit mentis acies: luxus immodicus extinguit ingenium.

Vbi ſponſa dixiſſet, Nigra ſum ſed formoſa &c. (quo verbo labores, & perſecutiones quas propter ſpõſum perpeſſa fuerat indicauit) huius rei cauſam, protinus ſubdit, Nolite, inquit, mirari quod fuſca ſim: quia decolorauit me ſol: videlicet ſol iuſtitię

ſponſus: cuius omnis vita laboribus plena fuit: cuius omnis doctrina vix quicquam aliud quam laborum tolerantiam ſonat: cuius erga nos charitas & beneficia tanta ſunt, vt me nullo modo potuerim continere, quin propter illius gloriam tam multis me doloribus atq; moleſtijs obiecerim. Charitas enim Chriſti (vt Apoſto. ait) viget nos, nempe vt quoad liceat illum imitari, & vni illi obſequi ſtudeamus Omnium quippe Sãctorum eſt illa vox. Propter te mortificamur tota die. e. ſ. S. o. c. Noſtra verò erga te Domine dilectio huius afflictionis cauſa eſt. Quidam ex ſanctis

Ex hiſtoria Palladij. Patribus Biſariõ nomine, mortuum quendam nudum conſpicatus, ſe ſuperhumerali exuẽs, & illum operuit & ſepeliuit. Poſtea verò mendicum quendam nudum obuium excipiẽs, reliqua ſe veſte exuit, & nudus ipſe remanſit, quo nudum in paupere Chriſtum tegeret. Cum igitur nudus in quodam angulo iaceret, à principe quodam ciuitatis eidem noto rogatus, quis eum ita nudaſſet, is, prolato Euangeliorum codice, qui ei reliquus erat, Hic, inquit, nudauit me. Hoc autem perinde eſt ac ſi diceret, Sol me decolorauit. Lege Palladium in eius vita. CXVI.

Omnis oblatio quæ offertur Domino abſque fermento fiet, nec quidquam fermenti aut mellis adolebitur in ſacrificio Domini. In omni autem oblatione offeres ſal. Hac lege Dominus non modo malitiæ & nequitiæ fermentum à ſacrificio ſuo reijcit, ſed etiã quidquid carnis dulcedinem & voluptatem prę ſe ferat: ſal verò ſemper expetit: quia, vt D. Hierony. ait, nihil illi placet, niſi aliquid in ſe amaritudinis & mordacitatis contineat.

Quò quid difficilius & laborioſus eſt, eò eſt etiã Deo gratius, ſi cętera conſentiant. Magnum enim meriti pódus bonis operibus addi, cùm ardua ex natura ſua ſunt, manifeſtũ eſt. Hinc Dauid ſacrificium Domino in area Arenna Iebuſei oblaturus, nequaquam oblara grats animalia, & plauſtra accipere voluit, ſed ad ea gratis offerentem dixit, Nequaquam vt vis, ſed emã precio à te, & non offeram Deo meo holocauſta gratuita. Emit ergo Dauid aream & boues argenteis ſiclis quinquaginta.

Proſpera & aduerſa fortunæ.

SÆpe eſt donum gratiæ quod homines iram deputant: & ſæpe diſtrictionis ira eſt, quod gratiam putant. Greg. in mor. Greg.

Præſentis vitæ proſperitas aliquando idcirco datur, vt ad meliorem vitam prouocet, aliquando vt in ęternum plenius damnet. Greg. in Paſt.

Solet rerum abundantia tanto magis à timore diuino mentem ſoluere, quanto magis hinc exigit diuerſa cogitare. Greg. in homi.

Quiſquis in ſolo deſiderio ęternitatis figitur, nec paupertate attollitur, nec aduerſitate quaſſatur: dũ nihil habet in mũdo quod appetat, nihil eſt, qđ de mũdo ptimeſcat. Greg.

Iuſti in proſperis timent aduerſa, in aduerſis proſpera meditantur: at mali aggerem rerũ quę foris multiplicãt, ſemper interius per cogitationem portant. Greg. in mor. li. 8. c. 38.

Mali tanto amplius in culpa proficiunt, quanto minus ex pœna feriuntur. Greg. vbi ſup. lib. 15. c. 18.

Deſperatis quicquid poſcunt, donant medici. Sic Deus iniuſtis temporalia largitur. Greg. vbi ſub. lib. 16. cap. 11.

Nulla aduerſitas deijcit, quę proſperitas nulla corrumpit: & qui veritati inhæret, vanitati non ſuccumbit. Greg. 20. mor. c. 26.

Manifeſtæ perditionis indicium eſt, quando affectatis iniquitatibus, ſubſequens fauet effectus, & nulla

con-

contrarietas impedit, quod mens peruerſa concepit. Gregor. 26. mor. cap. 16.

Greg. ſuper illud Iob 3. Quare data eſt miſero lux, & vita his qui in amaritudine animæ ſunt, ſic ait. Sancti viri cum ſibi ſuppetere proſpera huius mundi conſpiciunt, pauida ſuſpitione turbantur. Timent enim ne hic laborum ſuorum fructus recipiant: timent ne quod diuina iuſtitia latens in eis vulnus aſpiciat, & exterioribus eos muneribus cumulans, ab intimis repellat. Cum vero taciti cogitant quod nec bona agunt, niſi vt ſoli Domino placeant, nec in ipſa affluentia ſuæ proſperitatis exultant, minus quidem de proſperis occulta contra ſe iudicia metuunt: ſed tamē eadem proſpera, quia ſe ab intima intentione præpediunt, ægre ferunt, & moleſte præſentis vitæ blandimēta tolerant: quia per hæc ſe vtcūque tardari in interno deſiderio nō ignorant. Plus enim in hoc mundo honor, quam deſpectio occupat: & magis proſperitatis ſublimitas, quam neceſſitatis aduerſitas grauat. Per hanc nanque nonnunquam cum homo exterius premitur, ad concupiſcenda, quæ intus ſunt, liberius relaxatur: per illam vero animus dū multis parere cogitur, à deſiderij ſui curſu retinetur. Vnde fit, vt ſancti viri magis in hoc mūdo proſpera quam aduerſa formident. Sciunt namque quia mens dum blanda occupatione premitur, aliquando libens, ad exteriora deriuatur. Mor. lib. 5.

August. Mundus iſte periculoſior eſt blandus, quàm moleſtus: & magis cauendus cum ſe allicit diligi, quam cum admonet cogitq́ue contemni. Augu. ad Dioſc.

Nemo frangitur aduerſorum moleſtia, qui proſperorum delectatione non capitur. Idem de verb. Domini lib 2.

Magnæ virtutis eſt cum fœlicitate luctari, ne illiciat, ne corrumpat, ne ipſa ſubuertat fœlicitas: magnæ inquam virtutis cum fœlicitate luctari, magnæ fœlicitatis eſt, à fœlicitate nō vinci. Idem ibidem.

Præferendus ille & magnus eſt, cui inter proſpera ſaltem, riſus indecentior, aut ſermo inſolētior, aut immoderatior cura veſtis, vel corporis non irrepſit. Ber. lib. 2. de conſider. Bernar.

Nouerca virtutis proſperitas: ſic applaudit vt noceat: & in fœlici ſucceſſu ſic fortunatis obſequitur, vt in fine perniciem operetur: conuiuis ſuis ab initio propinans dulcia: & cū inebriati fuerint lethale virus miſcet. Chryſoſto. lib. 1. de curial. nugis, & veſtig. Philoſoph. Chryſo.

Luge peccatorem fortunatum, intentatur enim ei gladius iudicij. Nilus. Nilus.

Homini non leui quæuis calamitas leuis eſt. Euagri.

Haud facile emergunt quorū virtutibus obſtat, Res anguſta domi. Iuuenal.

Solet proſperitas inopinata contumelioſa facinora edere. Chariel.

Fugæ tempus in bello virum reuera fortem declarat, infortunium vero prudentem. Demo-na.

Demetrius illum qui ſiniſtram fortunam ferre nequeat, nec dexteram quidem ferre poſſe dixit. Demetr.

In læta fortuna moderatus, in triſti prudens eſto. Cypſel.

Stultus bona fortuna tanquam ebrietate nimium fruens, ſtultior euadit. Iſocrat.

Idem eſt in ſecunda fortuna altū ſapere, & in lubrica via curſu contendere. Diony.

Cum fueris fœlix quæ ſunt aduerſa caueto. Rom.

Non eodem curſu reſpondent vltima primis. Cato.

Si fortuna iuuat, caueto tolli.
Si fortuna tonat, caueto mergi. Periander.

Maximæ cuique fortunæ minimè credendum eſt. T. Liui.

pertinet & illud, in die bonorum nõ immemor ſis malorum. Hac cõſideratione proſperitatis inſolentia temperanda eſt. Pauper eſſe poteſt, qui modo diues erat. Scriptum eſt enim, A manè vſque ad veſperam immutabitur tempus;& hęc omnia citata in oculis Dei. Eccleſ. 19.

Quod proſperitatem & res ſecundas ſuperbia & arrogantia ſequi ſoleat, teſtatur Propheta Pſal. 16. cum ait. Inimici mei animam meã circundederunt, adipẽ ſuũ cõcluſerunt, os eorum loquutũ eſt ſuperbiã. Pro quo alij verterunt. Adipe ſuo clauſerunt os ſuum: os eorũ. I. e. ſ. Quibus verbis ſaturitatẽ & delicias improborũ deſignat: quas fere inſolẽtia comitari ſolet. Exẽplo erit Nabal Carmelus, qui cũ regale cõuiuium domi ſuæ iuſtruxiſſet, ſuperbe tamẽ & petulãter pueros Dauidis alloquutus eſt. Hoc etiã nomine Sodomitę dãnantur, quibus Dominus per Ezechielẽ improperat. Hæc fuit iniquitas ſororis tuæ Sodomæ, ſuperbia, & ſaturitas, & abundãtia panis, &c. Huic pertinet & illud, Incraſſatus eſt dilectus & recalcitrauit &c. quæ ſequuntur.

Quam multorũ animas extulit fallax & inſidioſa proſperitas. Dauidẽ ſanctiſſ. impulit vt populũ numeraret graui poſtea flagello feriendum: Sic Ezechię animos in aduentu legatorũ Babylonis extulit. Sic Amaſiam regẽ poſt fuſum Idumæorũ exercitũ in valle Salinarum. Qua victoria elatus exercitũ aduerſus Ioas regẽ Iſrael cõparauit. Cuius ille inſolentiã intelligens, hac illum per legatos oratione admonuit, Percutiẽs inualuiſti ſuper Edom, & ſubleuauit te cor tuũ. 4. Re. 14
Contentus eſto gloria, & ſede in domo tua. Quare prouocas malũ, vt cadas tu & Iudas tecum? Cuius is conconſilium negligens periculo ſuo doctus didicit neminem ſucceſſibus efferri debere. Denique grandia ſi paruis aſſimilari licet Agar Sarræ ancilla vbi ſe concepiſſe vidit, deſpexit dominam ſuam, & ita deſpexit vt poſtea plagis à Domina ſua coercita fugam inierit. Cuius tumorem Angelus Domini obuiam ei factus compreſſit, admonens vt dominæ, repetens, manibus ſe Dominæ ſuæ humiliter ſubmitteret.

Fortis eſt quem aduerſa non frangunt, fortior quem proſpera non alliciunt, fortiſſimus vero quem nec ipſa rerum viciſſitudo deturbat. Hac enim viciſſitudine acrius ſæuit tentatio, dum proſperitas amplius poſt aduerſa blanditur, nec minus vrit aduerſitas dum repentinis ingruit rebus inuidioſa ſecundis.

Probatio virtutis.

SVper illud, Patiẽtiam meam quis conſiderat? Quia citius Deus nõ exaudit, videtur non conſiderare. Ardentis namque deſiderij hic vota panduntur. Quod namque diſponẽti breue eſt, eſt longum amãti. Greg. in mor. lib. 13. c. 22. Grego. Iob. 17.

Dei protectio minus neceſſaria creditur, ſi ſemper habeatur: ſubtrahitur ergo interdũ, vt videat homo ſe nihil eſſe ſine illa. Greg. 23. mor. c. 28.

Dum ergo illa deſtituti cadere incipimus, & tamen adiuti retinemur. Greg. vbi ſupra.

Grego. ſuper illud Cant. Quæſiui, & non inueni, ſic ait: Quæſiti interdum negatur ſpecies, vt mentis deſiderium creſcat: nempe vt quo Sponſum diutius deſiderat, cum eum inuenerit, auidius aſſumat. 27. mor. cap. 1. Cant. 5.

¶Diligebat Iſrael Ioſephum ſuper cunctos fratres ſuos eò quod in ſenectute genuiſſet eum. Ad hunc ergo modum illa bona opera æſtimanda COLLE.

da ſunt, quæ quis agit ſpirituali ſenectute confectus: de qua Pſal. Ne proijcias me in tempore ſenectutis, hoc eſt: cum me charitatis vel deuotionis feruor deſtituit, & velut ſenili quadã imbecillitate deijcit. Inter fortes Dauidis quidam ex eo maximè commendatur, quod interfecerit leonem tempore niuis. Hoc ad eandem ſignificationem pertinere videtur. Niuis enim tempus eſt, cum idem nos charitatis feruor deſerit. Quo tempore rugientem (ſicut Leo) Dæmonem ſuperare, & bona opera edere, excelſi & conſtãtis animi iudicium eſt. Hoc autem præſtabat Dauid, cum ait. Tribulatio & anguſtia inuenerunt me (quorum altero corpus, altero animus affli ctabatur) & tamen mandata tua nõ ſum oblitus. Et illud rurſum, Defecit in ſalutare tuum anima mea, &c. Et, Defecerũt oculi mei in eloquium tuum & factus ſum ſicut vter in pruina: ſiue (vt alij interpretantur) ſicut vter in fumo. Et tamen iuſtificationes tuas non ſum oblitus. Quorum ſenſus eſt, Defecit plane iam animus meus, pręſolicita expectatione auxilij tui, quo nititur omnis ſalus mea, ipſi etiam oculi mei defecerunt, in cœlum dies noctesque ſuſpicientes, ſi qua forte viderent ſalutem venientem quam ſeruo tuo promiſiſti. Sed quanquam præ multitudine calamitatum, & aſſiduo mœrore confectus ſim, atque adeò exeſus, vt cutis mea, vtri ad fumum ſuſpenſo comparanda ſit, nunquàm tamen legum tuarum oblitus ſum, nunquam me à recto & honeſto tẽpeſtas iſta depulſit.

Pſal. 70

Pſal. 118

Semper adeſt pijs Dominus, ſemper eis eſt præſens, abeſſe tamen aliquando videtur, cum eos vel ab impijs, vel à Dæmonib⁹ grauiter vexari permittit. Nõ ſemel hac de re ſanctus Iob, non ſemel item Dauid conqueſti ſunt. Hinc illa verba, Vſquequo Domine obliuiſceris me in finem? vſque quo auertis faciem tuam à me? &c. Item, Exurge quare obdormis Domine? exurge &. n. r. i. f. Item, vt quid Domine receſſiſti longe? deſpicis in opportunitatibus in tribulatione? Pro quo alius vertit. Vt quid. D. r. l. abſcõdis faciem in opportunitatibus in tribulatione. De quo tamen alibi dixerat, Adiutor in opportunitatibus & in tribulatione. Sic magnus ille Antonius. poſt multas à dæmonibus acceptas plagas, Domino poſt eas aduentãti, ait: Vbi eras ò bone Ieſu, vbi eras? quare a principio non affuiſti, vt me iuuares & vulnera mea ſanares? Et ille Antoni (inquit) hic eram: ſed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem quia viriliter decertaſti, in toto orbe faciam te nominari. Idem pene de. B Catherina Senen. legitur.

Pſal. 12.

Pſal. 43.

Pſal. 9.

Fœlix anima quæ vere dicere poteſt: Probaſti Domine cor meum, & viſitaſti nocte: igne me examinaſti, & non eſt inuenta in me iniquitas. Pſal. 16. Sic enim legimus: Vaſa figuli probat fornax, & homines iuſtos tentatio tribulationis. Rurſumque, Tanquam aurum in fornace probauit electos Dominus &c. Apoſtolus præterea primum quidẽ in Deo, deinde in tribulationibus gloriatur. Quia tribulatio (inquit) patientiam operatur, patientia probationem &c. Nemo ergo virtutem ſuam vel ieiunijs, vel orationibus, vel etiam eleemoſynis probatam putet. Tribulatio enim eſt quę maximè inter omnia iuſtitiam piorũ hominum explorat. Ante hanc nemo de probitate ſua teſtimonium ferat, quanuis ne poſt hanc etiam timorem omnem deponere debet,

Eccl. 27.

Rom. 5.

Frequentiſſimum eſt uiros ſanctos ad tempus à Deo palulum relinqui, & hæc ratione probari non reprobari. Hic, ubi Saluator dixiſſet, Deus Deus meus reſpice in me, quare me dereliquiſti &c. Deus meus clamabo per diem & non exaudies, & nocte & non ad inſipientiã mihi (ſiue vt Hiero. uertit: Et non eſt ſilentium mihi) Paulo tamen

Pſal. 21

tamen inferius ait: Timeat eum omne ſemen Iſrael, quoniam non ſpreuit, nec deſpexit deprecationem pauperis nec auertit faciem ſuam à me, & cum clamarem ad eum exaudit me.

Cum uir iuſtus ad tempus à Deo relinquitur, ſingulare illi remedium eſt in ſpe, oratione, & meditatione cõſtitutum. Quodquidem ſatis aperte
Pſal.41. exemplo ſuo Propheta docet, qui Pſ. triplici hoc remedio vtitur. Poſtquã enim dixit, Quare triſtis es anima mea & quare conturbas me, primum ad ſpem confugiens dicit, Spera in Deo quoniam adhuc confitebor illi &c. Quæ verba bis in hoc Pſal. & ſemel in ſequenti, repetit, cuius initium
Pſal.42. eſt, Iudica me Deus &c. Deinde ad orationem confugit, cum ait: Apud me oratio Deo uitę meæ: dicam Deo Petra mea quare oblitus es mei: quare triſtis incedo dum affligit me inimicus. Tertio demum meditatione ac Dei memoria labentem animum ſuum reficit, ac ſuſtentat, cum ait, Ad me ipſum anima mea conturbata eſt, propterea memor ero tui de terra Iordanis & Hermonij à monte modico. Quę uerba quidam, ad hunc modum carmine reddit.

Hæc ſæpe mecum colloquor, ſed intimus
Reſurgit in præcordijs.
Quandoque tanta vis doloris anxij,
Vix vt queam reſiſtere.
Quapropter ad tui memoriam nominis,
Amabilem, ſæpiſſime
Recurram ò vnica ſpes mea, ò lux, & ſalus,
Charumq́ ſolamen meum.
Dulceſcet illa amaros omnes, & animo
Illa eruet curas meo.
Quanquam paterna ſum fugatus à domo,
Vaſtaſq́ ſolitudines
Iordanis, auioſq́ ſaltus Hermonij,
Inhoſpitalem & Mizarum,
Exul peragro, rerum egens omnium,
Nunquam tamen tui pater
Non meminero: nunquam effluet animo meo
Dulciſſimum nomen tuum.

Hac autem memoria ſe in tribulatione confirmatum fuiſſe alibi reſtatur, cum ait: Niſi quod lex tua medi- Pſal.118
tatio mea eſt, tum forte perijſſem in humilitate mea, hoc eſt afflictione mea.

Quãta ſit tempeſtatis uis qua Deus interdum electos ſuos probat, declarant illa uerba Pſal. 41. Abyſſus abyſſum inuocat &c. Et, Omnia excelſa tua & fluctus tui &c. Eſt autem ſenſus Calamitas calamitatem urget, nec ullus eſt miſeriarum finis. Eſt autem elegans allegoria, qua inducitur Deus excitatis tonitruis, & ingenti tempeſtate Dauidem obruere infinita copia imbrium. Aquas autem in litteris ſanctis appellari pro calamitatibus nemo eſt, qui neſciat. ¶ Quo in loco annotare conuenit huius pſalmi titulũ, qui eſt erudiens Canticum. Sic autem inſcribitur, Quoniam docet etiam eum nihil ad ſpem oſtenditur, ſperandum tamen eſſe, & miſericordiæ Dei confidendum. ¶ Idem argumentum tractatur Pſal. 59. cuius eſt initium, Deus repuliſti nos & deſtruxiſti nos &c. Et, Oſtendiſti populo tuo dura, potaſti nos uino compunctionis, ſiue conſopiente, &c. ¶ Idem etiam argumentum tractatur Pſal. ſequenti, cuius initium eſt, Deus auribus noſtris audiuimus &c. Expoſita enim primum antiqua Dei erga pios tutela, ac paterna prouidentia: exponit deinde quàm multis & uarijs calamitatibus pios uexari permiſerit. Subdit enim. Nunc autem repuliſti, & confudiſti nos, & cætera mala quæ longa oratione perſequitur. Quę quidem omnia ſanctis uiris accidiſſe confirmat cum ait. Hæc omnia uenerunt ſu

per nos,nec obliti ſumus te,& inique non egimus in teſtamento tuo, &c. nihilominus tamen propter te mortificamur tota die,ęſtimati ſumus ſicut oues occiſionis.¶ Ceterum commune huius calamitatis remedium eſt, quod idem Propheta alibi oſtendit,
Pſal.33. cum ait, Multæ tribulationes iuſtorum, & ex omnibus ijs liberabit eos Dominus. Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum, &c. Eſt & aliud ſolatium, quod quidem Eccleſiaſt. oſtendit cum ait,In die malorum non immemor ſis bonorum &c. Breuitas quoque temporis ſolatium fit laboris. Non enim in ſempiternum abijciet Dominus. Vnde eſt illud, Ad momentum ira eius, & vita in reprobatione eius.

Cum vir iuſtus ſpirituali dulcedine ac robore ſe ad tempus deſtitutum viderit,non protinus animum deponat. Meminiſſe enim debet ſcriptum
Pſal.29. eſſe. Ego dixi in abundantia mea, nō mouebor in æternum, Domine in voluntate tua præſtitiſti decori meo, vel alias monti meo fortitudinem. Auertiſti faciem tuam à me & factus ſum conturbatus. Huc pertinet & illud viſitas eum diluculo, & ſubito
Iob.7. probas illum. Vtrumque autem homini & ſalutare & neceſſarium eſt. Viſitatione namque charitas, probatione humilitas paratur. Per illam cognoſcitur Dei bonitas, per hanc hominis infirmitas.

Quod electos ſuos varijs Deus tribulationibus examinet & probet declarant illa verba. Pſal.65. Probaſti nos Deus, igne nos examinaſti ſicut examinatur argentum. Induxiſti nos in laqueum.poſ.t.d.n.i.h.s.n. Tranſiuimus per ignem & aquam &c. Sic autem probauit Dominus Abrahā, Iob,Tobiam,& omnes ſanctos martyres, Nemo ergo dum tribulatur ſe à Domino derelinqui, ſed probari putet. Exemplo itaque ſuo Vates ſanctus docet quid homines pietatis amantes de ſuis calamitatibus ſentire debeant: nempe illas ſibi conſilio & numine diuino accidere,vt quemadmodum aurum atque argētum igne purgatur,ita illorum animi puriores fiant rebus aduerſis: his enim rebus & amor noſtri rerumque fragilium, & caducarum exuritur, & ſtudia pietatis ac innocentiæ mirabiliter accenduntur. At impiorum quos Deus æterna morte mulctare conſtituit,longe diſſimilis eſt ratio: non enim iſtorum labes & vitia excoquit ærumna, ſed auget potius, & cumulat, illaque creſcente, ſimul animorum creſcit impietas, ſic vno eodemque igne lutum dureſcere videmus,ceramque liqueſcere.

Cùm ſæpenumero pij homines à Deo varijs calamitatibus probentur & exerceantur, nunquam illi tamen neque à ſpe ſua & orandi officio ceſſare debere oſtendit exemplo ſuo Da- Pſal.115.
uid cum ait, Credidi, propter quod locutus ſum, ego autem humiliatus, ſiue afflictus ſum nimis. Ego dixi in exceſſu (ſiue in fuga mea) o.h.m. Quod perinde eſt ac ſi dicat,credo,& certiſſimam fidem adhibeo promiſſionibus Dei,propterea ſumma cum fiducia loquor. Quin etiam cùm in maximis anguſtijs verſarer & fugerē præceps aduerſarios mihi iam imminentes, dicebam tamen, mentiuntur quidem omnes homines: ſed Deus certe mentiri non poteſt, itaque ille me incolumen conſeruabit, & hoſtibus de medio ſublatis, in regia dignitate conſtituet. Quam igitur gratiam referam domino,qui mihi ſalutem attulit, & me,ac familiam meam tantis beneficijs ornauit? Idem alibi poſteaquam tribulationis ſuæ magnitudinem expoſuiſſet his verbis, Saluum me fac Deus,quoniam intraue- Pſal.66.
runt aquæ. v.ad.a.m. Infixus ſum in limo profundi: & non eſt ſubſtantia, hoc eſt non inuenio vbi conſiſtam. Et mox, Laboraui clamans r.f.ſ.f.m.defecerunt

fecerunt oculi mei dum ſpero in. D. m. Quod perinde eſt ac ſi dicat, Iam oculi mei nimia laſſitudine defecerunt, dum aſſiduè cœlum ſuſpiciunt expectantes vt Deus meus mihi opem ferat. Itaque proponitur nobis præclarum veræ pietatis exemplum quæ nec ſpem abijcit, nec ab orandi ſtudio deterretur, licet aures Dei à precibus abhorrere videantur. Denique in fine Pſalmi oſtendit ſe non fruſtra tamdiu aut oraſſe aut expectaſſe, cum ait, Ego ſum pauper & dolens, ſalus tua Deus ſuſcepit me, Et, quoniã exaudiuit pauperes Dominus, & vinctos ſuos non deſpexit. Laudẽt illum cœli & terra &c. Itaque veriſſime dictum eſt. Ipſe vulnerat & medetur: percutit & manus eius ſanabunt. Hoc
Tob.11. ipſum Sanctus quoque Tobias vbi ab Angelo illuminatus & ditatus eſt, confitetur dicens, Benedicò te Domine Deus Iſrael: quia tu caſtigaſti me: & tu ſanaſti me. Piorum igi-
Pſal.70. tur omnium eſt illa vox, Quantas oſtendiſti mihi tribulationes multas & malas? & conuerſus viuificaſti me, & de abyſſis terræ iterum reduxiſti me. Harum rerum altera, nota fit nobis inanitas noſtra, altera benignitas Dei, ex illa notitia nobis diffidere, ex hac Deo confidere diſcimus.

Quemadmodum Ioſeph ad fratres ſuos (quos vincè charos habebat) quaſi ad alienos durius loquebatur: ita ſe Dominus frequenter cum pijs hominibus gerit dum eis omnem ſpiritualis conſolationis gratiam tanquam alienis ſubtrahit: quos tamen ſummo amore complectitur.

Quod Deus aliquãdo amicos ſuos ſummis anguſtijs & angoribus vexari permittat, quodq; ipſi nec ſic quidem à Deo velut proiecti & derelicti, neq; ſpem abijcere, neq; orandi & obſecrãdi munus die noctuque intermittere debeant, apertiſſimè in Pſal. 87. perſpicitur: cuius initium eſt, Domine De⁹ ſalutis meæ in die clamaui &c. Pro eo vero quod nos ibi legimus, Paup ſum ego & in laboribus &c. quidã tranſtulit, Afflictus ſum ego, & ex pirãti ſimilis, ab adoleſcentia tuli terrores tuos, & trepidaui. Hier. vero, Portaui terrorem tuum & conturbatus ſum.

Huius rei gratia Dauid importunitatem & perſecutiones piorum igni comparat ſpinarum, cum ait, Circundederunt me ſicut apes, & exarſerunt ſicut ignis in ſpinis. Spinę namq; ignẽ Pſal.112.
facile concipiunt: qui magnum fragorẽ edit, & vicina quæque cõſumptura videtur, qui tamen citò & ipſe extinguitur. Tales ergo piorum tribulationes ſunt: ideo vir iuſtus celerrimæ liberationis ſuæ certiſſima ſpe animũ erigere, & præſentem laborem alacriter ferre debet.

Temperantia voluptatum moderatrix.

CVM naturæ neceſſitatibus plus Gregor.
quàm expedit deſeruimus, mentis curam negligimus, ex miſeria negligentiæ, infirmitati addimus culpã. Quiddam enim valde periculoſum habẽt iſte neceſſitates, quod ſępe in ei minime diſcernitur, quid per vtilitatis ſtudium, & quid per voluptatis vitium agatur. Sæpe enim dum neceſſitati debita reddim⁹, voluptatis vitio deſeruimus, & infirmitatis velamine nos excuſamus. Gregor. mor. 20. capitu. 12.

Sancti quaſi arbitri ſtudioſiſſime diſcernunt, inter neceſſitatem & voluptatem, atque hanc conſulendo ſubleuant, illam premendo frenant. Praui autem neceſſitates ad vſum ſuæ voluptatis retorquent. Greg. 20. mor, c. 12. vide locum.

Greg. ſup illud Iob. 27. aut poterit in omnipotente delectari? Sic ait, Eſſe ſine delectatione anima non poteſt aut enim infimis delectatur, aut

ſummis:& quāto maiori ſtudio exercetur ad ſumma, tanto maiori faſtidio torpeſcit ad infima. Vnde Ioan. qui diligit, mundum, non eſt charitas patris in eo. Moral. 18. capitu. 6.

Iob.28. Gregor. ſuper illud Iob. 28. Non inuenitur in terra ſuauiter viuentium, ſic ait: Qui huius vitæ voluptatibus paſcitur, ab æternæ ſapientiæ intellectu ſeparatur: nam ſi ſaperet, de exilij ſui cæcitate lugeret. lib. 18. mor. c. 26. Ideo dicitur qui addit ſcientiam, addit & dolorem. Eccl. 1.

Carnalis delectatio quanto diutius tenet, tanto arctius aſtringt. Gre. 24. mor. c. 12.

Auguſt. Spiritus deficit, vbi caro requieſcit Vt enim caro mollibus, ſic anima duris nutritur. Aug. ſuper Ioan.

Si quid arriſiſſet proſperum, tædebat apprehendere, quia penè priuſquam teneretur, auolabat. Aug. Confeſſ. lib. 6.

Edendi & bibendi voluptas nulla eſt, niſi præcedat eſuriendi & tiendi moleſtia. Et ebrioſi quædam ſalſiuſcula comedunt, quò fiat moleſtus ardor, quem dum extinguit potatio, fit delectatio. Et inſtitutum eſt vt iam pactę Sponſę non tradantur ſtatim, ne vilem habeat maritus datam, quā non ſuſpirauerit ſponſus dilatā. Hoc in turpi & execranda lætitia, hoc in ea, quæ conceſſa & licita eſt, hoc in ipſa ſinceriſſima honeſtate amicitiæ, hoc in eo, qui mortuus erat & reuixit, perierat & inuentus eſt: vbique maius gaudium, moleſtia maior præcedit. Quid eſt hoc Domine Deus meus, cum tu æternum tibi ipſe ſis gaudium, & quædam de te ſemper gaudeant? Quid eſt quod hæc rerum pars alternat defectu, & profectu offenſionibus, & conciliationibus? an is eſt modus earum, & tantum dediſti eis, cum à ſummis cœlorum vſq; ad ima terrarum ſuis quęque ſedibus locares, & ſuis quæq; temporibus ageres. Aug. Confeſ. lib. 8.

Qui dat pro modica delectatione illud pro quo Chriſtus ſe tradidit, ſtultum Chriſtum reputat mercatorem. Idem in ſerm.

Hieron. Corpus aſſuetum tunicæ, loricæ onus non ſuſtinet: caput opertum linteo, galeam recuſat: mollem otio manum, durus exaſperat capulus: fortior autem miles ex confragoſo venit. Hiero. in epiſt. ad Heliod.

Iſidor. Licet ſępe in medio carnalium Deus protegat vitam electorum, tamen ſatis rarum eſt, ut quiſque inter ſęculi uoluptates poſitus à uitijs maneat illibatus: in quibus etſi non cito implicetur, aliquando tamē attrahitur. Neque enim diu poteſt eſſe ſecurus, qui periculo fuerit proximus. Iſidor. lib. 3. de ſum. bon.

Euſeb. Emiſſe. Sic quando humore & ſcabie cutis corporis vitiatur, inde corruptio exulcerat, hinc prurigio ſolicitat: ita per oblectationem malorum de negligentia proficit culpa: & de luxuria creſcit illecebra, & pereuntem perditio plus delectat: quia uoluptas tranſacta nō ſatiat, ſed ſuo uſu magis exercetur uitiorum cupiditas, quam finitur: & ſectatorem ſuum nunquā conſumenda conſumit. Euſeb. Emiſſ. de Epiph. hom. 3.

Secundum finem euangelici & cœleſtis oraculi, diues ille poſt delicias æternis traditur flāmis: Lazarus poſt eſuriē beatitudinis gremio Angelorū infertur obſequijs: & propter hoc ad utrumq; loquitur ſermo diuinus. Fili recepiſti bona in vita tua, Lazarus ſimiliter mala: uni tranſactę uitę, iucunditas loco criminis imputatur: alij poſt malorum tolerantiam repręſentatio fit bonorum. Idem in hom. de init. Quadrageſ.

Ioan. Clima. Omnium uitiorum interemptrix humilitas eſt, quam qui poſſident, omnia uicerunt. Genetrix malorum omnium

nium eſt uoluptas malitię coniuncta. Is qui ea detinetur, non videbit Deū. Clima.G.ad.26.

Cuncta aduerſum nos Dæmonum bella ex tribus cauſis maximè conſtāt Aut ſcilicet ex voluptatis ſtudio, aut ex ſuperbia, aut ex illorum inuidia. Idem ibidem.

Chryſo. Nihil tam putidum eſt, quàm anima affectibus obnoxia: Voluptas cani ſimilis eſt: ſi perſequaris, fugit: ſi nutrias, manet. Fuge voluptatem propter comitem eius afflictionem: ne Diabolus vtatur mem bris tuis aduerſis te tanquam telis. Chryſoſt.

Gloſſ. Nihil voluptuoſum nihil ſuaue placet Deo: ſed quod habet aliquid mordacitatis & ſeueritatis: vbi paſcha cum amaritudinibus manducatur. Gloſſ.Le.2.

Cicero. Malorum eſca voluptas, qua homines capiuntur, vt hamo piſces. Cicero in Cat.maio.

Voluptates blandiſſimæ Dominę, ſæpe maiores partes animæ à virtute detorquent. Idem.2.de offi.

Maximas virtutes iacere oportet, voluptate dominante. Idem ad Atti.lib.5.

Quo maior eſt voluptas, eò magis mentem à ſua ſede & ſtatu dimouet. Idem Parad.1.

Qui voluptatibus ducuntur, & ſe vitiorum illecebris & cupiditatum lenocinijs dediderunt, miſſos faciant honores, nec attingant Rempub. patiantur viros fortes labore, ſe otio ſuo perfrui. Idem pro Seſt.

Omnibus in rebus voluptatibus maximis faſtidium finitimum eſt. Idem 2.de Orat.

Nemo eſt dignus nomine hominis qui vnum diem velit eſſe in voluptate. Idem.2.de finib.

Nullam capitaliorem peſtē quàm corporis voluptatem hominibus à natura datam eſſe dicebat Architas. Hinc patriæ proditiones, hinc rerum publicarum euerſiones, hinc cum hoſtibus clandeſtina colloquia naſcuntur. Nullum denique ſcelus, nullum magnum facinus eſſe, ad quod ſuſcipiendum non libido voluptatis impellat: ſtupra vero & adulteria, & omne flagitium nullis alijs illecebris excitari, niſi voluptate: & menti nihil eſſe tam inimicum, quàm voluptatem: nec libidine dominante, temperantię locum eſſe omnino: nec in voluptatis regno poſſe virtutem conſiſtere. Quo circa nihil tam deteſtabile, tamq; peſtiferum quàm voluptatem: ſiquidē cum maior eſſet & longior, omne animi lumen extingueret. Quod quò magis intelligi poſſit, fingere animo aliquem iubebat, tanta incitatum voluptate corporis, quanta percipi poſſet maxima: nemini cenſebat fore dubium, quin tamdiù dum ita gauderet, nihil agitare mente, nihil ratione, cogitatione conſequi poſſet. Idem in Cat.maio.

Non eſt neceſſum tāquam meretricem in matronarum cœtum, ſic voluptatem in virtutum concilium adducere. Idem.2.de finib.

Nacta ſemel delicias natura, vix ad labores vult reuerti. Chorie.

Propter voluptatem mala operamur, & propter triſtitiam à bonis recedimus. Ariſtot.

Natura maximè appetit delectabile, & fugit triſte. Idem. Idem.

Gaudia, principum noſtri ſunt ſæpe laboris. Ouidius

Mala tunc ſunt periculoſiſſima, cū delectant. Adilon.

¶ Qui voluptatibus carnis indulgent ſimiles ijs eſſe videntur, qui cum vrinam emittere nequeunt, tamen à potu non abſtinent. Quò enim magis bibendi uoluptati indulgent, eò magis morbi grauitatem augent. Idem efficit prurigo vlceris, cuius refricatio COLLE.

cum voluptuoſa ſit, viſcus tamen magis exulcerat & grauat, breuem q; voluptatem diuturno & acriori dolore penſat. Idem autem patiuntur qui ſeſe voluptatibus dedunt: quãdoquidẽ voluptas percepta nõ ſitim ſedat, ſed æſtum magis cupiditatis incendit.

Caudam magis quàm faciem ſcorpionis debere nos attendere (hoc eſt amarum voluptatum exitum) Salomon declarat his verbis. Fauus diſtillans labia meretricis: & nitidius oleo guttur eius: nouiſſima autẽ illius amara quaſi abſinthium, acuta quaſi gladius biceps. Vt enim triſtiſſimus voluptatum exitus, & infœliciſſimas tragedias, quas quotidie experimur, prętermittamus: quis verbis conſequi poſſit, quos æſtus & anguſtias in nouiſſima hora mortis, perpetiant, hi qui vitam ſuam huiuſmodi voluptatibus inquinarunt? Nihil enim tunc magis torquet, quàm quod eos olim vehementiſſime oblectauit.

Cum in omni voluptate ſubſit latens aculeus & venenum, nunquam alterum ſine altero incipiendum eſt: ſed commoda & incommoda, initium & finis, ac tota rei facies conſideranda eſt: vt quos voluptatis lenocinium allicit, amaritudinis acerbitas deterreat. Hinc illud Salomonis, Ne intuearis vinum quando flaueſcit cum ſplenduerit in vitro color eius: ingreditur blandè, ſed in nouiſſimo mordebit vt coluber: & ſicut regulus venena diffundet. Quid enim acrius morientis animam lacerat, quàm voluptatum præteritarum memoria?

Cor ſapientum vbi triſtitia eſt, cor ſtultorum vbi lætitia. Item melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi: quia ſicut ſonitus ſpinarum ardentium ſub olla, ſic riſus ſtulti. Hoc eſt, breuis & momentanea eſt improborum voluptas, qualis eſt ſpinarum ardentium ſtrepitus, qui cum uehemens eſſe uideatur, momento tamen tranſit.

Prou. 5. · Prou. 23 · Eccl. 7.

Vnde eſt illud, Laus impiorum breuis eſt, & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti. Ioa. 20.

Eò mores hominum deuenerunt, vt Epicuri & Mahometici ſectam uerbis damnantes, operibus probẽt: cum maxima pars hominum nihil magis, quàm voluptatem corporis ſequatur. Itaque rebus ipſis illa uerba iactare uidentur, quę Sap. 2. referuntur. Dixerunt impij apud ſe non recte cogitantes: Exiguum & cũ tædio eſt tempus uitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in fine hominis &c. quę ſequuntur. Vide locum. Pſal. 118

Vbi nos legimus, Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum. ſ. ſuperborum, Alij uerterunt, Incraſſatum eſt uelut adeps cor eorum. Senſus ergo eſt, Habent iſti mẽtem hebetem & craſſam: quippe quam corporis uoluptatibus, & rerum terrenarum cogitationibus alunt: propterea nec ſcientiam rerum diuinarum tenent, nec his delectantur. Iſti ergo quamuis ſapientes ut faciant mala, benè tamen facere neſcierunt.

Voluptates ſeculi adeo non ſatiant dulcedine ſua hominis appetitum: ut tædium magis pariant quàm fœlicitatem. Hinc tot à carnalibus hominibus ludorum & uoluptatum genera excogitantur, & commutantur, ut faſtidium quod ex alijs concipitur alijs leuetur. Tantum igitur abeſt ut in his miſeri tranquillitatem animi & quietem inueniant, ut tædio magis illarum afficiantur. Itaque ſicut æger in lecto modò in dextrum modo in ſiniſtrũ latus iactatus nullam inuenit requiem, quoniam intra ſe inquietudinis & iactationis ſuæ cauſam habet: ita planè hi fruſtrà tot uoluptatibus tædium excutere uoluut, quod in pectore morbido geſtant. Pectus ergo ſanandum eſt, non loca mutanda. De hac autem uoluptate ſic Boetius, Quid dicam de uoluptatibus, quarum appetitus plenus eſt ſatietate: ſa-

te: ſatietas plena pœna. Quo in loco ſatiatatem pro faſtidio poſuit.

Genе.21 Vidit Sara Iſmaelem ludentē cum filio ſuo Iſaac,& ait ad Abraham, Eijce ancillam & filium eius &c. Cur, ait Origenes, viri filiū domo eijciat? An quia ludebat cum Iſaac? Quid læſerat, aut quid nocuerat, quod ludebat? Tū etiam Apoſtolum miror, qui ludum hunc apellauit perſecutionem dicēs, Sicut is qui ſecundum carnem &c.

Galat. 4. Sed attende. Si Iſmael blandiatur & ludat cum Iſaac.i.ſi caro ſpiritui blandiatur, & illecebroſis cum eo diſceptationibꝰ agat, & delectationibus alliciat, voluptatibus molliat, huiuſmodi ludus diſplicet Sare, & eū acerbiſſimam perſecutionem iudicat Paulus. Vnde non illa maxima perſecutio eſt, qua in te aperte carnifex tormētis ſæuit, ſed illa maximè qua te hoſtis blandiendo ſeducit.

Eccl.1. Omnia flumina intrāt in mare. Flumina dulcem aquam continent, amaram mare. Quid igitur eſt omnia flumina ingredi tandem in mare, niſi quod omnis dulcedo & uoluptas carnis in amaritudine deſinat, & extrema gaudij luctus occupet? Quæ.n. vò

Prou. 24 luptas eſt quæ non aliquando aut triſtitiam, aut faſtidium, aut pœnitentiam, aut curas pariat? Et mare inquit non redundat. Hæc alia voluptatis huius miſeria eſt, quod quemadmodum mare multis fluminum in illud quotidie ſubintrantium decurſibus redundat: ita infinita cupiditatis noſtræ abyſſus nullis voluptatibus aut

Eccl.1. opibus expletur. Non enim ſatiatur oculos viſu, nec auris &c.

Abſtinentia, Ieiunium.

Gregor. Admonendi ſunt abſtinentes: vt nouerint, quia tunc placentem Deo abſtinentiam offerunt, cum ea, quæ ſibi de alimentis ſubtrahunt, indigentibus largiuntur. Gregor.

Cum corpus in refectionis delectatione reſoluitur, cor ad inane gaudiū relaxatur. Idem.

Per Simonem, qui ſignantur, niſi abſtinentes: qui foris carnem affligunt, interius tamen fructum abſtinentiæ non acquirunt. Crucem igitur Domini Simō in angaria portat, quia cùm ad bonum opus ſine bona volūtate ducitur, rē bonā ſine fructu operatur. Simon ergo crucem portat, ſed in cruce non moritur: quia abſtinentes exterius per abſtinentiam corpus affligunt, ſed interius per deſiderium mundo viuunt. Gregor. ſuper Euang.

Solus in illicitis non cadit, qui ſe aliquando & à licitis caute reſtringit. Idem lib.5.mor.

Abſtinentia eſt, quæ edendi horam non præuenit: vt fecit Ionathas in fauo mellis: non lautiora quærit edere, vt Iſraelitæ in deſerto: non accuratius parare, vt filij Hely in Sylo: non ad ſuperfluitatem, vt Sodomitæ: non vile quodlibet, vt Eſau edulium in fame cōcupiuit. Greg. vbi ſup.

Magnus diſcretionis labor eſt exactori, & aliquid impēdere, & aliquid denegare: & nō dando gulam reſtringere, & dando naturam nutrire. Gregor. lib.30.mor.

Cogitandum ſummopere eſt, vt qui ſe illicita meminit commiſiſſe, à quibuſdam etiam licitis ſtudeat abſtinere: quatenus per hoc conditori ſuo ſatisfaciat, vt qui commiſit prohibita, ſibimetipſi abſcindere debet & conceſſa: & ſe reprehendat in minimis, quem meminit in maximis deliquiſſe. Greg. hom.35. ſup. Euang.

Sic voluptas plerūq; ſub neceſſitate ſe palliat, vt vix eam perfectus quiſq; diſcernat. Nā dum ſolui debitū neceſſitas petit, voluptas expleri deſiderium ſuggerit: & tantò gula ſecurius

in præceps ruit, quantò ſub honeſto nomine neceſſitatis explendę ſe con tigerit. Greg. lib. 30. mor.

Auguſt. Eſt alia malitia diei, quæ vtinam ſufficiat ei. Reficimus enim quotidianas ruinas corporis edendo & bibẽdo. Nunc autem ſuauis eſt mihi neceſſitas, & aduerſus iſtam ſuauitatẽ pugno, & ne capiar, quotidianũ bellũ gero. Et mox: Hoc aũt me docuiſti Dñe, vt quemadmodum medica- Simil. mẽta, ſic alimenta ſumptur᷒ accedã. Sed dum ad quietem ſatietatis ex indigentiæ moleſtia tranſeo, in ipſo trãſitu mihi inſidiatur laqueus concupiſcentiæ. Et cùm ſalus ſit cauſa edendi & bibendi, adiungit ſeſe tãquam pediſequa periculoſa iucunditas, & plerumque præire conatur, vt eius cauſa fiat, quod ſalutis cauſa me facere vel dico, vel volo, Nec idem modus vtriuſque eſt. Nã quod ſaluti ſatis eſt, delectationi parum eſt. Et ſępe incertũ fit, vtrũ adhuc neceſſaria corporis cura ſubſidium petat, an voluptaria cupiditas fallaci miniſterio ſe petat. Ad hoc incertum hilareſcit infelix anima, & in eo præparat excuſationis patrocinium, gaudens non apparere quid ſatis ſit moderatione valetudinis: vt obtentu ſalutis obumbret negotiũ voluptatis. His tentationibus quotidie conor reſiſtere, & inuoco dexteram tuã ad ſalutẽ meã, & ad te refero æſtus meos: quia conſilium mihi de hac re nondum ſtat. Ebrietas longe eſt à me, miſereberis ne appropinquet mihi. Crapula autẽ nonnunquam ſurrepit ſeruo tuo, miſereberis, vt longẽ fiat à me. Nemo enim poteſt eſſe continens, niſi; tu des. Non ego immunditiam obſonij timeo, ſed immũditiam cupiditatis. Ideoq; & populus in eremo nõ quia carnes deſiderauit, ſed quia eſcæ deſiderio aduerſus Dñm murmurauit, metuit improbari. In his ergo tentationibus poſitus, certo quotidie aduerſus concupiſcentiã manducandi & bibendi. Nõ enim eſt quod ſemel præſcindere, & non vlterius attigere decernam, ſicut de concubitu potui. Itaque frẹni gutturis temperata relaxatione & conſtrictione tenẽdi ſunt. Et quis eſt Domine qui nõ rapiatur aliquãtulũ extra metas neceſſitatis? Quiſquis ille eſt, magnus profectò eſt, magnificet nomen tuum. Ego autem non ſum, quia peccator homo ſum. Sed & ego magnifico nomen tuũ, & interpellat pro peccatis meis qui vicit ſeculum, numerans me inter infirma mẽbra corporis ſui: quia & imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur. Auguſt. in Confeſſ.

Fieri poteſt, vt ſine aliquo vitio crapulę vel voracitatis pretioſiſſimo cibo ſapiens vtatur: inſipiens autem fœdiſſima gulæ flamma in cibum viliſſimum inardeſcat. Aug. de Doct. Chriſt.

Sicut æger ad medicinam, ſic ad ſumendas dapes debet quiſque accedere: nequaquam ſcilicet in illis voluptatẽ appetens, ſed neceſſitati ſuccurrens. Idem de conflict. 6. Simil.

Ieiunium purgat mentẽ, ſubleuat ſenſum, carnem ſpiritui ſubijcit, cor facit contritum & humiliatum, concupiſcentiæ nebulas diſpergit, libidinum ardores extinguit, caſtitatis vero lumen accendit. Idem in ſermo. de ieiunio.

Nihil ſcias conferre Chriſtianis adoleſcentibus vt eſum olerum: Ardorque corporis frigidioribus epulis temperandus eſt. Hiero. in epiſtol. Hieron.

Nonnulli vitam pudicam appetentes, in medio itinere corruunt, dum ſolam abſtinentiam carnis ſeruant, & leguminibus onerant ſtomachum. Idem ibidem.

Ante annos robuſtæ ętatis periculoſa eſt teneris abſtinentia grauis. Idem ad Lætam.

Quid prodeſt tenuari corpus abſtinentia,

ſtinētia, ſi animus intumeſcit ſuperbia? Quid virtutis habet vinum non bibere, & ira & odio inebriari? Idem ad Gerontiam.

Pulchrè dicitur apud Græcos, Pinguis venter, tenuem non gignit mentem. Sint tibi ſimplicia, non ſuperſtitioſa ieiunia. Quid enim prodeſt oleo nō veſci, & moleſtias quaſdam, difficultatesque ciborum quærere? Caricas, piper, nuces, &c. ac denique totas hortorum culturas vexare? Nouum genus aucupij, famam abſtinētiæ in delicijs quærimus. Idē in Epiſto. ad Nepotia.

Indorū Brachmani, & Aegyptiorum gymnoſophiſtæ in polenta, & oriza, & pomis ſolummodò victitabant, vt animum tranſferrent ad ſapientiam. Si ergo tanti illi vitrum comparabant, cur non maiori nos pretioſiſſimum æſtimemus margaritum? Idem ad Lætam.

Cibus puellæ oluſculum ſit, & ſimila, raroque piſciculi. Sic comedat, vt ſemper eſuriat, vt ſtatim poſt cibū poſſit legere & orare. Diſplicent autem mihi in teneris maximè immoderata ieiunia. Experimento enim didici, aſellum in via, cum laſſus fuerit, diuerticula quærere. Idem ibidem.

Simil. Parcus cibus & venter ſemper eſuriens, triduanis ieiunijs præfertur: & melius quotidie parum, quàm ſemel ſatis ſumere. Pluuia illa optima eſt, quæ ſenſim deſcendit in terram.

Simil. Subitus & nimius imber in præceps arua ſubuertit. Quando ergo comedis, cogita quòd tibi orandum, & illico legendum ſit. Idem ad Furiam.

Cùm per omnem annum Aſella iugi ieiunio paſceret, biduo triduoque ſic permanēs, tum verò in Quadrageſima nauigij ſui vela tēdebat, omnes penè hebdomadas vultu lætante coniungen. Et quod impoſſibile forſitan eſt hominibus ad credēdum, Deo aūt poſſibile, ita ad quinquagenariam peruenit ætatē, vt non doleret ſtomachus, non viſcerū cruciaretur iniuria, non ſicca humus in qua cubabat, iacentia membra conficeret, non ſacco aſperata cutis fœtorem ſitumq; contraheret: ſed ſana corpore, animo ſanior, ſolitudinem putaret delicias, & in vrbe turbida eremum inueniret monachorum. In genibus duricies camellorum prę orandi frequentia obcalluiſſe reperta eſt. Nec citus nec tardus inceſſus: ſermo ſilens & ſilentium loquēs. Idem de laudibus Aſellæ virginis nobiliſſimæ.

Siquid in me poteſt eſſe conſilij, ſi experto creditur, ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. Vinū & adoleſcentia duplex incēdiū voluptatis. Quid oleum flammę adijcimus? q.d ardenti corpuſculo fomenta ignium miniſtramus? Paulus Timotheo vinū permittit, ſed modicū. Meminerat enim ſe dixiſſe, Vinū in quo eſt luxuria. Et, Bonum eſt homini vinū nō bibere, & carnem non manducare. Noe vinum bibit & inebriatus eſt. Et vt intelligas in oībus ſcripturę ſacramētum (Margaritum quippe eſt ſermo Dei, & ex omni parte perforari poteſt) poſt ebrietatē nudatio fęmorum conſecuta eſt, libido iuncta luxuriæ. Pri⁹ enim vēter extēdit, & ſic cætera membra concitantur. Loth amicus Dei in monte ſaluatus, & de tot millibus populi ſolus iuſtus inuētus, inebriatur à filiabus ſuis: quæ etiam deficiēte hominum genere, nihil mali credebāt virum iuſtum niſi ebrium eſſe facturum. Inde naſcuntur Moabitæ & Amonitæ, qui vſque ad quartādecimā generationem nō ingrediuntur in Eccleſiam Dei. Eliæ fatigato & ſedenti in itinere Dñs panem & aquā ſolùm, nō carnes aut vinū obtulit. Abacuch Danieli prandium portat, ſed vt arbitror, ruſticanum: ideoque & deſideriorum vir appellatus eſt: quia panē deſiderio-

ſus,poſt laborem ſumes vel deſiderio Idem ibidem.

Abſtinebo à vino, quia in vino luxuria eſt: aut ſi infirmus ſum,modico vtar,iuxta conſilium Apoſtoli. Abſtinebo & à carnibus, ne dum mihi nimis carnem nutriunt, ſimul & carnis nutriant vitia. Panem etiam ipſum cũ menſura ſtudebo ſumere,ne onerato ventre,ſtare ad orãdum tędeat. Idem ſuper Cant.

Oratio virtutem impetrat ieiunandi, & ieiunium gratiam promeretur orandi. Ieiunium orationem roborat, oratio ieiunium ſanctificat, & Deo repræſentat. Idem in ſerm.

Quid nobis ieiunium proderit, ſi relinquatur in terra? Subleuetur penna quadam orationis. Idem ibidem.

Iſidor. Ieiunia cum operibus bonis Deo acceptabilia ſunt. Qui à cibis abſtinẽt & praua agunt, Dæmones imitantur, quibus eſca non eſt, & nequitia ſemper adeſt. Iſidor. de. ſum. bo.

Hoc eſt perfectũ & rationabile ieiunium, quando noſter homo exterior ieiunat, interior orat: facilius enim per ieiunium oratio penetrat cęlum. Idem ibidem.

Spernitur ieiunium, quod in veſperum repletione ciborum reficitur. Spernitur ieiunium, quod in veſperum delicijs compẽſatur. Tota enim die epulas in cogitatione ruminat, qui ad replendam gulam veſpere cibi delicias præparat. Idem.

Corporis debilitas nimia vires animæ frangit, mentiſque ieiunium facit areſcere, nec valet quicquam boni per imbecillitatem proficere. Idem.

Ex vi. Pa Ligna multa magnam extollunt flammam, abundantiæ autem eſcarum nutriunt deſideria mala.

Euſeb. Erit magnus coram Domino, vinum & ſiceram non bibet. Abſtinentiæ merita, & iter arduum militiæ ſpiritualis humano generi inſinuare curauit. Sciuit quod non ſufficeret eligentis gratia, niſi inuigilaret collaborantis induſtria: ſanctificatus eſt, & nondum tamen de ſola Dei electione ſecurus,ſed nihilominus agonibus ieiunorum,& laboribus abſtinentiæ atque inſtitiæ, diuina in ſe vota ſeruare contendit. Euſ. Emiſ. hom. de ſancto Ioanne Baptiſta. Chryſo.

Condimentorum ſenſus ad palatum terminatur, deinceps verò indifferẽs eſt quod ingeritur: omnia ex æquo ad fętorem vſque alterante natura perueniunt. Chryſoſt.

Eſt quidẽ ieiuniũ vitiorum mors, vita virtutum. Eſt ieiunium pax corporis, membrorum decus, & ornamẽtum vitæ. Eſt ieiunium robur mẽtium, vigor animarum. Eſt ieiunium caſtitatis murus, pudicitiæ propugnaculum, ciuitas ſanctitatis. Eſt ieiuniũ ſchola meritorum, Eccleſiaſticæ vitę viaticum ſalutare. Eſt ieiunium inuictus Chriſtianæ militiæ principatus. Sed in his virtutibus ieiunium tunc viget, tunc vincit, tunc triumphat, cùm duce miſericordia pugnat. Miſericordia & pietas ieiunij ſunt alæ: per quas tollitur & portatur ad cœlum: ſine quibus iacet & uolutatur in terra. Ieiunium ſine miſericordia ſimulacrum famis eſt, non imago ſanctitatis. Sine pietate ieiunium occaſio eſt auaritiæ, non eſt propoſitum parcitatis: quia parcitas iſta quantum ſiccetur in corpore, tãtum tumeſcit in ſacculo. Qui non ieiunat pauperi, Deo fingit: qui ieiunans prandium ſuum non erogat, ſed reponit, cupiditati probatur ieiunare, non Chriſto. Ieiunantes ergo fratres, prandium noſtrum ponamus in manu pauperis quod uenter nobis fuerat perditurus. Petr. Chryſol. in ſer. de ieiunio & eleemoſyna. Pet. Rau

Solent Dijs templa conſtrui, altaria erigi, miniſtri ad ſeruiendum Hugo.

ordinari, immolari pecudes, thura concremari. Deo ſiquidem ventri templum eſt coquina, altare menſa, miniſtri coqui, immolatæ pecudes, coctæ carnes: fumus incēſorum, odor ſaporum. Hugo in clauſt.

Innoc. Initium vitæ hominis, aqua & panis: guloſis autem non ſufficiunt fructus arborum, non genera leguminum, non radices herbarum, non piſces maris, non beſtiæ terræ, nō aues cœli: ſed quæruntur pigmenta, parantur aromata, & nutriuntur altilia, capiuntur obeſa. Quæ ſtudioſè coquuntur arte coquorum, quæ lautè parantur officio miniſtrorum: alius contundit & colat, alius confundit, & conficit: ſubſtantiam conuertit in accidens, naturam mutat in artē, & ſaturitas in eſuriē. Innocē. de vilit. conditionis huma.

Ioan. Caſſ. Pulchrè abbas Macharius cuidā percunctāti, cur in cella fame ab hora tertia pulſaret, qui ī cœnobio hebdomadis integris refectionem ſæpe contemnens, non ſenſiſſet eſuriem: reſpōdit. Quia hic nullus eſt ieiunij tui teſtis, qui te ſuis laudibus nutriat aut ſuſtentet. Ibi autem digitus hominum, & xenodochiæ admiratio ſaginabat. In Colla. Serapio.

Ioan. Cli. Sæpe ſi obſeruemus, ridiculum quid Dæmones contra nos moliri inueniemus: ſaturatos enim nos pungunt (id eſt inſtigant ad lachrymas) ieiunantes autem indurant, vt ſpurijs lachrymis decepti, voluptati perturbationum parenti nos dedamus: quibus non obediendum, ſed contrarium potius faciendum eſt. Clim.

Maledicta in ſeculo atque iniuriæ multa ſæpe diſſidia fecerunt: ita & in religioſis congregationibus gulæ illecebra ruinam omnem, & negligentiam, atque contemptum operātur. Hanc tu rabidam Dominam ſi ſub gere volueris, omni in loco placidiſſimā quietē acquirere valebis. Illa verò ſi ubi dominetur, extra monumentū oī in loco periclitaberis. Idē.

Mens ieiunātis cū ſobrietate orat: intemperantis autē impletur immundis imaginibus. Qui ventri dū obſequitur, fornicationis ſpiritum vincere vult, is ei ſimilis eſt, qui oleo incendium extinguere nititur. Si affligatur venter, humiliabitur cor: ſi autem ille foueatur, ſuperbit cogitatio. Affige ventrem, & omnino ſignabitur lingua: quippe multitudine eſcarum hæc neruos accipit. Idem ibidem.

Cùm ad menſam epulis inſtructā diſcumbis, procedat in medium iudicij mortiſque memoria. Vix.n.vel parum concupiſcētię obſiſtes. Dum calicem bibis, memento item aceti felliſque Domini tui: prorſuſque aut continebis, aut certe per gemitū ſenſu humiliore eris. Noli errare. Nunquam à Pharaone liberaberis, neque ſupernum Paſcha celebrabis, niſi amaritudines comederis. Amaritudines ſunt ieiunij violentia & afflictio. Azima verò, ſenſus minime inflatus. Idem ibidem.

Ieiunium eſt naturæ violentia, circuncíſio ſuauitatis faucium, incentiuorum omnium abſciſio, malarum cogitationum amputatio, inſomniorum liberatio, orationis mundities, inſigne lumen animæ, mētis cuſtodia, obcęcationis ſolutio, compūctionis ianua, ſuſpirium humile, læta contritio, loquacitatis abdicatio, quietis occaſio, obedientiæ cuſtos, ſomni alleuiatio, ſanitas corporis, tranquillitatis authos, peccatorū remiſſio, paradyſi porta & delitiæ. Idem ibidem.

Cùm veniſſem aliquando in caſtellum quoddam ſiue ciuitatem, ſederemque ad menſam iuuenis adhūc, duobus ſimul vitijs oppugnari me ſenſi: gulæ concupiſcentia, atque inani gloria. Metuens tamen inſaniſſimæ gulæ progeniem, inani gloriæ magis me ſuperandum dedi. Idem Grad. 26.

Apud eos quidem qui in mundo ſunt,

ſunt, radix malorũ oĩum eſt auaritia: apud monachos vero gulæ concupiſcentia. Idem ibidem.

Simil. Sicut ſtercoris copia multitudinẽ vermium gignit, ita multitudo ciborum, lapſuum & malarum cogitationum atque ſomniorũ operatur multitudinem. Idem de compendioſ. ſupra dict. om. recapit.

Simil. Sicut is qui aduerſum leonem pugnat, ſi ab eo oculum aliorſum deflectar, confeſtim perit: ita & qui contra carnem ſuam pugnat, ſi hanc per quietem nimium fouerit. Idem ibidẽ

Menſa neglecta mater eſt confidentiæ, & per feneſtram charitatis ventris ſæpe ingluuies ingreditur. Clim. Grad. 9.

Gaſtrimargia eſt ſimulatio vẽtris: cùm enim ſatiatus fuerit, indigere ſe clamat, & cùm diſtentus atque diſruptus, vociferatur eſuriem. Gaſtrimargia eſt ſaporum variorumque liquaminum opifex, ſuauitatum fons, Gaſtrimargia eſt oculorum ſeductio, modica ſuſcipiens, & vniuerſa ſimul abſorbere ſuggerens. Eſcarum ſatietas, fornicationis eſt mater, afflictio autem ventris charitatem parit. Qui

Diſſimi. leonem blanda demulcet manu, nõnunquam illum ita manſuefacit: qui verò corpus obſequijs fouet, ipſum amplius efferauit. Mox vt aduenit hoſpes, in charitate totus ex gulæ concupiſcentia mouetur, detrimentumque ſuum conſolationem fratris exiſtimat: in aduentu quorundam vinum bibere ſtatuit, & dum virtutem abſtinentię ſibi videtur occulere vitij ſeruus efficitur. Aduerſus Gaſtrimargiam ſæpe inanis gloria inimicitias gerit, & ſuper infelici monacho quaſi venali mancipio, inuicem pugnant. Idem. Grad. 14.

Simil. Laxi & molliti vtres capaciores fiunt: ſin autem negligantur, minus capient. Qui ventrem ingurgitat, dilatauit inteſtina? qui vero aduerſus hunc pugnat, contraxit ac reſtrinxit illa. His autem reſtrictis, nihil eſt opus pluribus cibis, tuncque iam naturaliter ieiunantes efficimur. Idem ibidem.

Neque illud te lateat, quod plerumque Dæmon ſtomacho in ſidet noſtro, facitque vt homo nunquam ſatietur, etiam ſi vniuerſam comederit Aegyptum, totumque Nilum biberit. Poſt cibum, gulæ iniquus ſpiritus abſcedit, fornicationiſque nobis ſpiritum immittit, illique quid fecerit, nuntians: Apprehende (inquit) illum, occupa, atque perturba. Nam ventre diſtento, non multum in deijciẽdo laborabis: qui cùm venerit cõtinuò ſubridet, ſomnoque deuinctis noſtris manibus & pedib⁹, omnia quæcunque voluerit facit: atque animam noſtram corpuſque contaminat phãtaſijs, inquinationibus, obſcęnique liquoris egeſtionibus. Et eſt ſanè mirandum ſpectaculum, videre incorpoream mẽtem fęda corporis colluuione maculari atque obſcurari: eandemque rurſus per carnis huius lutum emundari, atque in tenuiſſimam naturæ ſuę redire ſubſtantiam. Idem ibidem.

Princeps eſt Dæmonum qui cecidit Lucifer, & princeps vitiorum concupiſcentiæ gulæ. Cùm ad menſam epulis inſtructam diſcumbis, procedat in medium iudicij mortiſque memoria. Vix enim vel parum concupiſcentiæ cõſenties. Dum calicem bibis, memento item aceti, fellis que Domini tui, prorſuſque aut continebis, aut certè per gemitum ſenſu humiliore eris. Noli errare. Nunquã à Pharaone liberaberis, neque ſuper num Paſcha celebrabis, niſi amaritudines comederis. Amaritudines ſunt, ieiunij violentia & afflictio, azima verò ſenſus minimè inflatus. Idẽ ibidem.

Interrogemus vt alios, ita & hunc, imo verò præ alijs omnibus hunc noſtrorum hoſtium præceptorem, vitio

rum ianuã, ruinã Adam, Eſau perniciẽ interitũ Iſraelitarũ, Noe turpitudinẽ, Gomorrhæorũ pditorũ, Loth crimẽ, filiorũ Heli exterminationem inquinationũ ducẽ, vnde gignatur? quinã ſint eius nati? quis itẽ ſit, à quo in finẽ perimatur? Dic nobis ò mortaliũ omnium nimium violenta Domina (quæ omnes auro inexplebilitate emiſti) vnde tibi introitũ in nobis paras? quidvè poſt ingreſſum tuũ patrare conſueuiſti? & quis nam ſit exitus ex nobis tuus? quonam ſcilicet modo abs te liberamur? Illa verò agitata contumelijs, nobis ita tyrannicè cruenta, feroxque reſpõdebit. Quid me maledictis inceſſitis, qui mihi eſtis obnoxij, aut quomodo ſeparari à me ſtudetis, quæ naturæ connexa ſum? Stirpium verò mearum nomina quomodo quæritis addiſcere? Dinumerabo eas, & ſuper arenam multiplicabuntur. Primogenitorum tamen meorum, eorum qui charisſimi ſunt appellationes audite. Filius primogenitus meus fornicationis incentor eſt. Secundus ab illo eſt obdurationis autor. Somnus eſt tertius. Mare cogitationũ, inquiſitionũ fluctus, profundum que ſecretarum atque ignotarum immunditiarum ex me prodeunt. Filiæ verò meæ ſunt deſidia, loquacitas, confidentia, ſcurrilitas riſum mouens, contradictio, ceruicis duritia, tarditas ad audiendum, inſenſibilitas, captiuitas, elatio atq; tumor, temeritas, mũdi amor. Cui ſuccedũt oratio munda, fluctuſque cogitationũ: nonnunquã verò calamitates quoque præter omnem ſpem & expectationẽ, quas deſperatio ſequitur, oĩbus acerbior & grauior. Oppugnat quidẽ me, ſed nõ ſupat, peccatorũ memoria: inimicitias per oĩa cõtra me gerit mortis intẽta cogitatio. Nihil verò in hoĩbus eſt, quod me perfectè deſtruat. Qui paracleiũ poſſidet, interpellet eũ aduerſum me, illeque exoratus, non me permittet operari vitioſe. Qui verò nullum illius guſtum ſuſceperunt, dulcedinis ac ſuauitatis meæ rapiuntur illecebris. Idem ibidem.

Continentiæ proprium eſt ſanitas & robur: incontinentiæ autem imbecillitas & ægritudo morti vicina. Philo.

In conuiuijs memento duos tibi hoſpites eſſe nutriendos, corpus, inquam, & animam: & quidquid in corpus contuleris, id ſtatim effundi: quod autem in animam, perpetuo ſeruari. Epicte.

Anacharſis dixit. Primum quidem poculum quod infunditur, ſanitatis eſt, alterum voluptatis, tertium iniuriæ, vltimum inſaniæ. Anach.

Nemo minus metuendus, quam qui de ſolo victu cogitat. Sueto.

Vt bona valetudo iucundior eſt ijs, qui è graui morbo recreati ſunt, quàm qui nunquam ægro corpore fuerunt: ſic omnia deſiderata magis quàm aſſiduè percepta delectant. Cicero poſt redium ad Quirites. Cicero.

¶ Quia nõnulli verba illa Apoſtoli allegãtes (exerce teipſum ad pietatẽ, nã corporalis exercitatio ad modicũ vtilis eſt) abſtinẽtię virtutẽ nõ ita magni faciũt, ij audiãt quãti eam D. Hieronymus facit, qui in Epiſtola ad Euſtachiũ de ea ſic ſcribit. Referam tibi meę infęlicitatis hiſtoriã. Cũ ante annos plurimos domo, parẽtibus, ſorore, cognatis, & qđ his difficilius eſt cõſuetudine lautioris cibi pp cęlorũ me regna caſtraſſem: Hieroſolymã Deo militaturus perueni &c. His verbis D. Hierony. lõge difficilius eſſe ait, carnẽ inedia macerare, q̃ rebus ijs quas ipſe cõmemorat, renũciaſſe. Et quidẽ hoc noĩe cõmendatur ab Apoſtolo Abrahã Patriarcha, qđ ad imperiũ Dñi egreſſus fuerit è terra ſua, & cognatione ſua, & domo patris ſui. Et Dñs in Euangelio, Omnis ait, qui reliquerit domũ, vel fratres, aut ſorores &c. centuplũ accipiet, & vitam COLLE. 1. Tim. 4. Heb. 11. Matt. 19.

vitã æternã poſſidebit. Cum ergo D. Hier. difficilius eſſe dicat cultioribus cibis carere, quã his oĩbus renũciare, nõ põ nõ magni pretij eſſe ꝙ hac renũciatione uel maiꝰ, uel certe difficilius eſſe dicitur: pſertim cũ difficultas operis meritum cumulat uirtutis. Illud.n.ſemel in uita fit, hoc aũt per oẽm uitã faciendũ eſt, quotidie in menſa hoc carnis noſtræ ſacrificiũ (reclamante etiã natura) Domino litandum eſt.

Extractꝰ à Tobia ex flumine piſcis in ſiccũ, cępit palpitare: qui in fluminis alueo poſitꝰ, ipſum penè deuoraturus fuiſſet. Idẽ aũt euenit carni nrę, cũ vel delicijs fruit, uel macie & inedia attenuatur: illic.n. furit & impugnat ſpiritũ, hic uerò uicta atq; pſtrata iacet.

In omnibus penè rebus quæ animum oblectant, quandiu res ipſę perſeuerant, perſeuerat item & oblectationis cauſa. Plantaſti pomarium, ędificaſti domum, paraſti ſplendidã veſtẽ hæc ipſa delectant, non modò cùm fiunt, ſed etiam ubi facta ſunt. At tactus & guſtus delectationes tamdiu perſeuerant, quamdiu obiectum hoc ſupra ſenſũ manet: quo diſcedente, ptinus abeũt. Talis aut eſt edẽdi bibendiq; uoluptas, cæterǽq; ſimiles ut rectiſſimè ſentire videantur, qui huiuſmodi uoluptates ſomniãtiũ uoluptatibus ſimiles eſſe dicãt: aut ijs etiã, quas in ſcẽna hoĩes percipiũt, ubi Regis aut Põtificis perſonã gerũt, quibꝰ nihil breuiꝰ eſſe põt. Quę ergo inſania eſt, propter adeò breues & momẽtaneas uoluptates, & animã inquinare & patrimoniũ prodigere, & famam obſcurare, & ipſam corporis firmitatem frangere & eneruare?

Prou.20. Luxurioſa res uinũ, & tumultuoſa ebrietas: quicũq; in his delectatur, nõ erit ſapiens. Item, Qui diligit epulas in egeſtate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur. Quo in loco ſtudium magis & animus, quàm res ipſa notatur, cùm dicitur. Qui diligit epulas. Et, Qui amat uinum & pinguia. Et, Quicunque his delectatur. Itaque in his delectari, hæc immodicè diligere, eſt à uirtutis & ſapientiæ ſtudijs cura carnis auocari.

Quàm ſit ingrata Deo ingluuies, latè declaratur Numer.11. ubi populus carnium deſiderio flagrans, bis à Domino percuſſus eſt. Cùm enim cęperunt propter hoc aduerſus Dominũ murmurare, ignis ab eo egreſſus, deuorauit extremam partem caſtrorum. Poſtea verò ubi ſe inexplebili auiditate carnibus ab ipſo etiã Deo immiſſis, ingurgitare cœperũt, rurſus furor Domini concitatus, percuſſit eũ plaga magna nimis. Ex quo loco diſcimus, cupiditatis immoderantiã erga illa etiam quę conceſſa ſunt, multorũ ſępe malorum cauſam eſſe. Hęc enim cupiditas populum adegit, ut aduerſus Deum rebellaret, & beneficium liberationis ab Aegypto, & quotidiani uictus à cęlo demiſſi pauipenderet & honeſtum itineris laborem mulieri infirmitate detrectaret. Ex quo diſcimus id quod Aug. ait, ſæpe Dominum iratum petentibus concedere, quod propitius negauiſſet. Carnes enim deſiderantibus conceſſit: ſed adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorũ, & ira Dei aſcẽdit ſuper eos, &c. Quia uerò horum malorum omniũ concupiſcentia illa origo fuit, ideò congruũ loco nomen impoſitum eſt, Sepulchra concupiſcentiæ: ibi enim ſepelierunt pòpulum qui deſiderauerat.

Dæmon dormire dicitur in locis humentibus, hoc eſt, in eorum mentibus qui ſe ſe uoluptatibus & uentris obſequio dediderunt. Quid.n. ſpirituale aut diuinum cogitare poterũt, qui toto pectore in terram defixi, uẽtrem ſuum ſibi Deum ſtatuerunt, cui omnia uitæ ſtudia deſtinarunt?

Sobrietatem ac modeſtiam in mẽſa retinendam, monet Eccl.37. his uerbis: Noli auidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam. In multis enim eſcis

erit infirmitas, & auiditas appropinquat ad coleram. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abſtinens eſt, adijciet ad vitam. Eadem de re multa inuenies eiuſdem Eccl.31. vbi ait: Vtere quaſi homo frugi his quæ tibi apponuntur, vt non cum manducas multum, odio habearis. Ceſſa prior cauſa diſciplinæ,&c.Deniq; ait Vigilia,& cholera,tortura uiro infrunito: ſomnus ſanitatis in homine parco, & cætera quæ ſequuntur, His omnibus ſententijs Eccleſiaſticus nobis & parſimoniam commendat, & modum in cibo potuq; ſumendo pręſcribit.

A cæterorum uitiorum congreſſu induciæ nobis ſæpe dantur. Nam & auaritiæ & luxurię ſępe conquieſcũt: ſed cum edẽdi auiditate quotidie nobis pugnãdum eſt,cùm parcè ac tẽperãter nobis quotidie cibꝰ ſumẽdus ſit. Vt enim Caſſianꝰ ait,sẽper nobis edulij & eſcarum ingenitus ac naturalis affectus,quãuis amputare ſuper fluos eius appetitus ac deſideria feſtinemus iuxta illud.Et carnis curam nc feceritis in deſiderijs.Hoc enim quidam ex patribus ſub hoc problematis colore figurans, eleganter expreſſit. Multis, inquit, creditoribus pater meus me reliquit obnoxium, cæteris ad integrum ſoluens, ab omni conuentionis eorum moleſtia liberatus ſum,vni ſatisfacere quotidie ſoluendo, non poſſum.

Siquis ſanctorum Anachoritarum & monachorum uitas,quas Theodoretus,Palladius, D. Hieronymus, & Caſſianus, cæterique patres ſcripſerunt,attentè conſideret,non poterit ſatis mirari,cùm tam incredibilem in illis carnis macerationem animaduerterit. Non ſolùm enim inedia,ſed ferreis etiam ponderibus, & cathenis, & aſperrimo uitæ cultu corpus atterebãt. Id autem omnibus qui pie viuere uoluerunt familiare atque perpetuum fuit. De ſancta illa uidua Iudith,legimus quod cilicio ad carnẽm vteretur, & ieiunaret omnibus diebus vita ſuæ præter ſabbata, & neomenias, & feſta domus Iſrael. De filijs quoque Prophetarum,Sic D.Hierony.Filij inquit Prophetarum (quos monachos in veteri teſtamento legimus) ædificant ſibi caſulas iuxta fluenta Iordanis, & turbis vrbium derelictis, in polenta & herbis agreſtibus victitabant.De ſanctis illi vero qui in Aegypto morabantur ſic idem Hierony. ad Euſtochium. De cibo, inquit, & potu taceo, cum etiam languentes monachi aqua frigida vtantur,& coctum aliquid comedere luxuriæ ſit. Quid hic Anam viduam commemorem, quæ octaginta quatuor annos nata, ieiunijs & orationibus ſeruiebat die ac nocte? Quid illum qui adhuc in viſceribus matris Spiritu ſancto repleri meruit referã? An non is & in veſtitu, & cultu corporis, & in victus parſimonia innocentem illam carnem attenuabat, vt hoc nomine à populo notaretur, quod neque manducaret, neque biberet?Denique vt ad quotidiana exẽpla veniam, videmus eos qui melioris vitæ propoſitum arripiunt, & à Domino in benedictionibus dulcedinis præueniuntur, vbi primum cœperunt guſtare quam ſuauis ſit Dominus & amoris eius æſtu inflammari, confeſtim ſe carnis ſuæ macerationi accingunt, eamque non modo ieiunijs, & vigilijs, ſed etiam cilicijs & verberibus, & lecti duritia, cæteriſque ſimilibus affligunt, idque tanta auiditate, & ardore, vt vix ab hoc ſtudio reuocari poſſint. Cum hæc igitur ita ſint, erit ſanè operæpretium huius rei cauſas indagare, quòd earũ cognitio nos ad huius virtutis ſtudiũ acrius incitabit.

Principio igitur totum hoc negotium ad charitatis vim & naturam reuocandum eſt. Ex ea vero duo imprimis affectus oriuntur, alter quidẽ

inſeruiendi & obſequendi, ei quem maximè diligit, alter deteſtādi odioque habendi quicquid ille odit & auerſatur: vterque enim hic affectus ex eadem charitatis radice proficiſcitur. Quia verò inter omnia obſequia quæ Deo exhibere poſſumus, principem locum variorum laborum atq; dolorum patientia tenet: ſi non alia ſubſit occaſio patiendi, aduerſus corruptæ carnis ſuæ ſe macerationem armant, vt hac ſaltem ratione aliquid ob eius gratiam, quem maximè diligunt patiantur, dum corpora ſua illi velut hoſtiam ſanctam, viuentem, ac Deo placentem offerant.

Ex altero vero affectu (quo quicquid Deus odio habet, deteſtamur) carnis quoque noſtræ vitio communis peccati infectæ, ſanctum odium naſcitur: quod in Euangelio cœleſtis magiſter commendat. Quia enim huiuſmodi caro peccatorum ferè omnium origo & ſeminarium eſt, quo odio piorum animus aduerſus peccatum incitatur, eodem pene aduerſus peccati radicem, hoc eſt carnem ſuā extimulatur. Sic enim medici vt morbum expellant, morbi cauſas, hoc eſt noxios humores excindere nituntur. Tunc vero caro nos ad peccata ſollicitat, cum ad ea quæ ſibi grata ſunt, hoc eſt ad blanda & mollia, & voluptuoſa tanta auiditate & ardore concupiſcit, vt diuinas leges propter hæc ipſa bona fruenda uiolare nos faciat. Hac ergo ratione innumerabilium pene malorū cauſa exiſtit. Quocirca uiri ſancti hoc ipſum probè intelligentes, non hoc ſolum curabant, ne his eius deſiderijs ſatisfacerent, ſed ulterius etiam progreſſi, ipſam multis modis affligere & macerare nitebantur: ut ſic tandem multo longius ab eius indulgentia & obſequio abeſſent. Vt enim hi qui cum hoſte luctantur, non ſatis habent, ſi ita ſe in[illegible]mine gerant, ne ab eo in terram [illegible]ciant, ſed hoc ēt nituntur vt ipſum deijciāt atq; proſternāt, quo longius à periculo abſint: ita hi cum carne ſua, hoc eſt cum domeſtico & familiari hoſte decertantes, non contenti eo uſque in eius maceratione proceſſiſſe, ut ab illa minime proſternerentur: ſed in hoc etiam neruos omnes intendebant, ut illam admirabili auſteritate macerarent, quo ab eius ſupplantatione tutiores eſſent. Simile quiddam Philoſophum quēdam D. Hierony. multique alij authores feciſſe memorant: qui cum intelligeret pecuniam quę illi hæreditate obuenerat, curarum atque malorum ſibi materiam ſubminiſtrare, ingentem auri maſſam in mare proiecit, dicens, Abite in profundū malæ cupiditates: ego uos mergam, ne ipſe mergar à uobis Ad hunc ergo modum ſancti illi patres cum corpore ſuo geſſiſſe uidētur &c. Iſti igitur duo charitatis affectus hoſtili, ſed pio tamen animo aduerſus rebellem carnem coniuraſſe uidētur, vt eam in ſeruitutem ſpiritus redigant.

Eſt & alius charitatis affectus qui ſimiliter aduerſus carnem militat, nēpe de commiſſis aduerſus Dominum peccatis, corporis quòd eorum cauſa extitit cruciatibus uelle ſatisfacere. Quod quidem tanto uehementius cupiebant, quanto Deum ardentius diligebant. Hinc tot rationes excogitatæ, quibus corpus non ſolum inedia, ſed etiam catenis, & ferreis ponderibus, & ſolis ęſtu, atque hyemis rigore cruciarent: ſemetipſos acriter in hoc ſeculo iudicantes, ne in altero à Domino iudicaremur. Hoc autem affectu atque conſilio quidam ex ſanctis illis Anachoritis uarijs laboribus atq; ieiunijs carnem ſuam macerabant. A quo cum quidam quæſiſſet, cur adeo acriter corpus ſuum pene occideret, iuſte (inquit ſanctus uir) hoc facio: quia illud me prius occidit.

His aliam adde cauſam, quod uidelicet quicunque ſe totos Deo uelut in holo-

holocauſtum viuum obtulerunt, & diuinarum rerum ſtudio addixerũt, non ſolum à peccatis omnibus abſtinere, ſed omnibus etiam curis & negotijs ſecularibus renuntiare ſtudēt. Curarum enim & negotiorum multitudo mentem diſtrahit, & in ſupera conantem ad terram deprimit, & à diuinæ pulchritudinis intuitu auocant. Quocirca Dei amantes huiuſmodi curarum & negotiorum occaſiones amputare ſtudent, dum pauciſſimis rebus eiſdemque obuijs contenti cætera omnia tanquam inſtituto & propoſito ſuo aduerſa repudiant.

Quo etiam fit, vt auaritiam malorum omnium radicem hac ratione excindant. Cum enim (vt Salomon ait) omnis labor hominis in os eius, qui huic ori abſtinentiæ frenos inijcit, non habet cur immoderato diuitias amore proſequatur, quę propter corporis cultum & indulgentiam à ſeculi hominibus conquiruntur. Scitum eſt illud quod Cinicus quidam Philoſophus Ariſtippo reſponderit. Cum enim Cinico oleri ad cibum lauanti Ariſtippus dixiſſet, Si Dionyſio adulari velles, iſta non ederes, ille contra reſpondit, Imò ſi ita edere velles, Dionyſio adulari nolles. Quo exemplo liquet, eos qui modicis contenti ſint, non habere vel cur potentibus adulari, vel diuitijs congerendis inhiare velint.

Ebrietas, Sobrietas.

Aug. ſt. Ebrietas eſt flagitiorum omnium mater, culparumque materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, ſubuerſio ſenſus, tempeſtas linguæ, procella corporis, naufragium caſtitatis, amiſſio temporis, inſania voluntaria, ignominioſus languor, turpitudo morum, dedecus vitæ, honeſtatis infamia, animæ corruptela. Aug. ad ſacras Virgines.

Vinum potatũ moderatè eſt medicamentum: plus iuſto ſumptum, venenum eſſe cognoſcitur. Iucunditati non ebrietati creata eſt vini materia. Idem, ibidem.

Ebrietas eſt blandus Dæmon, dulce venenum, ſuaue peccatum: quam qui habet, ſeipſum non habet: quam qui facit, peccatum non facit, ſed ipſe totus eſt peccatum. Idem in quodam ſerm.

Ebrietas longe eſt à me, miſereberis ne appropinquet mihi: crapula autem nonnunquam ſurrepit ſeruo tuo, miſereberis vt longè fiat à me: nemo enim poteſt eſſe continens, niſi tu des. Et quis Domine, qui non aliquando rapiatur aliquantulum extra metas neceſſitatis? Quiſquis ille eſt, magnus profectò eſt: magnificet nomen tuum: ego autem non ſum, quia homo peccator ſum. Idem lib. 10 Confeſſio.

Non Aethnei ignes, non vulcania tellus, nõ Veſeuus & Olympus tantis ardoribus æſtuant, vt iuueniles medullæ vino plenæ, & dapibus inflammatæ. Hieron. ad Furiam. Hieron.

Filiæ Loth arte, hoc eſt, ebrietate furatæ ſunt concubitum patris. Audite (ait Origenes) ebrietas quid agat, audite quantum facinoris conciliet temulentia. Ebrietas decipit quē Sodoma non decepit: vritur ille flammis mulierum, quē ſulphurea flamma non vſſit. Origen.

Vini vſus Romanis fœminis ignotus fuit: ne ſcilicet in aliquod dedecus prolaberentur, quia proximus à Libero patre intemperantiæ gradus ad inconceſſam Venerem eſſe conſueuit. Valer. Maxi. de memor. dict. & fact. Roma. lib. 3. Valer. Maxi.

¶ Quantum virtuti, famæ, rebuſque omnibus, ebrietas & intemperantia noceat, declarant illa Salomonis verba: Noli eſſe in conuiuijs porta- COLLE. Pro. 23.

potatorum, & eorum qui carnes ad vescendum conferunt: quia vacantes poculis, & dantes ſymbola, conſumentur, & veſtietur pannis dormitatio. Et infrà: Cui væ? Cuius patri væ? cui rixæ? cui fouea? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffoſio oculorũ? Nonne his qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis?

De ebrietate quædam inuenies Eccleſ.31. Vinum (ait) in iucunditatem creatum eſt, & non in ebrietatem ab initio &c. quæ ſequuntur. Hinc colliges omnia bona à bono conditore condita eſſe, quæ tamen ab humana malitia deprauantur.

Caſtitas.

Gregor. NIhil ſic ad edomandum deſideriorum carnalium appetitum valet, quàm vt vnuſquiſq; hoc quod viuum diligit, mortuum penſet. Gregor. in Moral.

Nulla eſt caſtitas carnis, quam non commendat ſuauitas mentis. Grego. vbi ſuprà.

Legitur quòd B. Aug. nec cum ſorore habitare cõſenſerit, dicẽs: Quæ cum ſorore mea ſunt, ſorores meæ non ſunt. Docti ergo viri cautela, magna debet eſſe nobis inſtructio. Nam incautæ præſumptionis eſt, quod fortis pauet, minus validum non timere. Gre. in Regi.

Ex quò luxuria ſemel mentem alicuius occupauerit, vix eum bona cogitare permittit. Sunt enim deſideria viſcoſa, quia ex ſuggeſtione oritur cogitatio, ex cogitatione affectio, ex affectione delectatio, ex delectatione conſenſus, ex conſenſu operatio, ex operatione conſuetudo, ex conſuetudine deſperatio, ex deſperatione peccati defenſio, ex defenſione gloriatio, ex gloriatione damnatio. Gregor. in Mor.

Nihil valet apud Deum, aut ſuperba caſtitas, aut humilitas inquinata. Gregor. Mor. 21. c. 2.

Ipſum Ambroſium fœlicem quẽdam hominem ſecundum ſeculum opinabar (ait Auguſt.) quem ſic tantæ poteſtates honorarent: cœlibatus tantum eius mihi laborioſus videbatur. Quid autem ille ſpei gereret, & aduerſus ipſius excellentiæ tentamenta quid luctaminis haberet, quid ve ſolaminis in aduerſis, & occultum os eius, quod erat in corde eius, quã ſapida gaudia de pane tuo ruminaret, nec conijcere noueram, nec expertus eram. Aug. Confeſſ. lib. 6. Auguſt.

Amans beatam vitam, timebam in ſede ſua, & ab ea fugiens, quærebam eam. Putabam enim me miſerũ fore nimis, ſi fœminæ priuarer amplexibus: & medicinam miſericordiæ tuæ ad infirmitatem meã ſanandam, non cogitabam, quia expertus non eram: & propriarũ virium credebam eſſe continentiam, quarum mihi non eram conſcius, cum tam ſtultus eſſem, vt neſcirem, ſicut ſcriptum eſt: Neminem eſſe continentem, niſi tu dederis. Auguſt. Confeſſ. lib. 6.

At ego adoleſcens miſer valde, miſer in exordio ipſius adoleſcentiæ etiam petieram à te caſtitatem, & dixeram: Da mihi caſtitatem, & continentiam: ſed noli modo. Timebam enim ne me cito exaudires, & cito ſanares à morbo concupiſcentiæ, quem malebam expleri, quam extingui. Auguſtin. Confeſſ. lib. 8.

Aperiebatur enim ab ea parte, qua intenderam faciem, & quo tranſire trepidabam caſta dignitas continentiæ, ſeuerè & non diſſolutè hilaris, honeſtè blandiens, vt venirem, neq; dubitarem, & extendẽs ad me ſuſcipiendum, & amplectendum pias manus plenas gregibus bonorũ exemplorũ. Ibi tot pueri & puellæ, ibi iuuentus multa & oĩs ætas, & graues viduæ, & virgines, anus, & in omnibus ipſa conti-

continentia nequaquã ſterilis, ſed fœcũda mater filiorum (hoc eſt) gaudiorũ de marito te Dñe. Et irridebat me irriſione exhortatoria, quaſi diceret: Tu non poteris, quod iſti & iſtæ? An iſti & iſtæ in ſemetipſis poſſunt, ac nõ in Domino Deo ſuo? Dominus Deus eorum me dedit eis. Quid in te ſtas, & non ſtas? Proijce te in eum, noli metuere: non ſe ſubtrahet vt cadas. Proijce te ſecurus, excipiet te, & ſanabit te. Auguſt. vbi ſuprà.

Quantum vxorem velis pingere, & accumulare bonis omnibus, nihil mihi tam fugiendum, quam concubitũ eſſe decreui. Nihil enim ſentio quod magis ex arce uirtutis deijciat animã virilem, quam blandimenta fœminea corporumque illi contactus, ſine quo vxor haberi non poteſt. Idem in Soliloq.

Audeo dicere, ſuperbis continentibus expedit cadere, vt in eo ipſo in quo ſe extollunt, humilientur. Quid enim prodeſt, cui eſt continentia, ſi dominetur ſuperbia? Ide ſup. Matth. Inter omnia certamina Chriſtianorum, duriora ſunt prælia caſtitatis, nã ibi cõtinua pugna, & rarior victoria. Idem in ſerm.

Quanti & quales epiſcopi & clerici poſt cõfeſſionum & uictoriarũ calcata certamina, poſt magnalia & ſigna mirabilia vſquequaque monſtrata, noſcuntur cum his omnibus naufragaſſe, cum volunt in naui fragili nauigare? Quãtos leones domuit vna infirmitas delicata, id eſt luxuria, quę cum ſit vilis & miſera: de magnis efficit prædam? Idem de ſingul. cler.

De ferro rubigo nutritur: morbos aſpides ſibilant, & mulier fundit concupiſcentiæ peſtilentiam: in riſum aliquando diſſoluitur: nunc blanditias exhibet: & quod eſt venenoſius ſuper cuncta, pſallere delectatur aut cantare: cuius cantu tolerabilius eſt audire baſiliſcum ſibilantem. Idem ibidem.

Grauem inimicum ſortita eſt caſtitas: cui non ſolum reſiſtendum, ſed mimiſſo freno longius fugiendum: nec eò minus fœminæ fugiendæ ſunt, quia religioſæ videntur: quia quanto religioſiores, tanto citius alliciunt: & ſub prætextu pietatis latet viſcus libidinis: experto crede, expert⁹ loquor, coram Deo nõ mentior: cedros lybani, duces gregum ſub hac peſte cecidiſſe reperi: de quorum caſu non magis ſuſpicabar quam Ambr. vel Hier. impudica turpitudine. Idem ibidem.

Tamdiu Diabolus ſopitum ignem ſine vllis flãmis occultat, donec duas faculas iungens, ſimul ambas accendat: & tamdiu ceſſat ſæuitiæ ſuæ tela ſupponere, donec ſicut peritus venator quod occiſurus eſt, laquei vinculis alliget. Idem ibidem.

Matrem tuam ita vide, ne per illam alias videre cogaris, quarum vultus cordi tuo hæreant, & tacitum viuat ſub pectore vulnus. Ancillulas quæ illi in obſequio ſunt, tibi ſcias eſſe in inſidijs: & quànto vilior eſt earum conditio, tanto facilior eſt ruina Hiero. ad Ruſt. monach. Hieron.

Omnes puellas & virgines Chriſti, aut æqualiter ignora, aut ęqualiter dilige, nec in præterita caſtitate confidas. Neq; enim ſanctior Dauide, neq; Salomone potes eſſe ſapientior. Memento ſemper quòd paradyſi colonum de poſſeſſione ſua eiecit mulier. Solus cum ſola abſque arbitro & teſte non ſedeas, etiam ſi ſecretum aliquod interſit: & quidquid probabiliter fingi poteſt, ne fingatur, anie deuita. Crebra munuſcula, & ſudariola, & faſciolas, & deguſtatos cibos, & blandas dulceſque litterulas ſanctus amor non habet. Idem in Epiſt. ad Nepotia.

Græcus adoleſcens erat in cœnobio, qui nulla continentia, nulla operis

operis magnitudine flammam potuit carnis extinguere. Hunc periclitantem pater monaſterij hac arte ſeruauit. Imperat cuidam viro graui vt iurgijs atque conuitijs inſectaretur hominem: & poſt irrogatam iniuriam primus veniret ad quærimoniam. Vocati teſtes, pro eo loquebantur, qui contumeliam fecerat. Flere ille contra mendacium. Nullus alius credere veritati. Solus pater callidè opponere defenſionem ſuam, ne abundantiori triſtitia abſorberetur frater. Quid multa? ita annus trāſactus eſt: quo expleto interrogatus adoleſcens ſuper cogitationibus priſtinis, an adhuc aliquid moleſtiæ ſuſtineret, Papè (inquit) viuere mihi nō licet, & fornicari libeat? Hic ſi ſolus fuiſſet, quo adiutore ſuperaſſet? Idē in Epiſt. ad Ruſt. monach.

Gens Theutonum ex vltimis Gallorum Oceani atque Germaniæ profecta littoribus, omnem Galliā inundauit: ſæpiusq; cæſis Romanis exercitibus, ad vltimum Mario pugnante, ſuperata eſt. Hic trecentæ matronæ, cum alijs ſe viris captiuitatis conditione tradendas eſſe didiciſſent, primum conſulem deprecata ſunt, vt in templum Cereris atque Veneris in ſeruitium traderentur. Quod cum non impetraſſent, ſubmouente eas lictore, paruulis cæſis liberis, manè mortuæ ſunt repertæ, ſuffocatis laqueo faucibus, & mutuis complexibus ſe tenentes. Quod igitur Barbaræ caſtitati non potuit inferre captiuitas, hoc matrona nobilis faciet? & ſortietur alterum virum, quæ priorem aut malum perdidit, aut bonū experta eſt? Idem ad Gerontiam.

O quoties ipſe in eremo conſtitutus, & in illa vaſta atque horrenda eremi ſolitudine, quæ exuſta Solis ardoribus, horridum monachis præbet habitaculum, putabam me Romanis intereſſe delicijs. Sedebam ſolus, quia amaritudine repletus eram. Horrebāt ſacco membra deformia, & ſquallida cutis ſitum Aethiopicæ carnis obduxerat. Quotidie lachrymæ, quotidie gemitus, & ſi quando repugnantem ſomnus imminens oppreſſiſſet, nuda humo vix horrentia oſſa collidebam. De cibo vero & potu taceo, cum etiam languentes monachi aqua frigida vtantur, & coctū aliquid comediſſe, luxuriæ ſit. Ille igitur ego qui ob gehennæ metum tali me carceri damnaueram, ſcorpionū tantum ſocius & ferarum, ſæpè choris intereram puellarum. Pallebant ora ieiunijs, & mens deſiderijs æſtuabat. In frigido corpore, & ante hominem ſuum iam carne præmortua, ſola libidinū incendia bulliebant. Itaq; omni auxilio deſtitutus, ad Ieſu iacebam pedes, rigabam lachrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia ſubiugabam. Memini me clamantem, diē crebro iunxiſſe cum nocte; nec prius à pectoris ceſſaſſe uerberibus, quam rediret Domino imperante tranquillitas. Et mox, Si hoc patiūtur illi, qui exeſo corpore ſolis cogitationibus oppugnantur; quid patitur puella quæ delicijs fruitur? Nēpe illud Apoſtoli, Viuens mortua eſt. Hieron. ad Euſtoch. de Virginitate ſeruanda.

Fœminarum cū clericis nullo pacto coniuncta permittitur cōuerſatio. Ianua Diaboli, uia iniquitatis, Scorpionis percuſſio, nociuumque genus eſt fœmina; cum proximat, ſtimulat, ignem accendit, flammigero igne percutit conſcientiam pariter habitantis, & exurit fundamenta montium. Ambro. lib. de offic. Ambro.

Quid caſtitate decorius, quę mundum de immundo conceptum ſemine, de hoſte domeſticum, Angelum denique de homine facit? Differunt quidem inter ſe homo pudicus, & Angelus: ſed fœlicitate non virtute: nam etſi caſtitas illius fœlicior, huius tamen cognoſcitur eſſe fortior. Bernar. Bernar.

Ber. in epiſt.

Sola eſt caſtitas quæ in hoc mortalitatis & loco & tempore, ſtatum quendam immortalitatis gloriæ repræſentat. Idem ibidem.

Cum fœmina ſemper eſſe & non cognoſcere fœminam, nonne plus eſt quam mortuum ſuſcitare? Quod minus eſt, non potes, & quod maius eſt, vis vt credam tibi? quotidie latus tuum ad latus iuuenculæ in menſa, lectus tuus ad lectum eius in camera, oculus tuus ad oculos eius in colloquio, manus tuæ ad manus ipſius in opere, & cõtinens vis putari? Eſto vt ſis, ſed ego ſuſpitione non careo. Idem ſuper Cant.

Caſtitas ſine charitate, lampas ſine oleo eſt: ſubtrahe oleum, lampas nõ lucet: tolle charitatem, caſtitas non placet. Idem in epiſt.

Quomodo claritas (vt aiũt) Lunæ, non niſi à Sole eſt, ſic abſq; charitate ſeu iuſtitia, cõtinentiæ meritum nullum eſt. Idem ſuper Canti.

Iſidor. Dei ſeruum ſine intermiſſione legere, orare, & operari oportet: ne forte mentem otio deditam ſpiritus fornicationis ſubrepat: cedet enim labori voluptas, animum autem vacãtẽ cito præoccupat. Iſido. de ſũ. bon.

Nequaquam in ſenectute continentes vocandi ſunt, qui in iuuentute luxurioſe vixerunt. Tales non habent præmium, quia laboris certamen nõ habuerũt: eos enim expectat gloria in quibus fuerunt laborioſa certamina. Idem ibidem.

Plurimos in ſeculo aſpexi præ ſolicitudinibus, & curis, occupationibuſque & vigilijs mundanis, proprij corporis inſanos motus effugiſſe: eos ipſos tamẽ cum exuti curis omnibus ad monaſticã vitam cõuolaſsẽt, turpiter atque miſerabiliter corporis cõmotione ſordidatos. Hinc collige quantum faciat ad caſtitatis cuſtodiam corporis & animi occupatio. Idem.

Caſtitas eſt incorporeæ naturæ familiaritas. Caſtitas eſt Chriſti iucundum diuerſorium, terreſtriſque clypeus cordis. Caſtitas eſt exceſſiua naturæ abnegatio, corporiſque mortalis atque corruptibilis mirabilis re vera ad incorpoream ſpiritualemque ſubſtantiam contentio. Caſtus ille eſt, qui amore amorem excluſit, ignemque igne ſpiritus extinxit. Idem Grad. 15.

In tempore tentationis carnalis, ſummum nobis adiutorium præſtabit cilicium & cinis, totiſque noctibus ſtatio immobilis, panis deſiderium, ardens lingua, modiceque irrorata, ſepulchrorum habitatio, atque ante omnia humilitas cordis, & ſi fieri poteſt pater ſpiritualis, aut frater ſolicitus canuſque ſenſu, ad auxilium adhibeatur. Miror enim ſi quiſpiam ſolus ex huiuſmodi pelago nauem ſeruare integram poſſit. Idem ibidem.

Fit nonnunquam vt ex ſolo tactu corpus inquinetur. Nihil quippè ſenſu iſto grauius, nihil periculoſius. Admoneat te is qui matris manui pallium circundedit: atque à proprio vel alieno corpore comprime manum. Idem ibidem.

Qui freno regit affectus, quanquã ſemel domitos non negligit. Perpetuum enim eſt ab illo hoſte bellum vnicuique quandiu uixerit. Chryſo.

Longa caſtitas poſt peccatum, imitatrix eſt virginitatis. Cæſarius. Cæſarius.

Amatorius & laſciuus ſermo fomentum eſt concupiſcentiæ. Epitect.

Rara eſt concordia formæ atque pudicitiæ. Iuuenal.

Virginitas.

Flos eſt virginitas, flos eſt martyrium, flos actio bona. In horto virginitas, in campo martyrium, bonum opus in Thalamo. Greg. ſup. Ezech. Grego.

Sup illud. Gen. 19. In mõte ſaluũ te fac. Virginitas alt⁹mõs eſt, ad quã Angel⁹hortatur: ſed qui videt ſe nõ poſſe aſcẽdere, maneat in Segor. i. in legitimo matrimonio; quia melius eſt mediocri bono vtiquã p abrupta libidinum præcipitari. Greg. ĩ gloſſ.

In fatuis virginibus dum mentis corruptionem Dominus cõſiderat, etiam carnis incorruptionem dãnat. Greg. in mor. lib. 8 ca. 38.

August. Toto vobis figat̃ in corde, qui pro vobis fixus eſt in cruce: totum ipſe teneat ĩ animo veſtro, quid quid volui ſtis occupari cõnubio. Aug. de Virg.

Virginitatis bonum quãto magnũ video, tãto ei ne pereat, furem ſuperbiam pertimeſco. Idem ibidem.

Inſpicite vulnera pẽdẽtis, cicatrices reſurgẽtis, ſanguinẽ moriẽtis, pretiũ credẽtis, commerciũ redimẽtis, hæc quãti valeãt cogitate, hæc in ſtatera charitatis appendite: & quidquid amoris nuptijs veſtris impendẽdũ habebatis, illi impendite. Idem ibidẽ.

Quid d' deſt ĩtegra cato mẽte corrupta? Melius eſt humile coniugium quã ſupba virginitas. Idẽ ſup Pſal. 29

Hieron. Virginis diffinitio eſt, ſanctã eſſe corpore & ſpiritu: quia nihil proficit carnem habere virginem, ſi mente quis nupſerit. Hiero. in epiſt.

Tenera res ĩ fœminis pudicitia eſt, & quaſi flos pulcherrimus cito ad leuem marceſcit auram, leuique flatu corrũpitur maximẽ vbi ætas conſentit ad vitium, & maritalis deeſt autoritas, cuius umbra tutamẽ vxoris eſt. Quid ergo facit vidua inter familiæ multitudinẽ & miniſtrorũ greges? quos nolo cõtẽnat vt famulos, ſed vt viros erubeſcat. Idem ad Saluiam.

De eodem cuncti facti ſumus luto, eiſdem compacti exordijs. In ſerico & in pannis eadem libido dominatur. Neque regũ purpuras timet, nec mendicantiũ ſpernit ſquallorẽ. Neque ſtatim nobis pœnitentiæ ſubſidia blandiantur, quæ ſunt infœlicium remedia. Canẽdum eſt vulnus quod dolore curatur. Aliud eſt integra naui & ſaluis mercibus ſalutis portum intrare, aliud nudum hærere tabulæ, & crebris fluctum recurſibus ad eſperrima ſaxa collidi. Idem ibidem.

Indignaris mater quod noluit filia tua militis eſſe vxor ſed regis? Grãde tibi beneficium præſtitit: Socrus Dei eſſe cœpiſti: ſi e filius ſapiẽs gloria eſt matris ſuæ. Idem ad Euſtochium.

Cuſtodi virgo vias tuas, vt non delinquas ĩ lingua tua: etenim bona loqui, plerumque crimen eſt virgini. Ambro. de Viduit. Ambro.

Propemodum nõ inferioris virtutis eſt, à coniugio abſtinere quod aliquando delectauerit, quàm coniugij penitus delectamenta neſcire. Idem de Virginit.

Quãta eſt virginitatis gratia? quæ meruit à Chriſto eligi, vt eſſet corporale Dei templum, in quo corporaliter habitauit plenitudo diuinitatis. Virgo genuit mũdi ſalutẽ, virgo peperit vitã vniuerſorũ. Idẽ lib. de offic.

Supergreditur virginitas conditionem humanæ naturæ, per quã homines Angelis aſſimilãtur. Maior tamẽ eſt victoria virginum, quàm Angelorum. Angeli enim ſine carne viuunt, virgines vero in carne triumphãt. Idẽ lib. de viduis.

Non fallit veritas, non circunſcribit iuſtitia, non decipit virtus: Quod ſi non creditis oraculo, ſaltem credatis exemplo. Memoria noſtra dudũ puella nobilis ſeculo, nunc nobilior Deo cũ vrgeretur ad nuptias à parentibus & propiuquis, ad ſacroſanctum altare confugit. Quò enim melius virgo confugeret, quam vbi ſacrificium virginitatis offertur, & caput omnium Chriſtus quotidie conſecratur? Stabat ad aram Dei pudoris hoſtia, victima caſtitatis, capi ti ſuo dextram ſacerdotis imponens,

ponens, precem poſcens: quæ ait parẽtibus. Quid agitis vos propinqui? quid exquirendis adhuc nuptijs ſollicitatis animum? Meliorem quam alius reperiri poſſit, inueni. Quaſlibet exagitate diuitias, nobilitatem iactate, potẽtiam prędicate: habeo enim cui nemo ſe comparare poteſt: diuitem mundo, potentem imperio, nobilem cœlo: ſi talem habetis non refuto opinionem: ſi non reperitis non prouidetis mihi parentes ſed inuidetis. Idem de virg. lib. 2.

Bernar. Solent virgines quæ verè virgines ſunt, ſemper ad omnem viri affatum pauere, & nunquam eſſe ſecuræ: & vt caueant timenda etiam tuta pertimeſcere ſcientes ſe in vaſis fictilibus theſaurum portare pretioſum: & nimis arduum eſſe viuere inter homines vt Angelus, & in terris more cœleſtium conuerſari. Bernar. ſuper Miſſus eſt.

Clima. Qui concupiſcentia gulæ ac ſatietate fornicationis ſpiritum vincere vult, is ſimilis eſt qui oleo. extinguit incendium. Qui vero ſola continentia bellum hoc ſedare vel ſuperare nititur, ei ſimilis eſt, qui vna manu natans, pelago liberari contendit. Sit ergo humilitas continentiæ coniuncta: nam ſine illa prior hæc inutilis agnoſcitur. Clim. Grad. 14.

C OLIX. ¶Vnuſquiſque propriũ donũ ha-
1.Cor.7 bet ex Deo: alius quidẽ ſic, alius autẽ
Matt. 9. ſic. Nõ enim omnes capiunt verbum hoc, ſed quibus datũ eſt. Hæc de virginitatis dono dicta ſunt. Quantum vero ſit hoc donum, hac ratione intelligi vtcũque poteſt. In matrimonio (ſicut in omnibus alijs rebus) ſunt ſua commoda & incommoda. Eſt enim ex altera parte fornicationis remediũ: ſunt ex altera ærumnæ & variæ curæ quæ coniuges angunt.
1.Cor.7 Vnde Apoſtolus ait, Tribulationem carnis habebunt huiuſmodi. At, qui donũ habet virginitatis, nõ eget illo remedio, cum ad id Dei donũ & gratia ſatis ſuperque ſint: & omnibus illis moleſtijs caret, quæ curã domus, & filiorum, ac vxoris conſequuntur, & inſuper corona caſtitatis à Deo in cœleſti patria laureandus eſt: vt hac ratione intelligas, quàm fœlices illi ſint, quibus hoc pulcherrimum donum à Deo contigit.

Virginitatis laudes habes Sap. 3. Fœlix eſt ſterilis & incoinquinata quæ neſciuit thorum in delicto &c. vi. locum. Item Sapiẽ. 4. O quàm pulchra eſt caſta generatio cum claritate &c. quæ ſequuntur. Quod autẽ ait dari virginibus ſortem in tẽplo Dei acceptiſſimã: hoc ad aureolam quæ virginibus datur referendum eſt.

Quàm periculoſum ſit fœminis conuiuere & earum blãdicijs & aſpectu deliniri, Salomonis ruina apertiſſimè declarat, qui poſt diuinitus infuſam ſapientiam, poſt ſacros libros à ſe ſcriptos, diuinis myſterijs refertos, poſt ſummũ illud beneficiũ quo ei Dñs bis apparere, illumque benigne admonere dignatus eſt in ſenectute (quando & cupiditas propter corporis imbecillitatem minor, & ſapiẽtia propter quotidiana experimẽta maior erat) à mulieribus ita deprauatus eſt, vt vero Deo relicto, ante deteſtanda idolorũ monſtra, procubuerit. Quo quid cogitati horribilius poteſt? Quis ergo niſi ab hoc periculo ſtudioſiſſimè caueat, ſecuritatem ſibi polliceri poterit?

Plato in Timeo iecur ſedẽ eſſe dicit cupiditatũ venerearum, quæ tanquam viles & abiectæ, ad infimã animæ partẽ relegatæ ſunt. Vim vero iraſcibilẽ tanquã nobiliorẽ, in corde ſitã eſſe ait. Cũ vero appetitus voluptatũ carnaliũ æſtuat, vim iraſcibilẽ ĩdignitate rei cõmotã, ad cõprimẽdã eã cupiditatẽ niti aſſerit. Quod plane ijs accidere ſolet, q autoritate ſua flagitũ hoc indignũ eſſe arbitrantur. Quod ſi minus hoc iraſcẽdi vis præ-

ſtare

ſtare queat, auxiliũ à ratione poſcit: quam ille in capite domicilium habere credidit. Nihil enim ſublimius aut potentius Philoſophi agnouerunt, ad cuius opem confugerent. At cum gratia quæ per Chriſtũ datur, liberet nos à corpore mortis huius: auxilium ab ea ratio petere debet, qua ab iſtãti periculo liberari queat.
Pſal. 143. Ideoque cũ Propheta clamat, Emitte manũ tuam de alro: libera me & eripe me de aquis multis, &c. Hinc Sancti omnes ad orationis præſidiũ, in omni tribulatione & tentatione confugiunt.

Caſtitatem virginitatemque eſſe Dei donum, aperte declarant illa verba. Sapien. 8. Sciui quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det: & hoc ipſum erat ſumma ſapientia, ſcire cuius eſſet hoc donum.

Quam ſit Deus caſtitatis amator indicat ingens pudoris affectus, fœminis omnibus ac potiſſimum ingenuis ab ipſa natura ingeneratus: qui velut quidam pudicitiæ murus & cuſtos eſt, cuius illa verba ſunt.

Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiſcat
Vel pater omnipotens, adigat me fulmine ad vmbras
Pallentes vmbras Erebi noctẽque profundam
Ante pudor quam te violem aut tua iura reſoluam.

Item Cliremneſtra Hippolyto.

Ter tecũ conata loqui, ter inutilis hæſit
Lingua, ter in primo reſtitit ore ſonus.

Pudoris caſtimoniam eſſe cæleſti Sponſo gratiſſimam declaratis, cũ
Cant. 1. in Cant. ad Sponſam ait, Pulchræ sũt genæ ruæ ſicut turturis. In genibus enim maximè elucet verecũdia, quæ vbi mentem occupauit, eas honeſto quodã rubore ſuffundit. Hinc ergo pudorem, turturum caſtitati compatat, quæ vnum tãtum coniugẽ agnoſcunt, illique fidem ſeruant, nec eo mortuo alteri iunguntur. Hanc ergo fidem & caſtitatẽ fidelis anima Chriſto præſtare debet, quæ vnum illum agnoſcere, vnũ cogitare, vnũ diligere, ad illum omnia referre, & illius ſe totam obſequio, cæteris omnibus præter miſſis tradere debet. Hoc enim ab illa exigit Sponſus cùm ait, Pſal. 44
Audi filia & vide &c. quæ ſequũtur.

Multis modis caſtitas oppugnatur. Sicut enim in certamine primũ quidem eminus iaculis pugnatur, deinde cominus ad haſtas, exinde verò ad manus & gladios peruenitur: ita caſtitas primùm nutibus & litteris & internuntijs oppugnatur: deinde paulatim ad colloquiũ peruenitur: poſtremò vis etiam nonnunquam infertur, qua Dina oppreſſa eſt. His ma
chinis. Putipharis vxor Ioſeph ador- Gen. 39.
ſa eſt. Primum enim oculos ſuos iniecit in eum: deinde ait, dormi mecũ: poſtremò palliũ eius apprehendens, pudicitiam ei eripere volebat.

Inter feras omnes monoceros adeò ferus & immanis eſt, vt nullis beneficijs ad homines aſſueſcere & manſueſcere poſſit. Quod quidem Venereæ cupiditati maximè conuenit, quæ multis annis ad ſenectam vſque repreſſa, nunquam tamen ne in hac quidem ætate deſinit inſurgere, & caſtas mẽtes varijs imaginibus & titillationibus infeſtare. Aliarum porrò virtutum frequens vſus habitum gignit, quo expeditè ac delectabiliter operamur, & aduerſis cupiditatibus vix infeſtamur. Vbi enim homo duobus vel tribus annis ſe vel abſtinentiæ, vel patientiæ, vel ſacrarum vigiliarum & precationũ ſtudio diligenter addixit, vix vllam moleſtiam perſentit, quæ illum ab harum virtutum exercitatione auocet: at contra, vix vnquam caſtitatis habitus ita firmatus eſt, vt non frequenter impuris cogitationibus quatiatur.

Luxuria.

Hiero. VEnter mero æſtuans, cito ſpumat in libidinem, venter enim & genitalia vicina ſunt: & vnũ alteri ſubminiſtrat. Ex vicinitate enim mẽbrorum ſequitur confœderatio vitiorum. Hiero. in epiſt.

O ignis infernalis luxuria, cuius materia gula, cuius flamma ſuperbia, cuius ſcintilla praua colloquia, cuius fumus infamia, cuius cinis immunditia, cuius finis gehenna. Idem in epiſt.

In Iob ſcriptum eſt de Dracone. Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo illius ſuper vmbilicum ventris eius. Aduerſum iuuenes & puellas ætatis ardore aduerſarius noſter abutitur, & inflammat rotam natiuitatis noſtræ, & implet illud Oſeæ, Omnes adulterantes quaſi clibanus corda eorum Hæc ſunt ignita tela Diaboli, quæ ſimul & vulnerant, & inflammant. Idem ad Demetriadem.

Ambro. Sæuus criminum ſtimulus libido eſt: quæ nunquam manere quietum patitur affectum: nocte feruet, die anhelat. Amb. 1. lib. de Abel & Cain.

Bernar. Luxuriæ currus quadriga voluitur uitiorum: inglunie videlicet uentris, libidine coitus, mollitie veſtiũ, otij ſoporiſque reſolutione. Trahitur equis æquè duobus, proſperitate vitæ & rerum abundantia: & qui his præſident duo, ignauiæ torpor, & infida ſecuritas. Bern. ſuper Cant.

Hugo. Quis luxuriæ multiplices ſpecies enumerare valeat? Hæc enim Pentapolin cum adiacenti regione ſubuertit: Sychem cum populo interemit: hæc filios Iuda percuſſit: Iudæum & Madianitidem pugione transfodit: tribum Beniamin pro vxore Leuitæ deleuit: filios Heli ſacerdotis in bello proſtrauit. Hæc Vriã occidit, Amonem interfecit: plurimos lapidauit: hæc Ruben maledixit, Sanſonem ſe duxit, Solomonem peruertit. Verum eſt ergo quod legitur, Propter ſpeciẽ mulieris multi perierunt.

Qui ſudoribus ſuis atque laboribus aduerſus huiſmodi aduerſariũ pugnat, is ei ſimilis eſt, qui inimicũ ſuũ papyro ligauit. Qui vero continẽtia atque vigilijs pugnat, ei ſimilis eſt, q catenis hunc deuinxit. Porro is qui altiſſima humilitate, & vacuitate iracũdiæ ſitique depugnat: is ei cõparatur, qui occidit inimicũ atque in arena occultat; arenam vero intellige humilitatẽ. Niſi enim Dominus domũ carnis deleuerit, domumque animæ ædificauerit, fruſtrà quiſpiã hanc ieiunando ſolum ac vigilando deſtruere nititur. Offer ante oculos Domini carnis naturalẽ infirmitatẽ, tuam humiliter imbecillitatẽ agnoſcens: prorſuſque ſuſcipies in intimis caſtitatis donum. Quia incorruptibilis atque incorporeus Deus eſt, idcirco maxime caſtitate atque integritate corporis noſtri delectatur. Aiunt quidã nulla re ita vt fœtore luxuriæ Dæmones lætari: itaque vitio nullo ita delectantur, vt inquinatione corporis noſtri. Clim. Grad. 15. Clima.

Vir quidam ſcientiſſimus problema terribile quæſiuit ex me. Quod (inquiens) peccatũ grauius omnibus eſt, homicidio Chriſtique abnegatione exceptis? Cũque ego illi reſpõdiſſem, in hæreſim labi. Et quonam (inquit) modo catholica Eccleſiæ hæreticos quidem cum hæreſim priorem toto animo repudiauerint, atque anathematizauerint, ſuſcipit, atque ad ſanctorũ myſteriorum cõmunionẽ vt idoneos admittit: eũ vero q in fornicationẽ lapſus fuerit, cõfitẽtem atque peccatũ ipſũ omnino deſerentẽ, retrorſus ſuſcipiẽs, p annos aliquot eũ à venerãdis immaculatiſque myſterijs ex traditione Apoſtolica ſeparari p mittitur? Hac ego ambiguitate percuſus, ſtupui: ambiguũque illud permanſit ambiguum. Idem ibidẽ.

Extrẽa res malorũ ẽ amator ſenex. Adilon.

Eſu-

Adilon. Eſurientibus amara eſt Venus.

Val.Ma. Blandum malum luxuria, quod ac cuſare aliquando facilius eſt, quam vitare: quæ inuictum Hannibalem armis, illecebris ſuis cóplexa, vincẽdum Romano militi tradidit. Illa ducẽ vigilantiſſimum, illa exercitum acerrimum dapibus largis, abundanti vino vnguentorum fragrantia, Veneris vſu laſciuiore, ad ſomnum & delicias euocauit. Quid his ergo vitijs fœdius quid etiã damnoſius? quibus virtus atteritur, victoriæ langueſcunt, ſopita gloria in infamiam conuertitur: animi & corporis vires expugnanſ: adeo vt neſcias an ab hoſtibus, an ab illis capi, pernitioſius habendum ſit. Valer. Max. lib. 9.

Cicero. Cum ex Sophocle quidam iam cõfecta ætate quæreret, vteretur ne rebus venereis: Dij meliora inquit: libenter vero iſthinc tanquam à Domino agreſti & furioſo profugi. Cicero in Cat. Maio.

COLLE. ❡ Mira Diaboli arte fœminæ viros, & viri fœminas mutuo ſe decipiunt. Illæ namque omnes curas & cogitationes ſuas, omneque tempus & ſtudium in hac vna re inſumunt, vt ſe comant & ornent, formamque ipſam quantum poſſunt ſpecioſiſſimam reddant, qua ſpectantium oculos poſt ſe trahant: totque velut armis pugnant, quot ornamentis ſenſus omnes & omnia corporis ſui membra depingunt: nihil enim incõptũ & inornatũ relinquunt: atq; ita modis oĩbus libidinis affectũ per ſe ſatis à corrupta natura incitatũ, vehemẽtibus incedũt. Cõtra vero homines nõ ſolũ ornatu veſtiũ, ſed multo magis cõpoſitis arte laudibus, epiſtolis, verſibus, nitore verborũ & acumine ſententiarum refertis, eas laudibus in cœlũ ferunt: earũ formã, dignitatem, virtutem, & prudentiam, ſupra modum ſupraque fidem attollentes, eaſque diuinis pene nominibus apellantes, ac tantum non adorantes, ſe earum amore ſe emori ac deperire profitentur. Quibus rebus fidem miſeræ adhibentes, taleſque ſe exiſtimantes, quales illi mentiuntur, tandem victæ dolis & precibus ſuccumbunt, pudicitiæque (nunquàm reſarciendæ) naufragium faciunt. Quid vero hinc niſi infamia, & luctus, & lachrymæ, ac deinde etiam capitalia odia, & rabies furorque, & mortes ſæpiſſimè ſequuntur? Cum interim Diabolus rideat, & lætum diem agat, dum de dolis ſuis gloriatur, quibus vtrique parti perniciem attulit, dum vtraque pars & impoſturam fecerit & paſſa ſit.

Contra adulterij fœditatem habes fulmen illud, Ignis eſt vſque ad conſummationem deuorans, & omnia eradicans genimina. Habes & exemplum Dauidis, qui propter admiſſum ſcelus adulterij, tot clades & flagella pertulit: totque vxorum ſuarum adulteria perpeſſus eſt, tot mortes filiorum vidit. Iob. 31.

Tam magna miſeria eſt libidinis cœno inquinari, eiuſque tyrannide ac vinculis conſtringi, vt pro maximo virtutis & religionis præmio in Prouer. deſignetur, ab hac peſte liberari. Poſtquàm enim diuinę legis ſtudium vehementer Salomon commendauit huius ſtudij fructum ſubijcit protinus. d. Vt cuſtodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extraneæ. Et paulo ſuperius eandem ſententiam repetit. Vt eruaris inquit à muliere aliena, & a extranea, quæ mollit ſermones ſuos. Decori enim ſpeciei, qua irretit oculos, mollitiem addit ſermonum, quibus demulceat aures: vt per omnes aditus corporis blandum virus effundat, & animam miſeram ſauciet. Prouerbio. quoque. 7. ad amorem nos ſapientiæ idem Salomon hoc ipſo nomine inuitat. d. Vt cuſtodiat te à Prou.6.

 muliere

muliere extranea,& ab aliena quę verba ſua dulcia facit,&c.

Quàm miſeranda ſit illorum conditio qui impudico amore flagrant, & quo modo ſub Diaboli poteſtate captiui teneantur (à qua niſi cœleſti ope emergere non poſſint) multis in locis Salomon indicat. Prouer.enim 23.ait, Fouea profunda eſt meretrix, & puteus anguſtus aliena. Inſidiatur in via quaſi latro,& quos incautos inuenerit,interficiet. Item Prouerb.22. Fouea profunda os alienæ, cui iratus eſt Dominus incidet in eam.Item Eccleſiaſti.7. Luſtraui vniuerſa animo meo, vt ſcirem & quærerem ſapientiam, & inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor eius, vincula ſunt manus illius. Qui placet Deo effugiet illam, qui autem peccator eſt capietur ab illa. Item Prouerbio.2. ab impudicæ mulieris contubernio his verbis nos auocat. Nunc igitur fili audi me, & attende verba oris mei: Ne abſtrahatur in vijs illius mēs tua, nec decipiaris ſemitis illius: multos enim vulneratos deiecit,& fortiſſimi quique interfecti ſunt ab illa. Viæ inferi domus eius,penetrantes interiora mortis. Quod autem fortiſſimi quique interfecti ſint ab illa, probat idem ipſe qui hæc ſcripſit exemplo ſuo Salomon: qui cum hæc tanto ante præſciret,cęteroſque huius tanti periculi admoneret, tamen hoc laqueo miſerabiliter captus fuit.

Tyrannis carnalium vitiorum & duratio eorum deſignatur illis Eccleſiaſt. verbis.23. Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur tranſgrediens vſq; in finem. Huc pertinet & illud Iob. 20. Oſſa eius replebuntur vitijs adoleſcentiæ eius, & cū eo in puluere dormient.

Sodomitas Angeli percuſſerunt cęcitate digna plane tali ſcelere pœna. Inter omnia quippe vitia hebetudinem atque cæcitatem mentis maximè dicitur efficere luxuria: quæ ita in voluptatum cænum omnes ſenſus & cogitationes hominis deijcit, vt nihil ſpirituale atque diuinum cogitare ſciat.

Quàm graue ſit adulterij ſcelus, verba Abimelech regis cum Abraham expoſtulantis (eo quod Saram vxorē ſororis nomine circunferret) facilè declarant. Ait enim, Quid feciſti nobis? quid peccauimus in te, quia induxiſti ſuper me, & ſuper regnum meum peccatum grande: quæ non debuiſti facere,feciſti. Rurſumque expoſtulans ait, Quid vidiſti, vt hoc faceres? Homo ethnicus totum regnum peſſundari propter vnius adulterij ſcelus credebat: cum hodie tamen homines oculos geſtent plenos adulterij,& inceſſabilis delicti, nec ideo quicquam vel ſibi vel ciuibus ſuis metuant male. Gene.20

Inceſtum cum ſocru adeò Dominus deteſtatur vt Leuit.20.dicat, Qui ſupra vxorem filiam duxerit matrem eius, viuus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio veſtri. Vix alia pœna & atrociora verba ī lege inueniuntur.

Breuiſſima oratione Eccl. fœminarum periculum amplificauit, cum ait, vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes. Qua ſimilitudine nō minus impudico amore quam vino mentem hominibus etiam ſapientibus eripi deſignauit.Quid igitur inſipientes patientur? Eccl.19.

Ornatus corporis & veſtium.

QVod pro ſola inani gloria ueſtimentm pretioſius quæritur, res ipſa teſtatur, quia nemo vult ibi preſis veſtibus indui,vbi ab alijs nō poſſit videri.Greg.in homil. Grego.

Sunt nonnulli, qui cultum ſubtilium pretioſarumq; veſtium non putant eſſe peccatū: quod videlicet ſi culpa nō eſſet,nequaquā ſermo Dei tā vigilāter exprimeret,quòd diues qui torquebatur apud Inferos,byſſo & purpura indutus

dutus fuiſſet. Gregor. vbi ſuprà.

Auguſt. Quanta dementia eſt effigiem mutare naturæ, picturam quærere? Tolerabiliora propemodum in adulterio crimina ſunt: ibi enim pudicitia hic natura adulteraṫ. Aug. lib. ſer. Dñ.

Hieron. Qua fiducia erigit ad cœlũ vultus, quos cõditor nõ agnoſcit? Hier. i epi.

Veſtes pullas ęq deuita vt candidas ornatus & ſordes pari modo fugienda ſunt: quia alterum delicias, alterũ gloriam redolet. Idem ad Nepot.

Si uir vel mulier ſe ornauerit, & vultus hominum ad ſe prouocauerit, & ſi nullnm inde ſequatur damnum, iudicium tamẽ patietur: quia venenum attulit, ſi fuiſſet qui biberet. Idem.

Sordidæ ueſtes candidę mentis indicia ſint: vilis tunica cõtemptum ſeculi probet: ita dũtaxat ne animus tumeat, & habitus ſermoque diſſentiat. Idem in epiſt. ad Ruſt. monach.

Quid facit in facie Chriſtiana purpuriſſus & ceruſa? quorum alterum ruborem genarum labiorumq, mentitur, alterum cãdorem oris & c olli? Ignis iuuenum, fomenta libidinum, impudicę mentis indicia. Quomodo flere poteſt, quæ cutem nudat, & ſulcos ducit in facie? Ornatus iſte non Domini eſt: velamen iſtud Antichriſti eſt. Idem ad furiam.

Ambro. Mulier ornata eſt domus omnium Dæmonum infernalium. Ambroſ. li. 1. de virgini.

Neglecta decoris cura plus placet: & hoc ipſum quod nos nõ ornamus, ornatus eſt. Ibidem.

Cypria. Cyprianus contra immodicũ fœminarum ornatum, citat illud Pauli. 1. ad Timoth. Sint mulieres cum verecundia, & pudicitia componentes ſe &c. Et. 1. Pet. 3. Sit in muliere non exterior ornamentum &c. Non ſit extrinſecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus &c. Item illud Iſaiæ. 3. Pro eo quod exaltatæ ſunt filiæ Syon, & ambulauerunt erecto collo: decaluabit Dominus verticem &c. Deinde ſubdit. Quis non id execretur & fugiat, quod alijs fuerit exitio? quis id appetat, & ſumat, quod ad necem alterius pro gladio fuerit & telo? Si hauſto poculo moreretur illle qui biberet, venenum ſcires eſſe qnod ille potauit. Si accepto cibo, qui acceperat interiret, ſcires eſſe letale, quod acceptum potuit occidere: nec ederes inde, nec biberes, vnde interiiſſe alios ante conſpiceres. Nunc quanta ignorantia veri, eſt id velle, quod & nocuerit ſemper & noceat, & putare quod inde ipſa non pereas, vnde alios perijſſe cognoſcas? Nec enim Deus aut purpureas, aut coccineas oues fecit, nec magaritis contexta ſerica, & numeroſa compage digeſtis monilia Deus inſtituit, quibus ceruicem quam fecit, abſconderet, vt operiatur illud quod Deus in homine fòrmauit: & conſpiciatur deſuper id quod Diabolus adinuenit. An vulnera in ferri auribus Deus voluit, qui bus & innocens ad hunc infantia, & mali ſecularis ignara crucietur, vt po ſtea de aurium cicatricibus & cauernis, pretioſa grana dependeant? Cypria. de habi. Virg.

Quod ornari te putas, quod putas comi, impugnatio eſt iſta diuini operis, præuaricatio veritatis. Non metuis oro quæ talis es, ne cum reſurrectionis venerit dies artifex tuus te non cognoſcat ne dicat, opus hoc meum non eſt: & hæc imago noſtra non eſt. Cutem falſo medicamine polluiſti, crinem adulterino colore mutaſti: expugnata eſt mendacio facies, figura corrupta eſt, vultus alienus eſt, Deum videre non poteris, cum oculi tibi non ſint quos Deus fecit, ſed quos Diabolus infecit. Illum tu ſectata es, rutilos atque depictos oculos ſerpentis imitata es, de inimico tuo compta, cum illo pariter arſura. Hæc oro non cogitanda

ſunt Dei ſeruis, non die ſemper atque nocte meditanda? Viderint quid ſibi nuptæ per placendi ſtudium, de coniugum ſolatio blandiantur: quos dū in excuſationem ſua proferunt, ad ſocietatem criminoſi conſenſus aſciſcunt. Ibidem.

Innocēt. Artificialis ſpecies ſubducitur, & facies obducitur naturalis: tanquam hominis artificium artem ſuperet creatoris. Innocent. de vilit. condi. hum.

Ariſtot. Ariſtoteles cum adoleſcentem ſe ornare vidiſſet, dixit: Non erubeſcis, quod cum natura te virum fecerit, tu te ipſum effœminas? Ariſt.

Idem. Idem cum iuuenis quidam facie formoſus, ſed moribus petulans inter alia conuitia ei diceret. Si tam exoſus eſſem ciuibus, vt tu es, laqueo uitam finirem: reſpondit. Ego uero laqueum mihi inferrem, ſi ita me ciues amarēt ut te. Ibidem.

Idem. Idem cum animaduertiſſet ſumptuoſa chlamide adoleſcentulum ſe iactantem. Non deſines (inquit) adoleſcentule ouis pelle gloriari? Idem.

Iſocra. Si pulchrum tibi corpus eſt, & anima mala, bonam nauim habes, & malum gubernatorem.

Boet. Formæ nitor ut rapidus eſt & uelox, & uernalium florum mutabilitate fugacior, quod (ut ait Ariſtoteles) ſi linceis oculis homines uterētur, ut eorum uiſus obſtantia penetraret, nonne introſpectis uiſceribus illud Alcibiadis ſuperficie pulcherrimum corpus turpiſſimum uideretur? Boe. 3. conſolat.

COLLE. ¶ Concupiſcentia (quæ per peccatū relicta eſt) parte animæ noſtræ, quæ generationi deſeruit, maxime ſeuire, Theologi omnes affirmant. Hoc enim eſt, uel grauiſſimum peccati uulnus: quod infinitas pene ruinas peperit. Et tamen quaſi non pœniteat nos, quod parum miſeri ſimus, hanc inſitam concupiſcentiam ornatu corporis, & oris cultu augemus: quod præcipuū fœminarum officium eſt. Hoc autem perinde eſt, atque ſi febribus, & ſitis moleſtia æſtuanti (cui frigida ualdè noceat) multo ſale cōditos cibos porrigeres: quo illi potus aquę dulcior eſſet. Quo quid dementius?

In ædibus dirutæ Babylonis vlulas ſibi reſpondere, Eſaias ait: Vlula auis eſt immunda, pulchra quidem, cum à longè uidetur, ſed fœtida, & inmunda cum manu contingitur. Quæ duo carnalibus hominibus, & ſecundum ſæculū diuitibus appoſitiſſimè conueniūt. Qui cum fœlices uulgi oculis appareant, intus tamen multis tū ſceleribus, tum etiam curis, & ſordibus fœdi ſunt, ac deformes. Aliud eñ extra pollicentur, aliud intra ſe recondunt. Hi uerò inuicem ſibi reſpondēt, quoniam carnali contentione certantes, alijs aliorum pompas, ueſtes, & uoluptate ſuel imitari, uel ſuperare conantur. Itaque uix quiſquam elegans aliquod, & nouum ueſtis genus excogitauit, cum cæteri protinus ueterib⁹ abiectis, nouū illud amplecti ſtudent, ideoque ſingulis fere annis noui generis indumenta prodeunt.

Manſuetudo, Ira.

Reſtringenda ſub ratione poteſtas eſt, nec quicquam eſt agēdū priuſquam cōciliata ad tranquillitatē mens redeat: nam commotionis tempore iuſtum putat ira quod fecerit. Grego. in Regiſt. Gregor.

Plerumque mentem ſub obtentu iuſtitiæ, irę immanitas uaſtat: & dum quaſi ſequit zelo rectitudinis, rabiem explet ira furoris. Greg. in Mor.

Ita etiam cum delinquentium culpas inſequitur, non debet menti noſtrę quaſi domina præire: ſed poſt rationis tergum quaſi ancilla rationis ſubnixius famulari. Gregor. in Reg.

Plerumq;

Plerumque per ſilentium clauſa ira, intra mentē vehementius æſtuat, & clamoſas tacita voces format: verba ſibi quibus exaſperetur obijcit, & quaſi in cauſæ examine poſita durius exaſperata reſpondet. Greg. lib. 5. Mor

Cum menti iracundia cōfuſionis tenebras incutit, huic Deus radium ſuæ cognitionis abſcondit. Greg. vbi ſupra.

Per iram Spiritus ſancti ſplendor excutitur: qui ſuper humilē & quietum requieſcere dicitur: quia cum ira quietem ſubtrahit, ſuam Spiritui ſancto claudit habitationem: cuius receſſionē animus vacuus & ad apertā morum inſaniā ducitur, & vſque ad ſuperficiem, ab intimo cogitationum fundamēto diſſipatur. Gregor. vbi ſuprà.

Quoties ira animum inuadit, mētem doma, vince teipſum, differ tempus furoris. Cum tranquilla mens fuerit, fac qđ placet. Greg. vbi ſupra.

Nam iræ ſuæ ſtimulis accēſum cor palpitat, corpus tremit, lingua ſe præpedit, facies igneſcit, exaſperantur oculi, & nequaquam recognoſcūtur: notiorem quidē clamorem format, ſed intus quid loquatur ignorat. In quo itaque iſte ab abreptitijs longe eſt, qui actionis ſuæ conſcius nō eſt? Greg. vbi ſupra.

Videbant me ait S Iob iuuenes & abſcondebantur, & cor viduæ conſolatus ſum: ſic namque & diſciplinæ rigor regere debet manſuetudinem, & manſuetudo ornare rigorem: vt nec rigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta. Gregorius. 20. Moralium cap. 16.

Patiēter illatam iniuriam tolerat, qui pie meminit in quo fortaſſe adhuc habeat, in quo debeat ipſe tolerare Gregorius in Mor.

Patiētia vera eſt, quæ etiam ipſum amat quem portat. Nam tolerare & odiſſe, non eſt uirtus patientiæ & manſuetudinis, ſed velamentum furoris. Gregor. ſuper Ezech.

Glorioſius eſt iniuriam tacendo fugere, quàm ſuperare reſpondendo. Gregor.

Sicut acetum corrūpit vas, ſi diutius ibi fuerit: ſic ira corrumpit cor, ſi in alium diem durauerit. Auguſt. in epiſtol. Auguſt.

Aſſiduitate iraſcendi fel creſcere etiam medici affirmant: cremēto autem fellis, rurſus & facilè & prope nullis cauſis exiſtentibus iraſcimur. Idem in epiſt. ad Neb.

Supra Pſalm. 54. Ira fratris ſi fuerit inueterata, iam odium eſt. Ita turbat, odium extinguit: ira feſtuca, odium trabs eſt. Idem.

Recte illud laudatur Architæ Tarentini, qui villico ſuo iratus: Iam te inquit cæderē, niſi iratus eſſem. Hieronymus ſupra Ioel Prophetæ. Hiero.

Apud Chriſtianos non qui patitur, ſed qui facit cōtumeliam, miſer eſt. Ibidem in epiſt.

Beatus qui ſeueritatem & manſuetudinem tenet vt altero diſciplina ſeruetur, altero innocentia nō opprimatur. Ambroſ. Ambro.

Patiens homo riuuli fons eſt omnibus exhibens delectabile potum. Ex viris patr.

Non iraſci vbi iraſcendum eſt, & nolle emendare, peccatum eſt. Plus vero iraſci quam iraſcendum eſt, peccatum peccato addere eſt. Bernar. in epiſt. Bernar.

Clemens dicitur animus quando eſt tener ad compatiēdum, facilis ad remittendum, promptus ad ſubueniendum. Hugo de Sancto Victore. Hugo.

Nihil tam plagas reprimit, quàm eas ferre: & iniuriam accipientium patientia quieta, iniuriam facientibus pudorem affert. Ioſephus. Ioſeph.

Is qui ad placidiſſimā animi quietem, atque ad Deum currit, die omni qua maledicta non ſuſtinet, ingēs detrimentum ſe ſuſtinuiſſe arbitratur. Clima.

tratur. Sicut enim arbores quæ à ventis agitantur altioribus ſemper radicibus nituntur: Ita & qui in obedientia degunt, ualidas atque inconcuſſas animas poſſident. Climacus.

Manſuetudo eſt animi immobilis ſtatus inter vituperationes & laudes eodem modo preſeuerans. Initium quidem iræ vacuitatis eſt labiorum ſilentium, in perturbatione cordis: medium autem, ſilentium ipſarum quoque cogitationum in animi tenuiſſimo motu: finis vero eſt, inter immundorum ſpiritum flatus ſtabilis atq; fixa tranquillitas. Idem de Manſuet. cap. 8.

Sicuti cum ſol apparuerit fugantur tenebræ: ita cum afflare cœperit ſuauiſſimus humilitatis odor, omnis amaritudo omniſque furor ex animo exterminatur. Idem ibidem.

Initium beatæ tolerantiæ eſt in amaritudine & dolore animæ ignominias ſuſcipere: medium vero eas ſine mœrore tolerare: finis autem & conſummatio, ſummam illas laudem exiſtimare. Notaui miſerandū omninò ſpectaculnm in ijs qui iracundiæ inſeruiunt: quod illis latenter ex elatione contingit. Indignati enim eò quòd ita fuiſſent ſuperati, rurſus iraſcebantur: admiratuſque ſum, cum intuerer illos ruina ruinā vlciſcentes, ac peccato peccatum perſequentes, miſeratus ſum: Dæmonumque verſutiam ſtupens, parum abfuit, quin de mea ipſius vita deſperarem. Ibidem.

Vidi ego tres vnà monachos iniurijs affectos: ex quibus vnus mordebatur quidem iniurijs atque perturbatur: ſed tamen in ſilentio premebat iracundiam. Alius verò gaudebat quidem ex luctu ſuo: ſed eius qui ſe maledictis inſectatus fuerat, peccato angebatur. Tertius vero proximi tantum damna ſecum voluens, vim ardentium lachrymarum profundebat. Eratque ſuaue ſpectaculū timoris, & mercedis, & charitatis operarios aſpicere. Ibidem.

Vinciatur iam tyrannus iſte manſuetudinis nexibus, flagelloque longanimitatis verberatus: atq; à charitate pertractus, ſiſtatur tribunali rationis: atque vt conuenit, examinetur, & ita diſcutiatur. Dic nobis ò ſtulte, & turpiſſime, genitoris tui, & eius qui te malè peperit appellationem: filiorumque tuorum, & ſceleratiſſimarum filiarum: prætereà & eorum, qui te debellant, & necaturi ſunt, nomina dicito. Ille vero ſic interrogatus, ita reſpondere videbitur. Plurimæ generationes meæ ſunt: nec vnus mihi pater eſt. Matres vero meæ ſūt, inanis gloria gaſtrimargia, nōnūquā vero & fornicatio. Qui autē me genuit, faſtus appellatur. Porrò filiæ meæ memoria iniuriarum, inimicitia, diſceptatio & odium. Aduerſariæ verò meæ à quibus nunc vinctus teneor, quæ his obiectæ ſūt, manſuetudo, & inraſcentia. Ea autē quæ mihi inſidiatur, humilitas dicitur. Idem ibidem.

Memoria iniuriarum eſt peccatorum cuſtos, iuſtitiæ odiū, virtutum perditio: venenum animæ, mentis aſſiduus vermis, orationis confuſio, deprecationis exciſio, charitatis alienatio, clauus affixus, iniucundus ſenſus, qui in amaritudinis ſuauitate diligitur, iuge peccatum, nunquam dormiens iniquitas, horis ſingulis admiſſa malitia. Idem Grad. 9.

Qui iracundiam ſedauit, is huiuſmodi memoriam premit: dū enim viuit pater, filios gignere non ceſſat. Qui charitatem poſſidet, iracundiā à ſe fugauit. Qui autem inimicitias exercet, importunos ſibi labores cōgregat. Ibidem.

Præcurrit quidem Solem matutina lux: omnem vero humilitatem manſuetudo pręcedit: Quocirca lucem ipſam audiamus, ita eas gradatim ordinantem. Diſcite (inquit) à me,

me, quia mitis ſum, & humilis corde. Manſuetudo eſt animi incommutabilis ſtatus, æquè in honoribus ſe & ignominijs habens. Manſuetudo eſt in perturbationibus proximi pro illo affectu ſummo atq; integerrimè orare. Manſuetudo eſt ſupereminens iracundiæ pelago ſcopulus, fluctus omnes impingentes diſſoluens: & nunquam penitus cedens, ant in alteram inclinans partem. Idem Grad. 24.

Chryſo. Si ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec iudicia.

Cleobol. Ne cui miniteris, eſt enim muliebre.

Cato. Litis præteritæ noli maledicta referre.

Claud. Poſt inimicitias iræ meminiſſe malorum eſt.

Dijs proximus ille eſt, quem ratio non ira mouet.

T. Liuius. Roma plus venia quàm victoria auxit imperium.

Plinius Tūc præcipua māſuetudinis laus, cum iræ cauſa iuſtiſſima.

Ariſtot. Iraſci in quibus non oportet, & non iraſci in quibus oportet, inſipientis eſt.

Ex diuerſis. Habent & ſuam profunditatem tranquillæ aquæ.

Ira non ſedatur iracundia.

Ira tormentum ſui ipſius.

Peſſimus autor rerum gerendarum ira.

Præceps ira multorum malorum autor.

Val.Ma. Si egregium eſt hoſtem deijcere, non minus tamen laudabile infœlicis ſcire miſereri: quia ſicut infinitam gloriam bellica virtus, ita præcipuum amorem clementia meretur. Valer. Maxim. de mor. lib. 5.

Cicero. Vehementer amor multitudinis commouetur ipſa fama, & opinione liberalitatis, beneficētiæ, fidei, iuſtitiæ, omniumque earum virtutum quę pertinent ad manſuetudinem morum ac facilitatem.

COLLE. ¶ Periculum hoc māſuetudini coniunctū eſt: ut ne dū omnibus obſeq, & ſe ſubmittere ſtudet, ſed et à recto interdū propter nimiū obſequendi ſtudium deducatur. Quare danda eſt opera, vt illud nobis ante oculos exemplum Domini ſtatuamus. Dulcis & rectus Dominus. Idem quoque temperamentum in virtutibus Chriſti eſſe Propheta teſtatur cū ait. Propter veritatem, & manſuetudinem & iuſtitiam &c. Danda ergo opera eſt, vt manſuetudini iuſtitiam, & rectitudinem dulcedini coniugamus: ne aut rectitudo aſpera, aut dulcedo remiſſa ſit. Pſal. 24.

Quàm ſit non ſolum Deo, ſed etiā hominibus grata manſuetudo, docet Eccleſiaſt. his verbis Fili in manſuetudine opera tua perfice: & ſuper gloriam hominum diligens. Eſt autem manſuetudo velut clypeus quidam, quo animus aduerſus omnia conuitiorum tela cedēdo, munitur. Hinc illud Eccl. 11. Fili, in manſuetudine ſerua animam tuam, & da illi honorem ſecundū meritum ſuum, hoc eſt, ne illam ad brutorum feritatem & iram abijcias. Eccl. 3.

Māſuetudinis ſingularem fructū declarat Propheta cum ait, Diriget manſuetos in iudicio, docebit mites vias ſuas. Adeo enim lenitas & manſuetudo, grata Deo eſt, vt libenter ſeipſum tum ductorem, tum directorem, ac pædagogum mitibus exhibeat. Alium vero eius fructum inſinuat illud eiuſdem, Manſueti autem hæreditabunt terram: & delectabuntur in multitudine pacis. Manſuetudinis enim (quæ ab omni ira, conuitio, & vindictæ cupiditate longiſſime abeſt) pax interna comes eſt. Ideo que mox ſubdit. Delectabuntur in multitudine pacis: quæ videlicet fructus & comes eſt manſuetudinis. Pſal. 39.

Generoſi & magni animi eſt, non reddere malum pro malo, ſed facilem

lem ad veniam eſſe. Quod exemplo ſuo ſanctus Patriarcha Ioſeph docuit: à quo cum fratres grauiſſimi ſceleris veniam peterent, non ſolum quam petebant, veniam conceſſit, ſed fuſis etiam lachrymis, eorum ſortem miſeratus, facinus eorum excuſauit, & maiora illis beneficia promiſit.

Canis in extraneos, non in domeſticos inuehitur: & ubi iubetur ſilere, ſilet, & obtemperat. Hoc modo ira noſtra moderanda eſt, ut videlicet aduerſus vitia ſolum incādeſcat, obtemperetque præcipienti, atque dicenti, Hucuſque venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos. Sed quis tamen hoc ingens monſtrum ita domare

Prou. 27 queat? Vnde eſt illud, Graue eſt ſaxū,

Ibidem. & onerosa arena: ſed ira ſtulti vtroque grauior. Ira nō habet miſericordiam, nec erumpens furor: & impetum cōcitati ſpiritus ferre quis pore-

Prou. 15 rit? Adde & illud ex Prouerbio. Vir

Ibidem. iracundus prouocat rixas: & qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum procliuior. Erit etiam idem hominibus inuiſus: Sic enim legimus, Spiritum vero ad iraſcendum facilem, quis poterit ſuſtinere? Adde & illud Eccleſiaſtici. 18. Ne ſis velox ad iraſcendum: quoniam ira in ſinu ſtulti requieſcit. Item Prouerbiorum. 12. Fatuus ſtatim indicat iram ſuam: qui autem diſſimulat iniuriā callidus eſt.

Quàm præceps, crudelis, & inconſulta ira ſit, aperte declaratur. 1. Reg.

1. Re. 25. 25. exemplo Dauidis: qui quanuis religioſus, & pius, tamen ira percitus, totam Nabalis familiā vſque ad mingentem ad parietem ferro trucidare decreuerat.

Plura hac de re inuenies in concionibus noſtris Dominica. 6. poſt Pentec. ſuper illo, Niſi abundauerit iuſtitia veſtra &c.

Modeſtia.

Omnia age blandè, & dulciter, vt & actio tua diſcreta ſit, & lingua mitis. Greg. in Regiſt. Grego.

Interior eſt cuſtodia cordis, quæ ordinata, exterius ſeruat membra corporis. Qui ergo ſtatum mentis perdidit, ſubſequenter foris in incōſtantiam fluit, atque exteriore mobilitate indicat, quod nulla interius radice cōſtātiæ ſubſiſtat. Greg. in Paſt.

Sicut obſtinati eſſe humilibus nō debemus: ita diſtricti eſſe ſuperbis debemus. Greg. in Regiſt.

Modeſtia dicta eſt à modo, ſicut à temperie temperantia: vbi autem modus eſt atque temperies, neque plus eſt quicquam, nec minus. Aug. de vit. beat. Auguſt.

Grauitas tuam perſonam decet. Catonem illum Cenſorinum, & Craſſum, ſemel in vita riſiſſe ſcribit Lucillus. Hieron.

In modeſtia maximè tranquillitas animi, ſtudium māſuetudinis, moderationis gratia, honeſtatis cura, decoris conſideratio ſpectatur, & quæritur. Ambro. de offi. Ambro.

Abſit pertinax in familiari ſermone contentio, diſceptatio ſine ira, ſuauitas ſine amaritudine ſit, monitio ſine aſperitate, hortatio ſine offenſione. Idem vbi ſupra.

Caueamus ne dum laxare animū volumus, ſoluamus omnem harmoniam, & quaſi concentum quendā bonorum operū. Vſus enim citò inflectit naturam. Idem de offi. lib. 1.

O quam compoſitum reddit omnem puellaris corporis ſtatum, nec non mentis habitum diſciplina: ceruicem demittit, deponit ſupercilia, componit vultum, ligat oculos, cohibet cachinos, moderatur linguam, gulam frenat, iram ſedat, format inceſſum: talibus decet pudicitiæ veſtem diſtingui margaritis. Bernar. in epiſt. Bernar.

Sit

Iſidor. Sit in geſtu tuo grauitas, in motu ſimplicitas, in inceſſu honeſtas, nihil dedecoris, nihil laſciuiæ, nihil petulãtiæ, nihil inſolentiæ, nihil leuitatus in tuo inceſſu appareat: animus enim in corporis geſtu apparet, & ſpecies corporis ſimulachrum eſt mentis, figura que probitatis. Iſidor. lib. 2. ſoliloqui.

Caſſia. Ornamentum bonorum omnium eſt ſyncera benignitas, quæ nunquam eſt ſola: quia de virtutibus agnoſcitur eſſe generata. Caſſio. in Epiſt.

Nouum eſt ſub amore principis cuſtodiri modeſtiam, quæ tam clara, tam rara eſt: quia gaudia ſemper animos inquietant: modus enim raro lætis rebus interuenit. Idẽ lib. 4. epiſt.

Chryſo. Circa vitam tuam eſto auſterus, circa aliorum benignus: audiant te homines parua mandantem, & grandia facientem. Chryſ. ſuper Matth.

Iſocra. Ne ſeruus eſto in rebus iocoſis, nec inter ſeria ridiculis gaude.
Nam quod intempeſtiuum eſt, vbiq; moleſtum eſt.

Cato. Quem ſuperare potes, interdum vince ferendo.
Maxima enim morum ſæpe ſapientia virtus.
Aduerſum notum noli contendere verbis.

Idem. Lis minimis verbis interdum maxima creſcit.

Cicero. In neutram partem de nobis loquendum eſt.

Ludo & ioco vti illis quidem licet, ſed ſicut ſomno & quietibus, cæteriſque cum grauibus ſerijſque rebus ſatisfecerimus. Ipſum genus iocandi ingenuum, & facetum eſſe debet: non profuſum, nec immodeſtum, ſed ſemper in ipſo ioco aliquid probi ingenij lumen eluceat. Idem. 1. de offici.

Vt pulchritudo corporis apta cõpoſitione membrorum mouet oculos, & delectat hoc ipſo, quòd inter ſe omnes partes cum quodam lepore conſentiunt: ſic hoc decorum quod elucet in vita, mouet approbationem eorum quibuſcum viuitur, ordine & conſtantia, & moderatione omnium dictorum atq; factorum. Idẽ ibidem.

Affabilitas ad conciliandam amicitiam efficacissima. Adilon.

Decet peregrinum in primis modeſtia. Adilon.

¶ Veſtem, ait Dominus Leuit. 19. quæ ex duobus commixta eſt, non induas. Quid ad hoc religionem? Sed hac lege primũ duplicitas cordis ꝓhibetur, deinde terrena intẽtio in bono opere damnatur. Hypocriſis etiã vitium reprehenditur, q̃ aliud intus, aliud foris repręſentat. Poſtremo inæqualitas morum & vitæ quorundam improbatur: qui modo triſtes ac lamentantes vſque ad lachrymas compũguntur, modò cachinnis & riſu diſſoluuntur, nunc nimium tetrici, nunc nimium leues: nunc muti vt bos, nunc magis quàm pſittacus garruli. GOLLE.

Per gratiam adoptionis fit homo diuinæ naturæ particeps, qua diuinæ bonitatis effigiem in ſuis moribus refert. Quod Ioan. expreſſit, cũ ait, Qui nõ ex ſanguinibus &c. Sed ex Deo nati ſunt, atque ita diuinum quiddam in inceſſu, ſtatu habitu, & in omnibus actionibus ſuis ſpirant. Videmus aquã igni admotam, rurſum ferri (quod ignis proprium eſt) & vapóres etiam terræ calore ſolis tepefactos, ſurſum agi, & ferrum in ignem coniectũ ſplẽdorem ignis imitari. Quid ergo mirum, ſi homo ſpiritu Dei plenus ſpiritualem & diuinam vitã pręſeferat? Ioan. 3.

Qui altam facit domũ ſuam, quærit ruinam, item, Noli laborare vt diteris, ſed prudentiæ tuæ pone modũ. Item, Ne erigas oculos tuos ad opes quas habere non potes: quia facient ſibi pennas vt aquilæ, & volabunt in cœlum. Hinc illud Apoſtoli, Non plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Hinc illud, Prou. 17. 23. Rom. 12.

Domine

Domine nõ eſt exaltatũ cor meũ &c. Neque ambulaui in magnis &c. His omnibus teſtimonijs modeſtia commendatur, ne ſe homo efferat ſupra ſe: ſed intra menſuram ſuam manẽs, ſua ſorte contentus ſit, nec immoderata concupiſcat.

Eccl. 21. Fatuus in riſu exaltat vocem ſuã: vir autem ſapiens vix tacitè ridebit. Ex riſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei ſenſatus. Amictus corporis & riſus dentium, & ingreſſus hominis indicant de illo.

Ad modeſtiæ laudem pertinet vitare quod Eccl. 22. damnat. pes fatui faciles in domum proximi ſui. Et, Stultus à feneſtra reſpicit in domũ, vir autem eruditus foris ſtabit. Stultitia hominis auſcultare per oſtium, & prudens grauabitur contumelia. Ad idem pertinet & illud, Aduocatus à potentiore diſcede: ex hoc. n. magis te aduocabit. Eccl. 13.

1. Cor. 14. Omnia in vobis (ait Apoſtolus) ſecundum odinem fiant. Quæ enim à Deo ſunt, ordinata ſunt. Vnde in Cant. Sponſæ pulchritudo malo punico aſſimilatur: cuius grana, & purpureo colore ardorem charitatis, & appoſitiſſimo ordine & collocatione eius aptiſſimum in cunctis ordinem deſignant: quæ duo præcipua fidelis animæ ornamenta ſunt.

Lingua moderatio.

COLLE. QVam ſit difficile linguam regere & moderari, quantumque ad animę noſtrę ſalutem hęc ipſa cura neceſſaria ſit, vel hoc vno argumento perſpicere licet, quod tam multa in literis ſanctis hac de re Spiritu ſancto dictãte, ſcripta ſint. Quorum nos aliqua in eorum gratiam qui hunc linguæ noſtræ ſcopulum ſtudioſe vitare cupiunt, hoc in loco attexere voluimus.

Salomon igitur Prouer. 13. ſic ait, Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam: qui autem inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala. Idemq; Prouer. 22. eandem fere ſententiam repetit his verbis, qui cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam, cuſtodit ab anguſtijs animam ſuam. Ad vtrunq; igitur linguę moderatio valet, vt & animæ periculum, quod ex lapſu linguæ prouenire poteſt, deuitemus: & anguſtias variaque incommoda quæ ex hac iniuria conſequi ſolet, fugiamus. Regius autem Propheta, inter ea præcepta quæ ad æternam vitam conſequendam requiruntur, primo loco linguæ moderationem numerat his verbis, Quis eſt homo qui vult vitam? diligit dies videre bonos &c. Prohibet ait linguam tuam à malo, & l. t. n. l. d. Hinc tritum illud, quamuis valde notandum, virtutem primam eſſe puto compeſcere linguam, Proximus ille Deo eſt, qui ſcit ratione tacere. Denique mors & vita in manibus linguæ. Quo circa orare ſemper oportet, Pone Domine cuſtodiam ori meo &c.

Lingua placabilis lignũ vitę: quæ autem immoderata eſt, conteret ſpiritum. Item lingua ſapientum ornat ſcientiam: os autem fatuorum ebullit ſtultitiam. Recte autem ebulliendi verbo vtitur. Sicut. n. aqua fontiũ ꝑpetua ſcaturigine manat: ſic ex ore ſtultorum ſtultiſſima & inania verba iugiter ſcaturiũt. Quin & ſepulchrũ patens guttur eorum eſſe vates regius teſtatur, quod grauius eſt. Quã ſit autem difficile linguã moderari, declarãt illa Salomonis verba Prou. 16. Hominis eſt animã pręparare & Dñi gubernare linguam. Illud ẽt aduerſus ꝓcipites in lingua, Qui prius reſpõdet quã audiat, ſtultum ſe eſſe demonſtrat, & confuſione dignum. Prou. 15. De hoc etiam dicitur, Sicut vrbs patens & abſq; murorum ambitu, ſic Eccl. 19. vir qui non poteſt in loquendo continere

tinere

Ibidem. tinere ſpiritum ſuum. Item illud: A facie uerbi parturit fatuus, quaſi gemitus partus infantis. Item illud: Sagitta infixa fœmori canis, ſic verbum in ore ſtulti. Quibus verbis quorundam futilium hominum loquacitas & linguæ intemperantia grauiter caſtigatur.

Quanta in loquendo ſobrietas & modeſtia adhibenda ſit, inſinuant illa
Prou.29 Salomonis verba. Vidiſti hominem velocem ad loquendum ſtultitia magis ſperanda eſt, quam illius correctio. Et totum ſpiritum ſuum profert ſtultus, ſapiens autem differt, & reſeruat in poſterum. Hoc enim vel præcipuum inter virum ſapientem, ſcilicet & ſtultum diſcrimen eſt, quod ſapiens os habet in corde, ſtultus autē cor habet in ore. Nihil enim tacet, nihil diſſimulat, nihil maturo ſilentio ubi tegit: ſed primū aliquo affectu cō citatus eſt, in aperta verba prorumpit quibus frequenter ſe omnibus inuiſum, & comtemptibilem facit.

Qui plurimum verbis abundant, fere ſemper in operibus egeni ſunt: velut arbores, quæ quo pluribus folijs virent, hoc minus fructuum habere ſolent. Vnde eſt illud ſapientiſſime dictum, Vbi autem verba ſunt plurima, ibi fre-
Eccl.4. quenter egeſtas. Hinc Eccleſ. monet: Noli eſſe citatus in lingua tua, & inutilis ac remiſſus in operibus tuis.

Eccl.5. Loquendi modeſtiam commendant illa Eccleſ. verba: Si eſt tibi intellectus, reſponde proximo tuo: ſin autem ſit manus tua ſuper os tuum, ne capiaris in verbo indiſciplinato.
Eccl.5. Honor & gloria in ſermone ſenſati, lingua autem imprudentis ſubuerſio
Eccl.6. eius eſt. Item verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, & lingua eucharis (ideſt gratioſa & ſua-
Prou.15. uis) in bono homine abundat. Huc pertinet & illud. Reſponſo mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem.

Noli eſſe verboſus in multitudine presbiterorum & non iteres verbum in oratione tua. Itaque Pleonaſmos, Periſſologia, & Macrologia, vitia ſunt non ſolum oratori, ſed pio etiam homini vitanda, vt pote & faſtidium auditoribus pariant, & dicentis loquacitatem arguant.

Eſt qui labitur lingua ſed non ex animo: quis enim eſt qui non labatur in lingua? Certus animi index ſermo eſt. Vnde ferunt Socratem (cum ingenii cuiuſdam pueri indolem explorare vellet) petiſſe ab eo vt loqueretur quo illum videret. Sicut enim ſcaturiens aqua fontis, naturam terræ iudicat, per cuius meatus tranſit, ita verba animum indicant à quo proficiſcuntur. Hinc illud Eccli. 27. Sicut ru- Eccl.27.
ſticatio de ligno oſtendit fructum illius, ſic uerbum ex cogitatu cordis hominis. Pro quo alius vertit: vt cultum arboris fructus eius indicat, ita corda hominum ſermo.

Sepi aures tuas ſpinis, & linguam Eccl.28.
nequam noli audire, & ori tuo facito oſtia & ſeras auribus tuis. Aurum tuum & argentum tuum conſla: & verbis tuis facito ſtateram, & frenos ori tuo rectos: & attende tibi ne labaris in lingua. Excute omnes metaphoras has, ineſt enim omnibus ſua emphaſis, quibus intelliges quanta cura & ſtudio linguam moderari debeamus.

Linguæ moderationem, & ſilen- Eccl.32.
tium nos docet Eccli. 31. his verbis. Audi tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Adoleſcens loquere in tua cauſa, vix cum neceſſe fuerit. Si bis interrogatus fueris habeat caput reſponſum tuum. In multis eſto quaſi inſcius, & audi tacens & quærens.

Linguæ petulantiam familiare eſ- Pſal.12.
ſe vitium improborum hominum declarat Propheta Pſal. 12. cum ait. Dixerunt, Linguam noſtram magnificabimus,

ficabimus, labia noſtra à nobis ſunt quis noſter Dominus eſt? Sic Pharao dicebat: Quis eſt Dominus ut audiã
Exo.5. uocem eius? Neſcio Dominum & Iſrael non dimittam. Sic rex Aſſyriorũ
Dan.3. Quis (inquit) eſt Deus qui eripiat uos de manu mea? Sic impius Nichanor, precepta Dei ridẽs, ĩterrogauit: An eſſet Deus ĩ cęlo qui iuſſiſſet ſeruari diẽ ſabbati? Cuius tamen blaſphemię ſupplitium protinus conſequutum eſt,
2.Mac.2 ut Machab.2. legimus.

Magnæ uirtutis & moderationis eſt impetum animi reprimere & linguę intemperantiam cum affectus in animum erũpunt, cohibere. Hoc plane præſtare non poterat Eliu, unus ex
Iob 32. amicis Iob: cui' illa uerba ſunt. En uẽter meus quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod lagunculas uouas diſrumpit. Poterat tamen ille qui dicebat.
Pſal.38. Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator aduerſum me. Obmutui & ſilui a bonis: & dolor meus renouatus eſt. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis. Hoc eſt, Quamuis intus in animo vrerer, tamen linguam cohibui, & luctantia verba repreſſi, ne quidquam inſolentius, aut imprudentius loquerer. Idem etiam teſtatur Pſalmus ſextuſdecimus. Pro eo enim quod nos legimus, ut non loquatur os meum opera hominu, alij ex Heb. uerterunt. Quod cogitaui, non tranſiuit os meum. Hoc autem nemo præſtat, niſi cor ſuum & linguam, imo & ſe ipſum ſub ſe habeat.

Pſal.58. Pro eo quod nos legimus, Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in labijs eorum, quoniam quis audiuit?
Hier.25. Hiero. ex Heb. uertit, quaſi nemo audiat. Sic enim ſe gerunt multi, non ſolum in obloquendi ac detrahendi licentia, quaſi nullum licentiæ ſuæ teſtem in cœlo formidarent, cum tamen Dominus per prophetam dicat, Ego ſum iudex & teſtis.

Vbi nos legim', Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circunſtantiæ labijs meijs, &c. Alij uerterũt, cuſtodi oſtium labiorum meorum. Pſal.140
Intelligens ergo uir ſanctus, quam difficile ſit linguam coercere, ne de fama detrahas innocentis, ne per iram contumeliam dicas, ne multa loquaris ad voluntatem alterius contra quam ſentis, ne plurima inutilia, leuia, inania, temere effutias, quorũ omnium reddituri ſunt homines rationem, vt Chriſtus minatur apud Math. Quo circa ſemper orandus eſt Deus, ut linguam noſtram moderetur, ne quid vnquam loquamur quod ad gloriam ipſius atque aliquem fructum aliorum non redundet.

Sermonis lenitatem atque dulcedinem ſponſus in ſponſa commendat cum ait. Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce: vt intelligas pij hominis ſermones, dulcedinis ſuauitate & lenitate eſſe condiendos. Idem etiam Prouer. 16. Salomon oſtendit cum ait. Qui ſapiens eſt corde, appellabitur prudens, & qui dulcis eſt eloquio, maiora reperiet, hoc eſt, qui prudentię cordis, dulcedinem adhibuerit ſermonis, is plane magis in Eccleſia proficiet. Can.4

Nõ omni cor tuum manifeſtes ne forte inferat tibi gratiam falſam, & conuitietur tibi: Huc facit & illud, Amico & inimico noli narrare ſenſum tuum: & ſi eſt tibi delictum, noli denudare: Audiet enim te, & cuſtodiet te &c. Item audiſti uerbum aduerſus proximum tuum? commoriatur in te, ſciens quod non te diſrumpit. Eccli.8. Idem.19 Idẽ ibid.

Quam diſſimilis ſit ſtultorum & ſapientum lingua, declarat Eccl. his uerbis: Eſt tacens, qui inuenitur ſapiens: & eſt odibilis, qui procax eſt ad loquendum. Eſt autem tacens, non habens ſenſum loquelæ, & eſt tacens, ſciens tempus apti Eccle.20

tem-

verbis: Eſt tacens, qui inuenitur ſa-
Eccl. 20. piens: & eſt odibilis, qui procax eſt ad loquendũ. Eſt autẽ tacens, nõ habens ſenſum loquelæ & eſt tacens, ſciens tempus apti temporis. Homo ſapiens tacebit vſque ad tempus, laſciuus autem & impudens non ſeruabit tempus. Qui multis vtitur verbis, lędit animam ſuam. Et infrà. 20. Sapiens in verbis ſeipſum amabilẽ faciet, gratiæ autem fatuorũ effundẽtur. Et mox. Ex ore fatui reprobabitur parabola, non enim illam dicit in tempore ſuo. Item, Narratio fatui quaſi ſarcina in via: ſed in labijs ſenſati inuenietur gratia Eccl. 21. Item. 22. Labia imprudentum ſtulta narrabunt, verba autem prudentium ſtatera ponderabuntur.

Honor, Laus.

Grego. GAudẽt interim ſancti de ſuis profectibus, ſed cum proximorum proficiunt vtilitati & cum ſe vident laudari pauent, ne ſpes futuri muneris, in mercedem permutent tranſitorij fauoris. Gregor mor. 22. c. 9.

Iniuſtus audita laude ſua polluit, iuſtus purgatur. Pauet enim ſi talis Deo non oſtenditur, qualis ab hominibus putatur. Idem vbi ſuprà.

Gregorius ſuper illud Apoc. Mittentes coronas ante thronum, ſic ait. Nempe quia certaminũ ſuorum coronas, nõ ſibi tribuebãt ſed authori: ad illum referentes gloriam laudis, à quo ſciebant ſe vires accepiſſe certaminus, authoris enim gratiam ſe negare conuincitur, qui ſibi tribuit quod operatur. 22. mor. c. 10.

Cicero. Si qs eſt hoc robore animi, atque hac indole virtutis atque cõtinẽtiæ, vt reſpuat omnes voluptates, omnẽque vitę ſuę curſũ in labore corporis atque in animi cõtentione cõficiat, quẽ nõ quies, nõ remiſſio, nõ æqualium ſtudia, non ludi, nõ conuiuia delectent, nihil in vita expetendum putet, niſi quod eſt cũ laude & honore, & cum dignitate coniunctum: hũc mea ſentẽtia diuinis quibuſdam bonis inſtructũ, atque ornatum puto, Cicer. pro M Cœlio.

Gloria eſt ſolida quædã res & expreſſa, nõ adũbrata: ea eſt conſentiẽs laus bonorum, incorrupta vox bene iudicantium de excellenti virtute: ea virtuti reſonat tanquam imago gloriæ: quæ quia rectè factorũ plerũque comes eſt, nõ eſt bonis viris repudiãda. Illa autẽ quæ ſe eius imitatricẽ eſſe vult, temeraria, atque inconſiderata, & plerũque peccatorũ, vitiorumque laudatrix fama popularis, ſimulatione honeſtatis, formam pulchritudinemque corrũpit. Tu ergo quæ habẽt ſpeciẽ gloriæ collecta ex inaniſſimis ſplẽdoris inſignibus cõtemne, breuia, fugacia, & caduca exiſtima. Cice. 3. Tuſ.

Vera gloria radices agit, atque etiã propagatur; ficta omnia tanquam floſculi celeriter decidunt, nec ſimulatum quicquã poteſt eſſe diuturnũ. Idem. 2. offic.

Ea eſt ꝑfecto iucũda laus, quæ ab his ꝑficiſcitur, qui ipſi in laude vixerũt. Idem famil. lib. 15. ad M. Catorẽ.

Honos alit artes, omneſq; incendimur ad ſtudia gloria, iacẽtque ea ſẽper, quæ apud quoſque improbantur. Idem. 1. Tuſcul.

Trahimur omnes laudis ſtudio, & optimus quiſque maxime gloria ducitur. Ipſi illi philoſophi etiam in illis libellis quos de contemnẽda gloria ſcribunt, nomen ſuũ inſcribunt, in quo prædicationem & nobilitatẽ deſpiciunt, prædicari ſe atque nominari volunt. Cic. pro Arch. Poeta.

Peſtis maior eſſe nulla in amicitijs poteſt, quam in quibuſdam honoris certamen & gloriæ, ex quo inimicitiæ maximę ſæpe inter amiciſſimos extiterunt. Idem in Lælio.

Facilime ad res iniuſtas impellitur, vt quiſque ẽ altiſſimo animo &

ficabimus, labia noſtra à nobis ſunt quis noſter Dominus eſt? Sic Pharao dicebat: Quis eſt Dominus ut audiã
Exo.5. uocem eius? Neſcio Dominum & Iſrael non dimittam. Sic rex Aſſyriorũ
Dan.3. Quis (inquit) eſt Deus qui eripiat uos de manu mea? Sic impius Nichanor, precepta Dei ridẽs, iterrogauit: An eſſet Deus ĩ cęlo qui iuſſiſſet ſeruari diẽ ſabbati? Cuius tamen blaſphemię ſupplitium protinus conſequutum eſt,
2.Mac.2 ut Machab.2. legimus.

Magnæ uirtutis & moderationis eſt impetum animi reprimere & linguę intemperantiam cum affectus in animum erũpunt, cohibere. Hoc plane præſtare non poterat Eliu, unus ex
Iob.32. amicis Iob: cui⁹ illa uerba ſunt. En uẽter meus quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod lagunculas nouas diſrum pit. Poterat tamen ille qui dicebat.
Pſal.38. Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator aduerſum me. Obmutui & ſilui a bonis: & dolor meus renouatus eſt. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis. Hoc eſt, Quamuis intus in animo vrerer, tamen linguam cohibui, & luctantia verba repreſſi, ne quidquam inſolentius, aut imprudentius loquerer. Idem etiam teſtatur Pſalmus ſextuſdecimus. Pro eo enim quod nos legimus, ut non loquatur os meum opera hominu, alij ex Heb. uerterunt. Quod cogitaui, non tranſiuit os meum. Hoc autem nemo præſtat, niſi cor ſuum & linguam, imo & ſe ipſum ſub ſe habeat.
Pſal.58. Pro eo quod nos legimus, Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in labijs eorum, quoniam quis audiuit?
Hier.25. Hiero. ex Heb. uertit, quaſi nemo audiat. Sic enim ſe gerunt multi, non ſolum in obloquendi ac detrahendi licentia, quaſi nullum licentiæ ſuæ teſtem in cœlo formidarent, cum tamen Dominus per prophetam dicat, Ego ſum iudex & teſtis.

Vbi nos legim⁹, Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circunſtantiæ labijs meijs, &c. Alij uerterũt, cuſtodi oſtium labiorum meorum. Pſal.140
Intelligens ergo uir ſanctus, quam difficile ſit linguam coercere, ne de fama detrahas innocentis, ne per iram contumeliam dicas, ne multa loquaris ad voluntatem alterius contra quam ſentis, ne plurima inutilia, leuia, inania, temere effutias, quorũ omnium reddituri ſunt homines rationem, vt Chriſtus minatur apud Matth. Quo circa ſemper orandus eſt Deus, ut linguam noſtram moderetur, ne quid vnquam loquamur, quod ad gloriam ipſius atque aliquem fructum aliorum non redundet.

Sermonis lenitatem atqne dulcedinem ſponſus in ſponſa commendat Can.4.
cum ait. Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce: vt intelligas pij hominis ſermones, dulcedinis ſuauitate & lenitate eſſe condiendos. Idem etiam Prouer. 16. Salomon oſtendit cum ait. Qui ſapiens eſt corde, appellabitur prudens, & qui dulcis eſt eloquio, maiora repe riet, hoc eſt, qui prudentię cordis, dulcedinem adhibuerit ſermonis, is plane magis in Eccleſia proficiet.

Nõ omni cor tuum manifeſtes ne Ecdi.8.
forte inferat tibi gratiam falſam, & conuitietur tibi: Huc facit & illud,
Amico & inimico noli narrare ſen- Idem.19
ſum tuum: & ſi eſt tibi delictum, noli denudare: Audiet enim te, & cuſto-
diet te &c. Item audiſti uerbum ad- Idẽ ibid.
uerſus proximum tuum? commoriatur in te, ſciens quod non te diſrumpit.

Quam diſſimilis ſit ſtultorum & ſapientum lingua, declarat Eccl. his
uerbis: Eſt tacens, qui inuenitur ſa- Eccle.20
piens: & eſt odibilis, qui procax eſt ad loquendum. Eſt autem tacens, non habens ſenſum loquelæ, & eſt tacens, ſciens tempus apti

tem-

verbis: Eſt tacens, qui inuenitur ſapiens: & eſt odibilis, qui procax eſt ad loquendū. Eſt autē tacens, nō habens ſenſum loquelæ & eſt tacens, ſciens tempus apti temporis. Homo ſapiens tacebit vſque ad tempus, laſciuus autem & impudens non ſeruabit tempus. Qui multis vtitur verbis, lędit animam ſuam. Et infrà. 20. Sapiens in verbis ſeipſum amabilē faciet, gratiæ autem fatuorū effundētur. Et mox. Ex ore fatui reprobabitur parabola, non enim illam dicit in tempore ſuo. Item, Narratio fatui quaſi ſarcina in via: nā in labijs ſenſati inuenietur gratia Eccl. 21. Item. 22. Labia imprudentum ſtulta narrabunt, verba autem prudentium ſtatera ponderabuntur.

Eccl. 20.

Honor, Laus.

Grego. GAudēt interim ſancti de ſuis profectibus, ſed cum proximorum proficiunt vtilitati & cum ſe vident laudari pauent, ne ſpes futuri muneris, in mercedem permutent tranſitorij fauoris. Gregor mor. 22. c. 9.

Iniuſtus audita laude ſua polluitur, iuſtus purgatur. Pauet enim ſi talis Deo non oſtenditur, qualis ab hominibus putatur. Idem vbi ſuprà.

Gregorius ſuper illud Apoc. Mittentes coronas ante thronum, ſic ait. Nempe quia certaminū ſuorum coronas, nō ſibi tribuebāt ſed authori: ad illum referentes gloriam laudis, à quo ſciebant ſe vires accepiſſe certaminus, authoris enim gratiam ſe negare conuincitur, qui ſibi tribuit quod operatur. 22. mor. c. 10.

Cicero. Si qs eſt hoc robore animi, atque hac indole virtutis atque cōtinētiæ, vt reſpuat omnes voluptates, omnēque vitę ſuę curſū in labore corporis atque in animi cōtentione cōficiat, quē nō quies, nō remiſſio, nō æquali um ſtudia, non ludi, nō conuiuia delectent, nihil in vita expetendum putet, niſi quod eſt cū laude & honore, & cum dignitate coniunctum: hūc mea ſentētia diuinis quibuſdam bonis inſtructū, atque ornatum puto, Cicer. pro M Cœlio.

Gloria eſt ſolida quædā res & expreſſa, nō adūbrata: ea eſt conſentiēs laus bonorum, incorrupta vox bene iudicantium de excellenti virtute: ea virtuti reſonat tanquam imago gloriæ: quæ quia rectè factorū plerūque comes eſt, nō eſt bonis viris repudiāda. Illa autē quæ ſe eius imitatricē eſſe vult, temeraria, atque inconſiderata, & plerūque peccatorū, vitiorumque laudatrix fama popularis, ſimulatione honeſtatis, formam pulchritudinemque corrūpit. Tu ergo quæ habēt ſpeciē gloriæ collecta ex inaniſſimis ſplēdoris inſignibus cōtemne, breuia, fugacia, & caduca exiſtima. Cice. 3. Tuſ.

Vera gloria radices agit, atque etiā propagatur; ficta omnia tanquam floſculi celeriter decidunt, nec ſimulatum quicquā poteſt eſſe diuturnū. Idem. 2. offic.

Ea eſt pfecto iucūda laus, quæ ab his pficiſcitur, qui ipſi in laude vixerūt. Idem famil. lib. 15. ad M. Catorē.

Honos alit artes, omneſq; incendimur ad ſtudia gloria, iacētque ea ſēper, quæ apud quoſque improbantur. Idem. 1. Tuſcul.

Trahimur omnes laudis ſtudio, & optimus quiſque maxime gloria ducitur. Ipſi illi philoſophi etiam in illis libellis quos de contemnēda gloria ſcribunt, nomen ſuū inſcribunt, in quo prædicationem & nobilitatē deſpiciunt, prædicari ſe atque nominari volunt. Cic. pro Arch. Poeta.

Peſtis maior eſſe nulla in amicitijs poteſt, quam in quibuſdam honoris certamen & gloriæ, ex quo inimicitiæ maximę ſæpe inter amiciſſimos extiterunt. Idem in Lælio.

Facilime ad res iniuſtas impellitur, vt quiſque ē altiſſimo animo & gloriæ

ri poteſt)negligenda eſt. Sic enim in
Eccl. 41. Eccleſiaſtico legimus. Curã habe de bono nomine: hoc enim magis proderit tibi quã mille theſauri pretioſi & magni. Bonæ vitæ numerus dierũ, bonũ autẽ nomen pmanebit in æuũ.

Vnicuique mãdauit Deus de proximo ſuo. Vnde eſt illud, Qui audit, dicat, veni. Itaque fidelis omnis quã uis prædicatoris munus non exerceat: exẽplo tamen honeſtæ vitæ præſentes, odore autẽ bonæ famæ abſentes ædificare curabit. Quod fecit ſanctus ille Simplicianus: cuius boni nominis odor Auguſtinum pellexit, vt ad illum pergens, & æſtus ſuos cũ illo conferens, monita ab eo ſalutis acciperet. Hinc Sponſa in Cant. liliũ appellatur: quod candoris puritate intuentes, odoris vero ſuauitate longius poſitos lætificat. Vtrumque autem Dominus commendauit cũ ait, Sic luceat lux veſtra c.h.&c. Candor tamen lilij cũ virtutum omnium puritatem, tum maximè caſtitatẽ ſignificat, quæ vel maximè candoris ſui puritate mẽtes hominũ afficit, ſicut cõtra Luxuriæ vitiũ turpitudine ſua eaſdem offendit & abalienat.

Quemadmodũ olim Deus in lege carnalibus hominibus (qui nihil niſi quæ carnis ſunt, & ſapiũt & cupiũt) carnalia bona (ſi iuſtitiam & pietatẽ colerẽt) promittebat: vt hac ratione ſaltem ad virtutem inducere tur: quam tamen ſemel quidẽ arripiẽtes, poſtea ex charitate illam ſectarẽtur: ſic honoris cupiditatẽ, & verecũdiæ affectus animis noſtris ingenerauit (quorum altero ad virtutem inuitaremur, cui vni debetur honor: altero à vitijs auocaremur: quæ ſola vere
T. Verecundia. pudẽda ſunt) Quamuis enim virtus hoc fine quæſita, vera virtus non ſit: aditus tamẽ quidã, & diſpoſitio ad virtutẽ eſt: minus enim ab ea diſtat, qui ſic eam colit, quam qui ab ea prorſus alienus eſt. Hoc enim nomine ſeruilem timorem commendamus, & Spiritus Sancti munus eſſe dicimus, qđ videlicet quemadmodũ ſeta filũ: ita ſeruilis timor filialem introducit.

Quomodo probatur in conflatorio argentum: & in fornace aurum: ſic probatur homo ore laudantium. Vix enim quiſquã eſt, qui non laudibus ſuis faueat. Quamuis enim laus quæſita non ſit, oblata tamen delectat, niſi quis animum iam in abyſſum demerſerit humilitatis.

Superbia.

Cunctis ſuperba apud ſe cogitatione tumentibus ineſt clamor in locutione, amaritudo in ſilentio, diſſolutio in hilaritate, furor in triſtitia, inhoneſtas in actione, honeſtas in imaginatione, erectio in inceſſu, rancor in reſponſione. Horum mens ſemper ad irrogandas cõtumelias valida, ad tollerandas infirma: ad obediendum pigra, ad laceſſendos vero alios importuna: ad ea quæ facere &, debet, & præualet, ignaua: ad ea vero quæ nec debet, nec præualet, parata Greg. in mor. Gregor.

Difficile in ſe quiſquã inueteratã ſuperbiã deprehendit: qa nimirum hoc vitiũ quãto magis patimur, tãto minus videmus. Gre. vbi ſup.

Cum voluptas lubrica tẽtat in pſperis, hæc ipſa pſpera ſunt aculeo tentationis opponenda: vt eo magis erubeſcamus praua cõmittere, quo nos à Deo meminim⁹ gratuita dona percepiſſe. Gregor. ſup. Ezech.

Numerari culpæ nequeunt, quæ habendæ poteſtatis amore perpetrã tur. Greg. in mor.

Cũ is qui de terrena prius gloria ſuperbiebat, poſt modum de ſanctitate extollitur, nequaquã elatio corpus eius deſeruit, ſed ad eum conſueta veniens, vt cognoſci nequeat, veſtem mutauit. Greg. vbi ſup.

Deus aliquando puuit occultã mẽ tis

tis ſuperbiam, per manifeſtam carnis ruinam.Greg.

Quid eſt virtus niſi medicementum? & quid eſt vitium niſi vulnus? quia ergo nos de medicamento vulnus facimus, facit Deus de vulnere medicamẽtum, vt qui virtute percutimur, vitio curemur.Greg.in mor.

Plerumque virtus habita deterius quā ſi deeſſet interficit: quia dū mēte erigit, elationis gladio transfigit. Greg.in mor.lib.7.c.11.

Accepta dona amittit, qui de ipſis extollitur.Gregor.vbi ſuprà lib.9.c.1

Qui de perfectione ſe erigit, habere ſe bene viuendi nec initiū oſtēdit: & cū extollimur, nec inchoaſſe nos monſtramus.Gregor.vbi ſuprà.

Cum hominem tumere Deus cōſpicit, ſe ſibi illum oſtendēdo dereliquit, & eius mēs derelicta quid ſit inueniat, quæ male in ſe ſecura gaudebat. Gregor. vbi ſup. lib. 10. cap.13.

Super illud. Vir vanus in ſuperbiā erigitur. Anima quæ amiſiſſe ſe innocentiam non dolet, iuſto Dei iudicio etiam humilitatem perdit.Greg. vbi ſup.cap.15.

Inter cœlum & terrā leuatur amphora, vbi ſedet impietas: quia ſuperbi & proximos deſpiciunt, & cœlum nō apprehendunt.Greg. lib.14. c.28.

Propheta qui ab alio deceptus comedit forte prius quod cōtra regē ſe oppoſuerat intumuit. Greg. in Mor. lib.23.c.28

Sæpe ſuperbi inde ſub ſe proſternuntur, vnde ſuper ire videbātur: & qui per ſuperbiam peccant, permittente Deo in vitia carnis labuntur. Greg.26.Mor.c.12.& 13.vide locum.

August. Quia humiliaſti tanquam vulnerantum ſuperbum, & tumore meo ſeparabar abs te, & nimis inflata facies claudebat oculos meos.Auguſt. confeſ.lib.7.

Memento quia puluis es, quia cinis es, quia putredo & vermis es: qui quę & ſi altus es, niſi tanto te humilies, quanto magnus es, perdes omnino quod es? Nunquid tu altior es, quam primus Angelus? Nunquid ſplendidior ī terra, quàm Lucifer in cœlo? Quod ſi ille de tanta ſublimitate per ſuperbiam cecidit, quomodo tu ad tantam celſitudinem ſuperbiens, de imis aſcendes? Aug. de conflic.

Audeo dicere ſuperbis eſſe vtile cadere in aliquod apertum manifeſtumque peccatum, vnde ſibi diſpliceant, qui iam ſibi placendo ceciderant. Salubrius enim Petrus ſibi diſplicuit, quādo fleuit, quam ſibi placuit, quando præſumpſit. Idem de ciuit. Dei.

Quid tam opus habens miſericordia quàm miſer? & quid tā indignū miſericordia quam ſuperbus miſer? Idem de lib.arb.

Cætera vitia in malefactis valent, ſola ſuperbia etiā in rectè factis eſt cauenda, Idē lib. de natura & gratia.

Si vix toleratur diues ſuperbus, pauperen ſuperbum quis feret? Idem ſer.29.

Vermis diuitiarum eſt ſuperbia. Difficile eſt, vt non ſit ſuperbus, qui diues eſt. Tolle ſuperbiam, & diuitię non nocebunt. Idem ſer.31.

Quid prodeſt diſpergendo dare pauperibus, & pauperem fieri, cum anima miſera ſuperbior efficitur diuitias contemnendo, quam fuerat poſſidendo? Idem in Regula Cler.

Humilitas homines ſanctis Angelis ſimiles facit: & ſuperbia ex Angelis Dæmones facit: & vt euidenter oſtendam: ipſa eſt omniū peccatorū initiū, & finis, & cauſa, quia nō ſolū peccatū eſt ipſa ſuperbia, ſed etiam nullum peccatum potuit, aut poteſt, aut poterit eſſe, ſine ſuperbia. Idem ad quendam comitem?

Fit miris modis ī anima hominis,

vt de falſa humilitate magis infletur, quam ſi apertius ſuperbiret. Idē in quadam epiſt.

Hieron. Initiū omnis peccati ſuperbia eſt: quæ natione cœleſtis, ſublimiū mentes inhabitat, ſub cinere & cilicio latitans. Hiero. in epiſt.

Nihil ita à pueritia vitare conatus ſum, ſicut tumentem animū & erectam ceruicem Dei cōtra ſe odia ꝓuocantem. Noui enim magiſtrum & Dominum meum, in carnis humilitate dixiſſe. Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde. Idem ibidē.

Iſido. Superbia ſicut eſt origo omnium criminum, ita ruina cūctarum virtutū: ipſa enim eſt in peccato prima, in conflictu poſtrema. Iſidor. de ſū. bo.

Sicut p ſuperbiā mētis itur in proſtitutionem corruptæ libidinis: ita p humilitatem mentis ſaluabitur caſtitas carnis. Idem.

Principaliter his duobus vitijs diabolus humano generi dominatur: ideſt, ſuperba mentis, & luxuria carnis. Idem.

Plerunque vtile eſt arrogātibus deſeri à Deo: quatenus ſuæ infirmitatis conſcij ad humilitatem redeāt, vt humiles poſt caſum exiſtant. Idem lib. 3. de ſim. bon.

Bern. Monachus præſumptuoſus primus in cōuentibus reſidet, in cōſilijs primus reſpondet: non vocatus accedit, non iuſſus ſe intromittit, reordinat ordinata, reficit facta. Quicquid ipſe nō fecit, aut ordinauit, nec recte factum, nec pulchrè æſtimat ordinatum: iudicat iudicantes, præiudicat iudicaturis. Si cū tempus aduenerit, non promoueatur ad prioratum, abbatem aut inuidum iudicat, aut deceptum. Bern. de. 12. Grad.

Si quis deuotus, ſiquis ſolicitus eſt, ſiquis ſpiritu feruens, caueat ſibi, ne ſuis fidat meritis, ne ſuis operibus innitatur: quia nec huiuſmodi animum intrat gratia: nimirum quia plenus eſt, nec in eo iam inuenit gratia locum ſibi. Idem ſupra Cant.

Eſt ſuperbia & delictum maximum, vti datis tanquam innatis: & in acceptis beneficijs gloriam vſurpare beneficij. Idem de diligendo Deo.

Cætera vitia ſolas illas virtutes impetunt, quibus ipſa deſtruuntur: ut luxuria pudicitiam, ira patientia: ſola uero ſuperbia contra cunctas animi virtutes ſe erigit: & quaſi generalis & peſtifer morbus omnes corrūpit. Hugo. lib. 2. de Anima. Hugo.

Superbia turrim euertit, linguam cōfundit, proſtrauit Goliam, ſuſpendit Aman, interfecit Nichanorem, peremit Antiochum, Pharaonem ſubmerſit, & Sēnacherib interemit. Sedes enim ducum ſuperborum deſtruxit Deus, & radices gentium ſuperborum areſecit. Innocent. de vil. cond. hum. Innocē.

Omnis fere vitioſus diligit ſibi ſimilem: ſolus ſuperbus odit elatum. Vnde inter ſuperbos ſemper ſunt iurgia. Idem ibidem.

Superbia eſt Dei abnegatio, inuentio dæmonum, aſpernatio hominum, condemnationis mater, laudum progenies: ſterilitatis argumentum, diuini adiutorij expulſio, ſtuporis præcurſor, lapſuum miniſtra, caſus materia, iracundiæ fons, ſimulationis ianua, firmamentum Dæmonum, delictorum cuſtos, duritiæ & crudelitatis artifex, compaſſionis & miſericordiæ ignoratio, amarus exactor, immitis iudex, Dei aduerſatrix, blaſphemiæ radix. Clim. Grad 22. Ioā. Cli.

Superbus monachus Dæmone opus non habet: ipſe enim iam ſibi & Dæmon, & hoſtis, & inimicus eſt: Alieniſſimæ à luce ſunt tenebræ: ita & ſuperbus à virtute omni alienus eſt. Idem ibidem.

Viſibilem ſuperbiam ſanabit mœſtus & abiectus habitus: inuiſibilem

vero, ſolus qui eſt ante ſecula curabit.Idem in compend. ſuper dict. om. recapit.

Philon. Tolerantiæ,& prudentiæ,& iuſtitiæ amatorē decet elationem & magnos ſpiritus detrahere: nã magnū eſt argumentum vere exerceri virtutem,ſi omnis moleſtia adſit,& arrogantia abſit.Philon.

COLLE. ¶Superbi reipſa dicunt, quod Regi Tyri Ezechiel improperat. d. O Tyre tu dixiſti,Deus ego ſum.Quoniã modo? Quemadmodū Propheta idē ſtatim explicat. d. Poſuiſti cor tuū,quaſi corDei.Quod plane ſuperbi faciūt,q ſeſe ſupra humanæ naturæ modum efferentes diuinos pene ab hominibus honores exigunt: omnibuſque imperare, & nemini parere volunt, qđ vnius Dei propriū eſt.

Cur ſuperbos ac præſumptuoſos vocare ſolemus ſtultos: cũ tamē nec auaros, aut maledicos, aut voraces, aut alijs vitijs inquinatos,hoc nomine appellemus: quo etiam nomine eos ſacræ litteræ notarunt. Cū enim Dauid in ſuperbiã elatus, numerare populum iuſſiſſet, vbi errorē ſuū intellexit, nimium ſtulte ſe egiſſe confeſſus eſt.Cauſa autem eſſe videtur, quia quanuis omnis peccans ſit ignorãs,& errãt omnes qui operãtur malū, in nullum tamē crimē tot incidūt errores,vt in hoc.Errãt enim ſuperbi qui de rebus alienis gloriãtur,cū omnia bona ſiue naturæ ſiue gratiæ,ſiue etiã quæ vulgo appellãtur fortunę, à

1.Cor.4. Deo ſint. Quid enim (ait Apoſtolis) habes,quod non accepiſti?ſi vero accepiſti &c.Secūdo errãt,quia frequēter de rebus nihili gloriãtur,vt de veſte pretioſa,de caliga, aut calceo ſtudioſe aſtricto, de flaua ceſarie,de pēnis auium, quas pileo infixas in capite geſtant,de rubo aut albo colore emētito,& aliunde mutato,ſimilibuſque nugis. Quid enim hac gloria inanius atque dementius? Tertio errant,dum alios pro nihilo habent atque diſpiciunt, eoſque vix homines arbitrantur.Quarto errãt, dum multis ſe neceſſitatibus implicant, vt faſtum & ſæculi pompam ſuſtentare ſplendide poſſint.Quinto errant,dū omnia ad inanem hanc oſtentationē ordinant atque componunt, veſtes, greſſus, verba, geſtus, inceſſum & actiones demum omnes. Error autē finis omnia damnat.

Odibilis corã Deo & hominibus ſuperbia. Item initium ſuperbiæ hominis apoſtatare à Deo: quoniam ab eo qui fecit illum receſſit cor eius. Pro quo alius vertit: Initiū ſuperbiæ eſt defectio hominis à Deo & à creatore ſuo abductus animus. Vbi enim homo mentem à Deo auocat, ſibi protinus fidere, ſeque & gloriã ſuam per ſe incipit quærere. Sequitur deinde, Initium omnis peccati ſuperbia,qui tenuerit illam adimplebitur maledictis & ſubuertet eum in finem.Quæ vero mala ſuperbiam ſequantur,perſequitur deinde his verbis: Propterea exhonorauit Deus cōuentus malorum, &c. quæ ſequuntur.Eccl. 10. Eccl.10.

Superbiam eſſe grauiſſimum peccatū declarat verſiculus ille Pſalm. 18. Pro eo enim quod nos legimus: Ab occultis meis &c.Hiero.ex Hebr. vertit. A ſuperbis quoque libera ſeruū tuū &c. Ac deinde, emūdabor à delicto maximo. Quo verbo ſuperbiã īter maxima delicta cōnumerat. Eſt enim initiū omnis peccati. Vnde duplici nomine maximū eſt: tū malitiæ fœcunditate, tum grauitate.

Superbia initiū omnis peccati eſſe dicitur, quoniã vehemēter homines ad omnia ſcelera īſtigat. Cætera n. vitia certis quibuſdã itinerib⁹ ad id tēdit,qđ cōcupiſcūt certè nō admodū euagãtur:at ſuperbia, quæ inordinates glorię ſiue ꝓprię excellētię amor eſt, ad hūc finē multis ac varijs itineribus

ribus cōtēdit. Quid enim eſt ī rebus humanis magnū qđ ad hāc gloriam aliqua ſaltē ratione nō cōducat? Ad hoc enim deſeruit eruditio, nobilitas, pecunia, ampla dom⁹ & familia, affinitas, principū gratia, potentes amici, rei militaris ſcientia, ſplendida mēſa, ꝑtioſa veſtis, periſtromata, cęteraque domeſtica ornamēta & id genus alia penè īnumera. Quæ omnia ſuperbus eodē amore quo gloriā ardētiſſime cupit: tāquā inſtrumēta & adiumēta quibus ad id qđ appetit ꝑuenire queat: qua in re latiſſimus cupiditati aperitur cāpus, (quæ malorū omniū radix eſt) dū quibus ſuis artibus ſiue iure ſiue iniuria id aſſequi nititur qđ concupiſcit. Iā vero ſi quis illi in hoc curſu obſiſtere velit, quā varie afficitur & angit? modo enim iracūdia tū pitur, modo mœrore cōtrahitur nūc inuidia cōtabeſcit, nūc odio furit, nūc falsā litē intēdit, ac denique furſū ac deorſum omnia miſcet. Hac ergo ratione ſuperbia peccati omnis radix eſſe dicitur. Vt omittā interim quod ea vel maximè obicem ponit diuinæ gratiæ, qua deficiente, quę mala non ſequentur?

Ambitio.

August. NVnquid hoc quoque tentationis genus ceſſauit à me, aut ceſſare in hac tota vita poteſt timeri, & amari velle ab hominibus, nō propter aliud, ſed vt inde ſit gaudium qđ nō eſt gaudiū? Miſera vita eſt, & fœcūda iactantia. Hinc ſit vel maxime nō amare te, nec caſte timere te. Itaque nobis quoniam propter quędā humanę ſocietatis officia neceſſariū eſt amari, & timeri ab hominibus, inſtat aduerſari⁹ verę beatitudinis nr̄ę, vbiq; ſpargēs ī laqueis, euge euge: vt dum auide colligim⁹, incaute capiamur, & à veritate tua gaudiū nr̄m deponam⁹, atque ī hominū fallacia ponamus, libeatque nos amari, & timeri nō propter te, ſed præ te. Nos autē Domine puſillus grex tuus ecce ſum⁹, tu nos poſſide. Prætēde alas tuas, & fugiamus ſub eas. Gloria noſtra tu eſto, ꝑ te amemur, & verbum tuū timeatur in nobis. Qui laudari vult ab hominibus iudicāte te, nec eripietur damnante te. Aug Confeſſ. lib. 10.

Sicut toto deſiderio debemus occupationē fugere, ita ſi deſit qui pręſidet, occupationis onus libēti neceſſe eſt animo ſubire. Gregor. in Reg.

Hieron. Plures in hoc ipſo placere cupiūt, quod placere contemnunt: & mirū in modum laus dum vitatur, appetitur. Hiero. in epiſt.

Ambro. Sæpe quos uitia nulla delectant, quos nulla potuit mouere luxuria, nulla auaritia ſubuertere, facit ambitio criminoſos. Habet enim forēſem gratiam, domeſticū ſcelus: & vt dominetur alijs, prius ſeruit. Ambro. ſup. Luc.

Bernar. Quoties hominibus præeſſe deſidero, toties Deum meum præire cōtendo: & tūc verè nō ſapio quæ Dei ſunt. Bern. ſup Miſſus eſt.

Radix iniquitatis ambitio, ſubtile malum, ſecretum virus, peſtis occulta, doli artifex, mater hypocriſis, liuoris parēs, vitiorum origo, criminis fomes, virtutū ærugo, tinea sāctitatis, excæcatrix cordiū, ex remedijs morbos creans, generans ex medicina lāguorem. Idem ſup. Qui habitat.

Pet. Ra. Ambitio eſt quædam ſimia charitatis: charitas enim patiēs eſt pro ęternis, ambitio patitur omnia pro caducis: charitas benigna eſt pauperibus, ambitio diuitibus. Charitas omnia ſuffert pro veritate, ambitio pro vanitate: Vtraque omnia credit, omnia ſperat, ſed lōgè diſſimili modo. Pet. Raue. in ſerm.

Innoc. Ambitioſus ſemper eſt pauidus, ſēper attētus ne dicat qđ diſpliceat: humilitatem ſimulat, honeſtatē mētitur, affabilitatē exhibet, benignitatem oſtendit, ſubſequitur & obſequitur,

tur, cũctos honorat, vniuerſis ſe inclinat, frequentat curias, viſitat optimates, aſſurgit & amplexatur, applaudit, & oſculatur. Vnde nouit iſtud poeticum. Etſi nullus erit puluis, tamen excute nullum. Innocent. de vil. condit. hum.

Ecce ambitioſus grauem intra ſe ſuſtinet pugnam, difficilemque conflictum, dũ iniquitas pulſat animã, ambitio continet manum, & quod illa ſuggerit, hæc fieri non permittit. Colludũt ad inuicem mater & filia, iniquitas & ambitio: hæc vendicat ſibi publicum, illa ſecretum. Idem ibidem.

Ambitioſus ſtatim vt eſt ad honorem promotus, in ſuperbiam extollitur, in iactantiam effrenatur: non curat prodeſſe, ſed gloriatur præeſſe: præſumit ſe meliorem, quia cernit ſe ſuperiorem: priores dedignatur amicos: notos ignorat, externos comitatur: contemnit antiquos, vultum auertit, ceruicem erigit, faſtum oſtendit, grandia loquitur, ſublimia imitatur. Idem ibidem.

COLLE. ¶Magna fuit illa Pharaonis crudelitas, qua liberum Dei populũ in luto & lateribus conficiendis ſeruire coegit: longe tamen maxima fuit, qđ ſubtractis paleis, eandem laterũ mẽſuram præbere iuſſit. Quam illi non ferentes, ad tyrannum confugere clamantes, Paleæ non dantur nobis, & eadem menſura laterum imperatur. En ſerui tui flagellis cędimur, & iniuſte agitur contra ſeruos tuos. Quid hac tyrannide violentius? At ſimilẽ huic diabolus mũdi huius princeps, aduerſus ambitioſos atque ſuperbos homines exercet: quos licet pauperes, & rerum omnium quaſi palearũ egẽtes, ad hoc tamen perducit, & inſtigat: vt nõ minori apparatu & pompa viuere velint, quã ſi opibus & oĩ rerũ copia circũfluerent. Subtractis enim opibus quaſi paleis, eadem illa quæ erant ĩ abũdãtia libido ac ſuperbia manet: quæ nullis rerum aduerſarũ incõmodis debilitata & fracta eſt: Quo quid eſſe vel miſerius, vel dementius poteſt?

Sicut ex magna appetitus corruptione prouenit, vt ægroti quidã, præſertim que grauidæ mulieres terram auidiſſime comedant eoque cibo delectetur: ita ex magna iudicij corruptione procedit, vt homo famulorum comitatu, & domeſticorum parietũ ornatu cęteriſque ſimilibus adeo oblectetur, vt ꝓpter hæc ipſa paranda atq; tuenda, diuina & humana iura violare non dubitet.

Cum æquales tuos ad honores videris promoueri, te autem in humili & obſcuro loco iacere, habes illa Eccle. verba quibus te conſoleris: Confide in Deo, & mane in loco tuo. Facile eſt enim in oculis Dei ſubito honeſtare paupetẽ. Benedictio Dei in mercedem iuſti feſtinat: & in honore veloci proceſſus illius fructificat. Eccle. 10

Quam ſit peſtilens ambitionis & inuidiæ virus, & quã terra facinora, quantaque ab eo mala oriantur facile videbit quiſquis infauſtiſſimam illam tragœdiã Core, Dathan, & Abiron quæ Num. 16. narratur, diligẽter aduerterit, ex illa enim ea coniuratio, ex ea obſtinata aduerſus præpoſitos Domini rebellio (quã Moſes blaſphemiam contra Dominum eſſe definiuit,) exorta eſt: qđ videlicet Core cum ſocijs ſacerdotium ſibi vendicare (vt ibidem Moſes ait) ambierunt. Ex eademque horrendus ille terræ hiatus, & nouum atque inauditum mortis ſupplicium dixit originem. Qualis igitur radix illa eſt, vnde tam acerbi & letales fructus prodierunt. Horum igitur ſpiritu aguntur quicũque ſimili cupiditate ducti ad magna aſpirant ſacerdotia.

Mel inueniſti, ait Salomon, comede qđ tibi ſufficiat, ne forte ſatiatus euomas illud. Eleganter hoc D. Bernardus Prou. 25

nardus ad mundi plauſũ atque fauorem referi: quod quidem propter ꝓximorũ ſalutem parce quidẽ ſumendũ ẽ. Qui enim ſe illo ſaciari ſtudet, omnia cogitur euomere, q̃a nec alijs nec ſibi vtilis erit. Eo enim deducit̃ mẽs arrogãtia tumẽs, vt aliorũ etiam laudem ſuam reputet ignominiam.

Arrogantia Præſumptio.

Gregor. Pia cõditoris diſpẽſatione agitur, vt de ſe confidens anima, diſpẽſatoria tentatione pulſetur, quatenus infirmata, quid ſit inueniat & præſumptionis propriæ faſtũ deponat. Greg. in Mor.

Qui accepta dona ſibi arrogat, ſuis contra Deum donis pugnat. Greg. in Mor. lib. 9. cap. 1.

Superbus dũ multa bona ſe ſimulat habere quæ nõ habet ꝑdit etiã illa quæ habet. Idem Mor. lib. 9. cap. 5

Auguſt. O homo, ideo non viciſti, quia de tuo præſumpſiſti. Qui pręſumit de viribus ſuis antequã pugnet, ipſe ꝓſternitur. Augu. in ſer.

Valeri⁹. Cum non ſit noſtrũ quod ſumus, quomodo noſtrũ eſt, q̃d habemus? Sultitię genus eſt, vt cũ alij debeas vitæ beneficiũ, tibi aſcribas ornamẽta virtutum. Val. Epiſ. in quod ſerm.

Quinti. Neceſſe eſt ſibi multũ tribuat qui ſe nulli comparat.

Adilon. Multis diſpliceat oportet qui ſibi nimium placet.

COLLE. ¶Nõ te extollas in cogitatione animę tuę velut taurus: ne forte elidatur virtus tua ꝑ ſtultitiam & folia tua comedat & fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridũ in eremo.

Contra pręſumptionis & arrogantię vitiũ acriter Eccle. 27. inuehitur, his verbis: O præſumptio nequiſſima vnde creata es cooperire aridam malitia & doloſitate illius: vel (vt alius vertit) vnde nam proreþſiſti, vt terram operires? Ex quibus verbis patet quam late pateat magnũ hoc malũ.

Inanis gloria.

Gerg. Neſcit laudem cum ſuppetit, fugere, qui ad hanc didicit, cum deeſſet, anhelare. Greg. in Paſt.

Sæpe bono operi dum laus humana obuiat, mentem operantis immutat: quæ quanuis quæſita non fuerat, tamen oblata delectat. Cuius delectatione dum mens bene operantis reſoluitur, ab omni intẽtione intimi vigoris diſſipatur. Greg. vbi ſupra.

Cum bona fratres agitis, ſemper ad memoriam mala acta reuocate: vt dum caute culpa conſpicitur, nunquã de bono opere incaute animus lætetur. Greg. in hom.

Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ? ac ſi iuſtificato peccato peccatori veritas dicat. Virtutes à me accepias tibi nõ tribuas. Noli contra me de meo munere extolli: Recole vbi te inueni, quando meo te timore ſolidaui. Vt ergo ego in te nõ deſtruã quod in te conſtruxi, ipſe non ceſſes cõſiderare quod in te reperi. Greg. ſup. Iob. 36. Sub hoſte quem proſternit, moritur, qui de culpa quã ſuperat, eleuatur. Greg. lib. 20. Mor.

Sæpe hoſtis grauibus cogitationibus ſubtilitatem admiſcet: vt dum laus de ſubtilitate quæritur, puritatis ſimplicitas amittatur. Græg. in Mor. lib. 2. c. 33.

Sæpe de opere extollimur: ſæpe de hoc quod extolli contemnimus: Non ſecus ac ille qui ſolem importune reſpicit, inde. n. nihil videt vnde amplius videre conabatur. Greg. vbi ſup. lib. 9. cap. 17.

Quo arbor altius ad ſuperiora ſurrexerit, eo vim vẽtorum vehemẽtius ſen-

ſentit:quia quo plus quiſque in bona opera attollitur, eo ampliori ab ore laudantium fatigatur. Gregor. 22. Moral.

Valde perfectorum eſt ſic oſtenſo opere, autoris gloriam quærere, vt de illibata laude neſciat priuata exultatione gaudere. Gregor. vbi ſup.

Quicumque ſe dum benefacit extollit, maiorem culpam ſuperbiendo peragit, quam bonam mercedem largiendo: fitque nudus, dum nudum veſtit, & fit ſe deterior dum putat meliorem. Gregor. 21. Moral.cap.14.

Bona quę innoteſcunt hominibus, vix eſſe poſſunt ſine periculo. Greg. 23.Mor.c.4.

Sæpe acuti ingenio ijſdem telis qui bus hoſtem feriunt, proſternuntur, dum in illis gloriam propriam quærunt.Greg.23.Mor.c.6.

Propria laus iuſtos cruciat, iniquos exaltat. Vide Prouer. 17. Et vide Gregor. 26. Moral. cap. 30. in quo exponitur, quid iuſtus cogitat cum laudatur. August.

Ecce in te veritas video non me laudibus meis propter me, ſed propter proximi vtilitatem moueri oportere. Et vtrum ita ſit neſcio. Minus mihi in hac re notus ſum ipſe, quam tibi. Obſecro te Deus meus, & me ipſum mihi indica, vt confitear oraturis pro me fratribus meis, quod in me ſaucium comperero. Auguſt. Confeſſ.lib. 10.

Iſidor. Qui enim de bono tuo gloriam ſibi quærit, & non tibi quærit, hic fur eſt & latro, & ſimilis eſt diabolo, qui voluit furari gloriam tuam. Qui enim laudari vult de tuo dono, & non quærit in illo gloriam tuam, ſed ſuam, hic licet propter tuum donum laudetur ab hominibus, à te tamen uituperatur, quia de dono tuo ſuam nō tuam gloriam quęſiuit. Qui autem ab hominibus laudatur vituperante te, non defendetur ab hominibus iudicante te, nec liberabitur condemnante te. Auguſt. in Medita.

Quiſquis ex deteriori iam melior eſſe cœpit, caueat de acceptis extolli virtutibus, ne grauius per vanam gloriam corruat, quam prius ex lapſu uitiorum iacebat. Iſidor. de ſum.bono.

Vis virtutes tuas augere? prodere noli. Idem in Synodo.

Inter hæc ille (hoc eſt Beatus Maximus) cum vellet augeri nollebat agnoſci: quia hæc eſt natura iuſtitiæ, vt quanto ſtudioſius abſcondi optat, tāto clarius innoteſcat: & occultatio ip ſi proditio ſit. Et infra. Quid effugis gloriam? quę plus additur com timetur? Quid honorem quaſi indignus repellis? Meriti prærogatiua eſt honoris repulſa. Euſ. Emi. in hom. de S. Max. Epiſt. Euſeb. Emiſ.

Vidi plurima variaque virtutum germina ab ijs qui in ſeculo degunt plantari, & ex inani gloria tanquam ex cloaca & cœno irrigari, & ex oſtentatione circunfodi, atque ex laudibus humanis ſtercorari. Quæ tamē tranſlata poſt modum, in deſertum ſolum atque ſeculi hominibus inuiū, omnique inanis gloriæ cœnulentia vacuum, confeſtim exſiccata ſunt. Clima. grad. de inani gloria. Climia.

Inanis gloria, eſt laborum diſſipatio, ſudorum perditio, theſaurus inſidię, perfidię alumna, ſuperbiæ præcurſor, in portu naufragium, in area formica: quæ & ſi tenuis eſt, laboribus tamen omnibus & fructibus inſidiatur. Expectat formica dum perficiatur triticum: xenodoxia uero dum congregentur opes. Gaudet illa ut furetur, hæc autem ut diſſipet. Gaudet deſperationis ſpiritus cum videt multiplicari uitia, xenodoxia uero cum uirtutes multiplicari videt. Prioris ianua, multitudo vulnerum: ſecundi vero, diuitiæ laborum. Obſerua

ſerua dil:genter,& vſque ad mortem, & ſepulchrum,inuenies hanc nefariā labem quotidie veſtibus, vnguentis, pompis, aromatibus & alijs florere. Lucet omnibus affatim ſol, omnibuſque ſtudijs xenodoxia adgaudet. Verbi cauſa. Ieiuno, inaniter glorior: latendi cauſa ſoluo ieiunium: tanquam prudens iterum glorior: ſi ſplendide veſtior, vicor ea peſte: ſi vilius induor, denuo glorior: ſi loquar, hac ſuperor: ſi taceam, rurſus ſuperatus ſum: quocumque hunc tribulum ieceris erecto perſtat aculeo. Eiuſmodi vero glorioſus eſt fidelis Idolorum cultor, qui Deum quidem colere, & venerari videtur, hominibus vero non Deo placere ſtudet. Idem Gradu. 21.

Secularium aduentum præuenit inanis gloria: leuior eſque monachos aduenientibus obuiam progredi hortatur, eorumque prouolui pedibus. Ita quæ eſt ſuperbiæ pleniſſima, humilitatem ſimulat: mores, habitum, inceſſumque moderando componit: ſubmiſſa loquitur voce: atque ad manus aduenientium vt aliquid accipiat reſpicit. Dominos ac patres & primates appellat, & qui poſt Deum ſint vitæ illorum cauſa. Idem, ibidem.

Qui prærogatiuis naturalibus, puta acumine, peritia, lectione, pronuntiatione, ingenio, cæteriſq; omnibus quæ nobis ſine noſtro labore proueniunt, extollitur: hic nūquam eis quæ ſupra naturam ſunt, bonis potietur. Qui enim in modico infidelis eſt, in multo quoque infidelis erit. Ibidem.

Notauit qnidam ex ijs qui videre acutius poterant, narrauitque quid viderat. Cum ſederem, (inquit) in cœtu quodam, aduenientes ad me xenodoxiæ & ſuperbiæ Dæmones iuxta me ex utraque parte ſederunt: & vnus quidem ex ijs digito illo ſuo vaniſſimo pulſauit latus meum, hortans, ut aliquid quod ad contemplationem pertineret, ſiue opus quodlibet in deſerto à me geſtum loquerer: quem cū à me repuliſſem, dicens: Conuertantur retrorſum, & erubeſcant, qui malè mihi cogitant: protinus, is qui à ſiniſtris erat, ad aurem mihi dixit. Eia, benefeciſti: magnuſque effectus es: quippè qui impudentiſſimam matrē meam uiceris. Ad quem ego ritè ſequentia uerſus reſumens, dixi. Auertantur ſtatim erubeſcentes qui dicūt mihi, Euge, benefeciſti. Idem ibidem.

Cum aliquando in cella ſedens, deſidia torperem, cellulam ipſam ferè cogitarem deſerere, aduentantes viri quidam, vt ſolitarium ſummis attollebant laudibus, atq; beatum prædicabant, citiuſque negligentiæ ſpiritus ab inani gloria fugatus exceſſit. Admiratuſque ſum quomodo ſpiritibus omnibus tribulus iſte aduerſator. Idem de different. & diſcret. quietis. Grad. 27.

Qni omnium contemptum pecuniarum habuerūt, & nulli huius mundi imaginationi ſe immiſcuerunt, ſed magis tyrrannicas corporum concupiſcentias domuerunt, hi multoties capti à uanagloria, omnia perdiderūt Chriſ. ſup. Ioa. Chryſo

Melius eſt ædificia facere quæ aſpiciant homines, non in hoc tempore ſolum, ſed etiam in poſterum. O inſipiens, quid tibi prodeſt iſta memoria: ſi ubi es, torqueris, & vbi non es laudaris. Idem ſup. Mat.

¶ Qui de deo rebuſque ſpiritualibus ac diuinis ad hoc loquitur ut ipſe uit ſanctus atque religioſus habeatur, ſimile quidam mihi facere uidetur, ac ſi quis ſacras ueſtes & uaſa ſacra ab Eccleſia tolleret: vt ijs in nuptijs aut feſtis prophanis abuteretur. COLLE.

Ego (inquit Dominus) diligens iudicium & odio habent rapinam in holocauſtum. Rapinam autem offert

fert in holocauſtum, quiſquis aut eleemoſina, aut alio bono opere gloriam mūdi captare nititur: vt pote qui gloriam eripit Deo. Rapinā item offert in holocauſtum quiſquis indiſcrete per abſtinentiam carnem ſuam macerat. Rem enim alienā diripit qui corpus Deo dicatum ac debitum iure ſuo defraudat.

Qualis ſit ſuperbię atque pręcipue arrogantiæ & inanis gloriæ peccatū, ſubita ac horrēda Herodis mors declarauit. Qui quondam laudatus à populo laudes non retulit in Deum ab Angelo ſtatim percuſſus, exeſus à vermibus expirauit. Quas tamen pęnas non dedit, cum Iacobum iugulauit, & manus in Petrum Apoſtolorum principem iniecit.

Inanis gloria puſillorum atq; abiectiſſimorum animorum vitium eſt: quibus etiam parua placēt, & magna videntur. Recte enim Seneca: Multis rebus non ex dignitate ſua, ſed ex paruitate noſtra magnitudo accedit. Sic uidemus & pueros & puellas, de nouarum veſtium ornatu nimium gloriari, quod à principibus, grauibuſque viris alienum eſt. Habet tamen hoc vitium blanditias ſuas quibus etiam magni interim viri capiuntur. Vnde prudenter Diuus Baſyli. ait: Cauete fratres inanem gloriam, dulcem animarum noſtrarum prædonem.

Maxima hominum pars, partim inani ſpe melioris fortunæ, partim rebus nihil ſæpe extollitur, & maiora de ſe cogitat. Quod quidem Eccl. 34 ſatis aperte & breuiter ſignificauit his verbis. Vana ſpes & mendacium uiro inſenſato, & ſomnia extollunt imprudentes. Vere enim quidam adeo leues ſunt, vt leuiſſimis etiam mundi fauoribus gloriētur & intumeſcant, & magna de ſe ſibi polliceantur. Quis autem explicare queat quam multa ſint quibus leues homines inaniter extolluntur & exultant?

Iud 7. Ait dominus ad Gedeonem, Multus tecum eſt populus: nec tradetur Madian in manus eius: ne glorietur contra me Iſrael, & dicat, meis uiribus liberatus ſum. Ex quo loco patet hoc præcipuè in operibus ſuis Dominum curare, vt ipſe bonorum noſtrorum autor agnoſcatur, quatenus neque ſibi ſuperbiendi anſam arripiat, vnde obſequendi, amandi, atque iaudandi ſumere deberet. Hac de cauſa opem ſæpe ſuam niſi deploratis caſibus non præbet, vt eum ſalutis ac libertatis noſtræ aſſertorem & vindicem agnoſcamus. Sic Bethuliam ab Holophernis obſidione liberauit: cùm iam populus de ditione agere inciperet. Sic etiam Iſaac, & Ioannem Baptiſtam, & Beatiſſimam Virginem in deſperata parentum ætate naſci voluit: vt liquido appareret, ſobolem illam non communi naturæ lege, ſed ſingulari diuinæ gratiæ in beneficio in lucem editam.

Quiſquis vel gratię vel naturæ munera ſibi, non bonorum omnium largitori tribuit, & in ſe non illo gloriatur: ſimile quiddam facit, atque illi qui a Deo ab Aegyptiaca ſeruitute liberati, fabrefacto vitulo liberationis ſuæ beneficium tribuerunt dicentes Ecce Dij tui Iſrael qui. t. e. d. Ae. Exo. 32.

Sub interminatione mortis præcipit in lege Dominus, ne thymiamate quiſquam, iuxta legis ritum confecto, in vſus ſuos uteretur: quod ille ſibi vni offerri pręceperat. Quid autem aliud niſi honor & gloria regi ſæculorum & omnium bonorum largitori debetur? Quiſquis autem hæc ſibi tribuit, hoc thymiama contra legem Dei in uſus ſuos conuertit.

Gen 39. Quiſquis humanæ gloriæ cupiditate tangitur ſibi ipſi dicere debet, quod Ioſeph dominæ ſuæ ad adulterium inuitanti reſpondit: Ecce, inquit, Dominus meus omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo ſua, nec quicquam eſt, quod non in mea ſit poteſtate, pręter te quę

uxor

vxor eius es: quomodo ergo poſſum hoc malum facere, & peccare in dominum meum? Vere enim omnium bonorum ſuorum participes nos Deus efficiens, vnam ſibi gloriam tanquam legitimam ſponſam reſeruauit. Quid igitur indignius, quam & hanc illi gloriam velle præcipere, & creatoris gloriam creaturæ copulare? Itaque (vt Bernardus) ait iuſtiſſima virtus eſt quæ gloriam fugit, ſed magna & rara virtus eſt, vt magna licet operant em, magnum te neſcias, & manifeſtam omnibus tuã, te ſolum latere ſanctitatem: mirabilẽ te apparere, & contemptibilem reputare. Hoc ego ipſis virtutibus mirabilius iudico.

Ita per viam mandatorum Domini incedere præcipimur, vt neque ad dexteram aut ſiniſtram declinemus. Hoc eſt, vt cum recta ingredimur, nequaquam nobis de virtutibus blandiamur, neque dextris ſucceſſibus extollamur: neque rurſum deflectamus ad ſiniſtram, de hoc ipſo gloriæ contemptu inaniter gloriando. Vt enim Caſſianus ait, cui ſub ſpecie ſuccinctæ ac nitidæ veſtis nõ potuit aduerſarius cenodoxiam generare, ſquallida & inculta conatur inferre: quẽ nõ honore deijcere, humilitate ſupplãtare. Quẽ ſcientiæ & locutionis ornatu nequit elidere, grauitate taciturnitatis extollit &c. Pulchrè ſeniores naturam vitij huius in modũ cepæ deſcribunt, quæ uno decoriata regmine, alio rurſum inuenitur induta, toties que reperitur obtecta, quoties fuerit ſpoliata.

Puellæ filiæ Loth in monte patrem inebriantes de eo conceperunt, unde Amonitæ & Moabitæ nati ſunt, qui in ęternum non ingrediuntur Eccleſiam Domini. Super quo Origines ita ait, obſeruare debes ne forte cum effugeris flãmas ſæculi ad inſtar Loth: & ad ſcientiæ altitudinem veniat ad quędã cacumina mõtis perueneris, ne tibi inſidietur duę filię tuę, q̃ à te non diſcedunt, ſed ſequuntur te etiam cum aſcenderis in montem, nempe uanagloria, & maior ſoror eius ſuperbia. Quæ idcirco filiæ dicuntur, quia non nobis extrinſecus ueniunt, ſed ex ipſis operibus perfectionis oriuntur. Vide ergo ne de his generes filios, quia qui de his nati fuerint, non ingrediuntur Eccleſiã Dei.

Hypocriſis,

Simon crucem portans, nequaquam moritur: quia omnis hypocrita corpus quidem per abſtinentiã afficit, ſed tamen per amorem gloriæ mundo uiuit. Greg. lib. 1. Mor. Gregor.

Quid eſt uita hypocritæ niſi quędam uiſio phãtaſmatis, quę hic oſtendit in imagine, quod non habet in veritate? Greg. ubi ſup.

Vult hypocrita ſcire diuina eloquia, nec tamen facere: uult docte loqui, nec tñ uiuere. Greg. lib. 15. moral.

Quid dicturi ſumus qui iniqua operibus docemus: & ſola uoce ea quę ſunt iuſta prętendimus? Oſſa ieiunijs atteruntur, & mẽte turgemus: corpus deſpectis ueſtibus tegitur, & elatione cordis purpurã ſuperamus: doctores humilium, duces ſuperbię, ouina facie lupinos dentes abſcondimus. Greg. in Regiſt.

Hypocritæ dum alijs lucere volunt, ſibi fiunt obſcuri: imitantes lucem ſanctorum non ardorem. Gregor. in moral. lib. 4. cap. 15.

Hypocrita alienum tollit, quia iuſtorum laudem arripit. Gregor. in mor. lib. 5. c. 14.

Hypocritæ cum per accepta bona in ſua laude ſe eleuant ipſis muneribus contra largitorem pugnant. Inde quippe contra largitorẽ ſuperbiunt, unde ei amplius humiles eſſe debuerũt. Sed eo poſtea diſtrictior illos ſententia percutit, quo nũc ingrati magis

ea reci-

ea recipiunt: ſitq́, eis amplitudo muneris, incrementum damnationis. Ideo ſcirpo comparantur, qui exteri⁹ viret & creſcit, intus vacuus eſt. Greg. in mor. lib. 8. c. 27.

Hyppocrita iuſtus eſſe non appetit ſed videri: iuſtus contra hoc ipſum videri fugit quòd eſſe meruit. Vnde Paulus. Parco autem ne quis &c. 1. Cor. 12. vbi dum quædam ſua loquitur, quibuſdam autem parcit, loquendo vitam auditorum erudit: tacendo ſuam cuſtodit. Greg. mor. 18. c. 5.

Hypocrita callide nouit, & occultare quod eſt, & oſtentare quod non eſt: vera mala premit, & falſa bona demonſtrat: atque vt maiorem gloriam teneat, fingit ſe gloriā declinare: quia enim videt ſe eam ſequēdo apprehendere non poſſe, curat habere fugiendo. Greg 26. mor. c. 28.

Hypocritæ foris oſtendendo ſeruant, quæ intus viuendo impugnant: qui dum ante oculos hominum ſanctitatem oſtendūt, ſunt teſtimonium ſibi quod bene viuere non ignorant. Greg. vbi ſup.

Qui libenter de ſe foris falſa recipit, qualis intus ſit non requirit: oblitusque quod eſt, appetit videri quod non eſt.

Hypocritæ dum alios fallere volunt, occulto hoc Dei iudicio permittitur: vt tunc ipſi potius intus fallantur: & dum teſtimonium falſæ laudis aſpiciunt, remedium veræ confeſſionis amittunt. Gregor. 26. mor. c. 29.

August. Simulata æquitas non eſt æquitas, ſed duplex iniquitas: quia iniquitas eſt & ſimulatio. Auguſt. ſuper Pſal. 63.

Hypocrita qui latinè dicitur ſimulator, auarus eſt: qui dum iniquè agens deſiderat de ſanctitate venerari, laudem vitæ rapit alienę. Gloſſ. Aug. ſuper illud Iob. 27. Quæ eſt ſpes hypocritæ?

Bernar. Hypochritæ uolunt eſſe humiles ſine deſpectu, pauperes ſine defectu, bene veſtiti ſine ſolicitudine, delicate paſci ſine labore, alias adulantes, alias detrahentes, mordaces vt canes, doloſi vt vulpes, ſuperbi vt leones, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces: mellis dulcedinem, id eſt, inanis gloriæ & latentis laſciuiæ (vt vrſi) quęrentes. Bernar.

Hypocriſis ſubtile malum, ſecretū virus, venenum latens, virtutum fucus, tinea ſanctitatis. Hypocriſis ſecura ſimulat, proſpera fallit, curioſa mētitur, & crudeli arte virtutes truncat mucrone virtutum. Ieiunium ieiunio perimit, oratione orationem vacuat, miſericordiam miſeratione proſternit. Hypocriſis cognata febri, frigido poculo propinat ardorē. Petr. Chryſ. in ſerm. Pet. Chryſ.

Hypocriſis dū cupit captiuare oculos, oculis fit ipſa captiua. Hypocrita, laboraſti ieiunijs, ut labor tibi ieiunij non prodeſſet. Hypocrita, abſtinentiæ fluctus intraſti, continentiæ conſcendiſti vndas, enataſti ieiunij pelagus, & in ipſo portu ieiunij naufragaſti, quia non comparaſti lucrum, ſed mercatus es vanitatem, qui de Dei credito humanum negotium perfeciſti. Hinc eſt, quod Deo reddi turus es rationem, quia ab hominibus percepiſti miſeriæ fraudis vſurā. Fratres fugiendum eſt vulnus, peſtilentia cauēda, quæ de remedijs creat morbos, conficit de medicina lāguorem, ſanctitatem vertit in crimen, placationem facit reatum, generat de propitiatione diſcrimen. Theſaurum qui non abſcondit, prodit: virtutes proditæ non manebunt. Virtutes ſicut proditores ſuos deſerunt, ſic ſuos inſtant cuſtodire cuſtodes. Idem in ſerm. 7.

Hypocrita, ſi bonum eſt, bonum eſſe, vt quid vis apparere quod non vis eſſe? Si malum eſt, malum eſſe, vt quid vis eſſe, quod non vis apparere. Si bonum eſt, bonum apparere, melius Chryſoſ.

eſt bo-

eſt bonum eſſe. Si malum eſt, malum apparere, peius eſt malum eſſe. Ergo aut appare quod es, aut eſto quod appares. Chryſoſt.

Quintil. Magis odimus mēdacium quod ſimile vero eſt.

Adilon. Latere nullus nugator poteſt diu.

Cicero. Totius iuſtitiæ nulla eſt capitalior peſtis quam eorum, qui tum dum maxime fallunt, id agunt vt boni viri videantur. Cicero. I. de offic.

COLLE. ¶ Cum hypocritę atque lupi ſub ouina pelle latitantes deprehenduntur vere oues timent ouis ſpeciem præſeferre, ne hypocritis ſimiles eſſe credantur. Quod quidem malum hoc noſtro ſæculo non infrequens eſt: cū hoc tamen imbecillis & infirmi animi argumentum ſit. Contra tamen monet. D. Auguſti. Quanuis lupus ſe pelle ouis contegat, ouis tamen pellē ſuam non deſerat.

Multa aduerſus hypocriſis vitium ab antiquis patribus ſcripta legimus. Ex quo apparet, non quidem peiora ſed forſitan fœliciora fuiſſe illa ſecula quàm noſtra. quamuis enim hoc teterrimum vitium ſit, arguit tamen in pretio apud homines fuiſſe virtutem, quando ſolam eius imaginem ita honorabant, vt non deeſſent multi qui hac ratione populi honores aucuparentur. Nunquam enim homines virtutis imaginem induerent, niſi virtuti honor haberetur. At cum hoc noſtro ſæculo nec veræ quidem virtuti frequenter hic honos tribuatur, non eſt, cur ambitioſi homines falſam virtutis imaginem induant, quando neç veram honoribus affici vident. Si .n, in a iqua regione exigui aut nullius pretij eſſet verum aurum, quorſum aliquis eò auricalchum importaret, ubi nec verum quidem aurum pretium habet? Itaque non eſt cur modo tantopere concionatores in hypocritas inuehi debeant, pręſertim cum ſtolidum vulgus audito hoc nomine, nō ueros hypocritas, ſed uiros pietatem colentes intelligat. Quo fit, ut huiuſmodi doctrina pij animum contrahant: improbi uero criſtas erigant, & triumphent, & ſuam quodammodo cauſam agi (Diabolo fallente) arbitrentur.

Præcipit Dominus Noe arcam intus & extra bitumine liniri: quo quidem prępcepto (ut Origines ait) pręcipit nobis ne de illorum numero ſimus, quos ipſe dealbatis ſepulchris cōparauit, quę extra quidem nitida, intus autem plena erant oſſibus mortuorum. Vult igitur nos ſanctos eſſe & mente & corpore.

Humilitas.

Electi ne inuitē curuentur in morte, ſponte curuantur in humilitate. Greg. in mor.

Ab omnibus corripi, ab omnibus emendari paratus ſum: & ſolum mihi amicum ęſtimo, per cuius linguam ante apparitionem d ſtricti iudicis, meę maculas mētis tergo. Greg. in Regiſt.

In cunctis quę agitis, radicem boni operis, humilitatem tenete: nec quibus iam ſuperiores, ſed quibus adhuc inferiores eſtis, aſpicite: ut dum meliora uobis exempla proponitis, ad maiora ſemper aſcendere ex humilitate valeatis. Gregor. in homil.

Tantum neceſſe eſt, vt ſe vnuſquiſque in humilitate deprimat, quantum ſi ſit electus ignorat. Greg.

In cunctis ſe deſpicit, qui in ſuis oculis eſſe humilem profitetur. Greg. ubi ſuprà.

Magnus unuſquiſque eſſe ſtudeat, ſed tamen aliquo modo eſſe ſe neſciat.

neſciat:ne dum ſibi magnitudinem ar rogantrer tribuit, amittat. Greg.

Cum per tentationē humilitas pro ficit, proſpera eſt illa aduerſitas, quæ mentem ab elatione cuſtodit. Greg. libi 26. mor.

Lau ſua iuſtos cruciat, iniquos ex- altat: ſed iuſtos dum cruciat, purgat: in quos dum lætificat, reprobos mō- ſtrat. Greg. in moral.

Cum diuinis muneribus actus pro prios meditare: nec dignum te iudica bis eo quod fueris, ſi intelliges quod mereris. Greg. hom. 7.

Sancti viri quo altius apud Deum virtutum dignitate proficiunt, eo ſub tilius indignos eſſe deprehendūt: quia dum proximi luci fiunt, quicquid eos in ſeipſis latebat, inueniunt. Gregor. in moral.

Fit Deo prouidente vt qui fortia vincit, à leui ſuperetur: quatenus ſic agnoſcat à Deo fuiſſe quod vicerit: & ita mens ſua infirmitate roboretur. Quare Chananæus conteri potuit, nō potuit exterminari: efficitur tamē tri- butarius: quia & vitium illud humili- tati ſubſeruit. Quare Iudicum. 3. dicitur. Hæ ſunt gentes quas reli- quit Dominus vt erudiret Iſrael: ſemper enim ab eis vinci formi- dandum eſt. In paruis diſcit quòd ex ſe maiora non ſubijcit. Gregor. in mor. lib 4.

Super illud Iob. Ponit humiles in ſublimi &c. D. Grego. ait. Ideo hoc dicit: quia vnde ſe humiles in omni- bus deſpiciunt, inde contra omnia fiunt ſecuriores: cumque in alto ſiti ſint, miro modo ipſos reproborum tela etiam feriunt, & non contin- gunt. Gregor. vbi ſupra lib. 6. ca- pitu. 6.

Oportet bona opera ſciendo neſci re: quia & recta hæc æſtimare opor- tet, & minima: recta vt cuſtodiamus, minima ne inflemur. Greg. vbi ſup. lib. 9. cap. 17.

Iob. 14. Dominus de B. Iob dixerat quòd non ſit ſimilis ei: ipſe autem ſi fuero iudicatus, iuſtus inueniar. Non dicit iuſtior, fugit enim comparationem. Greg. lib. 11. Mor. cap. 20.

Omnipotens Deus in ipſis ſpiritua libus profectibus modum ponit: vt ex hoc homo quod apprehendere co natur, & non valet, in illis ſe non e- leuet, quæ valet. Vnde Paulus cœlum ingreditur, ac deinde tentatur. Greg. 12. Mor. c. 2.

Gregor. ſuper illud. 1. Regiſt. 15. Nonne cum eſſes paruulus in oculis tuis &c. ſic ait: Magnus mihi fuiſti, quia de pectus tibi: at nunc quia magnus tibi es, mihi es deſpectus. Tanto ergo fit quiſque vilior Deo, quanto pretioſior ſibi. Li. Moral. 18. capitu. 22.

Perfecti viri ſenſus non minoratur cùm ad inferiora trahitur: quia tanto ſubtilius ſuperiora penetrat, quanto humilius ad inferiora deſcēdit. Greg. 20 Mor. cap. 20.

Humilitas in intelligendo ea etiam ſæpe aperit, quę ad intelligendum im poſſibilia videbantur. Greg. 20. Mor. cap 9.

Gregor. ſuper illud Iob. 31. Si con- tempſi ſubire iudicium cum ſeruo, &c. ſic ait: Supra dixit iuuenes abſcō- debātur, & pricipes ceſſabāt loqui. Ec ce tanta in Iob eſt authoritas, vt ad ſi- lentium principes adducat: tanta hu- militas, vt ad iudicium ex æquo ve- niant ancillæ. In poteſtate principibus potentior, in certamine ſeruis æqua- lis: inter principes memor regiminis, inter ſeruos memor conditionis. 21. Mor. cap. 10.

Saltat Dauid, vt ex humilitate ſoli det fortia quæ ante geſſit: Ego ipſum magis ſtupeo ſaltantem, quam pugnā tem. Pugnans enim hoſtes, ſaltans ſe ipſum vicit. Greg. 27 Mor.

Prima Angeli ſtultitia fuit, elatio cordis: & ideo prima hominis ſapien tia efficitur humilitas ſuæ æſtimatio- nis. Licet ergo magna ſapiat, vehe- menter

menter deſipit, quia neſcit ſe ipſum Gregor. 28. Moral. cap. 7.

Dum tumor elationis creſcit, acię contemplationis claudit. Gregor. 28. Moral.

Eccl. 27. August. Vaſa figuli &c. Non eſt ſecurus figulus, cum vaſa ſua fornacem intrant ſed cum exierint: Dominus autem ſecurus eſt, quia nouit qui ſunt eius, qui in fornace non crepent. Illi autem non crepant, qui non habent ventum ſuperbiæ. Humilitas ergo cuſtodit in omni tentatione. Auguſtin. ſuper Pſal. 110.

Fœlix eſt cui oſtendit Deus miſericordiam ſuam. Oſtendendo enim illi miſericordiam ſuam, perſuadet illi quia quicquid boni habet ipſe homo, non habet niſi ab illo, quia omne bonũ noſtrum ipſe eſt. Et cum hoc viderit homo, uidet quia totum quod in ſe laudatur, de miſericordia Dei eſt non de meritis ſuis. Et videndo iſta non ſuperbit: non ſuperbiendo extollitur: non ſe extollendo, non cadit: nõ cadendo, ſtat: ſtãdo, inhærendo manet, manẽdo perfruitur & lętatur in Dño Deo ſuo. Erũt illi deliciæ, ipſe q fecit illũ, & delicias ipſa nemo corrupit, nemo interpellat, nemo aufert. Quis potens minabitur auferre? Quis vicinus malus? quis latro, quis inſidiator tibi tollit Deum? Et poteſt tibi tollere totum quod poſſides corpore, non tibi tollit eum quem poſſides corde. Aug. ſuper Pſal. 84.

O quam excelſus es Domine, ſed humiles corde ſunt domus tuę. Idem in Epiſt.

Virtutes habenti magna virtus eſt, contemnere gloriam. Idem de Ciuit. Dei.

Simulatio humilitatis, maior ſuperbia eſt. Idem de virginit.

Exiſtimate aliquos ĩ occulto ſuperiores, quibus eſt in manifeſto meliores. Idem ibidem.

Humiliter ad humilẽ venite ſi amatis, & ne diſcedatis ab illo, ne cadatis: q.n. tiet ab illo diſcedere, rogat, & dicit, Nõ veniat mihi pes ſupbię. Idẽ ib.

Qui vera pietate in Deu quem diligit, credit, & ſecunda ſperat, plus intẽdit in ea in quibus ſibi diſplicet, quam in eã, ſi qua in illo ſunt quę non tã ipſi quã veritati placẽt: nec id tribuit vnde iam placere poteſt, niſi eius miſericordię cui metuit diſplicere: de his ſanatis gratias agens, de illis ſanandis preces fundens. Idem de ciuit. Dei.

Semper conſcientia ſerui Dei humilis eſſe debet & triſtis: ſcilicet, vt per humilitatem non ſuperbiat, & p utilem mœrorem cor ad laſciuiam non diſſoluat. Idem.

Vos qui me multum diligitis, ſi talem mẽ aſſeritis, vt nunquam in ſcriptis meis erraſſe dicatis, fruſtra laboratis: non bonam cauſam ſuſcepiſtis: facilè in ea me ipſo iudice ſuperamini: quoniam non mihi placet, cum à chariſſimis talis eſſe exiſtimor, qualis nõ ſum. Profectò non me, ſed pro me alium ſub meo nomine diligunt, ſi non quod ſum ſed quod non ſunt, diligunt. Idem in Epiſt. ad Marcella m.

Cogitas magnam conſtituere fabricam celſitudinis? de fundamento prius cogita humilitatis. Idem de verbis Domini.

Non aliam tibi ad capeſcendam & obtinendam veritatis viam inuenies, quàm quæ mõnſtrata eſt ab illo, qui greſſuum noſtrorũ tanquam Deus videt infirmitatem. Ea autem prima eſt humilitas, Et quoties interrogaueris ſecunda humilitas, & tertia humilitas & quoties hoc interrogaueris, idem dicerem. Idem in Epiſt. ad Dioſc.

Excelſa eſt patria, humilis eſt via: ergo qui quærit patriam, quid recuſat viam? Idem ſuper Ioan.

Hieron. Fictam humilitatem fugiens, illam ſectare quę vera eſt: quam Chriſtus docuit: in qua non ſit ſuperbia incluſa. Multi enim huius virtutis umbram, ueritatem pauci ſequuntur. Perfacile eſt aliquem habere veſtem

 contem-

cõtemptam, ſalutare ſubmiſſius, manus & genua deoſculari, inclinato in terram capite, oculiſque deiectis, humilitatẽ atque manſuetudinem polliceri, lenta voce tenuiq; ſermones infringere, ſuſpirare crebrius, & ad omne verbum peccatorem ac miſerum ſe clamare: ſed ſi vel leui ſermone offenſus fuerit, continuò videbis attollere ſupercilium, leuare ceruicem, & delicatum illum oris ſonum inſano clamore repentè mutate. Idẽ ĩ epiſt.

Paulus ne extollatur magnitudine reuelationũ, colaphizatur, & monitor ei quidem humanæ imbecillitatis opponitur, in ſimilitudinẽ Romæ triumphantium, quibus in curru retro comes adhærebat, per ſingulas acclamationes ciuium dicens, Hominem te eſſe memẽto. Idẽ ad Paulã.

Ambroſ. Qui paupertate contentus eſt, nõ eſt cõtentus iniuria: & qui poteſt ferre verborum pœnas, exagitatur verbo contumeliæ: & qui poteſt adminiſtrationes contemnere, dolet ſibi aliquem honorificentia eſſe prælatum. Grande eſt in hominibus tenere humilitatis menſuram. Ambro. ſuper Luc. lib. 7.

Caſſiod. Vir fixus, purus, innocuus omnes laudat, ſe ſemper accuſat, vt complaceat vniuerſis, ſibi ſoli diſplicet. Caſiod. de Anima.

Bernar. In anima non eſt plane timenda quantalibet humiliatio, horrẽda autem nimiumque pauenda, vel minima temere præſumpta erectio. Quã obrẽ noli te ò homo cõparare maioribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli vni. Bern. ſup. Cant.

Appetere de humilitate laudem, humilitatis nõ eſt virtus, ſed ſubuerſio. Verus humilis vilis vult reputari, non humilis prædicari: gaudet contẽptu ſui: hoc ſolo plane ſuperbus, quod laudes cõtemnit. Idẽ ibidem.

Vt caſtitas ſiue charitas detur, humilitas meretur: quoniam humilib⁹ Deus dat gratiã: ſeruat acceptas: quia nõ requieſcit ſpiritus, niſi ſuper quietum & humilem: & ſeruatas conſummat: nam virtus in infirmitate, hoc eſt in humilitate perficitur, & inimicam gratiæ omniſque initium peccati debellat ſuperbiam. Idẽ in epiſt.

Humilitas eſt virtus qua homo vera cognitione ſui ipſe ſibi vileſcit. Idem de. 12. Grad.

Humilitatis prim⁹ gradus eſt, corde & corpore ſemper humilitatem oſtendere, defixis in terram aſpectibus. Secundus vt pauca & rationabilia verba loquatur, non clamoſa voce. Tertius vt nõ ſit facilis aut promptus in riſu. Quartus, taciturnitas vſque ad interrogationem. Quint⁹, tenere quod cõmunis habet monaſterij regula. Sextus, credere & pronuntiare ſe omnibus viliorem. Septimus, ad omnia indignum & inutilẽ ſe confiteri & credere. Octauus, confeſſio peccatorum. Nonus, per obedientiam in duris & aſperis patientiam amplecti. Decimus, vt in omni obedientia ſubdat ſe maiori. Vndecimus, vt voluntatem propriam non delectetur implere. Duodecimus, vt Deum timeat, & memor ſit omniũ quæ præcepit. Idem ibidem.

Humiliatio via eſt ad humilitatẽ, ſicut patientia ad pacem, ſicut lectio ad ſcientiam. Si ergo virtutem appetis humilitatis, viã non refugias humiliationis. Solus qui verè humilis eſt, parcit animæ ſuæ: qui ne putetur qđ nõ eſt, sẽper quantũ in ſe eſt, vult neſciri quod non eſt. Idem in epiſt.

Primus gradus humilitatis eſt, cognoſcere contemptibilem ſe eſſe. Et quia ſunt quidam qui contemptibiles ſe eſſe cognoſcunt, ſed inde non dolent: Secundus eſt, dolere cõtemptibilem ſe eſſe. Quia vero ſunt alij qui ſe cõtemptibiles dolent, ſed cõſiteri nolũt, tertius eſt cõfiteri ſe contẽptibilem eſſe. At vero quia rurſus sũt alij qui ſe cõtẽptibiles confitentur, ſed nolũt vt ita credatur, quartus eſt, Anſel.

per-

perſuadere cõtemptibilẽ ſe eſſe. Sed quia quidam contemptibiles quidẽ volunt credi, ſed hoc ſibi nolunt dici, quintus eſt, patienter pati, vt contemptibilis dicatur. Sed quia quidã patiuntur, vt contemptibiles dicantur, ſed tamen pati nolunt, vt cõtemptibiliter tractentur, ſextus eſt, pati vt contemptibiliter tractentur. Sed quoniam & hoc quidam inuiti patiuntur, ſeptimus eſt amare, vt cõtemptibiliter tractetur, vbi poſtquã quis aſcenderit, clara eſt in luce, ideſt in pfecta ſui cognitione. Anſel. de ſimili.

Alterius virtutem non vitium, ſuũ que vitium non virtutem attendere debet, quiſquis ad culmen humilitatis aſcendere ſtudet. Idem ibidem.

Iſido. Summa monachi virtus eſt humilitas, ſummum eius vitium eſt ſuperbia. Iſido.

Euſeb. Emiſſe. Quãto plus proficimus, tãto plus humiliemur, quia quãto plus humiliati fuerimus, tãto plus proficiemus. Homil. 3. ad monach.

Beatus cuius eſt vita excelſa, ſpiritus autem humilis.

Nilus. Clim. Affectus & cogitationes vere humilis ac pœnitentis animi expreſſit quidã monachus nomine Iſidorus, qui iubente abbate ſeptem annis ad fores monaſterij excubauit. A quo cũ Ioannes Climacus quæſiſſe, quã exercitationem mẽs eius habuiſſet, cũ ad portam moraretur, ita eodem Climaco referente reſpondit, Initio hoc exiſtimabã, quod pro peccatis meis eſſem venditus. Vnde cũ amaritudine ſumma & violẽtia, prouolue bar omnium pedibus. Impleueram vix annum, cum ſine mœrore ac triſtitia id faciebã, mercedem à Deo tollerantiæ expectans. Impleto autẽ rurſus alio anno toto affectu cordis indignum me exiſtimare cœpi conuerſatione monaſterij, patrumque aſpectu & cõtubernio, diuinorũque participatione ſacramẽtorũ, indignũ itẽ qui in alicuius faciem intenderẽ. Quo circa defixis ĩ terrã luminibus, nec ab oculis diſcrepante animo, intrãtes ac exeuntes vt pro me orarent, deprecabar.

Qui munera ꝑ laboribus exigit, hic periculoſum iecit fundamentũ: qui vero ſe ipſũ debitorẽ exiſtimat, is inſperatas gratiarũ opes repente ſuſpicit. Caue ne ꝓditori vnquã obẽperes, cũ te quaſi ꝑ audiẽtiũ vtilitate virtutes propalare ſuggerit. Quid enim ꝓderit homini, ſi mundo vniuerſo proſit, ſibi vero ipſi detrimẽtũ faciat? Idem Grad. 21. Gregor.

Ioãnes Climacus varias Patrũ humilitas diffinitiones inducit his verbis. Alius quidẽ hãc eſſe dicebat rectefactorũ intentiſſimã obliuionẽ. Alius vero extremum ſe omniũ, magiſque peccatis obnoxiũ exiſtimare. Alius mentis cognitionẽ, qua ſcilicet imbecillitatem propriam infirmitateque cognoſcit. Alius gratiæ Dei & miſericordiæ agnitionẽ. Alius rurſũ cõtriti animi ſenſum, ac volũtatis ꝓpriæ abnegationẽ. Ego vero cũ õnia audiſſem, apud me ipſum diligẽter & vigilanter examinans beatiſſimũ illius ſenſum p auditũ addiſcere nõ potui. Quo circa & omniũ nouiſſimus veluti canes cadentes micas ex mẽſa ꝓbatiſſimorũ beatiſſimorũq; Patrũ colligẽtes, de hac ſigulari virtute ita diffiniẽs, dixi. Humilitas eſt animæ gratia ſine nomine: apud ſolos eos nomẽ habẽs, qui illius experimentum cęperunt. Idem Grad. 25.

Cuidã athletæ Chriſti fortiſſimo, qui ad hãc beatiſſimã virtutẽ feſtinabat, impuri Dæmones laudẽ ĩ corde ſubſeminabãt. At ille diuina inſpiratione malignorũ ſpiritũ nequitiã pio & religioſo cõpẽdio vicere aggredit. Deſcribit ĩ cellulæ pariete altiſſimarũ virtutũ appellationes: puta pfectæ charitatis, angelicæ humilitatis, mũdiſſimæ orationis, incorruptibilis caſtitatis, & huiuſmodi virtutũ reliquarũ. Cũ ergo illũ cogitationes ex

tollere cœpiſſent: dicebat illis. Eamus ad argumētū: adueniensque relegebat appellationes, tibique ipſi clamabat Cū has omnes poſſederis, ſeruus eris inutilis: feciſti enim quod facere

Simil. debuiſti. Quæ nā ſit ſolis huius virtus & ſubſtātia, dicere ipſi non poſſumus: cæterū ex effectibus eius & proprietatibus, quæ ſit illius ſubſtantia, colligimus. Humilitas eſt protectio diuina: ex qua fit, vt recte facta noſtra nō videamus. Humilitas eſt vilitatis abyſſus, furibus omnibus inuiolabilis. Humilitas eſt turris fortitudinis à facie inimici: non proficiet inimicus ī ea: & filius imo vero cogitatio iniquitatis nō apponet nocere ei. Plurimi nos ipſos peccatores dicimus: & fortaſſe ita eſſe exiſtimamus, ignominia vero corprobat. Nōnulli quidē peccata præterita, poſtea etiā quā remiſſione potiti ſunt, humilitatis materiam vſque in finē tenuerūt, pēā tumorē inaniſſimū colaphis cædentes. Alij rurſus Chriſti cōſiderantes paſſionē, ſe ipſos eſſe cōſtanter tenēt debitores. Alij ex quotidianis defectibus ſemet humiliant, & viliſſimos exiſtimāt. Plerique ex accidentibus tētationibus morbiſque & lapſibus, gratiarū matrē ſibi familiariſſimā fecerūt. Sūt itē nōnulli qui tamē an modo quoque ſuperſint, dicere nō poſſum: qui ex ipſis Dei muneribus, quātumlibet in eis profecerint, ſemetipſos humiliāt, ſeq; indignos eſſe huiuſmodi diuitijs exiſtimāt, ſicq; afficiuntur, tāquā debitis ſuis quotidie adijciāt. Quoties aliquem vel audieris vel videris infra paucos annos altiſſimā trāquillitatē acquiſiſſe, noli hunc exiſtimare aliā quā hāc beatā celereq; viā pedibus ābulaſſe. Sacra eſt biga charitas atque humilitas: quippe illa exaltat, hæc exaltatos ne vnquā decidant, continet. Ibidem.

Chriſo. Hoc verè magnū & mirabile eſt, quia is qui verè magnus eſt, nihil de ſe magnum ſentit, aut loquitur, ſed omnium ſe vltimum iudicat, & ſalutem de ſola miſericordia Dei ſperat. Chryſ. de compunct.

Sicut aurum veſteque pretioſā cū in publico ponemus plurimos ad inſidias prouocamus: ſi vero ea recōdamus, in tuto ſeruamus: ſic ſunt etiam diuitiæ virtutū, ſi eas ī memoria quaſi venales aſſiduè reportemus, armamus hoſtē, irritamus inimicum &c. Quando aliqua bona fecerimus, habemus Dominū debitorem: quādo vero nihil nos arbitramur operatos, amplius etiam de tali meremur affectu, quā propter opera ipſa quæ operati ſumus. Ita virtutū omnium merita bonū humilitatis exuperat: nā & nos quoque famulos eos magis complectimur, qui cū omnia peregerint, nihil ſe tamen feciſſe arbitrātur. Idē ſuper Math. homil. 3. oper. perfect.

Triumphus repudiatus omni triūpho eſt clarior. T. Liui. T. Liui.

COLLE. ¶Quamuis verū ſit quod Apoſtolus ait, nos autē non ſpiritū huius mundi accepimus. ſ. ſp. q. e. D. ē. vt ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis: ſæpe tamen dñs electos ſuos propter humilitatis cuſtodiam dona ſua latere vult, ne magnitudine donorum extollātur. Sic Moyſes ignorabat faciē ſuam ſplendidam eſſe.

Ignis diu conſeruatur in cinere, charitas vero in humilitate, quæ vt aliarum virtutum ita charitatis cuſtodia eſt. Cæterum ſicut ventus cinerem ſpargit, quo ſparſo ignis cito extinguitur: ita ſi ſuperbiæ ventus humilitatem abigat, charitatis ignis facile interibit.

Eccle 3. Quāto maior es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiā & hominibus: quia magna potentia Dei ſolius & ab humilibus honoratur. Prouidendū tamen eſt, vt humilitati modus & prudētia iungatur, ne nimia humilitas ac noſtri diffidētia

eò diueniat vt facile quoruncumque dictis arecto ſenſu deijciamur Propter hoc enim ſcriptum eſt: Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne humiliatus in ſtultitiam ſeducaris. Eſſe autē veram & falſam humilitatem oſten dit Eccli. his verbis: Eſt qui nequiter humiliat ſe, & interiora eius plena ſunt dolo: & eſt iuſtus qui ſe nimiū ſubmittit à multa humilitate.

Eccl. 13.

Eccl. 19.

Mira humilitatis potētia quæ dū ſe proſternit, altiſſimū ſuperat. Sic Achab Rex humiliatus iram Domini aduerſum ſe concitatā (vt ita dixerim) temperauit. De quo Dominus ad Heliam. Vidiſti ait Achab humiliatū coram me. 3. Reg. 21. Non ignorabat hanc cœleſtē philoſophiā ille qui ait, Cuſtodiens paruulos Dominus, h.ſ.&.l.m. Eſt enim vel maxime proprium generoſi animi ſubiectis parcere atque proſtratis. Sic fulmen dura & ſibi obſiſtentia diruit, blāda vero & ſponte cedentia non lædit. Sic Deus &c. Leo quoq; generoſum animal proſtratis parcit & fœminis ac pcipue paruulis, niſi tamē eſuriat.

Per ſcalā Iacob humilitatem deſignari ait Bernar. Hæc enim ſcala cū altera ſui parte terrā cōtingi, Deumque ſibi innixū habet. Sic igitur humilitas quo ſe profundius deijcit, eo altius ſurgit.

Quàm ſit humilitas Deo grata, declarat ſponſa in Cant. Cū ait, cū eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuū. Nardi nomine fere intelligunt omnes humilitatis virtutē. Nardus enim fructex eſt humilis, & aſpectu deformis, ſiue ramos eius ſiue radicem ſpectes. Ex cuius tamen folijs & ſpicis duplex vnguentum conficitur: alterum foliatum, alterum ſpicatum: quod eſt multo pretioſius: quale erat, quod ſupra recūbentis Domini caput Maria effudit. Quæ quidem res ſatis naturam explicat humilitatis: quæ cū externa ſpecie abiecta ſit, & in infimo loco iacere videat, cœleſtē tamē regē i accubitu ſuo ſupra Cherubin & Seraphim ſedenē, mira ſuauitatis ſuæ fragrātia & oblectat & placat: & ad ima in ſummo cœlorum ſedentē inclinat. Vnde eſt illud Auguſt. O quam excelſus es Domine, ſed humiles corde ſunt ſedes tuæ. Hinc illud Iſai. 57. Hæc dicit ſublimis & excelſus, habitans æternitatem, & ſanctū nomen eius: & cum humili & contrito ſpiritu &c. Huc pertinet & illud eiuſdem, Cœlum mihi ſedes eſt &c. Vide locum. Iſai. 66 ¶ Quod ſicut tam grata hæc virtus Deo ſit, ac tantopere in ſacris litteris commendetur inquiras: multæ sūt cauſæ: ſed illa inprimis, quòd mentem hominis tractabilem, & ad omnem virtutis formam maximè idoneam facit. Sicut enim abiectiſſimus ſeruus, qui vtilitatis ſuæ conſcius eſt, nullū Domini ſui imperium recuſare audet, ſed ad omnia præſto eſt: ita quicunque verè humilis eſt &c. Vnde quemadmodum prima cura eius qui vel ceram vel ferrum in varias figuras trāsformare cupit, in eo ponitur, vt hanc materiam emolliat, ita quicunque mores ſuos ad Euangelicæ vitæ normam formare cupit, hoc primum curare debet, vt animum ſuū humilitatis virtute molliat, quo ita facile ſeſe Deo ac maioribus ſuis ſubijcere, & in omnem virtutis habitū transformari valeat.

Simil.

Sponſus ille cœleſtis in libro Canticorum ſe ipſum lilium conuallium, non montium, aut collium eſſe appellat: quoniam is ſuperbas à ſe mentes repellens, in cordibus humilium tanquam in ima ualle naſcitur. Lilium autem appellatur, quod puritatis ſuæ candore & odore mirè horum mentes afficit.

Cùm feceritis quæ præcepta ſunt vobis dicite, Serui inutiles ſumus: qđ debuimus facere fecimus.

Huiuſmodi autem ſeruitutem non phariſaica iactatione, ſed cum humi li corde coniunctam, eſſe Deo gratiſ ſimam, declarat Sponſus in Canti. cũ ait, deſcendiſſe ſe in hortum nucũ, vt videret poma conuallium. Pomorum autem nomine bona opera, cõuallıũ autem humilitatem deſignari notiſſimum eſt. Hæc ergo pietatis opera in conualle humilitatis orta, nõ dubium quin gratiſſima Deo ſint. Quanta porrò humilitas erat beati Martyris Cypriani: qui cum martyrij coronam expectaret, diem tamẽ iudicij formidans orabat, Cui monti dicturus illo die ſum Domine, vt cadat ſuper me? Sic igitur vir ſãctus elationẽ animi quæ ex hac tanta gloria ſuboriri poterat, comprimebat.

Factum eſt, ait Moſes veſpere & mane dies primus. His diebus diuina opera diſtinguntur, qui à veſpere incipientes, in mane terminantur. Et quidem veſpere finem, mane autem initium ſignificat. Dies ergo ſeruorũ Dei à veſpere incipit, & in mane terminatur: quia cum cõſummauerit homo, non ſe iam comprehendiſſe, ſed tunc ſe putet incipere. Quicunque igitur ait Apoſt. perfecti ſumus, hoc ſentiamus. Quàm ſit autem hoc difficile, Ricardus declarat his verbis, Valde ſiquidem eſt rarum, & valde paucorum magna agere, nec ſe magnum reputare: multis præeminere, & neminem deſpicere. Vnde vaſa miſericordiæ cum incipiunt de ſuis meritis intumeſcere, pia diſpenſatio ne cadere permittuntur, vt diſcant humiliter ſapere, & de ſua infirmitate vera ſentire. Hoc autem illa verba Iob. 28. innuunt, Qui ponit ventis pondus, & appẽdit aquas in menſura. Ventis autem pondus addere eſt, cæleſtib. hominib. ac ſublimib. humilitatis intra ſe cauſas adhibere. Sic Paulo datur ſtimulus carnis ſuæ.

Cognitio ſui.

Iſte in hac vita iuſtorum labor eſt vt ſemetipſos inueniant, & inueniẽtes, flendo, & corrigendo ad meliora pducant. Gregor. mor. lib. 10. c. 22. Gregor.

Dominum tanto quis ſecurius expectat, quanto quotidie vitam ſuã ſuſpectus examinat. Greg. in mor.

Electi intra ſinum cordis aduerſũ ſe quicquid ſe impugnat, enumerãt: ibi ante oculos ſuos omne quod defleant, coaceruant: ibi quicquid per iram diſtricti iudicis diſcerni poſſit intuentur: ibi tot patiuntur ſupplicia, quot pati timent. Nec deeſt in hoc iudicio mente concepto, omne miniſterium quod punire reos ſuos pleniuus debeat. Nam cõſcientia accuſat, ratio iudicat, timor ligat, dolor excruciat. Greg. vbi ſupra.

Qui ad virtutem contendunt, cũ alienas culpas audiunt, mox ad proprias cor reducunt: & tanto rectius ſua diiudicant, quanto verius aliena deplorat. Verus namque humilis cõtinuo ſua proſpicit delicta. Greg. in mor. lib. 3. c. 24.

Fidelis quiſque quia cogitationes ſuas i iudicio ſubtiliter examinãdas cognoſcit: ante iudicium vehementer examinat: vt iudex eò veniat tranquillus, quò reatũ punitũ inuenerit. Seuerius.n. iudicat, quẽ videt ſibi mollius parcere. Greg. lib. 4. Mor. cap. 7.

Ille veraciter ſe ante ſe ponit, qui ſe in ſuis actibus tanquã aliũ attẽdit. Greg. vbi ſup. lib. 5. cap. 1.

Super illud, Conſumẽtur velut à tinea, &c. Tinea, &c. Tinea damnũ facit, non ſonitum. Ita iniqui quia damna ſua cõſiderare negligunt, integritatem quaſi neſcientes perdũt. Greg. vbi ſup. cap. 28.

Quidam innocentes ſe non ſuis actibus, ſed alienis criminibus volunt. Greg. lib. 8. Mor. cap. 27.

Multa in occulto mala facientes, pro bonis quæ patenter laudantur,

ab occultis malis oculos auertunt: talesque ſe æſtimant, quales foris audiunt, non quales intus nouerunt. Ideo bona in iudicio numerant, domine in nomine tuo &c. Greg. vbi ſup c.32. Sæpe quod Dei gratia putatur eſt ira: quod ira gratia. Vide locũ ſuper illud, Si venerit ad me &c. Greg. lib.9. cap. 11.

Tanto quiſque patientius ferrum medici tolerat, quãto putridũ cõſpicit eſſe quod ſecat. Greg lib.10.c. 8.

Quia homines non perpendunt quo tendunt, neſciunt quid ſunt: iuſti aliquando corã alijs ſe ipſos dijudicant, vt ad hoc alios inducant: aliquando bona opera oſtendunt, vt cęteri erubeſcãt. Greg. lib.10.c.19. Mor.

Qui pleniſſime appetit intelligere qualis eſt, talis nimirum debet cõſpicere qualis non eſt: ut ex bonorũ forma metiatur ipſe, quanto deſerto bono deformis eſt. Lucem nãque debet conſpicere, qui vult de tenebris iudicare. Lumen intelligentię humilitas aperit, ſuperbia abſcõdit. Greg. in Mor.

Sancti tanto ſe ſubtilius conſtringunt, quanto à Deo diſtrictius conſiderãtur: ut tanto ipſi fiant irreprehẽſibiles, quanto ſe ſine ceſſatione reprehendunt. Nec tamen ſecuros ſe putant, quia ab illo ſe videri conſiderant, qui in eis etiam illa videt, quæ ipſi videre non ualent. Greg. 21. Mor. cap 5.

Habet hoc humana infirmitas, vt plus intueri ſibi libeat, quod ei in ſe placet, quam quod diſplicet. Greg. 22. Mor. cap.6.

Auguſt. Dè illecebra odorum non ſatago nimis: cum abſunt, non requiro: cũ adſunt non reſpuo, paratus etiã eis ſemper carere. Ita mihi videor, forſitan fallor. Sunt enim & iſtæ plangendę tenebræ, in quibus me latet facultas mea, quæ ĩ me eſt, vt animus meus de viribus ſuis ipſe ſe interrogans non facile ſibi credẽdum exiſtimet, quia & qđ ineſt plerũque occultũ eſt niſi experientia manifeſtetur. Et nemo ſecurus eſſe debet ĩ iſta vita quæ tota tentatio nominatur: vt qui fieri potuit ex deteriore melior, non fiat etiam ex meliore deterior. Vna ſpes, vna fiducia, vna fida promiſſio miſericordia tua. Aug. confeſ. lib. 10.

Nihil eſt quod ſic quiſq; cogitare debeat, niſi vt in ſemetipſum oculos conuertat, ſe diſcat, ſe diſcutiat, ſe inſpiciat, ſe quærat, & ſe inueniat & qđ diſplicet, necet, & qđ placet, optet, & plantet. Idem de verb. Domini.

Magis cogitare debetis quid nobis deſit, quàm quid vobis adſit. Quod habes caue ne perdas: quod nondum habes ſupplica vt habeas. In quantis ſis minor, eſt cõſiderãdũ, nõ in quantis ſis maior. Si enim cogitas quantum præceſſiſti alterum, time tumorẽ: ſi vero cogitas quãtũ tibi deeſt, ingemiſcis, curuaris: ſi humilis eris, tutior ambulabis, non præcipitaberis, non laberis. Idem ſup. Math. ſerm. 59.

Laudabilior eſt animus cui nota eſt infirmitas propria, quàm qui ea non reſpecta, mœnia mũdi, viasſyderũ, fundamenta terrarum & faſtigia cœlorũ ſcrutatᷣ. Idẽ ĩ pᷣẽ. 9 de Trini.

Hæc tota ſcientia hominis, ſcire quare ipſe nihil eſt per ſe, & quouiã quicquid eſt, ex Deo eſt, & propter Deum eſt. Idem ſup. Pſal.70.

Tu autem Domine inter verba Potitiani duorum nobilium conuerſionem referentis, retorquebas me ad me ipſum, auferẽs me à dorſo meo, vbi me poſueram dum nollem me attendere & coõituebas me ante faciẽ meã, vt viderẽ quã turpis eſſem, quã diſtortus & ſordidus, maculoſus & vlceroſus. Augu. confeſ. lib.8.

Orans quidam ſanctus: Deus, inquit, nouerim me, nouerim te, Breuis oratio, ſed fidelis. Hæc eſt enim vera philoſophia, & vtraque cognitio prorſus neceſſaria ad ſalutem: ex Bern.

priori ſiquidem timor concipitur & humilitas, ex poſteriore ſpes & charitas generatur. Bernar. in ſermō.

Vt te ipſū ſemper aſpicias ab omnibus oculos auerte. Idem in epiſt.

Babyloniorū manifeſta ſunt peccata præcedentia ad iudiciū & non egent ſcrutinio & ſupplicio: mea autē qui videor monachus & Hieroſolymita, peccata certe occulta ſunt, nomine & habitu monachali obūbiata: & ideo neceſſe erit ſubtili ea inueſtigare diſcuſſione. Idem ſuper illo, ſcrutabor Hieruſalem in lucernis.

Te interroga de te. Alius vero dixit, Ne te quæſieris extra. Idem.

Generalis eſt humano generi miſeria triplex ſi diligēter aduertimus: Nam & faciles ſumus ad ſeducendum, & debiles ad operandum, & fragiles ad reſiſtendū. Si diſcernere volumus inter bonū & malū decipimur: ſi tentamus facere bonū, deficimus: ſi conamur reſiſtere malo deijcimur & ſuperamur. Idem ſerm. 8.

Homo natus de muliere breui viuens tempore &c. In ſordibus generamur, in tenebris cōfouemur, in doloribus parturimur, ante exitū miſeras oneramus matres, in exitu more vipereo laceramus: mirū quod ipſi nō laceramur: primā vocē ploratus edimus: merito quidē vt poſtē vallē plorationis ingreſſi, vt nobis illud sāčti Iob ex omni parte poſſit aptari, Multis repletur miſerijs: multis & multiplicibus in quā miſerijs corporis, miſerijs cordis, miſerijs dum dormit, miſerijs dū vigilat, miſerijs quocumq; ſe vertit. Idem in ſerm.

Conſiderāti tibi quid ſis, occurret tibi homo nudus, & pauper, & miſer, & miſerabilis homo dolens qđ homo ſit, erubeſcens quod nudus ſit, plorans quod natus ſit, murmurās qđ ſit homo natus ad laborē, nō ad amorē: Homo natus de muliere: & hoc cū reatu, breui viuens tempore, ideo cū metu repletur multis miſerijs, & propterea cū fletu. Verē multis quia corporis & animę ſimul. Idē ibidem.

Quare de vulua egreſſus ſum, vt viderē laborē & dolorē, & cōſumerētur in cōfuſione dies mei? Si talia locutus eſt de ſe ille quē Deus ſanctificauit in vtero, qualia loquar de me, quē mater mea genuit in peccato? Innocent. de vilit. condit. hum.

Formatus eſt homo de puluere, de luto, de cinere, quodque vilius eſt, de ſpurciſſimo ſpermate conceptus in pruritu carnis, in feruore libidinis, in fœtore luxuriæ, quodq; deterius eſt in labe peccati, natus ad laborē, timorē, dolorē: quodq; miſerius eſt, ad mortē. Agit praua qbus offendit Deū, offendit proximū, offendit ſeipſum. Agit turpia, quibus polluit famā, polluit perſonā, polluit cōſciētiā. Agit vana quibus negligit ſeria, negligit vtilia, negligit neceſſaria. Fit cibus ignis, qui ſemper ardet, & vrit inexſtinguibilis eſca vermis qui ſemper rodit & comedit: immortalis maſſa putredinis quæ ſemper fœtet & ſordet horribilis. Idem ibidem.

Ipſi nos metipſos quotidie caſtigemus, ipſi nobiſcū rationē de quotidiana conuerſatione faciamus: alloquatur ſe in ſecretis cordis vnaquæque anima & dicat: videamus ſi hāc diem ſine peccato, ſine inuidia, ſine obtrectatione, ſine murmuratione tranſegi; videamus ſi hodie aliquid ad ꝑfectū meū qđ ad ædificationē aliorū ptinet, operatus ſum: puto qđ hodie mētitus ſum, peieraui, ira vel cōcupiſcentia victus ſum, nec alicui benefeci, nec pro timore æternę mortis ingenui. Quis mihi reddet hanc diem, quam in vanis rebus perdidi, quam in cogitationibus noxijs peſſimiſque cōſumpſi? Euſ. Emiſſ. hom. 1. de Epipha. Euſeb. Emiſſ.

Nihil aliud ē caro, cū qua tāta ē ſocietas, niſi ſpuma caro facta, fragili decore veſtita. Sed erit qñq; cadauer Hugo.

miſe-

miſerum & putridum, & cibus uermium. Si diligenter conſideres quid per os, & nares, & cęteros corporis meatus egrediať, nih[us] ſterquilinij nũquã uidiſti: Si ſingulas ei[us] miſerias enumerare uelis, quã ſit onerata peccatis, irretita uitijs, pruriẽs cõcupiſcentijs, occupata paſſionibus, polluta illu ſionib[us] prona ſp in malũ, & in oẽ uitiũ procliuis, plenã cõfuſione & ignominia inuenies. Hugo. da Clauſt. ani.

Fruſtra cordis oculũ erigit ad vidẽdum Deum, qui nõdũ idoneus eſt ad videndum ſe ipſum. Prius. n. eſt, ut cognoſcas inuiſibilia ſpiritus tui, q̃ poſſis eſſe idoneus ad cognoſcendum inuiſibilia Dei: & ſi nõ potes cognoſcere te, non præſumas apprehendere ea quę ſunt ſupra te. Pręcipuum & principale ſpeculum ad videndum Deum animus rationalis intuens ſe ipſum. Idem. lib. 3. de Ani.

Clem. Alex. Melior es, ſi te ipſum cognoſcas, quàm ſi te neglecto curſus ſyderum, vires herbarum, complexiones hominũ, naturas animalium, cęleſtium omniũ & terreſtrium ſcientiam haberes. Multi. n. multa ſciũt, & ſe ipſos ne ſciũt cum tamẽ ſumma philoſophia ſit, cognitio ſui. Idem. lib. 1. de Ani.

Ad id quod natura aptũ eſt, trahimus vnũquodq; animal: hominẽ, qui plãta ẽ cęleſtis, natus ad cœli contẽplationem, adhortamur ad Dei cognitionem: id quod eſt eius propriũ, eximiũ & peculiare. Terram cole, ſi es agricola: ſed cognoſce Deum: & nauiga, ſed cęleſtem aſſumens gubernatorẽ. Clẽ. Ale. in adhor. ad Gẽtes.

Clim. Eum vero (ait Climacus, narrans quę viderat in quodam monaſterio) qui parandę fratribus refectioni præerat: cũ curioſus inquirerem hoc facere animaduerti. Cum ad eius latus appenſum cingulo breuem libellum conſpicerem, didici eum quotidie cogitationes ſuas in eo notare, haſque omnes paſtori annuntiare ſolitum. Non ſolum autẽ illũ, ſed & alios quã plures id facere ibidem conſpexi: erat enim id) vt cõperi (Patris ſancti mandatum. Clim.

Bern. Optimus ille trapezita eſt, qui quotidie veſpere lucrum ac detrimentũ omnino computat: quod ſcire manifeſtius non poteſt niſi horis ſingulis in tabulis omnia denotet. Nàm cum calculi horis ſingulis ponũtur, totius diei ratio poſt modum clarius agnoſcitur. Idem.

Chryſo. Quando accubueris ſuper ſtratum tuum, & neminem infeſtum pateris, antequam veniat tibi ſomnus, profer in medium codicem, conſcientiam tuam, & reminiſcere peccata tua, ſi quid in verbo, ſeu in facto, vel in cogitatione peccaſti. Chryſoſt. in ſerm.

Hera. Heraclitus adhuc iuuenis omnium ſapientiſſimus fuit: quoniam ſciebat ſe nihil eſſe.

Socrates Socrates exiſtimabat, nihil ſe ſcire, præter hoc vnum quod nihil ſciret, reliquos vere ne hoc quidem ſcire.

Idem. Qui valde febricitant, appetitum & robur amittũt: qui vero principiũ aulas inhabitant, mentem & bonos mores perdere ſolent, niſi frequenter animo repetant hoc dictum, Noſce te ipſum.

Diogen. Diogenes interrogatus, quid eſſet difficillimum, Noſſe ſe ipſum, inquit. Multa enim propter amorem ſui ſibi quemque ſumere ſolitum. Dioge.

Cato. Cum quis te laudat iudex tuus eſſe memento:

Cicero. Plus alijs de te, quam tu tibi credere noli.

Suum cuique pulchrum eſt: adhuc neminem cognoui Poetam, qui ſibi optimus non videretur. Sic res habet: te tua, me delectante mea. Cic. 1. Tuſcul.

Nemo vnquam neque poeta, nec orator fuit, qui quemquam meliorem quam ſe arbitraretur. Idem lib. 5. Famil.

Vt

Vt mediei cauſa morbi inuenta, curationem eſſe inuentam putant: ſic nos ægritudinis cauſa reperta, medédi quoque facultatem reperimus. Idem. 2. Tuſc.

Cognitionem ſui totius Ghriſtianæ phyloſophiæ atque adeo totius, virtutis fundamentum eſſe notius eſt, quam vt longa oratione probari debeat. Quamobrem in hanc præcipuæ curã Chriſtianus hõ incumbebere debet, vt ſe ipſum intus & incute (quod aiunt) cognoſcat. Neque tantum reges de nouarum inſularum no uique orbis inuentione lætari debẽt; quantum pius homo cum aliquid in moribus & ingenio ſuo deprehendit, quod ante non agnoſcebat, ſiue id bonum ſit, vt Deo gratus exiſtat, ſiue malum, vt medicamentis opportunè adhibitis, grauius illud ſerpere non ſinant. ¶ Adhuc autem illud in primis curandum, ne ſe homo aliorum iudicijs & opinione æſtimet, quę frequentiſſime cœca eſt. Vnde eſt illud, Ne te quæſieris extra: Et illud, Plus alijs de te, quam tu tibi credere noli. Et Apoſtolus prohibet ne in alijs gloriemur, nec aliorum nos comparatione metiamur, ſed eomparantes noſmetipſos nobis. ¶ Cauendum etiam ne ſe homo talem iudicet, qualem aliquando vel oblata aliqua noua raraque occaſione, vel afflatu aliquo diuino adiutus forte ſe deprehendit. Non enim fluminum magnitudinẽ ex aqua, quæ alluuione aliqua ſuperueniente exundat, æſtimare ſolemus: id enim non perpetuum ſed rarum & inſuetum eſt. Quod multi non aduertentes, ſeque de illa occaſione metientes, longe plus ſibi tribuunt, quã habent. ¶ Iam quòd ſe quiſquam vel ex nobilitate vel ex opibus, amicis, aut præceptoribus quibus operã dedit, vel ex gratia principum, vel ſtudijs litterarum, vel ex dignitate ſtatus metiri velit, ſtultiſſimum eſt. Status enim dignitas non efficit hominem meliorem, ſed exigit. Ad hanc vero cognitionem plurimum refert, vt affectuum ſuorum vim & naturam homo exploratam ac perfectam habeat: his enim fere humana vita regitur. Sunt enim qui vehementiores affectus, ſunt qui moderatos & mediocres, ſunt qui remiſſos atque languidos habeant. Refert autem ægrũ ſiti laborantem intelligere: an ſitis iſta vera an falſa ſit: hoc eſt, an ex humore noxio, an ex defectu humidi & frigidi oriatur. In hoc enim caſu bibere, ſalutare: in illo uero noxium eſt. Ita ergo refert, ut cum uehementi aliquo deſiderio urgemur, an ea uis affectus ex ingenio & morbo noſtro. an ex vera indigentia proficiſcatur.

Quam ſit difficile ſeipſum perfecte cognoſcere, non obſcure Eccle. ſignificauit, cum de ipſo Deo loquẽs, ait, Abyſſum & cor hominis inueſtigauit. Abyſſi autem nomine (quæ ſolis Dei oculis patet) huius cognitionis difficultatem ſubindicauit. Sicut .n. cum alibi dixit, vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, periculum conſuetudinis fœminarum deſignauit (quę inſtar uini mentem etiam ſapientibus eripiunt, & inſanire faciunt) ita modo cum cor hominis abyſſo comparat (quę ſolis Dai oculit peruia eſt) quàm ſit eius rei cognitio difficilis oſtendit. Idem etiam ipſe Dominus Hiere. 17. explicauit, cum dixit, Prauum eſt cor hominis & inſcrutabile, & quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes. Hanc autem cordis humani prauitatẽ ex originis peccato prouenientem, non uideo qua ſimilitudine commodius explicare ualeã, quam ſi illud uelut chaos illum eſſe dicam, qui à Poetis fingitur rerum omnium conditarum congeſta & confuſa ſemina in ſe uno habuiſſe. Quod etſi

falſum

falſum eſt, exemplo tamen nobis erit, vt intelligamus: cor noſtrum poſt peccatum, uelut huiuſmodi chaos eſſe, in quo non omnium quidem rerum, ſed omnium perturbationum ac uitiorum ſemina dicimus eſſe: paſſimque ſubpullulata, noſque ad mala omnia incitare, Vnde eſt illud Gen. 9. Senſus enim & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua. Et Apoſt. Rom. 7. Scio inquit, inquit, quod non habitat in me, hoc eſt in carne mea bonum. Immodicus autem amor quo ſe quiſque amat, non minus in hoc iudicio, quàm Iudex alteri parti amicus, ſuſpectus homini eſſe debet. H.c enim ferè eſt, qui nos in noſtri ipſorum cognitione ſæpe decipit.

A domino diriguntur greſſus viri. Quis autem hominum intelligere poteſt uiam ſuam? Hinc illa ſententia nō ſemel iu Prouer. repetita. Eſt uia quę uidetur homini recta, & nouiſſima eius ducunt ad mortē. Item illa, Omnis uia uiri recta ſibi uidetur, appendit autem corda Dominus. Inter quatuor autem genera hominū quæ Salomon deteſtatur, hoc unū eſt, Generatio quæ ſibi munda uidetur, & tamen non eſt lota à ſordibus ſuis. Talis erat ille, cui Dominus in Apoc. ait Dicis quia diues ſum & nullius egeo, & neſcis qu a tu es miſer & miſerabilis, pauper, & cæcus, & nudus. Talis etiam erat Phariſæus ille, qui in oratione ſua dicebat: Deus gratias ago tibi quia non ſum ſicut cæteri hominum &c. Vides ergo quam difficile ſit ſeipſum agnoſcere, quando tam multi in hac parte decepti ſunt?

Examen uitæ ſuæ morumque ſuorū ſtudiorumque profectus illis uerbis commendatur: Conſiderauit ſemitas domus ſuæ, & panem otio ſa non comedit: hoc eſt, gratiam Dei & diuini ſpiritus auxilia atque ſolatia non accepit fruſtra: ſed ijs ad ſalutem diligenter vſus fuit: indignū ratus, creditum a Domino talentum ligare, & in terram defodere.

Pro eo quod nos legimus, Dexteram tuam ſic notam fac, & eruditos corde in ſapientia. Hiero. er Hebr. vertit, Vt numerentur dies noſtri, bc oſtēde, & veniemus corde ſapienti. Alius autem vertit, Enumerare dies noſtros ad hunc modum tu nos doce: & offeremus cor ſapientiæ. Quoniam in hoc Pſal. 89. de miſerijs, breuitate, & inanitate vitæ noſtrę egerat, fructum deinde huius cognitionis eommemorat qui eſt illud implere quod oraculo proditum fuiſſe veteres crediderūt, nēpe, Noſce teipſum. Qđ quia difficile eſt homini, petit à Deo vt hoc modo ſeipſum cognoſcat, dieſq; ſuos ita enumeret: quo fiat vt ueram ſapientiam aſſequatur. Vera namque & ſalutaris ſapiētia in cognitione ſui ſita eſt. Facile enim ex cognitione ſui peruenitur ad cognitionem Dei, cū effectus omnis ducat in cognitionem ſuæ cauſæ.

Vbi nos legimus, proba me Deus, & tenta me, alij verterunt, Scrutare me Deus, & cognoſce cor meum: explora me & cognoſce ſemitas meas. Itaque quanuis pauloantè affirmarat ſe pietatis ſtudioſiſſimum eſſe, tamen conſiderans quantæ latebræ ſint in animis noſtris, veretur ne quid fuci & doli inſit in ſpiritu ſuo. Ideoque ait, Fac quæſo Domine periculum innocentiæ meæ: atque vt aurum & argentum igne perſpiciuntur: ſic tu intimos ſenſus & cogitationes animi mei diligenter explora, & vide nū ego imprudens de recto uitæ curriculo deflectam. Ex his autem verbis patet, quæ ſit tentationum ac tribulationū vtilitas: quia videlicet nemo vires ſuas in pace cognoſcit. Patet autem quàm ſit difficilis ſui ipſius cognitio: quādo vir ſanctus tametſi nullius mali ſibi conſcius, explorari tamen vult innocentiā ſuā: cui non ſatis fidebat.

Hæc

Hæc autem ſui ipſius cognitio eò præcipue dirigitur, vt homo latentia in corde ſuo vitiorum germina agnoſcat, vt hac cognitione & humilitatis virtutem foueat, & ſibi à ſeipſo, & ab ea quæ dormit in ſinu ſuo, hoc eſt à carne ſua ſolicite caueat. Cuius malitiam appoſitiſſima ſimilitudine Eccleſiaſti. deſignauit cum ait, Non credas inimico tuo in æternum: Sicut enim æramentum æruginat nequitia illius. Inimici autem nomine carnem noſtram intelligit, quæ inter tres animæ noſtræ hoſtes tanto eſt atrocior quanto familiarior ac vicinior: cuius cupiditatibus & ſuggeſtionibus nullo modo fidendum eſt. Quam eius malitiam deſcribit, cum illa æramento comparat. Vt enim æs & ferrum niſi tractetur, ſponte ſua ferruginem generat, quia ſeipſum corrūpit, ita caro noſtra originis peccato infecta, variarum cupiditatum & vitiorum ferruginem profert. Quo fit vt etiam ſi externus tentator & hoſtis deſit, ipſa ſibi ad perniciem noſtrā pro tentatore ſit. Quid ergo magis miſerandum, quid magis timendum, quàm talem intra nos hoſtem circūferre? De quo Salomon ait, Etſi ſubmiſerit vocem ſuam, ne credas ei, quoniam ſeptem nequitiæ ſunt in corde eius.

Eccl. 12. Prou. 26.

Quantum vero homini ſui ipſius ignoratio noceat, declarant illa Sponſi verba ap Sponſam, Si ignoras te ò pulchra inter mulieres, egredere, & abi poſt &c. Minatur enim his verbis Sponſus cœleſtium donorum, atque deliciarum ſpiritualium amiſſionem: quo futurum ſit, vt his Sponſa deſtituta, hædos ſuos, hoc eſt, carnales affectus & cupiditates ſuas ibi paſcat, ubi carnales homines affectus ſuos paſcere ſolent, nempe in bonis terrenis & caducis. Neque enim cœleſtibus donis dignus eſt, qui vel ingratus, datorem ex donis non agnoſcit, vel elatus eis abutitur ad ſuperbiam. Vnde eſt illud Eccle. 6. Ne extollaris in cogitatione tua veluti taurus, ne fortè elidatur virtus tua.

Virtutis atque adeò cuiuſque habitus diuturna conſuetudine acquiſiti eſt, promptè & delectabiliter operari. Vnde de viro iuſto dicitur, Gaudium eſt iuſto facere iuſtitiam. Sic Dauid, In via, inquit, teſtimoniorum tuorum delectatus ſum: ſicut in omnibus diuitijs. Qui uerò reluctante adhuc carne, virtutis opera exequitur is quidem, non virtutem, ſed continētiam aſſecutus eſſe dicitur: quæ infra uerę uirtutis gradum poſita eſt: cuius eſt promptè & delectabiliter (vt diximus) operari. Hac ergo menſura ſe quiſque metiatur, & intelliget, tantum ei à vera uirtute, quantum ab hac promptitudine & voluptate operandi deeſſe. Ex qua conſideratione colligi poteſt, quàm rara ſit in terris virtus, quamque pauci ſunt, qui ad hanc veræ uirtutis laudem, peruenerint.

Fac bonitatem & inhabita terram, & paſceris in diuitijs eius. Origenes ſuper hoc verbo, Quam, inquit, terram inhabitare nos iubet ſi bonitatē fecerimus? Vtique ſi de iſta terra loqueretur quam inhabitamus, & qui faciunt bonitatem & qui non faciunt habitant eam. Sed uideamus ne fortè illam dicat terram de qua ſcriptū eſt quia ſemen aliud cecidit in terram bonam, & attulit fructum centupl. &c. Hanc ergo iubemur inhabitare hoc eſt non longius euagari, non vltra citraque diſcurrere: ſed habitare & conſiſtere intra animæ noſtræ terminos, & conſiderare eam diligenter, & effici eius agricolas, & excolere terram quę intra nos eſt, noſtrę animę nouare noualia, & non ſerere ſuper ſpinas &c. Et ſic erit quod ſequitur, Paſceris in diuitijs eius. Hæc ille. Diuitiæ autem & gloria noſtra eſt teſtimonium conſcientię noſtrę.

Quoniam

Quoniam magnum ad veram ſui ipſius cognitionem impedimentum amor ſui eſt, ideo Natham Propheta ſub alienæ perſonæ nomine Dauidis flagitium ei propoſuit, vt facile damnaret in alio quod in ſe hoc amore obcæcatus, minus forſitan damnauiſſet. Simili quoque figura mulier Theeuites vſa eſt, vt Dauidis animum ad ignoſcendum Abſaloni inclinaret: vt videlicet quam ſententiam in aliena cauſa tuliſſet, in qua ab hoc affectu immunis, erat eandem in propria ferret, in qua hoc affectu impediebatur. His exemplis vir prudens facile intelligit quam ſit difficilis perfecta ſui ipſius cognitio propter proprij amoris mentem obcæcantis impedimentum: quod declarauit in oratione ſua Salomon cum ait, Tu ſolus noſti cor omnium filiorum hominum. Vnde Paulus, Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum: qui autem iudicat me, Dominus eſt. Huc pertinet & illud, Spirituum ponderator eſt Deus. Et illud, ſcrutans corda & renes Deus. Et, Abyſſum & cor hominis inueſtigauit. Iunxit abyſſum cordis, vt vtriuſque profunditatem deſignaret. Item, Prauum eſt cor hominis, & inſcrutabile, quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans cor & probans renes. Emphaſim quoque habent illa verba. Et quia non opus erat vt quis ei teſtimonium præberet de homine: ipſe .n. ſciebat quid eſſet in homine. Nemo ergo inter homines ſibi arroget quod proprium Dei, niſi eius fuerit beneficio ad hoc eruditus.

Amor ſui.

NEmo poteſt mobilia diligere, & ipſe immobilis ſtare. Gregor. in Mor. lib. 8. cap. 28.

Quid laborioſius quàm terrenis deſiderijs æſtuare? quid quietius quã nihil appetere? Ideo dicitur, Et inuenietis requiem &c. Grego. 18. moral. capit. 27.

Duas ciuitates faciunt duos amores Hieruſalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor ſæculi. Interroget ergo ſe quiſq; quid amet, & inueniet vnde ſit ciuis: & ſi ſe inuenerit ciuem Babiloniæ, extirpet cupiditatem, plãtet charitatem: ſi autem ſe inuenerit ciuem Hieruſalem, toleret captiuitatem, ſperet libertatem. Auguſt. ſuper Pſal. 64. Auguſt.

Inhiabam honoribus, lucris, coniugio: & tu irridebas: patiebar in eis cupiditatibus amariſſimas difficultates, te propitio tantò magis, quantò minus ſinebas mihi dulceſcere quod non eras tu. Auguſt. Confeſſ. lib. 6.

Duo amores, alter bonus, alter malus alter dulcis, alter amarus, non ſe ſimul in vno capiũt peccatore. Et ideo ſi quis præter te aliud diligit, non eſt charitas tua Deus in eo amor dulcedinis, & dulcedo amoris, amor non crucians, ſed delectans. Auguſt. in Medita.

Volumus vt nullæ ſint concupiſcẽtiæ, ſed non poſſumus. Velimus, nolimus, habemus illas: velimus, nolimus titillant, blandiuntur, ſtimulaut, infeſtant, ſurgere volunt, premuntur, non dum extinguuntur, quamdiu caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem. Idem de verb. Domini ſer 49.

Dominus communi diſciplina, cõmuni vita, communibus ſtudijs delectatur. Vſquequò miſer diuerticula captas, & conſolationes propriæ voluntatis tanto labore quæritas? tanto rubore mendicas? Et quid faciam inquis? Eijce ancillam, & filium eis. Ber. in ſerm.

Singularis ad omnia ſua ſtrenuus, ad communia piger, vigilat in lecto, dormit in choro. Idem de 12. Grad.

Autor &c. Anima per odium mundi & ſui proficit in amorem Dei & proximi: & per contemptum temporalium & inferiorum, creſcit in deſiderium æternorum & ſuperiorum. Autor de Spiritu & anima.

Clima. Amicus ingratus ac doloſus caro eſt: & ſi foueatur, amplius lędit. Clim. Grad. 9.

Maxim⁹. Amor ſui eſt corporis ratione carens amicitia, ex qua quidem naſcitur guloſitatis ratio, & inanis gloriæ cupiditas. Ex ijs autem naſcitur vniuerſus malorum numerus. Maximus.

COLLE. ¶ Primus charitatis actus eſt, diligere Deum: ſecundus, odiſſe peccatū: quo enim quiſque amore diligit vitam, eodem gradu dilectionis odit mortem. Poſt odium vero peccati, conſequenter ſequitur fomitis & carnis noſtrę ſanctum odium: quandoquidem hęc peccatorum omnium ſemina ſunt. Qui enim odit peccatum, cauſas quoque peccatorum odiſſe merito debet Hoc ipſum S. Catherina Senēſis, morti iam proxima dixit: Hoc omnes Sācti exemplo ſuo docuerunt, qui carnem ſuam varijs modis tanquam inteſtinum & pernitioſum hoſtem ſemper inſectati ſunt.

Contra eos qui immodico ſui amore ſibi nimium indulgent, faciunt illa Salomonis verba. Qui delicate à pueritia nūtrit ſeruum ſuum, poſtea ſentiet eum contumacem. Diuturna enim conſuetudo quę à pueritia cœpit, & cum ipſa ætate adoleuit, difficillimè ſuperatur. Ideo Apoſtoli Dęmonem illum ejcere non potuerunt, qui ab infantia pueri corpus obſidebat.

Vehementer ſuſpectus eſt regi miles, qui cum capitalibus hoſtibus ſuis vel clandeſtina miſcet colloquia, uel iungit amicitias: cùm ille fidus maximè regi habeatur, qui eius hoſtibus infenſiſſimus ſit, & irreconciliabiles cū eis gerat inimicitias. Cùm igitur caro noſtra propriaque voluntas truculentiſſimi Dei hoſtes ſint: qui aduerſus eius ſcita atque decreta continenter bellum gerunt, fidelis vtique Dei ſeruus ſempiternas cum illis inimicitias gerere debet, & nunquam illis niſi ſola neceſſitatis cauſa obſequi, ſemper autem illis in omnibus penè rebus aduerſari. Hoc autem typicè Dominus precipit qui, Numer. 25. ait, Hoſtes vos ſentiant Madianitę: quia & ipſi hoſtiliter egerunt cōtra uos, quando uidelicet carnali illecebra inductos, ad ſacrificia ſua uocauerunt. Hoc idem ad carnem & propriā uoluntatem noſtram dictum eſſe putem⁹: quę nos toties cupiditatibus ſuis illectos in multa ſcelera præcipitarunt.

Vxor quę deſerto uiri thoro adulterum ſequuta, cum eo longo tempore uerſata eſt, ſi pœnitentia ducta ad uirum reuerſa, & clementer ab eo recepta fuerit, quid facere debet, quo uiro plenè ſatisfaciat? Nimirum acerbiſſimum aduerſus adulterum illum odium prę ſe ferre, quò uidelicet & uiro pro pręteritis commiſſis ſatisfaciat, & ſecuriorem eum in poſterum reddat. Quo ea maiori aduerſus illum odium incandauerit, hoc à ſimili ſcelere longius aberit, quod ſolo inhoneſto amore conflatum eſt. Si enim aliqua in re illi eam gratificari ſenſerit, & amoris illi ſignificationem oſtenderit, ſuſpectam fidem ſuam uiro facit. Cum igitur caro noſtra nos toties à Deo adulterari fecerit, ubi in illius gratiam miſericorditer recepti ſumus, quid aliud quàm continenter aduerſus carnem hanc bellum gerere debemus, & hoſtili aduerſus eam odio diſſidere? Quia uerò illam alere & ſuſtentare pręcipimur, ālam⁹ tantum illam (quod illi negare non poſſumus) obſequi tamen illi, & indulgere, & uoluptate afficere, uelut

proditio-

prodiitonis cuiuſdam & ſpiritualis adulterij inſtar eſſe arbitremur. Non enim molliter & amanter tractare illam conuenit, quæ nos toties à Deo adulterare compulit.

Ecel.20. Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus. Ex his verbis ſic D. Bernardus breuiter argumentatur, Nihil ergo eſt, quod non ſit propter Deum. Vnde qui eſſe vult ſibi, non Deo, nihil eſſe incipit inter omnia.

Vnaquæque res naturalis habet intra ſe formam quæ illi dat eſſe, quæq; velut ſeminarium quoddam eſt, omnium quæ illud eſſe conſequuntur. Quod enim in arboribus radix, hoc in vnaquaque re naturalis forma eſt. Vnde ſicut diuerſæ radices, diuerſas quoque arbores, proceritate, folijs, fructu, colore, ſapore, cæteriſque producunt: ita diſſimiles rerum formæ diſſimilima in rebus accidentia pariunt. Nunc quoniam vix aliud in mundo quàm labores & peccata, hoc eſt, culpas & culparum vltrices pœnas videmus, quærendum eſt, vnde hæc tanta malorum ſeges oritur. Verum vtriuſque mali huius facilis inuẽtio eſt. Peccatorum quippe omnium ſeminarium amor ſui eſt: pœnarum verò atque dolorum voluntas propria. Quiſquis enim peccat, propter commodum aliquod captandum, aut incommodum fugiendum peccat. Quod vtrumque amoris proprij eſt. Quiſquis vero mœrore afficitur, ideo ſic afficitur, quia non aſſequitur quod vult. Sicut enim voluptas omnis ex fructu alicuius rei vehementius appetitæ oritur, ita mœror omnis tunc exiſtit, cum non eſt conceſſum potiri his rebus, quas ardẽter exquirimus. Quæ cum ita ſint, conſequẽs eſt, vt quiſquis peccata vitare velit, ad radicem lethalis huius arboris ſecurim ponat, radice enim amoris proprij abſciſſa (quatenus in hac fragili carne fieri poſſit) rami deinceps peccatorum areſcent. Simili quoque ratione, qui placidam & nullo ſæculi mœrore reſperſam vitã degere vult, ſtudeat quantum potuerit, propriam à ſe voluntatem abdicare: quod vbi fecerit, iucundiſſima quiete perfruetur, nihil enim habet in hoc ſęculo cur dolere debeat, qui de ſęculo nihil concupiſcit. Sicut enim cœleſtis patrię fœlicitas eſt, bonorum omnium compotem fieri: ita viæ velut fœlicitas quædam eſt, nihil ex ſæculo concupiſcere. Eiuſdem enim penè fœlicitatis eſt, omnia poſſidere, & nihil ex omnibus concupiſcere. Et illud quidem impoſſibile: hoc verò Deo iuuante, in manu mea poſitum eſt. Vnde Seneca, Quare (inquit) à fortuna potius impetrem vt det, quam à me ne petam? Rurſumque idem, nihil intereſſe ait, an habeas, an non concupiſcas: ſicut idem eſt, vt vel comedas & ſatieris, vel nõ eſurias.

Grego.

Cicero.

Cæterum quoniam reuera propria voluntas & amor ſui (quamuis nominibus diſtinguãtur) idem penè ſint, ſequitur amorem ſui vt omnium peccatorum, ita etiam dolorum omniũ cauſam eſſe. Sic enim diuina ſapientia diſpoſuit, vt eadem & culparum omnium & pœnarum radix & origo eſſet, vt quoniam, propter culpam pœna decreta eſt, quod parit culpam, ſimul pariat & pœnam. ¶His ita conſtitutis, facile eſt intelligere quod ſaluator ait, Diſcite à me quia mitis ſum, & h.c. & inuenietis requiẽ animabus veſtris. Quia enim tota Chriſti doctrina in reſignatione & abdicatione propriæ uoluntatis poſita eſt, hac ipſa voluntate compreſſa (quam laborum omnium ſeminariũ eſſe diximus) quid ſupereſt, niſi vt placidam vitam laborum atq; dolorum ſęculi expertem agamus?

Qui cupiditatum ſuarum mortificationi ſtudet, neceſſe eſt, vt ad hoc præſtandum ſãcto cõtra ſe ſui odio armetur. Difficulter enim cupidita-

tes ſuas frenabit, & carnem ſuam crucifiget, qui tenerè nimium eam diligit. Cuius rei locupletiſſimum extat in Dauide exemplum, qui quoniam vehementer Amonem filium primogenitum diligebat, obiurgare fœdiſſimum eius inceſtum noluit, ne quem maximè diligebat, obiurgatione contriſtaret. Vide quid immodicus amor faciat?

Amor terrenorum.

Gregor. QVi defluere deuitat, fugiat quod defluit: ne per hoc quod amat, in hoc cogatur deuenire quod vitat. Illo enim trahitur, quo tendit, quod tenet. Gregor. 22. Moral. capitu. 2.

Animus mutabilia tranſcendens, in mundo extra mundum eſt. Sanctus dum ſolam appetit æternitatem, infra ſe habet omne quod tranſit. Gregor. 22. Moral. capitul. 14.

Qui nulla proſpera appetit, nulla aduerſa pertimeſcit. Greg. 22. mor. c. 16.

Iob 4. Greg. ſuper illud Iob. 4. Ad me dictum eſt verbum abſconditum, & quaſi furtiue ſuſcepit auris mea venas ſuſurrij eius: ſic ait: Venas ſuperni ſuſurrij auris cordis furtiuè ſuſcipit: quia ſubtilitate locutionis intimę afflata mens & raptim & occultè cognoſcit. Niſi enim ſe ab exterioribus abſcondat, interna non penetrat. Occultatur autem ut audiat, & audit vt occultetur: quia & ſubtracta viſibilibus inuiſibilia conſpicit, & repleta inuiſibilibus, viſibilia perfectè contemplatur. moral. lib. 5.

Iob 31. Gregor. ſuper illud Iob. 32. Si expaui ad multitudinem nimiam, dicit: Magna eſt ſecuritas cordis, nihil concupiſcentiæ habere ſecularis. Nā ſi ad terrena adipiſcenda cor inhiat, ſecurum tranquillumque eſſe nullatenus poteſt: quia aut non habita concupiſcit vt habeat, aut adepta metuit ne amittat: & dum in aduerſis ſperat proſpera, in proſperis formidat aduerſa: huc illucque quaſi quibuſdam fluctibus voluitur: ac per modos varios rerum alternantium mutabilitate verſatur. Sin vero ſemel in appetitione supernæ patriæ forti ſtabilitate animus figitur, minus rerum temporalium perturbatione vexatur. A cunctis quippe externis motibus eandem intentionem ſuam, quaſi quendam ſecretiſſimum ſeceſſum petiſibi que incommutabiliter inhærens, & mutabilia cuncta tranſcendens, ipſa iam tranquillitate quietis ſuæ, in mūdo extra mundum eſt. Excedit profectò ima omnia intentione ſummorum, & cunctis rebus quas non appetit, libertate quadam ſe ſupereſſe ſentit: nec tempeſtatem rerum temporalium intus ſuſtinet, quam intuetur foris: quia terrena omnia quæ cōcupita opprimere mentem poterant, deſpecta ſubteriacent. Vnde bene per Prophetam dicitur. Statue tibi ſpeculam, vt dum quiſque ſpeculatur tur ſumma, ſuperemineat infimis. Hinc etiam Abacuc dicit, Super cuſtodiam meam ſtabo. Stat quippe ſuper cuſtodiam ſuam, qui per ſolertiam diſciplinæ terrenis deſiderijs nō ſuccumbit, ſed ſupereminet, vt dum ſemper ſtantem appetit æternitatem, infra ſe ſit ei omne quod tranſit. mor lib. 22. Hier. 31 Abac. 2.

Gregor. ſuper illud Iob. 39. Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum ſibi, ſic ait, Hoc loco aquilæ nomine ſubtilis ſanctorum intelligentia, & ſublimis eorum contemplatio figuratur. Cunctarum quippe auium viſum acies aquilæ ſuperat, ita vt ſolis radius, fixos in ſe eius oculos, nulla lucis ſuæ coruſcatione reuerberans claudat. Ad præceptum ergo Dei eleuatur aquila, dum iuſſionibus diuinis Iob 39.

uinis obtemperans, in ſupernis ſuſpẽditur fideliũ uita. Quæ & in arduis nidum ponere dicitur: quia deſideria terrena deſpiciens, ſpe iam de cœleſtibus nutritur. In arduis nidũ ponit: quia habitationem mentis ſuæ in abiecta & infima conuerſatione non conſtruit. Videamus aquilam nidum ſpei ſibi in arduis conſtruentem, quæ ait:
Philip. 3 Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. Et rurſum, Qui conreſuſcitauit, & conſedere nos fecit in cœleſtibus.
Ephes. 2 In arduis habet nidum, quia profecto in ſupernis figit conſilium. Non vult mentem ima deijcere, non vult per abiectionem conuerſationis humanæ in infimis habitare. Tunc Paulus fortaſſe in carcere tenebatur, cum ſe conſedere Chriſto in cœleſtibus teſtaretur: ſed ibi erat, vbi ardentem iam mentem fixerat, non illic vbi eum neceſſariò pigra ad huc caro retinebat. Hoc namq; eſſe ſpeciale ſpecimen electorum ſolet, ꝙ ſic ſciunt præſentis vitæ iter carpere: vt per ſpei certitudinem nouerint iam ſe ad alta perueniſſe: quatenus cuncta quæ prçterfluunt, ſub ſe eſſe videant, atq; omne quod in hoc mundo eminet, amore çternitatis calcẽt. Hinc eſt enim quod ſequenti ſe ani-
Eſa. 58 mæ per Prophetam Dominus dicit: Suſtollam te ſuper altitudines terræ. Quaſi quædam namque inferiora terræ dãna ſunt, cõtumeliæ, egeſtas, abiectio: quç ipſi quoque amatores ſeculi, dum per latæ viæ planiciem ambulãt, vitando calcare ceſſant. Altitudines autem terræ ſunt, lucra rerum, blandimenta ſubditorum, diuitiarum abundantia, honor & ſublimitas dignitatum: quæ quiſq; per ima adhuc deſideria incedit, eò ipſo alta æſtimat, quò magna putat. At ſi ſemel cor in cœleſtibus figitur, mox quàm abiecta ſint cernitur, quç alta videbantur. Nam ſicut qui in montem conſcendit, eò paulatim cætera ſubteriacentia deſpicit, quò ad altiora greſſum amplius tendit: ita qui in ſummis intentionem figere nititur, dum annixu ipſo nullam præſentis vitæ gloriam eſſe deprehẽdit ſuper terræ altitudines eleuatur: & quod prius in imis deſiderijs poſitus ſuper ſe credidit, poſt aſcendendo proficiens, ſibi ſubeſſe cognoſcit. mor. lib. 31.

Tota uita boni Chriſtiani, Sanctum deſiderium eſt: tantum enim nos exercet ſanctum deſiderium quantum deſideria noſtra amputauerimus ab amore ſæculi. Exinani quod implendum eſt: bono implendus es, funde malũ. Puta quia melle te vult implere Deus: ſi aceto plenus es, vbi mel pones? Aug. ex tract. 4. in Epiſtol. Auguſt.

Miſer eram, & miſer eſt omnis animus vinctus amicitia rerum mortalium: & dilaniatur cum eas amittit, & tunc ſentis miſeriã, qua miſer es, etiam antequam amittat eas. Aug. Confeſ. lib 4.

Cor meum quando futurum non curat, gaudium, implicatur amore terreſtrium: cũque illis inuoluitur, vanitas decipit, curioſitas deducit, voluptas inficit, cupiditas afficit, luxuria inquinat, turbat iracundia, ſicque miſer, per multa diſpergitur: quærit, nec inuenit, vbi requieſcere poſſit. Bernar. in quodam ſermo. Bernar.

¶Inordinatus terrenarũ rerum ſiue creaturarũ amor, omnibus fere Diaboli tentationibus & laqueis materiã prçbet. Quamobrẽ quiſquis huic amori mortuus eſt, is vtique ad hanc cœleſtẽ militiam inſtructiſſimus eſt: qui vero illo tenetur vel hac ſolũ, de cauſa omniũ inimicorũ telis tanquã inermis & imbecilla prçda patet. Quo fit vt callidus ille explorator diligẽter omnes cordis noſtri latebras ſcrutet: & ſi alicuius rei amore vehemẽter affectos viderit, ibi ſe iã aditũ COLL. B

ad nos īueniſſe gaudet. Natura enim ita cōparatū eſt, vt quam rē ardēter amamus, illius ſiuenter fœlicitatem appetamus, infœlicitate cruciemur, pericula timeamus, & aduerſus damno afficientem, grauiter commoueamur, & pro illius incolumitate & honore decertemus; & omne ſtudium omneſq; curas, & cogitationes noſtras in illū ponētes, à rerū cœleſtium cura & cogitatione abducamur? quia vbi amoris noſtri theſaurus eſt, ibi tota cordis noſtri cogitatio & cura eſt. Quia enim (vt veriſſime philoſophi dixerūt) qui vere amat, præter vnū amare non poteſt: ideo quiſquis ardenti alicuius terrenæ rei amore tenetur, is à ſtudio diuini amoris, rerūque cœleſtiū magnopere impeditur. Quāobrē quicūque in ſpiritualē iſtā militiā nomē dare cōſtituit, habenas cordi ſuo inijciat, neq; illud prohibito alicui terrenæ rei vehemēter affici patiatur: alioqui ſciat ſe ad quotidianū hoſtiū congreſſum expoſitū eſſe.

¶ Audiāt hoc parētes, qui immoderato amore filios cōplectūtur: propter quod ingentē illis dotē, aut hæreditatē ſupra facultatē ſuā parare ſtudēt. Audiāt hoc itē matertertæ, quæ frequēter ita neptibus afficiuntur, ſimileq; dotē congerere ſtudēt. Quantis enim ſe periculis hoc ſtudio addicūt: cū radix omniū malorū ſit cupiditas? Hoc ergo primū ſit, quod ꝓvidere ante debet, quiſquis ſe Chriſto dicauit, vt ad hāc inordinati amoris crucē & abnegationē ſe accingat. Quod ſi hoc tibi difficile videtur, cōſidera nō magnū eſſe, ſi ſalus animæ ſi regnū cœlorū hoc pretio comparetur. Si enim ne ipſa quidē corporis ſalus niſi per inediam, & amaras potiones, non acquiritur: quid mirum ſi nec animæ ſalus (quæ infirmitatis partibus potior eſt) niſi per labores non acquiratur?

Pro eo quod nos legimus, Cū exorti fuerint peccatores ſicut fœnū. Hieron. ex Heb. vertit, Germinauerunt impij quaſi fœnum: & floruerūt oēs qui operātur iniquitatē, vt cōterantur in æternū. Quibus verbis breuitas mundanç fœlicitatis, areſcētis fœni ſimilitudine declaratur, quod idē Eſai. 40. legimus, vnde eſt illud ex Iob, Laus Iob. 20.
impiorū breuis eſt, & gaudiū hypocritę ad inſtar pūcti: Si aſcēderit vſq; ad cœlū ſuperbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quaſi ſterquilinium in fine perdetur &c. Iob. Miſera profectò fœlicitas in qua momētaneū eſt quod delectat, æternū quod cruciat. Contra uero de iuſto dicitur, Iuſtus vt palma florebit, ſicut cedrus Libani multiplicabitur. Pſal. 19.
Eleganter autem Propheta pium hominē comparat cedro, cuius odor eſt iucūdiſſimus, eaq; arbor nūquam putreſcit, & vmbram gratiſſimā miniſtrat: quæ omnia ad hominem pium eleganter aptantur.

Mulier impletura vaſa ſua oleo, clauſit oſtiū ſuper ſe, & ſuper filios. Quā fœlix illa anima, quæ ita omnia ſenſuū & deſideriorum ſuorū oſtia clauſit, vt nihil pręter ſpōſum ſuū, vel amet, vel timeat vel cupiat? Sed quā fœlicior cui clauſit à foris oſtiū Dominus, vt cū inundauerint aquæ multæ, ad illū non accedāt, & pereūtibus diluuio cæteris, ipſe nō pereat. Fœlix quæ contēnit ſeculū, ſed fœlicior quæ à ſæculo & ipſa contēnitur, cui & mundus crucifixus eſt, & ipſa mūdo. Talis autē animæ vaſa omnia implentur oleo: quia mens cum omnibus viribus ſuis, diuinæ gratię vnctione repletur: vacuatur mūdo, impletur Deo.

Crudelis cōtemptorque Dei Mezentius, mortuorum corpora viuis iungebat, vt mortui viuos horrendo mortis genere necarent. Simile quidam Dæmon facere videtur, qui immodico amore voluptatibus, ſordidiſq; rebus homines copulare nititur, quatenus ab eis corrupti, tales effician-

ficiantur, qualia ſunt ea quib. ſe addixerunt. Vnde eſt illud, Abominabiles facti ſunt, ſicut ea quæ dilexerũt.

Mundus, de contemptu Mundi.

QVi tranſeũtia amplectitur, eo ipſo ad decurſum ducitur, quo decurrẽtibus implicatur. Greg. in Mor.

Tráſit quod extollitur, permanet quod punitur: & qui honoratur in via, in peruẽtione dãnabitur: & quaſi per amæna prata ad carcerem peruenit, qui per præſentis vitæ proſpera ad interitum tendit. Greg. vbi ſup.

Deſpiciendus à nobis hic mũdus foret, etiam ſi blandiretur, ſi rebus proſperis demulceret animũ. At poſtquàm tot flagellis premitur, tanta aduerſitate fatigatur, tot nobis quotidie dolores ingeminat, quid nobis aliud quã ne diligatur clamat? Greg. in Dial.

Quoſdã cor ad mundũ pertrahit, mundus autem ad cor repellit. Nempe qui bona nõ aſſequuntur, quę optant. Greg. in Mor. li. c. 29.

Quia Amalechitã Dñm ſequi nõ valuit, dux efficitur Dauidis: quia ſæpe qui cum ſeculo currere nõ valuit ſed fractus infirmite torpuit: iſtum Deus inuenit, cibat, & prædicatorem etiam facit. Greg vbi ſupra.

Mali dum pro mundo tolerant, leue putant: abſintio ebrij ſunt. Greg. lib. 7. cap. 9.

Auguſt. Frequenter ridens æger, ploratur à ſanis. Aug. in ſerm.

Mundus tranſit & concupiſcentia eius. Quid vis vtrum amare temporalia & tranſire cũ tempore, an Chriſtum amare & in æternum viuere? Idem ſuper epiſt. Ioan.

Ecce turbat mundus & amatur, quid ſi trãquillus eſſet? formoſo quomodo hęreres, qui ſic amplecteris fœdum? flores eius quomodo colligeres, qui à ſpinis nõ reuocas manum? Idem ſuper pſal.

Proſpera huius mundi aſperitatẽ habẽt veram, iucunditatem falſam, certum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miſeriæ, ſpem beatitudinis inanem. Idem Epiſto. 36.

Difficile imo impoſſibile eſt, vt præſentibus quis & futuris fruatur bonis: vt hic ventrem, ibi mentem impleat: vt de delicijs tráſeat ad delicias: vt in vtroque ſæculo primus ſit, & in cœlo & in terra appareat glorioſus. Hiero. in Epiſt. Hiero.

Nulla res lõga mortalium eſt, omniſque fœlicitas ſeculi, dũ tenetur, amittitur. Cum enim tribulationis tẽpus aduenerit, omne quod præteritum eſt, nihil adiuuat ſuſtinentem. Hier. ſup Eſai. lib. 7.

Ad cõtẽptũ mundi hortatur Cyprianus expoſita ſcelerũ eius multitudine, vide hac de re elegãtiſſimã ac prope diuinã Epiſtolã ad Donatum. Quã his verbis concludit. Vna eſt igitur placida & fida tranquillitas: una ſolida & firma & perpetua ſecuritas. Si quis ab his fluctuantis ſeculi turbinibus extractus, ſalutaris portus ſtatione fundatus, ad cęlum oculos tollit à terris, ac Deo ſuo mẽte iam proximus, quidquid apud cæteros in rebus humanis ſublime videtur intra ſuam conſcientiam iacere gloriatur. Nihil appetere iam, nihil deſiderare de ſeculo poteſt, qui ſeculo maior eſt. Quam magna fœlicitas eſt implicantis mundi laqueis ſolui, in lucem immortalitatis æternę de terrena fece purgari, videre quæ in nos prius infeſtantis inimici pernicies graſſata ſit. Plus amare cõpellimur ꝙ futuri ſumus, dũ & ſcire conceditur, & damnare quod eramus. Nec ad hanc ſummam fœlicitatem parandam magnis laboribus opus eſt, gratuitũ de Deo munus religioſa mente concipitur, & facile eſt. Et vt ſponte ſol radiat, dies illuminat fons rigat, imber irrorat, ita ſe ſpiri- Cypria.

tus cæleſtis infundit. Quo hauſto, ſole altior, ac omni terrena poteſtate ſuperior eſſe incipit, quod eſſe ſe credidit. Tu quæſo frater tene ſobriã religioſis virtutibus diſciplinã. Sit tibi vel oratio aſſidua, vel lectio. Nunc cum Deo loquere, nunc Deus tecum. Ille te præceptis ſuis inſtruat, ille diſponat: Quẽ ille diuitẽ fecerit, nemo pauperem faciet. Iam tibi auro diſtincta laquearia, & pretioſi marmoris cruſtis ueſtita domicilia ſordebunt, cum ſcieris te magis eſſe excolendum, domum tibi hac eſſe potiorem, quam Dominus inſedit templi vice, & in qua Spiritus ſanctus cœpit habitare.

Bernar. Nulla verior miſeria, quam falſa lætitia. Bern. de lib. arbit.

Generoſitas ſanguinis, proceritas corporis, forma elegans, iuuenilis decor, prædia, palatia, immenſa ſupellex, inſulæq; dignitatum, adde & ſapientiam mundi: de mundo ſunt hæc: & mundus quod ſuũ eſt diligit. Sed quouſq; Non ſolũ enim nõ ſemper (vt qui nõ ſemper erit) verum nec diu quidem. Diu ſiquidem iſta in te mundus habere non poterit, & tu quidem ipſum in breui non habiturus. Idem in epiſt.

Periclitatur caſtitas in delicijs, humilitas in diuitijs, pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in hoc nequã ſeculo. Fugite de medio Babylonis fugite, ſaluate animas veſtras. Ibidem.

Mundus clamat, ego deficiam. Caro clamat, ego inficiam. Diabolus clamat ego decipiam. Chriſtus vero dicit ego reficiam, & tamen ſuperba mens mea magis vult ſequi deficientes, quam reficientem. Idem.

Quid profuit illis ſuperbia? quid diuitiarum iactantia? mundi potentia? uana uoluptas? breuis lætitia? magna familia? mala cõcupiſcentia poſt voluptatem? vbi iocus? vbi riſus? vbi iactantia? vbi arrogantia? Heu de tanta lætitia, quanta triſtitia? Idem lib. 2. de conſide.

Proſper. Diuitijs, & floribus, & maiorum nobilitate te iactas, de patria, & pulchritudine corporis, & honoribus qui tibi ab hominibus deferuntur te exaltas? Reſpice teipſum, quia mortalis es: & quia terra es & in terram ibis, circunſpice eos qui ante te ſydereis fulſere ſplendoribus. Vbi ſunt quos ambiebant ciuium potentatus? vbi inſuperabiles oratores? vbi qui conuentus feſta diſponebant? vbi equorũ ſplẽdidi nutritores? vbi exercituum duces? vbi ſatrapæ & tyranni? Nonne omnia puluis? nonne omnia fauillæ? Nonne in paucis verſibus eorum vitæ memoria eſt? Reſpice ſepulchra, & vide, quis ſeruus, quis Dominus, quis diues. Diſcerne ſi potes, vinctum à Rege, fortem à debili, pulchrum à deformi. Memor itaque tui eſto, ne aliquando extollaris: memor autem eris, ſi te ipſum reſpexeris. Proſper in ſententijs.

Euſeb. Emiſſ. Exultant improbi in rebus peſſimis, & de ſui perditione lætantur: ſimiles illis qui forte ſumentes exitiabiles herbarũ ſuccos, cum riſu perire dicuntur. Euſ. Emiſ. in hom.

Chriſoſt. Contemne diuitias, & eris locuples: contemne gloriam, & eris glorioſus: contemne ſupplicia inimicorum, & tunc eos ſuperabis: contemne remiſſionem & quietem. & tunc eam recipies. Chryſoſtomo ſup. epiſt. ad Hebr. ſerm. 25.

COLLE. ¶ Sicut paruuli dum ſub nutricis cura ſunt, nutrices ipſas, à quibus aluntur, magis amant, quam matres, à quibus prognati ſunt: vbi uerò adoleuerunt, & inter matres, ac nutrices quid ſit diſcriminis agnoſcunt, multo magis matres diligunt, quibus omnia ſe debere intelligunt, quam

nutri-

nutrices, à quibus tãtum aliti ſunt. Ita plane homines, qui ſẽſu, atq; iudicio paruuli ſunt, magis mũdũ, à quo nutriuntur, quàm Deum, à quo conditi ſunt, diligũt: qui autẽ ſenſu, & ratione iã ĩ ſpirituales viros euaſerũt, Deũ magis diligũt quã mũdũ cui & eſſe, & illa ipſa, quę à mundo receperũt, ſe debere cognoſcũt. Idẽ ſimile ad amorẽ Dei, amorẽq; parentũ accõmodari poteſt. Reuera enim parentes, ſi cũ Deo cõferãtur, nutritij magis quã parẽtes appellãdi ſunt: vnus enim pater eſt, qui in cęlo reſidet &c. Hoc autem non agnoſcere, id planè eſt brutis ſtupidiorem eſſe. Conſtat enim perdicum pullos, etiam ſi alterius perdicis opera dũ in ouis deliteſcunt, cõfoti, & in lucẽ editi ſint, vbi veræ matris (quæ oua peperit) vocem audiũt, nutrice deſerta, ad illã cõuolant. Quod ita eſſe D. Hiero. ſuper illo Hieremiæ
Hier. 17. loco aſſerit, Perdix fouit, quæ non peperit: fecit diuitias, non in iudicio, in dimido dierum ſuorum derelinquet eas.

Mundanorum fœlicitas, & gloria ſimilis eſt auleis pretioſis quæ ex lana, ſerico, & auro contexta ſunt: quorum externa facies, & pulchritudo valde ab interna diſſimilis eſt. Hæc enim deformis, illa verò pulcherrima eſt. Talis ergo principum huius ſæculi fęlicitas eſt: quæ exterius quidem nitet, & fulget, interius tamen mille curarum, ac moleſtiarũ aculeis laceratur: quas nemo ſentit, niſi qui patitur: quanuis quidam adeò miſeri ſint, adeoque veræ fęlicitatis ignari, vt ſub his ſentibus eſſe, delicias computent.

S. Bonauentura miratur, quod cũ bona mundi breuia ſint, atque fragilia, ſemperque nos fugiant: nos tamẽ illa ſummo ardore conſectamur. At ſpiritualia bona, nobiliſſima, & æterna ſũt, ſeque nobis ſpõte offerũt, nos tamen ea fugimus, & auerſamur. Quo ergo alio argumento humanæ naturæ morbus euidentius agnoſci poteſt?

Quærit apud Ciceronẽ Epicurus: Si Deus omnia noſtri cauſa fecit, cur viperas ꝓcreauit: Ego etiam illud addo, cur muſcas, culices, pulices, totque alia animalcula eſſe voluit: quæ nos nõ ſolum interdiu vexãt, ſed noctu etiã quieſcere nõ ſinũt. Ad quod merito reſpõderi poteſt, ſi cum vita (quæ ĩ hoc ſæculo degit) tot moleſtijs plena ſit, adeò à nobis diligit, quid eſſet, ſi omni acerbitate, & fele careret? Quis eã pp Chriſtũ paruifaceret? Voluit ergo Dominus vitã noſtram hoc modo fœdare, vt facile nobis eſſet eã pp ipſũ cõtẽnere. Sicut etiã uoluit filios Iſrael AEgipto varijs tribulationibus ac oneribus premi, vt libẽter eam deſerere, & ad promiſſam terram cõtendere vellent.

Ecce ego mitto vos, ſicut agnos inter lupos. Hoc vno argumẽto peruerſitatem, ac freneſim mundi agnoſcere poteris. Apoſtoli namque, imo & Apoſtolorum Dominus in hoc neruos omnes intẽdebant, vt homines beatẽt, ſũmoque beneficio mũdũ afficerẽt. Quorũ iãta fuit cęcitas, & immanitas, vt ꝓ ſũma gratitudine extremis eos ſuplicij, & acerbiſſima morte necarẽt: & tãquã lupi (quos ĩproba vẽtris exegit rabies) ĩ agnos ſæuirẽt.

Leuiſſimis de cauſis ab officio imꝓbos homines reuocari, teſtatur Salomõ, cũ ait: Auerſio paruulorũ interficiet eos, & ꝓſperitas ſtultorum perdet illos. Hoc eſt, metus rerũ leuiſſimarũ (quæ ſunt velut territamenta puerorũ) & amor quoq; rerum leuiſſimarũ (qualia ſunt muliebria ornamenta, ſplendidæ veſtes, & ſimilia) auocant illos à virtutis, & pietatis officijs, ſine quibus vita & fœlicitas noſtra conſtare nõ poteſt. Hoc eſt propter respueriles cœleſtem vitam, tanquam peſſimi rerũ æſtimatores negligunt. Propter qđ alibi ait. Vſque quò paruuli diligitis infantiam. Quæcun-

que enim improbi uel timent,uel cõcupiſcunt, uere puerilia, & inania ſunt. Vnde etiam alibi. Relinquite (inquit) infantiam & uiuite,& ambulare per uias prudentiæ. Hinc Seneca. Quid (inquit) tam neceſſarium, quã pretia rebus imponere? Quia enim homines in hac parte cæcutiũt, ideò pretioſiſſimis uilia anteferunt. Vnde idem philoſophus prudentiſſimè ſapientiam eſſe deffiniuit, Scire contẽnere contemni. Qua voce quid potuit ſublimius, aut ſapientius dici?

Quã breuis ſit mũdi gloria declarãt illa Prophetæ verba. Vidi impiũ exaltatũ, & eleuatũ ſicut cedros Lybani:& tranſiui,&c. hẽ illa. Quomodo facti ſunt in deſolationẽ? ſubito defecerunt, perierunt ꝓpter .i.ſ. velut ſomniũ ſurgẽtiũ. Quã quidẽ ſomnij ſimilitudinẽ explicat Eſaias his verbis. Sicut ſomniat eſuriens, & comedit: poſtquã autẽ expergefactus fuerit, vacua eſt anima eius:& ſicut ſomniat ſitiẽs, & bibit, & poſtquã fuerit expergefactus, laſſus adhuc ſitit: ſic erit multitudo gentium, quæ dimicauerũt aduerſus Ariel: hoc eſt aduerſus Eccleſiã. Eſai. 29. Elegãtiſſima ſimilitudine ſomni, breuitatẽ & inanitatem humanæ fęlicitatis atq; potẽtię deſcripſit, ſi quis eã diligẽter excutiat. Idem etiam illa uerba ex libro Machab. declarant. Verba viri peccatoris ne timueritis: quia gloria eius in ſtercora erit,& in vermes: hodie extolletur, & cras non inuenietur: quia conuerſus eſt in terram ſuam,& cogitatio eius peribit.

1.Mar. 2.

Abnegatio ſui.

MAgna eſt ſecuritas cordis, nihil concupiſcentiæ habere ſæcularis. Nam ſi ad terrena concupiſcenda cor inhiat, ſecurum tranquillumque eſſe nullatenus poteſt, quia aut non habita concupiſcit vt habeat, aut habita metuit, ne amittat. Gre. in Mor.

Niſi quiſque à ſemetipſo deficiat, ad eum qui ſupra ipſum eſt, non appropinquat: nec ualet apprehendere quod ſupra ipſum eſt, qui neſcit mactare quod eſt. Greg. in Hom.

Omnis qui uno pede claudicat, ſoli illi pedi innititur, quem ſanum habet: quia & cui terrenum deſideriũ iam arefactum fuerit, in ſolo pede amoris Dei, tota uirtute ſe ſuſtinet, & in ipſo ſtat: quia pedem amoris ſæculi, quem ponere in terra conſueuerat, iam à terra ſuſpenſum portat. Greg.

Qui vult uenire poſt me, abneget ſemetipsũ &c. Ad ſe uenientibus Dominus præcipit, ut renuntiemus noſtris: quia qui ad fidei agonem venimus, luctamen contra malignos ſpiritus ſumimus. Nihil autem maligni ſpiritus in hoc mundo poſſidẽt proprium: nudi ergo cum nudo luctari debemus. Nam ſi ueſtitus quiſque cum nudo luctatur, citius ad terram deijcitur, quia habet vnde teneatur. Quid.n. ſunt terrena omnia niſi corporis indumẽta? Qui ergo cõtra Diabolũ ad certamẽ ꝓperat, veſtimẽta abijciat, ne ſuccũbat. Greg. ĩ hom. 32.

Si carni qđ licet, abſcindim⁹, mox in ſpiritu qđ delectat, inuenim⁹. Intẽtioni quippe animi ſi exterior euagatio claudit, interior acceſſus aperit: nam quo extra ſe ſpargi ꝓpter diſciplinã mẽs nõ poteſt, eò ſuper ſe intẽdere ꝑ prouectũ poteſt: quia & in altũ creſcere arbor cogitur, quę ꝑ ramos diffundi ꝓhibetur:& cũ riuos fontis obſtruimus, fluenta ſurgere ac ſuperiores reuocamus. Grego. lib. 30. Mor.

Quos à cogitationibus terrenis euacuat, donis cœleſtibus replet: & quos infimis curis exhaurit, ſupernis rigat fluentis. Grego. lib. 18. Mo. cap. 23.

Greg. ſuper illud Iob. 28. Abſcõdita eſt ab oculis omnium uiuentium, ſic ait: Quia qui Deũ videt, vitę funditus moritur, ne eius amore teneatur

qui

qui enim Deum uidit, ſtatim moritur. Quare Paulus qui Deum uidit, ſe crucifixum clamat. lib. Mor. 28.cap.37.

Paulo dum oculi interni aperiuntur, claduntur externi in conuerſione. Greg.Mor.cap.4.

Quanto quiſque incipit viuere ſuperius, tanto incipit inferius interire. Vnde Paulus. Viuo ego iam non ego. Greg.24.Mor.cap.26.

Auguſt. Amputãda ſunt omnia nobis quęcũque igniti fomitis ſulphurantibus flammis ſcatens fornax ebullientis carnis exæſtuant, ne uel tenuis quædam ſcintilla ſeruata, maiora conflet incendia. Aug. de ſingul. cler.

Ambro. Vince naturam diligentia, exclude corporis ſomnium. Naturã nobis formare non poſſumus, poſſumus diligentiam Ambr. lib. de Ioſeph.

Bernar. Quid odit, aut quid punit Deus præter propriã voluntatẽ? Ceſſet voluntas ꝓpria & infernus iã nõ erit: in quem enim ignis ille deſeuiet, niſi in volũtatem propriã? Bern. in ſerm.

Quantumlibet in hoc corpore manens profeceris, erras ſi uitia putas emortua, & non magis ſuppreſſa Velis nolis intra fines tuos habitat Iebuſæus: ſubiugari poteſt, non exterminari. Idem ſup. Canti.

Non eſt via ad regnum ſine præmijs regni, nec ſperare poteſt cęleſte regnum, cui neque ſuper propria regnare membra adhuc donatur. Idem.

Euſe. Emiſ. Sublimabunt nos ſi fuerint infra nos (affectus videlicet noſtri) de noſtris eiſã vitijs ſcalam nobis facimus, ſi vitia ipſa calcamus. Euſ. Emiſ. de Aſcen. Domini hom 1.

Si quando terrę operarius & ruris cultor agrũ ſuũ ſeminibus præparat, nõ ſibi ſufficere putat rudẽ campum vomere proſcidiſſe, & aſſiduo aratro duras edomuiſſe glebas, ac ſulcis frequẽtibus cõfeciſſe, ſed inſuper ſtudet agrũ illũ infęcundis germinibus emũdare, noxijs euacuare ruderibus ſpinarum, ſtirpium fomites excuſſa radice conuellere, sciẽs terrã ſine purgatione mali germinis, boni feracẽ eſſe non poſſe, ad ſe dictum putans illud quod ad ſpiritalem agricolã pertinet, Nouate vobis noualia, & nolite ſerere ſuper ſpinas: ita & nos qui Dei agricultura effecti ſumus, qui ſpem fructũ noſtrorũ non terræ credimus, ſed in cęlo repoſitam habemus, non nobis ſufficere puteinus rertam corporis noſtri vigiliarum exercitijs edomare, vel ieiuniorum labore conficere: ſed in primis mentẽ extirpatione vitiorum mundare conemur, circuncidere mores, excidere paſſiones, eradicare ſuperbiam, plantare humilitatẽ, effodere iram, fundare patientiã, amputare inuidiam, inſerere beneuolentiam, & huiuſcemodi virtutibus agrum cordis, quaſi quibuſdam bonæ frugis fęcundare ſeminibus. Idem ad monach. hom. 8.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Hoc eſt profecto difficillimũ regnã di genus exercere iuuenẽ in ſuis ſenſibus principatũ. Rarum omnino bonum eſt. Dominum triumphare de moribus, & hoc conſequi in florida ætate, ad quod uix creditur cana modeſtia peruenire Caſſiod. Caſſio.

Chriſtus verbũ paternũ ſolus eſt humanarũ ægritudinũ medicus, & ſanctus ægrotæ animæ incãtator, qui videlicet ſopit omnes paſſiones noſtras. Clem. Alex. Pędag. lib. 1. cap. 2. Clem. Alex.

Clim. Eſto ſicut rex in corde tuo ſublimis, in humilitate reſidens, & riſui iubens vade, & vadat: & dulci fletui veni, & ueniat: ſeruoque atque tyranno corpori, fac hoc, & faciat. Ioa. Clim. de luct. c. 7.

Qui corpus uicit, is etiam naturam ſuperauit: qui vero naturam ſuperauit, is profecto ſupra naturam effectus eſt: porro is cui id contingit modicũ quid minus quã Angeli habet vt nõ dicam nihil? Idẽ Grad. 15.

Chry. Quẽadmodũ feras ipſas arte atque induſtria mitigamus & cicurimus,

ita etiam paſſiones noſtras quæ ſunt feris omnibus truculentiores mitigemus. Si enim arte reddimus manſuetum atque tractabilem, cur quæſo iram & furorem quouis etiam leone ſæuiorem ſopire negligimus? Quam enim reperies excuſationem, quem honeſtum colorem, cum hominem quodammodo facias de leone, tu tamẽ negligens leo efficiaris ex homine? Nã illi quidem donas aliquid habere ſupra naturam, tu uero nec naturales tibi affectus conſeruas. Quæ vecordia eſt, cum naturalem ferarum crudelitatem in præternaturalem mãſuetudinem conuertas, tuam vero mãſuetudinem in cõtrarium naturæ tuæ furorem atque crudelitatem deducas? Extinguamus igitur hæc vitia. Neque enim poſſibile eſt nos vere viuere niſi hæc in nobis prius vitia moriantur: hæc nos neceſſario perimũt in futuro, ſi nos hic illa viuere patiamur. Quinimo & ante illam mortem hic exigunt a nobis horrenda ſupplicia ſuis nos crudelitatibus exagitantes. Itaque & dentes leonum, dentes carnm, imo etiã ſæuiores. Nã leo quidem ſimulac fuerit ſaturatus, ſemeſum cadauer cõtinuo relinquit: hæc vitia nunquã ſatiantur, nec ab anima noſtra vnquã diſcedunt, captumque hominem Diabolo cõtinuo tradunt. Quorum cerrè tanta vis eſt, vt ſeruitutem quam Chriſto Paulus impendebat, ſibi potius à ſuis captiuis exigant. Qui enim his cupiditatibus capti ſunt, regnum & gehẽnam contẽnunt, dum modo vitijs ſuis obſequantur. Nequaquam igitur Paulo de ſe mirabilia prædicanti fidem adhibere dubitemus, qui tanto amore flagrauit, quãdo diuites inueniuntur ita pecuniarum amore flagrantes, qui eadem ipſa faciũt, quæ propter Chriſtum Paulus. Chryſoſt. ſuper Matth. hom. 4. oper. per.

Naturam atque ingenium carnis noſtræ quam abnegare, cuique bellum inferre iubemur, miris coloribus depingit Ioan. Climacus his verbis.

Quoniam autem more & modo meu hunc amicum (corpus videlicet) vinciẽs dijudicẽ, neſcio: prius. n. quã illũ vinciam ſoluitur, & antequã dijiudicẽ, cum illo in gratiam redeo: & antequã puniam flector. Quomodo illum vincã, quẽ vt amẽ, à natura ſuſcepi? quomodo ab eo liberabor, cui in ſæculum colligatus ſum? quomodo mecum etiam ſurgentem deſtruam? quomodo incorruptibilem oſtendã, qui naturam accepi corruptibilem? quid illi rõnabile perſuadens dicam, qui per naturam mille rationibus ac perſuaſionibus nititur? Si enim ipſum ieiunio uinciam, rurſus proximũ iudicans trador: ſi & iudicare deſiſtens hunc ſuperem, elatus corde in eundẽ præcipitor: eſtq; cooperator & hoſtis adiutor atque aduerſarius, auxiliator ſimul & inſidiator. Si foueatur, oppugnat: ſi affligitur debilior fit: laſciuit per quietem, rurſuſque verbera & flagella non ſuſtinet. Si illum contriſtem, periclitor: ſi feriam, per quem uirtutes acquiram non habeo. Quid fit circa me ſacramenti, quæ nam ſit meæ concretionis ratio: quomodo mihi & amicus ſim & inimicus, quis uideat? quis intelligat? Dic tu mihi ò coniux mea, ò natura mea (neque enim ab alio quam abs te diſcere orabo) quomodo ex te inuulneratus maneam? quomo poſſum naturale periculum effugere? quando iam bellum aduerſum te gerere Chriſto pollicitus ſum? quomodo tuam tyrannidem ſuperem, ex quo uim tibi inferre delegi? Illa uero aduerſus ſeipſam (ut ita dixerim) reſpondens ita dicere videbitur. Non tibi id loquar quod ipſe non noſti: ſed quod ſimul ambo cognouimus. Et mox. Si meam tuamque profundam infirmitatem penitus noueris, meas uirxiſti

xiſti manus. Si gulæ concupiſcentiam fregeris, meos obligaſti pedes, ne gradi in anteriora poſſint: ſi obedientiæ collum ſubmittas, à me diſiunctꝰ es: ſi poſſideas humilitatē, amputaſti caput meum. Ioan. Clim. Grad. r5.

Clemēs. Optimæ ſunt opes inopia cupiditatum.

Ouid. Fortior eſt, qui ſe, quàm qui fortiſſima vincit
Mœnia: nec virtus altius ire poteſt: Ouidius.

Philon. Sine ſæuo animo non repurgantur vitia. Philon.

COLLE. Pſal. 150 ¶ Laudare Dominum Propheta in tympano & pſalterio præcipit. Membrana ex qua tympanū conficitur, ac omni prius humore exſiccari, & pſalterij coreæ, non modo exſiccari, ſed et retorqueri debēt, quò ſonū edant. Sic ergo cū corda & corpora noſtra ab omni humore noxio & carnis affectibus (quatenus liceat) exſiccata ſunt tun demum tympanum Domini & pſalterium ſuauiſſimum efficiuntur: tunc etiam puritatem illius ſacri veli imitantur, quod ex biſſo retorta texebatur. Cum deſinunt Sarrę fieri muliebria, tunc naſcitur Iſaac: ita cum carnis noſtræ affectus deficere incipiunt, gaudium ſpirituale in nobis generatur. Exod. 35 Gen. 18.

Duplicia nobis Deus contulit beneficia, & duplicia à nobis itē exigit obſequia. Quædam enim ſine ſuo labore nobis contulit, quædā cum ſummo cruciatu atque labore. Ideoq; vt illi ſuo modo par pari referamus, duplicia illi obſequia debemus. Alia quidē ſuauia, qualia ſunt quædam deuotionis & pietatis opera: alia vero aſpera & difficilia qualia ſunt patientia & abnegationis ſtudia.

Niſi naturales inſititiæ arboris rami frequenter euellantur, inſititij non coaleſcunt: illis quippe natura mater eſt, iſtis velut nouerca. Quare ſumma cura carnaliū affectum mortificationi incumbere debet, quiſquis ſpiritualium affectuum ſurculos in animam germinare velit.

Melior eſt patiens viro forti, & qui dñaſ aīo ſuo expugnatore vrbiū. Vere. n. plus quā imperiū vincit qui ſe ipſū vicit. Bis aūt vincere dicit qui ſe ipſū vicit in victoria. Cauſa aūt huius victoriç, Dei amor eſt. Sic. n. de B. Paul. D. Hie. ſcribit, ꝙ amorē filiorū quos ī Bethleē profectura, deſerebat, maiore ī Deū amore ſupabat. Vere. n. amor ſui (q adeo, vehemēs & naturalis eſt) ſolo Dei amore ſuperari pōt: hic. n. ſolus illo maior eſt: cęteri. n. ſub eo ſūt: fruſtrà ergo hunc amòrem ſine Dei amore ſuperare homo conatur. Prou. 16.

Poſt concupiſcentias tuas ne eas, & à voluntate tua auertere. Si præſtes animę tuæ cōcupiſcentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Eccl. 18. Cæterum aduerſus cupiditatem, & perturbatos animę affectus orat Eccl. his verbis: Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, & omne deſiderium auerte à me. Aufer à me ventris concupiſcētias, & concubitus concupiſcentiæ ne apprehendat me: & animo irreuerēti & infrunito (hoc eſt effrenato & impudenti) ne tradas me. Recte dicitur, Ne tradas: videlicet tanquam tortori ac tyranno, qui me pro libidine ſua, tanquam mancipio ſibi tradito abutatur: quemadmodū illi de quibus Apoſtolus ait: tradidit eos Deus in paſſiones ignominiæ &c. Ad Rom. 1. Eccl. 23.

Beatus qui habitat cum muliere ſenſata, & qui in lingua ſua non eſt lapſus, & qui non ſeruiuit indignis ſe. Indignis autem ſeruiuit, quiſquis cupiditatum ſuarum ſeruus eſt: Hæ nanque rationali creaturæ indignæ ſunt, cum ſint brutorum propriæ. Eccl. 25.

Mortificationis eſt, vno ictu malorum omnium radicem ac ſeminarium abſcindere. Radix enim omniū malorum eſt, affectibus & cupiditatibus carnis noſtræ obtemperare, & iuxta

Nazarei conſecratio tribus potiſſimum in rebus conſtituta erat, primo vt à vino & omni re quæ inebriare poſſet, abſtinerent. Secundo vt ne ſuper matre quidē & patre ſuo mortuis contaminarentur. Tertio vt cæſariem nutrirent, & nouacula non aſcenderet ſuper caput eorum. Primis quidem legibus mortificatio & affectuum ſedatio videtur deſignari. Inter omnes autem affectus valde acre & vehementes ſunt, erga parētes amor, & in eorum mortibus luctus. Hoc autem maximo affectu interdicto, cæteri quoque interdicti eſſe cenſentur, vbi modum exciſſerint. Idem etiam intelligi per vini prohibitionē videtur: immoderati enim affectus ſicut & vinum mentem auferunt, & inebriant. Sed per vinum voluptarij, per luctum vero turbulenti affectus deſignantur: à quibus omnibus immunis eſſe debet velut alterius naturæ alteriuſque ordinis homo, qui ab humanis quodammodo exemptꝰ, & Deo conſecratus, in diuinæ naturæ conſortium tranſijt. Per cæſariem autem ſiue capillos, qui à ſuprema & ſumma corporis parte procedunt
Pſal. 3. (Diuus Hierony. ſuper illo, Decaluauit Dominus verticem filiarum Sion) ſanctas cogitationes quæ à ſuprema interni hominis noſtri parte, uidelicet mente, oriuntur, intelligi ait. Quo admonemur præcipuum & continuum hominis Deo conſecrati munus eſſe, diuinarum rerum contemplatione animum paſcere. Duo igitur perfecti viri officia, nēpe mortificationis & orationis, his Nazareorum legibus inſinuantur: in quibus tota fere ſpiritualis uitæ ſumma conſiſtit.

Totam Chriſtiani hominis vitam, ſi ad normam Euangelicæ perfectionis exigas, eſſe crucem, declarant illa
Cant. 5. Sponſę uerba Manus meæ diſtillauerunt myrrham primam, & digiti mei pleni ſunt myrrha probatiſſima. His n. uerbis deſignatur Euangelici viri uita in myrrha, hoc eſt, carnis mortificatione, & maceratione eſſe pleniſſimā. Manuum quippe nomine actiones noſtras ſignificari notiſſimum eſt. Porrò autem qui Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs & concupiſcentijs. Itaque cùm in carne multæ ſint ſenſuum feneſtræ multaq; membra quæ ſeruierunt iniquitati ad iniquitatem: in anima uerò multæ cupiditates ac perturbationes quę diuinæ legi aduerſantur, omnibus his ſingulas cruces uir pius parare debet, ut carni hoc modo mortuus, ſpiritu ambulet, ac Deo uiuat. Quare neceſſe eſt ut manus, digitoſque myrrha plenos habeat, quo tam multa membra quæ ſuper terram ſunt mortificare poſſit. Ad hoc ipſum conferunt & illa Sponſæ uerba, faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Vix alio nomine potuit conuenientius & uitam & doctrinam Domini Saluatoris deſignari. Si quis enim eius uitam ab initio uſque ad finem & puriſſimum corpus eius, à capite ad calcem uſq; colluſtret, quid aliud quam myrrham, hoc eſt, amaritudinem, laborem, ac dolorem inueniet? Vt meritò in perſona eius dictum ſit, Pauper ſum ego & in laboribus à iuuentute mea, exaltatus autem, humiliatus ſum, & conturbatus. In me tranſierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me. Nec mirum ſi tā multa pertulit qui omnia peccata mundi in corpore ſuo portauit. Iam uerò ſi quis eius doctrinam diligentius contempletur, quid aliud in ea quàm myrrham, hoc eſt, mortificationem, abnegationem ſui, crucem, luctum, famem, ſitim, humilitatem, patientiam, paupertatem, nuditatem, & rerum omnium contēptum inueniet? Vnde Sponſa mirabilem eius pulchritudinem ſigillatim deſcribens, Labia, inquit, eius, lilia diſtillantia myrrham primam. Quibus uerbis

Gala. 5. Cant. 1. Pſal. 87. Cant. 2.

verbis puritatem eius & doctrinę rationem inſinuauit: quæ tota, in carnis
& cupiditatum omnium mortificatione ſita eſt. Det igitur operam fidelis anima, ut hunc faſciculum inter
ubera ſua reponat. Quę quidem ubera, intellectus & affectus ſunt, ut hos
Sponſi dolores, pio & ardenti affectu contempletur. Sic enim fiet, ut amore eius incenſa illum imitari, ac illi
Gala.2. ſimilis fieri contendat: ut cum Apoſtolo dicere poſſit, Chriſto confixus ſum cruci. Et illud eiuſdem, Ego ſtig-
Gala 6. mata Domini mei in corpore meo porto. Huc etiam pertinet, quod in toto hoc Canticorum libro, quam
ſæpiſſimè myrrhę nomen ſingillatim repetitur. Cum tamen aliarum uirtutum ſub communi aromatum nomine uel pulueris pigmentarij, generatim mentio fiat. Vnde cum Sponſa Sponſum ad uiſendum hortum ſuum inuitaſſet dicens, Veniat dilectus meus in hortum ſuum &c. ille ubi quod exigebatur, impleuit, hæc uerba ſubiecit, Veni in hortum meū
Cant.5. ſoror mea Sponſa, meſſui myrrham meam cum aromatibus meis. Veni autem, hoc loco, præteriti temporis eſt, non pręſentis imperatiui, ut Gręca & Hebraica lectio facilè oſtendit. Vides autem hic, myrrhę ſingillatim mentionem fieri, qua nimirum cœleſtis ille ſponſus maxime capitur: quod in ea potiſſimnm totius euangelicę, hoc eſt, ſupernaturalis uitę ſpecimen maxime eluceat.

Mortificationis neceſſitas qua cupiditatum noſtrarum immoderantiam reſecamus (quę cordis circunciſio in literis ſanctis appellatur) illis
Ioan.15. Domini uerbis inſinuatur, Omnem palmitem qui fert fructum purgabit eum, ut fructum plus afferat. Quod quidem non ad tribulationes modò (quibus Deus piorum corda purgat) ſed ad mortificationis quoq; gratiam referendum eſt, qua ipſi prauas animę affectiones reſecare ſtudent. Hoc autem ſingulare diuinę gratię opus
eſſe declarant uerba illa Cāt. Tempus Cant.2.
putationis aduenit. Cum enim ibidē ſub uerni temporis metaphora, euangelicę gratię tempus atque uirtutes deſcriberet, hanc inter eas pręcipue enumerat, quę ad euangelicę uitę perfectionem maxime pertinet.
Quam frequenter in lib. Cant. Cant.4.
myrrhę & thuris mentio fit? certe Eccleſia ipſa, quod ad piorum cętum attinet, mons myrrhę & collis thuris appellatur. Ibo, inquit, mihi ad mōtem myrrhę, & collem thuris. Mirrha autem mortificationem, thure uerò orationem ſignificari notiſſimum eſt. Harum autem precipuè uirtutū inter omnes alias mentio fit: quia cū ſpiritualis uitę ſcopus ſit ſecundum meliorem noſtri partem, nempe ſpiritum, Angelorum more uiuere, & cœleſtia ſemper meditari, hoc officiū oratio i. deſt mentis eleuatio exequitur. Ceterum quia cupiditatis noſtrę, & mollis carnis educatio atque indulgentia nos in hoc ſpirituali ſtudio magnopere remorantur, & aſcenſum impediunt, ideo mortificatio orationi comes adhibetur, quę omnia hęc impedimenta amoueat, & abſcindat, carnem ipſam crucifigens cum uitijs & concupiſcentijs. Sicut enim concupiſcendi facultati natura, comitem iraſcendi uim dedit, quę uiam concupiſcentiæ ſternit, & impedimenta quę cupidis obſiſtunt, procul ablegat: ita orationis ſtudio, uelut ſoror & comes, mortificatio data eſt: quę illi facilem & expeditam uiam in cœlum parat. Qua qui carent, ubi primum orare & mente in cœlum cōſcendere nituntur, in ipſo nixu & conatu ſuo curarum agminibus impediti, ad ima quodammodo inuiti ſępe & reluctantes deijciuntur: quia ſine ſcalis aut adminiculis ſublimia petere uoluerunt, Scala autem ad ſuperna tendens, carnis mortificatio & cōtemptus terrenorum eſt.

Inter

Cant.b. Inter cæteras ſponſæ laudes hæc etiam numeratur, quod labia eius ſint tanquam vitta coccinea. Hic autem ſanguineus color, tum patientię virtutem, tum charitatis ardorem ſignificare videtur. Vt per hoc intelligam⁹, omnes ſiue piorum, ſiue prædicatorum ſermones in Chriſtiana charitate & laborum perpeſſione verſari debere.

Nihil ita mortificationis ſtudium iuuat, atque deuota & ſedula meditatio doctrinę & vitę Domini Saluatoris. Hoc autem ſponſa in Cant. inſinuat cũ ait, Mandragorę in portis noſtris dederũt odorē ſuum. Cant.7. Mandragoras quidam herbas eſſe, quę fęcũditatem mulieribus tribuant, arbitrari ſunt: atque hoc nomine illas Rachelem tantopere expetiuiſſe aiunt. Quorũ tamen ſententiam Aug. cõtra Fau. August. li.22.cap.56. refellit: dicens, Mãdragoras poma quædam eſſe, quę ipſe viderit, pulchra quidem, & ſaue olentia: guſtui tamen parum ſapida. His autem pomis doctrinã & vitam Domini Saluatoris (cuius ſuauiſſimus odor Apoſtolorum prædicatione per totũ mundum diffuſus eſt) ſignificare aiũt. Quæ quidē dum prędicatur, pulchra & ſuauis eſt, acerba tñ & inſipida cũ comeditur, hoc eſt, cum ad opus trahitur. Plinius verò naturalis hiſtoriæ lib,25.cap.3. ait, mãdragorarũ odorē valde ſoporiferum eſſe: ſuccũ vero earum tantum grauediuem inducere, vt neque punctiones neque ſectiones ſentiant, qui hunc ſuccum largius biberunt: interdum etiam moriantur. Hoc autem ſpiritualiter in anima efficit pia & ſedula doctrinæ vitę Domini Saluatoris meditatio: quę vim quãdam ſoporiferã habet: quæ in Domino dulciter obdormire & requieſcere facit: illo videlicet ſomno, quo ſpõſa in Cant. dormiens excitari prohibetur, quo nimirũ conſopita, cũ Propheta dicat, Pſal.4. In pace in id ipſum dormiam & requieſcam. Si vero largius quis ſuccum ebibat horum pomorũ, hoc eſt, toto ſe affectu huic ſanctę meditationi dedat, is iam neque puncturas, neq; ſectiones ſentiet, hoc eſt, nullis huius mundi aduerſitatibus exagitatus perturbabitur, & à ſomno ſuo excitabitur, inſenſibilis pene aduerſus omnia mundi tela factus: In quo quidē ſtatu Apoſtolus ſe eſſe teſtatur, cum ait, Mihi mundus crucifixus Gala.7. eſt, & ego mundo. In quo etiam illi erant de quibus idem ait, Rapinam Heb.10. bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis: cogitantes vos habere meliorem & permanentem ſubſtantiam. Et illi etiam de quibus ait, Notum autem vobis facimus fratres gratiam Dei quæ data eſt in Eccle- 2.Cor.8 ſijs Macedoniæ: quoniam in multo experimento tribulationis, abundantia gaudij ipſorum fuit &c. Sic etiam Acto.5. Apoſtoli ibant gaudentes à cõſpectu concilij &c. Hinc etiam Laurentius dum in craticula aſſaretur, ad impijſſimum tyrannum ait, Carbones tui mihi refregerium præſtant. Martyrũ quoque vna hęc vox erat, Vre, ſeca, punge, ſtimula, aſſa, verſa, & reuerſa. Horum.n.pomorum larg⁹ ſuccus omnes carnis affectus & ſenſus ſopiens, in Deum quodammodo hominē trãſmittit. De beato quoq; Bernardo ſcriptũ eſt quod initio cõuerſionis ſuę adeo tot⁹ i ſpiritu abſorptus erat, vt pene nullis vt hõ ſenſibus vteretur. Qua de re mira in eius vita leguntur.

Cum deſierãt Sarę fieri muliebria, Gen.30. concepit Iſaac: vt intelligam⁹ ſpiritualē gaudium & cordis iubilum (cui⁹ typum gerit Iſaac, qui riſus interp̃tatur) tunc pręcipue in aīa oriri, cũ in nobis carnales affect⁹ & ſtudia ceſſarũt. Quãdiu.n. carnis affectus & terrenorum amor in nobis viget, ſpiritus ad cęleſtia aſſurgere minus põt. Sic etiã cũ mo- Gen.35. rit̃ Rachel, naſcit̃ Beniamĩ. Ille videlicet de quo ſcriptũ eſt, Beniamĩ amãtiſſimus Domini, habitabit cõfidenter in eo, & īter humeros illi⁹ requieſcet.

Nemo

Nemo repente fit ſummus:ideoq;
nemo diſcrucietur, cũ pranas adhuc
maiorum radices abſcindere non po
teſt, modo illis non ſuccumbat:quæ
res frequenter ita pios homines angit
Rom.7. ut cum Apoſtolo clamare compellan
tur, Infœlix ego homo:quis me libe-
rabit d.c.m.h? Itaque conſolatur quo
dammodo nos Spiritus ſanctus (vt
quidam ex ſanctis patribus interpre-
tatur) qui hoc in veteri lege ſanxit, ne
in eadem die mater cum filijs immo-
Leui.22 laretur. Quę quidem lex, quamuis ad
pietatem & miſericordiam homines
aſſuefaciat tñ hoc ẽt deſignat fieri &
cõi lege nõ poſſe, vt eodẽ tpe & cupi-
ditate (quę delictoru oĩum mater eſt)
& delicta omnia ſimul vites. Vnde le-
proſi iam mundati, pili abradi, non
euelli radicitus iubentur: quoniam
Leu.14. propagines malorum abſcindi poſ-
ſunt; radices verò non item. Quam
obrem iure reprehunduntur, qui qua
uis piorum hominum offenſione,
aut cuiuſuis affectus intemperantia
grauiter offenduntur, cum fieri non
poſſit, vt omnis prorſus cupiditas cũ
tota propagine filiorum repente euel
latur. Non enim anno vno ſed pau-
latim conſequentibus annis Dominꝰ
praua Cananæorum germina ex ter-
Deut.7. ea filijs Iſrael promiſſa deleuit: ne ui-
delicet beſtiæ aduerſus eos creſcerẽt
Creſcerẽt eñ mala ſuperbię & inanis
gloriæ germina, ſi nullos intra ſe
hoſtes homo experiretur: qui illum
infirmitatis ſuæ quotidie admone-
rent.

Nemo animum deſpondeat, aut
immodico ſe mœrore contrahat,
cum vehementes cupiditatum mo-
tus intra ſe inſurgere ſentit, dum illis
tamen ope Domini adiutus non con
1.Reg.6. ſentit, nec ob eas de via deducitur.
Vaccæ illæ quæ arcam Domini è re-
gione Philiſtinorum in terram He-
bræorum deducebant, in directum
gradiebantur, nec de via paululum de-
clinabant, quamuis vitulorum ſuo-
rum deſiderio ſauciæ, mugitibus ae-
ra complerent. Nos igitur cur ſum
noſtrum, licet caro ſubmurmuret &
frendeat, conſtanter & fortiter tenea-
mus. Quiſquis enim ſic graditur, Deũ
intra ſe ductorem ſequitur.

Inter amorem ſui & propriam vo-
luntatem, nihil eſt diſcriminis: niſi
quod propria voluntas apertius quæ
dam comprehendit quæ non tam
apertè amoris proprij nomine ſigni-
ficantur. Amor enim ſui opes, hono
res, & voluptates pręcipue concupi-
ſcit. Hæc autem ipſa & propria vo-
luntas appetit, & præter hæc etiam
immodico amore curioſitatis diſci-
plinarumque ſæcularium, cæterarũ-
que rerum ſimilium cupiditate fer-
uet: quarum immoderato amore a
rerum diuinarum ſtudio reuocatur.
Propter hoc enim ad tribunal Chri-
ſti vapulauit Hieronymus, quoniam
&c. ¶ Vide vero gradus malitiæ pro-
priæ uoluntatis. Primo enim ſubtra-
hit ſemetipſam dominatui autoris
ſui, dum ſe ipſam contra eius impe-
rium ſtatuere uult. Sed addit adhuc,
quod quãtum in ipſa eſt, Deum tollit
uoluntas propria. Omnino enim
uellet Deum peccata ſua aut uindica-
re non poſſe, aut nolle, aut neſcire.
Quid aũt eſt hoc aliud, quã uelle Deũ
non eſſe? Crudelis planè & execranda
malitia, quæ Dei potentiam, iuſtitiã,
ſapientiam euertere uult. Hæc eſt cru
delis beſtia fera peſſima, rapaciſſima
lupa, & leena ſæuiſſima.

Multi cum ad bonorum operum
ſtudium ab alijs excitantur, reſponde
re ſolent, Pauper ſum, non habeo un-
de alijs benefacere ualeam. His re-
ſpondendum eſt, maximam Chriſtia
næ vitæ partem non minus in
non faciendo, quàm in faciendo po-
ſitam eſſe. Cohibere namque om-
nes affectus, & cupiditates ſuas, & ſub
iugum mittere (hoc eſt non obſequi
illis, neque facere quæ à nobis impor
tuno impetu flagitãt) linguę quoque
licentiam,

licentiam, atque oculorum ſiue curioſitatem, ſiue laſciuiam comprimere, vt non quodcunque videmus, concupiſcamus, maxima Chriſtianæ philoſophię portio eſt. His enim gradibus ad charitatis faſtigium (in quo Chriſtianæ vitæ ſumma poſita eſt) peruenitur, Charitas autem per ſe adeo difficilis non eſt, vt omni gaudio & ſuauitate refertiſſima ſit: aſcenſus tamen ad charitatem, qui eſt, immodicū ſui amore ab anima pellere, hoc vere difficile eſt: quoniam hic affectus adeò viſceribus noſtris infixus eſt, vt, quēadmodum homo quidā ſpiritu Dei plenus dixit, Si fieri poſſet, vt in torculari aliquo totus homo expreſſus, hunc à ſe amorem excutere vellet, ex omnibus eius neruis, venis, oſſibus, medullis, vix quidquam aliud, quàm hic ſui amor exprimeretur, qui tamen cum immodicus eſt, malorum omnium ſeminarium exiſtit. Vnde fit, vt cum maximè glorioſum ſit immoderatos animæ motus ſubegiſſe, glorioſiſſima inter omnes victori. ſit huncamorem ſuperaſſe, qui inter omnes animæ motus potentiſſimus eſt, vt pote à quo omnes alij oriuntur.

Tonſores, barbæ pilos primum calida aqua molliunt: deinde nouacula facile abſcindunt. Ad hūc modū vir pius calore deuotionis mentem emollire debet, ea verò emollita, mortificationis nouacula noxios ab anima ſua affectus & cupiditates facile abſcindet.

Qui cum orationis ſtudio diligenter inſiſtant, mortificationis tamen laborem detrectant, ad quam ſpiritualia exercitia ordinantur, Theologis quibuſdam ſimiles ſunt, qui cum omnes liberales artes didicerint, quo ſe ipſos ad ſacrarum literarum ſtudia idoneos reddant in via tamen remorati, & quò tendebant obliti, vix eas attingunt.

3.Reg.18. Diuinæ gratiæ admiranda virtus & potentia appoſitiſſimè in Eliæ ſacrificio adumbrata eſt. cecidit namque ignis à Domino, & vorauit holocauſtum, & ligna, & lapides, puluerem quoque & aquam quæ erat in aquæductu, lambens. Per hoc autem carnis cupiditatumque noſtrarū mortificatio deſignatur: quod quidem maximum eſſe fidei noſtræ argumentum, declarat id quod protinus ſubditur. Quod cum vidiſſet populus, cecidit in faciem ſuam, & ait, Dominus ipſe eſt Deus, Dominus ipſe eſt Deus. Quiſquis igitur hoc diuini ſpiritus igne cupiditates ſuas abſumpſit, magnum intra ſe fidei ſuæ argumentum habet.

Rachel enixum filium appellauit Benoni, id eſt, filium doloris mei, Pr vero appellauit Beniamin, id eſt dexterę filium. Quem ergo caro filium doloris appellat, hunc ſpiritus dexteræ filium nominat: id enim maximè arduum eſt, idque ſpiritum potiſſimum commendat, quod caro cum dolore parit. Gen.35.

Fecit nos Dominus Ieſus reges & ſacerdotes: quia & gratiam ad orandum, & vim ad regendos moderandosq; affectus per ſpiritum ſuum cōtulit: in quibus pené tota chriſtiana philoſophia ſita eſt. Propter quod ſancti patres tantopere nobis orationis & mortificationis ſtudium commendant. Illud enim ad ſacerdotis, hoc ad regis officium pertinet. Hæc autē duo nobis thus & mirrha deſignant: quorum frequens in Canticis mentio fit.

Libertas Seruitus.

IGnorat mens gratiam libertatis, quam ligat ſeruitus timoris. Greg. in Paſt. Grego.

Quia homo iniquam ſuggeſtionē antiqui hoſtis libenter ſuſcipit, violenter ſe poſtmodum eius tentationibus deuictus tradit. Vnde in paradyſo

diſo blāde ei loquitur ſtatim, at nunc etiam renitentem trahit, & delectationibus deuictū penè interficit. Gregor. in Mor. lib. 16. cap. 9.

Eſai. 10. . Petra, ideſt Chriſt⁹ fundebat riuos olei: Rurſum Iſa. Cōputreſcet iugum à facie olei: nempe quia dum à Spiritus ſancti gratia vngimur, à captiuitatis noſtræ iugo liberamur. Greg. 20 Mor. cap. 13.

Ioſeph cum eſſet captiuus cōtra dominantem nequitiā, etiam ſeruus fuit liber. Greg. Mor. 27.

Greg. ſuper illo. Quis dimiſit onagrum liberum? & vincula eius quis

Iob. 30. Gregor. ſuper illo. Quis dimiſit onagrum liberum? & vincula eius quis ſoluit? cui dedi in ſolitudine domum, & tabernacula eius in terra ſalſuginis, ſic ait: Quis dimiſit onagrum liberum, ſubaudis niſi ego? Onager qui in ſolitudine commoratur, non incongruè vitam eorum ſignificat, qui remoti à turbis ſecularibus conuerſantur. Qui aptè etiam liber dicitur, quia magna eſt ſeruitus ſecularium negociorum, quibus mens atteritur vehementer, quamuis in eis ſponte deſudet. Cuius ſeruitutis conditione carere, eſt in mundo iam nihil concupiſcere. Quaſi enim quodam iugo ſeruitutis premunt proſpera dum appetuntur, premunt aduerſa dum formidantur. At ſi quis ſemel à dominatione deſideriorum temporalium colla mentis excuſſerit, quadam iam in hac vita libertate perfruitur, dum nullo deſiderio fœlicitatis afficitur, nullo aduerſitatis terrore coarctatur. Hoc graue ſeruitutis iugum Domin⁹ vidit ſecularium ceruicibus impreſſum, cum diceret, Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiā vos. Tollite iugum meum ſuper vos &c. Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Aſperum quippe iugum & duræ (ſicut diximus) ſeruitutis pondus eſt, ſubeſſe temporalibus, ambire terrena, retinere labentia, velle ſtare in non ſtentibus, appetere quidem tranſeuntia, ſed cum tranſeuntibus nolle tranſire. Liber ergo dimittitur, qui calcatis terrenis deſiderijs, ab appetitione rerum temporalium ſecuritate mentis exoneratur. Et uincula eius quis ſoluit? ſubaudis niſi ego. Soluuntur ergo vniuſcuiuſque vincula, dum diuino adiutorio interna deſideriorum carnalium retinacula diſrumpuntur. Soluit itaque Deus onagri vincula, quando ab electi vniuſcuiuſque animo, infimarum cogitationum nodos rumpit, & propicius diſſipat omne quod illectam mentem ligabat. Sequitur. Cui dedi in ſolitudine domum, & tabernacula eius in terra ſalſuginis. Hoc loco debemus intelligere ſolitudinem cordis. Itaque bene conuerſantibus, primum ſolitudo mentis tribuitur, vt exurgentem intrinſecus ſtrepitum terrenorum deſideriorum premant, vt ebullientes ab infimis curas cordis, per ſuperni gratiam reſtringant amoris, omneſque motus importune ſe offerentium leuium cogitationum, quaſi quaſdam circumuolantes muſcas, ab oculis mētis abigant manu grauitatis, & quoddam ſibi cum Domino intra ſe ſecretum quærant, vbi cum illo exteriori ceſſante ſtrepitu, per interna deſideria ſilenter loquantur. De hoc ſecreto cordis alias dictum eſt. Factum eſt ſilentium in cœlo quaſi dimidia hora. Apoc. 8 Cœlum quippe Eccleſia vocatur electorum: quæ ad æterna & ſublimia, dum per ſubleuationem cōtemplationis intendit, ſurgentes ab infimis cogitationum tumultus premit atque intra ſe Deo quoddam ſilentium facit. Quod quidem ſilentium contemplationis, quia in hac vita nō poteſt eſſe perfectum, factum dimidia hora dicitur. Nolente quippe animo dum cogitationum tumultuoſi ſe ſtrepitus ingerunt, etiam ſublimibus intendentem, rurſum ad reſpicienda

cienda terrena, cordis oculum violenter trahunt. Vnde ſcriptum eſt,
Sapiē.9. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam &c. Deinde & tabernacula eius in terra ſalſuginis. Salſugo accendere ſitim ſolet. Et quia ſancti viri quamdiu in huius vitæ tabernaculis degunt, ad ſupernam patriam deſiderij ſui quotidianis æſtibus accendunt, in terra ſalſuginis tabernacula habere perhibentur. Inceſſanter quippe accedunt, vt ſitiant: ſitiunt, vt ſatietur: ſicut ſcriptum eſt: Beati qui eſuriūt & ſitiunt iuſtitiam, qm̄ ipſi ſaturabuntur. Moral. lib. 30.

Iob. 39.

Auguſt. Libera ſeruitus eſt apud Dn̄m, libera ſeruitus, vbi non neceſſitas ſed charitas ſeruit. Vos, inquit, in libertatem vocati eſtis fratres, tantum ne libertatem in occaſionem carnis detis, ſed per charitatem ſpiritus ſeruite inuicem. Aug. ſuper Pſal. 99.

Quē delectat vera libertas ab amore mutabilium rerum liber eſſe appetat: & quem regnare delectat, vni omnium regnatori Deo funditus adhęreat. Idem de ver. relig.

Bonus etiam ſi ſeruit, liber eſt: malus autem & ſi regnat, ſeruus eſt: neque eſt vnius hominis ſed (quod grauius eſt) tot dominorum quot vitiorum. Idem lib. 4. de ciui. Dei.

Vis vt ſeruiat caro tua animæ tuę? Deo ſeruiat anima tua: debes regi, vt poſſis regere. Idem ſuper Ioannē.

Hieron. Eſt ſapiēti ſeruire libertas: ex quo colligitur quod ſtulto imperare ſeruitus eſt: & (quod peius eſt) cū paucioribus pręſit, pluribus Dominis & grauioribus ſeruit. Seruit. n. proprijs paſſionibus, ſeruit ſuis cupiditatibus: quarum dn̄atio nec nocte nec die fugari poteſt: q̄a intra ſe dn̄os habet, intra ſe ſeruitium patitur intolerabile. Hiero. in epiſt. ad Simplicia.

Ambro. Non natura ſeruum facit, ſed inſipientia: nec manumiſſio liberum, ſed diſciplina. Ambro. in epiſt.

Ille in quauis conditione ſeruitij liber eſt, qui amore non capitur: auaritiæ vinculis non tenetur, metu criminis non alligatur: qui ſecurus expectat pręſentia, quem non terrent futura. Idem de Ioſeph.

Seruit quicunque vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, uel indignatione exaſperatur, vel mœrore deijcitur, ſeruilis enim eſt omnis paſſio. Idem de Iacob & vita beata. lib. 2.

A quo quis vincitur (ſicut & Apoſtolus teſtatur) eius & ſeruus eſt: iſte obtemperat iniuſtitiæ, ille iræ, iſte ſuperbiæ, ille ſæuitiæ, iſte malitiæ, ille iracundiæ. Neſcio quō ſe inter hæc ingenuum dicere audeat, quem tot domini in partes ſuas diſtrahunt. Quid prodeſt, quod liber eſt in natura, qui ſeruus eſt in conſcientia? Videmus nos extrinſecus generis claritate ſublimes, intrinſecus mentis infirmitate degeneres: innocentium dominos, & criminū ſeruos. Euſ. Emiſſ. hom. 3 de Paſcha. Euſeb. Emiſſ.

Fac me ſicut vnum de mercenarijs tuis. Hoc petit, quia qui penes extraneum ſeruam ſenſerat libertatem penes patrem credit ſibi futuram liberam ſeruitutem. In ſerm. de filio prodigo. Petr. Chryſo. Luc. 15.

Si conditionem ſeruilem euadere velis, ſeruitutem ipſe tibi deponas: fies autem liber, ſi ab affectibus ſoluaris. Epictetus. Epictet.

Omnes deteriores ſumus licentia. Terent.

Regium eſt ita uiuere, ut non modo homini, ſed ne cupiditati quidē ſeruias: cōtemnere omnes libidines, non auri, non argenti, non cæterarū rerum indigere: populi vtilitati magis conſulere, quam uoluntati: nemini credere, multis obſiſtere. Cicero pro Silla. Cicero.

Libertas eſt poteſtas uiuendi ut uelis. Is uiuit ut uult, qui recta ſequitur, qui gaudet officio, cui uiuendi uia conſiderata atque prouiſa eſt: qui

ne legibus quidem propter metum paret, ſed eas ſequitur atque colit. Idem Parado pen.

Qui proprie liberi ſint, vide apud eundem ibidem.

COLLE. ¶Ego autem carnalis ſum.v.ſ.p. Hoc eſt, ſub tyranni de carnis & appetitus de quo infra ſentio aliam legem in legem in membris meis captiuantem me &c. Hoc dicitur propter magnam vim cupiditatum noſtrarum quæ nos vehementer adigunt ad peccandum. Hanc quidem miſeriam, Salomon non tacuit, cum de meretrice loquens ait. Irretiuit illum multis ſermonibus.q. Et ſtatim eam ſequitur quaſi bos ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciuiens, vide qua lętitia quo tripudio properent impij ad peccatum, & tamen ignorat, quòd ad vincula ſtultus trahatur, quaſi ſi auis feſtinet ad laqueum. Vides ergo hoc in loco & vincula, & captiuitatem, & laqueum: Quod ſi adhuc hæres, nitere hunc à te amoris laqueum abſcindere, & runc vires huius tyranni experieris.

Rom. 7. Ibidem. Prou. 7.

Veram animi libertatem, qua homo terrenæ cupiditatis vinculis ſolutus liber ad cœleſtia conſcendit eſſe maximum Dei donum declarat idem Leuit. 26. cum ait, Ego Dominus Deus veſter qui eduxi vos de terra Aegyptiorum ne ſeruiretis eis, & qui confregi catenas ceruicum veſtrarum, vt incederetis recti. Non ſic autem incedebat mulier illa quæ decem & octo annis à Dęmone obſeſſa adeò curua ingrediebatur, vt cœlum ſuſpicere non poſſet. De hac autem libertate Dominus in Euangelio latè diſſerit, cum ait, ſi vos manſeritis in ſermone meo. v.d.m.e. & cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.

Leui. 26. Ioan. 8.

Vbi ſpiritus Domini (ait Apoſtolus) ibi libertas, Quomodo, inquit Origenes, inuenire poterimus hanc ſpiritualem libertatem, rem omnium pretioſiſſimam, & à perpaucis mortalibus habitam, qui ſeruimus ſæculo, qui ſeruimus pecuniæ, qui ſeruimus deſiderijs carnis? Ego me ipſum corripio, me ipſum iudico, ego meas culpas arguo, viderint qui audiunt, quid de ſemetipſis ſentiant. Ego interim dico quod donec alicui horum deſeruio, non ſum conuerſus ad Dominum, nec vllam conſequutus ſum libertatem, donec talia me negotia & ſolicitudines ſtringunt. Illius à quo ſtringor negotij & ſolicitudinis ſeruus ſum. Scio enim ſcriptum eſſe, quia vnuſquiſque a quo vincitur, huic & ſeruus addicitur. Etiam ſi me amor pecunię non ſuperet, laudis tamen cupidus ſum, & gloriam ſector humanam, ſic de hominum vultibus, & ſermonibus pendeo, quid de me ille ſentiat, quomodo ille me habeat, ne illi diſpliceam, ſi alteri placeam. Donec requiro iſta, ſeruus horum ſum. Sed quis mihi dabit hanc manumiſſionē? Quis me ab hac ſeruitute turpiſſima liberabit? Niſi ille q dixit, Si vos filius liberauerit, vere liberi eritis.

2. Cor. 3.

TERTIA

TERTIA CLASSIS

IN QVA DE BEATITVDINIBVS & donis & ſacramentis aliquod deque quatuor nouiſſimis: & quibuſdam alijs agitur.

Beati pauperes ſpiritu.

PAVPERTAS, inopia mentis eſt: non in quãtitate poſſeſſionis: nam cui cum paupertate bene conuenit, diues eſt. Gregor. ſuper Ezech. hom. 6.

Sancti præſentis vitæ copiam putant inopiam. Nihil enim extra Deũ ſufficit menti, quæ ipſum veraciter quærit: & plerumque ip ſa abundantia fit eis vehementer oneroſa, nempe quia feſtinantes ad patriam, coguntur multa portare. Gregor. 22. Mor. cap. 3.

August. Hi ſunt pauperes ſpiritu, qui quando faciunt aliquod bonum Deum laudant: quando aliquid mali ſe accuſant. Aug. de verbis Domini.

Hiero. Quid ante paucos des in Nitria geſtum ſit referam. Quidam ex fratribus parcior magis quam auarior, centum ſolidos quos lina texẽdo acquiſierat, moriens dereliquit. Initum eſt inter monachos conſilium (nã eo loco circiter millia diuiſis cellulis habitabant) quid facto ſuper tam graui flagitio opus eſſet. Cumq; ſua cuiq; ferretur ſententia, tandem conſilio ſummorum inter eos patrum, Sancto in eis loquente ſpiritu, decreuerunt infodiendos eſſe cum eodem. Tantuſque ex hac re terror per totam Aegyptum inuaſit, vt vnum ſolidum reliquiſſe ſit criminis. Hiero. ad Euſtoch.

Non paupertas virtus reputatur, ſed paupertatis amor. Bernar. Bernar.

Beatus qui poſt illa non abijt quæ poſſeſſa onerant: amata inquinant, amiſſa cruciant, an non ſatius cum honore ea ſpernis, quæ cum dolore dolore perdis? Idem in Epiſt.

Quod martyriũ grauius eſt quam inter epulas eſurire, inter veſtes multas pretioſas algere, paupertate premi inter diuitias quas offert mũdus, quas oſtentat malignus, quas deſiderat noſter appetitus? Propterea pauperibus pariter & martyribus regnũ cęlorum promittitur, quia paupertate quidem emitur: ſed in paſſione pro Chriſto abſq; dilatione percipitur. Idem in ſermone.

Paupertatem ęquo aĩo ferre, virtus patientiæ eſt. Sponte appetere, ſapientiæ laus eſt. Sunt qui pauperes eſſe volunt eo tamen pacto vt nihil eis deſit: & ſic diligunt paupertatem vt nullam patiantur inopiam. Sunt & alij mites, ſed quandiu nihil dicitur vel agitur niſi pro eorum arbitrio. Sed quã longe ſunt à patientia apparet, ſi leuis oriatur occaſio. Ibid. Hugo.

Paupertatis tres ſunt ſpecies. Sunt enim quidam qui reb. temporalibus egent. ſed inuiti: & hęc vocari egeſtas ſolet: egent. n. rebus & egent bona voluntate, qua nihil ditius eſſe poteſt. Sunt alij qui rebus abundant: ſunt autem pauperes ſpiritu: & hęc eſt aurea pauuęrtas: quia licet affluant diuitię, corda tñ nolunt apponere. Tertia eſt mediocritas; quã Philoſophi vocant

frugalitatem : quæ eſt uoluntaria. Hugo de Clauſ. animæ lib.1.c.9.

Caſſia. Nihil proderit pecunias nō habere, ſi uoluntas fuerit in nobis poſſidendi. Miſerabile autem eſt paupertatis ac nuditatis æſtus toleraſſe: fructus uero earum prauæ voluntatis uitio perdidiſſe. Ioan. Caſſianus lib. 7.de inſtitu. monach.

Clemēs. Nemo eſt qui non habeat quod dimittat. Vniuerſis renuntiauit facultatibus mundi, quicunque affectum poſſidendi eas, radicitus amputauit. Idem cap.27.

Nolite ſoliciti eſſe &c. Præparat nos ut accincti & expediti ad æternitatem parati ſimus, docens unumquemq; noſtrum eſſe penu ſui ipſius: quibus in diem ſatis ſit uictum quærere. Clem. Alex. Pedag. lib.1.c.12.

Ioā. Cli. Nuditas rerum omnium curarum eſt depoſitio, ſecuritas uitæ, uiator omnibus impedimentis liber, mœroris alienatio, mandatorū fides. Nudus monachus mūdi totius eſt Dn̄s. Deo enim curam ſui credidit, & per fidem omnes poſſidet ſeruos: non dicet homini neceſſitatem ſuam, ſed quæ afferuntur, quaſi de manu Domini ſuſcipiet. Ioan. Clim. Grad. 6.

Vir nudus puriſſimam orationem emittit: qui uero cupidus eſt materię imagines in oratione uerſat. Idē, ibi.

Philon. Virtutis ſtudioſus paucis indiget, in confinio mortalis & immortalis naturę ſitus: indigentia quidem laborans propter mortale corpus: non multis autem indigens, propter animum immortalitatis cupidum. Philon.

Idem. Exerceri oportet ut paucis egeamus: hoc enim Deo proximos reddit, contrarium ab eodem remotiſſimos. Idem.

Ariſti. Ariſtides ille iuſtus, cum diues quidam paupertatem ei obijceret, dixit: Mihi quidem nihil adferet mali paupertas, tibi uero diuitiæ non paucas perturbationes.

Clitar. Debemus nos aſſuefacere vt ex paucis viuamus, nequid pecuniæ gratia turpe diſcamus.

Socrat. Socrates interroganti quis uideretur ſibi ditiſſimus, reſpondit: Qui pauciſſimis contentus eſt. In frugalitate enim ſibi ſufficiente exiſtunt diuitiæ naturæ. Socrates.

Epicur. Gratias ago beatæ naturæ, quod quæ neceſſaria ſunt, fecit parabilia: difficilia autē paratu non neceſſaria.

Cato. *Quod nimium eſt fugito, paruo gaudere memento.*

Tuta mage eſt puppis modico quæ flumine fertur.

Bias. Quis diues? Qui nihil cupit. Quis pauper? Auarus.

Quintil. Satis diuitiarum eſt nihil amplius uelle.

Durus fames magiſter, multa perdocet.

Ex diuerſis. Aegeſtas ſępe animum ad conſilia mala deflectit ac traducit.

Inopia & generoſos facit ignobiles.

Paupertas amicis ſpoliat.

Paupertas exercitat artes.

Pauperiē faciūt ędificia & cōuiuia.

Paupertas nec illos amicos habet quos natura coniunxit.

Parum ualent egentium ſentētiæ.

Paupertas ingenioſa eſt.

Valer. Max. Cū Socrati rex Perſarū magnā pecuniam tentans eius aīum in proditionem dirigeret, admitti legatos iuſſit. Cum fortè olera comederet. Audite (inquit) hoc prandium proditorem facit? Valer. Max. lib.7.

Cū ad Xenocratē legati ab Alexandro quinquaginta ei talēta attuliſſet, adduxit legatos ad cęnam in Academiam: hic tm̄ appoſuit qđ ſatis eſſet, nullo apparatu. Cum poſtridie rogarent eū, cui numerare iuberet, Quid uos heſterna (inquit) cęnula nō intellexiſtis me pecunia non egere? quos cum triſtiores uideret, triginta minas accepit, ne aſpernari Regis liberalitatem uideretur. Cicero 5. Tuſcul.

Beati

Beati qui lugent.

Gregor. SI qua eſt præſentis tempori, ita eſt agenda lætitia, vt nunquam amaritudo ſequentis iudicij recedat à memoria. Greg. in ho.

Quatuor ſunt qualitates quibus iuſti viri anima cumpunctione vehementer afficitur: cum aut malorum ſuorũ reminiſcitur, conſiderans vbi fuit: aut iudiciorũ Dei ſententiã metuens, & ſecũ quærens conſiderat, vbi erit: aut cum mala vitæ præſentis attendens, conſiderat vbi eſt: aut cum bona ſupernæ patriæ contemplatur, quæ quia nec dum aſpicitur, lugens conſpicit, vbi non eſt. Greg. Mor. lib. 23. cap. 21.

Luctu ſuo anima paſcitur, cum ad cœlum flendo ſubleuatur: paſcitur autem, quia vis amoris per lachrymas emanat. Gregor. in Mor. lib. 5. cap. 14.

Aliena plangentes ſæpe plus nobis ſubuenimus: quia apud Deum perfecte diluit propria, qui pure plangit aliena. Greg. 20. Mor. c. 28.

Perfecti tanto ſciunt de alienis dãnis ingemiſcere, quanto iam edocti ſunt nõ dolere de ſuis. Greg: 22. Mor. cap. 23.

Plagæ affligentes cruciant, lamẽta reficiunt, dũm affligunt: per illas in afflictone mæror, per hæc in mœrore lætitia. Greg. 23. Mor c. 21.

Aliquando ſeruis ſuis Domin⁹ loquitur, cũ eos intrinſecus per cõpunctionẽ prouehit, aliquãdo cum eos ne extollãtur premit. In illa perſuadetur animæ vt proficiat, in iſta reprimitur, quæ profecit: in illa diſcit quod appetat, in iſta quod metuat. Gregor. 28. Mor. c. 2.

Greg. ſuper illud Ezech. 3. Abij amarus in indignatione ſpiritus mei: manus enim Domini erat mecum cõfortans me, ſic ait: Mentẽ quam Spiritus ſanctus replet amaritudine tẽporaliũ, delectatione æternorum cõmouet. Dulcẽ enim eſt eſſe in rebus humanis, ſed ei qui adhuc de cœleſtibus gaudia nulla guſtauit: quia quãto minus æterna intelligit, tanto delectabilius in temporalibus requieſcit. At ſi quis iam cordis ore guſtauerit, quæ ſit illa dulcedo cœleſtium præmiorũ, qui illi hymnidici angelorum chori, quæ incomprehenſibilis viſio ſanctæ Trinitatis: huic quanto illud dulce ſit quod intus videt, tanto in amaritudinem vertitur omne quod foris ſuſtinet. Rixatur ſecum de his quæ male egiſſe ſe recolit, & ſibi metipſi diſplicet, cum ei ille placere iam cæperit, qui omnia creauit. Reprehendit ſe de cogitationibus, inſequitur de verbis, & punit flendo de factis. Supernis inhiat, terrena iam omnia per mentis deſpectum calcat. Et quãdiu illud quod deſiderat adhuc per ſpeciẽ non habet, flere dulce habet, ſeſeque continuis lamentis affligere. Et quia nec dum ſe eſſe in patria ad quã creatus eſt, videt, in huius vitæ exilio nihil ei plus quàm ſua amaritudo placet. Dedignatur itaque ſubiacere temporalibus, & ardenter ſuſpirat æternis. Vnde recte quoque per Salomonem dicitur: Eo quod in multa ſapientia multa ſit indignatio, & qui apponit ſcientiã, appon & dolorem. Homil. 10. ſuper Ezech.

Solum confugium, & vnica ſpes miſerorum, cui nũquam ſine ſpe miſericordiæ ſupplicatur, præſta mihi hanc gratiam propter te, & propter nomẽ ſanctum tuũ: vt quotiẽs de te cogito, de te loquor, de te ſcribo, de te lego, de te confero: quotiens tui reminiſcor, tibi aſſiſto, laudes, preces, & ſacrificium offero, totiens obortis lachrymis in conſpectu tuo copioſè, & dulciter fleã: ita vt efficiantur mihi lachrimæ meæ panes die ac nocte. Rogo te bone Ieſu per illas pretioſſimas lachrymas tuas, & per omnes miſerationes tuas, quibus miſerabiliter nobis perditis ſubuenire dignatus es,

da mihi gratiã lachrymarum, q̃ multum deſiderat & appetit aĩa me: q̃a ſi dono tuo nõ poſſum habere eã: ſed p Spiritum ſãctum tuum, qui dura corda peccatorum mollit, & ad fletum compugnit. Auguſtin. In Medita.

Hieron. Si qua eſt præſentis temporis lætitia, ita eſt agenda ut nunquam amaritudo ſequentis iudicij recedat a memoria. Hieron.

Ambr. Lachrymas Petri lego, ſatisfactionem non lego. Sed quod defendi nõ poteſt, ablui poteſt. Lauant lachrymæ delictum, quod voce pudor eſt dicere vel confiteri. Lachrymę veniam non poſtulant, ſed merentur. Ambroſ. ſuper Luc. lib. 9.

Iſidor. Semper conſcientia ſerui Dei humilis debet eſſe & triſtis: vt ſcilicet per humilitatem non ſuperbiat & per humilem mœrorem cor ad laſciuiam non diſſoluat. Iſidorus de ſum. bon.

Irriguum ſuperius accipit anima cum ſe ſe in lachrymis cœleſtis regni deſiderio affligit. Idem,

Clim. Maior atque potẽtior baptiſmate poſt baptiſma (& ſi audax dictu id uideatur) fons lachrymarum eſt. Illud enim pręcedentia noſtra delicta purgauit, iſtud vero poſteriora. Atque illud quidẽ omnes ab infantia, acceptũ inquinauimus, per hoc autem & illud repurgam⁹, quod niſi diuino munere datum eſſet hominibus, rariſſimi quidẽ qui ſaluarentur inueniri potuiſſent. Męſtitia & gemitus ad Dominum clament: timoris autẽ lachrymę legatione funguntur. Porrò illę quas ſancta charitatis fundit, ſuſceptas atq; exauditas eſſe preces noſtras indicant nobis. Sicut humilitati nihli ęquè cõgruit, vt luctus: ita nihil ei ſic reluctatur, vt riſus. Climac. de luct. capit. 7.

Is qui modo luget, modo delitijs & riſu ſolui deprehẽdit, ei ſimilis eſt, qui canẽ voluptatis cũ pane lapidat: qui hunc quidẽ pſequi actu videt, re autẽ ſibi aſſidere hortatur. Idem ibidem.

Sicut in cæteris omnibus ita in lachrymis quoq; iudex noſter optimus atque æquiſſimus naturæ vires omnino dijudicat. Vidi modicas guttas inſtar ſanguinis cum labore effundi. Vidi itẽ fontes abſq; labore profluere. Ego denique mœrentium dolorem atq; gemitum pluris exiſtimaui, quã lachrymas: putoq; & Deus itẽ. ibidẽ.

Compunctio proprie eſt animi dolor omni elatione carens, nec ullam ſibi omnino conſolationem indulgens ſolamq; reſolutionem horis ſingulis meditans, conſolationemq; Dei, qua humiles monachos viſitat, vt aquam frigidam expectans. Ibidem.

Quoties in ijs qui ſecundum Deũ lugere videntur, ſuperbiam aut iram deprehenderis, horum ſcito lachrymas non ex eis eſſe, quas compunctio ſalubris elicit. Quæ enim ſocietas (inquit) luci ad tenebras? Solet adultera compunctio elationem gignere: ea vero quæ laudabilis & probata eſt, conſolationem. Sicut ignis ſtipulam inflammat & conſumit: ita & caſtę lachrimę ſordes omnes & viſibiles & inuiſibiles abſumunt. Ibidem.

Noli antequam perfectè emunderis lachrymarum tuarum imbribus credere: neque enim habet fidem vinum ſtatim è torcularib⁹ expreſſum. Ibidem.

Qui lachrymarum ſuarum gratia in animo inflatur, eoſque qui non lachrymantur, damnat: is ei ſimilis eſt, qui ab imperatore contra inimicos ſuos accipit arma, hiſq; ipſis ſemetipſum necat. Ibidem.

Inueniemus nonunquam ſi obſeruemus diligentius ridiculum quiddã in nobis Demones moliri. Nam cũ ſaturitate diſtẽti fuerimus, cõpugnunt nos: rurſum cum ieiunauerimus obdurant: vt ſeducti lachrymis parenti viciorum gulę ac delicijs nos ipſos exponamus. Ibidem.

Equidem ipſam cõpunctionis vim conſide-

conſiderans, ſtupeo, quoniam modo ea quæ luctus & mœror dicitur, gaudiũ intrinſecus & lętitiã, veluti mel & fauũ cõnexa poſſideat. Quid igitur ex ijs nobis innuitur? Id profecto ꝙ proprie Dei donum huiuſmodi compũctio eſſe pro cõfeſſo habetur. Eſt tunc in anima nõ iniucunda voluptas Deo nos lãtenter męſtos & cõtritos corde conſolãte. Verũ vt occaſio efficaciſſimi luctus doloriſq; perutilis nõ deſit, hiſtoriã omnino miſerabilẽ ad ædificationẽ animorum referre libet. Vide ibidem cap. 7. hanc hiſtoriam, quam (quòd eſſet lõgior) hic referre nolui: & tamen digniſſima eſt quę legatur.

Chryſoſ. Nemo ad Deum aliquando flens acceſſit, qui non quod poſtulauit acceperit: nullus ab eo beneficia dolenter optauit, qui nõ impetrarit. Ipſe enim eſt, qui cõſolatur flẽtes, dolẽtes curat, pęnitentes informat. Chryſ. in ſerm.

Sicut poſt vehementes imbres mũdus aer & purius efficitur: ita & poſt lachrymarũm pluuias ſerenitas mentis ſequitur atque tranquillitas. Idem ſuper Matth.

Pſal. 55. Pro eo quod nos legimus, Poſuiſti lachrymas meas in conſpectu tuo: alij verterũt lachrymas meas repone in vtrem tuum, Vt intelligas eſſe in mente diuina receptacula ſua, in quibus, & verè pœnitentiũ & calamitoſorum hominum lachrymæ condũtur, Pſal. 37. ac ſeruantur. Vnde eſt illud, Domine ante te. o. d. m. & gemitus meus à te non eſt abſconditus.

Beati qui eſuriunt &c.

Gregor. Reprobi recta quidem deliberando appetunt, ſed ad conſueta mala ſemper recurrunt. Bona quidem cupiunt, ſed à malis nunquam recedunt. Eſſe quidem humiles, ſed ſine deſpectu: eſſe contenti proprijs, ſed ſine neceſſitate: pauperes eſſe volunt, ſed ſine defectu: eſſe caſti, ſed ſine maceratione carnis: eſſe patientes ſed ſine contumelijs volunt. Cumq; adipiſci quęrunt virtutes, ſed labores virtutum fugiũt: quid aliud quam & bellare in campo neſciunt, & triumphare in vrbibus de bello concupiſcunt? Greg. in Moral.

Valentiores voces apud ſacratiſſimas aures Dei, non faciunt verba noſtra, ſed deſideria. Greg. vbi ſup.

Differre ſolet omnipotẽs Deus deſideria petentium vt creſcant, quatenus eo magis exaudiant ad meritũ, quo citius non exaudiuntur ad votũ. Greg. vbi ſup.

Sancta deſideria dilatione creſcũt: ſi autem dilatione deficiunt, deſideria non fuerunt. Greg. in hom.

Augent ſpirituales delitiæ deſideriũ in mente dum ſatiant: quia quãto magis earum ſapor percipitur, eo amplius cognoſcitur quod auidius ametur. Greg. vbi ſup.

Parua eſt ualde diuinitatis concupiſcentia, quam non ſequitur proprius defectus. Concupiuit & defecit anima mea &c. Dignũ eſt enim ut tanto quis frigeſcat ab amore ſęculi, quãto ſurgit ardentior in amorem Dei: quẽ ſi perfecte appetit, mundum plene dereliqui: & tanto funditus ei moritur quanto altius ad ſupernam uitam animatur. Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt: nam ipſo quo abſorbetur deſiderio liquitur. Hinc Iacob Angelum uidens ex altero pede claudicat, quia tenens Deum uno ſolo pede graditur. Greg. in Mor. lib. 4. cap. 4. Vide locum.

Nonnunquã nõ aſſequimur quod petimus, ut deſideria dilatẽtur: & quę extenuari impleta poterant, repulſa creſcunt. Differuntur ergo ut proficiant. Ideo ſponſa ſponſum non inuenit. Greg. ſup. lib. 5. c. 3. Iob. 13.

Super illud, Cur faciem tuam abſcondis? Non hanc fugiſti in paradyſo? Vtique. Poſt culpam enim metuebat uidere, quem conſueuerat amare ſed faciem quã timuit in culpa, requi-

rit in pęna, Sequitur enim ad culpam pœna, ad pœnam timor, ad illud deſiderium. Greg. lib. 11. c. 13.

Neſcit mens per torporem veteraſcere, quę ſtudet per deſiderium ſemper inchoare. Greg. 22. Mor. c. 5.

Tunc probatur deſiderium, cum aliqua ei aduerſitate rebſtitur. Greg. 26. Mor. c. 10.

Sæpe noſtra deſideria quia celeriter non fiunt, exaudiuntur: & quod impleri concitè petimus, ex ipſa melius tarditate proſperatur. Greg. 26. Mor. c. 16 vide locum.

Electorum ſuorum Deus vota differens, cruciat, crucians purgat, vt ad percipiendum quod deſiderant, quando que melius ex dilatione conualeſcant. Greg. lib. 8. Mor.

Auguſti. Deſiderare auxilium gratiæ, initium gratiæ eſt. Auguſtinus de correptione & gratia.

Cypria. Corporibus omnium (qui & ſi torti non ſunt, in carcere tamen glorioſo exitu mortis excedunt) impertiatur & vigilantia & cura propenſior. Neq; enim virtus eorum aut honor minor eſt, quominus ipſi inter beatos martyres aggregentur. Quod in illis fuit, tolerauerũt quidquid tolerare ac pati parati fuerãt. Nõ.n. ipſi tormentis, ſed tormẽta ipſis defuerunt. Deniq; & dies eorũ quibus excedunt annotate vt commemorationes eorum inter memorias Martyrũ celebrare poſſimus. Ex ijs Cypriani verbis liquido conſtat deſiderium pro ipſo opere à Domino computari. Cypr. in Ep iſt.

Euſeb. Emiſſe. Beneficium non poteſt cuſtodire qui neſcit deſiderare: periclitatur muneranris donum, ſi non inueniat ſuſcipientis affectum. Euſ. Emiſſ. de Paſch. hom. 21.

Petite (inquit) & accipietis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis: ideſt, vt petamus orãdo, quęramus laborando: pulſemus deſiderãdo, pulſemus proficiendo, pulſemus perſeuerando: & in ſpem cœleſtium promiſſorũ tanto incitemur ſtudio, tantoque inardeſcamus affectu, vt cũ præmiorum dignitate deſideriorum magnitudo concordet. Non vult De⁹ noſter bona ſua nimia inueniendi facilitate vileſcere. Pretioſa & concupiſcibilis merces, cupidum amatorẽ & auidum negotiatem requirit. Ergo ille tantorum munerum repromiſſor, non vult in opere ſuo tepidum, deſpicit faſtidioſum, recuſat coactum, reſpuit indeuotum. Lentum enim & parum gratum quęrere gratiam diuini muneris, maxima eſt iniuria remuneratoris. Idem hom. 3. ad monach.

Ipſa apprehendendi, ipſa conſuetudo proficiendi ſemper nos ad maiora prouocabit: & vbi viderit Deus deuotionem animi, ardentiorẽ infinuabit affectum: & quantũ nos addiderimus, tãtũ ille apponet ad adiutoriũ: quantum nos appoſuerimus ad diligentiam, tantum ille addet ad gloriam. Qui habet, dabitur illi, & ſuper abundabit. Et alio loco dicit, Poſui adiutoriũ ſuper potentem. Gratia ergo de gratia naſcitur, & profect⁹ profectibus ſeruiunt, lucra lucris, & merita meritis lucrum faciunt: vt quanto quis plu acquirere cœperit, tanto plus conetur, & delectetur inquirere, vt acquiſitionis lucrum, acquirendi nutriat appetitum. Et quanto quis auidius de ſapientiæ bonis hauſerit, tanto plus haurire deſideret: ſicut ipſa de ſe Sapientia loquitur, Qui edit me, adhuc eſuriet. Ibidem.

Bernar. Modicum & nõ videbitis me: Pie Domine, modicũ dicis quod nõ videmus te. Saluũ ſit verbo Domini mei: longũ eſt & multũ valde veruntamẽ vtrunque verum: & modicum meritis, & longum votis. Bern. ſuper Cãt.

Sicut fides ducit ad plenam cognitionem, ſic deſiderium ad parfectam dilectionem: & ſicut dicitur, Niſi credideritis non intelligetis, ſic

dici

dici non abſurdè poteſt, ſi non deſideraueritis, non perfectè amabitis. Idem in epiſt.

Nemo te Domine quærere valet, niſi qui prius inuenerit. Vis ergo inueniri vt quæraris, quæri vt inueniaris: poteſt quæri & inueniri, non tamen præueniri. Idem de dilig. Deo.

Si noluimus fruſtra quærere Dominum, quæramus veraciter, quęramus frequenter, quęramus perſeueranter vt nec quæramus pro illo aliud, nec cū illo aliud, ſed nec ab illo ad aliud conuertamur. Facilius eſt enim cœlum & terram tranſire, quam vt ſic quęrens non inueniat, ſic petens non accipiat, & ſic pulſanti non aperiatur Idem ſer. 24.

Chryſo. *Si non vēdideris omnia, nec emes:* & ſi animam non habueris ſolicitam & quærentem, non inuenies. Duo. n. oportet eſſe, & à vitæ huius negotijs abeſſe, & vigilantem eſſe. Chryſ. ſuper Matth. 23.

COLLE. ¶Toto corde quærenda ſapientia eſt. Si quæſieritis inquit, eam quaſi pecuniam & quaſi theſauros effuderis il-

Prou. 2. lam. Vide quo ſtudio, quo ardore Saul Dauidem quęrebat ad necem. Perſcrutabor inquit eum in cunctis millibus Iuda, & quęrebat eū ſuper abruptiſſimas petras quæ ſolis ibici-

1Re. 14. bus perviæ ſunt. Sicut ergo ille ex odio, tu ſimili ſtudio ex amore. Deum quære, & inuenies. Sic ſponſa quærebat, quæ ab omnibus inquirebat, Nū quem diligit anima mea vidiſtis?

Cant. 3. Multum in diuinis literis, deſiderijs ſanctis attributum eſt: hæc enim virtutis & veræ ſapientiæ initia feliciſſima ſunt. Hinc Sap. 6. legimus cōcupiſcite ergo ſermones meos, & diligite illos, & habebitis diſciplinā. Clara eſt & quę nūquā marceſcit ſapientia, & facile videtur ab his qui diligūt illam: & inuenitur ab his qui quęrūt il lam. Præoccupat, qui ſe concupiſcūt, vt ſe prior illis oſtendat. Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit, aſſidētem enim illa m foribus ſuis inueniet. Et infra, Initium illius veriſſima eſt diſciplinæ concupiſcentia. Quod autem ait, vera concupiſcentia, aperte deſignat eſſe falſam concupiſcentiam, qualis eius eſt de quo dicitur, Deſideria occidunt pigrum, no Prou. 21 luerunt enim quicq uam manus eius operari: cuius videlicet deſideria non vera, ſed remiſſa & languida ſūt. Deniq; ex ijs quę dixerat colligit ad hunc modum. Concupiſcentia vtique ſapientię deducit ad regnum perpetuum.

Pro eo quod nos legimus, Concupiuit anima mea deſiderare iuſtifica- Pſal. 118 tiones. t. i. o. t. Hieronymus ex Heb. vertit, Deſiderauit anima mea deſiderare. Quod perinde eſſe videtur ac que illud quod pœnitēti minus dolēti præcipitur, vt videlicet doleat, ꝙ nō dolet: ita ſiquis minus vehemēter Deū deſideret, cupiat ſaltē deſiderare. Alij autem vertunt, Attrita eſt aīa mea præ deſiderio iuſtificationum tuarum in omni tempore. Quibus verbis magnam vim deſiderij carnem ipſam attenuatis deſignat. Ex talibus autem deſiderijs illud ſe- Eccl. 31. quitur quod Eccli. ait, Vigilia honeſtatis tabefacit carnes, & cogitatus illius aufert ſomnum. Hinc etiam oritur animus ille poſtulans gemitibus inenarrabilibus. Ardens enim deſiderium coram Deo preces fundit. Vnde eſt illud Aug. Deſideriū tuum oratio tua, & continuum deſiderium continua oratio. Hinc Pſal. Deſide. pauper. ex. Dominus.

Beati mundi corde.

COLLE. Vigilātiſſima cura puritati conſciētię ſtudēdū eſſe, indicāt illa 2. Cor. 7 Apoſt. verba, Has ergo promiſſiones habētes chariſſimi, mūdem' nos ab oī īquinamēto carnis & ſpirit', pficiētes ſāctificationē in timore Dñi. Hoc au

tem

2.Cor.4 tem eſt, quod alias dixerat, Abdican
Rom.1. res occulta dedecores &c. Et illud, te
1.Cor.6. ſtis eſt mihi Deus cui ſeruio in ſpiritu meo. Et alibi ſecundum aliam uerſionem: Glorificate & portate Deum in corpore voſtro, & in ſpiritu veſtro quæ Dei ſuit, vt videlicet integer ſpiritus, & corpus, & anima inueniatur &c.

Prou. 4. Omni cuſtodia ſerua cor tuum: quia ex ipſo uita procedit. Naturæ opifex Dominus, cor ipſum à quo uita manat in medio corporis membris omnibus tanquam ſatellitibus, & thorace pectoris oſſea circundatum ac munitum: cerebrum autem à quo & motus, & ſenſus animalium in omnia membra deriuatur firmiſſimo cranio, velut galea quadam (vt verbis vtar Galeni) ſepiuit. Dignum eſt igitur, vt gratia naturam imitetur, & cordis puritati ſtudioſiſſime inuigilet: quando ex eo ſpiritualis animæ vita, ac proinde ſalus æterna procedit.

Eccl. 33. Præcordia fatui quaſi rota carri, & quaſi axis verſatilis cogitatus illius. Rem quippe eandem milites cogitat, eodemque reuoluitur, ubi affectus eius alicubi hæret: vt qui ſe inde explicare, ſibique imperare, & certũ aliquid ſtatuere neſciat, hanc cordis vulubilitatem, par linguæ volubilitas comitari ſolet.

Cant. 4. Quod in Cant. de ſponſa dicitur. Hortus concluſus fons ſignatus, ad curam ſui & vigilantiam referendũ eſt: qua videlicet pij omnes ſolerter inuigilant ad cuſtodiam cordis ſui: dum & ſenſuum ac linguæ ſuæ aditus diligenter obſtruunt, & omnes etiam otioſas cogitationes manu diſcretionis, & ſollicitudinis abigunt: vt hortus animæ ſuæ, vbi cœleſtis ſponſus paſcitur, & fons vnde bibit, nullo terrenarum cogitationũ cœno turbidus, ſed purus ſemper & ſerenus exiſtat. Contra autem faciunt illi, qui cordis & ſenſuum ianuas omnes apertas habent: quibus animam ſuam non vt hortum concluſum, aut ſignatum fontem, ſed vt fœdiſſimã ſentinam intra ſe gerũt, in quam omnis impurarum cogitationum ſpurcitia confluit.

Quanta cura & ſolicitudine homo puritati cordis inuigilare ſemper debeat, eleganti ſimilitudine D. Gregorius declarat his verbis. Si à domo mentis vel ad momentum ratio diſcedat, quaſi abſente dòmina, cogitationum ſe clamor, uelut garrula ancillarum turba multiplicat. Vt autem ratio ad mẽtem redierit, mox ſe confuſio tumultuoſa compeſcit: & quaſi ancillę ſe ad iniũctum opus tacite reprimunt, dum cogitationes protinus ſe ad vtilitatem ſubdunt. Greg. in Paſt. c. 53.

Cæterum de manſuetudine & miſericordia, quæ inter beatitudines connumerantur, ſuis in locis traditum eſt.

Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam.

Prauis moribus ſemper grauis eſt vita bonorũ. Gregor. in Dialogo. Gregor.

Quiſquis malos non tolerat, ipſe ſibi per intolerantiam teſtis eſt, quia bonus non eſt: Super illud, Frater fui draconũ. Nullus perfectus eſt, qui inter mala proximorum patiens non ſit. Qui enim æquanimiter aliena mala non tolerat, ipſe ſibi per impatientiam teſtis eſt, quia ab omni pœnitudine longe diſtat. Abel quippe renuit eſſe quem Cain malitia non exercet. Sicut in tritura paleæ grana premũtur, ſic flores inter ſpinas prodeunt, & roſa quæ redolet, creſcit cũ ſpina quæ pungit. Greg. in homil. Iob. 30.

Deridetur iuſti ſimplicitas. Iſtam ergo quam impij abominantur, iuſti Deo offerunt. Sicut quondam filij Iſraël abominationes AEgiptiorũ im- Iob. 12.

immolabant Domino. Greg. in Mor. lib 10. c. 27.

Iob. 11. Verboſi amici mei ad Deum, &c. Tanto mens ad interiora ſe erigit, quanto per exteriora opprobria intus redire cogitur, ne foris euaneſcat. Greg. vbi ſupra, lib. 13. c. 14.

Sanctos quos donis firmat, tribulationibus tentat: animam quam eius gratia uocat, tentatio interrogat: ſinitque aduerſarios excreſcere, ut per malorum ſæuitiam purgetur uita bonorum. Vtilitati ergo innocẽ-

Prou. 11 tium militat vita prauorum. Vnde Salomon ait. Qui ſtultus eſt, ſeruiet ſapienti. Vide Greg. 20. Mor. c. 21.

Dei moderamine fit, vt cùm vox laudantis eleuat: vox detrahentis humiliet: vt arbor quam ventus inflexit: contrarius ventus ſtatuat. Vnde Paulus. Per gloriam & ignobilitatẽ. Gregorius. 22. Mor. c. 9.

Petrus Bleſ. Refert Pericles, non picturam, nõ aurum & lapides, ſed ſcutum diuulſum, fractam galeam, hebetem gladium, faciem vulneratam cedere militibus ad ornatum. Petrus Bleſ. in Epiſt. 94.

Saluia. Patrem cũ fugaſſet è regno filius perſecutor, bonus in breui Dominus vindicauit, nec vindicauit modo, ſed cumulatius viudicauit, quàm ipſe uoluit qui vendicabatur: ut oſtenderet grauiorem ſibi eſſe iniuriam iniuſtè tolerantium, quam tolerantibus ſuam. Nam qui ſupra votum eius vindicat qui vindicatur, quid aliud vult intelligi quam ſeipſum, in eo quem ſic vlciſcitur, vindicare. Sal. contra Gent.

COLLE. ¶Mirum eſt quam facile homines à ſacramentorum frequentia & pijs exercitijs abducantur: cum perſonæ aliquot claræ famæ in peccatum aliquod aut dedecus prolabũtur. Quo fit ut hominibus verè pijs & religioſis minus recte ſentiant, minuſque illis fidant: exiſtimantes tales quoque hos eſſe, quales illi fuerunt, qui ceciderunt. Qua cogitatione quid demẽtius? An non tempore Apoſtolorum fuerunt Pſeudoapoſtoli: & tempore Prophetarum Pſeudoprophetæ? Nũ ergo quia illi illuſores fuerunt, minus veris Apoſtolis veriſque Prophetis fidendum erat? aut aliorum dedecus, aliorum ſinceritatem obſcurare debebat. ¶Iam vero quod fœminæ viris matrimonio collocatæ, aut à viris ipſis interfectæ, aut in ipſo puerperio mortuæ ſunt? Quis autem parens hoc metu territus, filiam ſuam matrimonio collocare recuſauit? Quã multi vero eorũ qui ad Indos auri cupiditate incenſi, nauigant aut naufragio periere, aut à Barbaris in bello, aut inclementia peregrini cœli extincti ſunt? Quis vero opportunitatem nactus, à nauigãdo ſe hoc metu cõtinuit? In cauſa eſt, quia in hiſce rebus quæ ad corporis vſum pertinent, non in eos oculos conijcimus, quibus male res ceſſit (quamuis multi ſint) ſed in eos tantũ, quibus bene ceſſerit, licet pauci ſint. In alijs vero quæ ad animæ ſalutem pertinent, nõ ſtantes (quamuis multi ſint) ſed cadẽtes aſpicere ſolemus, vt à virtutis officio (quam minus diligimus) reuocemur: O te miſerum & infælicẽ? quid tibi quæſo magis neceſſarium, quã ad Deum accedere? Quanto vero plures eorũ qui ſacramenta frequentabant & pijs exercitijs indulgebãt, paſſim reperies quibus hoc negotiũ fœliciſſimè ceſſit, quam quibus male? Cur ergo te magis paucorũ malorum exempla ad mortẽ, quã multorum piorũ ad vitam, incitare debeãt? Si vnũ reſpicis labentem & retrocedentem, cur non tot ſtantes intueris? Non diuellis oculos ab vno aut altero cui hæc vita ſuo non bene vertit, nec tam multos reſpicies, qui hac ratione vitam conſequuti ſunt.

Cũ gratia ſit forma ſuper naturalis,

lis, p̄cipua cōiectura ad dignoſcendū quis in gratia ſit, affectus ſupernaturales eſſe dicuntur. Cuiuſmodi ſunt, laborum & contumeliarum deſideria propter Chriſtum. Natura enim appetit honorifica, mollia, & vtilia, contraria autem his vltro appetere ſupra naturam eſt.

Odiū Cain aduerſus Abel (quod quidem oriebatur ex eo, quod opera eius mala erant, fratris autem bona (odium deſignat, quod improbi aduerſus pios gerunt. Si enim propter hoc frater fratri non pepercit, & naturæ vinculum ac fœdus vis hui⁹ inimicitię diſrupit: quid fiet vbi nullum huiuſmodi vinculum intercedit? Pręterea, ſi caro & ſpiritus in eodem homine tantopere ſibi aduerſantur (quæ naturæ fœdere in vnā perſonam coeunt (quid erit cum iſta
Eccl.33. inter ſe ſeparata ſit: quando videlicet alter homo totus carnalis, alter vero totus ſpiritualis eſt? Hinc illud, Contra malum bonum, & contra vitam mors, ſic contra virum iuſtū peccator. Item, Abominanť iuſti eos qui
Pron.29 operāť malū: & abominanť impij eos qui in recta ſunt via. Et iterum, Ambu'ans recto itinere & timens Domi
Prou.14 num deſpicitur ab eo qui infami graditur via. Item illud, conſiderat peccator iuſtum, & quærit mortificare eum. Et gladium euaginauerunt pec
Pſal.36. catores, intenderunt arcum ſuum, vt decipiant. p. & 3. & t.r.c.

Eccl.1. Quod pios impij inteſtino odio p̄ſequātur, docet Eccli: his verbis. Execratio aūt peccatoribus ſapiētia &c. Execratio autem peccatori cultura
Ibidem. Dei, vide q̄ſo quomodo per peccatū natura humana degenerarit, vt execrationem & abominationem eſſe ducat id ad quod potiſſimum facta eſt, & cuius intra ſe aculeos & ſemina naturæ vi inſita geſtat.

Laqueo peribunt qui oblectantur caſu iuſtorum: dolor autem conſumet illos antequam moriantur. Eccli. 27. Ex quibus verbis intelliges tale eſſe flagitium hoc, vt non in alia vita ſolum, ſed etiam in præſenti puniatur. Sic ſanctum Britium ferunt, graues in hac vita pœnas dediſſe, quod beatum Martinum dum viueret inſectatus fuerit. Idem etiam de ijs legimus, qui. D. Thomā Cantuarien. perſequuti ſint: qui omnes varijs calamitatibus preſſi, iniuſtæ perſequutionis acerbiſſimas pœnas dederunt.

Contra eos qui pios homines pro- prou.24.
pter leuia quędam delicta (ſine quib⁹ hac vita non tranſigitur) inſectantur, clamat Salomon, cum ait, Ne inſidieris, & ne quęras impietatem in domo iuſti, neq; vaſtes requiem eius, ſepties enim in die cadet iuſtus & reſurget: impij autem corrueut in malum.

Hoc ſupplicio improbos plectere Dominus ſolet, vt quibus ipſi tendiculis innocentes illaqueare parant, illaqueentur. Quod exemplo fratrū Ioſeph euidenter apparet: qui qua ratione illū ſeruituti ſubijcere nitebantur, ſe ipſos illi ſubijcerunt. Hinc illud, cō- Pſal.6.
uertetur dolor eius in caput eius &c. Ibidem
Et, laqueum aperuit & effodit eū &c. Pſal.6.
Et, Gladium euaginauerunt peccato- Ibidem
res &c. Et, Gladius eorum intret in corda ipſorum &c. Aucupes ex ſtercore turdi viſcum conficiunt. quo turdos ipſos illaqueare & prendere ſolent: ita plane Dominus armis & conſilijs improborum, ad eorum perniciem vtitur. Hoc eſt enim Goliam Golię gladio ſternere. Itaq; adeo aduerſus diuinitatem humana conſilia non proficiūt, vt ipſa in autores ſuos retorqueantur.

De perſequutionibus & odio im- Pſal.10.
piorum aduerſus pios ſunt illa verba Pſal. 10 Ecce peccatores intēderunt arcū, parauerunt ſagittas ſuas in pharetra, vt ſagittent in obſcuro rectos
corde. Huc pertinet & illud, Nōne co Pſal.13.
gnoſcēt omnes, qui operātur iniquitatē, qui deuorant plebem meā velut

eſcam

eſcam panis? Vetus hoc odium à prima mundi origine cœpit: nempe à duobus fratribus Caino & Abele.
Gala. 4. Hinc illud Apoſt. Quomodo tunc is qui ſecundum carnem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundū ſpiritum: ita & nunc. Ab hoc forte phariſęorum perpetua pugna aduerſus Dominum Ieſum manauit.

Quale piaculum ſit pios homines maledictis aut iniurijs afficere, & offendiculo eis eſſe declarat in Cant. ſponſus cum ait, Adiuro vos filiæ Hieruſalem per capreas ceruoſque camporum, ne euigilare faciatis dilectam donec ipſa velit. Nomine vero caprearū atq; ceruorū, qui in altiſſimis rupibus habitant, celerrimèque mouent̃, & acutiſſime vidēt, virtutes angelicæ deſignant̃: quibus hęc omnia maxime conueniūt. Ex virtutum ergo cęleſtium nomine adiurant̃ omnes, ne piorum quietem & tranquillitatem perturbet, ne in illam Apoſt.
Gala. 6. maledictionem incurrant, vtinam
Ibid. abſcindantur qui vos conturbant. Et,
Mat. 19. Qui autem conturbat vos, portabit iudicium quicunq; ille eſt. Cui ſimilis eſt & illa, vę mūdo à ſcandalis. Et, vę homini illi per quem ſcandalum venit. Cum autem hac adiuratione omnis in pios offenſio prohibeatur, tum vel maximè ea quæ illos ab otio ſanctæ contemplationis (in quo dulciter in Domino obdormiunt & requieſcunt) auocat, prohiberi videtur. Nomine autem dilectę intelligit amores ac delitias ſuas: quorum maximè offenſionem prohibet: quibuſque nullum vult exhiberi negotium, de his enim ait, Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.

Inter benedictiones quibꝰ Balam
Num. 24 populum Domini honorauit, hæc vna eſt, Qui benedixerit tibi, erit & ipſe benedictus, & qui maledixerit tibi, in maledictionibus computabitur. Audiant hoc qui pios homines maledictis inſectantur, eoſq; multis modis traducere ſolent.

Sicut à pueris iriſus fuit Eliſeus cū 4. Reg. 2.
In Bethel ad Deū pergeret: ita à malis hoībus irrideri frequenter ſolent, qui mūdi rebus ſpretis, ad Deum redeunt. Sed illos tn̄ pueros vrſi trucidarunt, hos vero Dęmones interficiunt, qui commode per vrſos intelligunt. Vrſus.n. capite quidem debilis, ſed poſteriore tn̄ ſui parte, hoc eſt lūbis fortior eſt (vnde non tā ore quam manibus pugnat) ſic igitur Dęmon initio quidem peccati debilis, in fine tamen fortiſſimus eſt.

Improborū perſecutiones & odia Exod. 5.
aduerſus pios illa Pharaonis verba declarāt, quibus ad Moſen & Aaron ait, Quid Moyſes & Aaron peruertitis populum ab operibus? Diſcedite vnuſquiſq; opus veſtrū. Hoc in loco Origenes, donec ait ſecum eſt populus, & lutū operatur ac laterem, donec in paleis occupat̃, non putat eſſe peruerſum. Si verò dicat, volo ire viā trium dierum, & ſeruire Dn̄o, peruerti populum ait. Sicut hodie, cum ſermo Dei ſollicitat hominē ad eius ſeruitiū, cōtinuo dici audies ab ijs q̃ Pharaonis vnanimes & amici ſunt, videte quō ſeducuntur hoīes, quales adoleſcentes ne laborent, ne militēt, relictis rebus neceſſarijs & vtilibus, inertiā ſectant̃ & otiū. Laborare nolūt, & inertis otij occaſiones reqrūt.

Quæ ſit perſequutionum vtilitas, & quonam modo ſe in eis iuſti viri gerere debeant, illuſtri exēplo Num. 16. declaratur vbi multitudo temeritate populari in ſeditionē verſa, poſt Datan & Abironis interitum. Moſen & Aaron voluit lapidare. Et murmurauerunt, ait, filij Iſrael aduerſus Moyſen & Aaron dicētes, Vos occidiſtis populū Dn̄i. Et factū eſt cum irrueret Synagoga ſuper Moyſen & Aaron, in impetu fugerunt ad tabernaculum teſtimonij. Illud vero obtexit nubes, & apparuit maieſtas Dn̄i, & recepit intra nubem Moyſen & Aaron.

Aaron. Non legimus (ait hoc in loco Origenes) antea quia obtexerit nubes tabernaculum, niſi nunc, cum inſurrexit in ſanctos populus & lapidare voluit. Diſcamus ex hoc quanta ſit in perſequutionibus vtilitas. Quãuis enim magni eſſent vitæ merito Moyſes & Aaron, quamuis animi virtutibus pollerẽt, apparere tamen eis Dei gloria non potuiſſet, niſi in perſecutionibus, in tribulationibus, in periculis, & in ipſa pene morte iam poſitis? ¶ Sed perſequentibus Iſraelitis, videamus iſti quid faciunt, qui ſancti & perfecti ſunt, & magis Euangelij diſcipuli, quàm legis. Procidunt in faciem ſuam ſuper terram, & ait Moyſes ad Aaron, Aſſume batillum, & impone ſuper illud ignem ex altari, & effer velociter in caſtra. Exijt enim ira à conſpectu Domini, & cæpit vaſtare populum.

De donis in communi.

ORandum eſt ne ſapientia eleuet, ne intellectus dum ſubtiliter currit, aberret: ne conſilium dum ſe multiplicat, confundat: ne fortitudo dum fiduciam præbet, præcipitet: ne ſcientia dum nouit, & non diligit, inflet: ne pietas dum extra rectitudinem inclinat, intorqueat: ne timor dum plus iuſto trepidat, in deſperationis foueam mergat. Greg. in Mor.

Ex his D. Gregor. verbis intelligimus, in portu quoque naufragium contingere poſſe: quando quidem hæc ipſa Dei dona minus cautis ruinæ occaſionem præbere poterunt: ni ſe humilitatis diſcretioniſq; virtute, & oratione ſtabiliant.

Sapientia.

Auguſt. LIber quidam Ciceronis exhortationem continet ad philoſophiã, qui vocatur Hortenſius. Ille vero liber mutauit affectum meum, & ad ſe ipſum Dñe mutauit preces meas, & vota ac deſideria mea fecit alia. Viluit mihi repẽte omnis vana ſpes, & immortalitatem ſapientiæ concupiſcebam æſtu cordis incredibili, & ſurgere iam cæpuram, vt ad te redirem. Non enim ad acuendam linguam referebam illum librum, neq; mihi locutionem ſed quod loquebatur, perſuaſerat. Quomodo ardebam Deus meus, quomodo ardebam euolare à terrenis ad te, & neſciebam quid ageres mecum. Apud te eſt enim ſapientia, & hoc tamen ſolum me in tanta flagrantia refringebat, quod nomen Chriſti non erat ibi, quoniam hoc nomen ſecundum miſericordiam tuam domine, hoc nomen ſaluatoris mei filij tui, in ipſo adhuc lacte matris cor meum piè biberat, & alte retinebat, & quidquid ſine hoc nomine fuiſſet, quamuis literatum, & expolitum, & veridicum, non me totum rapiebat. Auguſti. confeſ. lib. 3.

Quoniam multi mei anni mecum effluxerant, forte duodecim anni, ex quo ab vndeuiceſimo anno ætatis meæ lecto Ciceronis Hortenſio, excitatus eram ſtudio ſapientiæ, & differebam contempta fœlitate terrena ad eam inueſtigandam vacare, cuius non inuentio, ſed vel ſola inquiſitio iam præponenda erat etiam inuentis theſauris regniſque gentium, & ad nutum circunfluentibus corporis voluptatibus. Auguſt. confeſ. lib. 8.

Fac precor me Domine guſtare per amorem, quod guſto per agnitionem: ſentiam per affectum, quod ſentio per intellectum. Plus tibi debeo quam me ipſum totum: ſed nec plus habeo, ſed nec hoc ipſum per me totum poſſum reddere. Trahe Domine in amorem tuum vel hoc ipſum, quod ſum. Aug. in Medit.

Nemo ſine ſapientia beatus eſt: nemo enim beatus eſt, niſi ſummo bono, quod in ea veritate quam ſapientiam

pientiam vocamus, cernitur, & tenetur. Idem, de lib. arb.

Gl. Hie. Super illud Prouerb. 2. Si ſapientiam quæſieris, quaſi pecuniam, & ſicut theſaurum effode illam. Qui theſauros effodit, terram reijcit, foueam in altum facit, ſedulus inſiſtit, donec inueniat quod quęrit: ſic qui theſauros ſapientiæ inuenire deſiderat, omne pondus terrenum à ſe reijciat, in ſe foſſam humilitatis faciat, nec quieſcat, donec inueniat. Glo. Hierony.

Ambr. Stultus vt luna mutatur. Sapiens enim non metu frangitur, non poteſtate mutatur, at non attollitur proſperis, non triſtibus mergitur. Vbi enim ſapientia, ibi virtus eſt, ibi conſtantia & fortitudo. Sapiens ergo idem eſt, animo non minuitur, non augetur rerum mutationibus, nec vt paruulus fluctuat, vt circunferatur omni vẽto doctrinæ: ſed manet perfectus in Chriſto, fundatus charitate, radicatus fide. Ambroſ. in epiſtola ad ſimplicia.

Sapientia nihil alienum niſi quod virtuti incongruum: quocunq; acceſſerit, ſua omnia ſecum portat totus ei mundus poſſeſſio eſt: quoniam toto eo quaſi ſuo vtitur. Idem epiſt. 36. ad Conſtant.

Iſidor. Nullus ſapientiam Dei plenè recipit, niſi qui ſe ab omnium abſtrahere actionum cura contendit. Iſidor. de ſum. bo.

Lac. Fir. Primus ſapientiæ gradus eſt, falſa intelligere. Secundus, vera cognoſcere. Lact. Firmia.

Demas. Docti ab indoctis tantum differunt, quantum Deus ab hominibus.

Adilon. In nihil ſapiendo iucundiſſima vita: & in multa ſapientia multa, & anxietas.

Cicero. Nullus ſtultus beatus, nec ſapiens miſer.

Mater omnium bonarum artium eſt ſapientia: à cuius amore verbo Græco philoſophia nomen inuenit: quia nihil à Dijs immortalibus vberius, nihil florentius, nihil præſtabilius hominum generi datum eſt. Hęc enim vna nos cum cęteras res omnes, tum quod eſt difficillimum docuit, ut noſmetipſos noſceremus. Cuius pręcepti tanta uis, tanta ſententia eſt, ut ea non homini cuipiam, ſed Delphico Deo tribueretur. Nam qui ſe ipſum norit, primum aliquid ſe habere ſentiet diuinũ: ingeniumq; in ſe ſuum ſicut ſimulacrum aliquod putabit: tantoque munere Deorum ſemper dignum aliquid & faciet, & ſentiat: & cum ſe ipſe perſpexerit, totumque tentarit, intelliget quemadmodum à natura ſubornatus, in vitam uenerit, quantaq; inſtrumenta habeat, ad obtinendam adipiſcendamq; ſapientiam: quoniam principio rerum omnium quaſi adumbratas intelligentias animo atque mente conceperit, quibus illuſtratus ſapientia duce bonum virum, & ob eam ipſam cauſam cernat ſe beatum fore. Cicero. 1. de legib.

Sapientia, ars uiuendi putanda eſt, quæ męſtitiam pellit ex animis, quæ exhorreſcere metu nõ ſinit: qua præceptrice in tranquillitate uiui poteſt, cupiditatum ardore reſtincto. Idem. 1. de fin.

Vt medicorum ſcientiam, non ipſius artis, ſed bonæ ualetudinis cauſa probamus: & gubernatoris ars quia bene nauigandi rationem habet, utilitate non arte laudatur: ſic ſapientia quæ ars viuendi putanda eſt, non expeteretur, ſi nihil efficeret: nunc expetitur, quia eſt tanquam artifex conquærendę & comparandę voluptatis. Idem. 2. de fin.

Vt ſtultitia & ſi adepta eſt quod concupiuit, nunquam ſe tamen ſatis conſecutam putat: ſic ſapientia ſemper eo contenta eſt, quod adeſt: neq; unquam ſui pœnitet. Idem 5. Tuſcul.

§ Sapientiæ donum eſt, diuinę bonitatis COLLE.

tatis & ſuauitatis experimẽtalis quædam cognitio: quæ ſecundum D. Thom. cum ſit in intellectu, cauſam habet in uoluntate, quæ ipſum experientia & guſtu ſuo erudit intellectũ, quæ etiam myſtica theologia dicitur. Hæc autem cognitio amorem ipſum à quo excitata eſt, incendit & auget. Sicut enim in perſonis diuinis uerbum patris amorem inſpirat increatum, nempe Spiritum ſanctum: ita huiuſmodi cognitio amorem ſpirat creatum, uidelicet charitatem, quam plurimum accendit.

Eccl. 38. Sapientiam ſcribe in tempore uacuitatis, & qui minoratur actu percipiet ſapientiam, qui ſapientia repletur: Hoc eſt quod vulgo dicitur, Animam quieſcendo fieri ſapiẽtem. Quæ tamen quies non torpens & ocioſa, ſed maxime actuoſa eſt. Nocent enim occupationes, ſi nimiæ ſint: quia ſpiritum orationis ſuffocant & extingũt. Vnde eſt illud Eccl. Qui conatur multa agere, incidet in iudicium Eccl. 29. Hinc Senec. Nemo unquam ad bonam mentem per uenit occupatus.

Miram ſapientiæ commendationem inuenies Prouerb. 3. Beatus homo qui inuenit ſapientiam &c. Cap. uero 8. Salomon inducit ſapientiam laudes ſuas prædicantem. Melior eſt ait, ſapientia cunctis pretioſiſſimis: & omne deſiderabile ei nõ poteſt comparari. Ego ſapientia habito in conſilio: & quę ſequuntur.

De ſtudio uero huius cœleſtis ſapientiæ ibidem ait: Ego diligentes me diligo, & qui mane uigilauerint ad me inuenient me. Ac deinde. Beatus homo qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, & obſeruat ad poſtes oſtij mei. Qui me inuenerit, inueniet uitam, & hauriet ſalutem à Domino. Ex quibus plane uerbis illud cõſequitur, vt qui nondum inuenerunt ſapientiam, nec ueram inuenerint uitam. Alioqui non ad eos idem Salomon diceret: Relinquite infantiam, & viuite, & prou. 9. ambulate per uias prudentiæ. Tot enim miſerijs impiorum uita referta eſt (cum ea Dei præſidio nudatur) ut multi frequẽter aut mortẽ optẽt, aut ſibi etiam inferant, fęliciorem mortem uita ſua iudicantes.

Quę bona ſapientiæ ſtudium conſequatur, colligitur ex illis uerbis uerbis Eccli. 1. Plenitudo ſapientis eſt timere Deum, & plenitudo à fructibus illius, Omnem domum implebit à generationibus (hoc eſt fructibus ſuis) & receptacula à theſauris illius. De ſtudio vero ſapientiæ (quod quidem in aſſidua diuinarum rerum contemplatione poſitum eſt, ac de admirandis huius ſtudij fructibus) uide Eccle. 4. In quo quidem ſtudio quantum laboris, & ſolicitudinis ſit, declarat ibidem, his uerbis, Timorem, & metum, & probationem inducet ſuper eum, & cruciabit illum in tribulatione doctrinæ ſuæ. Doctrina enim ſapientiæ ueterem hominem cũ actibus ſuis, ut nouũ ſuſcitet qui ſecũdum Deum creatus eſt, demoliri conatur, ideoq; neceſſe eſt in hoc certamine (in quo aduerſus corruptam naturam, inueteratamque conſuetudinem gratia pugnat) multum ineſſe ſollicitudinis ac laboris.

Multitudo ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum: & rex ſapiens populi ſtabilimentum eſt. Laudes uero ſapientię habes deinde Sap. cap. 7. Et præpoſui illam regnis & ſedibus, & diuitias nihil eſſe duxi in comparatione illius, &c. quæ ſequuntur. Item cap. 8. Hanc amaui, & exquiſiui eam à principio &c. quę ſequuntur. Eccleſiaſticus uero ſapientiam ipſam inducit laudes ſuas & virtutem pręnicantem. cap. 22. his uerbis. Ego quaſi uitis fructificaui ſuauitatem odoris: & flores mei fructus honoris & honeſtatis: & multa in hanc ſenten-

ſententiam, quę mire ſapientiā & fru-
ctus eius cōmendat. De eius autem
effectibus. 7. dicitur, Omnibus enim
mobilibus mobilior eſt ſapientia: at-
tingit autem vbique propter ſuam
munditiem: quia videlicet nec ſce
leribus inquinatur, nec affectibus
excæcatur, nec cupiditatibus ad ter-
ram deprimitur: ſed ab his omni-
bus pura, quocunque voluit, penetra
re poteſt.

Quod ſumma ſapiētia in diuinorū
mandatorum obſeruatione ſita ſit,
oſtendit Moſes Deut. 4. his verbis,
Hæc eſt enim veſtra ſapientia & intel-
lectus coram populis: vt audientis
vniuerſi præcepta hęc dicant, En po-
pulus ſapiens & intelligens, gens ma-
gna, nec eſt alia natio tam grandis,
&c. Et Baruch. 3. habes mirum ſapien
tiæ encomiū, in cuius tandē fine dici-
tur, Ecce timor Domini ipſa eſt ſapiē
tia, & recedere à malo intelligentia.
Quo in loco pro timore Domini, D.
Auguſt. in Enchiridio. Euſeuiam Grę
cè haberi ait: quæ vox cultum Dei ſi-
gnificat. Iam verò quam longo oratio
ne & verbis idem ſignificantibus ipſa
in Eccleſiaſt. Sapientia prædicat ſe in
electis Dei, & ſanctificata ciuitate ha-
bitare, vt intelligas veram ſapientiam
piorum hominum eſſe poſſeſſio-
Pſal. 110 nem. Denique regius Propheta de ti-
Pſal. 118. more Domini agens, Intellectus, in-
quit bonus omnibus facientibus eū.
Et rurſum, A mandatis tuis intellexi,
&c. Rectiſſimè Sapiens ille ait, Fili
concupiſcens ſapientiam, conſerua iu
ſtitiam, & Dominus prębebit illam
tibi. Sine hac verò cœleſti ſapientia,
quid omnis humana ſapientia iuuat?
Sap. 9. Vani enim ſunt homines in quibus
non ſubeſt ſcientia Dei. Et, Si quis fue
rit cōſummatus inter filios hominū,
& abfuerit ab illo ſapientia tua, quaſi
in nihilum computabitur.

Miſeratione dignum eſſet, ſi cum
in remota aliqua regione infinita
pene vis eſſet lapillorum atque gem-
marum, indigenæ autem adeò rudes
eſſent, vt ijs pro vilibus ſaxis in ſtructu
ctura domorum vterentur. Quanto
ergo magis miſerandi ſunt, qui cum
intellectu & volūtate diuino munere
prędīti ſint (quibus Deum contēpla-
ri, diligere, & diuinos mores imitari,
diuiniſq; delitijs paſci poſsēt) hęc Dei
dona ad res viliſſimas atq; abiectiſſi-
mas deijciunt, & ſiliquis porcorum,
quam diuinis epulis veſci malint.
Quid quod tempus etiam, & vitæ ſpa
cium (quo inæſtimabiles, perpetuo-
que duraturas diuitias ſibi compara-
re poterant) in rebus nihil expēdunt?
Quod ſi barbari illi & inculti homi-
nes miſeratione digni eſſent, tu pro-
fecto magis miſerandus es, qui res lō
gè præſtantiores ita proteris atq; con
culcas.

Magna eſt piorum fœlicitas, quos
Deus interno magiſterio docet, & Pſal 31.
eru. it ad vitam. Sicut ipſe teſtatur cū Pſa. 48.
ait, Intellectum tibi dabo: & in- Deut. 33
ſtruam te, &c. Et iterum, Ego Domi Pſal. 36.
nus Deus tuus docens te vtilia, guber Eccl. 37.
nans te in via qua ambulas. Et, Qui
appropinquant pedibus eius, accipiēt
de doctrina illius. Hinc illud ſequi-
tur. Os iuſti meditabitur ſapien-
tiam, &c. Et illud item Eccleſiaſti-
ci: Anima viri ſancti enuntiat ali-
quando vera pluſquam ſeptem ſpecu
latores ſedentes in excelſo ad ſpecu-
landum. Huius verò doctrinæ digni-
tatem inſinuat Propheta cum a t,
Beatus homo quem tu erudieris Do-
mine, & de lege tua docueris eum. Pſal. 93.
Fructus verò doctrinæ exponit
cum ſubdit, Et mitiges ei à diebus
malis, d. f. p. f. Hoc eſt vt placi-
dam illi quietem inter huius
vitæ procellas, & turbines tri-
buas: donec iudicij tempus appro-
pinquet, quo impij perfectè punien-
di, & pij pleniſſimè coronan-
di ſunt. Hæc enim ſapientia,
& veram libertatem, & liber-
tatis comitem pacem largiri ſolet,

Ioan.8. ſecundum illam Domini vocem, Si vos manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis,& cognoſcetis veritatem,& veritas liberabit vos. Miras autem ſapientiæ laudes inuenies, Iob. 28.

Timor.

Gregor. Via eſt vita præſens: & tanto quiſque neceſſe eſt ut inſidiantes ſpiritus caueat, quanto maiora ſunt dona quæ portat. Grego. ſuper Ezech.

De ſtatu ſuo Dauid cadente, nemo ſuperbiat: de lapſu etiam ſuo Dauid ſurgente, nemo deſperet. Grego. in Moral.

Scriptura noſtrum eſt ſpeculum: & cum aliorum victricia commemorat, noſtra debilia confirmat: quia eo minus mens trepidat, quo ante actos triumphos videt: ſicut & lapſus eorum ſcribit, vt nouerimus quid timere debeamus. Ita fit, vt animus hinc fiducia, hinc humilitate erudiatur: & ita nec ſuperbiat, nec deſperet. Greg. in Mor. lib. 2. c. 3.

Amici Iob laborando ad culpam veniunt: & inde Deũ offendunt, vnde putant ſe magis placere: vt diſcamus quia & bona opera retinenda ſunt: quia quę bona credimus, à Deo vt mala iudicãtur: & videamus quõ puniat manifeſta mala, qui ea quę bona videntur ita examinat. Gre. li. 3. c. 21.

Quia mens noſtra eo valentius terrores temporalium deſpicit, quanto ſe Deo veracius per timorem ſubdit. Nam dum recto metu conditori omnium ſubditur, poteſtate quadam ſuper omnia ſubleuatur. Greg. lib. 5. c. 11.

Sancti viri magno ſe metu in ipſa exultatione concutiunt, quia ſubiecti ſe procellis ſciunt. At mali cum aliquod vitium ſuperant, quod in mari nauigent, obliuiſcuntur. Greg. vbi ſupra. c. 18.

Humana mens quo altiora conſiderat, eo magis tremefacta formidat: quia tanto verius ſe ream cernit, quanto ſe ab illo lumine diſcrepaſſe cognoſcit. Sicque fit vt magis illuminata plus metuat: & ſuus eam profectus quatiat, quia prius ſecura nihil uidebat. Greg. ubi ſupra, c. 21.

Anchora cordis eſt pondus timoris. lib. 6. c. 24.

Si placere Deo ueraciter cupimus, ipſa in nobis etiam bene geſta timeamus. Greg. lib. 9. c. 25.

Sæpe mens iuſti ut magis ſecura ſit, magis trepidat. Grego. ubi ſupra. cap. 34.

Iuſti ne Deum commotum ſentiant, tranquillum timent: mali tunc feriri pertimeſcunt, cum feriuntur: ideo eis non timor paris requiem, ſed pœna timorem. Greg. ubi ſupra, lib. 11. c. 17.

Super illud, Duo ne facias mihi, & à facie tua non abſcondar. Manum tuam longe fac à me, & formido tua non me terreat. Percuſſionis duritiam amoue, formidinis pondus tolle: quia in conſpectu tuo iuſtus eſſe non ualet, qui tibi non per dilectionem, ſed per formidinem ſeruit. Grego. ubi ſupra. c. 22. Iob. 13.

Super illud, Putas ne ſaltem ibi erit requies mihi? Quis ergo de requie ſecurus erit, ſi ille trepidat cuius uirtutis pręconia, iudex ipſe qui percutit, clamat? Greg. lib. 13. c. 22. Iob. 17.

Super illud, Conſiderans eum, timore ſolicitor. Conſiderandum eſt, quam pauidus Iob ante flagellum fuit, qui etiam percuſſus metuit ne feriatur. ¶ Et infra ſuper idem. Diuinę animaduerſionis uim qui non cõſiderat, non formidat: & tanto magis ſecurus eſt, quanto ab hac conſideratione eſt alienus. At iuſti eo magis tunc uolunt eſſe ſecuri, quo hic minus ſecuri uixerunt. Greg. lib. 16. cap. 9. Iob. 23.

Gregorius ſuper illud Pſal. 2. Exultate. Pſal. 2.

tate ei cum tremore,ſic ait: Vt de ſpe exultatio, ita de ſuſpicione naſcatur tremor. Vnde dicitur, Lętetur cor meum, vt timeat nomen tuum: non autem vt ſecurum ſit. Poſiti ergo inter ſpem & metum, confidunt & timent,confortantur, & titubant. 20. Mora. c.4.

Pſal. 85.

Greg. ſuper illud Iob. 37. Audiet in terrore vocis,ſic ait;Auditio vocis Dei, prius fit in terrore,vt poſtea vertatur in dulcedinem: prius enim nos iudicij timor caſtigat, vt caſtigatos ſupernæ dulcedinis conſolatio reficiat. Prius ergo cor terrore concutitur, vt poſtea in amore ſolidetur.27. Mor.c.15.

Mens de ſummis ſolicita trepidat, quæ prius in infimis male ſecura torpebat.Greg.27.Mor.c.15.

Deum timens, Dei ſapientia plenus es: dicitur enim hic timor Domini,ipſa eſt ſapientia. Si enim eam cognoſcere non potes, quid ſit in ſe, iam interim cognoſcis quid ſit in te. Greg.19.Mor.c.7.

Gregor.ſuper illud Iob. 31. Quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum,ſic ait: Nempe,quia tempeſtatis tempore, omnia viuendi amore negliguntur. Timet ergo Deum, quaſi fluctus, qui amore veræ vitæ omnia deſpicit.21. Mor.c.16.

Auguſt. Ecce me miſerum multis mæroribus plenum, dum vitæ meę finem timeo, dum peccata mea couſidero, dum iudicium tuum formido, dum mortis horam cogito,dum ſupplicia tartari horreo, dum opera mea qua diſtinctione & diſcuſſione à te penſentur,ignoro,dum quo fine illa clauſurus ſim penitus neſcio. Auguſt. in Manuali.

Auguſtinus ſuper illo Pſalm.41. Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Domino. Quaſi reſponderit illi anima eius in ſilentio,Quare conturbo te,niſi quia nondum ſum ibi, vbi eſt dulce illud, quo ſic rapta ſum quaſi per tranſitū? Nūquid iam bibo de fonte illo nihil metuens? Iam nullum ſcandalū pertimeſco? iam de cupiditatibus omnibus tanquam edomitis victiſque ſecura ſum? Nonne aduerſus me Diabolus vigilat hoſtis meus? Nōne laqueos mihi quotidie deceptionis intendit? Non vis vt conturbem te poſita in ſęculo, & peregrina adhuc à domo Dei mei? Rńdet ergo cōturbanti ſe animę ſuę,& quaſi rationem reddēti perturbationis ſuæ, propter mala quibus abundat hic mundus: reſpondet & dicit, Spera in Domino.Interim,inquit,habita in ſpe:ſpes enim quæ videtur,non eſt ſpes.Aug. ſuper Pſal.41.

Nemo ſecurus eſſe debet in iſta vita, quæ tota tentatio nominatur: vt qui fieri potuit ex deteriori melior, non fiat etiam ex meliori deterior. Vna ſpes,vna fiducia, vna firma promiſſio Deus, miſericordia tua eſt. Idem in Confeſſ.

Non intrat charitas incomitata: habet ſecum ſocium ſuum timorem, quem introducit ipſa, ſed illum caſtum, permanentem in ſeculum ſeculi.Idem de verb.Apoſ.

Vbi timor & tremor eſt, non ibi vocis elatio eſt, ſed animi flebilis lachrymoſa deiectio. Hiero. in epiſt. Hieron.

Nunquam tuta eſt humana fragilitas: ſed quāto virtutibus creſcimus, tanto magis timere debemus ne de ſublimibus corruamus.Idem.

Primus timor eſt, ne cruciemur à gehenna:ſecundus,ne excluſi à viſione Dei, priuemur tam inęſtimabili gloria. Tertius replet animam omni ſolicitudine,ne forte deſeratur à gratia.Bernar.in ſerm. Bernar.

Sicut ſecuritas vel deſidia cauſa & mater eſt omnium delictorum,ſic timor Domini radix & cuſtos eſt omnium bonorum. Idem ibidem.

Timor expellit peccatum: timor reprimit uitium: timor cautum fa- Iſidor.

cit hominē atque ſolicitū. Vbi timor
nō ē, ibi diſſolutio uitæ eſt: ubi timor
nō ē, ibi deſperatio eſt. Iſid. ī Synod.

Sæpe quę apud hominum iudiciū
bona patēt, apud examē diligētiſſimi
& acutiſſimi iudicis reproba detegū
tur: ideoque omnis ſanctus veretur,
ne forte bonum quod agit pro
aliqua animi intentione, in oculis
Dei reprobū ſit. Idem de ſum. bo.

Nemo de præteritis ſecurus ſit. Tā
Euſebi° ti laquei obiecti ſunt ante pedes ani-
Emiſſe. mæ noſtræ, tā innumeri hoſtes obſer
uāt & cuſtodiūt iter noſtū, tātę foueę
& tātā prærupta, tātæ rerū difficelta-
tes interiacent inter nos & finem no
ſtrum: uia ipſa quæ per ſe arcta &
ardua eſt, tantis ſpiritualium latronū
inſidijs obſidetur, tantos nos ſcopu-
los tātoſque fluctus tranſire neceſſe
eſt & videre, antequā anchorā opta-
to in littore collocemus, & putamus
nos de præteritis debere eſſe ſecuros
& ſine quotidiana cura, ſine quoti-
diano timore & tremore diem no-
ſtrum trānſigere debere? Quis tran-
ſiens ſup alicuius ꝓfunda fluminis
peratctiſſimi pōtis anguſtias, etiam ſi
maiorē partē inoffenſo tranſmiſerit
pede, iā periculum euaſiſſe ſe credat,
cum in vltimo pontis ſpatio ſi pau-
lulum titubauerit, caſum quē in me-
dio ſpatio timebat, incurrit? Sic nos
etiā ſi magna pars vitæ iſtius ꝓſpere
videatur fuiſſe tranſacta, non ideo fi-
duciam præſumamus, cū adhuc peri
culū pars extrema minetur. Quis in
acie poſitus, ante finē certaminis aut
ante victoriæ ſecuritatē, arma depo-
nāt? Euſ. Emiſſ. ad monach. hom. 5.

Quemadmodum ſolis radius per
foramen illapſus, quidquid in domo
Clim. eſt illuſtrat, ita vt vel minima videan
tur, etiā puluis ipſe volitans: ita Dei
timor cū diſcretione natus in corde,
omnia eius peccata prodit. Clim.

In quibus locis cōſueuiſti expaue-
ſcere, ad ea nō te pigeat noctu profi-
ciſci: nā ſi ijs, quæ parua ſūt cedas, cō
ſeneſcet tecū puerilis iſta & ridicu la
ſa pturbatio. Dū uero ad ea ꝓficiſce-
ris, & orationis armis accingere: &
cum peruenesis, expande manus, &
Ieſu nomine cæde inimicos: nulla
enim nec in cœlo, nec in terra ſunt
arma potiora. Idem Grad. 26.

Non tenebræ, non locorum ſoli-
tudines Dæmones contra roborant,
ſed animæ ſterilitatis. Idem ibidem.

Sūmo tibi metu opus eſt chariſſi-
me in ſolitudine. Nihil. n. ita perſeq
& fugere accidiē, vt timor poteſt. In-
ſpectat aſſidue reus quādo iudex ad
ueniat ī carcerē, verus autē operarius
quādo qui exire vrgeat venturus ſit.
Idē de differen. & diſcret. quietis.

Plus in metuendo eſt mali, quam
in eo ipſo quod timetur. Cicero. A. Cicer.
Torq. fam. lib. 6.

Nos omnia iū venientia metu au-
gentes, tum mœrore præſentia, rerum
naturā, quā errorē noſtrum damna-
re malumus. Idem. 5. Tuſcul.

¶ Confige timore tuo carnes meas.
Tā magnū petit Propheta timorē, vt
nō ſolū animā ſed ipſum etiā corpus
vi ſua transfigat: vt huius doloris &
vulneris ſenſu admonitus homo, in
officio cōtineatꝰ. Vnde alij verterūt,
inhorruit timore tui caro mea: &c.
Habet autem inſignem emphaſim
verbum illud, inhorruit, non modo
enim ſpiritus, ſed etiam ipſa caro in-
horreſcere dicitur, quod maius eſt;
Talis autē timor potēter expelit pec Teſa 26
catum. De eo enim ſcriptum eſt, A
timore tuo Domine concepimus, &
& parturiuimus &c Hinc & illud ex Pſal. 4.
verſione Hieronymi, vox Domini pa
rere faciet ꝑ metu ceruas, hoc ē aīas
maieſtatis diuinæ metu trepidas.

Quicunque ex toto corde Deū di- Pſal. 2.
ligunt, curare ſtudioſe debent, vt Iob. 37.
amori ſemper timor & filialis reue- Cant. 2.
rentia iungatur. Sic enim legimus, ſer
uite Domino in timore, et exultate
ei cum tremore. Et illud, Ad Deum
formido-

formidoloſa laudatio. Et ſponſa in Cant. inter vbera ſua ſponſum commorari ait: quæ quidem vbera, rectè timorem & amorem poſſimus interpretari, inter quę ille libenter commoratur: & quem propter infinitam maieſtatem reuereri, & propter ſummam bonitatem amare debemus. Eſt & alia timendi cauſa, quam S. Io. expreſſit cum ait: In turbine enim cõteret me. & multiplicabit vulnera mea, etiam ſine cauſa. Et rurſum, Ipſe inquit ſolus eſt, & nemo auertere poteſt cogitationes eius. Cumque impleuerit in me voluntatem ſuam, & alia multa præſto ſunt ei: Id circo à facie eius turbatus ſum, & conſiderans cum timore ſollicitor.

Iob. 9. Ibidem.

23. Homo ſapiẽs in omnibus metuet, & in diebus delictorũ attẽdet ab inertia, hoc eſt, cum inſtauerint tempora periculoſa, cautius & diligentius ſe geret. De timoris commendatione eſt illud Eccli. Quam magnus qui inuenit ſapientiam, & ſcientiam: ſed non eſt ſuper timentem Deum. Timor Domini ſuper omnia ſe ſuperpoſuit. Beatus homo cui donatum eſt habere timorem Dei. Qui tenet illum cui aſſimilabitur? Timor Domini initium dilectioni eius: fidei autem initium adglutinandum eſt ei. Porro autem timoris neceſſitatem declarant illa Eiuſdem Eccli. verba. Si non timore Domini tenueris te inſtanter, cito ſubuertetur domus tua. Sic illud, de propitiato peccato noli eſſe ſine metu.

Eccli. 18

Eccli. 27 Ibid.

Idem. 27 Eccli 5.

Quã magnũ à nobis timorẽ & reuerentiam Dominus exigat, declarat ingẽs ille apparatus ignis, & fumus, & ſonitus bucinæ (qui paulatim creſcebat in maius, & prolixius tendebatur) quo Deus leges Hebræis tulit, Quod poſtea perterrito & tremefacto populo Moſes declarauit dicens. Nolite timere: vt enim probaret vos venit Deus, & vt terror illius eſſet in vobis & non peccaretis. Terror autẽ plus eſt quam vel formido, vel metus aut timor quod videlicet hominis mentem perterrefaciens, à malo reuocat. Tali erat Hieremias terrore tremefactus cum aiebat, ſedebam ſolus, quia comminatione repleſti me.

Siquis ea omnia quæ cum filijs Iſrael Dominus operatus eſt, cũ eos ab Aegypto eduxit, & annis quadraginta cum eiſdem in deſerto verſatus eſt, donec eos ad promiſſam terram traduxit, attentè conſideret, inueniet hic planè maxima ſpei ſimul & timoris incitamenta, quæ quidẽ velut duo calcaria ſunt quibus in itinere hui?? vitę potiſſimũ indigemus, ne vel timor ſine fiducia deſperationẽ, vel audacia ſine timore præſumptionem pariat. Quis enim quamlibet infirmus & æger nõ fidat illi Domino, qui infirmum & rudẽ populum, & toties aduerſus eũ rebellãtem, tot editis miraculis, tot impenſis beneficijs, in longiſſima illa peregrinatione die noctuq; deduxit: adeo vt ipſe locum metaretur, in quo caſtra ponere deberent? Sed quis magnalia cuncta quæ in hoc tam longo itinere contigerunt, & cœleſtem annonam. 40. annis præſtitam, & ſtantem in cœlo ſolem, cęteraque miracula verbis conſequi poſſit? Denique Moſes ait, Circunduxit eũ & docuit & cuſtodiuit quaſi pupillam oculi ſui. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos, & ſ?e. v. Expãdit alas ſuas, & aſſumpſit eos, & portauit i humeris ſuis. Quis igit? tali pnidẽtiæ, taliq; miſericordiæ nõ fidat? quis i omni calamitate ad illi? auxiliũ ñ fidẽti aĩo cõfugiat? Sed ais, infirmus & peccator homo ſũ: ideoq; nõ audeo mihi tm̃ de diuina ope polliceri. Et q dẽ talis erat populus, cui hæc omnia beneficia præſtita ſunt: nec ideo tamen Deus illi vnquam defuit: non enim infirma corporis ſui membra pater miſericordiarũ deſpicit, quæ multa ſunt.

Exo. 19.

Exo. 32.

At verò multa quoq;, & maxima timoris incitamēta in hoc eodē itinere reperiemus. Vix enim vnquàm populus iſte deliquit, quin grauiter aduerſus eum diuina cenſura ſæuiret: multis eorum millibus, ferro, flammis, & ignitorum ſerpentum morſu interfectis. Refert autem omnes ſtrages illas ad memoria reuocare, quo diuinę ſeueritatis & iuſtitiæ timor arctius mē-
Exod.20 tibus noſtris infigatur. Vnde Moſes
34. ait, Dominus zelotes nomē eius, De⁹
Ioſ.27. eſt æmulator. Et Ioſue conuocatis ad ſe filijs Iſrael ait, Non poteris ſeruire Domino: Deus enim ſanctus & fortis æmulator eſt, nec ignoſcet ſceleribus ueſtris ac peccatis. Vides ergo quanta ſit Domini miſericordia, quã que rurſus iuſtitia? Quomodo igitur hæc duo adeò inter ſe diuerſa cohærent? Nimirum quia miſericordia ad pios maximè & verè pœnitentes latiſſimè patet, iuſtitiæ uerò ſeueritas ad improbos pertinet & rebelles. Eſt igitur mirabilis Deus noſter in miſericordia pariter & iuſtitia: quæ duo Propheta canit cum ait, Miſericordiã & iudiciũ cantabo tibi Domine.
Pſal.100. Cum ſint multæ iuſti ac pij metus cauſæ, præcipua tamen eſſe videtur quorũdã peccatorũ occultiſſima natura. Sicut enim lima quędã eſt quæ videlicet nullo edito ſono ferrea vincula exedit: ita ſunt quædam peccatorũ genera occultiſſima, quæ uix cō-
Pſal. 18. mittentes aduertimus. Cuius rei gratia Propheta dixit, Delicta quis intelligit? Inter hæc autem peccata, connumeratur primum quidem ſuperbia, qua ſe homo vel alijs præponit, vel ſibi nimium tribuit. Deinde iudicium temerarium: quo quæ dubia ſunt, in deteriorem partem interpretamur. Detractio quoque per quam nonnunquam ſub zeli vel charitatis ſpecie ſecreta proximorũ crimina detegimus, in hoc numero collocatur. Præterea, precibus non nunquam amicorum flexi, vel apud principes, vel iudices, partim literis, partim verbis aduocantes ea nonnũquam petimus, quæ nec principibus dare nec iudicib⁹ facere eſt pmiſſum.
Beatus homo qui ſemper eſt pauidus. Simeon iuſtus & timoratus, & Spirit⁹ ſanct. e.i.e. Ne mireris quod timuerit iuſt⁹, & in quo Spiritus ſanctus erat. Nonne enim erat uacuus coram latrone viator? Theſaurũ magnum habebat in vaſe fictili, & timoratum fuiſſe miraris? Tua credo ſecuritas, aut de inopia aut de ignorantia eſt. Aut enim deeſt quod poſſit auferri, aut deeſſe iam putas qui poſſit auferre. Time igitur vel ob hoc ipsũ, quod te inuenis non timentem. Prou.28

Inter paſſiones animæ viliſſima eſt timor, ideoq; præcipue viget in pueris, ac fœminis, & animalibus abiectis, ut gallina &c. nō in aquila, accipitre, & leone. Hinc illud Poetę, Degeneres animo timor arguit. Et illud item, Eſto audax, animi nãque vilis timor argumentum eſt. Hac conſideratione ſeipſos erubeſcere, atque accuſare deberent: qui metu ignobilis atque imperiti vulgi, religionis & pietatis opera omittunt: quale eſt templa adire, peccata confiteri, ſacram Euchariſtiam ſumere, & cum bonis viris conuerſari.

Sacramentum.

SAcramenta nouæ legis ſunt velut corporis eccleſiaſtici neruià Chriſto capite prodeuntes: per quos ſpiritualis ſenſus & motus in omnia ei⁹ membra deriuantur. Quo fit, vt ſpiritualibus his neruis ſublatis in ſpiritualem paralyſim, hoc eſt, inſenſibilitatem, & ſtuporem omnia hæc membra incidant, quod modo pleriſque accidere uidemus: nimirum ijs qui vix unquam, aut certe uiolenter ad hæc myſteria accedunt: quos

propterea

propterea non mirum eſt, adeo inſenſibiles ad ſpiritualia omnia exiſtere.

Cauſæ vniuerſales non præcedunt effectus particulares, niſi particularibus cauſis adhibitis. Cœlum enim non generat triticum, aut animal, niſi animalis aut tritici ſemine adiuncto. Cauſa autem vniuerſalis ſalutis noſtræ paſſio Chriſti eſt, cui tamen oportet adiũgere ſacramẽta per quę ſuam religioſe ſuſcipientibus applicat virtutem. Ideo vtiliſſimum eſt, frequenter confiteri, & ſacram Euchariſtiam ſumere.

Sicut aquæ ductus influens ciuitatem, ad vnum aliquem cõmunem locum peruenit, unde per anguſtiores fiſtulas in uaria loca diſtribuitur: ita cũ virtus paſſionis Chriſti fons & origo ſit ſalutis humanæ, per varios tamẽ ſacramẽtorũ canales, ad alios atq; alios effect' & functiones diſtribuit.

Si diuina prouidentia corporibus curãdis tã multas herbarũ vires eſſe eſſe uoluit, conſequens eſt ſpiritualia medicamẽta (quę ſunt ſacramẽta) animarũ morbis curãdis (quæ lõge plura & grauiora ſunt) prouidere debuerit. Præſertim cum illic natura ſola p ſe interim ad ſalutem vel non adiuta ſufficiat, hic vero corrupta natura nõ modo ad hoc non ſufficiat, ſed interim medicamentis ipſis repugnet.

Cant. 5. Vbera ſponſæ frequenter in Cant. commedantur, varijsque rebus comparantur. Alibi.n. hinnulis caprarũ, alibi etiã botris vineæ. Duo autẽ ubera quibus Eccleſia filios ſuos nutrit & lactat, ſpiritualis doctrina eſt .& gratia ſacramentalis. In lege olim cũ ſacramenta noſtris ſimilia nõ eſſent, ſola doctrina uelut vnico ubere filios ſuos Eccleſia nutriebat: ideo nihil mirum ſi aridi, & ſi imbecilles eſſent; modo uerò duo habet ubera, nempe doctrinam & ſacramenta: quorũ alterũ voluntatẽ pręcipue nutrit & reficit: dum & illius tenebras veritatis luce diſcutit, & huius infirmitatem gratiæ uirtute corroborat. Hoc autẽ lacte fideles in Eccleſia lactantur, paſcuntur, uegetantur, roborantur, & exhilarantur.

Baptiſmus.

DEus ultionũ fons miſericordiã, ſimulq. cõuertens nos ad te miris modis, ecce abſtuliſti hominem amicũ meum de hac vita, cũ uix expleuiſſet annũ in amicitia mea. Quis laudes tuas enumeret unus in ſe uno quas expertus eſt? Quid tunc feciſti Deus meus, & quã iueſtigabilis abyſſus iudiciorum tuorũ? Cum enim laboraret ille febribus, iacuit diù ſine ſenſu in ſudore letali. Et cũ deſperaretur baptizatus eſt neſciẽs, me nõ curã te, & præſumente, id retinere potius animã eius qđ à me acceperat: nẽpe errorẽ meũ, nũ qđ in neſciẽtis corpore fiebat. Longe autẽ aliter erat, nam recreatus eſt, & ſaluus factus. Statimque vt primũ cũ eo loq potui, potui autẽ mox vt ille potuit, quoniã nõ diſcedebã, & nimis pẽdebamus ex inuicẽ. Tẽtaui apud illũ irridere, tãquã & illo irriſuro mecũ baptiſmũ, quẽ acceperat mẽte ac ſenſu abſentiſſimus, ſed tñ iã ſe accepiſſe didicerat. At ille ita me exhorruit vt inimicũ, admonuit mirabili & repentina libertate, vt ſi amicus eſſe vellem talia ſibi dicere deſinerem. Aug. Confeſ. li. 4. August.

Quãtũ ad cauſam infantiũ pertinet, quos dixiſti intra ſecũdũ uel tertiũ diẽ quo nati ſunt cõſtituros baptizari nõ oportere, & legẽ ad hoc circũciſionis octauo die eſſe conſiderandam, longe aliud in aliud in cõcilio noſtro uiſum eſt omnibus. In hoc.n. quod tu putabas eſſe faciendum nemo conſenſit: ſed vniuerſi potius iudicauimus nulli homini nato miſericordiam Dei denegandam. Nam cũ Dominus in Euangelio ſuo dicat, Filius hominis nõ venit animas perdere ſed ſaluare, quãtũ in nobis eſt, nulla anima perdẽda eſt. Quid enim ei

deeſt, qui ſemel in vtero Dei manib⁹ formar⁹ eſt? Quod de octaua die allegabas, ſacramētū reſurrectionis Chriſti eſt, ī qua ad vitā ſpiritualēq; circūciſionē reparati ſum⁹: q̄ die Dominico videlicet octauo die ab antecedēti ſabbato numeratur. Cypr. in Epiſt.

Euſeb. Emiſſe. De miraculo conuerſionis aquę in vinum. Hæc itaq; videntibus miracula erant, intelligentibus ſacramēta. Si n. bene reſpicimus, quodāmodo in aquis ipſis ſimilitudo baptiſmatis & regenerationis exponitur. Dū enim aliud ex alio intra ſe efficitur: dum inferior creatura in ſpeciem meliorem ſecreta conuerſione transfunditur, myſteriū ſecundę natiuitati peragitur. mutantur ſubito aquæ, homines poſt modum mutaturę. Euſ. Emiſ. hom. 2. de Epiph.

Richar: Infideles & criminoſi baptiſmum cum fide ſuſcipientes ſic abſoluuntur à debito damnationis, vt non teneant debito expiationis. Fideles verò criminoſi poſt lapſum vere pęnitentes, ſic abſoluuntur à debito damnationis, vt tamen teneātur ſub debito expiationis. Sed cur quęſo expiatur difficilius, niſi quia offendit grauius? Richard. de poteſt. ligand.

COLLE. 1 Cor. 9: ¶ Omnes (inquit Apoſtolus) baptizati ſunt in nube & ī mari. His verbis Apoſtolus per illud mare rubrū inſinuat, baptiſmi ſacramētum adumbrari. Si cut enim filij Iſrael inſequētes ad perniciem ſuam hoſtes euaſerunt, vbi mare ingreſſi ſunt (ibi enim Pharaonis exercitus ſubmerſus eſt) ſic plane peccata omnia noſtra hoc eſt veros animæ noſtræ hoſtes euadimus, cum ad ſalutaris lauacri vndam deſcendimus.

Confirmationis Sacramentum.

Euſ. Emiſſ. QVia in hoc mundo tota ętate uicturis inter inuiſibiles hoſtes & pericula gradiendū eſt: in baptiſmo regeneramur ad uitam, poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam. In babtiſmo alimur, poſt baptiſmum roboramur. Euſ. Emiſſ. in hom. in die Pentecoſtes.

Mirabilem huius ſacramenti uirtutem oſtendit Paulus, qui manuum impoſitione Spiritum ſanctum & propheticī ſpiritus linguarumq; dignitatē duodecim uiris cōtulit. Adueniens quippe Epheſum (ut Actu. 19. ſcribitur) inuenit quoſdam diſcipulos, qui ſolum Ioannis Baptiſmū ſuſceperāt: à quibus cum quæſiſſet, an Spiritum ſanctum accepiſſent credentes, illiq; reſpōdiſſent, ſe nec ſi Spiritus ſanctus eſſet audiuiſſe, iuſſit eos in Chriſti nomine baptizari. Cumq; poſt baptiſmum manus illis impoſuiſſet, uenit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebātur linguis, & prophetabant. Quid igitur mirabilius, quàm hęc tanta cœleſtiū donorum effuſio, tam facili negotio exhibita? Quanta legis gratiæ dignitas, & ubertas eſt, quę adeo gratis hęc tam magnifica & ſtupenda dona largitur, ut appareat ueriſſime p Prophetam dictum eſſe. Gratis uenundati eſtis, & ſine argento redimemini: Eſai. 40. hoc eſt minimo negotio atq; labore ueſtro ueram libertatem conſequemini. Sic Dominus in Apoca. ait. Qui ſitit, ueniat, & qui uult, accipiat aquam uitę gratis. Gratis quidem ſi recidientis meritum ſpectes, non gratis autem ſi redimentis pretium cōſideres. Quod enim nos gratis accipimus, Chriſtus ſanguinis ſui pretiò cōparauit: Vtrū- Rom. 3. que enim Apoſtolus expoſuit, cum ait, iuſtificati gratis, per gratiā ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu &c.

Euchariſtia.

Gregor. Exod. 19 IN Syna monte Dominus ad populum locuturus, prius eundem populum abſtinere à mulieribus præcepit. Et ſi illic ubi Dominus per creaturam

tiſram hominib⁹ loquebatur, tāta prouiſione eſt munditia cordis requiſita vt qui verba Dei perciperent, mulieribus mixti non eſſent: quinto magis mulieres quæ corpus Domini omnipotens accipiunt, cuſtodire in ſemūditiam carnis debent, ne ipſa inæſtimabilis myſterij magnitudine grauētur? Greg. in Reg. 3.

Si quis ſua coniuge non cupidine uoluntatis, ſed ſolum procreandorum liberorum gratia vtitur, ille profecto ſiue de ingreſſu Eccleſiæ, ſiue de ſumēdo domini corporis ſanguiniſque myſterio ſuo eſt relinquendus iudicio: quia à uobis prohiberi non debet accipere, qui in igne poſitus neſcit ardere. Greg. vbi ſup.

Auguſt. Quid ſuauius pane Angelorū? Quomodo ergo non eſt ſuauis Dominus, quando panem Angelorum manducauit homo? Non enim aliunde viuit homo, & aliunde viuit Angelus: Ipſa eſt veritas, ipſa eſt ſapientia, ipſa eſt virtus De : ſed quomodo ea perfruuntur Angeli, tu nō potes. Illi enim quomodo perfruuntur? Sicuti eſt. Tu autē quomodo contingis? Quia verbū caro factum eſt, & habitauit in nobis. Vt autē panem Angelorū māducaret homo, creator Angelorum factus eſt homo. Aug. ſuper Pſal. 34.

Peccata ſi non tanta ſunt, vt excommunicandus quiſque videatur, non ſe debet à quotidiana medicina Dominici corporis ſeparare. Idem ad Ian. lib. 1.

Hoc ſacramentum in hoc tempore eſt nobis neceſſarium ad æternam fœlicitatem cōſequendam: vnde quia per peccatum ſumus vulnerati, neceſſe eſt, vt noſtris vulneribus medicinā adhibeamus. Medicina ſumma eſt, venerabile ſacramentū corporis & ſanguinis Domini. Idem in exp. ſac. fid.

Si quotidie peccamus, atque peccatum peccato cumulamus, quotidie etiam panis myſticus neceſſarius videtur: qui animæ laboranti & peccatis obrutæ certiſſima eſt medicina. Idem ſerm. 18. ſecundum Lucam.

Si Raab meretrix ſalutem conſecuta eſt, cum omni domo ſua, quia ducis à Deo miſſi explorare ſemel excepit: quid ille conſequetur, qui Deum ipſum intra mentis ſuæ domum frequenter deuotè receperit? Idem.

Hieron. Quādo iratus fuero, & aliquid mali cogitauero, & me nocte nocturnū phātaſma deluſerit, baſylicas martyrū intrare non audeo: ita animo & corpore contremiſco. Hier. in Epiſt.

Ambro. Quanta cordis contritione, & lachrymarum fonte, quanta reuerentia & tremore, quanta corporis caſtitate atque animi puritate, illud diuinum & cœleſte myſterium eſt celebrandum Domine Deus, vbi caro tua in veritate ſumitur, vbi ſanguis tuus in veritate bibitur, vbi ſummis ima, humānis diuina iungūtur? Vbi adeſt ſanctorum præſentia Angelorum, vbi tu es ſacerdos & ſacrificium, mirabiliter & ineffabiliter? Quis dignè hoc celebrare myſteriū pōt, niſi tu Deus omnipotens offerentem feceris dignum Ambroſ. in orat. ante miſſam dicēdā.

Si quotieſcūque effunditur ſanguis in remiſſionē peccatorū funditur, debeo illum ſemper accipere, vt ſemper mihi peccata dimittantur: qui ſemper pecco, ſemper habere debeo medicinam. Idem de ſacramen.

Qui vulnus habet, medicinam requirit: vulnus eſt quia ſub peccato ſumus: medicina eſt, cœleſte & venerabile ſacramentum. Ibidem.

Quotidie iſte cibus ſumitur, quotidie in remedium quotidianæ infirmitatis. Idem in lib. de ſacram.

Si quotidianus eſt panis, cur poſt annum illum ſumis? Accipe quotidie quod quotidie tibi proſit. Sic viue, vt quotidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur poſt annum accipere. Amb. lib. 5. de ſacris c. 4.

Graue

Graue eſt quod ad menſam tuam mundo corde & manibus innocentibus non venimus. Sed grauius eſt; ſi de peccatis metuimus, & ſacrificium non redimus. Idem lib. de ſacra. cap. 6.

S.Thom. In primitiua Eccleſia quando magna uigebat deuotio fidei Chriſtianæ, ſtatutum fuit, vt fideles quotidie communicarent. Vnde Anacletus papa dicit, Peracta conſecratione omnes cõmunicent, qui noluerint Eccleſiaſticis carere liminibus. Sic enim ſtatuerunt Apoſtoli, & ſancta Romana tenet Eccleſia. Tho. in. 3. par. quæſt. 80. art. 10.

Effectus proprius Euchariſtiæ eſt trãſformatio hominis in Deũ. Idem. 14. ſenten. diſt. 2. quæſt. 2. art. 1.

Athana. Si quis guloſitate aut turpium cõſenſu cogitationum quaſi luto contaminatus eſt: ſi quis odio & iniuriarum recordatione quaſi vertigine affectus eſt: ſi quis inuidia, aut ira perturbatus eſt: ſi quis ſuperbia aut arrogantia victus tenetur: is ad diuina & pura hæc myſteria accedere ne auſit, priusquàm per pœnitentiam conuenientem eluerit, & purgarit ſe ipſum, ab omni carnis & ſpiritus inquinamento. Athanaſius.

Adrian. Quia hoc ſacramentum operatur ex opere operato, ideo non paris efficaciæ eſt voluntas ſumendi, & ipſa actualis ſumptio. Adrianus. in. 4.

Cum quis oblitus eſt peccati mortalis, & diſcuſſa conſciẽtia facit quod in ſe eſt, pro amotione indignitatis quæ eſt per mortale peccatum, non peccat accedendo etiam in mortali peccato: ſed ſæpe veniam conſequitur ratione operis operati ipſius ſacramenti: Quo caſu locum videtur habere illud Auguſt, Hoc ſacramentum non ſolum cibat quos reperit viuos, ſed etiam viuificat mortuos. Idem ibidem.

Cypria. Hunc panem nobis dari quotidie poſtulamus, ne qui in Chriſto ſum*, & Euchariſtiam quotidie ad cibum ſalutis accipimus, intercedente aliquo grauiore delicto (dum abſtinentes & non communicantes à cęleſti pane prohibemur) à Chriſti corpore ſeparemur: Cyprianus in ſer. de ora. Dom.

Idoneus eſſe nõ poteſt ad martyriũ, qui ab eccleſia corpore & ſanguine Chriſti non armatur ad prælium, & mens deficit, quam non accepta Euchariſtia erigit & accendit. Idem in epiſt. ad Corneli. Papam.

Super illud, Panem noſtrum quotidianum, ſic ait. Hic eſt panis de quo Dominus ait. Siquis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Vt ergo manifeſtum eſt eos viuere, qui corpus eius attingunt, ita contra timẽdum eſt, ne dum quis abſtinet ab hoc corpore procul maneat à ſalute, dicente Domino, Niſi manducaueritis carnem &c. Et ideo panem hunc quotidianum Dominus appellauit, vt in ipſo ſemper & uiuamus & maneamus. Idem de orat. Domi. Ioan. 6.

Bern. Sacramentum illud dum operatur in nobis: vt uidelicet & ſenſum minuat in minimis, & in grauioribus peccatis tollat oĩo cõſenſum. Si qs veſtrum non tam ſæpe modo, non tam acerbos ſentit motus iracundiæ, luxuriæ, inuidiæ, aut cæterorum huiuſmodi, gratias agat corpori & ſanguini Domini, quoniam uirtus ſacramẽti operatur in eo. Bernar. in ſerm. de Cœna Domini.

Ioã.Caſ. Nec tamen ex eo debemus nos à Dominica communione ſuſpendere quia nos peccatores agnoſcim*. Sed ad eam magis eſt propter animę medicinam, & purificationem ſpiritus auidè feſtinandum, verumtamen ea humilitate mentis, & fide, ut indignos nos perceptione tantæ gratię iudicantes, remedium potius noſtris vulneribus expetamus: alioqui nec anniuerſaria quidem digna prę-

ſumenda

ſumenda eſt communio: vt quidam faciunt qui in monaſterijs conſiſten tes, ita ſacramentorum cœleſtium dignitatem & ſantificationem, ac meritum metiuntur, vt exiſtiment ea non niſi ſanctos, atq; immaculatos debere præſumere, & nõ potius ſanctos mũdoſq; nos ſua participatione perficiant, qui profectò maiorem arrogantiæ præſumptionẽ, quã declinare ſibi videntur, incurrunt: quia vel tunc, cum ea percipiunt dignos ſe eius perceptione dijudicãt. Ioan.Caſſ.Coll.23.cap.22.

Euſeb. Emiſſ. Quia corpus aſſumptũ Dominus ablaturus erat ex oculis noſtris, & ſyderibus illaturus, neceſſarium erat, vt nobis in hac die ſacramentũ corporis & ſanguinis ſui conſecraret: vt coleretur iugiter p myſterium, qđ ſemel offerebatur in pretium: vt quia quotidiana & indefeſſa currebat pro hominũ ſalute redemptio, perpetua eſſet etiã redemptionis oblatio: & perennis illa victima viueret in memoria, & ſemper præſens eſſet in gratia. Vnde de merito cœleſtis confirmat

Ioan.6. autoritas, Quia caro mea uere eſt cibus, & ſanguis meus vare eſt potus. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum, quandoquidem qui autor eſt muneris, ipſe etiam teſtis eſt veritatis. Euſebius Emiſſ. homil. 5. de Paſch.

Matt.26. Idẽ ſuper illud. Bibite ex hoc omnes: hic eſt enim ſanguis meus ſic ait, Ergo ſicut ad nutum præcipientis Domini, repẽtè ex nihilo ſubſtiterũt excelſa cęlorũ, profunda fluctuum, vaſta terrarum, pari potentia in ſpiritualibus ſacramentis verbi præcipit virtus, & ſeruit effectus. Quanta itaque & quàm celebranda beneficia vis diuinæ benedictionis operetur, attende: & vt tibi nouum & impoſſibile non debeat videri, quod in Chriſti ſubſtantiam terrena & mortalia commutantur, te ipſum, qui iam in Chriſto es regeneratus, interroga: dum alienus à vita, peregrinus à miſericordia, à ſalutis via intrinſecus mortuus exulabas, ſubito initiatus Chriſti legibus & ſalutaribus myſterijs innouatus, in corpus Eccleſię, nõ viuendo, ſed credẽdo tranſiſti: & de filio perditionis, adoptiuus Dei filius fieri occulta puritate meruiſti. In exteriore nihil additum eſt, & totus in interiore homine mutatus es: ac ſic homo Chriſti filius effectus, & Chriſtus in hominis mente formatus eſt. Idem ibidem.

Immũda es? accede mũdanda ad fontẽ puritatis incontaminabilẽ. Eſuris? accede paſcenda ad panem viuificũ, & indefectibilẽ. Aegrotas? Erit hoc efficaciſſimũ tuæ valetudini medicamẽtũ. Fluxũ pateris, nec ſanari potes à medicis tuis? tange plena fide cum Hæmoroiſſa fimbriam, videlicet hoſtiam, ut purgeris. Ioan. ce.par.2, de pollu. Ioan. C.

Dionyſius ait: quod poſt Euangelium, ſacratumque litterarum lectionem, qui ad ſumendam Euchariſtiam parati non erant à baſylica pellebantur: reliqui vero moniti ab Epiſcopo, Euchariſtiam recipiebant. Sumpta demum atque omnibus tradita commuuione diuina, gratias referens, finem myſterijs imponit. Dionyſ. de Eccleſ. Hier. cap. 3. Dionyſ.

Quanto frequentius homo accedit, tanto magis dignificatur, Deo approximat, & vnitur, ac gratia augetur. Ga. Biel. Lect. 87. Ga.Biel.

Laudabilius eſt ex amore ſacramẽti, & confidentia miſericordiæ Dei ſæpius accedere, quam ex timore, vel ſcrupulis diu ſe ab eodem ſacramento quodãmodo excommunicarũ facere. Alex. de Alex. in. 4. 5 ſen. & fr. Alex. de Alex.

Omni ratione in omnibus Chriſto coniũgimur, aluiſſe ſæpe affert plura amoris incitamenta, quam procreaſſe. Clem. Alex. Pædag. lib. 1. Clem. Alex.

Sicut corporalis cibus cũ ventrem inuenerit diuerſis humoribus occupatum Chryſo.

patũ, amplius lędit, magis nocet nullũ præſtat auxiliũ: ita ſpiritualis cib⁹, ſi aliquẽ reperit malignitate polluiũ, magis eũ perdit, nõ ſua natura, ſed accipientis vitio; Chryſoſt in ſer. Gregor.

Ad diuina Chriſti myſteria negligẽter accedere ſuppliciũ intolerabile meretur: & ſi vel ſemel in anno quis hoc audeat, igni .n. ſpirituali plena eſt ipſa menſa. Et quẽadmodũ fontes naturaliter aqua ſcaturiũt, ſic & hæc menſa flammam quandam ineffabilem fouet. Caue igitur accedas cum ſtupula lignis & fœno, ne maius efficias incendium, & animũ qui ſit eius perticeps, exuras. Regẽ excepturus p cõmunionem, rege autẽ in animum intrante, magna eſſe debet tranquillita, magna quies, alta ſummaque cogitationum pax. Idem.

O conſuetudinem, ò præſumptionem, ò ſacrificium fruſtra quotidianũ, in caſum aſſiſtimus altari, nullus eſt, cui cõmunicetur. Idem hom. 61.

Vnus ſit nobis dolor, hac eſca priuari. Idem hom. 61.

De huius vero diuini myſterij vſu Iacobus Payua qui noſtra ætate aduerſus Kemniciũ hæreticũ eruditiſſime ſcripſit, ſic in ſecũdo aduerſus eũ opere ait, Quid de ſacroſanctæ Euchariſtiæ vſu dicã? quã hodie ſolis ſacerdotibus licet contingere, cũ à Diaconis olim deferri abſentibus cõſueuerit: laicis verò hominibus ĩ manus etiã tradi deglutiendã? Vnde illa fuit Cyrili Hieroſolymitani exhortatio, pietatis & religionis pleniſſima, vt manus quiſq; ſuas quibus ſacroſanctã Euchariſtiã exceperat, oculis defigeret, & oſculis proſequeretur, quo tantam illam Euchariſtiæ ſanctitatẽ, cũ cæteris membris communicaret. Omnes verò qui ſacris myſterijs aderant Cathecumenis dũtaxat, & Energumenis, atque pœnitẽtibus exceptis (qui antequam Euchariſtia conficeretur, è templo eijciebantur) Chriſti corpus ſanctiſſimum, ac ſanguinem vna cum ſacerdote percipere ſolitos fuiſſe, auctor eſt in primis Dionyſius ille Areopagita, & Iuſtinus Martyr, qui de baptiſmatis ritu agens, Conſueuiſſe, inquit, ſacram Euchariſtiam dari à Diaconis, omnibus, qui pręſentes aderant percipiendam, & abſentibus deferendam. Et paulò poſt, In more inquit poſitum fuiſſe diebus ſolis, quos Dominicos appellamus omnes qui in oppidis, vel agris morãtur vnum in locum conuenire, & precibus, ſcripturarumq; lectione peracta ſanctificatũ panẽ, & vinũ, qui aderãt percipere, & ad eos, qui abſunt Diaconis dari perferenda. Dionyſij autẽ verba ſunt. Quod tamen coram Epiſcopis fieri valde eſſe indecorum, & à ſanctiſſimæ Euchariſtiæ maieſtate alienum, Nicæna Synodus putauit: quare decreuit, vt Epiſcopis, aut presbyteris abſentibus, liceret Diaconis Euchariſtiã pferre, & edere. Omitto Anacletũ qui omnes qui peracta cõſecratione nõ cõmunicãt, Eccleſiaſticis vult carere liminibus. Nõ sũ neſcius quoſdã magni nomini viros arbitrari, ſolos miniſtros qui ſacrificãti aderãt Põtifici, hoc Anacleti decreto contineri, quibus fortaſſe aſſentirer, ni viderem grauiſſimos eiuſdem fere ætatis & ſanctiſſimos Martyres Dionyſium atque Iuſtinum idem quod Anacletus de omnibus qui ſacris aderant myſterijs, tradidiſſe. Dionyſ. Iuſti.

¶ Inter mirabilia mundi, hoc nõnulli graues auctores referũt: eſſe fontẽ quẽdã, ad quem ſi placidis oculis & in eũ ſemper defixis acceſſeris, aquã purã inuenies: ſin ab eo oculos alio deflectas, aut cum altero loquaris turbidam. Hoc ad præparationem ſacramenti Euchariſtiæ, aptari conuenienter poteſt. Quod tale vnicuique futurum eſt, quali ad eum animo acceſſerit. Vnde eſt illud quod canit Eccleſia, ſumũt boni, ſumunt mali, forte ta-

te tamen inęquali, vitæ vel interitus.

Tria ſunt homini ad vitam neceſſa ria: mater quæ illum pariat, cibus qui eum alat, medicus qui eundem vbi ægrotauerit, curet. Itaque partu homo naſcitur, cibo alitur, & medicina curatur. Hęc eadem ad ſpiritualem vitam neceſſaria ſunt. Mater, eſt Baptiſmus: cibus, Euchariſtia: medicus, Pęnitentia. Quiſquis ergo iam per baptiſmũ regeneratus es, his duobus potiſſimũ ſacramentis eges, vt in ſpirituali vita diu conſeruari poſſis.

Qui dum frequenter cõmunicant, à maledicis arguuntur, illud quod viri Iuda cę teris tribubus dixerunt, me
2.Reg.19 ritò reſpondere poſſent, Nunquid comedimus aliquid ex Rege, aut munera data ſunt nobis? Hęc enim accuſatio ſi vim aliquam haberet, magis in eos qui mercedis gratia celebrãt, quã in eos qui nulla temporali mercede, ſed magis improborum accuſatione propoſita, communicant, iactari deberet.

Acris Dæmonis pugna aduerſus ſacramenta eſt. Ad hoc autem perditorum hominum linguas excitat, q[ui] ſub prætextu pietatis & reuerentiæ pios homines ab huius ſacramenti frequẽtia retrahant. Qui plane eo zelo moueri videntur, quo motus eſt ille,
Matt 26 qui dixit, Vt quid perditio hæc? potuit enim vnguentum illud venundari multo, & dari pauperibus. Dixit autem hoc (ait Euangeliſta) non quòd de egenis pertineret ad eum, ſed quia fur erat & loculos habens, ea quæ mittebantur, portabat. Sic iſti non zelo quidem diuinæ reuerentiæ, ſed honoris proprij concitantur, dedecus ſuum eſſe putantes ſi non ea faciant, quę in alijs laudantur, vt uideri uelint ſe non quidem uitio, ſed iudicio id omittere.

Pſal.127. Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuę. Iucundiſſimum ſpectaculum paternis oculis eſt, uidere menſam ſuã paruulis filiolis circũdatam, & gratiſſimum illi officiũ eſt eſcam ſingulis diſtribuere. Tunc enim paſcitur, ille cum oculos paſcit. Quod ſi hoc facit paterna charitas, quid ille faciet, de quo ſcriptum eſt, Patrem nolite uocare ſuper terram, cum nos ad ſacram altaris menſam circunſtantes uidet, & pane Angelorũ Matt.23
filios quos per crucem regenerauit, cibat.

Refert Macrobi[us] in Heliopoli hoc eſt in ciuitate ſolis: in quodam eius feſto currum ſolis principes ciuitatis uiros trahere: qui ut ſe ad hoc officiũ digne prępararẽt, & capita radebant & certo dierum numero ab uxorum conſuetudine abſtinebant. Quod ſi illi hunc Idolis honorem exhibebant, quid nos dominicũ corpus ſuſcepturi facere par eſt?

Ait ſerpens, ſi comederitis ex hoc ligno, eritis ſicut Dij, ſcientes bonum & malum. Hoc mendacio perſuaſa mulier, tulit è ligno & comedit: modo uero dicit Deus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo. Quod plane diuinitatis participatio quædã eſt, & tamen huic uoci pauci admodum ſunt qui obtemperare uelint: uide quæſo quanta ſit hominum cæcitas & inſania. Gene.3. Ioan.6.

Valde cæci ſunt, qui detrahunt ijs, qui frequenter ad ſacramenta accedunt. Quid enim ſtultius quam mirari quòd ęger pergat ad medicũ? pauper ad diuitẽ? ſordidus ad fontẽ? uulneratus à ſerpẽte, ad apothecã medicorũ, & miles pugnaturus, ad armamentarium, unde pugnaturis arma ſuggerũtur? Quo nam modo qui Chriſtianus es, fidei tuę dogmata prorſ[us] ignoras? Ante latet omnes homines per unum hominem fuiſſe ad mortẽ damnatos & per unum hominem à morte redẽptos, & ad ſempiternam uitam euocatos? An neſcitis vetitum illum cibum malorum omnium cauſam extitiſſe, aliumq; rurſus cibũ

à Chriſto

à Chriſto inſtitutum horum malorum antidotum eſſe. An ignoras ſacraméta ipſa velut canales eſſe à Chriſti latere deriuatos, per quos ſacratiſſimæ paſſionis eius virtus ad nos manat? hoc eſt, gratia, charitas, remiſſio peccatorum, robur ſpiritus & omnia denique infirmitatis noſtræ medicamenta.

Dicunt quidam, ſatis mihi eſt ſemel in anno Euchariſtiam accipere. Si quotidie tentaris, ſi quotidie nutas & periclitaris, ſi quotidie eges gratia, virtute, robore, medicina, venia, fauore, præſenti Dei ope, & alimonia ſpirituali, vt pietatem colas, quo modo ſemel tantum in anno huius gratię particeps eſſe cupis, qui per ſingula penè momenta gratia, & præſentia Dei eges?

Amoris impatientia facit, vt cum dilectiſſimum ſiue filium ſiue ſponſum peregrè agentem, parens aut ſponſa coram cernere non poteſt, imaginem ſaltem eius ad viuum depictam, ad ſe adferri curent, vt eius conſpectu (quando aliud non licet) animum paſcant. At cum Chriſtus Dominus intelligeret, electos ſuos in hoc mundo ita ſui deſiderio angi debere, vt mortem haberent in deſiderio, vitam in patientia, non imaginem ſuam ſed ſe ipſum in ſacramento altaris reliquit, quo interim reficiantur, & ſpem ſuam atq; amorem in eum alant, quandiu aperta diuinitatis & pulchritudinis eius viſione paſci non poſſunt.

1. Reg. 3. Quod Dominus benedixerit domui Obededon, & omnibus quæ illius erant, eò quod arcam Dei in domo ſua haberet, aperte indicat quam multis & magnificis opib. perfruantur, qui ſacram Euchariſtiam intra pectus ſuum reuerenter & deuote ſuſcipiunt. Cæterum, quod cum timore ſimul & amore ad eam digne recipiendam præparari debeamus, exemplo nobis ſit Dauid, qui vbi occiſum à Domino Ozam vidit, timuit arcam Domini inferre in domum ſuam. At vbi fęcundaſſe Dominum audiuit domũ Obededon, & omnia quæ illius erant, hac ſpe animatus mutato conſilio, eam intulit in domum ſuam, vt benedictionis eius particeps efficeretur.

Quemadmodum Deus Pater verbum genuit, in quo ipſe eſt, & quo ſe ipſum dixit, ac declarauit: ita ipſum Dei verbum, vbi in hunc mundum venit, Euchariſtiæ ſacramentum inſtituit: in quo & totus ipſe eſt, & per quod immenſam bonitatem, charitatem, benignitatem, & paternam prouidentiam, ac familiaritatem hominibus declarauit. In eo enim quod Deus cum hominibus habitare & intra pectus eorum recipi dignatur, immenſa eius charitas, ſuauitas, & familiaritas cum hominibus mirabiliter elucet.

Refert Nicepho. lib. 5. c. 25. quod Philippus, qui primus Romanorum Imperatorum fidem Chriſti ſuſcepit, cum in peruigilio Paſchatis ad altare accederet, ſacram Euchariſtiam ſumpturus, ab Epiſcopo (quoniam publicus peccator erat) repulſus eſt, & in loco pœnitentium) qui erat humilis & contemptus) cum alijs ſtare iuſſus fuit: qui etiam ſacræ communionis tempore extra baſilicam pellebantur. Qui in re neſcio quid magis mirer, an Epiſcopi conſtantiam q hoc auſus eſt, an Imperatoris obedientiam, qui mãdato Epiſcopi adeo humiliter paruit.

Duo inſignia Xenodochia in ægrotantium ſubſidia Toleti deſtinata ſunt: alterum ad ægrotos decumbentes, alterum ad eos, qui iam à morbo conualuerunt, reficiendos, ne iterum in priſtinum morbum relabantur. Sic Dominus Ieſus in Eccleſia ſua duo quotidiana ſacramenta inſtituit: quorum altero à peccati morbis curamur (nempe confeſſio-

feſſione) altero in acquiſita ſanitate conſeruamur, videlicet Euchariſtia.
Ariſt. Sicut enim natura ſingulis officijs, ſingulas facultates & organa deſtinauit (quippe quæ, vt Ariſto. ait, non facit opera ſua ſimilia gladio delphico, qui varijs vſibus ſeruiebat) ita germana naturæ gratia ſingulis muneribus ſingula ſacramenta inſtituit.

Cuius amoris & ſuauitatis fuerit Chriſtum Dominum Euchariſtiæ ſacramentum nobis reliquiſſe, declarant illa verba Sap. 16. Subſtantiam enim tuam & dulcedinem tuam quā in filios habes, oſtendebas: & deſeruiens vniuſcuiuſq; volūtati, ad quod quiſque volebat, conuertebatur. His etiam verbis mirabilis huius ſacramenti dulcedo, varijq; affectus & ſapores interni declarantur.
Sap. 16.

Ad ſumendum pretioſiſſimū corporis & ſanguinis Domini ſacramētum, hoc eſt, epulū pretioſiſſimum, & omni ſuauitate refertum, nos cœleſtis ſponſus, dulciſſimis illis verbis inuitat: Comedite amici, & inebriamini chariſſimi. Ad cōuiuium enim amoris & diuinæ ſuauitatis, ſuauiſſimis amoris verbis debuimus inuitari. Quo etiam ſignificatur, epulum hoc amicorum tantum eſſe, nō aliorum. Probet igitur ſe ipſum homo, an amicus Dei ſit. Amicus certe non eſt, qui proximo ſuo non eſt. Non eſt autem amicus, qui egentem negligit atque contemnit.
Cant. 5.

Pœnitentia, Confeſſio.

Gregor. A Regione noſtra ſuperbiendo, inobediendo, viſibilia ſequendo, cibum vetitum guſtando diſceſſimus, ſed ad eam neceſſe eſt flendo, obediendo, viſibilia contemnendo, atque appetitum carnis refrenando redeamus. Per aliam ergo viam ad regionem noſtram regredimur. Quoniam qui à Paradiſi gaudijs per delectationem receſſimus, ad hæc per lamenta reuocamur. Gregor. homi. ſuper illud Matth. Cūm natus eſſet, &c.

Fit plerunque Deo gratior amore ardens poſt culpam uita: quàm ſecuritate torpens innocentia. Grego. in Paſt. c. 9.

Deus etſi pœnitenti veniam ſpopondit, peccandi tamen craſtinum non promiſit. Gregor. in homil. quadam.

Cum vehemens pœnitentiæ ſpiritus mētem occupat, omne gaudium perturbat, vt nihil iam niſi fere libeat, nihil niſi quod terrere poſſit attendat. Blandimenta ergo culpæ non ſecura quies foueat, ſed ſçuiens amaritudo pęnitentiæ irrumpat. Grego. in Mor. lib. 4. c. 22.

Super illud, Greſſus meos dinumeraſti, ſed parce, &c. Dinumerat & parcit: quia & ſubtiliter acta noſtra conſiderat, & tamen hęc pœnitentibus miſericorditer relaxat. Culpas dinumerat, cum nos ipſos ad ſingula quæ fecimus deflendo conuertit. Tamen parcit: quia dum eas punimus, ipſe nequaquam in extremo examine diiudicat. Et hoc ſignificat quod ſubditur. Signaſti quaſi in ſacculo, &c. Signat enim ea & curat, cum ea deflemus: quia nec inulta deſerit, nec in iudicio punienda ſeſeruat. Greg. lib. 12. c. 10.

Iudicia veræ confeſſionis ſunt, ſi cum quiſque ſe peccatorem dicit, id de ſe etiam alteri dicenti non contradicit. Greg. 22. Mor. c. 14.

Iob dum peccata confitetur, ſublimis apparet etiam in peccatis, non enim minus miror in eo humillimam confeſſionem peccatorum, quàm ſublimia geſta virtutum. Gregor vt ſupra.

Debet quiſque diſcurrere & cauſas ſuas apud Dominum, & cauſas Domini aduerſus ſe: nempe & & bona Domini ei collata, & mala quę aduerſus eum perpetrauit. Gregor.

gor.25. Mor cap.6. vide hoc in loco multa de pœnitentia.

Peccatum peccato addit, qui culpę quam fecit, patrocinia defenſionis adiungit. Greg. 22 Mor.

Culpa cum defenditur, geminatur. Greg. lib.4.c.23.

Quia potius defenſionis ſolatia, quam confeſſionis elegerunt, ideo culpam auxerunt, quam tueri conabantur. Retorquent autem illam in Deum: vt quia Deo ſimiles eſſe non potuerunt in diuinitate, eum facerem ſimilem in culpa. Greg.22.Mor. c.13. vide locum.

In defenſione non ſe peccator Deo abſcondit, ſed Deum ſibi. Agit quippe ne omnia videntem videat: non autem vt ipſe non uideatur. Gregor. vbi ſupra.

Auguſt Auguſtinus ſuper Pſalm.144. Spe ſimul ac deſperatione duci homines ait ad augenda peccata his verbis. Audi vocem deſperantis, iam inquit, damnandus ſum, quare non facio quicquid volo? Audi & vocem ſperantis. Miſericordia Domini magna eſt, quando me conuertero, dimittet mihi omnia, quare non facio quicquid volo? Deſperat ille vt peccet, ſperat iſte vt peccet. Vtrumque metuendum eſt, vtrumque periculoſum. Væ à deſperatione, væ à peruerſa ſpe. Non tardes conuerti ad Dominum: nec differas de die in diem: ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te. Noli ergo dicere cras me cõuertam, cras Deo placebo, & omnia hodierna & heſterna peccata dimittuntur mihi. Verum quidem dicis, quia Deus conuerſioni tuę indulgentiam promiſit: ſed dilationi tuæ diem craſtinum non promiſit. Auguſt. ſuper Pſal.144.

Pœnitens omnes fructus ſuæ pœnitentiæ paruos habeat: nunquam ſufficiat, ſemper doleat, ſemper coram Domino ante quem peccauit, erubeſcat & dolorem cũ vita finiat. Idem de pœnit.

Quoniam verecundia magna eſt pœna, qui erubeſcit pro Chriſto, fit dignus miſericordia. Vnde patet quia quanto pluribus confitebitur in ſpe veniæ, turpitudinem criminis, tanto facilius conſequetur gratiam remiſſionis. Idem, de Pœnit.

Non eſt quòd fugias à Deo irato, ad Deum placatum. Idem ſuper Pſal.74.

Qui pectus ſuum tundit, & ſe non corrigit, peccata ſolidat, non tollit. Idem in quodam ſerm.

Qui in aliud ſeculum diſtulit fructum conuerſionis prius purgabitur igne purgationis. Hic ignis & ſi non ſit æternus, miro tamen modo grauis eſt. Superat enim omnem pœnam, quam homo vnquam paſſus eſt in hac vita, vel pati poteſt. Idem in ſerm. de igne Purgat.

Inanis eſt pœnitentia quã ſequens culpa coinquinat. Nihil proſunt lamenta, ſi replicentur peccata: nihil ualet à malis veniam poſcere, & mala denuò iterare. Idem in ſoliloq.

Vtinam tam cito conuertatur peccator ad pęnitentiam, quàm cito Dominus paratus eſt præfinitam mutare ſententiam. Hiero. Hieron

Deus natura miſericors eſt, & paratus vt ſaluet clementia quos non poteſt ſaluare iuſtitia. Nos autem vitio noſtro paratam miſericordiam, & ultro ſe offerentem perdimus. Idem.

Hieronymus in Epitaphio Paulæ ſic ait, Mollia etiam in grauiſſima febri lectuli ſtrata non habuit, ſed ſuper duriſſimam humum ſtratis ciliciolis dormiebat: lauabatq; per ſingulas noctes lectulum ſuum. Oculos eius fontes crederes lachrymarum. Ita leuia peccata plangebat, ut illam grauiſſimorum criminum crederes ream. Cumque à nobis crebrius admoneretur, ut parceret oculis, &

lis,& eos ſeruaret euangelicæ lectioni arebat. Turpanda eſt facies,quam contra Dei præceptum, purpuriſſo & ceruſſa,& ſtibio ſæpe depinxi. Affligendum corpus quod multis vacauit delitijs.Longus riſus perpeti compenſandus eſt fletu.Mollia lintheamina & ſerica aſperitate cilicij commutanda ſunt. Quæ viro & ſeculo placui, nunc Chriſto placere deſidero. Idem in epitaphio Paulæ.

Ambro. Ille qui nos malos tolerat,non dubium eſt, quin conuerſis clementer ignoſcat.Ambr.de ſum.bon.

Facilius inueni qui innocentiam ſeruauerint, quàm qui congrue egerint pęnitentiam. Idem de Penit.

Fidelior factus eſt Petrus, poſtquam fidem ſe perdidiſſe defleuit:atq;ideo maiorem gratiam reperit,quam amiſit.Idem in ſerm.ad vincula.

Nihil peccare ſolius Dei eſt,ſapientis eſt,& corrigere erratum,& pœnitentiam agere peccati Idem in epiſt.

Cypria. Pęnitentia reſpuit auaritiam,horret luxuriam, fugat furorem, firmat amorem,calcat ſuperbiam, continet linguam,componit mores, odit malitiam,excludit inuidiā. Cypr. in ſer.

Primus fœlicitatis gradus eſt,non delinquere,ſecundus delicta cognoſcere. Illic currit innocentia integra quæ ſeruet, hic ſuccedit medella quę ſanet.Idem epiſt. 3.

Contendit hoc loco Cyprianus pluribus argumētis probare Deum non latere delicta cordium. Homo (inquit) videt in facie, Deus autem videt in corde &c. Denique quando & fide maiore, & timore meliore ſunt (loquitur de ijs qui tormētis territi in fidei confeſſione vacillauerūt) qui quamuis nullo ſacrificij,aut libelli facinore conſtricti fuere,quoniam tamen de hoc vel cogitarunt, hoc ipſum apud ſacerdotes Dei dolenter & ſimpliciter confitentur, exomologeſim conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt,ſalutarem medellam paruis licet & modicis vulneribus exquirunt.Idē in ſer.de Lapſis.

Ex eo unuſquiſque iuſtus eſſe incipit,ex quo ſui accuſator extiterit.Iſi. Iſidor.

Si patet vitium, fit ex magno puſillum: ſi latet,fit ex minimo magnum. Silentio culpa creſcit. Idem.

Tres ſunt ſpecies obſtinatorum. Prima eorum qui ex correctione nō proficiunt. Secunda eorum qui ex commonitione deteriores fiunt.Tertia eorum qui emendationem promittunt, ſed non faciunt. Ex correctione Manaſſes factus eſt melior, Nabal ex commonitione deterior, Pharao ex afflictione durior. Hugo de 12. Abuſio. Hugo.

Ad confeſſionem peccatorum poſthabito omni rubore, habes exemplum inſigne apud Climacum Clim. ſerm.4.de obedientia. In quo refert latronem quendam publicè omnia peccata ſua ad præceptum abbatis in cœtu fratrum protuliſſe,quo tempore vnus ex fratribus,qui illic aderāt, procerum quendam atque terribilem ſe vidiſſe affirmauit, cōſcriptam chartam & calamum tenentem: & cum latro ille humi proſtratus peccatum confitens, pronuntiaret, hoc ille calamo delebat. Et merito ſanè. Dixi enim,inquit,Confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam domino: & tu remiſiſti,&c. Clim.

Sicuti vidua quę viro ſuo fuerit orbata,ſi filius ſibi vnigenitus ſit, illi ſoli innititur,eiuſq; poſt Dñm ſolatio potitur: ita & aīa ſi lapſa fuerit,nullo alio ſolatio exitus ſui tpe ita ſecurè nititur, vt abſtinentiæ labore atque lachrymis. Idem de Luct.Grad.7.

Veræ germanaq; pęnitentiæ certum argumentum eſt, obliuio iniuriarum. Qui vero inimicitias tenet, & ſe pœnitere affirmat, ſimilis eſt ei, qui ſe in ſomnijs currere putat. Idem Grad.19.

Vidi imbecilles animas ac debilia corpora,pro peccatorū multitudine

ſuperiora atq; maiora certamina arripere conari, nec ea poſſe ſuſtinere. Quibus ego, humilitatis (inquā) non laborum magnitudine Deus pœnitentiam metitur, atque iudicat. Idem de diſcretione ad diſcer. facili.

Chryſo. Si forte in corpore parum aliquid morbi pulſauerit, ſtatim & medicos adhibemus, & pecuniam profundimus, & omni obſeruantia quæ competunt, gerimus: nec prius ceſſatur, quam quę moleſta ſunt, mitigentur: anima vero cum quotidie vulneretur, cum per ſingula lanietur, vratur præcipitet, & modis omnib. pereat, nec parua quidem pro ea nos cura ſolicitat. Chryſo. de compun. cordis.

Vię pœnitudinis ſunt quinque: prima agnitio & increpatio peccatorū. Secunda proximis ſuis errores condonare. Tertia quæ fit per orationē, quarta per eleemoſinam, quinta per humilitatem animi. Idem.

Malum eſt peccare, peius eſt perſeuerare: ſed pernitioſius eſt, defendendo ſe, in Deum culpam refundere. Gl. ſuper Pſal. 69.

Glo. Nō multum ab impeccabili diſcedit, qui peccatum vt decet, fatetur.

Ariſt. Nihil prorſus erroris committere, proprium Dei eſt, & forte etiam hominis diuini: ab errore autem ad

Philon. inculpabilem vitam redire prudentis eſt, & vtilia & planè nō ignorantis.

Sit erranti medicina confeſſio. Cicero ad Q. Frat.

Cicero.

COLLE ¶Quid eſt toto corde ad Deum conuerti? Non modo de præteritis malis dolere, ſed etiam futura vitare. Quiſquis vtrūq; facit, is ex toto corde cōuertitur. Vtrūque. n. pręſtādum eſſe monet Salomon cum ait, Qui

Prou. 28 abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem cōfeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Inditium enim ſalutiferæ confeſſionis, eſt depulſio iniquitatis.

Si tantopere nititur æger, cū intra ſtomachum noxio humore vexatur, vt vel immiſſis in os digitis, vel amariſſima etiam potione ſumpta illum vomat: cur ergo nō idem faciat, qui animā peccatis intus vexari ſentit, vt illa per os puræ confeſſionis ſalubriter euomat. An fortaſſe minus homini peccata, q̄ humor bilioſus noceāt?

O ſi oculos haberemus, quibus admirabilem hanc animæ pulchritudinem videremus, quando ſacerdote efficaciter abſolutionis verba proferente, homo iuſtificatur & fit noua creatura. Non minor enim hæc ſuo modo transformatio eſt, quàm cum Deo dicente fiat lux, facta eſt lux: ſic enim noua quædam & nobilior lux in anima oritur cum à ſacerdote hoc modo abſolutio impenditur. Sicut autem ad vocem Angeli ceciderunt catenę de manibus Petri, ita hic ad vocem ſacerdotis vincula Diaboli ſoluuntur, & Deus homini pectus ſuum aperit, illumq; in filiū adoptat, Spiritu ſancto vngit, virtutibus ornat, & regni ſui hęredem inſtituit.

Iuſtificationis ſeriē & proceſſum D. Tho. deſcribit in 4. q. 45. art. 5. vbi exponit, quomodo in hoc opere con D. Tho. currunt, primum quidem Dei motio, ſecundo motus fidei, tertio timoris, quarto ſpei: quinto charitatis: ſexto timoris: ſeptimo contritionis, & pœnitentiæ cui potiſſimum tribuitur iuſtificatio. Cuius rei cauſa eſt, quia iuſtificatio eſt ſpiritualis quidam, ab iniuſtitia ad iuſtitiam motus. Quo fit vt illi potiſſimum iuſtificatio tribuatur quæ vtrumque motum complectitur, ea vero eſt pęnitentia quę pręteritam iniuſtitiā deteſtaf, & proponit in futuro ſequi iuſtitiā. Adde his qđ pœnitentiæ eſt cooperari Deo ad ſatisfactionē cōmiſſorū, ea uidelicet amplectendo q̄ ad hmōi ſatisfactionē requirūtur, qđ ad pnām ſpectat.

Per miſericordiam & fidem purgantur peccata, per timorem autem Prou. 15 Domini, declinat omnis à malo. Hæ.

ſunt

ſunt igitur virtutes quibus potiſſimū vera pœnitentia ornari atque perfici debet. Hoc autem in loco fides pro fidelitate (qua quiſque officij ſui debito ſatisfacit) accipienda eſt. Quæ quidem virtus adeo rara eſt: vt Salomon dicat. Multi homines miſericordes vocantur: virum autem fidelem quis inueniet? Vir autem fidelis eſt, qui toto animo in hoc vnum incumbit, vt fideliter quicquid ſe debere intelligit, præſtet, etiam ſi illi moleſtum ac detrimento ſum ſit. Hanc autem appellari hoc in loco fidem, patet ex eadem ſententia. 16. Prouer. repetita his verbis. Miſericordia & veritate redimitur iniquitas: in timore autem Domini. d.o.a.m. veritatem autem pro iuſtitia & officio præſtito vſurpari in ſacris literis, notius eſt, quàm vt probari debeat. Hinc Reg. 4.c.32. legimus. Poſt quę & huiuſmodi veritatem, venit Senacherib Rex Aſſiriorum &c.

Vera pęnitentia deſcribitur Eccli. 17. his verbis; Conuertere ad Dominum & relinque peccata: precare ante faciem Domini, & minue offendicula. Offendiculi autem nomine non modo peccata, ſed etiam peccatorum occaſiones intelligimus: quas ſi non tollas, peccata non vitantur.

Pſal.31. Virtutem humilis cōfeſſionis declarant illa verba. Delictum meum cognitum tibi feci &.i.m.n.a. Dixi, cōfitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino. e.t.r.i.p. m. Huius vero confeſſionis defectu ſe in multa mala incidiſſe inſinuat, cū ait, Quoniam tacui inueterauerunt oſſa mea. Hoc eſt, quoniam delicta mea celabam, nec illa vt par erat, agnoſcebā, iracundiam & pœnam mihi non remittebat Deus: itaq; ob eam cauſam in tantas inciderem calamitates, vt confectus animi & corporis doloribus, ſqualore & macie cōtabeſcerē. Quod autem ſubdit, Dum clamarem tota die, alius vertit apertius, in rugitu meo tota die. Quod ad pręcedentia verba facile refertur. Significat enim mœrores & æſtus quos ante patiebatur.

Contra fictam ſubdolamq; malorum pœnitentiam qui cū meliorem ſe vitam acturos polliceantur non præſtant quod pollicentur, ſunt illa prophetæ verba, Inimici Domini mentiti ſunt ei: & erit tempus eorum in ſæcula. Quaſi dicat, Modo mentiuntur Deo eiuſq; leges & maieſtatem contemnunt, ſed erit tamē cum contemptus huius pœnas pendant: quas perpetuo hoc eſt in ſęcula daturi ſunt. Simile eſt & illud, Cum accepero tempus, ego.i.i. Quod tempus iamiam inſtare pronunciat cum ait, Pſal. 74.
Iuxta eſt dies perditionis, & adeſſe feſtinant tempora. Deut.32

Ad ſpem veniæ nos ille verſiculus incitat, Si iniquitates obſeruaueris Pſal.129
Domine, D.q.ſ. Quia apud te propitiatio eſt, hoc eſt, quia in me non eſt cur mihi propitieris, ſed cur magis iraſci debeas, in te habes vnde mihi propitius fias. In te eſt miſericordia tua: & apud te eſt ſacrificium filij tui: quæ vere pœnitentibus ſalutem donant. Itaq; (vt Aug. ait) ſi ego Domine admiſi vnde me damnare poſſis, tu certe nō amiſiſti vnde me ſeruare poſſis. In certamine ergo conſcientiæ, cum lex, Diabolus, & ſenſus peccati nos accuſant, ad hunc verſiculum confugiendum eſt.

Virtus quidem difficilis eſt ex corrupta natura, facilis ex gratia. Vnde vbi de ſponſa Can.8. dictum eſt, ecce ſoror noſtra paruula eſt, & ubera nō habet, paulo poſt ſubditur, Ego murus, & vbera mea quaſi turris, ex quo facta ſum coram eo quaſi pacem reperiens. Hanc autem pacem vera pœnitentia inuenit, quæ nos Deo reconciliat. Ait autem (quaſi pacem) vel quia plena pax in hac uita nō datur, vel quia nemo poteſt certò ſcire, utrum odio uel amore dignus ſit.

Eccle.9. Pœnitentia eorum qui cum vitam omnium ſceleribus tranſegerint inſtante mortis hora, pęnitere ſe dicũt, Pharaonis interdum pęnitentię ſimilis frequenter eſt. Qui dum plagis vrgeretur obedientiam pollicebatur: ſublatis verò plagis ad ſolitam continuo pertinaciam & inobedientiam redibat. Deniq; emiſſo iam è finibus ſuis poſt tot plagas populo, Pharao populusq; eius pœnitentia ducti dixerunt, Exod.14 Quid voluimus facere ut dimitteremus Iſrael ne ſeruiret nobis? Iunxit ergo currũ, & omnem populum &c. Talis igitur eorum pęnitentia apparet, quos non Dei, ſed ſui amor & præſentis periculi metus ſolummodo agit: quos videmus periculi uel morbi tempore tranſacto ad uomitum ſępe redire.

Cum lepra dubia eſt recludi æger in lege præcipitur ſeptem diebus, & interdum etiam alijs ſeptem: vt hoc iudicio ſacerdos deprehendat quid in ea cauſa, pronuntiare ſine errore & hęſitatione poſſit. Hoc exemplo confeſſarij monētur, ut cum de confitentium pœnitentia & contritione dubij ſunt dierum aliquot ſpatio interiecto de contritionis & propoſiti firmitate experimentum capiant: neque ſententiam facile pręcipitent: ne quos ſanare debuerant eadem contaminatos lepra relinquant.

Confeſſionis imaginem uarijs modis in ueteri quoq; teſtamento inuenimus. Sic enim, Num.5 legimus, uir ſiue mulier cum fecerint ex omnibus peccatis quę ſolent hominibus accidere, & per negligentiam tranſgreſſi fuerint mandatum Domini, atq; deliquerint, confitebuntur peccatum ſuum: & reddent ipſum caput quintamq; partem deſuper ei in quē peccauerint. Sin autem non fuerit qui recipiat, dabunt Domino, & erit ſacerdotis. Hoc in ijs peccatis intelligitur: in quibus damnum aliquod proximis illatum fuerit. Quo in loco uide etiam incertorũ reſtitutionem ad eccleſiã maxime pertineret.

Si de ſanguine hoſtiæ quę offertur pro peccato, ueſtis ſacerdotis fuerit aſperſa, lauabitur in loco ſancto, ait Dñs Leuit. 6. Sanguis huius hoſtiæ, opera ſunt corruptionis quibus peccator ſuccubuit. Vnde eſt illa uox, Li- Pſal. 50. bera me de ſanguinibus Deus Deus ſalutis meæ. Hęc itaq; cum per cõfeſſionem paſtori deteguntur, plerũq; licet ad corpus non tranſeant, tñ ueſtem aſpergunt, quia quãuis conſenſum non impetrent, excitant appetitum. Quod.n. ueſtis ad corpus, hoc eſt ad conſenſum appetitus. Veſtis ſępe ſine noxa corporis aut maculatur aut ſcinditur: ſic & appetitus plerũq; abſque ſalutis aïæ diſpendio, ratione uidelicet reluctante non cõſenſu ſed cogitatione raptatur. Lauanda igitur ueſtis: ſed in loco ſancto poterit lauari, quia qui hoc noïe maculatus eſt, nõ neceſſe habet donec ſe expiet à ſacrificijs diuinis ſequeſtrari. Et lauat ergo ueſtem ſuã & in loco ſancto eſt: quia illecebra carnali qua exterius afficit, pro uiribus ſine dilatione ſe purgat. Sed tñ quòd hãc pugnã ſuſtinet, augmentũ ei fit retributionis, nõ imminutio ſanctitatis. Hinc D. Grego. ait, A bonis paſtorib⁹ uiſcera materna ſubditis exhibēda ſunt, ut ſi forte eos tentationib. infeſtari cõtigerit, ad eos quaſi ad portũ ſalutis confugiant nec eis peccatorũ ſuorũ reuelare uulnera uereant. Fit aũt plerũq; ut paſtoris conſciẽtia, auditis tẽtationibus & ipſa tentetur, & uelut aqua aliorum manus abluens, unde eas mũdat, ipſa ſordidetur. Quod tamẽ doctoribus non nimis formidandum eſt &c.

Eſt apud Origenem homi.2. ſuper Leui. ſatis euidens de cõfeſſione teſtimoniũ. Obijcit.n. quod melioris cõditionis fuerit lex Moſis, in qua tot ſacrificiorũ genera expiandis peccatis inſtituta erant, quã Euangeliũ in quo horum nihil eſt. Cui quæſtioni reſpon-

ſpondet multis quoq; modis in lege gratiæ expiari peccata. Expiãtur enim baptiſmo, martyrio, eleemoſynis, remiſſione iniuriarũ, & dilectione qua peccatrici mulier peccata multa remiſſa ſunt Deniq; a t, Expiãtur ẽt alia rõne quãuis acerbius quidẽ & laborioſius pœnitẽtia: cũ lauat peccator ĩ lachrymis ſtratũ ſuũ, & fiũt ei lachry
pſal. 41. mæ panes die ac nocte: & cũ nõ erubeſcit ſacerdoti Domini dicere peccãtũ ſuũ & quærere medicinã ſecun
pſal. 31. dũ eũ qui ait, Dixi cõfitebor aduersũ me iniuſtitiã meã, & tu remiſiſti. i. p. m. In quo impletur illud quod Iaco-
Iacob. 5. bus Apoſt. ait, Infirmatur quis in vobis? vocet præsbyteros Eccleſiæ, & imponentes ei manus &c.

Quo mærore affici verè pœnitentes debeant, omnemque à ſe lętitiam depellere cum pro peccatis męrent Leuit 5. in ſacrificio ſimilę pro peccato oblatæ adumbratur, ſuper qua neque oleũ funditur, nec thus adhibetur, quæ in alijs ſacrificijs apponuntur quia pro peccato eſt. Super quo loco Origenes ait, In ſacrificio ꝑ peccato nec oleum lætitiæ, nec thus ſuauitatis imponitur. De peccantibus. n. ait Apoſtolus, ut lugeam eos qui an-
2. Cor. 12 te peccauerunt, & non egerunt pęnitentiam &c. Nec odor in eo ſuauitatis eſt. Quia ex perſona peccatorum dicitur, Putruerunt, & corruptæ ſunt
pſal. 37. cicatrices meæ &c. Hęc interim à nobis obſeruata ſunt de ſacrificio pro delicto.

Nõ putet cõfeſſarius, aut etiã pęnitens leue ſe negotiũ agere, cum auerſam ac deprauatã vitam & voluntatẽ ſuam diuinæ puritati & ſinceritati (quæ totius æquitatis & ſanctitatis regula eſt) debeat conformare: Qui enim tot ſpatijs ab hac regula diſceſſit, quot flagitia commiſit, quomodo tam cito poterit eò redire à quo tot commiſſis ſceleribus tam longo tempore diſceſſit: niſi ſtudioſe ac diligenter in hoc inſiſtat? Hoc eſt enim quod vehemẽter Diuus Auguſtinus & optabat & timebat, cum orans diceret, Miſer ego, quando poterit Domine obliquitas mea tuæ rectitudini conformari? Cum enim tanta ſit hominis obliquitas, tantaque rurſum rectitudo diuina, non dubium quin arduum ac difficile ſit, hanc tantam obliquitatem ad illam rectitudinem exigere.

Excuſatio in peccatis.

Peccator homo dabit correptionẽ & ſecundum uoluntatem ſuã inuenit comparationem. Hoc eſt non deerit animo male affecto apparens aliqua ratio qua ſtultitiam ſuam tueri, & in ea perdurare poſſit. COLL.

Nullam in extremo iudicio mali ſcelerum ſuorum excuſationẽ prætexere poterunt. Si enim dixerint ſe imbecilles fuiſſe, & aduerſarios ſuos fortes ac potentes ideoque illis ſuccubuiſſe, facile ipſos iudex coarguet, qui tot armorum ſpiritualium genera & munimenta in Eccleſia ſua prouidit. Hoc enim illa Cant. 4. verba deſignant, Sicut turris Dauid quæ ædificata eſt cũ propugnaculis: mille clypei pendẽt ex illa, omnis armatura fortium. Quare licebat infirmo cuique hinc arma capere: quibus imbecillitatem ſuam non modo tueretur, ſed etiam roboraret: vtrumque enim hæc arma præſtant. Cæterum ſi locum hunc locupletare volueris vide tit. Euangelium. Ibi. n. mira & maxima ad virtutẽ adiumenta per Chriſti gratiam nobis collata recenſentur.

A primis parentibus excuſationis ſicut & fomitis cæterorumque malorum virus in nos deriuatum eſt. Illi nanque à Domino obiurgati, ad friuolas ſe ſe excuſationes contulerunt. Vir enim ait, Mulier quã dediſti mihi ſociam &c. Quibus verbis crimi- Gene. 3.
nis ſui culpam in Deum quodãmodo transtulit. Quem plane imitatur,

qui cœlo, aut aſtris ſcelera ſua imputãt. Mulier verò in ſerpentem trãſtulit crimen ſuum cum ait, Serpens decepit me. 2.Reg 12 1.Reg.16 Sunt qui dicant Dauidẽ cũ ſe adulterio & cæde maculaſſet grauius deliquiſſe quam Saul, veniam tamen conſecutum fuiſſe, quoniã ſcelus ſuum ſimpliciter confeſſus eſt dicens, Peccaui Domino: cum tamẽ Saul multis tergiuerſationibus inobedictiam ſuam partim negare, partim excuſare conatus fuerit.

Homini leproſo Leui. 13. inter alia hoc præcipitur vt veſtimenta eius diſſuta ſint, & caput quidem eius detectum, os vero contectum. Ita enim oportet vt qui ſpiritualiter leproſus & flagitioſus eſt, flagitia ſua, nullis verborũ aſſumẽtis tegat, nullis excuſationũ velaminibus operiat, vt ne fiat ſepulchrũ dealbatũ, quod foris quidẽ paret candidũ, intus aũt mortuorum oſſibus plenũ eſt. Verũtamẽ leproſus hic os tantũmodo iubetur obtegere. Quid eſt hoc quod oẽs corporis partes nudas habere præcipitur, & os ſolũ operire iubetur? Nonne palã eſt & aperto poſitum, quod ei qui in lepra peccati cõſtitutus eſt, clauditur os, vt docendi ab eo autoritas excludatur? Psal. 49. peccatori enim dixit Deus. Quare tu enarras iuſtitias meas &c. Clauſum ergo habeat os peccator, quia qui ſe ipſum non docet, docere alium non põt, & ideo ſuum os iubetur operire, qui malè agendo loquendi perdidit libertatem.

Contritio.

Greg. Peccator compũctus de peccatis in fletibus, iã iuſtus eſſe inchoat, cum cœpit accuſare quod fecit. Greg.

Tempus redimimus quando ante actam vitã, quã laſciuiendo perdidimus, flẽdo reparamus. Greg. vbi ſup.

Qui peccata confitetur & non deflet, perinde eſt, ac ſi vulnus detegeret medico, & curari nollet. Greg. vbi ſup. lib. 8. c. 15.

Non inuenit Eſau locum pœnitentiæ, licet cum lachrymis quæſierat: quia fructum non habẽt lamenta, quæ ſtudent cum gemitu deſiderare peritura. Greg. lib. 11. Mor. cap. 6.

Sancti non ſolum inſpiciunt mala quæ fecerunt, ſed bona, quæ accepto munere reddere debuerunt. Tanto enim ſe amplius ſentiunt peccatores quanto ex neglectis bonis debitores tenentur. Greg. 22. Mor. c. 5.

Graui luctu afficit gratia, quæ poſt facinora mentẽ replet: inſequitur nãq; quotidianis fletib⁹ peccatũ: & q̃to homo alacrius cernit quod iuſtũ eſt, tanto appetit ſe iniuſtum gemitibus punire. Gregor. 27. Moral. capitul. 15.

Dolet homo quod fuit, quia incipit videre quod non fuit. Odit qualẽ ſe fuiſſe meminit, & amat qualẽ ſe debere cognoſcit. Greg. vbi ſupra.

Ad videndum internum lumẽ, polluta conſcientia, lachrymis baptizata, renouatur. Greg. 27. Mor. c. 15.

Quid enim miſerius miſero non miſerante ſeipſum & flente Didonis mortem, quæ fiebat amando Aeneã, non flente autem mortem ſuam, quæ fiebat non amando te? Auguſt. Confeſſio. lib. 1. August.

Ego fremebam ſpiritu indignans turbulentiſſima indignatione, quod nõ item in placitũ & pactum tecum Deus meus, in quod eundũ eſſe omnia oſſa mea clamabant. Nã non ſolũ ire, verum etiam peruenire illuc, nihil erat aliud, quam velle ire, ſed velle fortiter & integrè, non ſemiſauciã hac atque hac verſare, & tractare uoluntatem, cum hac parte aſſurgente, cum alia parte cadente luctantẽ. Et mox, Vnde hoc monſtrum, & quare iſtud? imperat animus corpori, & paretur ſtatim, imperat animus ſibi & reſiſtitur. Imperat animus vt moueatur manus, & tãta eſt facilitas, ut vix à ſeruitio diſcernatur imperiũ: Et

animus,

animus, animus eſt, manus autẽ corpus eſt. Imperat animus, vt velit aius, nec alter eſt, nec facit tamen. Vnde hoc monſtrum? Et quare iſtud? Imperat, inquã, vt velit, qui nõ imperaret niſi vellet, & nõ fit quod imperat. Nõ igitur mõſtrũ partim velle, partĩ nolle: ſed ægritudo animi eſt, quia nõ totus aſſurgit veritate ſubleuatus, conſuetudine prægrauatus. Et ideo ſunt duæ voluntates, quia vna earum tota non eſt, & hoc adeſt alteri, quod deeſt alteri. Aug. Confeſ. lib. 8.

Satis durus eſt cuius mentis dolorem oculi carnis nequeunt declarare ſed ſciat culpabiliter ſe durum, qui deflet dãna corporis, vel mortẽ amiçi, & dolorem peccati non oſtẽdit lachrymis. Idem de pœnitentia.

Sit pœnitentia continua, amara, comes ætatis meæ, continuus dolor, inſatiabilis terror vitæ meæ. Si non ſum dignus oculos ad cœlum leuare orando, certe non ſum indignus eos vel exſiccare plorãdo. Idem ibidem.

Qui gehennam metuit, non peccare metuit, ſed ardere: ille autem peccare metuit, qui peccatum ipſum gehennam metuit. Idem in Epiſt.

Ad agendã pœnitentiã nõ ſufficit mores in melius cõmutare, & à male factis recedere, niſi & de his quæ facta ſunt, ſatisfacias Deo per pœnitẽtię dolorem, per humiliatis gemitũ per contriti cordis ſacrificiũ, cooperãtib⁹ eleemoſynis. Idẽ ĩ lib. de Pęn.

Ambroſ. Quia poſt baptiſmum iniquinauimus vitam, baptizemus lachrymis conſcientiam. Ambr.

Nouit Deus mutare ſententiam, ſi tu noueris mutare vitam. Idem ſuper Luc.

Iſidor. Lachrymę pęnitẽtię apud Deum, pro baptiſmate reputantur. Vnde & quantumlibet ſint magna delicta, quantumuis grauia, non tamen in illis Domini miſericordia deſperanda. Iſid. de ſum. bon.

Bernar. Dies mei ſicut vmbra declinauerunt, & ſine fructu præterierunt, impoſſibile eſt vt reuocem: placeat tibi Domine vt recogitẽ eos in amaritudine animæ meæ. Bern. ſuper Cant.

Abſcindatur ferro acutæ compunctionis, vlcus inueteratæ conſuetudinis. Idem ibidem.

Fœlices lachrymæ, quas benigna manus conditoris abſterget: & beati oculi, qui in talibus liqueſieri elegerunt, magis quã in ſuperbiam eleuari, quã omne ſublime videre, quàm auaritię & petulantię famulari. Idem de contemptu mundi.

Primum opus fidei per dilectionẽ operantis, cordis compunctio eſt, in qua planè de intus eijciuntur dæmonia, cum ab affectu cordis eradicãtur peccata. Idem, de 12. Grad.

Cyprin. Quàm magna deliquimus, tam granditer defleamus: alto vulneri diligens & longa medicina non deſit: pœnitentia crimine minor non ſit. Putas ne tu Dominum citò poſſe placari, quem verbis perfidis abnegaſti, cui patrimonium præponere maluiſti, cuius templum ſacrilega contagione violaſti? Putas eum facile miſereri, tui quem tuum non eſſe dixiſti? Orare oportet impenſius & rogare, diem luctu tranſigere, vigilijs noctes atque fletibus ducere, tẽpus omne lachrymoſis lamentationibus occupare, ſtratos ſolo adhærere cineri, ĩ cilicio volutari & ſordib⁹, poſt indumentum Chriſti perdiũ, nullum iã velle veſtiũ: poſt Diaboli cibũ, malle ieiuniũ: iuſtis operib⁹ incũbere, quib⁹ peccata purgãtur: eleemoſynis frequenter inſiſtere quibus à morte animæ liberantur: quod aduerſarius auferebat, Chriſt⁹ accipiat: nec teneri iã nec amari patrimoniũ debet, quo quis & deceptus & uictus eſt. Cypria. in ſerm. de lapſ.

Si charus tibi aliquis vita functus eſſet, doleres, & ĩgemiſceres, & lugubri habitu triſtitiam mentis oſten-

deres: & moritur tibi caſtiſſima anima, & interdũ etiam rides, & in nullo commoueris? Idem ibidem.

Euſeb. Emiſſ. Non ſufficit ſummis labijs dicere, Peccaui, parce, remitte. Et Saul dicebat, Peccaui: ſed non obtinuit illam ueniam quam Dauid una pœnitẽtiæ uoce promeruit: & hoc quare? Quia confeſſionem illam nuda magis uerba quam gemitus exprimebant: quia non compẽſabat magnitudinem criminis lenta humiliatio ſupplicantis. Non leui agendum eſt cõtritione, ut debita illa redimantur, quibus mors æterna debetur: nec tranſitoria opus eſt ſatisfactione pro malis illis pp quę paratus eſt ignis ęternus. Si uolumus intelligere, quam graues apud ſe faciat iudex noſter hominum culpas, reſpiciamus ad pœnas. Euſeb. Emiſſ. ad monach. hom.

Et faciam (inquit) ut diſpliceatis uobis in oculis ueſtris. Vides quia iam non parua pars meriti eſt, ad conſpectum erubuiſſe peccati. Idem in quadam hom.

Clima. Qui re uera reatus ſui pęnas dat, is omnem diem quo non luget, ſe amiſiſſe arbitratur, etiam ſi qua fortaſſis bona alia in illo fecerit. Canis ſi à fera ulla mordeatur, aduerſus ipſam uehemẽter accenſus, animatur ex dolore uulneris, incomparabili ferocia inſaniens. Sic ergo aduerſus peccatũ incitari debemus. Caueamus ne forte non ex munditia, ſed ex falſa confidentia ſeipſam conſcientia deſiſtat reprehẽdere. Id erit ſolutionis delictorum certiſſimũ indicium, ſi ſemper quiſq; debitorem ſe exiſtimet. Signũ itẽ diligẽtis atq; accuratæ pęnitentiæ eſt, ſi oibus contingentibus, uiſibilib. inuiſibilibuſq; tribulationibus, atq; etiam pluribus dignos eſſe cõſtanter teneamus. Ioan. Clim. de Pęni. c. 5.

Caue qui luges, ne unquam canem illum ſuſcipias, qui miſericordem nimis Deum tibi pollicetur: agit enim hoc, ut abs te interim luctum ac ſecuriſſimum expellat metum. Tũc uerò ſolũ clementiam eius tibi pollicere, cum te de ſperatione abſorberi uideris. Idem de memor. mor. cap. 6.

Beatus qui i cęleſtibus itellectualibuſq; uirtutibus defigere animi obtutus ualet. Sed ille abſq; metu ruinæ eſt, qui ex mortis ſcelerumq; memoria genas ſuas niuentium aquarum perpetuis imbribus rigat. Idem de Luct. c. 7.

Non angitur ſpectaculorum ordinandorum cura is reus in quem fuerit lata ſententia: ita ne is quidem qui attentius luctui ſtudet, delitijs, aut gloria, aut furore, aut iracundia, unquam capietur. Idem ibidem.

Etiam ſi quodlibet magnum atq; electiſſimũ uitæ inſtitutum arripueris, id quaſi externum & nothum ęſtimare debes, niſi cor afflictum mœrenſque poſſideas. Ibidem.

Non accuſabitur ò ſocij, nec nobis crimini dabitur in ſeparatione aiæ à corpore, quod nõ miracula egimus, quod non theologica diſſeruimus, quod non contemplationi operam dedimus: ſed ob hoc maximè rationem omnino Deo reddituri ſumus, quod lugere unquam deſtitimus. Ibidem.

Nemo ad Deum aliquando flens acceſſit, qui non quod poſtulauit, acceperit: nullus ab eo beneficia dolenter optauit, qui non impetraret quod uoluit. Ipſe enim eſt, qui conſolatur flentes, curat dolentes, informat pœnitentes. Chryſoſt. in ſer. Chryſo.

Sicut impoſſibile eſt, ut ignis inflammetur in aqua, ita impoſſibile eſt compunctionem uigere in delitijs: contraria enim hęc inuicem ſibi ſunt & peremptoria. Illa enim mater fletus, hęc mater riſus: illa cor cõſtringit, iſtæ diſſoluunt. Idem de compunctione cordis.

Sola eſt compunctio quæ facit hominem horreſcere purpuram, deſiderare cilicium, amare lachrymas, fugere

gere riſum. Idem ibidem.

Hæc eſt humilis cordis vera compunctio, magna agere, & humilia loqui: iuſtè operari, & ſuper peccatis timere, atque tremere. Idem ibidem.

COLLE. ¶Alexander, qui ebrius Clitum fidiſſimum amicum occiderat, ubi compos ſui factus, admiſſum facinus intellexit, præ magnitudine doloris ſeipſum occidere volebat. Quod ſi ita dolent, qui amicos occiderunt: quo putas dolore cruciari viros ſanctos, cum recolunt ſe toties Deum ſuum peccando crucifixiſſe? Quo dolore angebatur? quæ uerba iactabat? quibus ſe lamentis conficiebat? quas animo cogitationes voluebat, ille de quo ſcriptum eſt, Egreſſus, fleuit amare?

Mat. 26. Nullo dolore afficitur homo, cũ capilli eius conſcinduntur, & lacerantur. Tunc tamen dolorem ſentit, cùm iij à capite euelluntur. Sic ſancti viri nihil ſua referre putant, cum varijs iniurijs infeſtantur (rapinam enim bonorum ſuorum cum gaudio ſuſcipiunt) at grauiſſimè anguntur, cum per peccatum à capite ſuo, nempe Chriſto auelluntur. Sic Dauid, Miſer factus ſum, & curuatus

Pſal. 37. ſum, &c.

Quanta eſſe vis contritionis & doloris propter admiſſa ſcelera debeat, exemplo ſuo idem Vates oſtendit,

Pſal. 5. dum de ſe ait, Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, &c. Pro quo Hierony. vertit, Natare faciam tota nocte, &c. Pro eo verò quod ſubdit, Turbatus eſt à furore oculus meus, alij vertunt, Calligauit præ amaritudine oculus meus. Quibus verbis ſignificat ſe tantam vim lachrymarũ profudiſſe, vt penè lumẽ oculorum amiſerit. Itaque verſiculi huius ſenſus eſt, Si paucas illas noctes Domine inter falſa & flagitioſa gaudia conſumpſi, reliquas, quas ego dum vixero noctes, inter gemitus & amara ſuſpiria conſumam. Si lectum meum impura libidine contaminaui, illam ego largo & perenni lachrymarum flumine lauabo.

Vim ſalutaris & veræ contritionis exemplo ſuo declarat Propheta, cum ait: Afflictus ſum & humiliatus ſum Pſal. 37.
nimis, rugiebã à gemitu cordis mei. Domine ante te omne deſiderium, & gemitus meus à te non eſt abſconditus. Cor meum conturbatum eſt in me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum. Quo ſignificare voluit continuò lachrymarum fluxu, oculorum aciem hebetatam, ac obſcuratam fuiſſe. Idem quoque deſignant illa verba ex Pſal. 4. Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt oſſa humiliata, ſiue vt alius vertit oſſa quæ contriuiſti. Significat enim ſe ob ſceleris conſcientiam magnitudine doloris attritum & conſumptũ. ¶Cæterum demiſſionẽ animi ac affectũ veræ pœnitentiæ inſinuat protinus cum ait: Q̃m ego in flagella paratus ſum, &c. ſiue vt Hieron. vertit, Quoniã ego ad plagas paratus ſum, & dolor meus cõtra me ſemper. Quia iniquitatẽ meã annuntio, & ſollicitus ero pro peccato meo: ſiue vt alius vertit, Anxius ero. p. p. m. Quod quidem verbum, falſam multorum ſecuritatem ſatis arguit: qui ita ſecuri ſunt, quaſi iuſtorum facta habeant.

Eſto (ait Sapiens) firmus in via Do- Eccl. 6.
mini, &c. Hanc animi firmitatem, & melioris vitæ propoſitum, deſignant illa Prophetę verba, Iuraui & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ. Magna Pſal. 118
enim propoſiti firmitudo in his duobus verbis ſignificatur.

Vbi nos legimus, Exitus aquarum Pſal. 118
deduxerunt oculi mei, &c. Hieron. vertit, Riui aquarum defluebant ab oculis meis. q. n. c. l. t. Quo verbo uis lachrymarum, & vehemens dolor

Pro-

Prophetæ propter uiolatas Dei leges ſignificatur.

Qui verè pœnitet, ita de admiſſis ſceleribus ſuis dolere debet, vt propter Deum ex charitate doleat. Ex hoc enim dolore vera pęnitentia cõ-
Gene. 9. ſurgit, quæ per arcum in nubibus cęli poſitum, non incommodè figuratur. Hic enim arcus ex nube rorida Solis radijs percuſſa fit: ſola quippe nubes niſi ſole irradiata fuerit ad hoc ſatis non eſt. Hunc igitur veræ pœnitentiæ arcum reſpiciens Dominus, furorem deponit, hominibuſque propitius fit. Huius rei in Maria Magdalena imaginem videmus, quę lachrymarũ rore plena, & diuinæ dilectionis radijs pcuſſa velut arcus in nubibus facta eſt, q̃ irã Dñi mitigauit.

Quàm ſit gratum Deo cordis contriti & humiliati ſacrificium, & quę ſint verè pœnitentis officia, typicè Dominus in auium holocauſto adũbrauit. Sic enim Leuit. 1. ait, Si verò de auibus holocauſti oblatio fuerit, de turturibus & pullis columbæ offeret eam ſacerdos ad altare, & retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet ſanguinem ſuper crepidinem altaris: veſiculam verò gutturis effundet in loco in quo cineres effundi ſolent: confringetque aſcellas, & non ſecabit, neque ferro diuidet. Holocauſtũ eſt, & oblatio ſuauiſſimi odoris Domino. Hoc igitur in loco obſeruandũ illud primo eſt, quod cum Dominus aues ſibi in holocauſtum offerri iubet, non cignum expetit, qui magnitudine corporis præſtat, qui plumarum candore niuidus, & colli protenſione caput in altũ leuat: nec mergulo delectatur, qui frequẽter aquis immergitur: nec accipitre qui mortibus paſcitur alienis: ſed turturem petit, aut columbam, quarum columba ſocietatis, turtur vero caſtitatis amator eſt. Vtraque tamen hæc auis gemere non canere ſolet. Eſſe autem gratiſſimos Domino pios pœnitentium gemitus, declarat Propheta cũ ait, Dñs de cęlo in terram aſpexit, ut audiret gemitus cõpeditorum, &c. Pſal. 101.
Modus aũt immolandi aues eſt, ut retorto ad collũ capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciat ſacerdos ſanguinẽ ſuper crepidinẽ altaris. Ad collũ caput, reflectit, ut quaſi corpus ſuum reſpicere videatur. Debet enim vere pœnitens cõuertere oculos ſuos ad anteactæ vitæ corpus, & priſtina peccata recordari, ut cum ſancto il- Pſal. 38.
lo rege dicere poſſit, Recogitabo tibi omnes annos meos in a. a. m. Poſt hoc autem rumpatur vulnus, ſed caput tamen à corpore non abſcindatur. Quid igitur aliud per hoc nobis innuitur, niſi vt (quemadmodũ Apoſtolus ait) rationabile ſit obſe- Rom. 12
quium noſtrũ, quo caſtigati, nõ mortificati, corpus ſpiritui ſubijciatur nõ occidatur? Sanguis vero ſuper baſim altaris fundi præcipitur. Sanguis noſter ſubſtantia noſtra eſt, quæ inſtar ſanguinis dũ redundat, noxia frequẽter corporibus eſſe ſolet: dum vero non redundat, ſalutaris. Hæc ergo vbi redundauerit, minuenda, & ſuper baſim altaris, hoc eſt, ſuper pauperes & infima quæque Eccleſiæ membra effundenda eſt. Huiuſmodi enim ſanguinis noſtri, hoc eſt, rerum noſtrarum effuſione purgari peccata, ſcripturæ ſacræ vbique teſtantur. Supereſt veſica, quæ ab auibus auferenda, & in locum in quo cineres effunduntur mittẽda eſt. Qua re quid aliud ſignificatur, quàm omnem cordis noſtris tumorem & inflationem, cineris & corruptionis noſtræ conſideratione deponere?

Multa ſunt q̃ nos ad peccati odiũ & commiſſorum dolorem excitare debeant: ſed illud in primis, qđ peccando Deũ amittimus. Deſerit enim is mentem, quæ eius hoſpitium peccati contagione polluit. Sic Saulem videmus à ſpiritu Domini relictum,

& à Dæ-

& à Dæmone obſeſſum, vbi ſe peccato contaminauit. Quid autem lamentabilius, quid infœlicius, quam à Deo bonorum omnium parente deſeri? Væ eis, ait Dominus, qui receſſerunt à me. Hoc eſt primum væ.
Oſee 7. Secūdū vero quod ex eo ſequitur, Væ eis cum receſſero ab eis. Quid enim reliqui eſſe poſſit ei qui Deum amiſit?
1.Reg.4. Hoc eſt illud malū, quo ita vxor Phinees ſacerdotis perculſa eſt: ut cum mortem ſibi ex doloribus partus imminere cerneret, & naſciturus ei filius nuntiaretur, obſtetrice dicente, Noli timere, quia hunc habebis filiū, nō ītellexiſſe, nec animaduertiſſe dicitur. Ea.n. doloris magnitudine concuſſa fuit, cū arcam Dei à Philiſteis captam audiuit, vt nec inſtantis mortis metu, nec naſcituri filij gaudio vllo modo tangeretur, ſed acerbiſſimo doloris ſenſu hanc vocē repeteret, Trāslata eſt gloria Dei ab Iſrael, quia capta eſt arca Dei crede bat enim prudens mulier, ad nihilū eſſe illum populum redigendum, hoc tam incomparabili præſidio deſtitutum: vnde tota illius populi ſalus & gloria manabat, ideoque inter cauſas doloris & lætitię conſtituta, hoc ſolum cogitabat, hoc ſolum lamentabatur, hanc vnam querimoniam iterum atque iterū reperebat. Trāslata eſt gloria Dei ab Iſrael, quia capta eſt arca Dei. Cum igitur per lethale peccatum homo hoc tantum bonum amiſerit, & à ſe repulerit, cur non ſimili modo lamentetur? Noli, ait Propheta, lætari Iſrael, noli exultare ſicut populi, quia fornicatus es à Deo tuo.

Qualis eſſe debeat vere pœnitentis conditio, declarat Moyſes Deut. 4. his verbis, Cum quæſieris Dominum Deum tuum, inuenies eum: ſi tamen toto corde quæſieris, & tota tribulatione aīæ tuæ. Hic locus vehemēte vrg.t Lutheranos, q̄ mœrorē ac dolorē à vera pęnitētia ſubmouent.

Satiſfactio.

Qvamuis certum ſit, quòd Ezechiel ait, In quacunque die impius conuerſus fuerit ab impietate ſua &c. tamē temporariā pęnā impietati debitam non ſæpe rogantibus, & ad eum conuerſis aufert. Id primum patet ex eo quod. 2. Reg. legimus, Iurauit Dominus domui Heli, quod nō expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus vſque in ſempiternum. Ibidēque legimus, Porro triūphator in Iſrael non parcet, nec pęnitudine flectetur: neq; enim homo eſt, ut agat pęnitētiam. Item nec Dauidem exaudiuit multis lachrymis pro filioli ex adulterio Berſabe ſuſcepti vita deprecātem. Et ad Hieremiā Dominus ait, Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec aſſumas laudē & orationem pro eis, & non obſiſtas mihi: non enim exaudiam te. Et ad populum propter quadraginta annorum errorem à Domino indictum mœrētem ac deprecantē Moſes ait, Cūque reuerſi ploraretis corā Domino, non audiuit vos, nec voci veſtræ voluit acquieſcere. Quodq; his omnibus mirabilius eſt, nec Moſem quidē (qui ſępiuentē aduerſus peccantē populū irā Domini toties placauit, cuique inſigne ſanctitatis & amicitiæ teſtimonin Dominus tulit) exaudire voluit, cum ingreſſum in promiſſam terram ſuppliciter ab eo puſtularet. Sic enim Deute. 4. idem ait, Precatuſque ſum in tempore illo dicēs, Domine Deus tu cœpiſti oſtendere ſeruo magnitudinē tuā &c. Trāſibo igitur & videbo terram hanc optimam trans Iordanem &c. Iratuſque mihi Dominus propter vos, nec exaudiuit me, ſed dixit mihi, ſufficit tibi, nequaquam loquaris vltra de hac re ad me. COLLE.

In his ſimilibuſque cōminationibus, nequaquā Dn̄m miſericordię ſuę ſignū (quod ad remiſſionē culpæ attinet) claudere credēdū eſt: cū fixa & irrauo-

& irreuocabilis illa Ezechielis ꝓmiſſio maneat, in quacūque die impius conuerſus fuerit &c. Sed hęc omnia ad remiſſionē pęnę pro peccato debitæ referēda ſunt: quæ nō ſemper pœnitentiū precibus & victimis reuocatur. Qua ex re liquido conſtat, dimiſſa culpa, temporariam pęnam culpæ debitā remanere. Cuius rei gratia tertia pœnitentiæ pars, nempe ſatisfactio conſtituitur, quæ ad huius pęnæ remiſſionē ordinatur, quæ ſi in hac vita non expleiur, igne purgatorio expianda relinquitur: vt diuinæ iuſtitiæ locus ſit, quæ nullum crimen impunitum relinquit, quod vel in hac vita, vel in altera non puniat.

Recidiuatio.

Gregor. SIcut qui à fide recedit apoſtata eſt ita qui ad peruerſum opus quod deſeruerat, redit, ab omnipotēte Deo abſque dubietate apoſtata iudicatur etiam ſi fidem tenere videatur. Greg. ſuper Eccl.

Iſido. Eſai. 1. Lauamini, mundi eſtote. Lauatur itaque & mundus eſt, qui & præterita plangit, & futura non admittit. Lauatur & non eſt mundus qui plāgit, quod geſſit, nec deſerit: & poſt lachrymas q̄ deſeruerat, repetit. Iſido.

COLLE. ¶ Videant Chriſti fideles quomodo ſe poſt pęnitentiā & ſacramenta paſchaiia gerant, & qua cura ſuſceptam gratiā tueantur. Vnus enim læthalis peccati lapſus aditum ad alia multa aperit. Quemadmodum enim (vt Chryſoſt. ait) qui noua aliqua veſte induitur, diligenter curat, ne veſtem illam ſordibus vllis inquinet. Vbi vero veſtis ipſa per incuriam ſordidata eſt, curam illam deponit, nec iam moleſtè admodum fert, ſi iterū ſordidetur: ita homines vbi per pęnitētiam candidam iuſtitiæ veſtem induerunt, ſtudioſe curare ſolent, vt cādorem illum incontaminatum ſeruent: At ubi illum per peccatum commacularunt, iam non admodum curant, ſi nouis maculis priſtinus ille candor obſcuretur. Ex quo patet, quantum priora peccata noceant, quoniam ea ſequentibus aditum parant.

Diſputāt Theologi doctores vtrū grauius peccatum ſit, id quo amittitur innocentia, quā quod committitur poſt pœnitentiā. Sunt qui dicant illud tanto grauius eſſe, quantò maius bonum eſt, ſeruata ſemper innocētia, quā reſtituta per pęnitentiam. Cæterum Diuus Thom. ait, maius quidem bonum eſſe innocentiæ: ſed interim tamen hac ratione maius beneficium eſſe pœnitentiæ, quod in immeritum & inimicum Dei confeſatur. Cuius rei gratia grauiꝰ eſt poſt pœnitentiam delinquere, quàm peccando innocentiam amittere: Vt videas quam grauiter Deum offendāt, qui poſt pœnitentiæ beneficium ad vomitum redeunt.

Imago ſuſcitati Samuelis quęcunque illa fuerit, apertè pronunciauit iram atque vindictam Domini cōtra Saulem iamiam imminere: eo quod non feceris (inquit) iram eius contra Amalech. Mira profectò res, quod cū Saul incredibili furore exagitatus ſeptuaginta ſacerdotes Domini ueſtitos Ephod interemerit, & Nobe ciuitatem ſacerdotum nihil commeritā incenderit, ouemque & bouem, camellum, & aſinum occiderit (quod crudeliſſimus omnium mortalium Nero nuſquam feciſſe memoratur) & tamen hoc tantum nefas ſiletur: & ſola indiſcreta illa pietas profertur, propter quam cœleſtis aduerſus eum vindicta parabatur. Quare hoc? Nimirum quia propter primū illud peccatum à Deo derelictus fuit, atque eius ſpiritu & gratia nudatus. Quæ res omnium aliorum criminum fons & origo extiut, quemadmodum & protoparentis culpa, ideo maxima eſſe dicitur: quia 1. Reg. 20

culpa-

culparum omnium conſequentium velut ſeminarium fuit. Qua quidem re pœnitentes admonentur, vt primū lętale peccatum admittere diligentiſſime caueant. Huius enim admiſſio, quia gratia ſpoliat, aditum deinde cęteris parat.

Exo. 32. Quis indagando conſequi poſſit, cur Dominus oratione Moſis placatus fuit, cum Iudęi vitulum conflatilem adorauerunt (quod maximū nefas erat) cum vero de expugnāda terra Chananęorum diffiſi ſunt, tñ quadraginta eos annis per deſertum circūducens, eius criminis diutiſſimum ſuppliciū ſumpſit? Cęterum quāuis hoc in loco cum Apoſtolo liceat exclamare, O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientię Dei, quàm in comprehenſibilia ſunt. i. e. & i. v. e. ſcripturæ tamen verba huius tātę ſeueritatis cauſam ſubindicant. Ait enim Dñs.

Num. 14 Verūtamen omnes qui viderūt maieſtatē meam, & ſigna quę feci in Aegypto, & tentauerunt me iam per decē vices, non ingredientur terram pro qua iuraui patribus eorum. Toties ergo erraſſe, & toties erratorum ueniam obtinuiſſe, in cauſa fuit, vt huius errati pœna nulla Moſis oratione relaxaretur. Cur igitur adeò ſecuri degunt, qui poſt impetratam quotannis in confeſſione peccatorum, veniam, ſtatim à confeſſione in eadem flagitia relabuntur?

Eccl. 26. In duobus contriſtatum eſt cor meum, & in tertio iracundia mihi aduenit. Vir bellator deficiens præ inopia, & vir ſenſatus contemptus: & qui tranſgreditur à iuſtitia ad iniquitatē, Deus parauit illū ad rōphæam. Ex his apparet poſtremum hoc malum tantum eſſe, vt inter reprobationis indicia hoc in loco numeretur.

Contra eos qui in eadem ſcelera prolabunť clamat Eccl. 34. Vnus ędificans, & vnus deſtruens, quæ utilitas in vtriſque? Vnus orans, & vnus maledicēs, cuius vocem exaudiet Deus? Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid illi prodeſt lauatio eius? Sic homo qui ieiunat in peccatis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando ſe? Orationem eius quis exaudiet?

Maledictus (ait Ioſue) qui rędificauerit Hierico. In primogenito ſuo fundamenta iaciat, & in nouiſſimo liberorū portas ponat. Si hic igiť maledictus eſt, quāto magis maledictionis huius particeps erit, qui peccata quæ deſtruxerat, rędificās, præuaricatorē ſe conſtituit? Hic igitur cū primum pręuaricatus eſt, primogenitum, hoc eſt, timorem Dñi amittit: quod eſt dilectionis eius initiū: ſed ſi in hac tñ præuaricatione perſeueret, nouiſſimo liberorum, hoc eſt, beneficio patriæ cœleſtis orbabitur. Ioſue. 6.

Pœnitentia dilatio.

SAtis alienus à fide eſt, qui ad agendam pęnitentiam tempora ſenectutis expectat. Metuendū eſt enim ne dum ſperat miſericordiam, incidat in iudicium. Greg. in Mor. Greg.

Qui tempus congruæ pœnitentiæ perdit, fruſtra ante regni ianuā, cum precibus uenit. Exemplum in fatuis virginibus clamantibus, Dñe Domine aperi nobis. Gregor. ubi ſupra.

In homilia tractans illud, Et ſi in ſecunda vigilia, ſiue in tertia uenerit &c. quos diu ut conuertantur tolerat, non conuerſos durius damnat. Greg. ubi ſupra.

Gregorius ſuper illud Iob. 27. Nunquid clamorem eius exaudiet Deus &c. ſic ait, Eius clamorem tempore anguſtiæ Deus non audit, qui ipſe tranquillitatis tempore clamantem Dominum non audiuit. Iuxta illud, qui auertit aurem ſuam, &c. Prouerb. 28. Tantò enim tunc magna exercetur ſeueritas, quantò nunc maior miſericordia prorogatur. Vnde Iſai. 55. quærite Dominum

dum

dum inueniri poteſt: inuocate eum dum prope eſt, &c. Modo inquit non videtur, & prope eſt: tunc videbitur, & prope non erit: nunc non videtur, & inuenitur: tunc uidebitur, & inueniri non poterit. Mor.lib.18.c.5.

August. Ego autem adhuc terrę obligatus militare tibi recuſabam, & impedimentis omnibus ſic timebam expediri, quemadmodũ impediri timendum eſt. Ita ſarcina ſeculi veluti ſomno aſſolet, dulciter premebar, & cogitationes, quibus meditabar in te, ſimiles erant conantibus expergiſci uolentium: qui tamen ſuperati ſoporis altitudine, remerguntur. Non enim erat quod tibi reſponderem dicenti mihi: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus: (Eph. 5.) & undique oſtendenti uera te dicere non erat omnino quid reſponderem, ueritate deuinctus, niſi tãtum uerba lenta & ſomnolenta: modo, & ecce modo: ſine paululum: Sed modo & modo non habebant modum, & ſine paululum, in longum ibat. Fruſtra condelectabar legi tuæ ſecundum interiorem hominem, cum lex alia in mẽbris meis repugnaret legi mentis meæ, & captiuum me duceret in legem, quæ in membris erat. Auguſt. Aug. Confeſ. lib. 8.

Conuertitur, ideſt, totus & omnino uertitur: qui iam non pœnas tantum timet, ſed ad bonum Deum redire feſtinat. Quæ conuerſio ſi contigerit alicui etiam in fine, deſperandum non eſt de peccatorum ſuorum remiſſione. Sed quoniam uix uel rara eſt tam iuſta conuerſio, timendum eſt de ſero pœnitente. Idem de pœnit.

Si tunc uis agere pęnitentiã quando iam peccare non potes, peccata te dimiſerunt, non tu illa. Idem in ſer.

Væ illis qui tunc habuerunt terminum luxuriæ, quando vitæ. Hieron. Hierony.

Dignum valde eſt, & omnino exigit ratio æquitatis, ut quibus à conſtitutione mundi regnum paratur, ipſi etiam ſe ſe regno parare non negligant. Bernar. in ſerm. Bernar.

Dicit aliquis. Cum ad ſenectam uenero, tunc ad pęnitentiæ medicamenta confugiam. Quare hoc de ſe fragilis humana natura pręſumat, cũ diem unum in uita ſua in poteſtate non habeat? Cęſarius. Cęſari.

In illa ætate quando flaueſcunt crines, caro niteſcit eburnea, oculorum gemmis facies roſea decoratur, ualetudo corporis uires ſubminiſtrat, iuuenilis ætas longioris uitę ſpatium repromittit: quando uiget ratio, uiget etiam corporis ſenſus, uiſus acutior, auditus promptior, inceſſus rectior, uultus iucundior, qui in hac ætate ſe domant, & Deo ſe ſociant, præmium Ioannis expectent. Hugo de clauſt. animæ lib. 3. c. 10. Hugo.

Tales offerunt hoſtiam uiuentem, Deo placentem immaculatam, non aure, non oculo, non pede, non cauda carentem. Audiat hoc ſenum ſera conuerſio, quibus ex defectu ſenectutis, aures obturantur, oculi turpantur, &, ut cũcta breuiter perſtringam, ipſi in ſe per ſe deficiuut. Hi non offerunt agnum immaculatum. Idem ibidem.

Ne forte chariſſimi, aliquem nimis ſecurum faciat, aut remiſſum tam noua fœlicitas credulitatis, ne forte dicat aliquis in corde ſuo, Non me vſque adeo conturbet, & cruciet mea conſcientia, non me vſque adeo contriſtet culpabilis vita: video ſub momento, video ſub exiguo ſpatio latroni crimina fuiſſe donata. Primum conſideranda eſt in latrone illo non ſolum credulitatis compendioſa deuotio, ſed temporis illius ſub quo hęc agebantur occaſio, quo iuſtorum legitur titubaſſe perfectio. Euſeb. Emiſſ. in homil. de latrone beato. Euſeb. Emiſſ.

Pericu-

Periculoſiſſima eſt in vltimum diem promiſſa ſecuritas. Deinde ſtultiſſimum eſt, vt cauſa quæ de neceſſitatibus agitur æternis, mutabilitatibus vitę deficientis committatur extremis. Odibiie eſt apud Deum, quando homo ſub fiducia pœnitentiæ in ſenectutem reſeruatæ, liberius peccat. Credite chariſſimi, difficile eſt, vt callida ſimulatio ordinandæ conſummationis obtinere digna ſit facultatem: apud illum cordis interpretem, ars non admittitur ad ſalutem. Idem ibidem.

Chry o. Si præſenti tempore prætermiſſo futurum ſemper obſerues, nouis paulatim dilationibus per Diabolum immiſſis, latenter deceptus, vt mos eſt illius, (Mihi inquit, da præſentia, Deo futura: mihi iuuentutem, Deo ſenectam: mihi uoluptates, illi corpus inutile:) ò quantum tibi periculum, quanti caſus inexpectati imminent? aut enim bellum abſumit, aut terremotus obuoluit, aut mare ſuſcipit, aut rapit fera, aut morbus extinguit, aut frigidus aer tranſiens, leuiſſima cauſa (quid enim facilius quam hominem mori, vtcumque turgeat ſua ſpecie?) aut fluuius inundans, aut ventus ex alto deturbans, aut equus corripiens, aut pharmacum ſiue de induſtria per inſidias datum, ſiue pro ſalutari uenenum aſſumptum. Chryſoſt.

COLLE. Pſal. 4. ¶Filij hominum vſq; quo graui corde &c. His verbis vates ſanctus aduerſus illos præcipue commotus eſſe videtur, qui in obſequium mundi conſenuerunt, qui nec tam aſſiduis mundi calamitatib. eruditi eius amaritudinem & inanitatem agnoſcere potuerunt. In quos etiam inuehitur

Prou. 1. Ierе.8. Iſa.12. Salomon cum ait: vſq; quo paruuli diligitis infantiam, qñ tandem ſapere incipietis: ſat vitijs ſceleriq; datum. Contra hos item Dominus, Nunquid qui auerſus eſt non reuertetur? Populus autem iſte auerſus eſt auerſione cõtentioſa. Rurſumq; alibi uenit mane, uenit nox: ſi quæritis quærite, conuertimini & uenite. Hoc eſt, hora ſaltē undecima ad uineā meam properate. Quicunque igitur ad has Domini uoces obſurduerũt, tempus aderit cum gementes ac fruſtra pœnitentes dicant, Tranſijt meſſis, finita Prou. 10 eſt æſtas, & nos ſaluati non ſumus. Scriptum eſt enim. Qui cõgregat in meſſe, filius ſapiens eſt: qui aũt ſtertit æſtate, filius cõfuſionis: qui uidelicet ſero culpam & inſaniam ſuam agnoſcens, ęterno dolore torquebitur.

Longiſſima ſibi uitæ ſpatia impro bi pollicentur, quo liberius in oĩa flagitiorum genera ruant Hinc de ma- Mat. 24. lo illo ſeruo Dominus in Euangelio ait. Quia ſi dixerit malus ille ſeruus in corde ſuo morā facit. Dñs meus, & cęperit percutere cõſeruos, & ede re & bibere cũ ebrioſis, ueniet Dñs ſerui illius &c. Item Prouer.7. incautum iuuenē meretrix ad flagitia, ſub hac eadem ſpe inuitat: Nõ eſt, ait, uir in domo ſua, abijt uia longiſſima, ſaculum pecuniæ tulit ſecum, in die plenæ lunę reuerſurus eſt in domum ſuam. Qua ſpe irretitus adoleſcens, ſtatim eam ſequitur, quaſi bos ductus ad uictimam, & ignorat quod ad uincula ſtultus trahatur &c.

Quis nautarum cum poſſit benigniſſima aura nauem ſolueret, procelloſum tempus expectat quo nauigare incipiat? Cur ergo pœnitentiæ munus quod ad ſalutem adeo neceſſarium eſt, quoq; nobis uiam in cœlum munimus ad impeditiſſimum mortis tempus reſeruamus, cum modo opportune admodum pœnitere nos poſſit.

Duo uidemus eſſe tēpora ab ipſa natura deſignata, quorũ alterũ ferendis frugibus, alterũ colligēdis accommodatũ eſt. Stultus autē merito iudicandus eſſet, quiſquis hæc ipſa opera alieno tpe moliret. Simili ergo rõne duo

duo tempora Dñs ad ſalutem hominum deſtinauit, alterum ad ſementẽ bonorum operum faciendã, alterum ad meritorum meſſem colligẽdam. Hoc eſt, alterum ad pugnã, alterum ad coronam, alterũ ad laboris exercitium; alterũ ad laborũ prœmiũ. Qui ergo ſeminãt in lachrymis, ij plane in exultatione metent, & qui tranſeunt per ignẽ & aquã, hi adducũtur in refrigeriũ. Stultiſſimus aũt eſt, quiſquis has rerũ viciſſitudines inuertit, & requiem atq; lętitiã ante capit, quo tpe laborandum eſſet ac decertandum.

Sicut occaſiones quærit qui vult ab amico recedere, ita ẽt qui nouam vitam inchoare detrectat. Semper.n. illum occaſione aliqua Demon remoratur. Contra hunc aũt Salomon

Eccl. 11. ait. Qui obſeruat ventum non ſeminat, & qui conſiderat nubes non metet. Quiſquis vero rectè ſapit, illud eiuſdem conſilium ſibi datum putet.

Eccl. 10. Mane ſemina ſemẽ tuum & veſpere non ceſſet manus tua: quia neſcis q̃d magis oriat hoc an illud, & ſi vtrũq;

Thre. 3. melius erit. Hinc Hiere. ait, Bonum eſt viro, cum portauerit iugũ ab ado-

Tob. 1. leſcentia ſua. Sic Thobias filium ab infantia ſua, timere Deum docuit & abſtinere ab omni peccato. Sic Salo-

Eccl. 12. mon, Memẽto (inquit) creatoris tui, in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ & ap-

Eccl. 12. propinquent anni de quib. dicas, non mihi placent. Sic etiam Eccl. Ne tardes (inquit) conuerti ad Dominum: & ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictę diſperdet te.

Eccl. 5. Ne dixeris, Peccaui & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus enim eſt pa-

Pſal. 7. tiens redditor. Hinc illud, Deus iuſtus fortis & patiens &c. Item illud:

Rom. 2. An diuitias patientiæ & longanimitatis eius contemnis? &c.

Ecc. 27. Non demoreris in errore impiorũ. Ante mortẽ cõfitere: à mortuo.n. quaſi nihil perit cõfeſſio. Confitebe-ris viuus, viuus & ſanus confiteberis.

Non eſſe ad horam mortis pœnitentiam differendã vnico verbo propheta deſignauit cũ ait: Pro hac (ſcilicet venia impetrãda) orabit ad te oĩs ſanctus in tpe opportuno. Opportu- Pſal. 31.
num aũt pęnitendi tps eſt, quod Propheta inſinuauit cum ait. Hodie ſi vo- Pſal. 94.
cem eius audieritis nolite obdurare corda veſtra. Huius autem opportunę conuerſionis fructũ exponit, cum ſm Hieronymi verſionem ſubdit, vt cum inundauerint aquæ multæ, ad illud non accedant. Hoc eſt opportuno tempore vir iuſtus ueniam petet, nec mortis horam expectabit: vt imminens mortis tempeſtas, iuſtitia ac innocentia inſtructum illum ac paratum inueniat.

In quo periculo verſentur qui patientia & miſericordia Dei abutẽtes conuerſionem ſuam quotidie differunt, declarant illa verba Dñi, Gene. Gen. 3.
Nõ permanebit ſpiritus meus in homine in æternũ quia caro eſt: eruntq; dies illius cẽtum uiginti anni. Hoc.n. tempus agẽdę pęnitentiæ deſtinauit: futuram mundi cladem illa immenſę arcæ fabrica denũtiante. Cùm aũt nihil hoc vaticinio profectũ eſſet, uiginti annos ex hac ſumma Dominus detraxit (vt D. Hieronymus ait) & centeſimo anno diluuium induxit.

Nondum enim completę ſunt ini- Gen. 15.
quitates Amorrhęorum vſq; in præſens tempus: ideo expectantur quadringenti anni vt cõpleantur, & tunc deleantur: ſic ante diluuium centum & viginti annos ſe dixit Dñs ad pęnitentiã homines expectaturum. Qua ex re colligimus eſſe certam peccatorum menſuram & numerum à diuina ſapientia cognitum, ad quem cũ homo peruenerit, vel ẽ medio tollitur, vel excæcat. Quod quidẽ D. Aug. cõfirmat his verbis. Nos multorum exẽpla pferre poſſumus per q̃ pbare ſufficimus hoĩes peccatorũ ſuorũ fine cõpleto e medio tolli, & pſentẽ

eis

eis vitam à Deo illis prorogatam, nõ quòd eam mereantur, ſed vt aliquando à peccato reſipiſcerent. At peccata peccatis accumulantes quádo jam nec beneficijs, nec internis vel externis admonitionibus à peccando deterrentur, ne velut morboſę oues cæteros ſua labe inficiãt, è medio tollũtur. Cóſultum eigo cuique fuerit, ut ſtatim atq; peccauerit vel cõfiteatur, vel certè conteratur, cum propoſito confitendi & ſatisfaciendi loco & tẽpore, potiſſimũque à quibuſdam inueteratis ſcelerib⁹ auellatur neſcit.n. quouſq; illũ Deus patiẽter ſit latur⁹, ne ſtatim ueniat ira eius ſuper eum, & in furore eius conterat ur.

Matrimonium,

QVoniam uniusqnisque homo humani generis pars eſt, & ſociale quidam eſt humana natura, magnumq; hẽt & naturale bonum, uim quoque amicitiæ, ob hoc ex uno De⁹ voluit omnes homines condere, nt in ſua ſocietate non ſola ſimilitudine generis. ſed etiam cognationis vinculo tenerentur. Prima itaque naturalis humanæ ſocietatis copula uir & vxor eſt. Aug. de bono coniu. contra Iouin.

Intẽperãs in cõiugio, quid aliud niſi quidã adulter vxoris eſt? Oĩs vehemens amator propriæ vxoris, adulter eſt. Idem Hæc D. Augun. ſententia per Hyperbolem accipienda eſt.

Hiero. Vxotẽ pauperẽ alere difficile eſt, diuitẽ ferre tormẽtũ Quid ꝓdeſt diligẽs cuſtodia cũ vxor ſeruari impudica nõ poſſit, pudica nõ debeat? Infida eñ cuſtos caſtitatis eſt neceſſitas, & illa veræ pudica dicen da eſt, cui licuit peccare, ſed noluit. Hie. cõtra Ionin.

Pulchra cito adamatur, fęda facile concupiſcit, difficile cuſtoditur quod plures amant: moleſtũ eſt poſſidere, quod nemo habere dignetur. Minori tamen miſeria deformis habetur, quàm formoſa ſeruatur. Idem ibidẽ.

Quod aũt carminib⁹ illis te quidã ad ſecũdas nuptias adhortãt. Sola ne ꝑpetua mœrẽs carpere iuuẽta, &c. Breuiter reſpõdeat ipſa q̃ paſſa eſt, Tu lachrymis euicta meis, tu prima furẽtẽ His germãa malis oneras atq; obijcis hoſti. Nõ thalami &c. Proponis mihi gaudia nuptiarũ, ego tibi opponã pyrã, gladiũ, & incẽdiũ. Nõ tãtũ boni ẽ in nuptijs ꝙ ſperam⁹, quãtũ mali qđ acidere põt, & timẽdũ eſt. Libido trãſacta ſemꝑ ſui relinquit pęnitudinẽ, nũq̃ ſatiat, extĩcta reaccẽdit, vſu creſcit & deficit, nec rationi paret, quæ impetu ducitur. Idem ad Gerõtiam.

Cũ Marcellę in cõiugiũ ſenex q̃dã nobiliſſim⁹ atq; ditiſſim⁹ offeret, illa rñdit, Si vellẽ nubere, & non æternę me pudicitię cõſecrarẽ, vtiq; maritũ q̃rerẽ, nõ hęreditatẽ. Illoq; mãdãte, poſſe & ſenes diu viuere, & iuuẽes cito mori, elegãter luſit. Iuuenis quidẽ põt cito mori, ſed ſenex diu viuere, non põt. Idẽ in Epitaphio Marcellæ.

Nõ vxor ducẽda eſt ſapiẽti: primũ q̃a ſtudia Philoſophię impedit, nec põt quiſquã libris & vxori pariter inſeruire. Multa ſunt q̃ matronarũ vſib⁹ neceſſaria ſũt: videlicet, ꝑtioſæ veſtes, aurũ, gẽmę, ſumptus, ancillę, ſupellex varia, deĩde ꝑ totas nocte garrulæ q̃ſtiones. Illa ornatior ꝓcedit in publicũ, hæc honoratur ab omnibus ego in cõuẽtu fœminarũ miſera deſpicior. Cur aſpiciebas vicinã? quid cũ ancilla loquebaris? de foro veniẽs, q̃d attuliſti: non amicũ habere poſſum⁹ non ſodalem: alterius amorem, ſuũ ſuſpicatur odium. Hugo de S. Victo. in libel. ad ſocium volentem nubere Hugo de S. Victor.

Adde, quod nulla eſt vxoris electio: ſed qualis aduenerit, talis ſit habẽda: ſi fatua, ſi deformis, ſi ſuperba, fœtida: quodcumque vitium eſt, poſt nuptias diſcimus. Equus, bos, aſinus, canis, & viliſſima mancipia prius probantur, & ſic emuntur: ſola vxor non oſtenditur, ne ante diſpliceat, quam ducatur. Attendenda eſt

ſemp er⁹ facies,& pulchritudo laudāda: ne ſi alteram inſpexeris, ſe exiſtimet diſplicere. Si totam domum ei regendam commiſeris, ſeruiendum eſt. Si aliquid tuo arbitrio reſeruaueris, fidem ſibi haberi non putabit; & in odium vertitur & iurgia, & niſi cito conſulueris, parabit venena. Ibidem.

Ducuntur hodie vxores non cauſa fornicationis vitandæ, ſed cauſa luxuriæ: non cauſa prolis, ſed cauſa pecuniæ. Vnde Marci Catonis filia iunior cū quæreret ab ea, cur poſt amiſſum virum denuo non nuberet, reſpondit ſe non inuenire virum qui ſe magis vellet, quam ſua. Quo dictum eleganter oſtendit diuitias in vxoribus magis eligi ſolere quàm pudicitiam: & multos nō oculis ſed digitis vxores ducere. Optima & ſana res, quam nos auaritia conciliat, quam non luxuria copulat. Idem ibidem.

Ignatius. Decet vt ſponſi futuri & ſponſę cū Epiſcopi aſſenſu matrimonium contrahant: vt nuptię ſecundum Deum, non ſecundum turpem cupiditatem fiant. Ignatius.

Clim. Is quidem qui ſine vxore in mundo degit ſolis negotijs obligatus, ei ſimilis eſt, cui ferreis nexibus manus circūligatæ ſunt. Ideoq; ſi ad ſolitariā vel monaſticā vitā currere voluerit, nō prohibeat. Qui vero vxori coniunctus eſt, ei qui vinctos habet pedes & manus ſimilis videtur. Clim.

Chriſoſt. Super illud Matth. 19. Non expedit nubere. Quid aliud eſt mulier, niſi amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, neceſſarium malū, naturalis tentatio, deſiderabilis calamitas, domeſticum periculum, delectabile detrimentum, mali natura, boni colore depicta. Ergo ſi dimittere illam peccatū eſt, tenere autē verè tormētum, neceſſe eſt, vt aut dimittentes, adulterium faciamus: aut tenentes, quotidianas pugnas habeamus Chryſoſt.

Valer. Metellus reſpondit Mario, cuius Marij filiam dote fęlicem, forma nobilem, genere claram, fama celebrē, ducere noluit, Malo, inquit, meus eſſe quam ſuus. Cui Marius. Imo ipſa erit tua. At ille: Imo virum oportet vxoris eſſe. Logicum enim eſt, Talia erunt prædicata qualia ſubiecta eſſe permiſerint. Sic facetia verbi Metellus diuertit dorſum ab oneribus eius. Valer. Max in epiſt. ad Ruf. Maxi.

Audax eſt ad omnia quęcumque amat, vel odit fœmina, & artificioſa eſt nocere cū vult. Sed ne lōgo diſpēdio te ſuſpendā, lege Aureolū Theopraſti, & Medeam Iaſonis: & vix pauca inuenies impoſſibilia mulieri.

Socrates ab adoleſcentulo quodā conſultus, vtrum vxorem duceret, an ſe omni matrimonio abſtineret: reſpondit, vtrum eorum feciſſet, acturū pęnitentiam. Hinc, inquit, ſolitudo; hinc orbitas, hinc generis interitus, hinc hęres alienus excipiet: illinc perpetua ſolicitudo, contextus querelarum, dotis exprobratio, affinium ſupercilium graue, garrula ſocrus lingua, ſucceſſor alieni matrimonij, incertus liberorum euentus. Idem, in lib. de memorabil dict.

An ille mihi liber eſt, cui mulier imperat, cui leges imponit, pręſcribit, iubet, vetat quod videtur? qui nihil imperāti negare poteſt, nihil recuſare audet? Poſcit, dandum eſt: vocat, veniendū: eijcit, abeundum: minatur extimiſcendum. Ego vero iſtum non modo ſeruum, ſed nequiſſimum ſeruū etiā ſi in ampliſſima familia natus ſit, appellandum puto Cicer. in par. Cicero

Puella non dotata erit modeſtior. Adilon.

¶ Sol duas habet periodos: alteram ab ortu in meridiem, in qua lux creſcit: alterā à meridie uſque ad occaſum, in qua decreſcit. Similes habet periodos coniugū vita quę initio quidem dum adhuc coniugalis amor tener eſt, & filioli ante ora parentū garriunt, & ludunt, iucunda eſt, poſt mo COLLE.

dum

dum vero vbi iidem adoleuerint & iuuenili ardore pręcipites ad incoceſſa rapiuntur,& nubiles filiæ non ſolum dotandę,ſed diligenter adſeruãdę,parentum curas augẽt,tum demũ ſol incipit occumbere, & prior illa iucunditatis lux obſcurari: dum cor innumeris pene curis,neceſſitatibus, & repentinis filiorum caſibus,& neceſſaria alterius coniugis morte pũgitur & laceratur. Quam obrẽ debent prudentes coniuges,futurorũ cogitatione,pręſentia gaudia moderari: atq; Deo ſuppliciter ſubijci,& eius aſſiduã opem implorare, animumq; ad fortuita,& impendentia mala pręparare. Veriſſime enim ab Apoſtolo di-
1.Cor.7. ctum eſt, Tribulationem carnis habebunt huiuſmodi.

Videant coiuges quo temperamẽto ac ſobrietate conceſſo matrimonio vtantur. Magna enim in hoc difficultas,& magna itẽ virtus poſita eſt. Id quod D. Aug. de bon. coiug. indicat his verbis. Multi quidem facilius ſe abſtinent, vt nõ vtãtur nuptijs, quã temperanter & bene vtantur. Ego verò facilius non vtor nuptiis quibus vſus eſt Abraham, quam ſic vtar nuptiis, quẽadmodum vſus eſt Abrahã. Et infra. Sicut non eſt impar meritũ patientię in Petro qui paſſus eſt,& in Ioanne qui paſſus non eſt: ita non eſt impar meritum continentiæ in Ioanne qui nullas expertus eſt nuptias,& in Abraham qui filios generauit.

Eccl. 25. In tribus beneplacitũ fuit ſpiritui meo, quæ ſunt probata apud Deum & homines: Concordia fratrũ, amor proximorum,& vir & vxor ſibi bene conuenientes.

In formatione fęminę coſta à viro ſubtrahitur,& mollis pro ea caro ſubrogatur: vt intelligas fortitudinem virilem, mulierum amore & complexu molleſcere. Vt enim D. Auguſt. ait, nihil eſt quod virilem animum ita ab arce virtutis deiiciat, atque complexus ille ſine quo vxor haberi non poteſt. Hoc autem in bonam quoque partem accipi poteſt. Vulgo enim dicitur virorũ ferocium eſſe ręnatamq; licentiam coniugii vinculis & oneribus mãſueſieri: quando maleficium aliquod patraturi nõ ſibi tantum, ſed etiam vxori & liberis proſpiciunt.

Impedimentum non vulgare ad ſtudium ſapientię matrimonii vinculum eſſe declarat Aug. Cõfeſ. lib. 6. c. 14. in quo narrat ſe cum paucis amicis recedere à tumultu & turba ſecularium negotiorum voluiſſe: quo ab omnibus liber, animum ad ſapiẽtiam appellere cum illis poſſet. Sed poſteaquã, ait, cœpi cogitare vtrũ hoc mulierculę ſinerent, quas & noſtrum aliquis habebat,& nos habere volebamus, totũ illud placitum quod bene formabamus, diſſiluit in manibus atque abiectum eſt.

Quod Dominus mulierem ex ſubſtantia viri, non ex terra aut aqua formauerit, coniugalem charitatem & vnitatẽ hac ratione commẽdatam eſſe uoluit, vt qui eſſent duo in carne vna, eſſent itẽ in duobus corporibus anima vna,& voluntas vna.

Filiorum educatio.

Hiero. Difficile eraditur, quod rudes animi perbiberunt. Lanarum cochilia quis in priſtinum candorem mutabit? Recens teſta diu, & saporẽ retinet,& odorem. Greca narrat hiſtoria Alexandrum potentiſſimum Regem orbiſque domitorem, & in moribus,& in inceſſu Leonidis pędagogi ſui non potuiſſe carere vitiis: Procliuis eſt enim malorum æmulatio,& quorũ virtutes aſſeq nequeas, citò imitaris vitia. Hieronym. ad Florentium.

Quemadmodũ aqua in areola digitum ſequitur pręcedẽtem: ita ętas mollis & tenera in vtramq; partem flexibilis eſt, & quocunque duxeris trahitur. Hier. de infant. educat.

Euſeb. Emiſſ. 2. Macha bę. 7. Hoc loco expreſſius requiramus, quæ tandem cauſa paruulis, (hoc eſt ſeptem Machabęis) vires dedit, vt inter tam exquiſitos nouoſque cruciatus infatigabiles in Dei confeſſione durarent? Quæ inquā alia cauſa chariſſimi, niſi diuina gratia, & doctrina domeſtica? Quæ cauſa alia niſi quia ſtatim poſt tranſacta cunabula inter annos infantiæ religionis affectum de inſtitutione & conuerſatione piæ parentis acceperant: & de tam ſanctæ matris pectore Deum traxerāt, & in nomine Domini vincula lingua trepidantis abſoluerant? Quæ cum ita ſint, diſcant boni parentes tantæ matris exemplo erudire filios ſuos: vt quos in hanc vitam munere acquiſiere naturæ, præparent æternitati ſedulitate doctrinæ. Quapropter ſtudete eos ad Domini ſeruitutem (quæ nobis ſola eſt cauſa viuendi) non lingua erudire, ſed vita. Abraham diuina voce laudatur.

Gen. 18 Scio, inquit Dominus, quia Abram præcepturus ſit filijs ſuis, vt cuſtodiant viam Domini. Euſebius Emiſſenus, homilia. 4. de Epiphania.

Chryſo. Tanquam verna genitoribus tuis ſeruito: quid enim illis tale reddas, quale ab illis accepiſti? quia viciſſim generare illos non licet. Chryſ.

Idem ſuper illud Matth. 9. Relinquet homo patrem & matrem &c. Quod eſt in herbis aut in arboribus humor, hoc eſt, in hominibus amor. Sicut. n. herbæ ex humore naſcuntur & creſcunt: ſic homines per amorem incipiunt & augentur. Humor quidē de radicibus aſcendit in herbam, de herba autem non reuertitur ad radices: ſed ſurſum trāſmittitur in ſemē: Sic & amor de patētibus aſcendit in filios, de filijs autem nō reuertitur ad parentes: ideò parentes quidem diligūnt, ſed non ſic diligūtur à filis: quia ſicut herba non deorſum ſed ſurſum ad ſemen tranſmittit humorem: ſic etiam homo non ad parentes ſed ad procreandos filios trāſmittit affectū.

Ingenia liberaliter educata, facilius verecūdia quam metus ſuperat, & quos tormenta non vincunt, interdum vincit pudor. Hier. ad Pammachium. Hieron.

Quid amabilius verecundo adoleſcente? Quā pulchra & ſplēdida gemma morum verecundia in vita & vultu adoleſcentis: quam vera & minime dubia bonę ſpei nūtia, bonę indolis index? Virga diſciplinæ expugnatrix malorum, propugnatrix puritatis innatæ, ſpecialis gloria conſcientiæ, famæ cuſtos, vitæ decus, virtutis ſedes, virtutum primitiæ, & naturæ laus, & inſigne totius honeſti. Idem ſup Cant. ſer. 86. Bernar.

Pudore amiſſo, omnis virtus ruit. Adilon.

Cuſtos virtutū omnium, dedecus fugiens, & in laudem maximam conſequēs, verecūdia eſt. Cic. in Par. orat. Cicero.

Sępe videmus fractos pudore, qui nulla ratione vincerētur. Idē 2. Tuſc.

Vt equus indomitus, quāuis natura bene compoſitus ſit, idoneus non poteſt eſſe ad eas vtilitates quæ deſiderātur ab equo: ſic homo indoctus quanuis ingenioſus ad virtutem non poteſt peruenire. Cic. Cicero.

Decius imperator, cum Decium filium ſuum imperiali diademate proponeret inſigniri, renuit filius dicēs, Vereor ne ſi fiā imperator dediſcā eſſe filius. Malo nō eſſe imperator, ſed humilis filius, quam Imperator & filius indeuotus. Imperet pater meus: meum imperium ſit, parere humiliter imperanti. Valer. Max. lib. 5 Valer. Maxi.

Eximia ciconijs ineſt pietas. Nam quantum temporis impenderunt fœtibus educandis, tantum & ipſę à pullis inuicem aluntur. Solinus lib. de mira. mun.

Solō interrogatus, cur nullas pœnas aduerſus eos qui patres verberaſſent cōſtituiſſet. Quòd nullos (inq̄t) tales extituros exiſtimabam.

Alexan-

Iſocra. Alexander Rex cum interrogaretur vtrum magis deſideraret, Patrem Philippum, an Ariſtotelē Magiſtrū, inquit: Ille enim vt eſſem, hic autem vt præclare inſtitutus eſſem, autor fuit. Iſocrates.

Adilon. Dijs, parētibus, præceptoribus, nō redditur æquiualens.

COLLE. ¶ Qui maledicit patri ſuo aut matri extinguetur lumen eius in medijs tenebris. Hoc eſt, ī medijs tribulationibus à cęleſti patre deſeretur: quando ipſe in parētes ſuos ingratus & iniurius extitit. Inter illa autē quatuor flagitiorum genera quę Salomon deteſta-
Prou. 30 tur, hoc primum eſt: Generatio quæ
Ibidem. patri ſuo maledicit, & quæ matri ſuę non benedicit. Idemq; paulo ante, oculum (inquit) qui ſubſannat patrem & qui deſpicit partū matris ſuæ, ſuffodiāt eū corui de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ. Hoc.n. ſupplicium meretur, qui paternis beneficijs ingratus exiſtit.

Contra eos qui vt amplū patrimonium filijs relinquant, locupletandæ rei familiari, omni cura & ſtudio incūbunt, illa Salomonis ſententia mi-
Eccl 2. litat: Rurſus deteſtatus ſum omnem induſtriam meā, qua ſub ſole ſtudioſiſſime laborauerā, habiturus hæredem poſt me, quem ignoro vtrum ſapiens &c. Vide locum.

De honorandis parentibus multa & ea quidem ſcitu digniſſima inuenies. Eccl. 3. De filiorum itē educatione, multa apud eundem legis. c. 30. Qualis vero ſit parentum culpa, qui male viuunt, vel male filios ſuos educauerunt, declarant Eccl. verba. 41. De patre impio queruntur filij, quoniam propter illum ſunt in opprobrio

Qua cura & ſtudio parentes reuereri debeamus, & cuiuſmodi piaculū ſit eos negligere & contēnere, nāq; ſit parentum benedictio optanda, & formidanda maledictio: ſatis declaratur exemplo filiorum Noe: quorum qui obſequenter fuerunt, & paternum dedecus texerunt, paternam benedictionem conſecuti ſunt: qui vero patris dedecus neglexit, eiuſdē maledictioni cum tota etiam poſteritate obnoxius fuit. Vnde eſt illud Eccl. 3. Benedictio patris firmat domos filiorum, maledictio autem matris eradicat fundamenta. Eſt autem hoc inſigne exemplum pro filijs frugi, cōtra inobedientes.

Timeant filij parentibus immorigeri & inobſequentes iudicium Domini. Exemplo ſit nobis Ruben primogenitus Iacob, qui primogeniti iure principem locum, hoc eſt, vel ſceptrū regni, vel ſummum ſacerdotiū inter fratres ſuos ſortiri debebat. Vtraque tamen dignitate, paterna maledictione (quod patrem offenderit) priuatus eſt. Sic enim ad illum ait, Non creſcas, id eſt, inter Gen. 49. fratres tuos non excellas, quia aſcendiſti cubile patris tui & maculaſti ſtratum eius.

Magnam erudiēdis liberis curam adhiberi Dominus voluit, qui toties hæc verba in legibus ſuis repetit, Cūq; interrogauerit te filius tuus cras dicens, Quid eſt hoc? Reſpondebis ei, In manu forti eduxit nos Dominus de terra Aegypti &c. Exod. 13.

Quemadmodum filiorum inſtitutio, & pietas parentibus curæ eſſe debeat, declarat Origenes ſuper illud Iob. Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis, hoc eſt, Ne forte filij mei mali aliquid in corde ſuo cogitauerint aduerſus Deum. O ſinceritas patris, ô dilectio parentis, ô ſtudium genitoris. Non enim tantum pio corpore ſolicitus erat, ſed plus de anima cogitabat: Dic ô beate Iob, quomodo permitteres vt aliquid mali filijs tuis in verbis aut operibus euidentioribus excideret, qui pro occultis, & abditis, aut omnino non exiſtentibus ita ſolicitus fueris? Sed plerique hominū hęc

non reminiſcuntur: qui filios ſuos nõ erudiunt, cum tamen omnia quæ filij delinquunt, parentibus imputanda ſint? Cuius rei exemplum euidens in Heli filijs oſtenditur. Hæc autem faciebat hic vir beatus, nõ ſemel, aut ſecundò, ſed omnibus diebus.

Virtus, ait Tertullian*, aut naſcitur, aut diſcitur, aut cogitur. Quod ſi ita eſt, ſæpe igitur ſeueritate legum & arctiori diſciplina cogẽda eſt, pſertim ĩ ætate tenera, quæ rõnis indiga ſolo diſciplinæ metu in officio cõtinetur.

Cõtra parẽtes q rel gioſè filios ſuos educare negligunt, afferri poteſt quadraginta duorum puerorum ſtrages, qui. 4 Reg 2 à duobus vrſis trucidati ſunt, quod Eliſeum prophetam irriſerint, dicentes, Aſcende calue, aſcẽde calue. Quod quidem exemplum eos etiam arguit, qui pios homines, qui ſacerdotes, & monachos amarulentis verbis lacerant. Quo enim honore ſacerdotes colendi ſint, Paulus expoſuit cum ait, Neſciebam fratres, quia princeps ſacerdotum eſt: Scriptum eſt enim, Principi populi tui non maledices.

Iuſtificatio impij.

Gregor. SVperna pietas prius agit in nobis aliquid ſine nobis, vt ſubſequente noſtro libero arbitrio, bonum quod iam appetimus agat nobiſcum: quod tamen in iudicio ita remunerat, ac ſi ſolis ex nobis proceſſiſſet. Hinc Paulus gratia Dei ſum id quod ſum: Et, Plus omnibus laboraui, non ego, ſed gratia Dei mecum. Greg. in Mor. lib. 16. cap. 11.

Hominis meritum Deus non vt inueniat, venit, ſed poſtquam venerit, facit: atq; indignam mentem dignã exhibet, veniendo, & facit in ea meritum quod remuneret. Greg. lib. Mor. 18. cap. 25.

Lazari morte, & latronum diſparitate probatur, quod inuiſibiliter De* viſibilia operatur: & in corde cauſet pœnitentiam. Greg 27. Mor. c. 16. Vide locum.

Et ingraueſcentibus febribus iam ibam & peribam. Quo enim irem, ſi tunc hic abirem, niſi in ignem atque tormenta digna factis meis in veritate ordinis tui? Aug. confeſ. lib. 5.

Tibi laus, tibi gloria fons miſericordiarum, Ego fiebam miſerior, & tu propinquior. Aderat iamque dextera tua erepura me de cœno, & ablutura, & ignorabam. Aug. confeſ. lib. 6.

Sed vbi erat tum annoſo tempore, & de quo imo altoque ſecreto euocatum eſt in momento liberum arbitrium meum, quo ſubderem ceruicem leni iugo tuo, & humeros leui ſarcinæ tuæ Chriſte Ieſu adiutor meus, & redemptor meus? Quam ſuaue mihi factum eſt ſubito carere ſuauitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat, iam dimiſiſſe gaudium eſt. Eijcebas enim eas à me vera tu & ſumma ſuauitas: eijciebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, ſed non carni & ſanguini: omni luce clarior, ſed omni ſecreto interior: omni honore ſublimior, ſed nõ ſublimibus in ſe iã liber erat animus meus à curis mordacibus ambiẽdi & acquirẽdi, & volutãdi atq; ſcalpẽdi ſcabiẽ libidinũ. & garriebam tibi claritati meę, & diuitijs meis, & ſaluti meę domino Deo meo. Et placuit mihi conſpectu tuo non tumultuoſè abripere, ſed leniter ſubtrahere miniſterium linguæ meę nundinis loquacitatis. Plenus igitur tali gaudio, tolerabam illud interuallum temporis, donec decurreret: neſcio vtrũ vel viginti dies erant, ſed tamen fortiter tolerabantur, quia receſſerat cupiditas, quæ mecum ſolebat ferre graue negotium. Aug confeſ. lib. 9.

Non erat quid reſponderem tibi Domine, dicenti mihi, ſurge qui dormis, August.

dormis,& exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſt⁹: & vndiq; oſtēdēti te vera,nō erat omnino quid reſpōderem veritate conuictus', niſi tantū verba lenta:Ecce modo, ſine modo, ſine paululum : ſed modo & mō nō habebat modum , & ſine paululum, in longum ibat. Idem de confeſ.

Intelligat qui poteſt, iudicet qui poteſt: maius ne ſit iuſtos creare, quàm impios iuſtificare.Certe enim & ſi æqualis eſt vtraq; res potentiæ, hæc maioris eſt miſericordiæ . Idem ſup.loa.

Dei gratia cur ad iſtum veniat, ad illum nō veniat occulta cauſa eſſe poteſt,iniuſta non poteſt.Idem de bapt. paruul.

Quid eram niſi ſubuenires?Quam deſperatus eram niſi curares?vbi iacebam niſi eleuares?Certe ingenti vulnere periclitabar, & illud vuln⁹ meū medicum omnipotentē requirebat. Et infra . Deus meus miſericordia mea.Nō inuenit impletus bonis Dei quid appellaret Deum ſuū, niſi miſericordiam ſuam. O nomē ſub quo nemini deſperādum eſt . Deus meus inquit miſericordia mea. Si dicas ſalus mea, intelligo quia dat ſalutem : ſi dicas refugiū meū , intelligo quia cōfugis ad eū:ſi dicas fortitudo mea intelligo q̄a dat tibi fortitudinē.Miſericordia mea,quid eſt?Totum quidq̄d ſum de miſericordia tua eſt.Sed pio merui te īuocato te?vt eſſem,quid feci?vt eſſem qui te inuocarē,quid egi? Si enim egi aliquid vt eſſem , iam eram antequam eſſem. Porro ſi omnino nihil eram antequam eſſem , nihil promerui , vt eſſem . Feciſti vt eſſem : & non tu feciſti vt bonus eſſem ? Dediſti mihi vt ſim, & potuit mihi alius dare' vt bonus ſim ? Si tu mihi dediſti ut ſim, & alius mihi dedit vt bonus ſim, melior eſt ille qui mihi dedit vt bonus ſim, quàm ille qui mihi dedit ut ſim. Aug.ſup. Pſal.58.

¶Ad iuſtificationem aduertendū eſt duas interioris hominis eſſe præcipuas vires:intellectum ſcilicet & voluntatem:vtraſque autem ad iuſtificationis præparationem requiri : vt quando totus homo iuſtificādus eſt, totus etiam ad iuſtitiam præparetur. Sola enim & nuda fides dimidiatam hominis partem diſponit,nō totum hominem Eſt enim in anima noſtra aditus:eſt & intimum penetrale atq; receſſus . Aditus enim & veluti limen animæ noſtræ intellectus eſt:penetrale autem volūtas.Quidquid ergo ad ſolum peruenit intellectūm,velut in limine tantū domus eſt.Quod autem ad volūtatem perlatū eſt,hoc iam intra penetrale eius eſt , & ideo vel vitium, vel virtus, vel meritū uel demeritum eſt:ſine voluntate enim nihil horum eſſe poteſt.Præterea cū voluntas cęteris animę potēijs imperet,conſequens eſt,vt quicquid ad voluntatis domicilium peruenerit,iam plane totum hominis regnum occuparit : in eius enim conſenſu & actu vltima moralis actus perfectio, & veluti complementū eſt.Ex quibus omnibus patet,iuſtificationis initium eſſe fidem, non tamen ſolam. Fides.n. ſine charitate, otioſa, mortua, & informis eſt,quamuis vera fides ſit.

Inter beneficia Dei iuſtificationis beneficium plurimum comendatur. Quo n.tēpore degebas in terra obliuionis, & ī regione vmbrę mortis,vt pote cū via tua peruerſiſſima eſſet,Deo q; cōtraria:tunc te diuina pietas uocauit,non ſolum fugientem,ſed etiā repugnantē.tūc Spiritum ſanctū dedit,& in filium adoptauit.In alijs beneficijs aut aliquid eſt meriti, aut nihil demeriti.Beneficiū .n.creationis, ſi non merebaris,nō tamē demerebaris:beneficium vero ęternæ fœlicitatis meritis datur,quamuis ipſa merita Dei dona ſint.At cum primum ad iuſtitiam vocatus es, in peccato eras,

Dei hoſtis eras, Gehēnę filius, atque Diaboli mancipiū eras. Quale ergo beneficium fuit, Diaboli mancipium in Dei filiū adoptari: & babylonis ciuē, in cęleſti Hieruſalē ciuē cōſcribi?

Quanta ſit iuſtificationis gratia, q̃, q; mirabilis ſit hæc animę commutatio, declarant illa Eſaiæ verba, Ponet deſertum eius quaſi delitias, & ſolitudinem ius quaſi hortum Domini. Anima enim in peccato exiſtens, merito deſertum omni cultura vacuum, & ſolitudo etiam (quoniam à Deo deſtituta eſt) appellatur. Quæ vero in gratia eſt, cœleſtibus diuinijs repletur. Quam quidem commutationem ſancti Angeli demirantes aiunt, Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto, delitijs affluens? &c.

Quantum ſit vocationis & iuſtificationis beneficium vel hoc vno argumento licebit vtcumq; conijcere. Si mille homines in bello captos rex iuberet interfici: & ex tanta hominū ſtrage viginti tātū ſeligeret, quos non ſolū à morte liberaret, ſed inter domeſticos ſuos aſcribi iuberet: quantū iſti & de ſua proſperitate lętari, & principi gratificare deberent: quibus inter tot aliorum clades tam fœlix ſors cōtigiſſet? Talis ergo iuſtorum ſors, qui ex tam magno infidelium numero, ad fidem vocati ſunt: & ex tanta fidelium multitudine, qui relinquūt iter rectum, & ambulant per vias prauas in eorum ſortem vocati ſunt, qui iuſte cum pietate viuere nitūtur. Quid ergo iſti debent ei qui eos eripuit è poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum dilecti filij ſui?

Magnitudo beneficii iuſtificationis late tractari videtur Pſal. 160. cuius initium eſt, confitemini Domino &c. Dicant qui redēpti ſunt à Domino: quos redemit de manu inimici & d.r.c.e. In quo quidem Pſal. varię eorum miſeriæ qui in peccato viuunt, recenſentur: nempe, varii errores in vita, fame, & ſiti ſæcularium deſideriorum, mentis tenebræ horridæ, & ignoratio Dei, vincula ferrea variarū cupiditatū & vitiorum, quibus aſtricti ſunt, faſtidium rerum ſpiritualiū, tempeſtas irarum ac perturbationū animi, & calamitates quæ eas conſequuntur. De quibus ait, Aſcendunt vſque ad cœlos, &c. Et turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius, &c. Hęc & ſimilia ſunt mala, quorum ī hoc Pſalmentio fit, vt facile eſt videre: à quibus Dominus liberat quos potenter & miſericorditer iuſtificat, & à Diaboli ac peccati tyrannide redimit. Eos namq; ab errore in viam ſalutis reuocat, & famem ac ſitim cupiditatum eorum, dulcedinis ſuæ fonte extinguit, & ſpiritualium rerum cognitione illuminat, & à peccati iugo & vīculo ſoluit, variaſq; animorum tēpeſtates ſedat, & ad pacis & tranquillitatis portum perducit, de quo ait, Et ſtatuit procellam eius in auram &c. Hos igitur in hoc Pſalm. ad gratiarum actionē inuitat Propheta dicens, Confitemini Domino quoniā bonus &c. Dicant qui redempti ſunt à Domino: quos redemit de manu inimici &c. Magnitudinemque deinde huius beneficii in fine Pſalm. exaggerat elegantiſſima optatione cum ait, Quis ſapiens, & cuſtodiet hęc? & intelliget miſericordias Domini? (Hoc eſt quis ſapiens cōſiderabit, quā multa beneficia in hoc vno beneficio contineātur) & ītelligit miſericordias Domini: hoc eſt, huiuſ latę gratię, & beneficij magnitudinē. Quadrat aūt huius Pſ. materia ex magna parte Euāgelio de duobus filiis, frugi & luxurioſo. Vtrobiq;.n. miſeria iacētis in peccato, & fęlicitas reſurgētis à peccato appoſitiſsie deſcribiē.

Dupliciter Dominus ad ſe vocat quos iuſtificat: quoſdam enim non quærentes ipſe ultrò vocat & quærit, vt illos quibus ab eo dictum eſt, Non uos me elegiſtis, ſed ego elegi vos: ſic enim Matthęū

Matth.4 ſic Petrum, & Andrea fratrem eius, Iacobũ & Ioãnẽ, nihil tunc minus cogitantes, ad ſe vocauit. At D. Auguſt. diu in inquiſitione veritatis laborauit & frequẽtiſſimis Dominum præcibus compellauit, poſt quæ tandem pleniſſimè inuenit qd quęſiuit. Hoc autem Dominus inſinuaſſe videtur, cum regnum cœlorũ partim theſauro qui non quęſitus inuentus eſt, partim quęſitę margaritæ ſimile eſſe dixit. Hac eadem ratione idẽ Dominus

Cant.4. in Cant. Euangelij gratiam, & fontẽ hortorum, & puteum aquarum viuẽtium appellat: fontem qui aquam haurentibus ſine vllo negotio tribuit: puteum autem qui labore atque opera ab imo haurientes eandem præbet.

Iubet nos Petrus Apoſtolus pro iuſtificationis & vocationis beneficio

1.Pet.2. gratias agere cum ait; Gratias agẽtes ei, qui vos de tenebris vocauit in admirabile lumen ſuũ, qui aliquãdo nõ populus, nunc autẽ populus Dei: qui non conſecuti miſericordiam &c. Sic filij Iſrael ab Aegypti tenebris & ſeruitute egreſſi, Dominum laudauerũt dicẽtes. Cãtemus Dño, glorioſe.n. & cæt. Super quo loco ſic Origenes ho. 6. ſup. Exo. ait, Tu quoq; ſi mare rubrũ tranſieris, ſi Aegyptios ſubmergi videris, & extingui Pharaonẽ, memẽto hoc Dñi virtute, nõ tua factũ eſſe. Memẽto grãs agere ei, qui te de tenebris vocauit in.a.l.ſ. & dic, Cãtemus Dño glorioſe.n.&c. ¶ Meli⁹ aũt & digni⁹ hæc dices, ſi habueris tympanũ in manib⁹, ſicut Maria cũ mulieribus habebat. Quorsũ ergo in obſequium Dñi & laudẽ, pſana tipana fęminarũ? Vt ĩtelligas te quoq; habiturũ tympanũ in manu tua, quod quidem habebis ſi carnem tuam mortificaueris, & crucifixeris cum vitijs ſuis.

Gratia.

Auguſt. QVid ego ſum mihi ſine te, niſi dux in pceps? aut quid ſum cũ mihi bene eſt, niſi ſugens lac tuum, aut fruens te cibo, qui non corrumpitur? Aug. confeſ. lib. 4.

O amor qui ſemper ardes, & nunquã extingueris, charitas Deus meus accende me. Continentiam iubes. Da quod iubes, & iube quod vis. Aug. confeſ. lib. 10.

Noſtrum eſt velle, ſed voluntas ipſa & admonetur vt ſurgat, & ſanatur vt valeat, & dilatatur vt capiat, & impletur vt habeat. Aug. de vidui.

Sola gratia diſcernit redemptos à perditis, quos in vnum coaceruat maſſa perditionis ab origine ducta creatoris. Idem in Enchirid.

Non ex folijs, non ex floribus, ſed ex fructu arbor bona mala ve cognoſcitur. Deniq; à fructibus eorum cognoſcetis eos. Opera ergo & non verba diſcernunt inter filios Dei & filios diffidentiæ. Bern. in epiſt. Bern.

Sicut ipſe fecit nos & non ipſi nos, ita refecit nos & non ipſi nos. Proſp. Proſper.

Euſ. Emiſſ. ſuper miraculo de conuerſione aquę in vinum. Eccè vera, ecce prædicanda miracula, ſtupendas admirationes, quas quotidie i nobis Redemptor noſter operatur: quãdo de peſſimis bonos facit, caſtos de luxurioſis, humiles de ſuperbis, de ſectatoribus ſeculi amicos Dei. Quę poteſt maiora exercere miracula, quã m quando hominem de ſubſtantia pulueris in Angeli ſtatum prouehit, ac terrenam materiam cœlo inſerit, & in immortalitatem figmentum mortale tranſcribitur? Euſ. Emiſ. hom. 2. de Epiph. Euſeb. Emiſſ.

Candidiſſimæ lucis proceſſus à patre in nos manans, rurſus ad cogẽtis ad ſe patris vnitatem atque deificam ſimplicitatem conuertit. Diony. de cęleſti hier. c. 5. Dionyſ.

Poſſibile non eſt, vt quiſpiam naturam ſuam vincat: vbi deniq; natura ſuperata eſt, illic is qui ſupra naturam eſt, aduenisse cognoſcitur. Ioa. Clim. Gra. 15. Clim.

¶ Variè diuina gratia deſcribi poteſt: ea

ea enim velut adoptio quædam eſt, qua homo in Dei filium adoptatus, in hæreditatem paternam, atque omnia iura filiorum admittitur, quamuis naturalis filius non ſit, ſed aliunde aſcitus, adoptatuſque. Quod tñ per leges ſine naturalis filij aſſenſu fieri non poteſt: quem tamen pleniſſimè Dei filius præbuit. ¶ Eſt etiam vt ita dicam velut legitimatio quædam, qua filius ſpurius exhæres per leges, fit legitimus paterni patrimonij hæres. ¶ Eſt etiam participatio quædam diuinæ puritatis: quemadmodum ferrum in ignem coniectum, ignis candorem caloréq; participat: aut velut aqua igni admota, quæ calorem motumque eiuſdem ignis ſortitur. ¶ Eſt etiam ſupernaturalis quædam hominis tráſformatio, ac nobilitatio: qua homo natura vilis, & ignobilis (vtpote Adę proditoris filius) in Dei filium tranſiens, ſupernaturali virtute nobilitatur. Et quidem reges terrę, cum volunt ex ignobilibus nobiles faciunt: qui interdum recepta pecunia, nobilitate ſicut ciuilitate illos donant: ſed re vera nobiles nõ faciũt vt pote qui non corda, ſed nomina mutare poſſunt. Sic enĩ olim Diuus, Gregor. de ſe auguſte ſcripſit. Imperator voluit vt ſimia vocaretur Leo: non tamen id efficere potuit, ut ſimia eſſet Leo. Cæterum Deus (qui vocat ea quæ non ſunt tanquam ea quæ ſunt, cuiuſque velle poſſe eſt) cũ nominibus res ipſas ĩmutat: atq; ita vere nobiles ſunt quos ipſe nobiles apellauerit: huic ſimile eſt, quod

Eſai.26. per Prophetam dicit, Non vocaberis vltra derelicta, & terra tua non vocabitur amplius deſolata, ſed vocaberis voluntas mea in ea &c. Ad hunc modum cum Saulem, atque Dauidẽ & Salomonem ad Regnum vocauit corda eorum immmutauit, ſpirituſque generoſos & regios illis contulit. Hinc Salomoni latitudinem cordis ſicut arenam maris contuliſſe dicitur: Hoc igitur gratia præſtat, quæ 3.Reg.4. hominem non appellatione tantum ſed re ipſa diuinæ naturę conſortem, hoc eſt, diuinæ puritatis & ſanctitatis imitatorem facit. Itaque naturam gratiæ mihi conſideranti, apparet gratiam id eſſe quod homines alchimiam vocare ſolent, quæ cuprum in aurum mutare, falſo quidem pollicetur. Hoc tamen quod hominibus impoſſibile eſt, Deus quotidie in Ec- Matth.3 cleſia facit, quando homines, ex impijs iuſtos, ex terrenis cœleſtes, ex carnalibus ſpirituales ac diuinos facit. Quod non obſcure ſignificauit Ioan. Baptiſta cum ait, Potens eſt Deus ex lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ: hoc eſt, ex filijs hominum filios Dei. Gratia autem huius transformationis cauſa eſt: cuius proprius effectus (vt Theologi loquuntur) eſt, hominem Deo gratum reddere: vt porte quæ illi ſpirituale eſſe, atq; diuinũ (quo fit nouus homo, & noua creatura) confert.

Lex eſt vitę regula: quæ nos adigit ad ſic viuendum, quomodo illa præcipit. Quo fit, vt ex bonis legibus boni quoque ciues oriantur. Propter hoc carnis propenſio, & ad malum ĩclinatio, ab Apoſtolo lex carnis atq; membrorum dicitur: quia ipſa ſua procliuitate potentius nos ad malũ, quàm quęcunque lex ad bonum inclinat. Hic ergo affectus, hæc procliuitas, & inclinatio, quæ ſiue appetitus corruptus, ſiue lex carnis dicitur, omnium malorum cauſa eſt: quę quidem lex & prudentiam carnis, & prauam ad malum propenſionem includit. ¶ Cum ergo Deus homini cõſulere vellet, & huic tanto malo mederi, contra hanc legem carnis aliam legem ſpirit⁹ opponere voluit, vt lex lege, & inclinatio inclinatione vinceretur. Id autem nõ effecit lex ſcripturę, quę intellectum ſolum erudiebat ſed lex gratię (id eſt virtus Spirit⁹ ſancti, ſcri-

cti, ſcripta in cordibus fidelium) quæ & mentem vnctione ſua illuminat contra carnis prudentiam, & voluntatem ad bonum incitat contra prauam carnis propenſionem. Quo effectum eſt, id quod Apoſtolus ait, Lex ſpiritus vitæ in Chriſto Ieſu liberauit me à lege peccati & mortis: hoc eſt à lege carnis & membrorum, de qua ſupra dictum eſt. Lege autē gratiæ appellari ipſam gratiam, ſiue Spiritus ſancti pręſentiam, declarat Diuus Thomas, de mente Auguſtini. Vnumquodque enim id eſſe dicitur, quod in eo præcipuum eſt. At præcipuum in lege gratię eſt ipſa gratia: ideo lex gratiæ appellatur gratia ipſa quæ in lege noua datur. Ex hac philoſophia patet inter ſingulares gratiæ effectus hoc non eſſe poſtremum videlicet mentem hominis vehemēter ad pietatem propellere, & inclinare. Ideoque Spiritus ſanctus ſub typo flatus bis Apoſtolis datur, & poſt reſurrectionem, & iterum poſt aſcenſionem, vt hac ratione uis impetus eius, quo nos ad iuſtitiam vocat, intelligatur. Ex hac philoſophia conuincitur illorum error, qui legem Domini velut importabilem & inacceſſam detrectant, quoniam illam ſolis viribus ſuis, non etiam Spiritus ſancti metiuntur, quæ uere pœnitentibus datur.

Rom.8.

S. Thom 1.2.

Ignis aurum ab omni viliori materia purgat, ipſumque vt purius, ita ſplendidius efficit. Hoc idem gratia præſtat, quę culpam ab anima depellit, & vi ſua naturā perficit, & ſplendidiorem reddit. Gratia quoq; miro modo nobilitat hominem, dum Chriſto inſerit, atque vnum cum eo efficit. Quemadmodum ſi ramuſculum oleæ oleaſtro inſeras, idem vtique ſtipes oleaſtri manet, ſed folia tamen & fructus, cęteraque, oleæ ſunt, non oleaſtri. Ita ergo ſi per gratiam Chriſto hominem inſeras, homo idē perſeuerat, ſed mores tamen & opera eius, Chriſti magis quā hominis ſunt. Vnde Apoſtolus, Viuo ego, iam non ego, &c.

Gene.2

Fons aſcendebat è medio Paradyſi, qui diuiditur in quatuor capita. Fons hic gratia eſt, quam in animæ centro Deus collocat: ex qua flumina quatuor deriuantur: quorum primum influit in intellectum, per fidē, prudentiam, cęteraque intellectualia dona, quæ ipſum perficiunt. Secūdum in voluntatem per ſpem, charitatem, iuſtitiam, atque timorem Domini. Tertium in partem animæ noſtræ iraſcibilem, per fortitudinem, patientiam, & perſeuerantiam, & cæteras fortitudinis partes. Quartum in partem concupiſcibilem, per temperantiam, caſtitatem, ſobrietatem, &c. Omnes enim hæ virtutes, velut flumina quædam cœleſtia, à fonte gratiæ deriuantur: quibus fidelis animæ paradiſus irrigata, fructus germinat bonorum operum.

Paruulus cui amplum à parentibus patrimonium relictum eſt, pędagogo & tutore eget, nō quidem propter indigentiam opum, ſed propter bonum vſum earum. At viri iuſti vtroque nomine patrocinio & pręſentia egent Spiritus ſancti, non modo propter indigentiam gratiæ, ſed etiā vt ea bene vtantur. Non defuerunt enim: qui gratiæ opibus à Deo conceſſis, ad ſuperbiam abuterentur, eleuantes cor ſuum in decore ſuo.

4.Re.13

Iubet Eliſeus Iſraelis Regi, vt aſſumpto arcu iaciat ſagittas, manibuſque Regis manus ſuas ſuperponat. Quod quidem myſterio non vacat. Hac enim ratione deſignatur, tunc conatus hominum, ac præcipuè regum proſpere cedere, cum labores noſtri diuina ope iuuentur: manibuſque noſtris diuina manus adiungitur.

Anima noſtra primum uitæ principium eſt (propter quod actus primus

mus

mus ab Ariſtotele definitur) quæ tamē tria pręcipua inſtrumenta habet, q̄bus ſuū munus exerceat. Epate nāque corpus nutrit: corde vero membra vitale calore fouet: facultate autem cerebri cādem membra mouet. Hoc ipſum in ſpirituali vita reperire licet. Gratia enim velut ſpiritualis vitæ anima eſt: charitas autem inſtar cordis eſt quæ virtutibus cunctis calorem & vitam præſtat: oratio vero & ſacra lectio & meditatio velut epar eſt, quo in ſpirituali vita alimur. Hoc enim eſt animæ pabulum in lege Domini meditare die ac nocte. Deuotio vero inſtar cerebri eſſe videtur, ea enim virtutes omnes ad operandum mouet: cum propriū eius ſit promptum & alacrem ad omnia pietatis & religionis officia hominem reddere.

Opera gratiæ adeo magnam Dei cognitionem præſtant: adeoque nos in eius amorem accedunt: vt frequenter homo internis Dei motibus & beneficijs admonitus, magis Dei bonitatē h° argumēto agnoſcat, & dil gat, quam omnium rerum viſibilium cōtemplatione. Quod quidem illa Dauidis verba ſignificare videtur, Deus
Pſal.47. in domibus eius cognoſcetur, cum ſuſcipiet eam. Pro quo Hieron. ex Heb. vertit, Deus in domibus eius cognitus eſt in auxiliando. Item Ezech. 34. Et ſcient quia ego Dominus, cū contriuero cathenas iugi eorum, & eruero eos de manu omnium imperantium ſibi. Item Eſai.66. Et cognoſcetur manus Domini ſeruis ſui &c.
Eſai.66. vide locum. Item Pſal. Quoniā quis
pſal.17. Deus præter Dominum &c. Deus qui præcinxit me virtute.e.p.i.v. m.
pſal.67. Pro eo quod nos legimus, Si dormiatis inter medios cleros, alij vertunt, ſi dormiatis inter ollas ſiue cacabos pennæ columbæ &c. Quæ ſententia eundem pene ſenſum reddit atque illa, Cum tranſieris per aquas tecum ero, & flumina non o-

p.t. in igne non cōbureris. Huc pertinet & illud Iſai. Lętabitur infans ab v-
bere ſupra foramina aſpidis &c. Hoc Eſai.11.
autē vis & abundantia gratię pręſtat, vt viri ſancti inter tot laqueos, inter tot hoſtes, inter aſpides & dracones tuti ſint, & inter carnales homines, & in ſordida carne degentes nitorem & pulchritudinem candidæ ac deauratæ columbæ referant. Hoc præſtitit beata Lucia in
lupanari à iudice proſtituta. Hoc Iob.13.
beata Dorothea inter nouem turpioris matris turpiſſimas filias conſtituta. Hoc ſanctus Iob cum ait, Frater fui draconum & ſocius ſtrutionum. Denique hoc fidelis anima præſtat de qua ſcriptum eſt Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.

Tangit Moyſes virga ſua mare, & Cant.2.
diuiſis hinc atque inde virga virtute aquis, ſicco pede filij Iſrael per medium eius gradiuntur. Quid aūt hoc eſt, niſi quod virtute ac merito crucis Chriſti ſancti homines mirabile conſequuntur iter: quibus inter aquas validas tribulationum ac tentationum terra apparet arida, & in mari rubro via ſine impedimēto? Imo verò aquæ
ipſę quę alios ſubmerſerunt pro muro illis à dextris & ſiniſtris erāt. Q̄d 2 Cor.12
plane expertus ille fuerat, qui dixit, Propter quod complaceo mihi in infirmitatibus, & in contumelijs, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, in anguſtijs pro Chriſto: cum.n. infirmor tunc fortior ſum & potens. Vnde colligitur tribulationum aquas ei fuiſſe pro muro, qui tribulationib° preſſus fortior reddebatur. Hoc autem inuicti animi robur ſpiritus Domini præſtat: qui nobis per Chriſtum contin-
git. Vnde dicitur q̄d flāte vento vehe Exo.13.
mentiſſimo & vrente, ſuſtulit Dominus rubri maris aqitas: qui quidē ventus diuini ſpiritus vim aperte repſentat: qui ſublatis aquis tutum electis ſuis iter prębet. Hoc igitur modo per

hoc

hoc vitæ pelagus ingredinntur qui
hunc ſpiritum habeat: quo qui ca-
rent, Aegypuorum more in eius flu-
ctibus ſuffocantur.

4 Reg.4 Quādiu vaſa vacua mulier habuit
nunquam olei vena ſiccata eſt: ſte-
tit vero oleum, vbi vacua vaſa defue-
runt. Quid igitur hic nobis innui-
tur, niſi quòd per Prophetam Do-
pſal.80. minus dicit, Dilata os tuum, & im-
plebo illud. Dilatatur autem cor,
cum amore mundi vacuatur. Cor-
da igitur hoc amore vacua, diuini
amoris oleo implentur: quæ verò il-
lo plena ſunt, vacua relinquuntur.
Diuina igitur gratia nullis termi-
nis circunſcribitur: nos autem ſo-
cordia noſtra terminos illi prę figi-
mus.

Sicut aqua frigiditatis ſuæ cauſam
intra ſe permanentem habet: calidi-
tatis autē (ſi quando caleat) aliūde ve
nientē & extraneam (quo fit, vt per ſe
frigiditatem obtineat, calorem autē
aliūde percipiat) ita plane natura hu
mana in hoc ſtatu degens, peccati &
malitiæ intra ſe permanentē cauſam
nempe cupiditatem habet, quę quā-
diu viuimus aīo ſemper īfixa hæret:
pietatis autem & virtutis cauſa extra
hominem eſt, & aliunde pendet, nē-
pe à Deo operante, & homine coope
rāte. Deus enim hac in re primas par
tes, vt prima & maxima cauſa, homo
autem ſecundas velut inſtrumentum
quod nō mouet niſi moueatur, obti-
Rom.8. tinet. Quod quidē non obſcurè Apo
ſtolus ſignificauit, còm ſpiritum pro
nobis gemitibus inenarrabilibus po-
ſtulare dixit. Vt enim ſignificaret om
ne opus bonū magis Deo quàm ho-
mini eſſe tribuendnm, hac loquendi
figusa vſus eſt: idq; in poſtulandi offi
cio. Quod quidem non magis Deo
quàm ſatisfaciendi aut mœrendi cō-
uenit, quæ ab eo alieniſſima ſunt. Si
igitur orare noſtrum, Dei eſt, quid
miſereri, & benefacere, quæ Dei pro-
pria ſunt?

Quod diuina gratia hominē ſupra
naturę ſuę facultatē attolat, inſinua-
tur illo verb. 2. Reg. 3. Facta eſt longa
concertatio inter domū Dauid & do
mū Saulis, Dauid proficiens, & ſem-
per ſe ipſo robuſtior, &c Quid eſt.n.
ſe ipſo robuſtiorem eſſe, niſi eò deue
nire per gratiam, quò pertingere na-
tura non poterat?

Quod ſit inter alia diuinæ gratiæ
mun⁹, declarāt illa Salomonis verba,
quę 3. Reg 8. dixit, Sit Dominus De⁹
nobiſcū, ſicut fuit cū patribus noſtris
nō derelinquēs nos, neq; proijcens:
ſed inclinet corda noſtra ad ſe, vt am
bulemus in omnibus vijs eius, & cu-
ſtodiamus mandata eius, &c. Iuxta
hanc verò ſententiā Dauid orat Do- pſal.118.
minū dicens. Inclina cor meum in te
ſtimonia tua, & non in auaritiā. Hoc
eſt, auoca illum ab huius ſęculi amo
re, ad quod corruptę naturę vitio pro
penſum eſt, & ad mandatorum tuo-
rum ſtudium inclina, à quo eiuſdem
naturę vitio auerſum eſt. Hinc patet
gratiā & Spiritus ſancti dona benefi-
ciorum vim quodammodo, in bonā
tamen partem imitari: vtrorumq; eſt
cordis affectus & amorē externa vir-
tute immutare: ſed illa tamen ad ma
lum, hæc ad bonum.

Status naturę integrę ſimilitndi-
uem gerebat lampadis eius in qua o-
leum ſupereminet, & aqua ſubſidet;
ideoquo lux oleo fotà, & aqua mini-
mè impediēte, lucet & ſplēdet. Quod
enim hic oleum. hoc in illo ſtatu iu-
ſtitia originalis & gratia efficiebat:
quę ab affectibus carnis minimè īpe-
diebatur. At vero naturę lapſę ſtatus
lampadi oleo vacuę & aqua plenę cō
paratur, quę virtutis & charitatis lu-
men ſuſtētare per ſe nullo modo po-
teſt, niſi oleum gratię in eam infunda
tur. Hac autem de cauſa oportet ſem
per orare, & non deficere: orationis
quippè munus eſt, huiuſmodi oleum
ā Domino petere.

Digni-

Dignitas & pulchritudo animæ exiſtentis in gratia.

Auguſt. DIlectiſſimi, filii Dei ſumus, ſed nondum apparuit quid erimꝰ. Quis non exultaret, ſi ſubito neſcio cui peregrinanti & ignoranti genus ſuũ, patienti aliquã egeſtatẽ diceret, Filius Senatoris es, pater tuus amplo patrimonio gaudet reuera, reuoco te ad patrẽ tuũ? Quali gaudio exultaret, ſi hoc nõ hoc fallax promiſſor diceret? Venit ergo nõ fallax Apoſtolus Chriſti, & ait: Quid eſt quod de vobis ſperatis? Quid eſt qđ vos affligit? Quid eſt quod cõcupiſcẽtias veſtras ſequẽdo in egeſtate iſtarũ voluptatũ cõteri vultis? Habetis patrem, habetis patriã, habetis patrimoniũ. Quis eſt iſte pater? Dilectiſſimi, filij Dei ſumꝰ. Quare ergo nondũ videmꝰ patrẽ noſtrũ? Quia nondũ apparuit quid erimꝰ. Iã ſumus, ſed in ſpe: nam quid erimus nondum apparuit. Et quid erimus? Scimus, inquit, quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Aug. ſuper Pſal. 84.

COLLE. ¶ Cùm in rebus omnibus Deus maximè mirabilis ſit, in ſanctis tamen ſuis mirabilior eſt, qui & carne peccati circunſepti, & in hoc mundo cũ ſcorpionibus & draconibus verſantes, dono eius vitam agũt vix humanam. Reuelata quippe facie, gloriam Do- (2.Cor.3) mini contemplanteſ, in eandem imaginem transformantur. Atque ita viuunt, vt cum Apoſtolo dicere poſſint, Noſtra cõuerſatio in cęlis eſt. V- (phil.3.) bi enim eſt theſaurus eorum, ibi cor, eſt, ibi omnis cura, omnis affectus & cogitatio eorum. Quę res tanta eſt, vt cœleſtis Sponſus hanc tantam pulchritudinem admiratus dicat, Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum ſi- (Cant.3.) cut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuerſi pulueris, pigmentarij? An non ergo admirarine digniſſimum eſt, in tali loco talem inueniri odoramentorum fragrantiam? Verè enim deſertũ hic mũdus appellatur, in quo omnia arida, ſterilia, ſqualentia, in fœcunda, & ab omni virtutis cultura aliena ſunt: qnippe qui totus in maligno poſitus, omni vera & ſolida fœlicitate vacuus eſt, nihilq; in medio eius niſi iniuſtitia, labor, & afflictio ſpiritus inuenitur: in quo trãſeunt omnes beſtię ſyluę, catulique leonum rugiẽtes vt rapiant, & pernicie noſtra quærãt eſcam ſibi. An non igitur mirabile eſt, quod fideles in hoc loco, corpore quidem degentes, mente, ſicut virgula fumi in cœlum euolent, & omniũ virtutum odoramentis fragrẽt? Quid enim aliud vniuerſi pulueris pigmẽtarii vocibus niſi omnium virtutum fragrãtia deſignatur, quæ ſuauiſſimè in conſpectu Dei redolet? Inter quæ tamen mirrhæ potiſſimum ac thuris mentio fit: quorũ altero carnis mortificatio, altero deuota oratio ſignificatur: & mortificatione quidem carnis mundo morimur, oratione autẽ Deo cõuiuimus: & in terris poſiti in cęlum mente conſcendimus. Quem quidẽ aſcenſum mirantur Angeli cũ quærunt, (Cant. 4.) Quæ eſt iſta quæ aſcendit ſicut virgula fumi. Pro quo alij verterunt: Vt fumus altiſſimus, & palmarũ inſtar. Altiſſimus, quia ſuperna penetrat, vt palmarũ autẽ, quia ſine vllis terrenarum cogitationum diuerticulis recta in cęlũ contendit. Deniq; tanta eſt huius animæ puritas, dignitas & pulchritudo, vt cęleſtis ſpõſus eius amore captus, in has voces prorũpat. (Ibidem.) Quã pulchra es amica mea quam pulchra es: oculi tui columbarum, abſque eo quod intrinſecus latet. Interna quippe animę ſpecies, eiuſq; opes ac delitię ita latẽt, vt nulla rõne pro dignitate explicari poſſint.

Beata Catharina Sen. ſępe veſtigia prædicatorum humi impreſſa exoſculaba-

ſculpebatur. Cauſamque æuius rei interrogatā, dicebat Dominum ſibi aliquando animarum exiſtentiā in gratia decorem & pulchritudinem oſtēdiſſe. cuius illa amore ſic capta & incenſa erat, vt continere ſe non poſſet. quo minus terram oſcularetur, quā eorum pedes calcaſſent, qui miniſterio verbi Dei aīas à peccati deformitate ereptas, honeſtare, & pulchras efficere contenderent. Sed quid mirū ſi facies animæ diuini ſpūs gratia decorata, & diuinæ pulchritudinis particeps effecta, ſic ad ſui amorem incendat: quando honeſtas illa, quā Philoſophi naturali virtute aſſequi potuerunt, ſi oculis humanis cernerēt (vt Plato ait) mirabiles ſui amores excitaret. Deniq; tanta eius pulchritudo eſt, vt ſummus ille formatū cōditor & amator intelligens, nullam animā decorem ſuum aſſequi poſſe niſi ſanguinis ſui rubore tingeretur, & paſſionis acerbiſſimæ meritis iuuārēt, non dubitauerit ſanguinē ſuū fundere: vt hac tāta pulchritudine animas honeſtaret. Quod quidē illa Epheſ. 5. Apoſtoli verba ſignificāt. Chriſtꝰ dilexit Eccleſiā & tradidit ſemetipſum pro ea, vt exhiberet ipſe ſibi glorioſā Eccleſiam, non habentem maculam aut rugam. Hoc idem ipſe Cant. 3. teſtatur cum ferculi ſui. i. Eccleſiæ ornamentis præclariſſimis enumeratis, tandem ait, Media charitate conſtrauit propter filias Hieruſalem, ſiue, vt alii verterunt, amore filiarum Hieruſalem. Cuius orationis ſenſus eſt, Chriſtum Dominum Eccleſiam ſuam, ineffabilis cuiuſdam amoris operibus & beneficiis conſtrauiſſe. Quod quidem fecit, amore captus filiarum Hieruſalem, hoc eſt, vt dignas eas ſupernæ Hieruſalem filias & hæredes faceret, virtutumque omnium ornamentis decoraret. Quod vero ait: Media, hoc eſt, quidquid in huius ferculi medio eſt, charitate conſtrauit, eadem figura dictum eſt qua & illud confeſſio & magnificentia opus eius: hoc eſt, talia Dominus opera facit, quæ omnes ad laudes eius prædicandas & magnificandas inuitant. Sic igitur talia Dominus Ieſus in Eccleſia ſua opera edidit, tot illi bona contulit, tot propter illam mala pertulit, vt omnia hæc & amorem ſpirare, & amorem ab omnibus exigant. Quòd quidem ipſe Dominus aperte ſignificauit cum ait, Ignem veni mittere in terram & q. v. n. u. a? ¶ Hoc autem totum fecit amore ductus pulchritudinis filiarum Hieruſalem, non quod ipſe per ſe pulchræ eſſent, ſed quod pulchras ipſe efficere vellet. Colligitur autem pulchritudo non ſolum ex bonitate coloris, ſed maximè ex conuenientia omnium inter ſe partium, & ex cuiuſque partis conuenienti habitudine atque decentia: Sic enim ſuauitas melodiæ & ex cuiuſque vocis ſuauitate, & ex apta omnium inter ſe ſe conſonantia reſultat. Ergo animæ noſtræ pulchritudo primum ex cuiuſque ſingularis partis eius recta conſtitutione & decore conſtabit. cum videlicet intellectus animæ noſtræ conſiliarius ea quæ ſunt digna præcipue cogitat: voluntas vero ea diligit & amplectitur, quæ ille diligenda, ea fugit quæ idem fugienda monſtrauerit: inferiores autem vires & affectus non ſuo, hoc eſt, cæco impetu feruntur, ſed rationi præcipienti, quæ animæ oculus eſt, obediunt. Memoria in diuinis legibus & beneficiis recolendis ſedulo occupata eſt. In corpore oculi Propheticum illud Pſal. 8. exequuntur, Videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum L. & ſ. q. t. f? Pedes uero per ſemitam diuinorum mandatorum ingrediuntur, manus aperiuntur inopi & extendunt ad

pauperem,

pauperem, lingua in diuinis laudibus prædicandis exercetur, aures verò diuinis preceptionibus audientes ſunt: ac deniq; mēbra omnia ſeruiūt iuſtitiæ in ſanctificationem. Cæterū cùm hæc omnia ita diſponuntur, vt perpetuum & ęquabilem quendā tenorem in vita retineant, & omnia inter ſe ſe & cum perſonæ dignitate aperte cōſentiant (vnde manat decorū illud à Philoſophis tantoperè commendatum) tunc vera animi pulchritudo cōſtat: qua Dei opificiū ſplēdore virtutis & gratiæ illuſtrecita. Huius igitur pulchritudinis amore ita ſplēdor ille paternæ gloriæ, & imago bonitatis illius captus fuit, vt, quo deformes peccati viuo animas reformaret ſe ipſum in omnium dolorum pelagus ſponte cōiecerit. Quis igitur hūc tantum animæ ſuæ decorem negligat? quis non toto mentis ardore & contentione aſſequi curet quod tanti vnigeniti Dei filio conſtitit?

2 Si nulla in nobis iuſtitia, nulla puritas eſt (vt hęretici blaterant) quid ſibi vult quòd toties in lib. Cant. cœleſtis ſponſus pulchritudinis admirandæ ſponſam ſuam commēdat? Quid ſibi vult quod ait, Tota pulchra es amica mea & macula (ſiue vt alij uertunt) vitium nō eſt inte? Si peccatum nobis & iniuſtitia idelebiliter hęret, Quid illud, Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es? Non. n. ſemel contentus pulchram apellaſſe, bis hoc idem nomen repetit. Quod quidam non incommodè ad habituum & actionum pulchritudinem referunt, vt videlicet pulchra ſit anima non modo cum rectè operatur, ſed etiam cum dormiens, aut ceſſans nihil operatur. Cant. 1. & 4.

Inſpirationes Dei.

Gregor. **D**Edit ei Deus locum pœnitentiæ, & ipſe abutit &c. Ideo Deꝰ peccatorem tolerat, vt compeſcat. Qui igitur diu toleratur, nec compeſcitur, ex ipſo munere ſe arctius aſtringit. Nam quia accepta tempora conuertit ad culpam, Deus ipſa miſericordię argumenta conuertit ad pœnam. Neceſſe eſt ergo vt ipſa prorogatę pietatis tempora, quaſi damnationis argumēta timeamus: ne ex clementia iudicis creſcat ſuppliciū peccatoris. Greg. in Mor. lib. 17. capitu. 3.

Ita ne tu tacebas tunc mihi? Et cuius erant niſi tua verba illa per matrē meam fidelem tuam, quæ cantaſti in aures meas? Volebat enim illa, & ſecreto memini vt monuerit cū ſolicitudine ingēti ne fornicarer, maximeq; ne adulterarē cuiuſquā vxorē. Qui mihi monitus muliebres videbātur quibus obtēperare erubeſcerē. Illi autē tui erāt, & neſciebā, & te tacere putabā, atq; illā loqui, per quā mihi tu non tacebas, & in illa contēnebaris à me filio eius, & pręceps ibā tāta cęcitate, vt inter coętaneos meos puderet me minoris dedecoris, quū audiebā eos iactantes flagitia ſua, & tanto glorian̄tes magis, quāto magis turpes eſſent: & libebat malū facere nō ſolū libidine facti, verū ēt laudis. Quid dignū eſt vituperatione, niſi uitiū? Ego ne vituperarer, vitioſior fiebā: & vbi nō ſuberat quo admiſſo æquarer perditis, fingebā me feciſſe, quod nō fecerā: ne viderer abiectior, quo erā innocētior & ne vilior haberer, quo erā caſtior. Ecce cū quibus comitibus iter agebā plateарū Babyloniæ, & volutabar in cęno eius tanquam in cinamomis & vnguētis pretioſis. Aug. confeſ. lib. 2. Augu.

Bonitas omnia ad ſe conuertit, & quę diſperſa ſunt congregat, velut vnitatis autor atq; viuifica deitas, omniaq; ipſa velut principium, velut cōtinentiā, velut infinē deſiderāt: ita & Sol omnia ad ſe conuertit: quare & helios Gręcè dicitur quod ſeruet omnia inuiolata congregetq; diſperſa, omnia nanque ipſum appetunt. Diony. de di. no. cap. 4. Diony.

Lux

Lux intelligibilis Deus dicitur: quia omnem ignorantiam & errorem abigit ab animabus quibus ſe inſinuauerit, tradatque illis primum quidem exigui conſortia luminis: deinde vbi deguſtauere lucem, maioriq; eius tanguntur deſiderio, ſe ſe eis magis infundat, quia dilexerunt multum, ſemperq; eas in anteriora intendat, quantum ad ea aſpirare pro captu ſuo poſſunt. Ibidem.

Viris quantum licuit, angelicam condonat vitam ſuperabundantia pietatis auerſos nos conuertit, atque ad ſe reuocat. Idem c.6.

Clem. Alex. Nunc homines tanto magis impij, quanto Deus benignior eſt & humanior: Dominum pudore afficitis: libertatem pollicetur, vos aufugitis in ſeruitutem: non negligit Dominus, ſuadet, terret, hortatur, excitat, monet. Clem. Alex. in adhort. ad Gent.

Cum pullus è nido excidit, mater auis è nido volat: ſi ſerpens inſtet, mater circumuolat, natum deflens. Ita Deus Pater ſuum quærit figmẽtum, & ei quod lapſum eſt medetur, & feram perſequit, & pullum in nidum recipit: iniuriç acceptç obliuiſcitur: adhuc miſeretur, adhuc poſtulat pœnitentiam. Idem ibid.

Hic amore noſtri prçditus noſter pater, verè pater non ceſſat adhortari, admonere, docere, diligere: nec enim ceſſat dare ſalutem. Do tibi cçlum, terram, omnia: vt ſolum patrem ſitias, Deus tibi gratis oſtendetur. Ita exponit illud, omnes ſitientes &c. Idem.

Quemadmodum lucem oculus non quærit vt videre poſſit, ſed ipſa præſentiſſima eſt, ſi deſit obſtaculum: & ita & diuina lux ad oculum mentis noſtræ ſe habet. Idem pedag. lib. 1. c.6.

COLLE ¶Sicut inter omnia mundi corpora, nullum præſtantius eſt, à cuius calore & uirtute, nec ſupera nec infera abſcondere ſe poſſunt: nec ſplendoris ac beneficiorum eius exortes fieri: ita plane nihil eſt inter hæc ipſa corpora, quod magis Dei noſtri naturam, bonitatem, pulchritudinem, virtutem, fœcunditatem, & communicabilitatem referat. Quod enim ſol corporibus, hoc diuina bonitas corporeis & incorporeis, viſibilibus & inuiſibilibus eſt. Vnde ſicut illius officium eſt, radios ex ſe inceſſanter emittere, quibus corporeos oculos illuminat: ita immenſa illa lux, atque adeo ſol iuſtitiæ, ſpirituales radios quibus mentes hoīum erudiat, emittere non ceſſat, niſi illi uitio ſuo aditum ei mẽtis obſtruant. Vnde Ioan. Ioan. 1.
Erat, inquit, lux vera quæ illuminat omnem hominem uenientẽ in hunc mundum. Quid idem quoq; Dominus proprius ac apertius expreſſit, cum ait: Pater meus vſq; modo operatur, & ego operor: uidelicet homi Ioan. 4.
num ſalutem, nec ad hoc ſabbati religionem curo, tantiſper dum hominibus conſulo ac proſpicio: ſabbatum enim mihi eſt, de hominibus benemereri.

Ingens periculum eſse diuinis inſpirationibus & uocationi reſiſtere, declarant illa Domini verba. Amen Luc. 14.
dico uobis, nemo uirorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnā meam. Quæ quidẽ uerba ſimpliciter dicta, fulminis inſtar nobis eſſe debent nihil.n. minus habẽt, q̃ illa, Diſcedite à me maledicti in ignẽ æternum. Simile quidem legimus Matth. 23. poſtquam enim Dñs dixerat, Hieruſalẽ, Hieruſalem quæ occidis Prophetas &c. Quoties uolui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti? Subdit protinus, Ecce relinquetur uobis domus ueſtra deſerta. Huc pertinet ẽt parabola de vinea, Eſa. 5. & Matth. 21. Illic enim dr̃, Auferam ſepẽ eius, & erit in direptionẽ, diruā

Ii ma-

maceriam eius & erit &c. Hic vero dicitur, Auferet à vobis regnū Dei, & dabitur genti &c. Huc etiam pertinet parabola de ficulnea ſterili, alio anno expectanda, & abſcindenda niſi fructum reddiderit.

Quid ſibi vult quod Dominus poſt primi parentis lapſum deambulat? Nimirum hac ratione ſignificare voluit, quonam modo ſe cum ſe cum hoie peccante gerat. Deambulare quippe eſt, huc atque illuc ire & redire: Quod quidem Deus facit homine peccante. In iuſtos enim venit, & manſionem facit, in peccatoribus autem & venit, & abit. Abit, cum eos gratia ſua deſtituit: venit autem, cum eos miſericorditer viſitat, ad oſtiū pulſat, cū ad veniam, vitęque melioris propoſitum ſecretis inſpirationibus inuitat. Hoc ipſum fecit

4.Reg 4. Eliſeus, qui mortuum puerū ſuſcitaturus, prius huc atq; illuc deambulauit, ac mortuū deinde vitę reddidit.

Eccle. 1. Oritur ſol & occidit &c. Quod ſol hic viſibilis in hoc viſibili mundo operatur, hoc quotidie verus iuſtitię Sol Chriſtus in animis piorum efficit. Oritur quippe in illis, cum illos viſitationis atque claritatis ſuæ luce perfundit, occidit autem, cum ita ſe nobiſcum gerit, vt cum Pſal. dicere

Pſal.29. poſſimus, Auertiſti faciē tuam à me, & factus ſum conturbatus. Gyrat per meridiem, crebrius excitādo feruorem dilectionis: & reflectitur ad Aquilonem, cum ad humilitatis cuſtodiam affectum inſpirat timoris.

Meritum.

Auguſt. Merita tua nuſquam iactes, quia & ipſa tua merita illius dona ſunt. Aug. ſuper Pſal. 144.

Per gratiam merita comparamus, quibus ad vitam perueniamus æternam. Idem.

Quia ipſa merita hominis Dei munera ſunt, quibus cum vita æterna redditur, quid niſi gratia pro gratia redditur, cum ipſa merita ex gratia ſint? Idem.

Quiſquis tibi enumerat vera merita ſua, quid tibi enumerat, niſi munera tua. Idem lib. de confeſ.

Dignaris enim quoniam in ſæculum miſericordia tua, eis quibus omnia debita dimittis, etiam promiſſionibus tuis debitor fieri. Idem lib. 5. confeſ.

Quidquid geſſeris parum eſt, quicquid feceris minus eſt. Omne enim meritum breue eſt, comparatione donorum: numera beneficia ſi potes, & tunc conſidera quid merearis. Greg. hom. 7. ſuper Euang. Greg.

¶Sicut in electuarijs cōficiendis mel aut ſaccarū præcipue ad ea condienda requirit, & hunc præcipuum ſaporem ipſe referunt, quamuis ex varijs fructibus compoſita ſint (transeunt enim hęc fere ex naturali ſapore ſuo in ſaccari, mellisue saporē) ita plane charitas eſt, quæ opera noſtra Deo gratiſſima reddit, cuiuſcunq; generis illa ſint, modo bona ſint. Quo fit, vt vel minima etiam opera bona, ſi maxima charitate fiant, maximi apud Deū meriti ſint. Quale fuit viduæ illius, quæ æra minuta duo in gazophilatium miſit. Vnde quiſquis gratiſſimum Deo obſequium præſtare velit (quāuis ad ſumma virtutū opera niti debeat) non tam de excellentia operum, quam de magnitudine charitatis qua fiāt, ſolicitus eſſe debet. Paria enim virtutum opera diſpari charitate facta, diſparis quoq; apud Deum meriti ſunt. Ex quatuor potiſſimum rebus bonorum operum meritum conſurgit: primum, ex nobilitate operis, quæ attenditur ex præſtantia virtutis, queadmodum religionis actus prętantior eſt actu temperantię. Secundo ex difficultate operis: quæ uidelicet non ex deprauata conſuetudine, ſed ex natura operis proficiſcit: COLLE.

qualis

qualis eſt actus martyrij, Tertio, ex charitate, quantò enim quis maioris charitatis affectu operaſ, tanto opus ipſum maioris apud Deū meriti eſt. Quarto ex conatu operis: qui quidē conatus procedit à libera voluntate, & ab habitu virtutis cuius actū exequimur. Quanto enim conatus fuerit generoſior, eò actus ipſe meriti maioris erit. Cæterum tam ardor charitatis, quàm vehementia conatus, diuinis auxilijs excitantur: quæ cum maiora ſunt, eò nos ad nobiliora rapiunt.

Leui. 9. Aqua expiationis quæ in lege homines mundabat, à cineribus vitulæ incenſæ hanc purificandi vim trahebat: neq; enim aqua ſola hoc præſtare potuiſſet, niſi cinerū uirtus aquæ adiungeretur. Quo nimirum admonemur, vt labores noſtros laboribus Chriſti, lachrymas lachrymis, ieiunia ieiunijs, ac virtutes virtutibus cōiungamus: ut illius merito opera noſtra, quæ ex ſe ieiuna & ſterilia ſunt, Deo grata & fęcunda fiant. Sic videmus guttam aquæ in vini dolium immiſſam, vini naturam & ſpeciem induere. Sic etiam humilem hæderā procerę arbori adiunctam, ſurſum attolli, quę tamen per ſe humi reperet.

Cum uirtus circa difficile verſeſ, quo maior fuerit oblata difficultas, eo magis ibi emicat virtus. Sic igitur perfectiſſima obedientia illa erit, cū id quod præcipitur & rationi & uoluntati noſtræ penitus aduerſatur. Fides etiam eo maior & illuſtrior, quo minus ad credendum humana ratio ſuffragatur, cū ea ſit de ijs quæ non apparent. Similiter ſpes etiam laudatiſſima eſt quæ in deſperatiſſimis rebus non deſperat: quę (ut Apo-

Rom.4. ſtolus ait, in ſpem contra ſpem credit: qualis fuit Abrahæ, verbis Dei filium ętate iam affecta promittentis,

Dan.16. firmiter credens: qualis etiam Suſannę quæ ad mortem damnata, fiduciam habuit in Domino: qualis etiā B. Iob, qui ait: Etiam ſi occiderit me ſperabo in eum. In huiuſmodi ergo caſibus, perfectiſſimæ virtutis materiam vir pius ſibi miniſtrari credat. Iob. 13.

Quàm ſint piorum bona opera Deo grata, declarat illa ſponſæ inuitatio quæ ait, Veniat dilectus meus in hortum ſuum, vt comedat fructū pomorum ſuorum. Poma autem eſſe virtutum ſuauiſſimarum fructus quibus cœleſtis ille ſponſus paſcitur, notiſſimum eſt. Recte autem dicit pomorum ſuorum: quia uerè bona opera noſtra ſint, quāuis noſtra ſint, magis tamen illius quam noſtra ſunt. Sic enim de terrenis opibus Dauid ait, Tua ſunt Domine omnia, & quæ de manu tua ſuſcepimus, dedimus tibi: ita etiam dicimus bona opera noſtra diuinæ pietatis eſſe munera. Cant. 5.

¶ Cæterum ſponſus ipſe hac uoce inuitatus libenter præſtitiſſe ſe teſtatur, quod ab eo ſponſa quæſiuit dicens, Veni (quod uerbum præteriti temporis eſt) in hortum meum ſoror mea ſponſa: meſſui myrrham meam cum aromatibus meis. Comedi fauū cum melle meo: bibi vinum meum cum lacte meo. In quibus verbis fatetur ſe ſponſus collegiſſe horti ſui fructum. Quamuis quæ illa poma uocauerat, ipſe aromata appellat. Quo nomine uirtutum omniū odoramenta, quæ Deo ſuauiſſime fragrant, intelligit. Sed pręcipue tamen myrrhę, mellis, lactis, & uini, hoc eſt mortificationis, ſpiritualis dulcedinis, lactis, ideſt puritatis, & uini hoc eſt ſalutaris compunctionis mentionem facit. Lachrymę enim pęnitentium, Angelorum uinum ſunt ut Bernar. ait. Idem etiam declarāt illa eiuſdem ſponſę uerba, Dabo tibi poculum ex vino condito, & muſto malogranatorum meorum. Vinum autem conditum, eſt charitas externis miſericordię operibus illuſtrata, muſtum verò malogranatorum, vel ſpiri- Ibidem.

tualis dulcedo eſt charitatis comes,
quæ ex multis granis quaſi ex multis
pijs cogitationibus exponitur, uel iu-
ſtitia quæ ex oĩbus uirtutibus con-
ſtat. ¶Huc etiam pertinent illa ſpon-
ſæ verba, Dilectus meus deſcendit
ad areolam aromatum, vt paſcatur
in hortis, & lilia colligat. Areola au-
tem aromatum, anima iuſti eſt, om-
nium uirtutum odoramentis cõſti-
ta: quorum ſuauiſſimo odore cœle-
ſtis ille virtutum autor & amator
ſuauiſſime reficitur & paſcitur: cu-
ius illa uerba ſunt, Meus cibus eſt vt
faciam volũtatem eius qui miſit me.
Voluntas autem eius eſt ſanctifica-
tio noſtra. Sigillatim autem liliorum
mentionem facit: qui animas purita-
tis candore nitentes, & boni nomi-
nis odore fragrantes, deſignant: qui
bona prouident non ſolum coram
Deo, ſed etiam coram omnibus ho-
minibus. Quo etiam nomine caſtita-
tis & uirginitatis candor aptiſſime
ſignificatur: qui Deo gratiſſimus eſt.
¶Quod uero ait, Meſsui myrrham
meam, duo potiſſimum inſinuat: al-
terum quod myrrha illa magis ſua
quàm noſtra ſit (ſicut antea poma
ſua appellauerat) alterũ quod illam
in cellario ſuo ſeruatam & recondi-
tam habet, vt merito honore remu-
neret: in quo uides Deum cum præ-
miat merita noſtra, coronare mune-
ra ſua. ¶In eandem ſententiam & illa
quoque eiuſdem ſponſi uerba dicta
ſunt, Dixi, aſcendam palmam, & ap-
prehendam fructus eius. Vbi enim
ſponſæ ſtaturam palmæ ſimilem eſ-
ſe dixiſset, modo ait ſe in hanc pal-
mam aſcendere velle, vt ſuauiſſimis
eius fructibus, hoc eſt, pijs operibus
reficiatur. Sicut enim ante ſponſę de
ſponſo dixerat, Deſcendit dilectus
meus in hortum ſuum ad areolam
aromatum, ut paſcatur in hortis: ita
modo ait, Dixi, aſcendam palmã &c.
Nec pugnant inter ſe deſcendere &
aſcendere: quoniam uerba ad ratio-
nem comparationis aptari debent.
In arborem autem aſcendere ſole-
mus quò fructus eius colligamus.
Huc etiam & illa quoque eiuſdem
ſponſi uerba referuntur, Deſcendi
in hortum meum, vt viderem poma
conuallium, & inſpicerem ſi floruiſ-
ſet uinea, & germinaſsent mala puni-
ca. Quæ verba quidam ad ſponſam
referunt, ſed cõmodius tamen ſpon-
ſo tribuuntur. ¶Quod autem ſpõſus
tot modis ſe pijs fidelium actionib.
maiorem in modum oblectari teſta-
tur, mirum uideri non debet. Qui.n.
infinite bonus eſt, ut infinito odio
peccatũ deteſtatur: ita infinito amo-
re & bonos, & bona ipſorum opera
proſequitur. Quòd ſi uerè dictum
eſt, Gaudium eſt iuſto facere iuſti- Prou.21
tiam (cum tam exigua bonitatis por-
tio homini contingat) quale gau-
dium de iuſtitia illi erit, qui ſine mẽ- 1.Cor.13
ſura bonus eſt? Et ſi charitas non gau
det ſuper iniquitate, congaudet au-
tem ueritati. i. uerę iuſtitiæ & ſancti-
tati: quomodo menſa illa & infinita
charitas, bonis noſtris congaudebit:
præſertim quum ea quoque bona,
ſint dona & munera ſua? Lętatur Pſal.103
enim Dominus in omnibus operi-
bus ſuis ut eſt in pſal.

Euangelium.

ABundantia gratię ſpiritualium- COLLE.
que donorum per Chriſtum
frequẽtiſſime ſub diuerſis metapho-
ris, ac præcipue ſub aquarum no-
mine in ſcripturis promittitur. A-
qua enim terram fœcundat, ſitim
ſedat, corpora abluit, atque refri-
gerat: quæ omnia ſpiritualiter effi-
cit gratia. Apud Eſa. Ecceleſia Chri- Eſai.35.
ſti dicitur eſſe locus fluuiorum, riui
latiſſimi atque patentes. Item, Fons Cant.4.
hortorum, puteus aquarum uiuen-
tium. Ex quibus locis abundan-
tiam gratiæ per Chriſtum in Ec-
cleſiam effundendam intelligimus,

vt

vt nemo ſe propter naturæ infirmitatem, à diuinarum legum obſeruatione excuſare poſſit: ſi vero contrafecerit, inexcuſabilis maneat.

Vide quæſo monſtrum. Cum Euangelium Eccleſia in die celebri pro more cantandum eſt, aſſurgunt omnes, capita nudant: procedit ſacris initiatus, & ſacris indutus veſtibus miniſter, cerei accenduntur, altaria fumant: ſed quid ibi tandem legitur? Nempe (vt cætera omittamus) Mat. 5. illud in primis, Qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam &c. Ibidem. Item, Qui dixerit fratri ſuo, fatue, Ibidem. reus erit Gehennæ ignis, Et, Nolite iurare omnino &c. Et cum iſta ſic legantur (quæ tanta aſtantis populi reuerentia audiuntur) vix tu templi ianuam egreſſus es, & frequenter etiam in ipſo templo ea tranſgrederis, & dum iuras, & peieras, & aſtantes fœminas impudicis oculis contueris, & proximo forſitan conuitiaris. Quid quęſo monſtroſius? Conuerte quęſo oculos ò homo, ad ea ipſa quæ audis, & ſic tranſgrederis, & vtriuſque rei facta collatione, te tui miſereat, atque pudeat.

Magnum ad virtutem incitamentum eſſe debet opportunitas & abundantia gratiæ quæ nobis in Euangelica lege exhibetur, cuius præſidio viam virtutis ingredi facilius poſſumus. Vnde frequentiſſime hoc nomine Spiritus ſanctus nos in diuinis literis ad eam hortat. Hinc Apoſtolus, 2. Cor. 7 Hortamur, inquit, vos ne in vacuum Ibidem. gratiam Dei recipiatis: ait enim tempore accepto exaudiui te, &c. Et, Ecce nunc tēpus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis: eſt enim hic annus Iubilæi, annus remiſſionis. Simili quoq; ratione nos ad idē Propheta vocat, Eſa. 55. cum ait, Quærite Dominum. d.i.p. Inuocate eum. d.p.e. Sic etiam Dns in Euangelio, Dicite inuitatis, Ecce Mat. 27. prandium meum, &c. & omnia parata, venite ad nuptias. Nautæ, agricolæ, & milites, nunquam temporis opportunitatem prætermittunt: ſic igit̄ nos, qui hoc tempore reuelatę gratię nati ſumus, hanc tantam opportunitatem prętermittere nullo modo debemus. Aliter enim quo nam modo (inquit Apoſtolus) euadere poterimus, ſi tātam neglexerimus ſalutem. Hebr. 11

Opes omnes & omnia gratiarum genera quæ Prophetæ in Aduentu Meſſiæ cōferenda prædixerunt, Ioannes Euangeliſta paucis verbis idque (ſicut in luce Euāgelij par erat) apertiſſimis cōplexus eſt, cum ait. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. h.q.c.i. n.e. qui non ex ſanguinibus, nec, &c. ſed ex Deo nati ſunt. Ioan. 1. Omnia enim Chriſti dona, omnia gratiarum munera ad hoc inſtituta ſunt, vt hauſto eius ſpiritu, filij Dei nominemur, & ſimus. Si enim filij, & hęredes: hæredes quidem D.c.a. Chriſti. Hac enim dignitate percepta, omnia quę filij à pijs parentibus expectant, nos à Deo patre expectare debemus.

Donorum cœleſtium & gratiæ vbertas ſub elegantiſſima fœcunditate agrorum allegoricè deſcribitur Pſal. 64. ab illo verſu. Viſitaſti terram, & inebriaſti eam, multiplicaſti locupletare eam, &c. quæ ſequuntur vſque ad finem Pſalmi. Hæc item gratiæ vbertas, quæ nobis per Chriſtum contigit, terrena illa opulentia quæ Salomonis tempore fuit, adumbrata eſt. De eadem etiam ſcribitur in eo Pſal. cuius initium eſt, Deus iudicium tuum regi da. Pſal. 71. Vbi dicitur, Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis, &c. Et, erit frumentum in terra in ſummis montiū, ſuperextolletur ſuper Libanum fructus eius, &c. Pro quo alius vertit. Erit pugillus frumēti in terra in ſummis montium tam frugifer, vt concutiat velut Libanus fructus eius, & florębunt de ciuitate ſicut herba terræ. Quibus verbis ſub terrenę vbertatis

imagine, Euangelicæ gratiæ vbertas deſignatur. Hanc eandem gratiæ abundantiam ſub aquæ nomine deſi-
Eſai. 33. gnat Eſaias cum Eccleſiam vocat locum fluuiorū, riuos latiſſimos, atque patentes. Quam tamen Dominus
Ioan. 10. apertiſſimè declarat cum ait, Ego veni vt vitam habeant, & abundantius
1. Cor. 1. habeant. Et Apoſtolus, Benedictus Deus, &c. qui benedixit nos omni benedictione ſpirituali in cęleſtibus
Tit. 3. in Chriſto. Et iterum, Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti, quem effudit in nos abūdè, per Ieſum Chriſtum Saluatorem noſtrum. Huius autem promiſſionis veritatem intelliget, quiſquis naſcentis Eccleſiæ hiſtoriam, & ſanctorum Martyrum, Epiſcoporum, & monachorum vitas ſtudioſè perlegerit. In ciuitate Anticyra decē millia virginum fuiſſe refert Palladius, ac multos item memorat fuiſſe patres, qui ſub cura & magiſterio ſuo alij quinque millia, alij ſex, alij ſeptem millia monachorum haberent. Quis autem vel hoc vno exemplo non agnoſcat imperueſtigabiles illas diuitias Chriſti: quarum Apoſtolus præco erat atq; miniſter, quando ad ſolam manus impoſitionem Spiritum ſanctum copioſè fidelibus dabat? Huius autem rei conſideratio magnopere nos ad ſpem & charitatem in Chriſtum excitat: qui paſſionis ſuæ meritò tantæ nobis ſalutis autor extitit.

Quanta cura, quamque mirabili prouidentia naturæ conditor ſpecierum quas condidit conſeruationem prouiderit, facilè colligitur ex mirabili ſeminum copia, quæ vnaquęque plantarum ax ſe fundit (quod & in leguminibus & arboribus uidere licet) ac multo magis in piſcium fœcunditate, quæ ita vniuerſa maria complet, vt vbique ſagena miſſa inueniat quid capere poſſit. Quæ omnia (ſi quis attētos & perſpicaces oculos adhibeat) maximam certè diuinæ prouidentiæ curam & ſollicitudinem agnoſcet. Si ergo hac tanta plenitudine creaturarum conſeruationi naturæ cōditor proſpexit, qua illum plenitudine, & vt ita dicam ſpiritualium bonorum opulentia animarum ſaluti Saluator atq; Redemptor noſter conſuluiſſe putandus eſt?
Veriſſime igitur dictum eſt, Apud Pſal. 129
Dominum miſericordia & copioſa apud eum redemptio. Item illa. Eſa. 11.
Repleta eſt terra ſcientia Domini, ſicut aquæ maris operientes. Ideo etiam de Eccleſia dicitur, Sicut tur- Cant. 4.
ris Dauid quę ędificata eſt cum propugnaculis: mille clypei pendent ex illa, omnis armatura fortium. Hoc eſt innumera in ea ſuppetunt ſpiritualium armorum genera, & innumera item inſtrumenta, & adiumenta virtutum. Qui enim tanta opulentiâ naturæ regnum ditauit, quid igitur gratiæ? qui ſic naturalem mundum, quid ſupernaturalem?

Euangelicæ gratiæ opes, & imperueſtigabiles diuitiæ deſcribuntur ſigillatim Pſal. 84 qui incipit, Benedixiſti Domine terram tuam. Sunt autem hæ diuitiæ gratia, cœleſtium bonorum abundantia, remiſſio peccatorum, redemptio à captiuitate Diaboli, vera libertas filiorum Dei, pax interna, reconciliatio cum Deo; de qua Apoſtolus ait, Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis &c. Harum autem opum gratia meritò idem Propheta exclamat, Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei.

Pulchre ſub hyemis & veris ſimi- Cant. 2.
litudine legis & Euangelij differentia in Cant. deſignatur. Hyemis enim frigus, charitatis defectum, nubilum cœlum, iram Dei & inimicitias aduerſus homines: lucis diminutio, ignorantiam rerum diuinarum deſignant: quibus malis homines ſub lege premebantur. Adde quod hyemis

mis quoque tempus triſte & inamœnum eſt, & ad iter agendum minus opportunum: quod ad tempus illud maxime pertinet, in quo ſine Chriſto omnia triſtia, ſterilia, & inamœna erant, & ad viam ſalutis ingredien dam, varijs modis impedita. At in vere Euangelij, hæc omnia diuerſa ſunt, vt facile ex collatione patere poteſt. Quare quibus hoc tempore viuere datum eſt, Dominum pro hac tanta fœlicitate laudare debent. Ad quod nos idem ſpõſus in eodem ſermonis contextu inuitat. Pro eo enim quod nos legimus, Tempus putationis aduenit: alij legunt, Tempus can

Ibid. tus, ſiue cantilationis aduenit. Vere enim incipiente, diuturnum hyemis ſilentium, temporis amœnitate inuitante, in ſuauiſſimum cantum commutare auiculæ ſolent. Idem autem ſpiritualiter agere debẽt, quibus in hoc verno gratiæ tempore viuere datum eſt. Eſt enim hic velut annus iubilei: in quo ſancto otio & gau

Phil. 4. dio vacandum eſt: vnde Apoſtolus, ait, Gaudete in Domino ſemper, iterum dico gaudete.

Ad euangelicæ gratiæ pretioſiſſimas & ditiſſimas epulas nos cœleſtis

Cant. 5. ſponſus inuitat, cum ait, Comedite amici & bibite, & inebriamini chariſſimi. In quibus amici ad potum, chariſſimi ad ebrietatem inuitantur. Vtriſque tamen menſa ditiſſima & latè patens proponitur. Ad quam etiam aperte nos in Euangelio inui-

Mat. 11. tat, cum ait, Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam uos &c. Eaſdem gratiæ opes ſub fœcundiſſimæ & ſalutaris aquæ

Cant. 4. nomine deſignat cum ait, Fons hortorum puteus aquarum viuentium quæ fluunt impetu de Libano. His verbis euangelicę gratię abundantia deſignatur cum dicitur, Quę fluunt impetu de Libano. Quod ad hiſtoriam quidem attinet, copioſus fons & latiſſimus puteus ad radices Libani naſcitur: qui omnem latè regionem irrigat, & fœcundiſſimam atq; amœnam facit. Quæ res Eccleſiæ hortum, hoc eſt, paradiſum delitiarum Chriſti ſignificat. Quod autem non ſimpliciter aquas, ſed aquarum impetum ait, partim quidem abundantiam gratiæ, quæ in noua lege per Chriſtum fidelibus datur, partim eius vim & efficaciam inſinuat: quæ impetu ſuo, ipſorum mentes ad rectè agendum impellit. Quod alias ſub vehemẽti ſpiritus impetu adumbratum fuit: quando Spiritus ſanctus ſuper Apoſtolos venit. Idem etiam inſinuant illa Prophetę verba,

Fluminis impetus l.c.D. Et illa, Flu- Pſal. 45.

men Dei repletum eſt aquis. Cæte- Pſal. 64.

rum vim aquarum inſinuat, cùm eas viuentes appellat: non ſolum quia vitam haurientibus tribuũt: ſed etiam quia occulta ſpiritus vi & acrimonia ad agendum incitant. Mortuorum enim eſt nihil agere poſſe: viuentium autem moueri & operari.

Chriſtus Dominus factus eſt nobis ſapientia &c. Deus enim qui dixit, de tenebris ſplendeſcere lumen ſuum, ipſe illuxit in cordibus noſtris

&c. Vnde Eſa. impletam eſſe terram 2 Cor. 4.

ſcientia Domini in aduentu eius, ait. Eſai. 11.

Huius rei gratia Apoſtolus, tempus legis noctem, tempus verò gratiæ diem appellauit. In Cant. autem

ſponſus ſponſam commendans ait, Cant. 6.

Quæ eſt iſta quę aſcendit ſicut aurora conſurgens, pulchra vt Luna electa vt Sol. In quibus triplex Eccleſiæ ſtatus deſignatur, ante legem, ſub lege, ſub gratia. Ante legem fulſit Eccleſia vt aurora: ſub lege vt Luna, ſub gratia vero vt ſol. Quia repleta eſt terra ſcientia Domini: ſicut aquæ maris operientis.

Quod Abraham non modo circuncisionis, ſed etiam credentium omnium pater ſit, quodque promiſſa & fœdera veteris teſtamenti temporalia eſſent, noui autem æterna

(ſic enim Seruator nouum & æternum teſtamentum in ſanguinis conſecratione appellat) pulchrè in ſecunda illa promiſſione quę Abrahę poſt immolationem filij eſt, deſignatur. Sic.n legimus, Et vocauit Angelus
Gen. 22. Domini Abraham ſecundò de cœlo dicens, Per memetipſum iuraui dicit Dominus, propterea quod feciſti verbum hoc, & non peperciſti vnigenito tuo propter me, benedicens benedicam tibi, & multiplicãs multiplicabo te, & erit ſemen tuum ſicut ſtellę cęli, & ſicut arena maris. Quid hic noui (ait Origenes) veteribus promiſſionibus additur? Quod nouum pręmium datur, propterea quod feciſti verbum hoc? propterea quod filium obtuliſti? propterea quod non peperciſti vnigenito tuo pp me? Nihil additum video, eadem repetuntur quæ prius fuerant repromiſſa. Obſeruandum tñ quod Abraham pater futurus erat ſm carnem populi circũciſi, ideo circunciſionis tpe unam accipit repromiſſionem illius populi multicandi. Quia uerò pater quoq; ſm ſpĩritum futurus erat oĩum credẽtium, qui per paſſionem Chriſti veniũt ad hæreditatem cœleſtem, ideò hæc illi ſecũda promiſſio fit quo tpe Iſaac immolatus fuit: per cuius ſacrificium Chriſti paſſio figurabat̃, cuius meri-
Pſal. 31. to fideles multiplicandi erant. Vnde hęc promiſſio datur de cęlo (vocauit enim Angelus Dñi Abrahã ſecundò de cęlo, &c.) illa verò de terra: unde dr̃, Et eduxit eum foras, &c. Et illic quidem ſimplex promiſſio eſt: hic verò interponitur iuſiurandum: per quod Deus immobilitatẽ conſilij ſui declarauit, & oſtẽdit firmiora eſſe poſteriora promiſſa prioribus, hoc eſt, diuturniora. Et illic quidem temporalia, hic æterna promittuntur. In cuius rei typum Moſes priores legis tabulas confregit, poſteriores verò reſeruauit. Lex enim aliquando ceſſatura, Euãgelium uerò nullo unquam termino finiendum erat.

Lex per Moyſem data eſt: gratia & ueritas per Ieſum Chriſtũ facta eſt.
Itaq; in lege nondum erat ſpiritus datus: quia Ieſus nondum erat glorificatus. Huius rei figura fuit, qđ Mãna patribus non in Sabbatho, ſed in die Dominica, quæ tempus gratiæ ſignificat, pluere cępit. Qua de re ſic Origenes homil. 7. ſup. Exod. ait, Volo comparare Dominicam noſtrã cum Sabbatho Iudęorũ. Ex diuinis nãque ſcripturis apparet, quod in die Dominica primo in terris datũ eſt manna. Si enim ſex diebus continuis collectum eſt manna, ſeptima autem die quę eſt Sabbathi ceſſatum eſt, ſine dubio initiũ eius à die Dominica fuit. Quod ſi ex ſcripturis diuinis cõſtat, quod die Dominica Deus pluit manna de cęlo, & in Sabbatho non pluit, intelligant Iudæi iam tunc prælatam Dominicam noſtrã Iudaico Sabbatho, iam tunc indicatũ, quod in Sabbatho ipſorum gratia Dei ad eos nulla deſcenderit, & panis verus, &c. Ioan. 1.

Tempus legis Apoſtoli in ſeipſis antequam Spiritum ſanctum in die Pentecoſtes reciperent, adumbrarũt. Gratię verò tempus ubi eundem ſpiritum acceperunt. Quàm tunc imbecilles & infirmi, quàm poſtea validi & robuſti? Hoc idem diſcrimẽ inter veteris & noui teſtamenti ſanctos inuenitur: quamuis nonnulli inter eos fuerint, qui magis ad noui quam ueteris teſtamẽti gratiã pertinent. Hinc Prophetarũ multi vehemẽter regum minas & mortem exhorrebant, alius verò cùm à furente populo lapidaretur, Videat (inquit) Dñs & requirat. At noui teſtamenti martyres horrendos cruciatus & mortes ſitiebant, & pro perſecutoribus deprecabantur. Sic Stephanus, Andręas, Ignatius, Laurentius, multique alij. 2. Para. 24.

Mirabilem Euangelij dignitatem eleganter D. Chryſoſto. deſcribit his verbis, Ex ijs qui hoc cœleſti ſpiritu repleti

repleti & inſtituti ſunt, quatuor Euã-
geliſtæ prodierunt, qui ſcripta ſua Euangelium.i. bonum nuntium appellarunt. Siquidem pęnarum interitum, peccatorum veniam, ſanctificationem, iuſtitiam, adoptionem filiorum & cœlorũ hęreditatem, & cum Dei filio fraternitatem oĩbus inimicis Dei & in tenebris ſedentibus nuntiarunt. Quid his tam bonis nuntijs inueniatur ęquale? Chryſoſt.hom.1. ſuper Mat.oper.perf.

Quod Salomonis tempore tanta inundauerit abundãtia diuitiarum, vt tm̃ eſſet argenti quantum lapidũ, totque cedros, quot ſicomoros, opulentiã gratiæ, quæ erat per Chriſtum mundo conferenda deſignat.

Lex.

Auguſt. GRatia Dei nos facit legis dilectores, lex verò ipſa ſine gratia, non niſi pręuaricatores. Aug. de correp. & gratia.

Per legem cognitio peccati, per fidem impetratio gratię contra peccatum, per gratiam ſanatio aĩę & abolitio peccati, per animæ ſanitatem libertas arbitrij, per liberũ arbitrium iuſtitiæ dilectio, per iuſtitię dilectionem legis operatio. Idem de ſpiritu & li.

Lex data eſt, vt gratia quæreretur: gratia autem data eſt, vt lex impleretur: neq; enim ſuo vitio non implebatur lex, ſed vitio prudentiæ carnis: quod uitium per legem demonſtrandum, per gratiam fuit ſanandnm. Idem ibidem.

Leges multa concedunt, quę diuina prouidentia puniuntur. Idem.

Leo Pa. In his rebus in quibus nihil ſtatuit certum ſcriptura diuina, populi Dei uel inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt. Leo Papa.

Non facile arcetur cupiditas, quæ caret metu. Clem. Alex. in adhor. ad Gent. Clem. Alex.

Aegri ſeruator eſt medicus, iniuriam paſſi lex. Epicte.

Quod licet ingratum eſt, quod nõ licet acrius vrit. Ouid.

Leges, ſuperiores ſunt Regibus. Adilon.

Leges, ſepes & pharmacum.

Quã porro ſubtiliter Anacharſis leges araneorũ talis cõparabat: nã ait illas infirmiora aĩalia retinere, valẽtiora trãſmittere: ita his humiles & pauperes cõſtringi, diuites & prepotẽtes nõ alligari. Val. Max. de memor. dic. Valer. Max.

Lex eſt rõ ſumma, inſita in natura, quæ iubet ea quę faciẽda ſunt, prohibetq; contraria. Cicero. 1. de legib. Cicero.

Lex nihil eſt aliud, niſi recta & à numine Deorũ tracta rõ, imperãs honeſta, prohibẽſq; cõtraria. Idẽ Phil. 11.

Omnia ſunt incerta cum à iure diſceſſum eſt. Idem lib. fam. 9.

Hoc ſpectant leges, hoc uolunt, incolumẽ eſſe ciuiũ coniunctionẽ: quã qui dirimunt, eos morte, exilio, vinculis, damno coercent. Idem 3. offi.

Illa nõ eſt ciuitas, cum leges in illa nihil ualent, cum iudicia iacent, cum mos occidit patrius. Idem Parad. 4.

Quos ipſa natura retinere in officio non poteſt, ij magnitudine pœnę maleficio ſubmoueri debent. Idem pro Roſc. Amer.

Quotus quiſq; reperietur, qui impunitate propoſita, abſtinere poſſit iniuria? Impunitas, peccãdi maxima eſt illecebra. Idem 3. offi.

Vt ex medicina nihil oportet putare proficiſci niſi quod ad corporis vtilitatem ſpectat, (qm̃ eius cauſa eſt inſtituta) ſic à legibus nihil conuenit arbitrari, niſi quod Reipu. conducat proficiſci, quoniam eius cauſa ſunt comparatæ. Idem. 1. de inuent.

¶Lex Domini inter cętera maxime declarat immenſam eius erga hoĩes charitatem, & bonitatem, dum id petit ad ſuũ obſequiũ, quod ad uitæ noſtræ pacẽ, ſtabilitatem, iucunditatẽq; potiſſimum facit. Quod enim aliud aman- COLLE.

amātiſſimus pater dilectiſſimis filijs præcipere poſſit, quam illud: Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem
Ioan. 10. &c. Rurſumque, Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut
Ibidem. dilexi vos. Et Apoſtolus, Obſecro
1. The. 4 inquit, vos vt ambuletis, quomodo oportet vos ambulare, & placere Deo. Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Ieſum: hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra. Vide quæſo qualia ſint hæc præcepta, & quæ ſit hæc voluntas Dei. Antecedentia enim verba uidebantur exigere, vt ſubiungeret, Hæc eſt voluntas Dei, vt illum laudibus celebretis, illi ſacrificium offeratis: & tamen præmiſſa illa præfatione ſubiungit, voluntatem Dei eſſe, ſanctificationem noſtram, quæ inter maxima hominis bona computatur. Age ergo gratias Deo, non modo propter gratiam & gloriā, quam tibi promiſit, ſed etiam propter legē quam dedit, qua commoditatibus tuis mira charitate conſuluit.

De diuinæ legis laudibus, varijsque nominibus non temere impoſitis, habes inſigne encomium pſal. 18.
pſal. 18. Lex Domini immaculata, conuertens animas &c.

Iuſtitiæ ſinceritatem & æquitatem
Leui. 19 omnibus in rebus ſeruandam eſſe iſla Domini lex ſancit, Nolite iniquum aliquid facere in iudicio, in regula, in pondere, & menſura. Statera iuſta, & æqua ſint pondera, iuſtius modius, æquu ſque ſextarius. Declarat autem hac lege Dominus cęteriſq; ſimilibus, non ſua cauſa ſed noſtra has leges condidiſſe: cum omnes eò pertineant ne cuiquam vlla in re noceatur.

Eccleſia.

Greg. Iob. 9. QVid, Arcturi nomine, qui in cœli arce conſtitutus, ſeptem ſtellarum radiis fulget, niſi vniuerſalis Eccleſia exprimitur? Arcturus enim ſemper verſatur, & nunquam mergitur. Sic Eccleſia per ſecutiones tolerat, ſed ſine defectu perdurat. Gregor. in Mor. lib. 9. illud Iob. Qui facit Arcturum &c.

Multi ædificant parietes, & columnas Eccleſiæ ſubſtruunt, marmora nitent, auro ſplēdent laquearia, gemmis altare diſtinguitur, & miniſtrorum Chriſti nulla electio eſt. Hiero. ad Nepotianum. Hieron.

Eccleſia Domini luce perfuſa per orbem totum radios ſuos porrigit: vnum tamen lumen eſt, quod vbiq; diffunditur. Illius fœtu naſcimur, illius lacte nutrimur, ſpiritu eius animamur. Adulterari non poteſt ſponſa Chriſti, incorrupta eſt & pudica, vnam domum nouit, vnius cubiculi ſanctitatem caſto pudore cuſtodit. Hæc nos Deo ſeruat, hæc filios regno quos generauit, aſſignat. Quiſquis ab eccleſia ſegregatus, adulteræ iungitur alienus eſt, prophanus eſt, hoſtis eſt. Habere iam non poteſt Deum patrem, qui Eccleſiam non habet matrem. Si potuit euadere, qui extra arcam Noe fuit, & qui extra Eccleſiam foris eſt, euadet. Monet Dominus & dicit, Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit &c. Hoc vnitatis ſacramentum conſpicitur in veſte Chriſti: quę de ſuperiori parte non conſutilis, ſed textilis erat per totum: quæ videlicet à militibus ſciſſa non eſt: & vnitatem deſuper è cœlo venientem præfigurabat. Cypria. de ſimpli. Præla. Cypria.

Interim cum Hieroſolymitanis habitabat Iebuſæus: interim in horto patrisfamilias ſimul ſunt ſaliunca & abies, vrtica & myrthus. In grege Iacob, animalia alba & nigra, agni & hædi. In rete Petri, piſces boni & mali. In arca Noe, animalia munda & immunda. In agro Domini lilia inter ſpinas, zizania Pet. Ra.

inter

inter ſpicas. In arca Domini granum cum palea. In cella Domini, vinum cum agreſta, oleum cum amurca. Petrus Rauc. in quadam epiſto.

COLLE. ¶Eccleſiæ authoritatem & fidei ſinceritatē declarat Apoſtolus qui eam
1. Thi 3. appellat columnam & firmamētum
Mat. vlt. veritatis: Quæ quidem veritas ex Chriſti ſponſi ſui iugi præſentia manat: qui apud Matthæum extremum vale (à diſcipulis diſcedens) clauſit his uerbis. Ecce ego uobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi. Idemque apud Ioannem, Multa inquit habeo uobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. Cum autem uenerit ille ſpiritus veritatis, docebit uos omnem veritatem. Ex quibus etiam verbis colligimus non omnia quæ ad religionem pertinent, eſſe ſacris litteris conſignata: cum Dominus paſſioni ſuæ iam proximus, & docendi ac loquendi finem faciens (ſicut ipſe ait, Iam non multa loquar uobiſcum) dixerit, Adhuc multa habeo uobis dicere &c. Quid ad hæc Martine dices? Hinc ergo diſcimus & Chriſtum Dominum & Spiritum ſanctum Eccleſiæ eſſe magiſtros: qui eam ab omni errore immunem conſeruent. Quid uero illud quod ſaluator portas inferi aduerſus Eccle-
Mat. 16. ſiam minime valituras ait? Per portas autem inferi omnes Dæmonum conatus, omnes hæreticorum fraudes, omneſque tyrannorum minas ſignificari certum eſt. Quæ cum ita ſint, quomodo Chriſtus Dominus Eccleſiam ſuam tam longo tempore deſeruit, eamque tot erroribus implicari, & commaculari permiſit, donec Lutherus virginum conſtuprator uenit, qui eam ab erroribus uendicaret? Quis hoc monſtrum non horreat ac deteſtetur? Adde his æternitatem regni Chriſti, de quo Dan, 2. poſt illius myſticæ ſtatuæ ruinam agitur. Et Luc. 2. Angelus ad virginem, Regnabit inquit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis: itemq; Eſa. 9. ſuper ſolium Dauid & ſuper regnum eius ſedebit vt confirmet & corroboret illud in iudicio & iuſtitia amodo & uſque in ſempiternum. Cum ergo ex his aliiſque ſimilibus locis æternitas regni Chriſti colligatur, in quo is Eccleſiam ſuam in iudicio & iuſtitia, hoc eſt in omni pietate & ſanctitate, per ſpiritum ſuum confirmare debeat, quomodo tandiu hoc officium intermiſit, eamque in errorem tenebris ſub tenebrarum principe uſque ad Lutheri tempora reliquit? Quis huius tantę impudentiæ indignitate non moueatur. Luc. 1.

Concilia generalia.

QVoniam ad multarum rerum conditionem quæ ad Eccleſiæ ſtatum pertinent, maxime conducit numerum ſeriem, & tempora generalium conciliorum perſpecta & cognita habere: ſubijciam hoc in loco quæ diſertiſſimus Iacobus Payua Andradius aduerſus Kemnitium diſputans, ea de re ait: cuius hæc verba ſunt. Vt vero Apoſtolorum illud concilium Hieroſolymis celebratum, omittamus: Nycænam Synodum quæ non tempore ſolum ſed multis etiam nominib. prima extitit, Sylueſtri Romani Pontificis auctoritate, Conſtantini vero ſtudio & pietate ad Arrij incendium quo vniuerſa ferè Eccleſia conflagrabat extinguendum Anno Chriſti. CCCXXXIIj. conuocatam fuiſſe inter omnes conſtat. Altera quę priorem annis quinquaginta ſex ſecuta eſt, Conſtantinopoli à Damaſo Pontifice Romano, imperantibus Gratiano, ac Theodoſio priori, qui magnus vulgo appellabatur, fuit

fuit cõtra Macedonium coacta, qui Spiritum ſanctum vitæ principem ſalutiſq; autorem Deitate ſpoliabat, & in rerum creatarum ordinem nefarie redigebat. Tertia, quam Epheſi Anno. ccccxxxiij. Cœleſtinus Pontifex imperium gerente Theodoſio Iuniori Archadij filio collegit: quæ Neſtorium Conſtantinopolitanum Patriarchã impietatis damnauit: quod Chriſtum non Deum eſſe, ſed hominem ſolum ex virgine natum affirmaret atq; ideo Mariam Virginem non Deiperam, ſed Chriſtiperam appellandam eſſe. Quarta percelebris illa fuit Chalcedonenſis Synodus Anno. ccccl viij. à Leone Primo Pontifice ſanctiſſimo, ſub Martiano Cæſare cõuocata: vt Eutychis Conſtantinopolitani Abbatis furorem reprimeret: qui ſolam diuinam naturam in Chriſto agnoſcebat: & Epheſini conuentus ſacrilega acta, quibus Eutychiana fuerat dementia per ſummam tyrannidem approbata, reſcinderet, atq; refigeret. Quinta quam Conſtantinopoli Agapeto Pontifex Romanus indixit, Syluerius coegit, Vigilius Iuſtinianus primo Imperium adminiſtrante, Anno. ccccccl x. abſoluit, perfecit, & confirmauit: Petri, Antonij, Seueri, & Toari inſaniam coercuit: q Noeti atq; Sabelij Trinitatis perſonas confundentiũ impietati ſe adiungentes, in triſagio dicebant addendam eſſe crucem hoc eſt, canendum eſſe in Eccleſijs ſanctus, ſanctus, ſanctus qui crucifixus eſt pro nobis, vt Trinitatem cruci fuiſſe affixam impie ſignificarent. Sexta item Oecumenica Synodus Conſtantinopoli fuit ſub Agatone Pontifice & Conſtantino Cæſare quarto Heraclij nepote cognomento Pegomato celebrata atque ex Trullo Regia, vbi patres conueniebant, nomen accepit: quæ Sergij, Pyrrhi, Pauli, & Polichronij dementiam profligauit; docentium unicam in Chriſto eſſe operationem & voluntatem: abſoluta vero fuit imperiũ iam adminiſtrante Iuſtiniano Conſtantini filio, Anno. Dccxc. Septima ſedem habuit Niceam Bithiniæ vrbem, vnde & Nycena ſecunda dicitur ab Adriano primo Pontifice contra Iconomaſticos, hoc eſt, ſanctarum imaginum euerſores conuocata: tenente imperium cum filio Conſtantino Irene matre: Anno Dcccxc. nam dum extremo perditi hominis odio in diuorum imagines conflagrabant, non minores in Repub. tumultus quàm Zuinglianæ nuper dementiæ æmulatores excitarunt. Octaua ſub Adriano fuit ſecundo Pontifice Maxi. & Baſilio Imperatore Conſtantinopoli acta Anno Dcccclxx. & ideo Conſtantinopolitana quarta appellata, non ut de religione quicquam ſtatueret, ſed vt tumultus in Oriente excitatos ſedaret, ob Conſtantinopolitanam ſedem à Photio nephario & ſacrilego perduelle vi occupatam, Ignatio viro graui & innocenti, veroque Anr ſtite eiecto: qui tamen Photius cum ſuorum complicum conuocaſſet concilium, & grauiſſimi in eo Nicolai Pontificis Maxi. nomen & dignitatem contumelijs affeciſſet, multa ſacroſancta hæc Synodus de Romani Pontificis dignitate diſſeruit, conuentuſq; illius Photiani ſacrilegam temeritatem damnauit. Cum vero ad Concilium crebris fuiſſet rumoribus delatum, inſanos quoſdam & ignaros homines non ſine multorum pernicie tradere ſolitos fuiſſe, plures in quolibet homine animas exiſtere, Diuinis id eſſe literis contrarium definiuit. Nona ab Innocentio Tertio Pontif. Max. Romæ in templo Lateranenſi Anno Mccx vi celebrata: atq; Lateranenſis ideo dicta, cum ad corruptos potius mores emendandos, quàm ad fidei dogmata conſtituenda, fuerit conuocata,

atque

neque in explicandis locis ſcripturę difficilibus, neque in myſterijs aperiendis multum laborauit, ſed Abbatis Ioachimi errore de diuinæ eſſentiæ diuerſitate refutato, & catholica fide in compendium ueluti redacta, tota in Eccleſiæ moribus conſtituendis, belloque in Turcas indicendo uerſatur. Conſtantienſem & Florentinam ſynodum in œcumenicis numerare non audeo: Conſtantienſem quidem, quoniam etſi exitioſiſſimū ſchiſma quod eccleſiam multos iam annos uaſtabat, extinxerit, & Ioānis Hus impia commenta damnauerit, dum tamen concilij maieſtatem efferre pręter ęquum & honeſtum voluit, Pōtificis Romani autoritatem, vſq; adeo depaſcit, vt oſtium grauiſſimis erroribus patefecerit, vt prætermittam reliqua, quæ hanc Synodum à Conciliorum generaliū claſſe ablegare, Cardinalis Caietanus non ingenioſe ſolum, ſed prudenter etiam adnotauit. Florentinam uero omitto: ne Galliam religione quondam & pietate clariſſimam, nunc varijs (proh dolor) hęreſum monſtris oppreſſam & fatigatam damnare videar, quę illam neq; adire dum agitaret, neque admittere iam perfectā, atq; abſolutā vſquam uoluit: quāuis tot in illa fuerint de religione myſteria diſputata & concluſa, vt in potiſſimis concilijs haberi merito potuerit. Quare decimam & ultimam ęcumenicam, & uniuerſalē Synodum Tridentinā numerabimus, à Paulo III. Pontifice, Caroli V. Imperatoris auſpicijs inceptam, Anno M.D.XLV. à Iulio tertio continuatam, à Pio verò quarto Pontifice Opt. Max. abſolutam & confirmatam: quā utinam dubitare potuiſſemus, merito ne ac neceſſario tot tantaq; myſteria definiuerit atque concluſerit. Iuſtiſſimis enim de cauſis fuit eo tempore coacta. Hactenus ille de numero, cauſis, & dignitate generaliū Cōciliorum.

Scriptura ſacra.

Gregor.

QVi idcirco in ſacro eloquio ea quæ dignitatis ſunt, contemplatur, vt per hoc quod intelligit, occupari ad quæſtiones poſſit: quia non dulcedine quæſitæ veritatis ſanari appetit, ſed doctus uideri: iſte nimirum intellectus ſui pennas deſuper non extendit. Gregor. ſuper Ezechielem.

In uerbis ſacri eloquij iſte debet ſtudij noſtri ordo ſeruari, vt hæc ideo cognoſcamus, quatenus de iniquitate noſtra compuncti, & cognoſcentes mala quę fecimus, ipſa uitemus: & cū iam ex magno uſu lachrymarum de peccatorum remiſſione cępit eſſe fiducia, per uerba Dei quæ intelligimus, ad vitam quoque & alios trahamus. Greg. ubi ſupra.

Si in uerbis Dominicis uirtutem requirens, ipſe aliter quam is per quem prolata ſunt, ſenſerit: etiam ſi ſub intellectu alio ędificationē charitatis requirat, Domini ſunt uerba quæ narrat: quia ad hoc ſolum Deus per totam nobis ſacram Scripturam loquitur, vt nos ad ſuum & proximi amorem trahat. Greg. ſup Ezech.

Scriptura ſacra aliquādo nobis cibus eſt, aliquando potus: cibus eſt in locis obſcurioribus, quia quaſi exponendo frangit, & manducando glutitur: potus uero eſt in locis apertioribus: quia ita ſorbetur, ſicut inuenitur. Greg. in Mor.

In ſacro uolumine ſcripta ſunt lamentationes. i. pœnitentiæ peccatorum: carmen uero, quia ibi prenuntiantur gaudia iuſtorum. Væ autem quia illic expreſſa eſt dānatio reproborum. Greg. ho. 5. ſuper Ezech.

Exo. 19.

Legem daturus in igne fumoque deſcendit: quo & illuminet humiles, & ſuperbos. Et infra. Quare tunc populꝰ arcet ab acceſſu mōtis? Nēpe vt q terrena deſiderāt: cōſiderare ſublimia nō pſumāt. Gre. in Mo. li. 7. c. 27.

Super

Iob.20. Super illud, Panis eius vertetur in fel aſpidum in vtero eius, &c. Quia dum ſacræ legis ſcientia gloriatur, vitæ potum, conuertit ſibi in veneni poculum: & inde reprobus moritur, vnde ad vitam erudiri videbatur. Greg.lib.15.c.6.

Iob.20. Super illud, Diuitias quas deuorauit, euomet. Vult impius ſcire diuina eloquia, non facere. Et ideo quia non agit quæ nouit, etiam quæ nouit, amittit. Contempta enim puritate, & ſcientiam ſæpe perdit: ne præcepta in lingua teneat, quæ non ſeruauit in vita. Gregor. vbi ſupra.

De laudibus Scripturæ ſacræ. vide Greg.lib.20.Mor.c.1.

Verba Dei, tunc melius mens intelligit, cum in eis quærit ſemetipſam Greg.28.Mor.c.9.

Auguſt. Fratres chariſſimi, non poteritis probare quam vera cantetis, niſi cœperitis facere quod cantatis. Quantumlibet illud dicam, quomodolibet exponam: qualiſcunque verbis verſem, non intrat in cor eius, in quo non eſt opus eius. Incipite agere & videte quid loquamur. Tunc ad ſingula verba lachrymæ profluent: tunc Pſalmus cantatur, & facit cor quod in Pſalmo cantatur. Auguſt. ſuper Pſal.119.

Itaque inſtitui animum intendere in ſcripturas ſanctas, vt viderem quales eſſent. Et ecce video rem non compertam ſuperbis, nec nudatam pueris, ſed inceſſu humilem, ſucceſſu excelſam & velatam myſterijs, & non eram ego talis, vt intrare in eam poſſem, aut inclinare ceruicem ad eius greſſus. Non enim ſicut modo loquor, ita ſenſu cum aſcendi ad illam ſcripturam, ſed viſa mihi eſt indigna, quã Tullianę dignitati compararem. Tumor enim meus refugiebat modum eius, & acies mea non penetrabat interiora eius. Veruntamen illa erat, quæ creſceret cum paruulis: ſed ego dedignabar eſſe paruulus & turgidus faſtu, mihi grandis videbar. Auguſt. Confeſ.lib.3.

Iam enim abſurditatem, quæ me in ſacris literis ſolebat offendere, cũ multa ex eis probabiliter expoſita audiſſem, ad ſacramentorum altitudinem referebam, eoq; mihi illa venerabilior, & ſacroſancta fide dignior apparebat autoritas, quo & omnibus ad legẽdum eſſet in promptu, & ſecreti ſui dignitatem in intellectu profundiore ſeruaret, verbis apertiſſimis, & humillimo genere loquendi ſe cunctis præbens, & exercens intentionem eorũ qui non ſunt leues corde: vt exciperet omnes populari ſinu & per anguſta foramina paucos ad ſe traijceret, multo tamen plures, quam ſine tanto apice autoritatis emineret, nec turbas gremio ſanctæ humilitatis hauriret. Auguſt. confeſ.lib.6.

Aut quando illi libri me docerent eam? in quos philoſophorum libros me propterea priuſquam ſcripturas tuas conſiderarem, credo voluiſti incurrere, vt imprimeretur memoriæ meę quomodo ex eis affectus eſſem: Et cum poſtea in libris tuis contrectarentur vulnera mea, diſcernerem atque diſtinguerem, quid intereſſet inter præſumptionem, & confeſſionem, inter videntes quò eundem ſit, nec videntes qua, & viam ducentem ad beatificam patriam, non tantum cernendam, ſed & inhabitandam. Et infra. Non habent illæ paginæ vultum pietatis huius, lachrymas confeſſionis, ſacrificium tuum ſpiritum contribulatum, cor contritum & humiliatum, populi ſalutem, ſponſam, ciuitatem, arram Spiritus ſancti poculum pretij noſtri. Nemo ibi cantat, Nonne Deo ſubdita erit anima mea? ab ipſo enim ſalutare meum. Abſcondiſti enim hæc ſapientibus & prudentibus,

bus, & reuelaſti ea paruulis. Auguſt. confeſ.lib.7.

Auguſt. Vbi de re obſcuriſſima diſputatur, non adiuuantibus diuinarum ſcripturarum certis clariſque documentis, cohibere ſe debet humana præſumptio, nihil faciens in partem alteram declinando. Idem de baptiſ. paruulorum.

Scripturæ ſacræ intelligentia ſi in cunctis eſſet aperta, vileſceret: & ideo tanto maiore dulcedine inuenta reficit, quanto maiore labore fatigat animam quæſita. Idem.

Tanta eſt Chriſtianarum profunditas literarũ, vt in eis quotidie profi cerem, ſi eas ſolas ab ineunte pueritia vſque ad decrepitam ſenectutem maximo otio, ſummo ſtudio, meliore ingenio conarer addiſcere: in quibus latet altitudo ſapientiæ: vt annoſiſſimis, acutiſſimis, flagrantiſſimiſque cupiditate diſcendi, hoc contingat, quod eadem ſcriptura quodam loco ait, Cum conſummauerit homo, tunc incipiet. Idem 2.

Hieron. epiſt.ad Voluſ.

Lectio diuina uice ſpeculi nobis eſt, fœda corrigendo, pulchra conſeruando, & pulchriora faciendo. Scriptura enim ſpeculum eſt fœda oſtendens, & corrigi docens. Hiero. in epiſt.ad Demet.Virg.

Si iuxta Apoſtolum Paulũ, Chriſtus Dei virtus eſt, & Dei ſapientia: qui neſcit ſcripturas, neſcit Dei virtutem eiuſque ſapientiam. Ignorantia ſcripturarum, ignoratio Chriſti eſt. Idem ſup.Iſai.in prolo.

Ille plus didicit, qui plus facit. Cæterum ſi quod tu diſcis ego facio, magis mea opera ſcripturas tenent, quàm tuus ſermo, qui uane reſonat. Idem ſuper Pſal.c.22.

Super illud Pſal.147. Et adipe frumenti ſatiat te. Pinguiſſimus ſermo diuinus eſt, omnes in ſe habens delitias: quidquid volueris ex ſermone diuino naſcitur, ſicut tradunt Iudæi, quoniam manna quando comedebant, ſecundum uoluntatem vnuſcuiuſque ſic ſapiebat in ore. Idem.

Si quicquam quod in hac uita uirum ſapientem teneat, & inter preſſuras & turbines mundi æquo animo manere perſuadet, id eſſe primum reor meditationem & ſcientiam ſcripturarum. Idem ſuper epi. ad Ephe.lib.1.

Vnum illud tibi repetam, & prædicans iterumq; iterumq; monebo, vt animum tuum ſacræ lectionis amore occupes, ne in bona terra pectoris tui ſemen lolij auenarumque ſuſcipias, &c. Deinde epiſtolam vltimo mandato concludit hoc modo. Finem iungo principio, nec ſemel admonuiſſe contentus. Ama ſcripturas ſanctas, & amabit te ſapientia: dilige eam, & ſeruabit te: honora illam, & amplexabitur te. Hierony.ad Demetria.

De ſcripturis ſanctis habeto penſum quotidianum: nec ante quieti membra cõponas, quam calathum pectoris tui hoc ſubtegmine impleueris. Poſt ſcripturas ſanctas doctorum hominum tractatus lege, eorũ duntaxat, quorum fides nota eſt. Nõ neceſſe habes aurum in luto quærere: multis margaritis vnam redime margaritam. Idem ad Furiam.

Geminum confert donum lectio ſanctarum ſcripturarum: ſiue quia mentis intellectum erudit, ſeu quod à mundi uanitatibus abſtractum hominem ad amorem Dei perducit. Iſidor. de ſummo bon. lib.3. Iſidor.

Ad ſacræ ſcripturæ cognitionem opus eſt intima compunctione, potius quam profunda inueſtigatione: ſuſpirijs, quã argumẽtis, crebris gemitibus, quam copioſis argumentationibus: lachrymis, quam ſententijs: oratione quam lectione: gratia lachrymarum, quam ſcientia literarum: cœleſtium potius contemplatione,

tione, quam terreſtrium occupatione. Hugo lib. de Anima.

Cypria. Euangelij præcepta fratres dilectiſſimi, nihil ſunt aliud quam magiſteria diuina, fundamenta ędificandæ ſpei, firmamenta corroborandæ fidei, nutrimenta fouendi cordis, gubernacula dirigendi itineris, præſidia obtinendæ ſalutis: quæ dum dociles credentium mentis in terris inſtruunt, ad cęleſtia regna perducunt. Multa per Prophetas ſeruos ſuos dici Deus voluit, ſed quanto maiora ſunt quæ filius loquitur? quæ Dei ſermo qui in Prophetis fuit, propria voce teſtatur? Cypria. de oratione Dominica.

Clim. Tutum non eſt cum veſte natare, nec cũ paſſione aliqua Theologiam attingere. Ioan. Clim. Grad. 27.

COLLE. ¶ Scripturam diuinæ legis, ſimilem eſſe homini, Philo ait, vt pote quæ ſuum corpus & ſpiritum ſicut homo habeat. Et quidem ſpiritus ipſe longe pulchrior eſt corpore, ideſt externo & literali ſenſu. Id quod indicat fiſcella ſcirpea, quæ infantulum Mo-

Exod. 2. ſem continebat, extra quidem uilis & picea, intus tñ eleganti puero ornata. Quid. n. pulchrius eſt ſpiritu externo ſub cortice legis latente? Id etiam iudicat velum illud quod ſupra fulgidam legiſlatoris faciem poſitum erat, vt late D. Paulus interpretatur. Cæterum cum Moſes ad Deum con

2. Cor. 3. uertebat, auferebat velamen: Dñs autem ſpiritus eſt. Vt intelligas, quod cum Iudæi ad ſpiritum conuertunt (nempe ſpiritualiter, & agnum, & vitulam, & hircum, & altare, & propitiatorium, & propoſitionis panes intelligendo) tunc uelamen aufertur, quo legis fulgor tegebatur.

Humiliter & reuerenter, non curioſè, legendas eſſe ſcripturas ſacras

Eccl. 32. docet Eccle. 32. his verbis: Qui quęrit legem, replebitur ex ea: qui autem inſidioſe agit, ſcandalizabitur ab ea. Hoc ita eſſe hæretici declarant, qui ſuperbè non humiliter legentes ſcripturam, ex ea errorũ ſuorum fomenta hauſerunt. Hinc illud ex epiſto. Petri ſecunda de epiſtolis Pauli loquens: in quibus ait, eſſe 2. Pet. 2.
quædam difficilia intellectu, quæ peruerſi homines (ſicut cæteras ſcripturas) in ſuam damnationem deprauant.

Obſcuritatem literarum ſanctarum declarant illa uerba, Aperiam Pſal. 77.
in parabolis os meum, loquar propoſitiones ab initio, ſiue ut Hierony. vertit, Ænigmata antiqua. cur parabolas & ænigmata appellat hiſtoriam apertiſſimam? Nimirum quia omnis ſacra doctrina maximè recondita & obſcura ijs eſt, qui nullo alio niſi naturali lumine præditi ſunt. Hinc eſt quod Saluator ait. His autem qui foris ſunt omnia in parabolis fiunt: ideoque uidentes non vident: & audientes non intelligunt. Mar. 4.

Pro eo quod nos legimus Pſal. 88. Pſal. 88.
Præparabitur ueritas tua in eis, alij ex Hebræo vertunt, In cœlis ipſis ſtabilies veritatem tuam: quo deſignatur veritatem Dei non minus inconcuſſam, æternamque, atque ipſos cœlos permanere: imo vero ſtabiliorem eſſe, Dominus teſtatur cum ait, cœlum & terra tranſibunt, &c. Huius veritatis certitudo pios homines maximè tum ad ſpem, tum Luc. 21.
ad timorem ducit. Cum enim verba Dei partim minis, partim promiſſis contineantur, ex minis ad timorem, ex promiſſorum vero certitudine ad ſpem incitantur.

Inter magna Dei beneficia merito numeratur illud, Notas fecit vias Pſal. 102.
ſuas Moyſi, filijs Iſrael &c. Cui ſimile eſt & illud, Qui annuntiat verbum pſal. 147.
ſuum Iacob. 1. & i. ſ. i. Non fecit taliter omni nationi &. i. ſ. n. m. e. Hoc autem beneficium amplificant illa uerba Moſis Deutero. 4. Quæ eſt enim gens ſic inclyta, quæ habeat ceremonias,

niat,iuſtaque iudicia,& vniuerſalem
legem, quam proponam hodie corã
oculis veſtris? In quos enim errores
Sap.9. Philoſophi omnes inciderũt,qui hoc
Sap.9. lumine deſtitu ti fuere? Veriſſimè .n.
dictum eſt,ſi quis fuerit cõſummatus
inter filios hominum, & abſuerit ab
illo ſapientia tua, quaſi in nihilum m
computabitur.Et,Vani ſunt omnes:
in quibus non ſubeſt ſcientia Dei, &
vacua ſpes illorum.

pſal.118 Vbi nos legimus Nã & teſtimonia
tua meditatio mea eſt,&.c.m.i.t. alij
vetterũt,Nã & teſtimõia tua delecta-
tiones meæ ſunt,& cõſiliarij mei.In-
fra vero vbi nos legim⁹.Cãtabiles mi
hi erãt.i.&c.alius vertit,cantica mihi
hi fuerũt iuſ.t.i.l,p.ui.De ipſarũ verò
ſuauitate ait,Quam dulcia faucibus
Ibidem. meis eloqa tua?ſ.m o m De vtilitate
verò ſubdit,Lucerna pedib⁹meis ver
bũ tuũ &l ſ.m.Quos aũt potiſſimũ il
luminet,exponit paulo inferi⁹ cũ ait,
Ibidem. Declaratio ſermonũ tuorũ illuminat
& intellectũ dat paruulis.i.hominib⁹
ſe ſe ſubmiſiſſe gerẽtibus.De qbus ali
Pſal.18. bi dixit,Teſtimoniũ Domini fidele.ſ.
pſal.118. p.p.Pro declaratiõe aũt Hie.ex Heb.
vertit,hoſtiũ ſermonum tuorum &c.
quo ſignificat nõ modo pfecta ſciẽ-
ti ,ſed rudinẽtis etiam ipſis diuino-
rũ eloqorũ n ẽtes hominũ illuminari

Vbi nos legimus,ſt[illegible] ſerno tuo
eloquiũ tuũ,alii verterũt,cõfirma ſer
uo tuo eloquiũ tuũ:q incit ad tiorẽ
tuũ. Hoc .n vere pſtat pura ſanctarũ
ſcripturarũ Lectio:ſupra omnia alia
philoſophorum etiam grauiſſimorũ
ſcripta,vt late probat Aug.7.cõfeſ.li.
Caut.1. Introduxit me rex(ait Sponſa i cel
laria ſua: exultabimus & lætabimur
in te &c.cellariorum nomine recõdi-
ta ſcripturarum ſanctarum myſteria,
& abdita ſacramenta (quæ non om-
nibus paſſim obuia ſunt,& incerta il
la & occulta ſapiẽtię Dei:quæ à Deo
ſibi manifeſtata fuiſſe regius Prophe
ta gloriabatur)intelligere poſſumus.
Trahitur enim ſapientia de occultis.

Harum autem rerum miſtica cogni-
tio Spiritus ſancti magiſterio tradita
miras habet delitias & voluptates. I-
deo ait,Exultabimus & lętabimur in
te,&c.Ex quo etiã patet,Spiritus ſan
cti ductu ſcripturarũ intelligentiã o-
pus eſſe,cum oĩs ſcriptura eodem ſpi
ritu legi debeat, quo ſcripta eſt, ut
eius mentem aſſequi liceat.

Quęri poteſt cur ſcriptura ſacra to
ties & tropis & metaphoris vtatur:
quod in libris Prophetarũ, & cãtico
canticorum, & alibi quoque uidere
eſt?Huius rei cũ multæ ſint cauſę,hę
mihi præcipuę vidẽtur.Fit enim hoc prima ra
primum faſtidii vitandi gratia.cũ .n. tio.
non raro opus eſſet,rem aliquam in-
ſignem,quęq; maxime hominũ men
tes excitare ad virtutem poſſet,oculis
frequẽter obiicere,& in ea diutius cõ
morari (quod etiam Rhetores fieri
præcipiunt) ſi ea res proprijs nomini
bus ſemper efferretur,faſtidium uti-
q; legentibus ingeneraret. Quare o-
peræ pretium fuit,varijs tropis,& ſi-
militudinib⁹ eã ueſtire ac uariare, ut
ita ſine faſtidio repeteretur.Sic.n.Na
buchudonoſoris aduentũ prophetæ
aliquando ſub typo fluminis inun-
dãtis, obuia qq; demoliẽtis,vt Eſai.
7.deſignabat,aliquãdo ſub nomine
leonis rugientis,ut Hiere.4. Aſcendit
leo de cubili ſuo,& prędo gentiũ ſe le
uauit. Aliquãdo ſub aquilę imagine
ut Ezech.17. Aquila grandi magna-
rũ alatũ venit ad Libanũ,& tulit me
dullam cedri.Simili ratione ex opor
tunitate & abundantia Euangelicæ
gratię,ad uirtutis & pietatis ſtudium
maxime incitamur . Hac .n.ratione 1.Cor.6.
Apoſtolus utitur cum ait , Horta-
mur vos ne in uacuum gratiã Dei re-
cipiatis &c.Ecce nunc tempus acce-
ptabile.Hoc eodem argumẽto ſalua
tor in parabola de nuptijs:ĩ qua tau- Luc.14.
ros,& altilia occiſa,& oĩa parata eſſe
cõmẽorat,ut nihil deſit uolẽtib⁹ nup
tiarũ agni participes fieri.Idẽ ẽt inſi- Luc.14.
nuat in parabola de cœna magna ad

ad intima vſque diuini ſpiritus arca-
na penetramus,& ſcripturarum ſen-
ſum & affectum percipimus declarat
Sponſa cũ ait,Introduxit me Rex in
Cant.2. cellam vinariam.Vinũ quippe verbũ
Mar.2. Dei eſſe declarat Dominus Matth.9.
cùm ait,Vinum nouum in vtres no-
uos mittendũ eſſe,&c. Quo loquẽdi
ſchemate inſinuare voluit aliam inci
pientibus, aliam prouectioribs uitæ
regulam atque doctrinam eſſe tradẽ-
dam. Quod cùm ita ſit oratione ſe at
que humilitate præparare debet qui-
cunque ad ſacras literas accedit, .quę
intellectum dant paruulis. Hic Diuꝰ
Auguſtinꝰ vndecimo Confeſ.ſic orat
Noli claudere Domine Deus, per
Chriſtum obſecro,noli claudere deſi
derio meo abdita iſta, quominus ea
penetret & diluceſcat,allucẽte miſe-
cordia tua Quem enim percũctabor
aut cui fructuoſins cõfitebor imperi-
tiam meam niſi tibi,cui non ſunt mo
leſta ſtudia mea ſi immantia vehemẽ
ter in ſcripturas tuas. Nec enim fru-
ſtra ſcribi uoluiſti tot paginarũ opa-
ca ſecreta.Sit ergo caſtæ delitię meę
ſcripturę tuę,non fallar in eis,nec fal
lar ex eis.

Sanctarum ſcripturarum dulcedi-
nem & ſuauitatem inſinuant illa Pro
pſal.118 phetæ verba,Quàm dulcia faucibus
meis.e.t.ſ.m.o.m.Cui conſentiunt &
illa Sponſi verba Cant.4. Fauus diſtil
lans labia tua ſponſa, mel & lac ſub
lingua tua.In melle dulcedo, in la-
cte quo tenera nutritur infantia, ſpi-
rituale animarũ nutrimẽtũ accipimꝰ
vtrumq; alumnis ſuis ſanctarum ſcri
pturarum deuota lectio pręſtat, quæ
mirè illos delectat & nutrit.

Duo cherubim ad latera arcę collo
Exod.25 cari à Domino iubẽtur,q̃ uerſis uul-
tibus ſe & propitiatorium mutuò re-
ſpiciãt.Per quę duo teſtamẽta conue
niẽter accipimus, quę mirabili inter
ſe conſenſione cõſpirant.Vtrũque ta
men propitiatorium quod in medio
poſitũ eſt, reſpicit: quia finis legis &
Euangelii Chriſtus eſt: quẽ propoſuit
Deus propitiatorẽ (ſiue vt alii legũt)
propitiatorium pro peccatis noſtris.
Quamobrem in tota ſacra pagina
Chriſtus ſemper nobis ocurrere de-
debet,ad quem omnia referuntur.

Sanctarũ ſcripturarum virtutẽ ſu-
pra omnes Philoſophorũ doctrinas
miris in cœlum laudibus D.Aug.Cõ
feſ.7.lib.c.21.extollit: quod humiles
homines ex turgidis & inflatis effi-
ciãt,& qui eas legit,nõ ſolum admo-
netur vt videat, ſed etiam ſanatur vt
teneat: & vt vtrumq; Dei donum eſſe
agnoſcat. Memorat item.8. Confeſ.
lib.cap.2.Victorinum non in rhetori
ca modo, ſed in omnibus diſciplinis
adeo inſignem,vt Romæ in foro ſta-
tuam meruerit,legendis ſacris literis
ita per motum & affectum fuiſſe, vt
tota ferè Romana nobilitate quam is
erudierat reclamãte maximo noſtro-
rũ gaudio & infidelium mœrore fue
rit ad fidẽ conuerſus,publicèq; bap-
tiſmum recipere non erubuerit.Sub-
dit enim Auguſtinus.Deniq; vt ven-
tum eſt ad horam profitendæ fidei,
quæ verbis conceptis, retentiſq; me-
moriter de loco eminentiore in con-
ſpectu populi fidelis Rome reddi ſo
let,ab eis qui acceſſuri ſunt ad gratiã
tuam,oblatum illi fuit à presbyteris
vt ſecretius redderet, ſicut nonullis
qui verecundia trepidaturi videban-
tur,offerri mos erat.Illum autem ma
luiſſe ſalutem ſuam in conſpectu ſan
ctæ multitudinis profiteri.

Omnis ſcriptura eo ſpiritu legi de
bet,quo facta eſt.Quis enim charita-
tatis pleniſſima verba charitate vacuꝰ
intelligere poterit? Vnde qui frigido
corde ſcripturas legũt, frigidi perma
nẽt vbi eas legerũt: q aũt charitate in-
cẽſi eaſdẽ legũt, miras ex earũ lectiõe
voluptates capiũt: ita vt cũ Spõſa di-
cat, Anima mea liq̃facta eſt, vt locutꝰ
eſt dilectꝰ meus.Hinc Manna (quod
verbi Dei imaginem refert) liq̃fiebat
vbi Sol incaleſceret. Aliter ergo hi,

aliter cęteri legẽdis, vel audiẽdis ſcripturis afficiũtur. Vñ sũt illa verba Do-
Ioan.8. mini, Qui ex Deo eſt, verba Dei au-
Ioan.7. dit. Et, Si quiſquis voluerit voluntatẽ
1.Ioan.4. eius facere, cognoſcet de doctrina
Ibidem. mea vtrum ex Deo ſit, an ego à me ip-
Ti. Euch. ſo loquar. Et Ioannes, Qui eſt ex Deo audit nos. Et, Qui non diligit, non nouit Deum: adeo enim parum de Deo nouit, qui non diligit, vt illum ignorare dicatur.

Qua puritate ad ſacratiſſimũ Domini corpus ſumendum accedere debeamus, ex illa lege Domini Leuit.7. colligitur, quæ ſic habet, Anima polluta quę ederit de carnibus hoſtię pacificorũ, quæ oblata eſt Domino, peribit de populis ſuis. Et quæ tetigerit immundiciam hominis vel iumenti, ſiue omnis rei q̃ polluere poteſt, & comederit de huiuſmodi carnib⁹, interibit de populis ſuis. Ex his locis apparet manifeſte quod Apoſtolus ait, Omnia olim Hebræis in figura contigiſſe. Neque enim vel morbus corporis, vel fluxus ſanguinis, vel huiuſmodi cõtactus, vel illius carnis eſus ſeclu ſa prohibitionis lege, immũdicia aliqua mentem hominis afficiunt: quæ ſola peccati labe contaminatur. Quare in his ac ſimilibus locis quibus Moyſi lex plena eſt, ad ſpiritualẽ animarũ immundiciam, & verum corporis Chriſti ſacrificiũ reſpiciẽdum eſt, ſi ad intimam diuini ſpiritus mẽtẽ pertingere volumus. Itaque ex hoc loco vel myſticum ſenſum conſeruãdo, vel à minori ad maius argumentando colligere licebit, quam capitale ſit impura conſcientia ad ſacra Dominici corporis myſteria accedere: quãdo capitale erat, hominem ſolo tactu cadaueris pollutũ, pecudis carnes in ſacrificio Domini oblatas, comedere.

Gen.26. Repurgãt pueri Iſaac puteos quos pueri patris ſui foderant, quoniam eos Philiſtijm terra oppleuerãt. Hoc Iudæi faciunt, qui terrena & carnali intelligentia ſpiritualem legem interpretantur: & hoc & Dæmones faciũt qui cęleſtia virtutum ſemina animis noſtris impreſſa opinionibus, ac deprauatis moribus quaſi iniecta terra obruunt & excæcant.

Scripturas ſanctas ac præcipue legem eſſe ſpiritualiter intelligẽdas, & ad earum intellectũm & auditũ adhibendam eſſe attentionẽ, vitę puritatẽ & orationem eleganter Origenes tractat in homil. ſuper Exod. vbi de facie Moſis glorificata & ſuperinducto velamine agit: vbi etiam copioſe tractat locum Apoſtoli. 2. Cor. 3. in quo is de hoc Moſis velamine diſerit. Ait igitur, Moyſes glorificatã faciẽ habebat, ſed ponebat is velamen ſuper faciem ſuã &c. Moyſes ergo glorificato vultu loquitur, ſed gloriã quæ eſt in vultu eius non poſſumus intueri: eſt enim omnis gloria eius intrinſecus. Vt. n. Apoſtolus ait, Velamen id ipſum id lectione veteris teſtamenti manet non reuelatum, quia videlicet lex gloriã habet excelſam, ſed abſcõditam & latentem, & velo contectã. Quæ quidem tanti Apoſtoli ſententia amputaret nobis ſpem omnẽ ſcripturam intelligẽdi niſi protinus ſubiunxiſſet, Cũ autẽ quis conuerſus fuerit ad Dominum, auferetur velamen Igitur cauſam auferẽdi velaminis, & intelligendi ſcripturas conuerſionẽ noſtrã dicit ad Dominum. Quid eſt autem ad Dominum conuerti? Si mũdanis omnibus negotijs terga vertamus, & ſtudio, actibus, mente, intentione, ſolicitudine verbo Dei operã dem⁹, & omiſſis omnibus Deo vacemus, hoc eſt conuerſum eſſe ad Dominum Sed quis noſtrum ita ſe conuerrit ad Dominum? Quis noſtrũ expleat Dominicum illud pręceptum, Interroga patrem tuũ & annũtiabit tibi. m. t. & d. [illegible]? Alij ne hoc quidem patienter expectant, [illegible] [illegible] nes in Eccleſia reci[illegible] ſi [illegible] tent, [illegible], ſed in remo[illegible]

domus locis, communibus fabulis occupantur. De quibus ego auſus ſum dicere quia cum legitur, Moyſes iam nõ velamẽ ſuper cor eorũ, ſed paries & murus quidam eſt poſitus. Quomodo enim dicendus eſt velamen hr̃e ſuppoſitũ cordiũ, ad quẽ ne ipsũ quidem velamen literæ quo ſenſus velatur, qui eſt ſonus vocis, acceſſit? ¶ Sed quid eſt, quod deinde ſequitur, Dominus autem ſpiritus eſt? Per quod quaſi interpretari videtur quid ſit Dominus. Quis enim neſcit quod Dominus ſpiritus eſt? Videamus ergo ne non ſolum cum Moyſes legitur, ſed & cum Paulꝰ legitur, velamẽ ſit poſitum ſuper cor noſtrum. Et manifeſte ſi negligenter audimus, non ſolum legis & prophetarum ſcripta, ſed & Apoſtolorum & Euãgeliſtarũ grandi nobis velamine cõteguntur. Ego autem vereor ne per nimiam negligentiam & ſtoliditatem cordis nõ ſolum velata ſint nobis diuina volumina, ſed & ſignata, vt ſi detur in manus hominis neſciẽtis literas liber legẽdus, dicat quia neſcio literas. Si detur in manus hominis ſcientis literas dicat quia ſignatus eſt. Vnde oſtẽditur etiam præter induſtriam & diligẽtiã adhibendam eſſe quoque orationem, vt veniat agnus ex tribu Iuda, & ipſe accipiens librum ſignatum, dignetur aperire. Ipſe eſt.n. qui ſcripturas adaperiens, accendit corda diſcipulorum, ita vt dicant, Nõ ne cor noſtrum ardens erat in nobis cũ aperiret nobis ſcripturas &c. Ipſe ergo nũc nobis aperire dignet̃, quid eſt qđ Apoſtolo ſuo inſpirauit, vt diceret, Dñs aũt ſpiritus eſt. Vbi autem ſpiritus Domini, ibi libertas. Ego quidem quantum pro paruitate intelligentiæ meæ ſentire poſſum, puto quod filiꝰ Dei nunc via, nunc veritas, nunc caro, nunc ſpiritus nominetur. Quamuis enim verbum caro factum ſit, tamen eſt vbi Apl̃s dicat. Et ſi cognouimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc iam non nouimus. Quia ergo nunc ſermo eius ad ſubtiliorem & ſpiritualẽ intelligentiã prouocat auditores, & vult eos nihil carnale in lege ſentire, dicit vt qui vult auferri velamẽ, cõuertatur ad Dominũ. Non quaſi ad carnem Dominum (eſt enim & hoc quia verbum caro factũ eſt) ſed quaſi ad ſpiritum Dominum. Si enim quaſi ad ſpiritum Dominũ cõuertatur, de carnalibus ad ſpiritualia veniet, & ad libertatem de ſeruitute tranſibit.

Eſſe in literis ſanctis myſticum & ſpiritualem ſenſum, præter eum quẽ prima fronte verba præſeferũt, hac ſimilitudine declarat Origines, Sicut in nouiſſimis diebus verbũ Dei ex Mariæ carne veſtitum proceſſit in hunc mundum, & alium quidem erat quod videbatur in eo, aliud qđ intelligebatur: carnis nanque aſpectus in eo patebat omnibꝰ, paucis verò & delectis diuinitatis agnitio: ita & cum per prophetas vel legiſlatorem verbum Dei profertur ad homines, non abſque competentibus profertur indumentis. Nam ſicut ibi carnis, ita hic literæ velamine tegitur, vt litera quidem aſpiciatur tanquam caro, latens vero intrinſecus ſpiritualis ſenſus tanquam diuinitas ſentiatur.

Quid ſibi vult quod in ſacrificio pro gratiarum actione (de quo Leu. 7. agitur) carnes hoſtię quę immolãtur, eodẽ die mãducantur, nec quicqua ex eis relinquitur in alteram diẽ? Certe hoc in loco (inquit Origenes) diuino egemus auxilio, quo mentem Domini & legis huius conſilium atque rationem capere valeamus. Cõferamus igitur ipſam ſibi ſcripturam diuinam, & quam nobis aperuerit abſolutionis ſemitam, ſubſequamur. Inuenimus.n. de ſacrificio paſchæ, quod in veſpera immolari iubetur, dari mandatum ſimiliter, ne remaneat ex eo aliquid vſque mane.

figurarum, & de muſicis, & de numeris, ſine magna difficultate, nullo hominũ tradente intellexi: ſcis tu domine Deus meus, quia & celeritas intelligendi, & diſcendi acumẽ, donum tuũ eſt: ſed non inde ſacrificabã tibi. Itaq; mihi nõ ad vſum, ſed ad perniciẽ magis, valebat: quia tã bonã partem ſubſtantiæ meæ ſategi habere in poteſtate: & fortitudinem meam nõ ad te cuſtodiebam, ſed profect⁹ ſum abs te in longinquam regionem, vt eam diſſiparem in meretricias cupiditates. Nã quid mihi proderat bona res nõ vtẽti bene? Quid mihi tũc proderat ingenium per illa doctrinas agile, & nullo adminiculo humani magiſterij tot nodoſiſſimi libri enodati, cũ deformiter & ſacrilega turpitudine in doctrina pietatis errarẽ? Aut qd tantum oberat paruulis tuis longe tardius ingenium, cum à te longe non recederent, vt in nido eccleſiæ tuæ tuti plumeſcerent, & alas charitatis alimento ſanæ fidei nutrirent. Auguſt. confeſſ. lib. 4.

Infœlix ille homo, qui ſcit illa omnia, te autem neſcit: beatus ille qui te ſcit, etiã ſi illa neſciat, qui vero & te & illa nouit, non propter illa beatior, ſed propter te ſolum beatus eſt, ſi cognoſcens te, ſicut Deum glorificet, & gratias agat, & non euaneſcat in cogitationibus ſuis. Sicut enim melior eſt qui nouit poſſidere arborẽ, & de vſu eius tibi gratias agit, quãuis neſciat vel quot cubitis alta ſit, vel quanta latitudine diffuſa, quàm ille qui eã metitur, & omnes ramos eius numerat, & neq; poſſidet eam, nec creatorem ejus nouit, aut didicit: ſic fidelis homo, cuius totus mũdus diuitiarũ eſt, & quaſi nihil habẽs, omnia poſſidet, inhærendo tibi, cui ſeruiunt omnia, quãuis nec ſeptentrionum gyros nouerit, dubitare ſtultũ eſt, quin vtique melior ſit, quã menſor cœli, & numerator ſyderum, negligens tui, qui omnia in numero & menſura & pondere diſpoſuiſti. Aug. confeſſ. lib. 5.

Multos reperimus negligentiſſimos iuſtitiæ, & auidiſſimos ſapientiæ: hos docet ſcriptura diuina peruenire non poſſe ad id quod appetunt, niſi ſeruando quod negligunt. Fili, inquit, cõcupiſcens ſapientiam, conſerua iuſtitiam, & Dominus præbebit illam tibi. Idem in ſerm.

Neque pigebit me ſic vbi hæſito, quærere: nec pudebit, ſicubi erro, diſcere. Idem de Trinit.

Bonorum ingeniorum inſignis eſt indoles, in verbis verum amare, non verba. Idem doct. Chriſt.

Nõ ſimus in diſputationibus prõpti, & orationibus pigri. Idem de bon. perſeu.

Quiſquis omnẽ philoſophiã fugiẽdã putat, nihil nos vult aliud quã nõ amare ſapiẽtiã. Idem de ord diſcen.

Qui didicerunt à Domino Ieſu Chriſto mites eſſe, & humiles corde, plus cogitando & orando proficiunt quàm legendo & audiendo. Idem in epiſt. ad Pauli.

Multò facilius inuenit ſyderum cõditorem humilis pietas, quàm ſyderum ordinem ſuperba curioſitas. Idẽ in ſerm. de Ecclip. ſolis.

Alij nũmũ addant nũmo, & marſupium ſuffocantes, matronarum opes venantur obſequiis: Nepotianus noſter, aurum calcans, ſiliquas conſectatur. Hier. ad Heliod.

Si adamaueris captiuam mulierem idest, ſapientiam ſecularem, & eius pulchritudine captus fueris decalua eam, & illecebras criminum, & ornamenta verborum cum emortuis vnguibus ſeca: laua eam prophetali nitro: & tunc requieſcẽs cum illa dicito, Leua eius eius ſub capite meo &c. Multos tibi fœtus captiua dabit, ac de Moabitide efficietur Iſraelitis. Idem ad Pammachium.

Sunt qui ſcire volunt eo fine tantum vt ſciant, & turpis curioſitas eſt: Et ſunt qui ſcire volunt, vt ſciantur

ipſi,& turpis vanitas eſt. Et ſunt etiã qui ſcire volunt,vt ſcientiam ſuam alijs vendant,verbi cauſa, pro pecunia & honoribus,& turpis quęſtꝰ eſt. Sed ſunt quoq; qui ſcire volunt, vt ædificentur, & prudentia eſt. Bern. ſuper Cant.

Falleris fili, falleris, ſi te putas in uenire apud mundi magiſtros ſcientiam, quam ſoli Chriſti diſcipuli, id eſt,mundi contemptores,Dei munere aſſequuntur: non.n. hanc lectio docet,ſed vnctio: nõ litera ſed ſpiritus, non eruditio ſed exercitatio in mandatis Dei.Idem in epiſt.

Cibus indigeſtus corpus corrumpit:inflatum & hydropicum reddit: ſi digeſtus fuerit,nutrit:ſic ſciẽtia ſtomacho animæ indigeſta, ſi nõ fuerit igne charitatis decocta,malos humores generat. Nũquid nõ mali mores, mali humores ſunt?Idem ſuper illud ſcientia inflat.

Super Cant.ſerm.36.exponens illud Corint.Si quis exiſtimat ſe ſcire, cũ nihil ſciat &c.Vides quod nõ probat multa ſcientem, ſi modum ſciendi neſcierit. Vides quomodo fructũ & vtilitatem ſcientiæ in modo ſciendi conſtituit.Quid ergo dicit, niſi vt ſcias quo ordine,quo ſtudio, quo fine,quæque noſſe oporteat. Quo ordine? vt illud prius quod maturius mouet,ad ſalutem:quo ſtudio? vt illud ardentius,quód vehementius ad amorem:quo fine?vt non ad inanem gloriam, curioſitatem,aut aliquid ſimile,ſed tantum ad tuam & aliorum ædificationem.Idem.

Sol non omnes quibus lucet, etiã calefacit: ſic ſapientia multos quos docet quid ſit faciendum,non continuo etiam accendit ad faciendum. Aliud eſt multas diuitias ſcire, aliud & poſſidere. nec notitia diuitẽ faciãt ſed poſſeſſio.Idem ſerm.23.

Iſidor. Somnio ſimilis eſt imperitorum vita, vanas imaginationes habens. Iſid.

Cum ſit vtilis ad inſtituendum lectio,& adhibita collatione maiorem intelligentiam prębeat,melius eſt cõferre quam legere.Idem de ſum. bo. lib.3.

Duo ſunt quæ ſimul efficiunt illud quod quæritur, Scientia id præſtat, vt quomodo & quo perueniendum ſit,nouerimus;Virtus,vt perueniamus:alterum ſine altero nihil valet.Lactantius. Lactantius.

O quanti veritatẽ quęrunt,non in ueritate,ſed in vanitate:quęſitam inueniũt, nõ ad veritatẽ,ſed ad vanitatem,& quod miſerrimum eſt, in verbis vitę,lucra mortis negotiantur.Richar.de S.Vict in quodam ſerm. Richard

Odibilius nihil eſt ſubtilitate, vbi eſt ſola ſubtilitas:quid .n. prodeſt in illis expẽdere dies ſuos,q̃ neq; domi, nec militiæ nec in foro, nec in clauſtro,nec in curia,nec in Eccleſia, nec alicubi proſunt,niſi duntaxat in ſcholis.Scribens Seneca ad Luciliũ, quid eſt inquit,acutius ariſta?& in quo eſt vtilis?Tale eſt inquit, ingeniũ, quod ſola ſubtilitate laſciuiens,nulla in ſe reſidet grauitate.Pet.Rau.in ſerm. Pet.Rau.

In literis prudens,inuenit vnde ſapientior fiat: ibi bellator reperit, vnde animi virtute roboretur:inde princeps accipit quomodo populos ſub æqualitate componat: nec aliqua in mundo poteſt eſſe fortuna, quam literarum non augeat glorioſa notitia. Idem in Epiſt.

Sobrius intellectus in omnibus optimus eſt,qui reficit animam,nec grauat mentem: vnde, mel inueniſti, comede quod ſufficit tibi: ne forte ſatiatus euomas illud, & peieres nomen Dei tui. Gloſ. in illud Eccleſiaſt. tertio. In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multiplici ter. Gloſ.

Quid eſt quod ex tanta turba diſcentium, quorum multi & ingenio pollent, & exercitio vigent,tam pauci inueniantur, quibus ad ſcientiam perue- Hugo.

peruenire contingat? Sciendum eſt, quod in quolibet negotio duo ſunt neceſſaria: opus videlicet & ratio operis, quę ita ſibi annexa ſunt, vt alterũ ſine altero aut inutile ſit, aut min⁹ efficax. Verũtñ melior vt dicit prudẽtia eſt fortitudine: qnia & põdera aliquã do quę viribus mouere nõ poſſumus arte leuamus. Sic nimirum eſt in omni ſtudio, qui ſine & diſcretione operatur, laborat quidem ſed non proſicit, & quaſi aerem verberans vires inventum fudit. Aſpice duos pariter ſyluam tranſeuntes: & hunc quidẽ per deuia laborantem, illũ vero recti itineris compendia eligentem: pari motu curſum tendunt, ſed non ęquẽ perueniunt. Quid autem ſcripturam dixerim, niſi ſyluam? cuius ſententias quaſi fructus quoſdã dulciſſimos legendo, carpimus: tractãdo, ruminamus. Qui ergo in tanta multitudine librorũ diſcendi atq; legendi ordinẽ non cuſtodit, quaſi in denſitate ſaltus oberrans, tramitem recti itineris perdit: & vt dicitur ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam peruenientes. Tantum enim valet diſcretio vt ſine illa, & omne otium turpe at, & labor inutilis. Aug. lib 5. Didaſcal.

Fruſtra in nobis diuinę cognitionis abundantia creſcit, niſi in nobis diuinę dilectionis flammam augeſcat. Idem de vanit. mundi.

Si quis familiariter ſcientiam amare didicerit, & ei ſæpius vacare voluerit, iucundam valde reddit vitam, & maximam in tribulatione præſtat conſolationem. Idem in Didaſcal. lib. 3.

plato. Omnis ſapientia ſi ſeparetur à iuſtitia & reliqua virtute, callidıtas & non ſapientia efficitur.

Socrat. Socrates interroganti quodnam eſſet pulcherrimum animal, dixit, Homo doctrina ornatus.

Cleãtes Cleantes dicebat, homines imperitos ſola forma differre a beſtijs.

Emped. Empedocles ad quendam dicentem quòd nullum ſapientem reperire poſſet: Non mirum eſt dixit: oportet enim vt primum ille ſapiat, qui ſapientem quærit.

Agricola terram: philoſophus ingenium excolit.

Theocritus. Ciuitatibus mœnia, animis vero mens per diſciplinam exculta, decus & munimentum præſtant.

Democritus. Diſcere ne ceſſes, cura ſpiẽ creſcit,

Cato. Rara datur longo prudentia temporis vſu.

Antiſth. Pcipua diſciplina dediſcere mala.

Plinius. Baculus eſt eruditio vitæ. Idem.

Multũ legendũ eſt, ſed non multa.

Ariſtot. Non vt ſciamus quid ſit virtus perſcrutamur, ſed vt boni efficiamur.

Ex diuerſis. Errores magni, raro niſi ex magnis ingenijs prodiere.

In animis labrioſorum habitant muſæ.

Memoria theſaurus artium.

Plurima ſunt cognoſcenda, ſed optima retinenda.

Perijt omne tempus, quod ſtudijs non impartimur.

Præcipua eruditio eſt velle diſcere.

Cicero. Si ex literis delectatio tantum peteretur, tamen hanc animaduerſionẽ humaniſſimam & liberaliſſimam iu dicaremus. Nam cętera neq; temporum ſunt, nec ætatum omnium nec locorum. Hæc ſtudia adoleſcentiam agunt, ſenectutem oblectant, ſecũdas res ornant, aduerſis perfugium atq; ſolatium prębent, delectant domi, nõ impediunt foris, pernoctant nobiſcũ peregrinantur, ruſticantur. Cicer. Pro Arch. Poet.

Neſcire quid antea quam natus ſis acciderit, id eſt ſemper eſſe puerum. Idem in orat. ad Brut.

Philoſophia mater omnium bonarum artium nihil eſt aliud niſi (vt Plato ait) donũ & inuentum Deorũ. Hæc nos primum ad Deorum cultũ, tum modeſtiam, magnitudinemq; animi erudiuit: eademque ab animo tanquam ab oculis caliginem diſpu

lit: vt

lis: vt omnia ſupera, infera, prima, vltima, media, videremus. Idē. 1. Tuſc.

Eſt animi medicina philoſophia, cuius auxiliū non vt in corporis morbis petendum eſt foris, omnibuſq; opibus, viribuſq; vt noſmetipſi nobis mederi poſſimus, elaborandum eſt. Idem. 3. Tuſcul.

O vitæ philoſophia dux, ò virtutis indagatrix, expultrixq; vitiorum, qui non modò nos, ſed omnino vita hominum ſine te eſſe potuiſſet? Tu vrbes peperiſti, tu diſſipatos homines in ſocietatem vitę conuocaſti: Tu eos inter ſe primò domicilijs, deinde coniugijs, tunc literarum & vocum communione iunxiſti. Tu inuentrix legum, tu magiſtra morum & diſciplinæ fuiſti. Tu vitæ tranquillitatem largita nobis es, & terrorem mortis ſubſtuliſti, 5. Tuſc.

COLLE. ¶ Sciētia ſolum perficit intellectum, virtus autē & ipſum intellectum, & omnes alias animæ potētias. Plenitudo. n. ſapientiæ eſt, timere Deū &c. Vide hic Baruch 3. & Iob. 28. Si ergo ita eſt, qualis eorum inſania eſt, qui curā omnem in aſſequenda ſcientia, & nullā in paranda virtute poſuerūt.

Quàm modica ſit ſcientię vtilitas ſi charitate deſtituta ſit, declarat teterrimum crimē Balaam: qui tamen prophetico lumine (quod oēm ſuperat ſcientiā) tam multa & admiranda cognouit. Quem tamen ſceleſtiſſimū fuiſſe, declarat execrabile illud conſilium quod ſe regi daturum eſſe, cum in patriam ſuam reuerteretur, pollicitus eſt: quo filios Iſrael non ad fornicationis modo, ſed etiam ad idolatriæ facinus execrandum pellexit.

Non oportere ſapere pluſquam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem, monet Salomō his verbis. Quid neceſſe eſt homini maiora ſe quærere, cum ignoret quid conducat ſibi in vita ſua, numero dierum vitæ ſuæ, & tempore, quod velut vmbra præterit?

Quid ſit omnis humana ſiue diuina ſapientia, declarāt illa verba. Sap. 10. Si quis fuerit conſummatus inter filios hominum & abfuerit ab illo ſapientia tua, quaſi in nihilum cōputabitur. Infra vero. c. 13. eandem repetit ſententiam his verbis: Vani ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei.

Non plus ſapere quàm oporteat ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem monet Apoſtolus. Contra eos verò qui ſobrietate neglecta, curioſe ſe in diuinarum rerum indagatione gerunt, ſunt illa verba Domini Exod. 19 Deſcende & conteſtare populum, ne fortè velit tranſcendere terminos ad videndum Dominum, & pereat ex eis plurima multitudo. Sunt igitur definiti nobis in hac philoſophia termini, intra quos verſari nobis licet, quos tamen prætergredi ſub mortis interminatione prohibetur. Hos autem Eccleſiaſt. docuit, cùm ait, Altiora te ne quæſieris, & fortiora te. n. ſ. ſ. ſed illa cogita quæ præcepit Deus &c. Vtinam multi noſtratium Theologorum hoc conſilium ſecuti fuiſſent, nec multa ſuperuacua neceſſariis rebus admiſcuiſſent.

Quidquid ex animantibus & alas habet ſuper quatuor pedes graditur abominabile eſſe lege decernitur. Hoc autem monſtri genere eos deſignari credimus: qui cum alas habeant, quibus vel ſublimiter philoſophantur, vel diuina ſemper eloquia in Eccleſiis diu noctuque verſant, toto tamen pectore terrenis incubant, & ſæcularium hominum more terrenis negotiis implicantur.

Veſpertilio immūdum per legem animal eſt, qui quidem proximus terræ volat, nec in altum pennis erigitur, & veſperè quidem non die volat pen-

pēniſque ipſis pro pedibus vitur, vbi ingrediendum eſt. Per hoc igitur animal illi conuenienter accipiuntur, qui terrena ſcientia præditi circa terram volant, vt qui ſola terrena ſapiant, meridiemq; diuinæ cognitionis ignorent. Cumq; ingrediendū eſt pennis pro ped bus viūtur: quoniam ſcientiæ ſuæ alas ad terram, hoc eſt, ad terrena lucra conuertunt.

Magna ſcientię cōmendatio quod Salomon optione ſibi à Domino promiſſa, vt quidquid vellet ab eo peteret, ſcientiam & gubernandi peritiā, & cor docile petierit. Quam eius petitionem ita Domin⁹ probauit, vt de eo protinus dicatur. Placuit autem ſermo coram Domino, quòd Salomon poſtulaſſet huiuſmodi rem: dixitque ei Dominus. Quia poſtulaſti verbū hoc, & non petiſti tibi dies multos, nec diuitias, dedi tibi cor ſapiens & intelligens, &c. Sed & hæc quę non poſtulaſti, dedi tibi diuitias, ſcilicet, & gloriā. Quo in loco vides quomodo miſericordia Dei, & merita ſupplicium excedit & vota.

Eloquentia.

Auguſt. IAm venerat Carthaginem quidā Manichæorum Epiſcopus, Fauſtus nomine, magnus laqueus diaboli, & multi implicabantur in eo per illecebram ſuaui loquentiæ: quam ego iameſi laudabam, diſcernebam tamen à veritate rerum, quarum diſcendarū auidus eram, nec quali vaſculo ſermonis, ſed quid mihi ſcientiæ comedendum apponeret.

Ergo vbi venit Fauſtus, expertus ſum hominem gratum & iucundum verbis, & ea ipſa, quæ illi ſolent dicere multo ſuauius garrientem. Sed quid ad meam ſitim pretioſorum poculorum decentiſſimus miniſtrator? iam rebus talibus ſatiatæ erant aures meæ, nec ideo mihi meliora videbantur, quia melius dicebantur, nec ideo vera, quia diſerta, nec ideo ſapiens anima, quia vultus congruus & decorum eloquium. Illi autem, qui eum mihi promittebant, non boni eum æſtimatores erant, & ideo illis videbatur prudēs, & ſapiēs, quia delectabat eos loquens. Senſi autem illud genus etiam veritatem habere ſuſpectam, & ei nolle acquieſcere, ſi compto atq; vberi ſermone promeretur. Me autem iam docueras Deus meus miris & occultis modis, & prӕterea credo quod tu me docueris quoniam verum eſt nec quis quam prӕter te alius eſt doctor veri, vbicunque & vndecunque claruerit. Verbis autem ornatis & inornatis, ſicut vaſis vrbanis, & ruſticanis, vtroſque cibos poſſe miniſtrari. Igitur auiditas mea, qua illum tanto tempore expectaueram hominem, delectabatur quidem, motu affectuq; diſputantis, & verbis congruentibus, atq; ad veſtiendas ſententias facile occurentibus. Aug. confeſ. lib. 5.

Cum enim non ſatagerem diſcere quæ dicebat Ambroſius, ſed tantum quemadmodum dicebat audire, veniebāt in animū meū ſimul cum verbis quæ diligebā, res etiam, quas negligebā. Nec n. dirimere poteram. Et dum cor aperirem ad excipiendum, quā diſerte diceret, pariter intrabat, & quam vere diceret, gradatim quidem. Aug. confeſ. lib. 5.

Maxime eſt vtile noſſe ita eſſe præponendas verbis ſententias, vt præponitur animus corpori: Ex quo fit, vt malle debeant homines, prudentiores quam diſertiores inuenire ſermones, ſicut malle debent prudentiores quam formoſiores habere amicos. Idem in lib. de catechiz. rud.

Hieron. Dæmonum cibus eſt carmina poetarū, ſecularis ſapientiæ vanitas, rhetoricorū pompa verborum, hæc ſua omnes vanitate delectant, & dum aures verſib⁹ dulci modulatione currentibus capiunt, animam quoque

pene-

penetrant,& pectoris interna deuinciunt. Hier. in epiſt.

De ſcripturis diſputantem, non decet Ariſtotelis argumenta conquirere: nec ex flumine Tullianæ eloquentiæ ducendus eſt riuulus: nec aures Quintiliani floſculis,& ſcholari declamatione mulcendæ: ſed pedeſtris & quotidianæ ſimilitudinis & nulla lucubratione redolens oratio neceſſaria eſt, quem explicet, ſenſum edifferat, obſcura manifeſtet. Idem in epiſt. ad Damaſ. Pap.

Idem de Paulini oratione ſic ait, ſed ipſum genus eloquij preſſum eſt & nitidum: & cũ Tulliana luceat puritate, crebrum eſt in ſententiis. Iacet enim (vt ait quidam) oratio in qua tãtum verba laudantur. Præterea magna eſt rerum conſequentia,& alterũ pendet ex altero. Quidquid aſſumpſeris, vel finis ſuperiorum eſt, vel initium ſequentium. Idem ad Paulinũ.

Bernar. Verboſulum adoleſcentem,& ſtudentem eloquentiæ, cum ſapientiæ ſit inanis, non aliud quam iuſtitiæ hoſtẽ repures: & pro huiuſmodi falſis fratribus dicit ille magiſter diſciplinæ. Manus nemini cito impoſueris. Bern. de Conſid.

Heſiod. Optimus hominis theſaurus eſt,& ingens gloria, paucis qui mẽſurat ſingula verbis.

Cicero. Vt hominis decus eſt, ingenium, ſic ingenij lumen eſt eloquentia. Cic. de clar. orat.

Nihil eſt tam incredibile quod dicendo non fiat probabile. Nihil tam horridum, tam incultum quod non ſplendeſcat oratione,& tanquam excolatur. Idem in Parad.

Eloquens hoc vel maxima differt à diſerto. Diſertus eſt enim qui poteſt ſatis acutè ac dilucidè apud mediocres homines, ex communi quadam hominũ opinione dicere. Eloquẽs vero qui mirabilius & magnificentius augere poteſt, atq; ornare quæ vult, omneſq; omniũ rerum quæ ad dicẽdum pertinent fontes, animo ac memoria continet. Idem. 1. de Orat.

Doloris magnitudo vim quãdam nobis dicendi dat & tribuit. Idem ad Atticum. lib. 4.

Nomine oratoris & docti ornandus eſt qui ſcelus fraudemq; nocẽtis poſſit dicendo ſubijcere odio ciuiũ ſupplicioq; conſtringere: idemq; ingenij præſidio innocentiam, iudiciorum pęna liberare: idemque languentem labentemq; populum aut ad decus excitare, aut ab errore deducere, aut inflãmare in improbos, aut incitatum in bonos mitigare: qui denique quẽcumque in animis hominũ motum res & cauſa poſtulet, eum dicendo vel excitare poſſit vel ſedare. Idẽ. 1. de Orat.

Id ipſum dicere nunquam eſt non ineptum, niſi cũ eſt neceſſariũ. Ibidẽ.

Oratio debet eſſe ornatior ſententijs quam verbis. Idem in Part. Orat.

Mandare quenquam literis cogitationes ſuas, qui eas nec diſponere nec illuſtrare poſſit, nec delectatione aliqua allicere lectorem, hominis eſt intemperanter abutentis & otio & literis. Idem. 1. Tuſcul.

Stilus eſt optimus & præſtantiſſimus dicendi effector ac magiſter. Idem. 1. de Orat.

Nihil eſt aptius ad delectationem lectoris, quam temporum varietates fortunęq; viciſſitudines: quæ & ſi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt iucũdę. Idem Lucio fam. 5.

Marcus Antonius cui vel primas eloquẽtię Patrum tribuebat ętas, vir natura peracutus & prudens, diſertos ait ſe vidiſſe multos, eloquentem omnino neminẽ: Inſidebat videlicet in eius mente ſpecies eloquentię quam cernebat animo, re ipſa non videbat. Idem de Orat. ad Brut.

Vt in vita, ſic in oratione nihil eſt difficilius, quàm quod deceat videre. Ibidem.

Vt

Vt nulla materia tam facilis ad exardeſcendũ eſt, q̃ niſi admoto igne ignem cõcipere poſſit, ſic nulla mẽs eſt tam ad comprehendam vim oratoris parata, quæ poſſit incendi niſi inflammatus ipſe ad eam & ardẽs acceſſerit. Idem.2.de Orat.

Vt mulieres ideo bene olere, quod nihil olent, videntur: ita hoc ipſo eſt ornatior oratio, quod ornamenta negligunt. Idem Attic.fam.lib.2.

Socrat. Socrates cùm ei ſermo barbar° exprobraretur. Ego quidem dixit, barbarus ſum verbis, vos autẽ moribus.

Theocr. Theocritus Chius ineptum quendam Poetam recitantem auſcultans, & interrogatus ab eo quæ nam ei placerent, reſpondit, Quæ omiſiſti.

Demoſt. Demoſthenes à quodam interrogatus quemadmodum eſſet dicendi facultatem adeptus, Plus (inquit) olei quàm vini conſumendo.

Ariſto. Vrſus informes gignit catulos, eos lambendo format: ita rudem ingenii fœtum diutina cura expoliri conuenit. Ariſt.

Rerum omnium theſaurus memoria, quæ niſi cuſtos inuentis, cogitatis q; rebus & verbis adhibeatur, intelligimus omnia, etiam ſi præclariſſima fuerint, in oratore peritura. Idem.1.de Oratore.

COLLE. ¶ Fauus mellis compoſita verba, dulcedo animæ, & ſanitas oſſium. Vnde autẽ hæc facũdia potiſſimum petenda ſit, declarat idẽ Salomõ paulò ante cum ait: Cor ſapientis erudiet os eius, & labiis eius addet gratiam. Ex corde enim diuinæ lucis & charitatis radiis illuſtrato, ignita diuinorum eloquiorũ verba funduntur: vt poſſit uir pius cum Propheta dicere: Eructauit cor meum uerbum bonũ. Animus.n. piorum, diuini ſpiritus epulis ſaginatus ex abundantia cordis verba ſapientia eructare ſolet.

Contra eos qui uitam omnem in excolenda lingua neglecta interim uita & ſtudio ſapientię inſumunt, nil re facit diuina illa Salomonis ſententia: Qui tantum uerba ſectatur, nihil habebit: qui autem poſſeſſor eſt mentis, ſaluabit animã ſuã, & cuſtos prudẽtiæ inueniet bona. Dicit aũt, Qui tantũ uerba ſectatur, ut intelligas nõ damnari hoc ſtudium, niſi cum uera ſapientia negligitur.

Eruditam eloquentiam Salomon his uerbis commendat. Eſt aurum & multitudo gemmarum, uas autem pretioſum labia ſcientiæ. Eccleſiaſticus uerò, Tibia (inquit) & cithara ſuauem faciunt melodiam, & ſuper utraq; lingua ſuauis.

Ex uariarum gentium ſpoliis apparauit Dauid ea quæ ad tẽpli fabricã neceſſaria erant. Ex ære quod ſuſtulit de ciuitatibus Adadezer, fecit Salomon omnia uaſa ærea, & columnas, & altare. Quibus rebus hoc ſignificari uidetur, ſtudiis eloquentiæ literiſque Gentilium Eccleſiæ columnas & altare, hoc eſt, ſacerdotes & doctores ad eam fulciendam fuiſſe inſtructos. Quod Diuus Hieronymus, Baſilius cæterique patres Gentilium diſciplinis eruditi facilè indicant. 2. Reg 8. Eccl.40.

Bonum.

Cicero. TRia ſunt genera bonorũ maxima animi, ſecunda corporis, externa, tertia. Cicer. 3. Tuſcul.

Nihil bonum, niſi quod honeſtũ: nihil malum, niſi quod turpe. Idem Attic.lib.10.

Rerum expetẽdarũ tria ſunt genera. Nã eſt quiddam, quod ſua ui nos alliciat ad ſe ſe, non emolumento captans aliquo ſed trahens ſua dignitate: quod genus, virtus, ſciẽtia, ver tas eſt. Aliud autem non propter ſuam ui m & naturã, ſed propter fructũ atq; utilitatẽ petendum, quod pecunia eſt. Tertium eſt ex horũ partibus iunctũ, quod & ſua vi & dignitate nos inducens

inductos ducit, & præ ſe gerit quādā vtilitatem quo magis expetatur, vt amicitia, bona æſtimatio. Cice. 2. de Inuent.

Hominum duo ſunt genera, alterum indoctū & agreſte, quod antefert ſemper vtilitatem honeſtati: alterum expolitum, quod rebus omnibus dignitatem anteponit. Itaque huic generi laus, honos, gloria, fides, iuſtitia, omniſq; virtus: illi autē alteri quæſtus, emolumentum, fructuſque proponitur, atq; etiam voluptas, quę eſt maximè inimica virtuti, boniq; naturam fallaciter imitando adulterat, quam immaniſſimus quiſq; accerrime ſequitur, neq; ſolum honeſtis rebus, ſed etiam neceſſarijs anteponit. Idem in Part. Orat.

Natura,

Adilon. LVpus pilum mutat non mentē.
Adilen. Nunquam efficies vt recti ingrediantur cancri.

Cicero. Multis ſignis natura declarat quid velit, & quęrat, ac deſideret? abſurde ſcimus tamen neſcio quomodo, nec ea quæ ab ea monemur, audimus. Cic. in Lælio.

Si tales nos natura genuiſſet, vt eā ipſam intueri & proſpicere, eademq; optima duce curſum vitæ conficere poſſemus, haud erat ſanè quod quiſquam rationem ac doctrinam requireret, cum natura ſufficeret. Nunc vero paruulos nobis dedit igniculos quos celeriter malis moribus opinionibuſq; deprauatis ſic reſtinguimus, vt nuſquā naturę lumen appareat. Sūt enim ingenijs noſtris ſemina innata virtutū, quæ ſi adoleſcere liceret, ipſa nos ad beatam vitā natura perduceret. Nunc aūt ſimul atq; editi in lucē & ſuſcepti ſumus, in omni continuo prauitate verſamur. vt pene cū lacte nutricis errorē ſuxiſſe videamur: Cū vero parentibus redditi, deinde magiſtris traditi ſumus, tū ita varijs imbuimur erroribus, vt vanitati ueritas, & opinioni confirmatæ natura ipſa cedat. Idem. 3. Tuſcul.

In omni diſciplina infirma eſt artis præceptio ſine ſumma aſſiduitate exercitationis. Idem. 3. ad Here.

Conſuetudo.

LIgatus eram, non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. Velle meū tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & cōſtrinxerat me. Quippe ex voluntate peruerſa facta eſt libido: Et dū ſeruitur libidini, facta eſt conſuetudo, & dum conſuetudini nō reſiſtitur, facta eſt neceſſitas. Quibus quaſi anſulis quibuſdam ſibimet innexis (vnde catenam apellaui) tenebat me obſtrictum dura ſeruitus. Voluntas autem noua, quæ mihi eſſe cæperat, vt te gratis colerem, fruiq; te vellem Deus ſola certa iucūditas, nondum erat idonea ad ſuperandam priorem, vetuſtate roboratā. Ita duę volūtates meę vna vetus, alia noua, illa carnalis, hęc ſpiritualis, cōfligebant inter ſe, atq; diſcordādo diſſipabant animam meam: ſed tamen conſuetudo aduerſus me pugnatior ex me facta erat, quoniā volens, quò nollem perueneram. Et quis iure contradiceret, cum pecantē iuſta pęna ſe queretur? Aug. confeſ. lib. 8. August.

Lex enim peccati eſt violentia conſu tudinis, qua trahitur & tenetur ēt inuitus animus, eo merito, quo in eam volens illabitur. Auguſt. confeſ. lib 8.

Terminatio aūt ſermone Potitiani, & cauſa qua venerat, abijt ille. Et ego ad me: quę nō in me dixi? quibus ſententiarum verberibus non flagellaui animam meam, vt ſequeretē me conantē poſt te ire? Renitebatur, recuſabat, & non ſe excuſabat. Conſumpta erant & coniuncta argumēta omnia, remanſerat muta trepidatio, & quaſi

quaſi mortem reformidabat reſtringi à fluxu conſuetudinis, quo tabeſcebat in mortem, Aug.confeſ. lib.8.

Non inſtabam frui Deo meo, ſed rapiebar ad te decore tuo, moxque diripiebar abs te ponderi meo, & ruebam in iſta cum gemitu, Et pondus hoc conſuetudo carnalis. Auguſt cōfeſ.lib.7.

Gregor. Quædam anguſtia eſt, à mala conſuetudine exurgere velle, nec poſſe: iam deſiderio ad ſuperna tēdere, ſed adhuc actu in infimis remanere, prę ire corde, nec ſeq. opere: atq; à ſemetipſo contradictionem perpeti. Gre. 26.Mor.c.31

COLLE.

¶ Conſuetudinem ſequi ſolet neceſſitas: quæ magna in vtramq; rē vim habet. Hinc illud ex. L. Floro. Antiquiſſimum omnium Deus, maximū locus: velociſſimum mens: fortiſſimum neceſſitas: prudentiſſimum tēpus. Cicero quoque, Neceſſitas inquit cogit quod nō habeas, aliunde ſumere, hinc etiam illud. Durus fames magiſter multa perdocet. Recte etiam dicitur. Ingēns telum neceſſitas.

Conſuetudo mihi nouis principū tributis ſimiles eſſe videtur, quę vide licet vrgente aliqua ſiue belli, ſęu publicæ alicuius fabricę neceſſitate, populo imponuntur: quæ frequenter ceſſante etiam eadem cauſa, nihilominus retinent, ſic vbi quis lōga ęgritudine laborans, carni indulgere conſueuit, vbi poſtea cōualuit, vix ad priſtinam vitę conſuetudinem redit. Sic etiā qui neceſſitate & inopia cogēte, ſtudio congerendæ pecuniæ intendebat, vbi ad pinguiorem fortunam peruenit, eodem ſtudio (vi conſuetudinis impellente) tenetur. Ita fit, vt quod ante neceſſitas fuerat, poſtea cōſuetudine vrgente, fit volūtas. Quod filijs Iſrael contigiſſe legimus: qui cū captiui & inuiti in Babylonem ducti eſſent, poſtea conſuetudine vitæ, exilium in patriam, & captiuitatem in voluntariam ſeruituē commutauerunnt. Plurimum ergo in vtramq; partem conſuetudo valet, ſiue vitijs ſiue virtutibus aſſueſcat.

Quanta ſit conſuetudinis vis, vel hoc argumento colligi poteſt. Fęmina quędam prouectę ętatis ad nos ex India adducta eſt, qui triginta iam annis apud nos diuerſata, vix linguam noſtrā aſſequuta eſt: cum tamen quę ex illa regione, in puellari ætate ad nos veniunt, vnius anni ſpatio adeò perfecte loquantur, ac ſi apud nos natæ fuiſſent. Hoc autem quid facit niſi diuturnæ conſuetudinis vis, quæ vix ea poteſt dediſcere, quibus diù aſſueuit? Hoc autem argumento colligere licet, quam ſit difficilis conuerſio eorum qui in peccatis conſenuerunt. Hinc Hie. ſi poteſt Aethiops mutare pellem ſuam &c. ¶ Adde etiam quod cū duplex ſit auxiliū quo homines ad Deum conuertuntur: videlicet ſufficiens, & efficax: efficax quidem non omnibus datur: at ſufficiens quāuis nulli debt, quāto tamē homo diutius prauitati aſſueuit, tāto difficilius à peccato reſurgit. Quāuis enim auxilium idem maneat, quia tamen peccatū apud Zachariam, talēto plumbi propter grauitatem ſuam comparatur, quot peccata improbus homo cōmiſit, tot ſe plumbi talentis onerauit. Quātò vero onus grauius, tanto difficilius homo à peccato (tanto onere grauatus) exurget, niſi ſumma vi contranitatur. Raro autem homines (vt Adrianus hac de re diſſerēs ait) ſecundum vlumum potentiæ operatur.

Vita.

HOc ipſum noſtrum viuere, quo Gregor. tidie à vita tranſire eſt. quia dū infantia ad pueritiā, pueritia ad adoleſcentiam, adoleſcentia ad iuuentutem, iuuentus ad ſenectutem, ſenectus tranſit ad mortem, in curſu vitæ

præ-

præſentis, ipſis ſuis augmentis ad detrimenta impellitur. Greg. in Moral.

Hi vitam carnis quaſi permanentem diligũt, qui quanta ſit vitę ſequẽtis ęternitas, non intendunt: dumq; ſoliditatẽ perẽnitatis nõ conſiderãt, exilium patriam, tenebras lumen, curſum ſtationem putant. Greg. vbi ſup.

Vita noſtra nauiganti ſimilis eſt: is namq; qui nauigat, ſtet, ſedeat, iaceat vadit: quia impulſu nauis ducitur. Ita ergo & nos ſumus, quia ſiue vigilantes, ſiue dormientes, ſiue iacentes, ſiue ambulantes, ſiue volentes, ſiue nolentes, per momẽta temporum quotidie ad finem ducimur. Greg. in Reg.

Momenta tẽporum homines quo ſequuntur fugiunt, quo accipi intamittunt. Greg. lib. 7. c. 20.

Super illud, Expectate paulisper. De vitæ breuitate multa inuenies Mor. lib. 7. c. 12.

Longum videri non debet, quod curſu ſuo tenditur vt non ſit, quđ dum per momenta ducitur, ipſa cũ momẽta impellunt quæ differunt, atq; vnde teneri cernitur, inde agitur ne teneatur. Greg. vbi ſup.

Ipſa militia dicitur vita hominis: quia hoc iam eſt facta quod tolerat. Greg. lib. 8. c. 3.

In malis ſpes viuendi non frangitur, etiã cũ vita terminatur, & abeſſe mors longe creditur, etiã cũ ſentitur, & cũ ad ęternam pęnam ducitur hoc ipſum neſcit quo ducatur. At iuſtus etiã cũ præſens vita feliciter conitatur ad æternitatem tendit, magna ſalute vtitur, & tamen fiducia eius non retardatur. Mortem continuo conſpicit, quæ nondum erumpit. Quia enim vita indeſinenter labitur, ſpes ei viuendi amputatur. Greg. vbi ſup. cap. 11.

Auguſt. Ipſa hæc noſtri corporis quę uocatur ſalus, ægritudo eſt, & dum ibi moleſtias inuenit, vnde eas vitare quæſiuit, de ipſo ſuo medicamine languescit. Quot. n. ſolatia ad viuendũ quęrimus, tot medicaminibus ægritudinẽ noſtrã curam*, ſed interim & ipſum remedium vertitur in vulnus, quia illo ſæpe vienies, ex illo grauius deficimus. Greg. vbi ſup 72. c.

Si tranſacta ad memoriam reuocemus, patẽter cognoſcitur, quã celeriter fugiat hoc quoq; quod tenemus Greg. vbi ſup. c. 17.

Repente tranſacta finiuntur, quę venientia longa videbantur. Greg. li. 9. cap. 17.

Super illud, Et quaſi veſtimentum &c. Sicut veſtimentum comeditur à tinea de ipſo exorta: ita homo in ſe habet putredinẽ, vnde conſumatur: & etiam quia ſenſim conſumit & ſilènter. Greg. lib. 11. c. 25.

Super illud, Homo natus de muliere &c. Ac ſi dicat: Quid in ſe habet fortitudinis, qui natus eſt de infirmitate. Greg. vbi ſup. c. 26.

Super illud, Breui uiuens tempore &c. Pœna hominis breuiter exprimitur, nempe quod anguſtatur ad vitam, & dilatatur ad miſeria, Omne. n. quod agimus, pęna, miſeria eſt. Greg. vbi ſup. vide locum.

Super illud, Fugit velut vmbra Nũ & ſol ipſe non fugit vt vmbra? Vtiq;: ſed vt & noſtra frigiditas deſignetur, vel forte quia apparente Sole ſubito non comparet. Greg. vbi ſup.

Super illud, Nuuquã in eodem ſtatu. Noſtrũ viuere à vita tranſire eſt. Vita. n. noſtra ipſis ſuis augmẽtis ad detrimenta impellitur: & vnde ſemper deficit, vnde ſe proficere credit. Sed ante peccatũ, tempora homine ſtante tranſibant. Greg. vbi ſup.

Si ab initio mundi vſq; modo mẽtis oculos ducimus, omne quod finiri potuit, quam breue fuerit videm*: & ſi ex tunc viuens homo modo moreretur, præterita nulla videret: quia iam cuncta trãſierunt. Tempus ergo quod inter finem initiumque conſumitur, [illegible] eſt: conſumit. n. ac ſi nec breue vnquã fuiſſet, Greg lib. 15. c. 1.

Hypo-

Hypocritæ mundanam laudē lõgā eſſe exiſtimāt,dū aſſequuntur, ſed breuē fuiſſe intelligūt dū amittūt: in fine quippe eis oſtēditur,q nihil fuerit quod amauerūt. Tranſit tñ lætitia & pœna permanet:& cū res amittitur,cauſa durat.Greg.ubi ſup.c. 2.

Super illud,uelut ſomnū auolans, non inuenietur, tranſiet ut uiſio nocturna. Nempe quia phantaſma hoc oſtendit in imagine, quod nõ habet in ueritate.Similiter eſt ,ut ſomniū: quia ab eo omnis laus & gloria dum tenetur,amittif,Grego. ubi ſup.c. 3.

Super illud,Qui ſublati ſunt ante tempus. Iuxta ſingulorum merita Deus terminum uitæ dum creauit, præfixit.Ezechiæ tēpus uitæ creuit, nõ quo erat moriturus, ſed quo mori merebatur.Et infra ſup.eo.Sublati ſunt ante tps ſuum &c.Omnes qui præſentem uitam diligunt,longiora ſibi eius uitæ ſpatia promittunt: ſed cum mors adueniens eos a uita ſubtrahit, eorum uitæ ſpatia quæ cogitauerant,interdicit.Greg. lib.16.c.6.

Culpæ ſuæ ſupplicia & tolerabat homo & neſciebat,ita vt exilium patriam crederet,gauderetq; ſub pondere corruptionis atque ideo factus Deus homo, hominem ad interiora reuocauit,ut iam damna ſua uideat, & malū quod patitur in redemptoris præſentia agnoſcat. Poſtquam.n. vidit quod diligeret, intellexit quid doleret: & graue ſenſit quod pertulit, quia dulce innotuit quod amiſit. Greg.in Mor.lib.7 .c.1.

Licet uita ſemper ex uirtute ſuccedat quod ex infirmitate generat,ſemper tamen ex infirmitate generat, quod ex uirtute ſuccidat.Grego.ubi ſup.lib.8.c. 3.

Non poteſt præſentis uitæ mala ſicut ſunt conſpicere, qui bona cœleſtis patriæ contingere nondum ualet.Greg. 23.Mor.c.21.

Plerumque in id quod ad requiē cõſtruitur, maior dolor tentationis inuenitur:quod pio Dei conſilio agitur:ut huius peregrinationis tpe, electorum uita turbetur,ne uia pro patria diligatur.Greg.23.Mor.c.23.

Morituros viuere ad mortem ire eſt:ipſa quippe augmenta temporū, detrimenta ſunt: quia uitæ noſtræ tempora quanta eſſe cæperint, tanta non eſſe incipiunt.Greg.25. Mor. cap.1.

Primus homo tanto permanebat robuſtius, quanto ardentius inhęrebat: at offenſo creatore,cœpit ire cū tempore, atque tranſeundo didicit, quid fuit ſtando:nos ergo amaritudinem radicis, quaſi uirgulta retinemus.Greg.25.Mor.c.2.

Proſpera in aduerſis deſidero,aduerſa in proſperis timeo,Quis inter hæc medius locus, ubi non ſit humanæ uitæ tentatio? Væ proſperitatib. huius ſeculi,ſemel & iterum a timore aduerſitatis, & a corruptione lætitiæ,væ aduerſitatibus ſeculi ſemel & iterum,& tertio a deſiderio proſperitatis. Et quia ipſa aduerſitas dura eſt,nunquid non tentatio eſt uita humana, ſuper terram ſine ullo interſtitio?Aug.confeſ lib 10. August.

Tędet enim me domine ualde uitæ huius, & iſtius ęrumnoſæ peregrinationis. Vita hæc,uita miſera, uita caduca,uita incerta,vita laborioſa,vita immūda,uita dña malorū, regina ſuperborū,plena miſerijs, & erroribus,q̄ non eſt uita dicenda,ſed mors in qua momentis ſingulis morimur per uarios mutabilitatis defectus diuerſis generibus mortiū. Nunquid ergo hoc quod uiuimus in hoc mundo dicere poſſumus uitā?Quam humores tumidāt, dolores extenuant, et ardores exiccāt,aer morbidat,eſcę inflāt,ieiunia macerāt,ioci diſſoluūt, triſtitię conſumunt,ſollicitudo coarctat, ſecuritas hebetat, diuitię inflāt & iactāt,paupertas deijcit, iuuentus extollit,ſenectus icuruat, infirmitas frāgit,męror deprimit. Et his malis

omnibus mors furibunda ſuccedit, ſimulque cunctis gaudijs iſtius miſeræ uitę ita finem imponit, ut cum eſſe deſierit non fuiſſe putetur. Mors iſta vitalis, & vita mortalis, licet his alijsque ſit reſperſa amaritudinibus (proh dolor) quam plurimos ſuis capit illecebris, & quam multos ſuis falſis promiſſionibus decipit. Et cum ita per ſe ſit falſa & amata, ut etiam ſuos cæcos amatores latere non valeat, tamen infinitam ſtultorum multitudinem aureo calice, quem in manu habet, potat & prorſus inebriat: fęlices illi, & ipſi rari, qui familiaritatem eius recuſant, perfunctoria gaudia ſpernunt, ſocietatem abijciunt, ne cũ pereunte deceptrice, & ipſi perire cogantur. Aug. In Medita.

Infęlix ego homo. Homo inquã natus de muliere breui uiuens tempore repletus multis miſerijs: homo inquam uanitati ſimilis factus, comparatus iumentis inſipientibus, & iã ſimilis factus illis. Quid iterum ego? Abyſſus tenebroſa, terra miſera, filius iræ, uas aptum in contumeliam, genitus per immunditiam, uiuens in miſeria, moriturus in anguſtia. Heu miſer quid ſum? Heu quid futurus ſum? Vas ſterquilinij, concha putredinis, plenus fętore & horrore, cęcus, pauper, nudus, plurimis neceſſitatibus ſubditus, & ignorans introitum, & exitum meum miſer & mortalis: cuius dies ſicut umbra prætereunt, cuius uita ſicut umbra lunatica euaneſcit, ſicut flos in arbore creſcit, & ſtatim marceſcit: nunc floret, & ſtatim aret. Vita inquam mea, ita fragilis uita, caduca vita, quæ quanto magis procedit, tanto magis ad mortem accedit, uita fallax & umbratica, plena laqueis mortis. Nunc gaudeo, ſtatim triſtor: nunc uigeo, iã infirmor: nunc viuo, ſtatim morior: nunc fœlix appareo, ſemper miſer: nunc rideo, iam fleo. Sicque omnia mutabilitati ſubiacent, vt nihil vna hora in vno ſtatu permaneat. Hinc timor, hinc tremor, hinc fames, hinc ſitis, hinc calor, hinc frigus, hinc langor exuberat, ſubſequitur his importuna mors: quæ mille modis quotidie miſeros homines inopinatò rapit. Hunc necat febribus, illum opprimit doloribus: hunc conſumit fames, illum ſitis extinguit: hunc ſuffocat aquis, illum interimit laqueo. Illum perimit flammis: alium dẽtibus beſtiarum ferocium vorat. Hunc trucidat ferro, illum veneno corrũpit, alterum tantum repentino terrore miſeram vitam finire impellit. Et nunc ſuper hæc omnia, magna miſeria: quia cum nihil ſit certius morte, ignorat tamen homo finem ſuum. Aug. in Medita.

Non ſunt mali dies quos agimus in corruptela huius carnis inter tantas difficultates: vbi falſa uoluptas, nulla gaudij ſecuritas, timor torquens, cupiditas auida, triſtitia arida? Ecce quam mali dies, & tamẽ rogant Deum homines vt diu viuant. Quid eſt autem diu viuere, niſi diu torqueri? Idem de uerb. Dom.

Quid nobis miſerius? qui tanquã ſpoliati & nudi proijcimur in hanc vitam, corpore fragiles, corde lubrico, imbecillo animo, anxij ad ſolicitudines, deſidioſi ad labores, proni ad voluptates. Am. de fi. reſu. Ambr.

Tantis malis hæc vita repleta eſt, vt comparatione eius mors remediũ putetur eſſe non pęna. Nam iõ breuem illam Deus fecit, vt moleſtiæ eius quæ proſperitate vinci, vel tolli non poterant, temporis exiguitate finirentur. Idem in ſer. 40.

Edamus panem noſtrum neceſſe eſt cum labore & ſudore. Vnuſquiſque cum naſcitur, & hoſpitio huius mundi ſuſcipitur, initium capit a lachrymis, & adhuc omnium neſcius & ignarus, flere tamen ac lamentari prouidentia naturali docetur, vt vitę mortalis anxietates & labores quos Cypria.

ingre-

ingreditur, in exordio ſuo rudis anima teſtetur. Cypria. in ſer. de patien.

Plini. Nunquam bona malis paria ſunt etiam pari numero nec lætitia vlla minimo mœrore penſanda.

Exdiuerſis. Fugax eſt ætas, & vitrea res valetudo.

Iucundè viuere, id ſolũ eſt viuere.

Longior vita, diuturna calamitas.

Maior pars huominum expectando moritur.

Plinius. Optimum non naſci, aut ocyſſimè aboleri.

Cicero. Non tam cumulus bonorum iucundus eſſe poteſt, quàm modeſta deceſſio. Cic. I. Tuſcul.

Non eſt omnino hoc ipſum diu in quo eſt aliquid extremũ: quod cũ venerit omnis voluptas, pro nihilo eſt habenda, quia poſtea nulla futura eſt. Idem pro M. Marcel.

Nihil ſemper floret, ætas ſuccedit ætati. Idem Philip. 11.

O fallacem hominum ſpem, fragilemque fortunam, & inanes noſtras contentiones, quæ in medio ſpatio ſæpe franguntur & corruunt, & ante in ipſo portu obruuntur, quàm portum conſpicere potuerint. Idem 3. de orat.

O volucrem fortunam, quam cito omnia ex lætitia & voluptate ad luctum & lacrymas recedunt. Idem pro Sylla.

O miſera uitæ ratio quæ tandiu reſides in uoluptate, quandiu fortunæ poſcit libido. Idem, antequam iret in exilium.

COLLE. ¶ Vita noſtra Soli ſimilis eſt, qui cum velociſſime mouetur, immobilis tamen aſpicientibus apparet. Sic vita noſtra, cum per ſingula momenta ad mortem tẽdat, tamen ſtare diu, & manere uidetur. Quo perſpicuũ eſt, ipſam non modo breuem, ſed etiam fallacem eſſe, quando longa videtur, cum breuiſſima ſit.

Notiſſima Ephemeri hiſtoria eſt, quòd animal quaternis pedibus, totidem alis naſcitur apud Hippaniũ Boſphori fluuium: uitam a mane ad uesperam (vnde illi inditum nomen eſt) ducens. Mane puer, meridie iuuenis, ſenex veſperi, occidente Sole cõmoritur: vt multo plus temporis ac laboris ad generationem, quàm ad vitæ vſum, natura illi impendiſſe uideatur. Demirari itaque tantam conditoris ſolicitudinem licet, & in tam breuis vitæ animali, tot inſtrumẽta, tot facultates: Videt, audit, uolat, ambulat. Sed hoc tamen in hoc ipſo animalculo mirabile eſt, quod tàm breui ſpatio victurus, nõ minori ſtudio momentaneæ uitę neceſſaria conquirit, quam ſi aliorum animalium more diutius victurus eſſet. Hoc autem ſtudium rideret homo, breuitatem illius uitæ cum diuturnitate humanæ vitæ cõferens. At multo breuior hæc ipſa humana vita eſt, Angelorũ vitæ collata. Quare non minus Angeli inane ſtudium noſtrum & cæcitatem demirantur, aut miſerentur, cum videant nos tanta cura & ſolicitudine congerendis opibus, & diuitijs cumulandis inhiare, quæ ad tam breue temporis punctum neceſſaria ſunt. Rectius plane Apoſtolus cum ait, Hoc itaque dico fratres, tempus breue eſt: reliquum eſt, vt qui habent vxores, tanquã nõ habentes ſint, &c. Præterit enim figura huius mundi.

Sicut qui ſerui nati ſunt, non ita ſeruitutis malum ſentiunt, vt qui ex liberis ſerui facti ſunt: ita qui in miſerijs huius vitæ nati ſumus (nec illam fœlicitatem experti, in qua generis noſtri principes conditi fuerit (ignoramus quid ſit miſeria, quonià quid ſit fęlicitas non agnouimus. Quinimo vt Sap. 14. dicitur, in magno viuentes inſcitiæ bello, ut & tanta mala pacem appellamus.

Numerus dierum hominum, ut multum centum anni, quaſi guttæ aquæ maris deputati ſunt, & quaſi

calculus arenæ: ſic exigui anni in die æui. Propter hoc patiens eſt Deus in illis, & effundit ſuper eos miſericordiam ſuam.

Humanæ vitæ miſeria, vanitas, & breuitas explicatur Pſal. 38. vnde pro eo quod nos legimus. Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos, alius vertit: Ecce menſura pugillorum terminaſti dies meos, & ęuum meum tanquam nihilum coram te. Veruntamen uniuerſa vanitas omnis homo uiuens. Alibi dixerat homo vanitati ſimilis factus eſt: nunc autem quaſi parū id eſſet, ait, illum eſſe vniuerſam vanitatem. Secluſa enim Dei gratia, quid in homine non breuiſſimum, miſerrimum, & vaniſſimum eſt? quod extra quidem fælicitatis ſpeciem præſeferat, intus autem non modo uacuum, ſed etiam miſeriarum & ærūnarum omnium refertiſſimū ſit? Qđ plane indicat, cum ſubdit. Verumtamen in imagine pertrāſit homo. Cui ſimile eſt illud Apoſt. Præterit. n. figura huius mundi. Quo verbo indicauit nullum ſolidum & expreſſum bonum in hoc mundo reperiri: ſed omnia tenues quaſdā vmbras, & imagines rerum, non res veras eſſe. Pro huiuſmodi tamen vmbris, miſerrimè inter ſe homines digladiantur. Quam inſaniā ſubindicat ſtatim Propheta cum ait: ſed & fruſtra conturbatur: quia uidelicet pro rebus nihili homo dies noćteſq; angitur, & cœlum terramq; miſcet. Hoc autem ſpirituali viro ac ſapienti non minus ridiculum eſt, quàm cum pueros videt pro rebus ludicris contendere, angi, & diſcruciari. Atque hoc affećtu profert illa Salomonis verba. Vſque quo paruuli diligitis infantiam? &c. Quod vero ſupra dixit. Menſura pugillorum terminari dies hominis, ſummam uitæ breuitatem, hoc verbo indicare voluit. Breuiſſimum enim eſſe neceſſe eſt, quod pugillo contineri & menſurari poteſt.

Sæpe Dominus miſericorditer & iuſtè vitam breuiat impiorum, partim ut ſpacia illis peccādi ſubtrahat, partim ut eos capitali ſententia, pro eo ac eorum impietas meretur, feriat. Hac autem pœna in duos Iudæ peſſimos filios Her, & Onam vindicauit. Vnde eſt illud, viri ſanguinum & doloſi non dimidiabūt dies ſuos. Et de improbis hominibus dicitur, Fiant ſicut fœnum tećtorum: quod priuſquam euellatur, exaruit. Huiuſmodi nanque herbæ propter ſterilitatem ſoli, priuſquam ad iuſtam magnitudinem perueniant, ardore Solis exareſcunt. Ad hunc ergo modum immatura morte impij de medio tolluntur. Cęterum Salomoni Dominus cùm multa dona contulerit, longos tamen dies eā lege promiſit, ſi ab officio non recederet, tūc enim diuturna uita Dei donum eſt: aliter verò ſupplicium.

Memor eſto (ait Sanćtus Tobias)
fili quod pauperem uitam gerimus:
ſed multa habebimus bona, ſi timue
rimus Dominum. Remedium ergo
pauperis uitæ, & mille neceſſitatibus
obnoxiæ, timor Domini eſt: a quo
bona cunćta procedunt. Quis autē
uitæ paupertatem uerbis conſequi
valeat? Primum enim magna eſt pau I.
pertas ſcientiæ. Pauca ſiquidē de prę
teritis, de præſentibus pauciora, pau
ciſſima de futuris nouimus. Vñ cogi
tationes mortalium timidæ, & incer
tæ oēs prouidentiæ noſtræ. Et quæ
ſola omnium miſerabilior eſt ignorantia, neſcit homo utrū amore uel
odio dignus ſit. Conſideranda quo- II.
que nobis eſt in hac paupere uita q̃
ducimus, noſtrorum pauperies corporum, pauperies facultatū, egeſtas uirtutū. Egena prorſus humana corpora, & pręcunćtis penè animantib. inſufficientia ſibi, & pluribus egentia adminiculis. Nam & quadrupedia, & uolatilia neq; tot morbis obnoxia, neque de futuris anxia ſunt:

nec in dolore pariunt filios, neque in ſudore vultus ſui ueſcuntur pane
III. ſua. ¶ Pauperies uerò facultatum ſumma eſt: quippe quę ipſis quas appetit opibus adhuc remedium non habet, ſicut ſitis febricitantium. Creſcit enim cum terrena facultate cupi-
IIII. ditas. ¶ Quid autem dicimus de paupertate uirtutum? Vbi hodie iam antiqua illa martyrum patientia? ubi iuſtitia confeſſorum? vbi hodie prælatorum indefeſſa cuſtodia lucris inhians animarum? ubi ſubditorũ ſimplex obedientia ſolis obtemperans nutibus prælatorum? Cæterum in hac tam paupere uita, multa, inquit ſanctus uir, habebimus bona, ſi timuerimus Deum. Non enim fruſtra regius Propheta dicit, Timete Dominum omnes ſancti eius: quoniam nihil deeſt timentibus eum: inquirẽtes autem Dominum. n. d. o. b. Et, Oculi Domini ſuper timentes eum, protector potentiæ, &c. Eccl. 34. Porrò quale remedium pauperis huius uitæ timor Dei ſit, ſolus aſſequi expertus poteſt: præterea nemo.

Mors.

Gregor. QVoniam multa ſunt quæ impediunt languente & retrahunt, periculoſum eſt, & interitui uicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium. Greg. de Pœnit.

Sancti viri qui breuitatem vitę indeſinenter aſpiciunt, quaſi quotidie morientes, viuunt: & tanto ſe ſolicitius manſuris præparant, quanto nulla eſſe tranſitoria ex fine ſemper penſant. Greg. in Mor.

Omnipotens Deus ſępe eius precem in perturbatione deſerit, qui præcepta illius in tranquillitate contemnit. Greg. in Mor.

Dum rerum finis attenditur, omne quod præterit, quaſi iam fuiſſe penſatur. Greg. lib. 4. c. 41.

Eccl. 6. Ad ueſperum oritur fulgor iuſto, quia in occaſu ſuam cognoſcit claritatem. Ideo dicitur, Timenti Dominum bene erit in extremis. Greg. ubi ſupra, lib. 10. c. 12.

Mali neſciunt mortalia mortaliter cogitare. Vita deficit, & deſiderium creſcit: res habita corrumpitur, & habendi anxietas non finitur. Tunc tamen effugium peribit ab eis, quia ſe ſolos & iudicem conſpiciẽt: & periendo diſcent quòd peritura tenuerunt. Greg. ubi ſupra. c. 23.

Tanto amplius mors timeri debet, quanto nunquam prouideri ualet. Cur ergo quaſi de certo extollitur, cuius uita ſub pœna incertitudinis tenetur? Greg. lib. 12. c. 19.

Super illud, Solum mihi ſupereſt Iob. 17.
ſepulchrum. Qui conſiderat qualis erit in morte, ſemper fit timidus in operatione: atq; unde in oculis ſuis iam non uiuit, inde veraciter viuit in oculis cõditoris. Greg. lib. 13. c. 15.

Nihil ſic ualet ad edomandum appetitum carnalium deſideriorum, quàm vt vnuſquiſque hoc quod viuum diligit, quale ſit mortuum penſet. Oſtenditur namque: quia cum caro concupiſcitur, tabes deſideratur. Greg. in Mor. lib. 16. c. 31.

In morte tanto timor fit acrior, quanto retributio uicinior: & quanto vicinius iudicium tangitur, tanto vehementius formidatur. Inueniet enim homo poſt puſillum, quod in æternum non poterit uitare Grego. 24. Mor. c. 17. uide locum.

Recordatus eſt, quia puluis ſu- Pſ. 102.
mus, ait Dauid. Et Abraham, Cum Gen. 18.
ſim, ait, puluis & cinis, non adhuc iſta erant, ſed apud ſe hoc erat quod futuros prę uidebant. Greg. 24. Mor. cap. 27.

Sine dolore non pereunt, quæ Auguſt.
cum amore poſſeſſa ſunt. Auguſt. in Enchirid.

Nonne caſus noſtros nobiſcũ in hac carne portamus? Nonne fragiliores ſumus, quam ſi uitrei eſſemus?

Vitrum enim etſi fragile eſt, tamen ſeruatum diu durat. Idem in ſerm.

Qui deſiderat diſſolui & eſſe cum Chriſto, non patienter moritur: ſed patienter uiuit, & delectabiliter moritur. Idem ſup. Epiſtol. Ioan.

Rogare morientes non delicti pęnitentia, ſed mortis vrgentis admonitio compellit: nec dignus eſt in morte accipere ſolatio, qui ſe cogitauit moriturum. Idem ſer. 36.

Cum uult improbus homo non poteſt, quia quando potuit noluit: ideo per malum uelle, perdidit bonum poſſe. Idem.

Non facile inueniuntur in aduerſitate prædia, quæ non fuerunt in pace quæſita. Idem in ſerm.

Hieron. Hierony. ſuper Ieremi. lib. 1. ſuper illud, In tempore afflictionis dicet, ſurge &c Impudens poſtulatio, tempore neceſſitatis & anguſtiæ ab eo quærere auxilium, quem in proſperitate contempſeris. Hiero.

Idem in uita Hilarionis, ſic illum morti iam proximum dixiſſe memorat. O anima mea egredere, quid dubitas? egredere, quid times? Septuaginta quinque annis Chriſto ſeruiſti, & adhuc mortem times? Idem.

Inter eum qui decem uixit annis, & illum qui mille, poſtquam idem finis uitæ aduenerit, & irrecuſabilis mortis neceſſitas, tranſactum omne tantundem eſt, niſi quod magis ſenex onuſtus peccatorum faſce proficiſcitur. Idem ad Heliod.

Gloſſ. Gen. 3. Gloſſ. quædam ſuper illud, Inſidiaberis calcaneo &c. Calcaneus finem corporis notat: ad ipſum ſerpens attendit, ibi inſidiatur. Hoc ſolum timendum eſt omnibus, ne in fine ſuo iniquitate ſua capiantur. In quo enim opere quis inuentus fuerit, in eo erit uſque in ſempiternum. Gloſſa.

Cypria. Qualem te inuenit Deus cum uocat, talem pariter & iudicat Cypria.

T. Senectus. Quid ſtolidius fieri poteſt, ſi mens ad perfectionem feſtinare non contendat? quando totius corporis habitu ſenectute confectus homo, ad interitum properat, dum oculi caligant, aures grauiter audiunt, capilli fluunt, facies in pallorem mutatur, dentes lapſi numero minuuntur, cutis creſcit, flatus non ſuauiter olet, pectus ſuffocatur, tuſſis cachinnat, genua trepidant, talos & pedes tumor inflat? Homo interior qui ſeneſcit, his omnibus aggrauatur: & hæc omnia ruituram iam domum noſtri corporis citò prænuntiant. Idem.

Bernar. Nouiſſima ſunt quatuor. Mors, iudicium, gehenna, gloria. Quid horribilius morte? quid terribilius iudicio? quid intolerabilius gehenna? & quid iucundius gloria? Bern. in ſum.

Miſer homo, quare omni hora te non diſponis? cogita te iam mortuum, quem ſcis neceſſitate moriturum eſſe. Idem.

Pſal. 33. Mors peccatorum peſſima. Mala ſiquidem in mundi amiſſione, peior in carnis ſeparatione, peſſima in vermis igniſque duplici contritione. Idem in epiſt.

Anſel. Non nocet bonis ſi occidantur, vel ſubita morte rapiantur: non enim ſubito moriuntur, qui ſemper ſe cogitauerunt morituros. Anſelmus.

Hugo. Inter abuſiones huius ſeculi ſola maior eſt ſenis obſtinatio, qui morti proximus, mortis non abhorret aduentum, qui quaſi ad oſtium huius mundi poſitus, foris ſpectat, nec tñ uitę pręſentis attendit egreſſum, nec futuræ conſiderat ingreſſum. Audit nuntios mortis, & credere non uult eis. Tres ſunt enim nuntij mortis, caſus, iſirmitas, ſenectus. Caſus dubia, infirmitas grauia, ſenectus certa nuntiat: Hugo de Clauſt. ani. lib. 2.

Euſeb. Emiſſ. Paratos nos inueniat extrema neceſſitas, quæ ſæpe præuenit imparatos.

tos. Certam nobis imponat ſolicitu dinem incerta conditio. Euſ. Emiſ. hom.1.ad mona.

Ecce inquiet tranſierunt illa omnia tanquam umbra, abierunt oblectamenta,& ſola in perpetuum op probria, & crimina remanſerunt. Ibidem.

Quid erit cum homo rebus humanis uale ultimum dicens, mortem ante ſe habens, & uitam poſt ſe relinquens,in illud horrendum pertrahetur profundum?Et mox, Quia.n. ibi nulla erit iam parandi uictus aut ueſtitus ſolicitudo, nulla laborandi, militandi,agendive occupatio, nulla facultatis aut honoris ambitio, ſolus mentem omnibus alijs curis uacuam,intolerandus reddendæ rationis terror implebit, ſolum atque totum iudicij podus captiuis ſenſibus imminebit. Ibidem.

Cogitemus qui luctus erit negligenti animæ ex hoc corpore decedẽti,quæ anguſtiæ,quæ caligo, quæ tenebræ, cum ex illo aduerſariorum numero, prima occurrere cęperit conſcientia diuerſis circuniecta criminibus. Ipſa enim remotis omnib. probationibus, ipſa ingerenda eſt oculis noſtris, ut nos & conuincat probatio,& confundat agnitio. Nõ ulli licebit uel celare aliquid, uel negare: ubi non de longè aut alicunde, ſed de intus proceſſurus eſt accuſator & teſtis. Idem ibidem.

Saluia. Tunc de iniquitate homines,quãdo de uita cupiũt diſcedere,ut prius quodammodo uiuendi ſit, quã peccandi finis. Cum iniquitatibus ſuis ſepeliri uolunt: ut de illis Propheticũ illud merito dicatur, Sepulchra eorum, domus eorum in æternum. Saluia.contra gentes.

Ioã.Clima. Probatus quidem ille eſt,qui mortem diebus ſingulis expectat: ſed ille ſanè ſanctus, qui hanc horis ſingulis deſiderat. Clim. de Memo. mor. Grad. 6.

Monachus quidam Aegyptius mihi aliquando narrauit: quod cum in intimo cordis mortis memoriam penitus fixiſſet, ucllet que aliquando neceſſitate urgente carnis huius luto ſolatij aliquid indulgere, ab huiuſmodi memoria ueluti a quodam iudice prohibitus ſit: quodque mirabilius eſt, cum uehementer uellet hanc memoriam repellere a ſe, non potuerit. ¶ Alius quidam huic iuxta commanens loco qui Tholas dicitur, ex huiuſmodi ſæpe cogitatione repente obſtupeſcebat,& animo deficiens, ueluti inſenſibilis fiebat: repertusque a fratribus nonnunquam ut qui ferè efflaſſet animam, baiulabatur ab eis. ¶ Non omittam etiam ſolitarij illius qui in Choreb habitabat,referre hiſtoriam. Hic cum diutius negligentiſſimè uixiſſet, nullamque animæ ſuæ curam penitus haberet, morbo tandem comprehenſus, ad extrema deductus eſt. Cumque iam perfectè corpore magiſtraſſet, poſt vnam horam in ſeipſum redijt, orauitque nos omnes ut inde protinus abſcederemus: & cellulæ aditu lapidibus obſtructo permanſit intus annis. 12. nulli omnino cuiquam loquens, nec aliud quicquam præter panem & aquam deguſtans. Sedens autem, ea tantum quæ in exceſſu viderat, attonitus voluebat: atque adeo fixo in ijs ſemper erat cogitatu, vt nunquam iam vultum immutaret: ſed ſemper ſic attonitus perdurans, vim lachrymarum feruentium tacitus profunderet. Cum uero iam morti eſſet proximus, rupto atque patefacto aditu, ingreſſi ſumus. Cumque ab illo doctrinæ verbum ſupplices inquireremus, hoc ab illo tantummodo audiuimus. Ignoſcite mihi. Nemo qui re vera mortis memoriam agnouerit, peccare vnquam poterit. Illo igitur in proximo cimiterio ſepulto,cum poſt dies aliquot ſacras illius reliquias requi-

reremus, non inuenimus: Domino in hoc quoque nos certiores faciente, ſollicitæ illius & accuratæ, laudabiliſque pœnitentiæ: atque omnibus fiduciam præſtante, qui etiam poſt ſummam vitæ negligentiam ſe ipſos emendare volunt. Idem ibidem.

Noli falli ſtulte operarie, vt tempore tempus reparari putes. Neque enim ſufficit dies quæque, vel ſuum ipſius debitum Domino integre perſoluere. Non eſt (ait quidam) non eſt præſentem diem pie pertranſire, niſi hanc eſſe vltimam totius vitæ noſtræ exiſtimemus. Ibidem.

Sicut is qui ſententia contra ſe lata ad damnationem proficiſcitur, nihil de ſpectaculis curat, aut loquitur: ita ne ille quidem qui veraciter luget, ventrem fouet aliquando. Idem de comp. ſup. dict. om. recap.

Iſocrat. Bene tibi futura eueniet, ſi præſentia bene diſpoſueris.

Ariſto. Optimũ eſt è vita tanquam è conuiuio diſcedere: neque ſitientem, nec inebriatum.

Idem. Qui ægrotans teſtamentum ſcribit, ſimiliter facit, vt qui in tempeſtate maris, nautica inſtrumenta parare incipiunt.

Adilon. Qui minus delitiarum nouit in vita, minus timet mortem.

Cicero. Commorandi nobis natura diuerſorium, non habitandi dedit. Cicero in Cato. Maio.

Ex ipſa uita diſcedendum eſt, tanquam ex hoſpitio, non tanquam ex domo. Ibidem.

Non deterret ſapientẽ mors, quæ propter incertos caſus quotidie imminet, & propter breuitatem uitæ, nunquam longè poteſt abeſſe. Cicero. 1. Tuſ.

Pellantur iſtę ineptiæ penè anniles, ante tempus mori miſerum eſſe. Quod tandem tempus? Naturęne? At ea quidem dedit vſuram vitæ tanquam pecuniæ, nulla pręſtituta die. Quid eſt igitur quod quærare, ſi repetit cum vult: ea enim conditione acceperas. Quæ vero ætas longa eſt? aut quid omnino homini longum? Nonne modo pueros, modo adoleſcentes in curſu a tergo inſequens, nec opinantes aſſequuta eſt ſenectus. Idem ibidem.

Mors terribilis eſt ijs quorum cũ vita omnia extinguuntur, non quorum laus emori non poteſt. Idem in Parad.

Abeunt omnia vnde orta ſunt. Idẽ in Cat. Maio.

Intra lunam nihil eſt non mortale & caducum præter animos hominum, Deorum munere datos. Idem de ſom. Scip.

Vt Cygni præuidentes quid in morte boni ſit, cum cantu & uoluptate moriuntur: ſic omnibus & bonis & doctis eſt faciendum. Idem 1. Tuſcul.

¶ Si quis duos haberet amicos, alterum chariſſimum, cuius ſe obſequio totum tradidiſſet: alterum vero longè minus charum, & vterque in magno ſalutis diſcrimine verſaretur, vtri quæſo illorum amicus iſte ſtudioſius ſubueniret? Res diuinatione nõ eget. At in periculoſiſſimo morbo uita corporis dilectiſſimi, & animæ longè minus dilectæ (cuius nullam penè improbi curam habuerũt) periclitatur. Vtri ergo iſtorum amicorum carnalis homo diligentius conſulet, an non amico magis dilecto? Hinc uidemus tanta cura hoc tempore medicos acceſſiri, varia excogitare remedia, famulos huc ac illuc circumcuſare: & ſurſum atque deorſum miſcere omnia, cum interim uix quiſquã ſit, qui morientem de ſalute periclitantis animę monere velit. Qua ex re facile colligitur, qualis ſit eorum in fine uitę pœnitentia, qui animæ ſuę cura neglecta, ſe totos corporis obſequio addixerunt. Id enim ſolum tunc curant, quod maxime diligunt. COLLE.

Inuer-

Inuerſus eſt ordo vitæ noſtræ, in vita enim ſemper de diuina miſericordia præſumimus, vt licentiùs peccemus, in morte vero diuinam iuſtitiam meritò timere incipimus, ne per eam damnemur. Rectus autem ordo erat, in vita quidam Deum timere, in morte uero miſericordiam eius pro vita bene acta præſtolari.

Qui ſtranguriæ morbo moriuntur, qui uidelicet urinam reddere nequeunt, cum iam morti proximi atque deſperati ſunt, illam copioſè reddunt, quod illos tamen eo tempore nihil iuuat. Periculum autem eſt, ne talis eorum pœnitentia ſit, qui eam ad finem uitæ reſeruant.

Mors ultima linea rerũ eſt. Mors eſt uniuerſalis bonorum omnium corporalium priuatio. Cætera corporis mala particularia ſunt, & uno aliquo bono aut ſenſu ferè priuant, mors uerò omnib⁹. Vnde mors ipſa apud Poetam his omnibus reges ſe ſpoliaſſe gloriať dicens, Priuauique manus ſceptris, diademate crineis, os uerbis, & luce oculos, membra omnia motu. Quo magis mirum eſt, non angi frequẽter homines tanti mali unicuiq; noſtrum impendendentis metu. Si Propheta aliquis iuſſu Dei alicui Principi ſignificaret, fore, ut aliquãdo, ad vlceroſi mendici oſtiatim petentis fortu[n]ã peruenturus eſſet: qua quæſo trepidatione, qua cura & ſolicitudine eius aĩus diſtineretur? Quoties ſecum ipſe diceret? Ergo ne eò miſeriarum mihi deueniendum eſt, &c. At quanto grauius eſt mori, quam mendicum eſſe? Pellem enim pro pelle, & cũcta quæ habet homo, dabit pro anima ſua. Quomodo ergo nunquam nos hæc longè maior cura ſollicitat? Sed illud tamen magis uerẽdum eſt, quod à morte ſequitur, morientemq; magis urget. Vidit enim ſe, cum notis & amicis adhuc in ſeculo poſitũ agere: cum tñ intelligat, poſt modicum ipſ irreuocabilẽ æternæ mortis aut uitæ ſententiam eſſe ſubiturũ. Quo quid eſſe formidabilius poteſt?

Qualis ſit piorum mors declarant illa Eccl. uerba, Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis ſuæ benedicetur. Item Prou. 14. In malitia ſua, repelletur impius, ſperat autem iuſtus in morte ſua. De impijs contra dicitur: Cor durum male habebit in nouiſſimo. Et mors pctõrũ peſſima. Quid igiť (ſiquies) faciam? Audi, Ante mortem benefac amico tuo, & ſecundum vires tuas exporrigens, da pauperi. Hoc in eos quadrat, qui omne benefaciendi ſtudium, ad ſola teſtamẽta relinquunt. Paulo verò inferius ſubdit: Ante obitum operare iuſtitiam, quia non eſt apud inferos inuenire cibum. Eccl. 1. Eccl. 3. Pſal. 33. Eccl. 13. Eccl. 14.

O mors quam amara eſt memoria tua homini pacem habẽti in ſubſtantijs ſuis, uiro quieto, & cuius uiæ directæ ſunt in omnibus, & adhuc ualenti accipere cibum. O mors bonum eſt iudiciũ tuum, homini indigenti, & qui minorať viribus, & defecto ætate, & cui de omnib. cura eſt. Eccl. 40.

Qui opportuno tempore dum licebat ad mortem parari noluerunt, illud uereantur quod Salomon ait: Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æſtate, & non dabiť ei. Hac ferè ſocordia pereũt, quicũq; pereunt. Sic fatuæ illæ uirgines mendicauerunt dicẽtes. Dñe Dñe aperi nobis. Quibus tamen reſpõſum eſt, Amen dico uobis, neſcio uos, &c. Prou. 20. Mat. 25.

Contra eos qui Dei præcepta negligũt (qui ſolus beare, ſolus in periculis opem ferre poteſt) hac ſimilitudine vti licebit. Si tibi Deus certiſſima reuelatione denũtiaret ingẽs aliquod & inſolitũ periculũ priuſquã ex hac uita diſcedas te manere, in quo unus tantum in mundo homo ſit, qui ſolus tibi auxiliũ præbere poſſit dic mihi, ubi hæc certo ſcires, quid quæſo faceres? An non hominem illum

illum omni ratione demereri ſtuderes, quo tibi in tanto periculo adeſſe vellet? At certo certius eſt, te quidem moriturum: ante mortem vero in eo ſtatu futurum, in quo tibi nec medici, nec filij, nec amici, nec opes (ad quas in periculis confugere ſoli tus eras) nec ipſi etiam quibus omnia ſubſunt principes terræ, quicquã opitulari poterunt, ſed ab omnibus deſtitutus, ſola Domini miſericordia tibi aſſiſtere, te conſolari, tibi facilem exitum, & poſt exitum ęternã fęlicitatem prębere poterit. An non ergo dignum erit, vt hunc Dominum placare, demereri & colere, tota animi contentione debeas, vt illum in hoc tanto diſcrimine propitium & fauentem habeas? Hęc conſideratio latiſſimè fundi poteſt.

Eccl. 41. O mors quàm amara eſt memoria tua homini pacem habenti in ſubſtantijs ſuis, viro quieto, & cuius viæ directæ ſunt in omnibus, &
Ibidem. adhuc valenti accipere cibum. O mors bonum eſt iudicium tuum, homini indigenti & qui minoratur uiribus, & defecto ætate, & cui de omnibus cura eſt.

Communem mortalitatis noſtræ legem in conſolationem eorum qui mortem formidant, affert Seneca his verbis. Eò ibis, quò omnia eunt. Quid tibi nouum eſt? ad hanc legem natus es: hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc maioribus, hoc minorib. hoc omnibus ante te, hoc omnibus poſt te. ¶Hac eadem conſideratione Eccleſi. 41. vtitur his verbis. Noli metuere iudicium mortis. Memento quæ ante te fuerũt, & quæ ſuperuentura ſunt tibi, hoc iudicium à Domino omni carni.

Pretioſa in conſpectu Dñi mors ſanctorum eius: contra verò mors peccatorum peſſima. Itaque meritò impius hoc tempore formidat, ſperat autem iuſtus in morte ſua. Quam ſententiam regius vates amplißima oratione perſequitur in eo Pſal. cuius initium eſt: Audite hæc omnes gentes &c. Subdit enim poſt hoc exordium. Cur timebo mala? Pſal. 48.
Iniquitas calcanei mei circundabit me. Quo in loco calcanei nomine terminum uitæ ſignificat, iniquitatis vero, eius diei afflictionem & mœrorem. Ponitur enim cauſa pro effectu ſæpe. Senſus ergo eſt. Cur ego qui innocenter vixi, in hac extrema hora timere debeam? Timeant illi, qui diuitijs ſuis abutentes, proximorum ſuorum ærumnas ſubleuare neſciunt, nec eos de anguſtijs & laboribus redimere: vt parerent ſibi theſaurum non deficientem in cęlis, & facerent ſibi amicos de mammona iniquitatis: præſertim cum ij pecunijs ſuis non poſſint reddere Deo placationem ſuam, & pretiũ redemptionis animæ ſuę. Ego autem qui longe alia uia ingreſſus ſum, non habeo cur hoc modo trepidare debeã, ſed cur magis confidenter dicere, verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi, cũ acceperit me. Quare ne timueris cum diues factus fuerit homo, & cætera quæ ſequuntur. Significat autem his verbis fiduciam ſanctorum: contraque anguſtias metuſque improborum inſtat hora mortis.

Moriatur, ait Balam, anima mea Num. 23
morte iuſtorum, & fiant nouiſſima mea horum ſimilia. Sceleratus & impius homo peruerſè viuere volens, mori tamen viuit morte iuſtorum. Sic ferè mundani homines, peruerſè quidem uiuere, ſed ſanctè mori volunt. At finis hominum (vt Apoſto. ait) erit ſecundum opera 2. Cor. 11
ipſorum. Nolite (ait idem) errare. Deus non irridetur. Quæ enim ſeminauerit homo, hæc & metet. Gal. 6. Nam qui ſeminat in carne, de carne metet corruptionem. Audiant hoc carnales homines. Audiant & contremiſcant. Quidam interrogatus

gatus vter mallet eſſe Socrates, an Crœſſus, In vita inquit Crœſſus, ſed in morte Socrates. Simili penè ratione improbi homines, non quidem uerbis, ſed moribus & vita reſpondent.

Omne animal, ait Dominus. Leui.11. quod habet vngulam diuiſam, & ruminat in pecoribus, comedetis. Vngula noſtra, finis noſter eſt, quam non findimus, cum nouiſſima noſtra, hoc eſt, mortem, & quæ eam conſequuntur, iudicium uidelicet, gehennam, & gloriam non conſideramus. Hæc verò prouidet, qui circa eadem ſedula meditatione verſat, futuramq; corporis & animę ſuæ diuiſionem ante oculos geſtat.

Hæc igitur aſſidue ruminare debemus, ut in uirtutis agone durare poſſimus. Citò enim mens pondere laboris frangitur, citò ad male dulces, quas reliquerat, reuertitur voluptates, quando quæ præmia bonis, quæ malis ſupplicia propoſita ſint non recordatur.

Gen 3 Pelliceis tunicis Dominus primos parentes induit quæ ex mortuis animalibus auferuntur, ut hoc habitu intelligerent, ſe mortalitatem ſuam quam peccando meruerunt, & fragilitatem quę ex carnis corruptione veniebat, quocunque pergerent, circunferre. Quod plane ita eſſe intelliget qui partim uideat nos quotidie, dum viuimus morti fieri propiores, partim aſſiduas humana uitę calamitates, & luctus, & morbos mortis nuntios contempletur.

Purgatorium.

Auguſt. TEmpus quod inter hoīs mortē & vltimam reſurrectionem interpoſitum eſt, animas abditis receptaculis continet, ſicut unaquæque digna eſt vel requie, uel ęrumna, pro eo quod anima pietate ſuorum viuentium releuari, cum pro illis ſacrificium mediatori offertur: vel eleemoſynæ in Eccleſia fiunt. Sed eis hęc proſunt, qui cum uiuerent, hæc ſibi ut poſtea poſſent prodeſſe meruerunt. Eſt enim quidam uiuendi modus nec tam bonus, vt non requirat iſta poſt mortem: nec tam malus, vt ei non proſint iſta poſt mortem. Aug. in Enchir. c. 1. Pſal. 31.

Purgandus eſt igne purgationis qui in aliud ſęculum diſtulit fructū conuerſionis. Hic autem ignis etſi æternus non ſit, miro modo eſt grauis: excellit enim omnem pœnam, quam unquam quis paſſus eſt in hac uita uel pati poteſt. Aug. in ſermo. de de igne purgat.

COLLE.

¶Hoc vel maximum inter ſacramentum baptiſmi & pœnitentię diſcrimen eſt, quod cum baptiſmus regeneratio quædam & natiuitas interni hominis ſit, nihil in regenerato priſtinæ vetuſtatis relinquit: quemadmodum in ijs rebus quæ generantur, nihil ex materia illa unde generata ſunt, manet, vt in pullo, qui ex ouo generatus eſt, nihil ex ouo remanet. At cum ſacramentalis confeſſio non quidem regeneratio, ſed ueluti languentis animæ medicina ſit, iuxta diſpoſitionem quam in ea inuenit, remedium præſtat. Sunt enim (ut Philoſophi docent) actus actiuorum in patiente diſpoſito. Gen. 15.
Cum autem diſpoſitio quæ ad hoc ſacramentum requiritur, contritio ſit, pro ratione contritionis præſtat beneficium ſalutis. Si enim ea perfecta ſit (qualis B. Magdalenæ fuit) totam ſimul cum culpa pœnam relaxat. Si uerò minor ſit ſublata culpa, quædam pœnæ portio remanet, vel pijs operibus in hac vita luēda, vel igne purgatorio altera expianda. Cuius rei exemplum in Abſalone Dauidis filio habemus: qui cum fraternæ cedis reus eſſet, & poſt longum tempus ab exilio reuocatus,

catus, in gratiam cum patre rediјſſet, ante patris tamen conſpectum apparere prohibitus eſt. Maneat (inquit ille) in Hieruſalem, & faciem
2.Re.14. meam non uideat. Ad hunc modum ſe cœleſtis ille pater cum ijs animabus gerit, quæ purgationis igne luunt, quæ in hac vita commiſerunt, Non enim diuinę amicitiæ & gratię exortes ſunt, ſed ad conſpectum tamen eius, donec perfectè purgatæ fuerint, non admittuntur.

Magna Dei miſericordia & prouidentia factum eſt, vt poſt hanc etiam uitam, ſatisfactioni locus eſſet. Is enim qui vult omnes homines ſaluos fieri, quiq; non vult mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur & viuat, animaduertens multos ex hac vita decedere, nec adeo puros, vt digni fiant qui ſtatim ad diuinæ viſionis gloriam ſublimentur, nec tamen adeo impuros, vt extrema inferorum ſupplicia patiantur, medium quendam eius miſericordia locum deſtinauit, vt hac pia prouidentia & miſericordię locus eſſet, & diuinæ iuſtitię debito ſatisfieret. In quo etiam diuinæ benignitatis ſplendor elucet, quod eiuſmodi animas non modo pœnis ſuis purgari, ſed piorum etiam & conſanguineorum eleemoſynis, precibus, & ſacrificijs iuuari poſſe, conſtituit. Cuius rei inſigne extat exemplum, quod
Bernar. Diuus Bernardus in vita S. Malachiæ memorat in his verbis. Mortua eſt Malachiæ ſoror. Nec prætereundæ uiſiones quas vidit de ea. Huius ſiquidem ſanctus carnalem exhorruerat vitam, & tanto zelo, vt ſe deuouerit, non uiſurum eam in carne viuentem. At illa carne ſoluta, ſolutum eſt uotum, & cœpit videre in ſpiritu quam in carne noluit. Quadam nocte audiuit per ſomnum vocem ſibi dicentis, ſororem eius ſtare foras in atrio, & ecce per totos triginta dies nihil guſtaſſe. Qui euigilans cito, intellexit cuius eſcæ inedia marceret: & diligenter diſcuſſo numero dierum quem audierat, ipſum eſſe reperit, ex quo pro ea panem de cœlo viuum non obtuliſſet. Tunc ille qui ſororis non animam oderat, ſed peccatum, beneficentiam quam intermiſerat, rurſum adoritur. Neque id fruſtra. Non multo poſt uiſa eſt illi perueniſſe ad limen Eccleſiæ, necdum tamen poſſe intrare: apparere etiam in ueſte pulla. Cumque ille perſeuararet, curans ne quo die ſolita ſtipe fruſtraretur, ſecundo uidit eam in veſte ſubcandida admiſſam quidem intra Eccleſiam, ſed altare contingere non permitti. Tertio tandem viſa eſt aggregari cœtui candidatorũ, & in veſte candida. Vides Lector, quantum ualeat deprecatio iuſti aſſidua? vere regnum cœlorum uim patitur, & violenti rapiunt illud. Nonne tibi uidetur Malachiæ oratio uicem quodammodo effractoris exhibuiſſe cęleſtibus portis, quãdo peccatrix mulier fraternis obtinuit armis, quod ſuis meritis negabatur? Hinc uim Ieſu bone, tu qui pateris, facis, ualidus, & pius ad ſaluandum, faciens miſericordiam, & potentiam in brachio tuo, & in ſacramento tuo: ſeruans ſanctis qui in terra ſunt uſq; in conſummationem ſęculi. Hoc planè ſacramentum potens peccata conſumere, debellare obuias poteſtates, inferre cœlis reuertentes de terra.

Iudicium extremum.

PRæſentis temporis ita agenda eſt lætitia, vt nunquam amaritudo ſequentis iudicij recedat à memoria. Greg. hom 32. Greg.

Diabolus cum quæ accuſet mala non inuenit, ipſa bona ad mala inflectere quærit. Si opera non inuenit, quærit uerba, ſi nec uerba, quærit inten-

intentionem, Greg.in Mor.li.2.c.8.

Pſal. 51. Super illud: Super eum ridebunt, &c. Nunc iuſti iniuſtos metuunt, tūc ridebunt: ijdem tunc timent iudicē, ne poſtea metuant accuſatorem. Ille enim tunc ſequens rapit, quos nunc blandiens decipit. Greg.lib.6.c.20.

Iob. 7. Super illud: Oculi tui in me, &c non ſubſiſtam, &c. Conſiderat iuſtus quam ſtricte Deus iudicet, & periturum ſe ex ſe uidet: quia cum diſtrictus iudex, merita ſubtiliter inquirit reus ad tormenta non ſufficit. Greg.lib.8.c.13.

Iob.9. Super illud: Sapiens corde eſt, & fortis robore, &c. Non ergo falli quia ſapiens, nec uitari poterit quia fortis. Nunc ut ſapiens omnia proſpicit, tunc vt fortis omnia punit. Greg.lib.9.c.2.

Ibidem. Super illud: Si repente interroget, quis reſpondebit ei? Repente Deus interrogat, cum nos ad diſtrictionem ſui examinis inopinatos uocat. Interrogationi Dei hō reſpondere non ſufficit: quia ſi remota piete diſcutiuntur, etiam iuſtorū uita ſuccumbit. Item repente interrogat, cum mens noſtra quæ de ſe in tranquillitate aſtimat, ſemetipſam veraciter qualis ſit in perturbationē deprehendit. Greg.ubi ſupra.c.11.

Ibidem. Super illud: Si habuero quidpiam iuſtum. Prece poſt iuſtitiam indiget, vt quę ſuccumbere diſcuſſa poterat, ex ſola iudicis pietate conualeſcat. Dicit autem quidpiam etiam perfectus: quia vix peragit iſte quę debet. Greg.ubi ſup.c.14.

Quomodo peccātes percutit, qui in æternum punit uſu uoluntatis carentes. Sed & illos iuſte, ut infructuoſa arbor in ramis ſeruet amaritudinem, quam ex radice contraxit. Vbi ſup. Greg.

Cum Deo iudices uenient, qui pro Deo indigne iudicantur: iudex veniet, qui nunc conſideratione iudicij ſe caſtigat. Greg.lib.10.c.30.

Electi culpis ſuis non parcunt, ut poſſit Deum placatū inuenire: nam qui ſibi nunc in culpa parcit, ei poſtmodum in culpa non parcitur: ideo iuſti diſtricte ſe iudicant, ne iudicentur. Greg.lib.11.c.19.

Super illud: Poſuiſti in neruo, &c. Iob 13. Quia prauitatem noſtram forti dictionis ſuæ ſententia ligauit. Obſeruaſti ſemitas quia in omnib. actionibus, etiam cogitationes penſat. Veſtigia conſideraſti, quia intentiones noſtras quam recte ponantur, examinat. Greg.ubi ſup.c.25.

Supernę ęquitati conuenit iniuſte acta, iuſte iudicare: vt diuina ſententia ordinet in pœnam, quos inordinata actio traxit ad culpam. Grego. Mor. 18.c.6.

Per flagella huius vitę iudicij nobis diſtrictio commendatur: ſi enim ita diſtricte modo percutit, quando parcit, quomodo percuſſurus eſt, quando non parcens iudicabit. Gre. 19. Mor.c.28.

Sācti ex tribulationibus quę mundum feriunt, pręuident quę ſequantur. Greg.21.Mor.c.16.

Si taliter flagellatur Iob, qui ſic timuit, qualiter feriendus eſt, qui contemnit? Ex verbere pręſenti iudicia ęterna pēſanda ſunt: quomodo enim toleranda eſt pœna quę reprobat, ſi ferri non poteſt ira eius quę purgat. Greg.ubi ſup.

Sic potenter deſtruit, ſicut potenter creauit.

Subito tolluntur impij quia impręmeditate. Vide hoc in loco de eo qui ampliabat horrea. Vos autem fratres non eſtis in tenebris, ut uos dies illa ut fur comprehendat. Gre. 25.Mor.c.1. 1.The.5.

Nihil ſibi noſtra blandiātur infirmitas: ſed quāto ſibi mali eſt cōſcia, tanto in ſe benignius ſit ſeuera.

Deū tanto ſecurius quis expectat, quanto quotidie ſuam uiā ſuſpectus examinat. Gregor. ubi ſupra.

De

De iudicandis & iudicaturis, vide Greg.lib.26.Mor.c.24.& 25. ¶Item vide eundem de extremo iudicio. lib.13.Mor.c.15.

Auguſt. Auguſtinus ſuper illud Io.8. Ego ſum lux mundi, Faciamus, inquit, quod iuſtum ſit, ne impudenti fronte poſtulemus quod promiſit:'ne dicat nobis in iudicio ſuo, Feciſti qđ iuſſi, vt petas quod promiſit ex tract. 34. ſuper Euang. Ioan.

Ille iudex nec gratia præuenitur, nec miſericordia iam flectitur, nec pecunia corrumpitur, nec pœnitentia vel ſatisfactione mitigabitur. Hic dum tempus habet, agat anima pro ſe quandiu locus eſt miſericordiæ, quia ibi erit locus iuſtitiæ. Idem lib. 3. de Symb.

In quo quemque inuenerit ſuus nouiſſimus dies, in hoc eum comprehendet mundi nouiſſimus dies, quoniam qualis in die iſto moritur, talis in die iſto iudicabitur. Idem ad Dioſcor.

Hieron. Etiam qui ſancti ſunt, præſentiam Dei abſq; formidine non uidebunt. Hiero, in Orig.

Aetatum diuerſitas non mutat corporum veritatem. Cum enim corpora noſtra quotidie fluant, & aut creſcant, aut decreſcant, ergo tot erimus homines, quot quotidie commutamur: aut alius fui cum decem annorum eſſem, alius cum triginta alius cum iam cano toto corpore ſum? Igitur iuxta Eccleſiarum traditiones, & iuxta Apoſtolum Paulum illud eſt reſpōdendum quod in virum perfectum, & in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. omnes reſurgemus, ſiue paruuli ſiue magni, iidem omnino manentes qui ante eramus. In qua quidem ætate Chriſti Iudæi Adam fuiſſe conditum autumant. Hiero. in epitaph. Paulæ.

Ambro. Væ mihi eſt, ſi non peccata mea defleuero. Væ mihi eſt, ſi non media nocte ſurrexero, ad cōfitendum tibi Domine. Væ mihi ſi dolum proximo meo fecero. Væ mihi ſi non locutus fuero veritatem. Ad radicem ſecuris poſita eſt: faciat fructum qui poteſt gratiæ: qui debet, pœnitentiæ. Adeſt Dominus qui fructum requirat, fœcundos uiuificet, ſteriles deprehendat. Ambro. ſuper Luc.

Quid in Babylone tutum, ſi Ieruſalem manet ſcrutinium. Bernar. ſuper. Cant. Bernar.

Conoſcetur recte Dominus iuſtitiam faciens, qui nunc ignoratur miſericordiam quærens. Idem de 12. Grad. Pſal. 9.

O anguſtia, hinc erunt accuſantia peccata, inde torrens iuſtitia, ſubtus patens horrendum chaos inferni, deſuper iratus iudex, intus urens conſcientia, foris ardens mundus. Et ſi iuſtus uix ſaluabitur, peccator ſic depreſſus in quam partem ſe premet constrictus? vbi latebo? vbi apparebo? Latere erit impoſſibile, apparere intolerabile. Anſel. in lib. medit. Anſel.

Si interroges qualiter ueniet, ſic dicit in Pſal. Dn̄s manifeſte veniet, Deus noſter non ſilebit. Ignis in conſpectu eius ardebit. Cū talis terror futurus ſit aduenientis, quis poterit terrorē ſuſtinere iudicantis? Cū talis futura ſit præſentiæ ſpecies, qualis forma ſn̄iæ? Ille ego veniet ad iudicandos nos, qui ſe iudicio meminit addictū pro nobis? Ille ergo veniet ad diſcutiendā vitā noſtrā, qui eā reſtituit per mortem ſuā. Ille inquam, pro commiſſa nobis ſalute noſtra rationem exacturus eſt, qui pro noſtra redemptione damnatus eſt. Qui tantum contulit, ſcit quātum repoſcat. Euſeb. Emiſſ. hom. de Symb. Euſeb. Emiſſ.

Qua fiducia ſtabit deſertor ante Regem ſuum? vulneratus ante medicum ſuum? perditus ante pretium ſuū. Vnde miſericordiam petiturus

turus

turus eſt, primum de miſericordiæ contemptu iudicandus? Idem ibidem hom.2.

Nunc chariſſimi in poteſtate vitæ præſentis eſt, vt beatum ſit, quidquid perpetuum erit. Sero tunc clamore clamabunt collibus, operite nos: & montibus, cadite ſuper nos: deſiderabunt mortem ſed nõ inuenient, qui vitam dum inueniendi tempus fuit, deſiderare noluerunt. Idem hom. de Paſcha.

Ipſa caro honoratur præmijs quę eſt probata ſupplicijs: ipſa in muneribus gaudebit, quæ in doloribus triũphauit: quę ideo tolerabiliter doluit ſe afflictam, quia fideliter credidit reformandam. Secundum hæc, ſi nõ in ea qua vixiſti carne iudicandus es, non eſt quòd timeas, quicunque ille es vas criminum: aperi campum flagitijs, dimitte frena peccatis, irrue ſecurus ad culpam: non eſt, quod timeas, alius pro te ſupponetur ad pœnam: non expaueſcas vetuſta malitia, noua neſcio quæ pro te natura damnatur. Si ita eſt, quantum uideo nocentibus morte ſuccurritur, cruciatus innocentibus præparatur. Caro proprio in puluere ſuo dormiens, vltro non ſentiet delictum proprium: & quæ ante non fuerat, ſubito naſcetur ad crimen alienum. Sed non ita eſt, nam de noſtris loquitur apoſtolica doctrina corporibus. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptelam: hoc eſt dicere mortale noſtrum in quo nati ſumus, ipſum de fauillis ita reparandum eſt, ne vltra poſſit morte diſſolui. Quæ cum ita ſint, audiamus per Prophetam, reſurrectionis præſentiam ante tot ſecula velut ſub oculis depingen-
Ezec.37 tem. Hæc dicit Dominus Deus. Oſſa arida audite verbum Domini. Ecce ego mitto in vos ſpiritum & viuetis: Et acceſſerunt (inquit) oſſa ad oſſa, vnumquodque ad iuncturam ſuã.
Ibidem. Ecce ego aperiam tumulos veſtros, & educam vos de ſepulchris veſtris. Aduerte, quod non aliquod recens ex nihilo facit, qui vitam aridis oſſibus repromittit: aduerte quod viuificationem ſuam non nouis tribuit, ſed vetuſtis, cui vita ſeruit in tumulis. Reparandnm itaque me in corpore meo, & circundandum me pelle mea, credo quidem ſermonibus annuntiantis, ſed plus credo cicatricibus reſurgentis. Idem homil.10.

Iuſte rerum arbiter, tuus quidem eſt homo (inquit Diabolus) per creationem, ſed meus cœpit eſſe per culpam, tuus per naturam, meus per inobedientiam: qui maluit audire ſeductionem meam, quam legem tuã: tibi debetur iure, mihi crimine: tuus eſt opere, meus eſt voluntate: quia potuit pręceptum tuum ſeruare, ſed noluit. Idem in hom.

Irremediabile periculum eſt, ſic aliquem vitijs & cupiditatibus frena laxare, ut ſe rationem Deo non meminerit redditurum: quia puto magna ſit iam pœna peccati, metum atque memoriam futuri perdidiſſe iudicij: non nobis ita dulcia ſint pauperum ſpolia, poſtmodum nimis amaricatura. Idem in hom. de latrone beato.

Quid tunc animi peccatrix anima habebit, cum alios illic erogante Domino percipere viderit illeſæ & integræ fidei brauium, candidæ theſaurum caſtitatis, fructus miſericordię, talenta iuſtitiæ? Cum indigna ſibi ſorte conſpexerit, nouiſſimos de primis fieri, & de nouiſſimis primos? pauperes ſupra diuites, ſeruos ſupra dominos glorificari: ſe autem inter hæc cum peccatis ſuis relicta, de ſpectaculo fœlicitatis alienæ, dolorum initia reportantem. Idem homi.1. ad monach.

Quo putas vultu reſpicit redemptio noſtra perditionem noſtram? Tanto grauiora erunt humana delicta,

cta, quanto maiora ſe oſtenderit diuina beneficia. Verendum eſt autem, ne illam vocem reſurrectionis pretioſa crucis veſtigia proteſtātem etiam in iudicio ſuo ad vaſa iniquitatis prolaturus atque dicturus ſit. Infer digitum tuum huc & vide manus meas & affer manum tuam & in latus meum: & agnoſce quæ pro te & à te impietas humana pertulerim. Illa vtiq; clauorum ſigna bonis ſalutaria, malis terribilia, quæ vſque ad diem iudicij nō delentur, ſine dubio abijcienda ſeruantur. Ibidem hom.4.ad mona.

Quam lugubre erit homini Deū uidere, & perdere, & ante pretij ſui perire conſpectum? Et ideo chariſſimi iſta dum tempus eſt, cogitantes, ita indefeſſo ſtudio laboremus, vt quod nobis contulit iudicatus, integrum in nobis inueniat iudicaturus. Ibidem.

Pernicioſa nos metipſos perſuaſione fallentes, putamus quod mala noſtra ſpatio temporis euanuerint: & quia illa nos obliti ſumus, credimus quod de memoria diuinæ ſeueritatis elapſa ſint. Sed non ita eſt, omnia apud illū collecta, omnia apud illum repoſita atque ſignata ſunt.

Iob.14. Audiamus quod dicit ille B.Iob, Signaſti quaſi in ſeculo delicta mea. Et
Deu.32. iterum ipſe Dominus ait, Nonne hæc collecta ſunt, & ſignata in theſauris? Idem ibidem homil. 5. ad monachos.

In illo die nihil eſt, quod reſpon-
Chryſo. deamus, ubi cœlum & terra, aqua, ſol, & luna, dies & noctes & totus mundus ſtabit aduerſum nos in teſtimonium peccatorum noſtrorum, & ſi omnia taceant, tamen ipſæ cogitationes noſtræ, & ipſa opera ſpecialiter ſtabunt ante oculos noſtros accuſantes nos ante Deum: dicen-
Roma.2. te Apoſtolo, Cogitationibus inuicem accuſantibus, &c. Cryſoſt. ſuper Matth.

Grauiſſima pœnarum pudor eſt, quam in iudicio quoq; futuram diximus: quoniam pij reſurgent ad uitam æternam, impij vero ad pudorem & opprobrium æternum. Idem.

Patre familias moriente, domus turbatur familia plangit, & nigris ſe veſtimentis induit. Sic humano genere propter quòd facta ſum omnia circa finem conſtituto, cœli miniſteria lugent, & candore poſito, tenebris induuntur. Idem ſuper illud Matthæi 24. Et virtutes cœlorum.

Idem ſuper illo 1.ad Corinth.15. 1.Thc.4.
Ipſe Dominus in iuſſu & in voce tubæ &c. Vere vox magna, uox tubæ terribilis: cui omnia obediunt elementa, quæ petras ſcindit, inferos aperit, portas æreas frangit, vincula mortuorum diſrumpit, & de profundis abyſſi animas liberatas corporibus ſuis aſſignat. Hæc autem omnia citius conſumit in opere, quā ſagitta tranſit in aere: dicente Apoſtolo in momento, in ictu oculi. Idem.

¶Redde rationem villicationis tuæ. COLLE.
Ex his uerbis apparet, non modo de Luc. 16.
omnibus admiſſis, ſed etiam de omnibus a Deo impenſis beneficijs rationem exigendam eſſe. Hoc enim villicationis, hoc eſt, diſpenſationis nomen, prǽfert. In quo ordine, omnes huius mundi creaturæ numerantur. Quæ (ut D.Thom. ait) non modo ad humanæ uitæ uſum, ſed etiam ad corda noſtra in Dei amorem & laudem excitāda ab ipſo conditæ ſunt. Quemadmodum enim inſignis aliquis pictor abſolutā imaginem Regi offerens, nō hoc ſolum captat, vt illi hoc munere gratificetur, ſed etiam ut ex elegantia operis peritiam agnoſcat artificis; ita ſupernus ille artifex, quęcunque in hoc mundo conſpiciuntur non ſolum

vten-

vtenda nobis, ſed etiam ſpectanda propoſuit: vt in mirabili earum fabrica, mirabiliorem conditoris ſapientiam contemplaremur. Ad hoc enim oia potiſſimum facta eſſe de-
Pſal. 18. clarat illud ex Pſal. Cœli enarrant gloriam Dei &c. At impij hoc Dei conſilium inuerterunt, quando oia diuina opera (ſi dicere fas eſt) adulterarunt, & aliò deflexerunt, quam pia conditoris voluntas deſtinarat.
Gen.6. Hoc enim eſt quod in Gen. dr̄, omnis quippe caro corruperat viā ſuā. Et corrupta eſt terra coram Dño,& repleta iniquitate. Vnde pulchritudine rerum qua in amorē pulcherrimi cōditoris excitari debuerant, ad nefandas libidines abuſi ſunt. Sapores vero ciborum quibus & vitam ſuſtētare, & diuinam [illegible] ſapiētiam [illegible] tali [illegible] admirari debuiſſent, ad [illegible] & crapulam conuerterunt. V[illegible] vero eoſdemq; ſuauiſſimos & ſalutares aromatum odores, libidinum atq; delitiarum ſuarum irritamenta fecerunt. Vnde impudica illa mu-
Prou. 7. lier in Prouerbijs ait, Aſperſi cubile meum myrrha & aloe &c. Veni ergo inebriemur vberibus &c.

Gemmis vero & lapidibus, quorū mirabili pulchritudine & virtute in admirationem nos diuinæ virtutis rapere debuiſſent: ad ſuperbiam faſtumq; ſicut auro & argento abutuntur. Veſtes vero ſericas quas in deſeſſo labore vermes nobis, Deo ita diſponēte, præbēt, qui vitæ ſuæ diſpendio corpora noſtra ornant, quis ad laudem Dei vſus eſt? quis pro hoc beneficio gratias egit? quis hoc Dei ſingulare opificium admirat? Huc pertinet illud Cypriani, de habitu virginum. An vulnera inferri auribus Deus voluit, quibus innocens adhuc infantia & mali ſecularis ignara crucietur,& poſtea de aurium cicatricibus & cauernis pretioſa grana dependeant? Quæ omnia peccatores & apoſtatæ Angeli ſuis artibus prodiderunt, quādo ad terrena contagia deuoluti, à cæleſti vigore receſſerunt. Ab his igitur qui ad hūc modū omnia Dei opera peruerterunt, an non erit ratio exigenda? Nec.n. ad hoc talia Deus opera tāta ſapientia molitus eſt, tantaq; prouidentia gubernat, vt libidinum ſuarum incitamenta improbi homines haberēt. Nec enim bonus conditor talia huius rei gratia condidiſſet, qui nemini que contulit ſpacium peccandi.

Vbi Ioſeph dixit, Ego ſum Ioſeph frater veſter, quem vendidiſtis in Aegyptum, non potuerunt rñdere fratres nimio terrore correpti. Gen.45.
Tantus enim illos ſtupor oppreſſit, vt prorſus muti & elingues redderētur: Lingua.n.præ timoris magnitudine palato hærens, ſuo munere fungi non poterat. Si huius igitur ſceleris memoria ſic hoīes iſtos perterrefecit: quid putas improbos in extremo illo iudicio paſſuros, cū Chriſtum videant, audiantq; dicentem, Ego ſum frater veſter, quē vos cruci fixiſtis, & viliſſimo peccati pretio, toties [illegible]? O quam muti & elingues hac voce reprobi fient.

Hæretici quidam in carcere poſiti, cum intelligerent ſe in publicum ſpectaculum prodituros, vt dignum erroribus ſuis dedecus & pœnam ſuſtinerent, mortem ſibi in carcere conſciuerunt: ne publico illo dedecore afficerentur. Si ergo [illegible] vnius ſpectaculum ita horum animos perterrefecit, vt mortem prius vtriuſque hominis (hoc eſt animæ ſimul & corporis) quam dedecus illud publicum ſubire vellent: qualis quæſo pudor impiorum erit, cum ſe æterna pœna ac ignominia, in conſpectu Dei & Angelorum atque adeo omnium ſæculorum damnari videant? Hoc nulla ratione explicari pro dignitate poteſt.

Mm Vehe-

Vehementer improbos in iudi-
cio accuſabit dominicę redemptio-
nis exhibitum remediū, quod aper-
tiſſime teſtantur illa Domini verba,
Ioan 3. Hoc eſt autem iudicium, quia lux ve
nit in mundùm, & dilexerunt homi
nes magis tenebras, quàm lucem.
Hi ſunt, qui ſcelerum ſuorum vlce-
ra diligunt, magis quam medica-
menta diuina, qui eſſe ſub ſentibus
delitias computant: qui lætantur cum
male fecerint, & exultant in rebus
peſſimis. Expende huius verbi vim.
Hoc eſt autem iudicium: hoc enim
vehementiſſime improborum cau-
ſam premet, propter magnitudinē
remedij huius ſimul & beneficij.

Vulgatum eſt, nō licere bis in bel
lo errare: quia poſt acceptam cladē
conſilio & medicinæ non eſt locus.
Multo autem verius eſt non licere
homini aut bis viuere, aut bis mori,
aut bis tribunal ſuperni iudicis adi-
re. Videat ergo quiſquis eo acceſſu-
rus eſt, in quo ſtatu accedat, quādo-
quidem poſt latam ſententiam, ap-
pellare amplius non licet.

Eccl. 3. Vidi ſub ſole in loco iudicij im-
pietatem, & in loco iuſtitiæ iniqui-
tatem: & dixi in corde meo, Iuſtum
& impium iudicabit Deus, & tēpus
omne rei tunc erit. Hoc eſt, oīa tunc
ad normam iuſtitiæ redigent: quæ
nunc confuſa & inordinata ſunt: qn
vnicuiq; pro meritis vel præmium,
vel ſupplicium reddet. Colligit autē
futurum eſſe iudiciū ex rei indigni-
tate: ꝙ videlicet nullo modo deceat
diuinam prouidentiam tam imma-
ne facinus multum relinquere.

Quo timore in extremo iudicio
impij concutiendi ſint, quid cogita-
turi, quid dicturi ſint, habes. Sap. 5.
totum ferme caput. Tunc ſtabunt
iuſti in magna conſtantia aduerſus
eos qui ſe, & euidentes turbabū tur,
&c. quæ ſequuntur.

Quàm ſit periculoſa iudicum &
potentium vita, & quam ſeuerè iu-
dicandi à Deo ſint, ſi à virtute defe-
cerint, inuenies Sap. 6. Præbete (in-
quit) aures vos qui continetis mul-
titudines, &c. Et infra, Duriſſimum
iudicium in his qui pręſunt, fiet. Exi
guo enim conceditur miſericordia:
potentes autem potenter tormenta
patient. Non enim ſubtrahet perſo-
nam cuiuſq; Deus, qui eſt omnium
dominator, nec reuerebitur magnitu
dinem cuiuſque: quoniam puſillum
& magnum ipſe fecit, & ęqualiter
eſt illi cura de omnibus. Fortioribus
autem fortior inſtat cruciatus.

Si nos metipſos iudicaremus, nō
vtiq; iudicaremur. Hoc idē monet 1.Cor.11
Eccle. his uerbis: Ante languorem Eccl.18.
adhibe medicinam, & ante iudiciū,
interroga te ipſum, & in conſpectu
Dei inuenies propitiationem.

Quod omnia agant in oculis Dei
cuncta uidentis, declarat Eccleſ. 39.
his uerbis: Opera omnis carnis co-
ram illo, & non eſt quicquā abſcon-
ditum ab oculis eius. A ſæculo &
vſq; in ſæculum reſpicit, & nihil eſt
mirabile in conſpectu eius. Non eſt
dicere, quid eſt hoc? aut quid eſt il-
lud? Omnia enim in tempore ſuo
quærentur. Quo tempore illo nimi
rum de quo Salomon ait, Iuſtum & Eccle. 3.
impium iudicabit Dominus. & tem
pus omni rei tūc erit. Qualis autem
ira eius futura ſit, docet idem Eccl.
conſequenter cum ſubdit. Quomo Eccl. 39
do cataclyſmus terrā inebriauit, ſic
ira ipſius gentes, quę non exquiſie-
runt eum, hęreditabit. Ebrietatis
enim & inundationis, & alluuionis
nomine, ingentem uim iræ atq; ſup
pliciorum deſignauit.

Pro eo quod nos legimus, Deus Pſal. 55.
vitam meam annunciaui tibi. Hie-
rony. ex Heb. vertit, Secretiora mea
numeraſti. Pone lachrymas meas in
conſpectu tuo. Cui ſimile eſt illud,
Tu quidem greſſus meos dinume- Pſal. 7.
raſti. Sed illud tamen maius, quod
Iob. 14. Scrutatur corda & renes

Deus

Hebr. 4. Deus. Eſt enim diſcretor cogitationum & intentionum cordis. Et nulla creatura eſt inuiſibilis in conſpectu eius. Hoc eſt autem ſcrutari Hieruſalem in lucernis. Sopho. 1. Hoc autem modo quærimus quæ minutiſſima ſunt. Quid minus, quam uerbum otioſum? Et tamen, &c.

Pſal. 74. Pro eo quod nos legimus, Cum accepero tempus ego. i. Hieron. ex Heb. uertit, cum accepero tempus, ego recta iudicabo. Diſſiluetur terra cum omnibus habitatoribus ſuis. Verba ſunt Chriſti Domini ad iudicium uenientis, & mundi interitum annunciantis.

Eccle. 8. Cæterum quia non profertur citò contra impios ſententia, filij hominum abſq; timore ullo perpetrant mala. Hi ergo huius uocis meminiſſe debēt. Cum accepero tempus ego. i. i. Sicut. n. tibi tempus fuit delinquēdi, nemine repugnante: ita illi tempus aderit de te ſupplicium ſumendi, nemine obſiſtente, ſi tibi non deficit tempus ad omnem intēperantiam, neque illi deerit ad uindictam.

Seueritatem diuini iudicij & uitæ noſtræ lapſus ac ruinas indicant illa Prophetę verba, Non intres in iudicium cum ſeruo tuo Dñe: quia non iuſtificabit in cōſpectu tuo. o. v. Hoc eſt, Sine me Domine uoces in iudicium, deque uita mea quæſtionem exerceas, nulla miſericordia ſeueritatē iuris mitigante, nihil oſtendit mihi ad ſpem ſalutis. Qui. n. tam pie, tam ſancte uiuit in terris, vt rationem reddere iuſsus ad tribunal tuum cauſam ſuam probare ac tueri poſſit, ſi uelis exigere omnia quæ tibi & meritiſſimo & optimo iure debentur. Vnde eſt illud, Iob. 9. Vere ſcio quod non poſſit homo iuſtificari comparatus Deo: ſi voluerit cum eo iudicio contendere, non reſpondebit ei vnum pro mille.

Cum fędus inijt Laban cum genero ſuo Iacob: Tumulum & lapidem in ſignum fęderis erexit, ac de illo ſocer ait, En tumulus hic & lapis quem erexi, inter me & te teſtis erit. Appellauitq; nomen illius Galaad, i. aceruus teſtimoniorū. Quod perinde eſt ac ſi diceret, Hæc lapidū Gen. 31. cōgeries aduerſum te teſtimonium feret, ſi aduerſum me quidquā mali fueris machinatus. Simili etiam ratione in die iudicij aduerſus improbos te ſtimonium feret, aceruus tot teſtim oniorum, hoc eſt, tot ſanctarum ſcripturarum, tot admonitionum, ex hortationū, concionū, terrorum, & promiſſionum quibus Dñs ad eos excitandos & ſanandos uſus eſt, ad quæ tñ omnia tanquam aſpides obſurduerunt. Quo tpe pij paſtores reuocare illis ad mentem eorum poterunt quæcunq; in concionibus ſuis ad illos corripiendos dixerunt. Quoties, inquient, vos à periurijs, quoties à maledictis, odijs libidinibus, & rapinis reuocare conati ſumus? Quibus vos minis perterrefecimus? quibus promiſſis allicere curauimus? quoties vobis hæc mala ominati ſumus, & rebelles ac immobiles perſtitiſtis? En Chriſti ſanguis exquiritur.

Admiratione dignum eſt, multorum hominum ſtuporem, cū de die iudicij agimus aduertere. Quare? Quia fides eorum adeo obſcura, Iacob. 2. adeoq; informis eſt, ut eam Iacobus Apoſt. mortuā appellarit, mortuus autē non habet uitales operationes. Vnde fides hæc (quod ad uim attinet operandi, aut animū afficiendi) perinde eſt, ac ſi non eſſet. Hinc Saluator ait, Filius hoīs ueniens, putas Luc. 18. ne inueniet fidē in terra? Alioqui ſi tibi hodie diceretur, quia iudex ſæculi uult te craſtina die uiuum exurere, quā multa faceres? per quæ loca nō diſcurreres? quā humilis, quā lugens & ſordibus oberrares? Quid præterea? Nonne opes tuas oēs in eos effunderes, quorū interceſſione

euadere poſſes? Quod ſi aliquis tibi obſiſteret, nõne diceres, pereant omnia, dilapidenť oĩa pro ſalute mea, nec quicquã eorum ſuperſit, modo ego ſuperſtes ſim. Sed quid ego de certis & indubitatis periculis loquor? Si cauſa capitis apud terrenũ iudicem nobis agenda ſit, nõne vigiles excubamus, & aduocato patrono munera præparamus, vt is diligẽtiſſimè quę pro noſtra cauſa ſunt referat. Cur ergo nõ aduertimus futurum aliquando, vt oẽs ante tribu-

Rom. 14 2. Cor. 5 nal Chriſti ſiſtẽdi ſimus, quò referat vnuſquiſq; propria corporis pro vt geſſit, ſiue bonum, ſiue malum.

Inferorum ſupplicia.

Greg. VT peccatores amplius in ſupplicio puniantur, & eorum vident gloriam quos contempſerunt: & de illorum etiam pœna torquentur, quos inutiliter amauerunt. Gregor. in hom.

Vnus gehennæ ignis credendus eſt: ſed non vno modo oẽs cruciat peccatores. Vnuſquiſq; enim quantum exigit culpa, tãtam illic ſentiet pœnam. Sicut in hoc mundo multi ſub vno ſole conſiſtunt, nec tñ eiuſdem ſolis ęquanimiter ardorem ſentiunt: quia alius plus ęſtuat, alius autem minus: ita illic in vno igne non vnus eſt modus incendij quia quod hic diuerſitas corporum, hoc illic agit diuerſitas peccatorũ: vt & ignẽ non diſſimilem habeant, & tñ eoſdẽ ſingulos diſſimiliter exurat. Grego. lib. 4. Dialo. Et Mor. lib. 9. c. 47.

In inferno erit frigus intolerabile, ignis inextinguibilis, vermis immortalis, fętor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cędentium, horrida viſio Dęmonũ, cõfuſio peccatorũ, deſperatio oĩum bonorum. Erit. n. miſeris mors ſine morte, defectus ſine defectu: qa mors ibi ſemper incipit, & deficere neſcit. Greg.

Matt. 8. ſuper illud Matth. 8. Eijcientur in tenebras &c.

Electos Dei cernimus, & pia agere, & crudelia tolerare. Hinc ergo colligiť diſtrictus iudex quanta illic feriat diſtrictione quos reprobat: ſi hic ſic cruciat, quos amat Gre in Mo.

Ad diſtricti iudicij iuſtitiã pertinet, vt nunquam careant ſupplicio, quorum mens in hac vita nunquam voluit carere peccato, & nullus deſ iniquo terminus vltionis, quia quan diu ualuit, habere noluit terminum criminis. Greg. ubi ſupra.

Super Euang. Sint lũbi veſtri præcincti. Luc. 12. Nemo Dei longanimitatem negligat: quia tanto diſtrictiorem iuſtitiam in iudicio exiget, quãto longiorem ante iudicium patientiam prorogaui. Greg. hom. 13.

Altiſſimus enim eſt patiens redditor. Eccle. 5. Patiens dſ, quia peccata hoĩum & patitur & reddit. Nam quos diu vt conuertanť, tolerat: non conuerſos durius damnat. Greg ubi ſupra.

Iniqui ideo cum fine deliquerũt, quia cum fine uixerũt. Nam voluiſſent utiq; ſine fine viuere, ut potuiſſent ſine fine peccare. Oſtendunt. n. quia in peccato ſemper uiuere cupiunt, quia nunquam deſinunt peccare dum viuunt. Greg. lib. 4. Dialo.

Iniuſtus quiſq; eò atrocius in tormentis obruiť, quò altius in peccatis eleuatur: tranſit quod extollitur, permanet quod puniť. Qui honoratur in uia, in pernetione d[illegible]tur: & quaſi per amœna prata ad carcerem peruenit, qui per pſ̃ntis uitæ proſpera ad interitũ tendit. Gre. in Mo.

Cũ recognoſco Iob in ſterquilinio, Ioannem eſurientem in eremo, Petrũ extenſum in patibulo, Iacobũ decollatũ ab Herodis gladio: cogito qualiter Deus in futuro cruciabit, quos reprobat, qui ita dure affligit quos amat. Greg. in quadam Hom.

Penſet quiſq; quæ peccãtes ſupplicia maneant, ſi etiã iuſti tam uehementer hic flagella caſtigant. 1. Pet. 4. Hinc Petrus, 2. Thes. 1.

Si

Si iuſtus vix ſaluabitur &c. Et Paulus, Quas ſuſtinetis in exemplum iuſti iudicij Dei. Ac ſi dicat, ex ueſtra pœna colligẽdum eſt quomodo iraſcitur &c. Greg. lib. 5. c. 8. Vide locũ.

Iob. 6. Super illud. Qui timent pruinam, irruet ſuper eos nix. Quia qui conculcanda infimis metuunt, à ſummis metuenda patiuntur: & cum tranſire tolerabilia nequeunt, intolerabili iudicio ſe obijciunt. Grego. ubi ſupra.

Iob. 8. Super illud. Sicut tela aranearum fiducia eius. Quia tranſit quod delectabiliter obtinet, & manet quod ſequitur pœnaliter. Gregor. lib. 8. cap. 31.

Qui autori ſuo corde & corpore deliquerunt, & foris igne & intus puniuntur tenebra: & ita ſimul corde & corpore cruciantur. Greg. Mor. lib. 9. c. 46.

Hic, timor dolorem habet, dolor timorem non habet: in inferno autem & vmbra mortis eſt etiam horror ſempiternus: quia & quod timent tolerant, & quod tolerant pertimeſcunt. Greg. Mor. lib. 9. c. 48.

Iob. 20. Super illud, Nec tñ conſumetur &c. Vt cuius vita mortua fuit in culpa, illic mors viuat in pęna. Cruciatur ergo, & nõ extinguitur: moritur & viuit: deficit & ſubſiſtit: finitur, & ſine fine eſt. Greg. Mor. lib. .c. 40.

Quia impius carnem Deo prępoſuit, iudicante Deo agitur, vt de ea amplius crucietur. Ad augmentum. n. tormenti & hic de corpore nolens educitur, & illic in corpore tenetur inuitus. Greg. ubi ſup. c. 14.

Diuina ſeueritas eo acrius punit, quo diutius pertulit: At iniquus toties credit ſe non uideri à Deo, quoties peccat inultè: & ita unde corrigere culpam ſuam debuit, inde cumulat. Greg. 25. Mor. c. 25.

Tunc videbit impius quod Deus cuncta cõſpiciat, cum uiderit ſe pro occultis damnari: aperiet oculos in pœna quos clauſit in culpa. Grego. 25. Mor. 3. c.

Quid tã pœnale q̃ ſemper uelle, quod nunquã erit, & ſemper nolle, quod nunquã nõ erit? Idẽ in Moral.

Quare in inferno mors quæritur & nõ inuenitur? quia quibus in hoc ſeculo uita offertur, & nolunt accipere, in inferno quærent mortem, & non poterunt inuenire. Aug. in ſermo. August.

Sicut nullum gaudiũ rerum temporalium ex aliqua parte ſimile poteſt inueniri gaudio uitæ æternæ, quã ſancti accepturi ſunt: ita nullus cruciatus pœnarum tpalium poteſt ſempiternis iniquorum cruciatibus comparari. Idem de catechiz. rud.

Melius ordinatur natura vt iuſte homo doleat in ſupplicio, quam ut impune gaudeat in peccato. Idem ibi.

Pęnæ nos terreant, ſi pręmia non inuitant. Idem.

Nemo eſt qui non magis dolorẽ fugiat, quam affectet uoluptatem: quandoquidem uidemus immaniſſimas beſtias à maximis uoluptatibus exterreri dolorum metu. Idem lib. 84. quæſt.

Ob hoc proculdubio inflexibilis & obſtinatę mentis punitur æternaliter malum, licet tpaliter pprpetratum: quia quod breue fuit tempore uel opere, longum eſſe conſtat in pertinaci uoluntate. Bern. in epiſt. Bernar.

Ibi (in inferno ſcilicet) clamabit piloſus ad piloſum, unus ad alium, Dæmon ad Dæmonem, Percute, dilacera, interfice, uelociter ſpolia, detrahe, cito prædare, infer prunas, & ebullientibus impone lebetibus. Idem in quodam ſerm. Eſa. 34.

Quis putas tunc mœror erit. quę triſtitia cũ ſeparabũtur impij à conſortio ſanctorũ & à viſione Dei, & traditi in poteſtate Dæmonũ, ibunt cũ in ipſis igne ęternum? Ibiq; ſemp erunt ſine fine in luctu & gemitu: ubi erit dolor intolerabilis, fętor incõparabilis, timor horribilis, mors Hugo.

corporis & animæ,ſine ſpe veniæ & miſericordiæ? Vbi nec qui torquet aliquando fatigatur: nec qui torquentur aliquando moriuntur: ſed ſic morientur vt ſemper viuent: & ſic viuent, vt ſemper moriantur. Hugo lib.2. de Anima.

Eu ſeb. Emiſſ. Pſal. 68. Ideo Propheta dixit, nec vrgeat ſuper me puteus os ſuum: quia cum ſuſceperit reos, claudetur ſurſum, & aperietur deorſum in profundum: nullum ſpiramen, nullus liber anhelitus, clauſtris deſuper vrgentibus relinquentur. Euſeb. Emiſſ.

Tarde nobis diſplicebimus ſub conſpectu ignis æterni, qui interrogabit oſſa, & medullas, & cogitationes noſtras. Quanto tunc amere pretio vnuſquiſq; condemnandus optabit, ne vnquam corporis ſui veſtem commaculaſſet? Idem de Epiph. hom.3.

Detrudentur illuc vale dicentes rerum naturæ, vltra neſcient à Deo, qui Deum ſcire noluerũt, morituri uitæ, & morti ſine fine victuri. Ibidẽ.

Non tanti eſt vita, ſi ad hoc viuat homo, vt in paucis vitæ huius annis conſumat æternos, & ſub breui ſine congreget ſibi pęnas ſine fine manſuras. Idem hom. de latrone beato.

Illud autem quomodo trepidus & male conſcius ſermo poterit explicare, cum cœperit inexpiabilis caro, & infectæ peccatis medullæ ſęuis gehennæ æſtibus penetrari, & more feruentium ac decoquentium metal-

Bernar. lorum inextinguibili tota hominis ſubſtantia intus infundi: & depaſcentibus flammis corpora atq; animas ex parte conſumi, ex parte nutriri: vt inter medios ignium globos damnata natura det pabulum, & accipiat incrementum? Vt opus atque figmentum corporis noſtri in antiquis ſceleribus mortuum, & ad ſola tormenta rediuiuum, finem in ipſo interitus confinio non inueniat. Illa enim non caſualis ſed rationabilis & pœnalis exuſtio, quia culpam iubetur inquirere, ſubſtantiam neſcit abſumere. Idem homil. 1. ad monach.

Occidente pęna & viuificante ſententia, ſtabit ſeculis materia reparabilis, & nunquam ad metam malorum termino fugiente perueniet: & dum ſibi nullam ſpem promittere poterit vel poſt immenſa tempora, iam etiam in pręſenti ſentientur conſequentium tormenta ſeculorum: ac ſic dolorem mortis conſcientiæ impoſitæ immortalitas augebit. Væ quibus hæc prius experienda ſunt, quam credenda. Ideoq; chariſſimi, hæc omnia quæ illic finiri non poterunt, hic redimi poſſunt per emendationem prioris uitæ, per eleemoſynas, per lachrymas, per humilitatem cordis, per corporis caſtitatem, per exercitia iuſtitiæ ac miſericordię. Idem ibidem.

Non pręteribo ſilentio coquí monaſterij cuiuſdam admirabilem ſingularemq; virtutem. Clim. Cum enim illum animaduerterē in tam frequenti perpetuoq; miniſterio iugiter ſecum habitare, gratiamque poſſidere lachrymarum, oraui ſupplex, vt mihi quonam modo meruiſſet iſtius modi gratiam reuelare dignaretur. Qui tandem fatigatus precibus meis ita reſpondit. Nunquam me hominibus ſeruire arbitratus ſum, ſed Deo: & indignum me ipſum quiete omni iudicans, & ex huius ignis contemplatióne, ſempiterni incẽdij memoria compungor. Clim.

Excludi a bonis æternis, & alienum effici ab his quæ pręparata ſunt ſanctis, tm̃ generat cruciatum, tantum dolorem, vt etſi nulla extrinſecus pœna torqueret, hęc ſola ſufficeret. Chryſo. Chryſo. in ſerm.

Si vitam quauis morte triſtiorem degunt, qui lumen cęli non intuentur: quid illos pati credendum eſt, qui luce diuina priuati ſunt? Idem.

Cog-

Cogitemus quantum ſit mali in cõflagratione perpetua, in tenebris, luctu infinito, & dentium ſtridore nemine exaudiente. Nam ſi apud nos quiſpiam ex ingenue educatis, carceri incluſus, ſolum fœtorem, tenebras loci, & vincula cum homicidis communia, rem quauis morte acerbiorem putat, perpende quid ſit comburi com totius orbis homicidis, nec uidentem alios, nec alijs conſpicuum, ſed in tanta multitudine ſolum ſe exiſtimantem. Siquidem opacæ illæ tenebræ ne proximos quidem dignoſcere permittunt. Verum ita quiſq; afficietur, tanquam ſolus ſupplicium luens. Quod ſi tenebræ etiam per ſe animos noſtros angunt, & turbant, quid fiet, ubi tenebris tanti doloris & incendia accendunt? Nam eos qui fecerint iniqua, nemo ſupplicijs illic futuris eripiet, non parentes, non fratres. Fratrem enim non liberabit quiſpiam, vtcunq; magnæ fiduciæ fuerit, & multum ualuerit apud Deum. Ipſe enim eſt qui reddit vnicuique ſecundum opera ſua: & ex operibus noſtris vel ſalutem, vel ſupplicium conſequi licet. Idem.

Intolerabilis res eſt gehenna: quis neſciat illud ſupplicium horribile? Tamen ſi mille aliquis ponat gehennas, nihil eſt tale dicturus, quale eſt à beatæ illius gloriæ honore propelli, exoſum eſſe Chriſto, & audire ab illo, Non noui uos. Idem hom. 28.

COLLE. ¶Lyſimachus Rex à Scytis obſeſſus, aqua deficiente, ſe hoſti tradidit. Is cum vrceolum aquæ bibiſſet, exclamauit, ò quã breuis uoluptatis cauſa, & regnum & libertatem amiſi. Quid ergo reprobi apud inferos dicent, cum ſe propter momentaneas voluptates ad æterna ſupplicia damnatos videant? Hoc poteſt copiosè & uehementer amplificari. Prudenter ergo nos Salomõ admonet, Fili mi, Prou. 1. ſi te lactauerint peccatores &c. Recte autem voluptas lacti comparat. Lac enim ſoporem inducit, & dulcedine ſua palatum allicit, ſed momento temporis acceſſit. Riſus enim dolore miſcetur, & extrema gaudij luctus occupat.

Quis verbis conſequi poſſit, quas Prou. 14 cogitationis in carcere poſitus Sedechias rex effoſis oculis, extinctis filijs, & euerſa atq; exuſta Hieruſalem volueret: cũ reminiſceret vaticiniorum Hieremiæ qui illi ſalua oĩa prędicebat, ſi ſe Regi Babylonis dederet. Cui quia noluit fidẽ adhibere, in ſummas miſerias adductus eſt. Quis autem. n. explicare queat, quas damnati cogitationes voluãt, cũ ad mentem reuocent, voces clamoresq; concionatorũ, qui toties illis hanc cecinerunt cãtilenam, & oĩa quæ modo patiunt annunciarunt: quibus tamẽ quia obedire in rebus etiã facillimis noluerũt, perpetuis cruciatibus torquebuntur. Hic habet locum ſermocinatio: quæ ipſorum cogitationes & ſermones effingat. 4. Rc. 25

Immittam eis (ait Dominus) ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio. Hoc autẽ explicauit Dominus cum alibi dixit, Ecce ego adducam ſuper eos mala de quibus exire non poterunt. Hoc autem pleniſſime improbi in gehẽna experiunt. Ibi enim erunt ſerpentes illi, hoc eſt tortores Dęmones, qui nullo temporis momento à torquendo ceſſabunt. Hiero. 8.

Hoc habet mirum diuina iuſtitia, qđ nõ modo ſontes punit, ſed pœnis etiã ſceleribus eorũ accõmodatis punit. Vnde eſt illud, Vę qui prædaris, Eſa 33. nõne ipſe prędaberis? Ideoq; cũ multis plagis Dñs Pharaonis & Aegypti tyrannidẽ plectere potuiſſet, hãc poſtremo delegit, vt aquis ſuffocatus interiret, qui ſæuiſſimo crudelitatis genere, infantes oẽs aquis ſuffocari præcipiebat. Quod qdem Sap. 19. deſcribit his uerbis: Ducebat enim

illos (nẽpe Aegyptios) ad hoc digna neceſſitas, & horum quæ acciderat, commemorationem amittebant, vt ea quę tormẽtis deerant, repleret punitio: & populus quidem tuus mirabiliter tranſiret, illi aũt nouam mortem inuenirent, hoc eſt, ei ſimilẽ qua ipſi innocentes pueros afficiebant.

Quanta ſint ſupplicia peccatorib. cõſtituta, partim in hac vita, partim in futura declarãt illa Ecc. verba. Fili
Eccl. 7. ne ſemines mala in ſulcis iniuſtitię, & non metes ea in ſeptulum. Cęterũ
Eccl. 11. ſi malitia vnius horę (vt Eccl. ait) obliuionẽ facit luxuriæ magnæ, quid æternitas pœnarum faciet? Qualis momentanea vitæ huius voluptas, & ea quidem tranſacta, pręſenti æternitati pœnarum collata, apparebit.

Aeternos improborũ cruciatus,
Pſal. 48. inſinuant illa Dauidis uerba: Sicut oues in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos. Mortis quippe nomine ſummus cruciatus, paſtus vero, æternitas eius deſignatur. Herba enim paſtus partim abſcinditur, partim radicibus nixa relinquitur, vt interũ reparata depaſcatur. Quod quidẽ reprobis in gehenna contingit, qui æternę mortis ęternum pabulum ſunt.

Pſal. 74. Calix in manu Domini vini meri ple.m. Quòd hoc in loco propheta vinum, & mixtum ſimul appellet, altero atrocitatem pœnarum, quę nullo ſolatio leuant, altero plurimum fęcis huic vino admixtũ eſſe deſignat: quas quidem bibent oẽs peccatores terræ. Eaſdem autem faces ad fundũ vſque bibituros eſſe impios, & frag-
Eſa. 24. menta calicis deuoraturos apud Eſa. Dominus comminatur.

Leu. 25. Lex olim fuit vt domus quæ eſſet intra mœnia ciuitatis intra annum à venditione redimi poſſet: ſi perceptum pretium emptori pro illa redderet: anno vero tranſacto, nulla redimendi facultas erat. Quid igiẽ hoc eſt: Nimirũ qa in cœleſti illa Hieruſalẽ (cuius muri in Apoca. deſcribunt) domos multę, hoc eſt, mãſiones multæ ſunt, quas quidem peccati pretio vẽdimus: quia tũc de libro uitæ ſm præſentem iuſtitiam delemur. Has autem domos intra huius vitæ annũ redimere poſſumus, tranſacto uero anno non poſſumus. Modo ergo dũ tempus habemus eas redimere curemus: aliter fruſtra conabimur &c.

Multi varijs modis gehennæ pœnas numerant & amplificant, me uerò nihil magis terret, quã q; ibi glorioſum Chriſti & intemeratę Virginis nomẽ ſine vlla intermiſſione conuitijs afficitur & blaſphematur.

Contra eos qui diuinæ ſeueritatis & extremi iudicij atq; gehennæ terroribus auditis neq; mores mutant, neq; animis ſaltem compunguntur, afferri poteſt illud Achab regis, qui quamuis idolorum cultor, ſanguinarius & impijſſimus eſſet, minis tñ auditis quæ illi Dñs per Eliam denuntiauerat, ita commotus eſt, vt de eo. 3. Reg. 22. ſcriptum ſit. Cum audiſſet Achab ſermones iſtos, ſcidit veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam, ieiunauitque, & dormiuit in ſacco, & ambulauit demiſſo capite. Quorum tamen nos fideles nihil facimus, cum grauiora quotidie audiamus.

Diuinæ vindictæ acerbitatem ac diuturnitatẽ Orig. Num. 14. colligit ex pœna inflicta incredulitati ac diffidentiæ filiorũ Iſrael, poſtea quã exploratores è promiſſa terra venerũt. Sic. n. ait, Quid habeat myſterij numerus iſte declarat dicens, Secũdum numerũ quadraginta dierũ, quibus conſideraſti terrã, recipietis peccata veſtra 40. annis. Timeo ego myſterij huius ſacramẽta diſcutere. Si. n. unicuiq; peccatori annus deſcribitur ad pœnam pro vnius diei peccato, uereor ne forte nobis, qui totam vitam ſęculumq; totum peccando conſumimus, ne ipſa forte ſęcula ſufficere poſſint ad pęnas luendas. ¶ Quod ſi

quę-

quæreris quod culpa breuis, pœna vero longa ſit. Audi rationem. Si vulnus corpori infligatur, aut os cõfringatur, ſub vnius horæ ſpatio huiuſmod i vulnera ſolent accidere, & plurimis poſtmodũ cruciatibus ac doloribus exactis multo uix tempore ſanantur. Tranſi nũc ab exemplo corporis ad animæ vulnera. Anima quoties peccat, toties vulneratur. O ſi poſſemus per vnum quodq; peccatum videre quomodo homo noſter interior vulneratur, quomodo ſermo malus vulnus infligit &c. Sed nunc ſicut ij qui vel a Dæmonibus obſeſſi, vel mente alienati ſunt, non ſentiunt ſi uulnerantur, quia naturalibus ſenſibus carent: ita & nos vel cu piditatibus ſęculi amentes effecti, vel vitijs inebriati, ſentire nõ poſſumus quanta vulnera animę inferamus.

Cœleſtis beatitudo.

Greg. QVando ad ipſum vitæ fontem venerimus, erit nobis delectabiliter impreſſa ſitis ſimul atque ſatietas. Sed longè aberit a ſiti neceſſitas, lõgè a ſatietate faſtidium: quia ſitientes ſatiabimur, & ſatiati ſitiemus. Greg. in Mor.

Credendum eſt, quod ante retributionem extremi iudicij iniuſti in requie quoſdam iuſtos conſpicient: vt eos videntes in gaudio, non ſolum de ſuo ſupplicio, ſed de eorum bono crucientur: iuſti vero in tormentis ſemper intuentur iniuſtos, ut hinc eorum gaudium creſcat, quia malũ cõſpiciunt quod miſericorditer eua ſerunt: tantoq; liberatori ſuo maiores gratias referant, quãto uident in alijs quod ipſi perpeti, ſi eſſent derelicti, potuerunt. Greg. in Hom.

Cum mens patriæ fœlicis quanta ſit dulcedo conſiderat, pro ea præſentis uitæ amaritudines feruenter amat. Greg. in Mor. lib. 7. c. 7.

Mercenarius quod graue perpendit ex opere, leue reputat ex pręmio. Sic iuſtus. Hinc Paulus aliquando ſu 2. Cor 1.
pra modum & ſupra uirtutem grauabatur, ſed lintheo remunerationis tergebatur, dicens. Non ſunt con Rom. 8.
dignæ &c. Greg. lib. 8. c. 8.

Quo magis æterna quæruntur, eo magis inſpicitur quam uacuè pro iſta uita laboratur: & quo propius præmium aſpicimus, magis dolemus quod ſerius quæſiuimus. Greg. vbi ſup. c. 9.

In hac uita multa videmus quæ non habemus: in alia idem eſt uidere quod habere. Grego. 19. Mor. cap. 2.

Beatus diuinam ſpeciem dum reſpicit, aſſumit: immutabilis ſit, immutabilem videndo Greg. 24. Mor.

Cum homo de æternitate diſſerit, cæcus de luce loquitur. Greg. 24. Mor. c. 26.

Greg. ſuper illud Io. 14. In domo patris mei manſiones multæ ſunt, ſic ait: In eiſdem multis manſionibus erit aliquo modo ipſa retributionis diuerſitas concors: quia tanta uis amoris in illa pace nos ſociat, vt quod in ſe quiſque non acceperit, hoc ſe accepiſſe in alio exultet. Vnde Matt. 20.
& non æquè laborantes in uinea, æque cuncti denarium ſortiuntur, Mor. lib. 4.

Idem ſuper illud Iob. Annuntiat Iob. 36.
de ea (videlicet luce patriæ cœleſtis) amico ſuo, quod poſſeſſio eius ſit, & ad eam poſſit aſcendere, ſic ait: Quid facilius quàm homini in terra edito terrena & fragilia membra geſtanti, cœlorum alta conſcendere, ſupernorum ſpirituum arcana penetrare? Sed eorũdem ſpirituum ad nos conditor venit, ſeque hominem etiam ſub ipſis exhibuit: ſicut de illo patri per Prophetam dicitur, Minuiſti eum paulominus ab Angelis. Et quia inter nos & eoſdem ſpiritus diſcordantis uitæ ſcandalum repetit: mira potentia mirabiliori etiã

pietate

pietate ſumma creans, ima ſuſcipiẽs, ima cum ſummis iunxit. Hinc eſt qđ de eodem Rege nato, Angelorum chori in eius annũciatione ꝓdeunt, hymnum dicũt, & hos quos dudum deſpexerant, ciues agnoſcunt, conſo-
Luc. 2. no ore prędicãtes, Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Ac ſi aperte dicant: Quos a nobis malitia diſiunxerat, iã nunc in terra nata bonitas iungit. is ergo qui propter nos minor Angelis extitit, æquales nos Angelis uirtute ſuæ minorationis fecit. Ergo ſi deſperat humana fragilitas, unigeniti ſanguinem conſideret, & in pretio ſuo conſpiciet, quam magna eſt, quæ tanti ualet. Perpendat ſolicitè quo caput præceſſit: confidat cęlos, ſperet ſupernam patriam, Angelorum ſe ſociam ſciat, atque in ſuo capite prælatam ſe etiam Angelis gaudeat. Mor. lib. 27.

Greg. ſuper illud Iob. 39. In petris manet, &c. ſic ait: Poſſunt etiam petræ ſublimes uirtutum cęleſtium poteſtates intelligi: quas non iam quaſi more arborum huc atque illuc uentus noſtræ mutabilitatis inclinat: qa uelut petræ in arduis ſitæ, ab omni metu mutabilitatis alienæ ſunt, & ad ſoliditatem fixæ celſitudinis ipſa cui inhærent æternitate duruerunt. Vir itaque ſanctus cum terrena deſpicit, more ſe aquilæ ad altiora ſuſpendit: & per contemplationis ſpiritũ ſubleuatus, perennem Angelorum gloriã prętolatur: atque huic mundo hoſpes, illa appetendo quæ aſpicit, iam in ſublimibus figitur. Vnde & apte ſequitur. Et in præruptis ſilicibus commoratur, ac inacceſſis rupibus. Qui enim ſunt alij prærupti ſilices, niſi illi fortiſſimi Angelorum chori, qui quamuis non integri, tamen in proprio ſtatu fixi, cadente cum ſuis Angelis Diabolo, remanſerunt? Pręrupti enim ſunt, quia pars eorum cecidit, pars remanſit. Quod uero ait, inacceſſis rupibus, nimirum qui prę rupti ſilices, ipſi ſunt inacceſſę rupes. Cordi enim peccatorum hominum ualde inacceſſa eſt claritas Angelorum: quia quò ad pulchra corporalia cecidit, eò a ſpiritali ſpecie oculos clauſit. Sed quiſquis ita contemplatione rapitur, ut per diuinam gratiã ſubleuatus, intentionem ſuam iam Angelorum choris interſerat, & fixus in ſublimibus, ab omni ſe infima actione ſuſpendat, non ei ſufficit gloriam angelicæ claritatis aſpicere, niſi eum etiam qui eſt ſuper Angelos ualeat uidere. Solam nanque eius uiſio, vera mentis noſtrę refectio eſt. Vnde cum dixiſſet hanc aquilam in petris manere: & in præruptis ſilicibus, ac inacceſſis rupibus commorari, ilico ſubdidit: Inde contemplantur eſcam, id eſt, ex illis choris angelicis tendit oculum mentis ad contemplandam gloriam ſupernę maieſtatis, quam non uiſam adhuc eſurit, qua tandem uiſa ſatiatur. Et quia interpoſitione corruptibilis carnis grauati, Deum ſicut eſt uidere non poſſumus, rectè ſubiungitur, Oculi eius de longe proſpiciunt. Ac ſi diceret, Intentionis aciem fortiter tendunt, ſed nec dum propinquum aſpiciũt, cuius claritatis magnitudinem penetrare nequaquam poſſunt. Quam ſi mens utcunque non cerneret, nec qa longè eſſet uideret, ſi autem perfectè iam cerneret, profectò hanc quaſi per caliginem non uideret. Igitur quia nec omnino cernitur, nec rurſum omnino non cernitur, rectè dictum eſt, Quia a longè Deus uidetur. Libet in medium Iſaię uerba de Eſa. 35
ducere, ac hęc & illa quia uno ſpiritu proferantur, indicare. Qui cum actiuę uitę uirtutes exprimeret, dicens: Qui ambulat in iuſtitijs, & loquitur ueritatem, qui proijcit auaritiam ex calumnia, & excutit manus ſuas ab omni munere, qui obturat aures ſuas ne audiant ſanguinem, &

claudit oculos ſuos ne videat malũ: illico ab eiuſdem actiuæ vitæ gradibus, ad quæ contemplationis culmina aſcendatur, adiunxit, dicens: Iſte in excelſis habitabit, munimenta ſaxorum, ſublimitas eius, panis ei datus eſt: aquę eius fideles ſunt: Regem in decore ſuo videbunt oculi eius, cernent terram de longè. Munimenta ſaxorum ſublimitas noſtra eſt, cũ mente choris caſtriſque cœleſtibus iungimur, & inſidiantes malignos ſpiritus ipſi ſtantes in arce cordis quaſi ſubterpoſitos expugnamus. Tunc nobis etiam panis datur, quia in ſupernis erecta intentio noſtra, æternitatis cõtemplatione reficimur. Aquæ item noſtræ fideles ſunt: quia doctrina Dei, quod hic per ſpẽ promittit, hoc illic in munere exhibet. Sapientia nanque huius mundi infidelis eſt, quia manſura poſt mortem nõ eſt. Aquę noſtræ fideles ſunt: quia verba vitæ quod ante mortem inſinuant, hoc etiam poſt mortem demonſtrant. Mor. lib. 31.

Greg. in Hom. ſuper illud Ioã. 20. Per me ſi quis introierit, ſaluabitur, & ingredietur, & egredietur, & paſcua inueniet: ſic ait. Ingredientur ad fidem, egredientur autem a fide ad ſpeciem, paſcua autem inuenient in æterna refectione. Oues eius ergo paſcua inuenient: quia quiſquis illũ corde ſimplici ſequitur, æterno uiriditatis pabulo nutritur. Quæ autem ſunt iſtarum ouium paſcua, niſi interna gaudia ſemper virentis paradyſi? Paſcua namque electorũ ſunt, præſens uultus Dei: qui dum ſine defectu conſpicitur, ſine fine mens uitæ cibo ſatiatur. In iſtis paſcuis de æternitatis ſatietate lætantur, qui iã laqueos uoluptuoſæ temporalitatis euaſerũt. Ibi hymnidici angelorum chori: ibi ſocietas ſupernorum ciuium: ibi dulcis ſolennitas a peregrinationis huius triſti labore redeuntium: ibi prouidus Prophetarum cætus: ibi iudex Apoſtolorum numerus: ibi innumerabilium martyrum victor exercitus, tanto illic lætior, quanto hic durius afflictus: ibi confeſſorum conſtantia, præmij ſui perceptione conſolata: ibi fideles viri quos a virilitatis ſuæ robore, uoluptas ſæculi emollire non potuit: ibi ſanctæ mulieres quę cum ſæculo, & ſexum uicerunt: ibi pueri qui hic annos ſuos moribus tranſcenderunt: ibi ſenes quos hic & ætas debiles reddidit, & uirtus operis non reliquit. Quæramus ergo fratres chariſſimi, hæc paſcua, in quibus cum tãtorum ciuium ſolennitate gaudeamus. Ipſa nos lætantium feſtiuitas inuitet. Nulla nos proſperitas blandiens ſeducat: quia ſtultus viator eſt, qui in itinere amœna prata conſpiciens, obliuiſcitur irè quo tendebat. Magnificẽtius exprimi non potuit multitudo conſolationis, quæ in iſto ſæculo flentibus repoſita illic eſt ſanctis & electis Dei. Huiuſmodi namque dictio a ſimilitudine tracta eſt matris, quæ paruuli ſui fletum non ſuſtinens, oculos eius & faciem manu tergit, mulcet oſculis. Hom. 14. ſuper Euang.

Auguſt. Bona cogitate & conſiderate fratres, quæ dat Deus peccatoribus: & hinc intelligite quid ſeruet ſeruis ſuis. Peccatoribus blaſphemantibus eum, quotidie dat cęlum, & terram: dat fontes fructus, ſalutem, filios, copias, ubertatem. Hęc omnia bona non dat niſi Deus. Qui talia peccatoribus dat, quid eum putas ſeruare fidelibus ſuis? Hoc ne de illo ſentiendum eſt, quia qui talia malis dat, nihil ſeruat bonis? Imo uero ſeruat nõ terram ſed cœlum. Vilius forte aliquid dico cum dico cœlum: ſeruat ſe ipſum qui fecit cęlum. Pulchrum eſt cœlum, ſed pulchrior eſt fabricator cœli. Aug. ſuper Pſal. 85.

Aug. ſup. Pſ. 41. Sitiuit anima mea ad Deum fontẽ uiuum. Quid inquit ſitiuit?

ſitiuit? Quãdo ueniam & apparebo ante faciem Dei? Hoc eſt quòd ſitio, uenire,& apparere. Sitio in peregrinatione,ſitio in curſu, ſatiabor in ad uentu Sed quando ueniam?Et quod citius eſt Deo,tardum eſt deſiderio, Interim dum meditor, dum curro, dum in uia ſum, antequam ueniam, antequam appareain fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi per ſingulos dies, Vbi eſt Deus tuus? Fuerunt mihi,inquit, lachrymæ meæ non amaritudo, ſed panes ſuaues erant ipſæ lachrymæ,ſitienti mihi illum fontem: quem quia bibere nondum poterã, auidius meas lachrymas manducabam. Aug. ſuper Pſal.41.

Cum tranſierit gemitus noſter, omnes una uoce in uno populo, in una patria conſolabimur,millia mil lium coniuncta pſallentibus angelis & choris cœleſtium poteſtatem in una ciuitate uiuentium. Quis ibi gemit? Quis ibi ſuſpirat? quis ibi laborat? quis ibi eget? quis ibi moritur? quis ibi miſericordiam præbet? quis ibi frangit panem eſurienti, ubi omnes pane iuſtitiæ ſaginantur? Nemo ibi tibi dicit, Hoſpitem ſuſcipe: pere grinus ibi nemo eſt,omnes in patria ſua uiuunt. Nemo tibi dicit, Concor da amicos tuos litigantes in pace ſempiterna Dei uultu perfruuntur. Nemo tibi dicit, Viſita ęgrotum: ſanitas immortalitasque permanet. Nemo tibi dicit, Sepeli mortuum, omnes in vita æterna erunt. Ceſſant opera miſericordię, quia miſeria ibi non inuenitur. ¶ Et quid ibi faciemus? Forte opera neceſſitatis erunt iſta quę hic ſunt modo ſeminandi, arandi, coquendi, molendi, texendi? Nihil horũ quia neceſſitas non erit. Vbi neceſſitas non erit nec miſeria, opera neceſſitatis & miſericordię nõ erunt. ¶ Quid ibi erit? Quod negotiũ noſtrum? quę actio noſtra? Sedebimus & torpebimus, & nihil agemus? Si refrigeſcit amor noſter, refri geſcit & actio noſtra. Amor ergo quietus in uultu Dei quem modo deſideramus, cui ſuſpiramus, cum ad eum venerimus, quomodo nos accendet, in quem nondum uiſum ſic ſuſpiramus? Quid ergo agemus Pſal.83. fratres? Pſalmus nobis indicat, Beati qui habitant in domo tua. Vnde? In ſęcula ſęculorum laudabunt te. Hęc erit actio noſtra, laus Dei. Amas, & laudas. Deſinis laudare, ſi deſinis amare. Non autem deſines amare, quia talis eſt quem vides, qui nullo te offendat faſtidio: & ſatiat te, & nõ te ſatiat. Mirum eſt quod dico. Si dicam quia ſatiat te, timeo, ne quaſi ſatiatus velis abſcedere, quomodo de prandio & cęna. Timeo rurſus, ſi dixero non te ſatiat, ne indigens videaris,& quaſi inanior exiſtas, & minus in te ſit aliquid quod debeat impleri. Quid ergo dicam quod dici non poteſt, cogitari uix poteſt? Et ſatiat te, & non te ſatiat: quia vtrumque inuenio in Scriptura. Nam ſcriptum eſt, Beati eſurientes, & ſitientes iuſti- Matth.5 tiam, quia ipſi ſaturabuntur. Et rurſum de ſapientia dictum eſt. Qui te Eccl.24. edunt, adhuc eſurient: & qui te bibunt, adhuc ſitient. Quid eſt bibendo ſitire? Nunquam faſtidire? Si ergo iſta ineffabilis, & ſempiterna dulcedo erit, modo quid a nobis petit Deus fratres, niſi fidem non fictam, ſpem firmam, charitatem puram: vt ambulet homo in via quam Do minus dedit. Aug. ſuper Pſal.85.

Dies ille, dies eſt ſine fine. Simul ſunt illi omnes dies, ideo ſatiant. Nõ enim ſuccedentibus cędunt. Vbi nõ eſt aliquod, quod non veniendo nõdum ſit, & veniendo iam non ſit. Omnes ſimul ſunt, quia vnus eſt qui ſtat & non tranſit, ipſa eſt ęternitas: hi ſunt dies, de quibus dicitur: Quis eſt homo qui vult vitam, dili- Pſal. 33. git dies videre bonos? Hi dies & in alio loco anni appellantur, vbi Deo dicitur:

dicitur: Tu autem idem ipſe es & anni tui non deficient. Non enim anni ſunt qui pro nihilo habentur, nec dies ſunt qui ſicut vmbra declinauerunt, ſed dies ſunt qui ſunt. Auguſt. ſup. Pſal. 89.

Magnum eſt quod viſuri ſumus, quando tota merces noſtra uiſio eſt. Attẽdite ipſum Dominum, qui hoc
Ioan. 14. promiſit in Euangelio dicentẽ: Qui diligit me, diligetur a Patre meo, & ego diligam eum. Et quaſi diceretur ei, & quid ei dabis qui diligit te? Oſtendam, inquit, meipſum illi. Deſideremus, & amemus: flagremus ſi ſponſa ſumus. Sponſus abſens eſt, ſuſtineamus: ueniet quẽ deſideramus. Tantum pignus dedit, non timeat ſponſa ne deſeratur a ſponſo, non dimittit pignus ſuum. Quod pignus dedit? Sanguinem ſuum fudit. Quod pignus dedit? Spiritum ſanctum miſit. Talia pignora dimittet ille ſponſus? Si non amaret, talia pignora non daret. Aug. ſuper Pſal 90.

Venale eſt, uenale eſt quod habeo, dicit tibi Deus, eme illud. Quid habes venale? Requiem, inquit, uenalẽ habeo, eme illam. Dicis ei: Quãtum valet? Audi. Pretium ipſius labor eſt. Quanto labore digna eſt requies quæ non habet finem? Si verum vis pronunciare & verum iudicare, æterna requies, æterno labore rectè emitur. Verum hoc eſt: ſed noli timere, miſericors eſt Deus. Si enim haberes æternum laborem, nunquam peruenires ad æternam quietem. Ergo ut aliquando peruenias ad id quod emis, non in æternum laborandum eſt, nõ quia non ualet tanti, ſed ut poſſideatur quod emitur. Digna eſt quidem emi labore perpetuo, ſed neceſſe eſt, ut labore temporali ematur. Decies centena millia annorum habent finem: quod tibi dabo, dicit Dominus non habebit finem. Qualis miſericordia Dei? Nec dicit, Decies centena millia annorum labora: non dicit vel mille annos labora: non dicit quingentos annos labora: ſed cũ uiuis, inquit, labora in paucis annis. Inde iam requies erit, & finem non habebit. Et adhuc audi. Domine Pſal. 93. ſecundum multitudinem dolorum meorum in corde meo: exhortationes tuæ iucundauerunt animam meam. Paucos annos laboras, & in ipſis laboribus non deeſt conſolatio: non deſunt gaudia quotidiana: ſed noli gaudere in ſeculo, gaude in Chriſto. Ecce quãtum pretium damus: quodammodo unam ſiliquam ad accipiendos theſauros ſemper tenemus. Auguſt. ſuper Pſal 93.

Tu autem idem ipſe es, & anni Pſal. 101. tui non deficient. Ecce idipſum cuius anni non deficient. Fratres, nonne anni noſtri quotidie deficiunt, nec ſtant omnino. Nam & qui uenerunt, iam non ſunt: & qui futuri ſunt, nondum ſunt. Iam illi defecerunt, & illi defecturi venturi ſunt. Præteritæ horæ tranſierunt, futuræ nondum uenerunt: & cum venerint, & ipſæ tranſibunt, & deficient. Qui ſunt anni q non deficiunt, niſi q ſtãt? Si ergo anni ibi ſtant, ipſi anni qui ſtant, vnus annus eſt: & ipſe unus annus qui ſtat, unus dies eſt: quia ipſe unus dies, nec ortum habet, nec occaſum, nec inchoatur ab heſterno, nec excluditur a craſtino, ſed ſtat ſemper ille dies. Auguſtinus ſuper Pſal. 121.

Auguſt. ſuper illo Pſal 148. Præceptum poſuit & non præteribit. Quale præceptum, inquit, putatis habere cœleſtia, & Angelos ſanctos? Quale præceptum dedit illis Deus? quale niſi ut laudent eum? Beati quorum hoc eſt negotium, laudare Deum. Non arant, non ſeminant, non molunt, non coquunt: opera enim ſunt iſta neceſſitatis, ibi neceſſitas non eſt. Non furantur, non deprædantur, non adulterantur: opera n. ſunt iſta iniquitatis, ibi iniquitas

non

non eſt. Non frangunt panem eſurienti, non veſtiunt nudum, non ſuſcipiunt peregrinum, non uiſitant ægrotum, non concordant litigioſum, non ſepeliunt mortuum: opera enim ſunt iſta miſericordiæ, ibi autē nulla miſeria eſt, in quam fiat miſericordia. Putamus etiamus nos ſic? Eia ſuſpiremus, de ſuſpirio gemamus. Et quid ſumus, ut ibi ſimus? Mortales, proiecti, abiecti, terra & cinis. Sed qui promiſit omnipotens eſt. Si ad nos attendamus, quid ſumus? Si ad illum, Deus eſt, omnipotens eſt. Non eſt facturus Angelum ex homine, qui fecit hominem ex nihilo? Aut vero pro minimo habet Deus hominem, propter quem mori uoluit vnicum ſuum? Attendamus ad indiciū dilectionis & promiſſionis Dei. Tales arras accepimus. Tenemus mortem Chriſti, tenemus ſanguinē Chriſti. Quis mortuus eſt? Vnicus. Pro quibus mortuus eſt? Vtinā pro bonis, utinam pro iuſtis. Sed quid eſt? Etenim Chriſtus, ait Apoſtolus, pro impijs mortuus eſt. Qui donauit impijs mortem ſuam, quid ſeruat iuſtis niſi uitam ſuam? Et infra. Quid tibi promiſit Deus ò homo mortalis? Quia victurus es in æternum. Non credis? Crede, crede. Plus eſt iam quod fecit, quam quod promiſit. Quid fecit? Mortuus eſt pro te. Quid promiſit? Vt uiuas cum illo. Incredibilis eſt, quod mortuus eſt æternus, quam ut in æternum uiuat mortalis. Iā quod incredibilius eſt, tenemus. Si propter hominem mortuus eſt Deus, non eſt uicturus homo cum Deo. Non eſt victurus mortalis in æternum, propter quem mortuus eſt, qui uiuit in æternum. Aug. ſup. Pſal. 148.

Auguſtinus ſuper Pſal. 148. Et exaltabit cornu populi ſui. Modo inquit cornu populi ſui humile eſt in trituris, in tribulationibus, in tentationibus, in tunſione pectorum. Quando exaltabitur cornu populi ſui? Quando uenerit ipſe Dominus & ortus fuerit ſol noſter, non iſte qui oculis uidetur, & oritur ſuper bonos & malos, ſed ille de quo dicitur. Vobis qui timetis Deum, orietur ſol iuſtitiæ, & ſanitas in pennis eius: & de quo dicturi ſunt ſuperbi & impij, iuſtitiæ lumen non illuxit nobis, & ſol non eſt ortus nobis. Ipſe erit æſtas noſtra. Modo fructus per hybernū tempus in radice non apparent. Attentis quaſi aridas arbores per hyemem. Qui non nouit uidere, aridā putat uitem, & fortè iuxta eſt, quæ vere aruit. Similes ſunt ambæ per hyemem, illa uiuit, illa mortua eſt: ſed illius uita & illius mors in abſcōdito eſt. Aeſtas procedit, vita illius clarificatur, mors illius manifeſtatur. Procedit honor foliorum, fœcūditas fructuum: veſtitur vitis in facie ex eo quod habet in radice. Ergo modo fratres tales ſumus, quales sūt & alij homines. Quomodo naſcuntur, manducant, bibunt, viuunt & veſtiuntur, tranſigunt uitam iſtam, ſic & ſancti. Aliquando res ipſæ decipiunt homines, & ipſi dicunt. Ecce poſtquam hic cœpit eſſe Chriſtianus, nunquidnū ei dolet caput. Aut quia Chriſtianus eſt, quia habet pluſ quam ego. O uitis arida attendis iuxta te vitem nudam in hyberno, ſed non aridam per æſtatis uim. Audi Apoſtolū, Mortui enim eſtis. Quaſi per hyemem mortui apparebāt. Audi quia uiuunt. Et vita veſtra abſcondita eſt, inquit, cum Chriſto in Deo. Ecce ubi habes radicem. Quando ergo honore ornaberis: quando fæcundaberis fructu. Audi illum ſequentem: Cum Chriſtus apparuerit uita veſtra, tunc & uos apparebitis cum ipſo in gloria. Auguſtin. ſuper Pſal. 148.

Sapié. 5. Malac. 4. Collo. 3. Ibidem.

Quidquid illud eſt quod illo Abrahæ ſignificatur ſinu, ibi Nebridius meus viuit dulcis amicus meus,

tuus

tuus autem domine adoptiuus ex liberto filius, ibi viuit. Nam quis alius tali animæ locus? ibi viuit vnde me multa interrogabat homuntionem inexpertum. Iam non ponit aurem ad os meum, ſed ſpiritualem os ad fontem tuum, & bibit quantum poteſt ſapientiam, pro auiditate ſua ſine fine fœlix. Nec ſic eum arbitror inebriari ex ea, vt obliuiſcatur mei, cum tu Domine, quem potat ille noſtri ſis memor. Auguſti. confeſ. lib. 9.

O tu vita, quam præparauit Deus ijs, qui diligunt eum, vita vitalis, vita beata, vita ſecura, vita tranquilla, vita pulchra, vita munda, vita caſta, vita ſancta, vita ignara mortis, neſcia triſtitiæ, vita ſine labe, ſine dolore, ſine anxietate, ſine corruptione, ſine perturbatione, ſine varietate & mutatione, via totius elegantiæ & dignitatis pleniſſima, vbi non eſt aduerſarius impugnans, vbi nulla peccati illecebra, vbi eſt amor perfectus, & timor nullus, vbi dies æternus & vnus omnium ſpiritus: vbi Deus facie ad facẽ cernit, & hoc vnili cibo mens ſine defectu ſatiatur. Et infra, huius rei gratia ſcripturarum ſanctarum amœna prata ingredior, viridiſſimas ſententiarum herbas exarando, carpo: legendo comedo, frequentando rumino, atque congregando tandẽ in alta memoriæ ſede repono, vt tali modo tua dulcedine guſtata minus iſtius miſerrimæ vitæ amaritudines ſentiam. O tu vita fœliciſſima: ô regnum vere beatum, carens morte, vacans fine, cui nulla tempora ſuccedunt per æuum, vbi continuus ſine nocte dies neſcit habere tempus, ubi victor miles illis hymnidicis Angelorum ſociatus choris, cantat Deo ſine ceſſatione Canticum de canticis Sion: Nobile perpetua caput amplectente corona. Auguſtinus in Medita.

O vita vitalis, vita ſempiterna & ſempiterne beata. Vbi gaudium ſine mœrore, requies ſine labore, dignitas ſine tremore, opes ſine amiſſione, ſanitas ſine languore, abundantia ſine defectione, vita ſine morte, perpetuitas ſine corruptione, beatitudo ſine calamitate, vbi omnia bona in charitate perfecta uident ſemper, & videre deſiderant, ſine anxietate deſiderant, & ſine faſtidio ſatiantur. Auguſt. in Manu.

O anima mea ſi quotidie oporteret nos tormenta perferre: ſi ipſam gehennam longo tempore tolerare, ut Chriſtum in gloria ſua videre poſſimus, & ſanctis eius ſociari: nõne dignum eſſet pati omne, quod triſte eſt, vt tanti boni tantæque gloriæ participes habeamur? Inſidientur ergo Dæmones, parent ſuas tentationes, frangant corpus ieiunia, præmant carnem ueſtimẽta, labores grauent, vigiliæ exiccent, clamet in me iſte, inquietet me ille, uel ille, frigus incuruet, conſcientia murmuret, calor vrat, corpus doleat, pectus ardeat, infletur ſtomachus, palleſcat vultus, infirmer totus, deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus: ingrediatur putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſcateat, ut requieſcam in die tribulationis, & aſcendã ad populum accinctum noſtrũ. Quę enim erit iuſtorum gloria? quã grandis ſanctorum lętitia, cum unaquæque facies fulgebat ut ſol? cum ordinibus diſtinctis populum Dominus in regno patris ſui cœperit recenſere, & meritis atque operibus ſingulorum promiſſa præmia reſtituere: pro terrenis cœleſtia, pro temporalibus ſempiterna, pro modicis magna præſtare. Aug. in Manu. Abac. 3.

Etiam in ipſo homine lætitia quædam bonę conſcientię paradyſus eſt: ut & eccleſia in ſanctis temperanter & pie & iuſte uiuentibus paradyſus rectè dicitur, pollens affluentia diuitiarũ, caſtisq; delitijs. Idem ſup. Gen.

Tanta

Tanta eſt pulchritudo iuſtitiæ, tanta iucunditas lucis æternæ, hoc eſt, incommutabilis ueritatis atque ſapientiæ, ut etiam ſi non licet in ea amplius uiuere, quàm unius diei mora, propter hoc ſolum innumerabiles anni huius uitæ, pleni delitijs & circunfluentia temporalium bonorum recte meritoque contemnerentur. Non enim falſo aut paruo affectu dictum eſt, Quoniam melior eſt dies una in atrijs tuis ſuper millia. Idem de lib. arb.

Pſal. 83.

Hiero. Egredere quæſo paulisper de carcere, & præſentis laboris tibi ante oculos pinge mercedem: quam nec oculus uidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non aſcendit. Qualis erit illa dies cum tibi Virgo Maria choris occurret comitata uirgineis, cum poſt rubrum mare ſubmerſo exercitu Pharaonis tympanum tenens præcinet reſponſuris. Cantemus Domino: glorioſe enim honorificatus eſt: equum & aſcenſoré proiecit in mare. Tunc & ipſe ſponſus occurret & dicet, Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea & ueni: iam enim hyems tranſijt, imber abijt & receſſit, flores apparuerunt in terra noſtra. Tunc & Angeli mirabuntur, & dicent. Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto, delitijs affluens, innixa ſuper dilectum ſuum? Hinc & alius caſtitatis chorus occurret, Sara cum nuptijs, Anna filia Phanuelis cum uiduis. Tunc exultabit & mater tua, ſiue quæ te genuit, ſiue quæ docuit. Tunc centum quadraginta quatuor millia in conſpectu Throni & ſeniorum tenebunt cytharas, & cantabunt canticum nouum: quod nemo niſi ipſi cantare poſſunt. Quotieſcunque te uana ſeculi delectabit ambitio, quotieſcunque in ſeculo aliquid uideris glorioſum, ad paradiſum mente tranſgredere: eſſe incipe quod futura es: & tunc poteris dicere, Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, & flumina non operient eam. Hieron. ad Euſtoch.

Exod. 15

Cant. 2.

Cant. 18

Apoc. 7.

Cant. 8.

Ecce video cœlos apertos. Iuſte & incunctanter offert ſanguinem ſuũ, qui præ oculis habet regem ſuum ſimul & brauium ſuum, & filium hominis a dextris ſtantem Dei. Nec dum explet famulus miniſteriũ ſuũ, & iam Dominus aperit regnum ſuum. Euſ. Emiſ. homil. de Sancto Stepha.

Euſeb. Emiſſ. Acto. 7.

Impoſſibile non putes, ut transferri obtineas in Angelicas beatitudines, cum in hoc ſeculo Angelicas deuiceris ptãtes. Idem ho. 3. de Paſch.

Qui ſe cœleſti pretio uident redẽptos, ad cœleſtia non dubitent præparatos. Idem ibidem.

Nulla beatis uita exoleſcet, nullã ſentiet fœlicitas mutationem. nullã ſentiet ætas lõgiſſima retroacti ſeculi uetuſtatem: iactata retro morte, quidquid poſthac fuerit, uita erat, & participata cum illo qui nos ex nihilo fecit beatitudine, ſicut illius uita initium non habet, ita noſtra terminum non habebit. Idem ibidem homi. 8.

Quia uidiſti me, credidiſti: beati qui non uiderunt & crediderunt. Si beatitudo eſt credere quod annuntiatur, quanto maioris beatitudinis erit, uidere quod creditur? Ibidem. homi. 10. Ioan. 20.

Deo cum totum debeatur, nihil tamen gratis ſoluitur, ſed remunerationem quaſi ipſe uiciſſim debitor factus reddit pro exolutione debitorum. Pro hac itaque uita, dabit illam uitam quæ nec oculo poteſt cerni, nec tacita mentis cogitatione pertingi. Quam utique conſequi eſt facilius, quam enarrari: cuius erit curſus ſine termino, uſus ſine faſtidio, refectio ſine cibi adiutorio, requies ſine noctis otio, ætas ſine ſenio, indeficiens ſub uultu Dei claritas, & ſub antiquis perpetuiſque gaudijs

gaudijs ſemper noua iucunditas, ſine ullo amittendi periculo ſecura fœlicitas. Idem ad monach. homilia.6.

Recordemur quam iucunda ſit quies, quam delectabilis repauſatio, poſt depoſitum alicuius grauiſſimi oneris faſcem. Quam dulce ſit poſt longe captiuitatis cathenas, ad charam patriam, recuperata libertate remeaſſe. Quam prętioſum ſit, poſt multa nauigationis pericula, ad optatam terram, atque ad portum deſiderabilem perueniſſe. Atque ex his colligamus & cognoſcamus, quam iucundum erit, comite bona conſcientia, ad uera & ſolida gaudia, atque ad Angelorum tranſire conſortia, & ad illam uitam conſcendere, ubi nulli erunt labores, nulla damna, nulla incommoda, & (qđ ſupra omne bonum eſt nulla peccata: ſed æterna innocentia, inuiolata iuſtitia, inconcuſſa ſecuritas, atque ſempiterna fœlicitas. Idem ibidem homi.8.

Fulgent. Sicut per ſpeculum uitreum trina nobis uiſio adminiſtratur: qua nós ipſos, & ipſum ſpeculum, & quidquid præſens adeſt, uidemus: ſic per ſpeculum diuinæ claritatis, & ipſum Deum ut eſt, uidebimus quantum poſſibile erit creaturæ, & nos ipſos, & omnia alia uera & certa ſcientia cognoſcemus. Fulgent. in epiſto.

Aņſelm. In futuro ſic iuſtus fortis erit, ut etiam ſi uelit, terram commouere poſſit: & ſic è conuerſo iniuſtus imbecillis, ut nec etiam uermen amouere queat ab oculis ſuis. Anſelm. de ſimilit.

Cypria. Quæ illa erit fratres chariſſimi operantium gloria, quam grandis & ſumma lætitia, cum populum ſuum Dominus cœperit recenſere, & meritis atque operibus noſtris præmia promiſſa retribuere, pro terrenis cœleſtia, pro temporalibus ſempiterna, pro modicis magna pręſtare, offerre nos Patri, cui nos ſua ſanctificatione reſtituit. Cypria. ſerm. de eleemoſyna.

Caſſiod. Benedicitur Dominum cœlum extendere, vbi meretrices & publica nos eum conſtat admittere: nam cū ſint rei per iuſtitiam, cęli iuſtorum facti ſunt, & gratię largitate, peccantium. Caſſiodo ſup. Pſal. Extendens cœlum ſicut pellem.

Bernar. Domine multi uolunt tecum cōregnare, ſed non compati uolunt: inuenire, & non quærere: uolunt cōſequi, & non ſequi. Bar. in ſerm.

Chryſol. Gloriam concupiſcens, non cogitat de labore. Chryſol.

Diony. Faciet eos diſcumbere. Inſinuant iſta communem ſanctorum in diuinis bonis concordem lętitiam, & cō ſentientem ſocietatem. Diſcubitus autem requies eſt ex multis laborib. largitasq; vberrimorum bonorum affluentiſſima. Diony. epiſt.9.

Chryſo. Tantę pœnę pauperis, ſic repente delitijs commutantur, ut portaretur ab Angelis & induceretur in paradyſum, ne ſaltem ambulans pauper Lazarus laboraret. Portatur poſt tantos labores, quia prius defecerat, & portatur ab Angelis: non enim ſuffecerat ad portandum pauperem unus Angelus, & propterea plures ueniunt, ut chorum lętitię faciant. Chryſoſto in ſerm. de Lazaro mendico.

Grandis uiolentia eſt in terra naſci, & cęlum rapere: & habere per uirtutem quod non poſſumus habere per naturam: Idem ſup. Matth. 11.

Cicero. Bonorum uirorum mentes mihi diuinę atque ęternę uidentur, & ex hominum uita ad Deorum religionem ſanctimoniamque demigrare. Cice. pro C. Rabir.

Hęc res plus proficit, ſi proponatur ſpes utilitatis futurę, quam pręteriti beneficij recordatio. Idem 2. de orat.

Cogitantes ſupera atque cœleſtia, hæc noſtra vt exigua & minima contemnamus. Idem in Acad. q.

Duæ ſunt uiæ (vt ait Socrates) duplicesque curſus animorum è corpore excedentium. Nam qui ſe humanis vitijs contaminarunt, & ſe totos libidinibus dediderunt, ijs deuiũ quoddam iter eſt ſecluſum a concilio Deorum. Qui autem ſe integros caſtosque ſeruarunt, quibuſq; fuit minima cum corporibus contagio, ſuntque in corporibus humanis uitam imitati Deorum, his ad illos, a quibus ſunt profecti, facilis patet reditus. Idem. 1 Tuſcul.

Qui rectè & honeſtè curriculum viuendi a natura datum confecerit, ad aſtra facile reuertetur: non qui aut immoderate aut intemperanter uixerit. Idem de uniuerſ.

Omnibus qui patriam conſeruauerint, adiuuerint, auxerint, certus eſt in cœlis atque definitus locus, vbi beati ſempiterno æuo fruantur. Idẽ de ſomno Scipionis.

COLLE. ¶ Omnes homines naturæ ductu ita æternitatem appetunt, ut quidã Gentilium, non aliam agnoſcentes quam famam, ac perpetuam nominis claritatem, libenter ſe morti propter huiuſmodi ęternitatis umbram obiecerint. Hinc illæ ſtatuæ, quæ claris uiris in foro Romæ collocabantur, ortum habuere. Hoc argumento diſcere poteris, quid pro uera corporis, & animæ æterna fælicitate Chriſtiani facere debeant, præſertim ſi attendant, quid propter eã Chriſti Martyres paſſi ſint.

1.Petr.5. Seniores ergo, obſecro & ego uos conſenior tanquam teſtis Chriſti paſſionum, & eiuſdem, quæ in futuro reuelanda eſt gloriȩ conſors. Hęc verba non uulgarem emphaſim habent. Perinde enim eſt, ac diceret, Rogo uos fratres, ut magno ſtudio ſalutis veſtrȩ curam geratis: rogo inquam velut teſtis laborum, & afflictionum Chriſti: hoc eſt ſummi, & incomparabilis pretij quo a Diaboli poteſtate redempti eſtis, & tanquã is, qui probe tenet, quanta ſit illa fælicitas, quæ tali ꝑtio empta fuit. Hæc enim duo maximè homines ad uirtutis ſtudium incitare debent: nempe mors Chriſti, & promiſſio æternæ fęlicitatis, vtriuſque autem rei oculatus teſtis Petrus Apoſtolus fuerat, quando & Chriſtum in Cruce morientem, & in monte transfiguratum uidit.

Quatuor ſunt inter homines uiuendi genera. Quidam enim mores Dæmonum imitantur: quorum de numero erat ille, de quo Dominus ait, Nonne ego uos duodecim elegi? & unus ex vobis Diabolus eſt. Alij vero pecudes imitantur, qui videlicet non ratione, ſed affectibus more pecudum ducuntur. Alij uero humano more, hoc eſt partim ratione, partim affectibus aguntur: de quibus Apoſtolus ait, Cum enim quis dicat, ego quidem ſum Pauli, alius autem, ego Apollo, nonne homines eſtis? Ex his uero multi quidẽ ſalui fient: ſic tamen (vt idem Apoſtolus ait) quaſi per ignem, ſi tamen cũ pietate dormitionem accipiant. Sũt porro alij, qui puritate vitæ Angelos imitantur: hi potiſſimum ex hominibus ad eorum beatitudinem cooptantur. Omnia vaſa, ex quibus Salomon bibebat, aurea erant: taliaque electionis vaſa eſſe debent, quæ ad ueri Salomonis menſam idonea ſint. Vita dæmonum. Ioan.6. Vita pecorum. Vita hominum. 1.Cor.1. 1 Cor.3. Vita Angelorũ. 3.Reg.10 2.Cor 4. Eſai. 19.

Quanta ſit illa fęlicitas, quæ pijs laboribus in cęlo propoſita eſt, declarat teſtis oculatus Paulus, cum ait, Momentaneum & leue tribulationis noſtrę ſupra modũ in ſublimitate ęternum gloriæ pondus operatur in nobis. Item illud Eſai. Non dixi Iacob, fruſtra quærite me. Et illud eiuſdem. Dicite iuſto, quoniam bene. Eſai. 3.

ne. Quæ quidem oratio, vt breuiſſima, ita fęcundiſſima eſt. Omne quippe genus boni, ſub hoc indefiniti boni nomine comprehendit. Vñ Moyſi Dominus ait: Ego oſtendam tibi omne bonum. Quamobrem merito Dominus Iere. 2. quæritur dicẽs. Nunquid ſolitudo factus ſum Iſrae-
Exo. 33. li, aut terra ſerotina? Quare ergo dixit populus meus, Receſſimus: ne-
Hier. 2. quaquam vltra veniemus ad te? Nũquid obliuiſcetur uirgo ornamenti
Ibidem. ſui, aut ſponſa faſciæ pectoralis ſuæ. Populus autẽ meus oblitus eſt mei dieb. innumeris. Miratur ergo hoc in loco Dominus, quod cum maxima populo ſuo bona contulerit, & maiora promiſerit, ab illis prorſus neglectus, & derelictus fuerit. Habes etiam hac de re inſignem locum Malach. 3. ubi Propheta inducit improbos dicentes. Vanus eſt, qui ſeruit Deo, & quòd nobis emolumentum, &c. Vide locum.

Quoniam multi uitam omnem in ſceleribus tranſigentes, piorum ſibi præmia pollicentur, operæ pretium erit in ſcripturis ſanctis annotare ea loca in quibus mores eorum deſcribuntur, qui ad ęternam uitam cooptati ſunt: Hoc autem argumen-
Pſal. 14. tum tractat totus ille Pſal. cuius initium eſt: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo. Item, inueniemus enim hanc eſſe legem ab æquiſſimo illo iudice definitam ut pro cuiuſq; meritis, præmia, uel ſupplicia hominibus tribuantur. Quod illi Symboli verba deſignant. Qui bona egerũt, ibunt in uitam æternam, qui uerò mala, in ignem æternum. Sic illud ex Pſal. 32. Semel locutus eſt Deus: duo hęc audiui: quia poteſtas Dei eſt, & tibi Domine miſericordia: qa tu reddes unicuique iuxta opera ſua. Et Hier. 61. de Deo loquens. Cuius inquit oculi ſunt ſuper omnes uias filiorum hominum, ut reddas unicuique ſecundum uas ſuum, &c. ſecundum fructum adinuentionum eius. Et Apoſt. ad Gal. 6. Nolite, inquit errare: Deus non irridetur, quæ enim ſeminauerit homo, hęc & metet: qui enim ſeminat in carne, de carne metet corruptionem: & qui ſeminat in ſpiritu de ſpiritu metet uitam æternam. Quomodo ergo tu, qui tota uita in carne ſeminaſti, uitam æternam ex hoc adulterino ſemine tibi polliceris? Cui conſentit illud eiuſdem Apoſtoli. 2. Cor. 11. qui de improbis loquens ait. Quorum finis erit ſecundum opera ipſorum. Hæc omnia & multa his ſimilia falſam illorum ſpem arguunt, qui in ſceleribus ſuis perdurantes æterna pręmia ſibi pollicentur: eoſdẽ etiam arguit illud ex Pſ. 23. Quis aſcendet in montem Domini? Innocens ait, & mundo corde, qui non accepit in uanum animam ſuam, &c. Vt autem Diuus Grego. ait. Ille in uanum accepit animam, qui ſola pręſentia cogitat: quę vero ſequuntur in perpetuum non attendit. Recte autem a quibuſdam ſapientibus dictum eſt, improborũ animas ſalis tantum officio in corporibus fungi: quæ a corruptione illæſa, & integra ſeruãt, nihilque præterea rationali creatura dignum moliantur: ideoque merito fruſtra animas accepiſſe dicuntur. Tales Cicero porcorum animas eſſe ait.

Aeternitatem cęleſtis regni, quod Cic. li. 2.
pijs a conſtitutione mundi paratum de natu-
eſt, uult Dominus hominibus annũ- ra Deo-
ciari, quod illa Pſal. uerba indicant. rum
Gloriam regni tui dicẽt &. p. t. a. ut Pſal. 144
notam faciant. f. h. p. t. & gloriam magnificentię regni tui. Regnum tuum regnum omnium ſæculorum, &c. Pondera uerbum. Regnum omnium ſæculorum.

Quam puſillus ſit grex eorum, quibus æterna ſalus decreta eſt: cum tamen ſtultorum numerus ſit infinitus, uel hoc indicio colligi poteſt, qd numeratis ex imperio Domini tri-

bubus Iſrael. Num. 1. a uigeſimo anno & ſupra, ex alia quidem tribu inuenti ſunt quinquaginta millia, ex alia ſeptuaginta, &c. Ex tribu autem Leui inuenta ſunt ſolum uiginti duo milia, quoque magis mireris, cum ab uno menſe, & ſupra numerarentur, cæteris a 20. anno numeratis. Quæ res profectò diuinæ prouidentiæ miraculo non caruit: præſertim cum in adoratione uituli tribus Leui a Domino percuſſa non fuerit: utpote quæ innocens reperta ſit, & patrati ſceleris ultrix. Idem etiam hoc indicio ſignificari aiunt, quod ex tanta multitudine, quæ ex Aegypto egreſſa, ad promiſſam terram Deo ducente pergebat, duo ſolum uiri eo peruenerunt: cæteris propter infidelitatem ſuam ab eius ingreſſu prohibitis. In diluuio uero octo ſolum animæ ſeruatæ, cæteræ omnes aquis abſumptæ ſunt.

Antequam Iſraeliticus populus promiſſam terram ingrederetur, exploratores miſit, qui terram conſiderarent. Ex qua in fœcunditatis ſignum, botrum inſignem attulerunt, Num. 13 & ficus, & malogranata. Adhunc ergo modum fideles in hoc exilio conſtituti, explorare mente cœleſtis patriæ gaudia debent: quo illius ſpe, & amore incenſi, ærumnoſæ huius uitæ moleſtias perferant: Ibi namque primum miræ magnitudinis botrũ deprehendent: per quem pleniſſima diuinæ dilectionis ubertas exprimitor: qua in illa æterna patria inebriãdi ſumus, ſicut Propheta dicit, Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, Pſal. 35. & t. v. t. p. e. Inueniemus item ficus: per quos diuinæ dulcedinis abundantia deſignatur. Ex uiſione namque diuinæ pulchritudinis amor, ex utroque vero ineffabile diuinæ dulcedinis gaudium ita conſequitur, ut (quemadmodum Theologi dicunt) ſi damnatus aliquis ad diuinam ſpeciem contemplandam Dei dono eleuaretur, nullo modo poſſet hoc ſpectaculo non lætari, quamuis certo ſciret poſt breue ſpacium ſe ad eadem ſupplicia rediturum. Quoniam in eadem uiſione diuinæ iuſtitiæ ordinem cernens, placidatunc mente conſiſteret. Ibidem etiam malogranata deprehendet: per quæ ſanctorum communio, & bonorum omnium ſocietas ſignificatur. Quæ facit, ut omnium bona vniuſcuiuſque ſint uelut propria. In hoc enim pomo grana omnia ſub unius pomi integumento mirabili ordine, ac ratione continentur. Vt igitur hic ex multis granis unum cõſtat pomum, ita illic ſanctorum omnium una ciuitas, una gloria, una cõmunis lætitia eſt.

Malleus, & ſecuris, & omne ferramentum non ſunt audita cum domus Dei ædificaretur. Cur ita? 3. Reg. 6. Quia & lapides, & ligna adeo in monte Lybano excuſa & polita erant, ut cum in locis ſuis collocarentur, nullo opus eſſet ferramento. Ad hunc ergo modum in hoc mundo uarijs ictibus, & preſſuris pij homines excoluntur, & præparantur, ut poſtea ſine ullo dolore, aut labore in cœleſti illa domo, quæ uiuis ex lapidibus ædificatur, ſuis in locis collocentur. Ibi enim abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorum, & iam non erit amplius neque luctus, nec clamor, & cætera. Itaque in Apoc. 21 hoc mundo varij premi laboribus, & uexari, nihil aliud eſt, quàm ad illas cœleſtes ſedes aptari: Qui vero grauioribus in hoc ſæculo doloribus urgentur, ad nobiliorem utique locum præparantur. Hinc illud ex hymno, Tunſionibus preſſuris expoliti lapides, ſuis coaptantur locis, per manum artificis: diſponuntur permanſuri ſacris ædificijs.

Collocationes duodecim tribuũ in circuitu

circuitu tabernaculi ad quatuor mūdi partes ternis ordinibus vergentes, de quibus Num. 3. agitur, Origenes ad ordines Angelorum, & ſanctorum in cœlo in circuitu throni reſidentium eleganter accommodat, cuius verba (vt ab eo rationem tractandi huiuſmodi ſcripturarum loca diſceremus) ſubijcere uolui, Ait igitur, Hæc ſunt, quæ nobis litera legis exponit, vt ex his ſacramētorum ſemina colligentes, tanquam gradibus quibuſdam ab humilibus ad excelſa & a terrenis ad cæleſtia conſcendamus. Aſcende ergo nunc ô auditor ſi potes, & a terrenis ſenſibus intuitu mentis, & perſpicacia cordis eleuare. Obliuiſcere paulіſper terrena, ſupra nubes, & ſupra ipſum cœlum greſſu mentis incede: ibi require tabernaculum Dei, ubi præcurſor pro nobis introiuit Ieſus: ibi (inquam) require quaternos iſtos ordines, ſtationesque caſtrorum: ibi Iſraelitica agmina, & excubias cerne Sanctorum. Sed ego non audeo illuc ſolus aſcendere, non audeo me in hos tam ſecretos myſteriorum receſſus ſine autoritate magni alicuius doctoris immergere. Non poſſum illuc aſcendere, niſi præcedat me Paulus, & ipſe mihi uiam noui huius, & ardui itineris oſtendat. Ipſe ergo Apoſtolorum maximus ad Hebr. ita ait. Non enim acceſſiſtis ad ardentem & tractabilem ignem, ſed acceſſiſtis ad montem Sion, & ciuitatem Dei viuentis Hieruſalem cœleſtem, & multitudinem Angelorum collaudantium, & eccleſiam primitiuorum conſcriptam in cœlis. Igitur Moſes per quatuor caſtra, populum diuiſum ſcribit in terris, & Apoſtolus quatuor ordines Sanctorum deſcribit in cœlis. Ad quorum ſingulos vnumquemque noſtrum dicit accedere. Non enim omnes ad omnes accedunt: ſed alij quidem accedunt ad montem Sion: horum autem paulò meliores accedunt ad ciuitatem Dei viuentis Hieruſalem. Qui autem & his eminentiores ſunt, accedunt ad multitudinem Angelorum collaudantium. Qui autem ſuper omnes iſtos ſunt, accedunt ad eccleſiam primitiuorum conſcriptam in cœlis. Primitiuos autem arbitros eum intelligere Apoſtolos: qui primitias ſpiritus acceperunt.

Heb. 12.

Grati animi officium declarant nouiſſima illa Dauidis verba, qui nec præſentia mortis impeditus, accepti iam dudum beneficij memoriam depoſuit, dum Salomoni filio, vt filijs Berzellai (qui ei fugienti, & ab omnibus penè derelicto affuit, & commeatum præbuit) præcepit, ut rependeret gratiam, & ut filios eius menſæ ſuæ conuiuas perpetuo haberet. Quo in loco animaduertere licet, quàm fauſtum & fœlix antiquum illud patris officium filij exiſtimarent: pro quo tantam gloriam percepiſſent, vt Salomonis Regis opulentiſſimi, & glorioſiſſimi perpetuæ conuiuæ eſſent: & officij breuiſſimo tempore peracti ſempiternum præmium referrent? Hoc autem exemplo animarum in regno Chriſti epulantium lætitiam conijcere licebit: cum uideant ſe propter exiguos, & momentaneos labores tam magna prēmia percepiſſe, In paucis enim vexati, in multis bene diſponentur, &c. 3. Reg. 2.

Ait Regina Saba ad Salomonem, Beati uiri tui, hi qui ſtant coram te ſemper, & audiunt ſapiētiam tuam. Si hi beati a ſapientiſſima Regina reputantur, quàm beati erunt, qui ſtāt coram Deo, & uident aciem eius, in qua omnia uident, omnia audiunt, omnia ſciunt? 2. Para. 9

Duos eſſe creaturarum ordines conſtat, quos Dominus cœleſtem

illam aulam complere, & incolere uoluit: alteras purè ſpirituales, alteras ſpirituales ſimul & corporeas: alteras quidem in cęlo, alteras in terra conditas: alteras, quæ nunquam ceciderunt: alteras, quæ poſt lapſum ſurrexerunt: alteras, quæ ſine labore regnant: alteras, quæ cum labore triumphant: alteras, quæ nihil Deo præter uitam, & gloriam debent: alteraſ, quæ præter hoc illud etiam debēt, quod a morte gehennæ Chriſti ſanguine ereptæ ſint. Et quidem hæc poſtrema lætitiæ cauſa hominū erit, non Angelorum: atque eo maior, quò apertius damnatorum pœnas uident. Erant enim ad uiſionem omni carent. Quamuis illud, Angeli ſancti debent, quòd beneficio conditoris a lapſu erepti ſint.

Eſa. vlt.

Magnitudinem cœleſtis præmij declarant illa uerba Domini, Menſuram bonam, & confertam, &c. In quibus uerbis omnia, quæ in pleniſſima menſura deſiderari poſſunt, continentur. Cui conſentit illud Pſal. 18. Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea, in cuſtodiendis illis retributio multa: ſiue (ut Hierony. ex Hebr. uertit) fructus multos. Quo uerbo non ſolum bona gloriæ, ſed etiam gratiæ, quæ in hac uita conferuntur, intelligimus.

Fœlicitas, ultimus finis.

Greg. QVia mens ſtare noluit cum potuit, ſtare non ualet etiam cū uult. Nihil ergo ſufficit menti quod percipitur: quia amiſit, qđ uere potuit ſufficere. Greg. in Mor. lib. 8. c. 9.

Iuſtè qui relicto Deo ſe ſibi ad requiem ſufficere credidit, nihil in ſe niſi tumultum perturbationis inuenit, inuentumque ſe fugere quærit: ſed autore contempto, quo fugiat, non habet. Grego. ubi ſupra. cap. 22.

Dum eaſdem res anima noſtra, modo appetit, modo faſtidit, docet quòd aliunde pendet: quia enim ad appetendum Deum formata eſt, iure ei non ſufficit, quod infra Deum eſt. Diuertitur autem nunc per multa, ut quia qualitate rei non poteſt, ſaltem uarietate ſatietur. Grego. 26. Mor. c. 26.

Ad quodcunque me conuertero, vileſcit mihi adeptum quamuis accederit deſideratum. Auguſtin. ſuper Pſal. 102.

Auguſt. ſuper illo Pſal. 32. Beata gens cuius Dominus Deus eorum. Quis eſt, inquit, qui hoc audito non erigat ſe? Amant enim omnes beatitudinem: & ideo peruerſi ſunt homines qui mali uolūt eſſe, miſeri nolunt. Et cum ſit malitiæ indiuidua comes miſeria: iſti peruerſi non ſolū mali eſſe uolunt, miſeri nolunt, (qđ fieri non poteſt) ſed ideo uolunt mali eſſe, ne miſeri ſint. Quid eſt hoc qđ dixi, ideo uolunt mali eſſe ne miſeri ſint? Conſiderate hoc paulum in omnibus hominibus qui male faciunt, beati ſemper eſſe uolunt. Furtum facit aliquis: quæris quare? Propter famem, propter neceſſitatē. Ergo ne miſer ſit, malus eſt, & ideo miſerior eſt, quia malus eſt. Depellendæ ergo miſeriæ cauſa, & acquirendæ beatitudinis cauſa, faciunt omnes homines quicquid uel boni faciunt uel mali. Semper ergo beati eſſe uolunt. Quare ergo quid ſit, qđ habendo beatus ſis. Cum enim beatus fueris, melior utique eris, quam cum miſer es, fieri enim non poteſt ut res deterior te, faciat te meliorē. Homo es, deterior te eſt, quicquid cupis quo beatus eſſe deſideras. Aurum, argentum, quælibet corporalia, quibus inhias acquirendis, poſſidendis, fruēdis, inferiora te ſunt. Tu melius, quam animus tuus. Quid erit obſecro, niſi Deus tuus? Non inuenis hic aliquid melius animo tuo: Auguſti.

quia

quia cum fuerit perfecta natura tua, Angelis æquabitur. Iam ſupra non eſt niſi creator. Erige te ad illum, noli deſperare, noli dicere, Multum eſt a me. Magis multum eſt a te, habere aurum quod quæris Aurum & ſi uolueris forte non habebis: Deum cum uolueris, habebis: quia & antequam uelis, uenit ad te, & cum aduerſa uoluntate eſſes uocauit te. Auare, quid inhias cœlo & terræ? Melior eſt, qui fecit cœlum & terram: ipſum uiſurus, ipſum habiturus es. Quæris ut tua ſit illa uilla, & tráſiens per illam dicis. Beatus cuius eſt uilla illa, cuius eſt domus iſta, cuius eſt ager iſte. Compeſce iniquitatem audi ueritatem. Beata gens cuius eſt. Quid? Iam noſtis quid dicturus ſim. Ergo deſiderate ut habeatis, tunc demum beati eritis. Hac ſola re beati eritis: re meliore quam uos eſtis meliores eritis. Deus eſt, inquã, melior
Pſal. 32 te, qui fecit te. Beata gens cuius eſt Dominus Deus eorum. Hoc ama, hoc poſſide: hoc cum uis habebis, hoc gratis habebis. Auguſtin. ſuper Pſal. 32.

Amant homines diuerſas res: & quando quiſque quod amat habere uidetur, fœlix uocatur. Vere autem fœlix eſt, non ſi id habet quod amat, ſed ſi id amet quod amandum eſt. Multi enim miſeri ſunt, magis habẽdo quod amant, quam carendo. Amando enim res noxias, miſeri: habendo ſunt miſeriores. Et propitius Deus cum male amamus, negat qđ amamus: iratus aũt dat amanti quod male amat. Aug. ſuper Pſal. 6.

Eſai 46. Redite ait præuaricatores ad cor, & inhærere illi, qui fecit uos, ſtate cũ eo, & ſtabitis. Requieſcite in eo, & quieti eritis. Quo itis in aſpera? quo itis? Bonum quod amatis ab illo eſt. Sed amarum erit iuſte, quia iniuſte amatur deſerto illo, quidquid ab illo eſt. Quo uobis adhuc & adhuc ambulare uias difficiles & laborioſas? Non eſt requies ubi quæritis eam. Quærite quod quæritis, ſed nõ ubi quæritis. Beatam uitam quæritis in regione mortis. Non eſt illic. Et
mox, Exultauit Chriſtus ut gigas ad Pſal. 18.
currendam uiam. Non enim tardauit, ſed cucurrit clamans dictis, factis, morte, uita, deſcenſu, aſcenſu, clamans ut redeamus ad eum: & diſceſſit ab oculis, ut redeamus ad cor, & inueniamus eum. Auguſti. confeſ. lib. 4.

Et diſputabam cum amicis meis Alipio & Nebridio definitos bonorum & malorum, Epicurum accepturum fuiſſe palmã in animo meo, niſi ego credidiſſem poſt mortem reſtare animæ uitam, & tractus meritorum, quod Epicurus credere noluit. Aug. confeſ. lib. 6.

Nec uolebam multiplicari terre- Pſal. 3.
nis bonis deuorans tempora, & deuoratus temporalibus, cum haberẽ in æterna ſimplicitate aliud frumentum, & uinum, & oleum. Et clamabam in conſequenti uerſu clamore alto cordis mei, ò in pace, ò in idipſum, o quid dixit? Obdormiã & ſomnum capiam? Idem in confeſ. lib. 9.

Cum homines amant beatam uitam, quod non eſt aliud niſi de ueritate gaudium, utique amant etiam ueritatem, Cur ergo non de illa gaudent? Cur non beati ſunt? Quia fortius occupantur in alijs, quæ fortius eos faciunt miſeros, quàm illud beatos quod tenuiter meminerunt. Auguſ. confeſ. lib. 10.

Cum inhæſero tibi ex omni me, nuſquam erit mihi dolor & labor, & uiua erit uita mea tota plena te. Nũc autem quoniam quem tu imples, ſubleuas eum: quoniam tui plenus non ſum, oneri mihi ſum. Augu. ubi ſupra.

Neque in his omnibus, quæ percurro conſulens te, non inuenio tutum locum animæ meæ, niſi in te, quo colligantur ſparſa mea, nec a te

quicquam recedat ex me. Et aliquãdo intromittis me in affectum multum inuſitatum introrſus, ad neſcio quam dulcedinem, quæ ſi perficiatur in me, neſcio quid erit quod uita iſta non erit. Sed recido in hoc ęrum noſis ponderibus, & reſorbeor ſolitis, & teneor, & multum fleo, ſed multum teneor. Tantum conſuetudinis ſarcina degrauat. Hic eſſe ualeo, nec volo: illic volo, nec ualeo, miſer utrobique. Aug. confeſ. lib. 10.

Hoc confiteor, hoc ſcio Domine Deus meus, quia vbicunque ſum ſine te, male eſt mihi præter te: non ſolum extra me, ſed etiam in me, quia omnis copia, quæ nõ eſt Deus meus, mihi eſt egeſtas. Aug. in Medita.

Heu miſeria ſuper miſeriam, cum miſera anima mea a te refugit, cum quo ſemper abundat & gaudeat, & ſequitur mundum, cum quo ſemper eget & dolet. Mundus clamat, deficio: tu Domine clamas, reficio: & miſeria mea magis ſequitur deficientem, quàm reficientem plane infirmitas mea hęc eſt. Aug. in Medita.

Sicut tota uita corporis anima eſt: ſic beata vita animæ, Deus eſt. Augu. de lib. arb.

In hac vita homines magnis laboribus requiem quærunt & ſecuritatem: ſed prauis cupiditatibus ſeducti, non inueniunt. Volunt enim requieſcere in rebus inquietis: nam ſi in diuitijs velit homo requieſcere, magis ſuperbus eijcitur, quàm ſecurus. Idem de catechiz. rud.

Væ animæ audaci, quæ ſperauit, ſi a te receſſiſſet, ſe aliquid melius habituram: verſa & reuerſa in tergum, & in latera, & in uentrem, & dura ſunt omnia: & tu ſolus requies: & ecce ades. Idem confeſ. lib. 6.

Quidquid præter Deum eſt, dulce non eſt: quidquid mihi uult dare Dominus meus, auferat totum, & ſe mihi det. Idem ſuper Pſal. 26.

Ero illorũ Deus, & ipſi erunt mihi plebs. Ego ero unde ſatientur: ego ero quæcunq; ab hominibus honeſtè deſiderantur, & uita, & ſalus, & uictus, & copia, & gloria, & honor, & pax, & oĩa bona. Sic. n. & illud rectè intelligitur qđ ait Apoſtolus, ut ſit Deus oĩa in oĩb. Idẽ li. 22. de ciu. Dei.

Qui nequiter vult viuere, nõne tãto miſerior eſſe conuincitur, quanto facilius mala eius uolũtas impletur? Idem, lib. de verbis Domini.

Ideo Deus fęlicitatibus terrenis amaritudines miſcet, ut illa quærat fęlicitas cuius dulcedo nõ eſt fallax. Idem ſuper Matth. ſer. 29.

Inter temporalia & æterna hoc intereſt, quòd temporale plus intelligitur antequam habeatur, uileſcit aũt cum aduenerit: non. n. ſatiant animã, cui uera & certa ſedes æternitas. Aeternum autem ardentius diligitur adeptum, quàm deſideratum. Idem lib. 1. de doct. Chriſt.

Nulla re fruitur aĩa cum libertate, niſi quæ fruitur cũ ſecuritate. Nemo aũt ſecurus eſt in his bonis quæ poteſt inuitus amittere. Idẽ de lib. arb.

Dico beatam uitam conſiſtere in altitudine ſapientiæ, ſuauitate cõſciẽtiæ, uirtutis ſublimitate: nõ ſine paſſione eſſe, ſed uictorem paſſionis eſſe, beatum eſt. Ambro. de Offic. Ambr.

Fallax fœlicitas eſt maior infœlicitas. Bernar. in ſerm.

Ad imaginem quippe Dei facta anima rationalis, cæteris omnib. occupari poteſt, repleri omnino non poteſt. Capacem enim Dei quicquid Deo minus eſt, non implebit. Idem in ſerm. Dedicat. Bernar.

Cũ diligimus Deum, oĩa in ipſo reperimus. Vnus eſt qui quærit, ſed in quo oĩa continentur. O lucrũ mirabile? ò compendiũ ſingulare? cur nos p diuerſa fatigamus? Ad ipſum ergo unanimiter feſtinemus: poſt quem cuncta bona ultra nõ q̃rimus, ſed tenemus. Caſſiodo. ſup. illud Pſa. Inquirentes Dominum &c. Caſſiod.

Boetius. Infęliciores eſſe neceſſe eſt malos cupita cum perfecerint, quam ea quæ cupiunt, implere non poſſent Nam ſi miſerum eſt voluiſſe praua, potuiſſe miſerius eſt. Boet. de Conſol. lib. 4.

Quid de corporis voluptatibus lo quar? quarum appetentia quidem plena eſt anxietatis, ſatietas uero pœnitent.æ? quarũ motus quid habeat iucũditatis ignoro. Triſtes vero eſſe voluptatum exitus, quiſquis reminiſcitur libidinum ſuarum, intelligit: quæ ſi beatos explicare poſſent, nihil cauſę, quin pecudes quoq; beatæ eſſe dicantur. Idem lib. 3. de Conſol.

Ex diuerſis. Abunde fortuna illi indulget, qui iure dici non poteſt infęlix, cum fęlix mortalium nemo ſit.

Fœlix non differt à miſero per dimidium uitæ.

Infirmus ponit ſanitatem eſſe fœlicitatem, pauper vero factus diuitias.

Nihil vulgatius eſt, quàm faſtidire fortunam propriam, & ſplendidiorem cupere.

Cicero. Nullus ſtultus beatus, & ſapiens non beatus. Cicer. 1. de finib.

Nunquam ſatis digne poterit lau dari philoſophia, cui qui pareat om ne tempus ętatis poſſit ſine moleſtia degere. Idem in Cat. Maio.

Niſi ſtabili, & fixo, & permanente bono beatus eſſe nemo poteſt, mihi enim inueteraſcere, nihil extingui, nihil cadere debet eorum quæ in uita beata conſiſtunt. Nam qui timebit, nequid ex his deperdat, beatus eſſe non poterit. Idem 5. Tuſcul.

Qui beatus eſt, non intelligo quid requirat ut ſit beatior: ſi eſt enim quiddam quod deſit, ne beatus quidem eſt. Idem ibidem.

Omne beatum eſt, cui nihil deeſt, & quod in ſuo genere expletum ac cumulatum eſt: idque uirtutis eſt proprium. Ibidem.

Nec figura corporis, nec excellens uis ingenij humani ſignificat ad hanc unam rem natum hominem, ut frueretur uoluptatibus. Idem 2. de finib.

¶Quis reſtitit ei, & pacē habuit? Secundum Gregoriũ, quæ extra diſpoſitionem diuini ordinis ſunt, in pace eſſe nequeũt. Sic. n. oſſa corporis humani, cũ in loco ſibi à ſuperno autore pręfixo ſita ſint, dolorem non incutiunt: ſi uero uiolenter extra locũ ſibi à natura deſtinatũ ſint, vehementer nos cruciãt. Ita planè cor hoīs in Deo, uelut in centro ſuo in pace quieſcit: ubi uero extra illum eſt, irrequietis motibus agitatur. COLLE. Iob. 9.

Sicut materia prima quia eſt in potentia ad omnes formas ſemper appetit, quod habere nata eſt, (ideoque perniciem machinari dicitur, formæ quam habet, ut eam aſſequatur quam non habet) ita cor hominis, quia omnium bonorum capax eſt, ſemper ad ea quib. caret, inhiat, & aſpirat: ſemperq; odio præſentiũ, & cupiditate futurorum laborat. Quo fit, vt extra Deum (in quo oīa ſunt) quieſcere nullo modo poſſit.

Solius Dei magis quam omnium aliarum rerum poſſeſſio animam ſatiat: ſicut vnus ſol magis quàm omnia cœli luminaria mundum illuminat. Quare compendioſiſſima nobis uia ad fœlicitatem ſine multarum rerum apparatu, & copia patet: ſi unius Dei poſſeſſionē adipiſcamur. Quam uiam filius Dei docturus uenit in mundum ad quam etiam nos ipſe inuitat, cum ait, Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam uos. Matt. 11.

Cum beatitudo, & fœlicitatis ſit ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus, in externis, & coporeis rebus eſſe nullo modo poteſt. Quis. n. omnium bonorum iſtorum compos ſit? At uero ſi unũ aliquod iſtorum deſit, frequenter nos magis

huius

huius vnius rei defectus torquet, quem cęterorum poſſeſſio ſatiat. 3.Re.21 Achaz rex Iſrael quia vineam Naboth, quam concupiuit, impetrare non potuit, mente & corpore ita conſternatus fuit, vt in lectum procubuerit incęnatus. Eſter.5. Quid Aman memorem? qui cum omnibus bonis circunflueret, nihil ſe habere putabat, quandiu Mardocheus ad fores palatij excubabat, vide locum.

Duas in mundo creaturas ad diuinæ fœlicitatis participationem Dominus condidit: rationalem videlicet, & intellectualem, hoc eſt, hominem & Angelum. Quia vero partim operibus ſuis, partim diuina gratia fœlicitatem erant conſequuturi, Angelis quidem breuem morulam conceſſit, vt ſponte ſua ſe diuino obſequio manciparent, hominibus vero, qui natura uertibiles ſunt, longius ad hoc ſpatium (nempe vitam hanc quæ degitur in terris) contulit. Cuius diuinæ deſtinationis ita multi adeo ignari ſunt, vt ſic vitam inſtituant, ſic in terra radices iaciant, & in ea curas omnes & cogitationes ſuas defigant: quaſi ad hanc ſolum vitam nati & ficti eſſent. Qui ſimiles mihi puerulis eſſe videntur, quos cum parentes aliquo amandant, vt quicquam in domeſticos uſus neceſſarium emant, ſpectaculis rerum quas in itinere inueniunt, occupati quæ in mandatis acceperunt, obliuiſcantur, emendiq; opportunitate tranſacta, vacui ſera nocte domum redeunt. Hos igitur puerulos imitantur, quicunque rerum humanarum pulchritudine capti, finis ad quem conditi ſunt, obliuiſcuntur.

Vnius Dei poſſeſſio magis hominem beare, quàm totius mũdi opes, ac regna poſſunt. Hæc enim ſingularia, & priuata bona ſunt: Deus autem vniuerſale bonum eſt, vnde ipſe Moyſi ait, Ego oſtendã tibi omne bonum. Exo. 33. Hoc ipſum autem D. D. Auguſt. ſuper Pſal. 36. explicat his memorabilibus verbis. Aurum, quod tibi eſt, non poteſt tibi eſſe argentum: vinum, quod tibi eſt, non poteſt tibi eſſe panis. Deus autem tuus totum tibi eſt. Manducabis eum ne eſurias: bibes eum, nè ſitias: totum habebis, totum habebit, quia tu, & ille vnum eritis. Hactenus ille. Vides igitur in Deo omnia eſſe, & ab eo omnia recipi. Hoc autem intus in anima ſua D. Franciſcus experiebatur, quem ferunt diutiſſime hanc uocem in oratione repetere, Deus meus, & omnia, Deus meus, & omnia. Si quæras autem qua ratione hoc fieri poſſit, ratio eſt, quia mirabili, & inenarrabili quodãmodo Deus electorum ſuorum corda longe maiori lętitia, & iucunditate reficit, & recreat, quàm ſi rerum omnium compotes eſſent: Id quo pacto fieri poſſit improbi ne ſuſpicari quidem poſſunt: quod tamen pij quotidie experiuntur. Non mentitus eſt tamen ille qui Prou. 3. ſapientiæ donum commendans, ait, Pretioſior eſt cunctis opibus, & omnia quæ deſiderantur, huic non valent comparari. Huius autem rei clariſſimam imaginem virga illa nobis exhibet, qua Moyſes percuſſa petra, largum fontem eduxit. Conſiderandum eſt enim quibus verbis Deus admonet Moſem, vt è ſilice aquas eliciat. Tolle, inquit, manu Num.20 uirgam, qua fluuium percuſſiſti, & ego conſiſtam ante te ſupra petram, quæ eſt in Horeb, percutieſque petram, & exibit ab ea aqua, vt bibat populus. Quorſum tandem ſpectat illa admonitio, qua redigit in memoriam Moſi, unum illud ex tam multis ſignum, cum reliqua multo maiora prætermittat. Tolle, inquit, uirgam, qua fluuium percuſſiſti, vt doceat eiuſdem prouidentiæ eſſe, impios prope magnam

aqua-

aquarum copiam cōſtitutos, ardentiſſima ſiti cruciare: & piorum hominum ſitim in arida regione, ſummiſque ardoribus exuſta, reſtinguere. Cum enim Moſes Dei iuſſu
Exod. 5. Nilum percuſſit, aquæ in ſanguinem verſæ ſunt: cumq; rurſus eadem uirga ſilicem percuſſit, ingens vis aquarum repentè manauit: vt appareat improbos homines etiam cum uidentur omnibus rebus abundare, ſumma inopia, rerumq; omnium indigentia, & multis curis, atq; angoribus confici: contra pios, in rerum etiam humanarum anguſtijs, omnibus bonis affluere, illorum effrænatā cupiditatem in opes fluxas, & interituras incitatam, expleri nunquam poſſe: horum autem arentiſſimum rerum immortalium deſiderium, mirabili quadam affluentia ſatiari. Sunt autem magnæ opes pietas, & animus ſua ſorte contentus. Pios enim Dominus locupletat, non cumulatione diuitiarum, ſed ſubtractione cupiditatum, quæ ex ſpiritualium delitiarum dulcedine manat. Itaque improbos ſemper egentes, & miſeros eſſe, atque cum grauiſſimis malis aſſidue conflictari, pios uero ſemper abūdare diuitijs & eximia quadam voluptate compleri. Huc ſpectat
Prou. 13. etiam quod Salomon ait, Eſt quaſi diues, cum nihil habeat, & eſt quaſi pauper, cum in multis diuitijs ſit.
2. Cor. 6 Sic Apoſtolus, Tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. Virga igitur illa hoc eſt, diuina prouidentia, ex diuitibus pauperes, & ex pauperibus diuites facit.

Mirabile eſſe uidetur, quod in ſumma hominis paupertate, unius Dei poſſeſſio fœliciorem, quam omnia alia mundi bona reddat: deſinit tamen hoc eſſe mirabile, ſi infinitas ſummi boni diuitias animo metiaris. Videmus enim nullam eſſe in infinitis pene animantium gentibus facultatem quam homo rationis vi & acumine, nō fuerit imitatus. Non volat quidem ut auis, ſed domitis tamen arte animantibus, eorum tergo uectus, quocunq; vult peruenit. Non natat vt piſcis: ſed tamen excogitatis arte nauibus, totum orbem peragrauit: non pugnat cornibus, dentibus, vnguibus, & ueneno, ſed ijs tamen omnibus potentiora arma exquiſiuit. Non ſquamoſo corpore vt Draco ſe ab iniuria tuetur, thorace tamen & clipeo tectus, à corpore tela depellit. Non cantat ut olor, aut Philomena, cæteræq; canoræ aues: ſed pro his tamen ipſe longe dulciora muſices inſtrumenta ingenio cōquiſiuit. Quid multis? Et tonitrua, & fulmina quæ vnius Dei propria videbantur, ipſe quoq; ſuo modo excogitatis variorum tormentorum machinis, imitatus eſt. Eſt enim vulgata Theologorū ſententia, ea quę in inferioribus naturis ſparſa ſunt in ſuperioribus vnita & colligata inueniri. Quod ſi vis rationis tantum valet, vt inferiorum pene omnium uirtutes & facultates ambitu ſuo complexa ſit, quid miramur ſi ſummus ille conditor, rerum omnium à ſe conditarum perfectiones omnes, & infinitas alias in ſe contineat? Quod ſi ita eſt, quid mirum ſi huius tanti boni poſſeſſio, fœliciſſimū reddat poſſeſſorem ſuum, quamuis aliarum omnium rerum indigus ſit?

Admiratione digniſſimum eſt, quod cum homo arte & ingenio tam multa & varia excogitauerit, quæ ad vſum, ad delitias, & ornatum, ac tutelam corporis ſpectant (nimirum varia veſtium genera, domos, ciuitates, leges, belligerandi, nauigandi, & agricolandi, aucupandi, atq; feras manſue faciendi artem atque peritiam) ipſe tamen nec quo pacto uitam inſtituere, nec qua in re ultimum finem, ad quem actiones

om-

omnes dirigendæ ſunt, per ſe intelligat. Ignorato verò vltimo fine, quid in vita rectè conſtitui poteſt? At is dupliciter in hac parte, & quidem grauiſſimè peccat: quoniam & extra Deum vltimum finem quęrit, & in bonis externis & cupiditatibus ſuis explendis, quærit. Illud enim tale eſt, ac ſi lapis extra cẽtrum ſuum quietem quærat. Hoc verò adeò præpoſterum & ſtultum, vt nihil magis huic fini poſſit eſſe contrarium. Quomodo enim fœlicitas in ijs rebus eſſe poterit, quas Dominus maximi ſupplicij loco Gentilibus irrogauit, Apoſtolo teſtante, qui ait: Propter quod tradidit eos Deus in deſideria cordis eorũ, &c. Quid enim aliud huiuſmodi cupiditates, quam perturbationum omnium, dolorum, ac moleſtiarum ſeminaria ſunt? Si enim vis iraſcibilis vindex eſſe læſæ concupiſcentię dicitur, quę pax in ea mente erit, in qua toties deſideria hominũ fruſtrantur? Toties namque iraſcendi vim & intra ſe fremere, & animum perturbare, & aduerſus obſiſtentes incandeſcere, neceſſe eſt. Denique quid ſunt variæ cupiditates & deſideria, niſi curarum agmina? Quando enim aut amor, aut deſiderium, curis & ſolicitudine vacat? Hic ingenioſus Poeta amorem rem eſſe timoris ſolliciti plenam aſſerit. Verg. quoque in lib. Georg. vnum Syrene matris filium, maximam eius curam vocat. Si ergo vnici filij amor vnica parentum cura eſt: ergo multi amores, curarum multarum, ac laborum agmina erunt. Quomodo ergo in ijs tranquillitas animi, & fœlicitas (quæ deſideriorum, & curarum quies eſt) poterit inueniri?

Rom. 1.

Tranquillitatem, & quietem animi, non opes, & potentiam, ſed ſolum Deum pijs hominibus donare, ex his verbis Salomonis colligitur. Eſt & aliud malum, quod vidi ſub Sole, & quidem frequens apud homines: vir cui dedit Deus diuitias, & honorem, & nihil deeſt animæ ſuæ ex omnibus quæ deſiderat, neque tribuit ei poteſtatem Deus, vt comedat ex eo: & hoc vanitas, & miſeria magna eſt. Non tribuere autem poteſtatem Deum vt comedat ex eo, quod habet, eſt, non frui hominem bonis ſuis, nec quietem ex eis, & ſolatium capere: ſed in medijs opibus, velut inopem, & miſerum magnis vexari curis, & angoribus: vt hoc argumento liqueat, non in opibus, & diuitijs animi pacem, & quietem: ſed in Deo, & à Deo eſſe quærendam. Eccl. 6.

Cum beatitudo ſit quies deſiderij, nec minus multa deſiderent, qui in ampla, quàm qui in humili fortuna ſunt: efficitur plane, vt non minus miſeri diuites, quàm pauperes ſint: quia beatum non efficit multa poſſidere, ſed nihil quàm quod habeas deſiderare. Deſiderant autem multa diuites, imò plura, quàm pauperes: quia vbi multæ ſunt opes, multi etiam qui comedunt eas: & ſublimis ſtatus pluribus eget, quibus vel eo honeſtetur, vel etiam fulciatur. Ego beati non ſunt diuites, ſed tot miſerijs obnoxij, quot ſunt ea, quæ concupiſcunt, nec aſſequuntur: ſiue Reges illi, ſiue Imperatores ſint.

Sunt inter Chriſtianos quidam homines, velut Epicurei, qui ita viuunt, vt cœleſti hæreditati renuntiaſſe, & fœlicitatem in hac uita poſuiſſe videantur. Ab horum autem conſortio & cœcitate ſe liberari regius Vates orat, Pſalm. 16. Pro eo enim, quod nos legimus: Domine à paucis de terra diuide eos in uita eorum: de abſconditis tuis, &c. quę ſequuntur. Alij clarius ex Hebr. verterunt: Eripe me Domine ab hominibus mundo addictis: quorum Pſal. 16.

rum

rum portio eſt in uita: quorum uentrem de abſconditis tuis imples. Saturantur filijs, & relinquũt reliquias ſuas paruulis ſuis. Ego autem in iuſtitia apparebo conſpectui tuo: ſatiabor cum apparuerit gloria tua. In quibus etiam verbis Vates ſanctus ſpreta mundi fœlicitate, in vno Deo
Pſal. 143 eam reponit. Simile eſt illud: Beatum dixerũt populum cui hæc ſunt: beatus populus, cuius Dñs Deus eius. At, qui in corporis voluptate, & obſequio fœlicitatem ponit, per omnia illa ſpargitur, quę corpori voluptatem aliquam, aut commoditatem afferunt: quæ infinita penè ſunt. Quorum typum gerit populus per
Exo. 5. vniuerſam terram Aegypti diſperſus ad colligendas paleas. Vnde patet quàm multis curis, & miſerijs hęc fœlicitas admixta ſit, quæ tot eget fulcimentis.

Hoc vel maximum inter ſortem piorum, & improborum diſcrimen eſt: quod horum ſors externa quidem ſpecie lætiſſima & fœliciſſima videtur: quę tamen intus multis curis, & cupiditatibus exagitatur, cum ipſi cupiditatum ſuarum non Domini, ſed ſerui ſint: vita autem & ſors piorum externa quidem ſpecie viliſſima ſæpe, & abiectiſſima eſt, quæ tamen intus miris Spiritus ſancti diuitijs, atque delitijs abundat. Externam enim illorum imaginem
Heb. 11. refert Apoſtolus cum ait, Alij vero ludibria, & verbera experti, inſuper & vincula, & carceres, lapidati ſunt, &c. Internam verò ſpeciem deſcri-
Pſal. 44. bit Propheta, cum ait. Omnis gloria eius filiæ regis ab intus in fimbrijs aureis, circumamicta uarietatibus. Quam tamen nullis verbis explicari poſſe ſponſus in Cant. oſtendit, cum variam ſpõſę pulchritudinem commendans, internas eius opes ac delitias exprimi nõ poſſe declarat, cum hęc verba iterum ac iterum repetit,
Cant. 4. Abſque eo quod intrinſecus latet. Quæ enim ſiue opes, ſiue delitiæ maiores, quam quas amatoribus ſuis diuina ſapientia pręſtat. Maior eſt enim ſapientia cunctis pretioſiſſimis, & omnia quæ deſiderantur ei non valẽt comparari. De hac enim, qui eam deguſtauerat, ait, Præpoſui illam regnis, & ſedibus, & diuitias nihil eſſe duxi, &c. quæ ſequuntur. Prou. 3.
Et rurſum, Intrãs in domum meam conquieſcam cum illa: non enim habet amaritudinem cõuerſatio illius, neque tædium conuictus illius. Sap. 7. Sap. 8.
Vtriuſque rei imaginem Apoſtolus complexus eſt, cum ait: vt ſeductores, & veraces, ſicut qui ignoti & cogniti: quaſi morientes, & ecce viuimus, quaſi triſtes, ſemper [illegible] gaudentes, ſicut egentes, [illegible] locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. Idem autem ſponſa in Cant. deſignauit, cum ait. Nigra ſum, ſed [illegible] Hieruſalem: ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis. Vtraque tabernacula, & pelles [illegible] tentoria, ſiue Cedar, [illegible] eſt Arabum (quorum eſt opulen[illegible] regio) ſiue Salomonis, extra quidem deformia erant, vt pote pluuia, & puluere obſita, & ardore ſolis exuſta: quæ tamen intus argento, auro, varijſque coloribus fulgebant. Quæ quidem res piorum [illegible] (vt ante diximus) maxime repræſentant: quæ inſtar Silenorum Alcibiadis, cum extra uilem, & abiectam ſpeciem exhiberent, aureas [illegible] & pretioſas imagines cel[illegible]. Quod quidem non ad rei [illegible] modo, ſed ad opinionem [illegible] hominum referri poteſt: qui externam piorum faciem ſpectantes, nihil aliud de ea iudicant, quam quod extra uident: cum illorum tamen fęlicitas abſcondita ſit cum Chriſto in Deo. Sic D Auguſti. 6. lib. confeſſio. miſerum Ambroſij cœlibatum [illegible] dicabat: quoniam, inquit eo tempo- 2. Cor. 6 Cant. 1.

re

re occultum os eius, quod erat in corde, eiuſque ſapida de cœleſti pane gaudia, nec conijcere noueram, nec expertus eram. Hæc igitur tam fallax rerum facies in cauſa eſt, vt rudes & ignari homines decipiantur, qui externa rerum ſpecie decepti piorum vitam miſeram, improborum vero fœlicem putant. De hac autem re multa pręclare à Seneca di cta ſunt, quę videre licebit in Collectaneis noſtris. T. de vera, & falſa fœ[illegible]itate.

Mi[illegible]anda profecto hominum cę ci[illegible], & dementia eſt, qui cum fœlici[illegible]te[illegible] ardentiſſima auiditate & ſiti[illegible] quærant, illam non in ſumm[illegible] b[illegible] Deo, ſed in fugitiuis & cadu[illegible] [illegible]lacibus huius mundi boni[illegible] quærant. Quod quidem Do-
Hier. 50 m[illegible] per Hiere. quæritur, cum ait, G[illegible]ex perditus factus eſt populus meu[illegible] [illegible]ſtores eorum ſeduxerunt e[illegible] f[illegible]eruntque vagari in monti[illegible], de [illegible]nte in collem tranſierunt, ob[illegible] ſunt cubilis ſui. Cubile autem, in quo anima noſtra ſecura dormit, & quieſcit, Deus eſt: at cæca mens ho[illegible] ſecuritatis, & quietis cubi[illegible] de[illegible]licto, per montes erra bunda va[illegible]atur, varia huius mundi bona c[illegible]s. in quibus quietem ſe, & f[illegible]em adepturam putat.
Cant. 1. Ne igitur hoc modo erraret ſponſa, ſponſum orat his verbis, indica mihi, quem d[illegible]git anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam, &c. Vox ſponſæ eſt ad ſpon[illegible]ſu[illegible] qua petit, vt ſibi verę fœlicitatis f[illegible]tem oſtendat. Cauſam autem c[illegible]r ſpo[illegible]a hoc petit, ſubdit, cum ait, Ne vaga[illegible] [illegible]cipiam poſt greges ſodalium tuorum, hoc eſt, poſt vulgus homi[illegible], qui verę fęlicitatis fonte relict[illegible] [illegible]bilis ſui obliti, per var[illegible] [illegible]n bonorum montes, [illegible] [illegible] vagabuntur. Hoc [illegible] ad[illegible]tendum e[illegible], dupli[illegible] eſſe bea[illegible]em, videlicet, inchoatam in hoc ſæculo per bona gratiæ, & perfectam in futuro, per bona gloriæ. Ad vtramq; vero, hanc ſponſæ petitionem referre poſſumus: vt videlicet non modo inchoatam vię fęlicitatem petat, ſed inhians in ſuperna fluenta fonti vitæ futuram quoq; poſtulet: cupiatq; & in hac vita in ænigmate, & in futura, facie ad faciem ſponſum videre, eoque ſatiari.

In uno Chriſto veram pacem, & tranquillitatem animi reperiri debe-
beri, declarat ſponſa, cum ait. Sub Cant 2.
umb ra illius quem deſideraueram Ibidem.
ſedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Paulo ante Sponſa malo inter ligna ſyluarum ſponſum comparauerat, modo ſe ſub huius arboris umbra ſedere ait, & dulciſſimo eius fructu paſci. Fœlix ſane, quæ ita ſedet, quæque tali fructu, & umbra fruitur. Sedendi nomine quies & tranquillitas animæ minime tumultuantis, deſignatur. Vmbra uero Dominicam protectionem ſignificat. Vnde Propheta, obumbraſti, ait, ſu-
per caput meum in die belli. Et, in Pſal. 193
umbra alarum tuarum ſperabo, &c. Vmbra quoque ardorem & æſtum ſolis temperat. Vtrumque autem pijs tribuit Dominus Ieſus: dum eos, & in aduerſis præſentiæ ſuæ uirtute tuetur, & carnalium deſideriorum æſtus gratiæ ſuæ rore, & benedictionis ſuæ dulcedine temperat. Quod quidem inſinuat, cum ſubdit, Et fructus eius dulcis gutturi meo.
Quiſquis enim diuinæ dulcedinis Cant. 2.
guſtum perceperit, facile terrenas omnes uoluptates, & deſideria contemnet. Sicut enim, qui pretioſum aliquod uinum deguſtauit, faſtidit uilius: ita guſtanti cœleſtia, terrena faſtidio ſunt.

Cum omnes homines ad fœlicitatem nati, uarijs in rebus ipſam quærant, triplicem diſtinguere poſſumus fœlicitatem, primam quidem

dem mundanorum hominum, ſecundam Philoſophorum, tertiam Chriſtianorum. Cum autem fęlicitas ſit ſtatus bonorum omnium aggregatione perfectus, mundani homines, ac præcipue potentes ſtudent omni ratione bonis omnibus ſæculi perfrui, arbitrantes ſe hoc modo uel futuros fœlices, uel certe proxime ad fœlicitatem acceſſuros. At Philoſophi longe prudentius humanarum rerum fragilitate, & inconſtantia, infinitisq; huius uitę miſerijs (quibus undique circumſedemur) inſpectis, alia uia huc peruenire contendebant: nempe non hoc agentes, ut omnia bona (quod impoſſibile putabant) conſequerentur, ſed ut cupiditates eorum perimerent, uel certe quam minimum cuperent. Hoc enim intellexit Seneca, cum ait.

Seneca. Quare potius à fortuna impetrem ut dem quam à me ne petam. Idemque alibi. Et, Si uis, inquit, Phitodea diuitem facere, non eſt diuitijs addendum, ſed cupiditatib. detrahendam. Denique ferè tota Senecæ Philoſophia, hanc eſſe expeditiſſimam conſequendæ fęlicitatis uiam arbitratur: quæ non in terreno[illegible]um bonorum adeptione, ſed in eorundem contemptione poſita ſit. V[illegible] de idem ait. Qui deſiderium clauſi[illegible], cum ipſo Ioue de fœlicitate contendit. ¶Tertia uero fęlicitas, quæ Chriſtianorum eſt, abſcondita eſt ab oculis omnium uiuentium, etiam uolucres cœli latet: Ea uero eſt qua perfecti Chriſtiani Deum intellectuali uiſione contemplantes admirandis in eo delitijs perfruuntur: quibus tunc magis affluunt, cum terrenis opibus, ac delitijs magis deſtituti ſunt. Hac autem fęlicitate Sanctus ille perfruebat, qui tota nocte orans aiebat, Deus meus, & omnia, Deus meus, & omnia. Deus enim illi inſtar omnium & ſupra omnia erat.

Pſal. 33. Quomodo uerū eſſe poteſt, quod propheta ait. Timete Dominū omnes ſancti eius, quoniam nihil deeſt timentibus eum? Diuites eguerunt, & eſurierunt, inquirentes autem D. n. m. o. b. cum pleroſq; piorum paupertate, & anguſtia rerum ſuarum premi paſſim uideamus? Huic quæſtioni ex ſententia Senecæ reſpondemus: is enim conſtanter affirmat, nihil intereſſe, an habeas aliquid an non concupiſcas. Quod facile ſimili exemplo comprobatur: Nec enim minus eſt ſatur, qui nec eſurit, nec comedit (quod beatorum eſt) quam is, qui poſt largas epulas non eſurit: uterque enim ſimili ſaturitate gaudet: ille, quia nullam famem patitur, iſte, quia plura comedendo famem ſedauit. Sed ille tamen fœlicius, quoniam (ut argute D. Auguſtinus ait) Melius eſt minus egere, quam plus habere. Aug. in Regu.

Hinc uidemus pluribus egere infantes quam adoleſcentes, & pluribus item fœminas, quam uiros, & pluribus ſenes quam iuuenes, & omnino quidquid infirmius, au[illegible] imperfectius eſt, pluribus ſemper eg[illegible] eoq; quod firmius eſt. Vnde con[illegible]equens eſt, ut Deus, qui perfectiſſimus eſt, nulla prorſus re indigeat. H[illegible]c ergo ratione pijs omnibus D[illegible]us omnia donat, cum cœle[illegible]is gratiæ beneficio terren[illegible]rum bonorum in eis ſitim ſedat.

Rebus o[illegible] Domi[illegible]s condidit, [illegible]e-ctionem d[illegible] ſcerent [illegible]a rent El[illegible], in quibu[illegible]e-ro[illegible] q[illegible] natu[illegible] & circum[illegible] aliud u[illegible] ſus tactu[illegible] niſi quod [illegible] ēt (qui ad [illegible] oblectantur. Hu[illegible]io [illegible]

tis Angelorum more particeps eſt, communionem cum Angelis ſortitur [illegible] : quæ non alia, quam [illegible] illud bonum eſt, in quo o[illegible], omnia bona multo perfectius quam in ſe ipſis inueniuntur. Vnde ſicut manna omnium in ſe ſaporum ſuauitatem, ſic Deus bonorum omnium perfectiones, atque delitias continet: niſi quod manna non omnes ſimul ſapores, ſed modo vnum, modo alium, quem edentes voluiſſent, referebat: at ſummum illud bonum delitiarum omnium plenitudinem ſimul exhibet in patria: C[illegible] ei prægustationem quidam, & velut primitias amicis ſuis impartitur in via. Hinc illa cordis dilatatio & tranquillitas animi, quam pij in hac vita percipiunt, qua regius
Pſal. 118 propheta fruebatur, cum diceret. Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquiſiui. Qui enim hoc modo Deum haben[t], nihil præter illum ſitienter appetunt, nihil timent, nihil ſperant, hac vna poſſeſſione contenti, quam ſuprà caſum, & fortunam poſitam, à nemine uident eripi poſſe, niſi ipſi ſponte ſua eam velint amittere. Adde his etiam, quod Deus, qui naturas rerum condidit, qui magneti hanc (vt ita dicam) propenſionem dedit, vt quod tetigerit ferrum verſus polum mundi ita flectat, vt extrà illum quieſcere non poſſit, is hanc humanæ menti naturam indidit, vt non alia re, quàm ſolo diuinæ pulchritudinis conſpectu ſatiari poſſit. Hinc D. Auguſt. Quoties (inquit) Domine à te deflexi, factus ſum mihi regio egeſtatis. Et alibi. Omnis inquit copia, quæ Deus meus non eſt, egeſtas mihi eſt.

Eſt quoddam Idololatriæ genus, fœlicitatem in rebus creatis ponere. Auguſti.
Cum enim Deo, quatenus eſt, hoc maximè conueniat, vt is rerum omnium principium & finis ſit, olim quidē perditi homines primi principij dignitatem à Deo ablatam, Ioui, aut Saturno tribuebant: modò verò hac Dei noſtri dignitate retenta, vltimi finis dignitatem, non quidem verbis, ſed rebus ipſis ei præripiunt. Cum enim ſæculi homines fœlicitatem, & vltimum uitæ finem alius in pecunia, alius in populari aura, alius in voluptate ponat, & propter hęc bona ſtuenda, Dei legem atque adeo Deum ipſum contemnat, an non illi vltimi finis dignitatem & gloriam re ipſa illi eripiunt?

FINIS.

Digitized by Google